R. BIBL. NAZIONALE VITT. EMANUELE
68
10 G
9
888
H - I - 2
vol. 1

68.10.g.9

Joseph van Rennselaer
O. P. A.

68-10-G.9

Primum Volumen.

ARISTOTELIS STAGIRITAE Organum.

AVERROIS CORDVBENSIS IN EO COMMENTARIA,

Epitome, Quæsita nonnulla, ac Epistola vna.

Leui Gersonidis in nonnullos Aristotelis & Auerrois libros annotationes.

Arabum quorundam Quæsita, & Epistolæ.

Quæ omnia vti olim latinitate donata fuerant, ita nunc summo studio, singulariq; diligentia castigata leguntur.

BERNARDINI TOMITANI PATAVINI in Aristotelis & Auerrois dicta, Animaduersiones quædam, & Contradictionum Solutiones.

Quæ vero in hoc continentur, pagina versa monstrabit.

BIBLIOTECA POPOLARE
S. R.

VENETIIS APVD IVNCTAS.
M. D. LXII.

BIBLIOTECA N.Z.
ROMA
VITTORIO EMANUELE

68.10.G.9

AD LECTORES.

HOc Aristotelis Organum, humanissimi Lectores, siue horum voluminum Primum, in tres diuisimus partes, non vt secaremus quod minime secari consentaneum est, sed in vestri gratiam id fecimus, ne vobis oneri esset ob eius crassitudinem, siue attrectare, siue ad gimnasia vestra deferre volentibus.

Digitized by Google

IN PRIMO VOLVMINE HAEC HABENTVR.

PORPHYRII Phœnicei Introductio, Seuerino Boetho interprete.
ARISTOTELIS Stagiritæ Prędicamenta, eodem Seuerino interprete.
GILBERTI Porretani Sex Principiorum Liber.
Aristotelis de Interpretatione, eodē Boetho interprete.
PRIORVM Resolutoriorum Libri Duo.
Auerrois Cordubensis in Porphyriū, in Prædicamenta, & in Librum de Interpretatione Commentaria, à Iacob Mantino in Latinum conuersa.
Media expositio in Libros Priorum Resolutoriorum, à Io. Francisco Burana Veronensi, latinitate donata.
LEVI Gherſonidis in Porphyrium in Prædicamenta Aristo. in Lib. de Interpretatione, & in Auerroim Annotationes.

In Secunda Primi Voluminis parte, hæc habentur.

Posteriorum Resolutoriorum Libri Duo.
Expositio Magna, siue Magna commentaria Auerrois in eosdem Libros, ab Abramo de Balmes, à Io. Francisco Burana Veronensi, & à Iacob Mantino Hebræo Philosopho in Latinum conuersa. Quas interpretationes, in studiosorum gratiā ita simul coniunximus, ac diuisimus, vt siquis eas ad inuicem conferat, quam diligentissimè verbum verbo respondere videbit.

Expoſitio media in eoſdem Poſteriorum Reſolutoriorum Libros à Io. Franciſco Burana in latinũ cõuerſa.
Epitomæ in Libros Logicæ Ariſtotelis, Abramo de Balmes verſore.
Quæſita varia in Logica, iuxta ordinem Librorum Logicæ, eodem interprete.
Epiſtola vna, eodem interprete.
Arabum nonnullorum Quæſita, ac Epiſtolæ, Abramo dẽ Balmes interprete.

In Tertia Primi Voluminis parte, hæc continentur.

Topicorum Libri Octo.
Elenchorum Libri Duo.
Expoſitio in octo Libros Topicorum, Abramo de Balmes interprete, cui annexa eſt illa ſuper Quatuor primos Libros, à Mantino trãslata, quam ſuper reliquos morte correptus explere non valuit.
Expoſitio in Libros Elenchorũ, eodẽ Abramo verſore.
Ad hęc, in Volumine ſeorſum edito quaſdam Animaduerſiones, & Solutionum Contradictiones in Poſteriora Analytica, Bernardini Tomitani imprimendas curauimus, ne quid deeſſet, quod ſtudioſorum vtilitati conferret.

INDEX SVMMARVM, AC CAPITVM LIBRORVM, QVI IN HOC PRIMO VOLVMINE CONTINENTVR.

Quæ in Prima parte Primi Voluminis habentur, hæc sunt.

Summæ ac Capita Introductionis Porphyrij.

SVMMA LIBRI.

DE Generis, Speciei, Differentiæ, Proprij, & Accidentis natura. De eorundem communitatibus, ac differentijs. folio. 1.C
Proœmium. Cap. 1. 161
De Genere. Cap. 2. 2.G
De Specie. Cap. 3. 4.K
Generum, ac specierum in prædicamento substantiæ ordo. 5.B
De Differentia. Cap. 4. 9.B
De Proprio. Cap. 5. 12.M
De Accidente. Cap. 6. 13.D
De Communitatibus, & differentijs Generis, Speciei, Differentiæ, Proprij, & Accidentis. Cap. 7. 14.C
Differentiarū quinq; vocū numerus. 15.I

Summæ Tractatuum, & Capita libri Prædicamentorum.

SVMMA LIBRI.

DE quibusdam tanquam suppositis, ad Prædicamentorum doctrinam conferentibus. De prædicamentis ipsis. De consequentibus quibusdā ad ipsa prædicamenta: ac de nonnullis vocibus, de quibus mentio facta est in prædicamentis. 22.I

Capita Tractatus Primi.

DE Aequinocis, Vniuocis, & Denominatiuis: Eorum etiam, quæ dicuntur, diuisio. Cap. 1. 22.I
Eorum, quæ sunt, diuisio. Cap. 2. 24.A
Complexionum consistentium, & inconsistentium descriptio. 24.B
Regula ī p̄dicatis essentialibus. Ca 3. 25.C
Regula, genera non subalterna à subalternis distinguens. Cap. 4. 25.E
Incomplexorum in decem prædicamenta diuisio: Quomodoq; affirmationem, aut negationem constituant. Cap. 5. 25.K

Capita Tractatus Secundi.

DE Substantia. Cap. 1. 26.G
De Quanto. Cap. 2. 32.H
De his, quæ ad Aliquid. Cap. 3. 36.L
De Qualitate, & Quali. Cap. 4. 42.R
De Agere, & Pati. Cap. 5. 47.L
De cæteris prædicamentis. Cap. 6. 48.L

Capita Tractatus Tertij.

DE Oppositis, Cap. 1. 52.G
De Priori. Cap. 2. 57.L
De Simul. Cap. 3. 58.H
De Motu. Cap. 4. 59.D
Quadrati accretio Gnomone circumposito. 59.G
De Habere. Cap. 5. 61.D

Summa, ac Capita Libri Sex Principiorum.

SVMMA LIBRI.

DE Forma, Actione, Passione, Quando, Vbi, Positione, Habitu, & de eo, qđ est suscipere Magis et Minus. 62.B
De Forma. Cap. 1. 62.B
De Actione. Cap. 2. 63.B
De Passione. Cap. 3. 63.L
De Quando. Cap. 4. 64.A
De Vbi. Cap. 5. 64.M
De Positione. Cap. 6. 65.K
De Habitu. Cap. 7. 66.E
De eo, quod est Plus, minusve suscipere. Cap. 8. 66.M

Summa, ac Capita Libri Primi de Interpretatione.

SVMMA LIBRI.

DE Notis. De Orationis principijs. De ipsa Oratione, Enunciatione, ac ipsius speciebus. De enuntiationum oppositionibus, ac circa ipsarum veritatem & falsitatem regulis, in quocunq; tempore. 68.C
De Notis, Et vt in intellectu, ita etiam in voce, verũ & falsum reperiri. Cap. 1. ibi.
De Nomine. Cap. 2. 69.E
De Verbo. Cap. 3. 70.E
De Oratione: Enuntiatione, vna ac pluri: Affirmatione & Negatione, ac Contradictione. Cap. 4. 71.L
Diuiditur Enunciatio iuxta quantitates notas: Enunciationum oppositiones assignantur: circaq; ipsarum veritatem, ac falsitatem regulæ traduntur: ac quæ sit vna affirmatio & negatio determinatur. Cap. 5. 74.M
Oppositarum propõnum descriptio. 75.H
Quo pacto in futuris contingentibus contradictionis regula veritatem habeat. Cap. 6. 80.B

Summa, ac Capita Libri Secundi de Interpretatione.

DE Enũciationibus infinitis. De Enũciationum vnitate, ac pluralitate: Et prædicationibus coniunctis, atq; diuisis. De enunciationibus modalibus. & quæ enunciationes magis inuicem sint cõtrariæ. 83.G
De Enunciationibus infinitis cuiuscunq; generis, ipsarumq; oppositionibus, ac consequentijs. Nomina item ac verba transposita idem significare. Cap. 1. 83.H
Enunciationum indefinitarum dispositio ex Primo Priorum in fine. 84.A
Earundem dispositio in terminis vniuersaliter, ac in parte. 84.B
Enunciationum infinitarum dispõ. 85.H
Enunciationum vniuersalium, ac particularium dispositio. 86.C
De Enunciationum vnitate, ac pluralitate. Et quo pacto veritas & falsitas in eis reperiatur in prædicationibus cõiunctis, atq; diuisis. Cap. 2. 91.D
De Enunciationibus cum modo, & earum ad inuicem oppositionibus, ac consequentijs: tum ex aliorum, tum ex propria opinione. Cap. 3. 94.K
Enunciationum modalium consequentiæ secundum alios. 95.L
Enunciationum modalium cõsequentia secundum Aristotelem. 96.G
Aliorum modorum ad ipsum necessarium consequentia. 97.B
Enunciationum modalium consecutio famosa. 98.G
Enunciationum modalium consecutio vera. 99.H
Quæ enunciationes, contrariæ magis sibi inuicem esse dicantur. Cap. 3. 103.M

In libros Logicæ

INDEX SVMMARVM, Sectorum, & Capitum Librorum Priorum.

SVMMA LIBRI PRIMI.

AGitur de nonnullis principijs, pro ſequentium cognitione. De propoſitionum conuerſionibus. De ſyllogiſmorum ſimplicium, ac miſtorum figuris, ac complicationibus omnibus. De Figurarũ ternario numero, ac etiam Terminorum in quolibet ſyllogiſmo: De Medij ſyllogiſtici inuentione, ſeu propoſitionum abundantia: De ſyllogiſmorum male contextorũ in proprias figuras reſolutione. 1.A

De Syllogiſmi ſtructura. Sectum Primum.

DE Propoſitione, Termino, Syllogiſmo, dicto de Omni, ac dicto de Nullo. Cap. 1. 1.A

De Conuerſione propoſitionum Inexiſtentium. Cap. 2. 3.B

De Conuerſione propoſitionum Neceſſariarum. Cap. 3. 4.E

De conuerſione propoſitionum Contingentium. Cap. 4. 4.M

De tribus figuris ex propoſitionibus Inexiſtentibus. Cap. 5. 5.G

Prima figura. 5.G

Secunda figura ex propoſitionibus inexiſtentibus. Cap. 6. 10.M

Tertia figura. Cap. 7. 16.G

Quæ coniugationes penitus inutiles ſint: quæ vero non penitus in omnibus figuris. Quo pacto ſyllogiſmi omnes perfecti fiant & reducantur omnes in vniuerſales primæ figuræ. Cap. 8. 22.A

De ſyllogiſmis ex ambabus de Neceſſario in tribus figuris. Cap. 9. 24.I

Miſtio Neceſſarij & Ineſſe in Prima figura. Cap. 10. 25.M

Miſtio Neceſſarij, & Ineſſe in Secunda figura. Cap. 11. 29.B

Mixtio Neceſſarij & Ineſſe in Tertia figura. Cap. 12. 31.E

De contingenti & propoſitionum ſecundũ cõtingens cõuerſionibus. Cap. 13. 34.M

De Syllogiſmis ex ambabus de Cõtingẽti in Prima figura. Cap. 14. 36.E

Miſtio Contingentis & Inexiſtentis in prima figura. Cap. 15. 39.B

Miſtio Neceſſarij & Contingentis in prima figura. Cap. 16. 47.E

Secunda figura ex ambabus Contingentibus. Cap. 17. 51.H

Miſtio Inexiſtentis & Contingentis in Secunda figura, Cap. 18. 54.A

Miſtio Neceſſarij, & Contingentis in Secunda figura. Cap. 19. 56.G

Figura Tertia ex ambabus Contingentibus. Cap. 20. 60.G

Miſtio Inexiſtentis & contingentis in Tertia figura. Cap. 21. 62.D

Miſtio Neceſſarij & Contingentis in Tertia figura. Cap. 22. 64.H

Quòd figuræ ſyllogiſmorum ſint tantum tres in omnibus ſyllogiſmorũ generibus. Cap. 23. 67.I

In omni ſyllogiſmo terminum aliquem prædicatiuũ eſſe, & vniuerſale exiſtere. Cap. 24. 70.L

Omnem ſyllogiſmum ex tribus tantũ conſtare terminis, duabusq; propoſitionibus: ac quo pacto dum addunduntur termini, propoſitiones creſcant, ac concluſiones. Cap. 25. 71.M

Quæ problemata per quas figuras concludantur, & quæ facile, difficulterue concludi poſſint. Cap. 26. 75.O

De abundantia Propoſitionum, inuentioneq; Medij Syllogiſtici, Sectum Secundum.

QVo pacto inueniendæ ſint propoſitiones. Cap. 1. 76.B
Quo pacto inuenienda ſint media in omni ſyllogiſmorum genere, conſtruendiq; ſyllogiſmi. Cap. 2. 77.K
Figura methodi, pro medio in ſingulis coniugationibus, & vtilibus, & inutilibus inueniendo, ex antiquis excerta. 78.B
De Diuiſione, & eius ſyllo. Cap. 3. 84.K

De Syllogiſmorum reſolutione, Sectum Tertium.

QVo pacto ſyllogiſticæ omnes rones in aliquam prædictarum figurarum ſint reducendæ. Cap. 1. 86.D
De mutua Syllogiſmorum reſolutione. Cap. 2. 95.L
De ſyllogiſmis ex propoſitionibus infinitis, & priuatorijs: ac ipſarum & ſimplicium conſequentijs. Cap. 3. 99.A

SVMMA LIBRI SECVNDI.

DE Potentijs, Impotẽtijs q; ſyllogiſmi, ac ipſi Annexis. 103.D

De Potentijs ſyllogiſticis.

Qui ſyllogiſmi plures poſſint concludere concluſiones. Cap. 1. 103.E
De Eo, quod eſt ex falſis ratiocinari. Prima figura. Cap. 2. 106.B
Secunda figura. Cap. 3. 111.C
Tertia figura. Cap. 4. 113.G
De Circulari mõſtratione. Cap. 5. 116.K
Secunda figura. Cap. 6. 120.G
Tertia figura. Cap. 7. 121.L
De Conuerſione, quæ in ſyllogiſmis. Cap. 8. 123.K
Prima figura. 125.E
Secunda figura. Cap. 9. 126.G
Tertia figura. Cap. 10. 128.E
De Mõſtratiõe p ipoſsibile. Ca. 11. 130.K
Prima figura. 131.B
Secunda figura. Cap. 12. 134.A
Tertia figura. Cap. 13. 135.A
Differentia inter Oſtenſiuam monſtrationem, & deducentem ad impoſsibile. Cap. 14. 136.D
Quòd omne Oſtẽſiue monſtratum, & per impoſsibile monſtrari poteſt, & è conuerſo. Cap. 15. 136.H
Prima Figura. 136.L
Secunda figura. Cap. 16. 138.E
Tertia figura. Cap. 17. 139.K
De eo, quod eſt, ex Oppoſitis ratiocinari. Cap. 18. 140.L
Prima figura. 140.L
Secunda figura. Cap. 19. 141.D
Tertia figura. Cap. 20. 142.A

De impotentijs ſyllogiſticis.

De eo, qđ ẽ, Peti i Prĩcipio. Ca. 21. 144.D
De eo, qđ ẽ, Nõ penes hoc. Ca. 22. 148.C
De falſa Ratione. Cap. 23. 151.E
De eo, qđ eſt, Nõ rõcinari. Ca. 24. 151.K
De Redargutione. Cap. 25. 152.I
De Deceptione, quæ ſecundum ſuſpitionem. Cap. 26. 153.D

De Annexis ſyllogiſmo.

De cõuerſiõe terminorũ. Cap. 27. 156.L
De mutua Oppoſitorũ conuerſione, eligendorũ, & fugiendorũ. Cap. 28. 159.D
De Inductione, & ſyllogiſmo Inductiuo, Cap. 29. 160.F
De Exemplo. Cap. 30. 161.L
De abductione. Cap. 31. 162.K
De Inſtantia. Cap. 32. 163.M
De Veriſimili, et Signo. Cap. 33. 166.A
De Enthymemate. Cap. 34. 166.D
De Cognoſcẽda Natura. Ca. 35. 167.F

In libros Logicæ

INDEX SVMMARVM, & Capitum, quæ in Secunda Primi Voluminis parte habentur.

Summa & Capita Libri Primi, Posteriorum Resolutoriorum.

DE Demonſtrationis eſſentia, conditionibusq; ad eam requiſitis. De differentia demonſtrationum Quòd, ſeu Quia, & Propter quid. Quæ figura aptior ſit demonſtrationi. De Ignorantiæ ſpeciebus, quæ in ſcientijs accidunt. Finitos eſſe demonſtratiuarum propoſitionũ terminos. De demonſtrationis varijs ſpeciebus, ac earum inter ſe comparatione. De varijs demum theorematibus ad demonſtrationem conferentibus. 11.B

Omnem doctrinam, omnemq; diſciplinam intellectiuam ex præexiſtenti fieri cognitione. Quot ſunt præcognitionum modi, quæq; ea, quæ præcognoſcuntur. Dubitationum ſolutio circa hanc propoſitionem contingentium. Cap. 1. 11.C

Quid ſit ſcire, quid Demõſtratio, & quæ conditiones ad eius propoſitiones requirantur. Quid ſit Propoſitio, Immediatũ principium, ac eorum ſpecies. Propoſitiones magis quàm cõcluſionem credendas eſſe. Cap. 2. 27.A

Opinionum confutatio, & eorum, qui omnino demonſtrationem tollunt, & eorũ, qui omnium demonſtrationem eſſe ponunt. Cap. 3. 50.A

Demonſtrationis propoſitiones veras eſſe veritate neceſſaria. Quid ſit id, quod dicimus, de Omni, quid per ſe, quid Vniuerſale. Cap. 4. 64.A

Quot modis circa prædicatũ Vniuerſale Primum errare contingat: quoq; modo ipſum vere cognoſcatur. Cap. 5. 86.E

Demonſtrationem eſſe ex ijs, quæ ſunt per ſe, ac neceſſarijs. Cap. 6. 107.B

Vitio Impreſſoris factum eſt, vt bis ſignaretur caput Sextum, Quapropter caput Sextum ſecundo loco ſignatum, erit ſibi Septimũ, & Septimũ, Octauũ, & ſic de ſingulis, vſq; in finem. Nos vero capita ſignauimus, vt ſeſe habere debent.

Demonſtrationẽ ex Propriis cõſtare oportere, quia eſt ex ijs, et de ijs, quæ ſunt per ſe: neque licere ex alio genere Tranſcendentem monſtrare. Cap. 7. 125.C

Demonſtrationis concluſionem Perpetuã eſſe: nec caducorum eſſe demonſtrationem. Cap. 8. 142.A

Demonſtrationem non conſtare ex communibus. Cap. 9. 147.B

Demonſtratiuarum ſcietiarum principia Nonnulla eſſe communia, nonnulla propria: quæq; ea ſint, & quo pacto præcognoſcantur: pariter, & reliqua demonſtrationẽ ingredientia. Cap. 10. 158.B

Quæ ſit inter Dignitates, Suppoſitiones, Petitionesq; differentia, ac etiam definitiones. Non neceſſe etiam eſſe Formas da ri pp demonſtrationẽ. Cap. 11. 170.H

Quo pacto vtamur in ſcientijs Contradictionis principio. Cap 12. 179.E

In communibus principijs communicare ſibi inuicem ſcientias: & quo pacto Dialectica in hoc ab alijs differat. Quæ interrogationes ſcientiarum ſint propriæ, & quæ non ſint ſcientiales: Mathematicarum ſcientiarum commẽdatio: & quo pacto ſyllogiſmus ampliari poſſit, aſſumendo & indirectum, & in latus. Cap. 13. 285.C

De demõſtrationũ quòd, & Propter quid ſpeciebus, ac differẽtijs. Cap. 14. 207.B

Primã

Primam figuram maxime ſcientiæ eſſe ac commodatam. Cap. 15. 234.F
Quot, quibusue modis ſyllogiſticis, tum in mediatis propoſitionibus Ignorantia diſpoſitionis, & quomodo ignorantia negationis exoriatur. Cap. 16. 244.D
Syllogiſmum omnẽ ex tribus conſtare terminis, maiori, minori, ac medio: & hos in infinitum tam in propoſitionibus affirmatiuis, quàm negatiuis abire non poſſe. Cap. 17. 282.D
Quo pacto mediatæ propoſitiones ad immediatas deduci poſſint. Caput Decimum octauum. 332.E
Demonſtrationem vniuerſalem particulari eſſe præſtantiorem. Caput Decimum nonum. 342.B
Demonſtrationem affirmatiuam negatiua digniorem eſſe: atq; ad ſcientiam magis idoneam. Cap. 20. 359.A
Demonſtrationem oſtenſiuam illa, quæ ducit ad incommodum, potiorem eſſe. Cap. 21. 367.E
Quæ ſcientia certior, ac prior ſit: quæ Vna, quæue diuerſæ inter ſe ſcientiæ ſint. Et quòd eiuſdem plures eſſe demonſtrationes poſſint. Cap. 22. 374.B
Eorum, quæ fortuna eueniunt, quæq; in ſenſuum functione ſunt, non eſſe ſcientiam. Cap. 23. 381.C
Non omnium ſyllogiſmorum eadem eſſe principia poſſe. Cap. 24. 387.B
Quòd ſcientia, & ſcibile ab opinione & opinabili diſerepent: & quid ſit Solertia. Cap. 25. 394.C

Summa & Capita Libri Secundi, Poſteriorum Reſolutoriorum.

De quatuor Medij quæſitis, ſi eſt, quid eſt, quod ſeu quia eſt, & propter quid: Quomodo quid eſt monſtretur, ac ad demonſtrationem ſe habeat. Definitionem eſſe per cauſam. De Diuiſione cauſarum, & quæ mutuo concurrant. & quæ non, & quomodo illarum poſſit eſſe demonſtratio: de compoſitione diffinitionis ex ſuis partibus, & quando ſunt ignotæ quo pacto venentur. Pariter quomodo cauſæ venentur. Poſtremo de cognitione, ac differentia principiorũ indemonſtrabilium. 401.B
In diſciplinis quatuor quæri ſolent, & hæc omnia medij quæſita ſunt. Et quid ſit huius libri propoſitũ. Cap. 1. 401.C
Diſceptatio, quòd demonſtratio, & diffinitio non ſint eiuſdem. Cap. 2. 413.D
Syllogiſmo duplicante, ſimiliter & per diuiſionem confecto, non demonſtrari quid eſt, de eo cuius eſt. Cap. 3. 420.C
Diſceptatio, quòd ipſum quid eſt non monſtretur definitione, neque definitione contrarij, neque alio quouis modo. Caput Quartum. 437.F
Diſſolutio diſceptationis propoſitæ, quod ipſum quid eſt mõſtretur per aliud quid eſt, & quo pacto ipſius quid eſt ſit demõſtratio, & definitio. Cap. 5. 455.B
De cauſarum diſtinctione, & quæ mutuo concurrant, & quæ non, & quomodo illarum poſſit eſſe demonſtratio. Caput Sextum. 476.B
Quo pacto ipſum propter quid differat in his, quæ fiunt ſimul, aut non ſimul, per circulum, aut non per circulum, ſemper aut frequenter. Cap. 7. 487.B
De compoſitione definitionis ex ſuis partibus,

In Libros Logicæ

- *tibus, & quando ſint ignotæ quo pacto venentur.* Cap. 8. 502.F
Quo pacto problematæ veniuntur, tum diuiſione, tum etiam proportione. Caput Nonum. 528.B
Quomodo cauſæ & effectus ſe habeant inter ſe: & quo pacto cauſæ veniantur: & an vnius effectus plures ſint cauſæ. Caput Decimum. 534.F
Quomodo Principia cognoſcuntur: & quis principiorum ſit habitus. Caput Vndecimum. 557.F

Epitome in Libros Logicæ Ariſtotelis.

Præfatio Authoris. 36.B
Sermo in ſignificatione dictionum. 36.I
Sermo de rebus agentibus formationem. 37.E
Sermo de vniuerſalibus incomplexis. 37.I
Sermo de Differentia. 37.M
De Proprio. 38.A
De Accidente. 38.A
De rebus Compoſitis. 38.H
De Prædicamentis. 38.L
De Subſtantia. 39.C
De Quantitate. 39.E
De Qualitate. 39.H
De Relatione. 39.L
De Quando. 40.D
De Vbi. 40.F
De Situ. 40.G
De Habitu. 40.I
De Paſſione. 40.I
De Actione. 40.M
Sermo de rebus communibus Formationi & Verificationi ſimpliciter. 41.A

In Libro de Interpretatione.

De dirigentibus ad Verificationem. 41.C
De Nomine. 41.E
De Verbo. 41.E
De Oratione. 41.F

In Libro Priorum.

Sermo de cognitione agente verificationem. 44.D
De Prima figura. 45.M
De figura Secunda. 47.C
De figura Tertia. 47.M
Sermo de Syllogiſmo conditionali. 48.F
De conditionalibus coniunctis. 48.H
Sermo de conditionalibus diſiunctis. 49.M
Sermo de Syllogiſmo contrarietatis, ſeu dicente ad impoſſibile. 50.F
Sermo de Syllogiſmis Compoſitis. 50.M

In Libro Poſteriorum.

De demonſtratione in genere. 52.C
De demonſtratione ſimpliciter, ſeu abſoluta, quæ eſt cauſæ, & inuentionis ſimul. 53.H
De demonſtratione cauſæ tantum. 56.K
De demonſtratione Quia. 56.I

In Secundo Libro Poſteriorum.

De definitionibus. 57.K
De diuiſionis vtilitate, pro definitionum formatione. 58.L
De qualitate faciendi demõſtrationes, & diffinitiones in artibus ſpeculatiuis. 60.A
De Methodo demonſtrationum in Practicis ſcientijs. 61.A

In

Index

In Libro Topicorum.

SErmo de regulis, quibus ſiunt argumenta, quæ loca vocantur. 62.A
Sermo de locis Compoſitionis. 64.F
Sermo de locis definitionis. 65.F
De locis ſyllogiſmorũ cõditionaliũ. 65.M
De locis translationis ſimilium æqualium. 67.I
Sermo de locis Oppoſitorum. 66.G

In Libro Elenchorum.

DE Elenchis ſeu ſophiſticis fallaciis. 68.A
De dictionibus. 68.B
De rebus fallentibus. 69.C
De Translatione & permutatione. 72.F
De rationibus probabilibus & litigioſis. 72.K

Varia Auerrois Super libros Logicę Quæſita. In libris Peri Hermenias.

QVæſitum Vnum. De prædicatis cõpoſitis & diuiſis. 75.G

Quæſita libri Priorum.

QVæſitum Primum. De definitione Termini. 77.I
Quæſitum.2. Quid ſit propoſitio abſoluta, ideſt de ineſſe. 78.D
Quæſitum.3. De Conuerſionibus. 80.G
Quæſitum.4. De omni priori ſilogiſtico, & quid ſit propoſitio de ineſſe: & de modis concluſionum ſyllogiſmorum miſtorum. 81.I
Quæſitum.5. De conditione ſyllogiſmorum contingentium circa duo eorum attributa, videlicet de numeroſitate illationis, & de figura, in qua non concludunt. 87.G
Quæſitum.6. De modis illationum miſtorum ex ipſis tribus modis. 89.C
Quæſitum.7. De conditionali, an per ipſum oſtendatur quæſitum primum ignotum. 92.D
Quæſitum.8. De miſtione contingentis, & neceſſarij. 98.F

Quæſita libri Poſteriorum.

Quæſitum Primum. De triplici genere definitionum in ordine ad demonſtrationem. 100.H
Quæſitum Secundum. De medio demonſtrationis, an ſit cauſa maioris extremi. 102.G
Quæſitum.3. De conditionibus præmiſſarum demonſtrationis. 103.H
Quæſitum.4. De conditionibus, quæ requiruntur ad neceſſitatem præmiſſarum demonſtrationum. 111.G
Quæſitum.5. Quo modo fiat translatio ab vna arte in aliam. 112.G
Quæſitum. 6. De Demonſtrationibus Quia. 114.M
Quæſitum.7. Quomodo definitio ſit notior ipſo definito. 116.B
Quæſitum.8. De definitionibus, quæ dicuntur poſitione differentes à demonſtratione. 118.I
Quæſitum.9. An definitio ſit particularis, aut vniuerſalis tantum. 119.G

AVERROIS EPISTOLA.

DE primitate Prædicatorum in Demonſtrationibus. 120.A

Quæſita

Quæſita Abualkaſis.

QVæſitum Primum. De notificatione generis, & ſpeciei. 120. K
Quæſitum Secundum. De nominis definitione. 123. C

Epiſtolę Alhagiag Bin Thalmus Quæſitum.

DE Miſtione propoſitionis de Ineſſe, & neceſſariæ. 124. B

Abuhalkaſin mahmat Ben Kaſan Quæſita.

QVæſitum Primum. De modo Diſcernendi demõſtrationes pp Quid. & demonſtrationes Quia. 124. E
Quæſitum Secundum. Caſtigatio quartæ ſpeciei ſecundi generis congerierum demonſtrationũ ipſius Alpharabij. 126. I

Abuhabad Adhadrahman ben Ioar Epiſtolæ.

EPiſtola Prima. De Negatiua de Neceſſario, & Negatiua de Poſſibili. 127. A
Epiſtola Secunda. De Termino medio, quando fuerit cauſa maioris, an imaginabile ſit ſecundum aliquem locum non eſſe cauſam minoris. 127. G

QVÆ IN TERTIA Primi Voluminis parte habentur, hæc ſunt.

Summæ, ac Capita octo Librorum Topicorum.

SVMMA LIBRI PRIMI.

DE rõcinandi ſpeciebus, eiuſq; partibus, ac eius inſtrumentis. 3. B
Quid intendit, & quæ ratiocinandi ſpecies. Cap. 1. 3. B
Ad quod vtilis dialectica, diſſerendiq; diſciplina. Cap. 2. 4. G
Ex quibus, & quot diſceptatio dialectica conſtet. Cap. 3. 6. I
De termino, Proprio, Genere, & Accidente. Cap. 4. 6. H
Quòd cætera prædicata aliquid claudant eorum, quæ definitio continet. Cap. 5. 10. G
Quot modis idem dicatur. Cap. 6. 11. B
Omnem diſputationem dialecticam eſſe ex termino, proprio, genere, aut accidente, & vbi illa reperiantur. Cap. 7. 12. A
De Propoſitione Dialectica. Ca. 8. 13. B
De problemate dialectico, & poſitione dialectica. Cap. 9. 14. I
De ſpeciebus diſſerẽdi, dialecticæq; diſputationis. Cap. 10. 16. I
De inſtrumentis, quibus ſyllogiſmõrum copiam nobis ad diſſerendum ſuppeditamus. Cap. 11. 18. B
De Sumptione propoſitionum. Cap. 12. 18. G
De Multiplicis diſtinctione. Ca. 13. 20. A
De differentiarum inuentione, Similium conſideratione, & vtilitatibus Inſtrumẽtorum. Cap. 14. 24. A

Summa,

Summæ,ac Capita Libri Secundi Topicorum.

SVMMA LIBRI.

De locis abſolutis accidentis, ſiue ad refellendum, deſtruendumq;, ſiue ad aſſerendum, conſtruendumq;. 31.A
De problematibus vniuerſalibus, & in quibus prædicatis ineſſe, & eſſe conuertuntur. Cap. 1. 31.A
Loci problematum quod quicquam inſit, vel non inſit. Cap. 2. 32.B
De eiſdem terminandis problematibus, loci alij. Cap. 3. 40.A
Ex Similibus, Appoſitione, Magis, Minus, Simpliciter & Secundum Quid loci. Cap. 4. 44.B

Summa,ac Capita Libri Tertij Topicorum.

SVMMA LIBRI.

De locis Comparationum, qui accidentibus adſcribuntur: & de pleriſq; locis abſolutis accidentis. 47.G
De Meliorum, Eligibiliorumq; problematum locis. Cap. 1. 47.G
Alij eiuſdē problematis loci. Cap. 2. 51.I
Alij Meliorum, Eligibiliorumq; loci. Caput Tertium. 56.G
De eligendis, & fugiendis documenta, & loci communes. Cap. 4. 58.H

Summa, ac Capita Libri Quarti Topicorum.

SVMMA LIBRI.

De locis quibusq; generis: ſimul, atq; de differētiæ locis perpaucis. 61.A
Problematum generis aliquot loci. Caput Primum. 61.A
De Genere Loci alij. Cap. 2. 64.G
De Genere Loci alij. Cap. 3. 68.A
De Genere Loci alij. Cap. 4. 70.G
De re Eadem loci alij. Cap. 5. 74.G
De Genere loci alij. Cap. 6. 77.H

Summa,ac Capita Libri Quinti Topicorum.

SVMMA LIBRI.

De modis, & locis Proprij: necnon de nonnullis locis communibus omnibus quæſitis, quæ ab Oppoſitis, aut à Simili, aut ab eo, quod eſt Magis, & Minus, & æquale, aut à Caſibus, & Conuiugatis, aut à generatione, & corruptione ſumuntur. 82.A
De modis Proprij. Cap. 1. 82.A
De locis Proprij. Cap. 2. 83.C
De locis communibus omnibus quæſitis, quæ ſumuntur ab Oppoſitis, aut à Simili, aut ab eo, quod eſt Magis, & Minus & Aequale, aut à caſibus, & coniugatis, aut à generatione, & corruptione. Cap. 3. 90.L

Summa,ac Capita Libri Sexti Topicorum.

SVMMA LIBRI.

De Locis definitionis: de locis ex differentijs deſumptis: de locis definitionum rerū, quæ compoſitæ ſunt. 96.G
Poſtremo de locis definitionum, quæ omnibus prædicamētis cōmunes ſunt. 96.C

De

De Locis definitionis, & primum Generis. Cap. 1. 96.C
De locis, quæ ſumuntur à differentijs definitionē conſtituentibus. Cap. 2. 101.L
De locis definitionum ipſorum compoſitorum. Cap. 3. 108.I

Summa, ac Capita Libri Septimi Topicorum.

SVMMA LIBRI.

DE locis Eiuſdem, & Diuerſi, deq; locis conſtructionis & deſtructionis prædicatorum. 114.A
De eodē & Diuerſo loci. Cap. 1. 114.A
De conſtructione, & deſtructione prædicatorum loci. Cap. 2. 116.I

Summa, ac Capita Libri Octaui Topicorum.

SVMMA LIBRI.

DE Locis aptis ad inſtruendum interrogantem, & de locis pro Reſpondente, ac deniq; de Locis communibus interrogantis, & reſpondentis. 118.A
Loci ad inſtruendum interrogantem. Caput Primum. 118.A
Pro inductione Reſpondenti, loci alij. Caput Secundum. 122.F
Loci pro reſpondente. Cap. 3. 127.E
Loci communes pro interrogante, & reſpondente. Cap. 4. 134.B

INDEX SVMMARVM, ac Capitum Librorum Elenchorum.

SVMMA LIBRI PRIMI.

DE intentione libri, & Generibus diſputationum: De locis Sophiſticarum in Dictione, & extra Dictionem redargutionum, de cauſis deceptionum, captionum ſophiſticarum: de veris, & falſis redargutionibus: de interrogatione tentatiuæ: Et quid inter contentioſum, ſophiſticumq; interſit: denum de captionibus Nugationis, & Soleciſmi, occultationeq; Sophiſtica contra moleſte reſpondentes. 139.D
Quid intendit, & aliquem ſyllogiſmum ſophiſticum eſſe. Cap. 1. ibidem.
De generibus diſputationū. Ca. 2. 140.B
Finis ſophiſtæ & loci ſophiſtici in dictione. Cap. 3. 140.L
De locis redargutionum ſophiſticarum. Cap. 4. 143.A
Omnes Sophiſticas redargutiones in ignorantiam redargutionis reuocatum iri. Cap. 5. 146.B
Cauſæ deceptionum captionum ſophiſticarum. Cap. 6. 148.B
Ex quibus locis captiones falſi. Caput Septimum. 149.I
De veris, & falſis redargutionibus. Caput. 8. 151.B
Orationes ad nomen, & ad intellectum nō bene diduci. Cap. 9. 151.K
De interrogatione tentatiuæ: & quid inter contentioſum, Sophiſticumq; interſit. Cap. 10. 154.C
Orationes dialecticorum, tentatiuorumq; non eſſe ad determinatum genus. Caput Vndecimum. 155.D

Loci

Index in Libros Logicæ

Loci Sophiſtici interrogantium ad falſum, aut inopinabile. Cap. 12. 156.A
De captionibus nugationis, & ſoleciſmi. Caput. 13. 157.H
De occultatione Sophiſtica, & contrà moleſte reſpondentes. Cap. 14. 158.I

Summa, ac Capita Libri Secundi Elenchorum.

SVMMA LIBRI.

DE vtilitate Sophiſticarum orationum, & apparatu ad eas diluendas. de ſolutione ſex vltimorum locorum extra dictionem, Nugationis, & Soleciſmi. De oratione facili, difficili, & acuta. Epilogus poſtremo Octo præcedentium, & duorum præſentium librorum. 160.G

De vtilitate cognoſcendi ſophiſticas orationes, & apparatu ad eas diluendas. Caput. 1. ibidem.
De apparenti ſolutione reſpondentis. Cap. 2. 161.G
De recta ſolutione loci. Cap. 3. 164.E
De diluendis argutijs accidentis. Caput. 4. 168.L
De ſolutione ſex vltimorum locorum extra dictionem. Cap. 5. 171.B
Dilutiones nugationes, & ſyllogiſmi. Cap. 6. 172.K
De oratione facili, difficili, & acuta. Cap. 7. 174.A
Epilogus octo præcedentium, & duorum præſentium librorum. Cap. 8. 175.A

Indicis Finis.

PORPHYRII PHOENICEI

Introductio.

SEVERINO BOETHO INTERPRETE:

Cum Auerrois Cordubenſis Expoſitione,
& Leui Gherſonidis Annotationibus
omnibus nunc primum
à Iacob Mantino Hebræo Medico
in Latinum conuerſis.

SVMMA LIBRI.

De Generis, Speciei, Differentiæ, Proprij, ac Accidentis natura.
De eorundem communitatibus, ac differentijs.

Prœmium. Cap. 1.

CVM ſit neceſſarium Chryſaori & ad eã quæ eſt apud Ariſtotelẽ prę dicamentorũ doctrinã, noſſe quid ſit genus, quid differentia, quid ſpecies, quid propriũ, & quid accidens: & ad definitionum aſsignationem, & oĩno ad ea quæ de diuiſione & demonſtratione ſunt: vtili exiſtẽte iſtarum rerum ſpeculatione, cõpendioſam tibi traditionem faciẽs, tentabo breuiter, velut introductionis modo, ea quæ ab Antiquis dicta ſunt aggredi: ab altioribus quidem quæſtionibus abſtinẽs, ſimpliciores vero mediocriter coniectans. Mox de generibus & ſpecieb⁹, illud quidem ſiue ſubſiſtãt, ſiue in ſolis nudis intellectibus poſita ſint: Et ſiue ſubſiſtentia corporalia ſint, an incorporalia: Et vtrũ ſeparata, an in ſenſibilibus poſita, & circa hæc conſiſtentia, dicere recuſabo. altiſſimum enim eſt huiuſmodi negotium, & altius maioris egens inquiſitionis. Illud vero quemadmodum de his, ac de propoſitis* magis probabiliter Antiqui tractauerũt, & horum maxime Peripatetici, tibi nunc tentabo monſtrare.

* λογικώτερον. magis logice.

Porphyrij

G AVERROIS EXPOSITIO.

PRoposituꝫ huiꝰ tractatus est exponere ea, q̃ in introductorio ad sc̃iam Logicam libri Porphyrij cõtinent: ꝓpea qꝫ iã adoleuit consuetudo, vt initiũ librorũ logicaliũ ab ipso sumat. Inquit. Præscire qd sit genus, qdq; spẽs, qd dria, & proprium, atq; accns, est qdẽ necessariũ pro doctrina libri p̃dicamẽtorũ Arist. necnõ ad cõponẽdas definitiones, & ad diuisionẽ, ac demr̃ationẽ faciendam summopere cõducit. Ideo ãt dixit
H hoc ipse Porphyrius, qm̃ definitiones cõstant ex generibꝰ & drijs. Diuisio quoq; fit qdẽ ipsorũ generũ per drias. Et ipsa ẽt demõstratio ita fit, vt hæc quinq; prædicabilia partes propositionum eius existant Inquit. & ob id dignum eẽ putaui edere libellum perbreuem, in quo perstringam id, quod de his rebus ĩ notitiam Antiquorum deuenerit: breui admodum compendio veluti introductorio quodam. Nulla tñ fiet à nobis consyderatio de harum rerum quæsitis non logicalibus. vt est quæsitum illud, quod solet fieri de
I ipsis generibus & speciebus, vtrum scilicet reperiãtur extra intellectũ, quemadmodum reperiunt in intellectu, vel rm̃ in intellectu reperiant. Et si extra intellectum reperiantur, quemadmodum reperiuntur in intellectu, quo nam pacto reperiãtur: videlicet vtrum sint corporea, vel incorporea Et si incorporea, vtrũ sint abstracta, vel non abstracta. Verum tractabimus de his rebus, quatenus sunt logicales tãtum, & faciemus mentionem solum de his, quæ à Peripateticis tradita sunt.

LEVI ANNOTATIONES. K

ENquit Leui Gherſonides. Præmissa laude Dei glorioſi, decreui in hoc tractatu declarare compendium ipsius Auerrois, sup libros Logicæ Aristo. id mea agens consueta abbreuiatione. Cõmemorabo quoq; illa loca, in quibus mea sententia discrepat à sententia Arist. in hac arte. In quibusdam vero locis tractabo aliqua, de quibus non est locutus Arist. vt testatur Auerroes ex verbis eius de quibus tñ debemus in hac arte tractare. & hoc maxime induxit me, ad hmõi expositionẽ tm̃. nam q̃ in his tradunt libris, non indigent expositione, vt mea fert sententia. Dicamus itaq; qꝫ hæc ars dirigit intellm̃, vt diiudicet inter verum & falsum, in quauis re consyderatur p ipsum. & sic hanc artẽ non esse sc̃iam, sed
L organum ad sc̃ientias est ꝓspicuum. Est aũt organum ad sc̃iam, quia p ipsam discernit inter verum & falsum: qd̃ est propositũ cuiuslibet sc̃iæ. Et quod non sit sc̃ia patet, qm̃ non adipiscimur p ipsam essentias rerũ veras, neq; de eis cõsyderat: sed notificat solũ, quo nam pacto intellectꝰ discernat inter verum & falsum in rebus. Et ob hoc hæc ars nõ debet relinquere alicui sc̃iæ quicquam, quod indigeat declaratione: cum principiũ ipsum non opus habeat aliquo posteriori eo, quatenꝰ. l. est principium. Nos ergo, initio sumpto ab expositione libri Introductorij Porphyrij cum expositione ipsius Auerrois, aggredientur opus nostrum, & eũ seruabimus vsum, qué seruare consueuimꝰ in libris Aristotelis, vt paulo ante diximus. Dixit Auerrois. Præscire quid sit genus, quidq; spẽs. Inquit Leui. Auerroes credit qꝫ non est
M necessarium scire hæc noia, ad doctrinã libri p̃dicamentorũ: vt ipsemet verbis suis ꝓprijs id ostendere conatur, dum dicit, quia iam adoleuit consuetudo, vt sumat initium librorum logicalium ab hoc. & in calce totius libri quoq; dixit nõ videri necessariũ esse hũc librum, vt ab eo initiũ in hac arte accipiat. Sed apud nos est quidem necessariũ, vt sumat initium ab ipso i hac arte. Qm̃, eũ initium huius artis sit de significatione simplicis locutionis, & dentur in ea q̃dã nomina, quæ vniuoce dicuntur, quędã vero æquiuoca: ita vt hac ratione noia entiũ possint reduci in exiguum numerum: nam si non reperiretur ibi nomen, quod dicatur nisi de vnico individuo, tunc noia entium primorum essent tot numero, quot sunt individua

A dua ipſius entis: ideo fiunt nobis conſentaneum, vt primo conſyderemus quo pacto aſcendant multa indiuidua ad vnum nomen, & quando habeant vnum nomen, & quando plura. videlicet, vt cum dicũtur vniuoce, eſt vtiq; vnum: & cum dicuntur æquiuoce, eſt quidem plura. Quãdo ergo vnum obtinent nomen, tunc omnia indiuidua reducuntur ad illud nomẽ, Pari ratione, cum poteſt nomen deſcendere in ipſa diuiſione vſq; ad vltimas ſpecies, atque earum indiuidua, ita vt dicatur de quolibet eorum vniuoce, tũc nos ſcimus, illud dici vniuoce de omnibus illis ſpeciebus, in quas poteſt fieri deſcenſus, hoc autem non poteſt dignoſci, niſi ſciatur q̃ poſitum horum nominũ, quæ hic amplectitur liber. & hoc non latet eum, qui hunc librũ, & librũ prædicamẽtorum contemplatus eſt. Adde etiam, q̃ quicunq; aliquem librum ediderit, profecto debet præponere te vniuerſalia particularibus. & cum hæc nomina reperiantur in quolibet prædicamento, de illis itaq; nominibus prius tractare iuſtum eſt, & antequã de ſingulo tractet prædicamento particulatim, Et cum eſt, q̃ cõducit ad compoſitionem definitionum, & ad diuiſionem, atq; demonſtrationem, ideo quidem dixit q̃ conducit, & non dixit q̃ ſit neceſſarium: quia cognitio compoſitionis definitionũ non eſt neceſſaria in hoc loco: quoniam ad artem attinet demonſtratiuam, & ſi iſte liber conducit ad compoſitionem definitionum, hoc facit ex ſecũdo propoſitõ. Ita quoq; confert manifeſte ad compoſitionem deſcriptionum, quæ ex genere & proprio conſtans, aut ex genere & accidente, aut ex genere & accidentibus, quibus quidem Dialecticus vtitur: vel ad compoſitionem rei, quæ non eſt deſcriptio, quæ ex ſpecie, & accidente componitur, qua Rethoricus vtitur. & hac ratione profecto eſt communis cunctis artibus. Dixit Auerroes. Et ob id dignum eſſe putaui edere libellum, &c. Inquit Leui. Cum nullus profeſſor alicuius artis, quatenus eſt profeſſor illius artis, debeat conſyderare niſi de ea re, quæ eſt arti ſuæ proportionata: ideo profeſſor huius artis non debet tractare de alia re, niſi ea ratione. qua eſt logicalis. Adde etiam (vt paulo ante diximus) q̃ hęc ars eſt principium ad oẽs ſcias: & ideo nõ oportet profeſſorẽ huius ſcientiæ habere nontiã de alijs ſcientijs, & iccirco non debet cõſyderare in hoc libro de his noĩbus, niſi quatenus ſunt logicalia. Nã circa eſſe ipſorũ vniuerſalium variæ extant opiniones apud ſapientes, cũ Plato credat ea extra intellectũ exiſtere, & ex illis oriri indiuidua: Ariſtoteles vero huius contrarium ſentit: videlicet, q̃ ipſa indiuidua gignant vniuerſalia in intellectu noſtro cum iteratione, non q̃ vniuerſalia reperiantur extra intellectũ ita qđ ſi indiuidua nõ reperirẽtur, tunc quicquid intelligeremus de eorũ vniuerſalitate, eſſet falſum: qm̃ ideo vniuerſale reperitur, quia indiuidua reperiũtur. Verum Ariſtoteles fatetur q̃ ſcientia, quam habemus de indiuiduis in infinitum oris, eã quidẽ obtinem⁹ rõne vniuerſalium. qm̃ cum ſenſu percipimus de multis indiuiduis aliquid cũ repetitione, tunc intellectus effiçit ex hoc vniuerſalem enunciationem. & hmõi enunciatio parit in nobis ſcĩam de quouis indiuiduo, quod ſub illo exiſtit vniuerſali, ſiue nos illud ſenſu perceperimus, ſiue non. At Plato opinatur q̃ ſcia, quam habemus de vniuerſalibus, ſit cauſa ſcĩæ, quã de indiuiduis obtinemus. Sed dicit ipſe hãc eſſe cauſam ſcię, quæ de indiuiduis, quæ ſenſu quoq; percipimus, habetur: & q̃ niſi darentur hæc vĩa p ſe exiſtentia extra aĩam, nulla daretur ſcia. Ariſtoteles aũt conat⁹ eſt in libro Metaphyſicæ deſtruere hanc ſnĩam. Ad hãc itaq; artem tãdem attinet ponere vniuerſalia eſſe, iuxta ſententiam Ariſtotelis, quatenus ſunt ad publicũ, & famoſum, non quatenus ſunt quid verum. Et ſi hoc pacto ea ponat, ſequitur ergo q̃ hæc ars ponet hæc vniuerſalia, præter hoc, q̃ cogat determinare vnã harum duarũ opinionum, vel alterã. Nã licet ſnĩa Platonis eſſet vera, non debet profeſſor huius artis ponere ea ſecũdũ illam rationem: cũ eſſe harum idearum non ſit cognitum, & famoſum. Hæc tamen ars, ea ratione, qua eſt principium tũ, non debet cõſyderare de rebus famoſis, ſeu publicis, & iõ profeſſor huius artis non debet ponere ea, niſi ratione prædicationis, qua prædicãtur de indiuiduis repertis extra intellectum, & huiuſmodi prædicatio eſt vera iuxta vtrãq; opinionem. Et ideo dicit Porphyrius q̃ non vult hic inueſtigare, vtrũ genera & ſpecies reperiantur extra intellectum, vt dicit Platõ: aut nõ reperiantur niſi in intellectu, vt Aſſerit Ariſtoteles. Et ſi ſint extra itellectũ, vtrũ ſint corpa, hoc eſt, vtrũ habeãt eſſe corporeũ ſenſibile: vel non ſint corpora, vt vĩ velle ipſe Plato. Et ſi nõ ſint corpa, vtrũ ſint abſtracta ab indiuiduis ſenſibilib⁹: vel non ſint abſtracta à ſẽſibilib⁹. nã aliqui Antiqui

G putabant non esse abstracta à sensibilibus: vt in libro Metaphysicæ narratū est: hoc é, ꝙ in ipso indiuiduo sensibili reperiant illa duo esse simul, nempe eé particulare sensibile & esse vniuersale.

De Genere. Cap. 2.

Vide. 1. to pi. c. 2.

VIdetur autem neq; genꝰ, neq; species simpliciter dici. Genus enim dicitur & aliquorū quodāmodo se habentium ad vnum aliquod, & ad seinuicem collectio. ſm quā significationem Rōmanorum dicitur genus, ab vnius scilicet habitudine (dico autē Romuli) & multitudinis habentium aliquo modo adinuicem eam, q̄ ab illo est, cognationem, ſm diuisionem ab alijs generibus dictum. Dicit autem & aliter rursus genus, quod est vniuscuiusque generationis principiū: vel ab eo qui genuit, vel ab eo loco in quo quis genitus est. Sic enī Orestem quidem dicimus à Tāntalo habere genus, Hylum autē ab Hercule. & rursus, Pindarum quidem Thebanum eē genere, Platonem vero Athenienſem. etenim patria principiū quoddam est vniuscuiusq; generationis, quemadmodum & pater. Hęc autem videtur promptissima esse significatio. Romani enim dicūtur, qui ex genere descendūt Romuli, & Cecropidę, qui à Cecrope*, & horum proximi. Et prius quidem appellatum est genus vniuscuiusq; generationis principium: dehinc ēt & multitudo eorū, qui sunt ab vno principio, vt a Romulo: quā diuidentes & ab alijs separātes, dicebamus oēm illam collectionē Romanorū genus. Aliter aūt rursus genus dr̄, cui supponit̄ species: ad horū fortasse similitudinem dictum. Etenim principium quoddam est hmōi genus earum, q̄ sub ipso sunt, spērum. vr̄ ēt multitudinem continere oēm, q̄ sub ipso sunt,* specierum. Tripliciter igit̄ cum genus dicat̄, de tertio apud Philosophos sermo est: quod ēt describentes asſignauerunt, Genus esse dicentes: quod de pluribus & differentibus specie in eo quod quid est prædicat̄, vt aīal. Eorū enim quæ p̄dicant̄, alia quidem de vno dr̄ solo, sicut īdiuidua, vt Socrates, & hic, & hoc: alia vero de pluribus, quēadmodū genera, & spēs, & differentia, & propria, & accidētia cōiter sed non proprie alicui. est aūt genꝰ quidem, vt aīal: spēs vero, vt homo: dr̄ia aūt, vt rōnale: ꝑpriū, vt risibile: accidēs, vt album, nigrum, sedere. Ab ijs igit̄, quæ de vno solo p̄dicant̄, differūt, gña: eo ꝙ hæc de pluribus p̄dicant̄. Ab ijs aūt rursus quæ de pluribus: à spēbꝰ quidē, qm̄ spēs etsi de pluribus p̄dicant̄, non tm̄ de differentibus spē, sed numero. hō. n. cum sit spēs, de Socrate & Platone p̄dicat̄, qui non specie differunt, sed numero: animal vero, cum sit genus, de homine, & boue, & equo prædicatur, q differunt a seinuicem specie, nō

numē-

Tex. Græ. legit ἱραπλείων, & ἱραπλίους.

Locus ipe genus dr̄, quisolis, ac aliorū planetarū lumine ac motu diuersorū i his inferioribus accidentiū effectiua cā est.

* Co. Græ. Ant. addit genus hñt

* Co. Græ. nō hñt ſpecierum.

Idem primo to. c. 1

A numero ſolum. A proprio vero differt genus: qm̃ propriū quidem de vna ſola ſpecie, cuius eſt proprium prædicatur, & de ñs, quæ ſub ipſa ſpecie ſunt, indiuiduis: quẽadmodū riſibile de homine ſolo, & de particularibus hominibus: genus autẽ non de vna ſpecie prædicat, ſed de pluribus & differẽtibus. A dr̃ia vero, & ab ñs, quæ cõiter ſunt accidentia, differt genus: qm̃ & ſi de pluribus & differentibus ſpecie prędicantur dr̃iæ, & cõiter accidentia, non tñ in eo quod quid B eſt prædicantur, ſed in eo quod quale quid eſt. Interrogantibus enim aliquib⁹, quid eſt illud, de quo prædicantur hæc, genus reſpondebimus, dr̃ias autẽ & accidentia non reſpondebimus. nõ enim in eo quod quid eſt prędicantur de ſubiecto, ſed magis in eo quod quale quid eſt. interroganti enim quale qd eſt homo, dicimus quod rationale: & quale quid eſt coruus, dicimus q̃ nigrum. eſt aũt rationale quidem C dr̃ia, nigrum vero accidens. qñ autem quid eſt homo interrogamur, animal reſpondemus. eſt autem hominis genus animal. Quare de pluribus p̃dicari diuidit genus ab ñs, quę de vno ſolo eorū, quæ ſunt indiuidua, prędicant. hoc vero, de differentibus ſpecie, ſeparat ab ñs, quæ ſicut ſpecies prædicant, vel ſicut propria. in eo autẽ q̃ quid eſt prędicari diuidit à differentñs & cõmuniter accidentibus, quæ non in eo quod quid eſt, ſed in eo qd D quale quid eſt, vel quomodo ſe habet vnūquodq̃ prædicatur de ñs, de quibus prædicatur.

Nihil igitur ſuperfluum, neq̃ † minus continet generis dicta † πλεονασμὸν de ſcriptio notionis.

Sermo de Genere.

INquit. Neq; genus, neq; ſpecies dicitur de vnica tantū re. immo genus trifariam dicitur. Primo de aliquo cœtu, qui ad vnum refertur patrem. vt dicitur genus Araborū, & Arameorum: propterea quia habent relationem ad Arab, & Aram. E

ANVER.

Secundo dicitur de origine alicuius genealogiæ: ſiue illa fuerit pater aliquis, aut locus. is tamen modus non eſt in lingua noſtra in vſu: vt cū quis dixerit genus Baſſar, & Vandaliam, genus Vandalorū. Tertius vero modus, qui in hac arte ī vſum venit, dicitur quidem genus id, ſub quo ſpecies induditur. Appellant autem profeſſores huius artis hanc rem metaphorice, nomine generis, propter correſpondentiam, quam habet cum illis duabus rebus vulgo notis. nempe, quia huiuſmodi gen⁹ eſt principium ſpecierum, quæ ſub F ipſo continentur: quemadmodum pater & locus eſt principium genealogiæ & quia amplectitur illā multitudinem, quæ ſub ipſo includitur: quẽadmodū genealogia, q̃ ad vnū refert patrẽ, continet multitudinẽ, quę ſub ipſa colligit. D.d. Hoc aũt tertiū ſignificatū, de quo ẽ ſermo, ſic deſcribit ab Antiquis. ſ. quod eſt id, quod prædicatur de pluribus differentibus ſpecie in eo quod qd eſt. Exempli cauſa animal prædicatur quidem de equo, aſino, homineq̃;

G in eo quod quid eſt ſingulũ eorũ: videlicet, quod ad interrogationem factam de quolibet eorum, p quid eſt, ſic reſpondeatur: vt ſi quis quærat quid eſt equus, quidue homo, quidq; aſinus, reſpondeatur quidé quod eſt animal. homo autem, atq; equus, & aſin⁹ ſunt plura ſpecie differentia. D.d. Genus autem dicitur eſſe de his, quæ de pluribus prædicãtur, propterea quod eorum, quę prędicantur, alia quidem de vnica prædicantur re: vt ſunt prædicabilia ſingularia. alia vero de pluribus prædicantur: vt ſunt genera, ſpecies, atque
H differentiæ, & propria, & ipſa accidẽtia, quæ de pluribus prædicant', nõ quæ de vnica re ſingulari prædicantur. Exemplum autem ipſius generis eſt aĩal, quod quidẽ includit hominem, & reliqua alia. exemplũ ſpeciei eſt homo, qui amplectit' Socratem, & Platonem. exemplum differentię eſt, ratiocinium hoĩs. exemplum ꝓprietatis eſt, ſuſceptibilitas ſcientiæ in homine. exemplum vero accidentis eſt, ſtare, & ſedere. Inquit. Differt autem genus ab indiuiduis per hoc, quod dicit' ipſum prædicari de plurib⁹. Et differt etiam à
I reliquis alijs quatuor rebus, quę de pluribus prædicantur. nam à ſpecie quidem ideo differt, q a ipſum prædicat' de pluribus differentibus ſpecie: ſpecies vero prædicatur de pluribus differentibus numero: vt homo, qui prędicat' de Socrate, & Platone, qui numero differunt: aĩal vero, quod eſt genus ipſius hoĩs prædicatur de homine, & equo, & boue, q̃ inter ſe differunt ſpecie. nam homo nõ eſt eiuſdem ſpẽi cum equo. Per hoc autem quod dixit, (ſcilicet Porphyrius) videt' quidẽ differre genus ab vltima ſpecie. & ideo vera de K
finitio ipſius generis eſt, qđ ex duobus vniuerſalibus ipſum ſit illud, qđ vniuerſali⁹ eſt, p quod debet fieri reſponſio ad interrogationem factam de aliqua re quid ſit: vt definiuit ipſum Alpharabius. vel quod ſit id, ſub quo ordinata eſt ſpecies: vt definiuit ipſemet paulo ante. D. d. Differt quoq; genus ab ipſa ꝓprietate, propterea quia propriũ prædicat' de vnica ſpẽ, videlicet de ea ſpẽ, cuius ipſum eſt proprium, & de indiuiduis ſub eadem ſpẽ exiſtentib⁹: vt riſibile, quod quidẽ ꝑdicat' de homine tm̃, & de ſingulis hoĩbus. ſed L
genus prędicatur de pluribus ſpecie bus, & de pluribus differentibus numero. D.d. Differt adhuc genus à differentijs, & ab accidentibus cõib⁹ per id, quod dr̃ ipſum prædicari de rebus in eo quod quid eſt. nam differentia & accidens prędicant' de ea re, cuius ſunt dr̃ia, aut accidẽs in eo quod quale eſt, non in eo quod qđ eſt. Exempli gr̃a, ſi interrogemur quale nam aĩal ſit homo: reſponderemus quidem rõnale. identidem ſi de coruo fiat interrogatio p quale, fiet reſponſio per accidens inſequẽs
M ipſum. vt gratia exempli, ſi dicatur quale nam animal ſit: reſpondebit' quidem nigrum. rationale autem differentia eſt, nigrum vero accẽs. id itaq; ꝓper quod reſpondetur ad interrogationem factã per quid eſt, eſt vtiq; genus. vt ſi fiat interrogatio de hoĩe quid ſit? & dicatur animal. Cùm igitur in definitione generis dicitur, quod prædicatur de pluribus, tunc per hoc diſtinguitur à rebus ſingularibus. per id vero, quod dicitur differentibus ſpecie, diſtinguitur à ſpecie, & proprio.

&

A & per id, quod dicitur in eo, qđ q d eſt, & non in eo quod quale eſt, diſtinguitur à differentijs, & accidentibus. D.d. patet itaq; hanc eſſe verã deſcriptionem ipſius generis: quoniam nihil exceſſius aut defectus cõtinere videtur. Nos tamen iam diximus, quid diminutionis in hac reperiatur deſcriptione.

Sermo de Genere.

DIxit Auerroes. Neq; genus, neq; ſpecies dicit̃ de vnica tantum re. Inquit Leui. Vult Porphyrius declarare nobis, q̃ genus eſt nomen metaphoricum tranſlatum à ſimilitudine quadam, vt poſtea exponit. Pri-
B mo dicitur de aliquo cœtu: vt Iſrael, Iſraelitæ, ná hoc nomen eſt vſurpatum ab ipſa multitudine, pater etenim nõ vocatur Iſraelita, vel Iſraelitæ. & hoc eſt in vſu linguarum. Secundo dicitur, vbi ponitur pater, vice genealogiæ eius, & locus vice habitatorũ eius: vt nos nominamur Iſrael, vel Ægyptij nominãtur Ægyptus: vt dicebatur, quod deſtructa eſt Ægyptus. is tamen modus non eſt in vſu linguarum, niſi parum. Multi tamen alij expoſuerunt hunc locũ varijs modis, non correſpondentibus profecto veritati. hoc tamen eſt id, quod nobis videtur pro huius expoſitione: quæ quidem expoſitio eſt quoq; ipſius Auerrois in libro Metaphyſicæ: & ipſe quoq; Auerroes dixit ibidem, q̃ in lingua Arabica is modus nõ eſt in vſu: cuius verba poſſunt intelligi, vt non ſit vllo pacto in vſu in illa lingua: vel q̃ non ſit in
C frequenti vſu. inductione vero perſuaderi poteſt, q̃ hmõi genus raro venit in vſum linguarũ. Dixit Auer. Tertius vero modus, q̃ in hac arte in vſum venit, dicitur quidé genus id, ſub quo ſpecies includitur. Inquit Leui. Si volumus q̃ hæc definitio ſit perfecta, oportet vt dicatur. q̃ ſit id, ſub quo ſpecies includitur ea ratione, qua eſt vniuerſalius ea: & q̃ reſpondeatur ad eius interrogationem, in eo quod quid. quoniam poterit eſſe vniuerſalius ea, & tamen non erit genus: vt nigrum reſpectu corui. nam nigrũ eſt communius hac ſpecie, & tamen nõ eſt genus, ſed reſpondetur de nigro in eo quod quale: non in eo quod quid. itidem & differentia, ſub qua ingreditur quidem ſpecies: qm̃ eã gignit (vt in eius definitione dicetur) & non eſt genus illi ſpeciei. pari ratione de- D
finitio ſpeciei erit, vt ſub ea ingrediatur ſpecies, cum tamen nõ ſit genus alicui ſpeciei: licet reſpondeatur p eam in eo quod quid. Per id vero quod dicit, q̃ hmõi genus, eſt principium ſpecierum, quæ ſub ipſo includũtur, ſi intelligat id, quod intelligebat Plato: tunc non diſſentiret ab eo. quod ſuppoſuit in præfatione huius libri ſui. ſed, ſi id intelligat, quo ad ſcientiam. tũc verificaretur de illis duabus opinionibus, vt paulo ante diximus: quoniam ſcientia perpetua, & incorruptibilis habetur ab ipſo vniuerſali. Vel forte dixit, q̃ eſt principium ſpecierũ, quæ ſub ipſo exiſtũt, quia eſt earũ materia, & iõ eſt earum principium: quemadmodũ materia dicitur principium rei, cuius eſt principium. Dixit Auerroes. Hoc autem tertium ſignificatum, de quo eſt ſermo. Inquit Leui, Cum definitio ſit id, quod notificat quidi- E
tatem rei: quemadmodũ definit eam Auerroes in libro Poſteriorum, dicens q̃ eſt oratio indicãs ſubſtantiam rei, & eius quiditatem: ſitq; ipſum genus relatuum quoddã: nam genus eſt ſpeciei genus, vt duplum eſt dimidij duplum, vel ſeruus eſt domini ſeruus: ergo oportet, vt definitio generis ſumatur ex ratione relationis: quoniam hoc nomen eſt id, quod eſt ratione relationis. Manifeſtum autem eſt, q̃ in hac deſcriptione nõ ſumitur illa relatio, qua genus eſt id, qđ eſt, quoniam, licet in hac deſcriptione ponatur ſpecies, non ponitur quidem illa ſpecies, quę ẽ correlatiua huic generi, ideſt cui hoc eſt genus, ſed ponũtur illæ ſpecies, quæ ſub eo exiſtunt omnes in vſi, cum ipſum tũ nõ ſit genus omnibus ipſis ſeu vltan earũ, ná de pluribus, quæ ſpecie differũt, prædicatur
genus illiuſmet generis per ſe, ſed genus nõ F
eſt genus alicui generi per ſe, ſed ſpeciei, quæ eſt pars eius. ſed cũ in hac deſcriptione nõ ſumatur id, quo genus eſt id quod eſt, ideo eſt deſcriptio hæc, & non definitio, & ideo defectus huius deſcriptionis oritur propter ſpecies medias: videlicet, quia non ſumitur in ea id, quo genus eſt id, quod eſt, ná hoc, quod poſuit in hac deſcriptione, ita reperitur in eis, ſi ſint ſpecies, ſicut ſi ſint genera. vt ſi definiremus ſeruum per id, quod non competit ei, non ea ratione, qua eſt ſeruus, & coniungerit vt ille ſeruus ſit dominus alicuius, tunc hæc definitio ita competet ei, ea ratione, qua denominatur dominus, ſicut ea rõne: qua denominatur ſeruus. D.d: Genus autẽ, &c. Inquit Leui. Hoc eſt notum de ſe,

G præter id, quod dixit, & exemplum proprietatis eſt ſuſceptibilitas ſciæ, in alio tñ loco vocauit hoc differentiã. Aliqui tñ exponũt ſuſceptibilitatem ſciæ, ſcilicet propriæ ei in actu, vt Medicinæ, & Geometriæ, cuius inuẽtio in hominẽ nominatur ꝓpriũ largo modo, vt in capitulo de proprio declarabitur: licet re vera dicatur accidens, neque hoc eſt conueniens huic noſtro propoſito: quoniã hic debet loqui de vero proprio, cum faciat mentionem quoq; cum ipſo de ipſo accidẽte. Et ideo, vt noſtra fert ſnïa, eſt ſuſceptibilitas cuiuſuis ſciæ fuerit in actu, ſiue practica, ſiue ſpeculatiua fuerit, & hoc proprium reperitur in omnibus indiuiduis hominis: licet ſit impoſsibile, quin concedamus, ꝙ nihilominus, non reperiatur hoc propriũ cũctis indiuiduis hominis. nam cũ puer naſcit̃ non hẽt in actu ſciam, tum practicam, tum
H ẽt contemplatiuam. Ergo illud propriũ, qđ attulit huc, non eſt verum proprium. Melꝰ ergo eſt vt dicamus, ꝙ ſuſceptibilitas ſciẽtię qñq; ſit differentia, qñq; vero proprium. nã cum per hoc intelligimus, ꝙ de natura hoïs eſt, vt ſuſcipiat in aliquo tpe ſciam in actu, tunc hoc eſt proprium. ſed ſi per hoc intelligimus, ꝙ hõ habeat ſemp aptitudinẽ ad recipiendam ſciam, tunc hoc erit dïa: qm̃ huiuſmodi ſuſceptibilitas eſt eius forma, qua eſt id, quod eſt. Et hinc verificat̃ id, quod dicit in libro Topicorũ, ꝙ ſuſceptibile ſciẽtiæ eſt deſcriptio hoïs. nos aũt de hoc faciemus verbum in eo loco Deo annuente. Manifeſtũ ergo eſt ex verbis Porphyrij in hoc loco, ꝙ proprium dat̃ tm̃ vltimę ſpẽi. quod tñ nõ eſt verum: qm̃ põt noïari verum prõpriũ ẽt quod ineſt cuiuis ſubiecto, ſiue illud fuerit genus vel ſpẽs. & hoc non latet eum, qui de-
I dit operam huic arti, atq; illis ſcientijs, quæ hoc vtunt̃ noïe: vt eſt ſcïa Naturalis. & ideo inuenies Ariſt. ponentẽ in libro Prædicamẽtorum proprietatem qualitatis, & reliquorum prædicamentorũ, cum tñ ſint genera ſuprema. D. d. Differt aũt genus ab indiuiduis, &c. Inquit Leui. Si volumus ꝙ hæc definitio ſit completa, oportet vt declaremus quod alterum alterum ſubingrediat̃: & ꝙ reſpondeatur ꝑ quodlibet eorum ad interrogationem ꝑ quid eſt. quoniam irrationale eſt communius q̃ rationale, & tamen non eſt ei genus: quia non amplectitur i pſum. identidem homo, & ſcribens: homo enim non eſt genus ad ſcribentem, licet ſit quid communius ipſo: propterea quia non reſpondetur per id, quod eſt minus vniuerſale, in eo quod quid. pari ratione nigrum & coruus: cum tamen nigrum non ſit genus ad coruum. propterea quia non reſpondetur per magis vniuerſale in eo quod quid: licet reſpondeatur de coruo in eo, qđ quid. K

De *Specie*. Cap. 3.

SPecies autem dicit̃ quidẽ et de vniuſcuiſque forma: ſm quam dictum eſt.

Prima quidem ſpecies digna eſt imperio. Dicitur autem ſpecies, & ea, quæ eſt ſub aſſignato genere: ſecundum quam ſolemus dicere hoïem quidem ſpẽm aïalis, cùm ſit genus aïal: L album aũt coloris ſpẽm, triãgulum vero figuræ ſpẽm. Quod ſi ẽt genus aſſignantes ſpẽi memi nimus dicentes, quod de pluribus & differentibꝰ ſpẽ in eo qđ quid eſt ꝓdicat̃, & ſpẽm dicimꝰ id, qđ ſub aſſignato genere eſt: noſſe oportet quod, qm̃ & genꝰ alicuius eſt genus, & ſpẽs alicuius eſt ſpẽs, vtrunq; vtriuſq;, iccirco neceſſe eſt in vtrorũq; rõnibus vtriſq; vti. Aſſignant ergo & ſic ſpẽm. Spẽs eſt, q̃ ponit̃ ſub genere: & de qua genus ĩ eo M quod quid eſt ꝓdicat̃. Amplius aũt ſic quoq;. Spẽs eſt, q̃ de pluribꝰ & differentibꝰ numero in eo quod qd eſt prædicatur. ſed hæc quidẽ aſſignatio ſpecialiſſimæ eſt, & quę ſolum ſpecies eſt, non autem & genus: aliæ vero erunt etiam nõ ſpecialiſſimarũ. Planũ aũt erit quod dr̃ hoc modo. In vnoquoque ꝓdicamento ſunt q̃dã generaliſſima, & rurſus alia ſpecialiſſima: & ĩter generaliſ-

Euripidis.

Obiectio.

Solutio.

A neralisſima & ſpecialisſima ſũt alia, quæ genera & ſpẽs dñr eadem. Eſt autem generalisſimũ quidẽ, ſupra quod nullũ aliud ſit ſuperueniens gen⁹. Specialiſ ſimum aũt eſt, poſt quod nõ eſt alia inferior ſpẽs. Inter generaliſ ſimum aũt et ſpecialisſimũ alia, quæ genera & ſpẽs ſunt eadem: ad aliud tñ & ad aliud ſumpta. Fiat autem in vno quidem prædicamẽto manifeſtum quod dicit. Subſtantia eſt quidem & ipſa genus: ſub hac autem eſt corB pus. & ſub corpore aĩatum corpus: ſub quo aĩal. ſub aĩali vero rationale animal: ſub quo hõ. ſub homine vero Socra. & Plato, & qui ſunt particulares homines. Sed horũ ſubſtãntia quidem generalisſimũ eſt, & quod genus ſolum: homo vero ſpecialisſimum, & quod ſolum ſpẽs. corpus autem ſpecies quidem eſt ſubſtantiæ, genus vero animati corporis. ſed & aĩatum corpus ſpecies quidẽ eſt corporis, genus vero animalis. rurſus aĩal ſpecies quidem eſt corporis aĩati, genus vero rationalis aĩalis. ſed rationale aĩal ſpecies quidẽ eſt animalis, genus autem hoĩs. homo vero ſpecies quidem eſt rationalis animalis, non autem genus particularium hominũ, ſed ſolũ ſpecies. & omne, quod ante indiuidua propinque prædicat, ſpẽs erit ſolũ, nõ ẽt genus. D E

Generum ac ſpecierum in prædicamento Subſtantiæ ordo.

Genus	*Subſtantia*	*generaliſſimum*
Species	Corpus.	& genus.
Species	Animatum corpus.	& genus.
C Species	Animal.	& genus. F
Species	Rationale animal.	& genus.
Species	Homo.	ſpecialisſima.
Particulares	Socrates & Plato.	homines.

Quemadmodum igiť ſubſtãtia cùm ſuprema ſit, eo ꝙ nihil ſupra eam ſit, genus eſt generalisſimum: ſic etiam homo cùm ſit ſpecies, poſtquam nõ eſt alia ſpecies, neq; aliquid eorum, quę poſſunt diuidi in ſpecies, ſed ſolum indiuidua (indiuiduum. n. eſt Socrates, & Plato, & hoc album) ſpecies erit ſolum & vltima ſpẽs, & (vt dictũ eſt) ſpecialisſima. quę vero ſunt in medio,

eorum

G eorum quidem, quæ ante ipſa ſunt, erunt ſpecies: eorum autem, quæ poſt ipſa ſunt, genera. Quare hęc quidē duas habēt habitudines, eā, q̄ eſt ad ea: quæ antecedunt, ſm quam ſpēs ipſorū eſſe dicunt: & eā, quæ eſt ad poſteriora, ſm quam genera ipſorum eſſe dicunt. Extrema vero vnā habent habitudinem. Nam & generaliſſimū ad ea, quidē q̄ poſteriora ſunt, habet habitudinem. cùm ſit gen⁹ oīum id quod eſt ſup. remū: eam vero, quæ ad
H ſuperiora non habet, cùm ſit ſupremū & primū principium, & (vt diximus) ſupra quod nō eſt aliud ſuperueniens genus. Specialiſſimū aūt vnam habet & ipſum habitudinē, hanc quidem, q̄ eſt ad ſuperiora, quorū eſt ſpecies: eam vero, q̄ eſt ad poſteriora nō diuerſam habet habitudinem, ſed eādē, & ſpēs indiuiduorum dicit. ſed ſpēs quidem dicit indiuiduorum, velut ea continens: ſpecies aūt ſuperiorum, velut quæ ab eis continetur. Deter
I minant igitur generaliſſimum genus ita, quòd cùm genus ſit, non eſt ſpēs. & rurſus, ſupra qđ non eſt aliud ſuperueniēs gen⁹. Specialiſſimā vero ſpēm ſic, q̄ cùm ſit ſpecies, non eſt genus. & quam, cū ſit ſpecies, in ſpecies diuidere non poſſumus. adhuc autē, & quæ de pluribus & differētibus numero in eo quod quid eſt prædicatur. Ea vero, quæ in medio ſunt extremorum, ſubalterna vocant genera & ſpēs, & vnumquodq; ipſorū ſpēm eſſe, & genus ponunt: ad aliud tamē & aliud ſumptum. ea. n. q̄ ſunt ante ſpecialiſſima vſq; ad generaliſſimū aſcendentia, & genera dicunt, & ſpecies ſubalternę: vt Agamennon, Atrides, & Pelopides, & Tantalides, & vltimū Louis. Sed in familijs quidem plerunq; ad vnū reducunt principium, v.g. ad Iouē: in generibus vero & ſpeciebus non ſic ſe hēt. Neq; n. eſt commune vnū gen⁹ oīum ens: nec oīa eiuſdem generis ſunt ſm vnum ſupremū ge- L
nus, quemadmodū dicit Ariſt. ſed poſita ſint (quemadmodum in prædicamentis dictū eſt) prima decē genera, quaſi prima decem principia. Et ſi oīa quis entia vocet, æquiuoce (inquit) nuncupabit, ſed non vniuoce. Si. n. vnum eſſet cōe oīum gen⁹ ens, vniuoce oīa entia dicerent. cùm vero decem ſint prima, communio ſm nomen eſt ſolum, non tū ſm rationem, quæ ſm nomē eſt. Decem igit generaliſſima quidē ſunt: ſpecialiſſima vero in nu M
mero quidem quodam ſunt, nō tamen infinito. Indiuidua autem, quæ ſunt poſt ſpecialiſſima infinita ſunt. Quapropter vſque ad ſpecialiſſima a generaliſſimis deſcendentes iubebat Plato quieſcere: deſcendere autem per media diuidentes ſpecificis differentijs. infinita vero (inquit) relinquenda ſunt. neque enim eorum ſcientiam poſſe fieri. Deſcendentibus igitur ad

ſpe-

A ſpecialiſsima, neceſſe ē diuidentes per multitudinem ire: aſcendentibus vero ad generaliſsima neceſſe eſt colligere multitudinem in vnū. collectiuum enim multorum in vnam naturā ſpecies eſt & etiam magis id, quod gen⁹ eſt: particularia vero & ſingularia econtrario ſemp in multitudinē diuidunt id, quod vnū eſt. participatione enim ſpeciei plures homines, vnus: particularibus aūt & ſingularib⁹ vnus & cōmunis plures. diuiſiuum
B enim ſemper eſt, quod ſingulare eſt: collectiuum autē & adunatiuum, quod commune eſt.

Aſsignato aūt genere & ſpecie quid ſit vtrunq; eorū, & genere quidē vno exiſtente, ſpeciebus vero pluribus (ſemper enim in plures ſpecies diuiſio generis ē) genus quidem ſemper de ſpecie prædicatur, & oīa ſuperiora de inferioribus: ſpecies aūt neq; de proximo ſibi genere, neq; de ſuperioribus: neq; enim cōuertit̄. Oportet enī aut æqua de ęquis
C prędicari, vt hinnibile de equo: aut maiora de minorib⁹, vt animal de homine: minora vero de maiorib⁹ minime. neq; enim dices animal eſſe hominē: quēadmodum hominē dices eſſe aīal. De quibus autē ſpecies prædicatur, de ꝭs neceſſario et ſpeciei genus prædicabit̄, & generis gen⁹ vſq; ad generaliſsimum. ſi enim verū eſt dicere Socratē hoīem, hominē autem animal, animal autem ſubſtantiam; verum eſt & Socratem animal dicere, atq; ſubſtantiam. ſemper enim cùm ſuperiora de inferioribus prædicentur, ſpecies quidem de indiuiduis prædicabitur, genus aūt & de ſpecie, & de indiuiduo: generaliſsimū vero de genere vel generib⁹, ſi plura ſint media & ſubalterna, & de ſpecie, & de indiuiduo. dicitur enim generaliſsimū quidē de omnibus ſub ſe poſitis generibus, & ſpeciebus, & indiuiduis. genus autē, quod ante ſpecialiſsimū eſt, de omnibus ſpecialiſsimis & īdiuiduis. E
ſolū aūt ſpecies de omnibus indiuiduis. indiuiduū aūt de vno ſolo particulari. Indiuiduū autē dicitur Socrates, & hoc albū, & hic veniens Sophroniſci filius, ſi ſolus ſit ei Socrates filius. Indiuidua aūt dicuntur hmōi, qm̄ ex proprietatibus cōſiſtit vnūquodq; eorum, quarū collectio nunquā in alio eadē erit: Socratis enim proprietates nūquā in aliquo alio particularium erūt eædē. eæ vero, quæ ſunt hominis proprietates (dico autē eius, F
qui eſt cōis) erunt eędem in pluribus, magis autē & in omnib⁹ particularib⁹ hominibus, in eò quod homines ſunt. continetur igitur indiuiduū quidē ſub ſpecie: ſpecies autē ſub genere. Totum enim quiddam eſt genus: indiuiduum autē pars: ſpecies vero & totū eſt & pars. ſed pars quidē alterius: totum autē non alterius, ſed in alīs. in partibus enim totū eſt. De genere igitur

Idē in Anteprædicamen. ca. 4.

& ſpe-

G et ſpecie, et quid generaliſſimū, & quid ſpecialiſſimū, & q̄ genera eadem, & ſpecies ſint, quę etiā indiuidua, & quot modis genus & ſpecies dicantur, ſufficienter dictum eſt.

Sermo de ſpecie.

AVER. INquit. Species duo ſignificat: primū quidē formā rei: vt cùm
„ dicimus. Species tua eſt digna impe
„ rio. & his loquendi modus eſt familiaris ipſis Græcis. Secundū vero ſignificatū, de quo hic agitur, eſt quidem illud vſe, qđ ſub illo genere lo
H catur, qđ paulo ante diuiuimus: qđ ſ. eſt magis proprium q̄ ſit illud. vt ſi dicamus hoīem eſſe ſpēm ipſi aīali, & animal genus ei: & ꝙ albedo ſit ſpecies coloris, & color genus eidē. Inquit. Neq; contra nos quis obijciat ꝙ, cū definiuimus genus, poſuimus ipſam ſpēm partē definitionis eius, dicentes ipſum prædicari de pluribus differentibus ſpecie: in definitione vero ſpeciei, diximus ipſam eſſe, quæ ſubingreditur genus atq; ſub eo locatur. qm̄ & genus, & ſpecies, quodlibet ipſorū dr̄ per relationem ad alterū. natura autem relatiuorum eſt, vt quodlibet ipſorum capiatur in definitione alterutri. & nullum ex hoc ſequitur inconueniens. Inquit. Et adhuc deſcripſerunt ſpeciem, dicentes eā eē, quæ p̄dicatur de pluribus differentibus numero in eo qđ quid eſt. veruntn̄ ſub hac deſcriptione vltima tm̄ ſpecies continetur, quæ quidem eſt tm̄ ſpecies, & non eſt genus: in prima vero definitione oēs includuntur ſpecies: cùm dicatur in ea, ꝙ eſt quæ ſub genere collocata eſt: & quæ eſt magis propria eo. Ex his ergo, quæ dixit Porphyrius, poterit K quis intelligere, ꝙ vera definitio ipſius generis, in qua non communicat ſpecies media, eſt ſ. ꝙ genus ſit illud vſe, qđ ſpeciem amplectitur, ſuper ipſam q̄; locatum eſt in eo ꝙ qđ eſt: & non illa, qua deſcripſit ipſum antea: qm̄ in hoc cōmunicant cum eo ſpecies mediæ. Cùm autem tam genus q̄ ſpecies, vnumquodq; eorum dicatur in relatione ad alterū ipſorum: & in quodlibet decem p̄dicamentorum reperiantur multa vſia, quorum alterū ſub altero locatur: ſequitur ergo ꝙ in quolibet eorum reperiuntur vſia, quæ dicun L
tur genera, & ſpecies. genera quidem in relatiōe ad ea, quæ ſunt ſub illis: ſpecies vero in relatione ad ea, quæ ſunt ſuper illis. & hæc ſunt ipſa vſia media, quę inter primū vniuerſale exiſtunt et vltimū, quæ reperiuntur in eodem prędicamēto. Et primum vſe dicitur genus generaliſſimum: quia nullum datur genus ſupra ipſum, pp quod poſſit ipſum nominari ſpecies. Vltimū vero vſe ideo vocatur ſpecies ſpecialiſſima: quia nullum reperitur ſub ea vſe, propter quod poſſit vocari in relatione ad ipſum, genus. Quæ M
autem in medio exiſtunt, dicuntur genera, & ſpecies: duobus ſ. habitis reſpectibus. vt gratia exempli in p̄dicamento ſubſtantiæ, ſubſtantia eſt genus: & ſub ſubſtantia eſt corpus: & ſub corpore corpus animatum: & ſub corpore animato animal: & ſub animali rationale: & ſub rationali homo: & ſub homine Socrates & Plato, & reliqua indiuidua hominis. Subſtantia igitur in hoc prædicamento eſt genus generaliſſimum: & homo eſt ſpecies

ſpe-

Natura relatiuorū ē vt qđlibet ipſorū capiat in definitiōe alterius. Idē. 9. Met. te. 11. & 6. to. pi.

A ſpecialiſſima. corpus aũt eſt ſpecies ad ſubſtãtiã, & genus ad corpus animatũ. & corpus animatũ eſt ſpecies ad corpus, & genus ad aĩal. & aĩal é ſpecies ad corpus animatum, & genus ad animal rationale. & aĩal rationale eſt ſpecies ad animal, & genus ad hominem. & homo eſt ſpecies ad animal ratiõale, & nulli alij rei eſt genus, quia p̃dicatur de indiuiduis hominis. ſic ergo eſt ſpecies tm̃. Generatim ergo ipſum vſe vocatur genus in relatiõe ad id, qđ ſub eo exiſtit: & ſpecies in relatione ad id, quod eſt ſupra ipſam. Su-
B premum autem vſe, cũ habeat relationem ad vnũ tm̃, videlicet ad id, qđ ſub eo exiſtit, ideo eſt tm̃ gen⁹. Vltimum vero vſe, cùm nullã aliã habeat relationem, q̃ ad id, qđ ſupra ipſum exiſtit, ideo eſt tm̃ ſpecies. Intermedia vero cùm ambas illas obtineant relationes, ideo ſunt
Vid. 2. Cœli. 49. et 12 Meta. 26. & genera & ſpecies. Scias præterea q̃ in hoc exemplo Porphyrius poſuit ſubſtantiã eẽ genus ad corpus, iuxta ſnĩam illorum, qui putãt materiam & formam exiſtere in prędicamento ſubſtantiæ, hoc eſt ſubſtãtiarum abſtractarum. Idẽtidem
C poſuit rationale vt genus ad hominem, iuxta ſnĩam illorum, qui opinantur ratiocinium eſſe genus ad hominem, & ad angelum. ſed apud eos, qui putant q̃ ratiocinium dicitur æquiuoce de ipſis, non eſt genus. Ita quoq; iuxta ſnĩam ponẽtiũ libri prædicamentorũ propoſitum eſſe narrare vniuerſalia rerũ ſenſibilium, genus ſupremum in prædicamento ſubſtantiæ erit vtiq; corpus. Definiunt quoq; genus genera liſſimũ, dicentes ipſum eſſe genus, & non ſpeciẽ. itemq; illud definiũt, dicẽtes ipſum eſſe illud ſuper qđ nõ D datur genus. Definiunt quoq; ſpeciem ſpecialiſſimã, dicentes ipſam eſſe ſpeciem & nõ genus. vel ipſum eſſe ſpeciem non diuiſibilẽ in alias ſpecies. & q̃ prędicatur de pluribus differentibus numero, in eo quod quid eſt (vt paulo ante dictũ fuit.) Intermedia vero ſunt genera & ſpecies. genera quidem in relatiõe ad ea, quæ ſub eis exiſtunt: ſpecies vero in relatione ad ea, quæ ſuper ipſa exiſtunt. Inquit. Nec contingit in omnibus generibus entium id, qđ contingit in generibus alicuius E genealogiæ. nam genera genealogiæ, oĩa aſcendunt tandẽ ad vnum patrẽ, vt Arabes ad Arab: ſed non aſcendunt oĩa genera entiũ ad vnũ vſe, quod oĩa illa complectetur. Nã neq; ens eſt gen⁹ cõe cunctis rebus: neq; habent quidem genus cõmunẽ ſupremum, ad quod aſcendant reliqua genera omnia poſt ipſum. ſed cuncta genera aſcendunt, ac deducuntur ad decem genera prima, quæ ſunt ipſa decem prædicamenta: quæ quidem non ſunt ſubordinata, alterum ſub altero, vel locata: neq; datur aliqđ prædicamentũ, F quod ea amplectatur: qm̃ hoc nomen ens dicitur de eis æquiuoce, vel aliqua rõne analogiæ. Nam ſi ens eſſet eis genus cõe, tunc hoc nomen ens diceretur de eis vniuoce. cùm igitur prima genera ſint decẽ, ergo cõicabunt inter ſe æquiuocatione nominis entiũ tm̃, non definitione. Genera itaq; generaliſſima erunt decẽ: ſpẽs vero ſpecialiſſimæ ſunt plures, ſed ſunt quidẽ termino cõtentę, & nõ ſunt infinitę. Sed indiuidua, p quę ipſę ſpecies ſpecialiſſimę diuidunt, ſunt quidẽ infinita: &

De ente vide. 1. Ph. t. c. 13. 3. Me. 10. 4. Met. 2. 5. Me. 13. et 14. 7. 15. 10. 8. & 12. Me. 17. 20. & 21.

ideo

G ideo non poſſunt amplecti p dr̃ias, quibus vltimę ſp̃es diuidunt. ppea quia huiuſcemodi dr̃ię ſunt infinitæ: de infinito aũt non habet ſcĩa. Cumq; deſcendimus per diuiſionẽ generum ad ſpecies ſpecialiſſimas, tũc quidẽ videmur redigere vnitatẽ in multitudinẽ per hmõi actũ: aſcendentibus vero nobis ad genera generaliſſima, videbimur tunc potius pluralitatẽ in vnionẽ redigere. Et huius rei rõ eſt: quia quanto magis genus aſcendit, tanto minorẽ efficit notitiã: maioris tñ eſt amplexus q̃ ſit id, quod ſub eo exiſtit.

H econtra vero quò magis deſcendit, eò maior reddit cognitio, minorq; fit collectio. vnumquodq; tñ ipſorum, vc3 & ſp̃es, & genus, collectiuum quidẽ eſt: ſed genus magis, ſpecies vero minus. res vero ſingulares & particulares, ideſt ĩdiuidua ipſa, oppoſitum q̃ genus & ſpecies agunt: qm̃ diuidunt, & non colligunt. nã ſemper ſpeciẽ diuidunt: vt hoĩem in Socratẽ, & Platonẽ. particulare inquam ſemper diuidit: vle vero aggregat. Inquit. Poſtq̃ notificauimus quid ſit genus, & ſpecies, & q̃p genus ſit vnũ, plures habẽs ſpe

I cies, ppea quia genus diuidit ſemp in plures ſpecies: ideo genus vere p̃dicatur de ſpecie. ſilr̃ et genus generaliſſimum, & vt verbo dicam, q̃quid eſt ſuperius prædicatur de inferiori, cum ſit vlius illo, ſpecies vero, nec de ꝓpinquo, neq; de remoto prędicat genere, videlicet prædicatione vl̃i: qm̃ non cõuertitur cũ genere in prędicatione. Ea etenim, quæ prædicantur de aliquibus, vel ſunt æqualia illis, de quibus prædicant, vel ſunt cõmunior a eis. equalia aũt conuertuntur in prædicatione: vt cùm dicimus, oĩs equus eſt K hinnibilis, & oẽ hinnibile ẽ equus. vlior a vero non conuertunt in p̃dicatione. nam genus non conuertitur eũ ſpecie: vt animal, quod eſt vl̃ius hoĩe. verum.n eſt dicere oĩs homo eſt aĩal: ſed nõ conuertitur, ſ. q̃p ſit verum dicere, omne animal eſt homo. Reſpręterea, de quibus prædicatur ſpecies, de eiſdem vtiq; prędicatur genus illius ſpeciei, & genus illius generis: & ſic procedendo, donec deſinit prædicatio ad genus generaliſſimum. vt exempli gr̃a, ſi verũ eſt dicere Socratem ẽ hõ, verũ erit quoq; dicere q̃p ẽ animal, L qđ eſt genus ad hoĩem. identidem vere prædicabitur de eo genus animalis, qđ eſt corpus nutribile ſenſitiuũ. res ergo ſuperior vl̃is prædicabitur ſemp de inferiori. & ideo ſpecies prędicat de indiuiduo, & genus prædicatur de ĩpẽ, & de indiuiduis. Genus itaq; generaliſſimum p̃dicat de vltima ſpẽ, & de indiuiduis eiuſdẽ ſpeciei, & de intermedijs inter ipſum & inter hanc ſpeciem, quę ſunt vna rõne genera, alia vero ratione ſunt ſpecies. Genus ꝓterea, qđ antecedit vltimã ſpeciem, prædicat de oĩbus ſpeciebus vltimis, & de indini M duisillarum: & ſpecies vltima prædicat de indiuiduis tm̃. indiuiduũ vero de vno tm̃ indiuiduo prædicatur. Hoc aũt, quod Porphyrius dicit, eſt verũ de indiuiduis accidentiũ. nã indinidua ſubſtantię de nulla prędicantur re ſm vſum naturæ. & ideo veta deſcriptio indiuiduorum eſt, q̃p indiuiduũ eſt id, qđ nõ prędicat de pluribus: non id, quod prędicatur de vno, vt ipſe deſcripſit. Inquit. Id vero, qđ dicitur vnum, vel nti Socrates, et Plato, ideo q dem dicitur

Pro hac materia vide Por-

A dicitur indiuiduum, quia cõſtat ex proprietatibus, quæ nõ poſſunt cõcurrere per ſe aliquo tempore, in aliquo alio indiuiduo. nam ſumma rerum, ex quibus Socrates, cõſtat, nõ poteſt reperiri in aliquo alio. ſed ꝓprietates hominis vniuerſalis poſſunt reperiri in pluribus indiuiduis hominis: & ideo de cunctis indiuiduis hominis prædicantur. ſpẽs ergo amplectitur indiuiduum: & genus amplectitur ſpẽm. Genus itaq; ſimilatur toti, & indiuiduum parti:

B ſpecies vero partim toti, partim parti ſimilatur. ſimilatur enim toti, eò quia continet indiuiduum: ſimilat vero parti, quia à genere continet. Inquit. Iam ergo diximus quid ſit genus, quidq; ſpẽs, quid quoq; genus generaliſſimũ, & qd ſpẽs, ſpecialiſſima, quid etiam intermedia, quæ ſunt de ſe partim genera, partim ſpecies, quid quoq; indiuidua, & quot modis dicitur genus, & ſpecies.

Porphyriꝰ. ca. de Geneꝛ. Itẽ Ariſt. i Anteprædicamẽtis c. 2. & Primo Priorũ ſectiõe 2. c. 1. Item Auerroi. 1. Poſt. cõ. 4. Item. 7. Met. te. 59.

Sermo de Specie.

LEVI. DIxit Porphyrius. Species autem, &c. Inquit Leui. Voluit oſtendere hoc nomẽ eſſe metaphorice dictum.

C Dixit Auerroes. Secundum vero ſignificatum, &c. Inquit Leui. Si hęc definitio debeat eſſe cõpleta, oportet dicere ipſam ſpeciem ſubingredi genus, quæ non eſt ita vniuerſalis ſicut ipſum, ſed genus complectit ipſam, per quam reſpondetur ad interrogationem factã, ꝓ quid eſt. & hoc patet ex prædictis. nam in ipſo aĩali ſubintelligit corpus nutribile, ſenſitiuum: quod tñ non eſt ei genus. in eo adhuc includitur mobile de ſe in actu: & tñ non eſt ei genus. D. d. Auerroes. Neq; contra nos quis obijcerat; &c. Inquit Leui. Iam in ſuperioribus fuit declaratum, ꝙ relatiuum vt relatiuum, debet continere in ſua definitione illam relationem, qua ipſum eſt relatiuum: & hoc non poteſt fieri, niſi ſumantur in illa definitione ambo relatiua. nã definitio ſerui eſt, vir inferiens domino ſuo: & definitio domini eſt, qui dominatur ſeruo ſuo. ita vt, ſi quæratur quid ſit ſeruitus, debet reſponderi, eſt ſubminiſtratio proueniẽs à ſeruo ad dominũ. & ſi quæratur quid eſt dominatio, debet reſponderi ꝙ eſt dominium factum à domino ſupra ſeruum. Hæ itaque definitiones idem ſignificant, niſi ꝙ illa relatio, cum refertur ad ſeruientem, eſt ſeruitus, & ſubminiſtratio, & cum ad dominũ refertur, eſt dominium. & ita conueniebat fieri in definitione generis & ſpeciei. D. d. Auerroes ꝙ ipſe aſſumpſit in deſcriptione generis ipſum relatiuum. Inquit Leui. Iam nos declarauimus ibi, ꝙ non fuit ſumptum in illo loco ratione relationis: ſed videtur ꝙ ipſe voluerit ponere hic nomen ſpeciei in oratione, non quatenus ſit relatiuum. D. d. Auerroes. Et nullum ex hoc ſequitur incõueniẽs: Inquit Leui. Hoc eſt, quia in reliquis definitionibus, præter definitiones relatiuorum, ſequeretur ex hoc inconueniens, ſi ſumeretur quiditas alicuius alterius rei, pro notificatione alterius: vt ſi ſumeretur in definitione hominis equus. Sed in relatiuis eſt omnino neceſſarium: non vt ponatur quiditas alterius in ipſa definitione, ſed ꝓpter relationem, quæ re vera vnius ad alterum habetur. & non poteſt cognoſci quiditas relationis, niſi fiat mentio de correlatiuis in ipſa definitione; quæ referuntur in illa relatione, vt paulo ante declaratum fuit. Inquit Auerroes. Ex his ergo, quæ dixit Porphyriꝰ, &c. Inquit Leui. Sententia Auerrois eſt, ꝙ hac eadem ratione, qua Porphyrius damnauit hanc deſcriptionem, ſcilicet ſpeciei, debebat dãnare aliam: licet in hac deſcriptione non percipiatur genus. qm̃ cauſa eſt eadem: videlicet ꝙ, ſi datur aliqua ſpecies, quę non ſubincluditur ſub hac deſcriptione, vt ſunt ſpecies mediæ, quæ omnino ingrediũtur ſub deſcriptione generis. & iſte eſt ille defectus, qui reperitur in illa deſcriptione. Inquit Auerroes. Scias præterea ꝙ in hoc exemplo Porphyrius poſuit, &c. Inquit Leui. Sententia Auerrois eſt, ꝙ circa hoc extant variæ opiniones apud Antiquos. nam ſunt aliqui, qui putant ꝙ tam materia q̃ forma, quælibet earũ ſeorſum dicatur ſubſtantia: quidam vero alij putant nullam earum eſſe ſubſtantiam, ſed ſubſtantiam eſſe ipſam materiam, & formam ſimul exiſtentem. Hæc autem ars debet ponere ipſum corpus, tanq̃ genus ſupremum, propter duas cauſas. Prima eſt, quia ad ꝓpoſitum huius artis non attinet inquirere, q̃ nã harum duarum opinionum ſit vera: qm̃

D E F

hæc

G hæc inquiſitio non eſt logicalis. Secunda cā eſt, quia huius artis propoſitum eſt enarrare res ſenſibiles, non res, quæ indigent p ipſarum declaratione alijs ſcientijs: quarum hæc ars eſt principium. Manifeſtum autem eſt, q ſubſtantiæ ſeparatæ non ſunt ſenſibiles: quoniam ſubſtanna ſenſibilis conſtat ex materia & forma: & ideo corpus debet eſſe genus ſupremum. Identidem ratiocinium genus homini & angelo, id eſt ſic etiā rationale nō debet poni gen⁹ propter duas quoque cauſas. Vna eſt, quia genus debet p̄dicari vniuoce de omnibus, quæ ſub ipō exiſtunt: videlicet quòd nomen atque definitio eius prædicentur de cunctis, quæ ſub ipſo extant. Manifeſtum autem eſt, quòd rationale non dicitur vniuoce de angelo, & de homine, quoniam homo eſt homo ea ratione, qua eſt rationalis in potentia. alias. n.
H non eſſet homo, qui non intelligeret actu: quod eſt falſum. ſed angelus eſt angelus ea ratione, qua eſt rationalis actu. Adde etiam, quod definitio ipſius rationalis in homine, quæ quidem eſt vt ſit cognoſcens per cogitationem, & contemplationem, non competit angelo. Alia cauſa eſt, quia ad hanc artem non pertinet enumerare: niſi res famoſas: ſed eſſe angelorum non eſt publicum. D. d. Auer. Nec contingit in omnibus generibus entiū, &c. Inquit Leui. Ideo dixit hoc, quia manifeſtum eſt, q nomen entis nō dicitur de rebus, mera æquiuocatione: vt in libro Metaphyſicæ dictum fuit: ſed eſt nomen dictum ſecundum prius & poſterius, nam dicitur ſecundum prius de ſubſtantia, & ſecundum poſterius de accidente: quia accidens ideo eſt, quia ſubſtantia, quæ eſt eius ſubiectum, eſt, cum accidens non repe-
I riatur per ſe exiſtens. Quòd autem nomen entis nō ſit genus vniuerſale cunctis decem prædicamētis, ſic probatur. q̄n genus eſt id, quod eſt cōe cunctis ſpeciebus, quæ ſub ipſo exiſtunt, differentiæ vero ipſis ſpeciebus, quæ ſub ipſis exiſtūt, quæ ſunt res additæ ſupra naturam generis. & ideo illæ differētiæ neceſſario differūt à natura generis. & ideo non cōtingit vt verificetur prædicatio generis de illis differentijs: ſed bene verificabitur prædicatio generis de habentibus differentias. vt, exempli cauſa, dr̄iæ, quibus diuiditur animal, ſunt potēna ad ambulandū, & potenna ad volandū, & potenna ad natādum. Prædicatio itaq; aīalis de his poteſtatibus non erit vera. nam non poteſt dici q potentia ad ambuladum eſt animal, ſed vera erit prædicatio aīalis de habentibus has dif k
ferentias. nam ambulans eſt animal, & volans quoque, atq; natans. Ens autem prædicatur de omnibus differentijs, quæ ſub ipſo exiſtunt, & de habētibus has dr̄ias: quia nihil datur de his, de quo non ſit verum dicere, q ſit ens, & vnum, & aliquid, & res. Patet ergo, q nullum horum eſt genus cūctis entibus. Quòd ſi ens eſſet genus cōe illis, tunc nomen entis diceretur de eis vniuoce, vt per ſpicuum eſt. Inquit Auer. Hoc autem, quod Porphyrius dixit, eſt verū de indiuiduis accidentium. Inquit Leui. Snīa huius rei, iudicio meo, eſt q indiuidua accidentium prædicantur in oratione ſecundum vſum naturalem, hoc eſt, q hmōi oratio ſignificet naturaliter id, quod propoſitum eſt per eam: ſed indiuidua ſubſtantiæ, cū prædicatur de
aliqua re, tunc orano nō ſignificat naturali
ter id, quod per eā quærītur, niſi per accidēs L
qm̄ ſubiectū in ipſa propoſitione debet eſſe notum, tam, ſi non eſſet notū, tunc ſiue aliquid affirmemus, ſiue denegemus ab illo ſubiecto, nihil vtique notificabitur. & ideo oportet ponere ſubiectum notū, de quo aliquid affirmetur in illa propoſitione, vel negetur, patet ergo q, cum dicitur Socrates eſt niger, cum ſubiectum ſit notum, q hæc propoſitio ſignificabit naturaliter q eſt niger. Sed ſi prædicatum fuerit indiuiduum ſubſtantiæ, & quæramus ut nouificet quid ſit illud indiuiduum, tunc manifeſtū eſt, q non poterit notificare aliquid, quod ſit illi ſubſtantiale: quia in ea re communicant omnia indiuidua ſpeciei: vt ſi dicatur rationale eſt Socrates. Pari ratione quoque non poterit dignoſci per aliquod accidētale, quod cunctis indiuiduis ſpeciei inſit: vt latitudo vnguium, & amplitudo thoracis. Reliquum M
ergo eſt vt cognoſcatur per aliquod accidētale, quod non inſit ſemper cunctis indiuiduis ſpeciei actu: vt ſi dicatur ille, qui ambulat actu, eſt Socrates, vel tale quippiam. manifeſtum autem eſt q hæc oratio non ſignificat naturaliter id, qđ de ea deſyderatur: niſi propterea quia contingit vt in illa cōgregatione nemo ambulat, præter Socratē. ita quoque ſi dicatur hoc animal eſt Socrates, & id indicemus digito, vel aliquo alio genere indicationis, nemo quidem dubitabit q huiuſmodi oratio nō ſignificat naturaliter id, quod per ipſum intenditur, ſed propter illam indicationem, qua indicauimus, & nutum, quo innuimus, dicimus illam propoſitionem, ſed non intelligitur hoc de prædi-

catione

A catione non ſecundum vſum naturalem, vt aliqui ſunt opinat. nam, vt poſt hoc dicet, ipſum quidē proprium conuertitur in prædicatione cum ſua ſpecie: cum tñ accidens non poſſit eſſe ſubiectum ipſius ſubſtantiæ ſecundum vſum naturalem. Perſpicuum ergo eſt ex dictis q̄ profeſſor huius artis non negabit hmōi prædicationem. quæ vtique ſententia adhuc declarabitur ī lib. Priorū, cum de conuerſione propoſitionis agetur. Vocauit aūt deſcriptionem id, quod dr̄ de indiuiduo, quod non prædicatur de pluribus: propterea quia negatio non dicit quiditatem rei. Dicit quoq; deſcriptio prædicari de vno: propterea qua hoc non conuenit indiuiduo, quatenus eſt indiuiduum. nam, ſi id ineſſet indiuiduo ea ratione, qua eſt in diuiduum, oporteret vt verificaret de indiuiduis ſubſtantiæ: cuius rei tñ falſitas iam
B probata fuit. Hæc vero dicitur deſcriptio, p̄ preterea q̄ quiditas indiuidui non eſt p̄dicari de vno, vel non prædicari de pluribus: ſed ipſa definitio eſt: quæ quiditatem rei notifi cat. & ideo hęc dr̄ deſcriptio, non definitio.

De *Differentia*. Cap. 4.

DIfferentia vero & cōiter, & proprie, & proprīſſime dicat. Nā cōiter quidem differre alterum ab altero dicit, quod alteritate differt quo cunq; modo, vel a ſeipſo vel ab alio. differt. n. Socrates a Platone alteritate, & ipſe a ſeipſo, & puero exiſtente & viro facto, &
C faciente aliquid vel quieſcente: & ſemper in aliquo modo habēdi ſe alteritatibus ſpectat̄. Proprie aūt differre alterum ab altero dicitur, qñ inſeparabili accidente alterum ab altero differt. Inſeparabile vero accidens eſt, vt cæſitas oculorum, aut naſi curuitas, aut cicatrix cūm ex vulnere occalluerit. Proprīſſime aūt differre alterum ab altero dicit, quando ſpecifica differentia differt: quemadmodum homo ab equo D ſpecifica differentia differt, rōnalis qualitate. Vniuerſaliter ergo oīs differentia addita alicui alteratum facit. ſed eæ quidem, quę & cōiter & proprię ſunt, alteratum faciunt. q̄ vero proprīſſime aliud. Quæ quidem igitur aliud faciunt, ſpecificæ vocant̄: illæ vero q̄ alteratum, ſimpliciter dr̄iæ. aīal. n. aduenies rationalis differentia, aliud fecit: eius autem quod eſt moueri, alteratum ſolū a quieſcente fecit. quare illa quidem aliud, hęc vero al E teratum ſolum fecit. Secundum igit aliud facientes differentias diuiſiones generum fiunt ī ſpēs, & definitiones aſſignant̄, q̄ ſunt ex genere & hmōi differentīs: ſm aūt eas, q̄ ſolum alteratū faciunt alteritates ſolum cōſiſtūt, & aliquo modo ſe habentis permutationes. A ſuperioribus ergo rurſus inchoanti, dicendum differentiarum alias quidē eſſe ſeparabiles, alias vero inſeparabiles. moueri. n. & quieſcere, & ægrum eſſe & ſanū eſſe, & quecunq; his proxima ſunt, ſeparabilia ſunt. at vero aquilinum eē F vel ſimū, vel rōnale vel irrationale inſeparabilia ſunt. Inſeparabilium aūt aliæ quidē ſunt p̄ ſe, aliæ vero p̄ accidens. nam rōnale per ſe ineſt homini, & mortale, & diſciplinæ eſſe ſuſceptiuū: at vero aquilinum eſſe, vel ſimū p̄ accidens, & non per ſe. Illę igitur, q̄ per ſe ſunt, in ſubſtantiæ ratiōe accipiunt̄, & faciūt aliud:

G illæ vero,quæ ſm accidens, nec in ſubſtantię ratione accipiunt, nec faciũt aliud, ſed alteratum. Quæ quidem igitur per ſe ſunt, non ſuſcipiunt magis & min⁹: quæ vero per accidens (etſi inſeparabiles ſint)intenſionem accipiunt & remiſſionem. nã neq; genus aut magis & minus prædicat de eo cui⁹ fuerit genus. neque generis differẽtiæ,ſm quas diuidit.ipſæ.n.ſunt, q̃ vniuſcuiuſq; rationẽ complent: eſſe aũt vnicuiq; vnum & idem:neq; in
H tenſionẽ,neq; remiſſionẽ ſuſcipiens eſt.aquilinum aũt eẽ, vel ſimum,vel coloratũ,aliquo mõ & intenditur,& remittit. Cùm igit tres ſpẽs differentiæ conſyderent:& eę quidem ſint ſeparabiles,illæ vero inſeparabiles: & rurſus inſeparabiliũ hæ quidẽ ſint p ſe,illæ vero p accidẽs: rurſus earũ,quæ p ſe ſunt, differentiarũ,aliæ quidẽ ſunt, ſm quas diuidimus genera in ſpẽs, aliæ vero,ſm quas ea quæ diuiſa sũt ſpecificant:vt cum p ſe differen
I tiæ oẽs hmõi animalis ſint, aĩatum & ſenſitiuum, rationale & irrationale,mortale & immortale:aĩati quidem & ſenſitiui differentia conſtitutiua eſt ſubſtãtiæ animalis(eſt enĩ animal ſubſtantia animata ſenſitiua) mortalis vero & immortalis differẽtia,& rationalis & irrationalis diuiſiuæ ſunt animalis differentiæ:per eas enim genera in ſpẽs diuidimus.Sed eæ quidem,quę diuiſiuę ſunt differentiæ, gene-
rum completiuæ fiunt,& cõſti- K
tutiuæ ſpẽrum.diuidit.n.aĩal rationalis & irrationalis differentia,& rurſus mortalis & immortalis differẽtia. ſed rationalis & mortalis differentiæ conſtituti-uæ fiunt hominis: rationalis vero & immortalis Dei: irrationalis autem & mortalis irrationalium animalium.Sic vero & ſupremæ ſubſtantiæ, cùm diuiſiuæ ſint animati & inanimati differentiæ,& ſenſitiui & inſenſitiui,animata quidẽ & ſenſitiua, * iuxta ſubſtantiam ſumpta aĩal perfecerunt:animata vero & in ſenſitiua perfecerunt plantam. Qm̃ ergo eædem aliquo modo quidem acceptæ fiunt conſtitutiuæ,aliquo modo aũt diuiſiuę, ſpecificæ oẽs vocant̃,& his maxime opus eſt ad diuiſiones generũ,& ad definitiones: ſed nõ his, quæ ſm accidẽs inſeparabiles ſunt,neq; etiam magis ñs, q̃ ſunt ſeparabiles. Quas ẽt determinantes dicunt.Differẽtia eſt, qua ãbũdat ſpecies a genere. ho M
mo enim plus habet quam aĩal, rationale & mortale: animal. n. nihil horum eſt. Nam vnde ſpecies haberent differentias? Neque vero omnes oppoſitas habet,quoniam idem ſimul habebit oppoſita. Sed, quemadmodum cenſent,poteſtate quidem habet omnes eorum, quæ ſub ſe ſunt differentias, actu vero nullam. ac ſic neque ex ñs, quæ non ſunt, aliquid fit, neque oppoſita circa idem erunt.

* a. l. vel l. cũ ſubſtãtia ſũptæ.

* ſpẽs genꝰ excedit.

Defi-

A Definiũt aũt eam & hoc modo. Differentia eſt, quæ de pluribus & differẽtib⁹ ſpecie in eo quod quale quid eſt prædicatur. rationale enim & mortale de homine prædicatũ in eo quod quale quid eſt homo dicitur: ſed non in eo quod quid eſt. quid eſt enĩ homo, nobis interrogatis, cõueniens dicere animal: quale autẽ animal inquiſitis, ꝙ rationale et mortale eſt cõuenienter aſsignabimus. Rebus enim ex materia & forma conſtantibus, vel ſm
B proportionem ad materiam & formam conſtitutionem habentib⁹, quemadmodum ſtatua ex materia quidem eſt ære, ex forma autem figura: ſic et homo cõmunis & ſpecialis ex materia quidẽ proportionaliter cõſiſtit ex genere, ex forma autem dria. totum autem hoc, animal rationale mortale, homo eſt, quẽadmodũ illic ſtatua. Deſcribunt aũt & hoc modo. Differẽtia eſt quod aptum natũ eſt diuidere
C ea, quæ ſub eodem genere ſunt. rationale enim et irrationale homĩ & equum, quę ſub eodem genere ſunt, quod eſt animal, diuidunt. Aſſignãt aũt & hoc modo. Differentia eſt, qua differũt à ſe ſingula. nanꝙ hõ, & equus ſm genus non differunt, ſumus enim animalia nos, & equi: ſed additũ rationale diſiunxit nos ab illis. & rõnales ſumus et nos,
*ἀγγελοι et Dñi: ſed mortale appoſitũ diſiunxit nos ab illis. Exactius aũt pertractantes ea, quæ ad driam pertinent, dicunt nõ quodlibet D diuidentiũ ea, quæ ſub eodem genere ſunt, eẽ driam, ſed quod ad eſſe conducit, & quod quid erat eſſe, & quod rei pars eſt. Neꝙ enim quod natũ eſt nauigare, eſt hominis differentia, & ſi ſit proprium hominis. dicere enim poſſumus animalium hęc quidẽ apta eſſe ad nauigandũ, illa vero minime, diuidentes hominem ab alĩs. ſed aptũ natum eſſe ad nauigãdum non eſt ſubſtantiæ completiuum, nec eius pars, ſed aptitudo ſolum ipſius: E iccirco quia nõ eſt talis differentia, quales ſunt, quæ ſpecificę dicuntur differentiæ. Erunt ergo ſpecificæ differentiæ, quæcunꝙ alteram faciunt ſpeciem, & quęcunꝙ in eo quod quid erat eſſe accipiunt. Et de differentia quidem tot ſufficiant.

Sermo de Differentia.

INquit. Differentia autem trifariam dicitur, videlicet communiter, & proprie, & propriiſſime. Differentia itaq; cõiter dicta, eſt id, quo differt aliquid ab aliquo: vel F qua differũt diſpoſitiones eiuſdem rei in ſeipſa. nam Socrates differt à Platone per ipſam indiuiduitatem, quæ inter ipſos exiſtit per ſe. differunt quoq; eius diſpoſitiones in ſemetipſo, cũ ſit quãdoq; puer, quandoq; vir, & cũ aliquid agat in vno tempore, quod non agit in alio tempore. & vt ſummatim dicã, id quo differunt ſubſtantiæ, vel quo differunt diſpoſitiones vnius ſubſtãtię, illud profecto dicitur differentia cõmunis. Differentia vero propria

AVER.

G est id, quo aliquid differt ab aliquo per aliquod accidēs inſeparabile: vt glaucedo oculi, & cicatrix vulneris. Sed proprijſſima differentia dicit, cùm diſtinctio fit p differentiam, q̄ ſpeciem parit. vt ratiocinium, quo quidem hō a reliquis animantibus diſtinguit: qm̄ ratiocinium eſt differētia, q̄ ſpeciem hoīs gignit. Sed vt verbo rem complectar, oīs differentia gignit diuerſitatē in ea re, in qua reperitur. Veruntm̄ cōis, ac propria differentia non efficiunt aliud ens: ſed vera differentia (quæ. ſ. eſt proprijſſima) aliud vtiq; gignit ens. Et,

H cùm quælibet differentia vel aliquā pariat varietatem, vel ens aliud pariat, idcirco illæ varietates, quę varia gignunt entia, vocantur differē tiæ effectiuæ ſpecierum; illæ vero, q̄ non efficiunt alia entia, vocantur ſimpliciter differentiæ. vt exempli cauſa, cùm annectitur ratiocinium ipſi animali, tunc nouum parit ens: nempe aliquam ſpeciem, quæ quidem eſt ſpecies hoīs. ſed ſi motus adiungatur ipſi aīali, non innouabit profecto aliud ens, ſed auferetur ab eo tm̄ quies. differentiarum itaque

I aliæ efficiunt aliquod aliud ens: aliæ vero diuerſitatem tantum efficiūt. Illis autem, quæ aliud gignunt ens, fit quidem diuiſio generum in ſpecies, eiſdemq; perficiūtur definitiones: illud vero aliud genus differentiæ alterationem tm̄ efficit in diſpoſitionibus, & non in ſubſtantijs rerum. Diuiduntur inſuper differentiæ alia diuiſione. Nam quædā ſunt ſeparabiles: vt motus & quies, & ſanitas & ægritudo: quædam vero inſeparabiles: & hæ quidem bifariam ſunt: nēpe vel ſunt per ſe exiſtentes, vel per accidens. per accidens autem differentia eſt, vt habere naſum ſimum: per ſe vero differentia eſt, vt ratiocinium homini, & ipſum eſſe ſuſceptiuum ſcientiæ. Differentiæ igit, q̄ per ſe ſunt, ſunt illæ, quæ ſumuntur in definitione eſſentiæ rei cui inſunt, & gignunt (vt diximus) aliud ens, præter illud genus cui inſunt: differentiæ vero, quę ſunt per accidens, non ſumunt in definitione eſſentiæ rei, de qua prædicantur, neq; aliam gignunt ſpeciem, ſed tātum diuerſitatem quādam efficiūt. Differentiæ autem ſubſtantiales nō ſuſcipiunt defectum vel exceſſum. nam quemadmodū vna ſpēs animalium non eſt magis animal, q̄ alia, ita quoq; res ſe habet de differētijs generis diuidentibus ipſum: videlicet, q̄ de ea re, de qua prædicantur, non prædicantur fm magis & minus: qm̄ perficiunt definitiones ſpecierum, quas gignunt, quibus vtiq; dant eſſe. illud enim eſſe, quod habent res quæ ſunt, non dicit habere exceſſum: de nullo etenim entium poteſt vere dici, q̄ excedat in ſuo eſſe aliquod aliud. At differentiæ accidentales recipiunt exceſſum & defectum: licet ſint ex differentijs inſeparabilibus. nam reperiri poteſt naſus magis ſimus alio naſo, & magis aquilinus alio. Differentiarum vero per ſe, quædam conſtituunt genera media, quędam vero ea diuidunt. vt exempli cauſa aīal, cùm ſit medium genus, habet differentias, quæ ipſum conſtituunt, hoc eſt quę perficiunt definitionē ſuā, ipſumq; gignunt. vt gratia exēpli nutritio, & ſenſus: nam nutritio & ſenſus perficiūt eſſentiam aīalis, cùm aīal ſit ſubſtantia nutribilis ſenſitiuaq;. hēt tm̄ differentias ipſum diuidentes, vt

K

L

M

ratio-

A rationale & irrationale: nam aīalium aliud rōnale, aliud irrationale. Differentiæ autem diuidentes genꝰ medium, constituunt quoq; ſpēs, quæ ſub eodem exiſtunt genere. At genus ſupremum habet differētias diuidentes ipſum: ſed non habet differentiam, quæ ipſum conſtituat: qm̄ quelibet differentia cōſtitutiua, eſt diuiſiua generis rei, quā conſtituit. ſed, cùm genus ſupremum non habeat genus, ideo non habet differentiam conſtitutiuam: cùm habeat tm̄ differentiam diuiſiuam. Spēs vero vltima habet differentiam conſtitu
B tiuam, ſed non diuiſiuam. Sed cùm conſtitutio fiat de eo, quod eſt ſub genere ſupremo, & de vltima ſpecie, & oīa illa dicunt ſpēs, ſequitur ergo neceſſario id, quod dr̄ de hac differentia, quæ eſt per ſe, videlicet ꝙ ipſa gignit ſpeciem. Inquit. Iſtę inquā differētiæ ſunt illæ, quæ ſunt neceſſariæ ad diuidenda genera & cōponendas definitiones: qm̄ neq; diuiſio, neq; definitio fit per differētias accidentales. Inquit. Definiūtur adhuc hę differentię per definitiones. Quarum vna eſt, ꝙ differentia eſt, qua ſpecies ſuperat genus ipſum: nā
C per differentiam ipſius hoīs, quę eſt ipſum rationale, abundat ſup aīal, quod eſt eius genus: quia hęc differentia non ineſt ipſi animali ī actu. Nam ſi actu ineſſet ei, ineſſet quoq; eidem eius oppoſitum, quod eſt priuatio rationis: cùm aīal diuidatur ī rationale, & ī irrationale: & ſic vna & eadem res eſſet rationalis, & irrationalis ſimul. rationale igitur & irrationale, quibꝰ aīal diuiditur, cùm dicimꝰ aīalis, aliud rationale, aliud irrationale, reperiuntur quidem in ſpeciebus, quæ ſunt ſub genere. In hoc tm̄ ſermone, ſcīlicet Porphyrij,
D extat aliqua infirmitas. Definiunt inſuper has differentias ſic. Differētia eſt, q̄ prædicatur de pluribꝰ differentibus ſpecie in eo quod quale, non in eo quod quid. nam, ſi interrogemur quid ſit homo, reſpondebimus primo ꝑ ſuum genus, dicētes ꝙ eſt aīal. & ſi interrogemur quodnam aīal ſit, reſpondebimus quidē rationale. definitio aūt hoīs per hāc ſummam complet. Hoc autē ideo Vide. 1. de
fit, quia oēs res ſunt compoſitæ ex Aīa. ca. 5.
materia & forma, vel ex rebus, quæ ſimilant materiæ & formæ: & genꝰ
E eſt vt materia, differētia vero vt forma. cùm ergo res ita ſe habeat, idcir co genus & differētia ſimul ſunt ſubſtantia rei, quatenus eſt in ipſomet intellectu, eo modo quo eſt extra intellectum, q̄ eſt ipſa materia & forma. Definiunt adhuc differentias ſubſtantiales ſic. Differentiæ ſubſtātiales ſunt, quæ ſolent diſtinguere inter res quæ ſunt ſub vno & eodē genere: vt rationale & irrationale, quæ diſtinguūt inter hominem & equum, quæ ſub genere aīalis includuntur. Sed cùm hmōi diſtinctio q̄nq; fiat per ea, quæ ſunt de ſubſtātia ſpecierū, q̄nq; vero non: &
F ipſæ differentiæ debeant eſſe de ſubſtantia ſpecierum: ideo addiderunt in hac definitione hoc, videlicet q̄ diſtinguat inter ipſas ſpecies in eſſentia, atq; ſubſtantia earum. qm̄ ſcientia nauigatoria eſt qnidē homini proprium, diſtinguens inter ipſum, & reliquas ſpēs aīalium: ſed non diſtinguit ipſum ab alio ꝑ rem eſſentialem, quemadmodū diſtinguit ipſum rōnale. & ideo non diuidit aīal ꝑ ipſum in hoīem & nō hoīem, quē admodū diuiditur ꝑ ipſum rōnale

atq; irrationale. Nam, cùm dicim⁹ animalium aliud obtinet artẽ nauigatoriã, aliud vero non: haud quaq; diuiditur alal per hoc ī hoīem & non hoīem: cùm hmõi differentia non gignat ſpeciem ſub genere. At rationale gignit quidem hoīem, ſi diuidamus p ipſum alal. Et hoc ſit ſatis pro notitia differentiæ.

Sermo de Differentia.

LEVI. DIxit Porphyrius. Differentia aũt trifariã dicit. Inquit Leui. Diuerſitas in vniuerſali dicitur differentia. Cum autem ipſa differentia fuerit ratione vnitatis, quæ eſt in ſubſtantia, tunc huiuſmodi differentia reperit in omnibus indiuiduis entium. per hoc.n. H diſcrepant omnia à ſeinuicem. Si vero ratione diuerſitatis eius in ſe, tunc reperietur in oĩbus indiuiduis entium ſenſibilium: & ideo dicitur differentia communis. At cum ipſa diuerſitas fiat per aliquod accidens inſeparabile, non erit neceſſarium ſemp vt ſit illa vna ex partibus rõis, ī quas diuidit gen⁹ prima diuiſione. nam ſi animal diuidat in nigrum, & non nigrum, non propterea diuiditur per hoc in coruum, & non coruum, vt perſpicuum eſt. & quia hoc accidens nõ reperitur ſemper niſi in parte eius, ideo vocatur hæc differentia propria: & eſt manifeſtũ q; hæc non eſt perfecte differentia propria, quia non gignit ens proprium. nam nigredi ni non datur ſubiectum proprium.

Tertia vero dicitur proprijſſima differentia: quia per eam diuiditur genus in illam ſpeciem quam parit, & in aliam. nam hæc I differentia non reperitur ſine ſpecieb⁹ illi⁹ generis. & ideo diuidit per ipſam genus in illam ſpeciem, & in aliam diuerſam: vt diuiditur animal in rationale & in irrationale: & propterea diuiditur in hominem & non hominem. Poſſumus tñ exponere communem, & propriam, & proprijſſimam ſic: videlicet, vt differentia communis dicatur eſſe id, quo aliqua fiat diuerſitas, quæcunque fuerit illa, ſiue ſubſtantialis, ſiue accidentalis, ſiue ſeparabilis, ſiue inſeparabilis. Sed in differentia propria non ſumitur diſtinctio accidentalis ſeparabilis: ſed ſumitur in ea quæuis diſtinctio contingens it, ſiue ſubſtantialis, ſiue accidentalis inſeparabilis. nam ſubſtantialis eſt etiam inſeparabilis. Sed in differentia proprijſſima nõ ſumitur quælibet diſtinctio inſeparabilis, ſed ſubſtantialis tantum. & hæc expoſitio videtur conuenientior ratione nominum, quæ impoſuit his differentijs: ſed prior expoſitio videtur magis correſpondere exemplis poſitis ab ipſo ī ſingula illarum differentiarum. In definitione autem, quam dedit de hac differentia, videlicet q; gignit ſpẽm, ſi debet eſſe perfecta, oportet quidem addere in ea, ſecundũ eſſe ſuum, & p ſe, hoc eſt q; gignit ſpẽm ſecũdũ ſuum eſſe, & eſſentiã. nã proprium ẽt parit ſpẽm, ſed non ſecundum ſuum eſſe, & per ſe, ſed per rem accidentalẽ ei. Res vero ſubſtantiales ſunt, ſicut ratiocinium homini, & ſuſceptibilitas ſcientiæ: hoc eſt vt hõ habeat aptitudinem ad recipiendam ſcientiã. Manifeſtum autem eſt, q; forma humana ẽ id, quod eſt p hanc aptitudinem. In hoc tñ differt ratiocinium à ſuſceptibilitate ſcientiæ, q; ratiocinium eſt agẽs ipſius formę humanæ, ſcia vero ẽt paſſum, hoc eſt ipſum intelligibile: quemadmodũ ſenſatio eſt agens ipſius formę ſenſitiuæ, & ipſum ſenſibile ẽ paſſum. & cum forma ſit in potentia rei illi, q; p hunc actum eſt id, qđ eſt, ideo idẽ erit dicere rationale, qđ eſt dicere habẽs intellm: quia potentia in hoc actu nõ eſt niſi ex hac forma. & ſic ẽt potentia ad agendũ hoc paſſum. D.d Auer. Differentiæ aũt ſubſtantiales non ſuſcipiunt defectum, vel exceſſum, &c. Inquit Leui. Senſus eſt q; quemadmodũ genus non prædicatur de ſpeciebus, q; ſub ipſo exiſtunt, ſecundum magis & minus: quia nullum dr anima⁹, de quo vere dicatur ipſum eſſe magis animal q; aliud ita quoque res ſe habet in differentijs generis ipſum diuidentibus: nempe, q; non prædicatur de ea re, de qua prædicantur, ſecundũ magis vel minus: quia ipſę pficiunt definitiones ſpẽrũ M quas gignunt, dantq; eis ſuũ eſſe, cũ res habeat ſuũ eſſe à forma ſua. Id vero, qđ dicit Auer. q; ipſum eſſe nõ ſuſcipit exceſſum in rebus q; ſunt: ſi hoc dictũ debet eſſe verum, oportet ſubijcere in eo, vt ſit eiuſdẽ generis: vt ſit in rebus, de quibus p̃dicat dr̃ia ſubſtãtialis. nam ſi non eſſent eiuſdẽ generis, non eſſet verũ hoc. qm̃ verius dr ipſum eſſe de ipſa ſubſtantia, q; de accidente, cum ſubſtãtia per ſe exiſtat, accidens vero non niſi ratione ſubſtantiæ ſi ſuperponatur ergo, q; ſit eiuſdem generis, palam erit q; non prædicabitur de eis ipſum eſſe ſecundũ magis & minus: quia vna ſubſtantia non eſt magis, q; alia ſubſtantia, neq; vnum accidens eſt magis q; ſit aliud accẽs eiuſdẽ generis. & nõ re-

K

L

ctius

A ctius erat dicere, cū redderet causam huius rei, si dixisset, quia ipsæ perficiunt definitiones ſpecierum, dantq; eis quidditatem: ipsa autem quidditas non ſuſcipit exceſſum in habentibus quidditatem: quod quidem eſt per ſpicuum. Hoc autem, quod dixit de differentijs per ſe ſubſtantialibus, ꝙ non recipiunt magis vel minus, eſt vtiq; manifeſtū in differentijs p̄dicamenti ſubſtantiæ: ſed in differentijs aliorum prædicamentorum poſſet quis ſuſpicari, ꝙ aliquæ earum ſuſcipiāt magis & minus, nam color diuiditur in nigrū & non nigrum cū th̄ differētia prædicatur de eo quod prædicatur eſſentialiter, ſecū dū magis & minus. nā datur vnus color, qui ē magis niger quàm alius. Nos vero ſ fine huius libri ſoluemus hoc dubiū, vbi agitur, q̄d ſit proprium generi, & non accidenti. D.d.

B Auerroes, Definiuntur adhuc hæ differētiæ per definitiones. Inquit Leui. Hæc definitio amplectitur quoq; proprium, & accidens, quod reperitur in ſpecie, quæ eſt magis propria q̄ ſit genus. nam per hmōi attributū ſuperat ſpecies ipſum genus, atque excedit ſuper ipſum. nam riſibilitas nō ineſt animali, ea ratione qua eſt genus. & ideo, ſi hæc definitio debet eſſe vera, debem⁹ dicere, quia ſpecies abūdat ſup genus in re eſſentiali, ſic ergo debet ſterpretari hæc definitio, ſi debeat eſſe vera, ſ. ꝙ illa forma, qua ſpecies cōnotatur, quæ quidē eſt ei dria cōſtitutiua, nō p̄t per eā connotari genus, atq; deſcribi, quatenus eſt genus, nā animal vt aſal, non poteſt aſcribi ei, vt ſit rationale: qm̄, ſi id fieri poſſet, tunc oporteret quodlibet animal eſſe rationale: nō ꝙ dicamus vniuersū ipſum aſal eſſe priuatū ratiocinio. nā, cū in hac arte ipſum aſal depēdeat à ſpeciebus quæ ſub eo

C exiſtunt: indiuiduorū aūt & ſpecierum, quę ſub eo exiſtunt, quædā ſunt rationalia, quæ dā vero irrationalia, ideo neceſſe eſt, vt aſalium aliquod ſit rationale, & aliquod irrationale. Sed ſententia Porphyrij in hac definitione finitq; totū genus ſit priuatū illa differētia, quæ debet illi ſpeciei, q̄ ſub ipſo exiſtit, ſed cū contradictio huius poſitionis ſit de ſe manifeſta: qm̄ id, à quo denegatur totū vſe, oportet vt ab eodem denegetur particulare, quod ſub eo ingreditur: vt exempli gratia, ſi eſt verum dicere nullum animal ē rationale, verū erit quoq; dicere, nullus hō eſt rationalis, ideo expoſuit ꝙ genus non priuatur hac forma vere omnino, ſed reperitur ipſi generi in potentia, ſpeciei vero in actu. & ideo dixit, ꝙ hæc dria non reperitur in ipſo animali in actu: & nō dixit, ꝙ hęc differentia non reperiatur vllo pacto. Et dixit Auerroes, ꝙ in hoc ſermone eſt infirmitas, propterea qa potētia eſt poſſibilitas, & iam fuit dictū in libro Priorum in definitione ipſius poſſibilis, ꝙ poſſibili poſito ſ eſſe, nullum ſequitur inconueniens ex tali poſitiōe. ſi ergo ponat ꝙ omne animal eſt rationale in actu, tunc ſequeretur ex hac poſitione falſum, videlicet ꝙ equus & aſinus eſſent tōnales. Præterea manifeſtum eſt, ꝙ quicquid debetur vſi, debetur cuilibet parti eius. ſi ergo oē animal poſſibile ſit vt ſit rationale, tunc ſequeretur ꝙ equus & aſinus, poſſibile ſit vt ſint rationales, quod eſt falſum. Adde etiam ꝙ poſſibile exiſtit in ſubiecto indiuiduali: ſpecies vero & genera, vt ſ hac arte ſignantur, nō ſunt indiuidualia, & iō impoſſibile eſt vt in ipſo gñe, vt genus eſt, adſit poſ

D ſibilitas, ſed ipſa poſſibilitas reperit in indiuiduis ſub eo exiſtēntibus. & manifeſtū eſt ꝙ indiuiduorū ſub gñe exiſtentiū, quædā obtinent driam neceſſario: quædam vero ex impoſſibile. patet ergo ꝙ dria nō ineſt generi toti per impoſſibile, neq; totī ipſi ex neceſſitate, vt paulo ante diximus. Cauſa aūt, ob quā Auerroes dixit illū ſermonē Porphyrij habere infirmitatē, & debilitatem, & nō dixit falſitatē, eſt, quia in hoc ſermone extat imbecilitas inducēs ad falſitatē in hac arte, vt declaratū fuit. At, ſi recte conſyderemus eſſentias driarum, non ea ratione, qua ſūt gña, & ſpecies: vt ſi conſyderemus quā rationem habeat forma rationalis ad ſenſitiuam, verum. ſ. ſenſitiua habeat naturā cogētem eas inuicem coniungi, vel naturā, quæ cogat eas ſeparari: tunc quidē inueniemus eam non habere naturā, quæ cogat ipſas cōiungi. quoniam, ſi ſic eſſet, tunc non poſſet

F reperiri ſenſitiua ſine rationali: cum th̄ nos inueniamus in pluribus aſalibus ſenſum ſine ratiocinio, neq; etiam habet naturam, q̄ cogat eas ſeparari, cū eas inueniamus ſimul cōiunctas in ſpecie humana, relinquitur igitur vt cōiunctio tōnalis formæ cū ſenſitiua ſit poſſibilis: & ſic ſermo iſte erit verus. & iō non dixit falſum. D.d. Auerroes. Definitū t in ſuper has drias ſic. Dria eſt, quæ prędicat de pluribus differētibus ſpecie, in eo quod quale. Inquit Leui. Hæc definitio habet in ſe exceſſum & defectum. Exceſſus quidē eſt id, quod dicit, differentibus ſpecie. quia non omnes differentiæ prædicantur de pluribus differentibus ſpecie. nam differētiæ vltimarum ſpecierum, non prædicantur niſi de

ᵹ vna ſpecie, & de indiuiduis eius. Defectus vero eſt, qm̃ ipſum accidens quoq; communicat in hac definitione: quia nigrum prædicatur de coruo, & pice, & reliquis ſpeciebus nigris in eo quod quale. Si volumus ergo ꝙ hæc definitio ſit integra, dicemus ꝙ eſt, quę prędicatur de pluribus, ita vt ſit pars quiditatis eorũ, in eo quod quale. Per hoc ergo, quod dicimus p̃dicari de plurib⁹, amplectitur quidem oĩa illa nomina. & per hoc, qđ dicim⁹ ꝙ eſt pars quiditatis eorũ, diſtinguitur à ſpē, q̃ eſt tota quiditas eorum, & à proprio, & accidenti, q̃ non ſunt pars quiditatis rei, de qua prædicantur. & p hoc, quod dicimus in eo quod quale, diſtinguitur à genere, qđ eſt quiditatis rei, de qua prædicat, & in eo quod quid eſt. Poſſet tn̄ quis dubitare de eo, quod dixit, dr̃iam prædicari semp in eo quod quale. nam poſſet quis exiſtimare p ipſam fieri reſponſum ad interrogationem factam p quid eſt. nã ſi quærat de ſtirpe quid ſit, poterit quis credere ꝙ reſpõſio erit, ꝙ eſt ſtirps, quę eſt differentia. pari ratione ſi quærat quid eſt homo, poterit reſpondeti rõnalis. verum tn̄ neminem latet, ꝙ, cum dicimus in illa interrogatione, ipsã eſſe ſtirpem, ꝙ id nõ ſit quatenus eſt dr̃ia, ſed ea ratione, qua eſt genus, vel ſpecies: qm̃ non præceſſit in hac interrogatione ipſum genus, quod diſtinguit per hanc differẽtiã. Et hoc idemmet dubium cõingit in eo, qđ dixit de ſpecie, ꝙ per eam reſpõdetur ad interrogationem factam p quid eſt. qm̃ poſſet quis credere, quod poſsit fieri reſponſio per id, quod eſt quale. vt ſi quærat de hoĩe, quodnam aſal ſit, poterit reſpoderi homo, qui eſt ſpecies. Ad hoc ergo dicendũ eſt ꝙ, cũ genus ſit materia ſpẽi, quę ſub ipſo exiſtit, vel ſimile materiæ: differentia vero ſit forma, vel ſimilis formæ: ſpẽs aũt ſit materia & forma ſimul: tunc, ſi ad hanc interrogationem reſpondeamus ꝙ eſt homo, eſſet ſuperfluum quid: qm̃ iam nouimus eius materiam, cũ diximus aſal. reperitur ergo materia, cũ dr̃ homo. nam, cum dr̃ homo, ſtelligimus aſal rationale. patet ergo ꝙ ſi reſpõdeat ad illam interrogationem ꝙ eſt hõ, & reſpondebit quidem ſic, propter ipſam differentiam, quæ eſt rationale. qm̃ in hoc reſponſo non oportet nouificare niſi tantum formam: & ideo fit reſponſio in eo qđ quale per ſpeciem, ratione differentiæ tantum. & hoc ideo fit, quia omnes res conſtant ex materia & forma, aut ex rebus ſimilibus materiæ & formæ. Inquit Leui. Ideo Porphyrius dixit hoc, quia ſubſtantiæ ſenſibiles conſtant ex materia & forma, re vera, vt in primo Phyſicorum probatum eſt: accidẽtia vero non conſtant ex materia & forma, ſed ex rebus ſimilibus materiæ, & ſimilib⁹ formæ. Vt exempli gratia, ſi dicamus circulũ eſſe figuram, in cuius medio extat punctus, à quo oẽs lineæ rectæ ductæ ad circunferentiã ſunt æquales: figura itaq; eſt quid ſimile materiæ, quia eſt communis circulo & reliquis figuris. ſed non eſt materia re vera: quia materia non eſt niſi in p̃dicamẽto ſubſtantiæ. & id, quod dicitur, in cuius medio exiſtit punctus, à quo oẽs lineæ rectæ ductæ ad circunferentiam ſunt æquales, eſt quid ſimile formæ: ſed non eſt forma, quia forma eſt in prædicamento ſubſtantiæ. Eſt quoq; manifeſtũ ꝙ genera accidentium non ſunt ſubiecta differentiarum eorum, eo pacto quo ſunt genera ſubſtantiæ differentiarũ ipſarum. vt exempli gratia, corpus eſt ſubiectum formæ ſtirpis re vera: ſed figura non eſt ſubiectum trianguli vel circuli, niſi in oratione: & eſt ſimile formæ totius in oratione, vt perſpicuũ eſt. D. d. Auer. Definiũt ad huc differentias ſubſtantiales. Inquit Leui. Hoc debet intelligi actu: & ſic non eſt verum proprium, vt videbitur in definitione proprij. Quòd ſi ſumatur in potentia, & nominemus ipſum proprium, tunc manifeſtũ eſt ꝙ potentia eſt ad vnamquanq; ſcientiarum & artium. & ſic eſſet proprium, ſi proprium dicat habere potentiam ad vnãquãque illarum. quo pacto ergo erit differentia ipſa potentia, qua homo diſcit artes, & ſcientias? & iam fuit declaratum ꝙ huiuſmodi potentia eſt differentia hominis. quare ſi volumus appellare proprium hanc artẽ, q̃ eſt actu. ſ. tunc non erit verum proprium.

De *Proprio*. Cap. 5.

Vide. 1. co cap. 2.

PRoprium vero quadrifariã diuidunt. Nam & id, quod ſoli alicui ſpeciei accidit, & ſi non omni, proprium dicitur: vt homini medicũ eſſe, vel geometram. Et quod oĩ accidit ſpeciei, etſi non ſoli: quemadmodum homini eſſe bipedem. Et quod ſoli & omni, & aliqñ: vt omni homini in ſenectute canescere

A nescere. Quartū aūt id, in quo conuenerunt & soli, & omni, & semper: quemadmodum hoī esse risibile. nam & si non semp rideat, tñ risibilis dicit: non q rideat semper: sed q semper aptus natꝰ sit vt rideat. hoc aūt ei semper cōnaturale est, quemadmodum & equo hinnibile. Hæc autem & proprie propria dicunt, qm̄ etiam conuertuntur. siquid enim equus hinnibile est: & si quid hinnibile est, equus est.

B *Sermo de Proprio.*

AVER. INquit. Proprium aūt quadrifariam dicitur. Primo autem modo dicitur propriū id, quod contingit alicui speciei soli, sed non toti illi speciei: vt est scientia medica, & geometria, quę homini inest. Secū do modo dicitur id, quod toti accidit speciei, sed complectit aliquid aliud præter illam spēm: vt est habere duos pedes, quod quidem inest homini. Tertio modo dicitur id, qđ alicui tñ speciei accidit, & toti eidem, sed in varijs temporibus: vt C est proprium homini canescere in senectute, & senescere. Quarto modo dicitur vere proprium, illud vłe, quod toti speciei, soliq;, omniq; tēpore: vt risibilitas homini inest, hoc est promptitudo atq; potentia ad ridendum, non q actu rideat semper. De natura autem huiꝰ proprij est, vt conuertatur cum re, cuius est proprium. nam quilibet homo est risibilis, & quodlibet risibile est homo. identidem quilibet equus est hinnibilis & quodlibet hīnibile est equꝰ.

Sermo de Proprio. D

LEVI. DIxit Porphyrius. Proprium aūt est, &c. Inquit Leui. Oſa verba Porphyrij sunt nota, ideo non indigent expositione.

De Accidente. Cap. 6.

Idē.1. topi. cap. 2. ACcidens aūt est, quod ad est & abest præter subiecti corruptionem. Diuiditur autem ī duo: hoc enim ipsius separabile est, illud vero inseparabile. dormire qdē separabile accidens est: nigrū vero esse inseparabiliter coruo & æthiopi accidit. Potest. n. intelligi & E coruus albꝰ, & æthiops abiiciēs colorem, præter subiecti corruptionem. Definiunt aūt sic quoque. Accidens est quod contingit eidem inesse & non inesse. Et quod neq; genus est, neq; differētia, neq; species, neq; propriū: semper aūt est in subiecto subsistens. Oībus aūt determinatis, q̄ proposita sunt (dico autem genere, specie, differentia, proprio, accidēte) dicendū est quæ eis cōia sunt, & quæ propria.

F *Sermo de Accidente.*

AVER. INquit. Accidens est id, cuius esse & non esse potest quidem imaginari pter hoc, quod imaginet corruptio subiecti eius, vel ipsius esse. Diuidit aūt accidens bifariam, videlicet in accidens separabile, & in accidens inseparabile: vt est somnus, q quidem est accidēs separabile ab ipso aīali: & vt nigredo, quæ ē inseparabilis à coruo, & ab ęthiope. potest etenim imaginari coruus albus, & ęthiops albus pręter hoc, quod sequatur

G quat ex hoc corruptio hoīs vel coruī: cuius rei oppoſito modo ſe hēt genꝰ & differētia. Inquit. Definiūt inſuper ipſum accidens ſic, accidens eſt quod pōt ineſſe vni & eidē rei, & non ineſſe. Vel quod non eſt genus, nec differentia, neq; ſpēs, neq; proprium: & qđ ſemper ſit in ſubiecto. Prima ergo definitio amplectit accidens ſeparabile & inſeparabile: Secunda vero ſeparabile tantum cōtinet accidens.

Sermo de Accidente.

LEVI. DIxit Porphyrius, Accidens eſt, quod poteſt imaginari eſſe & nō eſſe. Inquit Leui. Senſus eſt, q̄ poſſit imaginari eſſe accidētis, ſine eſſe eius ſubiecti: aut priuatio eius, abſq; priuatione ſubiecti illius. nam poteſt imaginari generatio nigredinis in ſubiecto, ex quo gignitur coruus, præter hoc, qđ oporteat gigni coruus in tali generatione, qm̄ nigredo nō eſt pars quiditatis corui, genus vero: & ſpecies, ac differentia, quæ ſunt in prædicamento ſubſtantiæ, cum gignuntur in hoc ſubiecto, fit quoque generatio ſubiecti. Pari ratione poteſt imaginari eius deſtructio, abſq; deſtructione ſubiecti: hoc eſt, q̄ poteſt imaginari deſtructio nigredinis à coruo, ſine deſtructione corui, qm̄ coruus eſt coruus per quiditatem ſuam: nempe per materiam, & formam, & ſi imaginetur deſtructio nigredinis, remanebit coruus coruꝰ licet hoc non poſſit reperiri in eſſe. & ideo dixit, poteſt imaginari. Quòd autem ſententia Porphyrij ſit, q̄ poſſit imaginari generatio accidentis, ſine generatione ſubiecti, & eius deſtructio abſq; deſtructione ſubiecti, patet per hoc, quod dixit, q̄ poteſt imaginari coruus albus, præter hoc, q̄ ſequatur corruptio corui de neceſſitate. intelligit autem per hoc, q̄ poſſit imaginari deſtructio accidentis inſeparabilis à coruo, præter hoc, q̄ ſequatur corruptio corui. Præterea, ſi ſententia Porphyrij eſſet, q̄ poſſit imaginari generatio ipſius abſq; corruptione ſubiecti eius, & eius deſtructio abſq; generatione ſubiecti eiꝰ (vtputāt multi ex hac definitione) par quidem erit ratio de genere, & ſpecie, atq; differentia: quoniam ſubiectū generis ſunt ſpecies, & individua, quæ ſunt ſub ipſa, & ſubiectum differētiæ eſt ſpecies; & individua, quæ ſunt ſub ipſo: ſubiectum quoq; ſpeciei ſunt individua, quæ ſunt ſub ipſa, de quibus ipſa prædicatur. manifeſtum autē eſt q̄ nō oportet vt ex generatione horum in his ſubiectis ſequatur corruptio ſubiectorum, ſed eorum generatio: pari quoq; ratione nō ſequitur ex corruptione horum ex his ſubiectis generatio horum ſubiectorum, ſed eorum corruptio ipſorum. Sententia ergo Porphyrij ē, quæ dicta eſt à nobis. In hac autem definitione extat aliquis defectus. qm̄ ſi in hac definitione communicat proprium, ita quoque poterimus dicere, q̄ in hoc communicant genus, & ſpecies, & differentia, quæ in reliquis prædicamentis, excepta ſubſtantia, reperiuntur. nam nigredo, quæ eſt in ſpecie, poteſt imaginari, q̄ corrūpatur, præter corruptionem ſubiecti, in quo exiſtit illa nigredo. nā pōt reperiri huiuſmodi corpus, licet non reperiatur nigredo (vt paulò ante dictū fuit.) pati ratione & color niger, quæ eſt differentia diuiſiua coloris, quæ eſt genus, hoc eſt q̄ poteſt imaginari eius deſtructio, præter deſtructionem ſubiecti, quod neceſſario reperitur: qm̄ quandoq; hoc corpus reperitur, licet color niger nō reperiatur. eademq; ratione probabitur, q̄ ex eorum generatione non ſequitur neceſſario generatio illius ſubiecti. Et ſi obijcier quis dicens, q̄ differentiæ, & ſpecies, atq; genera, ſi ſumatur id, de quo ipſa prædicantur, prout ſignificat quiditatem, vel partem quiditatis, vt cum prædicatur color de nigredine & albedine & color niger de nigredine, tūnc ex eorum generatione ſequitur generatio ſubiecti, & ex eorum deſtructione eius deſtructio: Reſpondebimus & dicemus, q̄ huiuſmodi ſubiectum non eſt vere ſubiectum: ſed tantum ratione. ſed ipſe loquitur hic in hac definitione de vero ſubiecto, ſ. ſecundum eſſe, & hoc eſt per ſe notum. & ideo definitio de accidente poſito in hac arte, in quo nihil aliud communicat, eſt id, quo aliquid denominatur aliqua denominatione, quæ non ſignificat quiditatem eius, neq; partem quiditatis, & vt ſit illud denominatum, plus vel minus q̄ ipſa ſpecies. Cū itaq; dicimus in hac definitione, quo aliquid denominatur, eſt quidem cōmune cunctis nominibus, videlicet generi, ſpeciei, differentiæ, proprio, & accidēti. Et cum dicimus, per denominationē quæ non ſignificat quiditatem eius, ideo dicitur, quia ſpecies ſignificat quiditatem rei, in quo uis prædicamento fuerit. Et cum dicitur, neque partem quiditatis, ideo dicitur, quia ge-

nus,

A nus, & differentia ſignificant partem quiditatis rei, quæ per ea denominatur. Et per hoc, quod dicitur, vt ipſum denominatū in plus ſe habeat vel minus quàm ipſa ſpecies, ideo dicitur, quia per ipſum proprium denominatur tota ſpecies, cuius ipſum eſt tantum proprium. D. d. Porphy. Definiunt inſuper ipſum accidens ſic, Accidens eſt, quod poteſt ineſſe vni, &c. Inquit Leui. Porphyrius (vt noſtra fert ſententia) narrauit hic tres definitiones de accidente. Prima quidem includit hac eidens ſeparabile & inſeparabile, vt declarauimus. Secūda vero eſt, quæ dicit, q̄ poteſt ineſſe vni & eidem rei, & non ineſſe. manifeſtum autem eſt q̄ hæc definitio non verificatur niſi de accidēte ſeparabili, & in hac definitione excedit defectus, cū in ea cōmunicet accidens, quod eſt genus, vel ſpecies, vel differentia: nā nigredo, quæ eſt ſpecies,

B iā eſt dictū q̄ pōt ineſſe ſuo ſubiecto, & nō ineſſe: itidē & color niger, qui eſt dr̄ia, pōt in eſſe hoī, & nō ineſſe. Tertia definitio eſt, q̄ dicit q̄ non eſt gen⁹ neq; ſpēs, neq; dr̄ia: neque propriū: & ſp exiſtit in ſubiecto. & hæc definitio eſt data in arte Topica, vel Dialectica, vt dixit Auer. in ſummula ſua logicali: & re vera eſt deſcriptio, & non definitio. Et tum dicit, q̄ non eſt genus, neq; ſpēs, vt dicare, q̄ hmōi denoīatio (ſeu affectuo) oportet vt ſit nomen denoīatiuum. nā nomen, quod non eſt denoīatiuum, in illis vtiq; p̄dicamentis, q̄ ſunt accidētia, ſunt ſemp, vel genus, vel ſpēs, v. g. color, vel nigredo, & albedo. Et cū dr̄, neq; dr̄ia, oſtendit q̄ hoc nomen denoīatiuū, de quo locuti ſumus, non denoīat p ipſum id, qđ denoīat: ita vt ſit ps quiditatis eius. nā tunc eſſet dr̄ia, cū dicim⁹

C nigrū, ſi de colore ipſum p̄dicemus, cū color diuidat in nigrū & non nigrū. Per id vero qđ dicit, neq; propriū, oſtendit q̄ p hoc nomen ſignat accīs ſuppoſitū in hac arte, videlicet qđ non ineſt toti vni ſpēi, vel qđ ineſt pluribus q̄ illi. Per id vero, qđ dicit, & ſp exiſtit in ſubiecto, notificat quiditatē rei, de qua inquirit: qm̄ id, quod iā prędixit de hac deſcriptione, verificat de indiuiduis ſubſtātiarū. & ıō dixit ipſum exiſtit ſp i ſubiecto.

De communitatibus & Differentijs Generis, Speciei, Differentiæ, Proprij, & Accidentis. Cap. 7.

De cōitate omnium.

COmmune quidē eſt oīb⁹ de pluribus p̄dicari, quēadmodum dictū eſt. Sed genus quidem de omnibus ſub D ſe ſpeciebus & indiuiduis: & differentia ſilr. ſpēs autem de ñs, q̄ ſub ipſa ſunt indiuiduis. at vero proprium & de ſpē, cuius eſt, p̄prium, & de ñs, quæ ſub ſpē sūt indiuiduis. accidēs autem & de ſpēbus & de indiuiduis. Nanq; animal de equo & boue prædicat, q̄ ſunt ſpēs, & de hoc equo, & de hoc boue, quę ſunt indiuidua. irrationale vero & đ equo & boue, & de ñs, qui ſunt particulares p̄dicatur. ſpēs aūt, vt homo, ſolum de ñs, qui ſunt parti- E culares homines, prædicat. proprium vero de ſpecie cuius eſt proprium, & de ñs, q̄ ſub ſpecie ſunt īdiuiduis: vt riſibile de homine, & de ñs, qui ſunt particulares. nigrum aūt & de ſpē coruorū, & de ñs q̄ ſunt particulares, quod eſt accidēs inſeparabile: & moueri de hoīe, & đ equo, quod eſt accidens ſeparabile: ſed principaliter quidem de indiuiduis, ſecunda ratione autē de ñs, quæ continēt indiuidua.

Commune aūt eſt generi, & F differentiæ continentia ſpecierum. Continet. n. dr̄ia ſpēs, & ſi non oēs quot genera. rationale enim, etſi non continet irrationalia, quemadmodum aīal, tn̄ continet hominem & Dēum, q̄ ſunt ſpecies. Et quæcunq; prędicantur de genere vt genus, & de ñs, quæ ſub ipſo ſunt ſpeciebus prędicant. & quæcunq; prædicant de dr̄ia vt differentia, & de ea, q̄ ex ipſa eſt, ſpē p̄dicabunt.

De cōib⁹ gēn⁹, & differen. æ.

*angelum.

Nam

G Nam cũ genus animal ſit, nõ ſolum de eo prædicant vt genus, ſubſtantia, & animatũ & ſenſibile, ſed etiã de ĩs, quæ ſunt ſub animali ſpeciebus oĩbus prædicantur hæc, vſq; ad indiuidua. cũm; dria ſit rationale, prædicatur de ea vt dria, id quod eſt rõne vti: & non ſolũ de eo quòd eſt rõnale, ſed ẽt de ĩs, quæ ſunt ſub rationali, ſpeciebus prędicabitur rõne vti. Cõe quoq; eſt perempto genere, vel differẽtia ſimul perimi quę ſub ipſis ſunt.

H Quẽadmodum enim, ſi non ſit animal, non eſt equus, neq; hõ: ita ſi non ſit rationale, nullũ erit animal, quod vtatur ratione.

De dĩjs ip ſorum. Propriũ aũt eſt generi de pluribus prædicari q̃; dria, & ſpẽs, & propriũ, & accidens. Animal enim de hoĩe & equo, & aue, & ſerpẽte prædicat: quadrupes vero de ſolis quatuor pedes habentibus: homo vero de ſolis indiuiduis: & hinnibile de equo ſolũ, & de ĩs, qui ſunt particulares: et

I accidẽs ſimiliter de pauciorib⁹. Oportet aũt drias accipere, quibus diuidit genus, non eas quæ cõplent ſubſtantiã generis, ſed quæ ſunt diuiſiuæ. Ampli⁹, genus continet driam poteſtate (animalis enim hoc quidẽ rationale eſt, illud vero irrationale) drię vero nõ continent genera.

Amplius, genera quidẽ priora ſunt ĩs, q̃ ſunt ſub ſe poſitæ differentĩs. propter quod ſimul quidem eas auferũt, non aũt ſimul auferuntur ab eis: ſublato enim animali, auferẽt rationale & irra- K
tionale. drĩæ vero non amplius ſimul auferunt genus: nam etſi oẽs interimantur, tñ ſubſtantia animata ſenſitiua intelligit, quę eſt animal. Amplius, gen⁹ quidem in eo quod q̃d eſt: dria vero in eo quod quale q̃d eſt, quẽadmodũ dictũ eſt, prædicatur.

Amplius, genus quidẽ vnum eſt ſm vnam quãq; ſpeciẽ, vt hominis id, quod eſt animal: drĩæ vero plures ſunt, vt rõnale, mortale, mentis & diſciplinæ perce- L
ptiuum, quibus ab alĩs animalibus differt. Et genus quidẽ cõ ſimile eſt materiæ, formæ vero differentia. Cùm autem ſint & alia cõmunia, & propria generis & drĩæ, nunc iſta ſufficiant.

De cõibus generis & ſpeciei. Genus autem & ſpecies cõe quidẽ habent de pluribus, quẽadmodum dictũ eſt, prædicari. ſumatur autẽ ſpecies vt ſpecies ſolum, ſed nõ vt genus: ſi fuerit idem ſpecies & genus. Commune autẽ his eſt, & priora eſſe ĩs, de quibus prædicãtur. Et to- M
tum quoddam eſſe vtrunque.

De dĩjs ip ſorum. Differũt aũt, eò q̃ genus quidem continet ſpecies ſub ſe: ſpecies vero cõtinetur, & nõ continet genera: de pluribus enim genus q̃; ſpecies prædicatur. Amplius, genera pręiacere oportet, & informata ſpecificis differentĩs perficere ſpẽs. vnde & priora ſunt naturaliter genera, & ſimul interimẽtia, ſed quæ nõ ſimul interimant: & ſpecies quidem cum ſit, eſt & genus oĩno:

genus

A genus vero cū ſit, non oīno erit ſpecies. Et genera quidē vniuoce de ſpeciebus prædicant̄, ſpecies vero de generibus minime.

Amplius, genera quidē abundant earū, quę ſub ipſis ſunt ſpecierum continētia: ſpecies vero * à generibus abūdant proptr̄ſ dr̄iis. Amplius, neq; ſpecies fiet vnquā generaliſsimum, neq; genus fiet vnquam ſpecialiſsimū.

* gen⁹ eruperant.

De cōitatib⁹ generis & proprij.

Generis autē & propr̄ij cōe quidem eſt ſequi ſpecies. ſi quid enim homo eſt, animal eſt: & ſi B quid hō eſt, riſibile eſt. Et ęqualiter p̄dicari genus de ſpecieb⁹, & propriū de ñs, quæ illo participant indiuiduis. æqualr̄ enim & hō & bos aīal eſt, & Cato & Cicero riſibile eſt. Cōe autem eſt ēt vniuoce prædicari genus de propr̄ijs ſpecieb⁹, & propriū de ñs, quorum eſt proprium.

De dr̄iis ip ſorum.

Differunt aūt, qm̄ genus quidem prius ē, poſterius vero propriū. oportet enim eſſe animal, dehinc diuidi differētr̄ijs & C propr̄ijs. Et genus quidē de plurib⁹ ſpeciebus prædicat̄, propriū vero de vna ſola ſpecie, cuius eſt propriū. Amplius, proprium quidē conuerſim prędicatur de eo, cuius eſt propriū, gen⁹ vero de nullo cōuerſim prædicat̄. nā neq; ſi quid animal eſt, hō eſt: neq; ſi qd animal eſt, riſibile eſt. ſi quid vero homo eſt, riſibile ē, & cōuerſo. Amplius, propriū omni ſpeciei ineſt, cuius eſt propriū, & ſoli, & ſemper: genus vero omni quidē ſpeciei ineſt, cui⁹ fuerit genus, & ſemper, non aūt D ſoli. Amplius, propria quidem interempta, nō ſimul interimūt genera: genera vero interempta ſimul interimunt ſpecies, quarum ſunt propria: quare & his, quorum ſunt propria, interemptis, & ipſa ſimul interimūtur.

De cōitate gēris & accidentis.

Generis vero & accidētis cōe eſt, de pluribus, quemadmodū dictum eſt, prædicari, ſiue ſeparabilium illud accidens ſit, ſiue inſeparabilium. etenim moueri de pluribus, & nigrum de coruis, & de æthiopibus, & aliquibus inanimatis prædicatur. E

De dr̄iis ip ſorum.

Differt autē genus ab accīte. qm̄ genus ante ſpēs eſt: accidentia vero ſpecieb⁹ poſteriora sūt. nā etſi inſeparabile ſumat̄ accidens, & prius eſt illud, cui accidit, q̄ accidens. Et genere quidem quæ participēt, æqualiter participant, accidente vero non æqualiter. intenſionē enim & remiſsionē ſuſcipit accidētiū participatio: generū vero minime.

Et accidentia quidē in indiuiduis principaliter ſubſiſtunt: genera vero & ſpēs naturalr̄ priora ſunt indiuiduis ſubſtantr̄ijs. F

Et genera quidem in eo quod quid eſt prædicātur de ñs, quæ ſub ipſis ſunt: accidētia vero in eo quod quale aliquid eſt, vel qūo ſe habeat vnūquodq;. qualis enim eſt æthiops interrogatus, dices niger: & quēadmodū ſe Socrates habeat, dices, q; ſedet vel ambulat. Gen⁹ igit̄, quo ab alr̄ijs quatuor differat dictū eſt.

Con-

G Contingit autem etiã vnumquodq; aliorũ differre ab alijs quatuor: quare cũ quinq; quidem ſint, vnumquodq; aũt ab alijs quatuor differat, quater quinque, viginti fiunt omnes dr̃iæ. Sed non ita ſe habet, ſed ſemper deinceps enumeratis, et duobus quidem vna dr̃ia deficientibus (propterea qm̃ iam ſumpta eſt) tribus vero duab⁹, quatuor vero tribus, quinq; vero quatuor, decem oẽs fiunt differẽtiq, quatuor, tres, duæ, vna.

H Genus.n. quo differt à dr̃ia, & ſpecie, & proprio, & accidẽte, dictum eſt. quatuor igitur differentiæ. Dr̃ia vero, quo differat à genere dictum eſt, qñ quo differt genus ab ea dicebatur. reliquum eſt igitur quo differat differentia à ſpecie, proprio, & accidente dicatur. & fiunt tres. Rurſus ſpecies quo quidẽ differat à differentia dictum eſt, qñ quo differt à ſpecie differentia dicebatur. quo etiam differat ſpecies à genere dictum eſt, qñ quo differt genus à ſpecie dicebatur. reliquum eſt igitur vt quo differat ſpecies à proprio, & accidente dicatur. duæ igitur ſunt & hæ differentiæ. Proprium autẽ quo differat ab accidente relinquetur. nam quo à ſpecie, & differentia, & genere differat, prædictum eſt in illorum ad ipſum differentijs. K

Quatuor igitur ſumptis generis ad alia differentijs, tribus vero differentiæ, duabus autem ſpeciei, vna vero proprij ad accidens, decem erunt omnes: quarum quatuor, quę ſunt generis ad reliqua, ſuperius demonſtrauimus. L

Differentiarum quinque vocum numerus.

Genus.	Species.	Differentia.	Proprium.	Accidens.
1	1	1	1	
	1	1	1	
		1	1	
			1	

I M

De eſſentialibus, dr̃iæ, & ſpẽi.

Commune ergo differentię & ſpeciei eſt, ęqualiter participari. homine.n. ęqualiter participãt particulares hoĩes, & rationalis differentia. Commune ẽt eſt et ſemper adeſſe ñs, quę illis participant. Semper.n. Socrates rõnalis eſt: & ſemper Socrates hõ.

Proprium aũt differentiæ quidem eſt in eo quod quale eſt p̃dicari: ſpeciei vero in eo quod quid eſt. nam etſi homo velut quale quid accipiatur, non tamen ſimpliciter erit quale, ſed ſm id, q̃d generi adueniẽtes differentiæ eum conſtituerunt. De dr̃ijs ipſorum.

Amplius

A Amplius, differentia quidem in pluribus ſæpe ſpeciebus conſyderatur, quemadmodũ quadrupes in pluribus animalibus ſpecie differentibus: ſpecies vero ĩ ſolis ĩs, quę ſub ſpecie ſunt, indiuiduis eſt. Amplius, differẽtia prior eſt ea ſpecie, quæ eſt ſm ipſam ſimul enim ablatum rationale interimit hominem: homo vero interemptus nõ aufert rationale, cùm ſit Deus.* Amplius differẽ tia quidem cõponitur cum alia differentia (ra
B tionale enim & mortale compoſitum eſt in ſubſtãtia hominis) ſpecies vero ſpeciei non componitur, vt gignat aliam aliquam ſpeciem. quædam enim equa cuidam aſino permiſcetur ad muli generationem: equa autem ſimpliciter aſino compoſita, nunquã perficeret mulum.

De cõitatibus dr̃iæ, & ꝓprij. Differentia vero & proprium commune quidẽ habent æqualiter participari ab ĩs, quæ illis participant. ęqualiter enim rationalia, rationalia ſunt: &
C riſibilia, riſibilia ſunt. Et ſemper et omni adeſſe commune vtriſque eſt. etſi enim curtetur qui bipes eſt, tamen ad id, quod natum eſt ſemper, * dicitur, quoniam & riſibile in eo quod natum eſt * habet ſemper, ſed non in eo quod ſemper rideat.

Proprium autem differentiæ eſt, quòd hæc quidem de pluribus ſpeciebus dicitur ſæpe, vt rationale de * Deo, & homine: proprium vero dicitur de vna ſola ſpecie, cuius eſt proprium.
D Et differentia quidem illis eſt conſequens, quorum eſt differentia, ſed non conuertitur: propria vero conuerſim prædicantur de ĩs, quorum ſunt propria propterea quòd conuertuntur.

De cõitatibꝰ dr̃iæ & accidẽtiũ. Differentiæ autem et accidenti commune quidem eſt de pluribus dici. Commune vero eſt & ad ea, quæ ſunt inſeparabilia accidẽtia, ſemper, et omni adeſſe. bipes enim ſemper adeſt omni homini: & omnibus coruis nigrum eſſe ſimiliter.
E

De dr̃ijs ipſorum. Differunt autem, quoniam differentia quidem cõtinet ſpecies, & non continetur: continet enim rationale * Deum & hominem: accidentia vero aliquo quidem modo continent, eô ꝙ in pluribus ſint: aliquo vero modo continentur, eò ꝙ non vnius accidẽtis ſuſceptiua, ſint ſubiecta, ſed plurium. Et differentia quidem inintẽſibilis eſt, & irremisſibilis: accidentia vero magis & minus ſuſcipiunt.
F Et impermixtæ quidẽ ſunt contrariæ dr̃iæ: mixta vero nonnunquam ſunt contraria accidentia. Hmõi quidem communiones & proprietates differentię, & cęterorũ ſunt. Species vero quoqdẽ differt â genere, & differentia dictum eſt in eo, qđ dicebamus, quo genus differt à cęteris, & quo differẽtia differt â cæteris.* deinceps quo differt à proprio & accidente dicetur.

Speciei

* angelus.
* a.l. ſe habet.
* a.l. hẽt vt ſemp rideat, quãuis ñ ſemp rideat.
De dr̃ijs ipſorum.
* angelo.
* angelũ.
* Vet⁹ exẽplar græcũ hęc nõ habet.
De cõitatibus ſpẽi & propriꝰ.

G Speciei autem & proprij cõe quidem eſt, adinuicẽ cõuerſim prædicari. nã ſi quid homo eſt, riſibile eſt: & ſi quid riſibile eſt, homo eſt. Riſibile vero ꝙ ſm id, quod natum eſt ridere ſumẽ dum, ſæpe iam dictum eſt. Cõ mune eſt quoq; & ęqualiter eẽ. *Et hæc ſi habet. *a. l. ſunt. *æqualiter. n. *adſunt ſpecies ñs, quę illis participant, & pro pria ñs, quorum ſunt propria.

Dedſijs ip ſorum. Differt autẽ ſpecies à proprio, qm̃ ſpecies quidem põt & alio rum genus eſſe: proprium ve H ro aliarum ſpecierum eſſe pro priũ impoſſibile eſt. Et ſpecies quidem ante ſubſiſtit quã pro prium: proprium vero poſt fit in ſpecie. oportet. n. hominem eſſe, vt ſit riſibile. Amplius, ſpe cies quidem ſemper actu adeſt ſubiecto: proprium vero aliqñ & poteſtate. hõ. n. ſemper actu eſt Socrates: nõ vero ſemper ri det, quãuis natus ſit ſemꝑ vt ſit riſibilis. Amplius quorũ termi ni ſunt differentes, & ipſa ſunt differentia. Eſt autẽ ſpeciei qui I dem ſub genere eſſe, & de pluri bus & differentibus numero in eo quod quid eſt prædicari, & cętera hmõi: proprij vero, & ſo li, & omni, & ſemper adeſſe.

De cõitati bus ſpẽi et accidẽtis. Speciei vero & accidenti con mune quidem eſt de pluribus prædicari. Raræ vero ſunt alię cõmunitates, propterea quòd quamplurimum diſtant abin uicem accidẽs, et id cui accidit.

Dedſijs ip ſorum. Propria vero ſunt vtriuſq; ſpe ciei, quidẽ in eo qd̃ quid eſt p̃di cari de ñs, quorum eſt ſpecies: K accidentis autem in eo qd̃ qua le quiddam eſt, vel quo modo ſe habens eſt. Et vnamquanꝙ ſubſtãtiam vna quidem ſpecie participare, pluribus autem ac cidentibus & ſeparabilibus & inſeparabilibus. Et ſpecies qui dem præintelliguntur acciden tibus, etſi etiam ſint inſeparabi lia (oportet. n. eſſe ſubiectum vt illi quidem accidat) accidentia vero poſterioris generis ſunt, & aduentitiæ naturę. Et ſpeciei quidem participatio æqualiter L eſt: accidentis vero etſi inſepa rabile ſit æqualiter. ęthiopis. n. æthiope habere poſſet colorem vel intenſum, vel remiſſum ſm nigredinem. Reſtat autem de proprio & accidẽte dicere. quo enim proprium à ſpẽ, et dr̃ia, et genere differt, dictum eſt.

De cõitati bus ꝓprij et accẽtis. Commune autem proprio & inſeparabili accidenti eſt, ꝙ prę ter ea nunq̃ conſiſtant illa, in q- bus cõſyderantur. quemadmo dũ enim pręter riſibile nõ ſub ſiſtit homo, ita nec p̃ter nigre- M dinem ſubſiſtit æthiops. Et quemadmodum ſemper, et omni adeſt proprium, ſic & in ſeparabile accidens.

De differẽ tijs ipſorũ Differunt autem, qm̃ propriũ vni ſoli ſpeciei adeſt, quẽadmo dum riſibile homini: inſepara bile vero accidens, vt nigrum, non ſolum æthiopi, ſed etiã cor uo adeſt, & carboni, & ebeno, & quibuſdam alĩs. Amplius, proprium conuerſim p̃dicatur de

A de eo cuius eſt ꝓprium, & ęqua
liter eſt: inſeparabile vero acci-
dens conuerſim non prædicat.
Et propriorum quidem æqua-
lis eſt participatio, accidentiũ
vero vel magis vel minus. Sunt
quidem alię communitates, vel
proprietates ĩs, quæ dicta ſunt:
ſed ſufficiunt & hæ ad diſcretio
nem eorũ cõitatisq; traditionẽ.

*Sermo de Communitatibus & Differen-
tijs Generis, Speciei, Differentiæ,
Proprij, & Accidentis.*

AVER. B INquit. Et poſtq̃ definiuimus oĩa
illa, quorũ definitio pręceſſit, vi-
delicet generis, differentiæ, ſpẽi, pro
prij, atq; accidentis, conſentaneum
eſt nunc narrare ea, q̃ ſunt eis cõia,
& quæ ſunt illis quoq; propria. Di-
camus itaq; hoc eſſe eis cõe, ſcilicet
prædicari de pluribus. Genus autẽ,
& differentia prędicantur de ſpecie
bus, & de indiuiduis, quæ ſub eis exi
ſtunt. ſpẽs vero prædicatur de indi-
uiduis tm̃, quę ſub ipſa exiſtũt: hoc
eſt vltima ſpẽs. ꝓpriumq; prædicat
de ſpecie cuius eſt proprium, & de
indiuiduis quæ ſub illa exiſtunt ſpe
C cie. Accidens aũt prędicat de indiui
duis, & de ſpeciebus. Exemplũ præ-
dicationis generis de ſpeciebus, & de
indiuiduis eſt, vt prædicatio aĩalis
de equo, & de cane, quæ ſunt ſpẽs, &
de cane ſingulari. Exemplum vero
prædicationis differentiæ de ſpecie-
bus, & de indiuiduis, eſt prædicatio
irrationalis de equo, & cane, & de in
diuiduis eorum, hoc tm̃ verificatur
in illis differentijs, quæ non ſunt dif
ferentiæ vltimarum ſpecierũ. Exẽ-
plumq; prædicationis vltimæ ſpẽi
ſolum de indiuiduis, q̃ ſub ipſa tm̃
continent, eſt prędicatio hoĩs de So D
crate & Platone, & de cunctis indi-
uiduis hominis. Et exemplum præ
dicationis proprij de ſpẽ, & de indi-
uiduis eſt prædicatio ipſius riſibilis
de hoĩe, & de cunctis indiuiduis ho
minis. Et exemplũ prædicationis ac
cidentis inſeparabilis de ipſis ſpẽb⁹,
& de ĩdiuiduis eſt prædicatio nigre
dinis de coruo, & de æthiope, & de
eorũ indiuiduis. Et exemplũ accidẽ
tis ſeparabilis eſt prędicatio motus
& quietis de hoĩe & equo, & de eo-
rũ indiuiduis. Hoc itaq; eſt id, quo
communicant, ac differunt ratione
prædicationis. E

Commune aũt eſt generi & dif-
ferentiæ, vt plures vna contineant
ſpẽs. nam differentia multas comple
ctit ſpẽs, licet pauciores q̃ genus am
plectat ſpẽs. nam irrationale plures
comprehendit ſpẽs, licet ſint paucio
res, q̃ quæ ab aĩali, quod eſt gen⁹, cõ
tineant. hoc tm̃ verum eſt de illis dif
ferentijs, q̃ non ſunt differentię vlti
marũ ſpecierũ. Eſt quoq; hoc com
mune generi & differentię, ꝙ quic-
quid prædicat de quouis eorum in
eo quod quid eſt genus vel differẽ-
tia, prædicat etiam de eo, qđ ſub eo
exiſtit, vt exẽpli gratia, aĩal eſt qui- F
dem genus, & corpus nutribile præ-
dicatur de eo in eo quod quid, & eſt
gen⁹ aĩalis, & prædicat etiam de eo,
quod ſub aĩali cõtinet, vt eſt homo
& equus. Idẽtidem rationale eſt dif
ferentia, & vſus ratiocinij prædicat
de eo in eo quod eſt differentia, &
prędicat de oĩbus indiuiduis ratio-
nalibus. Eſt ꝓterea cõe adhuc gene
ri & differentiæ, vt ipſis ablatis, aufe
rat̃ et quicquid ſub eis continet. nã
quemadmodũ dempto aĩali, nõ da
bit̃ equus, neq; aſinus: ſic quoq; ſi

G tollatur ratiocinium, nihil penitus reperiet animalis ratiocinatio affecti. Hoc itaq; est id, quo communicant simul genus & differentia.

Id vero, quod est proprium generi & nõ driæ, primo quidẽ est, qm̃ genus prædicat de pluribus q̃ prędicetur dria & species, & proprium atq; accidens. nã animal est genus, quod de homine & equo: & iumento, ac volucri prædicatur. sed dria prædicatur de paucioribus, q̃ prædicetur genus. vt irrationale, quod prędicat de paucioribus, q̃ prædicatur genus animalis. identidẽ quadrupes: atq;

H homo qui est spẽs sub animali contenta. identidẽ & risibilitas, quæ est homini proprium, & hinnibilitas equo, prædicabit quidem de paucioribus, q̃ prędicetur genus equi identidem quoq; & accidẽs. prædicatur enim de paucioribus, q̃ prædicetur genus illius rei, in qua existit illud accidens. & hoc quidem reperit in illis accidẽtibus, quæ sunt magis propria, q̃ sit illud genus. Inest secũdo hoc proprium ipsi generi, quod non inest driæ: nempe vt cõtineat in potentia ipsam driam. nam animal quod est genus, aliud quidem est ra

I tionale & aliud irrationale, q̃ sunt driæ. sed driæ non amplexantur genera. Tertio, est proprium generũ vt præcedant drias, quæ sub eis existũt naturaliter. & ideo demptis generibus tolluntur driæ: sed non tolluntur genera demptis differentijs. nam ablato animali aufertur rationale, sed ablato rationali non aufert animal. hæc aũt intelligantur de genere cũ differentijs diuisiuis: nõ de constitutiuis differentijs. Quarto, est proprium generis, vt sit vnũ in qualibet specie. hoc est, vt spẽs non obtineant plura genera vno, ex vno K ordine & gradu, sed in vna specie reperiuntur plures driæ q̃ vna: vt ratiocinium homini, & intellectus, & habilitas ad recipiendam sapientiã.

Quinto, est proprium generi, vt sit simile materiæ, & proprium driæ, vt similetur formæ. Sexto, est proprium generi prædicari in eo quod quid, & driæ in eo quod quale. Inquit, & hæc sint satis pro cognitione eorũ, quæ sunt cõia ipsi differentiæ & generi, & quæ appropriãtur illis: licet possint haberi multa alia eis communia, ac propria quàm hæc.

Inquit. Cõe quidem est generi & L speciei, vt diximus, prædicari de pluribus, & q̃ præcedãt naturaliter res, de quibus prædicantur.

Differunt tamen inter se. qm̃ genus continet spẽm, sed species non continet genus: quia genus est communius specie. Differunt iterum, qm̃ genus est prius natura ipsa spẽ: quia species oritur ex coniunctione driæ cũ genere. & ideo genera sunt priora natura ipsis speciebus: hoc est, q̃ demptis generibus demunt species, sed non demũtur ipsa, demptis speciebus. sed datis speciebus, dant & genera, sed repertis ipsis non pro M pterea oportet vt species reperiant. Differunt adhuc, quoniam genera prædicantur de speciebus vniuoce: sed species non prædicantur de generibus. Discrepant item, quia genera superant species quæ sub eis existunt, cùm eas amplectẽtur: sed spẽs superant ea per differẽtias, quæ sunt illis propriæ. Illa igitur excedunt ratione vniuersalitatis, & hæ, scilicet species, ratione compositionis. Dissceptant insuper, quoniam species nullo modo potest esse genus generalissimũ,

A ralissimū, neq; genus potest esse spe-
cies specialissima vllo pacto. Debes
aūt intelligere huiusmodi compara-
tionē, inter genera & species existen-
tem, ea rōne, qua species sunt spēs,
ac genera genera, non ea rōne, qua
contingit spēs fieri gña, & gña spēs.

Inquit. In hoc autem cōicant ge-
nus & proprium, ꝙ eorū esse sequa-
tur esse speciei. nam dato hoīe qui
est species, dabitur quoque animal
quod est gen⁹, atq; risibile quod est
proprium. Est adhuc eis cōe, ꝙ ge-
nus prædicatur indifferenter de om-
nibus speciebus, & proprium quoq;
B prædicatur de cunctis rebus, & com-
mūnicantibus æqualiter. nā homo
est animal, quēadmodū bos est ani-
mal, nō magis neq; minus: & Socra-
tes & Plato sunt indifferenter risibi-
les, atq; æquaⁱr, hoc est, ꝙ nō differ-
rūt ī hoc affectu p magis vel min⁹.

Est adhuc cōe eis, quod genus prę-
dicat vniuoce de speciebus, & pro-
prium ēt prædicat vniuoce de qua-
cunq; re habēte hoc propriū. nā ri-
sibile p̄dicat vniuoce de Socrate &
Platone: quēadmodum animal prę-
dicatur vniuoce de boue & equo.

Differunt tamen in hoc ꝙ genus
C est prius natura ipsis propriis, quæ
in ipsis speciebus reperiuntur: qm̄
animal est prius natura ipsis ꝓpriis,
ac differētijs existētibus in ipsis spe-
ciebus, quibus diuiduntur. nam de-
tracto genere detrahūtur proprią:
sed subtractis propriis, non subtra-
hitur genus: sed positis propriis, po-
nitur ipsum. Differunt iterū secun-
do, qm̄ genus prædicat de pluribus
speciebus: proprium vero de vnica
prædicatur specie, videlicet de ea
specie, cuius est proprium. Differe
pant quoq; per hoc quod propriū
conuertitur in prædicatione cū ea D
re, cuius est propriū: sed genus non
conuertitur cum ea re, cuius est ge-
nus. nam verum est dicere omnis
homo est risibilis, & omne risibile
est homo: sed non est verum dice-
re, omne animal est homo, sicut est
verum dicere omnis hō est animal.

Inquit. Cōmune autē est generi
& accidenti, vt prædicent, quēadmo-
dum diximus, de pluribus: siue illa
accidētia fuerint separabilia vel in-
separabilia. nā motus de plurib⁹ prę-
dicat, & est accns separabile: inspa-
rabile vero vt nigredo, q̄ de coruo
prędicat & de ęthiope, & de reliquis E
rebus, à quibus non separatur.

Differt prerea genus ab accidēte,
quia genus est prius natura ipsis spe-
cieb⁹: spēs vero ipsis accidētibus nā
habens aliquod accidēs est prius na-
tura suo accidente: quēadmodū ei⁹
genus est prius eo. vt hō, qui quidē
est prior ipso colore in eo existēte,
& aīal est prius ipso. & in accidenti-
bus illud separabilib⁹ est perspicuū.

Discrepat iterū genus ab accidēte,
quod accidēs prædicat de illis reb⁹,
quæ cōicant cùm ipso, fm magis &
minus: sed genus non prædicat de
illis rebus ei cōicantibus per magis F
& min⁹. nam aliquī hoīes sunt aliis
nigriores, sed nullus hō est magis
aīal q̄ alius hō, neq; equus magis
q̄ homo. Cuius rei causa est, qm̄ ac-
cidentia prędicantur primo de indi
uiduis: indiuidua aūt sunt diuersa
p magis & minus. sed genera & spēs
sunt priora natura ipsis indiuiduis,
neq; existūt in indiuiduis. Et hoc,
quod dicit Porphyrius est verū, iux
ta sententiā ponentiū ideas: hoc est,
si dant genera & spēs extra intellm.

Differūt insuꝑ genera ab acciden
tibus,

G tibus, quia genera ꝑdicant de re in eo qđ quid, accidētia vero ꝑdicant de re, vel in eo qđ qualis res eſt, vel qualiter ſit nā ſi q̄rat à nobis qualis res ſit ęthiops, reſpōdebimus ꝙ eſt niger: & ſi interrogemur qualr ſit Socrates, rn̄debit iuſt⁹, vel iniuſt⁹.

Inquit. Iam itaq; narrauimus in quo differat genus, à reliquis quatuor. & eū hęc ſint quinq;, neceſſe ē vt eorū diſtinctiones ſint decē, vc3 quatuor, tres, duæ, vna. & hoc, ꝓpea qa ipſa ſunt qnq; &, diuerſitates q̄tuor: ergo diuerſitates erūt viginti, ſ. multiplicatis quatuor in quinq;.

H & ſi proijciamus ex ipſis illa decem replicata, remanebunt decē. vt exēpli gratia, genus differt à reliquis quatuor differentijs. Dr̄ia quoq; diſtinguit̄ per quatuor, niſi qđ per id, quo diſtinguit̄ à genere, diſtinguitur quoq; genus ab ipſa. relīquitur igit̄ vt dr̄ia differat à tribus, vc3 à proprio, ſpecie & accidēte. Et ipſa ſpēs quoq; differt ab eis ꝑ quatuor, ex quibus proijciant̄ duo, q̄ fuit diſtinctio eius à genere. nā iā fuit facta mētio de diuerſitate generis ab ipſa, & diuerſitate eius à dr̄ia quoque. nā iā eſt facta mentio de diuer

I ſitate ipſi⁹ dr̄iæ ab ipſo. relinqnunt̄ ergo duo, vc3 vt differat ab accidēte, & à proprio. Identidē & ipſum propriū habet quatuor diuiſiones. ſi ergo proijciant̄ tres prædictæ, relinquet̄ vna ex ipſis: nēpe vt differat ab accidēte. Pari rōne & ipſum accidens habebit quatuor differentias: ſed iam fuit facta mentio de eo cum ſingulo illorum: ideo proijciemus eas ab eo. Decem itaq; differentię detrahunt̄, & decem relinquuntur. Poſtquam ergo narrauimus, in quo differat genus à quatuor alijs reliquis: nunc dicendū ē, K in quo differat dr̄ia à reliquis tribus, videlicet à ſpecie, proprio, & accidente. tres ergo fient ex hoc diuerſitates. & adhuc narrabimus, in quo differat ſpecies à proprio, & accidēte: & hę ſunt duæ diſtinctiones. & iterū narrabimus poſt hoc, in quo differat propriū ab accidente, vnica ſ. dr̄ia. ſic igitur ſunt decē dr̄ię. & ideo cōitates quę reperiuntur inter quęlibet duo eorum, erunt decem.

Dicamus ergo ꝙ id, quo cōmuni cat dr̄ia, cum ſpecie eſt, ꝙ prędicantur ęqualiter de rebus, de q̄bus prędicantur, non ſm magis & minus: L quia non datur aliquis homo, qui ſit magis homo, q̄ alius, neq; rationale magis rationale, q̄ aliud rationale, niſi velis intelligere per ratiocinium ratiocinium accidentale.

Cōmunicant turſus, quia ſemp inſunt illis rebus, de quibus prędicantur. nam Socrates ſemper eſt rationalis, ac ſemper eſt homo.

Sed proprium eſt ipſi differentię, quod prędicatur in eo qđ quale. ſed ſpecies proprie habet prædicari in eo quod quid; licet fiat reſponſio ad interrogationē de ſpecie factam per quale eſt: ꝓpea quia contingit M ipſam ſpeciem habere illam differētiā. Adde ēt ꝙ differentię reperiuntur in pluribus ſpeciebus q̄ vna. vt habere quatuor pedes, multis quidē ineſt animalibus differentibus ſpecie: ſed ſpecies ineſt indiuiduis ſub ea exiſtentibus. Hæc tamen differentia & diuerſitas reperitur inter illas differentias, quæ non ſunt differentiæ vltimarum ſpecierū. Differt inſuper differentia ab ipſa ſpecie, quia eſt prior ea natura. nā ablato irrationali, auferetur quoq; aſinus:

A nus,ſed ablato aſino,nõ auferẽ, irrationale:ſed dato aſino,dat'ẽt irrationale.& hoc accidit illis dr̃iis,quę pluribus inſunt ſpecieb⁹. Differt adhuc dr̃ia à ſpecie, quia dr̃ia componitur cum alia dr̃ia in ipſa definitione: vt rationale & mortale,quæ in definitione hominis ſumuntur. hoc autẽ iuxta ſententiã ponentiũ rationale eſſe cõe homini & angelo. nam hõ conſtat ex rationali & mortali. ſed nulla ſpẽs conſtat ex duabus ſpeciebus: licet qñq; cõponatur aliquod indiuiduum ſpeciei ex duobus indiuiduis duarum ſpecierũ diuerſarũ: B vt mulus qui ex aſino & equo conſtat. ſed ſpẽs muli nõ cõſtabit ex ſpẽ equi,ac ſpecie aſini: quẽadmodum hõ cõſtat ex vñi rationali,& vñi mortali. Hoc aũt ideo fit, quia mulus Vid.7.Meta. tex.28. eſt medius inter equũ & aſinũ:& fit ex parte, quæ eſt cõis eis. & hoc eſt aliud genus cõpoſitionis præter cõpoſitionem dr̃iarum, ſi concedatur ꝙ fiat compoſitio ſpeciei ex ſpecie: quod tamen Porphyrius negabat.

Videtur tñ ꝙ huiuſmodi compoſitio ſit ex genere cõpoſitionis ſpecierum, quæ ſunt mediæ ĩter extrema, quæ quidem eſt diuerſa à compoſi C tione rei ex dr̃ijs in definitionibus.

Inquit. Cõe eſt differẽtijs,& proprio,ꝙ res,quibus cõicant,ac de quibus prædicantur, vtique æqualiter prædicantur.nam rationalium nullum excedit alterũ alterum in hoc, ſcilicet in ratiocinio, quod ſub ſubſtantia continetur.pari ratione & tibilia. Commune iterũ eſt eis vt reperiãtur ſemper in rebus, de quibus prædicant atq; in omnib⁹ ipſis. nam bipes ſemp dicitur bipes: licet deficiat pedibus aliquo tpe aliquod ex his, quæ ſic denominantur. qñ, cùm dicim⁹ aliquod eſſe ſemper bi- D pes,intelligimus ipſum eſſe ita à natura procreatum, vt duos obtineat pedes tantum: quemadmodum riſus ineſt quidem homini ſemper, non quòd ſemper rideat actu, ſed quia eſt ad id natura aptus natus.

Proprium autem ipſi dr̃iæ eſt, vt dicatur de pluribus ſpeciebus: vt rationale, quod de homine & angelo dicitur (iuxta ſcilicet ſententiã eorum, qui dicũt rationale dici de homine & angelo vninoce.) ſed proprium de vna tm̃ prædicatur ſpecie.

Inquit. Diſcrepant quoq; differen- E tiæ ab ipſis propriis.qm̃ aliquæ differentiæ non cõuertuntur: propria vero ſemper conuertuntur.

Commune etiam eſt differẽtiæ, & accidenti inſeparabili, vt inſint ſemper illis rebus, de quibus prædicantur,& in omnibus ipſis.nam habere duos pedes ineſt ſemper coruo,atque ipſa nigredo.

Diſcrepant tamen,quia per differentiam non abundat id, cuius ipſa eſt dr̃ia: hoc eſt, quod habens differentiam non abundat ſuper ipſam dr̃iam. vt ob rationale homo non abundat ſuper ipſum. accidentia vero partim continent,partim conti- F nentur.continent quidem,ea rõne, qua prædicantur de pluribus:continent vero, ea rõne, qua eorũ ſubiecta non ſe ſingulatim vnico exponunt accidẽti:immo poteſt reperiri in eis accidẽs aliquod,& eius oppoſitum: vt nigredo quæ cõtinet ex ſpeciebus hoĩem,& non hominẽ,quãobrem in plus ſe habet nigredo quã ſpecies hominis, & non hominis. homo tñ continet nigredinẽ, quia reperitur homo niger, & nõ niger.

Præterea, dr̃ia non ſuſcipit magis

G & minus: accidentia vero ſuſcipiũt magis & minus. Dñiæ inſuper contrariæ non admiſcent, ita vt fiat ex eis vnũ mediũ: ſed accidẽtia cõtraria commiſcentur vtiq;, & fit ex eis medium: vt cũ commiſcetur albedo cum nigredine, ex quibus reſultat viride, & rubeum, & reliqui medij colores. Hęc ergo ſunt ea, quibus cõmunicat differentia cum reliquis alijs, & quæ ſint eis propria. Reliquũ igitur eſt, vt dicamus in quo differat ſpecies à proprio & accidente, & quid ſit eis cõmune: & in quo diſtinguatur proprium ab ac-
H cidente, & in quo communicent.

Dicamus itaq; ꝙ ſpecies & ꝓpriũ communicant in hoc, ꝙ quodlibet eorũ conuertitur cũ alio. nam ſi homo eſt, riſibile eſt: & ſi riſibile eſt, homo eſt. Habent pręterea hoc cõmune ſibi, vt ſint ſemper rebus, de quibus prædicantur.

Differt tñ ſpecies à proprio: qñ ſpecies põt eſſe genus alicuius alterius: proprium vero non põt eſſe propriũ alijs rebus, quàm illis, quibus eſt proprium. Species præterea prior eſt proprio: & propriũ eſt poſterius ſpecie. nam dato hoĩe, ſequi
I tur vt detur riſibile: & ſi dat̃ riſibile, oportet vt homo pręcedat. Species inſup ineſt illi ſubiecto, de quo prędicat̃, ſemp in actu: ſed propriũ ineſt actu quibuſdã tẽporibus, ĩ potentia vero ſemp. nã Socrates ſemp eſt homo actu, ſed nõ ridet ſemper actu, ſed ſemp eſt riſibilis in potentia. Adde etiam ꝙ res, quarum definitiones ſunt diuerſę, ſunt & ipſæ quoq; inter ſe diuerſæ. ſed iam fuit probatũ definitiones horũ eſſe diuerſas. nã definitio data de ſpẽ fuit, ꝙ eſt q̃ ſub genere ẽ locata, & ꝙ ꝑdicat̃ in eo ꝙ quid eſt indiuiduis: pro- K
prium vero, quod in eſt alicui ſpeciei ſoli, & toti, & ſemper.

Eſt aũt cõe ſpẽi & accidẽti, vt ꝑdicent̃ de plurib⁹. Inquit. Parũ a. mo dũ eſt id reliquum, quo cõicari poſſint, ꝓp maximã diſtãtiã, q̃ inter accidens & rem cui accidit, exiſtit.

Propriũ tñ eorum eſt, ꝙ ſpẽs ꝑdicatur de re, cuius eſt ſpecies, ĩ eo qđ quid: & accidens in eo qđ quale ẽ, vel qualiter ſe habet. oẽs. n. ſubſtantię ſenſibiles habent vnã ſpẽm, & habẽt plura accidẽtia ſeparabilia & inſeparabilia. Species pręterea pręcedunt rõne ipſa accidentia, licet ſint L
inſeparabilia. nã oportet vt reperiatur ſubiectũ, & poſtea accidit ei id, qđ accidit. oriunt̃ aũt accñtia poſt ſpẽs, naturaq; eorũ ſubingreditur naturam earum. Reliquum nunc eſt, vt de proprio & accidente faciamus notificationes.

Cõe itaq; eſt proprio & accidenti inſeparabili, ꝙ habẽs ꝓpriũ, vel habẽs accidẽs, eſt aliud a ꝓprio ab accidẽte. nam nõ põt hõ reperiri ſine riſibili, ſimiliter quoq; æthiops nõ põt reperiri ſine nigredine. Præterea, quemadmodũ proprium ineſt toti rei, cuius eſt proprium & ſem- M
per, ita etiã accidens inſeparabile.

Differũt tñ: qñ propriũ reperit̃ ĩ vnica ſpẽ: accidẽs vero inſepabile reperit̃ in pluribus ſpẽbus, vt ſi dixeris nigredinẽ repiri ĩ coruo, et ęthiope, & ebeno, et plurib⁹ reb⁹ indiuiſibilibus. & hui⁹ rei cã ẽ, qa ꝓpriũ cõuertit̃ in ꝑdicatiõe cũ re, cuius eſt propriũ: ſed accidẽs nõ cõuertit̃ cũ habẽte accñs. Propria ꝑterea nõ differũt ſm magis & min⁹ ĩ ꝑdicatiõe, vt paulo ante dictũ fuit: accñtia vero ſ hoc differũt. Inqt. Extãt adhuc aliq;

alia,

A alia, quibus hæc communicant inter ſe, & quæ ſunt propria vnicuiq; eorum, præter illa quæ diximus. Sed ſatis ſint hæc, q̃ dicta ſunt pro hoc noſtro propoſito circa cognitionẽ harum rerum, ac earũ cõionem, & diuerſitatem. Et hic expliciunt ea, q̃ in hoc introductorio continentur. Inſtigatus aũt à quibuſdã ſocijs noſtris eruditis, ac de hoc negocio diligentibus, de ſecta Murgitana, quorũ Deus miſereat, vt ea exponerem, ea expoſui. Aliàs enim ego abſtinuiſſem ab hmõi expoſitione, propter duo. Primum, q̃n non video, hoc introductorium eſſe neceſſariũ p̃ initio ſumendo in hac arte. nam id, quod in eo dicit, non poteſt eſſe ſub ratione illi⁹ partis, quæ eſt cõis huic arti: vt aliqui ſunt opinati. Nam id, quod in eo dicit de definitionibus harum rerum, ſi eſſet demonſtratiui generis, tũc eſſet pars libri demõſtrationis. & ſi eſſet generis probabilis, tunc eſſet pars libri Topicorũ. Sed Porphyrius fecit mentionẽ de his rebus, prout ſunt expoſitiones eorum, quæ ſignificant illa noſa: vt ſe citet Ariſtan libro ſuo: non q̃ ſint eorum definitiones. & hac ratione non eſt pars huius artis. Abumazar vero videt velle q̃ ſit pars eius. Hæc itaq; eſt vna cauſa, ob quam recuſabam exponere ipſum cum expoſitione librorum Ariſtotelis.

Cur librũ hũe expoſuerit Auer.

B Liber Porphyrij nõ eſt neceſſarius.

C

Secunda vero cauſa erat, q̃ verba huius viri ſunt p̃ ſe manifeſta in hoc introductorio. At, cùm deſyderarem ſatisfacere illis quærentibus antedictis, & afferre eis felicitatẽ ipſius boni in omni genere felicitatis, vt apparet ex eorum maximo deſyderio ad ipſas ſcientias, ideo inducẽ ſum, vt ipſum exponerẽ, & locupletiorem intelligentiam de eo traderem. In quibuſdam aũt eorum, quæ narrantur in hoc tractatu, de his rebus iam fecimus legentes animaduertere in maiori parte eorum. Quę dam vero eorum indigent contemplatione. ſed in hoc loco inueſtigatio de his rebus non eſt nobis cõceſſa. & Deus glorioſus, qui hominum voluntati ſatisfacit, & robur p̃ſtat, præbeat mihi robur.

D

Sermo de communitatibus & Differẽtijs Generis, Speciei, Differentiæ, Proprij, & Accidentis.

E

DEinde d. Auer. Et poſtquam definiuim⁹, &c. Inquit Leui. Illud quod dixit de prædicatione generum, & ſpecierũ, ac differentiarum de ipſis indiuiduis, q̃ ſub ipſis exiſtũt, eſt quidem manifeſtum in prædicamento ſubſtantiæ: & hoc ratione qua ſunt genera, & ſpẽs, atq; differentiæ. & q̃ expoliat indiuiduum accidentis illius à ſuo ſubiecto in ratione. vt ſi quæratur quid eſt hæc qualitas, & dicatur color: vel ſi quæratur quis color ſit iſte, & dicatur nigredo, quæ eſt ſpẽs: vel ſi quęratur, qualis color ſit, & dicatur niger, qui ẽ differentia. Illa tñ diſtinctio, quam poſuit i hac prędicatione inter differentiam & ſpẽm, vi delicet q̃ differentia prædicat de ſpeciebus & de indiuiduis, & ſpẽs poſe eſt vt non prædicet niſi de indiuiduis, repert quoq; inter ſpeciem mediam, & ſpeciem vltimam, aiit inter differentias ſpecierum mediarum, & F differias ſpecierũ vltimarum. Sed vera differẽtia inter ſpẽm & ipſam differentiam eſt, q̃ differentia prædicat ſemper de ſpecie. nam differentia vltimæ ſpeciei prædicat de illãmet ſpẽ. & vltima ſpẽs non prędicatur de illamet ſpẽ, ſed de indiuiduis. nam homo nõ prædicatur de homine: quoniam res non prædicatur de ſe ipſa.

Deinde d. Auer. Eſt quoq; hoc commune generi & differentiæ, q̃ quicquid prædicatur de quouis eorum in eo qđ quid, eſt genus & differentia. Inquit Leui. Senſus eſt, q̃, ſi quæratur de aliquo aſali quid ſit, poterit reſponderi equus vel aſinus: ſed hoc non liẽt quatenus eſt aſal. ſed ſi debet reſponderi ea rõne qua eſt aſal, reſpondebitur corpus nutribile, qđ quidẽ neceſſario ineſt ipſi aſali.

G qm quicquid verificanit de his, q̃ sũt sub vegetabili, idẽ verificat̃ de oĩbus indiuiduis; & spẽbus, q̃ sunt sub aiali. Vel posſumus exponere, q̃ cũ q̃ritur quid est aial, põt respõderi habens cõrpus, vel corpus nutribile sensitiuum. & hoc verificat̃ de oĩbus indiuiduis & spẽbus, q̃ sunt sub ipso. pari tõne si q̃tatur quid est rõnale, qđ est dria, respondebit̃ susceptibilitas sciæ, vel vsus rõnis. & hoc prædicabitur de omnibus indiuiduis speciei habentis illam differentiam.

Deinde dicit Auer. Quarto est ꝓprium generi, vt sit vnum ĩ qualibet spẽ. Inquit Leui. Sensus est q̃ diuersa genera vnius & eiusdem spẽi non sunt eiusdemmet ordinis: vt aial, quod est genus ad hoſem, cui ét est genus ipsum vegetabile. hæc aũt duo genera non se habent sedm vnum otdinem. Et si
H sumant̃ genera diuersa secundũ noĩa synonyma, non propterea erunt genera diuersa. sed dria aliqua in est spẽi secundum gradũ vnũ, plusquam alia dria: licet non sint noĩa synonyma, etsi illa dria q̃ gignit spẽm, necessario sit vna. nam si definiamus hoſem per hoc, quod sit corpus vegetabile, sensitiuũ, rõnale, tunc ipsum rõnale erit vera dria, & reliquæ differentiæ stabunt vice generis. Nihil tñ prohibet quin cognoscamus illã formam, q̃ generauit spẽm varijs modis, videlicet si accipiamus ipsammet formam, vt dicendo intellectiuum: vel capiamus actionẽ illius fotmæ, sine qua non põt habere affectum vel ipsum passum in illa actione, vt si direxerimus intelligens in potentia, vel rationale in potentia, vel susceptiuum intelligibilis in porentia. Pari ratione & de sensitiuo, si capiamus ipsam formã, dicemus hñs animam sensitiuam: si vero capiamus ei⁹ actio
I nem dicemus sensitiuum: & si eius passum sumamus, dicemus pcipiens sensibilia.

Deinde dicit. Cõe est generi & spẽi, &c. Inquit Leui. Sensus est, q̃ si reperit̃ spẽs, reperit̃ & genus: non q̃ necessario sit genus. nã põt reperiri solus homo, quo reperto, reperit̃ & aial, quod est prius natura ipso: cum tñ animal non sit tunc genus.

Deinde dicit Differunt adhuc, qm̃ genera prædicant̃ de spẽbus vniuoce, &c. Inquit Leui. Sensus est, q̃ spẽs non prædicat̃ de genere vniuoce. & dixit hoc, ꝓpea quia potest prædicari de ipso æquiuoce: si contingat vt aliqua spẽs, q̃ est sub illo genere, habeat aliquod nomen, & denotsentur illo noĩe æquiuoce reliquæ species, q̃ sunt sub illo genere.

Deinde dicit. Sed spẽs superat ea ꝑ drias, &c. Inquit Leui. Iam diximus in tractatu de K dria, quo pacto sit vera hæc sententia.

Deinde dicit. Est adhuc eis cõe, &c. Inquit Leui. Scias q̃ hoc est verum in ipso ꝓprio, quod existit in potentia: sed illud ꝓpriũ, quod reperitur in actu semp, nihil prohibet quin prędicetur secundũ magis & mn⁹ de ea re, de qua p̃dicatur. nam q̃ homo sit lati thoracis, est sibi proprium, cum tñ reperiat̃ aliquis homo lationis thoracis, q̃ aliqs ali⁹. & par erit ratio de reliquis ꝓprijs, q̃ actu reperiunt̃ semper tei. cui sunt propria. Et vera ꝓpria tandem sunt illa, q̃ sunt in potentia, qm̃ extant ratione formæ. sed propria, q̃ actu existunt, sunt sic tõne materiæ: & ideo suscipiunt excessum & defectũ. Sed hic nõ est locus declarationis ĩtegræ hui⁹ dicti. sed non latet eũ, q̃ in scia Naturali exercitat⁹ é.

Deinde dicit Porphyrius. Et genus & accidens, &c. Discrepat iterũ genus ab acciden L te. Inquit Leui. Hæc causa, quã intendit Porphyrius tedddere, non attinet ad hãc artem: hoc est q̃ hæc inquisitio non hét attributionem ad hanc artem: & iam ipsemet Porphyrius in initio huius libri supposuit, q̃ nõ tractabit de quæstis non logicabus. Adde & q̃ ipse fuit coactus in reddenda hac causa declinare ad vnam opinionem, q̃ habet̃ de generibus & spẽbus. & ipse fundauit hanc causam sup sententiam Platonis: q̃ quidem duabus rationibus non proportionat̃ huic arti. Prima est, qu a determinatio vnius harum duarũ opinionũ non põt fieri sine prima Philosophia, q̃ tractat de ente vt est ens.

Secunda rõ vero est, quia licet opinio Platonis nullam haberet cõtrouersiam, nihilominus non debet ab hac arte poni, cum nõ sit famosa, & publica. si ergo non attinet ad hanc artem reddere hmõi cãm, sequit̃ igit̃ M q̃ inuestigate, verum hæc cã sit vera, vel nõ, non attinet ad hanc artem. ideoq; non est nrm, quatenus sumus ptofessores huius artis tractare de hac causa hic. Verum in inquisitione huius causæ quam reddidit, vtrũ sit vera vel ne, aliqua extat scia. Nos tñ dicimus q̃ illa cã, quam tradidit hic, non est vera. Qm̃ ipse dicit q̃ accidẽtia p̃dicant̃ ex primario proposito de ipsis induiduis: & ideo susciptunt in hmõi p̃dicatione excessum & defectum, cum indiuidua susciptant excessum & defectum. Intelligit aũt p hoc q̃, cũ nos videamus in indiuiduis vnius spẽi met diuersitatem, ergo necesse est vt susciptiatur excessus & defectus in prædicatione illa rei, de qua accidẽtia p̃dicantur: propterea quia

præ-

A prædicantur ex primario proposito de ipsis indiuiduis. sequeret ergo vt id, quod non suscipit excessum & defectū in prædicatione rei, de qua prædicatur, non erit vtiq; p̄dicatū ex primario proposito de indiuiduis. hoc aūt est falsum: qm̄ aliqua sunt accidentia, q̄ non suscipiunt magis & minus in eorū prædicatione. vt si fuerint multæ res duplum vnius rei, vid elicet quælibet earū, tunc manifestum est q̄ in hac prædicatione non suscipient excessum & defectum, quia nō est duplum magis duplo: & tm̄ dīr ex primario proposito de indiuiduis, vt dixit accidētia p̄dicari ex prima intētione de īdiuiduis. sequit̄ ergo ex his, vt q̄dam accidentia non p̄dicent̄ primario proposito de indiuiduis, & p̄dicent̄ primario ꝓposito de indiuiduis eadem̄et ratione simul. qđ est falsum: qa affirmatio & negatio non possiunt esse vera
B & falsa, semper, vt probabitur.

Causa ēt, quam reddit ob quam genera & spēs non suscipiunt excessum & defectū in prædicatione de re, de qua prædicantur, nēpe quia non sunt in indiuiduis ex primaria intentione, non est oīno vera causa. Qm̄ etsi concesserimus genera & spēs inesse indiuiduis ex primo proposito. vt dicit Arist. nō sequit̄ p̄p̄ hoc, vt cum prædicant̄ de illis, suscipiant magis & minus. & hoc quidē est notum, si consyderemus quo pacto indiuidua vnius spēi suscipiunt excessum & defectum. nam non inueniem⁹ in eis disiunctiones, nisi in eo quod inest eis p̄ accidēs, de quo fuit data definitio paulo ante, & non in eo qđ inest eis per se. Et hui⁹ rei ratio est, quia materia formæ specificæ habet magnam latitudinem in quantitate & qualitate, vt i scia Naturali probabit̄. manifestum. n. est, q̄ ge
C nera & spēs significant p se id, quod de eis dicit̄: qm̄ vel significāt quiditatē rei, vel partem quiditatis. hæc itaq; non est vera causa. Nostrum itaq; est exponere hic ipsam causam, etsi ad hanc artem non attineat: cum viderimus Porphyrium futile diligentem in declaratione huius causæ. & nos iam declarauimus defectū, quem obtinet illa causa.

Dicamus ergo q̄ est, cum excessus & defectus non reperiantur, nisi in contrarijs tm̄, habentibus natura medū. vel prout aliquis permittit locus. Intelligo aūt p̄ cōtraria habentia natura medium, vt calidum & frigidum, vel nigrum & album: nemo aūt dubitat q̄ dat̄ aliqđ calidum calidius alio. & huius rei cā est, quia id, quod est min⁹ calidū, magis accedit ad contrarium, quod est frigidum, & ideo est medium inter calidum. D
extremo, & frigidum in extremo: nam ipm̄ non est calidū in extremo, neq; frigidum in extremo, quia tunc non notaret̄ calidū vllo pacto. ergo manifestum est, q̄ excessus & defectus non reperitur nisi in contrarijs habētibus mediū: qm̄, q̄ sic denotata sunt scdm minus, necessario sunt in medio. Pari tōne magnum & paruū, q̄ sunt contraria scdm locum, & extat inter ipsa mediū, suscipiunt quidem excessum & defectum. nam datur aliquis hō maior alio, & cū quātitas humana sit natura determinata, videlicet q̄ non dat̄ hō, vt formica paruus, neq; magnus magnitudine vnius miliaris, ideo datur magnū aliquod in extremo, & paruum in extremo:
& sic quod minus est, necessario existit ī me E
dio, videlicet minus in magnitudine, vel minus in paruitate. Causa aūt, ob quam nihil suscipit excessum & defectū, nisi contraria habentia mediū, est, quia contraria, q̄ non habent medium, quicquid ꝙgredit̄ ab vno contrariorū, statim ingredit̄ aliud. vt gra exē pli, numerus par nō est magis numerus par q̄ alius: quia oīs numerus vel est par vel impar. idem idem, & quicquid non habet contrariū, vt est substantia, cui opponitur priuatio: nam substātia vel existit vel est priuata, & ideo substantia non suscipit magis & minus. Patet ergo q̄ genera & spēs ac differentiæ de p̄dicamento substantiæ nō suscipiūt magis & minus in eorum p̄dicatione de aliqua re: genera vero, & spēs, atq; drię reliquorum p̄dicamentorū, q̄ non hāt contrariū, constat quidem ea non p̄dicari de ea re, de
qua p̄dicantur secundū excessum vel defe- F
ctum. Idem idem constat de habentibus cōtrarium, q̄ non habent mediū, tum secūdū naturam, tum ēt secūdum locū. sed illa cōtraria, q̄ medium obtinent, q̄ quidem sunt vltimæ spēs de necessitate, vel carū drię vī q̄ possint p̄dicari de his, q̄ sub ipsis existūt, secundū magis & minus, hoc est de indiuiduis illius accidentis. nam dici pōt hanc nigredinem esse magis colorem nigrum, q̄ illā aliam nigredinē. sed nō p̄dicabit̄ dīa de ipsa nigredine, q̄ est spēs secundū magis & minus: qm̄ vīa sunt immutabilia: sed indiuidua cū sint variabilia p id, quod habent p accidens, ideo cōtingit hoc indiuiduis accidentis: videlicet, quia eorū subiecta, q̄ sunt indiuidua, suscipiunt excessum & defectum p id, qđ eis inest, qđ non est quiditas, neque pars quiditatis. Accidit ergo hoc indiuiduis accidentium, ea ratione qua sunt accidens,

non

BIBLIOTECA NAZ ROMA VITTORIO EMANUELE

non ea ratione qua ſunt indiuidua ſpeciei.

Deinde dicit. Dicamus ergo q̃ id, quo cõmunicat dr̃ia cum ſpe, &c. Inquit Leui. Sen ſus eſt, q̃ ſi ſumatur ea ratione, qua eſt ſpes vel dr̃ia, prædicabitur quidem æqualiter: ſed ſi ſumatur rõnale in actu, non prædicabitur æqualiter, & ita hõ. in aliquo. n. idiomate licet dicere aliquem virum integrum eſſe magis hominem, quàm alium.

Deinde dicit. Sed proprium eſt ipſi differennæ, &c. Inquit Leui. Iam declarauimus hoc in tractatu de differentia.

Deinde dicit. Adde ẽt, q̃ dr̃ię reperiunt quãq; in pluribus ſpẽbus. Inquit Leui. Hæc non eſt diuerſitas ex hac rõne. quia quãq; reperiuntur dr̃iæ inter mediam ſpẽm, & vltimam: & dr̃ię quoq; ſpẽrum intermediarũ prædicantur de pluribus ſpeciebus: ſecus vero eſt de differentijs vltimarũ ſpẽrum. &

H ita quoq; ſpecies media prædicatur de pluribus ſpẽbus: ſecus vero eſt de ſpecie vltima. Credimus itaq; ex errore ſcriptoris hoc erratum fuiſſe. Vera ergo diſceptatio in hoc eſt, q̃ differentiæ poſſunt reperiri in ſpecie, vel in pluribus ſpeciebus. ſed ipſa ſpecies vltima tantum ineſt indiuiduis ſub ea exiſtentibus. & hoc neminem latet.

Deinde dicit. Differt inſuper dr̃ia ab ipſa ſpecie, quia eſt prior ea natura, &c. Inquit Leui. In hoc ſermone extat omnino error. qm̃, ſi Porphyrius intelligit ſpẽm relatam ad dr̃iam, id eſt quam gignit ipſa differentia, hoc non eſſet verum, iuxta exemplum ab eo datum de hoc, ſi vero intelligat ſpeciem non relatam, tunc dabitur aliqua ſpecies, quæ erit cõior aliqua differentia. Sed credo hoc exemplum non fuiſſe poſitum à

I Porphyrio: ſed ſunt verba Auerrois. & hæc diuerſitas, quam narrauit hic Porphyrius, eſt quidem vera. ſinter dr̃iam & ſpẽm quã gignit: nempe q̃ dr̃ia poteſt eſſe prior natura ipſa ſpecie: qm̃ genera diuerſa poſſunt diuidi per vnicam dr̃iam: vt ſi diuidatur vegetabile in radicabile in terram & non radicabile in terram. nam herbula illa virẽs, q̃ ſuper aquam natat, ſiue Alga, nõ eſt terræ herrens radicibus. Diuiditur quoq; animal in radicabile in terram, & non radicabile. nam ſpongia marina terræ inhæret. & ſic datur differentia cõior ea ſpecie, quam parit: & ideo eſt prior ea natura.

Deinde dicit. Differt adhuc dr̃ia à ſpecie quia dr̃ia componitur cum alia dr̃ia in definitione. Inquit Leui. Hoc eſt manifeſtũ: nam nutribile, quod eſt differentia, cõponitur cum ſenſibili in definitione animalis, K de quo dicitur quod eſt corpus nutribile ſenſitiuum. ſed exemplum ab eo datũ non eſt rectum, quia rõnale & mortale non diuiduntur duę dr̃iæ, niſi copulẽtur ad aliquod genus, vt conſuetum eſt in definitione fieri nam ſi dicatur in definitione hominis rõnale, mortale, tunc non reperitur ibi niſi vna dr̃ia. & ideo manifeſtũ eſt q̃ cum dicimus q̃ ſunt duę dr̃iæ, oportet tunc vt reperiatur genus præcedens eas. ſed cum dicimus animal rõnale, nõ ſubingreditur angelus, neq; ſubintelligitur: q̃a hoc nomen aial non dicitur de eis vniuoce, ſed mera æquiuocatione, qm̃ p animal intelligimus ĩ homine nutribilitatem & ſenſationem: in angelo vero æternitatem & ſtabilitatẽ. & ideo nõ oportet addere in definitione hominis mortale: nam animal rõnale nihil aliud amplectitur q̃ hominem. Præterea mortale non poteſt L eſſe eius dr̃ia. qm̃ dr̃ia gignit quiditatẽ rei, quia eſt eius forma: mors vero non eſt forma hominis, immo eſt corruptio formæ. Neq; cõponitur ſpẽs ex duabus ſpẽbus in definitione, ita vt dicam⁹ in definitione muli, q̃ ẽ aſinus & equus. Ita quoq; dicit ipſe Porphyrius, q̃ nõ cõponit indiuiduũ vnius ſpẽi ex duobus indiuiduis ſpẽrũ ſecundũ eſſe: nã non reperitur equus in mulo, neq; aſinus, ſed exiſtit ex parte cõi ipſis, ſi concedamus illud eſſe cõpoſitionem ſpeciei ex ſpecie. nã Ariſtoteles in libro de Animalibus probat q̃ ſemẽ maris animalium non cõcurrit ad compoſitionem generationis: ſed tm̃ ſanguis fœminę. Galenus vero & Auicẽna hoc recuſant. D. d. Cõe eſt differentijs & proprio, vt æqualiter prædicentur, &c. Inquit Leui. Scire debes quod id, quod dixit de p- M prio, q̃ non prędicatur ſecundum magis & minus de re, de qua prædicatur, non verificatur niſi de ea proprietate, quæ ineſt rei ratione formæ. nam proprium, quod rõne materiæ exiſtit illi, poteſt quidẽ prædicari de ea re, de qua prædicatur, ſecundum magis & minus: vt exempli gratia, latitudo faciei eſt proprium hominis, tm̃ reperitur aliquis homo habens faciem latiorem alio.

Deinde dicit. Proprium aũt ipſi dr̃iæ eſt vt dicatur de pluribus ſpẽbus. Inquit Leui. Hoc eſt manifeſtũ ex prædictis. Differentia vero, quæ vltimã gignit ſpẽm in vno genere põt generare vnã ſpẽm in alio gñe: vt quadrupes, qđ parit vltimã ſpẽm in genere volucrum pennatorũ, & parit ſpẽm in genere greſſiliũ. hoc aũt non põt contingere ipſi

proprio,

A proprio, vt in eius definitione dictum eſt. Poſſumus tñ adhuc dicere q̃ eius ſententia in hoc eſt, q̃ ſub differentia poſſunt reperiri multę ſpecies, non tñ ſub proprio. & hoc vī velle Porphyrius, vt põt ex verbis eius in ſuperioribus dictis colligi. Sed prima expoſitio vī nobis verior: qñ proprium põt prædicari de pluribus ſpẽbus, vt ſunt propria ſpecierum intermediarum, vel proprium ſupremi generis. Nã Ariſtoteles iam narrauit q̃dam genera ſuprema in libro prædicamẽtorum vt exempli cã, q̃ ex propriis tribus quãtitatis eſt, eſſe æquale vel inæquale. qualitatis vero ſimile & diſſimile.

Deinde dicit. Diſcrepant quoq; dīæ ab ipſis proprijs, qñ aliquæ dīæ non conuertuntur, &c. Inquit Leui. Poſſet quis opinari quòd p differentias, quæ non conuertuntur intelligat dīas diuiſiuas. nam rõnale, quod
B eſt dīa diuiſiua animalis, non conuertitur cum animali in prædicatione, ſed bene conuertitur cum ea re, cuius eſt dīa, videlicet cum homine. hoc tñ non eſt verũ: qñ proprium conuertitur cum re habente proprium non cum genere, in quo eſt propriũ hoc eſt in parte eius. ſed ſenſus huius eſt, q̃ dīa poteſt eſſe cõior, q̃ habens dīam: vt aquatile, quod eſt dīa in ipſo animali, & tñ eſt cõius animali aquatili. nam vegetabile põt diuidi per aquaticum, & terreum. & hoc non poteſt fieri in ipſo proprio.

Deinde dicit. Diſcrepant tñ, quia per differentiam non abundat, &c. Inquit Leui. Hoc eſt notũ, quod hñs dīam non abũdat ſuper dīam: licet differentia poſſit abundari ſuper id, quod habet differentiã, vt paulo ante dictum fuit.

C Deinde dicit. Prætetea differentia nõ ſuſcipit magis & minus. Inquit Leui. Iam declarauimus quæ nam ſint illæ differentiæ, q̃ videntur poſſe ſuſcipere exceſſum & defectum, & qua ratione accidat id ſibi.

Deinde dicit. Dīæ inſuper contrariæ nõ admiſcentur, &c. Inquit Leui. Si debet eſſe verum hoc dictum, debet intelligi, q̃ nigrum quod eſt dīa, ſi coniungatur cũ colore, ita vt dicatur color niger non admiſcebitur cum albo, quod eſt differentia: qñ vnũ contrariũ non recipit aliud contrariũ ſibi. ſed ſubiectũ coloris. ſ. corpus bene põt in eo hoc fieri: nẽpe vt miſceat corpus albũ cũ nigro: & ſic efficiat coloratũ mediũ. & hac rõne nigredo & albedo erũt accidens videlicet illud accidens, quod fuit antea deſcriptum in hoc libro, quod non eſt quidtas, neque pars quiditatis rei.

D Deinde dicit. Differt tñ ſpẽs a ꝓprio, &c. Inquit Leui. Neceſſe eſt vt in hoc dicto adſit error. qñ, ſi intelligat quòd ſpẽs poſſit eſſe genus, ſed proprium non poſſit eſſe genus hęc quidem eſſet mera contrarietas, & ita quoq; ſi intelligat q̃ ſpẽs poſſit eſſe ſpẽs alicui alteri generi, præter illud genus, cuius eſt ſpecies, ſed propriũ non poſſit alicui alteri ſpeciei eſſe proprium, præterquam illi cui eſt proprium. Nobis itaq; vī q̃ ſit error ſcriptoris, vel librorum. ſed ſnĩa Porphyrij eſt, q̃ ſpecies poſſit eſſe ſpecies alicui alij generis: vt radicabile in terram eſt ſpecies ipſius vegetabilis, & ſpecies animalis, vt paulo ante fuit dictũ, propriũ vero non põt hñre hoc.

Deinde dicit. Extant adhuc aliqua alia, q̃ bus hæc cõicãt inter ſe, & q̃ ſunt ꝓpria, &c.

Dixit Auerroes. Ego non video hoc introductorium eſſe neceſſariũ pro initio ſumẽdo in hac arte. nam id, quod in eo dicitur, E
non põt eſſe ſub rõne illius partis, quæ eſt cõis huic arti. Inquit Leui. Auerrois intelligit per hæc verba q̃ in hac arte extat quædam pars, quæ eſt cõis omnibus illis quinq; artibus. & quædam alia pars, quæ conſyderat de ſingulis illarum ꝓprie & ſigillatim ſeorſum, & id, quod eſt commune cunctis illis quinque artibus, debet vtiq; præcedere.

Deinde dicit Auerroes. Nã ſi id, quod in eo dicitur de definitionibus harum rerum, eſſet generis demonſtratiui, &c. Inquit Leui. Si Porphyrius declaraſſet demonſtratiue, quòd hæ ſunt definitiones horum nominum, tunc eſſet verum hoc, quod dicit Auerroes: ſed ipſe poſuit eas tãquam propoſitum horum nominum, & non inueſtigauit vtrum ſint veræ definitiones. & nos iam diximus q̃ declaratio horũ nominum debet præcedere librum prædicamentorum: F
quia hæc nomina reperiuntur in omnibus prædicamentis, & per ipſa completur notitia vniuſcuiuſq; prædicamenti, quo pacto ſit genus ſuprenum prædicabile vniuoce de his, quæ ſub ipſo exiſtunt. Adde etiam q̃ hæcmet dubitatio continget in definitionibus & deſcriptionibus datis ab Ariſtotele in libro Prædicamentorum, & Peri hermenias & Priorum: qui quidem ſunt libri communes cunctis illis quinque artibus. & hic finit expoſitio libri Introductorij. Laus Deo.

Introductionis Porphyry, cum Auerroe & Leui finis.

ARISTOTELIS STAGIRITAE,

PERIPATETICORVM PRINCIPIS PRÆDICAMENTA,

SEVERINO BOETHO INTERPRETE:

Cum Auerrois Cordubenſis Expoſitione, & Leui Gherſonidis Annotationibus omnibus nunc primum à Iacob Mantino Hebræo Medico in Latinum conuerſis.

SVMMA LIBRI I.

De quibuſdam tanquam ſuppoſitis, ad Prædicamentorum doctrinã conferentibus De Prædicamentis ipſis. De conſequentibus quibuſdam ad ipſa Prædicamenta: ac de nonnullis vocibus, de quibus mentio facta eſt in Prædicamentis.

TRACTATVS PRIMVS.

De Aequiuocis, Vniuocis, & Denominatiuis: Eorum etiam, quæ dicuntur diuiſio. Cap. 1.

I AEquiuoca dicũt, quorum nomen ſolum cõe eſt, ſm nomen vero ſubſtantiæ ratio diuerſa: vt animal, & homo, & quod pictum eſt. horũ.n. ſolum nomẽ cõe eſt, ſm nomen vero ſubſtantiæ rõ diuerſa. Si.n. quis aſſignet quid ſit eorũ vtrunq; quò aĩal ẽ, propriã aſſignabit vtriuſq; rõnem.

Vniuoca vero dicunt, quorũ & nomen cõe eſt, & ſm nomen eadem ſubſtantiæ ratio: vt aĩal & hõ, atq; bos. cõi. n. noĩe horũ vtrunq; aĩal nuncupaĩ, & eſt rõ ſubſtantiæ eadẽ. Si quis.n. aſſignet vtriuſq; rõnem, quid vtrũ que eſt quo animal eſt, eandem aſſignabit rationem. M

Denominatiua vero dicunt, quæcunq; ab aliquo, differẽtia caſu, ſm nomen habent appellationem: vt a grammatica grammaticus

A maticus,& à fortitudine fortis.

Eorum quæ dicunt,alia quidem ſm complexionẽ dicunt, alia vero ſine complexione. Ea igit,quæ ſm complexionem dicuntur,ſunt,vt homo currit,homo vincit:Ea vero,quæ ſine cõplexione dicuntur,ſunt, vt homo,bos,currit,vincit.

AVERROIS EXPOSITIO.

Tractatus Primus.

B Libri intẽtio.

PRopoſitum hui⁹ tractatus eſt exponere ea,quæ in libris Ariſtotelis continentur de arte Logica: ac pficere ipſa pro viribus noſtris, & vt noſtri moris eſt in reliquis eius libris. Et incipiemus à primo ſuorũ librorum huius artis,qui liber prædicamentorũ nuncupat. Et dicim⁹ hũc librũ ſũmatĩ diuidi ĩ tres tract.

Libri Diuiſio.

Primus tractatus ſe habet veluti præfatio ad ea,q̃ vult tractare ĩ hoc libro.nam in eo continentur ea, q̃ ſunt veluti p̃notiones, & definitiones ad ea, q̃ vult tractare in hoc lib.

C

In Secundo tractatu affert decẽ prædicamenta ſingillatim, & deſcribit vnũquodq; eorũ ſua deſcriptione ſibi propria : & diuidit ipſum in ſuas ſpecies famoſas, & tradit eius propria quoque famoſa.

In Tertio notificat conſequẽtia vniuerſalia, & accidentia communia cunctis prædicamentis,vel pluribus eorum,quatenus ſunt prædicamenta euenientia.

Primę partis diuiſio.

Primus Tractatus continet quinque capita.

In Primo capite narrant quędã, quæ inſunt entibus ratione ſignificationum dictionum ſuper ipſis. G

In Secundo declarat quid ſit ſubſtantia,quidue accidens,prout ĩ hac cõſyderant arte, hoc eſt ipſa ſubſtãtia vniuerſalis,eiuſq; indiuiduũ: & accidens vle,eiuſq; indiuiduum.

In Tertio notificat p̃ qñ aliqd prædicatum prędicat de aliquo ſubiecto, p̃dicatione notificante eſſentiam eius,& prædicet de illo prædicato aliud prędicatũ notificans etiã eius eſſentiam, p̃ illud aliud p̃dicatum notificabit quoq; eſſentiã illi⁹ ſubiecti, q̃ notificauit illud primũ.

In Quarto declarabit q̃ nã ſint il E la genera, q̃ debent cõicari in dũijs diuiſiuis,& quæ vero non.

In Quinto affert diuiſionem entium ſimplicium in decem prædicamenta,& vniuſcuiuſq; adducit exẽplũ : vbi,declarabit ẽt p̃ in entibus ſimplicibus,q̃ per ſimplices dictiones denotant,non datur affirmatio vel negatio:ſed datur in ipſis cõpoſitis,ea ratione,qua denotant per cõpoſitas dictiones.

Caput Primum.

INquit Ariſtoteles. Res, quarum noĩa ſunt æquiuoca, ſunt illæ, q̃ F nihil aliud habent cõe, q̃ nomen ſolum : ſed definitio cuiuslibet earũ, notificans eius eſſentiam:, prout ſignificat illud nomen æquiuocũ,eſt quidem diuerſa à definitione alterius. habet enim definitionem ſibi propriam vnaquæq; earum:vt exẽpli gratia,hoc nomen animal,quod dicitur de homine picto &de homine rationali:quorum quidem definitiones ſunt diuerſæ, nihilq; vniuerſale & commune eos cõiungit, niſi nomen tantum:vt cùm dicim⁹

de

G de ipsis simul ꝙ sunt animalia.

Res vero, quarum noïa sunt vniuoca, sunt quæ idem obtinẽt nomẽ & cõe, & definitio, quæ præstat earũ essentiam, prout illud nomen significat, est quoq; eadem: vt exempli causa, hoc nomen aïal, quod dicitur de hoïe, & equo. Nam hoc nomen aïal est cõmune eis, & definitio eorum significat eãdem essentiã: hoc est qñ dicimus, corpus nutribile sensitiuum, quæ est definitio animalis.

Res autem, quarũ noïa sunt denominatiua, sunt quæ denominant nomine alicuius affectus vel dispoH sitionis, sed earum noïa discrepant à nomine illius affectus per casum: quia continent subiectum illius affectus, cũ ipso affectu: vt denominatur fortis ab ipsa fortitudine, & prudens à nomine prudentiæ.

Res præterea, quę per dictiones significãtur, quædam sunt simplices, quæ per simplices dictiones significantur: vt homo & equus. Quædam vero sunt cõpositæ, q̃ per dictiones compositas indicantur: vt homo est animal, & equus currit.

LEVI. ANNOTATIONES.

Caput Primum.

I Dixit Arist. Aequiuoca dñr, &c. Inquit Leui. Ea dñr æquiuoca, q̃ nõ hñt illd vnũ nomẽ pp aliqd subale cõe eis, sed pp aliquid accidentale, in quo cõicant: vt exemplificauit ipse de homine picto, & homine rationali. communicant. n. in re accidentali, nẽpe ipsa figura. nam homo non est ratione, qua habet illam figurã sibi ꝓpriã: sed est hõ ea rõe, qua est rõnalis.

Vniuoca vero, &c. Id est quę habent vnũ nomen propter aliquid substantiale, in quo communicant, vt dedit exemplum. & ideo oportet vt habeant idem nomen, & eandẽ definitionem. qñ definitio significat quidditatem rei, quæ per illud nomẽ significatur. & cum quidditas, quæ per hoc nomen vniuocum significatur, sit vna in omnibus rebus, K in quibus communicat hoc nomen, ideo necesse est vt definitio sit eis vna.

Denominatiua autem, &c. Inquit Leui. Cum Arist. declarauerit quædam nomina vniuoce dici de rebus, quas significant, ratione rei substantialis in qua communicãt: & quædam alia æquiuoce dici de illis rebus, quas significant, ratione rei accidentalis in qua communicant: manifestum autem est, ꝙ accidentia, quorum nomina non sunt denominatiua, communia quidem sunt rebꝰ, quas significant ratione rei substantialis, in qua communicant: nam, cum dicimus nigredinem, significamus hanc & illam, & illam nigredinem, ratione rei substantialis in qua communicant, quę est ipse color aggregatus visus: sed cum eorum nomina fuerint denominatiua, tunc sunt communia rebus, quas significant, ratione rei accidentalis, quæ est hoc accidens: vt cum dicimus album, quod est commune niui, & cygno, & reliquis rebus albis, ratione rei accidentalis, in qua communicant: ideo nata fuit hic nomina denominatiua hac ratione: qñ ipse declarabit adhuc de ipsis huiusmodi differentiam, nempe, ꝙ qñq; se habeant vt noïa vniuoca, qñq; vero vt æquiuoca. Et ideo præfatus est hic eius memoriam, veluti quoddã principium & prænotio ad ea, quæ de ipsis intendit post hoc tractare. L

D. d. Arist. Ea vero, quæ per dictiones incompl exas significant. Inquit Leui. Aristo. præposuit in hac arte Logica, tres libros, qui sunt communes quinque artibus: quarum sententias declarauit in reliquis quinque libris. & illi tres libri, qui sunt cões cunctis artibus, sunt liber Prædicamentorum, & Peri hermenias, & Priorum. Et, cum hæc ars doceat intentiones ratiocinij, & sermonis, & quicquid ab eo procedit, dirigatq; hominẽ ad hoc, vt eius ratiocinium extrinsecũ correspondeat conceptui aïæ, atq; æquet, vt in hac arte probabitur: conceptus vero animę oriatur ex rebus, quę sunt extra aïam, q̃ quidẽ sunt ipsa: iccirco oportuit prio notificare entia qd sint in se: nõ ea rõe, q̃ de eis hr rõcinij & sermo, & nõ dicit ꝙ entiũ, aliq sunt icõposita, aliq ỹo cõpolita: & ꝙ icõposita significant ꝑ dictiones icõpolitas, & cõposita ꝑ cõpositas. & narrauit hic cõposita, ea rõe, q̃ sunt extra aïam, nõ rõe interptationis. nã de hac i lib. Interptationis tractabit, vt ipse met ostendet, & hoc põt manifestẽ colligi ex verbis eius in hoc loco, M

Eorum

A *Eorum quæ ſunt, diuiſio. Cap. 2.*

FOrũ quæ ſunt, alia de ſubiecto aliquo dicuntur, in ſubiecto vero nullo ſunt. vt homo de ſubiecto quidẽ dicitur quodã homine, in ſubiecto vero nullo eſt. Alia aũt in ſubiecto qdẽ ſunt, de ſubiecto ãt nullo dicuntur. In ſubiecto vero eſſe dico, quod cùm in aliquo ſit, non ſicut quædam pars, impoſſibile eſt eſſe ſine eo ĩ quo eſt: vt quædam grammatica in ſubiecto quidem eſt in aĩa, de ſubiecto vero nullo dicitur. & hoc albũ in ſubiecto quidem eſt corpore: omnis. n. color in corpore eſt: de ſubiecto autem nullo dicitur. Alia vero de ſubiecto dicũtur, & in ſubiecto ſunt. vt ſcientia in ſubiecto quidem eſt ĩ anima, de ſubiecto vero dicit, vt de grammatica. Alia vero neq; in ſubiecto ſunt, neq; de ſubiecto aliquo dñr: vt quidam homo, et quidam equus. nihil. n. taliũ neque in ſubiecto eſt, neque de ſubiecto aliquo dicit. Simpliciter autem quæ ſunt indiuidua, & vnum numero de ſubiecto nullo dicũtur: in ſubiecto aũt nihil aliqua prohibet eſſe. quædam enim grammatica in ſubiecto eſt: at de ſubiecto nullo dicitur. B E

Complexionum conſiſtentium & inconſiſtentium deſcriptio.

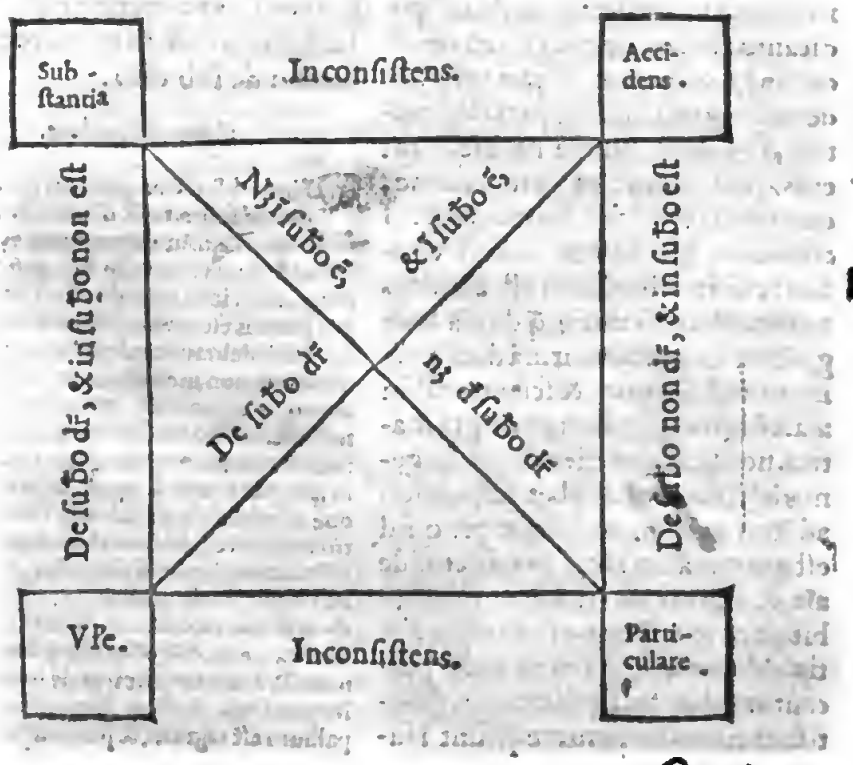

Caput

G *Caput Secundum.*

ENtium q̃dã de aliquo p̃dicant̃ ſubiecto,&nõ ſunt ĩ ſubiecto aliquo:hoc eſt, q̃ quædã notificãt eſſentiam & quiditatem cuiuſuis rei, de qua prædicantur, & nihil quod ſit extra ſubſtantiam ſubiecti notificant.& hoc eſt ipſa ſubſtantia vniuerſalis:vt aĩal,& homo : quæ quidem cũm prædicant̃ de aliqua re, notificãt profecto ei⁹ ſubam , & nõ rem aliã,quæ ſit extra eius ſubſtantiam.Quædã vero alia ſunt in ſubiecto,videlicet quæ non ſunt pars ei⁹, & quæ non poſſunt cõſiſtere ſine ſubiecto,& de nullo prædicant̃ ſubiecto,ſ.in eo quod quid eſt. & illud q̃dem eſt indiuiduum accidentis: vt hęc nigredo ſingularis, quę ĩ corpe ſingulari reperit̃. nã oĩs color eſt in corpe.Sunt & aliqua alia,quæ de ſubiecto aliquo p̃dicantur,& ſunt etiã in ſubiecto:videlicet,q̃ de duab⁹ prę dicantur rebus, de quarũ vna notificabunt quiditatem,de alia vero nõ. de ea etenim,cuius eſt pars ſubſtantiæ,ea quidem ratione notificabunt eius quiditatem : ea vero ratione, qua non eſt pars ſubſtantiæ,non notificabunt quiditatem eius, ſed habent eſſe in ſubiecto:vt eſt accidens vniuerſale:vt ſcientia,q̃ de aĩa & de grãmatica prædicatur.nã dicit̃ grãmatica eſt ſcientia , & ſcientia eſt in aĩa.cũ igitur prædicatur de grãmatica,notificat eius eſſentiã, cũ ſit genus ad ipſam, qua debet reſponderi ad ĩterrogationem factam per quid eſt grammatica : & ſi prædicetur de aĩa,& dicatur aĩa eſt ſciens, notificabit de ea rem,q̃ non eſt de eius eſſentia. Aliqua adhuc alia de nullo p̃dicantur ſubiecto,ſ. p̃dicatione, q̃ notificet eius eſſentiam:neq; ſunt ĩ ſubiecto,ſ. q̃ non p̃dicantur de ſubiecto:ita vt notificẽt de eo aliquid alienum ab ipſo.& hoc eſt indiuiduum ſubſtantię demonſtratũ, vt Socrates,& Plato . nã de nullo p̃dicantur iuxta naturalem vſum , tũ prædicatione notificante eſſentiã ſubiecti, tum etiã prædicatione nõ notificante eam. Subſtantia itaq; ſiue vniuerſalis,ſiue particularis fuerit,in nullo penitus exiſtit ſubiecto : accidẽs vero,tam indiuiduum, q̃ vniuerſale,I ſubiecto quidem exiſtit. Vniuerſale præterea,ſiue ſit ſubſtantia, ſiue accidẽs,dicitur de ſubiecto: indiuiduũ vero ſiue ſit accidens,ſiue ſubſtãtia, L de nullo ſubiecto dicit̃. Differt præterea indiuiduum ſubſtantiæ à ſuo vniuerſali:qm̃ eius vniuerſale ſemp de ſubiecto dicit̃: indiuiduum vero de nullo p̃dicatur. Differt quoq; indiuiduum accidentis à ſuo vniuerſali : quia vniuerſale prædicatur de ſubiecto: indiuiduum vero nõ prędicatur de ſubiecto.

H

I

K

Caput Secundum.

LEVI.

DEinde d. Entium quædam de aliquo ſ. p̃dicant̃ ſubiecto,& nõ ſunt in ſubiecto, &c. Inquit Leui. Intelligit p non eſſe in ſubiecto,id quod ſubiectum eſt. i. quod eſt p̃ter hoc, q̃ illud inſit ei: vt albedo, q̃ eſt in pãno: M qm̃ pannus eſt pannus, licet albedo non inſit ei. ſed aĩalitas licẽt ſit in hoĩe, vel ipſa rationalitas, non ineſt tm̃ ei hac rõne, nẽpe vt homo ſit homo abſq; animalitate vel rationalitate. & ideo hæc dicuntur de ſubiecto, hoc eſt q̃ p̃dicantur de ipſo p ſe, non q̃ ſint in ipſo hac ratiõe & modo. & licet hæc quoque dicantur eſſe in ſubiecto, hoc quidẽ dm̃ æquiuoce p id, quod in hoc loco intelligit̃ id, quod dr̃ eſſe in ſubiecto. Quòd autẽ ita intelligat eſſe in ſubiecto, indicio eſt dũ dicit, aliqua vero ſunt in ſubiecto, quæ. ſ. nõ ſunt pars eius, & q̃ nõ poſſunt ſtare ſine ſubiecto. D. d. & non p̃dicãtur de ſubiecto, &c. Inquit Leui. Vult q̃ licet poſſum⁹ dicere pallium eſt nigrum, & p̃dicetur de ipſo pallio

A lio nigrum, & non in eo, nam non dicimus pallio ineſt nigrum, patet tñ ꝙ non ꝑdicaꝫ de eo in eo quod quid. Ex his ergo oſtenditꝫ ꝙ licet dicamus hoī ineſt ratiocinium, nihil minus ꝑdicaꝫ de eo, non in eo: quia prædicatio eſt p ſe, cum ſignificet partem quiditatis. & ideo pōt fieri reſponſum ad interrogationem p quid eſt hoc, ꝙ ſit rationale: licet reſponderi poſſit p ipſum quoq; ad interrogationem factā p quale eſt, cum ipſo ſcilicet genere, vt in ſuperioribus dictū fuit, hoc eſt ſi fiat interrogatio p quale aial eſt, & reſpondeat rationale. ſed indiuiduū accidentis nemo dubitat ꝙ non ꝑdicaꝫ niſi in ſubiecto, in quo eſt. nam indiuiduum albedinis non prędicaꝫ niſi ī corpore indiuiduo, in quo eſt. ſed ſpēs vel genus, accidentis pōt prædicari de aliqua re, in eo quod quid eſt, hoc eſt prout prædicaꝫ de indiuiduis & ſpe-
B cieb⁹, q̄ ſub ipſo exiſtunt, ſed cum accidēs non exiſtat per ſe, ideo erit in illo ſubiecto, ī quo exiſtit. nam ſcientia prædicatur de grā matica in quod quid, eo modo quo prædicatur genus de ſpē. & ipſa ſcia eſt in ſubiecto, quod eſt ipſa aīa. nam aīa non eſt aīa ratione ſcientiæ, ſed eſt accidens in ea exiſtēs. ſi enim aīa eſſet aīa ratione ſcientiæ, tunc homo ignorans non haberet aīam humanam: & ſic nō eſſet homo, quod eſt falſum.

D. d. Aliqua adhuc de nullo ſubiecto prædicant, &c. Inquit Leui. Iam in ſuperioribus fuit declaratum, ꝙ indiuidua ſubſtantiarū non prædicant de aliqua re ſecūdum vſum naturalem, manifeſtumq; eſt, ipſa non eſſe in ſubiecto: ideo nec de ſubiecto prædicā tur, neque in eo exiſtunt.

Regula in Prædicatis eſſentialibus. Ca 3.

C QVando alterum de altero prædicatur, vt de ſubiecto, quæcunq; de eo quod prędicaꝫ dīr, oīa etiam de ſubiecto dicētur. vt homo de homine quodam prædicaꝫ: aīal vero de homine: ergo & de quodam homine animal prædicabitur. quidam enim homo, & homo eſt, & animal.

Caput Tertium.

VER. INquit Ariſt. Qñ aliquid prædicatur de aliquo ſubiecto prędicatio ne notificante eſſentiam eius; mox D prædicetur de illo ꝑdicato aliud prędicatum, quod notificet etiam illiꝰ eſſentiam, illud quoq; notificabit eſſentiam illius ſubiecti, quam notificauit primum prędicatum. vt exempli gratia homo, cum prædicatur de Socrate & Platone, notificat quidē eorum eſſentiam, ac ſubſtantiam: ſi vero de homine prędicetꝫ ſm prędicatum, quod notificet eius ſubſtantiā, vt aīal, oportet vtiq; neceſſario vt notificet etiam eſſentiam Socratis & Platonis, quam notificauit hō.

Regula genera non ſubalterna à ſubalternis diſtinguens. Cap. 4. E

DIuerſorum generū & nō ſubalternatim poſitorū diuerſæ ſunt * ſpecie & differentiæ: vt animalis, & ſcientiæ. animalis. n. differentiæ ſunt, greſſibile, bipes, & volatile, & aquatile: ſcientiæ vero nulla earum eſt. neq; n. ſcientia a ſcīētia differt, in eo quod bipes eſt. Sub alternorum vero generū nihil prohibet eaſdem eſſe * differentias. ſuperiora enim de ñs, quę ſub ipſis ſunt generibus prædicantur. F quare quotcūq; differentiæ prædicati fuerint, totidem & ſubiecti erunt.

Vide. 1. to. c. 4. & 6. topic.

* a. l. g. cū ſpecie.

* a. l. g. hēt dīrias, & ſi non oēs.

Caput Quartum.

AVER. INquit Ariſt. Diuerſorum generum, quæ non ſunt inter ſeſe ſubordinata, ſ. quorum vnum non ſub ingreditur aliud, eorum quidē differentię ſunt omnino ſpē differētes. vt exempli gratia, differentiæ, quib⁹ animal diuiditur, vt eſt greſſibile, & volatile, atque aquatile, non ſunt

G differentiæ,quib⁹ ſcīa diuidat. nam aīal ſub genere locat ſubſtantię:ſcię tia vero ſub genere qualitatis repo nit:qualitas aũt atq; ſubſtãtia ſunt duo genera ſuprema, q̃ inter ſeſe in uicem non ſunt ſubordinata. Gene ra vero,q̃ inter ſe inuicem ſunt ſub ordinata,nihil ꝓhibet quin credat ꝙ eorum dr̃iæ ſint eiuſdem ſpẽi. vt exempli gr̃a,aīal diuidit in aquaticum,& aereũ,& terrenũ,per q̃ diuidit ẽt nutribile:aīal aũt ſub nutribili ordinat. Et huius rei cã eſt,qa dif ferentiæ,quibus diuidit genus ſuperius,ꝓdicant oĩno de generib⁹ quæ H ſunt ſub genere ſuperiori: qa illud ꝓdicat de oĩbus illis generibus, quæ ſub ipſo exiſtũt. cùm ergo illæ dr̃ię, quibus diuidit genus ſuperius, non ſunt cõſtitutiuæ generũ q̃ ſunt ſub illo,tunc diuidunt p eas illa gña,eo pacto quo diuidit genus ſuperius : quia ſi prędicent,& non ſint conſtitutiuæ,erunt profecto diuiſiuæ.

Caput Quartum.

LEVI. DEinde d.Diuerſorũ generũ & nõ ſubalternatim poſitorũ.Inquit Leui.Non eſt neceſſariũ,vt genera,q̃ nõ ſunt inter ſe ſub ordinata,vt eorũ dr̃iæ ſint diuerſæ ſpẽ. qm̃ aīal põt diuidi in radicabile in terrã, & i nõ radicabile i terrã,in qđ diuidit quoq; vege I tabile:idẽtidem & greſſile diuidit in bipes, & non bipes,in qđ diuidit volatile. nullum tñ horũ generum ſubordinat alteri: vt alterum ſub altero exiſtat.ſed bene eſt neceſſariũ,vt ſi hæc genera non poſſunt in vno genere contineri,ꝙ tunc eorũ dr̃iæ ſint ſpẽ diuerſæ.Qđ quidẽ ita probat.qm̃ res,q̃ nõ intelũdunt ſub vno genere, non cõicant inter ſe oĩno,vt ſunt ipſa prædicãta ſuprema, q̃ nullo pacto cõicant inter ſe in ſua quiditate,vt probabit.ſi ergo hæc genera, q̃ non poſſunt complecti ſub vno genere, poſſent diuidi per vnicam dr̃iam,cum dr̃ia ſit pars quiditatis,vt probatum eſt, tunc oporteret vt cõicarent in eorũ quiditate:qđ tñ fuit ꝓbatum non eſſe poſſe.ſequit ergo,ꝙ dr̃iæ,quibus diuidunt hmõi genera,ſunt vtiq; ſpẽ diuerſæ.Quare,vt nr̃a fert ſententia, hæc fuit K intentio Ariſto.quã diximus ſup illa verba. Diuerſorũ generũ,&c.& exẽplũ,qđ de aīali & ſcīa tulit,id quidem maxime aſſerit. ſed, forte interpretes ac expoſitores eius, puerte runt eius ſententiã.ſed vtcunq; ſit,id, qđ in libris reperit de hoc,nõ vr eſſe verum.

Incomplexorum in decem prædicamenta diuiſio:Quomodoq; affirmationẽ, aut negationẽ cõſtituãt. c. 5.

EOrum,quæ ſecundũ nullã complexionẽ dr̃ir, vnũqđ que,aut ſubſtantiã ſignificat, aut quantũ, aut quale, aut ad aliquid,aut vbi,aut qñ,aut ſi tum eſſe,aut habere, aut agere, L aut pati.Eſt aũt ſubſtantia quidẽ,vt in figura dicat, vt homo, equus.Quãtũ aũt,vt bicubitũ, tricubitũ.Quale,vt albũ,grammaticũ. Ad aliquid,vt duplũ, dimidiũ,maius.Vbi vero, in foro,in lycio.Qñ aũt,vt heri,ſuperiore anno.Sitũ vero eſſe, vt iacet,ſedet.Habere aũt,vt calceatũ eſſe,armatũ eſſe. Agere vero, vt ſecare,vrere. Pati, vt ſecari, vri.Singula igit eorũ,quæ dicta ſunt,ipſa quidẽ ſm ſe in nulla affirmatione dr̃ir, vel negatione: M horũ aũt ad ſeinuicẽ cõplexione affirmatio, vel negatio fit. Omnis enim affirmatio,aut negatio videtur vel vera, vel falſa eſſe:eorum autem, quæ ſecundum nullam complexionem dicuntur,nullum neque verũ,neque falſum eſt:vt homo,album, currit,vincit.

Caput Quintum.

INquit Ariſt. Ea, quæ incomple- AVI xa ſunt,quæ per dictiones incom

plexas

A plexas indicantur, neceſſario ſignificant vnam decem rerum: nempe vel ſubſtantiam, vel quantitatē, vel qualitatem, vel ad aliquid, vel vbi, vel qñ, aut ſitum, aut habere, aut facere, vel pati. Eſt autem ſubſtantia, vt homo, equus. Quantitas, vt bicutum, tricubitū. Qualitas, vt rubeū, nigrum. Ad aliquid, vt duplum, dimidium. Vbi, vt ſi dixeris Socrates manet in angulo domus. Qñ, vt heri, poſtridie. Situs, vt ſedens, iacens. Habere, vt calciatus, & indutus. Facere, vt vrere, & ſecare. Pati, vt ſecari, & vri. Oſa itaq; hæc decem, ſi ſumā

B tur incomplexa & ſimplicia, nihil affirmationis vel negationis p ea ſignificabitur: ſi vero inter ſe componantur, tunc affirmationem vel negationem indicabunt. vt ſi dicatur hoc eſt quantitas, & hoc nō eſt quātitas. Cumq; affirmationem vel negationem pariūnt, tunc verum vel falſum continent: quoniam incomplexa non includūt in ſe verum vel falſum: vt ſi dixeris homo ſeorſum, & albus ſeorſum. ſed ſi componantur, & dicatur homo albus, poterit eſſe hoc dictum verum, & poterit eſſe falſum. In ipſa ergo conſtitutio-

C ne duo coniunguntur ſimul: nempe affirmatio vel negatio, & verum vel falſum.

Caput Quintum.

XLVI. DEinde d. Ea q̄ incōplexa ſunt, &c. Inquit Leui. Intelligit Philoſophus q̄ res, q̄ ſūt extra aīam, aſcendunt oēs ad vnū decē prædicamentorū generū horū. & hoc inductiue probari pōt, mox declarat ſingillatī ſingulum eorū. D. d. Nullū horū, ſi incōplexa ſumant, ſignabit affirmationē vel negationem. Inquit Leui. Ariſtot. oſtendit p hæc verba, q̄ ipſe vult tractare de his in hoc loco, quatenus exiſtunt extra aīam, non quatenꝰ ſignant affirmationem vel negationē, q̄ eſt in aīa. nam de hoc tractabit & conſi- D
derabit in lib. Interpretationis. Hic tñ poſſet quis dubitare, cur Ariſto. non diuiſit entia in duo genera ſuprema tñ, nēpe in ſubſtantiam, & accñs, cū videat accñs vniuoce dici de oībus p̄dicamentis accidentis. Ad q̄d dicendū eſt, q̄ iā fuit probatum in libro Metaphyſicę q̄ hoc nomen ens dī ſecūdū prius & poſterius de cunctis p̄dicamentis. nā p prius dī de ſubſtantia, & p poſteriꝰ de eorū ordine: vt ſi dixeris quantitatē eſſe primū accñs, q̄d recipiat ipſum corpus & p ipſam recipiat qualitatē. qñ, ſi materia prīa non haberet quantitatē, non reciperet qualitates contrarias, & p quantitatem & qualitatē recipit vbi: qñ locus naturalis datus ē ipſi corpori, ea rōne qua eſt cōpos quantitatis & qualitatis. hoc eſt q̄ ea rōne, qua eſt compos quāntatis indiget loco, & ea rōne, qua eſt cōpos qualitatis, debet ei locus pro- E
prius. ita quoq; & ſitus debet habenti vbi. & tandem ibi p̄batū eſt q̄ nomen entis dī de his accidentibus ſecundū prius & poſterius: ergo nomen accidentis non dī de ipſis vniuoce: quia hæc accidēntia accidūt ſubſtātiæ aliud medio alio. & ſic ſoluit hoc dubium. Dignū p̄terea iueſtigatione vī, quod nam accidentiū ſit prius in ſubſtantia, vtrū ſcilicet quantitas, vel qualitas. nā cū quantitas, q̄ primo in corpore oriāt, ſit ex qualitatibus ſecundis, vt denſitas & raritas, quæ ſunt qualitates inſequentes caliditatem & frigiditatem: & ipſa quantitas orta inſequatur has qualitates: cū ad denſitatē ſequat quantitas minor, & ad raritatem quantitas maior: ideo vī q̄ qualitas ſit prior. Sed, cū quātitas, q̄ primæ ineſt materiæ, ſit cā qualitatum contrariarū, q̄ in ea exiſtunt: cum id, quod magis accedit ad orbē cœleſtē ſit ca- F
lidum, & qđ magis diſtat ſit frigidū: hac ratione videret, q̄ quantitas ſit prior. Sed veritas huius negocij quidē eſt, quōd qualitas indiuidua eſt prior ſ ipſo ſubiecto, ipſa quātitate propria, quā hēt pp eām, quā diximꝰ: ſed abſolute, & ſimplr loquendo, quantitas ipſa abſoluta eſt prior in ipſo ſubiecto qualitate abſoluta: q̄a cā qualitatis eſt ipſa qualitas in elementis exiſtens: & cā qualitatis, q̄ in elementis exiſtit, eſt ipſa quantitas abſoluta, q̄ in materia prima reperit. & ideo in libro Metaphyſicæ ponit quantitas prior ſecundū eſſe ipſa qualitate. ſed de oībus his extat grauis conſyderatio, quā ptractabimꝰ ſuo loco, Deo optimo maximo fauente.

Dubiū, qđ p̄dicamē-tū ſit priꝰ in ſubſtantia.

Solutio.

C TRACTATVS SECVNDVS.

De Substantia. Cap. 1.

SVbstantia autẽ est, quę pprie, & principaliter, & maxime dicitur, quæ neque de subiecto aliquo dicitur, neq; in subiecto aliquo est: vt quidam homo, & quidam equus.

Secundæ autem substantię dicuntur species, in quib⁹ eæ, quæ principaliter substantiæ dicun-
H tur, insunt: & hæ quidem. & harum specierũ genera. vt quidã homo in specie quidẽ est in hoíe genus vero spẽi aíal. secundę igitur hæ substantiæ dicunt: vt est homo, atque animal.

Manifestum est autem ex ñs, q̃ dicta sunt, q̃ eorum, q̃ de subiecto dicuntur, necesse est & nomen & rationẽ de subiecto prædicari: vt homo de subiecto quodam homine dicit. prædicatur ẽt & nomen: hominem enim de quodam hoíe prædicabis. & ra-
I tio quoq; hoís de quodam hoíe prędicabitur: quidam. n. homo & homo est. & animal. quare & nomen & ratio de subiecto prædicabitur. Eorum vero, quæ in subiecto sunt, in plurimis quidẽ neq; nomen, neque ratio prædicatur de subiecto: in aliquib⁹ autem nomen quidem nihil prohibet prædicari aliqñ de subiecto. rationem vero impossibile est. vt album cùm í subiecto sit corpore, prædicatur de subiecto, dicitur enim corpus album ratio K vero albi nunq̃ de corpore prædicabitur.

Alia vero oĩa aut de subiectis dicuntur primis substantiñs, aut in subiectis eis sunt. Hoc aũt manifestum est ex ñs, quę per singula proponuntur. vt animal de homine prædicatur: ergo & de quodam homine animal prędicabitur. nam, si de nullo, quorundam hominum, neque omnino de homine. Rursus color in corpore est: ergo & in quo L dam corpore. nam, si non in aliquo esset singulorum, nec omnino í corpore. Quare alia omnia aut de subiectis primis dicuntur substantiñs, aut in subiectis eis sunt. Non ergo existentibus primis substantiñs, impossibile est aliquid aliorum esse.* Secundã- * Alias íla tina trans latione ad debatur.
rum vero substantiarum, magis substantia est species, q̃ genus: ppinquior enim est primę substãtiæ. Si quis enim assignet primam substantiam quid est, euidentius & conuenientius assignabit, speciem q̃ gen⁹ assignãs. vt hominem quendã aliquis assignans, manifestius assignabit hominem, q̃ animal assignans. illud enim proprium magis cuiusdam hominis, hoc autem cõmunius. & cùm quandam arborem assignauerit, manifestius assignabit, assignando arborem, q̃ plantam. Amplius, primę substantiæ, ideo q̃ alĩs omnib⁹ subñciunt, & omnia alia vel de ipsis prædicãtur, vel in ipsis sunt, M Oia enim aiia, aut p dicãt d eis aut in sub iectis eis sunt. qua re non ex stentibus primis sub stantijs, i pole é al rũ aliqñ eé. In coc ẽt Græ. a tiquo ha verba re periunt: i cęteris y quos vid rim, min me.

A propter hoc maxime ſubſtantię primæ dicuntur. quemadmodũ autem primæ ſubſtantiæ ad alia omnia ſe habẽt, ſic & ſpecies ad genus ſe habet. ſubñcitur enim ſpecies generi. genera enĩ de ſpeciebus prædicantur: ſpecies autem cum generibus non conuertuntur. Quare & ex his * ſpecies genere magis ſubſtantia eſt.

* a.l. addit ex his manifeſtũ ꝙ

Ipſarum vero ſpecierum, quę cunqꝫ nõ ſunt genera, nihil magis alterum altero ſubſtãtia eſt. B nihil enim familiarius aſſignabis de quodam homine, hominem aſſignando, q̃ de quodam equo, equum. Similiter autẽ & in primis ſubſtantiis nihil magis alterum altero ſubſtantia eſt. nihil enim magis quidã hõ ſubſtantia eſt, q̃ quidam bos.

a.l. autẽ

Merito igitur poſt primas ſubſtantias ſola aliorum omnium ſpecies, & genera ſecundæ ſubſtantiæ dicuntur. Sola enim hęc, eorum quæ prędicantur, primã ſubſtantiam indicant. quendam enim hominem ſi quis aſſignauerit quid eſt, ſpeciem quidẽ, q̃ C genus aſſignando, familiari⁹ demonſtrabit: & manifeſtius faciet hominem aſſignãdo, q̃ animal. aliorum vero omnium quicqd aſſignauerit quis, aſſignabit extranee: velut album, aut currit, aut aliud quodcunqꝫ talium aſſignans. Quare merito hæ ſolæ aliorum ſecundæ ſubſtantiæ dicuntur. Amplius, primæ ſubſtãtiæ, eò ꝙ alĩs omnibus ſubñciũtur, & omnia alia de illis prædicantur, vel in ipſis ſunt, proprĩſſ D ſimæ ſubſtantiæ dicuntur. ſicut autem primæ ſubſtantiæ ad alia omnia ſe habẽt, ita genera & ſpecies primarum ſubſtantiarũ ad reliqua omnia ſe habent. de his enim reliqua omnia prædicantur. quendam enim hominẽ dices grammaticum eſſe: ergo & hominem, & animal grammaticum dices. ſiĩr autem & in alĩs.

Commune autem omni ſubſtantiæ eſt in ſubiecto non eſſe. Prima nanque ſubſtantia nec in E ſubiecto eſt, nec de ſubiecto aliquo dicitur. Secundarum vero ſubſtantiarum conſtat quidem etiam ſic, ꝙ nulla eſt in ſubiecto. homo enim de ſubiecto quidem quodam homine dicitur: in ſubiecto vero non eſt: neque enim in quodam homine homo eſt. ſimiliter autem & animal de ſubiecto quidem dicitur quodam homine: nõ eſt autem animal in quodam homine. Amplius, eorum quæ in ſubiecto ſunt, nomen quidem de ſubiecto aliquã F do nihil prohibet prædicari: rationem vero impoſſibile eſt. ſecundarum vero ſubſtantiarum de ſubiecto & ratio prædicatur, & nomen: rationem enim hominis de quodam homine prædicabis, & animalis ſimiliter: quare non erit eorum ſubſtãtia, quę ſunt in ſubiecto. Non eſt autem proprium ſubſtantię hoc: ſed & differentia eorum eſt, quæ non ſunt in ſubiecto. bipes enim & greſſibile de ſubiecto quidem

quodam hoſe dicitur, in ſubiecto vero non eſt. neque enim in homine eſt bipes, neque greſſibile. Ratio quoque differentiæ de illo prędicatur, de quocunq; ipſa differentia dicitur. velut ſi greſſibile de homine prædicaſ, & ratio greſſibilis de homine prædicabitur: eſt enim hō greſſibilis. Non conturbent aũt nos ſubſtantiarũ partes, quę ita ſunt in toto, quaſi in ſubiecto ſint: ne forte cogamur eas non eſſe ſubſtantias confiteri. non. n. ita ea quæ ſunt in ſubiecto dicebanť, quaſi vt partes ineſſent alicui. Ineſt autẽ ſubſtantĩjs & differentĩjs omnia vniuoce prædicari. Omnia enim, quæ ab his prædicata ſunt, aut de indiuiduis prædicantur, aut de ſpeciebus. à prima nanq; ſubſtantia nulla eſt p̃dicatio: de nullo enim ſubiecto dicitur. Secundarũ vero ſubſtãtiarũ ſpecies quidẽ de ĩdiuiduo prædicatur: genꝰ vero & de ſpeciebus, & de indiuiduis. ſimiſr aũt & differentiæ & de ſpeciebus, & de indiuiduis prædicantur. Et rationẽ quoq; ſuſcipiunt primæ ſubſtantiæ ſpecierũ, & generũ, & ſpecies generis: quæcunq; enim de prædicato dicuntur, eadẽ & de ſubiecto dicẽtur. ſimiliter aũt rationẽ differentiarũ ſuſcipiunt & ſpecies, & indiuidua. vniuoca autẽ erant, quorũ & nomen commune eſt, & ratio eadem. Quare omnia, quę a ſubſtantĩjs & differentĩjs ſunt, vniuoce prædicantur. Omnis autẽ ſubſtantia videtur hoc aliquid ſignificare. In primis igit ſubſtantĩjs indubitabile, & verum eſt, q̃ hoc aliquid ſignificant. indiuiduum enim & vnũ numero eſt quod ſignifitatur. In ſecundis vero ſubſtantĩjs videtur quidem ſimiliter appellationis figura hoc aliquid ſignificare, quando quis dixerit hominem vel animal: non tamen verũ eſt, ſed magis quale aliquid ſignificant. neque enim vnum eſt quod ſubiectum eſt, quemadmodũ prima ſubſtantia: ſed de multis homo dicitur, & animal. Non autẽ ſimpliciter quale quid ſignificat, quẽadmodũ album (nihil enim aliud ſignificat album, q̃ qualitatem) at ſpecies & genus circa ſubſtantiam qualitatem determinant. qualẽ enim quandam ſubſtantiã ſignificant. plus autem in genere determinatio fit, q̃ in ſpecie. dicẽs enim animal plus cõplectitur, quã qui hominẽ. Ineſt autẽ ſubſtantĩjs nihil illis eſſe contrariũ. Primæ enim ſubſtãtię quid erit cõtrarium, vt cuidam homini, vel cuidam animali: at vero nec homini, nec animali aliquid eſt contrarium. Non eſt autem hoc ſubſtantiæ proprium, ſed etiam multorum aliorũ, vt quantitatibicubito enim vel tricubito nihil eſt contrarium. at vero nec decem, nec alicui talium. Niſi forte quis multum pauco dicat eſſe contrarium, vel magnum paruo. determinatorũ vero quã-

Dubitationis ſolutio

torum

A torũ vero quantorũ nullũ nulli est contrarium.

Videt aũt substantia non suscipere magis & min⁹. Dico autẽ, non ꝙ substantia nõ est à substantia magis & minus substantia (hoc enim dictũ est ꝙ est) sed ꝙ vnaquæq; substantia hoc ipsum quod est, nõ dicit magis & minus. vt si est eadẽ substantia hõ, non erit magis & minus hõ, neq; ipse seipso. neq; alter altero. non. n. est alter altero magis hõ: sicut est album alterũ altero ma
B gis & minus albũ: & bonũ alterum altero magis & minus bonum: sed & ipsum seipso magis & minus dicit. vt corpus, cũm sit albũ, magis nunc albũ esse dicetur quã prius: & cũm calidũ sit, magis & minus calidũ dicit. substantia vero nõ dicit magis neq; min⁹. nihil enim homo magis nunc homo q̃ prius dicitur: neq; aliorũ quicquã, quæcũq; substantię sunt. Quapropter nõ recipiet substantia magis & mi
C nus. Maxime vero propriũ substantiæ esse videtur, cũm vnum & idẽ numero sit, cõtrariorũ susceptiuũ esse: quale in alijs quidem non hẽt quisquã quod proferat tale, quæcunq; nõ sunt substantiæ: quod, cũm sit vnum numero, susceptibile contrariorũ sit. velut color, qui est vnus & a l. est. idẽ numero, nõ dicitur albus & niger: neq; eadẽ actio & vna numero, praua & studiosa. similr autem & in alijs, quęcunq; non sunt substantiæ. Substantia vero, cũm vnũ & idẽ numero sit, D susceptiua cõtrariorũ est. vt quidã homo, cũm vnus & idem sit, aliquando quidẽ albus, aliquando fit niger, & calid⁹ & frigid⁹, & prauus & studiosus. in alijs aũt nullis aliquid tale videtur. Nisi quis forsitan instet, dicens Instantia. orationẽ & opinionẽ contrariorũ esse susceptibilia. eadẽ. n. oratio vera, & falsa videt esse. veluti si vera sit oratio, sedere quempiã, eo surgente ipsa eadem falsa E erit. simil'r aũt & de opinione: si quis enim verũ putet aliquẽ I sedere, surgẽte eo, falso putabit, eãdẽ de ipso opinionem habẽs. Soluto. Sed si quis & hoc suscipiat, tñ modo differt. Nã ea, quæ in substantijs sunt, ipsa quidẽ mutata susceptibilia sunt cõtrariorum. frigidum enim ex calido factũ mutatur (alteratur enim) & nigrum ex albo, & studiosum ex prauo. similiter autẽ & in alijs vnumquodq; eorum mutationem suscipiens, susceptibile con
F trariorum est. Oratio autem & opinio, ipsa quidem immobilia oĩno perseuerant: cũm vero res mouet, contraria circa ipsa fiũt. oratio nanque eius ꝙ sedeat aliquis, permanet eadẽ: cũm vero res mota sit, aliquando quidem vera, aliquãdo autem falsa dicitur, similiter aũt est ĩ opinione. Quapropter saltem modo propriũ substãtiæ est, vt fm mutationem suũ ipsius susceptibilis sit contrariorũ. Si quis autem reci Solo alia. piat etiam hęc, orationẽ & opi-

nionem ſuſceptibilia eſſe contrariorum, non eſt hoc verum. Oratio nanque & opinio, non eò ꝙ ipſa aliquid recipiant, contrariorum ſuſceptibilia eſſe dicuntur: ſed eò quòd circa alterū aliqua paſſio facta ſit. nam eò ꝙ res eſt, aut non eſt, eô etiam oratio vera vel falſa eſſe dicitur, non eò ꝙ ipſa ſuſceptibilis ſit contrariorum. ſimpliciter enim a nullo, neque oratio, neque opinio mouetur. quapropter non erunt ſuſceptibilia contrariorum, cùm nulla contrarij ſit paſſio in eis facta. Verum ſubſtantia eo ꝙ ipſa contraria recipiat, hoc ſuſceptibilis eſſe contrariorum dicitur. languorem enim & ſanitatem ſuſcipit, & candorem & nigredinem: & vnumquodque taliū ipſa ſuſcipiendo, contrariorum ſuſceptibilis eſſe dicitur. Quare proprium erit ſubſtantiæ hoc, cùm vnum & idem numero ſit, ſecundum ſuũ ipſius mutationē, ſuſceptibilem contrariorum eſſe. De ſubſtantia quidem hæc dicta ſint.

Idē infra I c. de Priori.

H

I

TRACTATVS SECVNDVS.

AVER.

HIS tractatus in ſex diuiditur partes. In prima parte agitur de Prædicamento ſubſtantiæ. In Secunda de quantitate. In Tertia de ad aliquid. In Quarta de qualitate. In Quinta de prædicamento agere & pati. In Sexta de ſitu, & quando, & vbi, atque habere.

Prima pars Quatuordecim continet particulas. In Prima particula notificatur ꝙ ſubſtantiæ bifariam diuiduntur: nempe, vel ſunt primæ ſubſtantiæ, vel ſecundæ: & vnamquanque earum declarat. In Secunda declaratur, quid ſint ſecundę ſubſtantiæ. In Tertia oſtenditur, ꝙ ſecundæ ſubſtantiæ, quæ quidem de ſubiecto prædicantur, hoc habēt proprium, vt nomen earum & definitio prędicetur de earū ſubiecto: & ꝙ hoc non reperitur in his, quæ ſunt in ſubiecto, quæ ſunt ipſa accidentia. In Quarta probabitur, ꝙ quicquid eſt præter primas ſubſtātias, indiget primis ſubſtantijs ad eſſe ſuum. In Quinta oſtenditur, ꝙ inter ſubſtantias ſecundas, ipſa ſpecies eſt magis ſubſtantia, q̄ genus. ſubſtantiæ tamen primæ, quæ ſunt indiuidua ſubſtantiæ, magis habent hoc quàm ipſa ſpecies. & quòd huius rei cauſa eſt ſimilis: ſcilicet ꝙ ſi indiuiduum verius dicitur ſubſtantia quàm ſpecies, pari ratione ſpecies verius nominatur ſubſtantia quàm genus. In Sexta notificatur, ꝙ ſecundæ ſubſtantiæ quę ſunt eiuſdem ordinis, non dicitur aliqua earum verius ſubſtātia, quàm alia: pari ratione neque primæ ſubſtantiæ. In Septima explicatur ratio, ob quam conueniat vt ſpecies, quæ in hoc prædicamento exiſtunt, atque genera, nominantur ſecundæ ſubſtantiæ: quæ quidem de ſubiecto prædicātur, potiusquàm ea quæ prædicantur in ſubiecto, quæ ſunt ipſa accidentia. & ratio, ob quam indiuidua vocantur ſubſtantiæ primæ. In Octaua deſcribitur ſubſtantia ſimpliciter, ſiue ſit indiuiduum, ſiue vniuerſale: in qua etiam afferuntur propria diſtinguentia inter ſub-

K Primæ ſubſtantiæ diuiſio

L

M

A ſubſtantias ſecundas,& accidens ſimpliciter. In Nona declaratur,ꝙ illę proprietates, quibus diſtinguuntur ſubſtantiæ ſecundæ ab accidentib⁹, eiſdemmet communicant ipſæ differentiæ. In Decima probatur, ꝙ omnes ſecundæ ſubſtantiæ, atq; differentiæ habent nomina vniuoca.

Iu Vndecima ſoluit dubiũ, quod perſuadet ſecundas ſubſtantias cõprehendi per primas,& ꝙ ſunt eiuſdem ſpeciei. In Duodecima narratur,ꝙ ex proprietatibus huius prædicamenti vna eſt non habere contrarium, in qua proprietate com-

B municant aliqua alia prædicaméta.

In Tertiadecima declaratur,ꝙ inter proprietates huius prædicaméti vna eſt,vt nõ ſuſcipiat exceſſum vel defectum : cùm tamen alia prædicamenta id ſuſcipiant. In Quartadecima narratur, ꝙ principalis proprietas prædicamenti ſubſtãtiæ eſt, recipere contraria. & diſputat Ariſtoteles de hoc:& ſoluit dubium in ſurgens in hoc negocio.

Sermo de prædicamento Subſtantiæ.

PArticula Prima. Dixit Ariſto. ꝙ ſubſtantiæ bifariam dicũtur:

C nempe primæ,& ſecundæ. Subſtantia autem,quę prima denominatur, quæ quidem vere,& primo ſubſtantia dicitur, eſt indiuiduum ſubſtantiæ :cuius deſcriptio iam in ſuperioribus tradita fuit, quę ſcilicet nec de ſubiecto aliquo dicitur, neq; in ſubiecto exiſtit : vt indiuiduum hominis, vel equi.

Particula Secunda. Secundæ vero ſubſtantiæ dicuntur ſpecies, in quibus indiuidua exiſtũt ſimili modo,quo ineſt pars ipſi toto,ac genera quoq; ſuas continent ſpecies. vt gratia exempli, Socrates exiſtit in D ſpecie, ſcilicet in homine, & homo in ſuo genere, quod eſt animal. & Socrates,qui eſt indiuiduum,eſt prima ſubſtantia:& homo,qui de ipſo prædicatur,atque animal,dicuntur ſecundæ ſubſtantiæ.

Particula Tertia. Ex hisitaque, quæ in præfatione huius libri dicta ſunt,perſpicuum eſt, quòd ea, quæ de ſubiecto prædicantur, quæ quidem ſunt ſecundæ ſubſtantiæ,neceſſariò prædicatur nomen & definitio eorum de ipſo ſubiecto. vt exempli gratia,hoc nomẽ homo vere di-

E citur de Socrate vel Platone indiuiduo:& eius definitio quoq;. nam dicimus Socratem vel Platonem, eſſe hominem & animal rationale,quæ eſt definitio hominis. Ea vero,quę in ſubiecto dicuntur, quæ ſunt ipſa accidentia,nec nomen, neque definitio eorum prędicatur vt plurimũ de ſubiecto demonſtrato. vt albedo , quæ non prædicatur de corpore, ita vt dicatur corpus eſt albedo: neque etiam eius definitio, ita vt dicatur, corp⁹ eſt color diſgregatiuus viſus. In nonnullis tamen locis contingit prædicari nomen, ſed non de

F finitionem: vt dicunt Arabes in lingua eorum,quòd moneta eſt excuſſio domini . nam definitio excuſſionis non prędicabitur de moneta. Si vero per nomina denominatiua ſignificentur, tunc poterit de ſubiecto vere dici nomen,& definitio eorum . ſed definitio non prædicabit de ſubiecto prædicatione notificante eius eſſentiam , quemadmodum prædicantur definitiones ſubſtantiarum de ipſis ſubſtantijs. vt exempli gratia album , quod eſt in ſubiecto,ſcilicet in corpore, ac prædicat

de

G de ipſo corpore, quod ab ipſo denominatur, & dicitur quòd eſt album. definitio tamen ipſius albi non prædicatur vllo pacto de corpore, ita vt notificet eius eſſentiam.

Particula Quarta. Omnia prẽter primas ſubſtantias, quæ ſunt quidẽ ipſa ſingularia, vel dicũtur de ſubiecto, vel dicuntur eſſe in ſubiecto. Et hoc inductione monſtrari poteſt, videlicet ꝙ indigeant ſubiecto. vt gratia exẽpli animal, quod vere prẽdicatur de homine: propterea quia vere prædicatur de aliquo hoĩe indiuiduo. nã ſi non vere diceret de
H aliquo hoĩe indiuiduo, haudquaq; ẽt vere prædicaretur de hoĩe, qui eſt ſpẽs. Pari ratione & color, qui vere prẽdicatur de corpore, propterea quia vere prædicatur de aliquo corpore ſingulari. Sequit̃ ergo ex his, ꝙ quicquid eſt p̃ter primas ſubſtantias, vel dr̃ de ipſis, vel eſt in ipſis, ſ. de primis ſubſtãtiis, vel in eis eſt. ſequit̃ ergo ꝙ, ſi non darent̃ primæ ſubſtãtiæ, nõ poſſet dari aliquid ex ſecũdis ſubſtãtiis, neq; ex accñtib⁹.

Particula Quinta. Inter ſecũdas ſubſtantias ipſæ ſpẽs debent potius vocari ſubſtantia, q̃ genera: qa ſunt
I propinquiores primis ſubſtantiis q̃ genera. nam ſi reſpondeat̃ p ſingulum horũ ad interrogationẽ factã per quid eſt Socrates, qui eſt indiuiduũ, quod eſt prima ſubſtãtia, erit vtiq; cõgrua reſpõſio ad interrogationẽ factã p quid eſt, ex parte giis eius. Veruntñ reſponſio p ſpẽm ad interrogationem p quid eſt indiuiduũ, exactius & clarius notificat ipſum indiuiduũ, q̃ reſponſio p gen⁹. vt exempli gratia, ſi quæratur quid ſit Socrates & reſpondeat̃ ꝙ eſt hõ, erit quidem clarior notificatio de Socrate, q̃ ſi reſpondeatur ꝙ ſit ani K
mal: quia humanitas eſt magis propria Socrati q̃ animalitas. ſic enim ſe habet vñe vel cõe cũ ipſo proprio. Hæc ergo eſt vna ratio, quæ probat ipſas ſpecies verius dici ſubſtantias, q̃ ipſa genera. Alia vero ratio eſt, quia, cùm primæ ſubſtantiæ verius dicantur ſubſtãtia & ens, quã ſecundæ ſubſtantiæ vel accidentia: eò qa reliqua omnia prædicẽtur de ipſis, vel ſint in ipſis: & ita ſe habẽt genera ad ſpecies, ſicut reliqua alia ad primas ſubſtantias: nempe ꝙ primæ ſubſtantiæ ſunt ſubiecta reliquarũ rerum, quẽadmodum ſpecies ſunt L
ſubiecta generum: nam genera prædicantur de ſpeciebus, quemadmodum prædicantur reliquę res de primis ſubſtantiis, & non econtra: videlicet vt prẽdicentur ſpecies de generibus, quẽadmodum ẽt non continget in reliquis reb⁹ in prædicatione primarũ ſubſtantiarũ, ſ. de quibus non prædicat̃ ſubſtantia prima: ex his ergo ſequitur, ꝙ ſpecies verius dicuntur ſubſtantia, q̃ genera ipſa.

Particula Sexta. Species aũt ſubſtantiarũ, quæ nõ ſunt genera, vna non eſt magis ſpẽs q̃ altera. Nam, ſi de Socrate reſpondeatur ꝙ ſit hõ, M
non fiet maior notificatio, q̃ ſi de equo indiuiduo reſpondeatur ꝙ ſit equus. Par quoq; ratio eſt de primis ſubſtantiis. nam non dicitur verius nomen ſubſtantię de vna q̃ de alia: qm̃ ſingularis homo nõ dicitur verius ſubſtantia, q̃ ſingularis equus.

Particula Septima. Spẽs prẽterea primarũ ſubſtantiarũ, atq; earũ genera magis dicunt̃ ſecũdę ſubſtãtię, q̃ reliqua alia, quæ de eis prædicant̃. qm̃, ſi reſpõdeat̃ ad interrogationẽ factam p quid eſt prima ſubſtantia

per

A per quoduis horū, erit vtiq; notificatiua eius, licet rñſio per ſpeciem maiorē p̄ſtet notitiam. at, ſi pet aliqđ aliud pręter hęc reſpondeat, tūc reſponſio nō erit cōgrua, neq; proportionata interrogationi. vt exēpli gr̄a ſi reſpōdeatur ad interrogationem, quid eſt Socrates, ꝙ eſt hō, tunc maior tradetur notitia, q̄ ſi reſpondeatur ꝙ ſit animal: quamuis vtrunq; eorū notificet eius quidtatē. ſed, ſi reſpondeatur ꝙ eſt albus, vel bicubitalis, tunc rñdetur p rē ſibi alienā, & quæ eſt extra eius natu rā. Neceſſario ergo debent hęc nominari ſcđę ſubſtantię magis q̄ aliquid aliud reliquorū prędicamentorū. Hęc igit̄ eſt vna ex rōnibus, ob quā ſpecies primarum ſubſtantiarū, earumq; genera, potius debeant vocari ſubſtantiæ, q̄ reliqua, quæ de eis prædicantur. Alia inſuper rationi videtur hoc idem ita ſe habere: nēpe, quia eadē eſt rō p̄timarū ſubſtantiarū ad reliqua oīa, quę eſt ſpecierū ſubſtantiarū & generū earum ad reliqua alia vr̄ia ptędicamentorū. nā quēadmodū reliqua oīa vel p̄dicant̄ de primis ſubſtantijs, vel exiſtunt in eis, vt paulo ante dictū fuit, ita quoq; reliqua vr̄ia prædicamētorū extant in ſecundis ſubſtantijs, ſ. ꝙ illorū vr̄ia exiſtunt in vr̄ibus ipſarū: quēadmodū eorū indiuidua inſunt indiuiduis ſubſtantiarum primarum: vt grammatica, quæ homini ineſt, & bicubitale, quod ineſt corpori.

B C

Particula Octaua. Cōe aūt eſt cuilibet ſubſtantię, ſiue indiuiduū fuerit, ſiue vl̄e, nō eē in ſubiecto. Q̄n, cū duo ſint genera ſubſtantiarum, nēpe primę & ſecundę ſubſtantiæ: primę aūt vt dictum eſt, nō ſunt in ſubiecto neq; de ſubiecto dicunt: ſecūde vero de ſubiecto dicunt, & nō ſunt in ſubiecto: cōe ergo eſt vtriq; generi earum non eſſe in ſubiecto.

D

Particula Nona. Iā diximus propriū ſecūdarū ſubſtantiarū eſſe p̄dicari de ſubiecto, & nō eē in ſubiecto: idcirco nomē, ac definitio earū p̄dicabit̄ de ſubiecto, quatenus ſunt p̄dicabilia de ſubiecto: & ꝙ aliqua eorum, quæ in ſubiecto ſunt, prædicatur nomen eorum de ſubiecto, definitio vero non. Veruntñ hoc, quod habent ipſę ſubſtantiæ ſecundæ, non eſt eis propriū: q̄m & dr̄ia ipſa dicit̄ de ſubiecto, & nō ē in ſubiecto. vt exēpli gr̄a rōnale, qđ dr̄ de hoīe, & non eſt in eo, cū non inſit ei, ea rōne, qua ineſt albedo corpori. & ideo nomen eſt definitio dr̄ię verę dicent̄ de ſubiecto, quēadmodū de ſecundis ſubſtantijs dictū eſt: nā hoc nomen rōnale, & eius definitio, q̄ eſt eſſe conceptiuū per cogitationē, & contēplationē, prædicabūtur quidē de homine in eo qđ quid eſt. Nec nos quis perturbare pōt, dicens ꝙ ipſum rationale atq; dr̄iæ oīno in ſubiecto ſint: nēpe in illis rebus, quibus ipſę ſunt dr̄ię. vt rationale qđ ineſt homini, vt accidētia ſunt in ſubiecto, vt albedo in corpore. q̄ñ rationale eſt in ſubiecto, ſ. in homine, quatenus eſt pars eius. ſed non ita ſe habet res de albedine cum corpore. & ideo, cùm dicitur in deſcriptione accidētium quòd ipſa dicūtur eſſe in ſubiecto, non debet intelligi quòd ſint in ipſo veluti pars eius, ſed quatenus ſubiectum poteſt reperiri ſine ipſis.

E F

Particula Decima. Secundæ rurſus ſubſtantiæ atq; differentiæ hoc habēt propriū, vt quicquid earum

G differentiæ,quib⁹ ſcía diuidat. nam aíal ſub genere locat ſubſtantię: ſcię tia vero ſub genere qualitatis repo nit: qualitas aũt atq; ſubſtãtia ſunt duo genera ſuprema, q̃ inter ſeſe in uicem non ſunt ſubordinata. Gene ra vero, q̃ inter ſe inuicem ſunt ſub ordinata, nihil ꝓhibet quin credat ꝙ eorum dr̃iæ ſint eiuſdem ſpẽi. vt exempli gr̃a, aíal diuidit in aquati cum, & aereũ, & terrenũ, per q̃ diui dit ẽt nutribile: aíal aũt ſub nutribi li ordinat. Et huius rei cã eſt, qa dif ferentiæ, quibus diuidit genus ſupe rius, ꝓdicant oĩno de generib⁹ quæ H ſunt ſub genere ſuperiori: qa illud ꝓdicat de oĩbus illis generibus, quæ ſub ipſo exiſtũt. cùm ergo illæ dr̃ię, quibus diuidit genus ſuperius, non ſunt cõſtitutiuæ generũ q̃ ſunt ſub illo, tunc diuidunt p eas illa gña, eo pacto quo diuidit genus ſuperius: quia ſi prędicent, & non ſint conſti tutiuæ, erunt profecto diuiſiuæ.

Caput Quartum.

LEVI. DEinde d. Diuerſorũ generũ & nõ ſubal ternatim poſitorũ. Inquit Leui. Non eſt neceſſariũ, vt genera, q̃ nõ ſunt inter ſe ſub ordinata, vt eorũ dr̃iæ ſint diuerſæ ſpẽ. qm̃ aíal põt diuidi in radicabile in terrã, & i nõ radicabile ĩ terrã, in qđ diuidit quoq; vege I tabile: idẽtidem & greſſile diuidit in bipes, & non bipes, in qđ diuidit volatile. nullum tñ horũ generum ſubordinat alteri: vt alte rum ſub alteto exiſtat. ſed bene eſt neceſſa riũ, vt ſi hæc genera non poſſunt in vno ge nere contineri, ꝙ tunc eorũ dr̃iæ ſint ſpẽ di uerſæ. Qđ quidẽ ita probat. qm̃ res, q̃ nõ in eludunt ſub vno genere, non cõeant inter ſe oĩno, vt ſunt ipſa prædicamẽta ſuprema, q̃ nullo pacto cõeant inter ſe in ſua quidi tate, vt probabit. ſi ergo hæc genera, q̃ non poſſunt complecti ſub vno genere, poſſent diuidi per vnicam dr̃iam, cum dr̃ia ſit pars quiditatis, vt probatum eſt, tunc oporteret vt cõearent in eorũ quiditate: qđ tñ fuit ꝓ batum non eſſe poſſe. ſequit ergo, ꝙ dr̃iæ, q̃ bus diuidunt hmõi genera, ſu nt vtiq; ſpẽ di uerſæ. Quare, vt nr̃a fert ſententia, hæc fuit L intentio Ariſto. quã diximus ſup illa verba. Diuerſorũ generũ, &c. & exẽplũ, qđ de aíali & ſcía tulit, id quidem maxime aſſeric. ſed, forte interpretes ac expoſitores eius, puerte runt eius ſententiã. ſed vtcunq; ſit, id, qđ in libris reperit de hoc, nõ vr eſſe verum.

Incomplexorum in decem prædicamenta diuiſio: Quomodoq; affirmationẽ, aut negationẽ cõſtituãt. c. 5.

EOrum, quæ ſecundũ nullã complexionẽ dr̃ir, vnũqđ que, aut ſubſtantiã ſignifi cat, aut quantũ, aut quale, aut ad aliquid, aut vbi, aut qñ, aut ſi tum eſſe, aut habere, aut agere, L aut pati. Eſt aũt ſubſtantia qui dẽ, vt in figura dicat, vt homo, equus. Quãtũ aũt, vt bicubitũ, tricubitũ. Quale, vt albũ, gram maticũ. Ad aliquid, vt duplũ, dimidiũ, maius. Vbi vero, in fo ro, in lycio. Qñ aũt, vt heri, ſupe riore anno. Sitũ vero eſſe, vt ia cet, ſedet. Habere aũt, vt calcea tũ eſſe, armatũ eſſe. Agere vero, vt ſecare, vrere. Pati, vt ſecari, vri. Singula igit eorũ, quæ dicta ſunt, ipſa quidẽ ſm ſe in nulla af firmatione dr̃ir, vel negatione: M horũ aũt ad ſeinuicẽ cõplexio ne affirmatio, vel negatio fit. Omnis enim affirmatio, aut ne gatio videtur vel vera, vel falſa eſſe: eorum autem, quæ ſecun dum nullam complexionem di cuntur, nullum neque verũ, ne que falſum eſt: vt homo, album, currit, vincit.

Caput Quintum.

INquit Ariſt. Ea, quæ incomple- AVI xa ſunt, quæ per dictiones incom

plexas

A plexas inditantur, neceſſario ſignificant vnam decem rerum: nempe vel ſubſtantiam, vel quantitatē, vel qualitatem, vel ad aliquid, vel vbi, vel qñ, aut ſitum, aut habere, aut facere, vel pati. Eſt autem ſubſtantia, vt homo, equus. Quantitas, vt bicubitum, tricubitū. Qualitas, vt rubeū, nigrum. Ad aliquid, vt duplum, dimidium. Vbi, vt ſi dixeris Socrates manet in angulo domus. Qñ, vt heri, poſtridie. Situs, vt ſedens, iacens. Habere, vt calciatus, & indutus. Facere, vt vrere, & ſecare. Pati, vt ſecari, & vri. Oſa itaq; hæc decem, ſi ſumã

B tur incomplexa & ſimplicia, nihil affirmationis vel negationis p ea ſignificabitur: ſi vero inter ſe componantur, tunc affirmationem vel negationem indicabunt. vt ſi dicatur hoc eſt quantitas, & hoc nõ eſt quãtitas. Cumq; affirmationem vel negationem pariunt, tunc verum vel falſum continent: quoniam incomplexa non includit in ſe verum vel falſum: vt ſi dixeris homo ſeorſum, & albus ſeorſum. ſed ſi componantur, & dicatur homo albus, poterit eſſe hoc dictum verum, & poterit eſſe falſum. In ipſa ergo conſtitutio-

C ne duo coniunguntur ſimul: nempe affirmatio vel negatio, & verum vel falſum.

Caput Quintum.

XXVI. DEinde d. Ea q̃ incõplexa ſunt, &c. Inquit Leui. Intelligit Philoſophus q̃ res, q̃ ſũt extra aĩam, aſcendunt oẽs ad vnũ decẽ prædicamentorũ generũ horũ. & hoc inductiue probari põt, mox declarat. ſingillatim ſingulum eorũ. D. d. Nullũ horũ, ſi incõplexa ſumant, ſignabit affirmationẽ vel negationem. Inquit Leui. Ariſtot. oſtendit p hæc verba, q̃ ipſe vult tractare de his in hoc loco, quatenus exiſtunt extra aĩam, non quatenꝰ ſignant affirmationem vel negationẽ, q̃ eſt in aĩa. nam de hoc tractabit &c. conſy- D derabit in lib. Interpretationis. Hic tñ poſſet quis dubitare, cur Ariſto. non diuiſit entia in duo genera ſuprema tm̃, nẽpe in ſubſtantiam, & accñs, cũ videat accñs vniuoce dici de oĩbus p̃dicamentis accidentis. Ad qđ dicendũ eſt, q̃ iã fuit probatum in libro Metaphyſicę q̃ hoc nomen ens dr̃ ſecũdũ prius & poſterius de cunctis p̃dicamentis. nã p prius dr̃ de ſubſtantia, & p poſteriꝰ de eorũ ordine: vt ſi dixeris quantitatẽ eſſe primũ accñs, qđ recipiat ipſum corpus & p ipſam recipiat qualitatẽ. qñ, ſi materia prĩa non haberet quantitatẽ, non reciperet qualitates contrarias, & p quantitatem & qualitatẽ recipit vbi: qñ locus naturalis datus ẽ ipſi corpori, ea tõne qua eſt cõpos quantitatis & qualitatis. hoc eſt q̃ ea rõne, qua eſt compos quãtitatis indiget loco, & ea rõne, qua eſt cõpos qualitatis, debet ei locus pro- E prius. ita quoq; & ſitus debet habenti vbi. & tandem ibi p̃batũ eſt q̃ nomen entis dr̃ de his accidentibus ſecundũ prius & poſterius: ergo nomen accidentis non dr̃ de ipſis vniuoce: quia hæc accidẽtia accidũt ſubſtãtiæ: aliud medio alio. & ſic ſoluit hoc dubium. Dignũ p̃terea iueſtigatione vr̃, quod nam accidentiũ ſit prius in ſubſtantia, vtrũ ſcilicet quantitas, vel qualitas. nã cũ quantitas, q̃ primo in corpore orĩc̃, ſit ex qualitatibus ſecundis, vt denſitas & raritas, quæ ſunt qualitates inſequentes caliditatem & frigiditatem: & ipſa quantitas orta inſequatur has qualitates: cũ ad denſitatẽ ſequat̃ quantitas minor, & ad raritatem quantitas maior: ideo vr̃ q̃ qualitas ſit prior. Sed, cũ quãtitas, q̃ primæ ineſt materiæ, ſit cã qualitãtum contrariarũ, q̃ in ea exiſtunt: cum id, quod magis accedit ad orbẽ cœleſtẽ ſit ca- F lidum, & qđ magis diſtat ſit frigidũ: hac tatione videt̃, q̃ quantitas ſit prior. Sed veritas huius negocij quidẽ eſt, quod qualitas indiuidua eſt prior i ipſo ſubiecto, ipſa quãtitate propria, quã hẽt pp eãm, quã dixim⁹: ſed abſolute, & ſimplr̃ loquendo, quantitas ipſa abſoluta eſt prior in ipſo ſubiecto qualitate abſoluta: q̃a cã qualitatis eſt ipſa qualitas in elementis exiſtens: & cã qualitatis, q̃ in elementis exiſtit, eſt ipſa quantitas abſoluta, q̃ in materia prima reperit̃. & ideo in libro Metaphyſicæ ponit̃ quantitas prior ſecundũ eſſe ipſa qualitate. ſed de oĩbus his extat grauis conſyderatio, quã ptractabim⁹ ſuo loco, Deo optimo maximo fauente.

Dubiũ, qđ p̃dicamẽtũ ſit priꝰ in ſubſtantia.

Solutio.

TRACTATVS SECVNDVS.

De Substantia. Cap. 1.

SVbstantia autē est, quę pprie, & principaliter, & maxime dicitur, quæ neque de subiecto aliquo dicitur, neq; in subiecto aliquo est: vt quidam homo, & quidam equus.

Secundæ autem substantię dicuntur species, in quib⁹ eæ, quæ principaliter substantiæ dicun-
H tur, insūt: & hæ quidem. & harum specierū genera. vt quidā homo in specie quidē est in hoīe genus vero spēi aīal. secundę igitur hæ substantiæ dicunt: vt est homo, atque animal.

Manifestum est autem ex ñs, q̄ dicta sunt, q̄p eorum, q̄ de subiecto dicuntur, necesse est & nomen & rationē de subiecto prædicari: vt homo de subiecto quodam homine dicit. prædicatur ēt & nomen: hominem enim de quodam hoīe prædicabis. &
I tio quoq; hoīs de quodam hoīe prędicabitur: quidam. n. homo & homo est. & animal. quare & nomen & ratio de subiecto prædicabitur. Eorum vero, quæ in subiecto sunt, in plurimis quidē neq; nomen, neque ratio prædicatur de subiecto: in aliquib⁹ autem nomen quidem nihil prohibet prædicari aliqñ de subiecto. rationem vero impossibile est. vt album cùm ī subiecto sit corpore, prædicatur de subiecto, dicitur enim corpus album ratio
K vero albi nunq̄ de corpore prædicabitur.

Alia vero oīa aut de subiectis dicuntur primis substantiis, aut in subiectis eis sunt. Hoc aūt manifestum est ex ñs, quę per singula proponuntur. vt animal de homine prædicatur: ergo & de quodam homine animal prędicabitur. nam, si de nullo, quorundam hominum, neque omnino de homine. Rursus color in corpore est: ergo & in quo
L dam corpore. nam, si non in aliquo esset singulorum, nec omnino ī corpore. Quare alia omnia aut de subiectis primis dicuntur substantiis, aut in subiectis eis sunt. Non ergo existentibus primis substantiis, impossibile est aliquid aliorum esse.* Secundārum vero substantiarum, magis substantia est species, q̄p genus: ppinquior enim est primę substātiæ. Si quis enim assignet primam substantiam quid est, euidentius & conuenientius assignabit, speciem q̄ gen⁹ assignās. vt hominem quendā aliquis assignans, manifestius assignabit hominem, q̄p animal assignans. illud enim proprium magis cuiusdam hominis, hoc autem cōmunius. & cùm quandam arborem assignauerit, manifestius assignabit, assignando arborem, q̄p plantam. Amplius, primę substantiæ, ideo q̄p alijs omnib⁹ subiunctum, & omnia alia vel de ipsis prædicātur, vel in ipsis sunt,

* Alias ī latina translatione addebatur. M Oia enim aiia, aut p̄dicāt̄ d eis, aut in subiectis eis sunt. quare non existentibus primis substantijs, ipose ē aliorū aliquid eē. In cod. ēt Græ. antiquo hæc verba reperiunt: in cęteris yo, quos vidi rim, minime.

propter

A propter hoc maxime ſubſtantię primæ dicuntur. quemadmodū autem primæ ſubſtantiæ ad alia omnia ſe habēt, ſic & ſpecies ad genus ſe habet. ſubīciтur enim ſpecies generi. genera enī de ſpeciebus prædicantur: ſpecies autem cum generibus non conuertuntur. Quare & ex his * ſpecies genere magis ſubſtantia eſt.

* a.l. addit ex his manifeſtū ꝙ

Ipſarum vero ſpecierum, quę cunq; nō ſunt genera, nihil magis alterum altero ſubſtātia eſt.

B nihil enim familiarius aſſignabis de quodam homine, hominem aſſignando, q̄; de quodam equo, equum. Similiter autē & in primis ſubſtantiis nihil magis alterum altero ſubſtantia eſt. nihil enim magis quidā hō ſubſtantia eſt, q̄; quidam bos.

* a.l. autē. Merito igitur poſt primas ſubſtantias ſola aliorum omnium ſpecies, & genera ſecundæ ſubſtantiæ dicuntur. Sola enim hęc, eorum quæ prędicantur, primā ſubſtantiam indicant. quendam enim hominem ſi quis aſſignauerit

C quid eſt, ſpeciem quidē, q̄; genus aſſignando, familiari⁹ demonſtrabit: & manifeſtius faciet hominem aſſignādo, q̄; animal. aliorum vero omnium quicqd aſſignauerit quis, aſſignabit extranee: velut album, aut currit, aut aliud quodcunq; talium aſſignans. Quare merito hæ ſolæ aliorum ſecundæ ſubſtantiæ dicuntur. Amplius, primæ ſubſtātiæ, eò ꝙ alīs omnibus ſubīciū tur, & omnia alia de illis prædicantur, vel in ipſis ſunt, proprīſ

D ſimæ ſubſtantiæ dicuntur. ſicut autem primæ ſubſtantiæ ad alia omnia ſe habēt, ita genera & ſpecies primarum ſubſtantiarū ad reliqua omnia ſe habent. de his enim reliqua omnia prædicantur. quendam enim hominē dices grammaticum eſſe: ergo & hominem, & animal grammaticum dices. ſilr autem & in alīs.

Commune autem omni ſubſtantiæ eſt in ſubiecto non eſſe.

E Prima nanque ſubſtantia nec in ſubiecto eſt, nec de ſubiecto aliquo dicitur. Secundarum vero ſubſtantiarum conſtat quidem etiam ſic, ꝙ nulla eſt in ſubiecto. homo enim de ſubiecto quidem quodam homine dicitur: in ſubiecto vero non eſt: neque enim in quodam homine homo eſt, ſimiliter autem & animal de ſubiecto quidem dicitur quodam homine: nō eſt autem animal in quodam homine. Amplius, eo-

F rum quæ in ſubiecto ſunt, nomen quidem de ſubiecto aliquā do nihil prohibet prædicari: rationem vero impoſſibile eſt. ſecundarum vero ſubſtantiarum de ſubiecto & ratio prædicatur, & nomen: rationem enim hominis de quodam homine prædicabis, & animalis ſimiliter: quare non erit eorum ſubſtātia, quę ſunt in ſubiecto. Non eſt autem proprium ſubſtantię hoc: ſed & differentia eorum eſt, quæ non ſunt in ſubiecto. bipes enim & greſſibile de ſubiecto quidem

G quodam hoīe dicitur, in ſubiecto vero non eſt. neque enim in homine eſt bipes, neque greſſibile. Ratio quoque differentiæ de illo prędicatur, de quocunq; ipſa differentia dicitur. velut ſi greſſibile de homine prædicat, & ratio greſſibilis de homine prædicabitur: eſt enim hō greſſibilis. Non conturbent aūt nos ſubſtantiarū partes, quę ita ſunt in toto, quaſi in ſubiecto ſint: ne forte cogamur eas non eſſe ſubſtantias confiteri. non. n. ita ea H quæ ſunt in ſubiecto dicebant, quaſi vt partes ineſſent alicui. Ineſt autē ſubſtantīs & differentīs omnia vniuoce prædicari. Omnia enim, quæ ab his prædicata ſunt, aut de indiuiduis prædicantur, aut de ſpeciebus. à prima nanq; ſubſtantia nulla eſt p̄dicatio: de nullo enim ſubiecto dicitur. Secundarū vero ſubſtātiarū ſpecies quidē de īdiuiduo prædicatur: gen⁹ vero & de ſpeciebus, & de indiuiduis. ſimiſ r aūt & differentiæ & de ſpecie- I bus, & de indiuiduis prædicantur. Et rationē quoq; ſuſcipiunt primæ ſubſtantiæ ſpecierū, & generū, & ſpecies generis: quæcunq; enim de prædicato dicuntur, eadē & de ſubiecto dicētur. ſimiliter aūt rationē differentiarū ſuſcipiunt & ſpecies, & indiuidua. vniuoca autē erant, quorū & nomen commune eſt, & ratio eadem. Quare omnia, quę a ſubſtantīs & differentīs ſunt, vniuoce prædicantur. Omnis autē ſubſtantia videtur hoc aliquid ſignificare. In primis igit ſubſtantīs indubitabile, & verum eſt, q̄ hoc aliquid ſignificant. indiuiduum enim & vnū numero eſt quod ſignifitatur. In ſecundis vero ſubſtantīs videtur quidem ſimiliter appellationis figura hoc aliquid ſignificare, quando quis dixerit hominem vel animal: non tamen verū eſt, ſed magis quale aliquid ſignificant. neque enim vnum eſt quod ſubiectum eſt, quemadmodū prima ſubſtantia: ſed L de multis homo dicitur, & animal. Non autē ſimpliciter quale quid ſignificat, quēadmodū album (nihil enim aliud ſignificat album, q̄ qualitatem) at ſpecies & genus circa ſubſtantiam qualitatem determinant. qualē enim quandam ſubſtantiā ſignificant. plus autem in genere determinatio fit, q̄ in ſpecie. dicēs enim animal plus cōplectitur, quā qui hominē. Ineſt autē ſubſtantīs nihil illis eſſe contrariū. Primæ enim ſubſtātię quid erit M cōtrarium, vt cuidam homini, vel cuidam animali: at vero nec homini, nec animali aliquid eſt contrarium. Non eſt autem hoc ſubſtantiæ proprium, ſed etiam multorum aliorū, vt quantitati. bicubito enim vel tricubito nihil eſt contrarium. at vero nec decem, nec alicui talium. Niſi forte quis multum pauco dicat eſſe contrarium, vel magnum paruo. determinatorū vero quā

Dubitationis ſolutio

torum

A torũ vero quantorũ nullũ nulli eſt contrarium.

Videt aũt ſubſtantia non ſuſcipere magis & min⁹. Dico autẽ, non ꝙ ſubſtantia nõ eſt à ſubſtantia magis & minus ſubſtantia (hoc enim dictũ eſt ꝙ eſt) ſed ꝙ vnaquæq; ſubſtantia hoc ipſum quod eſt, nõ dicit magis & minus. vt ſi eſt eadẽ ſubſtantia hõ, non erit magis & minus hõ, neq; ipſe ſeipſo. neq; alter altero. non. n. eſt alter altero magis hõ: ſicut eſt album alterũ altero magis & minus albũ: & bonũ alterum altero magis & minus bonum: ſed & ipſum ſeipſo magis & minus dicit. vt corpus, cùm ſit albũ, magis nunc albũ eſſe dicetur quã prius: & cùm calidũ ſit, magis & minus calidũ dicit. ſubſtantia vero nõ dicit magis neq; min⁹. nihil enim homo magis nunc homo q̃ prius dicitur: neq; aliorũ quicquã, quæcũq; ſubſtantię ſunt. Quapropter nõ recipiet ſubſtantia magis & minus. Maxime vero propriũ ſubſtantiæ eſſe videtur, cùm vnum & idẽ numero ſit, cõtrariorũ ſuſceptiuũ eſſe: quale in alĩs quidem non hẽt quiſquã quod proferat tale, quæcunq; nõ ſunt ſubſtantiæ: quod, cùm ſit vnum numero, ſuſceptibile contrariorũ ſit, velut color, qui eſt vnus & idẽ numero, nõ dicitur albus & niger: neq; eadẽ actio & vna numero, praua & ſtudioſa. ſimiliter autem & in alĩs, quęcunq; non ſunt ſubſtantiæ. Subſtantia vero, cùm vnũ & idẽ numero ſit, D ſuſceptiua cõtrariorũ eſt. vt quidã homo, cùm vnus & idem ſit, aliquando quidẽ albus, aliquando fit niger, & calid⁹ & frigid⁹, & prauus & ſtudioſus. in alĩs aũt nullis aliquid tale videtur. Niſi quis forſitan inſtet, dicens Inſtantia. orationẽ & opinionẽ contrariorũ eſſe ſuſceptibilia. eadẽ. n. oratio vera, & falſa videt eſſe. veluti ſi vera ſit oratio, ſedere quempiã, eo ſurgente ipſa eadem falſa E erit. ſimiliter aũt & de opinione: ſi quis enim verũ putet aliquẽ I ſedere, ſurgẽte eo, falſo putabit, eãdẽ de ipſo opinionem habẽs. Solutio. Sed ſi quis & hoc ſuſcipiat, tñ modo differt. Nã ea, quæ in ſubſtantĩs ſunt, ipſa quidẽ mutata ſuſceptibilia ſunt cõtrariorum. frigidum enim ex calido factũ mutatur (alteratur enim) & nigrum ex albo, & ſtudioſum ex prauo. ſimiliter autẽ & in alĩs vnumquodq; eorum mutationem ſuſcipiens, ſuſceptibile contrariorum eſt. Oratio autem & F opinio, ipſa quidem immobilia I oĩno perſeuerant: cùm vero res mouet, contraria circa ipſa fiũt. oratio nanque eius ꝙ ſedeat aliquis, permanet eadẽ: cùm vero res mota ſit, aliquando quidem vera, aliquãdo autem falſa dicitur, ſimiliter aũt eſt ĩ opinione. Quapropter ſaltem modo propriũ ſubſtãtiæ eſt, vt ſm mutationem ſuũpſius ſuſceptibilis ſit contrariorũ. Si quis autem reci Solo alia. piat etiam hęc, orationẽ & opi-

*a l. eſt.

nionem ſuſceptibilia eſſe contrariorum, non eſt hoc verum. Oratio nanque & opinio, non eò ꝙ ipſa aliquid recipiant, contrariorum ſuſceptibilia eſſe dicuntur: ſed eò quòd circa alterū aliqua paſſio facta ſit. nam eò ꝙ res eſt, aut non eſt, eò etiam oratio vera vel falſa eſſe dicitur, non eò ꝙ ipſa ſuſceptibilis ſit contrariorum. ſimpliciter enim a nullo, neque oratio, neque opinio mouetur. quapropter non erunt ſuſceptibilia contrariorum, cùm nulla contrarū ſit paſſio in eis facta. Verum ſubſtantia eo ꝙ ipſa contraria recipiat, hoc ſuſceptibilis eſſe contrariorum dicitur. languorem enim & ſanitatem ſuſcipit, & candorem & nigredinem: & vnumquodque taliū ipſa ſuſcipiendo, contrariorum ſuſceptibilis eſſe dicitur. Quare proprium erit ſubſtantiæ hoc, cùm vnum & idem numero ſit, ſecundum ſuū ipſius mutationē, ſuſceptibilem contrariorum eſſe. De ſubſtantia quidem hæc dicta ſint.

Idē infra i c. de Priori.

H

I

TRACTATVS SECVNDVS.

AVER.

S tractatus in ſex diuiditur partes. In prima parte agitur de Prædicamento ſubſtantiæ. In Secunda de quantitate. In Tertia de ad aliquid. In Quarta de qualitate. In Quinta de prædicamento agere & pati. In Sexta de ſitu, & quando, & vbi, atque habere.

Prima pars Quatuordecim continet particulas. In Prima particula notificatur ꝙ ſubſtantiæ bifariam diuiduntur: nempe, vel ſunt primæ ſubſtantiæ, vel ſecundæ: & vnamquanque earum declarat. In Secunda declaratur, quid ſint ſecundæ ſubſtantiæ. In Tertia oſtenditur, ꝙ ſecundæ ſubſtantiæ, quæ quidem de ſubiecto prædicantur, hoc habēt proprium, vt nomen earum & definitio prędicetur de earū ſubiecto: & ꝙ hoc non reperitur in his, quæ ſunt in ſubiecto, quæ ſunt ipſa accidentia. In Quarta probabitur, ꝙ quicquid eſt præter primas ſubſtātias, indiget primis ſubſtantijs ad eſſe ſuum. In Quinta oſtenditur, ꝙ inter ſubſtantias ſecundas, ipſa ſpecies eſt magis ſubſtantia, q̄ genus. ſubſtantiæ tamen primæ, quæ ſunt indiuidua ſubſtantiæ, magis habent hoc quàm ipſa ſpecies. & quòd huius rei cauſa eſt ſimilis: ſcilicet ꝙ ſi indiuiduum verius dicitur ſubſtantia quàm ſpecies, pari ratione ſpecies verius nominatur ſubſtantia quàm genus. In Sexta notificatur, ꝙ ſecundæ ſubſtantiæ quę ſunt eiuſdem ordinis, non dicitur aliqua earum verius ſubſtātia, quàm alia: pari ratione neque primæ ſubſtantiæ. In Septima explicatur ratio, ob quam conueniat vt ſpecies, quæ in hoc prædicamento exiſtunt, atque genera, nominantur ſecundæ ſubſtantiæ: quæ quidem de ſubiecto prædicātur, potiusquàm ea quæ prædicantur in ſubiecto, quæ ſunt ipſa accidentia. & ratio, ob quam indiuidua vocantur ſubſtantiæ primæ. In Octaua deſcribitur ſubſtantia ſimpliciter, ſiue ſit indiuiduum, ſiue vniuerſale: in qua etiam afferuntur propria diſtinguentia inter

K Primæ partis diuiſio

L

M

ſub-

A ſubſtantias ſecundas,& accidens ſim pliciter. In Nona declaratur,ꝙ illę proprietates, quibus diſtinguuntur ſubſtantiæ ſecundæ ab accidentib⁹, eiſdem mer communicant ipſæ differentiæ. In Decima probatur, ꝙ omnes ſecundæ ſubſtantiæ, atq; differentiæ habent nomina vniuoca. In Vndecima ſoluit dubiũ, quod perſuadet ſecundas ſubſtantias cõprehendi per primas,& ꝙ ſunt eiuſdem ſpeciei. In Duodecima narratur,ꝙ ex proprietatibus huius prædicamenti vna eſt non habere contrarium, in qua proprietate com-
B municant aliqua alia prædicaméta. In Tertiadecima declaratur,ꝙ inter proprietates huius prædicamẽti vna eſt,vt nõ ſuſcipiat exceſſum vel defectum : cùm tamen alia prædicamenta id ſuſcipiant. In Quartadecima narratur, ꝙ principalis proprietas prædicamenti ſubſtãtiæ eſt, recipere contraria. & diſputat Ariſtoteles de hoc:& ſoluit dubium in ſurgens in hoc negocio.

Sermo de prædicamento Subſtantiæ.

PArticula Prima. Dixit Ariſto. ꝙ ſubſtantiæ bifariam dicũtur:
C nempe primæ, & ſecundæ. Subſtantia autem,quę prima denominatur, quæ quidem vere,& primo ſubſtantia dicitur, eſt indiuiduum ſubſtantiæ :cuius deſcriptio iam in ſuperioribus tradita fuit, quę ſcilicet nec de ſubiecto aliquo dicitur, neq; in ſubiecto exiſtit : vt indiuiduum hominis, vel equi.

Particula Secunda. Secundæ vero ſubſtantiæ dicuntur ſpecies, in quibus indiuidua exiſtũt ſimili modo,quo meſt pars ipſi toto,ac genera quoq; ſuas continent ſpecies. vt gratia exempli, Socrates exiſtit in D
ſpecie, ſcilicet in homine, & homo in ſuo genere, quod eſt animal. & Socrates,qui eſt indiuiduum,eſt prima ſubſtantia:& homo,qui de ipſo prædicatur,atque animal,dicuntur ſecundæ ſubſtantiæ.

Particula Tertia. Ex his itaque, quæ in præfatione huius libri dicta ſunt,perſpicuum eſt, quòd ea, quæ de ſubiecto prædicantur, quæ quidem ſunt ſecundæ ſubſtantiæ,neceſſariò prædicatur nomen & definitio eorum de ipſo ſubiecto. vt exempli gratia,hoc nomẽ homo vere di-
E citur de Socrate vel Platone indiui duo:& eius definitio quoq;.nam dicimus Socratem vel Platonem,eſſe hominem & animal rationale,quæ eſt definitio hominis. Ea vero,quę in ſubiecto dicuntur, quæ ſunt ipſa accidentia,nec nomen, neque definitio eorum prędicatur vt plurimũ de ſubiecto demonſtrato. vt albedo, quæ non prædicatur de corpore, ita vt dicatur corpus eſt albedo: neque etiam eius definitio, ita vt dicatur, corp⁹ eſt color diſgregatiuus viſus. In nonnullis tamen locis contingit prædicari nomen, ſed non de
F finitionem: vt dicunt Arabes in lingua eorum,quòd moneta eſt excuſſio domini. nam definitio excuſſionis non prędicabitur de moneta. Si vero per nomina denominatiua ſignificentur,tunc poterit de ſubiecto vere dici nomen,& definitio eorum. ſed definitio non prædicabit de ſubiecto prædicatione notificante eius eſſentiam, quemadmodum prædicantur definitiones ſubſtantiarum de ipſis ſubſtantijs. vt exempli gratia album, quod eſt in ſubiecto,ſcilicet in corpore, ac prædicat

de

G de ipſo corpore, quod ab ipſo denominatur, & dicitur quòd eſt album. definitio tamen ipſius albi non prædicatur vllo pacto de corpore, ita vt notificet eius eſſentiam.

Particula Quarta. Omnia prẽter primas ſubſtantias, quæ ſunt quidẽ ipſa ſingularia, vel dicũtur de ſubiecto, vel dicuntur eſſe in ſubiecto. Et hoc inductione monſtrari poteſt, videlicet ꝙ indigeant ſubiecto. vt gratia exẽpli animal, quod vere prẽdicatur de homine: propterea quia vere prædicatur de aliquo hoĩe indiuiduo. nã ſi non vere diceret de
H aliquo hoĩe indiuiduo, haudquaq; et vere prædicaretur de hoĩe, qui eſt ſpẽs. Pari ratione & color, qui vere prẽdicatur de corpore, propterea quia vere prædicatur de aliquo corpore ſingulari. Sequit ergo ex his, ꝙ quicquid eſt ꝑter primas ſubſtantias, vel dr̃ de ipſis, vel eſt in ipſis, ſ. de primis ſubſtãtiis, vel in eis eſt. ſequit ergo ꝙ, ſi non darent primæ ſubſtãtiæ, nõ poſſet dari aliquid ex ſecũdis ſubſtãtiis, neq; ex accñtib⁹.

Particula Quinta. Inter ſecũdas ſubſtantias ipſæ ſpẽs debent potius vocari ſubſtantia, q̃ genera: qa ſunt
I propinquiores primis ſubſtantiis q̃ genera. nam ſi reſpondeat ꝑ ſingulum horũ ad interrogationẽ factã per quid eſt Socrates, qui eſt indiuiduũ, quod eſt prima ſubſtãtia, erit vtiq; cõgrua reſpõſio ad interrogationẽ factã ꝑ quid eſt, ex parte ginis eius. Veruntñ reſponſio ꝑ ſpẽm ad interrogationem ꝑ quid eſt indiuiduũ, exactius & clarius notificat ipſum indiuiduũ, q̃ reſponſio ꝑ gen⁹. vt exempli gratia, ſi quæratur quid ſit Socrates & reſpondeat ꝙ eſt hõ, erit quidem clarior notificatio de Socrate, q̃ ſi reſpondeatur ꝙ ſit ani K
mal: quia humanitas eſt magis propria Socrati q̃ animalitas. ſic enim ſe habet vſe vel cõe cũ ipſo proprio. Hæc ergo eſt vna ratio, quæ probat ipſas ſpecies verius dici ſubſtantias, q̃ ipſa genera. Alia vero ratio eſt, quia, cum primæ ſubſtantiæ verius dicantur ſubſtãtia & ens, quã ſecundæ ſubſtantiæ vel accidentia: eò qa reliqua omnia prædicẽtur de ipſis, vel ſint in ipſis: & ita ſe habẽt genera ad ſpecies, ſicut reliqua alia ad primas ſubſtantias: nempe ꝙ primæ ſubſtantiæ ſunt ſubiecta reliquarũ
rerum, quẽadmodum ſpecies ſunt L
ſubiecta generum: nam genera prædicantur de ſpeciebus, quemadmodum prædicantur reliquę res de primis ſubſtantiis, & non econtra: videlicet vt prẽdicentur ſpecies de generibus, quẽadmodum ẽt non contingit in reliquis reb⁹ in prædicatione primarũ ſubſtantiarũ, ſ. de quibus non prædicat ſubſtantia prima: ex his ergo ſequitur, ꝙ ſpecies verius dicuntur ſubſtantia, q̃ genera ipſa.

Particula Sexta. Species aũt ſubſtantiarũ, quæ nõ ſunt genera, vna non eſt magis ſpẽs q̃ altera. Nam, ſi de Socrate reſpondeatur ꝙ ſit hõ, M
non fiet maior notificatio, q̃ ſi de equo indiuiduo reſpondeatur ꝙ ſit equus. Par quoq; ratio eſt de primis ſubſtantiis. nam non dicitur verius nomen ſubſtantię de vna q̃ de alia: qm̃ ſingularis homo nõ dicitur verius ſubſtantia, q̃ ſingularis equus.

Particula Septima. Spẽs prẽterea primarũ ſubſtantiarũ, atq; earũ genera magis dicunt ſecũdę ſubſtãtię, q̃ reliqua alia, quæ de eis prædicant. qm̃, ſi reſpõdeat ad interrogationẽ factam ꝑ quid eſt prima ſubſtantia

per

A per quod uis horũ, erit vtiq; notificatiua eius, licet rñsio per ſpeciem maiorẽ p̃ſtet notitiam. at, ſi per aliqd̃ aliud pręter hęc reſpondeat, tũc reſponſio nõ erit cõgrua, neq; proportionata interrogationi. vt exẽpli gr̃a ſi reſpõdeatur ad interrogationem, quid eſt Socrates, q̃ eſt hõ, tunc maior tradetur notitia, q̃ ſi reſpondeatur q̃ ſit animal: quamuis vtrunq; eorũ notificet eius quiditatẽ. ſed, ſi reſpondeatur q̃ eſt albus, vel bicubitalis, tunc rñdetur p rẽ ſibi alienã, & quæ eſt extra eius natur̃. Neceſſario ergo debent hęc nominari ſẽdę ſubſtantię magis q̃ aliquid aliud reliquorũ prędicamentorũ. Hęc igit̃ eſt vna ex rõnibus, ob quã ſpecies primarum ſubſtantiarũ, earumq; genera, potius debeant vocari ſubſtantiæ, q̃ reliqua, quæ de eis prædicantur. Alia inſuper rationi videtur hoc idem ita ſe habere: nẽpe, quia eadẽ eſt rõ primarũ ſubſtantiarũ ad reliqua oĩa, quę eſt ſpecierũ ſubſtantiarũ & generũ earum ad reliqua alia vr̃ia prędicamentorũ. nã quẽadmodũ reliqua oĩa vel p̃dicant̃ de primis ſubſtantijs, vel exiſtunt in eis, vt paulo ante dictũ fuit, ita quoq; reliqua vr̃ia prædicamẽtorũ extant in ſecundis ſubſtantijs, ſ. q̃ illorũ vr̃ia exiſtunt in vr̃ibus ipſarũ: quẽadmodũ eorũ indiuidua inſunt indiuiduis ſubſtantiarum primarum: vt grammatica, quæ homini ineſt, & bicubitale, quod ineſt corpori.

B

C

Particula Octaua. Cõe aũt eſt cuilibet ſubſtantię, ſiue indiuiduũ fuerit, ſiue vr̃e, nõ eẽ in ſubiecto. Q̃m, cũ duo ſint genera ſubſtantiarum, nẽpe primę & ſecundę ſubſtantiæ: primę aũt vt dictum eſt, nõ ſunt in ſubiecto neq; de ſubiecto dicunt̃: ſe cũde vero de ſubiecto dicunt̃, & nõ ſunt in ſubiecto: cõe ergo eſt vtriq; generi earum non eſſe in ſubiecto.

D

Particula Nona. Iã diximus propriũ ſecũdarũ ſubſtantiarũ eſſe p̃dicari de ſubiecto, & nõ eẽ in ſubiecto: idcirco nomẽ, ac definitio earũ p̃dicabit̃ de ſubiecto, quatenus ſunt p̃dicabilia de ſubiecto: & q̃ aliqua eorum, quæ in ſubiẽcto ſunt, prædicatur nomen eorum de ſubiecto, definitio vero non. Veruntñ hoc, quod habent ipſę ſubſtantiæ ſecundæ, non eſt eis propriũ: q̃m & dr̃ia ipſa dicit̃ de ſubiecto, & nõ ẽ in ſubiecto. vt exẽpli gr̃a rõnale, qd̃ dr̃ de hoĩe, & non eſt in eo, cũ non inſit ei, ea rõne, qua ineſt albedo corpori. & ideo nomen eſt definitio dr̃ię verę dicent̃ de ſubiecto, quẽadmodũ de ſecundis ſubſtantijs dictũ eſt: nã hoc nomen rõnale, & eius definitio, q̃ eſt eſſe conceptiuũ per cogitationẽ, & contẽplationẽ, prædicabũtur quidẽ de homine in eo qd̃ quid eſt. Nec nos quis perturbare põt, dicens q̃ ipſum rationale atq; dr̃iæ oĩno in ſubiecto ſint: nẽpe in illis rebus, quibus ipſę ſunt dr̃ię. vt rationale qd̃ ineſt homini, vt accidẽtia ſunt in ſubiecto, vt albedo in corpore. q̃ñ rationale eſt in ſubiecto, ſ. in homine, quatenus eſt pars eius. ſed non ita ſe habet res de albedine cum corpore. & ideo, cùm dicitur in deſcriptione accidẽtium quòd ipſa dicũtur eſſe in ſubiecto, non debet intelligi quòd ſint in ipſo veluti pars eius, ſed quatenus ſubiectum poteſt reperiri ſine ipſis.

E

F

Particula Decima. Secundæ rurſus ſubſtantiæ atq; differentiæ hoc habẽt propriũ, vt quicquid earum

prę-

G prædicetur, prædicabitur quidem vniuoca prædicatione. Nam quicquid earum prædicatur, vel prædicabitur quidem de indiuiduis, vel de ſpeciebus: qm̃ primę ſubſtantię de nulla re omnino prædicantur: ſpecies vero de indiuiduo prædicatur: vt homo de Socrate. genera quoque de ſpeciebus & indiuiduis prædicantur. De primis autem ſubſtantijs neceſſe eſt vt p̃dicentur definitiones ſpecierum earum, atque earum generum, ſicut prædicantur de ipſis nomina eorum. De ſpeciebus autem res perſpicua eſt: de ge-
H neribus vero res iã ex ſuperius dictis ſatis conſtat. nam genus dicitur de ſpecie, & ſpecies de ſubſtantia prima, quæ eſt ipſum indiuiduum & jam fuit dictũ, ꝙ quicquid dicitur de prædicato dicto de aliquo ſubiecto, dicitur etiam de illo ſubiecto: vt ſe habet genus ad ſpeciem & ad indiuiduum. Et pari ratione prædicabuntur definitiones differentiarum de indiuiduis & ſpẽbus, quem admodũ prædicantur nomina. ſi ergo res ita ſe habet, nẽpe ꝙ res, quarum nomina ſunt vniuoca, nomen earum atq; definitio vꝛis eſt vnica
I in ſe, vt dictum eſt: ſequitur ergo ꝙ proprium eſt ipſis differentijs, ac alijs rebus, quæ in hoc prædicamento ſunt, vt prædicatio earum de omnibus rebus, de quibus prædicatur, ſit prædicatio rerum, quarum nomina ſunt vniuoca, non quatenus ſunt nomina denominatiua.

Particula Vndecima. Videtur autem ꝙ omnis ſubſtantia ſignificet ſubſtãtiam ſingularem indiuiduã. De primis quidem ſubſtantijs nemo dubitare poteſt hoc eſſe verũ, ꝙ ſignificant indiuidua ipſa: eorũ enim nomina vnicam rem numero ſignificant. De ſecũdis vero ſubſtantijs videtur ꝙ nomina, quæ eas ſignificant, ſimilantur nominibus ſignificantibus illas: quia ſimilantur nominibus indiuiduorum, vel quia ſunt in vſu pro nominibus indiuiduorum, quæ quidem ſignificant indiuiduum. ſed res non ita ſe habet: ſed ſignificant qdcunque indiuiduum contigerit, cùm ſubiectum huius nominis non ſit vnum in ſe: quemadmodum eſt nomen, quod ſignificat per formam ſuam, primam ſubſtantiam. nam Socratis & Platonis nomen ſignificat indiuiduum tm̃: ſed homo & animal, & deniq; ſpecies, & genus multa ſignificant; licet diſtinguantur huiuſmodi multa ab alijs, non diſtinctione, quæ ſit tantum ſignum, vt diſtinguit album id quod denominatur per ipſum, ſed diſtinctione per eſſentiam rei. ſpecies autem & genus ſunt impoſita, vt diſtinguant rẽ per ſuam eſſentiam ab alia re: veruntamen genus eſt communius q̃ ſit ſpecies. nam hoc nomen animal cõplectitur quicquid ſignificat nomen hominis, cùm animal ſit genus ad hominem.

Particula Duodecima. Ineſt autem prædicamento ſubſtantiæ hoc proprium, ſcilicet non habere contrarium: nam homini vel animali nihil eſt contrarium. Sed in hoc proprio communicat cum ea aliqđ aliud prædicamẽtum, vt gratia exempli quantitas. nam bicubitum, vel decem, vel aliquod aliud hmõi generis, nullum habet contrarium, niſi quis dixerit paucum in quantitate eſſe contrarium multo, & magnum paruo. de quantitate vero diſcreta

A ſcreta manifeſtum eſt, ꝙ non habet contrariũ: vt quinq;, tria, quatuor.

Particula Tertiadecima. Propriũ adhuc eſt ipſi ſubſtantiæ non ſuſcipere exceſſum & defectum. Neque intelligo vnã ſubſtantiam non poſſe verius nominari ſubſtantiam, q̃ aliam: nam hoc iam à nobis conceſſum eſt, cùm diximus indiuidua ſubſtantiæ principalius dici ſubſtãtiam q̃ eorum vniuerſalia. ſed intelligimus ſpeciem vel genus earũ non prædicari magis de vno, quàm de alio indiuiduo: neq; in vno tẽpore, magis q̃ in alio. Socrates n.

B non eſt magis animal, q̃ Plato, neque magis animal hodie, q̃ heri. quẽadmodũ vnum album, eſt magis album, aliquo alio albo: & hodie magis album, quàm heri.

Particula Quartadecima. Videtur autem maxime proprium ſubſtantiæ eſſe, vt cùm ſit vna & eadem numero, ſit ſuſceptibilis contrariorũ. & hoc inductiue comprobari licet, nempe, non poſſe reperiri aliquod indiuiduum numero præter ſubſtantiam, quod recipiat contraria. nam vnus & idẽ color numero nõ poteſt recipere albedinem & nigre-

C dinem: neq; vna & eadem actio poterit ſuſcipere laudem & vituperationẽ. parq́; ratio eſt de reliquis p̃dicamentis, quæ non ſunt ſubſtantia. ſed vna & eadem ſubſtantia ſuſcipiet quidem contraria. vt exempli gratia Socrates q̃nq; erit iuſtus, quandoq; vero iniuſtus: & q̃nque calidus, q̃nq; vero frigidus. Contra tñ hãc inductionem poſſet quis inſtare. q̃n videtur ꝙ oratio, & opinio ſuſcipiant contraria. nam põt quidem quis dicere, orationem & opinionem, quæ habetur de Socrate ſurgente, ſi ſurgit eſſe veram: ſi

D vero ſedeat eſſe falſam. Vna ergo & eadem oratio ſuſcipiet verum & falſum: quæ quidem ſunt contraria. Sed & ſi concedatur, quòd ſuſcipiat contraria, hæ tamen duę rationes adhuc differunt inter ſe. quoniam, ſi ſubſtantia ſuſcipit contraria, ideo quidem ea ſuſcipit, quia mutatur in ſe ipſa, & recedit vnum contrariorum, & aliud recipit. ſed oratio & opinio non alterantur in ſe, dum ſuſcipiunt verũ & falſum: ſed mutata re in ſe ipſa extra intellectum, à qua pendet ipſa opinio. vt gratia exempli opinio, quæ de So-

E crate habetur ꝙ ſedeat, ſuſcipiet quidem veritatem ſi Socrates ſedet: falſitatem vero ſi ſurgit. Propriũ igitur ſubſtantiæ erit, & ſi cõcedamus ꝙ hoc dicatur ſuſcipere contraria, vt ſcilicet ipſa mutata in ſe ſuſcipiat contraria.

Sed melius eſt dicere ꝙ hoc non dicitur recipere contraria. quoniã oratio & opinio, & ſi dicantur q̃nque verę, quandoq; falſæ, non ideo ſic dicuntur, quia verum oriatur in eis per ſe in aliquo tempore, & falſum alio tempore: quemadmodũ

F orit albedo in Socrate ipſo in vno tempore, & nigredo in alio tempore. ſed verum & falſum in oratione eſt profecto relatio quædam, & proportio inſequens mutationem rei, de qua habetur opinio & oratio: non ortus alicuius rei in ſe.

Veritas & falſitas in oſone é relatio q̃da.

Proprium ergo ſubſtantiæ eſt, quòd vna & eadem ſubſtantia ſuſcipiat cõtraria. Et hoc ſit ſatis de ſubſtãtia.

Sermo

G *Sermo de prædicamento Substantiæ.*

Articula Prima. Dixit Aristo, Substãtiæ, bifariã dicunt, &c. Inquit Leui. Licet propositum huius artis non sit tractare, & inqrere vtrũ vniuersalia sint causa particularium: vel particularia sint causa: ob quã vniuersalia reperiant, quæ quidem controuersia iam orta est inter Aristotelem, & Platonẽ: nihil minus hæc ars, eo quod sumit genera species, & prout sunt res famosæ, debet vtiq; ratione famositatis, (vt ita loquar) determinare quod nam istorum debeat denominari prima substantia secundum famam.

Particula Secunda. D. Auer. Secundæ vero substantiæ, &c. inquit Leui. Dixit simili modo, quo ineſt pars ipsi toto: & non dixit H sicut ineſt pars totius. quia cum partes totius sint terminatæ & notæ, minorabit' quidem ipsum totum: si aliqua pars ab eo remoueat; & sic nõ remanebit totũ, sed spẽs remanebit species; licet tollatur ab ea individuum. Adde etiã q; spẽs nõ est individua. & ideo eius partes sunt infinitæ. sed partes totius cõtinent' aliquo numero: quicũq; fuerit ille. sed modus, quo insunt individua in ipsa, est similis illi quo ineſt pars, q̃a sunt in ea, sicut existit pars in toto. & par est rõ individuorũ cum generibus: videlicet q; individua reperiuntur in generibus modo simili, quo ineſt pars toti.

Particula Tertia. Ex his ergo quæ in præfatione huius libri dicta sunt; patet q; ea, q̃ de subiecto dicũtur, &c. Inquit Leui. Cum dicit Moneta est excussio dñi, i est nummisma, seu habet rõnem monetæ ex percussione I talis dñi: & vulgus solet simpliciter nominare monetã excussionẽ nomine non denominatiuo. & definitio percussionis non prædicat' de moneta, quia percussio est accidens, & moneta est substãtia. D. d. Si vero per nomina denominatiua significatur, tũc nomẽ & definitio vere dicentur de subiectõ. Inquit Leui. Hoc est manifestũ, qm̃ album prædicatur de corpore albo, nam diuinus corpus est album: & definitio quoq; albidi eo pdicabitur, quæ est coloratum colore disgregatiuo visus, dicimus. n. corpus est coloratũ colore disgregatiuo visus. verũtamẽ nõ prædicatur de eo ratione notificãte substantiam illius corporis.

Particula Quarta. D. d. omnia præter primas substãtias, &c. Inquit Leui. Voluit hic ostẽdere prout famosum est, id quod suppoſuerat ante hoc, videlicet q; individua sunt priora sc̃m esse: ita vt si nõ præesſent ipsa, nõ reperiret' quicquã ex secũdis substãtijs, & accidẽtibus. patet ita q; hæc declaratio satis est, prout ad hanc attinet artem.

Particula Quinta. D. d. Inter secũdas substantias ipse spẽs debent potius vocari substãtia, &c. Inquit Leui. Hoc est clarũ. & vult hic ostẽdere, q; quãto magis accedunt vniuersalia ad individua, verius nominant' substantia: & ens q̃ illa vniuersalia, quæ magis recedunt ab individuo. & hoc probat duabus tõnibus. Prima, quia quò vniuersale accedit magis ad individuum, eò magis notificat quiditatẽ illius individui, quod est prima substãtia. Secũda est, quia ratio speciei ad individuũ est rõ gñis ad speciẽ. nam quẽ admodũ species prædicat' de individuo, & L nõ econtra. scilicet vt pdicetur individuum de specie: ita quoque genus prædicatur de specie, & non econtra.

Particula Sexta. D. d. Species aũt substantiarũ, quæ nõ sunt genera, &c. Inquit Leui. Sentẽtia huius dicti est, q; specierũ vltimarum, q̃ scilicet nõ possunt esse genera: nulla earũ verius nosatur substantia, q̃ alia: quia oẽs ipsæ exactæ notificant quiditatẽ primæ substãtiæ, videlicet eius materiã ac formã. & pat ratio quoq; est de ipsis substãtijs primis, scilicet quod sunt pars modo substãtiæ, cum quælibet earum reperiatur individua.

Particula Septima. D. d. Spẽs aũt primarũ substantiarũ, &c. Inqt Leui. Totũ hoc est clarũ: qm̃ quẽadmodũ individua accidentiũ sunt in primis substãtijs: ita quoq; vlia accidentiũ sunt in substãtijs secũdis, quibus hmõi accidens est proprium: videlicet q; nõ reperitur in aliquo alio: vt Grãmatica, quæ M nõ reperitur in aliquo alio ab homine.

Particula Octaua. D. d. Cõmune aũt est cuilibet substãtiæ, &c. Inquit Leui. Voluit hic ostẽdere, q; dñe sunt quoq; substãtiæ: licet dicant' esse in subiecto: nã nõ dicunt' esse in subiecto, ita vt nõ sint pars eius. & vltro, si dicunt' esse in subiecto, equiuoce id dicunt, scilicet de hac pdicatione, & de pdicatione in subiecto, quę dicta est in principio huius libri.

Particula Nona. D. d. Propriũ secundarũ substantiarũ, &c. Inquit Leui. Intelligit hæc nõ prædicari in subiecto, sed semper dici de subiecto: licet vniuersalia accidentiũ quandoq; prædicentur in subiecto, vt dictũ fuit.

Particula Decima. D. d. Secundæ rursus substantiæ, &c. Inquit Leui. Per id vero,

quod

A quod dicit, ꝙ horum prædicatio eſt veluti prædicatio rerum, quarū nomina ſunt vniuoca, nō quarū noīa ſunt denominatiua, intelligit nomina deriuata à noīe accidētis, vt album. horū enim noīa dicunt̄ æquiuoca: nō quæ deriuata ſunt ex dīa ſubſtantialiꝫ: illa etenim nomina vniuoca dicuntur, vt in ſuperioribus probatum fuit.

Particula Vndecima. D.d. Videtur autē ꝙ quælibet ſubſtantia ſignificet ſubſtantiā ſingularem: quæ eſt ipſum indiuiduum. Inquit Leui. Per hoc quod hic dicit. vī velle, ꝙ genera & ſpecies ſignificent ſubſtantiā indiuiduam, quatenus eſt indiuidua. ſed res nō ita ſe habet: ſed ſignant quodcūq; indiuiduum contigerit ex indiuiduis, de quibus ſolet fieri prædicatio. & ideo ſignificant multa. D.d. licet diſtinguantur hmōi multa ab alijs nō diſtinctione, quæ ſit tm̄ ſignū, &c.

B Quoniā primæ ſubſtātiæ diſtinguunt̄ inter ſe, nō per rem ſubſtātialem: ſed per id quod eſt tm̄ ſignū, hoc eſt vocatur hoc indiuiduū Socrates. & aliud Plato: nam hoc nomē diſtinguit per id, quod eſt ſignū, nō notificās eſſentiā eorum, neq; ſignificans aliquod ex accidētibus eorū. & ideo hoc ſignū eſt minus efficax ad diſtinctionē tradendā, quàm illud ſignum, quod per exemplum dedit. ſ. ipſum albū. nam albedo eſt ſignum illis, ꝙ ab eo denominantur: & notificat hoc accidens ineſſe eis, & diſtinguit ea ab alijs per hoc accidens.

Particula Duodecima. D.d. Ineſt autem ſubſtātiæ hoc propriū. ſ. non habere cōtrārium. Inquit Leui. Manifeſtū eſt, ꝙ ſubſtantia nō habet contrariū. ſed eſt quoq; manifeſtum, ꝙ in hoc cōmunicant etiam aliqua

C alia p̄dicaméta cū ea: nam quātitas nō hēt contrariū. & iō hoc nō eſt propriū ſubſtantiæ: vt patet in generibus quātitatis cōtinuę, & diſcretæ. qm̄ bicubitum vel tricubitum non habet contrarium. identidem neque quinq;, vel ſex habet contrarium. Et ſi videatur ipſam habere contrariū, id quidē fit ratione pauci & multi, & magni & paruī, non quatenus ſunt ſpecies quātitatis per ſe exiſtentes: vt ſunt duo vel tria. ſed poſterius probabitur, ꝙ nec magnū & paruum, neq; multum & paucum ſunt contraria: immo neq; in genere quantitatis locant̄. & ideo dicit Ariſt. ꝙ hoc non eſt uerū propriū ſubſtantiæ. Inſurgit ꝛn dubiū cōtra hoc, quod dicitur hic, ꝙ ſubſtātia nō habet contrariū. Quoniā in philoſophia Naturali fuit ꝓbatum, aliqua elementorū eſſe inter ſe contraria: vt exempli grāda, terra eſt ignis cōtraria. cur ergo dicit Ariſt. ſubſtantiā non habere contrarium? D

Quidā autē p̄cēperūt hoc dubium, ob quod ſuerūt coacti dicere, eleméta habere alias formas, præter caliditatē, frigiditatem, humiditatem, & ſiccitatē, quæ ſunt inter ſe contrariæ. ſed illas alias formas dicunt non eſſe contrarias inter ſe. & ſic verificat̄ apud eos dictum Ariſto. ꝙ ſubſtantia nō hēt contrariū. Et nos iam declarauimus in nr̄is expoſitionibus in libros Philoſophiæ Naturalis falſitatē huius poſitionis. Et ideo melius eſt dicere hanc artē non ponere, niſi ea quæ famoſa & apparentia ſunt: quæ quidē ſunt ipſa ſenſibilia. nulla ergo datur ſubſtantia ſenſibilis, q̄ habeat contrariū ſenſibile: elementorū aūt quædā nō habent eſſe ſenſibile, vt aer & iguis, longe minus ergo p̄cipiet̄ inter ipſa contrarietas. Quod aūt ex ipſis E ſenſibile vī, eſt aqua & terra: quę tm̄ nō ſunt contrarię, & cum aer ſenſu nō percipiatur, ideo putarunt aliqui primo intuitu ipſum eſſe vacuum: vt narrauit Ariſtote. in libro Phyſicorum.

Particula Tertiadecima. D.d. Propriuꝫ adhue eſt ipſi ſubſtantiæ nō ſuſcipere exceſſum & defectū. Inquit Leu. Nō ītelligit hic ꝙ ſubſtātia aliqua nō dicat̄ verius ſubſtantia, q̄ aliqua alia ſubſtātia: nā hoc eſt omnino neceſſariū, vt iam probatū fuit. ſed intelligit ꝙ nō p̄dicatur ſecundū magis & minus de ea re, de qua prædicatur. Nos aūt dicimus, ꝙ hoc quoq; non eſt vere propriuꝫ ipſi ſubſtātiæ qm̄, cum exceſſus & defectus in prædicatione reperiat̄ tm̄ in rebus habētibus contrariū, habens medium, vt in ſuperioribus ꝓbatū fuit, & dentur aliqua prę dicaméta, q̄ nō habent mediū; ergo manife F ſtum eſt ꝙ non p̄dicabunt̄ de ea re, de qua prædicant̄ ſecundū exceſſum & defectū. & iō Ariſt. debebat dicere ét in hac parte ꝙ in hoc ꝓprio eōicant aliqua alia p̄dicaméta.

Nec nos latere licet, quòd vere ipſa ſubſtantia non ſuſcipit exceſſum & defectum: licet aliquæ ſubſtantiæ ſint inter ſe contrariæ: vt diximus de elemēts: vt exempli gratia, ignis. nam licet aliquis ignis ſit calidior aliquo alio igne, & ſic de qualitatibus reliquorum elementorum, quæ ſunt formæ eorum, dicendum eſt, vt in libris ſcientiæ Phyſicæ probatum fuit: nihil minus non prædicatur ignis de illis partibus ſecundum magis & minus, & neq; aliquod aliud elementum de ſuis partibus. quoniam ille

calor

G calor, quo ignis eſt ignis, habet aliquam latitudinem: & quicquid reperitur in illa latitudine, eſt quidem ignis eodem tenore. ſed hoc ſeorſum tractabimus in expoſitione noſtra ſuper libros ſcientiæ Naturalis. nã hoc negocium deſyderat inueſtigationem propriam ſeorſum. hic autem non datur locus huic inueſtigationi, vt palam eſt.

Particula Quartadecima. D.d. Videtur autem maxime proprium ſubſtantiæ eſſe, &c. Inquit Leui. Totum hoc eſt clarum. & intelligit hic, q; & ſi fateamur q;, cum vna opinio recipit verum & falſum, dicatur recipere contraria, differat tamen receptio contrariorum in ſubſtãtia, à receptione cõtrariorum in opinione. quia ſubſtantia recipit contraria ipſa mutata in ſe: ſed non ita res ſe habet in oratione, & opinione. erit igitur proprium ſubſtantiæ, vt recipiat contra-
H ria, dum tranſmutatur in ſe. ſed melius eſt dicere, q; hoc non dicitur recipere contraria. & ſic non indigebimus illo ſecundo proprio, ſcilicet dicere dum in ſe tranſmutetur: quoniam, cum dicimus vnam ſubſtantiam recipere contraria, nullum aliud prædicamentum communicabit in hoc.

De *Quanto*. Cap. 2.

QVanti autem aliud quidem eſt diſcretũ, aliud autem continuum: & aliud quidem ex habentibus poſitionem ad ſeinuicem in ipſis, partib⁹ conſtat, aliud autem ex non habentibus poſitionem.
I Eſt autem diſcretũ quidẽ, vt numerus, & oratio: continuum vero, vt linea, ſuperficies, corpus. amplius autem præter hæc, loc⁹ & tempus. Partium etenim numeri null⁹ eſt communis terminus, ad quem copulãtur partes eius. vt quinque, ſi ſunt denarñ partes, ad nullum terminum cõmunem copulantur quinque & quinque, ſed ſemp diſcreta ſunt. & tria & ſeptem ad nullum cõmunem terminum cõpulantur. neq; omnino habeas in numero K cõem terminum partium accipere, ſed ſemper diſcretæ ſunt. quapropter numerus quidẽ diſcretorũ eſt. Similiter aũt & oratio. q; etenim quantũ eſt oratio, manifeſtũ eſt: menſurat̃. n. ſyllaba breui, & longa. dico autem cum voce orationem factam. ad nullum. n. cõem terminum particulæ eius copulant̃. non. n. eſt cõis terminus. ad quem ſyllabæ copulentur. ſed vnaquæq; diuiſa eſt, ipſa ſm ſeipſam. Linea vero continua eſt. eſt. n. ſumere cõ- L munẽ terminũ pũctum, ad quẽ partes eius copulentur: & ſuperficiei, lineam. plani nanq; partes ad aliquem cõem terminum copulantur. ſiſr aũt & in corpore habeas ſumere cõem terminũ, lineam vel ſupficiẽ, ad quã corporis partes copulantur. Eſt autẽ taliũ & tẽpus & loc⁹: præſens enim tempus copulat̃ ad præteritũ & ad futurũ. rurſus loc⁹ cõtinuorũ eſt: locũ. n. quendã partes corporis obtinẽt, quæ ad cõ- M munẽ terminum copulant̃: ergo & loci partes, quæ obtinent ſingulas corporis partes, ad eundẽ cõem terminũ copulant̃, ad quẽ & corporis partes. quapropter continuus erit & locus: ad vnũ enim cõem terminũ eius partes copulantur. Amplius autem, alia quidem conſtant ex partibus quæ in eis ſunt, poſitionem habentibus ad ſeinuicẽ, alia aũt ex non habentibus poſitionẽ. vt lineæ quidẽ partes poſitionem habent

* a.l. ſumere, & aſſignare.

A habent ad ſeinuicem. ſingulę nā que earum ſitæ ſunt alicubi: & habeas vnde diſtincte ſumas, et aſſignes vbi ſingulæ ſitæ ſint in plano, & ad quam partem reliquarū copula nt. ſilr aūt & partes plani poſitionem habent aliquā. ſilr nāq; aſſignaret vnaquę que vbi iacet: & q̄ copulant ad ſeinuicem. ſed & ſolidi partes ſimiliter, & loci. In numero autē non poterit quiſquā oſtendere, quemadmodū partes eius poſitionem aliquā habent ad ſeinui
B cem, aut vbi iacent, aut q̄ partes ad ſeinuicem connectunt. Neq; eæ, q̄ temporis ſunt. nihil. n. permanent partes temporis. quod aūt non eſt pmanens, qūo poſitionem aliquā habebit? Sed magis ordinem quendā dices habere: eò q̄ aliud quidē prius ſit tēporis, aliud vero poſterius. Sed & in numero ſilr: eò q̄ prius numerat vn⁹ q̄; duo, & duo q̄ tria. & ſic habebunt aliquē ordinē: poſitionē vero non omnino accipies. Sed & oratio ſilr. nulla. n.
C remanet pārtiū. ſed dictū eſt ſi mul, & non eſt hoc amplius aſſumere. quapropter nō erit nulla poſitio partium eius: ſiquidē pmanet. Igitur alia ex habētib⁹ * poſitionem partibus conſtāt: alia ex non habentibus poſitionem. Proprie aūt quanta hęc dicuntur ſola quæ dicta ſunt: alia vero oīa ſm accidens. ad hæc. n. aſpicientes & alia dicimus quāta: vt multū dicitur albū, eò q̄ ſuperficies multa ſit: & actio lō-

ga, eo q̄ tempus multum ſit, & D
motus multus. Neq; n. horum ſingulum p̄ ſe quātū dicitur. vt ſi quis aſſignet quāta actio eſt, tpe definiet annuam, vel ſic aliquo modo aſſignans. & album quantum quid ſit aſſignans, ſuperficie definiet: quāta. n. fuerit ſuperficies. tm̄ album eſſe diceret. quare ſola proprie ſm ſeipſa dn̄r quanta, quæ dicta ſunt: aliorum vero nihil per ſe, ſed ſi forte per accidens. Amplius, quanto nihil eſt cōtrarium. In definitis
E enim manifeſtum eſt, q̄ nihil eſt contrarium: vt bicubito vel tricubito, vel ſuperficiei, vel alicui talium. nihil. n. illis eſt cōtrariū. Niſi quis forte dicat multū pau co eſſe contrarium, vel magnū paruo: Horū autē nihil eſt quantum, ſed magis eorum, quę ſunt ad aliquid. nihil. n. ipſum per ſeipſum magnū vel paruum dicitur: ſed eò q̄ ad alterum refert. vt mons quidem paruus dicit, milium vero magnū: q̄ hoc n̄s quæ ſunt ſui generis maius ſit, il
F lud vero n̄s quę ſui ſunt generis minus: ergo ad alterū eſt eorum relatio. nam ſi per ſeipſum magnum vel paruum diceret, nunquam mons quidem aliq̄n paruus, milium vero magnum diceretur. rurſus in vico quidem plures hoīes eſſe dicem⁹, Athenis vero paucos, cùm ſint illis multo plures. & in domo quidem multos, ī theatro vero paucos, cùm ſint plures. Amplius, bicubitum quidem, & tricubi-

Inſtantia.

a. l. partiū ipſius.

* a. l. pōnt ad ſeinuicē partib⁹

G tum,& vnumquodq; taliū quā tum ſignificat: magnū vero vel paruum non ſignificat quantū, ſed magis ad aliquid: qm̄ ad alterum conſyderatur & magnū & paruum. quare manifeſtum eſt, q; ipſa ſunt eorū quę ad aliquid. Amplius, ſiue aliquis ponat quā ta eſſe hæc, ſiue non ponat, nihil eſt in illis contrarium. quod. n. nō pōt ſumi per ſeipſum, ſed ad alterum refertur, qūo huic aliqd
H erit contrarium? Amplius autē, ſi ſunt magnum & paruum cō-traria, continget idem ſimul cō-traria ſuſcipere, & ea ipa ſibimet eſſe contraria. cōtingit enim * ſi
* a. co. addit aliqñ. mul idem paruū eſſe & magnū. eſt enim ad hoc quidem paruū, ad aliud vero idipſum magnū. quare idem & paruum & magnum eodem tēpore eſſe cōtingit: quare ſimul contraria ſuſcipere. Sed nihil eſt, quod videat ſimul contraria ſuſcipere poſſe. vt in ſubſtātia quidem: ſuſcepti
I bilis enim contrariorum eſſe videtur: ſed nullus ſimul ſanus eſt & æger, neq; album & nigrum eſt ſimul: nihilq; aliud ſimul cō-traria ſuſcipiet. Et eadem ſibiñ-ſis contingit eſſe contraria. nam ſi eſt magnum paruo contrariū: ipſum autem idem ſimul eſt magnum & paruū: ipſum ſibi erit contrarium. ſed impoſſibile eſt aliquid ſibiñ-ſi eſſe contrarium: non eſt igitur magnum paruo contrarium, neque multū pau-co. Quare niſi & eorum quæ ad aliquid hæc quis dicat, ſed quā-ti, nihil contrarium habebunt. K

Maxime autem circa locū eſſe videtur contrarietas quanti. ſur ſum enim ei quod eſt deorſum; contrarium ponunt: locum qui medio eſt, deorſum dicentes, eò q; plurima diſtātia eſt medij ad mundi terminos. Videntur aūt & aliorum contrariorum ab his afferre definitionem, quæ enim plurimum à ſeinuicē diſtant eorum quæ ſunt ſub eodem gene-re, contraria eſſe definiunt. Non L
videtur autem quātum ſuſcipere magis & minus: vt bicubitū. neq; enim alterum altero * ma-
* a. l. magis minus bicubitū. gis bicutum. neq; in numero: vt tria q; quinq; nihil magis quinque aut tria dicuntur, neq; quinque q; tria. nec tempus alterum altero magis tempus dr̄. nec in nullo eorum, quæ dicta ſunt omnino magis & minus dicitur. Quare quantū non ſuſcipit magis & minus. Propriū autē maxime quanti eſt, q; æquale & in æquale dicitur. vnumquodque M
enim eorum quæ dicta ſunt quā torum, æquale & inæquale dicitur. vt corpus, æquale & inęquale dicitur. & numerus & temp⁹, æquale & inæquale dicitur. ſilr autem & in alijs, quę dicta ſunt, vnumquodq; æquale & inęquale dicitur. In cæteris vero quęcū que quanta non ſunt, non prorſus videbitur æquale & inæquale dici. vt diſpoſitio æqualis & inæqualis non omnino dicitur, ſed magis ſimilis & diſſimilis. & albū æquale & inæquale nō oī-

Vide pro hoc Gilbertū Porretanū in lib. ſex principiorū, i. e. de Vbi circa finem.

no

A no dicitur,* ſed ſimile vel diſſi-
* a. 1. ſed magis ſi'e
mile. Quare quanti maxime ſit
ppriũ,æquale & fæquale dici.

Pars Secunda Tractatus Secundi.

Sermo de Prædicamento Quantitatis.

AVER. QVicquid in hoc prædicamẽto dicitur ſeptem continetur partibus. In Prima parte notificantur partes principales ipſius quãtitatis,quæ ſunt quantitas continua & diſcreta,& habere ſitum,& priuari ſitu. In Secunda declarat quę nã ſint genera ipſius quãtitatis, ſ. famoſa & publica, quæ ſub quanto continuo locantur: & quæ ſub quanto diſcreto. In Tertia oſtendũtur genera,quæ ſub ſitu continentur, & quæ non. In Quarta exponitur ꝙ illa ſeptem genera quantitatis numerata ſunt genera,quæ apparenter & publice videntur eſſe per ſe quantitas. ſed reliqua alia, quæ videntur eſſe quantitas,id quidem habent ea ratione,qua hæc genera in ipſa reperiuntur. In Quinta probatur ꝙ vna ex proprietatibus quãtitatis eſt quoque non habere contrarium: vbi ſoluuntur dubia,quibus videt probari ꝙ quantitas habeat contrarium. In C Sexta probatur ꝙ quantitas ẽt nõ ſuſcipit magis & minus, vt ipſa ſubſtãtia. In Septima oſtenditur ꝙ vera proprietas ipſius q̃titatis, cùm quia nihil aliud communicat, eſt æquale & inæquale.

B

Particula Prima. Dixit Ariſt. Ipſius quanti aliquod eſt diſcretũ, & aliquod continuum: & aliud eſt cuius ptes iter ſeſe hñt põnẽ, aliud vero cui' ptes nõ hñt põnẽ adinuicẽ.

Particula Secũda. Diſcretum autem eſt duplex, nempe numerus, & oratio. Continuum vero quintuplex, videlicet linea, ſuperficies, corpus. præterea quæ corpora continẽt, ac amplectuntur, tempus ſcilicet, & locus. Eſt autem numerus quãtitas diſcreta: quia quantitas diſcreta eſt id, cui non conuenit aſſumere terminum communem, apud quẽ eius particulæ inuicem copulent, vt exẽpli gratia, decem, nam pars eorum, q̃ eſt quinq;, non copulat cum alijs quinq;, quæ ſunt alia pars, in termino cõmuni: neq; tria quæ ſunt vna pars, cùm ſeptem: ſed omnes particulæ eorum ſunt abinuicem diuiſæ. D

Qnòd autem oratio ſit quantitas, E nemo ambigere poteſt: qm̃ menſuratur per eius partem, quæ eſt minima portio, qua vox proferri poſſit: nempe vel ſyllaba longa, vt la Arabice, vel breui, vt al. & eſt quoq; diſcreta quantitas, cum eius particulę non habeãt terminum communẽ, ad quem coniungantur inter ſe inuicem. ſyllabæ etenim ſunt inter ſe diuiſæ. Linea vero, & ſupficies, & corpus, ac tps, atq; locus ſunt ex q̃titate cõtinua: q a particulæ cuiuslibet eorũ poſſunt habere terminũ cõem, ad quẽ copulent inter ſe. qui quidẽ terminus in ipſa linea eſt punctum, F in ſupficie vero eſt linea, in corpore ſupficies, in tpe inſtans. nã in puncto copulant partes lineæ, & in linea partes ſuperficiei, & in ſupficie partes corporis copulantur, & in inſtãti copulant partes tpis, q̃ ſunt ꝓteritũ & futurũ. Locus quoq;, cùm particulæ corpis in eo contineant, & in terminũ cõem copulent, oportet ergo vt particulæ loci copulentur ad terminum communẽ etiam, & ſic itaque eſt quantitas continua.

Particula. 3. D. d. Quãtas vero,

G quæ ex partibus habentibus inter ſe poſitionem conſtat, eſt ipſa linea, & ſupficies, & corpus, atq; locus. Habere aũt ipſas partes poſitionẽ inuicẽ, nihil aliud eſt, q̃ vt eius particulę oẽs reperiant̃ ſimul. nã ſi non ſint ſimul, non poterit habere aliqua particula earũ poſitionem inter ſe. & ꝓ quauis portione earũ ſumpta, reperiet̃ in parte terminata huius quantitatis, ſiue ſurſum, ſiue deorſum, & copulata patti terminatæ ipſius. vt gratia exẽpli, oẽs partes lineæ, cùm reperiant̃ ſimul, habent quidem poſitionem inter ſe inuicẽ: & q̃libet earum exiſtit ĩ parte terminata, & cõiungit̃ in parte terminata, q̃ ſcilicet eſt illa, q̃ ipſam inſequit̃. eadẽq; eſt de partibus ſupficiei ratio, & de partib' corporis, & partib' loci: qm̃ partes loci reperiunt̃ ſup partibus corporis replentibus locũ: ſiue locus ſit vacuum, ſiue ſit ſupficies ambiens corpus exterius, vt ſentit Ariſtot. In partibus vero numeri, nullum horum trium reperit̃, ſ. vt ſint ſimul, & vt ſit q̃libet earũ ĩ parte terminata, & copulata in parte terminata. Et par ratio eſt de tpe & oratione, videlicet ꝓ partes eorum non repe
I riunt̃ ſimul: cùm partes tpis & partes orationis non habeant ꝑmanentiã, neq; poſterior portio eorũ attingat prioré. Partes tm̃ temporis atq; numeri quendã obtinẽt ordinem: nam q̃dam particula tpis ꝑcedit, & q̃dam alia ſuccedit. idemq; de numero dicendum eſt: nã duo ꝑcedũt tria, ſed nullã obtinent poſitionem.

Particula Quarta. D.d. Hæc aũt prima genera ex generibus quanti ſunt, q̃ vere & primo dr̃ quanti: reliqua vero ꝑter hæc q̃ quantitatem obtinent, dicent̃ vtiq; eſſe quanta p accñs, & ſecundo, hoc eſt medio aliquo horũ, q̃ ſunt quãtitas re vera. vt exempli gra, dicimus aliquã albedinẽ determinatã eſſe magnã, quia ẽ in magna ſupficie: dr̃ quoq; actio longa, quia in longo tpe efficit̃. Cuius rei indicium eſt, qa ſiqs interrogauerit, quanta ſit hæc actio, reſpõdebit̃ ꝙ eſt actio vnius anni. & ſi interroget quãta ſit hæc albedo, rñdebit̃ trium cubitorũ vel quatuor. actio enĩ terminat̃ & menſurat̃ tpe: albedo vero ꝑ ſupficiẽ, q̃ eſt trium vel quatuor cubitorũ menſurat̃. ſed, ſi eẽnt ꝑ ſe q̃ta, mẽſurarẽt̃ quoq; ꝑ ſe.

K

L Particula Quinta. Proprium aũt q̃to eſt, nihil illi eſſe contrariũ, ſiue continuum, ſiue diſcretũ fuerit. tria etenim vel quinq; non hñt contrariũ, neq; linea & ſupficies ẽt. Nec poteſt qs obijcere ꝙ multũ & paucũ, q̃ ſunt quanti: & diſcreta, ſunt q dẽ contraria: ſi ſic q; magnũ & paruum ex quantitate continua ſunt cõtraria, pp duas rõnes. Prima eſt, qa paucũ & multũ, & magnũ & parũ nõ ſunt ex ꝓdicaméto q̃titatis, ſed ſunt relatiua. quãtitas aũt eſt ens per ſe: parũ vero & magnũ & paucũ & multum dr̃ ad aliq̃d, & in relatione, & ideo vna & eadẽ res põt eẽ ma M gna & parua, & pauca, & multa: magna quidẽ ĩ relatione ad aliã, & parua in relatione ad aliã rem: adeo vt nos poterimus dicere montẽ eẽ parvum, & formicã magnã: & ſi formica ſit parua, & mõs magnus. Si aũt aliquid eſſet parũ vel magnum in ſe, ita vt q̃dam denoĩatio ꝑ ſe exiſtẽs in eo, vt albedo in corpore exiſtẽs, non poſſet mons denoĩari mõs parvus in quauis re, neq; formica magna. & hæc eſt vna rõ; q̃ probat quãtitatẽ non habere cõtrariũ: videli-

cet,

A cet, ꝙa hæc duo non ſunt de ꝓdicamento quãtitatis, ſed de alio. Vñ inſup magnum & paruũ non eẽ duo contraria: ſiue locent in ꝓdicamento quantitatis, ſiue non. qm̃, ꝙcquid non intelligit ꝑ ſe, ſed ꝑ relationem ad aliud, non põt habere contraria. cõtraria. n. ſunt, q̃ maxime inter ſe diſtant. id vero qđ in relatione ad aliud dr̃, nihil hẽt qđ maxime diſtet ab ipſo: cùm poſſit ad infinitũ referri. Tertia ꝓterea rõ huius eſt, quia ſi magnũ eſſet contrarium paruo, tũc vna & eadẽ res eſſet ſuſceptiua cõtrariorũ ſimul: cùm vna & eadem res
B poſſit denoĩari magna & parua, ſed in relatione ad duo. & ſi poſſent de nominari hoc pacto contraria in ſe eo pacto quo denoĩat album & nigrũ, tunc reperirent duo contraria ſimul in eodẽ ſubiecto, & poſſet eadem res ſimul eſſe nigra & alba: qđ eſt impoſſe. & ideo duo cõtraria nõ poſſunt ſimul coniungi in eodẽ ſubiecto: niſi duab⁹ rõnibus diuerſis: vt in reliquis oppoſitis hoc idẽ euenire põt. Præterea, ſi magnũ eẽt cõtrarium paruo, idẽ eſſet ſibi ipſi cõtrarium: cùm idẽ denoĩet magnũ & paruũ ſimul. ſi igit dicam⁹ ipſa eẽ
C contraria, tunc ſequeret vt hæ duæ denoĩationes eſſent denoĩatiões fit mæ in ſubſtantia eiuſdem rei: & ſic vna & eadẽ res eſſet ſibi ipſi contraria. qđ eſt abſurdiſſimũ. Ex his ergo conſtat magnũ & paruũ, vel multũ & paucum non eſſe contraria: ſiue concedam⁹ ea eſſe quantũ, ſiue nõ. D. d. Maxime aũt vñ ꝙ contrarietas inſequat quantitatẽ in genere ei⁹, qđ eſt ipſe locus. nã locus ſurſum, q eſt pars gibba cœli, vñ eſſe contrari⁹ loco deorſum, q eſt mediũ mundi, i. locus terræ, q eſt ĩfima pars aquę,
D & infima pars alicui⁹ portionis aeris. Ratio vero, ob quam putant homines hæc duo loca eſſe contraria, eſt, qa quilibet illorũ locorũ exiſtit in maxima diſtantia ad alterũ: ita vt non reperiat aliqua diſtantia maior illa, &, qa hoc eſt in ipſis valde manifeſtum, ideo definitio reliquorũ contrariorũ tranſumpta eſt ex hoc noĩe: ita vt definitio contrariorũ ſit hæc, contraria ſunt illa, q̃ inter ſe maxime diſtant ſub eodẽ genere poſita. at intelligunt hic quidẽ diſtantiã ſm eſſe, non diſtantiã ſm tranſitum. Dico itaq; contrariũ reperiri in quantitate quatenus ẽ vbi,
E non quatenus eſt q̃tas, neq; quatenus eſt relatiuũ, ſ. ſurſum & deorſũ. ſed hoc idẽ accidit relationi, quẽad modũ accidit q̃titati: & ideo nõ vñ ꝙ relationi inſit contrariũ.

Particula Sexta. D. d. Propriũ q̃titati, eſt non ſuſcipere exceſſum & defectũ. nã hoc quantũ bicubitale non eſt magis bicubitale q̃ aliud bicubitale: neq; tricubitum magis q̃ aliud tricubitũ. neq; de tpe quoque põt dici aliqđ tps eſſe magis tps q̃ aliud. Veruntn̄ in his duabus ꝓprietatibus cõicat quoq; ſubſtantia, ſ. nõ
F habere contrarium, & non ſuſcipere magis & minus.

Particula Septima. D. d. Maxime propriũ quantitati eſſe æquale & inæquale Nam nihil aliud ꝑter quantitatem per hoc denoĩatur. vt gratia exempli, quale nõ dicit de eo ꝙ quale vel ĩæquale, ſed dicitur ſimile vel diſſimile. nam dicimus hanc albedinem eſſe ſimilem illi albedini vel diſſimilem, & non dicimus æqualẽ & inæqualem, niſi per accidẽs. Proprijſſimum ergo quantitatis eſt, eẽ æquale vel inæquale.

LEVI. PArticula Prima. Dixit Arist. quanti aliud diſcretum, &c. Inquit Leui. Senſus eſt, ꝙ quantitas diuidit in continuã & diſcretam. & ideo diuidit in id, cuius partes habent ſitum inter ſe ſe. & in non habentes.

Particula Secũda. D.d. Auer. Diſcretum aũt eſt duplex, nempe numerus, & oratio, &c. Inquit Leui. Nõ vt verum, ſ. ꝙ numer⁹ & oratio ſint duo genera quantitatis diſcretæ: ſed oratio ratione numeri ſyllabarũ ei⁹ eſt ſpẽs numero, & numer⁹ eſt genus ei: qm̃ numerus immaterialis, vt decẽ, qui poſſunt eſſe equi vel aſini, vel alia, vel ſyllabæ orationis. patet ergo ꝙ numerus ſyllabarũ orationis continet ſub numero vniuerſali: quẽ admodum locatur ſpecies ſub genere. Et ſi quiſpiam dicat ꝙ Ariſto. diuiſit quantitatẽ
H diſcretam in hæc duo genera, eò quia conſyderatio de numero in has duas diuiditur partes: nam Arithmeticus cõſyderat de numero denudato à materia, & immateriali, ſed Poeta tractat de numero ſyllabarum: tunc eſſet quoq; neceſſarium dare hic tertium genus quantitatis diſcretæ, q̃ eſt ipſe numerus ſonorus vocum, de quibus tractat Muſicus. & ſic etiam Ariſt. deberet diuidere lineam in duo genera, ſ. in genus lineę ex parte materiæ, de quo cõſyderat Geometra: & in lineam radioſam, de qua conſyderat Perſpectiuus. Poſſumus tñ dicere, ꝙ Ariſto. diuiſit hic quãtitatẽ diſcretam in has duas partes, pp quandam differentiam, q̃ inter numerum & orationẽ apparet, ſiue ille numerus ſit numerus ſyllabarum, ſiue nõ, quę eſt, quia numerus ſyllabarũ eſt numerus ſimul exiſtens. ſed oratio non eſt oratio ſimul
I exiſtens, neq; pars poſterior eius conſequitur priorem. Attamen Ariſt. debebat diuidere numerum in orationem: & nõ orationem, & non ponere numerum & orationem duo genera. Deinde d. Eſt autem numerus quantitas diſcreta, &c. Inquit Leui. Hic declarat id quod intelligebat per quantitatem diſcretam, videlicet id quod nõ habet terminum communem, in quo copulẽtur partes eius inter ſe inuicem. nam ī linea reperitur vnus punctus mer, qui eſt finis vni⁹ & principium alterius: ſed hoc non reperit̃ in numero, vt ipſe declarauit.

D.d. Quõd aũté oratio ſit quantitas, &c. Inquit Leui. Intelligit hic ꝙ quantitas vt eſt quantitas, oportet vt menſuretur per partẽ ſui ipſius. & hoc perſpicuum eſt, licet menſuretur pars p totũ: vt cũ dr̃ quanta eſt hęc K eclipſis, & reſpondeatur tertia pars horæ. pãret ét, quia põt menſurari per partẽ eius. nam cum hora ſit nota & terminata, eius quoq; tertia pars eſt nota, & ſexta pars eiũ horæ, & poteſt enam reſponderi ſexta pars horæ eſt menſura huius temporis, & poteſt etiam reſponderi ad hoc quæſitum, ꝙ ſint duo ſexta horę. Et hac ratione tollit̃ dubiũ, quo pacto poſſit mẽſurari totum per totũ: vt ſi dicatur quanta eſt longitudo huius lineæ: & reſpondeatur ꝙ eſt vnus palmus: poteſt tñ mẽſurari p menſuram minorẽ ſibi. D.d. quæ eſt minima portio, q̃ voce proferri poſſit. Per hoc declarat ſimpliciter, ꝙ mẽſura, vt eſt menſura, oportet vt ſit minima, q̃ poſſit reperiri in eo genere. & hoc eſt cõe, & reſpondens tam quantitati continuæ, q̃ diſcretæ. veruntñ in cõtinua reperit̃ ex ſuppoſitione: in diſcreta vero ex natura. Exiſtit L autem in continua ex ſuppoſitione, vt ſupponitur motus diurnus pro menſura temporis, quia eius tempus eſt breuiſsimũ ſtet cætera tempora reliquorũ motuum cœleſtium. & ſic de alijs menſuris quantitatis continuæ. Eſt vero in quanntate diſcreta ī natura: quia vnum numerale nõ recipit diuiſionem, quatenus eſt vnũ numerale. hoc enim indifferenter reperitur tam in quantitate continua, q̃ in diſcreta: videlicet vt totum menſuretur per minimam partem, q̃ reperiri poſſit: & hoc in oratione reperitur: ergo eſt quantitas. Poſſumus tñ adhuc dicere, ꝙ cum dicit, q̃ eſt minima portio, quæ voce proferri poſſit, velit ſignificare ipſam eſſe quãtitatem diſcretam. nam, ſi eſſet q̃titas continua, non reperiret̃ in ea minima portio: cum ois quantitas continua ſit diuiſibilis in infinitum. & hoc iudicat̃ dum di- M cit, & eſt etiam diſcreta quantitas: ae ſi dixerit hãc eſſe aliam rationem probantem ipſam eſſe quantitatem diſcretam. Nec põt aliquis dicere ꝙ poſſit reperiri in ſyllaba aliquid minus, quo poſſit mẽſurari oratio, nẽpe pars ſyllabæ. qm̃ ſyllaba, quatenus é motus vocalis, eſt quidem diuiſibilis in ſemꝑ diuiſibilia. quia hac ratione erit quantitas continua: ex ſyllaba enim componit̃ oro, quatenus eſt ſyllaba. ſed ex motu ſyllabæ non componitur oratio, & ſi in infinitum duplicaretur, dum non fuerit in eo ſyllaba: & ideo eſt omnino prima pars, ex qua conſtat oratio. Si autem variantur ſyllabę inter ſeſe in lõgitudine & breuitate, vt ipſe dicit, dum inquit vel ſyllaba longa vel breui, hoc

quidem

A quidé non facit diuersitatem in eis ea rõne, qua sunt vnitates numerales, ex quibus cõstet numerus orationis: sed ea rõne, qua q̃libet earum est quantitas continua, ratione extensionis vocis, non quatenus est sylla ba numeralis. & est ét discreta, quia syllabę non copulent̃ inter se in termino cõi: ergo patet orationem esse ex quantitate discreta. Deinde d. Locus autem, quia particulæ corporis replent ipsum. Inquit Leui. Aristo. caput hic locũ, quidquid fuerit ipse, siue vacuum, siue superficies ambiens: quia hæc ars non habet discernere, quod nam horum sit locus. & ideo dicit q̃ partes corporis repiét ipsum. hæc enim conueniunt cum qualibet
B harum opinionum de ipso loco. Posset autem quis obijcere contra Aristotelé, q̃ possint hic superficiés & locum esse duo genera: cum tñ, I Physicis sit probatũ q̃ locꝰ est superficies corporis ambientis tangentis locatum. sic ergo superficies & locus est genꝰ vnũ cum: immo locus est vna ex spébus superficiei: est. n. quædam superficies. Nos vero dicimus, q̃ licet concesserimus té ita se habere, nihilominus non decebat ipsum ponere hic ista duo genera pro vno genere: quia non est manifestum & famosum, q̃ locus sit superficies ambiens. hæc autem ars nihil ponit, quod non sit famosum, locus aũt ne minem latet esse quantũ, cũ dicat magnus & paruus. itidem & superficies. cum igitur non sit publicum & notum, q̃ locus sit superficies: ergo hæc ars debuit ponere ipsa duo genera. Sed melius est dicere q̃ locus non est superficies re vera. qñ superficies est su
C perficies ex se ipsa, sed est locus quatenus continet corpus, & ambit ipsum. & sic superficies est aliud à loco. Quòd autem superficies non sit ipse locus, sic probatur. cñ, si superficies esset locus, tunc quãto superficies ambiens esset maior, locus esset maior: & sic locus partis ipsius corporis esset maior q̃ locus totius, quod est falsum: quia manifestũ est q̃ locus partis est pars loci totius. Quòd vero sequatur q̃ locus partis sit maior q̃ locus totius, sic probat. supponamus q̃ aliqđ corpus, quod ambiant superficies rectæ, si fodiamus foueam in illo corpore in vna illarum superficierum, tunc erunt superficies illius foueæ cum reliquo illius superficiei, quam fodimus in eo, maiores illa superficie, quam fodimus. & hoc perspicuum est apud studiosum in Geometria. & ideo illa superficies, quæ ambit aliquod corpus, post quam ablata fuit aliqua pars, erit maior su
D perficie ambiente totum illud corpus. patet ergo q̃, cum dicimꝰ aliquem locũ esse maiorem, non intelligimus q̃ illa superficies ambiens ipsum sit maior: sed intelligimus q̃ comprehendit corpus maius. Potest & alia rõne probari q̃ locus non sit superficies: nẽ pe quia superficies mensuratur superficie, quæ est pars eius: sed locus non mensurat̃ per superficiem, quæ est pars superficiei ambientis: quia nulla pars illius superficiei est locus, quia non est superficies ambiens. nã vna ex proprietatibus quantitatis est, vt mẽ suretur sua parte, mensuratur autem locus per locum, qui est pars eius ratione continẽtiæ: quia nos dicimus hoc vas continere numerum quarundam mensurarum notarũ. & sic est solutum dubium.

Particula Tertia. Deinde dicit. Quantitas vero, quæ ex partibus habentibus inter se
E positionem, est ipsa linea. Inquit Leui. Per has tres conditiones intelligit declarare id, quod voluit, cum dixit partes habentes positionẽ inter se. & quia linea est localis, ideo cum dicitur, vt omnes partes eius simul reperiantur, intelligit q̃ sint simul in loco. reliquæ conditiones sunt de se manifestæ. Et hinc tollitur dubium de numero, cum dixit, q̃ nulla harum conditionum reperitur in eo. Posset tñ dici q̃ numerus simul reperiatur: sed q̃ non sit simul in loco. & hoc intendebat cum dixit, simul: quia numerus non est in loco quatenus est numerus. & sic videtur q̃ quacunq; particula reperta I numero sit in parte determinata, & coniuncta in parte determinata. nam numerꝰ qui narius cõiungit̃ cum senario natura. & duo sunt in parte principij ipsius denarij, & no
F nem in parte finis: ratione s. ordinis, quẽ naturaliter obtinet ipse numerus, sed hoc nõ est in loco, vt oportet esse in illis tribus conditionibus: quia sunt ex positione partium notæ, sed ipsius simꝰ qui est localis. D. d. Partes tñ temporis, atq; partes numeri, habent aliquem ordinem: sed nullam obtinent positionem. Inquit Leui. Per hoc intelligit q̃ licet non sit is ordo situalis in loco, nihil minus reperitur ibi aliqua pars prior natura, & aliqua posterior: quia vnũ præcedit duo, & duo tria. itidẽ & ps tpis supposita p̃cedit partẽ eiꝰ sequẽtẽ post ipam, & nõ pót aliter fieri. Particula Quarta. D. d. Hæc aũt prima genera ex generibus q̃titatis, &c. Inquit Leui. Hoc est necessarium, quia quantitas, ẽ q̃titas p se, nõ I relatiõe ad aliud. & iõ oportet vt tota ipsa q̃titas mẽsureꝫ p eius partẽ,

G vt paulo ante fuit dictum. Inquit Leui. Propter hoc neceſſe eſt, vt quicquid non poteſt menſurari p partem eius, vt non ſit quantitas, niſi p accidens: vt ſi dixerimus, quãta eſt hæc albedo: qm̃ eſt quidẽ quanta, ratione ſuperficiei, non rõne albedinis. & ideo menſurat̃ hæc qualitas, ſ. albedo p ſuperficiẽ, non p ſe. nã de albo vt albũ eſt, q̃rit̃ quale ſit, nõ quantũ niſi p accẽs, vt paulo aſi dictũ fuit.

Particula Quinta. D.d. Proprium autem quanto eſt nihil illi eſſe contrarium, &c. Inquit Leui. Ariſ. declarat hic primo q̃ nõ eſt neceſſarium quantitatem habere contrariũ rõne magni & parui, q̃ in ea reperiunt̃, vel multi & pauci. quia hæc non ſunt de p̃dicamento quantitatis.

Deinde d. Vſ inſuper magnum & paruũ non eſſe duo cõtraria. Inquit Leui. Hoc eſt de ſe notum. nam nemo dicet album eſſe
H contrariũ flauo vel viridi, ſed nigro: quia ip ſi ſunt duo colores maxime diſtantes. & declarat hic Ariſ. q̃ magnũ & paruũ, & multum & paucum nõ ſunt contraria, quia nõ maxime diſtant. nam ſi ponamus contrarium alicuius pauci aliquod magnũ, poterit vtiq; imaginari maius illo magno, & minus illo paruo. & huius rei ratio eſt, quia nullũ horum eſt per ſe intelligibile: ſed ſ relatione ad alterũ. põt aũt vna res ad infinitas referri. D.d. Tertia præterea ratio, &c. Inquit Leui. Ariſto. declarat hic alia rõne q̃ hæc non poſſunt eſſe contraria: quia cõtraria non cõiungunt̃ in vnico ſubiecto ſimul ſecundum vnicam rõnem. ſed manifeſtum eſt q̃ vna & eadem res põt denoĩari ſimul magna & parua ſ relatione ad duas res. ſed, ſi poſſet ſic denoĩari ratione cõtrarietatis, ſ per ſe, vt eſt album & nigrum, tunc poſſet
I eadem res denominari nigra & alba ſimul. & hoc eſt falſum, rõne eadem. ſed duabus rationib⁹ diuerſis eſt poſſibile. nam aliqua res poteſt eſſe alba in actu, nigra in potentia. Adhuc ſequeretur, ſi hæc eſſent contraria, vt eadem res eſſet ſibi ipſi contraria: quod eſt falſum. quãtitati ergo nihil eſt cõtrarium. Neq; multum & paucum, & magnum & paruum, ſunt de prædicamento quantitatis, neq; ſunt contraria, cum ſint cuiuſuis prædicamenti. Deinde d. Maxime autem videt̃ q̃ contrarietas inſequatur quantitatem in genere eius, quod eſt locus, &c. Inquit Leui. Cum corpora exiſtant ſ loco, ideo locus eſt ſuperficies ambiẽs, iuxta ſententiã Ariſ. de loco ſphæræ: vel eſt vacuum, iuxta ſententiã aliorũ. idcirco extra mũdũ non dat̃ locus. & ideo ille locus, qui maxi- K
me diſtat à loco, qui eſt deorſum, qui eſt orbis terræ, erit pars gibba ſupremi cœli. ſed in Phyſicis probatum eſt, q̃ hæc loca non ſunt contraria: ſed loca contraria ſunt loc⁹ ignis, & locus terræ. & ideo accidit eis. ſ. vt ſint contraria: quia ſunt locus corporibus contrarijs in qualitate. ita vt vbi ignis quieſcit, vel ad ipſum mouetur, quod quidẽ eſt ipſum ſurſum, ab illo quidem terra mouetur. & ita quoq; ſe habet terra cum igne. Et ideo in quibuſdam libris reperit̃ ſcriptum concauum orbis, p quod intelligit̃ concauum orbis lunæ, quod eſt contexum ignis. & hæc litera magis placet nobis.

Particula Septima. D.d. Maxime ꝓpriũ T
eſt quantitati eſſe æquale & inæquale, &c. Inquit Leui. Hoc patet ex ſuperius dictis. nã, ſi dicatur hæc albedo eſt æqualis illi albedi ni, non dicit̃ niſi quia accidit eis exiſtere in L
ſuperficiebus æqualibus inter ſe, non ratione qualitatis.

De his quæ ad aliquid. Cap. 3.

AD aliqd vero talia dĩr, quæcunq; hæc ipſa quæ ſunt, aliorum eẽ dĩr, vel quomodolibet aliter ad alterũ. vt maius hoc ipſum quod eſt alterius dicitur: aliquo. n. mai⁹ dicitur. & duplũ alteri⁹ dr̃ hoc ipſum quod eſt: alicuius. n. duplũ dr̃. ſimiliter aũt & alia, quæcunque hmõi ſunt. At vero ſunt ẽt M
& hæc ad aliquid: vt habitus, diſpoſitio, ſenſus, ſcientia, poſitio. hæc. n. omnia, q̃ dicta ſunt, hoc ipſum quod ſunt, aliorum eẽ dicuntur, vel qũolibet aliter ad alterum, & non aliud quiddam. habitus. n. alicuius habitus eſſe dicit̃, & ſcĩa alicuius ſcĩa, & põ alicuius põ: & alia quoq; ſiĩr. Ad aliquid igitur ſunt, quæcunque hæc ipſa quæ ſunt, aliorum eſſe dicuntur, vel quomodolibet aliter

A ter ad alterum. vt mons magn⁹ dicitur ad alterum (magnus. n. mons dr̄ ad aliquid) & ſimile alicui ſimile, & cætera talia ſimiliꝝ ad aliquid dicuntur. Sunt autē & accubitus, & ſtatio, & ſeſſio poſitiones quædam. poſitiones vero ad aliquid ſunt. iacere aūt & ſtare vel ſedere, ipſa quidem non ſunt poſitiones: denoīatiue vero dicuntur ab ñs, quæ dictæ ſunt, poſitionibus. Ineſt autem & cōtrarietas in ñs quæ ſunt ad aliquid. vt virtus vitio contra-
B rium, cùm ſit vtrunq; eorum ad aliquid: & ſcientia ignorantiæ. Non aūt omnibus ñs, quæ ſunt ad aliquid * inſunt cōtraria. duplici enim nihil eſt contrarium, neq; triplici, neq; vlli talium. Videntur aūt & magis & min⁹ ea, quæ ad aliquid ſunt, ſuſcipere. ſimile. n. & diſſimile magis & minus dicitur: & æquale & inæquale magis & minus dicitur, cum vtrunq; ſit ad aliquid. ſimile. n. alicui ſimile dicitur, & inæquale alicui inæquale. Non aūt
C omnia quæ ſunt ad aliquid, ſuſcipiunt magis & minus. duplū enim non dicitur magis & minus duplum, nec aliquid taliū. Oīa autem quę ſunt ad aliquid, ad conuertentiā dñr. vt ſeruus domini ſeruus: & dominus ſerui dominus eſſe dicit. & duplū dimidñ duplum: & dimidium dupli dimidiū. & maius minore maius: & min⁹ maiore min⁹. ſiliꝝ aūt & ī alīs. Sed caſu aliquotiens different ſm locutionē. vt

* a. l. ineſt contrarie ea.

D ſcīa ſcibilis ſcīa dr̄: & ſcibile ſcīa ſcibile. & ſenſus sēſibilis ſenſus: & ſenſibile ſenſu ſenſibile. At vero aliquotiens non videbit conuerti: niſi conueniēter ad quod dr̄ aſſignet, ſed peccet is qui aſſignat. vt ala ſi aſſignet auis, non conuertit vt ſit auis alæ. non. n. prius conuenienter aſſignatum eſt ala auis. neq; enim quatenus auis eſt, eatenus ala ipſius dr̄: ſed eò q̄ alata eſt. multorū enim & aliorū alæ ſunt, q̄ nō ſunt aues. Quare ſi aſſignet conuenienter,
E & conuertit: vt ala alati ala eſt: & alatum ala alatū. Aliquotiēs autem forte & nomē fingere neceſſe erit, ſi non fuerit nomē impoſitum, ad quod conueniēter aſſignet: vt temo ſi aſſignet nauigñ, non eſt aſſignatio conueniens. neq; enim eò q̄ nauigiū eſt, eo ipſius temo dicitur. ſunt enim nauigia, quorū temones non ſunt. quare non conuertit: nauigium. n. non dr̄ temonis nauigiī. Sed forte conuenientior aſſignatio erit, ſi ſic quodāmō
F aſſignet: temo temonatæ rei temo eſt, aut qūocunq; aliter. nomen. n. non eſt poſitum. & conuertit ſi conuenienter aſſignet: temonatum. n. temone temonatum eſt. Similiter aūt & in alīs. vt caput cōueniēti⁹ aſſignabit capitati caput, q̄ ſi aīalis aſſignetur. neq;. n. eò q̄ eſt aīal, caput hēt. multa. n. animalia ſunt capita non habentia. Sic autem fortaſſe facillime quis ſumet, quibus poſita non ſunt nomina, ſi

ab

G ab ñȝ, quæ prima ſunt, & ñȝ, ad quæ conuertuntur, nomina ponant: vt in ñȝ, quæ p̄dicta ſunt, ab ala alatum, a temone temonatum. Omnia igitur, quæ ad aliquid dicuntur, ſi cōuenienter aſſignent, ad cōuertentia dñr. qm̄ ſi ad quodlibet aliud aſſignent, & non ad id, ad quod dicuntur, non conuertuntur. dico autem, qm̄ neq; eorum, quæ in confeſſo ad conuertentia dñr, & noīa eis poſita ſunt, nihil conuertit, ſi
H ad aliquid eorum, q̄ ſunt accidē tia, aſſignentur, & non ad id, ad quod dñr. vt ſeruus, ſi nō domini aſſignetur, ſed hominis vel bipedis, vel cuiuſcunq; talium, nō conuertitur. neq; enim dici pōt, homo eſt ſerui homo: non. n. cō ueniens eſt aſſignatio. Amplius ſi quidem conuenienter aſſigne tur ad quod dicitur, oībus alīȝ ſublatis, quæcūq; accidētia ſunt relicto autem ſolo illo ad qđ aſſi gnatum eſt conuenienter, ſemp ad ipſum dicet. vt ſi ſeru⁹ ad do mīnū dr̄: circunſcriptis oībus, q̄
I accidentia ſunt dño, vt eſſe bipe dē, vel ſcīę ſuſceptibilem, vel ho minem, relicto vero ſolo quod dominus eſt, ſemper ſeruus ad ipſum dicetur: ſeru⁹ enim domi ni ſeruus dr̄. Si autem non con uenienter ad id, ad quod dicitur aſſignetur: circunſcriptis omni bus alīȝ, relicto autem eo ſolo, ad quod aſſignatum eſt: non di cetur ad ipſum. aſſignetur enim ſeruus hominis, & ala auis, & circunſcribatur ab homine eſſe dominum, non ſanè amplius ſer K uus ad hominem dicetur. cùm enim dominus non ſit, neq; ſeruus eſt. ſimiliter & de aue, ſi adimitur eam alatam eſſe: nō enim amplius erit ala ad aliquid. cùm enim non ſit alatum, nec ala erit alicuius. Quare oportet aſſigna re ad id, ad quod conuenienter dicitur. Et ſi ſit nomen poſitum, facilis erit aſſignatio: ſi autē non ſit, fortaſſe neceſſarium erit nomen fingere. ſi autem ſic aſſignē tur, manifeſtum eſt quoniā om nia, quę ad aliquid ſunt, ad con- L uertentia dicuntur. Videnť autem ipſa ad aliquid ſimul eſſe natura. & in plurimis quidem verum eſt: in aliquibus vero nō verum. ſimul enim duplum & dimidium ſunt: & cū ſit dimidiū, duplum eſt. & cùm ſit domin⁹, ſeruus eſt: & cùm ſit ſeru⁹, domi nus eſt. ſimiliter autē his & alia. Simul autem hæc auferunt ſeſe inuicem. ſi enim nō ſit duplum, non erit dimidium. & ſi non ſit dimidium, non erit duplum. ſi militer autem & in alīȝ, q̄cunq; M talia ſunt. Non autem in oībus his, quæ ad aliquid, verum vide tur, eſſe ſimul natura. ſcibile. n. ſcientia prius videbit eſſe. nanq; in pluribus præexiſtentibus rebus ſcientias accipimus: in paucis. n. vel nullo quiſquā hoc per ſpiciet ſimul cū ſcibili ſcīam eſſe factam. Amplius, ſcibile ſublatū ſimul aufert ſcientiam: ſcīa vero ſimul non aufert ſcibile. nam ſi ſcibile non ſit, non erit ſcientia:

nullius

A nullius enim* erit ſcĩa. ſcientia vero ſi nõ ſit, nihil prohibet eſſe ſcibile. vt circuli quadratura ſi eſt ſcibilis, ſcĩa quidẽ eius nõdũ eſt: ipſa vero ſcibilis ẽ. Ampli⁹, animali quidẽ ſublato non erit ſcientia: ſcibiliũ vero plurima eſſe cõtingit. Siꝛ aũt his ſeſe habent ea, quæ de ſenſu ſunt. ſenſibile enim prius q̃ ſenſus eſſe vꝛ. ſublatũ enim ſenſibile ſimul aufert ſenſum: ſenſus vero ſenſibile nõ ſimul aufert. ſenſus enim circa corpus & in corpore ſunt. ſenſibile aũt ſublato, aufert & corpus.* ſenſibile enim corpus eſt. cũ autem corpus non ſit, auferẽ & ſenſus. quare ſimul aufert ſenſibile ſenſum. ſenſus vero ſenſibile nõ ſimul aufert. ſublato enim animali, ſenſus quidẽ aufertur.* ſenſibile aũt erit corpus: vt calidum, dulce, amarũ, & omnia alia quæcunq; ſunt ſenſibilia. Amplius, ſenſus quidẽ ſimul cũ ſenſitiuo fit: ſimul enim fit aĩal, & ſenſus: ſenſibile vero ante animal aut ſenſum eſt. ignis enim, & aqua, & alia huiuſmodi, ex q̃bus ipſum animal cõſtat, ante ſunt q̃ animal oĩno ſit aut ſenſus. quare prius ſenſibile q̃ ſenſus eſſe videbiẽ. Habet aũt dubitationẽ, vtrum nulla ſubſtantia ad aliquid dicatur, quemadmodum videẽ,* ſi hoc cõtingat ſm quaſdã ſecundas ſubſtãtias. Nam in primis ſubſtantiꝝ verũ eſt. nã neq; tota, neq; partes primarum ſubſtantiarũ dicuntur ad aliquid. nã quidã homo non dicitur alicuius quidam homo, neq; quidã bos alicuius quidã bos. Similiter aũt & partes. quẽdam enim manus non dꝛ alicuius quædã manus, ſed alicuius manus. & quoddã caput nõ dicitur alicuius quoddam caput, ſed alicuius caput. Siꝛ aũt & in ſecũdis ſubſtãtiꝝ, atq; hoc quidem in plurib⁹. vt homo nõ dicitur alicuius homo, nec bos alicuius bos, nec lignũ alicuius lignum, ſed alicuius poſſeſsio dꝛ. in hmõi ergo manifeſtũ eſt, qm̃ non ſunt ad aliquid. In aliquib⁹ vero ſecũdis ſubſtãtiꝝ habet dubitationẽ. vt caput alicuius caput dicit, & manus alicuius dꝛ manus, & ſingula huiuſmodi. quare hæc fortaſſe ad aliquid eẽ videbũtur. Si igitur ſufficiẽter eorũ, quę ſunt ad aliquid, definitio aſsignata eſt, aut oĩno difficile, aut impoſſibile eſt oſtendere q̃ nulla ſubſtantia eorũ quæ ſunt ad aliquid dicitur. ſi autem non ſufficienter, ſed ſunt ad aliquid, quibus hoc ipſum eſt eſſe, ad aliquid quodammodo ſe habere, fortaſſe aliquid contra iſtã dicetur. Prior vero definitio ſequit quidem oĩa ea, quę ſunt ad aliquid, non tñ in ipſis idem eſt: cũ eo quod eſt eſſe ad aliquid, ipſa quæ ſunt, aliorum dicãtur.

Ex his aũt manifeſtum eſt q̃, ſi qs aliquid eorũ, quæ ſunt ad aliqd, definite ſciet, & illud, ad quod dicit, definite ſciturus eſt. Manifeſtũ igitur & ex ipſis eſt. ſi enim nouit aliquis hoc qđ ad aliquid

*a.l. addit amplius

*a.l. ſenſibiliũ. n. & corp⁹ eſt.

*a.l. ſenſibile ãc nõ, vt calidũ.

Dubium.

*a.l. an hoc.

G aliquid eſt (eſt autē eſſe ñs, quæ ad aliquid ſunt, idem ac ad aliquid aliquo modo ſe habere) & illud nouit, ad quod hoc aliquo modo ſe habet. ſi enim non nouit omnino ad quod hoc aliquo modo ſe habet: neq; ſi ad aliqd hoc aliquo modo ſe hēt, noſcet. Sed et in ſingulis palam hoc eſt. vt ſi quid nouit quis definite, ꝙ duplū eſt, & cuius duplum eſt, mox definite nouit. ſi enim nullius definitorū nouit ipſum duplum eſſe, neq; ſi ſit duplū omnino nouit. Siſt autem & hoc aliquid ſi nouit quis ꝙ melius eſt, & quo melius eſt ſtatim definite neceſſariū eſt noſſe. Propter hæc aūt non indefinite hoc cognoſcet, ꝙ hoc eſt peiore meli⁹. ſuſpitio enim hæc eſt, non ſcīa. non enim adhuc ſciet exacte ꝙ eſt peiore melius. ſi enim ſic accidit, nihil ē deterius ipſo. Quapropter palam eſt, ꝙ neceſſariū eſt, ſi nouerit quis aliquod relatiuorum definite, & id ad quod dicitur definite neceſſe ē noſſe.

H

I Caput vero & manus, & eorū ſingula, quæ ſubſtantiæ ſunt, ea ipſa quæ ſunt ſciri definite poſſunt: ad quod vero dicant non eſt neceſſariū ſcire. cuius enim hoc caput, vel cuius hæc manus ſit, non eſt ſcire definite. quare non erunt hæc ad aliquid. Si vero non ſunt hæc eorū, quæ ſunt ad aliquid, verum erit dicere, ꝙ nulla ſubſtantia eorum eſt quæ ſunt ad aliquid. Fortaſſe aūt difficile ſit de hmōi reb⁹ vehementer aſſerere, niſi ea ſæpe ꝑtracta ſint. dubitaſſe aūt de horum vnoquoq; non eſt inutile.

K

Pars Tertia Tractatus Secundi.

Sermo de prædicamento Relationis.

QVæ in hoc continentur prædicamento, octo cōplectunt partibus. In Prima deſcribūtur relatiua, & numerantur exemplo.

AVER.

In Secunda, ꝙ reperitur contrariū in relatiuis. In Tertia, ꝙ aliquod relatiuum ſuſcipit magis & minus.

In Quarta, ꝙ vnum ex proprijs relatiuorū eſt, vt quodlibet eorum dicatur ad conuertentiā: ſi ſumant ſecundum eorū noīa ſignificantia ſuper ipſa, quaten⁹ ſunt relatiua, ſi nomen habeant, vel ſi imponat eis nomen, ſi noīe carent. In Quinta, ꝙ ſi duo correlatiua capiantur ſm ſua noīa ſignificantia ſuper ipſa, quatenus ſunt correlatiua, & vtiq; cōuertibilia, ꝙ ille affect⁹, quo quodlibet eorū eſt correlatiuum ad ſuū compar, eſt quidē validior cæteris affectibus repertis in illis duobus correlatiuis. nā ablatis reliquis affectib⁹, ſi remaneat ille affectus, non tollet illa relatio, quæ ē inter illa duo correlatiua: ſed ablato illo affectu, tollit & illa relatio. ſed, ſi capiant, nō quatenus ſunt cōuertibilia, tunc non ſequit, vt ablatis reliquis rebus exiſtētib⁹ inter ipſa duo relatiua, ſi remaneat ille affect⁹, qui refert ad ſuum compar, vt remaneat relatio ipſa.

L

M

In Sexta, ꝙ ex proprietatibus duorum correlatiuorū eſt, vt reperiant ſimul natura, & ꝙ ablato vno auferat & aliud. & ſoluitur id⁹, quod ſequit ex tali dubio. In Septima, ponitur id quod poſſet afferre dubiū

de

A de ipſis ſubſtãtiis, vtrũ ſcilicet reperiatur in eis aliquid relationis. & ſolutio huius dubij eſt accommodando illã primã deſcriptionẽ relatiui, & corrigendo eam cũ quadam conditione & hypotheſi rei, quæ inſequit vera relatiua: nempe ꝙ primo deſcripſit ipſum relatiuũ leui quadam cõſyderatione, & iuxta apparẽtiam & famã. & hoc ita fecit, vt facilior doctrina traderet. nam facilior eſt tranſitus diſcipuli a re famoſa & apparẽte ad verã rem, q̃ ſi primo velit rem verã diſcere. In Octaua dicit, ꝙ ſi in deſcriptione relatiuorum
B ſubiiciatur illa conditio, qua deſcriptio ipſa ſit propria ipſis & notificet eſſentiã eorũ, tunc inueniemus, ꝙ vna ex eorũ proprietatibus eſt, vt cognito vno neceſſario cognoſcat aliud. & ꝙ per hoc probat, ꝙ nulla ſubſtantia poterit inter correlatiua connumerari. & notificabit adhuc difficultatẽ ſolutionis horũ dubiorum in hoc loco. & huius rei cã eſt, q̃ a hic tractat de eis ſm apparentiã.

Particula Prima. Dixit Ariſto. Ad aliquid dicunt ea, quorũ quiditates & eſſentiæ dicunt in relatione ad aliquod aliud, ſiue p ſe, ſiue p ali
C quã dictionẽ relationis, vt eſt dictio ad, & alia ſimilia. vt exẽpli gra maius. nam eius quiditas dr quidem in relationẽ ad aliud: eſt enim maius aliquo alio. & vt duplũ eſt vtiq; aliquo alio duplum. Et habitus affectusq;, & ſenſus, & ſcientia dicũtur ad aliquid. horum aũt omniũ quiditas dr in relatione ad aliq̃d aliud. nã habitus alicuius rei eſt habit': & ſcia alicuius ſcibilis eſt ſciẽtia: & ſenſus alicuius ſenſibilis ſenſus. identidem & magnũ & paruum dicuntur ad aliquid. ſic ẽt & ipſum ſimile: nã eſt alicuius rei ſimile. Sũt quoq; ad D aliquid accubitus, & ſtatio, & ſeſſio. ſed dicere ſedet & iacet, ſunt ex prædicamento poſitionis: poſitio vero eſt aliquo pacto ad aliquid. ſed dicere ſtabit, iacebit, ſedebitq; non ſunt de prædicamento poſitionis: ſed dicunt eſſe ex his, quibus inditum eſt nomen à poſitione: hoc eſt ex his, quæ ſunt in prædicamento ſitus.

Particula Secunda. Ineſt autem relatiuis, vt ſint cõtraria. exẽpli gratia virtus & vitiũ, quæ ſunt relatiua, & ſunt contraria. & ſcĩa & ignorantia ſunt quoq; relatiua & contraria. Tamen hoc non reperitur in cun- E
ctis relatiuis. nam duplum non habet contrarium, neque triplo duplum eſt contrarium.

Particula Tertia. Quædã quoq; relatiua ſuſcipiunt magis & minus. nã ſimile & diſſimile, & æquale & inæquale, quodlibet ipſorũ eſt relatiuum: & tñ datur aliquid magis ſimile, q̃ aliud ſile, & minus ſimile. eodem modo & inæquale. Quædã vero eorũ non ſuſcipiũt magis vel minus. nã vnũ duplum nõ eſt minus duplũ, q̃ aliud duplũ, neq; magis duplum quàm aliud duplum.

Particula Quarta. D.d. Et ex pro F
prietatibus præterea amborũ correlatiuorũ eſt, vt vnũquodq; eorũ dicatur ad conuertentiã: vt exempli cauſa, ſeruus eſt dñi ſeruus, & dñs ẽ ſerui dñs: & duplum eſt dimidij duplum, & dimidiũ eſt dimidiũ dupli. & ſic de reliquis eorũ, ſiue nomina vtriuſq; correlatiui fuerint diuerſa, vt duplũ & dimidiũ: ſiue fuerit vnũ eorũ deriuatum ab altero eorũ, vt ſcientia & ſcibile, & ſenſus, & ſenſile. nã quodlibet eorum dr in relatione ad alterum. Poteſt tñ imaginari ꝙ

hmõi

G hmõi proprietas non reperiatur in multis relatiuis,cũ non referẽt vnũquodq; eorũ ad alterũ relatiõe recta: hoc é cũ nõ referẽt alterũ ad alterũ in eo qđ quid: ſed ſit relatio vnius eorũ ad ſuũ compar in eo ꝙ quid, & ipſius cõparis ad illud ſit relatio ꝑ accidens, velut cuiuslibet eorũ non ſit relatio in eo qđ quid. vt exempli gr̃a ſi referatur ala ad pennatũ, vt ſi dicatur pennatum habet alam, tunc non erit vera reſponſio huius per conuertentiã, dicẽdo pẽnatum eſt pennatũ alæ. identidem ſi referat pennatũ ad alã, & dicatur
H ala eſt ala pennati: quia nõ refertur ala ad pẽnatũ in eo qđ quid eſt pennatũ, cũ poſſit reperiri aliquid habẽs alam, & nõ pennã. ergo relatio alæ non fit ad ipſum, quatenus eſt pẽnatum: neq; relatio pennati ad alã eſt, quatenus eſt pennatũ. & iõ hęc relatio non eſt recta. Sed, ſi cõmutetur hoc, & ſumatur relatio recta, & dicatur alatũ eſt alatum ala, tunc dr̃ ad conuertentiã: videlicet, ala eſt ala alati. vel ſi dicatur, pennatum eſt pennatum penna: & ala pennata eſt ala pennati. Et ideo, cũ relatio recta nõ habuerit nomen in
I dicans ipſam, quatenus eſt recta, & hoc ſiue nullũ correlatiuorũ id habeat, ſiue vnum tm̃ id obtineat, tũc erit neceſſariũ, vt qui relatiuũ vult formare imponat nomen vtriq; eorũ, vel vni eorum: ita vt ea correlatiua efficiat. vt exempli gratia, ſi remus referat ad nauẽ, tunc non erit hmõi relatio recta & conueniens. nã non eſt de rõne nauis, quatenus nauis eſt, vt indigeat remo: nã aliq̃ dantur naues, quæ remo vacant: quemadmodũ remus indiget naui quatenus eſt remus. quare non cõuertit vt nauis ſit nauis remi: quẽ- K
admodũ dr̃ ꝙ remus eſt remus nauis. Sed, ſi volum⁹ vt hmõi relatio ſit recta vtrinq;, & ſumat eadẽ rõne, ita vt alterutrũ eorum ad alterutrũ referatur, op3 dicere remus eſt remus nauis remitæ: & tũc erit verũ dicere nauis remita eſt nauis remo. nã quemadmodũ remus eſt remus naue, ita nauis remita eſt nauis remo. Vt alio adhuc exemplo, ſi caput ad capitatũ referat, tunc relatio erit conueniens: ſed, ſi ad aĩal, tunc nõ erit recta. qm̃ aĩal quatenus eſt aĩal, non eſt capitatũ: cũ multa reperiant animalia nõ habentia ca- L
put. Hęc itaq; eſt via, qua debet ꝓcedere ille, qui relatione vtit in his q̃ non habent nomẽ ſumptum à relatione: nẽpe vt imponat eis nomẽ, qđ vtrunq, correlatiuorũ conſignificet: ita vt eorũ relatio ſit recta: vt de ala & remo dictum fuit. Oĩa ergo relatiua, ſi recte ſumant, videlicet ea rõne, qua ſunt relatiua, non ea rõne, qua in alio prędicamẽto reperiunt, obtinebunt quidẽ ſemper hmõi proprietatem: vc3, vt qđlibet eorum conuertatur ad ſuum compar. ſed cũ vnũ eorum refertur ad
alterũ, & ſumit quodlibet eorũ im- M
proprie & per quoduis accidens cõtigerit de his, quę in vtroq; correlatiuorũ reperiuntur, q̃ relationem efficiunt, & nõ capiant per illud accidens, quo ipſa ſunt correlatiua, & ꝙ alterutrum eorũ ad alterutrum referatur, tunc non dicunt ad conuertentiam ẽt ſi habeant nomen ſibi impoſitum ea rõne, qua ſunt correlatiua: longeq; minus ſi non obtinuerint nomen, ea ratione, qua ſunt correlatiua. vt gratia exempli, ſeruus ſi non referatur ad dominũ,

cuius

A cuius quidē nomen eſt nomen cor relatiui ipſius: ſed referatur ad hominē vel ad bipes, vel ad aliqđ ꝙpiam tale, qđ homini neſt, profecto non conuertent. nā homo nō eſt hō, ea ratione, qua habet ſeruū: ſed eſt dñs ea ratione, qua habet ſeruum. ſed, ſi vice hominis ſumatur dominus, tunc conuertentur.

Particula Quinta. Habet pręterea hoc peculiare & propriū illa denominatio & affectio, ob quā correlatiua ipſa obtinent correlationē: vt circunſcriptis & ablatis reliquis dominationibus accidentalibus, quæ
B vtriq; correlatiuorū accidūt, ꝙbus quidē relatio fit indirecta: nō ppea auferetur illa relatio, quæ inter duo correlatiua exiſtit: ſed demptā illa denominatiōe tollitur ipſa relatio. vt exemplicā, ſeruus ſi dicatur in relatione ad dominū, & circunſcribantur à dño reliquę denominationes & affectꝰ, ad quos poſſet ſeruus referri, vt eſt homo vel bipes, & reliqua alia, & nō tollatur ab ipſo hoc nomen dñs: tunc relatio, quam habet ſeruus ad ipſum non tolletᵉ. Sed ſi ſeruus referatᵉ ad hominē, vel bi-
C pes, at auferatur ab eo ꝙ ſit dñs, tūc auferetur quoq; illa relatio: qa nō eſt ſeruus, ſi non habet dominū. ergo recta & conueniens relatio eſt illa denominatio, qua ablata auferᵗ & ipſa: ſed ipſa nō auferᵗ, etſi aliq̄ alia auferat. & hoc hic, qđ Ariſ. narrauit, eſt veluti regula, qua cognoſcatur illa denominatio, qua relatio recte & cōuenienter fiat. D. Huiuſmodi autē relatio, qua recta fit correlatio, facile quidem inueniri poterit, ſi vtrunq; correlatiuū habuerint nomen ſignificans ipſa, ea ratione, qua hmōi obtinent relatio nem. ſed ſi nomine careant, id vtiq; D difficile erit. & tunc oportebit adinuenire hmōi denominationem & affectum per hanc regulam: & fingere atq; imponere vtriſq; correlatiuis nomen ſignificans ipſa, ea ratiōe, qua hmōi obtineant relationē.

Particula Sexta. Dixit. Ea quæ ad aliquid ſunt, videntur eſſe ſimul natura. & hoc in pluribus eorum perſpicuum eſt. nam duplum & dimidiū ſimul reperiuntur: inuento. n. vno, inuenitur & alterum: ablato vero vno, auferᵗ & alterum. Sed in quibuſdā relatiuis vī hoc dubitationem habere: qm̄ ſcibile vī eſſe E prius ipſa ſcīa. nam ſcīa in pluribus rebus habetur de re quæ prius eſt. ſed ꝙ ſimul reperiantur, hoc quidem raro fit, & in paucioribus. nullū ergo ſcibile eſt ſimul natura cū ſcientia de ipſo. Scibile pręterea vī eſſe prius natura ipſa ſcientia. nam ſublato ſcibili auferᵗ ſcīa: ſed ſublata ſcīa non tollitur ſcibile. & hæc eſt deſcriptio ipſius prioris natura, vt poſt hoc dicetur, vt exempli gratia quadratura circuli, ī qua conati ſunt oēs Geometræ priores, & adhuc non attigerunt eā. ſi autem F eſt ſcibilis eius ſcīa nondum eſt habita: & ſi non eſt ſcibilis, eiusquidē ſcīa nunq̄ ampliushabebitur. Addeᵗ, ꝙ ſublato hoīe tollitur vtiq; ſcientia: cum tñ reperiatur ſcibile homine non reperto. Et hoc idē dubium contingit fieri de ipſo ſenſu & ſenſibili. nam vī ipſum ſenſile eſſe prius ipſo ſenſu, cū ſublato ſenſibili, tollitᵗ ēt cum eo ſenſus ipſe: quia ſenſus & ſenſibile nō reperiunᵗ niſi in corpore: & ablato ſenſibili auferᵗ corpꝰ: & ablato corpore tollitᵗ & ſenſus & ſentiēs. ſed ablato ſenſu nō tollitᵗ, ꝓpterea

G pterea ſenſibile: quia põt animal deeſſe, & tñ corpus ſenſibile poterit reperiri: vt eſt corpus calidũ & frigidum. Senſus præterea reperitur reperto animali ſimul: at ſenſibile reperiť ante ipſum: nã aqua & ignis & reliqua elementa conſtituunt q̃dẽ animal, & reperiuntur anteq̃ reperiat animal. & ideo vr̃ q̃ ſenſibile reperiať anteq̃ reperiatur ſenſus. Expoſitores aũt ſoluunt hoc dubiũ dum dicunt, q̃, ſi ſenſus & ſenſibile, & ſcięntia & ſcibile ſumanť vel in potentia vel actu, tunc ſunt ſimul: & H eſt vera hmõi ꝓprietas. ſed dubiũ eſt, ſi alterũ eorum ſumať in potẽtia, & alterũ in actu ſed cum ipſum eſſe potentiale, & id qđ in potentia eſt, non ſit res manifeſta, & famoſa, ideo Ariſt. reliquit ſolutionem huius dubij ad alium locum. quia in hoc loco tractat de his rebus, quatenus ſunt apparentes, & famoſæ.

Particula Septima. Oritur autem dubiũ, vtrũ in ſubſtantijs reperiať aliquid, quod ſit relatiuũ, quatenus eſt ſubſtantia. Hoc aũt dubiũ inſurgit de quibuſdam ſecundis ſubſtantijs. nam de primis nullũ habetur dubiũ. qm̃ manifeſtum eſt q̃ I nemo dicet vllã ſubſtãtiã primam dici ad aliquid, tã totam quàm eius partẽ. nam is homo ſingularis non dr̃ q̃ ſit hõ alicuius rei. Identidem, neq; pars aliqua eius ſingularis. nã non dicet q̃ aliqua manus ſingularis ſit manus alicuius hoís vel alicuius equi: ſed dicetur manus hominis vel equi: & tandẽ relatio fiet ad ſpecies nõ ad Indiuidua. Et hoc idẽ vr̃ in plurib⁹ ſubſtantijs ſecundis. nã nõ dr̃ homo eſt homo alicuius rei, neq; bos alicuius rei bos, quatenus ſ. eſt bos, hoc eſt ſubſtantia, ſed vt eſt poſſeſſio alicuius poſſeſſoris. K Sed in aliquibus earum poterit hoc dubiũ militare. nã põt dici caput ẽ caput alicui⁹ rei, & man⁹ manus alicuius rei, & ſic de alijs ſimilib⁹: manus aũt & caput ſubſtantiã ſignificant: quare poſſet aliquis credere multas ſubſtantias dici ad aliquid, Dixit. Attamen ſi definitio eorum, quæ ad aliquid dicuntur, quę eſt q̃ ad aliquid dicuntur ea, quorũ quiditas dr̃ in relatione ad aliud, ſufficienter ſit aſſignata, tunc difficilis erit ſolutio huius dubij, vel impoſſibilis. nam harũ ſubſtantiarũ quiditas manifeſte dr̃ in relatione. ſed, L ſi vera deſcriptio relatiuorũ ſit, q̃ ſint duæ res, quarũ cuiuslibet quiditas dicitur in relatione ad cõparem eius in aliquo mõ, quo inſit illi quiditati, quę relata eſt ad cõparẽ ſuum, quicũq; fuerit ille modus relationis, tũc ſolutio huius dubij erit facilis. nã ſub prima definitione poteſt includi quicquid primo intuitu putatur eſſe relatiuũ: ſed ſub hac definitiõe reponiť quicquid eſt verè relatiuũ, nõ prima cõſyderatione leui. Intelligit aũt per hoc, q̃ licet caput ſignificet ſubſtantiã relatam ad hominẽ, id qudẽ nõ fit ve- M ra relatione, ſed relatione accidentali: videlicet quę nõ eſt de eſſentia rei relatę. & hoc ſub prima deſcriptione includi põt. Illa vero relatio, q̃ eſt de eſſentia cuiuslibet correlatiuorũ, eſt, vt paucum & multũ. nam quodlibet eorum eſt de eſſentia ſui comparis: & hoc ſub ſecũda deſcriptione, ſ. vera intelligiť.

Particula octaua. Dixit. Ex hac ergo vera definitione ipſorum duorum correlatiuorũ manifeſte conſtat, hoc eſſe eis propriũ, vt ſi quis

per-

perfecte norit vnū eorū, neceſſario cognoſcet reliquum. nā ſi quis norit hoc dici ad aliquid: & quiditas vnius duorū correlatiuorū habeat eſſe in relatione ad alterū correlatiuū: palam vtiq; eſt q̄, ſi cognoſcat quiditatē vnius illorū duorū correlatiuorū, cognoſcet & quiditatē alterius. aliàs. n. eius cognitio de q̄ditate alterius duorū cotrelatiuorum non eſſet re vera, ſed eſſet opinio, vel fallacia. Et hoc adhuc inductione palā eſt. exēpli grā, ſi quis nouit hoc eſſe vere duplum, iā ſciuit illā rem quæ eſt illi vere duplum. identidem q̄ ſcit hoc eſſe melius, nouit vtiq; illam rem, qua hoc eſt meli⁹: niſi forte hmōi notitia ſit imaginatio quædam, & non re vera. nā ſi nō norit id q̄d dī eē melius, poterit vtique fieri vt nulla reperiatur res quæ ſit minus bona eo: & ſic, cū dicimus illud eſſe melius, erit falſum. hīc apparet q̄ caput & manus nō ſunt ex veris relatiuis, q̄a pōt cognoſci q̄ditas cuiuslibet eorum, quatenus habent eſſe perfectum per ſe, p̄ter hoc q̄ ſciatur illa res, cuius eſt caput, & res cuius eſt manus. Dixit. Veruntn̄ vere definire quid reliquorū p̄dicamentorum ſit ad aliquid, & quid non ſit, eſt fortaſſe difficile: niſi ſæpe conſyderentur. ſed dubitare de ſingulis eorum non eſt inutile.

Sermo de prædicamento Relationis.

CAPVT VI. PArticula Prima. Dixit Ariſt. Ad aliq̄d dicuntur, &c. Inquit Leui. Intelligit accubitum eſſe ad aliquid: quia p̄cipit̄ in relatione ad accubantem: & ipſe accubans ſumit̄ in definitione eius. & accubans eſt de prædicamento poſitionis, vt dicit poſt hoc, & eſt ad aliquid quoq;, modo, vt in lib. Metaphyſicæ dictū eſt. ſed accumbabit, ſtabit, ſedebit q;: ſunt ſumpta ab accūbante, ſtante, ſedente, q̄ ſunt de p̄dicamento ſitus. nā nihil aliud ſignat accūbabit, niſi erit accumbans. & ſic de reliquis. & ſic patet q̄ hęc sūt denoſata a ſitu, qui eſt in p̄dicamēto ſitus, hoc eſt ab eo, q̄d eſt in p̄dicamēto ſitus, nō ab eo q̄d eſt in p̄dicamento relationis. & ip ſa ſunt de p̄dicamento agere, ſ. accūbabit, ſtabit, ſedebit q;: vel de p̄dicamento pati ex alia ratione: nempe, quia patiunt̄ ex accubitu, & ſtatione, & ſeſſione: & tōne materiæ ſunt i p̄dicamento pati. ſed quatenus agūt hæc accidentia, ſ. tōne aīæ, ſunt in p̄dicamēto agere. nec eſt abſurdū, vt eadem res īgre diat̄ duo p̄dicamēta duab⁹ rōnib⁹ diuerſis.

Particula Secunda. Dixit. Ineſt aūt relatiuis vt ſint contraria, &c. Inquit Leui. Non intelligit hic per relatiua id quod dī vnum eorū in relatione ad alterum: ſed q̄, quodlibet eorū eſt ad aliquid. nā virtus eſt virtuoſo vitium: & virtuoſus capit̄ in eius definitione. identidem vitiū eſt vitiū vitioſo, & ſcia ſcibili, vt paulò aī dictum fuit, & ignorantia ignoranti. ſed hoc non contingit in cunctis relatiuis. qm̄ dant̄ aliqua noīa relatiua, q̄ non habēt cōtrarium: vt duplum, quod non habet contrarium.

Particula Tertia. Dixit. Quædā quoq; relatiua ſuſcipiunt magis & minus. Inquit Leui. Ariſt. vult q̄ ſimile ſuſcipiat magis & minus. & hoc palā eſt. qm̄ dicimus duos colores non eſſe ſimiles p̄p diſtantiam, q̄ eſt inter duos illos colores. nā pōt reperiri vn⁹ color magis diſtare ab vno illorū, q̄ diſtet alter eorū ab altero. pōt. n. dici de aliquo viridi. q̄ non eſt ſimile alteri viridi, p̄p diſtantiā q̄ exiſtit inter illos duos colores. & poterit reperiri aliud viride magis diſtare ab illo. Debes tn̄ ſcire, q̄ hoc ē verū de ſimili & diſſimili, q̄ ſunt in p̄dicamento qualitatis, de quo eſt hic ſermo, non de ſimili & diſſimili, q̄d tranſumptiue & figuraliter dī de ſubſtantia, vt dī in libro Metaphyſicæ. nā, cū ſubſtantia non ſuſcipiat magis & min⁹, neque hæc ſuſcipere magis & minus eſt dicendum. Aequale vero non ſuſcipit magis & minus: ſed bene ſuſcipit magis & minus ipſum inæquale. & palā eſt, ſ. q̄ æquale non ſuſcipiat magis & minus. nā quæ ſunt vni tertio æqualia, inter ſe ſunt æqualia, vt in Mathematicis habetur.

Particula Quarta. Dixit. Et ex proprietatibus ambor̄ relatiuorū, &c. Inquit Leui. Hoc dī hīe curſim & latius loquendo: donec declaret̄ magis vera relatio. qm̄ ala nō dī ad aliquid, vt poſt hoc declarabit̄. nā, cū ala ſit ſubſtantia, pōt intelligi p ſe & ſeorſū;

G sed in relatiuis hoc eſt impoſſe. ſed, ſi volumus vt relatio ſit conueniens & recta, tunc fingimus nomen ipſi alæ, quatenꝰ refert ad alatum, & dicimus alatum eſt alatū ala alati: & ſic dr ad conuertentiam: vt ſi dicamꝰ ala alati eſt ala, alati, alato. D. d. vel ſi dicamus pennatum eſt alatū péna. Inquit Leui Hoc ét dr latius. & ſi volumus qꝫ relatio ſit recta, dicimus, alatū penna hét alá alati péna: & conuertit ſie, ala alati penna eſt ala ipſius alati péna. & ſimiliter dico, qꝫ, cū Ari. dicit qꝫ ſi referat caput ad capitatū, erit relatio recta. Dr quoq; amplo modo dicédi, quia caput cum ſit ſubſtantia, pōt de ſe intelligi: ſed ſi volumus facere rectam relatio né dicemus, caput capitati eſt ipſius capitati: & cōuertet ſic, capitatū hét caput capitati

Particula Quinta. D. d. hét præterea hoc peculiare, &c. Inquit Leui. Hoc eſt notum.

H Particula Sexta. D. d. Ea q̄ ad aliquid ſūt, videntur eſſe ſimul natura. Inquit Leui. Per hoc intelligit qꝫ ſcibile reperitur anteq̄ ſcia tur: qū res ſcit, poſtq̄ fuerit. & hoc in pluribus rebus ita ſe hét. & ideo cū dicit, ſed qꝫ ſimul reperiant, hoc ht raro, ſeu in paucioribus rebus, ideo dicit, quia prius debet reperiri res anteq̄ de ea habeat ſcia. palá autē eſt qꝫ ſi ſumat ſcibile rōne relationis, hoc é quatenus eſt ſcibile, tunc non reperiet ſcibile ante ſciam eius. quia impoſſe eſt vt ſit ſcibile, & non habeat de eo ſcientia, niſi fuerit ſcibile in potentia: & tūc habebit de eo ſcia in potentia. ſed cum ſcibile non ſit añ ſcientiam, quatenus eſt ſcibile, ſ. ea ratione qua eſt correlatiuum: ideo non curauit Ariſto. ſoluere hoc dubium. Et ſiſt eſt manifeſtum id, quod poſt hoc dicit de relatiuis, q̄ non ſunt ſimul natura, qꝫ ibi non ſumūtur quatenus ſunt relatiua. ſed cum hæc proprietas relatiuorū habeat locum, ſi ſumant quatenus ſunt relatiua, & dubium inſurgit ſi ſumantur quatenus non ſunt correlatiua, ſic ſolutio dubij eſt de ſe nota. At ille modus, quo Auerroes dicit qꝫ aliqui expoſitores ſoluerunt hoc dubium, eſt notus. verunt̄ non videt qꝫ ſoluant per illud oīa dubia. qm̄, ſi auferatur hō auferꝫ ſcia in actu, & in potentia: cum tñ poſſit reperiri ſcibile in potētia: ſcibile: hoc eſt qꝫ de eius natura eſt vt ſit ſcibile, ſi reperiatur ſcibile: & ob hoc ex rōne ſui eſt, vt ſit ſcibile. Poſſet p̄terea adhue dici, qꝫ neceſſario poſſibilitas ſcientiæ de aliqua re fit, poſtq̄ illa res eſt, nam non poſſet reperiri de ea talis poſſibilitas, niſi poſtq̄ é. & ideo melior ſolutio huius dubij eſt illa, quam diximus. Verū poſſet quis dubitare in hoc. qm̄ videmus aliquas res, de quibus habetur ſcientia, antequam ſit ipſum ſcibile. vt exempli gratia, ſi aliquis artifex ſit inuentor alicuius inſtrumenti noui, vel alicuius compoſitionis aliquarum rerum, & aliquibus actionibus faciendis. & illa res ent ſcita apud artificem anteq̄ ſit: quia ipſe ſcit materiam rei, & eius formam. & finem, atque efficientem. qui enim hæc nouit, nouit vtiq; perfecte ipſam rem. Nos autē dicimus qꝫ ſcia & ſcibile in hoc ſunt ſimul, quia ſcia extat de ipſo ſcibili, q̄ eſt ſcia in actu: & ipm ſcibile eſt ſcibile in actu, ſ. ipſum intelligibile ipſius, quia reperitur in anima artificis. & illud eſſe, quod habet in anima artificis, eſt cauſa vt illa res ſit poſtea ab ipſo artifice extra animam.

Particula Septima. D. d. Orit autē dubiū, &c. Inquit Leui. Hoc eſt notum. D. d. Aua mē, ſi definitio eorum, &c. Inquit Leui. Per hoc manifeſtat id, quod diximus, quid ſit relatio recta in ſuperioribꝰ, amplo mō loquendi: q̄ quidem non eſt vere relatio: quia vera relatio eſt, cuiꝰ quiditas cuiuslibet correlatiuorū dr in relatione ad alterum.

Particula Octaua. D. d. Ex hac ergo vera definitione, &c. Inquit Leui. Hoc eſt manifeſtum, ſ. qꝫ non poteſt haberi vera notitia de vno correlatiuorum, quin habeat de altero: quia quodlibet eorū eſt de eſſentia alterius. Sed poſſet quis dubitare, dicens qꝫ, ſi eſſet neceſſarium, vt qui cognoſcit vnū correlatiuorum, cognoſcat & alterum pfecte, tunc ſequeret, qꝫ id, qđ refert ad vnam rē, ſit illa res. Quo ergo pacto poſſet refern ad infinitas res numero id, qđ refert ad aliquā vnā rem, cū ex vnica re nō poſſint ſciri infinitę res? Adde etiā, qꝫ eſt impoſſibile vt de infinito habeat ſcientia. Nos autē videmus qꝫ id, qđ refert ad aliquod paucū in numero, ſunt infinita genera numeri. nā tria ſunt pauca in relatione ad quinq;, & ſex, & reliquos numeros infinitū. identidē id, qđ refert ad magnū & paruū in quātitate, ſunt res infinitæ. Nos ergo dicimꝰ, qꝫ neceſſario id, qđ refert ad aliquā rē definitā, eſt res definita. ſed illa pluralitas, quę cōtingit relatiuo, qđ refert ad paucū in numero eſt p accidēs: hoc eſt, ea ratione, qua accipimꝰ id, qđ refert ad ipſum, eſſe ipſum multū aliqđ, ſed p ſe, id qui dē qđ ad ipſum refert, eſt ipſum multū ad qđ refert, quatenus eſt plꝰ ipſo: nō quatenus eſt quinq;, vel ſex, vel reliq alij numeri. ſed hęc relatio notificat vnā tm̄ relationū, q̄ inter

K Hebraice reſpondet ſemper ſcitū. & ideo fuit quoq; Leui coactus multiplicare alia verba circa hoc iudicio meo.

L

M

I in bilis vel I bile. & iō non datur apud Hæbręos nomē ſcibile, ſed ſcitū: & ſi volūt dicere aliquod ſcibile, dicūt p circūlocutionē, ſ. id, qđ poteſt ſcire. & iō hie vbi dicit ſcibile, in lingua

Inḡt Mātinus inter pres. Eſt aīaduertēdū, qꝫ i lingua Hebręa, non dantur nomina, quę ſignificēt potētiam vel habilitatē ad eſſe, vt apud Latinos, q̄ terminat

ter oēs duos existūt numeros: nēpe q̄ secundus vel est æqualis primo, vel minor eo, vel maior. & hac ratione verū est dicere, q̄ q̄ perfecte nouit tria, nouit quoq; q̄ numer⁹, qui est maior illo, est plusq̄ tria: nō q̄ sit quinq; vel sex, quia hoc nō cognoscit ex essentia huius relationis. & haemet ratiōe soluet dubiū de magno & paruo in quātitate. † D.d. Verūtn vere definire quid reliquorū prædicamētorū sit ad aliquid, & quid nō, est fortasse difficile: sed dubitare de eis nō ē difficile. Inquit Leui. Sēsus est, q̄ soluere dubia insurgēria ī declarādo qd sit vere relatiuū, & qd nō, hēt vtiq; difficultatē: licet rōnes, q̄ induēūt illas dubietates, ſi sit difficile eas facere.

A Inqt Mātin⁹. ſi Lestu habuisset verum tertū, fortasse non ita exposuisset hāc vltimā particulā. nā non dicit, dubitare de eis nō ē difficile: sed dicit, ſi ē futile dubitare de ſingulis.

† Hebraig respōde semper ſi tū. & ide fuit quo Leui cu ctus mi plicare ī qua vti circa hu iudicio meo.

De Qualitate, & Quali. Cap. 4.

QValitatem vero dico, ſecūdū quam quales quidem eē dīr. Est aūt qualitas, eorū q̄ multipl̄r dīr. Vna quidē igit̄ ſpēs qualitatis, habitus & diſpoſitio dicant̄. Differt autem habitus à diſpoſitione, q̄ * permanentior, & diuturnior est. Tales vero ſunt ſcientię & virtutes. ſcientia. n. videt̄ eſſe permanētium, & diuturniorū. vt ſi quis vel mediocriter ſumat ſcientiam, niſi grandis p̄mutatio facta ſit, vel ab ægritudine, vel ab aliquo hmōi. ſil̄r autē & virtus, vt iuſtitia, & tēperantia, & ſingula talium non videntur poſſe facile moueri, neq; facile p̄mutari. Diſpoſitiones vero dicūtur, quæ ſunt facile mobilia, & cito permutabilia: vt calor, & infrigidatio, & ægritudo, & ſanitas, & quæcunq; alia huiuſmodi. afficitur enim quodāmodo ſecundum eas homo: cito autem permutatur, & ex calido frigid⁹ fit, & ex ſanitate ī ægritudinem

B Vide pro hoc 5. Meta. 19.

* a.l. multo permanentior,

* a.l. difficiliter mobiliū.

C

tranſit. fil̄r autem & in aliis, niſi aliqua earundem contingit per temporis longitudinem congenita, & immobilis, vel omnino difficile mobilis exiſtens, quam iam quiſpiam * vt habitum vocet. Manifestū est autem q̄ hæc volunt habitus dicere, quæ ſunt diuturniora, & difficilius mobilia. nanq; diſciplinas nō multum retinentes, ſed facile mobiles exiſtentes, non dicūt habitū habere, & tñ diſpoſiti ſunt aliquo modo ſecundum ſcientiam pei⁹, meliusue. quare differt habitus a diſpoſitione, q̄ hæc quidem facile mobilis ſit: ille vero diuturnior & difficili⁹ mobilis. Sunt autem habitus & diſpoſitiones: diſpoſitiones vero non neceſſe est habit⁹ eſſe. qui enim retinent habitum, & quodammodo diſpoſiti ſunt ſm ipſos: q̄ autem diſpoſiti ſunt, non omnino retinent habitum. Aliud vero genus qualitatis est, ſm quod pugillatores vel curſores, vel ſalubres, vel inſalubres dicimus: & ſimpliciter quæcunque ſm potentiam naturalem vel impotentiam dicuntur. Non. n. q̄m̄ ſunt diſpoſiti aliquo modo, vnū quodq; hmōi dicitur: ſed quod habent naturalem potētiam vel impotētiā facile aliquid facere, vel nihil pati. vt pugillatores, vl̄ curſores dicunt, nō q̄ ſint diſpoſiti aliquo modo, ſed quòd habeant potentiam naturalem vel impotentiā aliquid facile faciēdi. Salubres autem dicunt, eo q̄

D

* a.l. quiſpiam fortaſſe.

E

F

habeant potentiam naturalem vt nihil a quibuslibet accidenti bus facile patiantur: insalubres vero, quod impotentiã habeant naturalem nihil facile a quibuscunq; accidentibus patiendi. Similiter aũt his durũ & molle se habent. durũ. n. dr̃, quod habeat potentiam non facile secari: mol le vero, quod eiusdem ipsius ha beat impotentiam. Tertium ve ro gen⁹ qualitatis est, pasibiles qualitates et pasiones. sunt aũt huiusmodi vt dulcedo & amari tudo, & austeritas, & oĩa his co gnata. amplius, & calor, & frig⁹, & albedo, & nigredo. Quòd qui dem igitur & hæ qualitates sũt, manifestum est. quæcunq; enim has susceperint, ipsa qualia dr̃ ſm ipsas: vt mel, qm̃ dulcedinẽ suscepit, dr̃ dulce: & corp⁹ albũ, qm̃ albedinem suscepit. sic̃r * & in cæteris. Pasibiles vero quali tates dr̃, non q; ea, quæ illas su sceperint qualitates, aliquid pa tiantur. neq;. n. mel, qm̃ aliquid passum sit, dicitur dulce, neque aliquid aliud huiusmodi. simili ter autem his & calor & frigus pasibiles qualitates dicuntur, non q; ea, q̃ illas suscipiunt, ali quid passa sint, sed qm̃ ſm sen sus vnaquæq; dictarum qualita tum pasionis effectiua est, pasi biles qualitates dr̃. dulcedo. n. pasionem quandam secũdum gustum efficit, & calor secundũ tactum: similiter autem & aliæ. Albedo autem, & nigredo, & cę teri colores nõ eodem modo ĩs, quæ dicta sunt, pasibiles quali tates dr̃: sed eô q; ipsę ab aliqua pasione innascuntur. Quod. n. fiunt propter aliquam pasionẽ multæ colorum mutationes, ma nifestum est. erubescens. n. aliqs, rubeus factus est: & timens pal lidus, & vnumquodq; talium. * quare etiam si quis natura ali quid talium accidentium ptur bationum ue passus est, similem colorem verisimile est eum ha bere. quæ. n. affectio nunc in eo quod verecundet circa corpus facta est, etiam secundum natu ralem constitutionem eadẽ fieri potest affectio, vt & naturalis co lor similis sit. Quæcunq; igitur talium accidẽtium ab aliquib⁹ pasionibus difficile mobilibus & permanentibus principium sumpserũt, pasibiles qualitates dr̃. siue. n. secundum naturalẽ constitutionem pallor fit, aut ni gredo, qualitates dr̃ (quales. n. secundum eas dicimur) siue pro pter ægritudinem longam, vel propter æstum eidem contigit nigredo, vel pallor, & non facile prætereũt, vel etiam per vitam permanẽt, pasibiles qualitates & ipsæ dr̃: sic̃r enim quales ſm eas dicimur. Quæcunq; vero ex ĩs, quæ facile soluuntur, & cito transeunt, fiunt, pasiones dicun tur, qualitates vero minime. nõ enim aliqui ſm ipsas dicuntur quales. neque enim qui propter verecundiam rubeus factus est, rubeus dicitur: neque cui pallor propter timorem venit, pallid⁹ est

* a.l. vel.

* a.l. cæte ris se hẽt.

* a.l. quare & si quis natura talũ aliquã passionũ passus est ex aliqui bus natu ralibus ac cidentib⁹ similem.

A eſt,ſed magis eò qđ aliquid paſſus eſt.quare paſſiones quidem hmõi dicuntur,qualitates vero minime.Siir autẽ his,& ſm animã paſſibiles qualitates & paſſiones dñr.quæcunq;.n. mox in naſcendo ab aliquibus paſſionibus difficulter mobilibus fiunt, qualitates dñr & ipſæ: vt amentia,mẽtis alienatio,& ira, & alia hmõi:quales enim ſecundũ eas dicunt,ideſt iracundi atq; amẽtes.ſimiliter autem & quęcunq; alienationes non naturales, ſed
B quæ ab aliquibus alĩs accidentibus factæ ſunt difficile prętereuntes, & omnino immobiles, qualitates ſunt etiam huiuſmodi:quales enim & ſm eas dicuntur.Quæcunq; vero ab ĩs, quæ facile & cito prætereunt, fiunt, paſſiones dicũtur.vt ſi quis cõ-
a.co. ad, paſſio dr. triſtatus,iracundior fiat. nõ.n. dicitur iracundus,qui huiuſmodi paſſione iracundior eſt: ſed magis quia aliquid paſſus. quare paſſiones quidem huiuſmodi dicuntur:qualitates vero mi-
C nime. Quartum vero genꝰ qualitatis eſt figura,& circa vnumquodq; conſtans forma. ampliꝰ autem ad hæc rectitudo, & curuitas,& ſi quid aliud his ſimile eſt.ſm enim vnumquodq; eorum quale quid dicitur.triãgulum enim vel quadrãgulum eſſe quale quid dicitur,& rectum aut curuum. & ſecũdum etiam formam vnumquodq; quale dicitur. Rarum vero & ſpiſſum, & aſperum,& lene putabuntur quidem quale quid ſignificare: D
ſed aliena huiuſmodi putantur eſſe a diuiſione,quæ circa quale eſt.quandam enim poſitionem magis videntur partium vtrunque monſtrare.ſpiſſum enim dicitur, eò q; partes ſibĩ ipſis propinquæ ſint:rarum vero, eò q; diſtent à ſeinuicem. & lene quidem, q; in rectitudinem aliquo modo partes iaceant: aſperum vero,q; hęc quidem ſuperet,illa vero ſit inferior. Fortaſſe quidẽ igitur alius quiſpiam modus apparuerit qualitatis: ſed ferè qui E
maxime dicuntur hi ſunt.qualitates itaq; ſunt,quę dictæ ſunt.

Qualium definitio

Qualia vero ſunt,quæ ſecundum has denominatiue dicuntur,vel quomodolibet aliter ab his.In plurimis itaque & ferè in omnibus denominatiue dicuntur:vt a candore candidus, & a grammatica grammaticus, & a iuſtitia iuſtꝰ.ſimiliter & in alĩs. In aliquibus vero, eò q; nõ ſunt poſita qualitati nomina,nõ cõtingit ea,quę dicuntnr, ab ĩs de
F nominatiue dici. vt curſor, aut pugillator, qui ſecundum naturalem dicitur potentiam, a nulla qualitate denominatiue dicitur.non enim poſita ſunt nomina potentĩs, ſecũdum quas iſti quales dicuntur: ſicuti diſciplinis,ſecundum quas pugiles vel palæſtrici ſecundum diſpoſitionem dicũtur.pugillatoria enim & palæſtrica diſciplina dicitur: quales vero ab his denominatiue dicuntur,qui diſponuntur.

G Aliqñ autem & poſito nomine nõ dicitur denominatiue, quod ſecundum eam quale dicit: vt a virtute ſtudioſus. eo enim q̃ virtutem habeat ſtudioſus dr̃: ſed non denominatiue a virtute. nõ autem in pluribus hoc tale eſt. Qualia ergo dicuntur, quæ denoſatiue a dictis qualitatibus dicuntur, aut aliquo modo aliter ab eis. Ineſt autem & contrarietas ſecundum qualitatem: vt iuſtitiæ iniuſtitia contraria eſt, & albedo nigredini, & alia. ſimiliꝛ H autem & ea, quæ ſecundum eas qualia dñr: vt iniuſtum iuſto, et album nigro. Non in omnibus autem hoc accidit. rubro enim, aut pallido, aut huiuſmodi coloribus nihil eſt contrarium, qualibus exiſtentibus. Amplius, ſi contrariorũ alterum fuerit quale, & reliquũ erit quale. hoc autem palam eſt ex ſingulis proponenti alia prædicamenta. vt ſi eſt iuſtitia iniuſtitiæ contrariũ: quale autem eſt iuſtitia: quale igitur & iniuſtitia. nullum. n. I aliorum prædicamentorũ aptabitur iniuſtitiæ, neq; quantum, neq; ad aliquid, neq; vbi, nec oſno aliquid hmõi, niſi quale. ſic autem & in alĩs, quæ ſm quale ſunt contraria. Suſcipiunt aũt qualia magis & minus. album enim magis & minus album alterum altero dr̃: & iuſtum alterum altero magis & minus. ſed & ipſa intenſionem ſuſcipiunt. cũm candidum nanq; ſit, cõtingit amplius candidũ fieri. Non tñ oſa, ſed plurima. iuſtitia nanque, ſi dicatur magis & minus iuſtitia, põt quilibet ambigere: ſimiliter aũt & ĩ alĩs diſpoſitionibus. quidam enim dubitant de talibus. iuſtitiam nanq; iuſtitia non omnino aiunt magis & minus debere dici, nec ſanitatẽ ſanitate. minus aũt habere alterum altero ſanitatem áiũt: & iuſtitiam alterum minꝰ altero habere dicit. ſic autem & grammaticam, & alias diſpoſitiones. ſed tñ ea, quæ ſecundũ eas dñr *, indubitanter recipiunt magis & minꝰ: grammaticior enim alter altero dicit, & iuſtior, & ſanior. ſic autem & in alĩs. Triangulus vero & quadrãgulus non vidẽtur magis & minꝰ ſuſcipere: neque aliqua aliarum figurarum. quæ enim definitionem triãguli recipiunt & circuli oſa ſimiliter trianguli vel circuli ſunt, eorum aũt, q̃ non recipiunt rationẽ eandẽ, nihil magis alterũ altero dicet. nihil. n. q̃dratũ magis q̃ parte altera longius, circulus M eſt: neq; alterũ. n. recipit circuli rõnem. ſimpliꝛ aũt, ſi vtraq; non recipiunt propoſiti rõnem, non dicet alterũ altero magis. nõ ergo oſa qualia recipiũt magis & minus. Horũ itaq;, q̃ p̃dicta sũt, nullum eſt propriũ qualitatis. Similia vero, aut diſſimilia ſm ſolas dñr qualitates. ſiſſe. n. & diſſiſſe alterũ alteri nõ eſt ſm aliud, niſi ſm id qđ quale eſt. Quare ꝓpriũ ẽ qualitatis ſm eã ſimile, vel diſſimile dici. At vero nõ de

* a. l. qualia. L

Remouet dubõnem

ect

A cet conturbari, ne quis nos dicat de qualitate propoſitum facientes, multa eorum, quę ſunt ad aliquid, connumeraſſe: habitus.n. et diſpoſitiones eorum, quæ ad aliquid ſunt, eſſe diceba
*a. eo ad. talibus. mus. Penè enim in oĩbus * qualitatibus genera ad aliquid dicuntur, nihil autem eorum quę ſunt ſingularia. nam cũm diſciplina genus ſit, idipſum quod eſt alterius dicitur: alicuius.n. diſciplina dicitur eorum vero, q̃ ſingularia ſunt, nihil ipſum
B quod eſt alterius dicitur. vt grãmatica non dicitur alicuius grãmatica: nec muſica alicuius alterius muſica. ſed forte ſm genus & hæ ad aliquid dicuntur: vt grammatica alicuius dicitur diſciplina, non alicuius grammatica: & muſica alicuius diſciplina, non alicuius muſica. Quapropter q̃ ſingularia quidem ſunt, non ſunt ad aliquid. dicimur autem quales ſm ſingula. *hęc enim & habemus.
*a. l. has. n. & habemus ſcias. ſcientes .n. dicimur eò ꝙ habe-
C bemus ſingularum ſciẽtiarum aliquas. quare hæ erunt ẽt qualitates, quæ ſingulares ſunt, ſecundũ quas aliquando & quales dicimur: hę autem non ſunt eorũ quæ ſunt ad aliquid. Amplius, ſi contingit idem ipſum & quale & ad aliquid eſſe, nihil eſt incõueniẽs in vtriſque hoc generibus enumerare.

*

Pars Quarta Tractatus Secundi. D

Sermo de prædicamento Qualitatis.

QVæ in hoc continẽtur prędicamento vndecim comprehendũtur partibus. AVER.
In Prima particula Ariſtot. definit hoc p̃dicamentũ, & dicit ꝙ diuidit̃ in diuerſa genera prima. In Secunda notificat, qđ ſit illud gen⁹, quod dr̃ habitus, & diſpoſitio. & declarat qđ nã ipſorum dicatur proprie habitus, de quo dr̃ famoſe, & apparenter qualitas: & quod illorum dicat̃ proprie diſpoſitio, & ꝙ dicunt̃ qua-
E litas, quia ſunt eiuſdem naturæ: In Tertia notificat ſc̃dm genus huius p̃dicamenti, quod dr̃ naturalis potẽtia, & ĩpotentia naturalis. In Quarta declarat tertiũ genus huius prædicamenti, & eſt qualitas paſſionis & paſsibilis. & notificat quare dicat̃ qualitas paſsionis, & ponit differentiã inter id qđ nominat̃ paſſio, & id qđ nominatur paſſibilis qualitas: & ꝙ nomẽ qualitatis apparenter dr̃ ſimpliciter de paſſione, ea ratione met, qua dr̃ ſimplr̃ potius de ipſo habitu q̃ de ipſa diſpoſitione. In Quinta notificat quartũ genus
F huius prędicamẽti, qđ eſt qualitas, quę in quantitate reperit̃, quatenus eſt quantitas. In Sexta dubitat de fungoſo & denſo, & de leni & nõ leni: & vtrũ ſub hoc contineant̃ prędicamento, vel ſub prædicamento ſitus. In Septima declarat, quòd res quę per qualitatem denominãtur, ſunt quæ nominibus denominatiuis ſignificantur, deriuatis ab ipſis abſtractis, quæ prima exempla nominantur, quæ huiuſmodi ſignificant qualitatem. In Octaua probat, quòd cõtrarietas reperitur

G in qualitate: ſed in quibuſdam, non in oĩbus. & q̃, ſi vnũ cõtrariorum eſt qualitas, neceſſario & alterũ erit qualitas. In Nona oſtẽdit q̃ qualitas ſuſcipit magis & min⁹; & q̃ hoc nõ eſt cõe omni qualitati. In Decima probat, q̃ propriũ qualitatis eſt eẽ ſiſ̃e vel diſſimile. In Vndecima dubitat de multis, quę dicta ſunt in hoc tractatu, & in tractatu de relatiuis etiã. & reddet rationẽ, vnde eueniat hoc eis, & dicit q̃ cõtingit hoc illis duabus diuerſis rationibus.

Particula Prima. Dixit Ariſtoteles deſcriptionẽ qualitatis eſſe, illas
H diſpõnes, quib⁹ interrogat̃ de indiuiduis qualia ſint. & hmõi qualitates dĩr de quatuor varijs gñib⁹ primis.

Particula Secũda. Dixit. Vnũ eorum eſt illud gen⁹ qualitatis, quod habitus & diſpõ appellatur. Differt aũt habit⁹ à diſpõne, q̃ habitus hoc genere dicat̃ eſſe permanentius q̃d atq; diuturnius: diſpoſitio vero q̃d facile mobile: vt ſunt ſciẽtiæ & affectus, atq; optimæ virtutes. Nã ſcĩa, quæ de aliqua habet̃ re, ſi arte perficiatur, exiſtimabit̃ eſſe ex rebus permanentibus, quæ difficile recedunt: niſi forte grandis oriat̃ in hoĩe mu-
I tatio, ſiue ab ægritudine, ſiue ab aliquo incommodorũ, quæ ſoleat euenire: ita vt ſit cauſa diuturnitate tẽporis, vt homo deueniat ex illa ſcientia in ignorantiã, & eius obliuionẽ.

Diſpoſitio vero huius generis dicitur de rebus, quæ facile mutãtur: vt eſt morbus & ſanitas, & frigus & calor, quę ſunt cauſa ſanitatis & ęgritudinis. nam ſanus cito euadit ęgrotus, & ægrotus ſanus: dum non vehementer imprimat̃ hoc & hæreat: ita vt cũ difficultate ſoluatur. quoniam, ſi res ita ſe haberet, deberet potius vocari habitus. Dixit. Ma- K
nifeſtũ eſt, q̃ per hoc nomen habit⁹, Græca lingua ſignificantur ea, quæ diuturniora ſunt & difficile mobilia. Nã qui diſciplinas manifeſte eas
ſiõ exactiſſime retinet, non dr̃ apud Græcos habitũ obtinere: nã qui ita ſe habet, dr̃ ad diſciplinas diſpoſitus, ſiue melius, ſiue peius. Sunt quoq; habitus aliquo pacto diſpõnes: ſed diſpõnes non ſunt habitus. Habitus præterea ſunt primo diſpõnes, mox in fine efficiunt̃ habitus. Hocautẽ genus, vt dictum eſt, eſt affect⁹ ipſi, qui in anima, & in animato, quatenus eſt animatum, reperiuntur. L

Particula Tertia. Dixit. Et ſecundum gen⁹ qualitatis eſt, quo aliqua res dr̃ habere naturalem potentiam vel impotentiã: vt cùm dr̃ aliquis ſanatiuus & ęgrotatiuus & ſimilia. nã non dr̃ aliquid ſanatiuum & ægrotatiuum, & ſimilia alia, eò quia habeat aliquas diſpõnes in anima, vel in ipſo animato, quaten⁹ eſt animatum: ſed quatenus habet naturalem potentiã vel impotẽtiam naturalẽ.

Intelligo per impotentiã naturalem, vt agat quis cũ difficultate aliquid, ſed facile patiat̃: per naturalẽ vero potentiã, vt facile quidẽ agat, M
difficile vero patiatur. vt exẽpli gr̃a, dicit̃ aliquis ſanatiuus, quia hẽt potentiã ne patiatur à morbis, & ſymptomatibus: dicitur̃q; curſor vel pugillator, quia habet potentiã vt facile agat, difficile vero patiatur. dicit̃ quoq; ægrotatiuus, quia nõ habet potentiã naturalem, vt nõ facile patiat̃. Et pat eſt rõ de duro & molli. nam dicitur durum, quia habet naturalem potentiam, ne facile patiatur: molle vero, quia non habet potentiam, ne facile patiatur.

Particula

A Particula Quarta. Dixit. Eſt tertium genus qualitatis, quod quidē qualitates paſsibiles & paſsiones nūcupatur. & huius generis ſpēs ſunt ſapores, vt dulcedo & amaritudo: & colores, vt albedo & nigredo: ac tangibilia, vt calidum & frigidum, humidum & ſiccum. Quòd autem hæc ſint qualitates palā eſt, cùm quicq d denominet per quoduis horum, quæretur de ipſo per dictionem quale: vt gratia exempli, nos dicimus quale eſt hoc mel, quò ad dulcedinem? & qualis eſt is pannus, quo ad albedinē? & reſpōdetur B q eſt valde dulce, & valde albus, vel non valde. Dicuntur aūt hæ qualitates paſsibiles, nō quia oriat aliquid paſsionis in illis rebus, quæ ita denominant: ſed quia efficiunt in ſentiētibus eas aliquā paſsionem. vt exēpli gratia, dulcedo in melle, et amaritudo in aloe dicunt qualitates paſsibiles, non quia paſsio ſit orta in melle à dulcedine, neq; in aloe ab amaritudine: ſed quia paſsionē efficiunt in lingua, & patratio eſt de calido et frigido cùm ſenſu tactus. Tertia vero ſpēs, quæ eſt. ſ. ipſi colores, non dicuntur quidem qualitates paſsibiles C hoc pacto: qm̄ colores non efficiūt paſsionem in viſu: ſed vocatæ ſunt hæ qualitates paſsibiles, quia earum eſſe in ea re, quæ per eas denominatur, oritur quidem à paſsione. nam manifeſtum eſt q rubicunditas verecundi, & pallor timentis oriūtur à paſsibilitate peruētu ſanguinis & ſpiritus. ita quoq; eſt credendum, q qui à ſuo ortu fuerit natura rubicūdus vel pallidus, q huius rei cā eſt, quia eius temperatura in ſua prima procreatione ita fuerit affecta, vt ſequatur ipſam rubedo in ipſo verecūdo, & pallor in timēte. Quęcunq; ergo talia accidētia pmanētia fuerint, atq; difficile mobilia, paſsibiles qualitates vtiq; dicent, de quibus ſolet fieri īterrogatio per dictionē quale. Sed, ſi aliquod horūm facile ſoluat, et toq; tranſeat, tunc nō debet dici id paſsibilitas, neq; ſolet de eo fieri interrogatio per dictionē quale: iōq; proprio nomine id vocari dēt paſsio tm̄, non paſsibilitas. vt gra exempli, pallor & rubor cū inerint nobis à natura, & à prima noſtra procreatione, tunc dr̄ aliquod indiuiduum ꝓpter illa quale eſt: ſed rubedo, quę ob verecundiā oritur & pallor ob E timorē, tunc non dicit aliquis propter ipſa qualis ſit: qm̄, qui ita affectus eſt, haudquaq̄ dicet rubeus vel pallidus: ſed dicit rubuit & palluit tm̄: & vt verbo dicā, paſſus eſt tm̄. oportet ergo vt hæc dicantur tm̄ paſſio, licet differant in diuturnitate pmanentiæ, vel in eius breuitate. Simili quoq; rōne & animæ affectiones, dicuntur paſsibiles qualitates, ſi à natura ſtabiles fuerint: paſsiones vero, ſi caſus quidam fuerint, neq; homini natura inſint vel tēperatura: vt dementia & iracundia. nam, qui hos duos per naturam obtineat F affectus, dicetur quidem iracundus vel demēs. & ideo huiuſmodi affectus vocantur qualitates paſsiuæ. At ſi quis iracundia afficitur ob aliquid afferens contriſtationem, tunc is non debet dici iracundus, neq; demens: ſed dicitur iratus eſt, & inſaniuit. Quapropter hæc debent nominari paſsiones, non paſsibilitates: nā huiuſmodi loquēdi modus vī conuenire ſemper rei permanenti.

Particula Quinta. Quartū vero genus qualitatis ē figura & forma, quæ

G quæ in vnaquaq; cõſiſtunt re: & rectitudo & curuitas, & alia his ſimilia. nam, ſi aliquid per hæc denominet, dicet vtiq; quale ſit: reſpondetur etenim ad interrogationem de triangulo vel quadrangulo quale nã ſit, quod eſt triangulus vel quadrangulus: & ꝙ ſit rectũ vel curuum. identidem & de forma dici poteſt.

Particula Sexta. Dixit. Rarum aũt & ſpiſſum, & aſperũ & lene, hæc duo genera videntur eſſe, ſub hoc genere locata. Sed melius ẽ putare hęc duo genera eſſe aliena ab hoc genere. nã palam eſt ꝙ quodlibet horũ
H videt magis debere locari in prædicamẽto ſitus & poſitionis, q̃ in hoc prędicamẽto: qm̃ rarum & denſum videnť ſignificare poſitionẽ partiũ. dr etenim denſum id, cuius partes ſunt ſibi ipſis propinquę: rarũ vero, cuius partes à ſe inuicẽ diſtent. ſiſr & lene id, cuius partes in ſua ſuperficie æquales iaceant, ſeu in rectũ, ita vt vna aliã nõ ſuperet: aſperũ vero, cuius partes non ſunt æquæ, ſed altera ſuperat alterã. Dixit. Videť autẽ fortaſſe ꝙ dentur alij modi qualitatis: ſed hi, qui hic narrati ſunt ĩ hoc genere, videnť eſſe tot numero tm̃,
I quot ſunt hic poſiti: intelligit ꝑ hoc Ariſt. ꝙ illæ qualitates ſunt, quibus fit interrogatio ꝑ dictionẽ quale, de ſpeciebus, quæ ſunt ſcilicet formæ ſpecificæ, vel quæ ſequunť formas ſpecificas. ſed hę qualitates ſunt, quibus ſit interrogatio de indiuiduis: & ſunt ſcilicet res, quæ inſequuntur ipſas formas propter materiã, & res ipſæ materiales. & hæc differentia, quæ inter hæc duo genera qualitatum reperitur, eſt ſatis manifeſta.

Particula Septima. Dixit. Qualia aũt ſunt, quæ per nomina ſignifi cantia illaſmet qualitates denotant, & ſunt ipſa nomina ĩ abſtracto, ſeu primaria exẽplaria. & hoc in maiori parte eorũ denominatiue dicunť in lingua Græca, vt albũ quod ab albedine deriuatũ eſt: vel iuſtus à iuſtitia. * Verum raro fit vt in lingua Græca non reperiantť qualitates abſtractæ à ſubiecto, qbus iuſtit nomẽ, à quo iſtæ qualitates denominentť, quatenus ſunt in ſubiecto. vt exẽpli gratia, noĩa impoſita apud Græcos illis rebus, q̃ ſub genere naturalis potentiæ vel impotẽtię continentur, à nulla re videnť denominari: vt pugillator vel curſor. nam noĩa, quę ſignificãt hmõi affectus, nõ deriuanť apud Græcos à curſu vel pugillatione: vt in lingua Arabica fieri ſolet: licet non ſit impoſſe quin in lingua quoq; Arabica reperiantur aliquæ actiones, quæ non ſunt deriuatæ ab aliquo originali noĩe. Sed fortaſſe cõtingit in lingua Græca, vt qualitas aliqua abſtracta à ſubiecto hẽat vnum nomen, illa tñ met qualitas, quæ in ſubiecto exiſtit, ab aliquo alio noĩe denominetť: vt dicũt ipſi gratia exempli, à virtute ſtudioſus, ſeu probus, nõ aũt virtuoſus vocať.

Particula Octaua. Dixit. Ineſt autem cõtrarietas ipſi qualitati: vt exẽpli gra, iuſtitia eſt contraria iniuſtitiæ, & albedo nigredini. & hocidẽ cõtingit in ipſis concretis, ſ. habentibus qualitates illas: vt iuſto cõtrariatur iniuſtus, & albo nigrũ. ſed nõ in oĩbus qualitatib⁹ datur cõtrariũ: neq; ẽt in ipſis qualibus, ſiue cõcretis habẽtibus illas qualitates. nã viridi vel rubeo nihil contrariať, neq; vllis mediis coloribus. Præterea, ſi vnũ contrariorum fuerit qualitas, alterũ quoq; erit oĩno qualitas. &

K

* Inęt Martin⁹ interpres. Auer. non recte hũc locũ intellexit. non enim dicit Ariſ. ꝙ hæc nomina apũd Græcos à nulla re

L

denominẽtur: denominantur. n. à diſciplinis: ſed ꝙ non denominanť à naturalibus potentiis, vel impotentiis.

M

hoc

A hoc inductione mõſtrari poteſt: vt exẽpli cauſa, cũ iuſtus contrarietur iniuſto: & iuſtus ſit in p̃dicamento qualitatis: iniuſt⁹ quoq; erit in prędicamẽto qualitatis. nã non erit verum dicere iniuſtũ exiſtere in prædicamento quantitatis, neq; relationis, vel in aliquo alio prædicamẽto. eademq; eſt ratio de reliquis contrariis in qualitate exiſtentibus.

Particula Nona. Dixit. Qualitas aũt ſuſcipit magis & minus. nã dat aliquis magis iuſtus altero, & albus albior altero. quia ſubiecta horum ſuſcipiunt magis & minus. Sed hoc
B nõ reperit in oĩbus, ſed in aliquib⁹. ſed ambiguitas inſurgit, cum hmõi qualitates capiunt abſtractæ à ſuis ſubiectis, nẽpe vt iuſtitia & iniuſtitia, vtrũ ſuſcipiant magis & minus: qm̃ aliqui hoĩes hoc recuſant & cenſent quidẽ, q̃ non dat, aliqua iuſtitia, q̃ ſit magis iuſtitia altera: neq; ſanitas magis ſanitas altera. ſed bene põt eſſe aliquis magis iuſtus altero: & ſanus magis ſanus altero: & ſic de reliquis ſpeciebus huius generis, q̃ ſunt ſiles affectus. Triangulus vero & quadrangulus nõ recipiũt magis & minus. nã nõ eſt aliquis trian
C gulus magis triãgulus q̃ alter triangulus: neq; quadrangulus. qm̃ quicquid includit ſub definitione trianguli eſt triangulus æquali definitione. ſed id, quod non includit in definitione rei, nõ dicit in relatione ad ipſum. nemo enim poteſt dicere q̃ quadratũ æquale ſit magis circul⁹, vel rotundũ, q̃ quadratũ altera parte longius. & vt verbo dicã, cõparatio verificat de rebus, quæ ſub eadẽ definitione continentur. Ergo non omnis qualitas ſuſcipit magis & minus. & nullum horũ, quę dicta ſunt, eſt vere proprium qualitatis. D

Particula Decima. Verum autẽ proprium, quod de nullo alio dicit, eſt eſſe ſimile, atq; diſſimile.

Particula Vndecima. Dixit Non debet qs dubitare de his, quæ dicta ſunt, vt dicat Ariſtotelem velle hic enumerare qualitates: cùm tñ enumerent multa, q̃ ad aliquid dicunt: vt habitus & diſpõ, quæ in primo genere huius prędicamenti numerata ſunt, cũ ſub relatione cõtineantur. nã habitus eſt alicuius rei habitus. ſiſr & diſpõ. Nam hæc debẽt connumerari inter relatiua in ſuis generibus, nõ in ſuis ſpecieb⁹. qm̃ ipſa ſcĩa, E quæ eſt genus ad grammaticã & ad iura, dr̃ in relatione ad aliqd. identidẽ & ipſum ſcibile. ſed grãmatica non dr̃ in relatione ad aliquid, neq; ipſa iura: niſi forte dicat ad aliquid rõne generis ſui: hoc eſt q̃ grãmatica eſt ſcĩa alicuius ſcibilis, quod eſt ſcientia recte loquẽdi. Cùm ergo hę ſpẽs nõ ſint ad aliquid, ſed ſint qualitatis, & ſint ſpẽs qualitatũ propter ſuum genus: ideo manifeſtũ eſt, q̃ earũ genus eſt ex ipſa qualitate. nã grãmatica & ius quodlibet eorũ habet eſſe, prout ſcĩa eſt qualitas. ſed accidit generi eorũ, quod eſt ſcĩa, vt F habeat nomen vnũ ea rõne, qua eſt ad aliquid, & non habeat nomen ea rõne, qua eſt qualitas: contra id, qđ accidit ſpeciebus, quæ ſub ipſo exiſtunt, quæ ſcilicet habent noĩa ea ratione, qua ſunt qualitates, vt grammatica & iura: ſed nõ habent noĩa ea rõne, qua ſunt relatiua. Neq; eſt incõueniens aliquid enumerari in duobus prædicamentis, & duob⁹ generibus: diuerſis tamen rationibus & modis, non eadem ratione, quoniam hoc eſt impoſſibile.

Sermo

G *Sermo de prædicamento Qualitatis.*

LEVI. PArticula Prima. Dixit deſcriptionē qualitatis eſſe, &c. Inquit Leui. Ideo dixit de indiuiduis, quia interrogatio, quæ fit de ſpeciebus quales ſint, quæ. ſ. ſunt formæ ipſæ ſpecificę, vt intellectus in hoſe, vel id quod inſequitur formas ſpecificas, nō ingreditur hoc p̄dicamētum: vt rōnale in homine vel riſibile. ſed: vt noſtra fert ſententia, riſibile quoq; eſt huius p̄dicamenti, vt nigredo oculi, quæ licet reperiatur in tota ſpecie, tamē ſubingreditur tertium genus qualitatis, ſcilicet paſſionis vel paſſibilis qualitatis.

Particula Secunda. Dixit. Vnum genus eſt, habitus & diſpoſitio, &c. Inquit Leui. Scire debes & hoc genus qualitatis, quod diuidit in habitū & diſpoſitionē, eius genus vocat græce diſpoſitio. mox diuidit ipſum genus in duas partes, quarū vna vocat habi
H tus, qui eſt difficilis remotionis: ſecunda vocatur noſe ſui generis. ſ. diſpoſitio, quæ eſt res facilis ablationis. & hoc genus, quod in has duas partes diuidit, pertinet ad res quæ arte & electione cōparantur. nā reperiūtur in ipſo animato, quatenus eſt animatum. Per id vero quod dicit, q̄ ſanitas & ægritudo, & calidū & frigidum, q̄ ſunt cauſa ſanitatis & ęgritudinis, ingrediūtur hoc genus, intelligit eā ſanitatē: quæ ab electione & regimine artificioſo cōparatur: itidem & ęgritudo ex mala electione: & eadem rōne de calido & frigido dicendū eſt. & ideo dixit q̄ ſunt eā ſanitatis & ægritudinis: q̄m ipſe homo ſuo regimine optimo ſtatuet ea in ęquitate vel auertet: ita vt fiat mutatio, à qua oriatur morbus. Per id vero quod dicit. Nam qui diſciplinā non exactiſſime retinet, non dr habere habitum: intelligit q̄
I ij non dicunt eum, qui nō eſt in ſcientia cō ſummatiſſimus, ſed leuiter eam eſt adeptus, q̄ obtineat habitum in illa ſcientia: ſed q̄ habet diſpōnem. & dicunt q̄ habitus ipſi ſunt aliquo pacto diſpōnes: quia vere prædicabitur genus de ſpecie. & ideo nomē generis eius, quod eſt diſpoſitio, vere dicetur de ſpecie, quæ eſt habitus. Quadam ergo rōne nomen ſpēi, quæ eſt diſpoſitio, prædicabitur de ſpecie quæ eſt habitus: ſed ſpēs quæ eſt diſpoſitio, nulla vtiq; rōne poterit eſſe habitus. habitus autem poſſunt eſſe prius diſpoſitiones; ante perfectionem artis.

Particula Tertia. Dixit. Et ſecundum genus qualitatis eſt, quo aliqua res dr hīe naturalem potentiā, &c. Inquit Leui. Scias q̄ hoc genus nō fit ab electione & arte, ſed ea K
ratione, qua tēperatum eſt aptum recipere affectiones. nā quicquid difficile ab alio afficitur, ſed in ipſum facile agat, dicit habere naturalem potentiā: ſed quod facile patitur, difficile tñ agat, dicitur nō habere naturalem potentiā, quia non hēt potentiam vt cuſtodiat ſuū eſſe, quia patietur ab alio anteq̄ agat in ipſum: & ideo facile patitur; & hac ratione ſanum & ægrotū ſub genere continentur: videlicet ea ſanitas, quæ à temperatura atq; natura prouenit, non quę ab electione & arte, quia illa eſt ex genere habitus & diſpōnis. Similiter & curſus ac pugillatio ſunt huius generis: cum quis fuerit natura promptus, vt curſum exerceat, atq; pugillationem cum facilitate & non patiatur ab eis niſi cum difficultate, vel econtra. ſed, ſi hoc ab arte & vſu fiat, tunc ſub priori L
genere continetur, vt in eius deſcriptione dictum fuit. Et par ratio eſt de duro & molli. id eſt q̄ durum habet naturalem potentiā ne patiatur facile: molle vero habet naturalem impotētiam, quia facile patitur. & hoc in Philoſophia Naturali probatum eſt: ſcilicet q̄ ſiccum difficilius patit q̄ humidū, & durities fit à ſicco, & molle ab humido.

Particula Quarta. Dixit. Eſt autem tertium genus qualitatis. paſſio, & paſſibilis qualitas, &c. Inquit Leui. Scire debes q̄ hoc genus refertur ad paſſionē, quæ fit in ſenſibilibus & in anima. in ſenſibilibus quidem, vt albedo, nigredo, dulcedo, amaritudo, caliditas, frigiditas, humiditas, ſiccitas, præter hoc quod quæramus, vtrū hæc qualitas ſit cauſa vt aliquis habeat naturalē potētiam, vel non, ſed ea rōne qua illud indiuiduum eſt album, vel dulce, vel frigidum, vel ſiccū. & Ariſto. reddet cām, ob quam dicant paſſibiles qualitates, videlicet quia vel generāt M
in ipſis ſentiētibus paſſionē aliquā, vel oriūtur ipſa à paſſione. In ſciētia aūt Naturali declaratum eſt, q̄ ab oībus his afficiunt & patiūtur ea, q̄ ipſa ſentiunt paſſione aliqua: verum ipſe loquitur hic de his ſecundū apparentiam & famā, vt reddit rōnem quo ad apparentiā, quare dicant qualitates paſſibiles. In nōnullis vero qualitatibus appareat, q̄ patiuntur ab eis, qui eas ſentiunt, vt amaritudo, & dulcedo: in aliquibus tñ non apparet huiuſmodi paſſio, vt in coloribus. Vocantur aūt à vulgo qualitates paſſibiles, quia oriuntur in earū ſubiecto à paſſione. & hac rōne vocant qualitates paſſibiles: & non propter paſſionē, quā generant in ſen-

tientibus

A uentibus eas, quia non eſt manifeſtū q̄ ipſę ſignant in ſentientibus ipſas, paſſionem vllo pacto, atq; illæ quæ in animo exiſtunt, vt iracundia & demētia: ſeu cupiditas, & reliqui quoq; mores, qui ab arte habent ortū: ſed propter promptitudiné & habilitatem, quam hēt aliquis vt patiatur ab his rebus. Neq; huiuſmodi paſsio vocatur etiā naturalis potētia vel impotentia: qm̄ huiuſmodi paſsio non habet vim tranſmutandi eſſentiā illius indiuidui vel corrumpendi ipſum. ſed cū huiuſmodi qualitas fuerit permanens difficileq; mobilis, uocatur qualitas paſsibilis: ſi vero facile ſoluatur, nominatur paſsio: vt ex modo loquēdi ipſius trāſlatoris perſpicuum eſt. Nobis tñ viſum eſt q̄ verum nomen quod magis conueniat ipſi qualitati difficile mobili huius generis, eſt qualitas paſsibilis. qm̄ albedo prædicatur B de illo quod eſt promptum & aptum abſolute, ſine conjunctione alicuius tpis, vt dicitur Socrates eſt albus: ſi id à natura & à ſuo temperamēto obtinuerit. Sed quod eſt huius generis facile diſſolubile, dicitur qualitas eius, de quo dicitur paſſum fuiſſe, id eſt per verbū præteritum. nam dicimus de aliquo ſimili, rubuit vel pallnit: at non eſt dicendū, eſt rubeum, neq; eſt pallidum.

Particula Quinta. Dixit. Quartum vero genus, &c. Inquit Leui. Hoc eſt clarum.

Particula Sexta. D. d. Rarum autē & ſpiſſum. Inquit Leui. Non te lateat, q̄ rerū, ſeu ſpongioſum & fungoſum, atq; denſum & ſpiſſum bifariam dr vnūquodq; eorū. Primo modo dicit, id cuius aliquæ partes corporis diſtant ab aliquibus à ſe inuicē, vel appropinquant inter ſe inuicem. hoc eſt, q̄ id: C cuius partes ſunt remotæ: altera ab altera inuicem, dicitur rarum: id vero, cuius partes ſunt inter ſe proximæ vel annexæ, dicit denſum. Secundo modo dicitur de craſsitie corporis, & eius tenuitate. & hac ratione dicitur aer rarus, & terra denſa. Rarum ergo & denſum primo mō videt eſſe de prędicamēto poſitionis: ſed rarum & denſum ſecundo modo eſt de prædicamēto qualitatis. Ariſtoteles aūt declarauit hoc in hoc loco, quia nō eſt palam & publicum, q̄ dctur rarum & denſum ſecūdum hunc ſecundū modū ſignationis: immo & id habet controuerſiam aliquā inter antiquos. nam quidam eorū putant q̄ raritas aeris nihil aliud ſit q̄ diſtare eius partes à ſe ipſis inuicem: & denſitas terræ ſit approximari eius partes ad ſe inuicem. ſed in ſcientia Naturali hęc probata falſitas illius opinionis. D. d. Videtur autē vt dentur alij modi qualitatis, &c. Inquit Leui. Intelligit hic q̄ illę res: de quibus fit interrogatio p dictionē, quales ſint, de ſpēbus, reperiuntur in prædicamēto ſubſtantiæ, quemadmodum ſunt ipſæ drīæ. D

Particula Septima. D. d. Qualia autem ſunt, &c. Inquit Leui. Intelligit q̄ ſi hæ qualitates prædicent de indiuiduis, erunt earū nomina, vt plurimum, noīa accidentiū illarum qualitatum: vt ab albedine albus, à iuſtitia iuſtus. & quādoq; non deriuantur ab illis nominibus, vt ipſe exemplificat.

Particula Octaua. Deinde dicit. Ineſt autem contrarietas qualitati, &c. Inquit Leui. Hoc eſt clarum inductione.

Particula Nona. D. d. Qualitas autem ſuſcipit magis & minus, &c. Inquit Leui. Cum ipſa qualitas ſit id, quo fit interrogatio de indiuiduis qualia ſint, vt ex eius deſcriptione E ſuperius data haberi poteſt, palam eſt q̄ earum aliquę ſuſcipiunt magis & minus in huiuſmodi prædicatione. In habentibus. n. contrarium & medium, nemo quidē dubitat, nam dicimus hoc eſt magis album illo vel calidius. Sed ea, quæ non habēt mediū, & habent contrarium, vt ſanitas, ægritudo, videntur etiam ſuſcipere magis & minus. nam videtur aliquis alio ſanior, cum tamē hoc non fiat, propterea quia non datur medium inter ſanitatem & ægritudinem. immo eo quia datur medium inter ſanitatem & ægritudinem, has ſuſcipere magis & minus eſt aſſerendum. nam ſi capiatur ſanitas & ægritudo ratione naturalis potentiæ & impotentiæ: tunc palā eſt q̄ inter hæc duo contraria dantur plura media: qm̄ aliquis habebit naturalem potentiam vt ſit ſanus, F plusq̄ habeat aliquis alius: hoc eſt, q̄ difficile patiatur ab alio & ſic quia facilitas vel difficultas patiendi habent medium, imo plura forta ſſe media, hoc eſt inter extremā difficultatem, & extremā facilitatem, ob id hac rōne ſuſcipiunt magis & minus: videlicet, q̄ dicitur de ipſa naturali potentia, q̄ aliquis eſt magis ſanus altero. In habitu quoq; & diſpōne res eſt perſpicua: videlicet ſanitas, quæ ex arte optimi regiminis comparatur, quoniam inter habitum in extremo, & diſpōnem in extremo dantur multa media: hoc eſt inter extremam facilitatē ablationis & extremā difficultatem. & hac ratione patet, q̄ dabitur aliquis magis ſanus alio: & ægrotus magis ægrotus alio. Ad hæc cum cauſa ſanitatis & ægritudinis ſint

calidum,

G calidum, frigidum, humidũ, & ſiccũ: & hæ qualitates habeant medium: ergo oportet vt inter ſanitatem & ægritudinem in ipſo indiuiduo reperiatur mediũ. ſed huius rei explicatio magis attinet ad ſciam Naturalem. veruntñ huius rei declaratio in hoc loco aliquid vtilitatis attulit rõne ſpeculationis, ſi verum fuerit q̃ aliqua ſanitas ſit magis ſanitas q̃ alia. Nos aũt dicimus q̃, cum nõ oĩs alteratio, quam recipit homo in ſua temperatura, neceſſario pariat morbum: alteratio vero, q̃ fit in temperatura, fiat ab aliquibus qualitatibus ad ſuas contrarias, & extet inter ipſas medium: ergo hmõi alteratio erit in tpe: vt in Naturali ſcia probatum eſt. Et ideo dicimus q̃ inter ſanitatem & ægritudinẽ dar medium in ipſo indiuiduo: & eſt id, quod inter purã potentiã & purum actum exiſtit. nam pura potentia eſt ſanitas, qñ nõ
H dum eſt vllo pacto alterata vel mutata: purus vero actus eſt ipſe morbus, quia tunc alteratio eſt in extremo, & id qđ in medio exiſtit eorum, eſt id, quo tranſitur ad morbum & procedit. manifeſtum aũt eſt q̃ non dicitur, q̃ aliquod indiuiduum ſtatim q̃ inceperit alterari ſit ægrotum: licet tunc ſit magis propinquũ morbo q̃ antea: & id quod eſt magis propinquum ad morbum eſt minus ſanum. Et ideo dicimus q̃ inter aliquã ſanitatem & aliquam ægritudinem dar medium: non inter ſanitatem ſimplr, & ęgritudinem ſimplr. qñ eo tpe, quo homo accedit ad morbum, vel ambulat verſus morbum, tunc neceſſario eſt ægrotus. ſed cum dicimus q̃ dar aliquis ſanior aliquo: id quidem ita dicimus, quia capimus aliquã ſanitatem. & ideo dicimus dari aliquam ſanitatem maiorem alia. nam, eũ ſanitas ſit vltima ſpẽs, ideo prædicatur de indiuiduis tñ:
I hoc ẽ ſanitate Socratis, & ſanitate Platonis. & ſi eſt verum dicere q̃ Socrates eſt magis ſanꝰ Platone: ideo ita dr, quia ſanitas Socratis eſt validior ſanitate Platonis, q̃ eſt quãdã ſanitas, quia dar vna ſanitas maior alia. Patet ergo q̃ aliquæ qualitates vere ſuſcipient magis & minus, cum prædicantur de indiuiduis: ſine prædicentur de illis per nomina denominatiua, vel non denominatiua. & hoc ipſemet Ariſtot. dixit in exemplo ſuperius, ſ. q̃ eſt verum dicere ſanitatem Socratis hodie eſſe duplam ad ſanitatem eiuſdem Socratis externam. Manifeſtum tñ eſt, q̃ hæc inueſtigatio non attinet ad hãc artẽ, ſed ad Medicum, & Phyſicum ſpectat conſyderare, vtrum dar mediũ inter ſanitatẽ & ægritudinem. ſed id quod hic cõſyderari de-
K bet, rõne apparentiæ vel famæ eſt, vtrũ qualitas ſuſcipiat magis & minus, vel ne. & hoc ſiue ſumatur ſuo nomine denominatiuo, ſiue non denominatiuo.

Particula Vndecima. D.d. Non debet q̃ dubitare, &c. Inquit Leui. Hoc eſt manifeſtum. qñ, cum prædicamenta ſint genera ſuprema, non poſſunt inter ſe alia ſub alijs contineri. nã oportet vt diſtinguant ſuis quiditatibus omnia. ergo quo pacto poſſet ĩgredi vna & eadem res ſub duobus prædicamẽtis eadem rõne, cum hæc ſit maxima differentia in eorum quiditatibus, ita vt in nullo communicent? Sed duabus diuerſis rationibus hoc eſt poſſibile. vt grãmatica & iura, q̃ ſub ſcientia, quæ eſt eorum qualitatis genꝰ, continentur: & tñ eſt nomen dictum ad aliquid ſub prædicamento relationis contẽtũ: ſua tñ eſſentia locantur ſub qualitatibꝰ. ſi-
L militer & ipſa ſcientia quatenus eſt affectꝰ quidam in aĩa exiſtens, & in ipſo animato ſub qualitate ordinata eſt. ob id ſi ſcientia habeat nomẽ ſolum quatenus eſt qualitas, tunc ſub hoc prędicamento tñ continebit.

De *Agere & Pati. Cap. 5.*

REcipit autem agere & pati contrarietatem, & magis & minus. Calefacere enim ei quod eſt frigefacere contrarium eſt, & calefieri ei quod eſt frigefieri, & delectari ei quod eſt contriſtari. quare ſuſcipiunt contrarietatem. Et magis & mi-
M nus. eſt enim calefacere & magis & minus, & calefieri magis & minus, & triſtari magis & minus. ſuſcipiunt igitur magis & minus agere & pati. De his igitur tot dicuntur.

Pars Quinta Tractatus Secundi.

Sermo de prædicamentis Agere & Pati.

DIxit Ariſt. Agere, & Pati ſuſci- AVER.
piunt cõtrarietatem, ac magis & minus. Nam calefieri eſt contrarium

A rium frigefieri,& ecõtra:& delectari contriſtari. ergo hoc genꝰ recipit contrarium. Atque magis & minꝰ. nam,cùm dicimꝰ aliquid calefieri, id quidem erit vel magis vel minꝰ: nam res calefit plus & minus,ſimiliterq; delectatur plus & minus.

Sermo de Prædicamentis Agere & Pati.

DIxit.Agere,& Pati ſuſcipiunt contrarietatem.Inquit Leui.Hoc eſt clarũ. Scire tamen debes,qꝫ ſub prædicamento agere includuntur oēs actiones:vt vendet, emet, rexet,delectabitur,accũbet,ſtabit, comedet, bibet, ambulabit, & reliquæ aliæ actiones. Idemidem pati dicitur de omnibus paſſionibus,ſiue fuerint motus,vel non fuerint. Er
B ideo prędicamentum agere & pati inſequit omnia alia prędicamenta. In ſubſtantia quidem,vt cum dicimꝰ generabit corrumpet, generabitur &corrumpetur. In quantitate, vt augebit & minuet,creſcet & decreſcet. In qualitate,vt cum dicimꝰ docebit, diſcet, calefaciet,calefiet,ſanabit ſanabitur.In vbi; vt cum dicimus,transferet transferet. In relatione,vt fecit Socratem ſeruum, vel factꝰ eſt Socrates ſeruus.In ſitu, vt ſedebit ſtabit. hæc autem prædicamenta ingrediunt prædicamentum agere & pati. nam ea ratione, qua homo agit huiuſmodi actiones, vt gratia exempli,ſeſſionem,ſtationem, eſt in prædicamento agere:& ea ratione,qua ipſe patitur,eſt in prædicamẽto pati. Veruntñ hoc fit duobus varijs modis. quia ratione materiæ patit,quia materia eſt quæ ſedet & ſtat: ſed ratione animę agit,quia ab anima proueniunt hæ actiones per ipſum.& ideo ſub-
C lata anima,remanet materia: & non datur agens,quod agat has actiones. Et hic ſoluit dubium,quod poſſet fieri de his rebus:nempe quo pacto poſſunt repetiri ſimul in prædicamento agere & pati,cum ſint duo genera ſuprema. Agens præterea & patiens ſunt correlatiua,& correlatiua ſunt oppoſita:& ideo nihil poteſt eſſe correlatiuum ſibi ipſi. Solutio itaq; huius dubij eſt qꝫ vere agẽs in hoc loco,non eſt ipſum paſſum: vt iam fuit dictum.huius tñ rei declaratio magis attinet ad Naturalem ſcientiam, ibiq, perfecte exponitur. nam ibi probatur qꝫ omne mouens eſt aliud a moto. & ideo, ſi dicamus ignem aſcendere a centro. & terram deſcẽdere ad centrum,includentur vuq; hæc dicta in prædicamẽto agere & pati ſimul: ſed
D duabus varijs ranonibus,vt ibi probatũ eſt. nam mouens in ipſo igne & terra eſt aliud à moto.nam materia eorum eſt,quæ mouetur:forma vero eſt quæ mouet. & vt verbo dicam quod cum prædicamentum videat ſubingredi prædicamentum agere & pati, ſoluetur dubium eo modo paulo ante dicto,ſed ordo rerum iam deuiauit nos ab eo in quo eramus.reuertamur ergo ad id, vnde digreſſi ſumus. Dicamus itaq; qꝫ prædicamentum Qñ eſt, vt cũ dicimus Socrates ſtatuit tale tempus Platoni in tali negocio.Habere vero vt veſtiri calceatiue fecit: calceatꝰ eſt,veſtitus eſt. Accidit præterea Prędicamẽto Agere, vt dicat Socrates coegit Platonẽ, vt ædificet:vel Plato fuit coactus à Socrate vt ædificet. In prædicamento quoq; pati, vt ſi dicatur Socrates coegit Platonem vt ieiu-
E net:vel Plato fuit coactus à Socrate vt ieiunet. Sunt quoq; aliqui qui putant, qꝫ agere & pati dicantur de generibus motus tñ: videlicet de motu qui eſt in ſubſtantia, & in vbi,& qualitate,& quantitate. nam motus reperitur in prædicamento ſubſtantiæ, quo ad apparentiam: licet in Phyſicorum libro probatum ſit,qꝫ in prædicamento ſubſtantię non datur motus.& videtur eſſe ſententia Alpharabij iudicio meo. Iuxta ergo hãc poſitionem dabuntur aliqua prædicamenta,quæ non erunt ex aliquo decem prædicamentorum:& ſic decem prædicamenta nõ continebunt ipſum ens.nam, cum dicimus comedet,ædificabit,non eſt vriq; ex prædicamento qualitatis:ſed comedens, ædificãs ſunt in prædicamento qualitatis: quia per
F hæc reſpondetur ad interrogationem factã de indiuiduis per dictionem quale. ſed non reſpondetur per ipſa,quando fit interrogatio de eis per dictionem qualiter comedit, ædificat:ſed reſpondetur per hæc, ſi fiat interrogatio de eis per dictiones agere. vt exẽpli gratia,ſi fiat interrogatio, quid agat Socrates in tali tempore? tunc reſpondebitur comedet,vel ædificabit,& alia id genꝰ. Eſt quoq; manifeſtum, qꝫ ſecare & ſecari ſunt in prædicamento agere & pati,vt dicit Ariſto.cum tamen ſecare non ſit motus, quia ſecare eſt facere multa ex vno: & inter vnũ & multa non datur medium, quia omnis res eſt vna vel plures: motus tamen nõ fit niſi in contrarijs habentibus medium, vt in libro Phyſicorum probabitur. His ergo ſic accomodatis,inſurgit dubium,quod poſſet quis dubitare & dicere, cur Ariſtote

tra-

G tractauit ſeorſum in hoc libro de ipſo motu, cum ſit in prædicamento pati? Præterea videtur q̃ ea, quæ ſeorſum tractauit Ariſt. in fine huius libri, videntur inſequi plura p̃dicamenta: vt ſunt ipſa contraria, & prius & poſterius, & ſimul. hæc enim, omnia vel plura conſequuntur prædicamenta. & par videtur eſſe ratio de ipſo motu. nam neminem latet ipſum reperiri in pluribus prædicamentis. nam reperitur, quo ad apparentiam in prædicamento ſubſtantiæ, & in prædicamento quantitatis, & qualitatis, & vbi. & ideo dicit Ariſt. in libro Phyſicorum, q̃ motus dicitur analogice de his, de quibus dicitur: quia non continetur ſub vno prædicamento. Quo pacto ergo prædicamentū pati eſt genus. nam ſi eſſet genus dictum de omnibus paſſionibus, tūc diceret̃ de eis vniuoce, vt in libro prædicabilium declaratum
H eſt. cum ergo motus contineat̃ ſub eo quomodocunq; ſuerit, ergo & motus contineretur ſub vno genere: & ſic neceſſario diceretur vniuoce de omnibus, de quibus dicit̃. ſed iam dictum eſt, q̃ eſt impoſſibile vt contineatur tantum ſub vnico genere. Oritur tandem dubium, quo pacto prædicamentum pati ſit genus vnum: cum ſub eo contineantur genera motuum, qui ſunt in pluribus prædicamentis: cum tñ ea, quæ ſub pluribus prædicamentis continentur, non poſſint habere vnum genus, quod ea amplecta-
tur: q̃m hæc prædicamenta ſunt ſua quiditate diſtincta. ſi ergo hæc haberent genus, quod ea amplecteretur, tunc haberent quiditatem communem: quod eſt falſum. Et ſimile dubium quoq; oritur de prædicamento ad aliquid: ſ. quo pacto poſſit eſſe vnum
I prædicamentum, cum omnia conſequatur prædicamenta, vt dicit Auerroes in ſummula ſua in libros Metaphyſicæ, vtrum ſcilicet detur genus commune omnibus prædicamētis: vel quo pacto res ſe habeat. nam hoc eſt vtiq; dignum ſcitu. Nos itaq; dicimus, q̃ prædicamēta agere & pati ſunt de ſe omnino genera, vniuoce dicta: ſed contingit vt huiuſmodi genera accidant pluribus reb⁹. Si ergo capiantur ratione eſſentiæ ſuæ, tunc ſunt genera: ſed ſi capiantur ratione qua accidunt alijs, ſunt de conſequentibus prædicamenta. & vt verbo dicam, prædicamentum agere innouat, ſeu gignit: pati vero, qđ gignitur. & hac ratione ſumpta ſunt vtique genera vniuoce dicta. Sed, ſi ratione rei generatæ, & innouatæ ſūmatur, tunc ſunt de conſequentibus ipſa prædicamenta. quoniã id, quod gignitur & oritur, poteſt eſſe ſub- K
ſtantia: & huiuſmodi paſſio dicitur generatio & corruptio. pōt quoq; eſſe quantitas: & tunc huiuſmodi paſſio dicetur incrementū & decrementum. potent etiam eſſe vbi: & tunc huiuſmodi paſſio dicetur translatio. poterit item eſſe qualitas: tunc dicet̃ huiuſmodi paſſio, alteratio. Sed cum eſſentia & quiditas motus ſumatur ratione rei genitæ & nouiter ortæ, vt in libro Phyſicorum probabitur: nam ibi dictū eſt, q̃ motus eſt actus entis in potentia, quatenus eſt in potentia; actus autem ſeu perfectio eſt id, quod genitum eſt: hac ergo ratione motus ipſe erit in pluribus prædicamentis, & dicetur analogice. Et hacmet ratione ſoluetur dubium de relatione, quo nam pacto poſſit eſſe vnum prædicamentum, cum omnia inſequat̃ prædicamenta. nam ratione relationis eſt gen⁹ vniuoce dictum: ſed ratione rerum quibus L
accidit relatio, oīa conſequitur prædicamēta. & ſic ſoluuntur omnia dubia.

De cæteris Prædicamentis. Cap. 6.

DIctum eſt & de eo quod eſt ſitum eſſe in ñs quæ ſunt ad aliquid, q̃ denominatiue a poſitionib⁹ dicitur. De reliquis vero, ideſt quando, & vbi, & habere, propterea q̃ manifeſta ſunt, nihil de ipſis aliud dicitur, q̃ quę in principio dicta ſunt: q̃ Habere quidem ſignificat calceatum eſſe, armatū M
eſſe: Vbi vero, vt in lycio, in foro: & alia quæcunque de his dicta ſunt. Igitur de omnib⁹ generibus, quę propoſuimus, ſufficiunt quæ dicta ſunt.

Pars Sexta Tractatus Secundi.

Sermo de prædicamento Situs, & cæteris prædicamentis.

DIxit. Iam dicta ſunt ea, quæ ſi- AVER.
tum habent in tractatu prædicamenti relationis: & ibi fuit dictū, q̃ il-

A q illorum nomina dicuntur denominatiue à prædicamento relationis, vt ſedens, & accubans. nam accubitus, & ſeſſio ſunt in prædicamẽto ad aliquid: ſedens vero, & accubans ſunt huius prædicamenti. Dixit. De reliquis autem prædicamẽtis iam narratis, ſ. quando, & vbi, & habere, nihil aliud, q̃ id quod exemplo traditum fuit in initio huius libri: ſunt enim ſimplicia. vt cùm dicimus q habere ſignificat calceatum eſſe, vel indutum eſſe: vbi vero, vt cùm dicimus Socrates eſt ī platea, & reliqua exempla à nobis tradita. hæc. n. tra-
B ctatio de his generibus ſatis eſt pro prẽſenti propoſito.

Sermo de prædicamento Habere.

CLVI. DIxit. Iã dicta ſunt, &c. Inquit Leui. Hoc eſt notum, ſed admiratione dignũ eſt, cur Ariſt. iterauit declarare iterum in fine huius libri prædicamentum habere, cũ hic eſſet locus ſuus. Mea ergo fert ſententia, q, id, quod eſt proprium prædicamento habere, iam innuit in initio huius libri, cũ dixit, vt calceatus vel indutus: quod eſt proprium prædicamento habere, iuxta ſententiam expoſitorum. & qm̃ ipſe Ariſt. narrabit in fine
C huius libri ea, quæ conſequuntur prædicamẽta, aut aliqua eorum, ea ratione qua conſequuntur plura prædicamenta vno: ideo nat tauit ibidem prædicamentum habere, ea ratione qua conſequitur aliqua prædicamenta, vt ibidem exponemus Deo annuente. Cũ autem nos iam fuerimus pollicit in initio huius expoſitionis, q nos volumus perficere ſermonem de his, quæ non narrauit Ariſ. iuxta quod Auerroes affert ex verbis eiuſdẽ Ariſt. itaq; cum tantum quatuor prædicamenta exponere pfecit, videlicet, Subſtãtiæ, Quantitatis, Relatiõnis, Qualitatis: ideo vi ſum eſt nobis orationem de reliquis ſex prẽdicamentis complere. & iam de prædicamẽto agere & pati ſatis diximus: reliquum autem nunc eſt, vt ſermonem compleamus de reliquis quatuor prędicamentis, quæ ſunt quando, vbi, ſitus, & habere.

Sermo de prædicamento Quando. D

QVando autem eſt id, quo aliquod tempus refertur ad aliquam rem, quæ in eo exiſtit. & hoc bifariam dicitur: nẽpe vel eſt relatio temporis ad rẽ, quæ in eo exiſtit; vel eſt relatio inſtantis ad rem, quæ in ipſo exiſtit. & quodlibet horum diuiditur in id, quo interrogatur de indiuiduo, vel in id, p quod interrogatur de ſpecie vel genere. & quandoq; referetur per ipſum aliquid ad aliquod, ea ratione, qua vtrunq; illorum repetiuntur vnico inſtanti, vel tempore. & illa tes erit ſignum illius temporis. Præterea ipſum quando, aliud eſt vniuerſale, aliud vero particulare. Vniuerſale quidem, vt cum dicimus, qnando fuit talis res? & reſpondeatur in tali anno: quia fuit in aliquo tempore eius. Particulare vero eſt illud, per quod refertur aliquod tempus ad aliquam rẽ, rõ- E
ne ſui ipſiuſmet, non ratione alterius tẽporis in eo exiſtentis. Quando itaq; vere dicit particulate ſeu proprium, & non vniuerſale quod patet, eo quia interrogatio facta p quando, deſinit ī ipſum. Sed illud quando, quo interrogatur de aliquo indiuiduo, in quo nam tempore reperiatur: vt ſi quæratur, quando iuit talis a tali loco ad talem locũ? & reſpondeatur in tali die. ſed illud quãdo, quo interrogatur de indiuiduo in quo nam inſtanti reperiatur. vt ſi quæratur, quando fuerit Sol in capite arietis, vel quando talis eſt mortuus? & reſpondeatur in tali inſtanti. Inſtans vero, atq; tẽpus particularia cognoſcuntur quidem ratione diſtantiæ eorũ ab inſtanti præſenti: vel ab alio inſtanti, cui? diſtantia ab inſtann præſenti ſit nota. contingere tamen poteſt, vt notitia illius temporis fiat ratione diſtantiæ eius ab inſtanti, cuius F
diſtantia ab inſtanti præſenti ſit incognita. vt ſi quis quærat quando fuit talis tes, & reſpondeatur anno tertio regis talis: licet ignoretur, in quo nam tempore fuerit ille rex. ſed palam eſt, q hoc pacto erit quidem huiuſmodi reſponſio diminutę notificationis. Poteſt adhuc fieri, interrogatio per quãdo, vt ſi quæratur quando regnauit talis rex? Poteſt adhuc contingere, vt ipſa diſtanna ab inſtanti noto, non fuerit determinata: & tunc quoq; reſponſio erit imperfectæ nonſi canonis. vt ſi quæratur, quando fuit tale negocium? & reſpondeatur prope ad tale inſtans. & hic ſuſcipiet magis & minus: qm̃ potent eſſe magis propinquum, q aliud ꝓpinquum. Veruntamen non eſt propterea opi-

G nandum, q̄ ipſum qñ ſuſcipiat magis & minus. ſed accidit ipſi qñ, quia non fuit ſumptum particulare vel proprium, & p̄p ipſam relationem: non q̄ ipſum qñ ſuſcipiat de ſe magis & minus. Quod autem ita ſit, vt dixi mus, videlicet q̄ hoc accidet ipſi quando p̄pter illa duo ſimul, ſic probatur. q̄n, ſi plu res res eſſent in vno inſtanti propinquo alicui inſtanti noto, tunc non referentur quo ad propinquitatem ad illud inſtans notum ſecundum magis & minus: licet hoc quod dicimus propinquum, ſit de prædicamento relationis. ſimiliter ſi ſumatur quando vniuerſale, & non ſumatur per ipſum relatio, tunc non ſuſcipit magis & minus. nã multæ res referuntur ad vnum annum, q̄ non fuerunt ſimul: quia quælibet earum fuit in diuerſis temporibus illius anni: & non referũ
H tur ad illum annum ſecũdum magis & minus. Patet itaq; hoc accidere ipſi quando p̄pter illa duo ſimul: ſ. quia eſt ſumptum particulare, & propter relationem. Illud quoq; quando, per quod interrogatur de ſpecie & genere, aliud eſt tempus, & aliud eſt inſtãs, vt paulo ante fuit dictum. Inſtans autem, vt cum quæritur, quando eclipſabitur luna? & reſpondeatur, quando ſubingredietur vmbram terræ. vel ſi quæratur, qñ erit completa formatio fœtus maſculi in ſpecie humana? & reſpondeatur cum fuerint completi quadraginta dies à puncto cõceptionis. Tẽpus vero, vt ſi quęratur, quando fit incremẽtum in animali? & reſpondeatur tempore adoleſcentiæ. vel quando fiet decrementũ in animali? & reſpondeatur tempore decrepitatis. Et ob hanc cauſam poterit quis credere dari contrarium in prędicamento qñ: cum tempus incrementi ſit contrariũ tem-
I pori decrementi. Attamen hæc cõtrarietas ineſt habenti prædicamentum quando, nõ ipſi quando, nam, ſi contrarietas eſſet in eo demmet tempore, ita vt illud tempus eſſet illi tempori contrarium, tunc ſequeret̃ q̄ tẽpus eſſet ſibi ipſi contrarium: quod eſt maxime falſum. Sed quo pacto hoc ſequatur nunc dico. qñ adoleſcentiæ tempus alicuius viri poterit eſſe tempus decrepitatis alterius viri, qui eſt decrepitus tempore adoleſcentiæ illius. & hoc ita ſe habet, quia nõ datur tunc niſi vnicum tempus, vt palam eſt hoc, & verum omnino. nam tempus non multiplicatur ad multiplicationem rerum quibus eſt tempus: ſed eſt vnum & idem in ſe in omnibus locis. Si igitur tempus adoleſcentiæ eſſet contrarium tempori decrepitatis ratione ipſius temporis, tunc ſequeret̃ K
q̄ idem tempus eſſet ſibi ipſi contrarium: quod eſt impoſſe. Patet itaq; q̄ hoc contrarium accidit illi enti, quod ad ipſum temp⁹ refert̃. Id vero, p̄ quod aliquod refert̃ ad aliquod, aliud eſt particulare, aliud vero non particulare. illud autem, quo refert̃ aliquid particulare ad aliud particulare, vt cum dicimus, cum interrogamur, qñ talis rex ædidit talem legem? & reſpondeamus, qñ venit talis populus ad eius prouinciam. palam autem eſt q̄ in hoc reſpõſo oportet q̄ ſciatur qñ fuit ille caſus, qui eſt ſignum temporis, quo illa res, de qua nos interrogamur fuerit. aliàs. n. continget iterum interrogare p̄ quando. Poteſt tamen contingere, vt in reſponſionem huius interrogationis dicam⁹, q̄ prope inuentionem illius caſus i d contigerit: & tunc contingit, vt huiuſmodi quando ſuſcipiat magis & minus ratione relationis. & quia non fuit ſumptum ipſum qñ particulare, & proprium, hoc eſt, quod non fuit ſumpta terminata diſtantia temporis, quo illa res fuit ab illo, ĩ quo fuit ille caſus, qui fuit ſumptus pro ſigno temporis noti & determinati. Id vero, per quod refert̃ aliquid non particulare ad aliquod non particulare. vt ſi quæratur quando erit dies? & dicat̃, quando orietur Sol. vel ſi dicamus, cum interrogabimur, quando erit ſeruus? quando reperietur dominus. vel ſi dicamus, q̄ cum interrogamur quando debeat fieri reſponſio per genus rei, vel per eius ſpeciem? cum interrogatur per quid eſt. & huius rei ratio eſt, quia locutio fit in tempore. uel ſi quęratur, quando mutabitur aliqua ſyllaba in aliqua dictione in aliam ſyllabam lõgiorem? & dicemus cum fuerit in fine dictionis, ut
L in noſtra lingua moris eſt. vel ſi quærat̃, qñ M tractabitur de tali re in tali ſcientia? reſpondebitur cum tractabitur de tali re. & poteſt contingere, vt fiat reſponſum prope talem rem, vt ſi quæratur, quando audietur tonitruus? & reſpondeatur, prope apparitionem fulguris. Poſſet tamen quis dubitare, quia videtur q̄ aliquod relatiuum ingrediatur prædicamentum quando, videlicet in illis modis, quibus dicitur prope tale tempus, vel prope inuentionem talem. Sed nemo poteſt dubitare, q̄ hoc non inſit ipſi quando, quatenus eſt quãdo: quia illud tempus, de quo quæritur ipſum quando, non habet eſſe per ſe: ſed illud inſtans, à quo ſumitur diſtantia eius cum ſit notum: ideo contingit vt notificemus ipſum quando per huiuſ

modi

A modi relatiuum. palam autem est q̄ ipsum
qñ non refertur ad illud instans: vt in defi-
nitione relatiuorum dictum fuit. nam pote
rit sciri illud instans, præter hoc q̄ sciatur
hoc instãs propinquum ei, de quo facta est
interrogatio per quando. in definitione au-
tem relatiuorũ fuit dictum, q̄ cognito vno,
cognoscitur & alterum omnino. pari ratio
ne videtur q̄ quantitas ingrediatur hoc prę
dicamentum, in illa specie eius, qua refer
res ad tempus, in quo reperitur. Verunta-
men facile constare potest, q̄ responsio ad
qñ non notificabit quantitatem temporis,
quo res reperiatur, sed notificabit tempus
in quo reperit: siue illud tempus sit pars tẽ-
poris, in quo illa res reperitur: siue sit æqua-
le ei, siue communius eo. & ideo videm⁹ q̄
post responsionem ad quando, contingit in
terrogare per quantum. vt exempli gratia,
B si interrogemur, quando fuerit eclipsis ta-
lis? dicimus q̄ fuit in tali hora. mox interro
gabimur, quantum fuit tempus durationis
huius eclipsis? & respondebimus duæ horæ.
& si interrogemur, quando fuit principium
eclipsis, & quando desijt? respondebimus à
principio tertiæ horæ, vsq; ad finem quintę:
licet contigerit, vt per huiusmodi tẽpõsum
cognoscatur quãtitas temporis eclipsis, hoc
tñ est per accidens, qñ interrogatio nõ fuit
nisi vt notificaretur instans particulare, in
quo fuit finis eius. Accidit tamen, vt de bis
duabus interrogationib⁹ sciatur quantitas
temporis, quo res inuenitur. Potest tamen
contingere, vt interroget̃ simul per quan
tum, & quando, cum sciatur initium, quo res
reperitur, quando fuerit, ſ vt quæratur, vsq;
C quo durauerit eius esse: & responsum erit
quoq; compositum ex quanto⁹ & quando
in potentia. Quòd autem ex quanto, patet
quoniam in respondendo ad hanc interro-
gationem, nos dicimus, exempli gratia, vi-
ginti annos. Quòd vero ex quando, patet:
quia principium huius temporis iam est no
tum. & ideo iam est notum, qñ est comple-
tum esse ipsius. Accidit adhuc & in ipso qñ
propter relatiuum in eo genere, quo refert̃
aliquid ad aliquod. nam manifestum est q̄
omma relatiua ingrediũtur in hoc. vt cum
dicitur, quando reperitur seruus? & respon-
detur, cum reperitur dominus. veruntamẽ
manifestum est, q̄ hæc simul reperiuntur
tempore. & est quoq; manifestum, q̄ aliud
est relatiua esse simul, & aliud relatio.

Propriu m autem ipsi vero qñ est, non ha-
bere contrarium: neq; suscipere magis & mi
nus. in his tamen communicant cũ eo sub- D
stantia, & quantitas, & quædam alia prædi-
camenta. Proprium prętorea verum ipsius
quando est, q̄ vnum & idem numero eius,
hoc est vnum tempus est, quando indifferẽ
ter multis rebus, illis rebus, quæ tunc repẽ
riuntur tantum. reliqua vero accidentia, &
substantiæ, vnum & idem numero eorum
non refertur nisi ad vnam rem particulare,
quæ est ipsum subiectum. Differt autem qñ
ab vno numerali. quoniam vnum numera-
le est vnum indifferenter cunctis rebus: sed
ipsum quando est tantum quando cunctis
rebus, quæ in eo tempore reperiuntur. Est
quoq; proprium ipsi quando, vt de eo dica-
tur tunc, vel non tunc.

Sermo de Prædicamento Vbi.

IPsum vbi eãdem haber proportionẽ & ra E
tionẽ ad locum, quam habet ipsum qñ
ad tempus. & ideo eorum differentiæ sunt
correspondentes: nam locus & tempus sunt
in prædicamento quantitatis. sed eorũ diffe
rentiæ non sunt eædem, quia duo prædica-
menta non possunt diuidi per easdem diffe
rentias, vt in superioribus declaratum fuit.
Ipsum autem vbi est relatio loci ad corpus:
& est duplex, scilicet vel vse, vel particulare.
Vse quidem, vt cum dr Socrates est in do-
mo. nam domus cõtinet alia corpora q̄ So-
eratem. Particulare vero, vt cum dicit, aqua
est in amphora, vel aliquid aliud simile, qđ
non contineat nisi illud corp⁹, cuius ipsum
est ei locus. Verum autem vbi est⁹ locus ipse
particularis, non vniuersalis. Ipsius prætera
vbi aliud est, quo quæritur de aliquo indiui
duo, aliud vero, quod de specie vel genere I-
terrogatur. Illud vero, quod ad indiuiduũ F
refertur, est, vt cum dicimus aquam singu-
larẽ esse in amphora, vel Socratem in gym-
nasio. Aliqñ tamen notificatur ille locus, in
quo existit illud corpus, cuius locus quæritr,
p eius distantiam ab aliquo loco noto de-
terminato, vt cum dicit Socrates est propin
quus Ierusalem per vnum miliare: & qñq;
non notificatur quanta sit distantia ei⁹ ab
illo loco, & dicitur q̄ est propinquus Ieruſa
lem. Et huiusmodi genus vbi potest suscipe
re magis & minus. sed pp hoc non est dicẽ-
dum q̄ ipsum vbi suscipiat magis & min⁹.
quoniam hoc ideo contingit, quia non su-
mitur hic ipsum vbi particulare, & tõne re
lationis: cum manifeste appareat hoc eõtin
gere pp illas duas causas. nam ratione rela-

G tionis non ſuſcipit magis neque minus, ſi diſtantia fuerit eadem. vt ſi exempli gratia eſſent homines aliqui, quorum quilibet ſit ꝓpinquus ad Ieruſalē per vnum miliare, tunc de quolibet eorum dicetur, ꝙ eſt propinquus ad Ieruſalem per vnum miliare eodē modo. ſimiliter quoque ſi ſumatur locus vniuerſalis, tunc de quolibet corpore in eo exiſtente dicetur, ꝙ ſunt in ipſo eodem modo & ratione, & ſic non recipiunt magis & minus: ſed cōtingit in hac re, vt ſuſcipiat magis & min⁹, propter illas duas cauſas ſimul. Ipſum tamen vbi, quo interrogatur de ſpecie vel genere, eſt, vt cum quæritur vbi ſit ignis elementaris: & dicitur in cauitate orbis Lunæ, vel ſuper conuexum & gibbum aeris. vel quæratur vbi ſit iecur, in animali iecur habenti: & reſpondeat̄ in eius dextra. vel quæratur vbi reperiatur coralliū perH fectum: & dicatur in mari. Ipſius præterea vbi aliquod eſt, quo refertur aliquid ad aliquid ea ratione, qua vtrunq; eorum eſt in vno loco vniuerſali, & communi. & hoc diuiditur in id, quo quæritur de aliquo indiui duo, vel quo quæritur de aliqua ſpecie, vel genere. Illud vero, quo de aliquo quæritur indiuiduo, vt ſi quæratur vbi ſit Socrates: & reſpondeatur, ꝙ eſt cum Platone. Illud tñ, quo quæritur de ſpecie vel genere, vt ſi quæratur vbi ſit argentum minerale: & reſpondeatur cum plumbo. vel vbi ſit coruus, & aquila: & reſpondeatur cum cadaueribus. Solet quoq; metaphorice interrogari ꝑ vbi de re, quæ non eſt in loco, vt ſunt accidētia & aliquæ ſubſtantiæ. vt ſi quæratur, vbi eſt dies, quando Sol eſt in capite cancri, in quo non eſt nox: & reſpōdeatur in extrema parte habitationis in parte ſeptētionali. vel vbi I ſit anima: & reſpondeatur in corpore organico. vel vbi ſit lan tudo pectoris: & reſpondeatur in homine. vel vbi ſit ſcientia: & dicatur i anima. vel vbi tractabitur de tali negocio: & reſpondeatur in tali ſcientia. & vt paucis rem complectar, de quocunq; dicitur hoc eſt in hoc, contingit quidem vt de eo quæratur per vbi. At verū vbi inter omnia hæc, eſt illud, quo dicitur, quod corpus eſt in loco. ſed iam alibi numerati ſunt modi, quibus dicitur aliquid eſſe in aliquo. hęc enim inſquiſitio non attinet ad hanc nr̄am inſtitutionem. Patet itaque ꝙ reliqua alia, de quibus dicitur, ꝙ aliquid exiſtit i aliquo, non ſunt quidem ex prædicamento vbi, vt in deſcriptione ipſius vbi dictum eſt. Solet quoque metaphorice quæri de aliqua re, ad quam deberet ſequi aliqua affectio animi, K & non ſequatur: vt ſi dicatur alicui, qui nō fungitur muliere ſuo condecenti atq; correſpondenti diuitijs eius, vbi ſunt theſauri tui? vel vbi eſt fortitudo tua? quando nō vtitur fortitudine vbi conueniat ea vti. Præterea ipſum vbi ſuſcipit contrarium. nam ſurſum ſimpliciter, qui eſt locus ignis, eſt cō trarium deorſum ſimpliciter, & abſoluto, quod eſt locus terræ. hoc autem ineſt ipſi vbi naturali quatenus eſt naturale. nam ſiue locus ſit vacuum ſiue diſtantia, vt Antiqui putabāt, ſiue ſit ſuperficies ambiens exterius, vt in hoc loco apparet, nō poterit habere contrarium. quia vacuum non eſt contrarium vacuo, neq; ſuperficies ſuperficiei: ſed ſuperficies ambiens eſt contraria ſuperficiei ambienti, propter naturam corporis, in quo exiſtit talis ſuperficies. & hac ratione motus corporum naturaliter, eſt ad ſua lo- L ca naturalia: vt in ſcientia Naturali probatum eſt. Poſſet tamen aliquis dubitare, quia videtur ꝙ vbi, & quando ſint relatiua: cum quodlibet eorum dicitur in relatione ad aliud. Verum enimuero conſtat ea non eſſe vere ad aliquid: hoc eſt ꝙ nō eſt quodlibet eorum de eſſentia alterius. Quoniam vbi & quando non debent intelligi, quatenus ſunt vbi & quando, niſi ſciantur res ad quas ipſa ſunt relata. illæ tamen res poterūt intelligi per ſe: & ſi non ſciantur vbi & quā do. & ideo vbi & quando vna tantum ratione dicuntur ad aliquid. Parq; eſt ratio de prædicamento ſitus, & prædicamento habere, quæ ſunt ſcilicet vna tantum ratione ad aliquid. Proprium autem ipſius vbi eſt, vt per ipſum dicatur ibi, vel non ibi.

Sermo de prædicamento Situs. M

SItus eſt proportio laterum ſeu partium corporum ad ſe inuicem. hoc autem bifariam fit: nempe vel ꝙ referantur latera partium corporis ad partes loci, in quo corpus exiſtit, ſiue fuerit vniuerſalis, ſiue particularis: vel ꝙ referantur latera corporis ad larera alterius corporis. Corpus autem habens ſitum eſt illud, cuius omnia, vel aliqua eius latera ſunt cognita. Latera vero ipſius corporis dignoſcuntur vel natura, vel ex hypotheſi. Quæ autem ex hypotheſi, vel ꝓpter ipſam quantitatem tantum: vt in ſimilaribus partibus euenit: quorum tres dimenſiones ſunt inter ſe diſtinctæ. nam maior dimēſio dicitur longitudo, dimēſio vero breuior

dictu

A dicitur profunditas, ſeu altitudo: tertia autē dimenſio dicitur latitudo. In huiuſmodi itaq; corporibus non dignoſcuntur partes longitudinis, quæ ſunt ſurſum & deorſum: neq; latera latitudinis, quę ſunt dextrum & ſiniſtrū? neq; latera profunditatis, quæ ſunt ante & retro: ſed denominantur earum poſitiones ratione harum dimenſionum: ſi dicamus, ꝙ ſtenr ſuper profunditatem ſuam, vel ſuper longitudinem ſuam, vel ſuper latitudinem ſuam. Vel propter ipſam qualitatem, vt cum figuræ ſuperficierum ambientium ipſum corpus ſint inter ſe diuerſæ: vel ꝙ ſit aliquod veſtigium cognitum in vna illarum ſuperficierum, quæ ipſum ambiunt: vel in plurib⁹, quō dignoſcantur eius latera omnia, vel aliqua. & in tali corpore nō dignoſcetur dimenſio terminata, neq; latꝰ terminatum ab ipſa diſtantia: ſed dignoſcē
B tur eius ſuperficies, & per eas denominabꝝ tur ſitus ipſius. nam dicetur de ipſo, ꝙ talis ſuperficies eius eſt in latere partis talis loci, in quo exiſtit. & hac ratione poſſunt dignoſci latera aliqua ſphæræ: videlicet, cum fuerit in ſuperficie ambiente ipſam aliquod veſtigium, & ſignum in aliquo loco, vel aliqua ſigna. & hoc pacto videntur dignoſci ſitus corporis cœleſtis à mūdo inferiori: ſ. ꝓpter ſydera, quæ in eo exiſtunt in locis terminatis. Sed vtrum corpora cœleſtia habeant dimenſiones terminatas, & latera terminata natualiter, vel non, hoc eſt vtrum habeant ſurſum & deorſum, dextrum & ſiniſtrum, ante & retro, vel ne, non eſt nrm declarate: ſed ad Natutalem Philoſophiam recurrere oportet. Poſſunt quoq; dignoſci per hypotheſim latera & partes, quę ſunr longitudo, latitudo, & profunditas, vel aliqua eorum,
C & eorum latera, vel aliqua eorum in genere heterogeneo, quod arte fit. ut ſunt candelæ cereæ, vel alia id genus, in quibus dignoſcitur longitudo, & ſurſum atque deorſum ex ſuppoſitione: & pannus lancus, in quo cognoſcirur longitudo, & latitudo, & profunditas ex ſubiectione: & cognoſcuntur in ipſo latera profunditatis & longirudinis. In eo uero quod eſt a natura, aliud eſt, in quo cognoſcirur una dimenſio, & eius latera: ut in ſtirpe, in qua ſ. dignoſcitur longitudo & eius larera, q̄ ſunt ſurſum & deorſum. aliud uero eſt, in quo dignoſcuntur omnes diſtantiæ, ſeu dimenſiones, & earum latera: ut in animalibus. Corpus præterea habens ſirū, aliud eſt quod refertur ad locum: aliud vero ad aliud corp⁹. & quodlibet iſtorum uel eſt individuum, uel genus, aut ſpecies. Individuum autem quatenus refertur ad locū, eſt, ut ſi dicat Socrates ſedet, uel Plato, uel accumbit: nam illud latus, ad quod vergit caput Socratis, ipſius. ſ. loci in quo exiſtit, qñ accumbit, aliud eſt, q̄ latus, ad quod uergit, qñ ſtat, uel ſedet. & par ratio eſt in aliqbus alijs eius partibus. Individuū uero quatenus refertur ad aliud corpus, eſt, ut ſi dicamus ſiniſtra Socratis eſt in dextra Platonis: & ut dicimus de lana carminata, ꝙ longitudo una ipſius exiſtit apud longitudinem alteram: & ut dicimus de aliquo corpore, ꝙ talis pars eius exiſtit apud talem partem ipſius, uerſus ſurſum, uel uerſus latus deorſū: uel alia latera ipſius corporis: qñ una pars non eſt altera. Illud quoq;, quod eſt genus uel ſpecies, prout ad locum refertur, eſt, ut cum dicimus, ꝙ homo eſt erectæ ſtaturæ; & plantæ cuiꝰ caput eſt deorſum, id eſt ei⁹ E radix. Illud uero, quod eſt genus uel ſpecies, quod ad aliud refertur corpus, ut cum dicimus cor eſſe in parte ſiniſtra, & hepar i dextra, in animali habente hepar. & ut dicimus arcum cœleſtem, ſeu iridem obtinere colorem purpureum exiſtentem apud uiridem, & uiridem apud flauum in latere interno ſuperficiei ipſius circuli. & ut dicimus, ꝙ luteum oui exiſtit apud candidum in latere interno ipſius oui. Sed poſſet quis dubitare, utrum ſitus habeat contrarium: qñ uidetur, ꝙ ſitus hominis ſit contrarius ſitui plantarum, cum homo habeat caput ſurſum, & planta deorſum. Verum ſi res ita ſe haberet, tunc poſſet quis imaginari, ꝙ ſitus ſit quoq; contrarius ſitui, quādo ſ. facies unius fuerit in parte poſteriori alterius, uel dextra unius in latere ſiniſtræ alterius. & ſic accubans erit contrarius accubnati, & ſtās F ſtanti. nam quemadmodum opponitur ſitus ſitui, quando latus ſurſum unius fuerit latus deorſum alterius: ita quoq; opponet ſi tus ſitui, quando latus dextrum unius eſt latus ſiniſtrum alterius, uel cum latus anteri⁹ unius ſit latus poſterius alteri⁹. nam quemadmodum opponitur ipſum ſurſum ad deorſum, in habente ſitum: ita quoq; opponit dextrū ſiniſtro, & anterius poſteriori. Quòd ſi non ſit contrarius ſitus ſitui, propter eorū contrarietatem in lateribus dextri & ſiniſtri, & anterioris & poſterioris, tunc ſequetur ꝙ non erit contrarius ſitus ſitui, ꝓpter eorum contrarietatem in lateribus ſurſum & deorſum. & licet uideatur apparens, ꝙ non ſit contrarius in ſitu ille, qui habet eius

G faciem in latere poſteriori alterius, vel cuiꝰ dextrum exiſtit in ſiniſtro alterius, ex quo videtur ſequi qͦ ſitus hominis non ſit cõtrarius ſitui plantæ. ſed videtur qͦ in hoc non par ratio. qm̃ diuerſitas ſituum, quæ in latеribꝰ dextri & ſiniſtri, & ante & retro exiſtit, non prouenit propter diuerſitatem naturæ ipſius ſituati: quoniam & habentia ſitum, q̃ ſunt eiuſdem naturę, differunt quidem ſitu hoc mõ diuerſitatis, præter hoc, qͦ habeant vnum iſtorum ſituum præter naturam. Sed diuerſitas ſituum, quæ oritur propter ſurſum & deorſum, non reperietur in habentibus ſitum, quæ ſunt eiuſdem naturę, niſi cũ aliquis eorum inerit eis præter naturam: vt ſit in homine, quando habet caput deorſũ, & planta habeat radicem ſurſum. Adde ét, qͦ oppoſitio lateris ſurſum ad latꝰ deorſum
H eſt validior, q̃ oppoſitio cuiuſuis alterius lateris reliquorum ad ſuum oppoſitũ. & hoc eſt manifeſtum in habentibꝰ hæc latera naturaliter. & ideo videtur qͦ ſit verum dicere, qͦ ſitus hominis ſit contrarius ſitui plantæ: etiam ſi eueniat, qͦ non detur contrarietas in ſitu, propter latera dextri & ſiniſtri, & ante & retro. Sed ſi hoc concedatur, tunc oritur ambiguitas. qm̃ poteſt quis exiſtimare, qͦ accubitus ſit contrarius ſtationi: & ſi ſtatio eſſet contraria ſitui plantæ, tunc ſtationi darentur plura contraria vno. ſed in libro Metaphyſicæ probatum eſt, vni contrario vnica ratione vnum tm̃ eſſe contrariũ. Sed hoc dubium videtur poſſe ſolui, ſi dicatur qͦ modus, quo opponitur accubitus ſtationi, non eſt ratione diuerſitatis ſituum p latera oppoſita: quia ij ſitus non habent la-
I tera oppoſita: ſed ideo fit, quia accubitus reperitur naturaliter i aliquo imbecilli, quod nõ poteſt ſuas actiones naturales exercere: vel propter aliquem morbum, vel quia deſyderat ſomnum, vel quia eſt defeſſum. ſtatio vero eſt oppoſita huic rei: ſ. qͦ ineſt naturaliter ipſi ſano vigilanti. Accubitus ergo opponitur ſtationi, ea ratione, qua opponitꝰ ſanitas morbo, vel qua opponitur ſomnus vigiliæ, aut laſſitudo contrario ſuo. & ideo accubitus non eſt contrarius ſtationi ratione ſitus, ſed ratione alicuiꝰ diſpoſitionis exiſtentis in habente ſitum. Sed melius eſt dicere, qͦ non datur contrarium in prædicamento ſitus. quoniam contraria vel habẽt medium, vel non habent. & quæ non habẽt medium, neceſſe eſt vt ſubiectum denominetur per vnum eorum: vt numerus, qui neceſſario eſt vel par vel impar. Sed contraria habentia medium, ipſum quidem medium K
refertur ad vtrunque extremorum, & denominatur per ea ſimul, propterea quia participat quodlibet eorum. vt exempli gratia, aqua tepida eſt calida & frigida, & color viridis ẽ niger & albus: & ideo neceſſario ſubiectum eorum quoq; vel denominabit vno contrariorum, vel vtroque ipſorum ſimul. Situs vero, qui ſunt cõtrarij in ſuis lateribꝰ, nõ ſunt ex cõtrarijs nõ habentibus mediũ: quia ipſorum ſubiectum priuatur quolibet eorum. Neq; etiam ſunt ex contrarijs habentibus medium. quoniam, ſi ita eſſet, tũc quicunq; eſſet ſedens, & accubans, atque incuruans, & ſic de ſimilibus diceretur ſtans erectus ſuper pedes ſuos, & ſtans erectus ſuper caput ſuum: quod eſt impoſſibile. Cum ergo ij ſitꝰ non ſint ex contrarijs habẽtibꝰ medium, neq; ex non habẽtibus medium: & non dentur alia genera contrariorũ præ L
ter hæc: ergo huiuſmodi ſitus non erunt cõtrarij. & ſic patet qͦ in prædicamento poſitionis nullum datur omnino contrarium. At ipſa inclinatio, quæ videtur eſſe media inter accubitum & ſtationem, huiuſmodi quidem ſimilitudo contingit propter motum factum in vbi: hoc eſt, propterea quia cum ſtans vult incumbere, mouet ſitũ corpus in vbi de loco ad locum: & primo inclinatur, mox accumbit. & propter motũ factum in vbi ipſa inclinatio eſt media inter accubitum, & ſtationem, non ratione poſitionis: quia ſitus deorſum eſt alius à ſitu incumbentis, & à ſitu ſtantis, & non datꝰ medium inter ipſos, vt diximus. Sed in dubiũ venit, vtrum fungoſum & denſum, & glabrum atque hiſpidum ſint ex prædicamento ſitus, vel ex prædicamento qualitatis. patet autem, qͦ ſi hæc duo eſſent ex prædicamento ſitus, tunc daretur contrarietas i prædicamento ſitus. nam ſpongioſum eſt contrarium denſo, & leue contrarium aſpero. Dicendum ergo eſt qͦ rarum & ſpiſſum bifariam dicitur. primo quidem de corpore tenui, & craſſo: hoc eſt qͦ corpus tenue dicitꝰ rarum, & craſſum dicitur denſum, & hoc pacto dicuntur aer & aqua rara, & terra dẽ ſa. rarum aurem & denſum hac ratione nõ ſunt de prædicamento poſitionis: quoniam hoc non ſignificat ſitum partium: ſed ſunt de prædicamento qualitatis. Secundo modo dicitur de corpore, cuius partes non adhærent perfecte inter ſe. & hac ratione nix & panis fermentatus dicuntur ſpongioſa, & lapides dicuntur denſi. Is ergo modus tan- M

tatis

A tatis & denſitatis poteſt credi eſſe in prædicamento ſitus: quoniam veriſimile videtur, hoc ineſſe ipſi rato & denſo, propter ſitum partium inter ſe ſe: hoc eſt quæ non ſunt apprime connexæ, dicitur rarum: & quando maxime hærent, dicitur denſum. Sed ſi diligenter ens inueſtigetur, conſtabit vtiq; hæc quoque eſſe ex prædicamento qualitatis. nam ſi res dicatur fungoſa, quia aliquæ eiꝰ partes non exacte hæreant inter ſe, tunc lapis eſſet ſpongioſus, ſi haberet foramina plena aere, quod eſt falſum: quia nullo pacto poteſt dici lapis rarus. nam res denſa, ſi habuerit foramina, poterit vtiq; nominari caua, ſed non rara. & hoc perſpicuum eſt, quoad apparentiam. ſed aliquid habens foramina, dicetur quidē rarum, cum fuerit molle. Conſtat ergo q̄ rarum dicitur de re molli ea ratione, qua eſt mollis, non ea ratione,
B qua habet foramina. ſed contingit vt quædam corpora ſubtilia aerea habeāt foramina. & ſic patet, q̄ rarum & denſum, non dicuntur ratione ſitus partiū, ſed ratione molliei & durieī, quæ à ſicco & humido proueniunt: quæ quidem ſunt qualitates. Poteſt & alia ratione probari, q̄ rarum & denſum non ſunt ex prædicamento ſitus. nam ad interrogationem factā per qualis ſit res: reſpondebitur q̄ eſt rara vel denſa: & non cum quæritur qualis ſit ſitus partium eius inter ſeſe inuicem: ſed cum quæritur qualis ſit ſitus partium eius inter ſe: vt ſi dixeris q̄ talis pars eſt in latere talis partis, vel q̄ eius partes non hærent inter ſe inuicem: & non reſpondebit omninò q̄ illa res ſit rara vel denſa. palàm ergo eſt q̄ rarum & denſum
C non ſunt ex prædicamento ſitus. quoniam, ſi eſſent ex prædicamento ſitus, tunc ad interrogationem factam de ſitu, reſponderet per ipſa. & hoc eſt de ſe notum. Et hacmet ratione poterit probari, q̄ lene & aſperum non ſunt ex prædicamento ſitus. nam cum fiat interrogatio de ſitu partium inter ſeſe, non reſpondebitur q̄ habens illas partes ſit hirſutum, vel glabrum: ſed ad interrogationem factam per quale eſt, tunc reſpondebitur hirſutum vel glabrum. Nec te latere velim, q̄ glabritas & hiſpiditas, quæ in rebus artificialibus reperiūtur, ratione artis ſunt ex quarto genere qualitatis: quod eſt genus formæ & figuræ. quoniam diuerſitas, quæ inter lene & aſperum artificiale exiſtit, ſit quidem ratione figuræ: cū illa lenitas & hiſpiditas, non ſequatur naturam rei, ſed lenitas & aſperitas, quæ in rebus reperiuntur naturalibus, ſunt quidem ex tertio genere qualitatis, videlicet paſſionis vel paſſibilitatis. q̄a lenitas & aſperitas fiunt in rebus naturalibus à ſiccitate & humiditate: nam lenitas fit ratione humiditatis, & aſperitas tetione ſiccitatis. Ariſtoteles tamen in prædicamēto qualitatis dixit, q̄ raritas & denſitas, & lenitas & aſperitas videntur eſſe de prædicamento ſitus, largo modo dicto: non q̄ vere dicantur eſſe de prædicamento ſitus. Leui tamen minerua locutus eſt ibi Ariſtoteles de hoc negocio: quia ille non eſt locꝰ huius conſyderationis. Nos tamen fuimus coacti tractare de hoc negocio ratione inueſtigationis noſtræ, vtrum ſcilicet reperiatur
E contrarium in prædicamento ſitus vel ne: fuimusq; inducti tractare de hoc, quia Ariſtoteles dicit in ſcientia Naturali, q̄ in prædicamento ſitus non datur motus: q̄a motus reperitur in habentibus contraria mediata, & hoc non reperitur in ipſo ſitu. patet enim, q̄, ſi daretur contrarium in ipſo ſitu, q̄ non reperirentur in eo contraria habētia medium: quoniam ſubiectum, quod per illa contraria, quæ poſſunt imaginari in prædicamento ſitus, denominatur, non videtur vacare aliquo ipſorum. & ideo fuimus diligentes declarare, vtrum in prædicamento ſitus reperiatur contrarium, vel ne, Poteſt quoque ipſe ſitus referri latius ad id, quod non eſt corpus, ea ratione, qua eſt in corpore: vt eſt linea & ſuperficies. nam dicimus lineam ſtare ſecundum angulum rectum ſuper lineam, vel ſecundum alium angulum
F determinatum. & dicitur linea aliqua eſſe oppoſita alteri lineæ: vel q̄ ambæ ſint in vna linea: vel q̄ exiſtat ſuper aliquam ſuperficiem: vel q̄ declinet ſuper ſuperficiem ad aliquod latus: & ſic refertur ſitus alicuiꝰ ſuperficiei ad ſuperficiē. ſed de his poſitionibus Mathematicus cōſyderat.

D

TRACTATVS III.

De Oppoſitis. Cap. 5.

1. Particula.

DE oppoſitis autem quot modis ſolent opponi dicendum. eſt. Dicitur.n.alterum alteri opponi quadrupliciter, aut vt ea q̄ ad aliquid, aut vt contraria, aut vt priuatio & habitus, aut vt affirmatio & negatio. Opponit autem vnumquodq; iſtorū vt ſit
H figuratim dicere, tanquā ea quę ad aliquid quidē, vt duplum dimidio: tanquā contraria, vt malū bono: tanquā autem ſm priuationem & habitum, vt cæcitas & viſio: tanquam vero affirmatio & negatio, vt ſedet nō ſedet. Quæcunq; igitur ad aliquid opponunt̄, ea ipſa q̄ ſunt oppoſitorum dicūtur, aut quomodolibet aliter ad ipſa. vt duplū dimidiū, hoc ipſum quod ē, alterius dicitur: alicuius.n. duplum dicitur. & ſcīa ſcibili, tanquā ea quæ ſunt ad aliquid op-
I ponitur: & dicitur ſcīa ipſum quod eſt ſcibilis: & ſcibile dicitur ipſum quod eſt ad oppoſitūm ad ſcientiam. ſcibile enim aliquo dicitur, ſcilicet ſcientia ſcibile. quęcunq; ergo oppoſita ſunt tanquam ad aliquid, ea ipſa quę ſunt oppoſitorū, vel alio quolibet modo ad inuicē dicūtur. Illa vero, quę opponuntur vt contraria, ea ipſa quidem q̄ ſunt nullo modo ad ſe inuicem dicunt̄: contraria tamē ſibiſm- K
uicem dicuntur. neq; n. bonum mali dicitur bonum, ſed cōtrarium. quare differunt ab inuicē hæ oppoſitiones. Quęcunq; vero cōtrariorum talia ſunt, vt in quibus nata ſunt fieri, & de quibus prędicātur neceſſarium ſit alterum ipſorum ineſſe, horum nihil eſt mediū. quorum vero non eſt neceſſariū alterū ineſſe, horum omnino eſt aliquid medium. Vt ęgritudo & ſanitas in corpore animalis nata ſunt fieri: & neceſſarium eſt alterū ip- L
ſorum ineſſe animalis corpori, vel ęgritudinē, vel ſanitatem. et par quidem & impar de numero prędicātur: & neceſſe eſt horum alterum numero ineſſe vel par vel impar: & non eſt horū aliquod medium, neq; ęgritudinis & ſanitatis, neq; imparis atque paris. Quorū autem nō eſt neceſſarium alterum ineſſe, eorum eſt aliquod medium. vt nigrum & album in corpore animalis nata ſunt fieri, & non eſt
M neceſſarium alterum eorū ineē corpori. nō.n. omne corpus vel album vel nigrū eſt. ſed & praua & ſtudioſum prędicantur quidē de homine & de alīs cōpluribus: non eſt autem neceſſarium alterum eorum ineē īs, de quibus prędicantur. non.n. omnia aut praua aut ſtudioſa ſunt, ſed eſt aliquid eorum medium: vt albi & nigri, fuſcum & pallidum, & quicunque alī colores: praui vero & ſtudioſi,

quod

A quod neq; prauum neq; ſtudioſum eſt. In aliquibus igitur medijs poſita ſunt nomina: vt albi & nigri, fuſcum & pallidum, & quicunq; alij hmõi colores: in aliquibus vero non eſt nomine facili mediũ aſſignare, vtriuſq; vero extremorũ negatione medium definitur: vt qd̃ neq; bonum neq; malũ eſt, neq; iuſtũ neq; iniuſtum. Priuatio vero et habitus dicũtur quidem circa idẽ aliquid: vt viſio & cęcitas circa oculũ. vniuerſaliter aũt dicere eſt in quo natus ẽ habitus B fieri, circa hoc dr̃ vtrunq; eorũ fieri. Priuari vero tunc dicimus vnumquodq; habitus ſuſceptibilium, qñ in quo natum eſt ineſſe, vel qñ illud natũ eſt habere, nullo modo inſit. edentulum enim dicimus, nõ qd̃ nõ habet dentes, & cæcum non quod nõ habet viſum: ſed quod non habet, quando natum eſt habere. aliqua. n. ex natiuitate, neq; dentes habent, neq; viſum: ſed nõ dicuntur edentula, neque cęca. C Priuari vero & habere habitũ non eſt priuatio & habitus. habitus enim viſus ẽ, priuatio vero cęcitas. habere autem viſum nõ eſt viſus, nec cæcum eſſe cæcitas. priuatio enim quædã eſt cæcitas: cæcum vero eſſe priuari, non priuatio eſt. Amplius, ſi idem eſſet cæcitas & cæcũ eẽ, vtraq; de eodem prædicarẽtur. ſed cæcus quidẽ dicitur homo: cęcitas vero homo nullo modo dicitur. Opponi quidem etiam iſta videntur, priuari ſcilicet & D habere habitum, quemadmodum priuatio eſt habitus. idem enim modus eſt oppoſitionis. nam ſicut cæcitas viſui opponitur, ſic cæcum eſſe & viſum habere opponuntur. Non eſt autẽ neq; hoc quod ſub affirmatiõe & negatione eſt, affirmatio & negatio. affirmatio nanq; oratio affirmatiua eſt, & negatio oratio negatiua: qd̃ vero ſub affirmatione & negatione eſt, nul- *a.l.nõ habet (ſ; res)
la eſt oratio, * ſed res. dicunt autem hęc eſſe oppoſita adinuicẽ, E tanq; affirmatio & negatio. nã & in his modus oppoſitiõis idẽ eſt. ſicut. n. affirmatio ad negationem opponitur, vt qd̃ ſedet, ei quod non ſedet, ſic & res, q̃ ſub vtroq; eſt, opponitur, ſ. ſedere aliquem ad nõ ſedere. Quòd autem priuatio & habitus non opponuntur vt ad aliquid, manifeſtum eſt. non enim dicitur idipſum quod eſt oppoſiti. viſus enim non eſt cęcitatis viſus, nec vllo alio modo ad ipſum di- F
citur. ſimiliter aũt neq; cęcitas, viſionis cæcitas dicatur: ſed priuatio quidẽ viſionis dicitur, cæcitas vero viſionis non dicitur, *neq; viſus cæcitatis. Amplius *a.l.nõ habet (neq; viſus cæcitatis)
ad aliquid oĩa ad conuertentia dicuntur. quare, ſi cæcitas eorum, quæ ad aliquid ſunt, eſſet, vtiq; & conuerteretur ad illud, ad quod dicitur. ſed non cõuertitur: non enim dicitur viſus cęcitatis viſus. Quod autem neq; vt contraria opponuntur quæ

ſecun-

G ſecundum priuationē & habitum dicunt, ex his manifeſtum eſt. Contrariorum .n. quorum nihil eſt medium, neceſſe eſt vel in quibus fieri nata ſunt, aut de quibus prædicantur, alterum ipſorum ineſſe ſemper: eorum enim nihil medium erat, quorum alterum ineſſe ſuſceptibili neceſſarium erat, vt in languore & ſanitate, & impari atque pari. quorum vero aliquid mediū eſt, nunquā neceſſe eſt omni ineſſe alterum. neq; .n. neceſſe
H eſt omne ſuſceptibile vel candidum vel nigrum eſſe, neq; frigidum vel calidum: horū .n. mediū aliquid nihil eſſe prohibet. inſuper aūt et horū erat aliquid medium, quorum alterum ineſſe ſuſceptibili non neceſſariū erat præter illa, quibus vnū ineſt naturaliter, vt igni calidum eſſe, & niui candidum. in his .n. determinate neceſſarium alterum eſt ineſſe, & non vtrumuis contingit. nō enim poſſibile eſt ignem frigidum eſſe, neq; niuē
I nigram. quare omni quidē ſuſceptibili nō neceſſarium eſt alterum ipſorum ineſſe, ſed ſolis quibus natura vnū ineſt: & his determinate vnum non vtrumuis contingit. In priuatione autem & habitu neutrum eorū q̄ dicta ſunt verum eſt. non .n. ſemper alterum eorum ineſſe ſuſceptibili neceſſarium eſt. quod .n. nondum natum eſt habere viſum, neq; cæcū, neq; viſum habens dicitur, quare non erunt hæc, vt ea contraria, quorum K nihil eſt medium. Sed neque vt ea, quorum aliquid eſt mediū. neceſſarium enim eſt aliqñ omni ſuſceptibili alterum eorū ineſſe. qñ enim iam ad habendā viſionem natum fuerit, tūc aut cæcum, aut habens viſum dicetur. & eorum non determinate alterum, ſed vtrumuis contingit. * non enim neceſſarium eſt vel cęcum vel viſum habens eſſe, ſed vtrūuis contingit. in contrarijs autē, quorū aliquid medium eſt, nunq̄ neceſſariū erat L omni ſuſceptibili alterum ineſſe, ſed quibuſdam: & his determinate vnum, * & non vtrumuis contingit. Vnde palam eſt q̄ ſm neutrum modorum tanq̄ contraria opponuntur, ea quæ ſm priuationem & habitū opponuntur. Amplius, in contrarijs quidem cūm ſit ſuſceptibile, ad inuicē mutationem fieri poſſibile eſt: niſi alicui vnū natura īeſt, vt igni calidū *. etenim ſanum poſſibile eſt languere, & candidum nigrum fieri, & calidum frigidum, & ex ſtudioſo prauum, et ex prauo ſtudioſum fieri poſſibile eſt. prauus enim ad meliores exercitationes deductus, & doctrinas (etſi ad modicum aliquid proficiat, vt melior ſit) ſi certe ſemel quamuis modicum incremētum ſumpſerit, palam eſt, quia aut perfecte mutabitur, aut ſatis multū incrementum ſumet. ſemper .n. bene mobilior ad virtutem fit, M

* a. l. nō. n. neceſſario vel cęcum vel viſum hns dicet determinate, ſed

* a. l. nō habet (& nō vtrūuis cō tingit.)

* a. l. addit et niui album.

A etiam quodcunque incrementum ſumpſerit à principio. quare etiam veriſimile eſt plenius eum ſumere incrementum. & hoc dum ſemper fit, perfecte in contrarium habitum reſtituetur: niſi forte tẽpore prohibeatur. Verum in priuatione & habitu impoſſibile eſt adinuicem mutationem fieri. ex habitu.n. in priuationẽ mutatio fit, à priuatiõe vero in habitum impoſſibile eſt. neq; enim cęcus factus aliquis, rurſus vidit: neq; cùm
B caluus fuerit, rurſus comatus factus eſt: neq; cum fuerit edentulus, dentes ei iterum orti ſunt.

Quęcunq; vero tãquam affirmatio & negatio opponuntur, palam eſt qđ nullo prædictorũ modo opponũtur. in ſolis enim his neceſſarium eſt ſemper, hoc quidem eorum verum, illud autem falſum eſſe. neq;.n. in contrariꝭ neceſſarium eſt ſemper alterum verum eſſe, alterum autẽ falſum: neq; in ꝭs, quę ad aliquid ſunt: neq; in habitu & pri
C uatione. vt ſanitas et lãguor cõtraria ſunt: & neutrum horum neq; verum, neque falſum eſt. ſimiliter autẽ & duplum & dimidium tanquam quæ ad aliquid oppoſita ſunt: & non eſt eorum neutrum, neque verũ, neque falſum. ſed neque ea quę ſecundum priuationem et habitum dicuntur: ſicut viſio & cæcitas. Omnino autem eorum, quæ ſecundum nullam dicuntur cõplexionem, nihil neq verum neque falſum eſt. omnia autem quæ dicta ſunt, ſine complexione dicuntur. Verumtamen maxime tale hoc contingere videbitur in ꝭs quę ſecundum complexionem contraria dicuntur. ſanum nanq; eſſe Socratem ad languere Socratẽ cõtrarium eſt. Sed neque in his neceſſarium ſemper alterum verum eſſe, & alterum falſum. cùm enim Socrates ſit, aliud qdem verum, aliud autẽ falſum erit: cùm vero non ſit, ambo falſa ſunt. neque enim languere, E
neque ſanum eſſe verum eſt, cùm ipſe non ſit omnino Socrates. In priuatione vero & habitu cùm non ſit omnino, neutrũ verum eſt. cùm autem ſit, non ſemper alterum quidem verũ erit, alterum autem falſum. habere nanque viſum Socratem ei quod eſt cæcum eſſe Socratem opponitur, ſicut priuatio & habitus. & cùm ſit, non neceſſarium eſt alterum verum eſſe vel falſum. cùm enim non-
F dum ſit natus habere, vtraque falſa ſunt. & cùm non ſit omnino Socrates, ſimiliter quo que falſa ſunt vtraque & viſum eum habere, & cæcum eum eſſe. In affirmatione vero & negatione ſemper ſiue ſit, ſiue non ſit, hoc quidem falſum erit, illud autem verum. Languere nanque Socratem, et non languere Socratem, cùm ipſe ſit, palam eſt quòd alterum eorum verum, alterum vero

falſum

G falſum eſt. & cùm non ſit, ſimiliter. languere etenim cùm non ſit, falſum eſt: non languere autem, verum. Quare in his ſolis proprium erit ſemper alterum eorum verum, alterum falſum eſſe, quæcunque tanquam affirmatio & negatio opponuntur.

De cõtrarijs. Contrarium autem bono quidem ex neceſsitate malum eſt. hoc autem per ſingulorũ inductionẽ palam eſt. vt ſanitati languor, & iuſtitię iniuſtitia, et fortitudini timiditas: ſimiliter autem & in alijs.

H Malo autem aliqñ quidem bonum eſt contrarium, aliqñ malum. defectui .n. cùm malũ ſit, ſuperabundantia contraria eſt, cùm ſit etiam ipſa malum. ſimiliter autem et mediocritas, cùm vtriq; contraria ſit, bonum eſt. Sed in paucis quis tale hoc aſpiciet, in pluribus vero ſemp malo bonum contrarium eſt. Amplius, contrariorum non neceſſarium eſt ſi alterum ſit, & reliquum eẽ. Sanis nanq; oĩbus, ſa-

I nitas quidem erit, lãguor vero nõ. ſimiliter aũt albis omnibus, albedo quidem erit, nigredo vero non. Amplius, ſi ei quod eſt Socratem ſanum eſſe, Socratem languere contrarium eſt: non cõtingit autem ſimul vtraque eidem ineſſe: non vtiq; continget cùm alterum contrariorum ſit, & reliquum eſſe. cùm enim ſit Socratem ſanum eſſe, langue re Socratem non erit. Palam vero eſt q̃ circa idem, aut ſpecie, aut genere nata ſunt fieri cõtra- K
ria. Languor nanq; & ſanitas in corpore animalis nata ſunt fieri. albedo autẽ & nigredo, ſimpliciter in corpore. iuſtitia vero & iniuſtitia in anima hominis. Neceſſarium autem eſt oĩa contraria, vel in eodem genere eſſe, vel in contrarijs generibus, vel ipſa genera eſſe. album. n. & nigrum in eodem genere ſunt: color enim eorum genus eſt. iuſtitia vero & iniuſtitia, in contrarijs generibus: illius nanq; virtus genus eſt, huius aũt vitium. L
bonum vero & malum non in genere ſunt, ſed ipſa ſunt genera aliquorum exiſtentia.

TRACTATVS III.

Pars Prima. Sermo de Oppoſitis.

QVod loquit'in hac parte complectitur vndecim partibus. In Prima Ariſt. numerat genera oppoſitionũ, & notificat quodlibet eorum per exempla. In Secunda tradit dr̃iam in M
ter oppoſita relatiua, & oppoſita cõtraria. In Tertia declarat duo eſſe genera contrariorum. In Quarta notificat naturam oppoſitorum ſecundum habitum & priuationem: probatq;, q̃ quę habent priuationẽ & habitum, non ſunt ipſa priuatio & ipſe habitus: ipſa tñ opponuntur quoque, vt priuatio & habitus. In Quinta notificat q̃ res, quæ affirmantur vel negantur, non ſunt ipſa ꝓpoſitio affirmatiua & negatiua: & q̃ hęc etiam opponuntur, quemadmodum

AVER.

admodum opponũtur affirmatiua & negatiua ꝓpoſitio. In Sexta declarat dr̃iam, quæ eſt inter habitum & prinationẽ, & inter duo relatiua. A

In Septima oſtendit dr̃iam, quæ eſt inter priuationẽ & habitum, & inter duo cõtraria. In Octaua declarat dr̃iam, quæ eſt inter affirmationẽ & negationẽ, & inter reliqua tria, ſcilicet priuationẽ & habitũ, & duo correlatiua, & duo cõtraria: & ſoluit obiectionẽ quæ oritur cõtra illam dr̃iam, quã dedit in ipſis contrariis. In Nona probat, ꝙ vnum eſt vni contrariũ, & qñq; duobus.

In Decima oſtendit, ꝙ nõ eſt neceſſariũ vt vno cõtrario dato, detur & aliud, quæ eſt proprietas ipſius relatiui. In Vndecima explicat, quòd quælibet duo cõtraria, vel ſunt vni⁹ generis, vel duorum generum contrariorum, vel ꝙ ſint ipſamet duo genera contraria & non ingrediuntur ſub vno genere. B

Particula Prima. Dixit. Oppoſita quadrupliciter dicuntur, nempe duo correlatiua & duo cõtraria, & priuatio & habitus, atq; affirmatio & negatio. Exemplum correlatiuorum, duplum, & dimidiũ: exemplũ vero contrariorũ, bonum & malũ: priuationis autẽ & habitus, cæcitas & viſus: affirmationis quoq; & negationis, vt cùm dicimus Socrates ſedet, Socrates non ſedet. C

Particula Secunda. Differũt aũt duo correlatiua à duobus cõtrarijs. qm̃ vniuſcuiuſq; correlatiuorum, quodcunq; fuerit illud, quiditas dr̃ in relatione ad aliud ſuũ compar, ſiue p ſe, ſiue p aliquam dictionum relationis, quæcũq; fuerit illa: vt duplum, quod dr̃ in relatione ad dimidium. ſed quiditas vnius cõtrariorũ non dicitur in relatione ad alterũ: ſed dicit ꝙ quiditas vnius eorũ contratiatur quiditati alterius. nã non dicitur, bonum eſt mali bonũ, ſed dicitur eſt ei contrarium. neq; dicit album eſt nigri album, ſed ei cõtrarium. hæc ergo duo genera oppoſitorum differunt neceſſario inter ſe. D

Particula Tertia. Contraria aũt, quorũ ſubiectũ quod per ea denominatur, nõ vacat vno eorum, ſunt vtiq; illa cõtraria, quæ non habent mediũ: vt ſanitas & ægritudo. nam nullũ corpus animatum eſt expers vniusiſtarũ. & vt par & impar: qm̃ nullus eſt numerus, qui non denominetur altero iſtorũ. hæc ergo dicuntur quoq; cõtraria nõ habentia mediũ. At in illis cõtrariis, quæ habent mediũ, nihil cogit vt eorum ſubiectũ non vacet alterutro cõtrariorũ: vt gratia exempli, nigredo & albedo, quæ ſunt in corpore. nã cũ non ſit neceſſariũ, vt quodlibet corpus coloratũ ſit vel albũ, vel nigrũ, ſed corpus põt vacare vtriſq;: ideo datur medium inter ipſa, quæ ſunt flauum & viride, & reliqui colores medij inter albũ & nigrũ. identidẽ laudabile & vituperabile: nam non eſt neceſſariũ vt quælibet res ſit vel laudabilis, vel vituperabilis. ideoq; dant̃ media ẽt inter ipſa, nempe id, quod nõ eſt laudabile, neq; vituperabile. In quibuſdã aũt ipſa media habent nomina, vt flauum & citrinum. in quibuſdam vero nõ habẽt nomina, & tunc mediũ dicitur per abnegationẽ duorũ extremorum: vt cùm dicimus, nec bonum nec malum, neq; iuſtum neq; iniuſtum. E F

Particula Quatta. Dixit Ariſto. Sed priuatio & habitus in vna atq; eadẽ re inueniuntur: vt exẽpli gr̃a,

viſus

G visus,& cæcitas, quæ in oculo reperiuntur.& sic genus priuationis vlt
est,quod habitus à subiecto suo pro
prio auferatur eo tpe,quo aptũ est
habere illum,absq; ꝙ sit possibile ip
sum habitũ in tpe futuro inuenire.
qm̃ quidem dicitur edentulus ille,
qui non habet dentes in tpe,quo
illos ex proprietate debet habere. &
rursus qui non habet visum in tpe,
quo ex consuetudine debet habere
visum. & ob id non dicitur de ani-
malibus absq; dentibus nascentib⁹,
vt sunt catuli canum, qui quidem
dentiũ sunt expertes,& cęci. Dixit.
H Nec qui habitu priuatur neq; qui
habitum habet,dicitur priuatio vel
habitus. vt exempli gratia,visus est
habitus, cęcitas vero priuatio eius.
habẽs itaq; visum nõ est visus,neq;
cæcus est cæcitas. nã si subiectũ ipsi⁹
visus,& ipse visus essent idẽ, itidem
si subiectũ cæcitatis & cæcitas essent
idem,tunc vere prædicaret visus de
ipso vidente,& cęcitas de cæco,& vi
dens diceret visus, & cæcus diceret
cæcitas. Veruntamẽ quemadmodũ
priuatio & habitus sunt duo oppositi
ta,ita quoq; illa,quę p ipsa denomi
nant,sunt duo opposita.nam.si cęci
I tas opponitur visui,cęcus quoq; op-
ponitur videnti: qm̃ modus opposi
tionis in ipsis est vtiq; idem.

Particula Quinta. Dixit. Neque id,quod affirmat & negat,est quoq;
affirmatio & negatio.nã affirmatio
est oratio affirmatiua, & negatio
oratio negatiua: id vero quod affir
matur vel negat, nõ est oratio, sed
est res,quæ per dictionẽ simplicem,
vel p dictionẽ quæ habet vim sim-
plicẽ,significat.res vero, quæ affir-
mat vel negat,eadẽ quoq; opponit
oppositione, qua affirmatio nega-
tioni opponit.vt gratia exẽpli, quẽ- K
admodum opponit Socrates sedet,
huic,scilicet Socrates non sedet, ita
opponitur sessio non sessioni.

Particula Sexta. Videtur autẽ ꝙ
priuatio & habitus nõ eodem oppo
nant modo, quo opponunt correla
tiua.qm̃ eorum, quæ fm habitũ &
priuationem opponuntur,quiditas
vnius eorum non dicit in relatione
ad alterũ: quemadmodũ dr̃ quidi-
tas rerũ, quæ relatiue opponuntur.
nam non dr̃ visus est cęcitatis visus:
neq; cæcitas est visus cęcitas. Diffe
runt præterea secundo, qm̃ quodli- L
bet duorũ correlatiuorũ, vt in supe
rioribus dictũ fuit,dicuntur ad con
uertentiam:sed ea,quæ fm priuatio
nem & habitũ opponuntur, non di
cunt ad conuertentia. nam visus nõ
est visus cæcitatis, neque cæcitas est
cæcitas visus,qui est habitus.

Particula Septima. Videt quoq;
ꝙ opposita fm priuationẽ & habi-
tum,non sint opposita fm cõtrarie-
tatem. Qm̃ quodlibet duorũ oppo-
sitorũ,quæ fm contrarietatẽ oppo-
nunt,vel sunt contraria nõ habẽtia
mediũ: & huius generis cõtrariorũ
propriũ est, vt subiectũ , quod p ea
denominat,non sit expers vnius eo- M
rum: vt sanitas & ægritudo,nã cor-
pus animaliũ non priuatur altero
istorum : vel sunt contraria haben-
tia mediũ:& huius generis contra-
riorum propriũ est, vt subiectũ sit
expers vtriusq; eorum,cũ non inest
vnum eorũ naturaliter ei: vt calidi-
tas in igne, & frigiditas ĩ niue. ignis
enim nõ est expers caliditatis, neq;
nix frigiditatis. necesse est ergo vt
contraria habentia mediũ, vel repe
riatur vnum eorũ in subiecto om-
nino, ita vt non separet ab ipso vllo

pacto:

A pacto: vel vt ſubiectū priuet vtroq, eorū. Priuatio vero & habitus nihil horū propriorū, quæ generibus cōtrariorum inſunt, habent: qm̄ oppoſita ſm priuationē & habitū, nō eſt neceſſarium, vt vnū eorum ſemper reperiatur in recipiēte: ſed bene eſt hoc neceſſarium, tpe quo recipiens ſolet naturaliter recipere quodlibet eorū. vt exempli gratia, id quod natura natū eſt vt videat, poterit priuari vtroq;: vt catulus canis, q̄ quidem nō dicet cęcus, neq; videns. cōtrariorū vero nō habentiū mediū, nō priuat ſubiectū vno eorū nullo
B tpe. priuatio itaq; & habit⁹ nō ſunt ex cōtrariis nō habētibus medium, neq; ex habētibus mediū: qm̄ neceſſe eſt, vt alterū duorū oppoſitorum ſm habitū & priuationē inſit ſubiecto eorū, eo tpe quo ſolet nāt̄r reperiri in eo habitus. ſed hoc nō reperitur in illis medijs, quorū nullum cōtrariorū eorū reperit̄ in ſubiecto ſemper: quia q̄ñq; ſubiectū priuat vtroq;. Neq; eſt dicendū q̄ habitus & priuatio ſint ex his quę habēt medium, & vnū eorū reperiat̄ ſemp in ſubiecto: quia nō dat̄ in priuatione & habitu aliquid illorū, quorū ne-
C ceſſario vnū inſit ſemp ipſi ſubto.

Differt præterea hoc genus quoq; priuationis, quod paulo ante deſcripſimus, ab oppoſitis contrariis: qm̄ ex quolibet contrariorū poteſt fieri mutatio in alterutrū, cùm nō inſit alterum eorū naturaliter ipſi ſubiecto ſemper, vt calor igni. nā album poteſt fieri nigrū, & nigrū album. & vir ſtudioſus poteſt effici prauus, & prauus poteſt fieri ſtudioſus, & probus: videlicet cū deductus fuerit atq; translatus, vt inquit Ariſto. ad conuerſationem alicuius, qui optimas obtineat cogitationes, & ad bo- D nos rectores. nā probi viri dirigunt ſua conuerſatione hoīes ad probas exercitatiōes: licet pauca fuerit profectio. ſed ſi incrementū motus ad virtutē ſumpſerit, tunc quanto diutius in eo pſeuerauerit, tāto facilius mutabit̄: & tunc vel magnā adipiſcetur probitatis portionē, vel ad ipſam deueniet perfectionē, niſi impediat̄ à tpe. In hoc tn̄ genere priuationis & habitus, ipſe habitus poteſt mutari ad priuationē, ſed priuatio nō pōt mutari in habitū: cùm iam in eius definitione fuerit dictum, q̄ nō poteſt habere regreſſum in futu E rum. nā cæcus nō poteſt euadere videns, neque calnus comatus.

Particula Octaua. Dixit. Palam aūt eſt, q̄ ea quæ ſm affirmationē & negationē opponuntur, non ſunt aliquod aliorū trium generū oppoſitionū. nam affirmationis & negationis propriū eſt, vt neceſſario vnū eorum ſit verum, & alterū falſum: hoc vero in nullo alio reliquorum eſt neceſſariū. vt gratia exempli ſanitas & ægritudo, quæ ſunt ex oppoſitis cōtrariis, nullum eorū dicitur eſſe verum vel falſum. identidem & oppoſita relatiua, vt duplū & dimi- F diū: atq; priuatio & habitus, vt cæcitas & viſus. & vt verbo dicā, cū hæc tria ſignificentur per dictiones incōplexas, vel p id, quod habet vim ſignificationis dictionis incōplexę, ideo non dicitur aliquod eorum verum neq; falſum. nam cū dicimus animal, nec verū neq; falſum ſignificamus: niſi coniungat̄ cum aliquo alio, vt ſi dixerimus homo eſt animal, aut non eſt animal. Videtur tamen q̄ oppoſita cōtraria, atq; priuationis & habitus cōmunicent cū

affir-

G affirmatiõe & negatione, qñ dicunt de aliquo alio, videlicet, qñ significantur p dictiones cõplexas, complexu enũciatiuo: vt cũ dicimus de cõtrariis, Socrates eſt ſanus, Socrates eſt ęgrot⁹. vtrũq; enim horũ dictorũ ſunt cõtraria, & ſi cũ dicimus, Socrates ẽ cęcus, Socrates eſt vidẽs. Differunt tñ hęc duo dicta ab affirmatione & negatione, qñ ea, quæ opponunt hoc modo, ſ. cõtrarietatis, non erit vnũ eorũ verũ, & alterũ falſum, niſi illud ſubiectũ, quod per vnũ ipſorũ denominat, reperiatur. vt exẽpli gr̃a cũ dicim⁹, Socrates eſt
H æger, Socrates eſt ſanus, tunc vnũ horũ dictorũ eſt verũ, & alterũ falſum, Socrate exiſtente. ſed Socrate nõ reperto, tũc vtrũq; duorũ dictorũ erit ſimul falum. Sed oppoſitorũ ſm priuationẽ & habitũ, vt cũ dicimus Socra. eſt cęcus, Socr. eſt vidẽs, tũc vnũ iſtorũ erit ſemp verũ, & alterũ falſum. duab⁹ tñ cõditionibus ſuppoſitis, quarũ vna eſt, vt Socra. reperiat, & ſit eo tpe, quo nãl'r debet ineſſe ei viſus. nam Socrate non exiſtẽte, erit vtiq; falſum dicere ſiue ꝙ ſit cęcus, ſiue ꝙ ſit vidẽs: ſimiliter vtrũq; horũ erũr ſimul falſa, Socra.
I exiſtẽte & dormiẽte. ſed affirmationis & negationis, ſemp ſi vna eſt vera, altera ẽ falſa: ſiue reperiat ſubiectũ, ſiue non reperiat. nã, cũ dicim⁹ Socrates eſt æger, Socrates non eſt æger, vna iſtarũ neceſſario erit vera, & altera falſa: ſiue Socrates reperiat ſiue non. Hac itaq; proprietate diſtinguunt oppoſita ſm affirmationẽ & negationẽ à reliquis ꝓpoſitionibus cõpoſitis ex ipſis oppoſitis.

Particula Nona. Dixit. Malum aũt de neceſſitate ẽ cõtrariũ bono. & hoc inductione perſpicuũ eſt, ſi partes boni & mali perquirant. nã K
ſanitas contrariat morbo, & iniuſtitia iuſtitiæ, & timiditas fortitudini, & ſic de reliquis. ſed malo duo poſſunt eſſe cõtraria, nempe bonum & malũ. nã puſillanimitas, quæ eſt malum, eſt contraria audaciæ, quæ eſt quoq; malũ. fortitudo ergo, quę eſt bonũ, contrariat duobus. ita enim ſe habẽt bona, quę ſunt media inter duo extrema, quæ ſunt malũ. Verũtamen ea, quæ ſunt huius generis, in paucis reperiunt reb⁹, ſed in plurib⁹ bonum ſolet eſſe cõtrarium malo.

Particula Decima. D. Contrario
rum propriũ eſt, vt ſi vnũ eorũ ſit, L
nõ ſit neceſſe alterũ eſſe. nã ſi quodlibet aĩal fuerit ſanũ, nõ dabit vtiq; ægritudo: & ſi oĩa eſſent alba, nulla quidẽ daret nigredo. ſi Socrates ꝓterea fuerit ægrot⁹, nõ eſt neceſſariũ, vt Plato ſit ſan⁹: ſed nõ põt Socrates eſſe ſimul ſan⁹ & ægrotus. Dixit. Et de nã omniũ duorũ contrariorum eſt, vt in eodẽ exiſtãt ſubiecto. vt ſanitas & ægritudo, q̃ in corpore animantiũ exiſtũt, & albedo, & nigredo in corpe ſimplr, & iuſtitia atq; iniuſtitia in aĩa hominis exiſtunt.

Particula Vndecima. Dixit. Quę
libet duo cõtraria, vel ſunt in eodẽ M
genere, vt albedo & nigredo: horũ enim gen⁹ ꝓpinquũ eſt ipſe color: vel ſunt ĩ diuob⁹ generib⁹ cõtrarijs, vt iuſtitia & iniuſtitia. nã gen⁹ iuſtitiæ eſt virt⁹, & gen⁹ iniuſtitiæ eſt viciũ, q̃ ſunt cõtraria. vel ſunt ipſamet duo genera cõtraria, q̃ nõ habẽt ſupra ſe gen⁹ aliud: vt bonũ & malũ. intelligit p hoc, ſ. vnũ eorũ eſſe in vno ꝓdicamento, & alterũ in altero prædicamẽto. nã ſi in eodẽ prædicamento exiſterent, tunc illud ipſum prædicamentum eſſet genus eorũ.

Sermo

A *Sermo de Oppositis.*

DIxit Arist Oppositа quadrupliciter dicuntur, &c. Inquit Leui. Cum in hoc libro consyderet de rebus quatenus sunt extra aiam, vt superius dictũ fuit, & iam expletus sit sermo de ea parte, q̃ in oĩbus illis reperit, videlicet de decem prę dicamentis, ideo facit hic mentionẽ, de quibusdam accidentibus communibus cũctis prædicamentis, vel maiori parte eorum. Et tractat de oppositis, propterea quia ens vel est ipsum, vel alind. manifestum autem est, q̃ id quod est aliud, non est ipsum. Et ideo declarat hic genera ipsius diuersi, seu alij, quib⁹ opponitur ipsum, & dicit q̃ sunt quatuor genera, videlicet duo correlatiua. nam seruus est alius a domino atq; diuersus, & B ipsa relatio consequitur cuncta prædicamẽta. Duo præterea contraria: nam calidum aliud est à frigido. contraria itaq; consequũtur prædicamenta habentia contrarium. Priuatio quoq;, & habitus eodẽ modo. nam cæcitas aliud est q̃ visus, diuersaq; est ab ipso. Similiter & affirmatio & negatio. nam qui sedet aliud est à non sedente, cum non possit esse simul sedens & non sedens. Et palam est q̃ priuatio & habitus consequuntur plura prædicamenta, nam potest esse ĩ substantia ipsa, vt cæcitas & visus: & potest esse in qualitate, vt ignorãtia & scia, affirmatio vero & negatio in omnibus reperitur prædicamẽtis. & hoc est per se notum. Mox declarat differentiam, quę inter has oppositiones reperit: & primo declarat quãdã differentiam, q̃ inter relatiua & contraria reperitur. Deinde ostendit aliqua contraria non C habere medium, & q̃ illud subiectũ, quod per ea denominatur, necessario denominabitur vno ipsorum. aliqua alia vero nõ habere medium & q̃ illud subiectum, quod per ipsa [illegible], non est necessarium [illegible] nisi illud subiectum [illegible] natura: vt calidum, & frigiditatem nix. nam [illegible] est expers caloris, neq; nix frigoris. [illegible] autem proposuit hic Arist. [illegible] uonem ad ea, quæ dicturus est, [illegible] entijs horum oppositorum [illegible] is dubitare, quo nam [illegible] subiectũ reperiri cum [illegible], & aliud subiectum [illegible] alio contrario. cum nemi[illegible] lateat ipsa contraria habere vnũ subiectum. quod adhuc ĩ scia Naturali probabitur exacte. Ad quod dicendum est, q̃ nemo dubitat q̃ caliditas quæ est in igne, & frigiditas q̃ in niue, habent quidem vnum subiectum, videlicet materiam primã, vt in Philosophia Naturali probabitur Arist. tũ ideo dedit differentiã inter hoc genus cõtrariorũ, & aliud genus, q̃a illud aliud genus habet subiectum, formam habens, & ideo priuatur vtroq; contrariorum: vel habebit aliquod eorum, quodcunq; fuerit illud p̃ter hoc, quod transmutet eius forma: vt nigredo & albedo in hoie. sed in hoc secundo genere non priuatur subiectum habẽs formã ab illo contrario, nisi corrumpat. nam ignis nunquam priuabitur calore, dũ est ignis: neque nix frigore, dum est nix. Post hoc probat q̃ priuatio & habitus necessario reperiuntur in eademmet re, videlicet in qua naturaliter debet reperiri habitus, tẽpore quo E debet reperiri naturaliter in ea, p̃ter hoc q̃ possit reperiri in ea in futurum. Deinde ostẽdit oppositionẽ heri in his rebus simplicib⁹ his modis: in compositis vero cum suis subiectis. hoc est q̃ cæcus opponitur videnti, quemadmodum opponitur cæcitas visui: licet cæcus non sit cæcitas, neq; vidẽs visio. & hoc idem probat in omnibus modis oppositionis. nam quemadmodum sedẽs opponit̃ non sedenti, propterea quia est aliud, ita quoq; opponit̃ sessio non sessioni. Id vero quod reperitur scriptum ĩ libris nostris, Socrates sedet, est ad maiorem declarationem, i. subiectum sedens. Nam Arist. nõ tractat hic de oppositione: sed in libro peri Hermenias tractabit de ipsa propositione. Sed Arist. tractat hic de his oppositis ea ratione, qua sunt aliud extra animã: hoc est q̃ vnũ F est aliud ab alio & diuersum, vt diximus. sedens autem opponitur non sedenti, q̃a non potest vna & eadem res simul sedere, & nõ sedere. Deinde ponit quasdam differẽtias inter oppositionem priuationis & habitus, & oppositionem relationis. Post hoc declarat quandam differentiam, quæ inter op[illegible] secundum priuationem & habitum [illegible] posita secundum contrarietatem repe[illegible]. & diuisit opposita contraria trifariã, & inuenit priuationem & habitum non similari alicui illorum modorum in suis proprietatibus. & hoc cogit ne priuatio & habitus sint opposita secundum contrarietatẽ, quia, si essent opposita secundum contrarietatem, tunc haberent aliquam proprietatum, quæ in contrarijs reperiuntur. Deinde

G probat. q; poteſt in aliquibus oppoſitis contrarijs fieri mutatio ex quolibet eorum in alterum. & hoc eſt impoſſibile fieri in ptiuatione & habitu: vt in eiꝰ deſcriptione dictū fuit. Mox declarat quandam differentiam, quæ repetitur inter oppoſitionem affirmationis & negationis, & reliquas oppoſitiones. nam cum ipſa negatio non ſit quoddā aliud, vel diuerſum, ſed eſt abſolute aliud: id eo neceſſe eſt vt vere dicatur de omni, ſi affirmetur aliquid vel negetur. nam de qualibet re vere dicetur quòd eſt vel dominus, vel non dominus: vel quod ſit videns, vel nō videns: vel quod ſit ſana, vel non ſana. Sed ideo ī hoc loco attulit has inueſtigationes, ratione prædicamentorum, vt oſtēderet in quo differat hæc oppoſitio à reliquis oppoſitionibus. per illa enim dignoſcuntur ipſæ
H oppoſitiones, hoc eſt, p ſubiecta illarum oppoſitionum. non q; ipſe inquirat hic de his oppoſitionibus, ratione ſ. veri & falſi: ſed ea ratione, qua reperiūtur extra animam, quatenus vnum non eſt aliud. At conſyderatio de oppoſitis, quatenus ſunt in anima, erit in libro de Interpretatione.

Particula Nona. Dixit. Malum autem de neceſſitate eſt contrarium bono, &c. Inquit Leui. Ariſt loquitur hic figuraliter, dum dicit q; vni contrario poſſunt dari duo cōtraria. ſed vtrum hoc poſſit fieri, vel ne, iam in libro Metaphyſicæ probabitur, ſ. ſi vni contrario datur vnicum contrarium. Quare, ſi malum habeat duo cōtraria, illud quidem erit duabus rationibus diuerſis. quod patet, qm̄ puſillanimitas habet duo cōtraria duabus rationibus diuerſis: nam ſuum contra-
I rium ratione vtilis, i. boni, eſt ipſa fortitudo, non audacia: ſed ſuum contrarium ratione eſſentiæ qualitatis huius affectionis animę, non erit fortitudo, quia non ſunt in extrema diſtantia: ſed erit ipſa audacia. Poſſet tñ quis dubitare & dicere, q; fortitudo hēt duo contraria, ratione boni & mali, quæ ſunt puſillanimitas & audacia. nam fortitudo eſt bonum, & puſillanimitas eſt eius contrariū ratione mali: & ſilr eſt ei contraria ipſa audacia. Dicendum ergo eſt, q; nos non dicimus fortitudinem eſſe contrariam puſillanimitati ratione diſtantiæ tranſitus, quæ in tet ipſas exiſtit in eſſentia qualitatis: ſed ratione, qua eſt declinatio à medio, quod eſt in vltimo. cum ergo dicimus contrariū fortitudinis eſſe declinationem à medio, tunc non erit niſi vna contrarietas: ſed contigit vt fortitudo habeat duo contraria. ſi ſumamus declinationē ad aliquam partem, ma- K
niſeſtum eſt q; non erit cōtrarium ea ratione, qua eſt declinatio ad hanc partem: ſed ea ratione, qua declinat ad alias. Reliqua ſunt nota.

Particula Vndecima. Quodlibet duorū contrariorum, &c. Inquit Leui. Ratio huius eſt, quia malum eſt in prædicamento patiōmnis enim paſſio eſt malum quoddā, bonum vero in prædicamento agere: & deniq; eſſe eſt bonum, & priuatio malum. & ideo poſſumꝰ dicere ens diuidi ptimo ī ens in potentia, & ens in actu. & omne ens in actu eſt bonum, & in potentia malum: quia eſt priuatio, & ratione ipſius aduenit malum ipſis entibus, vt in lib. Phyſicorū probabit.

De Priori. Cap. 2.

PRius autem alterum altero dicit quadrupliciter. L
Primo quidem & maxime proprie ſecundum tempus: ſecundum quod antiquius alterum altero, & vetuſtius dicitur. in eo enim q; tempus amplius eſt, & antiquius & vetuſtius dicitur. Secundo autem, quod nō conuertitur ſecundum ſubſiſtēdi conſequentiam. vt vnū duobus prius eſt. duobus enim exiſtentibus, mox vnum eſſe conſequēs eſt: vno vero exiſtēte, duo M
eſſe non neceſſarium eſt. quare non conuertit ab vno conſequētia, vt reliquum ſit. prius autem illud eſſe videtur, à quo non cōuertitur eius quòd eſt eſſe conſequentia. Tertio vero ſm ordinē quendam prius dicitur: quemadmodū & in ſcientijs, & in orationibus. nam in demōſtratiuis ſcientijs eſt prius & poſterius ōrdine: elementa enim priora ſūt ordine ijs quæ deſcribūtur. ſed & in * Grammatica elemēta ſyl- * Boet. Geometria:

labis

A labis priora ſunt. & in orationibus ſimiliter proœmium narratione prius ordine eſt. Amplius præter ea quæ dicta ſunt, quod melius & honorabilius eſt, priꝰ natura eſſe videtur. cõſueuerũt autẽ & multi honorabiliores & magis dilectos á ſe priores apud ſe dicere. eſt quidem & penè alienisſimus priorum hic modus. Modi igiť qui dicti ſunt de priore, ferè tot ſunt. Videť aũt præter eos q dicti ſunt, alter eſſe prioris modus. eorum. n. quæ conuertũ
B tur ſm eſſe cõſequentiam, quod alteri quomodolibet cauſa ẽ, cõuenienter prius natura dici poſſit. Quod vero quædã ſunt huiuſmodi, palam eſt. eſſe nanque hoiem, ſm ipſius eſſe conſequẽtiam ad veram de ſe cõuertitur orationẽ. nam ſi homo eſt, vera eſt oratio, qua dicimꝰ, ꝙ homo eſt. & conuertitur: nã ſi vera eſt oratio, qua dicimꝰ ꝙ homo eſt, eſt homo. Eſt aũt vera oratio, ne quaquam cauſa, vt ſit res: verũ-
C tñ res quodammodo cauſa videtur, vt ſit vera oratio. eo enim ꝙ res eſt aut nõ eſt, vera oratio aut falſa dicitur. Quare ſm quinq; modos prius alterum altero dici poteſt.

Pars Secunda Tractatus Tertij.

Sermo de Priori.

DIxit prius autem alterum altero quadrupliciter dicitur.

Primo quidem atque famoſo illorum modo dicitur, prius tempore: vt dicimus aliquem eſſe ſenioré & antiquiorẽ alio. Secũdo modo
D dicitur, prius natura: & eſt quidem illud, quod reperiť, repto poſteriori: ſed ablato ipſo, auferť & poſteriꝰ & non conuertitur cum eo ſm eſſe; videlicet, vt ſi reperiatur prius, reperiatur quoq; poſterius, & ſi auferť prius, auferť & poſterius: ſed ablato poſteriori non aufertur prius: vt ſe habet vnum ad duo in prioritate. nam repertis duobus reperitur & vnũ; ſed reperto vno, non eſt neceſſariũ vt reperiantť ipſa duo. & quicquid reperiť reperta aliqua alia re, ſed non reperiatť illa res reperto illo dť quidem illud eſſe prius illa re.
E Tertio modo dicitur prius ordine; vt cum dñ in ſcientijs & artibus, ꝙ definitiones & deſcriptiones, quas Geometrę p̃ponũt ipſis figuris, ſunt priores in ordine doctrinæ ad id, qd̃ volunt demonſtratione probare & in ſcribẽda diſciplina cognitio elementorũ ſimpliciũ præcedit doctrinam ſcripturæ. idẽtidem & proœmium in oratione prius eſt ordine ipſa narratione. Quarto modo eſt prioritas dignitatis & p̃ſtantiæ; nam quod eſt natura nobilius, videtur eſſe prius ignobiliori. & ideo hæc opinio videtur eſſe communis cunctis: licet his modus prioritatis valde diuerſus ab illis modis prædictis ſit eſt enim hic modus prioritatis præſtantior cæterisalijs modis.

Dixit. Videť aũt ꝙ hi quatuor tñ ſint modi prioris, qui prima cogitatione reperiri videntur. Veruntamen datur alius modus prioris: videlicet, id qd̃ eſt prius, quia eſt cauſa alicuius rei: & conuertitť cum ea re ſm conſequentiã eſſentiæ. Nempe vt ſi reperiatť prius, quod eſt cauſa, reperiatť & poſterius: & ſi reperi-

Inquit interps. Ari. dicit ꝙ is modꝰ eſt alieniſſimus ab alijs: ideoq; non vť ꝙ ſit p̃ſtantior vt exponit hic Auerr: niſi forte intelligat qa magis famoſus & apparens apud vulgꝰ: cũ oĩa, q̃ in p̃dicamẽtis tractãtur ab Ariſt. ſint potius famoſa, & apparẽtia, q̃ vera, vt exponit ipſemet Auerr. alibi, atq; Leui ghersonides.

G tur posterius, reperitur & prius exẽ pli gratia, prius est homo, q̃ opinio vera, quę habetur de eo ꝙ sit: homine autem existente, existit & opinio de ipso: existenteq; huiusmodi opinione ꝺ ipso, existit & homo. homo autem est causa, vt hæc opinio reperiatur: non ipsa opinio est causa, vt reperiatur homo. nã causa veri & falsi est ipsum esse rei, quæ est subiectum alterius duorum oppositorũ extra animam. Cùm ergo is sit vn⁹ modorũ prioritatis, sequitur ꝙ ipsum prius dicitur quinq; modis.

H *Sermo de Priori, & de Simul.*

LEVI. DIxit. Prius autem alterũ altero quadrupliciter dicitur, &c. Inquit Leui. Prius & posterius est commune pluribus prædicamentis. & ideo declarauit ei⁹ significatum hic. & pp hanc met rationem quoq; declarauit id quod dicitur apud, vel simul.

De Simul. Cap. 3.

SImul autem dicuntur simpliciter quidem & proprĩssime, quorum generatio in eodem est tempore. neutrum. n. eorum neque prius neq; posterius est. Simul autem secũdum
I tempus hæc dicuntur. Natura vero simul sunt, quæcunq; conuertuntur quidem secundũ ei⁹ quod est esse cõsequentiam, sed nequaquam alterum alteri causa est vt sit, vt in duplo & dimidio. conuertuntur etenim hæc. nam cùm duplum sit, dimidiũ est: & cum dimidium sit, duplũ est: sed neutrum alteri causa est, vt sit. Dicuntur autem simul natura, & quę ex eodẽ genere è diuerso abinuicem diuiduntur. E diuerso autem diuidi abinuicẽ K dicuntur, quæ ſm eandem sunt diuisionem: vt volatile, gressibili, & aquatili. hæc enim abinuicem è diuerso diuiduntur, cùm sint ex eodem genere. animal nã que diuiditur in hæc, in volatile, gressibile, & aquatile. & nihil horum prius vel posterius est, sed simul hæc natura esse videntur. Diuiditur autem & vnumquodq; horum ſ species rursus, vt volatile, gressibile, & aquatile. Erunt ergo & illa simul natura, quæcunq; ex eodem genere L ſm eandem sunt diuisionem. genera vero speciebꝰ semper priora sunt: neq; enim cõuertuntur ſm eius quod est esse consequẽtiam. vt cùm quidem aquatile sit, animal est: cùm vero sit animal, non necesse est vt aquatile sit. Simul ergo natura dicũtur, quæcunq; quidem conuertunt̃ secundum eius quod est esse cõsequentiam, sed nequaquam alterum alteri vt sit, causa est: & ea quæ ex eodem genere è diuerso diuiduntur abinuicem. Simpliciter autem simul sunt, quo- M rum generatio in eodem est tempore.

Pars Tertia Tractatus Tertij.

Sermo de Simul.

SImul dupliciter dicitur. Primus AVER. autem mod⁹, quo propriissime & simpliciter dicitur, est, qñ generatio duorum fit in eodem tempore. nam, cùm alterum eorum non præcedat tempore, dñr esse simul tpe.

Secundus

A Secundus vero modus eſt eorum, quæ dicũtur ſimul natura. & is modus eſt duplex. vnus eſt eorum quæ conuertuntur ſecundum eſſe conſequentiæ: hoc eſt ϕ, cùm reperitur vnum eorũ, reperitur & alterum: licet alterum non ſit cauſa alteri. vt duplum & dimidium. nam dato duplo, datur & dimidium: & dato dimidio, datur & duplum: ſed nullum horum eſt cauſa alterius. Secundus modus autem eſt, vt ſpecies quæ idem genus diuidunt diuiſione prima: vt volatile, aquatile, & greſſibile. Hæc enim ſunt quidem B ſpecies diuidentes ipſum animal, quod eſt earum genus: & nullum ipſorum eſt prius altero, neque poſterius: & ideo hæc dicuntur eſſe ſimul natura. Poſſunt inſup & quælibet harum ſpecierum diuidentiũ diuidi rurſus in alias ſpecies etiam: & erunt quoque hæ ſimul natura. vt cùm diuiditur greſſibile in bipes, & quadrupes, & pluripes, & priuatum pedibus. Genera vero harum ſpecierum ſunt priora eis prioritate naturæ: quoniam non conuertuntur ſecundum eſſe cum eis. nam reperto aquatili reperitur & ani- C mal: ſed reperto animali non reperitur de neceſſitate aquatile. Ea ergo quæ dicuntur eſſe ſimul natura ſunt, vt diximus, duobus modis. Quorum vnus eſt earum rerum, quæ conuertuntur ſecundum conſequentiam, altera ad alteram, licet vna non ſit cauſa alterius. Secundus modus eſt ſpecierum, quæ diuidunt genus: videlicet quælibet ipſarum eſt æqualis alteri. Ea vero, quæ dicuntur ſimpliciter ſimul, ſunt quorum generatio fit in eodem tempore.

D

De Motu. Cap. 4.

MOtus autẽ ſpecies ſunt ſex: generatio, corruptio, augmentum, diminutio, alteratio, & ſecundum locum mutatio. Alĩ itaq; motus palam eſt quod ab inuicem diuerſi ſunt. non enim eſt generatio corruptio, neque augmentum diminutio, neque ſecundũ locum mutatio. ſimiliter autem & alĩ. In alteratione vero habet quandam dubitationem: ne ſit forte neceſſarium id quod alteratur, per aliquam reliquarũ motionum alterari. Hoc autem non verum eſt. nam ſecundum omnes penè paſſiones, aut complures accidit nos alterari, nulla aliarum communicante motionum. nam neque augeri neceſſarium eſt quod per paſſionem mouetur, neque diminui. ſimiliter autẽ & in alĩs. Quare alia præter alios motus erit alteratio. nam ſi eſſet eadem, oporteret id quod alteratur, mox & augeri, vel minui, vel quan- F dam aliarum motionum ſequi, ſed non neceſſe eſt. Similiter autem & quod augetur, aut alia aliqua mutatione mouetur, alterari oporteret. ſed ſunt quædam, quæ augmentantur, quæ non alterantur. vt quadratum gnomone circumpoſito creuit quidem, alteratum vero nihil factum eſt. ſic & in alĩs huiuſmodi. quare alĩ motus ſunt abinuicem.

Dubium.

E

G K

Quadrati accretio, Gnomone circumpoſito.

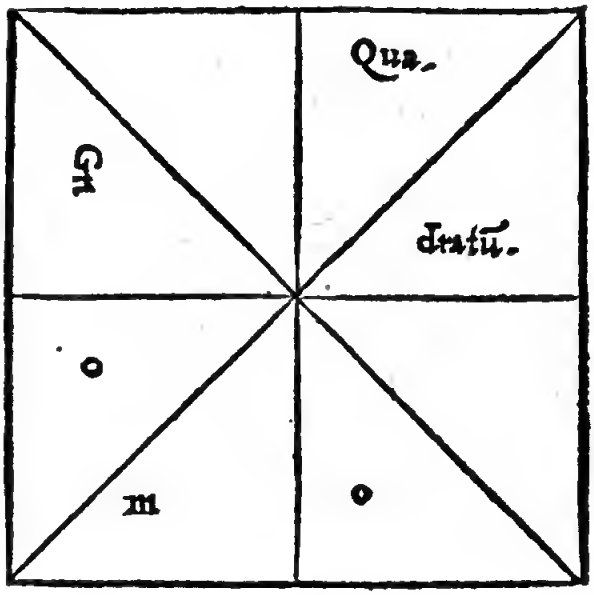

Eſt autem ſimpliciter motui quidē quies contrarium: ijs vero, q̄ per ſingula ſunt, & ſingula. generationi quidem corruptio contrarium, augmētationi vero diminutio, ſecundum locum mutationi ſecundum locum quies. maxime autem videtur oppoſita eſſe ad contrarium locum mutatio. vt ei quæ inferius eſt ea quæ ſuperius eſt: & ei quæ ſuperius eſt: ea quæ inferius eſt. Reliquo vero aſſignatorū motuum nō facile eſt aſſignare qd forte eſt cōtrarium. videtur autem nihil eſſe ei contrarium: niſi quis & in hoc ſim qualitatē quietem opponat, aut in contrarium qualitatis, mutationem; ſicut & in mutatione ſecundum locum, quietem ſecundum locum, aut in contrarium locum mutationem. eſt enim & alteratio mutatio ſecundum qualitatem. quapropter opponitur motui ſecūdum qualitatem, quies ſecundū qualitatem, aut in contrarium qualitatis mutatio. vt album fieri ad id, quod nigrum eſt fieri. alteratur enim in contraria, qualis mutatione facta. I M

Pars Quarta Tractatus Tertij.

Sermo de Motu.

SPecies motus ſunt ſex: videlicet generatio, & ei⁹ oppoſitum corruptio: incrementumq;, atq; eius oppoſitum, ſ. decrementum: mox alteratio, A V E R

A alteratio, deinde mutatio ſm locū, quæ apud nos translatio vocatur.

Omnes autem hæ ſpecies ſex palā eſt, ꝙ ſunt inter ſe diuerſæ, præter alterationem. nam nemo exiſtimabit generationem eſſe corruptionem, neq; incrementum decrementum, neq; translationem eſſe aliquid horum: ſed alterationem poterit aliquis credere eſſe idem cum reliquis motibus, quos narrauimus. Vide. 7. Phy. a tex. 14. vſque ad. 20. Verūtamen alteratio reperitur in omnibus generib⁹ quatuor qualitatum, quæ narrauimus, vel in maiori parte eorum, in quib⁹ nihil reliquorū

B motuum communicat, neq; eos ſequitur. nam id, quod mouetur aliqua qualitatum, non eſt neceſſariſi vt augeatur, vel minuatur: & ſic de reliquis. Sequitur ergo, ꝙ motus alterationis differt ab aliis motib⁹. nam ſi ipſa alteratio & aliquis alius motus eſſent idem, vel quod ipſam inſequeret aliquis alius motus, tunc eſſet neceſſarium, vt id quod eſt alteratum, creuerit vel decreuerit, vel aliquo modo mutationum mutatum fuerit: cùm tamen res non ita ſe habeat. Quòd autē ſequatur oppoſitum, nempe vt quicquid creue-

C rit, aut aliquo alio motu motū fuerit, alteretur: cùm tamen res nō ita ſe habeat. nam ſi quadrato addatur per artem Geometricam id, quo in nouetur illa ſuperficies, quæ gnomon vocatur, creuiſſe dicitur: cùm tamen nulla in eo facta ſit alteratio. & ſic de ſingulis aliis ſimilibus. oportet ergo vt huiuſmodi motus, qui hic numerantur, ſint inter ſe diuerſi. Hæc tamen ratio, qua vſus eſt hic Ariſtoteles, eſt figuraliter, ſeu latius ſumpta: qm̄ augmentum non dſ de hac re, niſi metaphorice.

Sed re vera quicquid augetur alteratur quidē, & quicquid generatur quoq;. at id, quod ſm locum mouetur, non eſt neceſſarium vt alteret. ſed totum hoc nō declaratur in hoc loco. & ideo procedit in hoc figuraliter, & largo modo. nā nihil aliud vult probare hic, q̄ ꝙ alteratio differat à reliquis motibus. Dixit. Er motui quidem ſimpliciter, qui eſt genus, contrariatur quies ſimpliciter, quæ eſt genus rebus quieſcentibus: motib⁹ vero particularibus cōtrariant quietes particulares, & motus particulares. mutationi enim ſe

E cundum locum contrariatur quies ſecundum locum. & quemadmodū generationi cōtrariatur corruptio, & incremento decrementum: ita quoq; videtur ꝙ motui ſecundum locum contrarietur motus ſecundū locum, ratione contrarietatis loci, ad quem fit motus. vt exempli gratia, quia motus ſurſum cōtrariatur motui deorſum: cùm ad ſurſum ſit contrarium deorſum. Sed motui, qui relictus eſt ex reliquis motibus, quos narrauimus, non eſt facile reperire ei contrarium, nec ratione quietis, neq; ratione motus. ſed poſ

F ſet quis imaginari, ꝙ nō habeat cōtrarium: niſi forte aliquis dixerit quoq; ꝙ quies, quæ ei opponitur, ſit ipſa quies ī qualitate: & ipſe motus etiam qui opponitur illi motui, q̄ eſt in qualitate contraria illi qualitati, quæ illi motui ineſt: vt dicebatur ꝙ motui in loco opponit quies in loco: vel motus ad contrarium illius loci, ad quem erat alius mot⁹. vt gratia exempli, mutationi ſeu alterationi ad nigredinem contrariatur alteratio, ſeu mutatio ad albedinem, atq; quies in albedine.

D Re ỹa q̄ qd augeſ. alterat: & ét quicqd generaſ.

G *Sermo de Motu.*

LEVI. SPecies motus ſunt ſex, &c. Inquit Leui. Cum motus reperiat̃ in pluribus prędicamentis, ideo eſt cõis quibuſdam p̃dicamentis: & ppea expoſuit eius ſignificatum. Generatio autem & eius contrarium, quod eſt ipſa corruptio, ſunt in prædicamento ſubſtantiæ. nam p̃ generationem intendit̃ generatio ſubſtantiæ rei: itidẽ p̃ corruptionem corruptio ſubſtantiæ rei. incremẽtum vero & decrementum ſunt in p̃dicamento quantitatis. alteratio aũt in p̃dicamẽto qualitatis. & mutatio ſecũm locũ in p̃dicamento vbi. Põt tñ exiſtimari q̃ ſit in prædicamẽto poſitionis: licet Ariſt. non meminerit eius: vt eſt motus rotæ molendini, q̃ ſemp̃ habet idem vbi: ſi ſit & motus corporum cœleſtiũ. Niſi forte quis dixerit q̃ eius motus ſit partium
H eius q̃ mutant locum ſuum in vbi, quod eſt falſum. qm̃ motus partium eius eſt per accidens, ratione ſ. motus totius, vt in Philoſophia Naturali probabit̃: motus aũt toti⁹ eſt per ſe, & ideo motus debet aſcribi ipſi mobili p̃ ſe, non p̃ accidens: & ideo dixit Auic. q̃ motus corporum cœleſtium eſt in prædicamento ſitus. Auerroes tñ negat hoc. nos tñ inueſtigabim⁹ hoc in libro Phyſicorũ, Deo optimo concedente. Hoc. n. indiget ſcrutatione, cui non dat̃ hic locus. Palam autem eſt q̃ hæ ſex ſp̃es motus ſunt inter ſe diuerſæ. D.d. Veruntñ alteratio reperitur in oĩb⁹ quatuor generibus qualitatũ. Inquit Leui. Cum narrauerit Ariſt. ſpecies motus, voluit quoq; oſtendere eas eſſe inter ſe diuerſas, & dixit q̃ hoc eſt manifeſtum, p̃terquã in ipſa alteratione. & primo declarauit hoc, dicens
I q̃ alteratio reperitur in cũctis generibus p̃dicamentorum, vel in pluribus eorum: ſed non reperiunt̃ in eis reliqua genera motus: i. q̃ non eſt neceſſarium vt in calido & frigido, & his ſimilibus fiat generatio, qñ ipſa innouant̃ & oriunt̃: neq; vt fiat augmentum, ẽt in eorum ortu: & par eſt tõ de horũ oppoſitis: neq; ex eorum ortu ſequit̃ mutatio ſecundum locum. ſequit̃ ergo q̃ motus alterationis differt a reliquis motib⁹. Præterea, ſi alteratio & aliquis ali⁹ reliquorũ motuũ eſſent idem: ſequeret̃ ad ipſam aliquis motus. q̃ quidem eſt contra id, quod nos aſſeruimus: videlicet, quia nos iam affirmauimus dari motum alteranonis ſine generatione, vel aliquo alio reliquorum motuum. tunc. n. oporteret q̃ id quod eſt alteratum, fuerit auctum vel diminutum, vel fuerit aliquo modo diuerſificatus diuerſum: quod quidem non reperitur, vt iam ſuperius dixim⁹, & ſequeretur ẽt huius oppoſitum: videlicet q̃, ſi alteratio & aliquis alius motuũ eſſent idem, ſequeret̃ quoq; huius contrariũ: ſ. vt id, quod fuerit auctũ, vel motũ aliquo alio motu, eſſet & alteratũ: qđ eſt falſum. ergo alteratio & aliquis alius motuum reliquorũ non ſunt idẽ. D.d. Si quadrato addatur p̃ gnomõ Geometricam & gnomon, &c. Huiꝰ dicti ſenſus eſt, vt reor, q̃, cum in aliqua figura oppoſitorum laterum, addat̃ ſignum aliquod, ita vt illa figura cũ illo ſigno ſit ſimilis primæ figuræ: & hoc quidem fit cum protrahat̃ diameter illius figuræ, & addat̃ in vno duorum laterum eiꝰ illemet diameter ſecundæ figuræ oppoſitarũ coſtarũ cum illa additione, vt declarat Euclides. Dedit aũt hoc exemplum de augmento quia augmẽtum ita quidem fit, videlicet quod figura ſi L
milat̃ ſuęmet figuræ poſt augmentum, quæ erat ante augmentum. & hoc eſt manifeſtũ de ipſo incremento. & palam eſt, vt inquit Auerroes, q̃ additamentũ in ſuperficie non eſt augmentum. in ſcia aũt Naturali probabit̃, q̃ oportet vt alteratio p̃cedat motũ generationis & incrementi. Debes p̃terea ſcire, q̃ id quod Ariſt. dicit in hoc loco, eſt verũ oĩno: nempe q̃ incrementum, eſt quid ſi mile illi additamẽto facto in ſuperficie. qm̃ hmõi ſuperficies non eſt alterata ſua qualitate q̃ eſt ipſa figura: nam cum illo additamẽto remanet illa figura, quã habebat, eo pacto quo expoſuimus: ſed eſt addita eiꝰ quantitas ſolum. & eadem eſt rõ de incremento: qm̃ id, quod auctũ eſt non alterat̃ oĩno ea ratione, qua eſt auctũ: ſed eſt tñ addita eiꝰ quãtitas. nutritum. n. eſt ipſum auctum, nõ
M ipſum nutrimentum. alteratio vero, q̃ præcedit ipſum incrementum, neceſſario fit in nutrimento, non in nutrito. & ideo verum eſt id, quod Ariſt. dicit de ipſo augmento. Id ergo, quod dicit Auerroes, q̃ in Phyſicis p̃batum eſt, q̃ eſt auctum, iam fuit alteratũ, non contradicit penitus huic dicto Ariſtot.

D.d. Et motui quidem ſimplr, qui eſt gen⁹ &c. Inquit Leui. Intelligit q̃ contrarium ipſius motus, qui eſt genus harũ ſpẽrum, quas narrauimus, eſt ipſa quies, q̃ inſequit̃ oppoſitũ horum motuum: videlicet priuatio motus. D.d. motibus vero particularibus, &c. id eſt his ſpẽbus motus p̃dictis dant̃ duo cõtraria, ſ. vel quietes particulares, vel motus particulares illis oppoſiti. nam mutationi ſecundũ locum contrariat̃ quies ſecũdum

locum

A locum: & motus ſecundum locum contrarius alli motui. vt exempli gra q̃ motui ſurſum cõtrariat quies deorſum, q̃ eſt id, à quo fit motus, non quies ſurſum, quia illa eſt finis motus & eius pfectio, vt in ſcia Naturali probabit. Siſt ẽt contrariat ei motus deorſum: eò quia fines vtriuſq; motus ſunt contrarij, i. quia quietes motuũ illorũ ſunt cõtrariæ: & hoc palam eſt. Eadem quoq; rõne ipſi generationi contrariat corruptio, atque quies in eo, à quo fit generatuo, & non in eo ad quod fit generatio: quia illa eſt finis generationis, & eius perfectio. Augmento quoque contrariat decrementum, atq; quies in eo, in quo erat res, antequã augeret. Alterationi rurſus ad albedinem contrariat quies in nigredine, atq; alteratio ad nigredinem. Poſſet tñ aliquis quærere, quo pacto poteſt fieri vt quodlibet horum habeat duo con-

B trariа: cum iam ſuppoſitũ fuerit vnum contrarium habere tñ vnicum contrariũ. Ad quod dicendum eſt, q̃ hmõi duo contraria ſunt tñ vnum contrarium. nam alteratio, ſeu mutatio ad albedinem, cui diximꝰ contrariari quietem in nigredine, & motum ad nigredinem, dico q̃ in his reperit contrarietas ratione quietis, quæ opponit quieti, non ratione motuum. nam, ſi mutationi ad albedinem cõtrariaret quies in nigredine, eo quia qualitas rei, q̃ mutat ad albedinem in colore ſuo ſit contraria, quia quieſcit in nigredine, hoc eſt id quod eſt nigrum, tunc ſequeret q̃ nigrum contrariaret nigro in ſuo colore. qñ nigrum põt incipere tranſmutari in albedinem: & tunc tranſmutabit ad al-

C bedinem, dum tñ adhuc ſit nigrum: verum tñ iam eſt aliquantulum mutatum ad albedinem: & ſic ſequeret, q̃ nigrum eſſet cõtrarium nigro in colore ſuo, quod eſt impoſſe. Sequit ergo q̃ tranſmutatio ad albedinem, contrariatur quieti in nigredine, quia quies in albedine ad quam mouet idem id quod tranſmutat ad albedinẽ, eſt contraria quieti in nigredine. & pari ratione dico, q̃ ideo tranſmutationi ad albedinẽ contrariat trãſmutatio ad nigredinem, quia quietes, ad q̃s mouent, ſunt contrariæ. nam ſi eſſent contraria ea ratione, qua habent illum colorẽ tpe tranſmutationis, ſeu alterationis, nulla habita ratione ad finẽ, tunc ſequeret q̃ flauum eſſet flauo contrarium: qñ poſſumus ſupponere q̃ id, quod tranſmutat ad nigredinem ſit flauum aliquo tpe tranſmutationis. ſiſt poteſt eſſe id, quod tranſmutat ad albedinem flauum. & ſic ſequeret q̃ flauum contrariaret flauo: q̃d eſt falſum. Sequitur ergo q̃ non hẽt contraria, niſi ratione quietũ contrariarum: & q̃ hac ratione habebũt contrarietatẽ in extremo diſtantiæ. ſed cum ipſa contrarietas ſit ratione quietis, non rõne motus: ideo patet hæc duo contraria, q̃ dicuntur contrariari vni contrario, eſſe vnã contrarietatem. & ſic ſoluitur dubium. D

De Habere. Cap. 5.

HAbere ſecundum plures modos dicit. Aut. n. vtha bitũ & diſpoſitionẽ, aut aliã aliquã qualitatem. dicimur enim diſciplinã aliquam, atque virtutem habere. Aut vt quãtũ, vt quam cõtingit aliquis habẽs magnitudinem. dr̃. n. tricubitã habere magnitudinem vel quadricubitã. Aut vt ea q̃ circa corpus ſunt, vt veſtimẽtum, vel tunicam. Aut vt in parte, vt in manu annulum. Aut vt partem, vt manum vel pedẽ. Aut vt in vaſe, vt modius grana tritici, aut ămphora vinum. vinũ. n. habere amphora dr̃, & modiꝰ gra na tritici. hæc ẽnim oĩa habere dñr, vt in vaſe. Aut vt poſſeſſionem. habere. n. domum & agrũ dicimur. Dicit aũt & vir vxorẽ habere, & vxor virum. ſed qui nunc dictus eſt modus, alienisſimus eſt eius q̃d eſt habere. nihil nim aliud vxorẽ habere ſignificamus, q̃ q̃ cohabitãt. Forte tñ & alĩ quidam eius, quod eſt habere, apparebunt modi: ſed qui dici conſueuerũt, penè omnes enumerati ſunt. E F

ᵉ alias lagena.

ᶠ a. l. igitur

Pars

G Pars Quinta Tractatus Tertij. Sermo de Habere. K

Sermo de habere.

AVER. HAbere autem ſex modis dicit. Quorum primus eſt ſm habitum, & affectum. dicimus enim nos habere ſcientiam & virtutem. Secũdus eſt, ſm quantitatem. nam dicimus nos habere magnitudinem, cuius longitudo eſt talis vel talis. Tertius eſt ille, qui dicitur de re quæ corpus continet, ſiue totum: vt tunica & pallium. Vel partem corporis, vt annulus in digito, & calciamentũ in pede. & is tertius modus videtur
H eſſe proprius prædicamento habere ſm expoſitores. Quartus autem modus dicitur de ratione, quam habet pars ad totum: vt cùm dicimus habere manum, & pedem. Quint⁹ vero eſt ſumptus ex vſu Græcorum, qui eſt de ratione, quam habet res ad vas in quo eſt: vt triticum in horreo, & vinum in lagena. ſolẽt enim ipſi Græci dicere lagena habet vinum, & horreum habet triticum.

Sextus tandem eſt, ſm rem poſſeſſam: vt cùm dicimur habere diuitias, atq; habere domum, atque habere vxorem. ſed iſte modus, qui
I nunc dictus eſt, videtur eſſe alieniſſimus ab his modis, quibus dicit habere. nam cùm dicimus habere vxorem, nihil aliud magis ſignificam⁹, q̃ approximationem.

Dixit. Fortaſſe alij modi ipſi⁹ habere præter hos, quos narrauimus, reperiri poſſunt: tamen illi, qui famoſi ſunt, ſeu in vſum veniũt, ſunt tantum ij, quos narrauimus.

Sermo de Habere. K

LEVI. DIxit. Habere autem ſex modis dr, &c. In quit Leui. Totum hoc eſt clarum. & id de quo dicitur habere in primo ſignificato, eſt de prædicamento qualitatis. nam cum dicimus aliquem habere ſcientiam, & habere virtutem, intelligimus ipſum eſſe ſcienté, & probum, quæ res ſunt qualitates. Id vero, de quo dicitur habere in ſecundo ſignificato, eſt de prędicaméto quantitatis. nam cũ interrogamur, quanta ſit talis magnitudo, dicimus habere tantam vel tantam magnitudinem. Tertium autem ſignificatũ eius apud expoſitores, eſt proprium ipſi prædicamento habere: & eſt quicquid circũdat corpus, & continet ipſum, cum non fuerit pars eius, ſiue fuerit in toto ipſo, ſiue in eius parte. & hoc, ſiue ab arte, vt eſt calciamentum & indumentum: ſiue à natura, vt eſt cortex
L arboris, & ſquamæ piſcium. Quartum ſignificatum eius eſt, de prædicamento ſubſtantiæ. Quintum autem ſignificatum eſt de prædicamento vbi. Sextum ſignificatum eius videtur quoq; eſſe de prædicaméto qualitatis, qm̃ diuitię & paupertas ſunt affectiones, quæ in animato reperiuntur. In quolibet tamẽ horum extat aliqua relatio, qua ipſum habere conſequitur illa prædicamenta: & eſt id, quo dicitur aliquid eſſe alicuius abſolute, & ſimpliciter ſecundum apparentiam, & famam. & videt q̃ quemadmodum dicit aliquid eſſe in aliquo de alijs prædicamentis, q̃ de prædicamento vbi, ita quoq; dicitur aliquid eſſe alicuius de aliquibus alijs, præter prædicamentum habere.

Ariſtoteles autem enumerauit hic quot modis dicatur aliquid habere aliquid, ea ratione, qua conſequitur plura, q̃ vnum ex de
M cem prædicamentis. ſed reliqua alia, quę eõ ſequuntur ipſa decem prædicaméta, vel aliqua ipſorum, vt eſt potentia & actus, vnum & plura, & alia ſimilia, ex iſte tractant ab ipſo Ariſtotele in libro Metaphyſicæ. & neglexit tractare de eis hic, quia ipſe tractat in hoc loco de his rebus, ratione apparentiæ & famoſitatis tantum.

Prædicamentorum cum Auerro, & Leui finis.

GILBERTI PORRETANI, PERIPATETICI SEX PRINCIPIORVM LIBER.

SVMMA LIBRI.

De Forma, Actione, Passione, Quando, Vbi, Positione, Habitu, Et de eo quod est susceipere magis, & minus.

De Forma. Cap. 1.

B Orma est cõpositioni contingens, simplici & inuariabili essentia consistens. Cõpositio etenim non est: qm̃ à natura compositionis seiungitur. Compositio enim alteri vnaquæq; aduenies, maiorẽ se coniunctã efficit quodã modo. In forma autẽ C hoc cõe nõ est. nam in eo q̃ corpus albũ est, nõ dicit maius aut minus seipso non albo: nec si nõ albũ intelligatur, destructio cõpositionis vel minoratio aliqua facta est, sed alteratio solũ. Qm̃ autẽ fortasse in alĩs idem cõtingit proferri, additũ conueniẽter existimo, inuariabili essentia cõsistens. in anima enim alteratio contrarietatis inueniẽ, vt tristitiæ, & gaudĩ. Sed qm̃ (vt aiunt quidam) simplicitati, nulli vero variationi subiecta ẽ, vt ea quæ est anima mũdi, dissociãs hanc ab oĩbus, addidi cõpositioni cõtingens. Erit itaq; terminus formæ dicta definitio. neq; enim superflua neq; diminuta, siqs subtiliter inuestigauerit, reperiet.

Habet aũt dubitationẽ ex præcedentib⁹, vtrum aliqua forma variabilis sit. hoc autẽ videtur in pluribus. nam eadẽ oratio susceptiua veri & falsi est: & albedo claritatis & obscuritatis: & oratio eius quod est in re, & nõ est. Sed nõ est ita. nam nihil differt albedinem claram dicere, q̃ susciipiens clarũ dicere. non est aũt oratio eadem susceptiua cõtrariorũ, nec oratio eius q̃ in re est & nõ est: sed orationes notæ sunt earũ quę sunt in anima passionũ. de his aũt dictũ est alibi.

An forma aliqua inuariabilis sit.

E

F

Primo de Interp. c. 1. Substãtia le quid.

Substantiale vero est, quod cõfert esse ex quadam cõpositione cõpositioni, vt in plurib⁹, quod impos-

G impoſſibile eſt deeſſe ei. vt ratio & ſenſus: ſiue horum ſimilia, vt cõtinuum & diſcretum. Hoc vero erit vt materia, & illud vt forma. vt corpꝰ, quod eſt hominis materia, anima vero forma. erit itaq; ſubſtãtiale, vt corpus, hõ, & ratio. hæc aũt in his q̃ de Categoriis dicta sũt, expedita sũt.

Formarũ diuiſio. *i orte melius arte.

Videtur aũt forma, quædam à natura eſſe, quędã vero ab *actu. ratio enim à natura eſt, color vero & paſſio quædã in actu conſiſtunt. In quibuſdam aũt dubi

H tatio ẽ, vtrũ à natura, an ab actu incipiãt eſſe, vt in figura inciſionis. nã nihil additionis fit, ſed ſeparatio quædã partiũ. Dico aũt figurã eſſe à natura: aſſentiri vero ab actu. ſed quę cõiunctionis eſt ab actu eſt, vt domus. manifeſtum aũt de his. Sed in his quę in pluribus ſunt, palam non eſt: nam ea quæ in pluribus ſunt, in actione eſſe impoſſibile eſt. à natura aũt non videt fieri, qm̃ ea, q̃ à natura ſunt, à creatura præexiſtente ſumũt principiũ. palã

I vero eſt creaturã non eſſe: nihil enim rõnis omnino, quare hæ creaturæ ſint, poterit explicari. Natura igit̃ in his occulte operatur. nã ſicut ex plurium partiũ cõiunctione cõſtitutio quędam primorũ excedens quãtitatem efficit: ſic ex ſingularium diſcretione vnũ quoddam intelligitur, eorum excedens prædicationem. Quapropter cõitas oĩs naturalis eſt, qa à ſingularitate ꝓcedit, quæ creationi adæquat. Subtiliter aũt etiam ſpeculãtes, K ſicut naturã in actionibus operari latenter inuenimus, ſic creaturarũ creatorem in natura, ex actu, qui numero naturã ſtabiliuit. Sed hæc hactus: alterius. n. cõſyderationis ſunt. Formarũ vero alia quidẽ eſt in ſubiecto & de ſubiecto dicit̃. vt ſciẽtia in ſubiecto quidẽ eſt, vt in anima, & de ſubiecto quidẽ dicit̃, vt de Grammatica. Quædam aũt in ſubiecto eſt, de ſubiecto autẽm nullo dicit̃, vt albedo Socratis. L

Formarũ alia diuiſio: de qua ante prædicamentis.

*al. cõnõ hẽt hoc diuiſiõis mẽbrum.

*Quædã vero neq; in ſubiecto eſt, neq; de ſubiecto dicit̃, vt humanitas Socratis & Platonis. ſimiliter aũt & his, quæcunq; formarũ ſunt indiuiduæ. Quædã vero dicuntur de ſubiecto, & in ſubiecto nullo ſunt, vt rationale mortale. Eorũ vero quæ in ſubiecto ſunt, & quę de ſubiecto nõ ſunt dicibilia, alia quidẽ ſenſibilia ſunt, alia inſenſibilia. Sẽſibile vero eſt, quod ſenſu cõprendit: vt albedo, color, ſonꝰ, ſapor, percuſſio, dulcedo. Inſenſibilia, quę rõne cõprehẽduntur: vt doctrina diſciplina. ſimplr autẽ nihil eorũ, quę de ſubiecto dicuntur, ſenſibilia ſunt. Manifeſtũ eſt aũt ex his, quæ propoſita ſunt, qm̃ quędã ſunt ſita alicubi, vt nigredo in oculo: quędã vero difficile eſt aſſignare, vt ſciẽtia, paternitas, filiatio: niſi forte in componentiũ & generantium complexione. ſingulorũ aũt, quæ dicta ſunt, *in cõplexionis eius, quæ in voce eſt, notatio eſt: hoc vero M

*a.l. in vocis cõpoſitione ſignat.

ſubſiſtẽs

A ſubſiſtens erit vel contingens. Eorū vero, quę contingunt exiſtenti, ſingulum aut extrinſecus aduenit, aut intra ſubſtantiam conſyderatur ſimpliciter: vt linea, ſuperficies, corpus. Ea vero, quæ extrinſecus contingunt, aut actus, aut pati, aut diſpoſitio, aut eſſe alicubi, aut in mora, aut hēre neceſſario erūt. Sed de his, quę ſubſiſtunt, & q̄ non ſolum in quo exiſtunt, exigunt, in eo, qui de Categoriſ libro inſcribitur, diſputatū eſt. de
B reliquis vero cōtinuo agamus.

De Actione, Cap. 2.

ACtio vero eſt, ſecundum quam in id quod ſubīcitur, agere dicimur: vt ſecās quis in eo q̄ ſecet, ſecans dicitur. Eſt autem alia quidē animę, alia vero corporis. Differūt autem, qm̄ ea, quæ corporis eſt, mouens eſt neceſſario illud, in quo eſt: idem enim quod corpus agēs eſt, & mobile eſt. actio autem animæ non id mouet in quo eſt, ſed coniunctum. anima
C autem dum agit, immobilis eſt: mouet enim corpus, anima autē permanet immutabilis: quoniam anima nec ſecundum locum mouetur, nec ſecundum quemquam aliorum motuum niſi ſecundū alterationem, non in ſuſcipiendo cremētum, neq; decrementum mouetur, neq; diminuendo, neq; ad oppoſitū locum trāſeundo. locus.n. corpus eſt: anima vero nō eſt corpus. Impoſſibile eſt aūt non corpus corpore moueri, quia nullā loci ſuſcipit mutationem. ſolū vero corpus, eo q̄ de loco ad locū tranſit, mouetur. Hoc aūt in q̄buſdam dubitabile apparebit. ſpeculo.n. permanente immobili, imaginis motus fieri vī ad oppoſiti mutationes. impoſſibile ergo erit ſoluere, cōceſſo q̄ ibi forma exiſtat vere. Si vero nō eſt incredibilis error, in vulgo putabitur, licet ſit conueniētius. Scire aūt oportet, q̄ omne qđ in motu eſt, in actiōe eſt: mo
E ueri.n. actio eſt. ſi quid.n. mouetur, agit neceſſario. omnis ergo actio in motu eſt: omnisq; motus in actione firmabitur. Proprium igitur actionis eſt in motu eē, ſicut proprium motus in actiōe. Et ī his quidē actionib⁹, in quibus eſt generatio aliqua, palam eſt: de his vero quæ corrumpuntur, fortaſſe obīcitur. nam qui deſtruit in motu eſt, nihil autē facere videt. nam nihil efficitur, ſed quod factū eſt deſtruitur. Dico aūt actionē, non
F quid, ſed in quid agat exigere. Non eſt autem motus actio, ſed quale. quieſcere enim quale eſt: quare & motus quidem quale erit. Simpliciter autem quęcunque contrariorum oppoſitionē ſuſcipiunt, eiuſdem ſuſcipiunt generis prædicationem. Naturalis vero actiōis proprietas eſt paſſionem ex ſe in id qđ ſubīcitur, inferre. omnis.n. actio paſſionis eſt effectiua: & omne paſſionem inferens, actio eſt. Con-

tingit

G tur posterius, reperitur & prius exẽ pli gratia, prius est homo, q̃ opinio vera, quę habetur de eo ꝙ sit: homine autem existente, existit & opinio de ipso: existenteq; huiusmodi opinione d̃ ipso, existit & homo. homo autem est causa, vt hæc opinio reperiatur: non ipsa opinio est causa, vt reperiatur homo. nã causa veri & falsi est ipsum esse rei, quæ est subiectum alterius duorum oppositorũ extra animam. Cùm ergo is sit vn⁹ modorũ prioritatis, sequitur ꝙ ipsum prius dicitur quinq; modis.

H *Sermo de Priori, & de Simul.*

LEVI. DIxit. Prius autem alterũ altero quadrupliciter dicitur, &c. Inquit Leui. Prius & posterius est commune pluribus prædicamentis. & ideo declarauit ei⁹ significatum hic. & pp hanc met rationem quoq; declarauit id quod dicitur apud, vel simul.

De Simul. Cap. 3.

SImul autem dicuntur simpliciter quidem & proprijssime, quorum generatio in eodem est tempore, neutrum. n. eorum neque prius neq; posterius est. Simul autem secũdum
I tempus hæc dicuntur. Natura vero simul sunt, quæcunq; conuertuntur quidem secundũ ei⁹ quod est esse cõsequentiam, sed nequaquam alterum alteri causa est vt sit, vt in duplo & dimidio, conuertuntur etenim hæc. nam cùm duplum sit, dimidiũ est: & cum dimidium sit, duplũ est: sed neutrum alteri causa est, vt sit. Dicuntur autem simul natura, & quę ex eodẽ genere è diuerso abinuicem diuiduntur. E diuerso autem diuidi abinuicẽ K dicuntur, quæ ſm eandem sunt diuisionem: vt volatile, gressibili, & aquatili. hæc enim abinuicem è diuerso diuiduntur, cùm sint ex eodem genere. animal nã que diuiditur in hæc, in volatile, gressibile, & aquatile. & nihil horum prius vel posterius est, sed simul hæc natura esse videntur. Diuiditur autem & vnumquodq; horum ĩ species rursus, vt volatile, gressibile, & aquatile. Erunt ergo & illa simul natura, quæcunq; ex eodem genere L ſm eandem sunt diuisionem. genera vero specieb⁹ semper priora sunt: neq; enim cõuertuntur ſm eius quod est esse consequẽtiam. vt cùm quidem aquatile sit, animal est: cùm vero sit animal, non necesse est vt aquatile sit. Simul ergo natura dicũtur, quæcunq; quidem conuertunt̃ secundum eius quod est esse cõsequentiam, sed nequaquam alterum alteri vt sit, causa est: & ea quæ ex eodem genere è diuerso diuiduntur abinuicem. Simpliciter autem simul sunt, quo- M rum generatio in eodem est tempore.

Pars Tertia Tractatus Tertij.

Sermo de Simul.

SImul dupliciter dicitur. Primus AVER. autem mod⁹, quo propriissime & simpliciter dicitur, est, q̃ generatio duorum fit in eodem tempore. nam, cùm alterum eorum non præcedat tempore, dũr esse simul tpe.

Secundus

Secundus vero modus eſt eorum, quæ dicũtur ſimul natura. & iſmodus eſt duplex. vnus eſt eorum quæ conuertuntur ſecundum eſſe conſequentiæ: hoc eſt ϕ, cùm reperitur vnum eorũ, reperitur & alterum: licet alterum non ſit cauſa alteri. vt duplum & dimidium. nam dato duplo, datur & dimidium: & dato dimidio, datur & duplum: ſed nullum horum eſt cauſa alterius. Secundus modus autem eſt, vt ſpecies quæ idem genus diuidunt diuiſione prima: vt volatile, aquatile, & greſſibile. Hæc enim ſunt quidem B ſpecies diuidentes ipſum animal, quod eſt earum genus: & nullum ipſorum eſt prius altero, neque poſterius: & ideo hæc dicuntur eſſe ſimul natura. Poſſunt inſup & quælibet harum ſpecierum diuidentiũ diuidi rurſus in alias ſpecies etiam: & erunt quoque hæ ſimul natura. vt cùm diuiditur greſſibile in bipes, & quadrupes, & pluripes, & priuatum pedibus. Genera vero harum ſpecierum ſunt priora eis prioritate naturæ: quoniam non conuertuntur ſecundum eſſe cum eis. nam reperto aquatili reperitur & ani- C mal: ſed reperto animali non reperitur de neceſſitate aquatile. Ea ergo quæ dicuntur eſſe ſimul natura ſunt, vt diximus, duobus modis. Quorum vnus eſt earum rerum, quæ conuertuntur ſecundum conſequentiam, altera ad alteram, licet vna non ſit cauſa alterius. Secundus modus eſt ſpecierum, quæ diuidunt genus: videlicet quælibet ipſarum eſt æqualis alteri. Ea vero, quæ dicuntur ſimpliciter ſimul, ſunt quorum generatio fit in eodem tempore.

De Motu. Cap. 4. D

MOtus autẽ ſpecies ſunt ſex: generatio, corruptio, augmentum, diminutio, alteratio, & ſecundum locum mutatio. Alĩ itaq; motus palam eſt quod ab inuicem diuerſi ſunt. non enim eſt generatio corruptio, neque augmentum diminutio, neque ſecundũ locum mutatio. ſimiliter autem & alĩ. In alteratione vero habet quandam dubitationem: ne ſit forte neceſſarium id quod alteratur, per aliquam reliquarũ motionum alterari. Hoc autem non verum eſt. nam ſecundum omnes penè paſſiones, aut complures accidit nos alterari, nulla aliarum communicante motionum. nam neque augeri neceſſarium eſt quod per paſſionem mouetur, neque diminui. ſimiliter autẽ & in alĩs. Quare alia præter alios motus erit alteratio. nam ſi eſſet eadem, oporteret id quod alteratur, mox & augeri, vel minui, vel quan- F dam aliarum motionum ſequi, ſed non neceſſe eſt. Similiter autem & quod augetur, aut alia aliqua mutatione mouetur, alterari oporteret. ſed ſunt quædam, quæ augmentantur, quæ non alterantur. vt quadratum gnomone circumpoſito creuit quidem, alteratum vero nihil factum eſt. ſic & in alĩs huiuſmodi. quare alĩ motus ſunt abinuicem.

Dubium. E

Quadrati accretio, Gnomone circumpoſito.

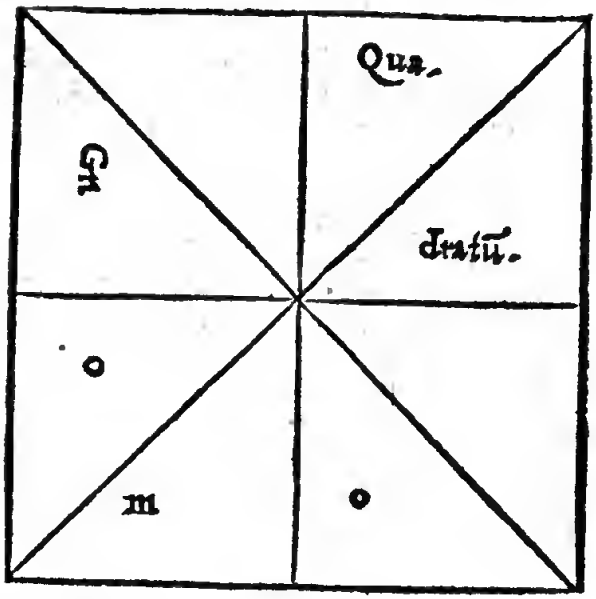

Eſt autem ſimplr motui quidē quies contrarium: ñs vero, q̄ per ſingula ſunt, & ſingula. generationi quidem corruptio contrarium, augmētationi vero diminutio, ſecundum locum mutationi ſecundum locum quies. maxime autem videtur oppoſita eſſe ad contrarium locum mutatio. vt ei quæ inferius eſt ea quæ ſuperius eſt: & ei quæ ſuperius eſt: ea quæ inferius eſt. Reliquo vero aſſignatorū motuum nō facile eſt aſſignare qd forte eſt cōtrarium. videtur autem nihil eſſe ei contrarium: niſi quis & in hoc ſm qualitatē quietem opponat, aut in contrarium qualitatis, mutationem; ſicut & in mutatione ſecundum locum, quietem ſecundum locum, aut in contrarium locum mutationem. eſt enim & alteratio mutatio ſecundum qualitatem. quapropter opponitur motui ſecūdum qualitatem, quies ſecundū qualitatem, aut in contrarium qualitatis mutatio. vt album fieri ad id, quod nigrum eſt fieri. alteratur enim in contraria, qualis mutatione facta.

Pars Quarta Tractatus Tertij.

Sermo de Motu.

SPecies motus ſunt ſex: videlicet generatio, & eius oppoſitum corruptio: incrementumq;, atq; eius oppoſitum, ſ. decrementum: mox alteratio,

A alteratio, deinde mutatio ſm locū, quæ apud nos translatio vocatur.

Omnes autem hæ ſpecies ſex palā eſt, ꝙ ſunt inter ſe diuerſæ, præter alterationem. nam nemo exiſtimabit generationem eſſe corruptionem, neq; incrementum decrementum, neq; translationem eſſe aliquid horum: ſed alterationem poterit aliquis credere eſſe idem cum reliquis moribus, quos narrauimus. Verū tamen alteratio reperitur in omnibus generib⁹ quatuor qualitatum, quæ narrauimus, vel in maiori parte eorum, in quib⁹ nihil reliquorū motuum communicat, neq; eos ſequitur. nam id, quod mouetur aliqua qualitatum, non eſt neceſſariū vt augeatur, vel minuatur: & ſic de reliquis. Sequitur ergo, ꝙ motus alterationis differt ab aliis motib⁹. nam ſi ipſa alteratio & aliquis alius motus eſſent idem, vel quod ipſam inſequeret aliquis alius motus, tunc eſſet neceſſarium, vt id quod eſt alteratum, creuerit vel decreuerit, vel aliquo modo mutationum mutatum fuerit: cùm tamen res non ita ſe habeat. Quòd autē ſequatur oppoſitum, nempe vt quicquid creuerit, aut aliquo alio motu motū fuerit, alteretur: cùm tamen res nō ita ſe habeat. nam ſi quadrato addatur per artem Geometricam id, quo innouetur illa ſuperficies, quæ gnomon vocatur, creuiſſe dicitur: cùm tamen nulla in eo facta ſit alteratio. & ſic de ſingulis aliis ſimilibus. oportet ergo vt huiuſmodi motus, qui hic numerantur, ſint inter ſe diuerſi. Hæc tamen ratio, qua vſus eſt hic Ariſtoteles, eſt figuraliter, ſeu latius ſumpta: qm̄ augmentum non dī de hac re, niſi metaphorice.

Vide. 7. Phy. a tex. 14. vſque ad. 20.

B

C

Sed re vera quicquid augetur alteratur quidē, & quicquid generatur quoq;. at id, quod ſm locum mouetur, non eſt neceſſarium vt alteretur ſed totum hoc nō declaratur in hoc loco. & ideo procedit in hoc figuraliter, & largo modo. nā nihil aliud vult probare hic, q̄ ꝙ alteratio differat à reliquis motibus. Dixit. Et motui quidem ſimpliciter, qui eſt genus, contrariatur quies ſimpliciter, quæ eſt genus rebus quieſcentibus: motib⁹ vero particularibus cōtrariant quietes particulares, & motus particulares. mutationi enim ſecundum locum contrariatur quies ſecundum locum. & quemadmodū generationi cōtrariatur corruptio, & incremento decrementum: ita quoq; videtur ꝙ motui ſecundum locum contrarietur motus ſecundū locum, ratione contrarietatis loci, ad quem fit motus. vt exempli gratia, quia motus ſurſum cōtrariatur motui deorſum: cùm ad ſurſum ſit contrarium deorſum. Sed motui, qui relictus eſt ex reliquis motibus, quos narrauimus, non eſt facile reperire ei contrarium, nec ratione quietis, neq; ratione motus. ſed poſſet quis imaginari, ꝙ nō habeat cōtrarium: niſi forte aliquis dixerit quoq; ꝙ quies, quæ ei opponitur, ſit ipſa quies ī qualitate: & ipſe motus etiam qui opponitur illi motui, q̄ eſt in qualitate contraria illi qualitati, quæ illi motui ineſt: vt dicebatur ꝙ motui in loco opponit quies in loco: vel motus ad contrarium illius loci, ad quem erat alius mot⁹. vt gratia exempli, mutationi ſeu alterationi ad nigredinem contrariatur alteratio, ſeu mutatio ad albedinem, atq; quies in albedine.

D Reꝝ ꝙ q̄ augeſ, alterat: & ét quicqd generat.

E

F

G *Sermo de Motu.*

LEVI. SPecies motus ſunt ſex, &c. Inquit Leui. Cum motus reperiat in pluribus prędicamentis, ideo eſt cōis quibuſdam p̄dicamentis: & ppea expoſuit eius ſignificatum. Generatio autem & eius contrarium, quod eſt ipſa corruptio, ſunt in prædicamento ſubſtantiæ. nam p generationem intendit generatio ſubſtantiæ rei: unde p corruptionem corruptio ſubſtantiæ rei. incremētum vero & decrementum ſunt in p̄dicamento quantitatis. alteratio aūt in p̄dicaméto qualitatis. & mutatio ſcdm locū in p̄dicamento vbi. Pōt tñ exiſtimari q̄ ſit in prædicaméto poſitionis: licet Ariſt. non meminerit eius: vt eſt motus rotæ molendini, q̄ ſemp habet idem vbi: ſi r & motus corporum cœleſtiū. Niſi forte quis dixerit q̄ eius motus ſit partium
H eius q̄ mutant locum ſuum in vbi, quod eſt falſum. qm̄ motus partium eius eſt per accidens, ratione t motus totius, vt in Philoſophia Naturali probabit: motus aūt totī⁹ eſt per ſe, & ideo motus debet aſcribi ipſi mobili p ſe, non p accidens: & ideo dixit Auic. q̄ motus corporum cœleſtium eſt in prædicamento ſitus. Auerroes tñ negat hoc. nos tñ inueſtigabim⁹ hoc in libro Phyſicorū, Deo optimo concedente. Hoc. n. indiget ſeruatione, cui non dat hic locus. Palam autem eſt q̄ hæ ſex ſpēs motus ſunt inter ſe diuerſæ. D.d. Veruntñ alteratio reperitur in oīb⁹ quatuor generibus qualitatū. Inquit Leui. Cum narrauerit Ariſt. ſpecies motus, voluit quoq; oſtendere eas eſſe inter ſe diuerſas, & dixit q̄ hoc eſt manifeſtum, p̄terquā in ipſa
I alteratione. & primo declarauit hoc, dicens q̄ alteratio reperitur in cūctis generibus p̄dicamentorum, vel in pluribus eorum: ſed non reperiunt t eis reliqua genera motus: i. q̄ non eſt neceſſarium vt in calido & frigido, & his ſimilibus fiat generano, qm̄ ipſa innouant & oriunt: neq; vt fiat augmentum, ét in eorum ortu: & par eſt rō de horū oppoſitis: neq; ex eorum ortu ſequit mutatio ſecundum locum. ſequit ergo q̄ motus alterationis differt a reliquis motib⁹. Præterea, ſi alteratio & aliquis ali⁹ reliquorū motuū eſſent idem: ſequeret ad ipſam aliquis motus. q̄ quidem eſt contra id, quod nos aſſeruimus: videlicet, quia nos iam affirmauimus dari motum alterationis ſine generatione, vel aliquo alio reliquorum motuum. tunc. n. oporteret q̄ id quod eſt alteratum, fuerit auctum vel diminutum, vel fuerit ali quo modo diuerſicatis diuerſum: quod quidem non reperitur, vt iam ſuperius dixim⁹, & ſequeretur ét huius oppoſitum: videlicet q̄, ſi alterano & aliquis alius motuū eſſent idem, ſequeret quoq; huius contrariū: t vt id, quod fuerit auctū, vel motū aliquo alio motu, eſſet & alteratū: qđ eſt falſum. ergo alteratio & aliquis alius motuum reliquorū non ſunt idē. D.d. Si quadrato addatur p̄ arté Geometricam & gnomon, &c. Hui⁹ dicti ſenſus eſt, vt reor, q̄, cum in aliqua figura oppoſitorum laterum, addat ſignum aliquod, ita vt illa figura cū illo ſigno ſit ſimilis primæ figuræ. & hoc quidem fit cum protrahat diameter illius figuræ, & addat in vno duorum laterum ei⁹ illemet diameter ſecundæ figuræ oppoſitarū coſtarū cum illa additione, vt declarat Euelides. Dedit āt hoc exemplum de augmento quia augmētum ita quidem fit, videlicet quod figura ſi L
milat ſuęmet figuræ poſt augmentum, quæ erat ante augmentum. & hoc eſt manifeſtū de ipſo incremento. & palam eſt, vt inquit Auerroes, q̄ additamentū in ſuperficie non eſt augmentum. in ſcia aūt Naturali probabit, q̄ oportet vt alteratio p̄cedat motū generationis & incrementi. Debes p̄terea ſcire, q̄ id quod Ariſt. dicit in hoc loco, eſt verū oīno: nempe q̄ incrementum, eſt quid ſimile illi additaméto facto in ſuperficie. qm̄ hmōi ſuperficies non eſt alterata ſua qualitate q̄ eſt ipſa figura: nam cum illo additaméto remanet illa figura, quā habebat, eo pacto quo expoſuimus: ſed eſt addita ei⁹ quantitas ſolum. & eadem eſt rō de incremento: qm̄ id, quod auctū eſt non alterat oīno ea ratione, qua eſt auctū: ſed eſt tm̄ addita ei⁹ quāntas. nutritum. n. eſt ipſum auctum, nō ipſum nutrimentum. alteratio vero, q̄ præ- M
cedit ipſum incrementum, neceſſario fit in nutrimento, non in nutrito. & ideo verum eſt id, quod Ariſt. dicit de ipſo augmento. Id ergo, quod dicit Auerroes, q̄ in Phyſicis p̄batum eſt, q̄ eſt auctum, iam fuit alteratū, non contradicit penitus huic dicto Ariſtot.

D.d. Et motui quidem ſimplr, qui eſt gen⁹ &c. Inquit Leui. Intelligit q̄ contrarium ipſius motus, qui eſt genus harū ſpērum, quas narrauimus, eſt ipſa quies, q̄ inſequit oppoſitū horum motuum: videlicet priuatio motus. D.d. moribus vero particularibus, &c. id eſt his ſpēbus motus p̄dictis dant duo cōtraria, t vel quietes particulares, vel motus particulares illis oppoſiti. nam mutationi ſecundū locum contrariat quies ſecūdum

locum

A locum: & motus ſecundum locum contrarius illi motui. vt exempli gra ꝙ motui ſurſum cõtrariat quies deorſum, q̃ eſt id, à quo fit motus, non quies ſurſum, quia illa eſt finis motus & eius pfectio, vt in ſcia Naturali probabit. Siſſt ét contrariat ei motus deorſum: eò quia fines vtriuſq; motus ſunt contrarij, i. quia quietes motuũ illorũ ſunt cõtrariæ: & hoc palam eſt. Eadem quoq; rõne ipſi generationi contrariat corruptio, atque quies in eo, à quo fit generatio, & non in eo ad quod fit generatio: quia illa eſt finis generationis, & eius perfectio. Augmento quo que contrariat decrementum, atq; quies in eo, in quo erat res, antequã augeret. Alterationi rurſus ad albedinem contrariat quies in nigredine, atq; alteratio ad nigredinem. Poſſet tñ aliquis quærere, quo pacto poteſt fieri vt quodlibet horum habeat duo con-

B traria: cum iam ſuppoſitũ fuerit vnum contrarium habere tñ vnicum contrariũ. Ad quod dicendum eſt, ꝙ hmõi duo contraria ſunt tñ vnum contrarium. nam alteratio, ſeu mutatio ad albedinem, cui dixim⁹ contrariari quietem in nigredine, & motum ad nigredinem, dico ꝙ in his reperit contrarietas ratione quietis, quæ opponit quieti, non ratione motuum. nam, ſi mutationi ad albedinem cõtrariaret quies in nigredine, eo quia qualitas rei, q̃ mutat ad albedinem in colore ſuo ſit contraria, quia quieſcit in nigredine, hoc eſt id quod eſt nigrum, tunc ſequeret ꝙ nigrum contraria ret nigro in ſuo colore. qñ nigrum põt incipere tranſmutari in albedinem: & tunc tranſmutabit ad al-

C bedinem, dum tñ adhuc ſit nigrum: verum tñ iam eſt aliquantulum mutatum ad albedinem: & ſic ſequeret, ꝙ nigrum eſſet cõtrarium nigro in colore ſuo, quod eſt impoſſe. Sequit ergo ꝙ tranſmutatio ad albedinem, contrariatur quieti in nigredine, quia quies in albedine ad quam mouet idem id quod tranſmutat ad albedinẽ, eſt contraria quieti in nigredine. & pari ratione dico, ꝙ ideo tranſmutationi ad albedinẽ contrariat trãſmutatio ad nigredinem, quia quietes, ad q̃s mouent, ſunt contrariæ. nam ſi eſſent contraria ea ratione, qua habent illum eoloré tpe tranſmutationis, ſeu alterationis, nulla habita ratione ad finẽ, tunc ſequeret ꝙ flauum eſſet flauo contrarium: qñ poſſumus ſupponere ꝙ id, quod tranſmutat ad nigredinem ſit flauum aliquo tpe tranſmutationis. ſiſſt poteſt eſſe id, quod tranſmutat ad albedinem flauum. & ſic ſequeret ꝙ flauum contrariaret flauo: qd eſt falſum. Sequitur D ergo ꝙ non hẽt contreria, niſi ratione quietũ contrariarum: & ꝙ hac ratione habebũt contrarietatẽ in extremo diſtantiæ. ſed cum ipſa contrarietas ſit ratione quietis, non rõne motus: ideo patet hæc duo contraria, q̃ dicuntur contrariari vni contrario, eſſe vnũ contrariorum. & ſic ſoluitur dubium.

De Habere. Cap. 5.

HAbere ſecundum plures modos dicit. Aut n. vthabitũ & diſpoſitionẽ, aut aliã aliquã qualitatem. dicimur enim diſciplinã aliquam, atque virtutem habere. Aut vt quãtũ, vt quam cõtingit aliquis habẽs E magnitudinem. dr̃. n. tricubitã habere magnitudinem vel quadricubitã. Aut vt ea q̃ circa corpus ſunt, vt veſtimẽtum, vel tunicam. Aut vt in parte, vt in manu annulum. Aut vt partem, vt manum vel pedẽ. Aut vt in vaſe, vt modius grana tritici, aut *amphora vinum. vinũ. n. habe- * alias lagena.
bere amphora dr̃, & modi⁹ grana tritici. hæc ẽnim oĩa habere dñr, vt in vaſe. Aut vt poſſeſſionem. habere. n. domum & agrũ F dicimur. Dicit aũt & vir vxorẽ habere, & vxor virum. ſed qui nunc dictus eſt modus, alieniſſimus eſt eius qd̃ eſt habere. nihil nim aliud vxorẽ habere ſignificamus, q̃ꝫ ꝙ cohabitãt. Forte tñ & alĩ quidam eius, quod eſt habere, apparebunt modi: ſed qui dici conſueuerũt, penè omnes enumerati ſunt,

*a.l. igitur

Pars

Sermo de habere.

AVER. HAbere autem ſex modis dicit᷑. Quorum primus eſt ſm habitum,& affectum.dicimus enim nos habere ſcientiam & virtutem.Secũdus eſt,ſm quantitatem. nam dicimus nos habere magnitudinem, cuius longitudo eſt talis vel talis.Tertius eſt ille,qui dicitur de re quæ corpus continet,ſiue totum : vt tunica & pallium.Vel partem corporis, vt annulus in digito, & calciamentũ in pede.& is tertius modus videtur
H eſſe proprius prædicamento habere ſm expoſitores. Quartus autem modus dicitur de ratione,quam habet pars ad totum : vt cùm dicimus habere manum,& pedem. Quint⁹ vero eſt ſumptus ex vſu Græcorum, qui eſt de ratione, quam habet res ad vas in quo eſt;vt triticum in horreo,& vinum in lagena. ſolẽt enim ipſi Græci dicere lagena habet vinum,& horreum habet triticum.

Sextus tandem eſt,ſm rem poſſeſſam : vt cùm dicimur habere diuitias,atq; habere domum,atque habere vxorem. ſed iſte modus, qui
I nunc dictus eſt,videtur eſſe alieniſſimus ab his modis, quibus dicit᷑ habere.nam cùm dicimus habere vxorem,nihil aliud magis ſignificam⁹, q̃ approximationem.

Dixit.Fortaſſe alij modi ipſi⁹ habere præter hos,quos narrauimus, reperiri poſſunt:tamen illi, qui famoſi ſunt,ſeu in vſum veniũt, ſunt tantum ij,quos narrauimus.

DIxit.Habere autem ſex modis dꝛ,&c. In LEVI. quit Leui. Totum hoc eſt clarum. & id de quo dicitur habere in primo ſignificato, eſt de prædicamento qualitatis. nam eum dicimus aliquem habere ſcientiam,& habere virtutem,intelligimus ipſum eſſe ſcientẽ, & probum,quæ res ſunt qualitates.Id vero, de quo dicitur habere in ſecundo ſignificato,eſt de prędicamẽto quantitatis. nam cũ interrogamur, quanta ſit talis magnitudo, dicimus habere tantam vel tantam magnitudinem Tertium autem ſignificatũ eius apud expoſitores,eſt proprium ipſi prædicamento habere:& eſt quicquid circũdat corpus,& continet ipſum, cum non fuerit pars eius,ſiue fuerit in toto ipſo, ſiue in eius parte.& hoc,ſiue ab arte, vt eſt calciamentum & indumentum;ſiue à natura, vt eſt cortex
L arboris,& ſquamæ piſcium. Quartum ſignificatum eius eſt, de prædicamento ſubſtantiæ. Quintum autem ſignificatum eſt de prædicamento vbi. Sextum ſignificatum eius videtur quoq; eſſe de prædicamẽto qualitatis. qm̃ diuitię & paupertas ſunt affectiones,quæ in animato repetiuntur.In quolibet tamẽ horum extat aliqua relatio, qua ipſum habere conſequitur illa prædicamenta:& eſt id,quo dicitur aliquid eſſe alicuius abſolute,& ſimpliciter ſecundum apparentiam,& famam. & videt᷑ q⁹ quemadmodum dicit᷑ aliquid eſſe in aliquo de alijs prædicamentis,q̃ de prædicamento vbi, ita quoq; dicitur aliquid eſſe alicuius de aliquibus alijs,præter prædicamentum habere.

Ariſtoteles autem enumerauit hic quot modis dicatur aliquid habere aliquid,ea ratione,qua conſequitur plura,q̃ vnum ex de
M cem prædicamentis.ſed reliqua alia,quę cõ ſequuntur ipſa decem prædicamẽta, vel aliqua ipſorum,vt eſt potentia & actus, vnum & pluta,& alia ſimilia, ex iſte tractant᷑ ab ipſo Ariſtotele in libro Metaphyſicæ. & neglexit tractare de eis hic,quia ipſe tractat in hoc loco de his rebus, ratione apparentiæ & famoſitatis tantum.

Prædicamentorum cum Auerro, & Leui finis.

GILBERTI PORRETANI, PERIPATETICI SEX PRINCIPIORVM LIBER.

SVMMA LIBRI.

De Forma, Actione, Paſſione, Quando, Vbi, Poſitione, Habitu, Et de eo quod eſt ſuſcipere magis, & minus.

De Forma. Cap. 1.

B FOrma eſt cõpoſitioni contingens, ſimplici & inuariabili eſſentia conſiſtens. Cõpoſitio etenim non eſt: qm̃ à natura compoſitionis ſeiungitur. Compoſitio enim alteri vnaquæq; adueniens, maiorẽ ſe coniunctã efficit quodã modo. In forma autẽ C hoc cõe nõ eſt. nam in eo q̃ corpus albũ eſt, nõ dicit̃ maius aut minus ſeipſo non albo: nec ſi nõ albũ intelligatur, deſtructio cõpoſitionis vel minoratio aliqua facta eſt, ſed alteratio ſolũ. Qm̃ autẽ fortaſſe in alĩs idem cõtingit proferri, additũ conueniẽter exiſtimo, inuariabili eſſentia cõſiſtens. in anima enim alteratio contrarietatis inueniẽ, vt triſtitiæ, & gaudĩ. Sed qm̃ (vt aiunt quidam) ſimplicitati, nulli vero variationi ſubiecta ẽ, vt ea quæ E eſt anima mũdi, diſſocias hanc ab oĩbus, addidi cõpoſitioni cõtingens. Erit itaq; terminus formæ dicta definitio. neq; enim ſuperflua neq; diminuta, ſiqs ſubtiliter inueſtigauerit, reperiet.

Habet aũt dubitationẽ ex præcedentib⁹, vtrum aliqua forma variabilis ſit. hoc autẽ videtur in pluribus. nam eadẽ oratio ſuſceptiua veri & falſi eſt: & albedo claritatis & obſcuritatis: & oratio eius quod eſt in re, & nõ eſt. Sed nõ eſt ita. nam nihil differt albedinem claram dicere, q̃s ſuſcipiens clarũ dicere. non eſt aũt oratio eadem ſuſceptiua cõtrariorũ, nec oratio eius q̃ in re eſt & nõ eſt: ſed orationes notæ ſunt earũ quę ſunt in anima paſſionũ. de his aũt dictũ eſt alibi. An forma aliqua ſua tiabilis ſit. F

Subſtantiale vero eſt, quod cõfert eſſe ex quadam cõpoſitione cõpoſitioni, vt in plurib⁹, quod impoſ- Primo de Interp. c. 1. Subſtãtia le quid.

G impoſſibile eſt deeſſe ei. vt ratio & ſenſus: ſiue horum ſimilia, vt cõtinuum & diſcretum. Hoc vero erit vt materia, & illud vt forma. vt corp⁹, quod eſt hominis materia, anima vero forma. erit itaq; ſubſtãtiale, vt corpus, hõ, & ratio. hæc aũt in his q̃ de Categoriis dicta sũt, expedita sũt.

Formarũ diuiſio. *Forte melius arte.

Videtur aũt forma, quædam à natura eſſe, quędã vero ab actu. ratio enim à natura eſt, color vero & paſſio quædã in actu conſiſtunt. In quibuſdam aũt dubi
H tatio ẽ, vtrũ à natura, an ab actu incipiãt eſſe, vt in figura inciſionis. nã nihil additionis fit, ſed ſeparatio quædã partiũ. Dico aũt figurã eſſe à natura: aſſentiri vero ab actu. ſed quę cõiunctionis eſt ab actu eſt, vt domus. manifeſtum aũt de his. Sed in his quę in pluribus ſunt, palam non eſt: nam ea quæ in pluribus ſunt, in actione eſſe impoſſibile eſt. à natura aũt non videt fieri, qm̃ ea, q̃ à natura ſunt, à creatura præexiſtente ſumũt principiũ. palã
I vero eſt creaturã non eſſe: nihil enim rõnis omnino, quare hæ creaturæ ſint, poterit explicari. Natura igit in his occulte operatur. nã ſicut ex plurium partiũ cõiunctione cõſtitutio quędam primorũ excedens quãtitatem efficit: ſic ex ſingularium diſcretione vnũ quoddam intelligitur, eorum excedens prædicationem. Quapropter cõitas oĩs naturalis eſt, qa à ſingularitate ꝓcedit, quæ creationi adæquat.

Subtiliter aũt etiam ſpeculãtes, K ſicut naturã in actionibus operari latenter inuenimus, ſic creaturarũ creatorem in natura, ex actu, qui numero naturã ſtabiliuit. Sed hæc hactus: alterius. n. cõſyderationis ſunt. Formarũ vero alia quidẽ eſt in ſubiecto & de ſubiecto dicit. vt ſciẽtia in ſubiecto quidẽ eſt, vt in anima, & de ſubiecto quidẽ dicit, vt de Grammatica. Quædam aũt in ſubiecto eſt, de ſubiecto autẽm nullo dicit, vt albedo Socratis. L
* Quædã vero neq; in ſubiecto eſt, neq; de ſubiecto dict, vt humanitas Socratis & Platonis. ſimiliter aũt & his, quæcunq; formarũ ſunt indiuiduæ. Quædã vero dicuntur de ſubiecto, & in ſubiecto nullo ſunt, vt rationale mortale. Eorũ vero quæ in ſubiecto ſunt, & quę de ſubiecto nõ ſunt dicibilia, alia quidẽ ſenſibilia ſunt, alia inſenſibilia. Sẽſibile vero eſt, quod ſenſu cõprendit: vt albedo, color, ſon⁹, ſapor, percuſſio, dulcedo. Inſenſibilia, quę rõne cõprehẽduntur: vt doctrina diſciplina. ſimplr aũtẽ nihil eorũ, quę de ſubiecto dicuntur, ſenſibilia ſunt. Manifeſtũ eſt aũt ex his, quæ propoſita ſunt, qm̃ quędã ſunt ſita alicubi, vt nigredo in oculo: quędã vero difficile eſt aſſignare, vt ſciẽtia, paternitas, filiatio: niſi forte in componentiũ & generantium complexione. ſingulorũ aũt, quæ dicta ſunt, * in cõplexionis eius, quæ in voce eſt, notatio eſt: hoc vero M

Formarũ alia diuiſio: de qua ante prædicamentis.

* al. co. nõ hẽt hoc diuiſiõis mẽbium.

* a. l. in vocis cõpoſitione ſignat.

ſubſiſtẽs

A ſubſiſtens erit vel contingens. Eorū vero, quę contingunt exiſtenti, ſingulum aut extrinſecus aduenit, aut intra ſubſtantiam conſyderatur ſimpliciter: vt linea, ſuperficies, corpus. Ea vero, quæ extrinſecus contingunt, aut actus, aut pati, aut diſpoſitio, aut eſſe alicubi, aut in mora, aut hēre neceſſario erūt. Sed de his, quę ſubſiſtunt, & q̄ non ſolum in quo exiſtunt, exigunt, in eo, qui de Categoriis libro inſcribitur, diſputatū eſt. de
B reliquis vero cōtinuo agamus.

De Actione, Cap. 2.

ACtio vero eſt, ſecundum quam in id quod ſubīcitur, agere dicimur: vt ſecās quis in eo q̄ ſecet, ſecans dicitur. Eſt autem alia quidē animę, alia vero corporis. Differūt autem, qm̄ ea, quæ corporis eſt, mouens eſt neceſſario illud, in quo eſt: idem enim quod corpus agēs eſt, & mobile eſt. actio autem animæ non id mouet in quo eſt, ſed coniunctum. anima
C autem dum agit, immobilis eſt: mouet enim corpus. anima autē permanet immutabilis: quoniam anima nec ſecundum locum mouetur, nec ſecundum quemquam aliorum motuum niſi ſecundū alterationem, non in ſuſcipiendo cremētum, neq; decrementum mouetur, neq; diminuendo, neq; ad oppoſitū locum trāſeundo. locus.n. corpus eſt: anima vero nō eſt corpus. Impoſſibile eſt aūt non corpus corpore moueri, quia nullā loci ſuſcipit mutationem. ſolū vero corpus, eo q̄ de loco ad locū tranſit, mouetur. Hoc aūt in q̄buſdam dubitabile apparebit. ſpeculo.n. permanente immobili, imaginis motus fieri vī ad oppoſiti mutationes. impoſſibile ergo erit ſoluere, cōceſſo q̄ ibi forma exiſtat vere. Si vero nō eſt incredibilis error, in vulgo putabitur, licet ſit conueniētius. Scire aūt oportet, q̄ omne q̄d in motu eſt, in actiōe eſt: mo
D ueri.n. actio eſt. ſi quid.n. moue
E tur, agit neceſſario. omnis ergo actio in motu eſt: omnisq; motus in actione firmabitur. Proprium igitur actionis eſt in motu eē, ſicut proprium motus in actiōe. Etī his quidē actionib⁹, in quibus eſt generatio aliqua, palam eſt: de his vero quæ corrumpuntur, fortaſſe obīcitur. nam qui deſtruit in motu eſt, nihil autē facere videt. nam nihil efficitur, ſed quod factū eſt deſtruitur. Dico aūt actionē, non
F quid, ſed in quid agat exigere. Non eſt autem motus actio, ſed quale. quieſcere enim quale eſt: quare & motus quidem quale erit. Simpliciter autem quęcunque contrariorum oppoſitionē ſuſcipiunt, eiuſdem ſuſcipiunt generis prædicationem. Naturalis vero actiōis proprietas eſt paſſionem ex ſe in id q̄d ſubīci tur, inferre. omnis.n. actio paſſionis eſt effectiua: & omne paſſionem inferens, actio eſt. Con-

tingit

G tingit autem actionē actione efficiat. actio enim eius, quod per ſe mouetur, eius actionis, quę per aliud mouetur, generatiua eſt. actio.n. ab animali illata, ab ea, quæ eſt animalis, principiū ſumit. Nihil aūt intereſt ſiue agere, ſiue pati, animalis eius, ꝙ ab animali agere eſt, principiū dicatur. Et ſic actus quidē eſt primordiale principium pati vero permixtum. quamobrē actionis, paſſionisq; actus eſt generatiuus. Facere vero id qđ quale
H eſt ex ſe gignit. Qualitas, q̄ calor eſt, eam efficit, quę caleface re eſt, actionē. Quantitatum vero particulariū poſitio effectrix eſt, & qualitatum. aſperitas.n. & ſimilia qualia ſunt: linea vero & ſupficies, et ſoliditas quantitates ſunt. vniuerſa.n. hęc à ſitu ſubſtantiā & generationē habent. Quantitas autem quantitatis: vt longitudinis linea, latitudinis planū, altitudinis ſolidum corpus. Qualitatis vero qualitas: vt calor caliditatis. Si-
I tus aūt agere & pati: in diſpoſitionis nanq; compoſitiōe quædam generatio ſimplicium fit, qua in motiua actione conſiſtere neceſſe eſt. Qñ vero tempus. Vbi vero locus. Hēre aūt corp⁹. ea.n. quæ circa corpus ſunt, habere dicuntur. Eorum vero, q̄ in ſubiecto non ſunt, indiuiduorum, corruptio quidem eſt in primis: generatio autem in his, quæ mox poſt primorum conſtitutionem conſiſtunt. Eorum vero, q̄ de ipſis prædicata ſunt, K
ea à qbus omnino generaliter nulla eſt prædicatio, vt omnes quidē homines eius hominis, q communis eſt, & vīs. Recipit autem facere & pati contrarietatem, & magis & minus. ſecare enim ad plantare cōtrarium eſt, & vrere ad humidum facere. & calefieri magis & minus dicitur, & infrigidari: ſiccari, & humidum fieri, triſtari, & gaudere magis & minus dicit.

De Paſſione. Cap. 3.

PAſſio eſt effectus illatioq; L
actionis, ſecūdum quam hæc quidem patiūtur magis, illa vero minime, ſecundū ꝙ quædam animantiora ſunt alīs: vt animantius quidē brutum eſt arbore, animantius vero irrationali rationale. Oīa vero, q̄ de generatione dicta ſunt, eadē dici poſſunt de ea, q̄ in rebus eſt, paſſione: quadam autem prolatione nō recta, ſed mutatione. Eſt autem pati eorum, quæ multipliciter dicunt. ani-
mæ.n. actionum vnaquęq; paſ- M
ſio dicit, quas quidē ſub actiōe locauimus: vt amor, odiū, triſtitia, & gaudere. quę omnia qualitates paſſibiles, actiōes animę appellamus. Dicitur quoq; paſſio, ꝙ in naturā agit: vt morb⁹, febris, ęgritudines, & reliqua q̄ qualia dicta ſūt. Paſſio vero, vt dictum eſt, prima eſt generatio actionis. Non eſt autem in agēte paſſio, ſed in eo in quod agitur, et operantis actum ſuſcipit.

per-

A pereutiens .n. pati non dicitur, ſed materia actum ſuſcipiēs: ea vero, quæ nunc relinquuntur, in eo qui eſt de Generatione libro tractantur. Et de paſſione hæc ſufficiant.

De Quando. Cap. 4.

QVando vero eſt, qđ ex adiacentia temporis relinquitur. Tempus vero qñ non eſt, vtriuſq; autē ratio cōiuncta eſt, vt tempus qdem prēteritum qñ non eſt, eſſectus autem eius, & affectio, ſe-
B cūdum quā dicitur aliquid fuiſſe, qñ eſt. Inſtans aūt qñ non eſt, ſed ſecundum q aliquid æquale, vel inæquale eſt. eius autem affectio, ſm quam aliquid dr̄ in inſtanti eſſe, quando eſt. Futurum ſimiliter tēpus qñ non eſt, ſed id quod futurum eſt. qm̄ cō tingere neceſſe eſt, ſecundum q aliquid dicitur futurū eſſe cras, vel in aliquo tēpore. Eſt igitur qñ, aliud ex eo q abñt, aliud ex eo qđ iſtat, aliud vero ex eo qđ neceſſe eſt contingere. Dictum
C eſt enim in Categorijs præteritum & futurū eſſe quantitates, & quod magis eſt continuans ad præſens. De præterito quidem dictum eſt hoc, non q in ſubſtantia permaneat, ſed qm̄ in exceſſu ſuo nōdum prēterijt: de futuro aūt, quoniam neceſſe eſt contingere, quod tā tum eſt, ac ſi inſtaret. nulla .n. differentia eſt in eo quod permanet, & qđ futurum eſt, & qđ nunc abñt. Quamobrem & de futuris agitur, & ſecundum ea aliquid di- D
citur, & nuncupationē exiſtentium ſortiuntur. vt Solorietur cras, cras erit nauale bellum, heri obñt Socrates, & aliquid dicitur ſm tempus id quod futurū eſt, de eo qui naſcetur futurum, aut neceſſario de eo quod eſt. vt Callias diſputabit cras, vel non diſputabit cras: diſputabit .n. futurā actionē ſignificat: nihil aūt inde eſt, quod in ſubſtantia adhuc ſit. Differt .n. qñ ab eo qđ ē vbi: qm̄ in quocūq; tempus eſt
E vel fuit vel erit, in eo quidē qñ, eſt vel fuit vel erit, quod ſecundum idem tempus dicitur. qñ enim quod exiſtenti eſt, cum ipſo inſtanti eſt, & ſimul in eodē ſunt. quando vero ex eo quod abñt & quod futurum eſt, nunquam ſimul erunt. vbi vero & locus, à quo eſt, vel ſit, nunquā ſimul in eodem. vbi autem in circunſcriptione eſt: locus autem in complectente. Diſtat autem quando, quod ex præterito eſt, ab eo quod ex futuro pro
F cedit: quoniam quando quod ex futuro præterito poſterius eſt: quod vero ex præterito, eſt prius futuro. Quando autem vnum & idem, primum quidem ex futuro eſt, ſecundum ex præſenti, poſterius vero ex præterito: quemadmodum tempus. primum quidem nunc eſt futurum, poſtea vero præſens, deinde præteritum. Sicut autem & tempus, aliud quidem compoſitum eſt, aliud

Vero

G vero ſimplex. Eſt autem compoſitum, quod in compoſita actione conſiſtit: ſimplex vero, quod cum ſimplici procedit. Et ita quando, aliud ſimplex, aliud compoſitū. ſimplex quidem, vt in momento, & nūc eſſe: compoſitum autem, vt in hora, die, hebdomada, & ſimilibus. Amplius, quemadmodum temporis partes ſine mora ſuccedent, ſimiliter & partes quādo, qñ quippe præteritum & futurum ad prēſens copulatiue re
H ducuntur. Diſtat autem & tēpus ab eo quod quando: quoniam ſecundum tempus aliqd eſt menſurabile; vt motus annuus quis, & motus multus dicitur, eò q̄ multo tempore permanet. At vero ſm quando nihil menſuratur, ſed aliqñ dicitur eſſe, & ſecundum idem tēporale, & variabile pronuntiatur. Ineſt autem quando nō ſuſcipere magis & minus. non.n. dies vel diurnus magis & minus die vel diurno dicitur, nec
I vnumquodq̄ diurnius alio: ſic & de alīs. quare omni quando ineſt non dici ſecundum magis & minus. Amplius quando nihil eſt contrarium. etenim quādo ex præſenti eſt vnum & idē quando de futuro & præterito. impoſsibile eſt autem duas de eodem prędicari indiuiduo cōtrarietates. Amplius autē contraria nunquam in eodem erūt inſimul: qñ autem, quod ſecundum præteritum & futurum, inſimul erit in eodem. idē nan- K
que quod eſt fuiſſe verum eſt eſſe, & permanſurum. contrariorum vero ratio eſt, nunquā in eodem ſimul conſiſtere, neq; de indiuiduo eodem dici, & in eodem tempore. Quare contrarietas in eo, quod qñ eſt, non enim tiabitur. Eſt autem qñ in omni eo, quod incipit eſſe. vt corpus quidem vniuerſum aliqñ eſt & in tēpore: ſuſcipit enim temporum alteratiōes. alteratur enim corpus in æſtu, vere, hyeme, et autumno. Similiter autē & ani K
malia acutius quædam in hyeme, quædam in æſtate, quædā in vere ſpeculantur ſecundū inſtrumenti complexionem. Ani
ma.n. coniuncti corpori imitatur complexiōes ipſius, vt qui aridę vel gelidæ compaginationis, dementiores ſeipſis in autū no fiunt ſæpe: quibus vero ſanguis principatur, in vere. Similiter autem et in alīs ſecundum ſimilitudinē complexionis animalium et tēporum. Erit igitur
in tempore, quicquid temporis M
ſuſcipiēs variationes alteratur ſecundum tempus. Huiuſmodi vero ſunt quæ dicta ſunt. de paucis autem, aut de nullis alīs conuenientius erit proferre.

Vide I lib. de Phyſionomicis Ariſto.

De Vbi, Cap. 5.

VBi vero eſt circūſcriptio corporis, à circūſcriptione loci proueniēs. Locus autem in eo, quod capit, eſt, & circunſcribit. Eſt ergo in loco, quicquid à loco circūſcribitur

&

A & complectitur. Non eſt autem in eodem locus & vbi. locus aũt in eo quod capit: vbi vero in eo qđ circunſcribit & complectitur. Videt aũt non oi adeſſe. aĩa enim nuſquam eſt. nullum. n. locum occupat, neq; implet: aĩatũ nanq; aliud capere põt. Nũquã autem contingere palam eſt occupatum quidem aliquo locum capere aliud, & complecti poſſe occupante permanente. granũ enim modio adueniens retineri
B nõ poſſet, aere quo implebatur, quieſcente. aere. n. expulſo granum vtiq; recipitur. Nequaquã igitur duo in eodem loco eſſe ſimul poſſunt, nec idem vnum in diuerſis. Quamobrem nec aĩa quidem localis erit, cùm locum nullatenus occupet. Sit autem & quæcunq; a corporis ratione diſſentiunt, loci carent circũſcriptione. Mouet autem quis quęſtionem fortaſſe, idem in diuerſis & pluribus concludens. etenĩ vox in auribus diuerſorum eſt:
C vox autem & ſi aer non ſit, eſſe non poterit ſine aere: & in auribus diuerſorum eſt. Quare dicit & corpus idem eſſe in diuerſis locis. vox. n. omnino vna & eadem in diuerſis quidẽ aeris partibus eſſe non poteſt. Concedentibus itaq; nobis vnam & eãdẽ vocem omnino in auribꝰ diuerſorum ſentiri, vtiq; & confiteri oportet omnino vnam particulam aeris ad aures diuerſorũ peruenire. ſimplr aũt vnũ & idẽ in pluribus totũ impoſſibile eſt in ueniri. Quãobrem ẽt concedere D cogimur, vel diuerſum quidem in auribus diuerſorũ ſentiri, vel vnũ & idẽ oĩno in pluribus locis. Relinquit igit diuerſum ſenſum eſſe imaginabiliter ſe generantiũ, & ſimiliter. quare & vox q̃dam non aĩalis eſt. ea. n. q̃ imaginabiliter fit, ſimiliter aĩalis nõ eſt, qm̃ ab aĩali non proferẽt. Adhuc aũt dicimus oẽm vocẽ animalis eſſe. Quis. n. vocem ab initio audiuit, in ſilentio quidẽ ſimpliciter, niſi animalium? quare vox quidem aĩalis dr̃, quæcun- E que quidem ab ipſo proferente fit. vnius ergo vox ad aures diuerſorum dirigit: vna aũt & eadem non contingens eſt. Vbi autem, aliud quidẽ ſimplex, aliud vero compoſitum. Simplex quidem, quod a ſimplici loco procedit: cõpoſitum aũt, quod ex cõpoſito. Locus autem ſimplex eſt origo, & conſtitutio eius quod eſt continuorum. Locus aũt, vt dictum eſt quidẽ, cõpoſitus hẽt particulas copulatas ad eũdem F terminum, ad quem particulæ corporis copulant: corporis vero partes iuxta pũctũ: loci ergo particulæ ſolidorum particulas claudunt. etenim loca ſimplicia corpis minimi occupatiua ſunt. Quare nec locꝰ ſine corpore, nec ſoliditas ſine loco erit. Contẽtio aũt de ſphæræ extremitate orit: nihil. n. extra ipſam eſt. In ea aũt locus eſſe nõ poterit, vt dictum eſt a Superioribus, q̃ ab eo quidem loco ambitur. confitentibꝰ

G ergo nobis ſphæram localē eſſe, confiteri vtiq; neceſſe eſt, aliud quidem prēter eā, in quo extremitatis locus exiſtat: nihil autē prēter ipſam eſt: quare extremitas quidem in loco nō eſt. de hmōi aūt inſolitum & occultū eſt pronuntiare, & cōtra ſenſibilia. Caret aūt vbi intenſione et remiſſione. nō. n. dr̄ alterū altero magis in locō eē vel minus, licet ēt maiorem vel minorē locum poſſideat. non aūt ſm vbi, vel ſm quātitatē aliquā eſt ma-
H gis & minus, ſed ſm id qđ quale eſt. Ineſt aūt vbi nihil eſſe cōtrarium: eò ꝙ nec loco quidem ineſt cōtrarietas: locus. n. loco non eſt contrarius. Quòd autē nec alīs manifeſtum eſt. ſurſum enim & deorſum eſſe contraria pluribus videntur. multum. n. diſtare videtur id quod ſurſum eſt ad id quod deorſum eſt, quē admodum ſurſum & deorſum. quare contrarietas videtur vbi circa ſurſum eſſe & deorſum, quemadmodum circa locorum
I quantitates. Contingit autem contraria in eodem eſſe. ſurſum enim & deorſum eſſe, in eodem ſunt. idē. n. ſurſum & deorſum eſt ad diuerſa quidem ſumptū. nam tūrris altitudo ſurſum eſt ad nos, ſphærę autem extremitati comparata inferior eſt. Amplius cōtrariū ſibimet quidam idem fore contingit. ſi enim ſurſum eſſe & inferius eſſe contraria ſunt, cùm idem ſurſum & deorſum ſit: colligitur idem ſibimet contrarium fieri. Non K ergo contrarietas vlla in eo qđ in loco eſt.

De Poſitione. *Cap. 6.*

POſitio eſt quędam partiū ſitus, & generationis ordinatio, ſm quam dicūtur ſtantia vel ſedentia, vel aſpera, vel lenia, vel quolibet aliter diſpoſita. ſedere aūt et iacere poſitiones nō ſunt, ſed denominatiue ab his dicta ſunt. Solet aūt q̄ſtio induci de curuo & recto, aſpero & leni, quadrangulo & triāgulo, bicubito et tricubito, L magno et paruo, breui et lōgo, & ſimilibus: quandā. n. poſitionem partium ſignificare videntur. Aſperum. n. dr̄, cuius partium vna alteri ſupereminet. Lene vero dr̄, cui⁹ particulę ęqualiter porrectę ſunt. ſimiliter autē & de alīs. Non ſunt aūt poſitiones ea quæ dicta ſunt oſa, ſed qualia circa ſitū exiſtentia. ex eo nanq; ꝙ partes ſi ſunt diſpoſitę, ex eo talia ſenſibus iudicant: non aūt ex eo ꝙ talia, ſ. & aſpe- M ra & lenia, vel bicubita, vel tricubita ſunt. ſimr̄ aūt & de alīs hmōi, q̄ partium habēt poſitionē. Erit igit̄ vnumquodq; prędictorū non poſitio, ſed quale, qđ circa poſitionem naſcitur.

Suſcipere aūt vr̄ ſitus contrarietates. nā ſedere ad id qđ ſtare contrarium eſſe videt. cōtraria enim ſunt, quę in eodē indiuiduo, eodemq; tēpore impoſſe eſt reperiri: vicisſim tn̄ poſſibilia ineſſe, ſedens aūt illico ſtare

pōt,

A põt, & ſtans ſedere. quocunq; autẽ ſedente, impoſſe eſt eundẽ ſtare. Ponentibus aũt nobis hęc cõtraria eſſe, incõuenientia reci pere cogimur, hoc, q̃ vnum ſit cõtrariũ pluriũ. ſm.n. dictorũ cõſequentiã non magis ſedere ad id quod eſt ſtare contrarium eſt, q̃m ad accumbere. Similiter aũt & quẽadmodũ ſedere & ſta re nunq̃ in eodẽ ſimul reperiũ tur, ita & accumbere & ſedere & ſtare. ſm igitur hmõi diſpoſi tiões ſitui nulla cõtrarietas ine-
B rit. Fortaſſis aũt nec inſolitum quidẽ putabit vnũ plurium eẽ contrariũ. pallor etenim ad albũ & nigrum contrariũ eſſe vi debitur. nã ſub eodẽ genere cũ ſint, nunquã ſimul inueniunt, & vicisſim tranſmutantur. re linquitur ergo vnũ pluribus eẽ aduerſum. Non eſt aũt pallidũ ad nigrũ vel album contrariũ: etenim cũ vtroq; in eodem eſt. pallidũ.n. & colores reliqui ex albo & nigro conficiunt: neceſ ſariũ ergo in quocunq; pallidũ
C eſt ĩ omni eo eſſe albũ & nigrũ. ſimiliter aũt & de cæteris quidẽ coloribus. Amplius aũt con trariorũ quidẽ ratio ẽ circa idẽ natura exiſtere. ſedere.n. et iacẽ re non circa idẽ natura ſunt ſe iuncta, eſt.n. ſedere proprie circa rationalia: iacere vero & ac cũbere circa diuerſa. huius aũt ſignũ eſt equi & hominis ſimili tudo, quibus ſine dubio accubi tus eſſe probat. Propriũ autem poſitionis, neq; magis, neq; minus dici. Sedere aũt non magis D poſitio eſt q̃ accũbere, neq; minus, neq; ſedens alterum altero magis & minus dr̃, neq; accum bens, neq; vr̃ ſecundum aliam poſitionem. Magis autem pro prium vr̃ eſſe poſitionis, ſubſtã tiæ proxime aſſiſtere, omnibus quidem alĩs formis ſuppoſitis. Poſitio aũt nihil aliud eſt q̃ na turalis ipſius ſubſtantię ordina tio, qualis vel à principio qui dẽ innata eſt, vt ea quę aſperis & lenibus, æqualibus & inæ-
E qualibus ineſt: vel à naturali q̃ dem motu conſueto, vt ſeſſio et accubitus & ſimilia. Quicquid igitur proxime ſubſtãtiæ eſt aſ ſiſtens id neceſſario poſitio eſt, & oĩs quidem poſitionis huius ratio ſuſcipit prædicationem.

De Habitu. *Cap.* 7.

HAbitus eſt corporum & eorum quę circa corpus ſunt, adiacentia: ſm quã hoc quidem habere, illa vero di cuntur haberi. Hęc aũt non ſm totum dicuntur, ſed ſecundum
F particularẽ diuiſionem: vt ar matum eſſe, calceatum eſſe. his autem neq; ſimplicia nomina impoſita ſunt, quibus ea appel lantur, ſed ſunt eis poſita, arma tio, calceatio: horum autem ſm proportionem & reliquis. Su ſcipit autem habitus magis & minus. armatior enim ẽ eques pedite. dicitur & calceatior, qui calceamentis & caligis vtit̃, q̃m qui ſolis calceamẽtis vel caligis vtitur. In quibuſdã aũt non vi-

G detur ꝙ cū magis & minus prędicent: vt veſtitū eē, et ſimilia. Habitui quoq; nihil eſt contrariū. etenim armatio calceationi nō eſt contraria. idē etenim armatus & calceatus. ꝙ autē alīs contrariū non eſt, palā eſt. ſimiliter aūt his et reliqua. Propriū qdē habitus eſt in pluribus exiſtere, vt in corpore, et in his quę circa corpus ſunt exiſtentia. adiacent. n. corpori, & his quę circa corpus ſunt. hoc aūt, vt dictū eſt, fit ſecundū eam q̄ eſt in par-
H tibus diuiſionem. In paucis autem alīs principīs hmōi inuenies. in quantitate. n. ſolum, & in his quę ad aliquid ſunt ſimilia reperies. ad aliquid aūt, vt figuraliter dicatur, & ſimilitudo et diſſimilitudo, quę inſunt pluribus ſimilibus et diſſimilibus: quantitas aūt vt numerus, q̄ in numerabilibus īeſt, vtiq; ſemp̄ creſcens ſm vnitatum multifariā aſcenſionē. ſimpliciter aūt nihil inuenies tot diſtribui partibus, vt numerum. non aūt oīs
I quantitas, aut relatio taliū eſt. Habitus aūt oīs in pluribus neceſſario exiſtit, vt in corpore, et in his q̄ circa corpus ſunt. Omne igitur, quod in corpore et circa corpus eſt exiſtens, habitus nomē ſortit. Quare magis proprium quidem habitus erit in corpore, & circa corpus exiſtētibus, ſecundū eā, quę partium eſt diuiſionē, vt in pluribus exi
Vide I Prędicamentus in fine. ſtere. Dicitur autē habere multis modis. habere. n. dicit altera tionē: vt albedinē. & nigredinē: K quātitatē, vt longitudinē. nihil n. aliud eſt dicere albedinē, aut longitudinē habere, q̄ albū, aut longū eſſe. Dicitur ēt vas aliq̄d habere, vt modius triticū: q̄d nihil aliud eſt habere, q̄ continere. Habere quoq; in membro dicimur, vt ī digito annulū: q̄d tantundē eſt dicere, quantū eſt digitū in annulo eſſe. Dicit vir vxorē habere, & recipere vxor virū. hic aūt inſolitus eſt habēdi modus, quo vir habet vel haberi dicatur. hoc aūt habere ni K hil aliud eſt q̄ cohabitare. Quare modi habendi qui dici cōſueuerunt, quinario numero terminant. Fortaſſis quidē eſſent alī modi habendi p̄ter hos, q̄ dicti ſunt: ſed ſi qui ſunt, diligens inquiſitor inueniat. Et quidē de principīs hæc dicta ſufficiant. reliqua vero in eo q̄d de Analyticis eſt, quærantur volumine.

De eo, quod eſt plus, minus ue ſuſcipere. Cap. 8.

DIcitur aūt magis & minus ſuſcipere tripliciter. M Aiunt. n. quidam ſm crementum vel diminutionē eorū quę ſuſcipiūt ſubiectorū. Aliter aūt & alī ipſa quidē q̄ ſuſcipiūtur, in ſuſcipiēte diminui et crescere annuntiant. Alī aūt ſecundū vtrūq;, amborū diminutionē & augmentationē. A primis itaq; inchoantes, q̄ eorū rata ſit ac firma ſnīa manifeſtabo. Siq̄s vero primā & ſecundā deſtruxerit, vtiq; & tertiā deſtruit, q̄

ex

A ex vtraq; conficitur, cõiunctione. Nõ ergo ſm ſuſcipientiũ ipſorũ crementũ vel decremẽtũ, cum magis vel minus aliqua dicunt. Nulla. n. rõ obuiaret dicẽti hominẽ & animal & ſubſtantiã, & cætera conſimilia cũ magis & minus dici, cõcedentibus nobis ſm ſubiecti intenſionẽ & remiſſionẽ quælibet cũ magis & minus dici. Amplius autem equus quidẽ & augmẽti, & diminutionis motũ frequẽter ſuſtinet. dr̃. n. equ⁹ minor vel ma-

B ior lapide quodã, qui nunq; intenſionẽ et remiſſionẽ paſſus ẽ. mons ẽt alio monte maior dicitur, cũ neuter creſcat vel decreſcat. Amplius aũt margarita, albior quidẽ equo dr̃, cui pedẽ albũ contingit habere, hoc autẽ non eſt, quia equus quidẽ in eſſentia à margarita ſuperat. colligere igit̃ oportet vel margaritã quidẽ albiorẽ equo pronuntiari, ſm magnitudinẽ ſubiecti vel paruitatẽ: vel non verũ albiorẽ equo margaritam eſſe: vel nihil

C oĩno magis vel minus dici ſm ſubiectorũ magnitudinem vel paruitatẽ, neq; ſm crementum vel diminutionẽ. Hoc aũt palã ẽ, q ſm magnitudinẽ ſubiecti, margarita albior equo non dr̃: tñ margaritã albiorẽ equo eſſe nõ falſum eſt. Relinquitur ergo nihil ſm magnitudinẽ ſubiecti amplius vel minus dici: ſimiliter aũt neq; ſm paruitatẽ. Amplius aũt neq; ſecundũ ea q̃ inficiunt. Si. n. ſm magnitudinem albedinis vel alicuius cæterorũ D dr̃ aliquid albius aliquo, vel ſecũdũ paruitatẽ minus album, vel quomodolibet aliter: vtiq; & magis alb⁹ equus, vel hõ, vel qd̃libet aliud albius margarita diceť. etenim maior albedinis quantitas equo accidit q; margaritæ. Amplius aũt magis & minus alterũ altero dicit̃, non ſecundum ſubiecti, neq; accidentis crementũ. Qm̃ aũt non ſecũdum ſubiecti crementũ vel magnitudinem aliud paruius alio dicatur, manifeſtum eſt: neque E ergo ſm ipſius accidentis ampliorẽ quantitatẽ. etenim quantitas vltra ſubiectum protendi non põt, qm̃ terminus quantitatis eſt corpus. paruitas autem quãtitati ſupponitur: quare vltra paruum quidẽ ſubiectũ paruitas ipſa non porrigitur. quanto igitur ſubiectum paruius efficitur, tanto paruius quantitas minoratur. Patet itaq; nihil ſm magis & minus prędicari, neq; ſm ſubiecti ſolũ augmentũ vel diminutionem, neq; ſm accidẽ F tis: quare neq; ſm vtrunq;. Opꝫ igitur *ab alia cauſa inuenire, cur magis & minus dicantur. Huiuſmodi vero ſunt ea, q̃ ſunt in voce eorum quæ aduenĩũt, & non ſm ſubiecti vel mobilis crementum vel diminutionẽ, ſed qm̃ eorum quæ ſunt in voce, impoſitioni propinquiora ſunt, ſiue ab eadem remotiora ſunt. de his etenim cũ magis dicuntur q̃ proximiora ſunt ei q̃.

*a. L. alia Inuenire, q̃ cũ magis, &c. Et. a. cod. hẽt, opꝫ igitur ab alia cã ea inuenire, q̃ cum magis & minus dicantur.

ſi ipſa voce eſt impoſitioni, cùm
min⁹ aũt de his q̃ remotiora cõ
ſiſtunt. Vt album dr̃ illud, ī quo
pura albedo eſt. quanto igit ad
vocis impoſitionem accedẽs pu
riori inficit albedine, tanto & cã
didior aſſignabit. & paruũ qdẽ
dr̃, qđ alĩs cõparatũ ſtaturæ di
minutione & quantitate vicit.
quicquid igit eſt qđ in quãtita
tis mẽſura ſuperat, id continuo
parui⁹ pnũtiat. ſiḿ aũt de alĩs.
Dubitabit aũt aliqs, quare hęc
quidẽ cũ magis & minus dican
H tur, ſubſtãtiæ vero minime. hoc
aũt contingit, qm̃ ſubſtantiarũ
impoſitio quidẽ in termino eſt,
vltra quẽ trãſgredi impoſſe eſt.
Addit aũt & de accidentib⁹ qui
buſdã, q̃ ſine magis et min⁹ dr̃:
vt quadrangulus, & triangul⁹,
& ſimilia. non. n. triangulus ma
gis vn⁹ altero dr̃. Cõtingit aũt,
qm̃ in ſubſtantiarũ quidẽ deſi
gnatiõe accipit. etenim quadrã
gulus quãtitas nũcupat. & cor
pus q̃drangulatũ. vel eadẽ, q̃ in
I ſupioribus eſt rõ, hic vetat. qm̃
hmõi ĩpoſitio in termino facta
eſt, vltra quẽ trãſgredi nõ licet.
quẽadmodũ in ſuplatiuis. etenĩ
albiſſim⁹ vel nigerrim⁹ & hu
iuſmodi ſine ampli⁹ ſunt, & mi
nus, eo ꝙ hmõi ĩpoſitio ĩ termi
no ẽ, vltra quẽ porrigi ĩpoſſe eſt,
& citra pmanere. poſſe. n. ſi cõti
git, nullũ ſequit impoſſe. quapro
pter ſi oẽs puncti cõponant, nul
lã faciunt magnitudinẽ: qm̃ pũ
ctus pũcto additus nihil auget.
Eſt aũt generatio ſimplex, & cor
ruptio non cõgregatione nec ſe K
gregatione atomorũ, ſed qñ trãſ
mutat ex aere ſpecificato in hoc
totum. In ſubiecto. n. duo ſunt,
quorũ hæc quidẽ eſt forma ſm
rationem: hæc autem ſm mate
riam. qñ igitur in his duob⁹ eſt
tranſmutatio, generatio & cor
ruptio erit ſimpliciter ſm veri
tatem. Dicit autem ſimplr gene
rari in his magis hoc aliquid &
forma q̃ terra. muſicus hõ cor
ruptus eſt, hõ immuſicus gene
ratus eſt, hõ manet idem: ſiqui
dem in his paſſio nõ eſſet ſm ſe L
muſica & immuſica, his quidẽ
generatio eẽt, his aũt corruptio.

Ideo hominis quidem hæ paſ
ſiones, hominis autẽ muſici &
immuſici generatio quędam &
corruptio. nunc autem eſt ho
minis hæc paſſio manentis mu
ſica & immuſica: ideoq; altera
tio talis eſt. Eſt autem materia
maxime quidem ſubiectum ge
nerationis & corruptionis pro
prie ſuſceptibile. Sed quare di
ſcens non dicitur generari ſim
pliciter, ſed quod generari diſci M
plinatum, hęc determinata ſunt
in Prædicamentis. hæc aũt hoc
aliquid ſignificant & ſubſtan
tiam, hæc aũt quale, hæc autem
quantum. Quæcunque igit nõ
ſubſtantiam ſignificant, non di
cuntur ſimpliciter, ſed ſecundũ
aliquid generari. Et autem cui
ineſt ſecundum naturam moue
ri, vt ignis.

Libri Sex Principiorum finis.

ARISTOTELIS

DE INTERPRETATIONE

LIBER PRIMVS,

SEVERINO BOETHO INTERPRETE:

Cum Auerrois Cordubenſis Expoſitione,
& Leui Gherſonidis Annotationibus,
omnibus nunc primum
à Iacob Mantino Hebræo Medico
in Latinum conuerſis.

SVMMA LIBRI.

De Notis. De Orationis principijs. De ipſa Oratione, Enunciatione, ac ipſius ſpeciebus. De enunciationum oppoſitionibus, ac circa ipſarum veritatem & falſitatem regulis, in quocunq; tempore.

De Notis: Et vt in intellectu, ita etiam in voce verum & falſum reperiri. Cap. 1.

SECTIO PRIMA, ſecúdum Græcos.

PRimum oportet ponere qd ſit nomen, & quid verbū: poſtea quid ē negatio, & affirmatio, & enunciatio, & oratio. Sunt ergo ea, quę ſunt in voce, earum, quę ſunt in anima paſſionum notæ: & ea quæ ſcribuntur, eorum quæ ſunt in voce. Et quemadmodum nec literæ omnibus eædem, ſic nec eædem voces. Quorum tamen hæc primum notæ ſunt, eædem omnibus paſſiones animæ ſunt: & quarum hæ ſimilitudines, res etiam eædem.

In 3. de Anima tex. 39

De his vero dictum eſt in ñs qui ſunt de Anima: alteri⁹ enim hæc ſunt negotiū. Eſt autem quemadmodum in anima aliquando quidem intellect⁹ ſine vero vel falſo, aliquando autem cui iam neceſſe eſt horum alterum ineſſe: ſic etiam in voce. circa compoſitionem enim & diuiſionem eſt verum & falſum.

Circa cōpoſitionē & diuiſionē eſt verum & falſum.

Nomina igitur ipſa & verba conſimilia ſunt ei, qui ſine compoſitione & diuiſione eſt, intellectui: vt homo vel album, quando nō aliquid addit. neq; enim falſum, neq; verum adhuc eſt.

G Signum autem huius eſt. hircoceruus enim aliquid ſignificat: ſed nondum verum aliquid, vel falſum, niſi eſſe vel nō eſſe addatur, vel ſimpliciter, vel ſm tēp⁹.

AVERROIS EXPOSITIO.

Differentia Prima.

DIxit Ariſtote. Oportet primū dicere, quid ſit nomē, quidq; verbū: poſtea quid eſt negatio, & affirmatio: & tādem quid ſit enūciatio, quid quoq; H oratio, quæ eſt genus affirmationis & negationis. Dicim⁹ ergo, ꝙ dictiones, quibus loquimur, ſignificāt primo res, ꝙ in aīa exiſtunt. literæ quoque ſcriptæ ſignificant primū illas dictiones. Et quemadmodū literæ ſcriptæ, i. ipſa ſcriptura, non eſt eadē apud omnes gentes: ita quoq; illæ dictiones, quibus illæ res etiam explicantur, non ſunt eædem omnib⁹ gentibus. & ideo ad placitum, & nō naturaliter ſignificant. At res, quæ in anima exiſtunt, eędem vtiq; ſunt apud omnes: quemadmodum & ipſa entia quorum illæ res quæ in ani I ma exiſtunt, ſunt ſiſitudines & ſignificant ipſa, ſunt eadē naturaliter omnibus. Veruntn̄ tractare de modo, quo illæ res, quæ in anima exiſtūt, ſignificent entia exiſtentia extra animam, nō attinet ad hanc ſcīam: ſed in lib. de Anima de hoc tractabitur.

Dictiones autem in hoc ſimilant illis rebus intellectis. quoniam quēadmodum res poteſt intelligi ſine vero vel falſo: ita quoq; dictio pōt intelligi ſine vero vel falſo: & quemadmodum intellectus alicuius rei poteſt dici verus vel falſus: ita etiam ipſa dictio poteſt dici vera vel falſa. K Verum præterea & falſum reperiuntur in ipſis rebus intellectis, & in ipſis dictionibus ſignificantibus eas, ſi inuicem componantur, vel diuidantur. ſed ſi ſeorſum capiantur, tunc nec verum, neq; falſum ſignificant.

Nomen autem & verbum ſimilia ſunt rebus ſimplicibus, quæ neque verum, neque falſum ſignificant: eò ꝙ ſunt ſine aliqua cōpoſitione, vel diuiſione: vt homo vel album. qm̄, ſi nō additur ei eſt, vel non eſt, tunc nec verum, neq; falſum ſignificat: ſed ſignificat rem indiuiduam, ſine tn̄ aliquo vero vel falſo. Et ideo L cùm dicimus hircoceruum, aut chimeram, neq; verum, neq; falſum ſignificam⁹, niſi addiderimus eis eſt, vel non eſt, ſiue ſimpliciter, vel ſm tempus, & dicamus hircoceruus eſt, vel non eſt, vel chimera fuit, vel non fuit.

LEVI ANNOTATIONES.

Differentia Prima.

DIxit Auerroes. Oportet primū dicere quid ſit nomē, quidq; verbum, &c. Inquit Leui. Cū in hoc libro tractetur de oratione, quę ſuſcipit affirmatio nem & negationem: ideo operę precium fuit, M vt ipſe Ariſ. notificaret primo aliquid de ipſis dictionibus, quatenus ſunt partes orationis, quæ ſunt nomen & verbum. ar ſtatim poſt hoc probabitur ꝙ omnis oratio cōſtat ex nomine & verbo, vt ex nomine & aliquo habente vim vetbi. nam de dictionibus quatenus ſunt partes entis. iam tractauit in ſuperiori libro. D. Poſtea quid eſt negatio. Inquit Leui. Senſus é ꝙ aliqua oratio ſuſcipit affirmationem vel negationem: aliqua vero non, vt poſt hoc probabitur. D. Dicimus ergo ꝙ dictiones, quibus loquimur, &c. Inquit Leui. Per hoc autem intelligit, ꝙ entia ſunt vtiq; eadem in ſe apud oēs genres. nam probatum iam fuit ipſa entia eſſe illa decē prædicamēta ſuperius dicta: & ideo oportet

vt

A vt illæ res, quæ ſunt in aĩa, ſint exemplaria ſignificantia ſuper illa. & q̃m extat aliqua diſceptatio inter Antiquos de hmõi ente in telligibili, quatenus in lib. Metaphyſicę dictum fuit, ſed ad hanc artem non attineat, vt determiner quænã harũ opinionũ ſit verior: ideo vſus eſt hic ſermõne congruo vtri que opinioni. At modus quo vere ſignificẽt, in libro de Aĩa tractabit: deſtructio vero teliquarum opinionum, in libro Metaphyſicę ponetur. Dictiones autem ſignant primo hmõi res in aĩa exiſtentes, quæ quidẽ ſunt eædem apud oẽs gentes. ſed ipſæ dictiones non ſunt eædem apud oẽs gentes: quemadmodum ſcriptura literarũ, q̃ primo ſignificant hmõi dictiones, non ſunt eædem apud omnes gentes. nam vt ſcriptura vnius nõ eſt ſcriptura alterius: ita quoq; res ſe hẽt in dictionibus. & ideo dictiones ſignificant ad
B placitum, & non per naturam. q̃m ſi illæ dictiones ſignificarent p̃ naturam illas res q̃ ſunt eædem, hoc eſt in mente apud oẽs, tũc nõ poſſent hmõi dictiones eẽ diuerſę apud gentes: cum tã ſint diuerſæ, vt ſenſu probatur, & ideo neceſſe eſt vt ſignificent ad p̃ placitum, hoc eſt iuxta decretum horum, qui decreuerũt ita dictiones debere ſignificare. D. Dictiones autem ſimilãtur in hoc illis rebus ĩtellectis. Inquit Leui. Scire debes, q̃ ſciẽtia vel habetur per conceptum ſimplicem, & noſatur apud Arabes formatio: vel p̃ notitiam complexorũ, & nominat̃ apud Arabes verificatio. Simplex igit̃ conceptus eſt notitia rei p̃ dictionem ſimplicem ſignificatæ, hoc eſt quiditatis vnius rei: vt hoīs vel eq. q̃m poteſt concipi eius quiditas vel p̃ ſe, eũ fuerit res nota: vel per id quod ſignificat eius
C definitio, vel deſcriptio. nam definitio & deſcriptio dicuntur etiam cõceptus & formatio, cum nõ quæratur per eas, vtrum res ſit, vel nõ ſit: quod quidẽ eſt ipſa verificatio, i. complexorum notitia. Ipſa autem verificatio quandoq; fit de vna quiditate, quandoque de duabus. Illa autem quæ de vna fit, eſt vt cum quęrimus, vtrum talis res ſit: vt ſi dicatur q̃ homo eſt, & vacuum non eſt. De duabus vero quiditatibus fit, vt ſi quæratur vtrum hoc inſit huic, vel non inſit ei: vt eũ dicitur q̃ ſenſus ineſt homini, & volatus nõ ineſt ei. Ipſum præterea eſſe quandoque reperitur ſimpliciter, hoc eſt abſolute: vt cũ dicitur triãgulo inſunt anguli æquales duobus rectis. q̃m hoc non attribuitur, neque aſcribitur triangulo cum aliquo tempore, ſed quocunq; contigerit tempore. & quandoque ipſum eſſe erit in aliquo tempore: vt D
cum dicitur Socrates erit ambulans, videlicet in tempore futuro. Manifeſtum eſt q̃ ipſa dictio poteſt intelligi, & eſſe intellecta, licet non ſciamus vtrum ſit vel non ſit: quod quidem eſt ipſa verificatio. & poteſt id quod de ea intelligitur, dici verum vel falſum, eũ componitur cum alia quiditate, quæ de ea affirmetur, vel negetur: vel cum verbo eſt, i. verbo ſubſtantiuo, vt antea fuit dictum. Per id vero, quod dixit, q̃ res intellectæ & dictiones, quæ eas ſignificant, cum componũtur ſimul, ſunt duæ quiditates; innuit illam veri ficationem, quæ eſt duabus quiditatib⁹. Et cum dicit, vt homo vel album, cum nõ additur ei eſt, vel non eſt, intelligit actum ſimplicem, nempe formationem. At cũ poſtea dixit, niſi addiderimus ei eſt vel non eſt, & dicatur homo eſt vel non eſt, vel album eſt aut non eſt, intelligit per hoc illam verifica E
tionem quæ fit de vna quiditate: & dicit q̃ nihil differt, ſiue illa quiditas reperiatur, ſiue non reperiatur: vt exemplificat de hircocer uo, & chimera, quę ſunt res, q̃ nõ reperiunt.

De Nomine Cap. 2.

NOmẽ igitur eſt vox ſignificatiua, ſm placitum, ſine tempore, cuius nulla pars ſignificatiua eſt ſeparata. in nomine enim quod ẽ equiferus, ferus nihil per ſe ſignificat, quẽadmodum in oratione, quæ eſt equus ferus. At vero non quem admodum in ſimplicibus nomi F
nib⁹, ſic ſe habet in compoſitis. In illis enim nullo modo pars ſignificatiua eſt: in his autem vult quidem, ſed nullius eſt, ſeparata. vt in eo quod eſt equiferus hoc quod eſt ferus, nihil ſignificat p̃ ſe. Secundum placitum vero, quoniam natura, nominum nullum eſt, ſed quando fit nota. quoniam deſignant & illiterati ſoni, vt ferarum: quorum nullum nomen eſt. Non homo vero nõ

eſt

G est nomen. at vero nec positum nomen est, quo illud oportet appellare. neq; enim oratio, neq; negatio est: sed sit nomen infinitum: qm̃ similiter in quolibet ẽ, & quod est, & quod non est.

Philonis autẽ, aut Philoni, & quæcunq; talia sunt, nõ sunt nomina, sed casus nominis. rõ autem ipsorum est, in alijs quidẽ eadem: differunt autem, qm̃ cũ est, vel fuit, vel erit, neq; verum, neq; falsum est, nomen vero semper. vt Philonis est, vel non est.

H nondum enim neque verum dicit, neque falsum.

Sermo de Nomine.

AVER. NOmen autem est dictio significãs ad placitum, aliquã rem sine tempore, cuius nulla pars seorsum sumpta significat partem illius rei: siue illud nomen sit simplex, vt Socrates, & Plato, vel compositum, vt Seruiregius, cùm fuerit nomẽ alicuius hominis sic nominati. nam si seorsum sumat ab hoc nomine seruiregius, quod est nomen alicuius hominis, seruus, vel rex nullam par

I tem profecto significabit illius rei, quam significabat, cùm dicebamus seruiregiũ. veluti in lingua nostra, seruus regis significat, cùm volum⁹ significare seruum ipsius regis. nã seruus ibi significat partẽ illius rei, quam significabat seruiregius: & similiter re significat partẽ rei (& vt apud Latinos Antoninus pius.) In hoc tamen differunt nomina simplicia à compositis, vt seruus Socratis, & dominus Platonis: ꝙ pars nominis simplicis, quæ est vna syllabarum, ex quibus cõponitur illud nomen, nihil penitus significat, neq; p K se, neq; per accidens: vt est litera S. ex Socrate. sed pars nominis compositi põt per accidens tñ aliquid significare separata: vt si contigerit vt aliquis, qui nominatur seruus regis, sit seruus regis: & aliquis qui vocetur Antoninus pius, sit pius. In definitione præterea nominis additur ad placitum: quia dictiones, quibus loquuntur homines, non significant fm naturã: sicut sunt plures dictionum, quibus cætera animalia bruta loquacitant: quæ quidem sunt dictiones, quæ non scribuntur. nã dictiones, quibus plura animalia gar L rulant, cõstant quidem ex syllabis, ex quibus constant dictiones, quib⁹ homines loquuntur, vel ex syllabis constantibus ex literis similibus eis in organo prolationis, & sunt significatiuæ rerũ propriarũ, ac sibi peculiariũ, scilicet ipsismet animalib⁹.

Nominum autem aliud finitum, aliud infinitũ. Nomen finitum est illud, quod significat ipsos habitus rerũ: vt homo, & equus. infinitum vero est illud, quod constat ex nomine habitus prædicti, & dictione, non in illa scilicet lingua, in qua est in vsu hmõi nomen. vt cùm dicim⁹ M non homo, nõ animal, & hmõi nomen dr̃ infinitum: quia non potest dici simplr nomen, quia non significat rem possessam seu habitũ. neq; est ẽt res negatiua. nam eius significatio, est significatio nominis in cõpositi: licet sit compositũ. & ideo potest fieri negatiuum, quẽadmodum nomen finitũ. Nomẽ præterea cũ est in genitiuo, vel accusatiuo, vel alio casu, vel mutat aliqua alia sibi mutatione, tunc non dicitur simplr nomen, sed nomẽ casuale. Nomin⁹

ergo,

A ergo, aliud obliquũ, aliud non obliquũ: & definitio ipſius noīs amplectitur vtrunq; ſimul. Intereſt tñ inter obliquum, & non obliquum nomen, vt in lingua Arabica patet, q̃ ſi noībus obliquis adiungat verbũ fuit, vel erit, vel eſt, & dicatur Socrati fuit, vel Socratem erit, aut Socrates eſt, nihil veri vel falſi ſignificabit. at nomen rectum, ſi addatur ei aliqđ horum verborum, verũ vel falſum ſignificabit: vt ſi dicatur Philo fuit, vel Philo eſt. Hæc itaq; ſunt, q̃ Ariſ. narrauit de definitione nominis, & eius ſpeciebus.

B

Sermo de Nomine.

LEVI. Dixit. Nomen autem, &c. Inquit Leui. Senſus eſt, q̃ dictio ſit genus ad illas dictiones, quibus homines loquuntur, & loquacitant atq; garrulãt animalia bruta. nam dictiones, quibus hoſes loquuntur, ſignificant ad placitum eorum. ſed non ita res ſe habet de dictionibus, quæ in vſum animaliũ irrationalium veniunt: quia ſemper ſignificant rem determinatam, ſecũdum eorum naturam, non ad placitum. D. d. ſine tempore, &c. Ideo appoſuit hoc, vt diſtingueret hanc dictionem ab illa, quæ cum hoc, quod ſignificat rem, adhuc ſignificat tempus: & eſt ipſum verbum. vt ambulabit, ambulauit, reliquum vero quod in definitione ſumptum eſt, manifeſte cõſequitur ipſam dictionem,

C per quod quidem diſtinguit nomen ab oratione, quæ ex duabus conſtat dictionibus; quarum vna ſignificat partem illius conceptus, quem ſignificabat totum. & hoc non poteſt fieri in vna dictione niſi per accidẽs, vt ipſemet dicit. nihilominus non ſignificat partem rei, quam ſignificabat illud totum: licet aliquid ſignificet, vt ipſe dixit. D. d. Nominum aũt aliud finitum, aliud infinitum, &c. Inquit Leui. Iam declarabit poſt hoc, q̃ nomen infinitum idem ſignificat, quod ipſa priuatio: cuius deſcriptio iam data fuit in libro prædicamentorum. & ideo, vt ſua fert ſententia, magis congruit exemplũ eius, nõ videns, vel non iuſtus: q̃n dicere nõ videns, idem ſignificat quod dicere cæcus, & dicere non iuſtus, quod eſt dicere iniuſtus, quod eſt priuatio. Sed non homo ſignificat non huiuſmodi priuationem: q̃n cum priuatur D
ab ipſo humanitas, vt equus, & aſinus, verbigra. non ſunt apti habere ipſam. & ideo huiuſmodi priuatio eſt illa, de cui⁹ natura eſt, vt reperiatur alicui parti generis: & non eſt illa priuatio, quæ in libro Prædicamentorũ definita fuit. Videtur tñ, q̃ nomen infinitũ in lingua, in qua eſt in vſu, dicatur de omni re, de qua dicitur nomen priuationis abſolute. Priuatio vero abſoluta & ſimpliciter, vel dicitur de ea priuatione, quæ i libro Prædicamentorum eſt definita, vel de ea re, q̃ eſt apta reperiri alicui ſpeciei eius, vt priuatio organorũ maſculineitatis, vt ita loquar, ab ipſa fœmina eiuſdem ſpeciei: vel quæ eſt apta reperiri alicui generi eius, vt priuatio volatus, ab aĩali greſſibili. D. d. Et ideo põt fieri negatiuum. quia poſſumus dicere non iuſtus, non eſt bonus, ac ſi non iuſtus ſit ſubiectum aliquod, vel dicatur Socrates nõ eſt E
non iuſtus. D. d. Nomen præterea cum eſt in genitiuo, &c. idem contingit in lingua noſtra Hebraica in aliquibus noſbus, quorum vltima litera eſt, he, vt Ieremiæ.

De Verbo. Cap. 3.

VErbum autem eſt, quod conſignificat tempus, cuius pars nihil ſignificat ſeorſum, & eſt ſemper eorum, quę de altero prædicantur, nota. Dico autem quod conſignificat tempus. vt valetudo quidẽ nomen eſt: valet vero verbum. conſignificat enim nunc eſſe: & F
ſemper eorum quæ de altero dicuntur nota eſt, vt eorum quæ de ſubiecto, vel in ſubiecto ſunt. Non valet autem, & non laborat non verbum dico: conſignificat enim tempus, & ſemper de aliquo eſt. Differentiæ autem huic nomen poſitum non eſt: ſed infinitum verbum ſit: quoniam ſimiliter in quolibet eſt, & quod eſt, & quod non eſt. Similiter autem & valebit, &

valebat

G valebat non verbū eſt, ſed caſus verbi. Differunt aūt á verbo, ꝙ hoc quidem præſens conſignificat tēpus, illa vero id quod circumcirca eſt. Ipſa igitur ſm ſe dicta verba nomina ſunt, & ſignificāt aliquid: cōſtituit enim qui dicit intellectū, & q audit, quieſcit. ſed ſi eſt vel nō eſt, nondum ſignificat. neq; enim ſignū eſt rei eſſe vel non eſſe: neq; ſi ip
*a. ipſum ſūm ens dixeris nudum. ipſum
ꝓ ſeipſum enim nihil eſt, conſignificat autem compoſitionem quandam,
H quam ſine compoſitis non eſt intelligere.

Sermo de Verbo.

AVER. VErbum eſt dictio, quę rem aliquam, atq; tempus illius rei ſignificat. & illud quidem tribus perficitur temporibus, nempe præterito, & præſenti, atq; futuro: nullaq; eius pars ſeorſum ſumpta aliquid ſi
Verbi proprietates. gnificat. & hoc autem per ſe. Propriumq; ipſius verbi eſt, vt ſemper aliquid enunciet, non ꝙ de eo enuncietur: & ꝙ ſemper ſit prædicatum,
I & non ſubiectum. & ideo ſemper ſignificat rem, quæ de alio ſolet prædicari. & hoc vel erit per modum, quo ſignificabit ipſam prædicationem, & copulationem prædicati cū ſubiecto. & hoc quidem fiet, qñ fuerit ipſum met appoſitū, & enuncians: vt cùm dicitur, Socrates ſanatur, & conualuit, Socrates ambulabit. vel erit per modum, quo ſignificet copulationē prædicati cū ſubiecto, cùm fuerit aliquod nomē: vt cū dicitur Socrates eſt animal. Prædicatū præterea, qnod ſignificat copulationem eius cum ſubiecto, vel erit ex his, quæ dicunt eſſe in ſubiecto, K videlicet cū fuerit aliquod accidens exiſtens in ſubiecto: vel erit ex his q̄ dicunt de ſubiecto prædicari, cū fuerit ipſum ſubiectū pars ſubiectiua prædicati. Id vero, quod in definitione verbi additur, ſ. quod cū hoc quod ſignificat aliquā rem, ſignificet adhuc tps illius rei, ē vtiq; dfia, qua diſtinguit verbum à noīe. nam hoc quod dicimus valet, qđ eſt verbum, ſignificat vtiq; idē, quod ſignificat valetudo, quæ eſt nomen: ſed adhuc ſignificat tps præſens, vel futurū, in quo reperit valetudo. nam apud Arabes p̄ſens & futurū tēpus L cōfunduntur. quamobrē vnicā habent probationē quæcūq; de p̄ſenti ſeu de futuro dicunt. Verborū inſup, aliud finitū, aliud infinitū. Finitum aūt eſt, qđ ſignificat id, quod ſignificat nomen finitū, & tps illius rei. Infinitū vero, qđ ſignificat eam rem, quā ſignificat nomen infinitū, & tps illius rei: & ē priuatio rei, quā ſignificat nomen finitū, hoc eſt illa priuatio, quæ in Libro Prędicamentorū definita fuit. vt cū dicimus nō Cap. de oppoſitis. valet. ſignificat enim id, quod ſignificat non valetudo, & tps illius rei.

Verbū vero infinitū eſt vnū ex ge M neribus verbi, cùm ſubingrediatur definitionem verbi ſimpr ſuperius dictā: & habet ꝓprietatē ipſi⁹ verbi iā prædictā, quæ ſcilicet eſt, vt ſignificet ſemp id, quod ſolet de alio prædicari, ſiue prædicatione rei de ſubiecto, ſiue in ſubiecto. vocatur autem hoc verbum infinitum, quia deriuatur à nomine infinito. Hūiuſmod verba infinita non dantur in lingua Arabica: quēadmodū neq; nomē infinitū datur apud Arabes.

Verborū rurſus, aliquod eſt obliquum,

A quum, aliquod vero nõ obliquum: & eſt illud, quod ſimplr vocat verbum. Verbum non obliquum, eſt illud, quod apud plures gentes ſignificat tempus præſens. obliquum vero ſignificat illud tempus, quod circumcirca tempus præſens reperit: & eſt ipſum præteritum, & futurum. In lingua tamen Arabica non dat propria nota temporis præſentis: ſed eſt cõis nota tam præſenti q̃ futuro. & ideo ſtatuerunt eorum Grã matici, cùm volunt futurum ſignificare, præponunt ipſi verbo, notã, vt, vel, q̃: vt q̃ ſanet, vt ambulet. Præ-

B ſens autem tempus eſt illud, quod capitur à noſtra cogitatione exiſtẽs in actu, & determinatũ: vt cùm dicimus hanc horam, & hoc inſtans. & ideo nomẽ temporis ſimpliciter dr̃ de præſenti, quia eſt magis notum vulgo. & in relatione ad ipſum intelligitur tempus pręteritũ, & futurũ: quia præteritum tẽpus eſt illud, qđ hoc præcedit tempus: futurũ vero quod eſt poſterius ipſo. At vtrũ id, quod de tempore imaginamur, ita ſe habeat in re vt imaginamur: vel

C non ita res ſe habeat, non eſt p̃ſentis conſyderationis. Verbum præterea ſimilatur nomini, & communicat cum eo. qm̃ cùm ſimplex profertur, intelligitur per ipſum aliquid ſufficiens in ſe: quemadmodum in noſe fit, ſi ſimpliciter ſeorſum proferat. & ideo cùm audiẽs ipſum audierit, acquieſcit: licet per hoc non intelligat, vtrum illa res quouſq; fuerit vel non fuerit: vt cùm dicimus fuit, aut erit. & hoc qm̃ hæc verba ſunt enunciatiua per ſe. ſed cũ fuerint copulæ, & coniunctiones non poterit intelligi p ipſa aliquid, qđ ſit ſatis in ſe: vt accidit in ipſis propõnibus. nã

ꝓpoſitio ſignat cõpoſitionẽ ꝓdicati cũ ſubiecto. ipſa aũt cõpoſitio nõ põt intelligi, niſi intelligant res cõpoſitę. hoc aũt fit, cùm fuerint copulæ & coniunctiones: vt cùm dicim⁹ Socrates eſt ſciens, vel non eſt ſciẽs. Duplex itaq; eſt verbũ, aliud quidẽ ſm ſe intell̃m: & eſt illud verbũ, qđ eſt de ſe indicatiuũ. Aliud vero, qđ non eſt de ſe intell̃m: & eſt verbum copulatiuũ, qđ vocat verbum ſubſtantiuũ. Hoc itaq; totum eſt id, qđ de noſis & verbi definitione, atq; eorum ſpẽbus neceſſarijs, ex quarũ diuerſitate propõnes diuerſificantur, Ariſto. tradidit in hoc loco. De præ E poſitionibus vero in libro Poeticæ mentionem faciet. D

Sermo de Verbo.

DEinde d. Verbum eſt dictio quæ rẽ aliquam atq; tempus illius rei ſignificat, &c. Inquit Leui. Horũ dictorũ ſententia eſt, q̃ dictionum, aliquæ ſignant aliquam rem, aliquæ vero nõ, ſed tempus rei, vt eſt verbũ ſubſtantiuum eſt, qñ eſt veluti copula: vt cũ dr̃, Socrates eſt albus, qu ia nũc verbũ illud eſt, non ſignificat rẽ aliquam, ſed tẽpus illi⁹ rei, hoc eſt tempus, quo albedo ineſt Socrati. & eadem eſt ratio de præpoſitionibus & coniunctionibus, vt ad eum, vel in eo, & ex ab, eum, & alia id genus. Sed dictio, q̃ ſignificat verbum, ſignihgnificat p ſe rẽ aliquam cum reliquis differentijs narratis in hac definitione. D. d. atq; tempus illius rei. Per hoc differt verbum a noſe. nam iam dictũ fuit nomen ſignificare rem expertem tpis. Et p id quod dicit, nullaq; ei⁹ pars ſeorſum ſumpta aliquid ſignificat p ſe: differt verbũ ab oratione. In hac tñ definitione non dixit ad placitum ſignificatiua, quia dictiones, quibus aĩalia irrationalia loquacitant, non ſignificant tempus illius rei. D. cum dicit q̃ proprium ipſius verbi eſt, vt ſemp ſit enuncians, non enunciatũ de eo, intel igit q̃ id, quod volumus notificare in ipſa enũciatione, eſt ipſum verbũ: hoc eſt, verbũ ineſſe ipſi noſ, vel negati ab ipſo. & ideo ſignat tẽpus relationis, ſeu attributiõis ꝓdicati ad ſubm, quod

LEVI.

F

G quod eſt ipſum nomen. & ideo eſt prædica
tum non ſubiectum. nam id, de quo enun
ciatur, eſt ſubiectum in oratione: licet poſte
rius ſonet. nam licet dicat ambulabit Socra
tes, tñ per hmõi enunciationem, volumus
notificare ambulationem ineſſe Socrati. &
ideo ſemp ſignificat rem, q̃ eſt apta prædi
cari de alio. Verbũ præterea, qñq; eſt enun
ciatio per ſe, ſ. vt ſit vnum verbum ſignifi
cans aliquam rem, & tp̃s illius rei: vt cũ dici
mus, ambulabit. & qñq; erit enunciatio p
participium: vt cum dicimus, erit ambulãs.
nam habet vim ipſius verbi. Id vero, quod
dicit Auerroes, verbum qñq; ſignificare tẽ
pus præſens, nõ eſt verum in lingua noſtra
Hebraica. qñ verbum ita ſe habens, opor
ter vt ſit nomen denominatiuum, ſeu partici
H pium: vt cum dicimus ambulans vel iacẽs,
quod Hebraice ſignificat ẽt ambulat iacet.
ſi hoc verbum ergo ſignificaret naturaliter
tempus præſens, tunc quemadmodum non
decet dicere, erit, ambulabit: ſeu reperiẽ, vel
ambulauit, p tempora diuerſa, ſ. præteritũ
& futurũ: ita nõ decet dicere, fuit ambulãs,
aut erit ambulãs. In lingua tñ hñſa eſt in fre
quẽti vſu, ppea quia hæc dictio ambulans ẽ
nomen: non propterea q̃ ambulãs, qđ He
braice ſignificat ẽt ambulat, ſignificet tem
pus præſens. nam hac ratione hoc non de
cet. & Alfarabius ẽt dicit hoc non eſſe verbum. Poſſumus tñ dicere, q̃ apud Græcos
datur dictio ſignificans rem, & tempus præ
ſens: qñ in lingua Latina reperitur dictio ſi
gnificans naturaliter rem, & tempus p̃ſens:
licet in alijs linguis nobis cognitis non repe
riat hoc. Verbum aũt ſubſtantiuum qñq;
I eſt enunciatio, i. verbum in ipſa verificatio
ne vnius quiditatis: vt cum dicimus homo
eſt. & qñq; eſt copula, hoc ẽ cum affirmat
ſcilicet aliquid de aliquo, vel negat aliquid
ab aliquo: vt cum dicimus Socrates eſt am
bulans, vel Socrates non eſt ambulans. Sed
qñ eſt copula, nihil ſignificat de ſe: vt cum
dicimus, Socrates eſt iuſtus. nam cum dici
mus Socrates eſt iuſtus, non intelligim⁹ So
cratem eſſe: ſed q̃ iuſtitia ineſt Socrati. &
ideo cum dicimus, eſt, non intelligit aliq̃d
in ſe ſufficiens ſibi: qñ non poteſt intelligi
compoſitio ſine intelligentia rerum com
poſitarum. Sed cum ex ipſa enũciatione in
telligat aliquid per ſe exiſtens, & ſibi ſuffi
ciens, cum nihil aliud quæratur per ipſam,
q̃ q̃ res reperiatur: licet non cognoſcamus
illam rem, nihilominus iam intelligim⁹ ex
ipſa rem aliquam, ſcilicet ipſum eſſe, & tempus il
lius rei: vt cum intelligim⁹ per verbum am K
bulabit ipſam ambulationem, & tẽpus am
bulationis. At cum illud eſſe, ſeu eſt, ſit velu
ti copula aliqua, vt cum dicimus eſt ſciens,
tunc non intelligitur eſſe ſimpliciter, & ab
ſolutum, ſed eſſe coniunctum & copulatũ
hoc ipſum eſſe ſcientem. & hoc eſt manifeſ
ſtum. Hæc autem verba & eis ſimilia, qñq;
ſunt verbum, quandoque copulæ. Cumq;
ergo ſunt verbum, tũc verificatur de eis id,
quod in definitione verbi dictum eſt. ſed
cum fuerint copulæ, nõ verificabitur id de
ipſis. Et hæ copulæ & coniunctiones diffe
runt ab alijs coniunctionib⁹, vt ſunt, in, ab,
ad, de, ſuper, & his ſimilia: cum ſignificent
prædicationem prædicati de ſubiecto, & tẽ
pus illius prædicationis. iſtæ autem aliæ cõ
iunctiones non efficiunt illud. & ideo hæ
copulæ vocantur proprie verba ſubſtãtiua. L

De Oratione: Enunciatione, una ac pluri: Affirmatione & Negatione, ac Contradictione. Cap. 4.

ORatio autem eſt vox ſignificatiua, cuius partiũ aliqua ſignificatiua eſt ſeparata, vt dictio, ſed nõ vt affirmatio *vel negatio. vt homo aliquid ſignificat, ſed nõ quod eſt aut non eſt: ſed erit affirmatio vel negatio, ſi quid additum fuerit. Sed nõ hominis ſyllaba vna, neq; e nim in eo, quod eſt ſorex, rex ſignificat, ſed vox nunc eſt ſolum. In duplicibus vero ſignificat quidem aliquid, ſed non ſecundum ſe, quemadmodum dictum eſt. *Eſt autem oratio omnis quidem ſignificatiua, nõ autem ſicut inſtrumentum: ſed quemadmodum dictum eſt, ſecundum placitum. Enunciatiua vero non omnis: ſed in qua verum vel falſum eſt. non autem in omnibus ineſt, vt deprecatio

*Mul. co. nõ habẽt vl negatio

M

*a.l. addit in ſupioribus.

catio oratio quidē eſt, ſed neq; vera, neq; falſa. Cęteræ igitur relinquātur. Rhetoricæ enim, vel Poeticæ conuenientior eſt conſyderatio: enuntiatiua vero prę ſentis eſt ſpeculationis. Eſt autem vna prima oratio enuntiatiua affirmatio, deinde negatio: aliæ vero omnes coniunctione vna. Neceſſe eſt autem omnē enuntiatiuam orationē, ex verbo eſſe, vel ex caſu verbi. etenim hominis ratio, niſi addatur, aut eſt, aut fuit, aut erit, aut aliquid huiuſmodi, nondū oratio enuntiatiua eſt: quoniā vnum quiddam eſt, & non multa animal greſſibile bipes. non enim eò q̄ propinquæ partes dicūtur, vna erit. eſt autē alterius hoc tractare negotiū. Eſt autē vna oratio enuntiatiua, quæ vnum ſignificat, vel cōiunctione vna: plures autem, quæ plura, & non vnū, vel inconiunctæ. Nomen igit, vel verbū dictio ſit ſolum: qm̄ non eſt dicere ſic aliquid ſignificantem, voce, vt enuntiare, vel aliquo interrogāte vel non, ſed ipſo ſponte proferente. Harum aūt hæc quidē ſimplex eſt enuntiatio, vt aliquid de aliquo, vel aliquid ab aliquo: hæc autē ex his compoſita, velut oratio quędam iam cōpoſita. Eſt aūt ſimplex enūtiatio, vox ſignificatiua de eo quod eſt aliqd, vel non eſt, quēadmodū tpa diuiſa ſunt. Affirmatio vero eſt enuntiatio alicuius de aliquo. Negatio vero enūtiatio alicuius ab aliquo.

Vide. 7. & 8. Meta.

Quoniam aūt enuntiare eſt, & quod eſt, nō eſſe: & quod nō eſt, eſſe: & quod eſt, eſſe: & quod nō eſt, nō eſſe: & circa ea quæ extra præſens, tēpora ſunt, ſiſſ: omne vtiq; contingit quod quis affirmauerit, negare, & quod quis negauerit, affirmare. Quare manifeſtū eſt, q̄ omni affirmationi oppoſita eſt negatio, & omni negationi affirmatio. Et ſit hoc cō tradictio, affirmatio & negatio oppoſitæ. Dico aūt opponi eiuſdem de eodē, non aūt æquiuoce, & quæcunq; cætera talium contra ſophiſticas determinauimus importunitates.

Sermo de Oratione.

ORatio eſt interpretatio ſignificans aliquid, & quælibet eius partium primarum, hoc eſt ſimplicium, ſignificat quidem ſeorſum p modum intelligentiæ & conceptionis, non per modum affirmationis & negationis. vt cùm dicimus, hō, animal. nam interpretatio huius dictionis homo, quæ eſt vna pars eiꝰ, aliquid ſignificat per modum conceptionis, non ea ratione, qua hoc ſit vel non ſit. ſimiliter & interpretatio huius dictionis animal, quæ ē ſecūda pars huius orationis. Id autem quod appoſuit in ipſa definitione orationis, dum dicit, q̄ vna eius partium primarū ſeorſum ſumpta aliquid ſignificat, eſt differētia qua diſtinguitur oratio à nomine. nam pars nominis ſimplicis, quæ eſt ipſa ſyllaba, nihil ſignificat penitus. Nominis quoq; cōpoſiti pars nihil ſignificat, niſi per accidens: vt ſi contingat vt nomen alicuius ſit ſeruus regis,

AVER. Inquit Iacob interpres, in lingua tum Arabica cū Hebraica, articulus, q̄ p̄ponit nomini, qđ eſt ſubiectū, habet vim verbi ſubſtantiui & ita vt idē ſit dicere ipſe homo aſal, & dicere hō eſt animal.

G regis, qui ſit re vera ſeruus regis.

Oratio aũt ſignificat ad placitum, non nãtr, neq; eo modo, quo cuilibet rei cõpoſitæ datur interpretatio cõpoſita ſignificans eam. quæ ſignificatio in nulla alia interpretatione reperit: quemadmodum nõ reperit actio alicuius inſtrumenti ſine ipſo inſtro. multi enim putant ipſas interpretatiões ita ſignificare. Alij vero putant ipſas interpretationes naturaliter ſignificare, ſine aliqua noſtra electione penitus: tam electiõe cõpoſitionis per inſtitutionẽ, q̃ electione cõpoſitionis naturalis: vt putant qui aſſerunt dari cõpoſitiones interpretationum, quæ ſignificant vnamquãq; rem ſm̃ naturã. Oratio præterea alia ꝑfecta, alia imperfecta. perfecta vero alia indicatiua, alia nõ indicatiua: vt eſt imperatiua, deprecatiua, optatiuaq;. Hic tñ de indicatiua oratione ſermo eſt. de reliquis aũt orationibus perfectis in Libro Rhetoricorũ, & Poeticæ ipſe tractabit: quemadmodũ de generibus orationũ imꝑfectarũ, quæ ſunt ipſæ definitiones, & deſcriptiones in libro Poſteriorum perſcrutabitur.

H

Oratio ꝑterea enunciatiua eſt illa,

I quæ vera vel falſa denominatur: & eſt vel ſimplex, vel compoſita. Simplex aũt ex vno ſubiecto atq; vno prædicato cõſtat, nõ ex plurib⁹ ſubiectis vel ꝑdicatis. & hæc eſt duplex. vna é & prima, ipſa affirmatio: alia vero ſecunda & poſterior ipſa negatio. Cõpoſita vero eſt, quæ ex duabus conſtat orationibus ſimplicib⁹. Simplex aũt oratio erit vtiq; vna, cùm ſubiectũ eius ſignificabit vnã rem: ſiñ & prædicatũ. dicitur tamẽ plures, cùm prædicatũ plura ſignificat, vel ipſum ſubiectũ, vel vtrũq;. Compoſita vero dicitur vna, ꝑ con K iunctionẽ quę eam cõiungit: eritq; plures, cùm nullã habuerit coniunctionẽ quæ eam coniungat. Et ideo omnis oratio vel é vna, vel plures. & ſi vna, vel propterea q̃ eius ſubiectum & prædicatũ vnã ſignificant rem, vel ꝑp coniunctionem qua cõiungitur: & ſunt quidé illæ orationes, quæ pluſquã vnum ſubiectũ, & vnũ prædicatum obtinent: vt ſit ex cõiunctione conditionaliũ, & prędicatiuarum. Nam cõditionales ſunt vna ex coniunctione, quæ eſt ſignũ cõditionis: vt cũ dicim⁹, ſi eſt ſupra terrã Sol, dies eſt. nã hęc duo ſimplicia, nempe, ſi Sol eſt ſupra terram, dies eſt, faciunt vtiq; vnã orationẽ. Prædicatiuæ vero orationes ſunt q-dem vna ꝑ coniunctionem, quæ eſt terminus medius: vt cùm dicimus homo eſt animal, & animal eſt corpus: vt poſt hoc dicetur. Dicit aũt oratio plures, vel quia eius prædicatum, vel ſubiectũ, vel vtrunq; plura ſignificant: vel quia non habent copulam, qua copulent. Oratio præterea prædicatiua eſt illa, quæ cõſtat ex nomine & verbo. vel ex aliquo, quod officio verbi fungit pro coniunctione prædicati cũ ſubiecto. nã M oratio ꝑdicatiua, cuius prædicatum eſt nomẽ, & ſubiectum ẽt eſt nomẽ, non põt fieri ſine verbo, vel aliquo alio, quod ſtet vice verbi, qđ ſignifi cet coniunctionẽ prędicati cũ ſubiecto. & hoc ſiue actu & explicite, vt fit in alijs linguis pręter Arabicam: aut in potentia occulta, vt frequentiſſime fit in lingua Arabica. nã cũ in hoc tria reperiãtur, nempe ſubiectum & prædicatum, & relatio coniungens prædicatũ cum ſubiecto: ideo fuit neceſſariũ hic ẽt connume

Quo pacto ꝓpõnes & cõditionales & ꝑdicatiuæ fiant vna

L

rare

A rare tres dictiones: quarũ vna ſignificabit prędicatum, alia vero ſubiectũ, & alia relationẽ ipſius coniunctionis. Et illa dictio, quæ ſignificabit coniunctionem prædicati cũ ſubiecto, poterit quidem ſignificare hmõi coniunctionem tempore præterito, aut futuro, aut præſenti: vt ſi dicat Socrates eſt nunc doctus, aut Socrates fuit iã doctus, vel Socrates erit, ſ. adhuc doctus. poterit tñ ſignificare coniunctionẽ nõ ſub aliquo tẽpore contẽtam. & hæc eſt ipſa prędicatio neceſſaria: vt cũ quis dixerit, trianguli anguli ſunt
B ęquales duobus rectis. ſed in lingua Arabica non reperitur dictio, quæ ſignificet hoc mõ cõiunctiõis, quẽadmodũ reperit in alijs linguis. ſed dictio q̃ in lingua Arabica videtur eſſe conformior illi, eſt hæc dictio ipſum, vt cũ dicimus Socrates ipſe animal. aut dictio reperit, vt cũ dicimus Socrates reperitur animal.

Nomen prętera & verbum, nec verũ neq; falſum ſignificãt: oratio vero verũ vel falſum signñat. Vocat aũt oratio verũ vel falſum ſignificans, p̃dicatiua, atq; propoſitio. & ipſa propõ, alia eſt affirmatio, alia ve-
C ro negatio, affirmatio vero vt eſſe appoſitio alicuius rei ſup aliquã rẽ: at negatio eſt ablatio rei à re. & id qđ ex hoc conſtituitur, dr̃ oratio cõpoſita. Deſcribit iterũ oro ſimplex ſic, Oratio ſimplex eſt enũciatio, ſignificãs rẽ eſſe vel nõ eſſe, vel p̃ſenti tpe, vel ẽt futuro, aut p̃terito, aut abſolute. Affirmatio aũt ẽ enũciatio, affirmãs aliqd de aliquo. Negatio vero eſt enũciatio, auferẽs aliqd ab aliquo. Et cũ poſſit fieri enunciatio per orationem. quatenus eſt in anima, de re, quę eſt extra animam, qđ non ſit: & de re quæ nõ eſt q̃ ſit: & D
de re q̃ eſt, q̃ ſit: & de re quę nõ eſt, q̃ non ſit: & hoc ſiue enunciatione ſimpliciter, ſiue aliquo trium temporũ, quæ ſunt præſens, præteritũ, & futurũ: poterit ergo contingere, vt quodcũq; quiſpiã affirmauerit, alter neget: & qđcunq; negauerit, alter affirmet. Sequit ergo, vt omni affirmationi detur negatio oppoſita, & oĩ negationi affirmatio. Hoc aũt intelligit ea rõne, qua affirmatio & negatio ſunt in anima, & non quatenus ſunt extra animã. nã res extra animam affirmatæ, nullã habent negationem oppoſitam: neq; E
res negatæ, affirmationẽ oppoſitã. conſyderatio .n. de affirmatione & negatione eſt, prout ſunt in anima. Negatio vero & affirmatio ſunt vere oppoſita, cum id, qđ de eis prędicatur, fuerit idẽ oĩ ex parte, identidẽ & ipſum ſubiectũ. Sed ſi nõ fuerit idẽ, vel propter æquiuocationẽ aliquam, vel aliqua alia hmõi, de quibus in libro Sophiſticarum rõnum admonebimus, tunc affirmatio & negatio non erunt oppoſitæ.

Sermo de Oratione.

DIxit. Oratio eſt interpretatio ſignificans aliquid, &c. Inquit Leui. Intelligit per id quod dicit, eſt interpretatio ſignificans aliquid, ſ. ſignificatione conceptiua ſimplicis, quæ formatio dicitur, ſeu prima apprehenſio, & in hoc communicat quælibet oratio: videlicet q̃ quælibet oratio habet ſignificationem primæ intentionis, ſeu rei ſimplicis & incomplexæ, vt aiunt, quam Arabes formationem vocant: licet habeat quoque ſignificationem complexorum: ſeu ſecundæ intentionis, vt dicunt: quam Arabes verificationem vocant, vt poſt hoc declarabit. patet ergo q̃ quicquid habet ſignificationem verificatiuam & complexorum, habet etiam formatiuam & incomplexorum, & nõ ecõtra. Sed cum intelligat p hanc ſignificationem, illã formalem, ſeu incomplexorũ, & LEVI. F

G nomen & verbum etiam eodem modo ſignificent, ideo oportuit diſtinguere in hac definitione ipſam orationem à nomine & verbo. & ideo dixit in hac definitione, & q̃libet eius partium primarum ſignificat ſeorſum: quia quælibet partium ſimplicium ſignificat ſeorſum, per modum conceptionis & primæ formationis: hoc eſt q̃ quælibet eius partium primarum, quæ ſunt nomen & verbum, vt poſt hoc declarabitur, aut ipſum nomẽ, & id quod habet vim verbi, ſignificat partem rei, quam ſignificauit ipſum totum complexum, per modum cõceptionis primæ, & formationis, & non partẽ rei, quam ſignificauit ipſum totum complexum per modum verificationis, ſeu cõplexorum cognitionis: quia hoc eſt impoſſibile. Et propter hoc, etiam debemus intelligere q̃, cum ipſe dicit, ſignificans aliquid,
H nõ intellexit ſignificationem verificatoriã, ſeu complexorum. quia, ſi ſic intelligeret, tunc non ingrederetur hanc definitionem niſi oõ enunciatiua. & ſic non fuiſſet opus dare aliam differentiam, vt diſtingueretur à nomine & verbo: quia iam prædixerat ipſa non ſignificare ſignificatione complexorum, & verificatoria. neq; eſſet etiam verũ, q̃ ſignificaret quælibet partium partẽ rei, quam ſignificat ipſum totum complexum, ſi intelligeret hic per illam ſignificationem, ſignificationem verificatoriam, & complexorum. & hoc eſt de ſe notum. Per id vero quod dicit, q̃ quodlibet ſimplicium ſignificat ſeorſum, exponit id qđ dixerat, ſ. q̃ vnaquæq; partium primarũ eius ſignificat ſeorſum. & exponit q̃ per ſignificationem hic dictam intelligit ſignificationem formatiuam & incomplexorum. D. d. Oratio autem
I ſignificat ad placitum, nõ naturaliter. Inquit Leui. Hoc poſuit hic, tanq̃ notum & famoſum, q̃ linguæ ſunt ad placitum inuẽtæ: & ideo ſunt diuerſæ. Et voluit per hoc, vt puto refellere duas opiniones famoſas. Prima eſt, quæ aſſerit q̃ quælibet res cõpoſita indicatur per vnam enunciationem cõpoſitam naturaliter, eamq; ſignificantem: quæ ſignificatio non datur per aliam enunciationem. quemadmodum non reperitur actio inſtrumenti ſine ipſo inſtrumento, vi delicet naturali. nam non reperitur actio concoctionis alicuius animalis ſine eius vẽtriculo: alias enim fruſtra daretur illud inſtrumentum. Hæc tamen opinio eſt manifeſte falſa: qm̃ nos videm⁹ in vna & eadem lingua varias enunciationes, ſignificantes vnicam rem. Secunda opinio, vt reor, eſt K quæ putat poſſe reperiri varias enunciationes ſignificantes vnicam rem, quæ attamẽ ſignificat naturaliter: & ſi nullam obtineamus electionem penitus de ipſis: ſiue illa ſit electio compoſitionis arbitraria ac poſitiua: ſiue ſit electio compoſitionis naturalis. Huius autem rei hæc eſt ſentẽtia, vt opinor, quod non eſt in arbitrio noſtro eligere quãcunq; enunciationem ſignificantem hanc vel illam rem ad placitum, neque ad quãuis enunciationem ſignificantem eam ſecũdum naturam: ſed oportet omnino, vt cum volum⁹ ſignificare aliquid entium, vt ſignificemus illud aliqua enunciatione terminata, ex illis ſcilicet enunciationibus quæ illud ſignificant. ſed non eſt noſtrum eligere huiuſmodi enunciationem, ſed eſt terminata ſecundum naturam, iuxta aliquod clima, vel ob aliquas alias rationes. At q̃ variẽ enũ- L ciationes ſignificent vnam rem, iuxta illorum ſententiam, eſt veluti conficere atramentum ex variis rebus, quod poteſt vtiq; fieri ab aliquibus rebus. poteſt tamen adhuc confici ex aliquibus alijs rebus: ſed non ex quauis re contigerit, ſed ex rebus terminatis. Sed hęc quoq; opinio eſt apparenter falſa. Poſſumus tamen exponere, q̃ cũ dicit q̃ ſunt aliqui, qui putant ipſas enunciationes ita ſignificare, q̃ velit dicere q̃ dantur aliqui homines qui conueniunt nobiſcum in hoc, q̃ enunciones ſignificẽt ad placitum, non ſecundum naturam: qui quidẽ fuerunt coacti dicere q̃ non ſignificant ſecundum naturam, quia ſunt aliqui alij homines, qui putant enunciationes ſignificare ſecundum naturam, abſque aliqua nã electione, & arbitrio penitus: hoc eſt q̃ hu- M iuſmodi ſignificatio non inuenitur p̃ aliam enunciationem: quemadmodum non reperitur actio organi naturalis ſine ipſo organo. & ideo non eſt in arbitrio noſtro accipere quãcunq; compoſitionem voluerim⁹ ad ſignificandum aliquod compoſitum ex compoſitionibus impoſitis ipſis enunciationibus ſignificantibus huiuſmodi ſignificationem? quia putant ipſi non dari compoſitionem factam per impoſitionem, ſiue ex arbitrio ipſius enunciationis. neque etiam quãcunq; compoſitionem capiamus, ex cõpoſitionibus naturalibus ipſarum enunciationum ſignificantium hoc ſignificatum: quia non datur niſi vna enunciatio ſignificans hoc ſignificatum. Quòd autem hæc opinio ſit manifeſte falſa, patet ex pluralita-

tc

A te linguarum, quæ reperiuntur.

D.d.Orano p̃rerea alia p̃fecta, &c: Inquit Leui. Per orationem imp̃fectam intelligit eam, q̃ hẽt vim dictionis simplicis: vt sunt definitiones, & descriptiones, q̃ ingrediunt definitionem præcedẽtem ipsius orationis. vocauit autem eas orationem imperfectã, quia non habent prædicatum, & subiectũ: sed earũ significatio é velut significatio dictionis simplicis. De his autem non tractabit hic. ite enim liber tractat de his enunciationibus indicatiuis, quæ sunt communes quinq; artibus ipsis. De definitione uero in arte Demonstrandi agitur. De descriptione tñ in arte Dialectica, seu Topica tractatur. Perfecta aũr oratio, alia est non indicatiua, vt est imperatiua, & optatiua. vocat aũt eas orationes perfectas, quia habẽt subiectum & p̃dicatum: vt si dicatur Socrati

B p̃ modum imperandi, ædifica domum. hęc aũr oratio videt habere similitudinem cũ partibus orationis indicatiuæ: nisi q̃ indicatiua indicat aliquid ita se habere, vel non ita se habere: sed quæ non est indicatiua, id non indicat. De oratione itaq; non indicatiua tractatio non attinet ad hunc librum: sed ad librum Rhetoricorum & Poeticæ, in quibus hmõi orones sunt in vsu: vt ibidem declarabit. at de oõne indicatiua, q̃ quidẽ est cõs cunctis p̃dicamentis, cum oẽs artes eis vtantur, in hoc libro tractatur.

D.Oratio p̃terea enunciatiua est, &c. Inq̃t Leui. Vocauit Arist. priorem ipsam affirmationẽ multis rationibus. Prima est, quia ipsa affirmatio est prior notitia, hoc est quòd

C prius cognoscitur id, quod affirmat de aliq̃ re, & illius cá cognoscit negatio rei ab aliq̃ re. Secunda, quia prius affirmat de pluribꝰ rebꝰ id, quod affirmat de vna re, donec fiat adhuc notitia maior, & dignoscant differẽtiæ. vt exẽpli causa, puer primo iudicat oẽs mulieres, quas videt, eé matrem suã, donec validior reddat discretio, atq; dignotio, & distinguat eam à reliquis. & ideo prius cognoscuntur ea, in quibus communicant aliquæ res, mox dignoscuntur differentiæ illarum terũ, & ex huiusmodi differentijs sunt ipsæ negationes: vt cum negamus volatum ab anima tgressili, quia est quid proprium ipsi pẽnato, & volucri. Tertia, quia affirmationes, quæ fiunt de aliqua re, sunt vtiq; ordinatæ. sed quæ ab ea negantur sunt infinita. quod adhuc fusius exponet in libro Posteriorum. Istis igit de causis affirmatio est prior. nã p̃spicuũ est, q̃ oratio simplex, cuiꝰ subiectum est nomen æquiuocum, est oro D multiplex. vt exempli gratia, si dicat omnis canis est corpus. nam idem valet vt si diceretur oĩs canis latrabilis est corpus: & omnis piscis canis est corpus: & omnis stella canis est corpus. & ita quoq;, si fuerit prædicatum nomen æquiuocum, aut & subiectũ & prædicatum simul. D.d. Oratio p̃terea prædicatiua est illa, quæ constat ex nomine & verbo, vel ex aliquo, qđ officio verbi fungitur, &c. Inquit Leui. Hoc est notũ. qm̃ nomen non coniungit cum nõe, nisi p copulam coniungentem ea: sed bene coniungitur nomen cum verbo. palamq; est, q̃ ex multis dictionibus non fit oratio, nisi cõiungantur inuicem per verbum vel per aliquid, quod habeat vim verbi. nam dicere, Socrates Plato, non est oratio, sed coniungantur alter alteri per verbum, vel per aliquid quod habet vim verbi, & tunc est ora- E tio. copulatio autem fit cum verbo substantiuo est, cum quo verbo substantiuo extat vis nominis p̃dicati, & vis verbi, & inest ei proprietas verbi, & vere conueniet ei descriptio verbi superius data: videlicet, q̃ significet tem, & tempus illius rei. Verumtamen quandoq, extat ibi verbum substantiuum in potentia, & occultum: vt cum dicimus Socrates sapiens: cuiꝰ sensus est, Socrates est sapiens. D.d. Nomen præterea & verbum, nec verum neq; falsum significent, &c. Inquit Leui, Prima descriptio orationis enunciatiuæ est, q̃ oratio indicatiua dicitur illa, q̃ verum vel falsum significat, & post hoc declarabit, quo pacto res se habeat in huiusmodi oratione. & dicit, q̃ datur aliqua oratio indicatiua, quæ nec uerum neq; falsum indicat, dum proferuntur: vt sunt orationes futuræ possibiles: vt cũ dicimus, Socrates ibit F cras ad plateam. sed nihil facit huiusmodi obiectio contra descriptionem hanc ipsius orationis indicatiuæ. quoniam huiusmodi oratio erit vera vel falsa omnino in futurũ licet non sit vera neque falsa, dum profert. sed oro nõ indicatiua nullo tpe oĩno erit vera vel falsa. Secũda vero descriptio ipsius oronis indicatiuæ, si debeat amplecti oẽm orationẽ indicatiuã, oportet vt intelligamus p hoc quod dicit, q̃ oratio simplex est enunciatio signans rẽ esse, vel non esse, contineat rem in esse rei, & rẽ existere simplr. nã q̃dã signant rẽ inesse rei, vel non inesse rei: vt cũ dicimus Socr. est sapiẽs, aut nõ est sapiẽs. q̃dã vero aliæ signant rẽ esse simplr, vel non eé: & sunt propositiones absolutæ: vt cũ di-

cimus homo eſt, & vacuum non eſt. Palam autem eſt, q̃ res quæ ſunt in anima, quæ p orationem ſignificãtur, poſſunt vtiq; ita ſe habere extra animam, atq; reſpondere ipſi eſſe: & hmõi res ſunt veræ, poſſunt tamen non correſpondere, & ſunt falſæ. & hoc palam eſt, & publicum, nempe verũ & falſum dependere ex rebus. & ſi aliqui Antiquorũ dixerint, oĩa eſſe falſa, aliqui vero alij omnia eſſe vera, attamen profeſſor huius artis non habet tractare de illorum opinionib⁹. quia ipſe ponit tãtum res publicas & famoſas: ſed illorum opiniones non habent ortũ à rebus publicis. In libro autem Metaphyſicæ tractabitur de eorum opinionibus. Si igitur dãtur aliqua vera, aliqua falſa, ſequitur ergo, vt quicquid affirmatur ab aliquo, poſſit negari ab alio, & econtra. & hoc quatenus eſt in anima. non enim poteſt extra animam affirmatum & negatum ſimul eſſe: ſed extra animam vel eſt affirmatum, vel negatum. & hoc iam ſupponitur à profeſſore huius artis, prout ex publico & famoſo habetur: videlicet, q̃ affirmatio & negatio diuidunt verum & falſum. Et inductione p̃babitur ex generibus verificationis. qñ veri ficatio, quæ fit de vna quiditate, eſt, vtrum exiſtat, vel non exiſtat. palam autem eſt q̃ ſi eſt exiſtens, non eſt non exiſtens: & ſi eſt non exiſtens, ergo non eſt: & ſi non eſt, ergo eſt non exiſtens. nam non datur medium inter eſſe & priuationem. Haemet quoque ratione poteſt dici de verificatione facta de duabus quiditatibus. quoniam vel vna quiditas ineſt alteri, vel non. & propter hoc eſt manifeſtum, q̃ affirmatio & negatio, ſi vna eſt vera, altera eſt falſa: & econtra. Et licet Antiqui contradicant huic ſententiæ, tamẽ profeſſor huius artis iam ſupponit hoc rõne famoſitatis & publicę apparentiæ: quia nos videmus in diſputationibus contradicere alterum alteri, ita vt dicat vnus alteri nõ eſſe verum id, quod ipſe dicit eſſe verum. ſi igitur negatio & affirmatio eſſet idem, tũc alter non contradiceret alteri. hoc autẽ ſatis eſt in hac arte. Manifeſtum autem eſt, q̃ negatio & affirmatio non opponuntur, niſi fuerit in eis prædicatum idem, atq; ſubiectum. nam hęc, homo non eſt hinnibilis, nõ opponit huic, equus eſt hinnibilis: quia ſubiectum non eſt idem. neq; hęc, homo non volat, non opponitur huic, homo eſt rationalis: quia prædicatum non eſt idem. Eadẽ quoque ratione, ſi fuerit vnum eorum nomen æquiuocum aut vtrunq;, & capiatur in vna illarum propoſitionum pro vno ſignificato, & in alia pro alio ſignificato: quia tunc ſignificatum ipſius ſubiecti & prædicati in ambabus propoſitionibus nõ erit idẽ. Idemidem ſi verba copulantia non ſignificent vnam & eandem rem: vt cum dicitur Socrates erat diues, & Socrates non eſt nũc diues. nam verbum copulans in vna propoſitione ſignificat temp⁹ præteritum, in alia vero tempus præſens. & ſic de reliquis verbis copulantibus: ſicuti contingit quoq; in propoſitionibus modalibus. vt exempli gratia de modalibus hæc, Socrates poſſibile eſt vt ſcribat, non opponitur huic, Socrates nõ eſt neceſſarium vt ſcribat, quia modus nõ eſt idem in vtraq; propoſitione: ita quoque hæc, Socrates eſt cum domo, non opponit huic Socrates non eſt cum domo: quia propoſitio, cum, non eſt eadem in ambabus p̃poſitionibus. Simili modo etiam ſi capiat ſubiectum vel prædicatum abſolute & ſimpliciter in vna propoſitione, in alia vero copulatum & coniunctum. nam hæc, Socrates eſt albus pilis, nõ opponitur huic, Socrates non eſt albus. nam in vna illarum capit albus copulate, & in alia abſolute. In libro tamen Sophiſmatum fiet mentio de aliquibus iſtorum. nam Sophiſtarum propoſitũ eſt inducere homines, vt credant extare contradictionem in propoſitionibus: in quibus nulla exiſtit contradictio. Ariſt. autem tradit ibi regulas & methodos, quibus huiuſmodi deceptiones tollantur omnino.

Diuiditur Enunciatio iuxta quantitates notas. Enunciationum oppoſitiones aſſignantur: circaq; ipſarum veritatem ac falſitatem regulæ traduntur: ac quæ ſit vna affirmatio & negatio determinatur, Cap. 5.

QVoniam autem ſunt hæ quidem rerum vniuerſales, illę vero ſingulares: (Dico autem vniuerſale, quod in pluribus prædicari natum eſt: Singulare vero quod non: vt homo quidem vniuerſale ẽ, Callias vero eorũ q̃ ſũt ſingulare:) neceſſe ẽ quoq; enũtiare q̃ ineſt

G ineſt aliquid aut, non aliqñ qdē alicui eorū q̄ vſia ſunt, aliqñ au tē eorū quæ ſingularia * ſunt. Si ergo in vñi vniuerſaliter enuntiet quis * cp eſt aut non eſt, cōtrarię enuntiationes erunt. Dico autē in vniuerſali enuntiare vniuerſaliter: vt oīs homo albus eſt, nullus homo albus eſt.

Qñ aūt in vniuerſalibus, nō vſr aūt, * non ſunt contrarię: q̄ aūt ſignificant, eſt eſſe aliqñ cōtraria. Dico aūt nō vſr enūtiare in ñjs, quę vniuerſalia ſunt, vt eſt albus hō, nō eſt albus hō. cū .n. vniuerſale ſit hō, non vſr vti tur ennntiatione. oīs nanq; non vſe ſignificat, ſed cp vſr. In eo ve ro qd̄ prædicatur vſe, id quod eſt vſr prędicare, nō eſt verum, nulla enim affirmatio vera erit, in qua, cùm vſe ſit prędicatum, vſr prędicatur: vt eſt omnis ho mo, omne animal. Opponi autem affirmationē negationi dico contradictorie, quę vſr ſignificat idem, cp non vſr. vt omnis hō albus eſt, non omnis homo albus eſt: nullus homo albus eſt, aliquis homo albus eſt. Contrarie vero vniuerſalē affirmationem & vſem negationē. * vt omnis homo iuſtus eſt, nullus homo iuſtus eſt. L

H

* a.l. ſunt: ſiquidē in vniuerſali

* a. l. qđ é liq d, aut nō, erunt ę contra ię enuntiationes.

* a.l. hæ q- dē ñ ſunt cōtrariæ.

* a.l. vt oīs hó albꝰ é. nullus hō albus eſt.

Oppoſitarum propoſitionum deſcriptio.

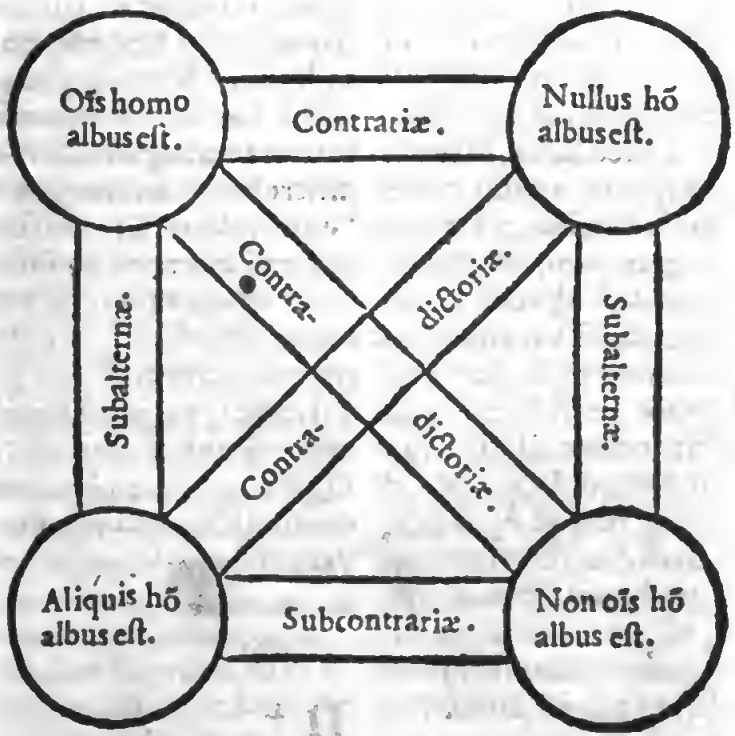

I M

G De regulis oppoſitarū propō-num. Quocirca has quidē impoſſibile eſt ſimul eſſe veras: his vero oppoſitas contingit aliqñ in eodem ſimul eſſe veras: vt non oīs homo albus eſt, & aliqs homo albus eſt. Quæcunqꝫ igitur cōtradictiōes vniuerſaliū ſunt vīr, neceſſe eſt alterā eſſe veram vel falſam: et quęcūqꝫ in ſingularibus ſunt: vt eſt Socrates albus, nō eſt Socrates albus. Quęcunqꝫ aūt in vniuerſalibus quidē, non vīr autem, non ſemper hæc quidē vera eſt, illa vero falſa eſt. ſimul.n. verū eſt dicere ꝙ H eſt hō albus, & ꝙ non eſt hō albus. & eſt hō pulcher, & nō eſt hō pulcher. ſi.n. turpis eſt, non eſt pulcher. & ſi ſit aliquid, non eſt. Videbitur aūt ſubito inconueniens eſſe: iccirco qm̄ videt ſignificare idem, hoc, nō eſt hō albus, & hoc, nullus hō eſt albus. hoc aūt neqꝫ idē ſignificat, neqꝫ ſimul neceſſario, Manifeſtū eſt aūt ꝙ vna negatio vnius affirmatiōis erit. hoc.n. idē opꝫ negare negationem, qđ affirma I tio affirmauit, & ab eodē vel ab aliquo ſingulariū, vel ab aliquo vniuerſalium: vt vīr, vel vt nō vīr. dico aūt vt eſt Socrates albus, nō eſt Socrates albus. Si autem * aliud aliquid ab eodē, vel ab alio idem, non eſt oppoſita, ſed erit ab ea diuerſa. Huic vero quæ eſt, oīs homo albus eſt, illa quæ eſt, nō omnis hō albus eſt. illi vero quæ eſt, aliquis homo albus eſt, illa quę eſt, nullus homo albus eſt. illi autem quę eſt, eſt homo albus, illa quę eſt, non K eſt homo albus.

* a.l. aliud vel ab alio idem non eodem.

Quòd igitur vna affirmatio vni negationi opponitur cōtradictorie, & quæ ſunt hæ, dictū eſt. & ꝙ contrariæ aliæ, & quæ ſunt illæ, dictum eſt. & ꝙ non oīs vera vel falſa contradictio, & quare, & qñ vera vel falſa. Vna autē affirmatio & negatio eſt, quæ vnū de vno ſignificat, vel cū fit vīe vniuerſaliter, vel nō ſimīr. vt oīs hō albus eſt, nō omnis homo albus eſt: eſt homo albus, non eſt homo albus: L nullus homo albus eſt, aliquis homo albus eſt: ſi album vnum ſignificat, Si vero duobus vnū nomen poſitum eſt, ex quibus non eſt vnum, non eſt vna affirmatio, neque vna negatio: vt ſi quis ponat hoc nomen tunica, homini & equo: ꝙ tunica alba eſt, hæc non eſt vna affirmatio, nec vna negatio. Nihil enim differt hoc, q̄ dicere ꝙ eſt homo * equus albus. hoc autem nihil differt q̄ dicere eſt homo albus, & eſt equus albus. Si ergo hæ multa ſignificant, & ſunt plures, manifeſtum eſt ꝙ & prima, vel multa, vel nihil ſignificat. neqꝫ enim eſt aliquis hō equus. Quare nec in his neceſſe eſt hāc contradictionem veram, illam vero falſam eſſe.

De affirmatiōe & negatione vna.

*a.l. addit & M

De Enunciationū oppoſitionibus, ac ipſarū circa veritatē et falſitatem regulis. Differentia Secunda.

RErū aūt duo ſunt genera: aliq̄.n. ſunt vīes, aliæ vero ſingulares, A VER.

A res, id eſt ipſa indiuidua. Intelligo autem per vſe, id qu od natũ ſt prę dicari de pluribus: vt animal, quod de homine & equo, & reliquis animalibus prædicatur. Singulare vero eſt, quod non eſt natũ prædicare de plurib⁹ vno: vt Socrates & Plato. Cùm ergo enunciamus aliquid in eſſe alicui aut nõ eſſe, neceſſe vtiq; erit hmõi enunciationem eſſe alicuius rei vniuerſalis, vel ſingularis. & ſi rerum fuerit vniuerſalium, neceſſe eſt vt ſumatur cum aliquo ſigno indicante quantitatem, (quod Arabes murũ vocãt) vel ſine tali ſigno.

B Intelligo aũt per ſignum huiuſmodi, dictionẽ vniuerſalem & particularem: vt oẽ, & aliquod. & ſi cũ nota ſumat᷑ quantitatis, tunc neceſſe erit vt ſumat᷑ cum nota quantitatis vſi vel ſingulari. Oppoſitiones autem ſm affirmationem & negationem, quarũ ſubiectum eſt aliquod ſingulare, dicunt᷑ ſingulares: vt cùm dicimus Socrates ẽ miſſus, Socrates nõ eſt miſſus. Oppoſitiones vero, quarum ſubiectũ eſt quid vſe ſumptũ ſine nota quantitatis, vocantur indefinitæ: vt cùm dicimus, homo eſt albus, homo nõ eſt albus. Sed oppo-

C ſitiones, quarũ ſubiectum eſt quid vſe, ſumptum cũ nota quãtitatis tripliciter fiunt. nam vel ſumit᷑ quodlibet eorũ cum nota vniuerſali: aut vnũ eorum cũ nota vniuerſali, & alterũ cũ nota particulari: vel vtrũq; cum nota ſingulari ſumitur. Si ergo vtrunq; eorũ nota vniuerſali cõſtet, cõtrariæ enunciationes vocantur: vt cũ dicimus, omnis homo eſt albus, nullus homo eſt alb⁹. Si vero vnũ eorũ conſtet vniuerſali nota, & alterũ particulari, vocant᷑ contradictoriæ. & hoc bifariã fit: videlicet vel vſis propoſitio conſtabit p affir- D mationẽ, particularis vero per negationem: vt cùm dicit᷑ omnis homo eſt albus, nõ omnis homo eſt albus, vel aliquis homo non eſt albus: qm̃ negatiua particularis his duob⁹ modis enunciat᷑: uel erit huius contrariũ, vt ſcilicet addatur nota vſis ipſi negationi, & particularis affirmationi: vt ſi dicat᷑ aliquis hõ eſt alb⁹, nullus hõ eſt albus. Quòd ſi quælibet earũ nota particulari conſtet ſubcontrariæ vocabũtur: ut ſi dicat᷑ aliquis homo eſt alb⁹, aliquis homo nõ eſt albus. ſunt ergo genera oppoſitionũ ſm affirmationẽ & negatio- E nem ſex, nempe ſingulares, indefinitæ, cõtradictoriæ quæ duæ ſunt, cõtrariæq;, atq; ſubcõtrariæ. Eà vero rõne, qua coniungit᷑ nota quãtitatiua ipſi p̃dicato, nulla utiq; dat᷑ diuiſio ipſarũ enunciationũ. qm̃, cùm annectit᷑ nota quantitatiua ipſi prędicato, erit utiq; enũciatio uel falſa, uel ſuperabundans. falſa quidem, ut cùm dicit᷑ omnis homo eſt oẽ animal: ſuperflua uero, ut cùm dicitur, omnis homo eſt aliquod animal.

Et poſteaq̃ iã poſita fuerunt genera enũciationũ, nũc dicendũ eſt, q̃ ſingulares diuidunt ſemper uerũ & falſum: uidelicet, q̃ ſi una eſt falſa, alia ẽ uera: & & q̃ nõ poſſunt ſimul eſſe ueræ uel falſæ, ut cùm dicit᷑ F Socrates abijt, Socrates nõ abijt. & hoc eſt manifeſtũ inductione. Cõtradictoriæ quoq; in omni mã diuidunt uerũ & falſum. Contrariæ vero diuidũt uerũ & falſum in materia neceſſaria, & impoſſibili. ſunt tñ ſimul falſæ in materia poſſibili, & nõ poſſunt eſſe ſimul ueræ: ſed ſi una eſt uera, altera eſt falſa. Subcõtrariæ autem diuidunt quoq; uerũ

De regulis oppõn m in ꝓpõnibus ꝓſentis ac ꝓteriti tpis.

G & falſum in materia neceſſaria, & impoſſibili, ſunt tamẽ ſimul verę in materia poſſibili. at vna illarum exiſtente falſa, altera erit de neceſſitate vera. Exemplũ cõtrariarũ, quę ſunt ſimul falſæ in materia poſſibili: vt cũ dicit omnis homo eſt albus, nullus homo eſt albus. exemplũ ſubcõtrariarũ q̃ in materia poſſibili ſunt veræ: vt ſi dicat aliquis hõ eſt alb⁹, aliquis homo nõ eſt albus. Indefinitæ vero poſſunt eẽ ſimul verę in materia poſſibili: attamẽ poſſunt habere naturã enunciationis cõtrariarum & huius rei cauſa eſt, quia arti
H culus, Al, in lingua Arabica, & Ha, in Hębraica, i. ipſe & alij, q̃ fungunt officio horũ articulorũ in alijs linguis, qñq; ſignificant id, quod ſignificant notæ vłes, & qñq; id quod ſignificãt notæ particulares. ſi igr̃ fungantur officio notarũ vniuerſaliũ, tunc habent vim contrariarũ: ſi vero idem ſignificẽt, quod & ipſæ particulares notæ, tunc habẽt vim ſubcõtrariarum: qm̃ poterit eſſe ſimul verũ dicere al, i. ipſe homo eſt alb⁹, & al, i. ipſe homo non eſt albus: qm̃ ſcilicet idem ſignificet ille articulus al, vel ha, i. ipſe, quod ſignificat nota particularis. poſſunt tñ eſſe ſimul
I falſæ, qm̃ idem ſignificet ille articulus al, ſeu ha, in Hebręo, quod ſignificat nota vniuerſalis.

At genera oppoſitionũ dictarũ poterũt quidem ita ſe habere, vt deſcripſimus, ſ. vt aliquæ earũ diuidãt verũ & falſum ſemper: aliquæ vero ſint ſimul veræ: & aliquæ falſæ ſimul, dũ capiat pro vna affirmatiõe vna negatio, & vni quoq; negationi reſpõdeat vna affirmatio: ſeruatisq; cum hoc adhuc alijs conditionibus ad id requiſitis, quæ adhuc dicent, & nõ q̃ det vni affirmationi plus q̃ K
vna negatio: vt q̃ detur affirmationi vłi negatiua vłis, & negatiua particularis: vt ſi opponat huic propoſitioni, ſomnis homo eſt albus, nullus homo eſt albus, & nõ omnis hõ eſt albus: vel contra negatiuã vłem opponat affirmatiua particularis, et affirmatiua vłis: vt cùm dicit nullus homo eſt albus, opponatur aliquis homo eſt albus, oĩs homo eſt alb⁹. Et huius rei cauſa eſt, quia vni affirmationi vna debetur negatio: & ipſa quoq; affirmatio eſt affirmatio vnius negationis. & huius rei indicium eſt, quia negatio negat eandem rẽ, quã affirmauit affirmatio de eodẽmet ſubiecto, quod affirmauit affirmatio: ſiue illud ſubiectum fuerit q̃d ſingulare, ſiue vłe, in quo fuerit appoſita nota vłis vel particularis. nam ſi prædicatum, quod affirmatur, non eſſet prædicatum, quod negat: identidem & ſubiectum illi⁹ non fuerit ſubiectũ negatum: tunc illi affirmationi dabitur alia negatio, & illi negationi alia affirmatio. L

Affirmatio ꝓterea & negatio tũc dicit eſſe vna, cùm idem ſignificat dictio ſubiecti & ꝓdicati in eis: ſiue ſubiectum ſit quid particulare, vel vłe: ſiue apponatur ipſi vłi nota vniuerſalis, vel non apponat. vt ſi dicat omnis homo eſt albus, non omnis homo eſt albus: & hõ eſt albus, hõ nõ eſt albus: ſi ponamus hominẽ & albũ ſignificare idem. Sed ſi dictio ſubiecti earũ, vel prædicati nõ ſignificent idẽ, tunc illa affirmatio non erit vna affirmatio, neque negatio vna negatio. vt exẽpli gratia, ſi quis imponat hoc nomẽ tunica ipſi hoĩ, & equo, & dicat tunica eſt alba, tunica non eſt alba: tunc hæc affirmatio

De vnitate affirmationis, ac negationis. M

non

A non erit vna, neq; negatio erit vna. qñ, cùm dicim⁹ tunica ē alba, duas ſignificat affirmatiões. nã idē ſignificat qđ homo ē albus, & equus eſt albus, quæ ſunt duę enunciationes, & non vna. identidē dicere, tunica nõ eſt alba, duas ſignificat negationes. nã ſignificat idē, qđ equus non eſt albus, & hõ non eſt albus. cuius rei cauſa eſt ipſa dictio æquiuoca: nempe tunica. & ideo illa enunciatio, cuius prædicatũ, vel ſubiectum, vel vtrunq; eſt nomen ęquiuocum, nõ eſt vna, ſed plures: & tot numero, quot ſunt ſignificata, quę p nomen ęquiuocum ſignificant. Oppoſitiones ergo, quæ per hmõi enunciationes æquiuocas fiunt, ſ. contradictoriæ & ſingulares, non eſt neceſſariũ vt ſi vna ſit vera, altera ſit falſa. Sed poſt hoc adhuc dicemus, qñ enunciationes, quarum ſubiectum vel prædicatum ſunt plures res, dicant vna enunciatio, & qñ nõ. Tria ergo ſunt ſubijcienda in ipſis oppoſitionibus, ſi debeat reperiri ī eis oppoſitio, vt narrauimus. Primũ eſt vt ſit earum ſubiectum & p̄dicatũ vnum oĩ ex parte: non ꝙ capiatur B I vna earũ vno modo, & in alia alio modo. Secũdum, vt earum affirmatio & negatio ſit eadem. Tertium, vt ponatur oppoſitum vnius affirmationis vna negatio. iam patuit autem qñ ſint oppoſitæ, vere oppoſitæ, & quot ſint genera oppoſitionũ, & q̃liter diſponant̄ in oppõne.

C

De Enunciationum oppoſitionibus, ac ipſarum circa veritatem ac falſitatem regulis.

Differentia Secunda.

LXVI. DEinde d. Rerum autem duo ſunt genera, vniuerſales, &c. Inquit Leni. Licet nõ ſit ſemp neceſſarium, vt cum nota quantitatiua reperitur in prædicato, ꝙ ſit falſum vel ſuperfluum: qñ poterit eſſe verum, & non eſſe ſuperfluum: vt cum dicitur omnis homo eſt omne rationale: & ſic de reliquis omnibus, quæ conuertuntur in prædicatio nemihilo ſecius, propterea ꝙ poteſt contingere in aliquibus materijs, vt ſit falſum uel ſuperfluum: ideo putauit Ariſt. ꝙ non coniungitur nota quantitatiua ipſi prædicato in aliqua lingua. Sed poſſet quis obijcere, & dicere, ꝙ ſi ſic eſſet, ergo non deberet poni nota quantitatiua in ipſo ſubiecto: quia cõtinget etiã illud eſſe falſum, uel ſuperfluũ. ſuperfluum quidem, vt cum dicitur aliqđ animal eſt rationale. nam hoc idem ſequitur ſi dicatur, animal eſt nationale: & ſic illud aliquod, erit ſuperfluum. falſum vero, vt cum dicitur, omne animal eſt rationale. Ergo illa cauſa, quam Auerr. reddit, cur nõ E ſit in vſu ponere notam quantitatiuam in ipſo prædicato, non eſt vera: qñ ob eandẽmet cauſam non deberet eſſe in vſu ponere notam quantitatis in ipſo ſubiecto. Ad hoc autem dicendum eſt, ꝙ ideo non eſt in vſu ponere notam quantitatiuam in prædicato, quia ſunt duo quæſita ſimul: videlicet vtrum prędicatum affirmetur de ſubiecto, vel an ſit denegatum ab omni alia re præter q̃ ab illo. nam, cum dicimus, omnis hõ eſt omne rationale, iudicabitur ꝙ omnis homo eſt rationalis: & iudicabitur ẽt ꝙ ipſum rationale eſt denegatum ab omni alia re, præterq̃ ab ipſo homine. Hæc autẽ ſunt duo quæſita diuerſa: & ideo in vſum venit ponere hoc in duabus propoſitionibus, nõ in vna. & hoc eſt de ſe notum, qñ quæſitũ F ipſum nihil aliud eſt, q̃ vtrum hæc res inſit huic rei, vel non inſit ei: non utrũ inſit huic rei, & non inſit alicui alteri ſimul.

Deinde d. Et poſteaq̃ iam poſita fuerunt genera enunciationũ. Inquit Leni. Hoc vtique eſt manifeſtum in ipſis ſingularibus oppoſitis. quoniam, cum ſubiectum ſit vnum numero, & affirmatio & negatio non coniungantur in eademmet re, neq; negantur ſimul à re, ideo oportet vt diuidant ſemper verum à falſo. quoniam hoc eſt publicum, & famoſum de ipſa affirmatione & negatione, videlicet ꝙ non coniunguntur in eadem re ſimul, neqne negantur ab ea ſimul. & hoc probatur adhuc per inductionem in duobus modis verificationis, vt paulo ante dictum fuit. nam Socrates vel eſt, vel non eſt: ſimiliter etiam Socrates ſedet, vel Socra

De regulis oppõnũ ī propõnib. p̄ſentis, ac præteriti temporis.

G tes non ſedet. & hoc eſt ſatis notum de ſe, ratione famoſitatis, & diuulgationis, quę ſatis eſt in hac arte. Similiter etiam & ipſæ contradictoriæ diuidunt verum à falſo ſimul. & hoc inductiue quoq; probatur. qñ ipſa vniuerſalis vel eſt vera, vel falſa & ſi falſa, vel falſa in toto, uel in parte. ſed ſi fuerit uera, manifeſtum eſt q̃ non eſt uera de toto ſubiecto, niſi propterea quia eſt uera de omni parte ſubiecti. nam non erit uerum dicere, omne animal eſt ſenſituum, niſi ueificaretur de qualibet partium ſubiectiuarum animalis, ſ. q̃ ſit ſenſitiua. & eadem eſt ratio de negatiua. Sed cum verificetur affirmatio prędicati de omnibus partibus ſubiectiuis ipſius uniuerſalis, ideo ſequitur q̃ non poteſt eſſe verum dicere aliquod animal non eſt ſenſitiuum: quoniam de eadẽmet H parte fuit affirmatum in propoſitione uniuerſali q̃ ſit ſenſitiuum. ſic igitur ſequeret q̃ una & eadem pars animalis ſit ſenſitiua, & non ſenſitiua ſimul: quod eſt falſum. & ideo dicere aliquod animal non eſt ſenſitiuum, neceſſario erit falſum. Similiter quoque probabitur, q̃ ſi vniuerſalis fuerit negatiua & uera, q̃ particularis affirmatiua erit falſa. & ex hoc probatur q̃ ſi uniuerſalis fuerit falſa de omni, q̃ neceſſe eſt ut particularis ſit uera: quia uniuerſalis non eſt falſa de omni, niſi quia eſt falſa in omnibus partibus ſubiecti ipſa negatio. ergo neceſſe eſt, ut paulo ante fuit dictum, q̃ affirmauo ſit uera de ipſis: & ſic erit uera enunciatio vniuerſalis affirmatiua. & ſi ſit uera uniuerſalis affirmatiua, ergo neceſſario erit uera particularis affirmatiua: quæ quidẽ ſub ipſa cõ I tinetur. uidelicet, ſi eſt uerum dicere, omne animal eſt ſenſitiuum, neceſſario erit; erit uerũ, aliquod animal eſt ſenſitiuũ: & ideo oportet ut ſit uera ipſa particularis. & ſi fuerit falſa ipſa uniuerſalis ĩ parte aliqua, ideo oportebit ut ſit uera de illamet parte ipſa negatio, ſi fuerit affirmatiua: & ipſa affirmatio, ſi fuerit negatiua. & cum hoc ſit uerum de illa parte, erit utiq; uerũ de aliqua parte etiam ipſius uniuerſalis, & ideo oportet, ut particularis ſit uera, ſi uniuerſalis ſit falſa: ſiue in toto, ſiue in parte, iam autem fuit probatum, q̃ particularis eſt falſa, quãdo uniuerſalis eſt uera. Ita quoq; oportet contradictorias diuidere uerum à falſo in omni materia. & hoc uidetur eſſe uerum in contradictorijs, licet ſubiectum uel prædicatum fuerit æquiuocum, ſi ſumatur ſecundum unum ſignificatum in ambabus propoſitionibus: uidelicet, q̃ ſumat in qua K libet illarum propoſitionũ ſecundũ quodlibet ſignificatum, quod per eas ſignificat, aut ſecundum aliquod ipſorum: & id quod in una propoſitione ſignificatur, ſignificet omnia illa, quæ ſignificantur in alia propoſitione. His autem ſic ſe habentibus, uidet q̃ ipſæ contradictoriæ diuidant uerum à falſo ſemper. nos tamen declarabimus paulo inferius, ubi declarantur conditiones datæ ab Ariſ. quo pacto res ſe habeat in hoc.

At ſi in vna illarum propoſitionum non ſignificentur omnia illa, quæ ſignificantur in alia, tunc vel non erunt huiuſmodi propoſitiones oppoſitæ omnino: & hoc vtiq; fiet, ſi ſumatur in vna propoſitione ſecundũ vnũ ſignificatum, & in alia ſecundum aliud ſignificatum: vel q̃ ſint oppoſitæ, ſed non eõ tradictoriæ. vt ſi dicatur, nullus canis latrat, & intelligamus per hoc omnia illa, quæ no L minantur canis, vt piſcis canis, & ſydus, & latrabilis, tunc eius contradictorium non erit dicere aliquis canis latrat, ſi intelligamus per hoc, tantum ſydus illud voeatum canis, & piſcis etiam qui canis vocatur: qñ contradictoriũ oportet vt ſit in aliqua parte ipſius vniuerſalis, quæcunq; fuerit illa, & non in parte determinata, vt ex ſuperius dictis patet. nam ſi propoſitio vniuerſalis fuerit falſa in parte, oportebit ipſam particularem contradictoriam eſſe veram: quia ipſa eſt vera de ea parte, de qua vniuerſalis ẽ falſa. Sed ſi ſumatur pars particularis & propria, tunc non oportet, vt ſit vera illa particularis, quæ ſignificat illã partem. quia poteſt fieri vt ipſa vniuerſalis ſit vera de illa parte, & falſa in alia parte, præter illam, & eſt maxime notum. & ideo poſuit Ariſt. ali- M quas conditiones de ipſis propoſitionibus oppoſitis, in quibus reperiũtur illæ proprietates, quas numerauit in vnaquaq; oppoſitarum. D. d. Contrariæ quoque diuidunt verum à falſo in materia neceſſaria, & impoſſibili, hoc eſt neceſſaria toti ſubiecto, vel impoſſibili toti ſubiecto. ſed ſi fuerit neceſſaria in vna parte, & impoſſibilis in alia parte, tunc ſunt ſimul falſæ, vt cum dicitur, omne animal eſt rationale: nullum animal eſt rationale. poſſumus tamen dicere, q̃ Ariſt. vocat hoc poſſibile largo modo: vt dicitur in libro Prædicabilium, q̃ differentia ineſt genen in potentia. Sed vt noſtra fert ſententia, litera his ita debet ſe haberi, q̃ contrariæ diuidunt verum à falſo in materia neceſſaria, vel impoſſibili toti ſubiecto: & ſunt

ſimul

A ſimul falſæ in materia, quæ non eſt neceſſaria vel impoſſibilis toti ſubiecto. & includitur in hoc ipſum poſſibile, & id quod eſt neceſſariũ alicui parti ſubiecti, impoſſibileq; ſcilicet alicui alij parti. Vel poſſumus dicere, q̃ Ariſt. non eſt locutus hic niſi de enunciationibus contrarijs, in quibus ſubiectum non eſt diuiſum in varias ſpecies, & tunc dictum illius eſt uerum. Cuius rei indiciũ eſt, ipſum exemplum datum ab eo de hoc, eũ dicat, omnis homo eſt albus, nullus homo eſt albus. Identidem dicendum eſt de ſubcontrarijs, q̃ ſcilicet, ſi vna eſt vera, altera eſt falſa in materia neceſſaria, vel impoſſibili toti ſubiecto; & ſunt ſimul veræ in materia quæ non eſt neceſſaria vel impoſſibilis toti ſubiecto; & ſub hoc ingreditur id, quod
B eſt neceſſarium alicui parti ſubiecti, impoſſibile alicui alteri parti. & ideo huiuſmodi
J modus dicendi de proprietatibus ſubcontrariarum datur in lingua noſtra. nam in illo modo dicendi ſuo non dignoſcitur vſus eorum in ipſo neceſſario alicui parti ſubiecti, & in impoſſibili alicui alteri parti. Poſſet quoq; dici, q̃ Ariſto. non loquitur hic de ſubcontrarijs, niſi cum ſubiectum non eſt diuiſum in varias ſpecies. & huius rei indicium eſt exemplum datum ab ipſo de hoc: videlicet, aliquis homo eſt albus, aliquis homo non eſt albus. Et poteſt credi, q̃ Ariſto. ſubijciat poſt hoc hanc conditionem, ſ. q̃ ſubiectum vel prædicatum non dicatur de pluribus rebus: nempe ne vnum eorum ſit genus, neque nomen æquiuocum. At re vera Ariſto. non vult q̃ non ſit vnum eorum genus, vt poſt hoc declarabimus. & ideo ra
C tionabile eſt vt p̃ neceſſarium, vel impoſſe intelligatur hic id, quod eſt neceſſariũ vel impoſſibile toti ſubiecto: & p̃ poſſibile intelligatur id, quod non eſt neceſſarium vel impoſſibile toti ſubiecto.

D. d. At genera oppoſitionũ dictarum poterunt quidem ita ſe habere, vt ſcripſimus, &c. Inquit Leui. Senſus eſt, vt vni affirmationi detur vis vnius negationis, ita vt non ſumatur nota quantitatiua communis utriſque illis rebus, nempe notæ vniuerſali, atq; particulari, vt cum dicitur, omnis homo nõ eſt ſcribens. nam quandoq; ſignificat id, qd ſignificat dicere, non omnis homo ſcribit: quandoq; vero habet vim huius propoſitionis, ſ. nullus homo ſcribit: cum ſcilicet capitur illud non ſcribens pro infinito more, nõ pro negatione: ac ſi diceret, oĩs hõ eſt non ſcribens, vel eſt id qd̃ non ſcribit ſimul, qd

Inquit Iacob interpres. in lingua hebraica idẽ valet hõ ſcribit, & hõ ẽ ſcribẽs, & ſic in negatiuis.

eſt ipſum p̃dicatũ. & ſic hæc erit propoſitiõ
D q̃ affirmat prædicatum, qd̃ eſt ſ. nõ ſcribẽs, de oĩbus indiuiduis hominis. De enunciationibus itaq; ſic ſe habentibus non eſt neceſſarium ut æque reſpondeant illæ ꝓprietates prædictæ in ipſis oppoſitis. nã ſi huic, omnis homo eſt albus, opponatur hæc, oĩs homo non eſt albus, ita vt capiatur pro negatiua particulari, & negatiua vniuerſali: tunc non erit neceſſarium, vt ſi concedam has eſſe contrarias, q̃ propterea ſint ambæ falſæ in materia poſſibili. qm̃ cum dicitur, oĩs homo non eſt albus, poterit intelligi de particulari negatiua, & erit vera. identidem neq; erit neceſſarium, ſi ponamus has eſſe cõtradictorias, q̃ propterea ſi vna eſt vera, altera ſit falſa: quia, ſi dicatur omnis homo non eſt albus, poterit intelligi de negatiua vniuerſali, licet ſint ambæ falſæ. ita quoque res ſe habebit, ſi nota affirmationis eſt equoca, ſi hoc reperiatur i aliqua lingua. Qué admodum ergo debemus præcaueri ab ęq
E uocatione ſubiecti vel prædicati, ita oportet vt caueamus ab æquiuocatione, q̃ poſſit eé in nota quantitatis. & ideo dixit q̃ habeat vim vnius negatiuæ: qm̃ poteſt dari vna negatiua, quæ habeat vim duarum negatiuarum. identidem poteſt reperiri in vna affirmatione. & ita poſſemus quoq; dicere, licet ſit ſatis remotum, q̃ ſi capiantur pro vna affirmatione duæ negationes in actu, & una ſit particularis, & alia vniuerſalis, non erit neceſſarium, vt hic ſit verum id, quod dixi nius de oppoſitis. quia huic, oĩs homo eſt albus, non contradicit, nullus homo eſt alb⁹, & aliquis homo non eſt albus, ita ut ſint ſimul veræ hæ duæ, ſicut erat falſum dicere omnis homo eſt albus. & ita ẽt huic: omnis
F homo eſt albus, non eſt contraria, null⁹ homo eſt albus, & omnis homo non eſt albus ſimul: ita vt ſint falſæ omnes iſtæ in materia poſſibili. fuit autem neceſſariũ dare oppoſitum vnius affirmationis vnam negationem, & non plures: & oppoſitum vnius negationis vnam affirmationem, & non plures: quia vna negatio eſt quidem vna negatio vnius affirmationis: & ſimiliter vna affirmatio eſt vna affirmatio unius negationis. Sed ſi poneret pro oppoſito vnius affirmationis plusq̃ vna negatio, ſiue in potenna, ſiue in actu, palã eſt q̃, eũ ipſa affirmatio opponat cuilibet illarũ negationũ, erit vtiq; plusq̃ vna, rõne oppoſitionũ. nã opponet vni negationi, & adhuc alteri. & iõ hæc affirmatio vel negatio, ſiue negõnes habebunt

C bant vim duorum generum oppoſitarum. & huius rei ratio, ſ. q̃ hæc vna affirmatio ſint duæ ratione negationum, quibus opponitur, eſt, quia negatio negat ipſummet prædicatũ ab ipſomet ſubiecto, quod affirmauit affirmans. & hac ratione opponitur ei. & ideo oportet vt vni rei non opponatur niſi vna res. nam obiectio fit hac ratione, hoc eſt, q̃ obijciens obijcit illi, qui ꝓponit ei negationem vnam, & non duas negationes, quia tunc eſſent duæ obiectiones. Hoc itaq; eſt id, quod nobis uidetur in hoc loco iuxta literam. Veruntñ contra hanc conditionẽ ab Ariſ. poſitam inſurgit dubium non mediocre: nempe q̃, ſi Ariſ. intelligeret p hanc conditionem id, quod intelligit Auerroes, tunc huiuſmodi conditio eſſet poſita temere. nam, ſi adeſſet æquiuocatio in nota quãtitatiua, vt diximus nos, tunc obijciens intel
H ligeret eam veluti particularem, vel tanq̃ vniuerſalem. ſed nõ intelliget ullo pacto q̃ ſit ſimul partialis & vniuerſalis. ſed nemo dubitat, q̃ non eſt obijcientis conſuetudo, vt obijciat ipſi affirmanti per duas negationes, videlicet q̃, ſi dixerit quiſpiam, oĩs homo eſt albus, non obijciet ei obijciens, vt dicat ſimul, nullus homo eſt albus, non omnis homo eſt albus: niſi forte retrahat ſe à prima negatione, & dicat ſecundam negationem: & ipſum oppoſitũ erit ſecunda negatio, non prima. ſed vtcunq; ſit, tandẽ manifeſtũ eſt, q̃ hæ duæ negationes ſimul non ſunt oppoſitæ propoſitioni ipſius affirmantis: quia non ſunt vna propoſitio, ſed quælibet earum opponitur proprie ei, & in quali
I bet earum reperiuntur illæ proprietates, q̃ enumeratæ ſunt in illa oppoſitione. Si ergo hæc eſſet ſententia huius conditionis, tunc nihil faceret hæc conditio in hoc negocio. Sed ut mea fert ſententia, Ariſto. voluit per hanc conditionem, vt non ſumatur in vna enunciatione aliqua pars terminata ipſius ſubiecti, vel ipſius prædicati in altera enunciatione. qñ, ſi ita fieret, tunc uni affirmationi non daretur vis vnius negationis: neq; tunc etiam veræ eſſent illæ proprietates, dictæ in ipſis oppoſitis. vt grana exempli, ſi dixerit quiſpiam, omne animal eſt rationale, & obijciat ei obijciens dicens, nullus homo eſt rationalis, q̃ autem hæc negatio nõ ſit vna illi affirmationi, nemo ambiget, quia illi affirmationi dabũtur plures negationes, vt ſi dicatur nullus equus eſt rationalis, nullus aſinus eſt rationalis. & ideo non reſpondet illi affirmationi vis vnius negationis, ſed vis plurium negationum. ſed vna negatio reſpondens illi affirmationi erit hæc, nullum aĩal eſt rationale, vel hæc, non omne animal eſt rationale. Conſtat autẽ quoque, q̃ ſi ita res ſe haberet, tunc nõ verificarentur de eis illæ proprietates datæ in ipſis oppoſitis de neceſſitate. qñ neceſſe eſt ut exiſtimentur hæ duæ enũciationes eſſe contrariæ: quia in qualibet earum extat nota quantitatiua vniuerſalis, & de iſtis profecto non verificantur proprietates contrariarũ: nec exiſtimantur eſſe contradictoriæ, quia homo eſt aliquod aĩal. & ideo exiſtimabit, q̃ cum dicimus, nullꝰ homo eſt rõnalis, habeat vim iſtius, ſ. aliquod animal nõ eſt rõnale. & de his quoq; non verificabunt omnino proprietates contradictoriarum: quia vtræq; ſunt falſæ. Et ſi diceremus etiam vice huius, ſ. nullus homo eſt rationalis, hanc, non oĩs homo eſt rationalis, tunc poſſet po L tius exiſtimari, q̃ ſint contradictoriæ, quia eſt particularis: tñ non verificabunt de eis proprietates contradictoriarum. & par vtique erit ratio de affirmatione: videlicet, ſi vni negationi detur vis plurium affirmationum: vt ſi capiatur pro oppoſita huius nullum aĩal eſt rationale, hæc, oĩs equus eſt rationalis, vel aliquis equus eſt rationalis. ſic enim non verificabuntur de eis illæ ꝓprietates datæ ipſis oppoſitis. vt perſpicuum eſt. Identidemq; continget in ipſo prædicato: vt gratia exempli, ſi quiſpiam dixerit, Socrates non ſentit, & obijciens obijciat ei, & dicat, q̃ ſentit oculo, tunc hæc affirmatio nõ erit vna illi negationi, ſed habet vim pluriũ affirmationum ſic, videlicet dicendo, q̃ ſentit lingua, vel aure, vel naribus eius: & ſic poterunt eſſe hæ ambæ falſæ, cum Socrates fuerit cęcus. Idemq; continget in enunciationibus vniuerſalibus. vt exempli cauſa, ſi M detur pro oppoſita huius, nulla ſpõgia marina ſentit, hæc, aliqua ſpongia marina ſentit ſenſu viſus: hę autem duæ enunciationes reputabuntur eſſe contradictoriæ, cum tñ ſint ſimul falſæ. & ideo fuit coactus Ariſto. ponere hanc conditionem, quia poteſt fieri obiectio hoc modo dicto. Dicit igit Ariſto. q̃ huiꝰ rei indicium, ſcilicet q̃ oporteat vni negationi dari, ac reſpondere id, quod habeat vim uniꝰ affirmationis, & vni affirmationi reſpondere una negano, indicium eſt, quia negans negat quidem eandemmet rẽ prædicatã, quã affirmauit ipſe affirmãs, ab ipſamet re ſubiecta, & hac ratione extat inter eos diſceptatio. nam, ſi prædicatũ affirma-

A matum non eſſet prædicatum negatiũ, uel ſubiectum non eſſet ſubiectum, tunc illi affirmationi reſponderet alia negatio, ꝓter hanc negationem: & hui negationi alia affirmatio, præter hanc affirmationem. Si igitur controuerſia, & diſceptatio het in uno ſubiecto, & in uno prædicato, ergo ſi capiat in una enunciatione aliqua pars ipſius ſubiecti, quod eſt in altera, uel aliqua pars prædicati, tunc non erit illi oppoſita: ſed erit oppoſita illi enunciationi, in qua capitur illa pars tantum. At exiſtimatur ꝙ illa ſit ſua oppoſita: quia contigit ut contineatur in ea illa enunciatio quæ eſt oppoſita ei. ut gra exempli, hęc, omne animal eſt rationale, exiſtimabit ꝙ ſit oppoſita huic, nullus homo eſt rationalis: quia cõtingit ꝙ contineat in ea enunciatio, quæ eſt ei oppoſita, quæ quidem eſt hæc, omnis homo eſt rationalis. &
B ideo ſua oppoſita erit hæc, omnis homo eſt rationalis, non hæc, omne animal eſt rationale: quia non eſt ſua oppoſita ratione reliquarum ſpecierum animalium, quæ in ea continentur, præter hominem. ná obijciens non obiecit de illis vllo pacto in hac propoſitione: neceſſario enim habent aliam negationem, non hanc. hac ergo ratione fuit verificatum, ꝙ, ſi res non ita ſe haberet, tunc non eſſent vere oppoſitæ. Addidit inſuper Ariſt. hic aliam conditionem: nempe, vt ipſa affirmatio ſit vna, & negatio quoque vna, hoc eſt, ne ſubiectum vel prędicatum ſit ęquiuocum: licet non dicatur in ambabus enũciationibus æquiuoce, ſed vna harum enunciationum ſignificet oſa illa, quæ in altera enunciatione ſignificata ſunt. nam ſi ita res ſe haberet, tunc enunciatio non eſſet vna, ſed plures. & ſi enunciatio non fuerit vna,
C oppoſitio quoq; non erit vna, ſed plures. & ideo ſi ita res ſe haberet, tunc illæ proprietates datæ de oppoſitis non verificarentur de ipſis. & hoc quidem declarabim⁹, poſtq̃ declarauerimus per modum prefationis aliquid de enunciatiõnibus, quarum ſubiectũ eſt nomen æquiuocum. Dicamus ergo ꝙ cum dicimus, exempli gratia, aliquis canis eſt latrans, ſignificatur omnino ꝙ aliquid eorum omnium, quæ per hoc nomen canis ſignificatur, in hac enunciatione eſt vtique latrabile: & ideo hoc erit, exempli cauſa, ac ſi diceremus, aliquis canis eſt latrabilis, & aliquod ſydus cœleſte eſt latrabile, & aliqs piſcis eſt latrabilis: ſi velimus ſignificare per canem, in hac enunciatione cané terreſtré, & cœleſtem, & aquatilem. quoniam canis non eſt vnamet res, dicta de oĩbus rebus, D
quas ipſe ſignificat. & ideo nulla harum rerum eſt aliquis canis, ſicut eſt homo aliqđ animal. nam animal eſt eadem res in hoie, & equo, & reliquis rebus, de quibus dicitur. Sed non ita ſe habet res in nomine æquiuoco, quia non datur aliquid, quod amplectet has res diuerſas, qđ ſignificet eas, ita vt ſint vnum totum, ſeu vniuerſale. & ideo illa particularitas refertur ad omnes illas res, quas ſignificat hoc nomen in hac enunciatione. Et pari ratione debet intelligi hoc, ſi capiat negatiua particularis in huiuſcemodi enunciationibus per interpretationẽ, nõ omne, hoc eſt, non omnis canis cœleſtis eſt latrabilis, & non omnis canis terrenus eſt latrabilis, ſi capiatur hæc dictio canis in hac enũciatione pro his duabus rebus. Poſſumus adhuc exponere hoc alio modo: nẽpe, qñ
E cum dicitur omnis canis eſt latrabilis, uel nullus canis eſt latrabilis, hæ propoſitiones ſunt vtiq; plures, & ſunt tot numero, quot ſunt res ſignificatæ in hac propoſitione per hoc nomen canis. nam canis non eſt una res in ſe dicta vniuoce de illis rebus. quoniã dicitur de eis æquiuoce. & ſic quoq; oportebit eſſe in ipſa particulari. Nec poteſt aliqs obijcere, ꝙ pluralitas enũciationum hic ſit veluti enunciatio vniuerſalis ratione vniuerſalitatis. nam enunciatio poteſt eſſe vniuerſalis, licet ſit vna: quando ſcilicet illud nomen dicitur vniuoce: vt cum dicimus omne animal eſt ſenſitiuum. ſic igitur erit illa enunciatio plures enunciationes, ratione nominis æquiuoci. & ideo erit quoq; ipſa particularis plures enunciationes, ratione nois æquiuoci, quod in ea continetur. Videt autem ꝙ ipſa vniuerſalitas nihil efficit, quando enunciatio eſt plures: quia enunciatio F
æquiuoca eſt vtique plures, licet nõ habeat notam quantitatis: vt cum dicitur, canis eſt latrabilis, & velimus per hoc ſubiectum intelligere canẽ latrabilem, ſydusq; cœleſte. His ergo ſic poſitis, dicimus ꝙ, cum enũciationes ita ſe habuerint, tunc non oportebit vt reperiantur in eis proprietates datę in ipſis oppoſitis. & hoc patet ex iſto exemplo, cum ſubiectum fuerit nomen æquiuocum, videlicet ꝙ ponat oppoſitum huius, nullus canis eſt latrabilis, hanc, aliquis canis eſt latrabilis: & intelligat per hanc dictionem, canis, in vtraque enunciatione, canem terreſtrem, & canem cœleſtem, tunc ambæ hæ erunt falſæ licet ſint contradictoriæ. & iam fuit prædictũ, ꝙ ex proprietatibus contradictoriarum

G ctoriarum eſt, vt ſi vna ſit vera, altera ſit falſa in omni materia. hoc autē contingit hic, quia hic ſunt plures oppoſitiones vna, & in qualibet earum inuenies proprie proprietatem contradictoriatū. nā cum dicimus, nullus canis terreſtris eſt latrabilis, & aliquis canis terreſtris eſt latrabilis, hæ diuidunt quidem verum à falſo. ita quoq; ſi dicatur, nullus canis cœleſtis eſt latrabilis, & aliquis canis cœleſtis eſt latrabilis. & non eſt neceſſarium propter hoc, vt ſint ſimul veræ ambę vniuerſales: neq; ambæ particulares. & ita quoq; declarandum eſt de ipſis contrarijs, q̄ non oporteat eas diuidere verum à falſo in materia neceſſaria & impoſſibili, qñ ſubiectum ſignificat æquiuoce multas res. ut exēpli gratia. ſint ipſæ oppoſitæ hæ, oīs canis eſt animatus, & nullus canis eſt alatus, & intelligamus per dictionem, canis, in vtra
H que enunciatione canem terreſtrem, & cœleſtem, tunc prædicatū ineſt neceſſario totu ſubiecto, vel impoſſibile: hoc eſt, vel erit neceſſarium, vel impoſſibile cuilibet ſubiectorum, q̄ ſignificantur p nomen canis. hæ autem enunciationes non diuidunt verum à falſo, ita vt vna ſit vera & altera ſit falſa: ſed vnaquæq; illatū eſt reſpectu totius ſubiecti falſa: quia oppoſitiones ſunt plures. attamen de vnaquaq; earum erit verum dicere proprie, q̄ diuidunt verū à falſo, ſed non de omnibus ſimul, quia non eſt neceſſariū q̄ ſi reperiantur plures oppoſitiones cōtrariæ, vt ſint propterea veræ omnes affirmatiuæ earum, aut negatiuæ: ſed poterit eſſe vera in aliquibus earum ipſa affirmatiua, & in aliquibus alijs ipſa negatiua. Et hocmet exemplo poterit declarari res in ipſis ſubcontrarijs: quę quidem eodem modo ſe ha-
I bentes ob æquiuocationem non diuidunt verum à falſo. Hoc quoq; modo declarabit res, qñ prædicatum fuerit dictum in qualibet enunciationum de pluribus rebꝰ æquiuoce, q̄ ſcilicet tunc non verificabuntur de ipſis proprietates datæ de ipſis oppoſitis. vt exempli grana, in ſingularibus, ſi dicat Socrates eſt perſpicax, Socrates non eſt perſpicax, & intelligamus per perſpicacem, eum qui eſt perſpiciens in ſcientia iuris, & qui habet pſpicacem viſum: & ſic nō diuident verum à falſo hæ enūciationes omnino, quia Socrates poteſt eſſe pſpicax in viſione ſua, & non in ſcientia iuris, uel econtra. & huius rei cauſa eſt, quia hic datur pluſquam una oppoſitio: qm̄ quælibet harum enunciationum eſt enunciationes plures. Exemplū vero de contradictorijs, ut ſi dicat, oē latrans K
eſt canis, non oē latrans eſt canis, & intelligamus p canē ſydus cœleſte, & canē terreſtrem, hæ quidē enunciationes erunt ſimul falſæ: quia q̄libet harꝫ enunciationum ſunt duæ enūciationes, & ſcīm vnū ſignificatū, erit uera ipſa affirmatiua: ſed iuxta ſcīm ſignificatum erit uera ipſa negatiua: & ideo non erunt ſimul uerę ambæ affirmatiuæ, neq; ambæ negatiuæ. & hocmet exemplo poteſt probari de contrarijs, & ſubcontrarijs, q̄ ſ. non oportet ſi una ſit uera, altera ſit falſa, ſi ita ſe habuerint: licet prędicatum fuerit neceſſarium, vel impoſſibile toti ſubiecto. nam hæc, omne latrans eſt canis, nullum latrans eſt canis, ambæ hæ ſunt falſæ, ſi per canem intelliganus terrenū, & cœleſtem. ita quoq; ſi dicatur aliquod latrās eſt canis, aliquod latrans non eſt canis. Oportet igitur, ut enunciatio in oppoſitis ſit una L
non plures: & tunc habebunt illas ꝓprietates traditas de ipſis oppoſitis. Scire præterea debes, q̄ ſimile huius continget, qñ i una quaq; enunciationum fuerint plura ſubiecta, uel plura prædicata: ut cum dī, oīs hō & oīs equus ſunt rationales: uel oīs homo eſt rationalis & uolatilis, nullus homo eſt rationalis neq; uolatilis. ueruntamen qñq; accidit q̄ ſubiectum uel prædicatum erunt plura actu, hoc eſt q̄ in quolibet eorū erūt plures dictiones, & enunciatio erit una. ſed quibuſnam conditionibus fiat hoc, uel non fiat, poſt hoc declarabitur: uidelicet qñ erit ipſa enunciatio una, ſic ſe habens, & quando erit plures. Tres itaq; conditiones oportet ſupponere in ipſis oppoſitis, & tunc ipſa oppoſitio habebit illas proprietates, q̄ unicuiq; oppoſitarum datæ ſunt. Prima eſt, q̄ ſubiectum & prędicatum ſit omnifariam M
unum in utraq; enunciationum oppoſitarum: non q̄ capiatur in una uno modo, & in alia alio modo: quia tunc non erunt oppoſitæ, & ex conſequenti non habebunt illas proprietates datas ipſis oppoſitis. Secunda, ut affirmatio in eis atq; negatio ſit una. & hoc utiq; ita eueniet, ſi ſubiectum uel p̄dicatum, uel utrunq; eorum non dicatur æquiuoce de multis rebus. nam ſi ita res ſe haberet, & diceret de unaquaq; enunciationum oppoſitarum de pluribus rebus æquiuoce, erunt utiq; oppoſitæ: ſed nō habebūt illas proprietates datas de ipſis oppoſitis: quia hic datur pluſq̄ una oppoſitio, ut dixi mus. & ideo neceſſe eſt ut affirmatio ſit una, nō plures: & ipſa quoq; negatio neceſ-

ſarium

A farium eſt ut ſit unꝰ, & non plures. Tertia conditio eſt, ꝙ oppoſitum illius enunciationis, quæ eſt una affirmatio, ſit id quòd habet uim unius negationis: & eodem modo de una negatione, aſſerendum eſt, illius oppoſitum eſſe id, quod habet uim unius affirmationis. nam, ſi ponatur oppoſitũ unius affirmationis id, quòd habet uim plurium negationum, & hoc utique fiet ſi ſumatur in una enũciatione pars aliqua ſubiecti uel prædicati alterius enunciationis, ut declarauimus: tunc non erit ipſa una oppoſitio, ut narrauimus. & hoc idem eſt dicendum de ipſa negatione, ſi ponatur eius oppoſitum id, quod habeat uim multarum affirmationum. & huius rei cauſa eſt, quia enunciatio una multiplex reddit aliam, quæ erat una, multas. nos autem iam diximus, neceſſe eſſe, affirmationem eſſe unam, & negationẽ
B unam. Hæc igit̃ ſunt, quæ nobis uiſa ſunt ꝑ expoſitione illarum trium conditionum. & eſt quidem clara ſententia. & forte hoc met uoluit Ariſto. nam apud nos non reperitur textus Ariſ. in hac parte. & ego puto, ꝙ Ari. non tradidit in hac tertia conditione illam expoſitionem, quam Auerroes dedit: ſunt enim uerba ipſius Auerrois. ſed utcunque fuerit, oportet quidem ut tradantur hic iſtę conditiones eo modo, quo expoſuimus.

Quo pacto in futuris contingentibus contradictionis regula veritatem habeat. Cap. 6.

IN ñs ergo quæ ſunt, & quæ facta ſunt, neceſſe eſt affirma
C tionem vel negationem veram eſſe vel falſam. Et in vniuerſalibus quidẽ vt vniuerſaliter, ſemper hanc quidem veram, illam vero falſam eſſe, & ĩ ñs quæ ſingularia ſunt, quemadmodũ dictum eſt. in vniuerſalibus autem quę non vniuerſaliter dictę ſunt, non neceſſe eſt. dictum eſt autem & de his. In ſingularibus vero & futuris, non ſimiliter. Nam ſi omnis affirmatio & negatio vera vel falſa eſt; & omne neceſſe eſt eſſe vel non eſ- D
ſe. * quare ſi hic dicat futurum eſſe aliquid: ille vero non futurum dicat hoc ipſum: manifeſtum eſt, quòd neceſſe eſt verũ dicere alterum ipſorum: ſi omnis affirmatio vel negatio vera vel falſa eſt. vtræque enim non erunt ſimul in talibus. Nam ſi verum eſt dicere, ꝙ album vel non album, neceſſe eſt eſſe albũ vel non album. & ſi eſt album vel non album, verum erat affirmare vel negare. & ſi nõ eſt, falſum dicit: & ſi falſum dicit, E
non eſt. Quare neceſſe eſt ſemper affirmationem aut negationem veram eſſe vel falſam. Nihil igitur neque eſt, neque fit, nec à fortuna, nec vtrumlibet contingit, neque erit, neq; non erit: ſed ex neceſſitate omnia, & non vtrumlibet contingit. aut enim qui dicit verꝰ eſt, aut qui negat. ſimiliter enim vel fieret, vel non fieret. quod enim vtrũlibet contingit, nihil magis ſic vel non ſic ſe hẽt, vel habebit. F
Amplius aũt, ſi eſt album nũc, verum erat dicere prius, ꝙ erit album. quare ſemp fuit verum dicere quodlibet eorum quę facta ſunt, ꝙ eſt vel erit. ſi aũt ſemper verum fuit dicere ꝙ eſt, vel erit, non poteſt hoc non eſſe, vel non futurum eſſe. quod autem non poteſt non fieri, impoſſibile eſt non fieri: & quod impoſſibile eſt non fieri, neceſſe eſt fieri: omnia igitur quæ futura ſunt, neceſſe eſt fieri.

* a. l. ſi enim hic quidã dicit.

Nihil

G Nihil igitur vtrumlibet contin
*a. Laddit, sed oia ex necessita-te.
git neq; à fortuna erit. *nam, si à fortuna, non ex necessitate. At vero nec q; neutrũ verum est dicere cõtingit: ut q; neq; erit, neq; non erit. Primũ enim cùm sit affirmatio falsa, negatio non vera erit: & cùm hæc falsa sit, contingit affirmationem nõ verã esse. Et ad hæc, si verum sit dicere, q; albũ est simul & magnũ, oportet esse vtrunq;. si vero erit cras, oportet fore cras, si autem neq; erit, neq; non erit cras, non erit
H vtrũlibet contingit. vt est naua le bellum: oporteret enim neq; fieri nauale bellũ, neq; nõ fieri.

Quæ ergo contingunt incõuenientia hæc sunt, & huiusmodi alia: si quidẽ omnis affirmationis & negationis, aut in vniuersalibus dictis vt vlr, vel in ñs, quæ sunt singularia, necesse est oppositarũ, hanc quidem verã esse, illam vero falsam. nihil aũt vtrumlibet contingit esse in ñs quæ fiũt, sed omnia esse & fieri ex necessitate. Quare neq; cõsul
I tare oportebit, neq; negociari: q; si hoc quidẽ facim⁹, erit hoc: si vero non hoc, non erit hoc. Nihil enim prohibet, et in annũ decies millesimum, hunc quidẽ dicere hoc futurũ esse, illũ vero non dicere. quare ex necessitate erit vtrumlibet eorũ, quod ab ipso verũ erat dicere tunc. At vero nec hoc differt, si aliqui dixerint contradictionẽ, vel non dixerint. manifestũ enim q; sic se habent res, etiã si non hic quidem affirmauerit quid, ille vero negauerit. non enim ꝓp negare vel affirmare erit, vel nõ erit, nec in decies millesimũ annum, magis q̃ in quãtolibet tẽpore. Quare si in om ni tpe sic se habebat vt alterũ vere diceretur, necesse erat hoc fieri: & vnumquodq; eorũ, quæ fiunt, semper sic se habebat, vt ex necessitate fieret. si enim vere dixit quis qd̃ erit, non potest nõ fieri: & quod factũ est, verum erat dicere semper, q; erit. Si itaq; hæc impossibilia sunt: videmus enim esse fu
K L turorum principiũ, & ab eo qd̃ consultamus, atq; aliquid agimus: & q; est omnino in ñs, quę non semper actu sunt, possibile esse, & non esse similiter, in quibus vtrunq; contingit & esse & nõ esse, quare & fieri, & non fieri: & multa nobis manifesta sũt sic se habentia: vt q; hanc vestẽ possibile est incidi, & non incidetur, sed prius exteretur: similiter aũt & non incidi possibile est, non enim esset eam prius ex
M teri, nisi possibile esset non incidi: quare & in alĩs generationibus, quæ ſm huiusmodi potentiam dicuntur: manifestum igit est, q; non omnia ex necessitate, vel sunt, vel fiunt: sed alia quidem vtrũlibet contingit: & nihil magis affirmatio q̃ negatio erat vera vel falsa: alia vero magis quidẽ, & vt in pluribus alterũ, nihilominus cõtingit fieri & alterum, alterum vero minimè.

Igitur esse quod est, qñ est, &

nõ

A non eſſe quod non eſt, qñ nõ eſt, neceſſe eſt. ſed non oẽ quod eſt, neceſſe eſt eſſe, nec qđ nõ eſt, neceſſe eſt non eſſe. nõ. n. idem eſt, oẽ qđ eſt, neceſſario eſſe, qñ eſt, & ſimpliciter ex neceſsitate eſſe. ſimiliter aũt & in eo quod non eſt. Sed & in cõtradictione eadẽ ratio eſt. eſſe quidem vel nõ eſſe omne neceſſe eſt, & futurũ eſſe vel non: non tñ diuidẽtem, dicere alterum neceſſarium. dico autem vt neceſſe eſt futurũ eſſe bellum nauale cras, vel nõ futurũ
B eſſe: non tñ fieri cras bellum nauale neceſſe eſt, neq; non fieri: fieri tñ, vel nõ fieri neceſſe eſt. Quare cùm ſimiliter orationes veræ ſint, quemadmodum & res, manifeſtum eſt ꝙ quæcunq; ſic ſe habent vt ſint vtrumlibet cõtingit, & contraria ſuſcipiant, neceſſe eſt ſimiliter ſe habere & cõtradictionem, quod cõtingit in ñs, q̃ non ſemper ſunt, vel non ſemper non ſunt. horũ. n. neceſſe eſt alteram partem cõtradictionis
C veram eſſe vel falſam, nõ tamẽ hanc vel illam, ſed vtrãlibet cõtingit: & magis quidem veram alteram, non tñ iam verã vel falſam. Quare manifeſtũ eſt, ꝙ nõ eſt neceſſe omnis affirmationis vel negationis oppoſitarũ, hanc quidem veram, illam autem falſam eſſe. non enim quemadmodum in ñs quæ ſunt, ſic ſe habẽt & in ñs quæ non ſunt quidem, poſsibilibus tñ eſſe vel non eſſe, ſed quemadmodũ dictum eſt.

De oppoſitionum, verum & falſum diuidentium regulis, in propoſitionibus futuri temporis. D

AVER.

Dicamus itaq;, ꝙ illæ oppoſitiones, q̃ diuidunt ſemp verum à falſo in oĩ materia, q̃ quidem ſunt ſingulares, & contradictoriæ, ſiue in rebus præſentib⁹, ſiue in præteritis, neceſſe quidem eſt vt ita diuidant verũ & falſum, vt vnũ ſit verũ & alterum ſit oĩno falſum: ſiue nos ſciam⁹ veritatem, ſiue nõ ſciamus. qñ vnũ horum dictorum, ſ. Socrates nunc exiſtit, vel Socrates nunc nõ exiſtit, manifeſtũ eſt, ꝙ eſt verũ, & alterũ eſt falſum: ſiue conſtet apud nos ve E
rum à falſo, ſiue non pfecte conſtet: poſtq̃ conſtat ſm eſſe pfectũ ſm ſe. eademq; eſt ratio de rebus ꝑteritis, & de rebus neceſſarijs, in quib⁹ non oportet ſubijcere, ac præſupponere tempus pro earum eſſe. Sed res futuræ, q̃ ſunt res contingentes, & poſſibiles, non diuidunt pfecte in ſe verũ & falſum. Nam neceſſe eſt vt hmõi oppoſita ĩ tali materia, vel diuidãt verum & falſum, vel non diuidant. Iterum, ſi diuidant verũ & falſum, F
vtrum hoc fiat pfecte & actu, aut nõ perfecte. & ſi non diuidant verum à falſo, tunc vel erunt ſimul vera, vel ſimul falſa, vel vtrunq; ſimul. Si ergo oĩs affirmatio & negatio diuidũt perfecte verum à falſo ĩ ſe, & ſit neceſſarium quãlibet rem eſſe, vel non eſſe: ſequit ergo ex hoc, ꝙ ſi qs dixerit de aliqua re futura, ꝙ erit. alius vero dicat ꝙ non erit, ꝙ neceſſario altera iſtarum ꝓpoſitionum erit vera & altera falſa: qñ non poſſunt eſſe vtraque hæc ſimul, ſ. eſſe & non eſſe. ſequitur aũt natura entis propoſitionem veram: & vera propoſitio inſequit ipſum. quia ſi quiſ-

G piam dixerit aliquid esse album, & sit verum, oportet vt extra aïam sit albũ. & si sit falsum, oportet quoq; vt extra aïam non sit albũ. & si dicatur nõ esse album, & sit verũ, necesse est vt extra aïam sit non albũ. & si fuerit falsum, oportet vt extra aïam sit album: & econtra, ſ. si quid fuerit extra aïam album, necesse est propositionem verã de ipso eé, ꝙ sit album, & falsam, ꝙ non sit album. & si extra aïam fuerit non albũ, necesse erit, vt vera propositio de eo sit, ꝙ sit non albũ, & falsa ꝙ sit albũ. Si igitur affirmatio & negatio oppositæ
H de rebus futuris sic sunt dispositę, vt altera earũ pfecte in se nunc reperiatur vera & altera falsa: ergo tunc futura ipsa essent necessaria: nihilq; à fortuna, vel á cã indeterminata posset reperiri, neq; daret' quicquã, de quo posset dici, quod posſit eé & nõ esse: sed erit oïno necessarium illud esse. & hoc necessario sequit' ex hoc quod dr, ꝙ altera oppositionũ est vera vel falsa fm eé determinatum in se. & nõ poterit alterá earum deduci ad esse non verum, siue ex affirmatione, siue ex negatiõe id fuerit. qm̃ si id fieri posset, tunc veritas in
I altera duarum oppositionũ non esset determiuata fm esse in se ipsa. esi ergo verum & falsum in vtraq; oppositarum nõ habuerit determinatum esse ĩ se, tunc vna & eadem res posset esse & non esse indifferenter. quemadmodũ si vna & eadé res absque discrimine posset esse & nõ eé, tunc verum & falsum in altera oppositionum, de qua dicitur, non haberet determinatum esse in se: neq; affirmatio vnius rei prius diceretur de ea q̃ negatio: neq; negatio prius q̃ affirmatio. neq; hoc ita fiet, ꝓpea ꝙ aliquis ita affirmauerit illud, vel K negãs negauerit illd. Sequereturq; ẽt, ꝙ si aliq̃d fuerit albũ aliquo tpe, vt enũciatio facta de ipso, anteq̃ sit albũ, ꝙ erit albũ, sit vera enũciatio, atq; necessaria. pari quoq; rõe enũciatio, q̃ fit de quauis re futura ante quã sit, dicens ꝙ erit, erit vtiq; vera, quẽadmodũ ẽ dũ res generat': adeo ꝙ illa enunciatio dicens de aliquo ente p̃senti qđ est, erit ita vera, sicut illa, q̃ dicit qđ erit, qñ erit ĩ futurũ. & sic non esset pole vt de aliqua re possibili, q̃ nunc nõ est, dicat' ꝙ erit, quin sit oïno. Illud vero, qđ nõ põt esse quin sit, impole est quin sit: id L vero, qđ est impole quin sit, necessariũ est vt sit: & id, qđ est necessariũ, oportet ipsum necessario esse: & sic oĩa erunt necessaria fm suum esse. Et sic nihil fiet à casu vel fortuna, neq; aliquid qđ sit aptũ esse, & nõ esse. qm̃ id qđ est à casu, ita vtiq; se habet, ꝙ suum esse, vel non esse nõ est oïno necessariũ: quemadmodũ id, cuius suum esse vel nõ esse est oïno necessarium, nõ fit à casu. Neq; põt ꝓterea dici, ꝙ affirmatio & negatio coniunctæ reperiant' in rebus futuris, ita vt sint simul veræ, neque pos-
sint aufetri ab eis, ita vt sint simul M falsæ. vt si dixerimus aliq̃d esse pole vt sit, & pole ꝙ nõ sit, sint simul vera, vel simul falsa. Nam, si fuerint simul falsa, sequeret' ꝙ duo contradictoria non diuiderent verũ & falsũ in oïbus rebus: cuius rei tñ contrarium iã fuit probatũ. idẽtidẽ sequeretur, si essent simul vera. Sequereturq; rursus, si essent simul vera, vt eadé res esset & non esset simul: qđ est absurdũ. tolleretur q; ẽt natura ipsi' polis. Si tñ fuerint simul falsa, tũc sequeret' vt eadé res nec esset ne

que

A qñ non eſſet. & hoc impoſſe ſequit̃ q dē, ſi dicam⁹ ipſa oppoſita diuidē tia verum & falſum in oībus materijs diuidere ea determinate in rebus futuris, vel non diuidere, ſi fuerint ſimul vera, vel ſimul falſa. Perſpicuū aūt eſt, multa oriri oīno incōmoda, ſi tollat̃ natura ipſius poſſibilis; & ponat̃ oīa futura eē neceſſaria. Primū incōmodum eſt, qa inanis eſſet cōſultatio oīs, atq; ſolertia, q̄ vtimur ꝓ euitanda aliqua re, ne eueniat, oīsq; diligētia ad aliquam rē producendā. id quoq;, qđ aliquis opinat, nēpe vt ꝙ ſi fecerit id qđ fieri debet, ſuccedet id qđ ſuccedere debet: & contra, ſi non fecerit non ſuccedet, erit vtiq; conſyderatio vana, corruptaq; opinio, inanisq; res: ita vt ex hoc ſequet̃ incōueniēs, videlicet vt ſi qſpiā ꝓuiderit aliqd eē oriturū ad annos vſq; denos millenos, exēpli cā, & ſumpſerit numerū cauſarū inducentiū ortū illi⁹ rei, eiuſq; gñationē, in hoc longiſſimo tpe, ſi tot milibus annis contingeret viuere, alius vero iudicarit hoc eodē tpe illud idē nullo pacto eſſe oriturū, & examinauerit in toto illo tpe numerū cauſarū prohibētiū illius euentū C & ortum: tunc op⁹ vtriuſq; eorum erit vtiq; fruſtra, & inanis excogitatio, atq; temere facta. qm̄ id qđ erit, eſt illud qđ ē de ſe neceſſario verū: ſiue alter illorū iudicarit illi⁹ priuationē, & alter ei⁹ eſſe, vel neuter eorū id iudicarit. Neq; pōt ipſa voluntas eſſe cā, vt aliqd oriat̃, ſed res oēs ſuo naturali curſu ꝓcedēt, & iuxta id, qđ hūt de altero contradictoriorū: licet nemo iudicarit illud eē venturū, vel non poſſe euenire. neque quicq̄ refert ſiue decē milib⁹ annorū id aliquis cogitarit, ſiue tantillo tpis immo idē erit, ac ſi nihil penitus ea re cogitarit. Oīa aūt hęc ſūt abſona, & contra naturale nr̄m inſtitutum. nā videmus multa, quorū ortus hēt initiū à cogitatione, & ex deſyderio ad ea. Videmus ꝓterea aliquas res, q̄ naturaliter efficiunt̃, eſſe ex ſui natura aptæ vt poſſint eſſe & non eſſe indifferenter: videlicet, ꝙ ſunt poſſes vt ſint, vel non ſint indifferenter, & hoc rōne agentis & recipientis ſimul. vt gratia exēpli, veſtis poſſe eſt vt diſcindat̃ anteq̄ prę vetuſtate atterat̃: & eſt quoq; poſſe vt nō dilaceret̃, ſed vetuſtate exterat̃. nam poſſibilitas vtriuſq; horū in ipſa veſte eſt quidē ad vtrumlibet, tum ratione agentis, tum ēt ratione patientis: & ita res procedet in cunctis rebus ortis in hac materia, q̄ quidem habet hmōi poſſibilitatem & potentiam. palā ergo ſit, ꝙ nō oīa ſunt neceſſaria, ſed duob⁹ reperiunt̃ modis, nēpe, vel erunt neceſſaria, vel poſſibilia. iterumq; poſſia tripl̄r ſunt, vel ſunt poſſia ad vtrūlibet, quib⁹ quidē non magis debet̃ eē q̄ priuatio: neque magis priuatio q̄ eſſe. vel ſunt poſſibilia vt in pluribus: & ſunt illa quibus vnum oppoſitorū magis q̄ aliud inuenitur quo ad eē: & illud aliud rarenter oritur. & in hoc gñe ipſius poſſibilis reperiunt̃ vtræque ſpēs poſſibilium ſimul, videlicet, & quod vt plurimum, & quod raro. Neceſſaria vero aliqua ſunt ſimpliciter neceſſaria, & ſunt quidem ea, quæ ſemp ſunt, vel ſemper nō ſunt: aut ſunt neceſſaria non ſimpliciter, & ſunt illa q̄ neceſſaria ſunt dū ſūt, vel neceſſario non ſunt, dum non ſunt. & hæc bifariam reperiunt̃: nēpe vel ſunt res, quarum prędicatum neceſſario ineſt ſubiectis earum, D E F

G dū pſeuerant earū ſubiecta reperiri, vt rōnale alicui hoī, dū talis hō reperit: vel ſunt res priuatæ, ſ. q̄ nō ſunt, dū earū ſubiecta nō reperiunt: aut ſunt res q̄ q̄dē ſunt dū ipſæ pſeuerāt eſſe, vt q̄d hō ſit dum reperit. Cùm ergo hę ſint partes naturę ipſi⁹ eſſe, & ſit neceſſariū vt mod⁹ affirmationis & negationis ꝓp vero & falſo ſit annexus rei q̄ hēt eſſe extra aīam: manifeſtū eſt q̄ illa oppoſita, q̄ diuidunt verū & falſum ī oī materia, diuidant verū & falſum in generibus rerum neceſſariarū ſm determinationem propriā in ſe: hoc eſt q̄ veri
H tas & falſitas earū ſit terminata in ſe extra aīam: licet nō habeam⁹ determinatā ſcīam de ea re, & ignorem⁹ qualiter ſe habeat. In materia autē poſſi & contingenti, in reb⁹ futuris, ſi vna eſt vera altera eſt falſa. q̄m neceſſe eſt vt reperiat alterū duorū cōtradictoriorū in futuro: ſed non determinate in ſe. ſed, q̄a ſm naturam ſuā priuatę ſunt determinatiōe, quē admodum & apud nos: & ideo non pōt haberi in hoc genere ſcīa: q̄a ipſamet res eſt ignorata. ſed in his, quę ſunt poſſibilia vt in plurib⁹ non ad vtrūlibet, vna duarū partiū oppoſi-
I torum conuenientior eſt vt ſit vna, q̄ altera: cùm eius eſſe ſit conueniētius, q̄ non eſſe. & in hmōi genere rerū poterit haberi determinata ſcientia de aliqua re futura earū, anteq̄ ſit: videlicet de re futura, q̄ ſolet euenire vt in plurib⁹. Cōe ergo eſt hoc oībus duobus oppoſitis, q̄ nata ſunt diuidere verū à falſo in rebus futuris, in materia contingenti nō determinate. ſed in ipſo poſſibili ad vtrū libet, nullū duorū oppoſitorū eſt dignius vt ſit verum, q̄ alterū. at in ipſo poſſibili vt in pauciorib⁹ vnum duorū oppoſitorū dignius eſt, vt ſit K falſum, q̄ alterū. in ipſo tn poſſibili, quod eſt vt plm, vnū duorū oppoſitorum dignius eſt, vt ſit verū, q̄ alterū. Ex his ergo patet, quopacto duo oppoſita diuidant verū à falſo, ī oī bus rebus: & hoc ſ. in his q̄ nata ſunt diuidere verū à falſo ſemp, q̄ ſunt ipſa contradictoria, & ſingularia.

De oppoſitionū, uerū & falſum diuidētiū regulis, in propōnib. futuri tēporis.

DEinde d. Diam⁹ ita ꝓ illæ oppoſitiōes · LXVI ·
q̄ ſp diuidunt verū à falſo, &c. Inquit Leu. Cū iā p̄dictum fuerit, ꝙ contradictoriæ & ſingulares diuidunt ſemp verū à falſo in oī materia, declarat hic nūc, ꝙ ſit hoc L
in eis ſecm eſſe pfectū in reb⁹ prēteritis, aut in p̄ſentibus, aut in futuris neceſſarijs. vt ꝙ erit eclipſis Lunæ in tali tpe futuro, vel non erit: vel Sol erit in capite arietis in die tali futura, aut non erit. At res futuræ poſſes vt cū dī, Socr. ambulabit in tali tpe, vel non ambulabit, aut oīs hō, q̄ eſt ī tali loco, ibit cras ad talē locū, vel aliqua pars eorū non ibit, non diuidunt uerū à falſo pfecte, q̄n enunciationes proferunt: quia pōt eſſe quis earū enunciationū vera, non ꝙ ſciat: nūc: q̄ nam earū ſit futura pfecte vera, q̄d ſic probatur, q̄m neceſſe eſt vt hæ oppoſitæ in hac materia diuidant verum à falſo, vel non diuidāt. & ſi vna fuerit vera & altera falſa, vel hoc erit ſecm eſſe pfectū, videlicet, ꝙ ſeligat verū à falſo, dū propoſitiones pronūciant: aut non ſecundū eſſe pfectū, hoc eſt ꝙ id, quod M
ad actū deducit, eſt ipſum verū. ſed non dignoſcit veruū à falſo, dū propoſitiones proferunt: ſed q̄libet earū pōt deduci ad eē tūc. ſed cū euenerit illud ips, tunc repetiet vna illarum orationū vera, & altera falſa. Quòd ſi non diuidant verū à falſo, tunc vel erunt ſimul veræ, vel ſimul falſæ, vel ſimul veræ, & falſæ: hæc. n. eſt diuiſio neceſſaria. Cū itaque ſit neceſſariū, vt ipſæ oppoſitæ ſint ſecundū vnā harū diuiſionum in vero & falſo: idcirco conſentaneū eſt nunc ſcrutari, q̄nā earū ſit vera. Dicam⁹ ergo, ꝙ ſi q̄libet affirmatio & negatio diuiderent verū à falſo tunc oporteret vt in rebus futuris vna ꝓpoſitionū eſſet determinate vera, aī aduentū rei. & ſic ſequeret maximū incōueniens: q̄ſpe vt natura ipſius entis inſequeret oīonem

veram

A verā,& oīo vera inſequeret naturam entis & ſic procederet res in circulo, videlicet, q̄ ſequeret eſſe rei oīonem verā, anteq̄ ſit: & poſtquā fuerit ipſa res, inſequetur oīo verā eſſe ipſius rei. Præterea ex hac poſitione ſequeret, q̄ oīa futura eſſent neceſſaria ſcīm eſſe ſuum: & ſic nihil reperiret à caſu, & ſine cā pfecta. nā res dī fieri à caſu, quia fit à cā non pfecta: vt cum quis fodit foueā, & inuenit theſaurū. hoc. n. refert ad id, qđ à caſu euenit quia non fodit ille hmōi foueā, illius finis gra: neq; eſt neceſſarium vt ille, qui foueam fodit, q̄ reperiat theſaurū. & ideo dicimus, q̄ inuenire theſaurū dum fodit illā foueā, eſt à caſu. & ſi eſſet neceſſarium, vt res reperiat anteq̄ ſit, tunc illæ cauſæ id efficiētes, eſſent temere inuentæ. imo nulla eſſet ibi oīno cā: poſtq̄ ipſa cā non eſt, q̄ rem cauſet, ſed res eſt de ſe neceſſaria abſq; iſtis cauſis. Rurſus, ſi ita res ſe haberet, tūc nō poſſet vna harū duarum oīonum reduci ad actū, niſi illa q̄ eſt vera. qm̄, ſi poſſet id fieri, tunc ipſa veritas in altera illarū oppoſitarum nō poſſet habere pfectū eſſe in ſe: quod eſt contra id, qđ ſuppoſitum fuit. Et ſi non habuerit pfectum eſſe de ſe, tunc vna & eadē res poſſet indifferenter eſſe, & non eſſe. & non erit res ita vera vel falſa anteq̄ ſit, quemadmodum eſt dum eſt: propterea q̄ affirmās affirmauerit eam, vel negans negauerit ipſam. hoc eſt, q̄ nō ſequit ſuū eē ab ipſa oratione: qđ eſt id, quod ſuppoſitū fuit antea in hac poſitione. Sequeret iuſup, ſi ponerētur iſtæ oppoſitę diuidere pfecte verum à falſo, vt ſuppoſitum fuit antea, q̄ oēs res eſſent neceſſariæ. & ſic ſequeret id, qđ fuit prius ſuppoſitum, videlicet, q̄ nihil reperiret à caſu: qđ eſt falſum, vt poſt hoc exactius probabitur. Et poſtq̄ narrauimus ea incommoda, q̄ oriunt ex hac poſitione, nunc pquirendæ ſunt aliæ partes diuiſionis. Et dicimus q̄ nō poſſunt eſſe ſimul veræ, ita vt coniungant vnā in futuro affirmatio & negatio eiuſdē rei. neq; ēt ſimul falſæ, ita vt priuet vtroque in futuro. & multo minus erunt ſimul veræ & falſæ: qm̄ iā antea probatū fuit ſecūdum cōem famam oīum, q̄ affirmatio & negatio non coniungunt ſimul in vna re, neque ſimul res priuat eis. Itē ſi eſſent ſimul veræ, tunc oporteret vt oēs res eſſent neceſſariæ: vt ſ. nullū daret, poſſe, ſed oporteret quamlibet illaꝝ oīonum eſſe neceſſariā. Et poſtq̄ declarauit, q̄ hæ rōues tollunt naturā poſſis, nunc enumerat ea inconueniētia, q̄ ſequūtur hmōi poſitionē. Ex quibus vnū eſt, quia inanis eſſet oīs cōſultatio, & ſolertia. q̄ tñ res manifeſta eſt apud oēs, ac famoſa, vt id ab ortu nro nobis inſitū eſt: pter hoc, q̄ indigeamus aliquo pceptore, à quo diſcamus ipſam conſultationē, ac voluntatē eſſe cām, ob quā multa oriant. & hmōi poſſibilitas apparet in agente, & in patiente. hoc eſt, q̄ agens hēt liberū arbitriū, & electionē, vt poſſit vtrunq; oppoſitū agere. & paſſum eſt in potentia quoq;, vt patiat ab ipſo volente, & eligente vtrunq; oppoſitorum. vt exēpli gratia, agens liber, & eligens habet potentiam vt dilaceret veſtem, & habet potentiam nō dilacerare eam. & ſic ēt veſtis pōt dilacerari ab ipſo agente, & poteſt non dilacerari: vt ſi alteret prę vetuſtate, anteq̄ inferat in eā actio dilacerationis. Ergo palam eſt ex publica fama, q̄ aliquæ res ſunt poſſes, ſiue vt pluribus, ſiue ad vtrumlibet, ſiue vt in paucioribus. & aliquæ aliæ ſunt neceſſariæ. & hoc ſiue q̄ vna quiditas inſit de neceſſitate alteri quiditati, vel negetur ab ea ſemp, uel neget ſecundum eſſe: vt cum dicit q̄ vacuū impoſſibile eſt eſſe. & horum oīum quodlibet, vel erit ſimpſt, vel in aliquo tempore: vt ſi dicat q̄ Luna patiet talem eclipſim in tali tempore, uel non patietur, vel q̄ iſte homo particularis exiſtit, dum perſeuerat exiſtere. ergo ſequetur q̄ aliquis homo exiſtit: quia eſt aīal rationale, & aīal rationale eſt eſt homo de neceſſitate. ſi ergo res ita ſe habet, vt veritas & falſitas ſit annexa rei exiſtēti extra animam, ſequitur ergo q̄ huiuſmodi diſoppoſita, quæ ſunt de poſſibili futuro, diuidunt verum à falſo, ſed non ſecūdū eſſe perfectum & completum.

B C D E F

Librum de Interpretatione Græci in Quinque ſecarūt ſectiones. Auerroes in Quatuor differentias. Boethus quandoque in duos, quandoque in Sex lib. Latini poſteriores in duos. Cum aūt hoc pacto citari ſoleat, & nos ī duos diuiſimus: adiecta ēt ad faciliorē intelligentiā ī capita diuiſione.

ARISTOTELIS DE INTERPRETATIONE LIBER SECVNDVS,

Cum Auer. Expos. & Leui Annot.

SVMMA LIBRI.

De Enunciationibus infinitis. De Enunciationum vnitate, ac pluralitate: Et prædicationibus coniunctis, atq; diuisis. De Enũciationibus modalibus. Et quæ Enunciationes magis inuicem sint contrariæ.

H *De Enunciationibus infinitis cuiuscunque generis, ipsarumq; oppositionibus, ac consequentijs. Nomina item ac verba transposita idem significare.* Cap. 1.

QVoniam autem est aliqd de aliquo affirmatio significãs: hoc autem vel nomẽ est, vel innominatum: vnum autem oportet eẽ & de vno id quod est in affirmatione: nomen aũt dictum est & innominatum prius: (nõ homo enim nomen quidem non dico, sed nomen infinitum: vnum.n. I significat aliquo modo infinitũ nomen: quemadmodum & non valet non verbum*:) sed infinitum verbum. erit igitur omnis affirmatio & negatio, vel ex nomine & verbo, vel ex ĩfinito nomine & verbo. Sine verbo autẽ nulla affirmatio vel negatio est. est enim, vel fuit, vel erit, vel fit, vel q̃cunq; alia huiusmodi verba, ex ꝟs sunt quę posita sunt: cõ significant enim tempus. Quare prima erit affirmatio & negatio

* a. l. addit dico.

est homo, non est homo: deinde, E est non homo: nõ est non homo. Rursus, est omnis homo, non est omnis homo: est omnis non homo, non est omnis nõ homo. Et in ꝟs, quæ extrinsecus sunt, temporibus eadem ratio est.

Quando autem est, tertium adiacens prædicatur, dupliciter dicuntur oppositiones. Dico autem, vt est iustus homo, ipsum est, tertiũ dico adiacere nomen, vel verbũ in affirmatione. Quare ob id ipsum quatuor erunt illæ, quarum duæ quidem ad affirmationem & negationẽ se habebunt fm consequentiam, vt priuationes: duæ vero minime. Dico autem q̃ est, * aut iusto adiacebit, aut non iusto: quare etiã negatio. quatuor igitur erũt. Intelligimus vero quod dicitur ex ꝟs, quæ subscripta sunt. Est iust⁹ homo, huius negatio est, non est iustus homo: est non iustus hõ, huius negatio est, non est non iustus homo. est enim hoc in loco, & non est, iusto & non iusto adiacebit. Hæc igitur, quemadmodum in Resolutorꝟs dictum est, sic sunt ordinata. Similiter autẽ se habebunt & si vniuersaliter nominis sit affirmatio. vt omnis est homo iustus, negatio huius, non omnis est homo iustus; omnis est homo non iustus, nõ omnis est homo non iustus. Tamen non similiter angulares veras esse contingit. contingit autem aliquando,

SECTIO TERTIA, secũdum Græcos

L

* a. l. addit hic.

M

In fine primi Priorũ

Enun-

Enuntiationum indefinitarum diſpoſitio, ex primo Priorum in fine. D

Simplex affirmatio. Homo iuſtus eſt.	Simplex negatio. Homo iuſtus non eſt.
Priuatoria negatio. Homo iniuſtus non eſt.	Priuatoria affirmatio. Homo iniuſtus eſt.
Infinita negatio. Homo non iuſtus non eſt.	Infinita affirmatio. Homo non iuſtus eſt.

Earundem diſpoſitio in terminis vniuerſaliter ac in parte.

Simplex affirmatio vniuerſalr. Omnis homo iuſtus eſt.	Simplex negatio in parte. Non omnis homo iuſtus eſt. E
Priuatoria negatio in parte. Non omnis homo iniuſtus eſt.	Priuatoria affirmatio vniuerſalr. Omnis homo iniuſtus eſt.
Infinita negatio in parte. Non omnis homo nõ iuſtus eſt.	Infinita affirmatio vniuerſaliter. Omnis homo non iuſtus eſt.

Vt diſpoſitæ ſunt hæ Enunciationes de ſubiecto finito, eodem pacto diſponi poſſunt Enunciationes de ſubiecto infinito, addendo ipſi homini dictionem, non.

Hæ igitur duæ oppoſitę ſunt mutuo. Aliæ aũt duæ ad non homo, quaſi ad ſubiectũ aliquod additũ. vt, eſt iuſtus non homo: nõ eſt iuſtus non homo. eſt non iuſtus nõ homo: non eſt non iuſtus nõ homo. plures aũt his nõ erunt oppoſitiones. Hæ aũt extra illas, ipſe ſm ſe erunt, vt nomine vtẽtes eo, quod eſt nõ hõ. In quibuſcunq; aũt eſt non eõ uenit, vt in eo quod eſt ſanũ eẽ, & ambulare, in ñs idem facit ſic poſitum, ac ſi eſt adderetur. vt, ſanꝰ eſt oĩs homo: non ſanus eſt omnis homo, ſanꝰ eſt omnis nõ homo: non ſanus eſt omnis non homo. non enim dicendum eſt non omnis homo, ſed non, negationem ad id quod eſt homo, addendũ eſt. omnis enim non vniuerſale ſignificat, ſed q̃ vniuerſaliter. Manifeſtum eſt autem ex eo quod eſt, valet homo, non valet homo: valet non homo, non valet nõ homo. Hæc enim ab illis differunt, eo q̃ vniuerſaliter non ſunt. quare omnis, vel nullus nihil aliud conſignificat, q̃ q̃ vniuerſaliter de noĩe vel affirmatio nẽ vel negationẽ. ergo & reliqua eadem oportet apponi. F

G Quoniam vero contraria eſt negatio ei quæ eſt, omne ẽ animal iuſtũ, illa quæ ſignificat, ꝙ nullum eſt animal iuſtum: hæc quidem manifeſtum eſt, ꝙ nunquã erunt neq; veræ ſimul, neq; in eodem: his vero oppoſitæ, erũt aliquando: vt nõ omne animal iuſtũ eſt, & eſt aliquod animal iuſtum. Sequuntur vero & hæ, eam quidem quæ eſt, omnis eſt homo nõ iuſtus, hæc, nullus ho

H mo eſt iuſtus: * illã vero, eſt non omnis homo non iuſtus, oppoſita, ꝙ eſt aliquis homo iuſtus. neceſſe eſt enim aliquem eſſe.

* a.l. illã vero q̃ eſt, aliquis ẽ hõ iuſt⁹, oppoſita, ꝙ nõ ois hõ eſt nõ iuſtus.

Manifeſtum eſt autem etiã ꝙ in ſingularibus ſi verum eſt interrogatum negare, ꝙ & affirmare verum eſt. vt, putaſne, Socrates ſapiens eſt? non. Socrates igitur eſt non ſapiens. In vniuerſalibus vero non eſt vera quæ ſimiliter dicitur: vera autem negatio eſt. ut putaſne, omnis hõ

I ſapiẽs eſt? non. omnis igitur hõ non ſapiẽs eſt. hoc enim falſum eſt. ſed non, igitur omnis homo ſapiens eſt, verum eſt. hæc enim oppoſita eſt: illa vero contraria.

Quæ vero ſm infinita cõtraiacentes ſunt nomina & verba, vt in eo quod eſt nõ homo, vel nõ iuſtus, quaſi negationes ſine nomine & verbo eſſe videbuntur, ſed nõ ſunt. ſemper enim vel veram vel falſam eẽ neceſſe eſt negationem: qui vero non homo dixit, nihil magis ꝙ q dicit homo, ſed etiã minus verus vel falſus fuit, niſi aliquid addatur.

Significat autem, eſt omnis nõ homo iuſtus, nulli illarũ idem, nec huic oppoſita, quæ eſt, non eſt omnis nõ homo iuſtus. ea vero, quę eſt, omnis non iuſtus nõ hõ eſt, illi quæ eſt, nullus eſt iuſtus non homo, idem ſignificat. K

Tranſpoſita vero noĩa & verba idem ſignificant: vt eſt albus homo, & eſt hõ albus. Nã, ſi hoc nõ eſt, eiuſdem multę erũt negationes. ſed oſtenſum eſt ꝙ vna vnius eſt. Eius enim quæ eſt, eſt albus homo, negatio eſt, non eſt albus homo. eius aũt quę eſt, eſt L homo albus, ſi non eadem eſt ei, quæ eſt, eſt albus homo, erit negatio, vel ea, quæ eſt, nõ eſt non homo albus, vel ea, quæ eſt, non eſt hõ albus. ſed altera quidẽ eſt negatio, ea, quæ eſt, non eſt non hõ albus, * eius, eſt nõ homo albus: altera vero eius quæ eſt, eſt albus hõ. quare erunt duę vni⁹. Quod igitur trãſpoſito nomine & verbo, eadẽ fit affirmatiõ & negatio, manifeſtum eſt.

* a.l. negatio ei⁹ quę eſt, eſt nõ hõ albus.

M

AVERROIS EXPOSITIO.

De Enunciationibus infinitis.

QVoniam autẽ enunciationum, aliquæ ſunt de ſecũdo adiacẽte, & ſunt quidem illæ, quarũ prędicatum eſt verbũ: aliquæ vero de tertio adiacente, & ſunt illæ, quarũ prędicatum eſt nomen. vocãtur autem illæ, quarum prædicatũ eſt verbum duales, quia conſtant ſubiecto & prædicato tantum: & illæ, quarũ prædicatum eſt nomen, dicũtur ternales,

ales, quia conſtant ſubiecto, & verbo copulante, atq; prędicato: nomẽ autem & verbũ, ex quibus conſtant enunciationes, vel eſt finitũ, vel infinitum: ergo omnis enunciatio de ſecundo adiacente conſtabit, vel ex nomine finito, & verbo finito, vt cũ dicitur homo eſt: vel ex nomine infinito, & verbo infinito: vt cùm dicitur non homo non eſt: aut ex nomine finito, & verbo infinito, vt cũ dicit homo non eſt: aut ex nomine infinito & verbo finito: vt cùm dicitur non homo eſt. Verũtamen verbum infinitũ non venit in vſum in propoſitionib⁹ de ſecũdo adiacẽte: quia nõ poſſet dignoſci in eis diſtincte dictio negatiua ab infinita: cùm eadẽ ſit dictiõ negatiua, & infinita. & iõ nulla lingua ſolet efficere enũciationes de ſecundo adiacente, quæ ex verbo cõſtent infinito. & ſic demunt ex his quatuor generib⁹ enũciationũ duo genera: nempe illud genus, cuius nomẽ ſubiecti eſt infinitũ, & prædicatũ infinitũ quoq;, & illud, cuius nomẽ ſubiecti eſt finitũ, & verbũ eſt infinitũ. Relinquuntur ergo duo genera, & eorũ oppoſitiones erũt duæ, & ꝓpõnes quatuor. & ſi multiplicemus has duas coniugationes oppoſitionũ cũ ſex coniugationibus oppoſitionũ prẽcedentiũ, tũc oppoſitiones enũciationũ dualium erunt duodecim, & enũciationes erũt viginti quatuor. Et cùm vnaquæq; enunciationũ dualium habeat verbũ ſignificãs tempus prẽſens, vel futurũ, vel prætericũ, ſi ergo multiplicemus hæc tria cum viginti quatuor enunciationibus, tũc enunciationes deductæ in hoc genere erũt ſeptuaginta duæ, & oppoſitiones triginta ſex. quæ ſi multiplicentur cũ illis tribus materijs, ſ. poſſibili, neceſſaria, & impoſſi, tũc reſultabunt enũciationes, quæ ex his conſtant, ducẽtæ & ſexdecim. Enũciationes vero ternales ſunt in duplo enunciationũ dualiũ, & earũ oppoſita ſunt in duplo oppoſitorũ illarũ, eo quia reperiuntur in eis illa quatuor genera oppoſitorũ: videlicet illud, in quo nomẽ ſubiecti & prædicati eſt finitũ, & vocant ſimplicia: vt cùm dicitur homo eſt iuſtus, hõ non eſt iuſtus. & illud genus in quo nomina ſunt infinita: vt cùm dicit, non homo eſt non iuſtus, nõ homo non eſt non iuſtus. & reliqua duo genera, videlicet illud genus, in quo alterum eſt finitum, alterum vero infinitum, videlicet, ſiue ſubiectũ, ſiue prædicatum: atq; eorum oppoſita. Enunciationes autem de tertio adiacente, quarũ ſubiectum eſt nomen finitum, prædicatum vero eſt vel nomen finitum, vel infinitũ, ſi ponantur cum ſuis oppoſitis in figura qnadrilatera, & ponantur earum oppoſitæ ſuper duobus lateribus, quæ ſunt in latitudine areolæ: & illæ quæ non ſunt oppoſitæ ſuper duab⁹ coſtis in longitudine areolæ: ita vt affirmatiua ipſi⁹ ſimplicis ſtet cum negatiua indefinitæ in vnica coſta, & negatiua ipſius ſimplicis cũ affirmatiua indefinitæ in alia coſta etiam: tunc enunciationes indefinitæ ita ſe habebunt cum ſimplicibus in affirmatione, ſicut ſe habent etiã enunciationes priuatiuæ cum ipſis ſimplicibus, etiam in affirmatione: ſed priuatiuæ non ita ſe habebunt cum indefinitis, ſicut ſe habent indefinitæ cum ſimplicibus. & hoc etiã ita ſe habet in omnibus generibus ſex oppoſitionum. Intelligo autem

hic

G hic per priuatiuas enunciationes, illas enunciationes, quarũ prædicati nomen significat priuationẽ, quam iam in superioribꝰ descripsimus: vt cùm dicitur, homo est ignorãs: vel quod vitiosum est ex duobꝰ cõtrarijs: vt cùm dicit homo est iniustus.

Consyderentᵉ ergo primo ipsæ indefinitæ, & ponantᵉ in figura quadrilatera, vt suppositum est: & ponantur quoq; priuatiuæ sub infinitis, vt posuimꝰ infinitas cũ simplicibus: nempe, cũ adiunxerimus illi figuræ quadrilateræ aliã figurã è regione vni costarũ primæ figuræ. vt exẽpli causa, si ponamus figurã A B C D, & ponamus figurã ei annexam C D E F, & ponamus sup costã A B, affirmatiuã simplicẽ & eius oppositã, quæ sunt, homo est iustus, homo nõ est iustus: & sup costã C D, negatiuam infinitã, & eiꝰ oppositã, quæ sunt hõ nõ est non iustus, hõ est non iustus: & sup costã E F, negatiuã priuatoriã & eius oppositã, quæ sunt hõ nõ est iniustus, homo est iniustus, &c.

Enunciationum indefinitarum dispositio.

H L

	Affirmatiua simplex,	Negatiua simplex,	
A.	Homo est iustus.	Homo non est iustus.	B.
	Negatiua infinita,	Affirmatiua infinita,	
C.	Homo non est non iustus.	Homo est non iustus.	D.
	Negatiua priuatoria,	Affirmatiua priuatoria,	
E.	Homo non est iniustus.	Homo est iniustus.	F.

Si examinẽtur ergo huiusmodi enũciationes ſm hanc subiectionẽ, inuenies illas, quæ sunt super costas earũ in latitudine areolæ, non se cõsequi, quia sunt oppositæ. & iã ex superius dictis agnouisti, quo pacto opponantᵉ inter seᵉ. Et si examinentᵉ illæ, quæ sunt sup costam earum, in longitudine areolæ inuenies negatiuam infinitã vere sequi ad affirmatiuã simplicem: sed non econuerso. nã si est verũ dicere homo est iustꝰ, verum quoq; erit dicere, homo nõ est non iustus: sed non sequitur, si esset verũ dicere, homo non est nõ iustus, ꝙ sit verũ dicere, homo est iustus. quia dicere, homo non est non iustus, potest verificari de homine iusto, & de homine qui nec iustus neq; iniustꝰ denominatᵉ: vt est puer, vel vir nõ ciuilis. Negatiua igitᵉ infinita plus veritatis amplectitᵉ q̃ affirmatiua simplex: quia verificatur de tribus, sed affirmatiua simplex de vno tantũ. Reperto aũt vniuersali, I M non est necessarium reperiri particulare: quẽadmodum est necessariũ vt dato particulari, detur & vniuersale. vt exempli causa, animal & hõ. nam dato homine, datur & animal: sed non necesse, vt dato animali, detur homo. Negatiua vero simplex cum affirmatiua infinita contrario modo se habet, quo ad veritatem: nempe, quia negatiua simplex sequitur ex affirmatiua infinita: sed non econtra, quia negatiua simplex plus veritatis cõtinet q̃ affirmatiua infinita.

infinita. nã cũ dr, homo non est iustus, verificat de hoīe iniusto, & de hoīe q nõ est iniustus, neq; iustus, qui s. est inciuilis, vel puer. Sed cũ dicitur, hõ est non iustus, significat priuationẽ. priuatio aũt est ablatio rei ab aliquo, cui nata est inesse, tẽpore quo nata est inesse ei, vt supẽrius definita fuit. Affirmatiua itaq; infinita verificatur de vna: negatiua vero simplex de tribus rebus verificatur. Sed si consyderetur earũ affirmatio quo ad falsitatẽ, opposito modo se habebit. qñ affirmatiua simplex sequitur ex negatiua infinita: qa negatiua infinita est magis particularis, quo ad falsitatẽ, q̃ affirmatiua simplex. nam cũ dr homo ẽ iustus, falsum erit de iniusto, & de hoīe qui nõ est iustus neq; iniustus, & de puero. sed cũ dr, hõ nõ est non iustus, erit falsum de iniusto solum. Eodẽ modo res se habet de consecutione negatiuæ simplicis cũ affirmatiua infinita, quo ad falsitatẽ, contra id qd̃ contingit in eius consecutione, quo ad veritatẽ: videlicet, ꝙ id, qd̃ sequetur ex eis, efficietur affirmatiuum. Et si examinẽtur priuatiuę cũ simplicibus in huiusmodi consecutione, reperientur quo ad veritatem & falsitatẽ se habere, veluti se habet infinita cũ simplici. sed illæ, quæ sunt per diametrum locatæ, s. per diametrum A D, sunt quidem contrariæ ratione materierum: & hoc adhuc declarabitur tibi in futurum. Et cum disponãtur reliqui modi oppositionum hac dispositione, inuenies ꝙ eodẽ modo se habebunt quo ad affirmationem, s. contradictoriæ, & singulares, atq; contrariæ, & subcontrariæ. Sed illæ, quæ sunt locatæ per diametros ī quouis genere, reserit diuersa: qñ aliquæ poterunt esse veræ simul, & aliquæ falsæ simul. Aristo. tñ non narrauit ex his, nisi has tñ, quas nos narrauimus: distulitq; negocium ad librum Priorũ. Ordo autem vtis pro notificatione harum consequentium inter se, est, ꝙ omnes duæ propositiões ex istis, q̃ conueniant in nota quantitatis, in qualitate vero discrepent, videlicet in negatione & affirmatione, cõ sequuntur se ad inuicem, s. ꝙ vle sequitur ex particulari: sed oppositæ contrariæ atq; contradictoriæ non se consequuntur, vt traditum est.

Enunciationum vniuersalium, ac particularium dispositio.

A. Affirmatiua simp. vtis, Omnis homo est iustus.	Negatiua simp. particularis, B Non omnis homo est iustus.
C. Negatiua infinita particu. Non oīs hõ est non iustus.	Affirmatiua infi. vniuersalis, D Omnis hõ est non iustus.
E. Negatiua priuatiua pticu. Non oīs hõ est iniustus.	Affirmatiua. priuatiua vtis, F. Omnis hõ est iniustus.

Enunciationes vero de tertio adiecto, si earum subiectum sit nomen infinitum, & prædicatum quandoque finitum, quandoque infi-

G infinitum, pariunt quidem in hoc genere ſimplices & infinitas, affirmatiuas, atque negatiuas, præter illas quæ ſuperius dictæ ſunt. Et earum ſimplices erunt illę, quarum nomẽ prædicati ipſarum eſt nomẽ infinitũ: vt in primo genere ſimpliciũ fiũt. infinitæ vero earũ erũt, vt fiunt in primo genere illarum, quarum nomen prædicati eſt infinitum: qm̃ enunciatio denominatur quidẽ ſimplex, vel infinita ratione prædicati, non rõne ſubiecti: Simplex vero huiꝰ generis affirmatiua erit: vt cùm dr̃ non hõ eſt iu-
H ſtus. negatiua aũt erit, vt cum dr̃ nõ hõ nõ eſt iuſtꝰ. infinita vero ipſius affirmatiua erit, vr cùm dr̃, non hõ eſt non iuſtus, cum illius negatiua erit, non hõ non eſt non iuſtus. Palam aũt eſt, ꝙ hæ duę oppoſitę, quę in hoc genere ternaliũ fiunt, videlicet, quarũ ſubiectum eſt nomẽ infinitũ, differunt vtiq; ab illis oppoſitis, quæ fiunt in eo genere enunciationum, quarũ ſubiectũ eſt nomen finitũ: qm̃ ſubiectum illarũ eſt priuatio ſubiecti ipſarum. Iã autẽ fuit alibi oſtenſum, quę ſint genera priuationis, quę per nomẽ infinitum
I indicant. In hoc aũt genere enunciationum, qñ fiunt negatiuæ, tũc dictio negatiua non fungitur officio dictionis infinitæ in eis, neq; altera alteri annectit: ſed oportet vt dicto negatiua in eis collocetur cũ nota quantitatiua, in habẽtibus notas quantitatiuas: vt contingit fieri in primo genere enũciationũ ternaliũ, ſed in indefinitis, ac ſingularibus ponit quidẽ cũ verbo ſubſtãtiuo eſt. Dictio vero infinitiua ĩ his ſemp locat cũ ipſo ſubiecto, ita vt ĩ enũciationibus ſimplicibus negatiuis huiꝰ generis dictio negatiua bis A capiat, cũ ipſa ſ. nota quantitatis, in enũciatiõibus habẽtibus notã quãtitatiuã, in ipſo ſ. ſubiecto. ſed ĩ enũciationibus indefinitis, atq; ſingularibus ponit quidẽ cum verbo ſubſtantiuo & cũ ſubiecto. In infinitis vero ter capitur nẽpe. Primo ſemel cum nota quantitatiua, vel cũ verbo ſubſtantiuo: ſecundo cũ ſubiecto, tertio vero cũ ꝓdicato. & nunquã debet annecti vna dictionũ negationis in his apud aliã. vt exẽplĝ gr̃a, ꝙ negatiua huius, ſ. oĩs non hõ eſt iuſtus, erit non oĩs nõ hõ eſt iuſtus: & non hæc, ſ. non oĩs hõ eſt iuſtus. & negatiua huiꝰ, ſ. oĩs nõ hõ eſt nõ iuſtꝰ. erit nõ oĩs nõ hõ eſt nõ iuſtus. & hoc, ſ. ponendo dictionẽ negatiuã in tribus locis, non in duobus: vt ſi diceretur, nõ oĩs hõ eſt nõ iuſtus. Et par erit rõ in enunciationibus de ſecundo adiecto huius generis, vez in earum ſimplicibꝰ: qm̃ iã diximus, ꝙ nõ dantur in eis infinitæ ſm ſignificatũ linguarũ apud nos notarũ. In ipſis. n. dictio negatiua debet quoq; locari in ipſa bis, cum ipſo ſubiecto ſemel, & ſemel cũ nota quantitatiua, in habẽte notã quantitatiuam, aut cũ ipſomet verbo in ſingularibus atq; indefinitis. Neq; ſatis erit vna earũ ſine altera quoq;. vt exempli cã, quẽadmodũ negatiua huius, ſ. oĩs homo ambulat, cuius ſubiectũ eſt nomẽ finitũ, eſt, nõ oĩs homo ambulat: ita quoq; negatiua huius, oĩs non hõ ambulat, erit non oĩs non hõ ambulat: & non hæc, ſ. non oĩs hõ ambulat: neque hęc, oĩs homo nõ ambulat qm̃ dictio negatiua non põt fungi munere dictiõis priuatiuæ, neq; dictio priuatiua ſupplebit vices negatiuę.

M

nã,

A nã id, quod altera aufert, eſt aliud ab eo, qđ aufert altera, nã dictio negatiua in habentibus notã quantitatiuã tollit enũciationẽ vłem, qnã continebat nota quantitatiua vłis: & enunciationem particularẽ, quã continet nota quantitatiua particularis. ſed dictio infinitiua tollit ſubiectum vłem, non enunciationem vłem: nam nota vłis, quæ eſt conjuncta in ipſa enunciatione, nõ ſignificat ꝙ res, quę eſt ſubiectũ, ſit vłis, ita vt eo ablato auferatur ipſa res vłis ſubiecta: ſed ſignificat enũciationem eſſe vłem, non ꝙ res ſubB iecta ſit vłis. & hoc patet in indefinitis: qm̃ propterea ꝙ non habent notã quantitatiuam, oportet vt res ſubiectæ in eis nõ ſint vłes, cùm dictiones ſignificent ſignificationem vłem. vt cùm dr̃, homo eſt iuſtus, hõ non eſt iuſtus. nam hæc dictio homo, ſignificat rẽ vłem, licet non annectatur ei dictio oĩs. Nam, ſi dictio oĩs, ſignificaret rem vłem, tũc hæc dictio homo, non ſignificaret rẽ vłem, niſi apponeretur ei dictio omnis. Et ideo eſt neceſſarium, vt adiungat dictio negatiua in enunciationibus habentibus notã quanC titatiuam, quarũ ſubiecta ſunt nomina infinita, ſiue ſint conſequentes, ſiue diſperatę, cum nota quantitatiua: & repetatur ſecundo dictio negatiua cũ ſubiecto. ſed ſi fuerint infinitæ, repetetur tertio cũ prædicato, ſed ſi non fuerint infinitæ, ſatis erit repetere eam cum ſubiecto. Qñque tn̄ dãtur aliqua loca in materia poſſibili, in quibus dictio infinitiua habet vim dictionis negatiuæ, circa diuiſionẽ veri à falſo in oĩ materia: dãtur tn̄ & aliqua loca, in quibus hoc non ſequitur. Locus vero, in quo dictio priuatiua habet D vim negatiuæ, ſunt enunciationes ſingulares: hoc eſt, ſi earum ſubiecta ſumantur qñ ſunt, eo tempore quo ſunt apta denominari per habitũ, & per priuationẽ oppoſitã ei. vt exẽpli cã, ſi quærat aliqs, vtrum Socrates ſit iuſtus vel nõ iuſtus? & ſit vera reſponſio, ꝙ non eſt iuſtus: & aliqnis alius vice illi⁹ dicti noſtri, qđ fuit, non eſt iuſtus, reſpõdeat ꝙ eſt non iuſtus. nã idẽ ſignificat hic dicere non iuſtus, qđ ſignificat non eſt iuſtus, ſiue Socrates ſit iuſtus, ſiue nõ iuſtus. Poteſt tn̄ fieri talis locus, vt dicunt expoſitotes, cũ interE rogans vult, ꝙ reſpondens recipiat ab eo propoſitionem affirmatiuã, & reſpondeat ei per negatiuam, vbi capiat vice negatiuæ infinitam. & conducet vtiq; ipſam ei, qñ poſuerit eam in ſyllo, in loco in quo affert vtilitatem per affirmatiuã, nõ per negatiuam: vt in propoſitione minori primæ figuræ. qm̃, cũ minor præmiſſa primæ figuræ fuerit negatiua, nullam affert vtilitatem ad ipſam concluſionem, vt in libro Priorum probatum fuit.

Põt tn̄ is modus cõferre ẽt ipſi interroganti, qñ voluerit concludere F ex negatione aliquã contradictionem. ſed id, qđ nos expoſuimus de hac re in hoc loco, vr̃ eſſe manifeſtum, iuxta huius libri propoſitũ. Locus vero, in quo dictio priuatiua cum coniungitur cum ipſo habitu, non habeat vim dictionis negatiuæ, pro diuidendo falſo à vero, ſunt quidem enunciationes vłes in hac materia. vt ſi quærat aliqs, putaſne oĩs homo eſt ſapiens, an non omnis homo eſt ſapiens? & rn̄dens reſpondeat, pro non omnis hõ eſt

ſapiens,

G ſapiens, omnis hō eſt non ſapiens. nā illud, qđ opponit huic dicto, ſ. oīs hō eſt ſapiens, oppoſitione diuidente verū à falſo, ſemp eſt dicere nō oīs hō eſt ſapiens, nō dicere omnis hō eſt non ſapiens. nam ſapiens & non ſapiens habēt vim duorum contrariorū: vt ſi dicatur oīs homo eſt ſapiens, nullus hō eſt ſapiēs. Cōtraria aūt ſunt ſimul falſa in hac materia, vt ſuperius probatū fuit.

At oppoſitiones, q̄ inter nomen finitū & infinitum reperiuntur, atq; inter verbū finitum & infinitū, nō ſunt de genere oppoſitiōis affirma-

H tionis & negationis. qm̄, cū dicitur non hō, non ſignificat in ea lingua, in qua ſunt in vſu huiuſcemodi nomina, id qđ ſignificat dicere nō eſt homo. quia dicere non eſt hō, ſignificat ſubiectum, à quo negat humanitas: licet nō explicite appareat in hmōi ſermone negatio humanitatis à ſubiecto. & ideo eſt propoſitio cōpoſita. & ſimiliter ſignificat cū dr non eſt ſanus. ſed, cùm dicitur nō ſanus, & non homo, nō habetur ſignificatio negatiua, ſi dicatur ſine cōiunctione cū ipſo nomine, vel ſine verbo explicito in eo. Sed dicere

I nō hō, ſignificat priuationē humanitatis, & non ſanus, priuationē ſanitatis, quæ eſt res ſimplex, ſignificans ægrotum. palam aūt eſt, ꝙ nō habet ſignificationem negatiuam. quia negatiua eſt, vel vera vel falſa. ſed dicere nō hō, non dicit verū neque falſum: dū non annectit ei eſt: licet ſignificet rē quandā & formā exiſtentē. longe minus ergo ſignificabit nō hō, verū vel falſum, cū nō ſignificet eſſe determinatū, ſed indeterminatū. Enunciationū vero, quarū ſubiectū eſt nomē infinitū, ſimplices quidē atq; infinitæ ita ſe

K conſequuntur, quēadmodū ſimplices cū infinitis, in enunciationibus, quarum ſubiectū eſt finitum. Nā, cū dicitur oīs non hō eſt nō iuſtus, quæ eſt infinita affirmatiua, in hoc genere ſignificans idem qđ illa cū dicitur, nihil qđ eſt non hō, eſt iuſtus, quæ eſt vna negatiua ſimplex. & inter hoc genus enunciationum, quarū ſubiectum eſt nomen infinitū, & illud genus enunciationum, quarum ſubiectum eſt nomē finitū, non dat conſecutio, neq; oppō.

Cumq; tranſmutat & tranſponi

L tur ordo nominis ſubiecti, aut prædicati, aut verbi copulantis in enunciationibus de tertio adiacente, aut nomē ſubiecti & ꝓdicati, aut ipſum verbū in de ſecundo adiacēte: vc;, vt præcedat id, qđ debet ſecundo loco locari: vel ponatur in vltimo loco id qđ debet poni in primo: & vt verbo dicā, ꝙ permutetur eorū ordo, remaneat tm̄ in eis ſubiectū ſubiectum, & prædicatum prædicatū: tunc enunciatio remanebit eadem, in qua veritas ſeruabit ſi fuerit vera, vel falſitas ſi falſa. vt gra exempli, ſi dicatur, eſt hō iuſtus, eſt iuſtus homo. hæc. n. enūciatio eſt ea-

M dem in ſe. ſimiliter ſi dicat, Socrates ſtat, & ſtat Socrates. Nā ſi enūciationes, q̄ non differūt niſi ſm ſuas partes in p̄cedētia, & ſequentia poſitione, nō eſſent vna & eadē enūciatio, tūc oporteret vt vna enunciatio haberet plusq̄ vnā negationē: cùm tm̄ ſit iam probatū, ꝙ vna affirmatio nō habet niſi vnicā negationē. nā, ſi cùm dr, eſt homo iuſtus, & eſt iuſtus homo, non eſſet vnica enunciatio, ſed duę diuerſorū ſignificatorum: & negatio huius, ſ. eſt homo iuſtus,

Inqt Mā nus interp res. Credo ꝙ hoc dixerit Auer. quia lingua Arabica, & Hebraica

nō reperit verbū eſt & tm̄ valet dicere nō hō, & nō eſt hō.

iuſtus,eſſet non eſt homo iuſtus: & negatio huius,eſt iuſt⁹ homo, eſſet non eſt iuſtus homo: & ſit quoque manifeſtū,q̄ dicere non eſt homo iuſtus, eſt negatiua huius, ſ. eſt hō iuſtus:tunc ſequeretur,q̄,eſt homo iuſtus,haberet duas negatiuas: vna erit,non eſt homo iuſtus:altera vero non eſt iuſtus homo: quæ eſt negatio enunciationis.quam diximus eē diuerſam ſignificato ab illa, quæ dicit,eſt homo iuſt⁹,quæ eſt illa,eſt iuſtus homo.Perſpicuum itaq; eſt, q̄, cùm permutatur ordo nominū & verborū,quæ ſunt partes enūciationum in ipſa oratione,ab vſu illi⁹ linguæ,in qua fit, hoc eſt ab ordine elegantiori,remaneat tñ prædicatī prędicatum,& ſubm ſubm,tunc remanebit illa enunciatio eadem.

LEVI ANNOTATIONES.

De *Enunciationibus infinitis.*

DEinde d.Quoniam aũt enunciationum aliquæ ſunt de ſe eundo adiacente,&c. Inquit Leui.Scire debes q̄ ptes orationis enunciatiuæ ſunt nomen & verbum,aut nomen & quicquid habet vim verbi:videlicet,nomẽ cum noĩe, & cum verbo ſubſtantiuo eſt,copulante. quo quidem verbo oratio eſt oratio:quia ſignificat relationem prædicati ad ſubiectū.q̄ quidem eſt in oratione affirmatiua, vt cum affirmatur prædicatum ineſſe ſubiecto,vt cũ dicitur,homo eſt iuſtus: vel in negatiua, vt in qua negatur eſſe prædicati de ſubiecto⁹, rum dī,homo non eſt iuſt⁹.Et hinc probari poteſt, q̄ nota negationis eſt prior nota eſſentiali,& præcedit eam.quoniam quemadmodum in illa verificatione, quæ fit de vna quiditate,quærimus vtrum ſit vel non ſit:ita quoq; euenit in verificatione, quæ ex duabus fit quiditatibus: videlicet vtrũ vnũ inſit alteri,vel non inſit.& ideo negatio vnique præponitur notæ eſſentiali, ideſt huic verbo ſubſtantiuo eſt.hoc autem adhuc declarabitur exacti⁹ poſt hoc. Dico autem q̄ in lingua noſtra nunq̄ poteſt prædicatum eſſe verbum infinitū. nam idē eſt apud nos dicere Socrates non ambulabit,ac ſi dicerẽtur Socrates non erit ambulans.

D.d.Enunciationes autem de tertio adiecto,quarum ſubiectum eſt nomen finitū, prædicatum vero eſt vel nomen finitū vel infinitum,&c. Inquit Leui. Poſtq̄ declarauit quo pacto opponat⁹ oratio ſimplex, vult nunc declarare id,quod ex ea conſequitur.nam id quod ex oratione compoſita ſequitur,in libro Priorum tractabit,& inibi quoque tractabit de eius oppoſitis. In lib.enim Prædicamentorum iam tractauit de his q̄ ſequuntur dictionem:nẽpe q̄,de quo prædicatur ſpēs.predicatur & prædicatū ſpēs,hoc eſt genus.nam ipſum quoq; notificat quandoq; eius quiditatem. ſiſt etiã tractauit ibidem de his,quæ opponuntur dictioni,vt declarauimus.Dicit ergo q̄,ſi ſubiectum earū fuerit vnum ſemper in his enunciationib⁹, ſed prædicatum quandoq; finitum, qñque infinitum,& ponãtur enunciationes eo ordine quo narrauit, tunc ita ſe conſequẽtur inter ſe infinitæ,& ſimplices, ſicut cõſequũtur priuatiuæ,& ſimplices inter ſe. Et intelligo per enunciationes priuatiuas,illas ī quibus nomen prędicati ſignificat vel priuationem iam definitam in libro Prædicamentorum,vt cum dicimus, homo eſt ignorãs: vel quod vitioſius eſt duorum contrariorum,vt cum dicimus,homo eſt iniuſtus. &c & ſi hoc ſit habitus quidam: quia natura tradidit hanc poſſibilitatem in ipſo recipiẽte illa duo contraria propter illud contrarium,quod eſt bonum, non propter illud quod eſt malum.& ideo oportet vt in definitione harum virtutum, ac potentiarum reperiatur illud contrarium quod eſt bonum,non illud contrarium, quod eſt malum,vt Ariſtote.dicit in libro Topicorum. vt exempli gratia, ars quidem medica nota eſt ſcientia inducendi ſanitatem,ac ægritudinem.& qui eam definit q̄ ſit ars, qua dirigamur ad inducendum morbum hominibus,non vere definit eam,neq; recte: quoniam Medicina intendit per ſe inducere ſanitatem.ita quoq; contingit in ea potẽtia, quam habet homo naturaliter, vt ſit iuſt⁹, vel in iuſtus:ſ q̄ debet definiri per iuſtitiam ipſam:quia illius gratia fuit conceſſa huiuſmodi facultas, primo, & p ſe homini ipſi. Habitus ergo cõtrarius virtuti erit priuatio ipſi⁹ pfectionis, cui⁹ gra tradita fuit hmõi vis.At nemo dicet, q̄ ille qui obtinet contrarium

D Ait inter pres. Hoc hẽt veritatẽ,niſi nomen adiectiuũ, ſiue denoſatiuũ noiet verbũ: vt dī apud Auer. vt ſi dicam⁹ Socratem nõ videre.

Σ

Ι

Ρ

G trarium bonum, priuetur contrario malo: licet ſit neceſſarium, vt priuetur contrario malo per præſentiam contrarij boni: q̃ a huiuſmodi habilitas & promptitudo non eſt in eo gratia illius contrarij mali. D. d. Si examinentur ergo hmõi enunciationes ſecundum hanc ſubiectionem, inuenies illas quæ ſunt ſuper coſtas eorum, in latitudinis ateolæ, &c. Sequetur q̃ ſi affirmatiua ſimplex fuerit vera, erit quoq; vera vniuerſalis infinita, ſed non econtra. In falſitate vero res contrario modo ſe habet, quia, ſi negatiua infinita é falſa, erit quoq; falſa affirmatiua ſimplex: vt poſt hoc declarabit. Sed in conſecutione negatiuæ ſimplicis cum affirmatiua infinita, quo ad veritatem huius contrariũ contingit: nempe, quia ſi infinita eſt vera, ſimplex quoq; erit vera: & non ecõuerſo. In falſitate vero reperitur res quoq; econtra: videlicet, q̃, ſi ſimplex fuerit falſa, erit quoq; infinita falſa: & non econtra. Manifeſtum autẽ eſt q̃ ita ſe habet infinita cum ipſa ſimplici, quo ad conſecutionem in veritate vel falſitate, ſicut ſe habet priuatiua cum ſimplici, quia infinita habet vim priuatiuæ. infinita vero cum priuatiua conuertitur in conſecutione, ſiue in vero, ſiue in falſo. hoc eſt, q̃ ſi hæc eſt vera, homo eſt non iuſtus, erit quoque vera hæc, homo eſt iniuſtus: & econtra, ſi eſt vera hæc, homo eſt iniuſtus, erit vera hæc, homo eſt non iuſtus. eodemq; modo ſi vna harum fuerit falſa, altera erit falſa. Illæ autem quæ ſuper lineam obliquam ſunt locatæ, ſunt contrariæ ratione materiæ. hoc eſt, quia earum prædicata ſunt cõtraria: nõ q̃ ſint illa contraria, quæ prædicta ſunt i ipſis oppoſitis: quia illa contraria habent notam quãtitatiuam vniuerſalem. & inuenies ea in ipſis indefinitis in materia poſſibili eſſe ſimul vera: vt cum dicimus, homo eſt iuſtus, homo eſt non iuſtus, ſimiliterque in ſubcontrarijs. L.

H

Enunciationum indefinitarum diſpoſitio.

	Affirmatiua ſimplex,	Negatiua ſimplex,	
A.	Homo eſt iuſtus.	Homo non eſt iuſtus.	B.
	Negatiua infinita,	Affirmatiua infinita,	
C.	Homo non eſt non iuſtus.	Homo eſt non iuſtus.	D.
I	Negatiua priuatoria,	Affirmatiua priuatoria,	
E.	Homo non eſt iuſtus.	Homo eſt iniuſtus.	F. M

Sed in contrarijs inuenies quidem ea ambo falſa in hac materia, ſ. poſſibili, cum fuerint ambæ enunciationes vniuerſales, quæ ſunt hæ, omnis homo eſt iuſtus, omnis homo eſt non iuſtus. & in contradictorijs ſi vniuerſales collocentur altera ſub altera ex vna parte, & particulares ex alia parte, vt ipſe ſupponet poſt hoc, tunc inuenies eas quæ ſunt locatæ per lineam obliquam, eſſe contradictorias, & diuidere verũ à falſo. hoc eſt, q̃, ſi non ſeruetur hæc conditio in earum locatione, tunc erunt illæ, quæ ſunt in linea obliqua vel contrariæ, vel ſub contrariæ. Et ideo dicit in illo vniuerſali ordine, q̃ ambæ enunciationes, quæ ſunt locatæ altera ſub altera in illo ſitu prædicto, debeant eſſe conformes in quantitate, & differentes qualitate. & inuenies quo ad veritatem ſequi ſemper negatiuam ab affirmatiua: quo ad falſitatem vero affirmatiua ſequitur ex negatiua. Sed ſi permutetur iſte ordo, videlicet in cõtradictorijs: nam i alijs eſt impoſſibile, tunc inuenies q̃, ſi ponatur affirmatiua ſimplex vniuerſalis, & ſub ipſa locetur particularis negatiua infinita, & ponantur per latitudinem illæ, quæ ſunt illis contradictoriæ, inueniemus illas, quæ ſunt per obliquum eſſe contrarias, quia ſunt vniuerſales: videlicet ſuper lineam obliquam A D, iuxta ſitum huius figuræ.

Enun-

Enunciationum vniuerſalium ac particularium diſpoſitio.

A. Affirmatiua ſimp. vniuerſalis, Omnis homo eſt iuſtus.

B. Negatiua ſimp. particularis, Aliquis homo non eſt iuſtus.

C. Negatiua infinita particularis. Aliquis homo non eſt nõ iuſt⁹.

D. Affirmatiua infi. vniuerſalis, Omnis homo eſt non iuſtus.

Et inuenies negatiuam ſequi ex affirmatiua quo ad veritatem: econtra vero in falſitate, quemadmodum cum fuerint conformes in quantitate. nam, ſi hæc eſt vera, oīs homo eſt iuſtus, neceſſario erit quoq; vera hæc, aliquis homo non eſt nõ iuſtus: ſed nõ conuertitur hoc. ſimiliter quoq; ſi eſt verũ dicere, omnis homo eſt non iuſtus, neceſſario etiam erit vera hæc, aliquis homo non eſt iuſtus: & non conuertetur hoc. ſed in falſitate res contrario modo ſe habebit. At ſi ponamus affirmatiuam ſimplicem particularem, & ſub ipſa locemus vniuerſalem negatiuam infinitam, & per latitudinem ponamus illas, quæ ſunt illis contradictoriæ, tunc inueniemus illas, quæ per obliquum ſunt locatæ, eſſe ſubcontrarias: quia ſunt particulares, ſ. quæ ſunt per lineã obliquã, q̃ eſt A D, iuxta poſitionem huius figuræ.

A. Affirmatiua ſimp. particu. Aliquis homo eſt iuſtus

B. Negatiua ſimp. vniuerſalis, Nullus homo eſt iuſtus.

C. Negatiua infinita vniuerſalis, Nullus homo eſt non iuſtus.

D. Affirmati. infinita particu. Aliquis homo eſt non iuſtus.

Neq; inueniem⁹ alteram ſequi ex altera illarum enunciationum, quæ in latitudine tabellæ locatæ ſunt, tam in veritate q̃ in falſitate: hoc eſt, q⁹ ſi hæc, aliquis homo eſt iuſtus fuerit vera, nõ propterea eſt neceſſariũ, q⁹ hæc quoq; ſit vera, nullus homo eſt non iuſtus: quia poſſunt eſſe aliqui homines iuſti, & aliqui iniuſti: & tunc illa erit falſa. ita quoq; ſi fuerit vera hæc, nullus homo eſt non iuſtus, non oportet vt ſit vera etiã hæc, aliquis homo eſt iuſtus, quia poteſt homo priuari iuſtitia, & iniuſtitia. & hoc maxime in eo ſubiecto, quod non eſt aptum denoīari per vnum iſtorum. Pari ratione quoque probat, q⁹ ſi eſt vera hæc, aliquis homo eſt non iuſtus, non oportet propterea, vt ſit vera hæc, nullus homo eſt iuſtus: quia põt eſſe aliquis homo iuſt⁹. & ſi eſt vera hæc, nullus homo eſt iuſtus, non propterea eſt neceſſarium vt ſit vera hęc, aliquis homo eſt non iuſtus: quia iam poſſunt priuari oēs à iuſtitia & iniuſtitia, vt paulo ante dictũ fuit. Ita quoq; dico q⁹ non conſequuntur ſe ſe in uicem in falſitate. qm̃, ſi hæc fuerit falſa, aliquis homo eſt iuſtus, non eſt neceſſarium, q⁹ hæc quoq; ſit falſa, nullus homo eſt non iuſtus: quia poteſt totum ſubiectum priuari iuſtitia & iniuſtitia, vt in his, quę nõ ſunt apta denominari aliquo contrariorum. & ſi hæc fuerit falſa, nullus homo eſt non iuſtus, non eſt neceſſe vt ſit falſa hæc, aliquis homo eſt iuſtus, quia poſſunt eſſe aliqui homines iuſti, & aliqui iniuſti. Et ſi fuerit falſa hæc, aliquis homo eſt non iuſtus, non eſt neceſſarium q⁹ ſit falſa hæc, nullus homo eſt iuſtus: quia totum ſubiectum priuatur iuſtitia. & ſi fuerit falſa hæc, nullus homo eſt iuſtus, non eſt neceſſarium vt ſit falſa hæc, aliquis homo eſt non iuſtus. Sed cum pmutatur ordo: videlicet, cum non conueniunt in quantitate, in longitudine areolæ, tunc corrumpitur huiuſmodi conſecutio in aliquibus poſitionibus, ut diximus. Ideo poſuit Ariſt. huiuſmodi conditionem, nẽpe vt conueniant in quantitate: licet in quibuſdã poſitionibus ſeruetur huiuſmodi conſecutio:

G tio: quamuis non conueniat in quantitate, vt fuit declaratum. Atiſ. vero diſtulit expoſi tionem huius negocij: videlicet quo pacto res ſe habeat in his, quæ in linea obliqua lo cata ſunt, ad librum Priorum. ibi enim exacte declarat hoc. At de oppoſitione enunciationum, quarũ prædicata ſunt cõtraria, tractabit in fine huius libri.

Deinde dicit. Enunciationes autẽ de tertio adiacente, ſi earum ſubiectum ſit nomen infinitum & prædicatum quandoque finitum, quandoque infinitum. Inquit Leui. Senſus eſt, q̃ non nominatur enunciatio infinita, propterea quia ſubiectum ſit nomen infinitum. & ideo enunciatio erit ſim plex, cum fuerit prædicatum finitum, licet ſubiectum ſit nomen infinitum. Et huius
H rei cauſa eſt, quoniam cum enunciatio ſit enunciatio ratione habitudinis, quam habet prædicatum ad ipſum ſubiectum: cum que ergo prædicatum fuerit infinitum (id eſt ablatum in lingua Hebraica) aufertur illa ratio, atque habitudo, quæ eſt inter prædicatum & ſubiectum: ideo illa enunciatio debet eſſe infinita, i. ablata ſeu abnegata, vt in lingua Hebraica reſpondet. Nam, cum dicimus Socrates eſt non iuſtus, aufertur à Socrate iuſtitia: quia impoſſibile eſt vt ſit ſimul iuſtus, & non iuſtus. Id enim, quod facit ipſam propoſitionem eſſe propoſitionẽ, eſt illa ratio, & habitudo, quæ eſt inter prædicatum & ſubiectum. ſi enim dicamus, nõ homo eſt iuſtus, non aufertur propter hoc ipſa iuſtitia ab homine: ſed eſt adhuc poſſibile ſecundum hanc enunciationem, vt homo ſit iuſtus. nihil enim prohibet, quin ſequatur vnum prędicatum ad uaria ſubiecta. & ideo ipſa dictio ſubiecti eſt infinita, ſed non enũciatio. genera vero priuationis, quæ ſignificantur per nomen infinitum, iã in præcedentibus fuerunt explicata, videlicet priuationis definitæ in libro Prędicamẽtorum: vel ſi fuerit illud uitioſius duorum contrariorum. & ideo dicere non iniuſtus, uel non ægrotus, & his ſimilia non debent poni iter nomina infinita. quoniam nos dicimus quando aliquis eſt priuatus iuſtitia, q̃ eſt non iuſtus, & qui eſt priuatus ſanitate, vocatur non ſanus. quia priuati ſunt ea re, ob quam habebant illam aptitudinem ad recipienda huiuſmodi contraria, & obtinebant habitum illum contrarium vitioſum. neque dicemus eum, qui adeptus eſt habitum bonum priuatum habitu malo.
I Verumtamen videtur, q̃ nomen infinitum ſit in uſu in aliqua lingua, præter hoc, quod K ſignificet priuationem illam, quæ definita fuit in libro Prædicamentorum, vel ſignificet illud vitioſius extremum duorum contrariorum. nam quandoque ponitur etiam pro priuatione ſubſtantiæ: vt ipſemet dedit exemplum, cum dicit, non homo. priuatio uero ſubſtantiæ non eſt priuatio eius rei, q̃ eſt apta reperiri in ipſa re, eo tempore quo eſt apta reperiri in ea, præter hoc q̃ poſſit reperiri in ea in futurũ: ſed eſt priuatio rei quæ eſt apta reperiri in aliquo genere ipſi⁹. & ideo nomen infinitum ponitur p̃ aliqua alia re, quæ in plus ſe habet q̃ priuatio, quæ definita eſt in libro Prædicamentorũ. At ſcire debes etiam q̃ non aufertur ipſum eſſe ignobilius ab eſſe nobiliori. nam non dicitur, q̃ animal ſit non inanimatum, ſed aufertur eſſe nobile ab eſſe ignobili: quia procedit proceſſu perfectionis. i. ad perfectionẽ L ſuam: & illius gratia reperitur huiuſmodi facultas in his entibus & ideo animal dicit irrationale, & planta dicitur non ſenſitiua, quia planta habet eſſe gratia animalis, & aſal hominis gratia, ut in Philoſophia Naturali probatum eſt. & ideo de equo, exempli gratia, dicitur quod eſt non homo: & nõ dicitur q̃ homo eſt non equus. Deinde d. In hoc autem genere enunciationum, quãdo fiunt negatiuæ. Inquit Leui. Scire debes, q̃ ſubiectum & prædicatum ipſius enunciationis ſunt materia eius: relatio uero, q̃ eſt inter prædicatum & ſubiectum, eſt eius forma: i. q̃ per huiuſmodi habitudinem & rationem, quam habet prædicatum ad ſubiectum, ipſa enunciatio eſt enunciatio. & iã probatum fuit ſuperius, q̃ enunciatio infinita non eſt enunciatio negatiua: quia infinita enunciatio poteſt eſſe affirmatiua, & negatiua. neq; eſt etiam idem ſignificatũ. M nam non idem ſignificat dicere, homo eſt non iuſtus, & dicere. homo non eſt iuſtus, vt iam probatum fuit. & ideo oportet declarare in quo loco enunciationis debeat locari nota infinitatis, & in quo loco negatio: ita ut non capiatur infinitas pro negatione: uel e contra, negatio pro infinitate. Dicimus ergo, q̃ infinitatio ſubiecti, ut ita loquar, ſeu ablatio i lingua noſtra, ponitur cum ipſo ſubiecto, & infinitatio prædicatẽ cum prædicato. & hoc perſpicuum eſt. Nota uero negationis debet poni ante uerbũ eſt, quod copulat. nam enunciatio eſt enũciatio per illud uerbum, & hoc patet in ipſis ſingulatibus, & indefinitis. In habentibꝰ

vero

vero notam quantitatis, & in enunciationibus vniuerſalibus, ponitur cum nota quantitatis, quia ibi exiſtit verbum eſt: vt cum dicitur nullus homo eſt iuſt⁹. nam ſenſus eſt: non eſt aliquis homo iuſtus. ſed ſi ponatur negatio inter ſubiectum & prædicatum, tũc enunciatio non erit vniuerſalis, ſed particularis: videlicet aliquis homo non eſt iuſtus, quia habet vim, ac ſi diceret, non omnis homo eſt iuſtus. & ideo poteſt poni negatio in enunciatione particulari, tum inter prædicatum & ſubiectum: tum etiam cum ipſa nota quantitatis. nam poſſumus dicere aliquis homo non eſt iuſtus: vel non omnis homo eſt iuſtus. Ariſtote. tamen permiſſiue concedit, vt ſemper ponatur nota negationis in enunciationibus quantitatiuis cum nota quantitatis. quia non poteſt poni ſemper inter ſubiectum & prædicatum, vt patefecimus. Ergo in lingua noſtra, & aliis ſimilibus, non poteſt fieri in enũciationibus de ſecundo adiecto, enunciatio infinita, vt declaranimus. nam infinitatio prædicati, ſeu ablatio ponitur quidem poſt verbum eſt, non ante, quia tunc eſſet negatio. Ariſt. autem declarat, in quo differat infinitatio prędicati & ſubiecti ab ipſa negatione. & dicit, ꝙ non ſunt idem infinitatio & negatio: ſed id quod aufert vna earum ab ipſa enunciatione eſt aliud, q̃ id quod tollit altera earũ. nam nota negationis in propoſitionibus quantitatiuis tollit vniuerſalitatem enunciationis, vel eius particularitatem: hoc eſt, ꝙ tollit vniuerſalitatem habitudinis prædicati ad ſubiectum, qua ipſa enunciatio eſt enũciatio, vt paulo ante fuit dictum nam, cum dicimus, nullum A eſt B, tollitur ab hac enunciatione quicquid continet nota particularis de coniunctione prædicati ad partem prædicati. ſimiliter etiam cum dicimus, aliquod A non eſt B, tollitur ab ipſa enunciatione, quicquid amplectitur nota vniuerſalis de coniunctione prædicati ad totum ſubiectum. & hoc conſequitur per ſe ex his enunciationibus negatiuis, quę tollunt ab enunciatione illam habitudinem, quæ ſe habet veluti forma enunciationis, vt paulo ante fuit dictum. & ideo non reperitur negatio niſi in enunciatione. At infinitatio prædicati vel ſubiecti tollit ab ipſa enũciatione ſubiectum vel prædicatum, quæ ſe habent veluti materia enunciationis. & hoc, quo ad prædicatum ſatis conſtat: ſed quo ad ſubiectum etiam ſic probatur. quoniam totum prædicatum eſt ipſum nomen infinitum. & ideo tollitur eo nomine nomen finitum: ſed non tollitur ab enunciatione habitudo prædicati ad ſubiectum: quia prædicatum in hac enunciatione non eſt nomen infinitum, ita vt dicamus quòd infinitatio illa, ſeu ablatio tollat ipſum ab enunciatione per ſe. ſed prædicatum in illa enunciatione eſt ipſum nomen infinitum. & ideo infinitatio reperitur ſine propoſitione, videlicet in nomine ſimplici. ſed, ſi de natura infinitationis eſſet tollere id, quo enunciatio eſt enunciatio, tunc infinitatio non reperiretur niſi in enunciatione: vt res ſe habet de negatione. & reddit rationem huius rei, ſcilicet, quia nota quantitatis vniuerſalis ſignificat habitudinem prædicati ad ſubiectum: non quòd efficiat ſubiectum vniuerſale, ſed enunciationem efficit vniuerſalem, quia ſubiectum ipſum poteſt eſſe vniuerſale de ſe abſque nota quantitatiua: vt cum fuerit ſpecies, vel genus, vel aliquod aliud ſubiectum vniuerſale. Patet ergo ꝙ nota quantitatis non reddit vniuerſale ipſum ſubiectum, ſed habitudinem prædicati ad ſubiectũ reddit vniuerſalem. Hinc conſtare licet, ꝙ negatio in propoſitionib⁹ habentibus notam quantitatis tollit vniuerſalitatem enunciationis, non ſubiectum vniuerſale: vt poſſet credi, cum dicimus, non omne. nam hoc dictum continet notam quantitatiuam vniuerſalem. ſi nota ergo quantitatiua redderet ſubiectum vniuerſale, tunc poſſet quis credere, ꝙ, cum tollitur nota quãtitatiua, tolleretur ſubiectum vniuerſale: & ſic infinitatio & negatio in hoc caſu eſſet idem. ſed palam eſt, ꝙ nota quantitatiua non efficit ſubiectum vniuerſale vllo pacto: ſed enũciationem reddit vniuerſalem. & ideo aliud eſt tollere vniuerſalitatem notæ quantitatis, & tollere vniuerſalitatem ſubiecti. Præterea, ſi per huiuſmodi negationem tolleret ſubiectum, tunc cum dicitur non vnum, i. nullum (ſic enim Hebraice dicitur nullum, ſ. non vnum) eſt enũciatio ſine ſubiecto, quod eſt falſum: quia quælibet enunciatio habet ſubiectum & prædicatum, vt dictum fuit. In indefinitis vero, ac ſingularibus res euidentior eſt. videlicet, ꝙ id, qđ infinitatio tollit ab eis, eſt aliud q̃ id, quod tollit ab eis negatio. nam infinitatio tollit ab eis ſubiectum vel prædicatũ: ſed negatio tollit ab eis illam habitudinem quam habet prædicatum ad ſubiectum. In quantitatiuis autẽ poſſet quis exiſtimare, ꝙ in aliquib⁹ earũ negatio tollat ſubm.

G Et ideo declarauit hoc Arist. in ipsis quanti tanuis. ideoque oportet ponere notam negationis in loco suo debito, ita vt non ponamus infinitationem prædicati in loco negationis. & oportet ita fieri in enunciationib⁹ necessarijs, & in impossibilibus. At in ipsa possibili enunciatione, quandoque dantur aliqua loca, in quibus idem erit negatio & infinitatio prædicati ratione materiæ. hoc est, q⁹ si fuerit vera infinitatio, erit quoque vera negatio: & econtra, si fuerit vera negatio, erit quoque vera infinitatio. Et hoc contingit fieri, tum in enunciationibus singularibus cum illa conditione ab Aristot. data: nempe, vt scilicet sit de natura illius subiecti vt possit denominari per ipsam priuationem, & per habitum illi oppositum. & hoc idem declaratur de indefinitis in hacmet
H materia, & de particularibus. At in enunciationibus vniuersalibus hoc non verificatur, vt ipsemet declarauit. nam, cum dicimus, omnis homo est non iustus, & aliquis homo non est iustus, harum vna est vniuersalis, & altera est particularis, & particularis potest esse vera, & vniuersalis falsa, in hac materia: immo non solum est possibile, sed necessarium. & ideo datur locus errandi in enunciatione vniuersali, si ponatur illa nota non, cum prædicato vice negationis, ex hac parte, s. ex parte particularitatis & vniuersalitatis: non q⁹ ipsa infinitatio & negatio non sint idem in hac materia: cum non variantur in nota quantitatis. Et dicunt expositores, q⁹ ex hoc acquirimus aliquam vtilitatem in arte Dialectica. & quando respondens proponit enunciationem negatiuam, nihil vtilitatis affert: & qui quidem
I conuertit ipsam in affirmatiuam infinitã, tunc affert aliquid vtilitatis. Et nos dicim⁹, q⁹ hæc vtilitas habetur etiam in enunciatione necessaria: quia terminus medius necesse est vt sit vnus in ambabus propositionibus, vt in libro Priorum probatur. & ideo, cum dicim⁹ nullum A est B: & omne B est C: & conuertimus minorem in infinitam, tunc nulla habetur ex hoc vtilitas: quia tũc habebimus, omne A est non B: & omne B est C: & sic terminus medius nõ erit idem: quia in minori est non B: in maiori vero B. & nomen finitum differt à nomine infinito. & ideo oportet, vt maior sit, omne non B est C. Dicamus quoque, q⁹ si maior esset, omne, id quod non est B est C: & habeam⁹ apud nos hanc, nullum A est B, prout sit enunciatio necessaria: q⁹ tunc inferet, ergo omne A est C. quia conuertimus minorem in affirmatiuam, dicendo, omne A est non B: & habeamus apud nos hãc, quicquid est non B, est C: infertur ergo, omne A est C, vt in libro Priorum declarabitur. & ideo melius erit dicere q⁹ Arist. non loquitur in hoc loco de hac re, propter huiusmodi vtilitatem: sed vt notificaret illa loca, in quib⁹ nõ sequitur falsum, si ponatur negatiua pro infinita, vel infinita pro negatiua. Possemus tamen adhuc dicere, q⁹ illa vtilitas acquiritur in hac materia tantum: quia in ipsa necessaria, de qua fecimus exemplum, declaratur conclusio, præter hoc, q⁹ minor efficiatur affirmatiua. quoniam manifestum est, q⁹, cum dicimus nullum A est B, q⁹ A ingreditur sub omni eo, quod non est B, præter hoc q⁹ cõuertatur in affirmatiuam. sed in materia possibili non est manifestum q⁹ A ingrediatur sub omni eo quod non est L
B, nisi conuertatur in affirmatiuam: quia possibile est vt negetur ab ipso A id, quod est B, & id quod non est B. & hoc quod tractamus hic, magis attinet ad librum Priorum: ibi itaque exacte tractabitur. Aristote. autem declarabit adhuc differentiam, quæ inter oppositionem affirmationis & negationis existit, & oppositionem ipsius infinitationis. & hoc in eademmet dictione absque enunciatione. quia dictio infinita habet vim subiecti vel prædicati tantum: ut superius fuit dictum: sed dictio negatiua finita significat ablationem prædicati ab ipso subiecto; licet nõ declaretur subiectum, sed nomen infinitũ non indicat semp ablationem eius à subiecto, nisi declaretur subiectum. & ideo nomen infinitum non significat verum vel falsum: cum non significet M
habitudinem, quæ inter prædicatum & subiectum existit. At nomen infinitum significat verum vel falsum; propterea q⁹ significat habitudinem ipsius prædicati ad subiectum: licet non declaretur, vt paulo ante diximus. Arist. autem dicit, q⁹ hæ enuntiationes, quarum subiectum est nomen infinitum, ita se consequuntur inuicem in vero uel falso, sicut s. consequuntur inuicem illæ priores enunciationes, quarum subiectũ est finitum in vero vel falso. & hoc satis cõstat ex ipsa expositione ibidem data. Inter hoc autem genus enunciationum, & illarũ præcedentium nulla fiet consecutio, eum hæc enunciatio esset sine illo subiecto, & nihil illius subiecti nobis significet omnino, nam, si non A esset B, tunc posset A esse B,

&

& posset non esse. Eodemq; modo probabitur q̃ nulla existat oppositio inter has enũciationes & illas priores: quia iam fuit dictum, q̃ in omni oppositione requiritur q̃ subiectum sit vnum, & prædicatum vnum.

Deinde d. Cumq; transmutatur, & transponitur ordo nominis subiecti, aut prædicati, &c. Inquit Leui. Postq̃ declarauit ea, quę mutant significatum enunciationis, si ponantur extra locum suum debitum, nũc vult declarare id, quo potest mutari ordo in ipsa enunciatione, & si non mutetur eius significatum. & dicit, q̃ si ponatur verbum est, ante subiectum & prædicatum, vbi debet poni inter ipsa, vel ponatur prędicatum ante in ordine in ipsa propositione, ita tamen q̃ prædicatũ enunciationis remaneat prædicatum, & subiectum subiectum: hoc
B est, ne prædicatum efficiatur subiectum, nec subiectum prædicatum, tunc ipsa propositio seruabit veritatem. quod sic probatur. quoniam, si dicere, est homo rationalis, & dicere, est rationalis homo, nõ essent vna & eadem propositio, sed plures & diuersæ in significato, & tunc esset negatio huiꝰ, est homo rationalis, hæc, non est rationalis homo: nam satis constat ratione veri & falsi in his propositionibus, q̃ si fuerit falsa hæc, est homo rationalis, erit vera hæc, non est rationalis homo. &, quia semper hoc est verum in materia necessaria & impossibili, ergo, quando fuerit falsa vna ꝓpositio, manifestum est q̃ illa est eius negatio, quæ stãtibus supra positis conditionibus, est vera. ob id hæc, non est homo rationalis, potest esse eius negatio, cum diuidat verum à falso in hocmet genere oppositionis. Sed, si dicere, non est homo rationalis, & non est ra
C tionalis homo, essent duæ enunciationes diuersæ, tunc vni affirmationi darentur duæ negationes oppositæ, quod est impossibile: quia iam fuit declaratum, q̃ negans negat prædicatum a subiecto met ipso, quod affirmauit affirmãs de ipso: & id quod ita se habet, est vtiq; vnum determinatũ. & ideo necesse est, vt hæ duæ negationes sint enunciatio vna. & ideo erit vna negatio in significato: licet sit permutatus ordo dicendi in eis.

De Enũciationum unitate, ac pluralitate. D
Et quo pacto ueritas & falsitas in eis reperiatur ĩ prædicationibus coniunctis, atque diuisis. Cap. 2.

AT vero vnum de pluribus, vel plura de vno affirmare vel negare, nisi sit vnum aliquid quod ex pluribus significatur, non est affirmatio neque negatio vna. Dico autem vnum, non si vnum nomen positum sit, non sit autem vnum aliquid ex illis. vt homo est fortasse & animal, & bipes, E & mansuetum, sed ex his vnum fit. ex albo autem, & homine, & ipso ambulare non est vnum. Quare nec si vnum aliquid de his affirmet aliquis, erit affirmatio vna: sed vox quidem vna, affirmationes vero multæ. nec si de vno ista: sed similter multæ.

Si ergo dialectica interrogatio responsionis est petitio, vel propositionis, vel alterius partis cõtradictionis: propositio vero cõtradictionis est vnius pars: non erit vna responsio ad hæc. neq; F enim interrogatio vna, neque etiam si sit vera. dictum est autem de his in Topicis. Simul au & Top. tem manifestum est, q̃ nec hoc ipsum quid est, dialectica interrogatio est. oportet enim datũ esse ex interrogatione, eligere, vtram velit cõtradictionis partem enunciare: sed oportet interrogantem determinare, vtrum hoc sit homo, an non hoc.

Quoniam vero hæc quidem

G prędicantur compoſita, vt vnũ omne prædicatum fiat, eorum quæ extra prædicantur: alia vero non: quæ eſt differentia? De homine enim verum eſt dicere, & extra animal, & extra bipes: & hæc vt vnum: & hominem, & album: & hæc vt vnum. ſed non ſi * coriarius eſt, & bonus: etiã coriarius bonus. * Si enim quoniam vtrunque verum, eſſe oportet & ſimul vtrunque, multa inconuenientia erunt.

* a.l.quare nõ ſi alterũ verum.

H De homine enim & hominem verum eſt dicere & album: quare & omne rurſus ſi album ipſum, & omne. quare erit homo albus albus, & hoc in infinitum. & rurſus muſicus albus ambulans, & hæc eadem frequẽter implicita in infinitum. Amplius, ſi Socrates, Socrates eſt, & homo: & Socrates Socrates homo. & ſi homo & bipes, erit homo bipes. Quòd igitur, ſi quis ſimpliciter * dicat complexiones fieri, multa accidit dicere inconuenientia, manifeſtũ

* a.l.addit & vt cõtingit.

I eſt. Quemadmodum autem ponendum eſt, nunc dicimus. Eorum igitur, quæ prędicantur, et de quibus prædicari accidit, q̃cunq; ſm accidens dicũtur, vel de eodem, vel alterum de altero, hæc non erunt vnum. vt homo albus eſt, et muſicus: ſed nõ eſt vnum album & muſicum. accidentia enim ſunt vtraque. Nec ſi album, muſicum verum eſt dicere, tamen non erit albũ muſicum vnum aliquid: ſm accidens enim album muſicum; I quare nõ erit album muſicum vnum aliquid. quocirca nec coriarius bonus ſimpliciter: ſed animal bipes. non enim ſecundum accidens. Amplius, nec quęcunq; inſunt in altero. quare neq; album frequenter: neq; homo, homo animal eſt vel bipes. inſunt. n. in homine animal et bipes. Verum eſt autem dicere de aliquo et ſimpliciter: vt aliquem hominem hominem, aut aliquem album hominem, ho- J minem album. non autem ſem- L per. Sed q̃n in adiecto quidem aliquid oppoſitorum inſit, qđ conſequitur contradictio, non verum, ſed falſum eſt: vt hominem mortuum, hominem dicere. q̃n autem non inſit, * Verũ. Aut, q̃n inſit quidẽ, ſemper nõ verũ eſt: q̃n vero non inſit, nõ ſemper verum eſt. vt Homerus eſt aliquid, vt poeta, vtrum igitur eſt? an non. ſm accidens. n. prædicatur eſt, de Homero (q̃ .n. eſt poeta) ſed non ſm ſe prę- K dicatur de Homero ipſum eſt. M Quare in quibuſcunq; prædicationibus neq; cõtrarietas ineſt, ſi definitiões pro nominibus dicantur, & ſm ſe prædicentur, et & non ſecundũ accidens, in his aliquid & ſimpliciter verum erit dicere. Quod autẽ non eſt, quoniam opinabile eſt, non eſt verum dicere eſſe aliquid. opinio enim. eius eſt, non quod eſt, ſed quod non eſt.

* a.l.addit ſemper.

De-

De enunciationum vnitate, ac pluralitate veritateq; ac falſitate in prædicationibus coniunctis atque diuiſis.

VIR. CVmq; vnū nomē affirmet de pluribus noībus, vel affirmā tur multa noīa de vno noīe, aut negat vnū nomē de plurib⁹ nominibus, vel negant plura nomina de vno nomine, tūc nec illa affirmatio erit vna affirmatio, neq; negatio vna negatio. Eodē quoq; mō, qñ affirmat vnū nomē de vno nomine, vel negetur ab eo, non erit vna affirmatio neq; vna negatio, cū nō B fuerit illa res, quam dictio illa ſignificat, vna, vt iam ſuperius dictum fuit: niſi illa nomina ſignificēt eādē rem, ſ. cū fuerint nomina ſynonyma, quę ſ. oīa idem ſignificant: vel vt id, quod ſignificatur per plura nomina, ſint partes definitiōis, vel deſcriptionis vnius rei: vt cùm dī homo eſt animal, & hō eſt rationalis. nam qđ ex his duobus prędicatis cōſtat, eſt definitio hoīs: qm̄ homo eſt animal rationale. ſimiliter ſi fuerit eius deſcriptio, vt cùm dicitur homo eſt animal, hō eſt bipes. nam totū compoſitum eſt deC ſcriptio hominis: videlicet animal bipes. & hæc dictio homo ſignificat vniuerſali ratione id, quod ſignificat quodlibet illorū duorū dictorū ſeorſum. Sed ſi id, quod ex pluribus p̄dicatis conſtat, non ſit vnum, neque ipſa quoq; eorū affirmatio erit vna: itidem neq; negatio erit vna. pari rōne ſi de vno ſubiecto plurima prędicent prędicata, non habebunt vnā affirmationē, neq; vnam negationē: vt exempli cā, ſi de homine p̄dicet q̄ eſt albus, & q̄ ambulat. hęc.n. duo ſi prædicentur ſimul de homine & dicatur homo eſt al- D bus et ambulat, nō ſignificabit vnā rem, niſi per accidens. & ita ſe habet res in hoc, ſicut in prædicato, quod eſt dictio æquiuoca, plura ſignificans, cùm de vno prædicatur ſubiecto. ſubiectum quoque quod eſt nomen æquiuocum, ſi de eo p̄dicetur prædicatum vnum, non ſignificabit vnicam rem: hoc eſt, q̄ quemadmodum enunciatio, cuius prædicatum eſt nomen æquiuocū, non eſt vna enunciatio: ita neq; illa enunciatio, cuius ſubiectum eſt nomen æquiuocum, eſt vna enunciatio. Res etiam ſe habet eodem mo- E do in enunciatiōe, in qua plura affirmantur per diuerſa nomina de vno ſubiecto: vel in qua affirmatur vnum prædicatum de pluribus ſubiectis, quæ per varia nomina ſignificantur: cum compoſitum ex illis prędicatis vel ſubiectis pluribus non fuerit vna res. Enunciationes vero, quarum prædicatum vel ſubiectum fuerit nomen æquiuocum, cùm ſint enunciatiōes plures, ideo interrogatio dialectica de eis non debet eſſe interrogatio vna, neque reſponſio, reſponſio vna &, ſi fueF rint omnia illa, quæ ſignificantur per nomen equiuocum ſubiectum, & verificetur de eis vnum prædicatum: vel fuerint omnia illa, quę ſignificantur per nomē æquiuocum prædicatum, & verificentur de vno ſubiecto: vel prædicati & ſubiecti nomē plura ſignificabit, ita vt qđlibet eorū ſignificet plura: ſed omnia quę per nomen prædicati ſignificantur, verificentur de omnibus his, quæ per nomen ſubiecti ſignificantur, vt in Libro Topicorum Prīo Top. probatum fuit. Ille.n. qui per viam

G dialectică reſpondet, non debet declarare ipſi interrogationem ſuam, ita vt notificet ei illa, quæ illud nomen æquiuocum ſignificat: quoniam tunc tam reſpondens q̃ interrogans ſcirent æqualiter eam rem, in qua diſceptantur. propoſitũ autem ipſius interrogantis per viam dialecticam eſt, vt reſpondens acceptet ab ipſo alteram partem contradictorij, quam vult ponere pro ꝓpoſitione, qua deſtruat poſitionem reſpondentis. Si igitur interroget interrogans ab ipſo reſpondente in Dialectica per propoſitionem ęqui
H uocam, & acceptauerit ab ipſo reſpondente vnam partem contradictiõis, & interrogans fecerit ex vna illarum rerum propoſitionem, ex qua putat concludere id, quod decreuit deſtruere contra reſpondentem, ex conceſſis ab ipſo reſpondente, tunc debet reſpondens dicere, nõ accepto hoc: ſed id quod acceptaui eſt hoc, vel hoc. & tunc ipſi interroganti nihil conducet, ꝙ reſpondens acceptauerit ab eo vnam partẽ contradictionis. At interrogatio doctrinalis poteſt fieri nomine æquiuoco: quia ad doctorem attinet cor-
I rigere interrogationem, diſtinguẽdo id, quod per illud nomen ęquiuocum ſignificatur. & ideo hęc nõ erit interrogatio dialectica: quoniam hoc genus interrogatiõis determinat eam partem, quam ſignificat illud nomen æquiuocum. vt ſi interroget aliquis quid ſit oculus, ſ. in lingua Arabica & Hebraica, cui reſpondebit reſpondens, illud nomen ſignificare multa: nam ſignificat oculum animalium, & fontẽ aquarum, & oculum Solis, & alia. ſed in interrogatione dialectica, cũ interrogans quærat de partibus cõ- K
tradictiõis, vt acceptet abeo vnã ipſarum: vt ſi quærat an hoc ſit hoc, vel non ſit hoc, ideo oportet vt interrogatio ſit terminata, ad hoc, vt reſponſio conueniens ei ſit terminata: & hoc fit noĩe q̃ dẽ vni uoco.

At cùm prædicata plura, quæ de vno prædicantur ſubiecto, videtur ſequi res quæ exiſtunt, vel ſunt prædicata, q̃ ſeorſum ſumpta verum dicunt, coniunctim quoq; ſint vera, & aggregatũ ex eis fuerit prędicatũ vnũ, & eſt id, qđ diximus, qđ aggregatum ex ipſis facit enũciationem L
vnã: vel ſunt p̃dicata, quę ſeorſum ſumpta vera ſunt, & cũ coniungũtur ſunt quoq; vera, ſed aggregatũ ex eis non eſt prędicatũ vnum, niſi p accidẽs: vel ſunt p̃dicata, quę quidẽ ſeparata ſunt vera, at cũ congregantur conſtituunt abſurdũ, & ſuperfluum prędicatũ: vel prædicata, q̃ ſi ſeorſum capiant vera ſunt, ſed adiuncta ſunt falſa: idcirco cõſentaneũ eſt, vt tradamus regulã, qua hæc prædicata manifeſte diſtinguãtur à ſe inuicẽ, poſtq̃ oſtẽderimus non eſſe neceſſarium, vt quicquid eſt verum ſeparatum, ſit verũ con-
iunctum, quin ſequatur ex hoc ſer- M
mone falſum, vel ſuperfluum. Dicimus quoq;, ꝙ nõ eſt neceſſariũ, vt oĩa prædicata quæ ſunt vera diuiſim, ſint vera cõiuncta, quin ſequatur ex hoc ſermone abſurdũ & ſuperfluum. & hoc oſtenditur pp ipſas materias, & propter illa incõuenientia quæ ſequuntur ex hac poſitione, ſi conceſſerimus eã. Propter materias aũt, quia verum erit dicere, Socratẽ eſſe medicũ, & eſſe prudentem: cùm tñ nõ ſit neceſſariũ, vt hęc duo vere dicantur de ipſo ſimul:

A mul: ita vt dicamus, ipſum eſſe medicum prudentē. Incommodorum vero, q̄ ſequuntur dicentē, ꝙ quicquid eſt verum diuiſim, ſit verum coniunctim, præter hoc, ꝙ ſequatur ex hoc incōueniens, hoc vnū eſt: videlicet, ꝙ ſi eſſet verū dicere ꝙ Socrates eſt hō, & ꝙ eſt albus ſit quoque verū: & erit quoq; neceſſariū, vt id, quod eſt aggregatū ex his ſit verū: veꝫ, vt Socrates ſit homo albus. & ſi p̄dicetur de eo ēt, ꝙ eſt hō albus, & ꝙ eſt albus, ita vt ſint duo prædicata ſeorſum ſumpta, tunc neceſſario vere dicet̄ de ipſo, ꝙ eſt hō B albus albus. fiet ſi capiatur hmōi ſermo, veluti vnū p̄dicatum ſeorſum, & capiatur primus ſermo, ac ſi eſſet p̄dicatū ſeorſum, tunc vere dicet̄ de eo ꝙ ē homo albus, hō albus albus: præter hoc ꝙ ſequat̄ ex hoc ſermone abſurdū vel ſuperfluum. & ſic procedet res in infinitum: quod eſt impoſſibile. Præterea ſi p̄dicētur de eo multa diuiſim, oportebit vt oēs cōpoſitiones, quę contingere p̄nt ex illis diuiſis, verificent̄ de eo: veꝫ, ſi inter ſe componantur, & fuerint infinita, tūc de vno ſubiecto in finita p̄dicabunt̄. quēadmodū ſi ve- C re dicat̄ de eo ꝙ eſt homo, & ꝙ eſt albus, & ꝙ ambulat, tūc neceſſario vere dicetur de eo hō albus ambulat: & ꝙ eſt homo homo albus ambulat: & ꝙ eſt homo homo homo albus ambulat: ſimiliterq; ꝙ eſt albus albus, ambulatq; ambulat. & ſic erunt p̄dicata, quæ de eo vere prædicabunt̄ infinita. Conſtat ergo ꝙ nō oē id, qđ verificat̄ diuiſim, oporteat ipſum verificari coniunctim: vt putarunt multi Antiquorum.

His itaq; ſic declaratis, conſyderandum nunc eſt, qn̄ ex multis, quę de vno prædicantur, & ex vno, qđ D de multis prædicatur, fiet vna enūciatio: videlicet, cum coniunctum ex his multis fuerit res vna, & verā & qn̄ id non fuerit. Dicamus itaq;, ꝙ cū p̄dicatio horum multorum de ſubiecto non fuerit p̄dicatio p accidens, neque vnum ſubſequatur aliud, atq; eōtineatur in eo, hoc eſt, vt eōditio, ſeu hypotheſis contineatur in habente illā hypotheſim: & lōge minus ſi illamet hypotheſis & cōditio ſit illud quod habet ipſam conditionē: vt ſi dicatur, Socrates albus eſt albus: cum hoc ſ. non dicatur ad maiorē expreſſionē: tunc E n. coniunctum ex his erit vna res. Sed, cum eorū prædicatio fuerit ſm accidens, & dicamus Socratē eſſe album, & ꝙ ambulat, tunc cōiunctū ex his non erit vna res. Eodē quoquemodo, ſi ſcđm contineat̄ in primo, tūc.n. erit ſermo ſuperfluus: vt ſi dicatur, ꝙ Socrates eſt homo animal: ita vt per animal exponatur, & exprimatur hō. nam in dictione hō, continetur animal: & iō illa expreſſio, & expoſitio per ipſum animal eſt ſuperflua: contra id quod fit, cùm per differentiam exprimitur genus. Cùm igitur ipſa p̄dica F ta ſeparata ſeorſumq; ſumpta vacēt his duobus: nempe & à prædicatione ſm accidens, & ne vnum eorum cōtineatur in alio, tunc enuneiatio erit vna: vt cū dicitur ꝙ homo eſt animal, & ꝙ eſt bipes. Ea vero, quę ſunt ſimul vera in prædicatione de aliqua re, cum altera per altetā exprimitur, quædam ſunt vera ſeorſum, & quædam non. Illa autem, q̄ ſunt vera, ſunt illa, quæ habent in ſe duas conditiones. Vna eſt, vt non contineatur in ipſo conditionato

ſermone

G ſermone aliquid, quod ſit oppoſitum illius rei conditionatæ, atque expreſſæ in quouis modorum oppoſitionũ quatuor: ſiue fuerit manifeſta talis oppoſitio, ratione ſignificationis nominis: vt cùm dicitur animal mortuum. nam mortuum contrariatur animali ĩ lingua Arabica, & Hebraica, vbi idem ſignificat animal, quod viuens ratione ſignificationis nominis eius, ſcilicet animalis ſiue id ſit manifeſtum, nõ ratione ſignificati ipſius nominis, ſed ratione ſignificationis ipſius definitionis, vel deſcriptionis: vt cùm H dicitur, homo mortuus. nã hoc manifeſtum quidem eſt, ꝙ homo contrariatur mortuo ratione definitionis eius, quo eſt animal rationale. cumq; continetur ergo oppoſitio in huiuſmodi expreſſis adiunctis, tunc ſunt falſa ſeorſum ſumpta. qm̃ de mortuo vere dicitur ꝙ eſt homo mortuus: ſed nõ vere dicitur de eo, ꝙ ſit homo. Secunda conditio eſt, vt prædicatio ipſius expreſſi in adiũcto de ſubiecto nõ ſit ſecundum accidens, hoc eſt per aliud, ſed per ſe, i. propter ſe ipſum. quoniam, ſi prædicaretur hoc modo per accidens, eſI ſet falſum diuiſim ſumptũ: vt cùm dicitur, Homerus eſt poeta. nam, ſi ſeorſum dicatur Homerus eſt, erit falſum: quia nunc non eſt Homerus: priuatus enim eſt. Et huius rei cauſa, quia hæc dictio eſt, prædicat de Homero, eá ratione qua eſt poeta, & non primaria prędicatione, i. ꝓpter ſe ipſum, hoc eſt ſimpliciter. & cùm dicitur ꝙ eſt, quatenꝰ eſt poeta in opinione noſtra, tunc eſt vere dictum. & ideo in his, cùm ſumitur hoc pacto dictio, eſt, poteſt eſſe id verum de re priuata etiam. quemadmodum hęc enunciatio, ſ. nõ eſt, K cùm prędicatur de aliqua re, ꝓpter aliud, vere dicitur de re exiſtente: & tamen non diceretur vere de ea re, ſi de ipſa prædicaretur ſecũdum ſe. vt ſi dicatur de Socrate indiuiduo nunc exiſtente ꝙ non eſt paries. nã nõ erit verum dicere de ipſo, ꝙ nõ eſt ſimpliciter: quemadmodum nõ eſt verũ dicere de aliqua re nõ exiſtente, ꝙ eſt ſimpliciter. Cùm ergo non contineatur in ipſo adiuncto expreſſo oppoſitũ illius rei expreſſæ, adiunctæue: cùm ſignificauerit illam rem expreſſam adiunctamue ſua definitione vel nomine, & nullũ L ibi prædicatum propter aliud: tunc neceſſe eſt vt huiuſmodi prædicata ſeparatim ſumpta, ſint vera, ita diuiſa ſeorſum, quemadmodum ſunt vera coniuncta.

De Enunciationum vnitate, ac pluralitate: ueritateq; ac falſitate in prædicationibus cõiunctis atq; diuiſis.

DEinde d. Cumq; vnum nomẽ affirmat de pluribus noĩbus, vel affirmant multa noĩa de vno, &c. Inquit Leui. Cũ Arif. ſuppoſuerit in ipſis oppoſitionibus, ꝙ affirmatio & negatio ſit vna, hoc eſt, vt nõ affirmẽtur plures res de vna re, vel vna res de pluribus rebus, vult declarare hic, qñ illa enunciatio, cuius ſubiectum, vel prædicatum, vel vtrunq; fuerint plures res ſit enũciatio vna, ita vt affirmatio ſit vna, vel negatio vna: & quãdo non fuerit hoc. Et dicit ꝙ ſi hæ res plures fuerint noĩa ſynonyma, tunc enũciatio eſt vna: quia propoſitum oĩum ipſorum eſt vnum. & hoc eſt de ſe notum. ita quoq;, ſi hæ plures res eſſent declaratio nominis, videlicet, ſi fuerit definitio vel deſcriptio, tunc enim ſignificant ſimul nomen ſimplex: & ideo enunciatio erit vna: vt cum dicitur, Socrates eſt animal rationale, vel animal bipes. nam idem ſignificant, quod dicere Socrates eſt homo. ſed ſi illud compoſitum ex pluribus rebus illis nõ eſſet vnum, niſi per accidens, tunc enunciatio non eſſet vna: vt cum dicitur Socrates eſt albus, ambulans

LEVI, M

bulans, quia hęc prædicata nō ſunt vna res, niſi ea ratione, qua accidit album eſſe ambulantem. Illæ vero propoſitiones, quarum prædicatum, vel ſubiectum eſt nomen æquiuocum, non poteſt eſſe interrogatio dialectica earum vna interrogatio. ſed & ipſa reſponſio etiam: licet enunciatio ſit vera in omnibus ſuis propoſitis. quoniam, qui interrogat dialectice, vult q; reſpondens concedat ei aliquas propoſitiones, ex quibus cō ficiet ſyllogiſmum: vt deſtruat poſitionem reſpondentis. & ob hoc palam eſt, q; interrogans non debet interrogare ſignificata huius enunciationis æquiuocę in vna interrogatione: quia reſpondens reſpondet ei quomodocunque fuerit: & cum interrogās voluerit deſtruere poſitionem reſpōdentis in illa propoſitione, quam conceſſit, intelligés per ipſam vnam aliam ex ſignificationib⁹, in quibus enunciatio communicat, ſic poterit reſpondere ei ipſe reſpondens, non cōceſſi hoc: ſed conceſſi illam enunciationem in vno ſignificatorum, in quibus communicat hæc enunciatio. & ſic non reſpondebit reſpondens in ea vnum reſponſum, hoc eſt, vt contradicat illis ſignificatis, quæ ſignificat ipſa enunciatio, & reſpondeat vnicuiq; eorum: quia non eſt officium ſuum corrigere interrogationem ipſius interrogantis: niſi ſciat quid velit affirmare ei ipſe interrogans: & non concedet ei quicq̄ illorum ſignificatorum, quib⁹ quærit defendere ſe ipſe interrogans atque iuuare, quando obiecit contra ſignificata enunciationis. Hoc autem non eſt officium Dialectici, vt in libro Topicorum probabitur: videlicet, vt notificet id in quo exiſtit diſceptatio. ſed reſpondens Dialecticus reſpondet plura reſpōſa: hoc eſt, q; reſpondebit eo pacto, quo poterit dicere adhuc, non ita conceſſi & acceptaui, adhoc vt eius reſponſio non ſit terminata. & hac ratione interrogatio Dialectici interrogantis debet eſſe terminata. At qui per viam doctrinalem interrogat, poterit vtique vnica interrogatione interrogare de his enunciationibus. quia ad doctorem attinet corrigere interrogationem: cum nullus eorum quærat vincere alter alterū, ſed inuenire veritatem.

Deinde dicit. At cum prædicata plura, quæ de vno prædicantur ſubiecto, quatuor modis reperiantur, &c. Inquit Leui. Poſtquàm declarauit, quando plura prædicata, vel plura ſubiecta ſunt vnum, nunc vult declarare qualiter ſe habeant in diuiſione & compoſitione, hoc eſt quando id quod eſt verum diuiſim, ſit verum coniunctim, & econtra. Et dicit quòd dantur aliqua prædicata, quæ ſunt vera diuiſim & coniunctim, & compoſitum ex ipſis erit vna res: uidelicet definitio, vel deſcriptio. & inueniuntur alia, quæ ſunt vera diuiſim & coniunctim, ſed quod ex eis conſtat, non eſt una res, niſi per accidens. Nam erit verum dicere quòd Socrates eſt albus, & quòd eſt ambulans, & ſic erit verum dicere, quòd eſt albus, ambulans. veruntamen aggregatum ex ipſis non eſt vnum niſi per accidens. neque id, quod ex eis conſtat eſt nugatio, neque ſuperfluum. Quandoque tamen dantur aliqua quæ ſunt vera diuiſa, & non ſunt falſa cōiuncta, ſed eſt nugatio & ſuperfluitas: ut cum dicitur, Socrates eſt albus, Socrates ambulat, Socrates albus ambulat. quòd ſi prædicentur omnia hæc prædicata de Socrate, tunc res erit nugatio, & ſuperfluitas: vt probauit ex illis incommodis quæ ſequebantur, ſi non concedatur quòd res ſit nugatio & ſuperfluitas. & ita quoque conſtat, quòd erit verum dicere, quod Socrates eſt rationalis, & quòd eſt animal. & ſi coniungamus hæc prædicata, & dicamus, quòd eſt rationale animal, tunc illud animal erit ſuperfluum: quia nemo dubitat quòd ipſum rationale eſt animal. Dantur præterea aliqua alia, quæ ſunt vera diuiſa, ſunt tamen falſa coniuncta. & hoc propter ipſam materiam. nam erit verum dicere, quòd Socrates eſt medicus: licet ſit inſufficiens & ignorans in arte medica. & quòd eſt ſufficiens, ſi fuerit doctus in ſcientia alia: & tamen non erit uerum dicere, quòd ſit medicus ſufficiens, cum ſit inſufficiens in arte medica.

Ariſtote. autem hic declarat, quando coniungantur prædicata diuiſa, ita ut id quod ex eis conſtat, ſit vnum & verum, & nulla inde ſequatur nugatio, & ſuperfluitas. & dicit, quod ad hoc requiruntur duæ conditiones. Prima, ut prędicatio harum rerum plurium non ſit per accidens. nam, ſi alterum de altero prædicaretur per accidens, tunc non erunt ſimul vna res. vt cum dicitur, Socrates eſt albus ambulans: quia contingit Socratem eſſe album, & ambulantem. & manifeſtum eſt, quòd iuxta hanc conditionem prædicatum erit unum, & uerum. nam licet ſequatur falſum, cum dicitur, Socrates eſt

Inquit Iacob interpres. Hæc dictio, rōnalis apud Hebræos ē cōmiſcua. cōmaſculio, & neutro ſūpta. & ſic oia adiectiua maſculia poſſit accipi pro neutris. Præterea partitia pro p̄ſenti verbo, & adiectiuo cō funduntur.

G est medicus sufficiens: ratio est: quia cum dicimus sufficientem, non intelligimus sufficientem in medica facultate. & ideo eorum prædicatio simul de Socrate erit per accidens, eo quia accidit ei vt sit medicus, & sufficiens in aliqua alia scientia. Secunda conditio est, vt caueatur ne fiat nugatio aut superfluitas in re: hoc est ne ipsa conditio contineatur in conditionato (vt ita loquar) & longe minus, ne ipsamet conditio sit conditionatum. Exemplum, quando conditio continetur in conditionato: ut cũ dicitur, Socrates est rationale animal. nam id quod significatur per hoc, quod dicitur animal, quod est ipsa conditio, continetur in conditionato, quod est rationale. nam omne rationale est animal. Exemplum, quando conditio est ipsummet conditionatum: vt cum dicitur, Socrates albus

H bus est albus: cum scilicet non intelligimus per hoc significare vehementem albedinẽ.

Deinde dicit. Ea uero, quæ sunt simul vera in prædicatione de aliqua re. Inquit Leui. Postquàm declarauit quando sunt vera ea, quæ sunt disiuncta cum coniunguntur, vult nunc declarare, quando erunt vera ea, quæ sunt coniuncta cum separantur. & dicit, quòd illa, quæ sunt vera separata, sunt illa quæ duas habent conditiones.

Prima est, vt non contineatur in ipsa conditione aliquid, quod opponatur ipsi conditionato, quocunque modorum quatuor oppositionum: siue illa oppositio sit de se nota, vt cum dicitur, Socrates est animal mortuum, nam non dicitur vere ipsum esse animal: aut fuerit ipsa oppositio nota ratione definitionis: vt si dicatur, Socrates est homo mortuus. quoniam homo opponitur mortuo ratione suæ definitionis: & ideo non erit verum dicere, Socrates est homo, sed homo mortuus. Secunda uero conditio est, ut prædicatio ipsius conditionati de ipso subiecto non sit propter aliud, sed propter se: nam erit verum dicere, q̃ Homerus est poeta: & tamen non est verum dicere, q̃ est. quia hæc dictio est prædicatur de Homero p̃p poeticam facultatẽ, nõ p̃pter se: cum ipse nõ reperiatur.

Inq̃t Mãtinus iterp̃s Notandũ, q̃ in lingua Hebraica idẽ signat mortuum q̃d mortale. & sic de similibus, quia non hñt Hebræi illa noia potẽtialia, s. verbalia, neq; ea q̃ desinunt in bis vel in bile.

De Enunciationibus cum modo, & earũ ad inuicem oppositionibus, ac consequentijs: tum ex aliorum, tũ ex propria opinione.

Cap. 3.

SECT. QVARTA, secũdũ Græcos.

HIs vero determinatis cõsyderandum est, quẽadmodum sese habent negationes & affirmationes ad se inuicem, quæ sunt de possibili esse & non possibili, & de contingenti & non contingenti, & de impossibili & necessario. habẽt enim aliquas dubitationes. L Nam si eorum, quæ complectũtur, illæ sunt sibi inuicem oppositæ contradictiones, quæcunq; secundum esse & non esse disponuntur: vt eius quæ est, esse hominem, negatio est, non esse hominem, non ea quæ est, esse non hominem: & eius quæ est, esse album hominem, ea quæ est, nõ esse album hominem, sed nõ ea quæ est, esse non album hominem: (si enim de omni aut affirmatio, aut negatio est, lignum erit verum dicere esse non albũ hominem:) * q̃ si hoc modo & in quibuscunque esse non additur, idem faciet quod pro esse dicitur: vt eius quæ est, homo ambulat, non hæc, ambulat nõ homo negatio erit, sed hæc, nõ ambulat homo. nihil enim differt dicere hominem ambulare, vel hominem ambulantem esse. Quare si hoc modo vbique, & eius quæ est possibile esse, negatio erit possibile non esse, sed nõ ea quæ est, non possibile esse.

M * a. l. addit q̃d inconueniens é.

Videtur

A Videtur autem idem posse & esse & non esse, omne enim qđ est possibile diuidi vel ambulare, & non ambulare & non diuidi possibile est. Ratio autem est: quoniam omne quod sic possibile est, non semper in actu est. quare inerit ipsi etiam negatio. potest enim & non ambulare quod est ambulatiuum, & non videri quod est visibile. at vero impossibile est de eodē oppositas veras esse affirmationes & negationes. non igitur
B eius quæ est, possibile esse, negatio est hæc, possibile non esse.

Contingit enim ex his, aut idem affirmare & negare simul de eodem, aut non secundum esse vel non esse, quæ apponuntur, fieri affirmationes & negationes. si ergo illud impossibile est, hoc erit magis eligendum. est igitur negatio eius quæ est, possibile esse, ea quæ est, non possibile esse, sed non ea quæ est, possibile non esse. Eadem quoque ratio est & in eo quod
C est contingens esse: etenim negatio eius est, non contingens esse & in alijs quoque simili modo, vt in necessario, & impossibili. Fiunt enim quemadmodum in illis esse, & non esse appositiones, subiectæ vero res, hoc quidem album, illud vero homo: eodem quoque modo hoc in loco, esse quidem & non esse vt subiectum fit, posse vero & contingere appositiones sunt, determinantes (quemadmodum in illis esse & non esse) D veritatem & falsitatem, similiter hæ in eo quod est, esse possibile, & esse non possibile. Eius vero quæ est, possibile non esse, negatio est, non ea quæ est, non possibile esse, sed ea quæ est, non possibile non esse. & eius quæ est, possibile esse, non ea quæ est, possibile non esse, sed ea quæ est, non possibile esse. Quare & sequi sese inuicem videbuntur, possibile esse, & possibile non esse. idem enim pos- E sibile esse, & non esse. non enim contradictiones sunt sibi inuicem huiusmodi possibile esse, & possibile non esse. Sed posibile esse, & non possibile esse nunquā simul in eodem veræ sunt. opponuntur enim. Neq; ea quæ est, possibile non esse, & non possibile non esse, nunquam simul in eodem veræ sunt. Similiter autem & eius quæ est, necessarium est esse, negatio non est ea quæ est, necessarium non esse, sed ea quæ est, non necessarium F esse. eius vero quæ est, necessarium non esse, ea quæ est, non necessarium non esse. & eius quæ est, impossibile esse, non est ea quæ est, impossibile non esse, sed hæc, non impossibile esse. eius vero quæ est, impossibile non esse, ea quæ est, non impossibile non esse. Vniuersaliter vero (quemadmodum dictum est) esse quidem & non esse oportet ponere quemadmodum subiecta: negationem vero & affir-

mationē

G mationem hæc, facientem, ad esse & non esse apponere. & has oportet putare esse oppositas dictiones: possibile, & non possibile: contingens, non contingens: impossibile, non impossibile: necessarium, non necessarium: verum, non verum.

Consequentię vero secundum rationem fiunt cũm ita ponuntur. illam enim quæ est, possibile esse, sequitur ea quæ est, cõtingit esse: & hæc conuertitur illi, & non impossibile esse, &

H non necessarium esse. illam vero quæ est, possibile non esse, & contingens non esse, ea quæ est, non necesse non esse, & non impossibile non esse. illam autem quæ est, non possibile esse, & non contingens esse, ea quæ est, impossibile esse, & necesse non esse. illam vero quæ est, non possibile non esse, & non contingens non esse, ea quæ est, impossibile non esse, & necessarium esse. consyderetur aũt ex subscriptione, quẽadmodũ dicimus. K L

Enunciationum modalium consequentiæ secundum alios.

Ordo I.	Ordo III.
Antecedentes.	Antecedentes.
Possibile esse.	Non possibile esse.
Contingens esse.	Non contingens esse.
Sequentes.	Sequentes.
Non impossibile esse.	Impossibile esse.
Non necessarium esse.	Necessarium non esse.

I

Ordo II.	Ordo IIII.
Antecedentes.	Antecedentes.
Possibile non esse.	Non possibile non esse.
Contingens non esse.	Non contingens non esse.
Sequentes.	Sequentes.
Non impossibile non esse.	Impossibile non esse.
Non necessarium non esse.	Necessarium esse.

M

Hæ igitur impossibile, & nõ gens & non posibile sequuntur quidem contradictorie: sed impossibile eam quæ est contingens & posibile, & non contin conuersim. eam enim quæ est

pos-

A poſsibile eſse, negatio impoſsibilis ſequitur, quæ eſt, non impoſsibile eſse. negationem vero affirmatio. nam illam, non poſsibile eſse, ea quæ eſt, impoſsibile eſse. affirmatio enim eſt impoſsibile eſse: non impoſsibile vero negatio. Neceſsarium vero quemadmodum ſe habet, cõ ſyderandum eſt. Manifeſtum
a.l. autẽ eſt enim quôd non eodem modo ſe habet, ſed contrariæ ſequuntur, contradictoriæ autem ſunt extra. non enim eſt negatio eius, quæ eſt: neceſse non
B eſse, ea quæ eſt, non neceſse eſse: cõtingit enim veras eſse utraſq; in eodem. quod enim eſt neceſſarium non eſse, non eſt neceſſarium eſse. Cauſa autem huius eſt, cur non ſequitur neceſsarium ſimiliter cęteris: quoniam contrarie, impoſsibile eſse, neceſsario redditur idem valens. nam quod impoſsibile eſse, neceſse hoc, non quidem eſse, ſed potius non eſse. quod vero im-
C poſsibile non eſse, hoc neceſsarium eſse. quare ſi illa ſimiliter ſequuntur poſsibile & non poſsibile: hęc, è contrario: quoniam non ſignificant idem neceſsariũ & impoſsibile: ſed (quemadmodum dictum eſt) conuerſim. An certe impoſsibile eſt ſic poni cõtradictiones neceſsarñ. nã quod neceſsarium eſse, poſsibile eſse, nam ſi non, negatio conſequetur: neceſse enim eſt aut affirmare aut negare. quare ſi non poſsibile eſse, impoſsibile eſse. igitur impoſsibile eſse, quod neceſse eſse: quod eſt inconueniẽs. At vero illam quæ eſt, poſsibile eſse, non impoſsibile eſse, ſequitur: hanc vero, ea quæ eſt, non neceſsarium eſse. quare contingit quod neceſsarium eſse, non neceſsarium eſse: quod eſt inconueniens. At vero neque neceſsarium eſse, ſequitur eam quæ eſt, poſsibile eſse, neque ea E
quæ eſt, neceſsarium non eſse. illi enim vtraque contingit accidere. harum autem vtralibet vera fuerit, non erunt illa vera: ſimul enim poſsibile eſse, & nõ eſse. ſi vero neceſse eſse vel non eſse, non erit vtrunque poſsibile. relinquitur ergo non neceſsarium non eſse, ſequi eam quæ eſt, poſsibile eſse. hæc enim vera eſt & de neceſse eſse. hæc enim fit contradictio eius, quæ ſequitur illam, quæ eſt, non
I poſsibile eſse. illam enim ſequitur ea quæ eſt, impoſsibile eſse, & neceſse non eſse, cuius negatio eſt, non neceſse nõ eſse. Sequuntur igitur & hæ contradictiones ſecũdum prædictum modum: & nihil impoſsibile cõtingit ſic poſitis.

Exam-

G *Enunciationum modalium conſequentiæ ſecundum Ariſtotelem.* K

Ordo I.			Ordo II.
Atecedentes.			Antecedẽtes.
Poſſibile eſſe.	Contra-	Cõtrarię.	Poſſibile non eſſe.
Contingens eſſe.		dictorię.	Contingẽs nõ eſſe.
Sequentes.			Sequentes.
Nõ impoſſibile eſſe.	Contra-	Cõtrarię.	Nõ impoſſe nõ eſſe.
Nõ neceſſariũ nõ eẽ.	dictorię.		Nõ neceſſariũ eſſe.
Ordo III.	Contra-		Ordo IIII.
Antecedentes.		Cõtrarię.	Antecedentes.
Nõ poſſibile nõ eſſe.	dictorię.		Non poſſibile eſſe. L
H Nõ cõtingẽs nõ eſſe.			Nõ cõtingens eſſe.
	Contra-		
Sequentes.		Cõtrarię.	Sequentes.
Impoſſibile nõ eſſe.	dictorię.		Impoſſibile eſſe.
Neceſſarium eſſe.			Neceſſariũ nõ eſſe.

Dubitatio

Dubitabit autem aliquis, ſi illam quæ eſt, neceſſarium eſſe, ea quæ eſt, poſſibile eſſe ſequit. Nam ſi non ſequitur, contradictio ſequetur quæ eſt, non poſſibile eſſe. & ſi quis, hanc non eſſe dicat contradictionem, neceſſe eſt dicere poſſibile non eſſe: quę vtræq; falſæ ſunt de neceſſe eſſe. I

* At vero rurſus idem videtur eſſe poſſibile incidi & non incidi, & eſſe & non eſſe: quare erit neceſſe eſſe, contingens nõ eſſe. hoc autem falſum eſt. Manifeſtũ eſt autem, q̃ nõ omne poſſibile vel eſſe, vel ambulare, etiam oppoſita poteſt: ſed eſt in quibus nõ ſit verum, primum quidem in ijs quæ non ſm rationem poſſunt, vt ignis calefactiuus eſt, & habet vim irrationalem. Quæ igitur ſecundum rationem poteſtates ſunt, eædem plurium ẽt contrariorum ſunt. irrationales vero non omnes: ſed (quemadmodum dictum eſt) ignem non eſt poſſibile calefacere, & non: neq; quęcunq; alia ſemp agunt. alia vero poſſunt & ſecundum irrationales poteſtates ſimul oppoſita ſuſcipere. ſed hoc huius gratia dictum eſt: quoniam non omnis poteſtas oppoſitorum ſuſceptiua eſt, neq; quæcunq; ſm eandem ſpeciem dicuntur. Quędam vero poteſtates æquiuocæ ſunt. poſſibile enim non ſimpliciter dicitur. ſed hoc quidem, quoniã verum eſt quod in actũ eſt: vt poſſibile ambulare, quoniam ambulat iam, & omnino poſſibile eſſe, quoniã iam eſt in M

* a. Laddit quare ad neceſſariũ eẽ, poſſe eẽ ſequitur.

actu

actu quod dicitur esse possibile. illud vero, quoniam actu esse posset: vt possibile ambulare, quoniam ambulare posset. & hæc quidem in solis mobilibus est potestas, illa vero & in immobilibus. vtrunque vero verum est dicere, possibile ambulare vel esse, & quod ambulat et actu est, & ambulatiuum. Sic igitur possibile non est verum de necessario simpliciter dicere, D alterum autem verum est. Quare, quoniam partem vniuersale sequitur, illud quod ex necessitate, consequetur posse esse: sed non omne. Et est quidem fortasse principium quod necessarium est, & quod non necessarium est, omniũ vel esse, vel nõ esse. & alia, veluti horum consequentia, consyderare oportet.

Aliorum modorum ad ipsum necessarium consequentia.

B E

Ordo I.
Necessarium esse.
Non possibile non esse.
Non contingens non esse.
Impossibile non esse

Ordo II.
Non necessarium esse.
Possibile non esse.
Contingens non esse.
Non impossibile non esse.

Ordo III.
Necessarium non esse.
Non possibile esse.
Non contingens esse.
Impossibile esse.

Ordo IIII.
Non necessarium non esse.
Possibile esse.
Contingens esse.
Non impossibile esse.

Manifestum est autem ex ijs
C quæ dicta sunt, quòd id quod ex necessitate est, secundum actum est. quare si priora sunt sempiterna, & quæ actu sunt potestate priora sunt. Et hæc quidẽ sine potestate actus sunt, vt primæ substantiæ. alia vero cum potestate, quæ natura quidem priora sunt, tempore vero posteriora. alia autem nũquam actus sunt, sed potestates solum.

De enunciationibus modalibus.

Differentia Tertia. F

CVm autem enunciationum, ali AVER.
quæ sint modales, aliquæ vero non modales: per modum autẽ intelligo dictionem, quæ quo pacto prædicatum insit subiecto declarat: vt cùm dicitur necessarium est hominem esse animal: vel possibile est ipsum esse philosophum: generaq; dictionũ modalium sunt duo: Vnũ est ipsum necessarium & quicquid de necessitate consequitur ipsum, eiq; ascribit, quod quidẽ est ipsum

G impoſſibile: quod eſt vtiq; vna ex eius partibus, quoniam neceſſariũ ipſum vel eſt neceſſarium, quo ad eſſe, vel eſt neceſſarium, quo ad nõ eſſe, quod quidem eſt ipſum impoſſibile: Alterum vero genus eſt, ipſum poſſibile, & quod ei annectitur ratione poſſibilitatis, eiq; aſcribitur: vt cùm dicimus, contingens: conſentaneum igitur eſt nunc conſyderare, quæ nam ſint oppoſitiones huius generis, & quæ ſint conſecutiones quæ in eis fiunt: & hoc tã in infinitis, quàm in ſimplicib⁹. Ideo autem fuerunt duo modi dH ctionum modalium, quia quod in eis deſyderatur, eſt, vt earum ſignificatio ſit annexa, atq; reſpondens ipſi enti. ens autem eſt duplex, nempe vel potentia vel actu: & ipſum neceſſarium dicitur de eo, quod actu exiſtit: poſſibile vero de eo quod in potẽtia: tractandum itaq; eſt primum de illorum oppoſitionibus: mox de his quæ inter ſeſe conſequuntur in illis. Dicamus ergo, ꝙ videtur in prima conſyderatione, quòd dictio negatiua in his enunciationibus debeat locari cum verbo ſubſtantiuo, ſcilicet verbo eſt, I quod eſt dictio copulatiua, & non cum prędicato: vt ſit etiam in enunciationibus non modalibus. Nam negatiua huius, homo eſt iuſtus, eſt, homo non eſt iuſtus, non hæc, homo eſt non iuſtus. nam affirmatio & negatio in omnibus rebus diuidunt verum à falſo: videlicet ꝙ, ſi vna eſt vera, altera eſt falſa. ſi ergo negatiua huius, homo eſt iuſt⁹, eſſet, homo eſt non iuſtus, tunc ſequeretur iuxta hoc exemplum horum duorum dictorum, vt diuidãt verum à falſo in omnibus rebus. ita vt ſi eſſet falſum, exempli gratia dicere, lignum eſt iuſtum, eſſet vtiq; verum dicere, quòd eſt non iuſtũ, ſed quoniam dicere iuſtum & non iuſtum, ſi vnum eſt verum, alterũ eſt falſum in homine tantum: tunc oporteret ſi eſſet verum dicere, lignum eſt non iuſtum, vt eſſet etiã verum quòd lignum ſit homo non iuſtus. quod eſt maxime abſurdũ.

At cùm dictio negatiua in enunciationibus de tertio adiecto, atq; de ſecundo ponatur cum ipſo verbo, poterit quiſpiam opinari, rem ita ſe habere etiam in enunciationibus modalibus: & ſic negatiua huius, poſſibile eſt hoc eſſe, erit, poſſibile eſt hoc non eſſe. Sed nemo ambigit, quòd de eadem re poteſt dici, poſſibile eſt ipſam eſſe, & poſſibile eſt ipſam non eſſe: vt exempli gratia poſſibile eſt hoc incidi & poſſibile non incidi: & poſſibile eſt hoc ambulare, & poſſibile eſt non ambulare. nam poſſibile nihil aliud eſt, quàm id quod non eſt neceſſarium vt ſit: & ideo poſſibile eſt vt ſit, & non ſit. Sed, cum duo oppoſita non poſſint eſſe ſimul vera in eadem re, idcirco palam eſt, quòd dicere poſſibile eſt eſſe, non eſt negatiua huius, ſcilicet poſſibile eſt non eſſe. Et poſteaquam declarauim⁹, quòd in his enunciationibus, ſcilicet modalibus, dictio negatiua non debet poni cum prædicato, neque cum verbo ſubſtantiuo, ſcilicet eſt: ergo oportet vt ponatur cum ipſo modo. & tunc negatiua huius, poſſibile eſt eſſe, erit non poſſibile eſt eẽ. & eadem eſt ratio in reliquis omnibus modis iam narratis. Hoc autem oportet ita ſe habere. quoniã quemadmodum in enunciationibus non

I

M

moda-

modalibus, nos cõnectimus notam negatiuam illi rei, quæ se habet in ipsa prædicatione veluti forma, & est verbum est, non illi rei quæ se habet vt materia, quę est ipsum prę dicatum: ita quoque hic ponitur nota negationis cum illa re, quæ se habet ad verbum est, veluti verbũ est, in non modalibus ad ipsum prę dicatum, & est ipse modus. Nam verbum est, cùm in enunciationibus non modalibus ostendat qualiter se habeat prædicatum ad subiectum, ideo eadẽ est ratio verbi est, ad ipsum prædicatum in his enunciationibus, quæ est formæ ad materiam. & cum hæc eadem sit ratio modi ad verbum est. quoniam significat qualiter se habeat prædicatum ad subiectum, ideo eius ratio quoque ad verbum est, erit ratio formæ ad materiam. Cumq; ergo hæ duæ rationes sint eędem, & nota negationis fuerit ibi posita cum verbo, oportet vt ponatur hic cum ipso modo. Tandem manifestum est quòd negatio huius, possibile est esse, erit, non est possibile esse, quia hæc duo semper diuidunt verum à falso, ita scilicet, vt si vnum sit verum, alterum sit falsum. Sed cùm dicitur, possibile est esse, possibile est non esse, non erunt contradictoria: immo inter se consequentis. identidem, negatiua huius, possibile est non esse, quæ est infinita de possibili, erit, non est possibile non esse. & negatiua huius, necessarium est esse, erit, non est necessarium esse. & negatiua huius, necessarium est non esse, quæ est infinita de necessario, erit, non est necessarium non esse. Identidem negatio huius, impossibile est esse, erit, non est impossibile esse. & negatio huius, impossibile est non esse, quæ est infinita de possibili, erit, non est impossibile non esse. & hæ sunt illæ enunciationes oppositæ huius gñis.

Consequentes vero ita se habent, vt nunc dicam. Ad affirmatiuam possibilem simplicem, quæ est hęc, possibile est esse, sequũtur duæ: vna est negatiua impossibilis simplex, vt cùm dicitur, non est impossibile esse: altera est negatiua necessaria simplex, quæ est cum dicitur, nõ est necessarium esse. Ad affirmatiuam vero possibilem infinitam, quæ est hæc, possibile est non esse, cõsequuntur secundum apparentiam & famam notam duæ aliæ: vna est negatiua necessaria infinita, quæ est hæc, non est necessarium non esse: altera est negatiua impossibilis infinita, quæ est hæc, non est impossibile nõ esse. Ad negatiuam quoq; possibilem simplicem, quæ est hæc, nõ est possibile esse, sequuntur duæ etiam, vna est affirmatiua necessaria infinita, quæ est hæc, necessariũ est non esse: altera vero est affirmatiua impossibilis simplex, quæ est hæc, impossibile est esse. Ad negatiuam vero de possibili infinitam, quæ est hæc, non est possibile non esse, sequuntur duæ etiam: vna est affirmatiua necessaria simplex, quę est hæc, necessarium est esse: altera est affirmatiua impossibilis infinita, quæ est hæc, impossibile est non esse. Ponamus ergo earum oppositas in latitudine tabellæ: cõsequentes vero, alias sub alijs: & erit hæc descriptio hic inferius descripta sic.

G *Enunciationum modalium conſecutio famoſa.* E

Ordo I.	Ordo III.
Antecedens	Antecedens.
Affirmatiua poſſibilis ſimplex,	Negatiua poſſibilis ſimplex,
Poſſibile eſt eſſe.	Non eſt poſſibile eſſe.
Conſequentes.	Conſequentes.
Negatiua neceſſaria ſimplex.	Affirmatiua neceſſaria ſimplex.
Non eſt neceſſarium eſſe.	Neceſſarium eſt non eſſe.
Negatiua impoſſibilis ſimplex,	Affirmatiua impoſſibilis ſimplex,
Non eſt impoſſibile eſſe.	Impoſſibile eſt eſſe,

Ordo II.	Ordo IIII.
Antecedens.	Antecedens.
H Affirmatiua poſſibilis infinita,	Negatiua poſſibilis infinita, L
Poſſibile eſt non eſſe.	Non eſt poſſibile non eſſe.
Conſequentes.	Conſequentes.
Negatiua neceſſaria infinita.	Affirmatiua neceſſaria ſimplex.
Non eſt neceſſarium non eſſe.	Neceſſarium eſt eſſe
Negatiua impoſſibilis infinita,	Affirmatiua impoſſibilis infinita,
Non eſt impoſſibile non eſſe.	Impoſſibile eſt non eſſe.

Cumq; animaduerterim⁹ hmõi cõſecutionẽ famoſam, eãq; diligenter cõſyderauerim⁹, inueniem⁹ q̃ dicens, eſt impoſſe, & dices, nõ ẽ impoſſibile, inferẽr hęc, ſ. eſt poſſe, & nõ eſt poſſe: hoc eſt, q̃ eorũ cõtradictoriũ I inferet cõtradictoriũ: hoc eſt, q̃ affirmatiua earũ inferet negatiuam. verũtamen hoc fit p cõuerſionẽ, videlicet q̃ negatiua ipſius impoſſis infert aſſirmatiuã ipſius poſſis: & affirmatiua ipſi⁹ impoſſis infert negatiuam ipſi⁹ poſſis. Sed enunciationes neceſſariæ earũ, quæ ſequunt ad ipſas poſſes, nõ inferũt cõtradictoriũ, ſed cõtrariũ: hoc eſt contrariũ affirmatiuæ ipſi⁹ neceſſariæ, quæ eſt cõtradictoria negatiua neceſſaria. Nã negatiua hui⁹, neceſſariũ eſt nõ eẽ, q̃ ſequit ad hanc, nõ eſt poſſe eẽ, nõ eſt hęc, nõ neceſſariũ eſt eẽ, q̃ ſequit ad hãc, poſſe eſt eẽ, q̃m poſſunt vere dici de vna & eadẽ re: q̃m id qđ eſt neceſſariũ nõ eſſe, vere dicet de eo, nõ eſt neceſſariũ eſſe. ſed cũ dr, neceſſariũ eſt nõ eſſe, erit qđẽ cõtrariũ huius, neceſſariũ eſt eſſe: quod M eſt vtiq; cõtradictoriũ huius, nõ eſt neceſſariũ eſſe. Et cã, ob quã ſequit ad poſſem negatiuam ſimplicẽ affirmatiua infinita, & ad negatiuã poſſibilem infinitã ſequit affirmatiua ſimplex, eſt, quia ipſum impoſſe contrariat rei q̃ neceſſario eſt: licet eadem ſit vis vtriuſq; earum oĩno. & quia ad negatiuã poſſem ſimplicẽ ſequit impoſſis affirmatiua ſimplex: et ipſa impoſſis affirmatiua ſimplex cõtrariat affirmatiuæ neceſſariæ ſimplici: ideo neceſſe ẽ vt ſequat ad eã

cõtraria

A cõtraria affirmatiuę neceſſarię ſim
plicis, quę eſt affirmatiua neceſſaria
infinita. ſed cùm ad negatiuã poſ-
ſibilem infinitam ſequatur impoſſi
bilis infinita affirmatiua: & ipſa im
poſſibilis infinita affirmatiua con-
trarietur affirmatiuæ infinitæ ne-
ceſſariæ: ideo oportet vt ſequatur
ad eã contraria neceſſariæ infinitæ
affirmatiuę, quæ eſt neceſſaria ſim-
plex affirmatiua. Cumq; ergo exa-
minabitur hoc, putabit ꝙ eodem
modo ſe habeat illud poſſibile, qđ
ſequitur ad neceſſarium, ſicut illud
poſſibile, quod ſequitur ad impoſſi
B bile: nempe ꝙ in ipſis contradicto-
rium infert contradictorium, ſed
non eo modo primo: cuius exem-
plũ explicatũ fuit. Ad eã ergo q̃ di-
cit, poſſibile eſt eſſe, ſequitur, nõ eſt
neceſſarium non eſſe: quæ eſt con-
tradictoria huius, neceſſarium eſt
non eſſe: quod quidem ſequitur ad
hanc, non eſt poſſibile eſſe, nõ hæc
quia dicitur, non eſt neceſſariũ eẽ.
& ad eam quæ dicit, poſſibile eſt nõ
eſſe, ſequitur hæc, non eſt neceſſa-
riũ eſſe, quod eſt cõtradictoriũ hu-
ius, neceſſariũ eſt eſſe, qđ ſequitur
ad hanc nõ eſt poſſibile nõ eſſe, nõ
C hæc, non eſt neceſſariũ eſſe, vt po-
ſuimus in prima poſitione. At quo-
nã pacto probet ꝙ id, qđ ſequit ad
hanc, poſſibile eſt eſſe, ſit, nõ eſt ne-
ceſſariũ non eſſe, & non dicere, nõ
eſt neceſſariũ eſſe, hoc quidẽ ordi-
nabitur iuxta illã declarationẽ, qua
diximus ꝙ dicere, poſſibile eſt eſſe,
ſequitur ad hãc, neceſſariũ eſt eſſe.
& hoc ſic probat. Q̃m de hac, ſ. ne-
ceſſarium eſt eſſe, vel vere dicetur
hæc, ſ. poſſibile eſt eſſe, vel, non eſt
poſſibile eſſe: cùm dicere, poſſibile
eſt eſſe, & non eſt poſſibile eſſe, ſint
duo contradictoria, quorũ ſi vnum D
eſt verũ, alterum eſt falſum in oĩ-
bus rebus. ſi ergo non vere dicatur
de ea, poſſibile eſt eſſe, vere dicetur,
non eſt poſſibile eſſe, & ſi fuerit ve-
rum dicere, nõ eſt poſſibile eſſe, erit
quoq; verũ, impoſſibile eſt eſſe: q̃m
ſequitur ad hanc, ſ. non eſt poſſibile
eſſe, ſi ergo ſit verũ dicere, impoſſi-
bile eſt eſſe, ſequetur itaq; vt id qđ
eſt neceſſariũ eſſe, ſit impoſſe eſſe,
qđ eſt abſurdum. ſequitur igit ꝙ id,
qđ vere ſequitur ad hanc, ſ. neceſſe
eſt eſſe, erit dicere, poſſibile eſt eſſe.
q̃m ſi vnum cõtradictoriorum eſt
falſum, reliquum erit verum. ſi cõ- E
cedatur ergo ꝙ poſſibile eſt eſſe, ſe-
quitur ad neceſſarium eſt eſſe, tunc
dico qđ ad poſſibile eſt eſſe, ſequi-
tur ex propoſitionibus neceſſarijs
ipſa negatiua infinita, quæ eſt, non
eſt neceſſarium non eſſe. Cuius rei
demonſtratio eſt, q̃m neceſſe eſt vt
id qđ ſequitur ex hoc, ſ. ex illa poſſi-
bili ſimplici affirmatiua, ſit vel ne-
gatiua neceſſaria ſimplex, vel affir-
matiua neceſſaria ſimplex, vel affir
matiua neceſſaria infinita, vel nega
tiua neceſſaria infinita. ſi igitur fue
rit negatiua neceſſaria ſimplex, vt
ſuppoſuimus, quæ eſt hęc, nõ eſt ne F
ceſſariũ eſſe: & tñ iã erat illa poſſi-
bilis affirmatiua ſimplex, quę ſeque
batur ex ipſa neceſſaria affirmati-
ua ſimplici: ergo op3, vt ſequat ex
affirmatiua ſimplici eius contradi-
ctoriũ, q̃ ẽ neceſſaria negatiua ſim-
plex. Nã res ita deducit. quicquid ẽ
neceſſariũ eẽ, poſſe ẽ eẽ: & q cq d eſt
poſſe eſſe. nõ eſt neceſſariũ eẽ: ergo
q cq d ẽ neceſſariũ eẽ, nõ eſt neceſſa
riũ eẽ: at hoc eſt falſum, & impoſſe:
qa duo cõtradictoria nõ pñt eſſe ſi-
mul vera: ſi igit non ſequit ex ipſa

G negatiua neceſſaria ſimplex, relinquitur vt ſequatur ab ipſa, vel affirmatiua neceſſaria ſimplex, vel affirmatiua neceſſaria infinita, vel negatiua neceſſaria infinita: ſed neq; affirmatiua neceſſaria ſimplex, vel infinita vere ſequitur ex ipſa poſſibili: nã id quod eſt poſſibile eſſe, eſt poſſibile eſſe & nõ eſſe: & id quod eſt poſſibile eſſe & non eſſe, nõ eſt neceſſarium eſſe, neq; neceſſarium non eſſe, vt palam eſt de ſe. At cum opus ſit, vt ſequatur vna ex quatuor enunciationibus neceſſarijs ab ipſa poſſibili ſimplici: & iam fuerit probatũ non poſſe ſequi ex ipſa aliquã illarum trium: reliquum ergo eſt vt nulla alia poſſit ab ea ſequi, quàm hęc, ſ. non eſt neceſſarium non eſſe: quæ eſt negatiua neceſſaria infinita. Et hoc adhuc videtur eſſe omnino neceſſarium propterea quia nõ ſequitur ex hac poſitione illud inconueniens; quod ſequebatur, ſi concederetur ꝙ ab ipſa poſſibili ſequeretur negatiua neceſſaria. nã ex hac, ſcilicet neceſſarium eſt eſſe, ſequitur hæc, non eſt neceſſarium non eſſe: cum de eadem re poſſint ſimul eſſe veræ. L

H

Enunciationum modalium conſecutio vera: quam hoc etiam loco ad commodiorem legentium inſpectionem poſuimus,

Ordo I.
Antecedens.
Affirma. poſis ſimp.
Poſſibile eſt eſſe.
Conſequentes.
Negatiua ipoſis ſim.
Nõ eſt impoſſe eſſe.
Negat. neceſſaria ſi.
Nõ ẽ neceſſariũ nõ (eſſe.

Contra- Cõtrarię. dictorię.

Ordo II.
Antecedens.
Affirm. poſis iſini.
Poſſibile ẽ nõ eẽ.
Conſequẽtes.
Negar. ipoſis iſini.
Nõ ẽ ipoſſe nõ eẽ.
Negat. neceſſ. ſim.
Nõ ẽ neceſſar. eẽ.

Contra- Cõtrarię. dictorię.

Ordo III.
Antecedens.
Negatiua poſis iſini.
Nõ ẽ poſſe nõ eſſe.
Conſequentes.
Affirm. ipoſis iſinita,
Impoſſe eſt nõ eſſe.
Affir. neceſſaria ſim.
Neceſſariũ eſt eſſe.

Contra- Cõtrarię. dictorię.

Ordo IIII.
Antecedens.
Negat. poſis ſimp.
Nõ eſt poſſe eſſe.
Conſequentes.
Affirm. ipoſis ſim.
Impoſſe eſt eſſe.
Affirm. neceſſ. iſin.
Neceſſariũ ẽ nõ eẽ.

Verumtñ poſſet qs dubitare contra id, quod diximus, ſcilicet ꝙ poſſibile eſt eſſe, ſequatur ad neceſſariũ eſt eſſe. qm̃, ſi non ſequeret ad ipſum, tunc ſequeret eius cõtradictoriũ, & eius quidẽ contradictoriũ vel

A vel eſt hęc, non eſt poſſibile eſſe, aut hæc, poſſibile eſt non eſſe. Quod ſi ſequatur hæc, ſ. nõ eſt poſſibile eſſe, tunc ſequeretur illud met inconueniens prædictum. & ſi ſequatur ad illam, hæc, ſ. poſſibile eſt non eſſe, tũc ſequeretur ꝙ id quod eſt neceſſarium eſſe, eſt poſſibile nõ eſſe: qđ quidem eſt falſum, & contradictio impoſſibilis. Sed, cũ illud primum dictum noſtrum affirmabat, ꝙ ad hanc, ſ. neceſſariũ eſt eſſe, ſequebatur poſſibile eſt eſſe: ſecundum vero dictum negabat, ꝙ poſſibile poſſit ſequi ad neceſſariũ: perſpicuũq; B ſit oportere eſſe id quod affirmauit primũ dictum, ſ. ꝙ de natura ipſius poſſibilis ſit, ſequi ad neceſſarium: cõtra id quod negabat ſcđm dictũ: ipſum ergo poſſibile, pluribus dicitur modis. & hoc inductiue quoq; patet. Nam palam eſt, ꝙ non omne id, quod dicitur poſſe agere hoc vel non agere, vel recipere vel non recipere, habet potentiam vt agat vel non agat, recipiat vel non recipiat hoc. qm̃ ea quæ dicuntur habere potentiam ad agendum, bifariam ſunt, nempe, vel potentiam cõiunctam rationi habent, quę electio vocatur: C vel potentiam non coniunctã rationi: vt calor in igne & frigiditas in niue. Nam potentia, quæ eſt coniuncta rationi poteſt contraria agere, videlicet, agere, & non agere: vt exempli gratia, ambulare. nam homo habet potentiam vt ambulet, & non ambulet indifferenter. ſed illa potentia, quę nõ eſt adiuncta rationi, poteſt vnum tantum contrariorum agere. vt gratia exempli, ignis habet quidem potentiam ad calefaciẽdum tantum, non ad non calefaciendum, niſi per accidens: videlicet, cũ nõ inuenerit D ſubiectum receptiuum caloris, vel quia prohibebitur ab aliquo prohibente illam actionem, quam inducere debet naturaliter in illud ſubiectum. at in potentijs paſſiuis non rationalibus datur aliquid, quod recipiat vtrunq; oppoſitorum indifferenter. ergo non omne poſſibile poteſt recipere res oppoſitas. Neq; ipſum poſſibile dicitur vniuoce, ſta vt ſit vna tm̃ ſpecies, ſed dr̃ æquiuoce. Nam nos vocamus quandoq; poſſibile id qđ eſt in actu. ſed ideo vocamus ipſum poſſibile, quia intelligimus, quod illud, qđ habet in E actu, iam erat ei poſſibile: aliàs n. non recepiſſet ipſum: hoc tamen vocabitur poſſibile, licet non præceſſerit poſſibilitas in eo actu, in tẽpore, ſi detur aliquid ita ſe habens. Quandoque vero dicitur poſſibile illud, quod eſt aptũ inueniri in futurum. & hmõi poſſibilitas reperitur in rebus mobilibus tantum, tã corruptibilibus, q̃ incorruptibilibus. verumtamen cum in rebus reperitur incorruptibilibus, neceſſe eſt vt deducatur ad actũ: vt ꝙ Sol oriatur cras. ſed quod in rebus cor- F ruptibilibus reperitur, nõ eſt neceſſariũ, vt deueniat ad effectũ. Scđm vero genus poſſibilis reperit in rebus immobilibus. & hoc genꝰ poſſis eſt illud, qđ ſequitur ad neceſſariũ. ſed primum illud genus, nõ ſequitur ad ipſum neceſſarium: videlicet, cum in rebus corruptibilibus ſolum reperitur. Verisimile tamen ẽ, vt velit dicere, ꝙ ipſum poſſibile ſit vſus & cõiuſipſo neceſſario. nã dr̃ de neceſſario, & non neceſſario: ergo oĩno ſeqr̃ ab eo, eo pacto quo ſequitur vſe, à particulari. vt aĩal,

G quod ſequitur ad hominé. Inquit. Poſtq̃ declarati ſunt modi ipſi⁹ poſſibilis, oportet quidem ponere, tanq̃ principium reliquarum enunciationum, in quibus fit ſyllogizatio ſecundum hanc conſecutionem, ſ. neceſſarium eſt eſſe, non eſt neceſſarium eſſe, cùm ſint principium omnium iſtarum. Poſteaq; conſyderemus illas reliquas, quæ ad has ſunt conſequentes. K

Aliorum modorum ad ipſum neceſſarium conſecutio.

Ordo I.
Neceſſarium eſt eſſe.
Non poſſibile eſt non eſſe.
Impoſsibile eſt non eſſe

Ordo II.
Non neceſſarium eſt eſſe.
Poſſibile eſt non eſſe.
Non impoſſibile eſt non eſſe. L

H Ordo III.
Neceſſarium eſt non eſſe.
Non poſſibile eſt eſſe.
Impoſſibile eſt eſſe.

Ordo IIII.
Non neceſſarium eſt non eſſe.
Poſſibile eſt eſſe.
Non impoſſibile eſt eſſe.

Inquit. Hoc autem in lib. Priorum tractatum eſt: & remittit ſe ad eum locum. Fuit autem ipſum neceſſarium, principium horum, qm̃ neceſſaria ſunt ipſa ſempiterna, quę actu exiſtunt: vt in ſcientijs cõtemplatiuis probatum fuit. & cum ipſa ſempiterna ſint priora, ideo neceſſe eſt vt ea quæ actu ſunt, ſint priora his, quæ quandoq; actu, quandoq; potentia exiſtunt Idcirco quædam I entia ſunt actu ſine aliqua potẽtia & poteſtate: vt eſt ipſum primum ens. Quædam vero quandoq; poteſtate, quandoq; actu ſunt, vt generabilia corruptibiliaq; Quædam vero alia tantum poteſtate, à quibus nunq̃ auferetur ipſa potẽtia: vt motus ipſe, & ipſum infinitum, quatenus eſt infinitum: vt in ſcientia Naturali quoque explicatũ fuit.

Hæcitaque eſt ſumma eorũ, q̃ de enunciationibus modalibus dicta ſunt.

De enunciationibus modalibus.

Differentia Tertia.

LEVI.

DIxit. Cum autem enunciationum, aliquę ſint modales, aliquæ vero non, &c. Inquit Leui. Poſtq̃ declarauit oppoſitionẽ enunciationum non modalium, atq; conſecutionem, & locum, vbi debet poni nota negationis in eis, vult nunc declarare, vbi debeat locari nota negationis in ipſis modalibus, & earum oppoſitionem & cõſecutionem inter ſeſe. & dicit, ꝙ prima fronte videtur, ꝙ negatio in his non debeat poni cum ipſo prædicato: quia prædicatum infinitatum (vt ita loquar) non opponitur prædicato ſimplici, per affirmationem & negationem. vt ipſe exemplificat: ſed poſſet quis obiter credere, ꝙ in his negatio ponatur cũ verbo ſubſtantiuo eſt, copulante: vt ſit in enunciationibus non modalibus. Ariſto. tamen declarat, ꝙ non conuenit quoq; ponere eam cum verbo ſubſtantiuo: quia poteſt vere dici de vna & eadem re; ꝙ poſſit eſſe, & ꝙ poſſit non eſſe: quod tamẽ eſſet poſſibile, ſi cum dicimus, poſſibile eſt non eſſe, eſſet negatio, & poſſibile eſt eẽ affirmatio, ſed quia impoſſibile eſt vt vna & eadem res poſſit vere affirmari & negari ſimul, iõ manifeſtum eſt, ꝙ nota negationis non debet poni cum verbo copulante, neque cum præ-

A prædicato. ſequitur ergo q̃ debet poni cum ipſo modo. & ſic negatio huius, poſſibile eſt eſſe, erit dicere, non eſt poſſibile eſſe. Ariſt. autem vult q̃ ponatur nota negationis cũ ipſo modo hac ratione: nempe, q̃ quemadmodum in enunciationibus non modalibus ponitur nota negationis in eo loco, qui ſe habet veluti forma ipſius enunciationis, & eſt ipſum verbum ſubſtantiuum, eſt, qđ ſignificat habitudinem, quæ eſt ipſius prædicati ad ſubiectum, qua enũciatio eſt enũciatio, & non in eo loco, qui ſe habet, veluti materia enunciationis, ipſe autem modus in his enunciationibus ſe habet ad verbum ſubſtantiuum, veluti forma ad materiam, hoc eſt, q̃ modus ſignificat, quo pacto ſe habeat prædicatio prædicati ad ipſum, & quo pacto ſe habuerit ita vt in his enunciationibus, ita ſe habet ad verbum ſubſtantiuum,
B ſicut verbum ſubſtantiuum in alijs enunciationibus ad ipſum prædicatum. oportet ergo vt ipſa negatio in his enunciationibus modalibus ponatur cum ipſo modo. Patet itaq;, q̃ negatio debet poni in his enunciationibus cum ipſo modo: ſiue illę enunciationes fuerint ſimplices, aut infinitæ. Appellantur autem infinitæ enunciationes i hoc genere, quando apponitur negatiua, non, cum verbo ſubſtantiuo: non ratione prædicati, vt res ſe habebãt in prædictis enunciationibus infinitis.

Deinde d. Conſequentes vero ita ſe habẽt, vt nunc dicam, &c. Inquit Leui. Qm̃, cum dicere, poſſibile eſt, ſit idem quod dicere, non eſt neceſſarium, neq; eſt impoſſibile: quia quicquid eſt poſſibile, non eſt neceſſarium, neque impoſſibile, vt iam declaratum fuit de ipſo poſſibili: Sequitur ergo manifeſte, q̃
C ad hoc quod dicimus, poſſibile eſt eſſe, ſequuntur hæc duo prædicta: nempe q̃ non eſt neceſſarium eſſe, & q̃ non eſt impoſſibile eſſe: quæ etiam ſunt ſimplices. & hoc pacto etiam probatur q̃ ad hoc, quod dicimꝰ poſſibile eſt non eſſe, ſequuntur, non eſt neceſſarium non eſſe, & non eſt impoſſibile D
non eſſe. & cum idem ſignificet dicere, non eſt poſſibile, quod dicere impoſſibile: quia illud quod non eſt poſſibile q̃ ſit, eſt quidẽ impoſſibile vt ſit: ſequitur ergo manifeſte q̃ ad hoc, q̃ dicimus nõ eſt poſſibile vt ſit, ſequitur impoſſibile eſt vt ſit. & ad hanc q̃ poſitionem, ſ. non eſt poſſibile non eſſe, ſequitur impoſſibile eſt non eſſe. Ariſ. autem dicit, q̃ ad hanc, non eſt poſſibile eſſe ſequitur, neceſſarium eſt non eſſe. & ad hanc, nõ eſt poſſibile nõ eſſe, ſequit, neceſſarium eſt eſſe. & reddit rationem huius rei poſt hoc, videlicet, quia ipſum impoſſibile eſt contrarium ipſi neceſſario eſſe: licet ſit vtrunque eorum neceſſarium. ſimiliter quoq; quę eſt neceſſaria affirmatiua ſimplex, vt hæc, neceſſarium eſt eſſe, eſt vtiq; contraria neceſſariæ affirmatiuæ infinitæ, vt neceſſarium
E eſt non eſſe. ſed cum hæc, neceſſarium eſt non eſſe, & hæc, impoſſibile eſt eẽ, ſint vtraque earum contraria affirmatiuæ ſimplici: & vnum contrarium habeat vnicum cõtrarium: ſequitur ergo q̃ ſignificatio harum enunciationum erit vna. & ideo oportet, vt ſi ſit uerũ dicere de aliquo, impoſſibile eſt eſſe, q̃ ſit quoq; verum dicere de eo, neceſſarium eſt non eſſe. & iam diximus q̃ ad hanc, non eſt poſſibile eſſe, ſequitur, impoſſibile eſt eſſe: ſequitur ergo q̃ oportet vt ad eam ſequatur etiam hæc, neceſſarium ẽ nõ eſſe: quia ipſarum ſignificatio eſt eadẽ. ſed, quoniam ad hanc, ſ. non eſt poſſibile nõ eẽ, ſequitur hæc, impoſſibile eſt non eſſe: & ad ipſe ẽ non eſſe contrariat, impoſſe eſt non eſſe, vel neceſſarium eſt eſſe: & vnum contrarium vnicum habeat contrarium: ergo ſignificatio harum enunciationum erit eadem. & cum ad hanc, ſ. non eſt poſſibile nõ F
eſſe, ſequatur hæc, impoſſibile eſt non eſſe: ergo ſequetur etiam ad ipſã hæc, ſ. neceſſarium eſt eſſe: qa ſignificatio eſt vna & eadem.

Enun-

G

Enunciationum modalium conſecutio famoſa.

Ordo I.	Ordo III.
Antecedens.	Antecedens.
Poſſibile eſt eſſe.	Non eſt poſſibile eſſe.
Conſequentes.	Conſequentes.
Non eſt impoſſibile eſſe.	Impoſſibile eſt eſſe.
Non eſt neceſſarium eſſe.	Neceſſarium eſt non eſſe.
Ordo II.	**Ordo IIII.**
Antecedens.	Antecedens.
Poſſibile eſt non eſſe.	Non eſt poſſibile non eſſe.
Conſequentes.	Conſequentes.
Non eſt impoſſibile non eſſe.	Impoſſibile eſt non eſſe
Nõ eſt neceſſarium non eſſe.	Neceſſarium eſt eſſe.

H

E

Deinde dicit, Cumque animaduerterimus huiuſmodi conſecutionem famoſam, eamque diligenter conſyderauerimus, inuenemus q̃ hoc eſt, ſi conſyderemus habitudinem illam, & rationem rei, quæ ſequitur ex poſſibili affirmatiuo, ad rem, quæ ſequitur ex poſſibili negatiuo, quod eſt ſuum cõtrarium, inueniemus, q̃ ad hanc, eſt poſſibile, & non eſt poſſibile, ſequitur, eſt impoſſibile, & non eſt impoſſibile. hoc eſt, q̃ quemadmodum ad hanc, ſ. eſt poſſibile, ſequitur, non eſt impoſſibile, ita ad contradictoriũ huiꝰ, ſcilicet eſt poſsibile, quod quidem eſt, non eſt poſſibile, ſequitur contradictorium ipſius, non eſt impoſſibile, quod eſt ſcilicet, eſt impoſsibile. & hoc patet tum in infinitis, tum etiam in ſimplicibꝰ: videlicet, quòd quemadmodum ex hac, ſcilicet poſsibile eſt eſſe, ſequitur, non eſt impoſsibile eſſe: & ita quoque ex ipſo contradictorio, quod quidem eſt, non eſt poſsibile eſſe, ſequitur contradictorium quod eſt, impoſsibile eſt eſſe. & hoc idem declaratur in infinitis.

I

Declarauimus autem q̃ inferens ſit ipſum poſsibile, & conſequens ſit ipſum impoſsibile: licet ex verbis libri videtur potius contrarium: quia non eſt verum q̃ ex hac, ſcilicet non eſt impoſsibile, ſequatur, ergo eſt poſsibile. quia cum dicimus non eſt impoſsibile, verificatur de neceſſario: quia quod eſt neceſſarium non eſt impoſsibile. & adhuc non fuit probatum vtrum dicere, eſt poſsibile, ueriſicetur etiam de neceſſario: & maior pars verborum huius libri videntur ſignificare hanc ſententiam: videlicet quòd poſsibile eſt quod infertur ex neceſſario. & hoc ſignificauit fortaſſe, cum dixit, eamq; diligenter conſyderauimus vndequaque. Sed in enunciationibus affirmatiuis non reperitur hic ordo. videlicet, q̃ contradictorium non eſt verum, q̃ inferat contradictorium: ſed contradictorium infert contrariũ cõtradictorij. hoc eſt, q̃ dicere poſsibile eſt eſſe, infert non eſt neceſſarium eſſe: & contradictorium huiꝰ, ſ. poſsibile eſt eſſe, quod eſt, non eſt poſsibile eſſe, non infert, neceſſarium eſt eſſe, quod eſt contradictoriũ huius, non eſt neceſſarium eſſe: ſed econtra, ſcilicet q̃ eſt neceſſarium non eſſe: quia ita diximus, q̃ eſt contrarium hujus neceſſarium eſt eſſe.

M

Deinde dicit. Cum ergo examinabitur, &c.

Inquit

A Inquit Leui: Ariſtote. dicit, q; ſi recte conſyderetur res, videbitur, q; ita ſe habebit id quod infert poſsibile de neceſſario, ſicut illud quod infert poſsibile de ipſo impoſsibili, videlicet q; contradictorium inferet contradictorium: & huius rei cauſam poſt hoc explicabit. Cum ergo ſequatur ad hanc, nō eſt poſsibile eſſe, hæc, neceſſarium eſt non eſſe, vt probatum fuit: ſequetur igitur ad hanc, poſsibile eſt eſſe, quod eſt contradictorium illius, hæc, ſcilicet non eſt neceſſarium non eſſe: quod eſt contradictorium eius, & non hæc, non eſt neceſſarium eſſe, quam poſuimus prius ſequi ad hanc, poſsibile eſt eſſe & per hoc probabitur, quòd ad hanc, ſcilicet poſsibile eſt non eſſe, ſequitur hæc, non eſt neceſſarium eſſe. nam iā fuit probatum, q; ad hanc, ſcilicet non eſt poſsibile non eſſe, ſequitur hæc, neceſſarium eſt eſſe. Ad hanc ergo, ſcilicet poſsibile eſt nō eſſe, quod eſt contradictorium, ſequetur hæc, non eſt neceſſarium eſſe, quod eſt cōtradictorium. D

Ariſtote. autem dicit, q; neceſſe eſt, q; ad hanc, ſcilicet poſsibile eſt eē, ſequatur hæc, non eſt neceſſarium non eſſe: non hæc, non eſt neceſſarium eſſe. & ad hūiuſmodi declarationē proponit, & dicit, quòd ad hāc, ſcilicet neceſſarium eſt eſſe, ſequitur hæc, poſsibile eſt eſſe. Et poſtquàm Ariſtote ita rem diſpoſuit, dicit, q; inter propoſitiones affirmatiuas ad hanc, ſcilicet poſsibile eſt eſſe, ſequitur hæc, non eſt neceſſarium non eſſe. quia oportet omnino, vt ad eam ſequatur vna ex quatuor harum enūciationum; videlicet, vel affirmatiua ſimplex, uel eius negatiua: vel affirmatiua infinita, vel eius negatiua.

B E

Enunciationum modalium conſecutio vera.

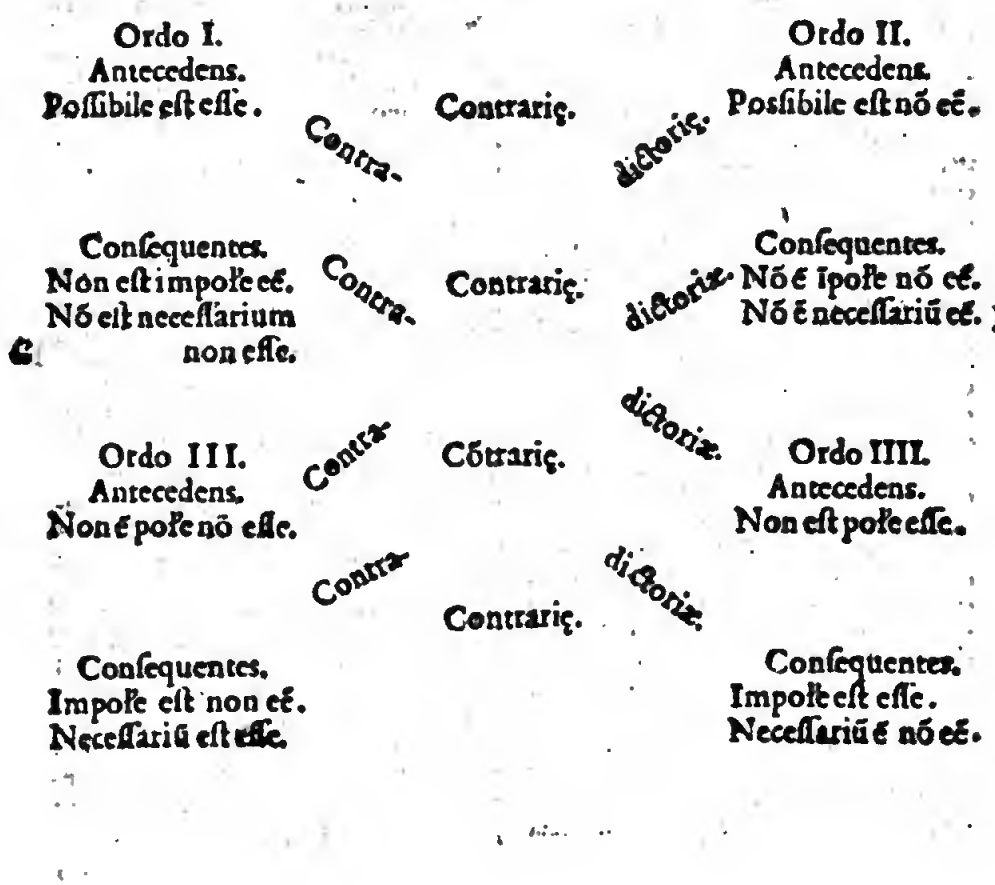

A Sed poſſet quis quærere, cur ad hanc, ſ. poſſibile eſt eſſe, non poſſunt ſequi duę ex his enunciationibus. manifeſtum aũt eſt ꝙ oportet, vt ſi ſit verum dicere de aliquo, poſſibile eſt eſſe, ꝙ erit etiam verum dicere de eodem, neceſſarium eſt eſſe, vel eius oppoſitum: quia ſunt contradictoria, cum ipſa cõtradictoria, non poſſunt eſſe ſimul falſa de eadem re: & ſimiliter etiam probabitur ꝙ oporteat vt vere dicatur de ipſo neceſſariũ eſt non eſſe, vel eius oppoſitum. oportet ergo vt ad hanc, ſ. poſſibile eſt eſſe, ſequantur duæ ex illis quatuor enunciationibus. Nos autem dicimus, ꝙ ſi hæc, poſſibile eſt eſſe, non diceretur æquiuoce de pluribus reb⁹, q̃ de vna, hoc eſſet verum: quia iam fuit ꝓbatum, ꝙ contradictoriarum ſi vna eſt vera, altera eſt falſa. ſed cum ipſum poſſibile
B dicatur æquiuoce de neceſſario, & de poſſibili (nam iam fuit probatum ꝙ ſequitur ad neceſſarium eſſe) ergo non oportet vt verificetur de ipſo niſi vna ex illis quatuor enunciationibus: vt declarabitur. At quo pacto ſit op⁹, vt ad illam ſequatur vna illarũ quatuor enunciationum, iam dictum fuit. nempe, quia cum ipſum poſſibile dicatur æquiuoce de pluribus rebus, vel de vna re, tunc neceſſe eſt vt vel vere dicatur de ipſo poſſibili vero tm̃, videlicet ꝙ eſt poſſibile eſſe, & non eſſe: & tunc erit verum dicere de ipſo, non eſt neceſſarium eſſe: quia vere dicitur de impoſſibili & de poſſibili: vel ꝙ vere dicatur de poſſibili & neceſſario: vel de impoſſibili, vel de neceſſario, aut de impoſſibili & de neceſſario, aut de tribus his modis ſimul: ſed nõ poteſt dici de his tribus modis
C ſimul, neq; de neceſſario, & impoſſibili: & hoc nemo dubitat: ſequitur ergo vel ꝙ vere dicatur de impoſſibili tantum, & tunc vere dicetur de ipſo, neceſſarium eſt, non eẽ: vel ꝙ vere dicatur de neceſſario tm̃, & ſic erit verum dicere de eo, neceſſarium eſt eẽ: vel ꝙ vere dicatur de poſſibili & de impoſſibili, & tunc erit verum dicere de eo, nõ eſt neceſſarium non eſſe. Ariſto. tm̃ dicit, ꝙ non oportet vt vere dicatur de ipſo ex his enunciationibus, niſi hæc, non eſt neceſſarium non eſſe. & hoc ideo, quia non videtur eſſe neceſſariũ vt vere dicatur de eo quod eſt, poſſibile ẽ eẽ, neceſſarium eſt eſſe: quia hęc, poſſibile eſt eſſe, verificatur de pluribus q̃ verificetur neceſſarium eſt eſſe: & ideo poteſt eſſe verũ poſſibile: & tunc non erit hoc verum. Similiter etiam non erit verum dicere de ipſo, non eſt neceſſarium eſſe: quia iam fuit dictum, ꝙ neceſſariũ eſt eſſe: hoc D
eſt, ꝙ eſt verum dicere de eo, quod eſt neceſſarium non eſſe, non eſt poſſibile eſſe. ergo nihil aliud relinquitur, niſi vt ſequatur ad ipſum hæc, non eſt neceſſarium non eſſe. ꝓbatum autem iam fuit ſuperius, ꝙ ſequitur ad ipſum, ſ. ꝙ ipſum poſſibile vere dicitur de neceſſario & de poſſibili. & cum dicim⁹ etiam, non eſt neceſſarium non eſſe, verificatur omnino de neceſſario & de poſſibili, ſed non ſequitur ex eo de neceſſitate: videlicet, ꝙ ex hac, poſſibile eſt eſſe, ſequatur hęc, non eſt neceſſarium non eſſe. & hoc etiam eſt neceſſarium, videlicet, vt ſequatur ad ipſum: quia non contingeret ex hoc illud inconueniens, quod contingebat, ſi ponerem⁹ ꝙ id, quod ſequitur ad ipſum, ſit hæc, non eſt neceſſarium eſſe: quia ſequeretur iuxta illã poſitionem, vt id, quod ẽ neceſſarium eẽ, nõ
E ſit neceſſarium eſſe, quod eſt maxime abſurdum. Sed, ſi ſequatur ex hac, ſ. poſſibile eſt eſſe, hæc, non eſt neceſſarium non eſſe, nihil habet inconuenientis: quia vtraq; hæc poteſt verificari de hac, ſ. neceſſarium eſt eſſe. Ariſt. autem affert dubium, quod inſurgit contra id, quod dixit, ꝙ ad hanc, ſi neceſſe eſt eſſe, ſequitur hæc, poſſibile eſt eſſe. & anteq̃ narret illud dubium, iterum declarat huiuſmodi conſecutionem ſic: qm̃, ſi ad hanc, ſ. neceſſarium eſt eſſe, non vere ſequeretur, ergo poſſibile eſt eſſe, tunc oporteret vt ſuum contradictorium eſſet verum: & eius quidem contradictorium vel erit hæc, non eſt poſſibile eſſe, vt paulo ante dicebat, vel hæc, poſſibile eſt non eſſe: cum tm̃ nullũ horum vere dicitur de hac, neceſſarium eſt
F eſſe: ergo oportebit vt vere dicatur de ipſo hæc, ſ. poſſibile eſt eſſe. At admiratione dignum eſt, cur Ariſt. dicat, ꝙ contradictoriũ huius, poſſibile eſt eſſe, ſit hæc, poſſibile eſt non eſſe: cum tam ſuperius fuerit dictum, ꝙ non eſt contradictorium eius, immo cõſequens ex ipſa. declaratumq; fuit, ꝙ negatio ponitur in his enunciationibus ante ipſum modum. Ad hoc autem dicendum eſt, ꝙ, cum propoſitum huius declarationis ſit, ꝙ ipſum poſſibile vere dicatur de neceſſario (& hoc iam fuit prius declaratum) poſſet tm̃ aliquis arbitrari, ꝙ id quod fuit dictũ ibi in declaratione huius rei, ꝙ contradictorium huius, ſ. poſſibile eſt eſſe, eſt hæc, non eſt poſſibile eſſe, nõ ſit verum, ſi ipſum poſſibile vere dicatur de neceſſario: quia contradictorium ipſius neceſſarij eſt ipſum impoſſibile, atq; ipſum poſſibile, videlicet, ꝙ

id,

id,quod non eſt neceſſarium,poteſt eſſe impoſſibile, vel poſſibile: ideo voluit ponere hic ipſum contradictorium perfectum,quomodocunq; ſignificet ipſum poſſibile: vide licet,licet dicat de ipſo neceſſario:quia contradictorium ipſius neceſſarij eſt ipſum impoſſibile,& poſſibile. & iō poſuit hæc duo contradictoria huius,poſſibile eſt eſſe. At manifeſtum eſt; q̄ non erat propterea hoc neceſſarium ipſi Ariſtoteli.nam, ſi cum dicimus,poſſibile eſt,vere diceretur de neceſſario:licet eius contradictorium perfectum non eſſet hæc,non eſt poſſibile:nihilominꝰ adhuc quæſitum noſtrum eſſet declaratū: ſiue concedamus,q̄ vere dicatur de neceſſario,ſiue non concedamus illud. Sed dubiū, quod oritur ex hoc quidem eſt,quia ſequeretur q̄ id,quod neceſſario eſt,poſſibile eſt H eſſe & non eſſe,quod eſt abſurdum. Cum ita; ſit verum id quod declaratum fuit ſupra,videlicet q̄ ad hanc propoſitionem,ſ.neceſſarium eſt eſſe,ſequatur hæc, poſſibile eſt eſſe:& ſit quoq; verum illud inconueniens, quod ſequitur ex huiuſmodi conſecutione: relinquitur igitur q̄ ipſum poſſibile dicat̄ de pluribus rebus:& ſecundum vnum ſignificatum eius ſit vera prædicta conſecutio: & ſecundum aliud ſignificatum ſit verum illud inconueniens prædictum.nam,ſi ipm poſſibile non diceretur niſi de vna re, tunc oporteret vt illa conſecutio prædicta eſſet ſimul vera & falſa: quod eſt impoſſibile. & hoc inductiue quoq; patet, vt ipſe inquit.

Deinde d vel potentiam coniunctam rōni habent,i.intellectui humano: quia ei aſcribuntur actiones electiuæ,quæ ſ. ab electione prouenīūt.ſed actiones reliquorum animalium aſcribuntur quidem naturæ non electioni, vt in ſcientia Naturali declaratū fuit. Manifeſtum autem eſt, q̄ nos vocamꝰ quandoq; poſſibile, id quod exiſtit ſemper in actu,& nulla præceſſit poſſibilitas ad eiꝰ actum:vt eſt motus corporum cœleſtium, iuxta ſententiam ponentium æternitatem mundi.itidemq; vocamus poſſibile, id qđ non exiſtit actu,ſed eſt apum reperiri in futurum.& hoc dicitur de rebus mobilibus, tam corruptibilibus, q̄ incorruptibilibus, quia in rebus immobilibus non aſcribitur earum eſſe alicui tempori, vt in ſcia Naturali probabit̄.& ideo non dī numerus duplis erit par eras: vel omnis homo erit rationalis in tali tempore:quia hoc eſt ſemp neceſſarium. In rebus vero incorruptibilibus ortus rei eſt neceſſarius: vt cum dicitur,Sol erit in tali tempore in capite arietis. ſed qđ K in rebus corruptibilibus contingit,eius euētus non eſt neceſſarius: vt cum dicitur Socrates ibit eras ad talem locum. Secundum vero genus,videlicet ille alius modus,q̄ fuit prius narratus, reperitur quidem in rebus immobilibus.nam dicitur palam ab oībus, q̄ poſſibile eſt ut anguli triāguli ſint æquales duobus rectis; licet hoc ſit ſemper neceſſarium.& hoc genus ipſius poſſibilis ſequitur ad neceſſarium eſſe. Primum vero genus,videlicet de quo fuit factus ſermo primo à nobis nunc, quod quidem eſt ipſum ſecundum genus,nō ſequitur ad ipſum neceſſarium,in rebꝰ videlicet corruptibilibꝰ: ſed bene ſequitur ad ipſum neceſſariū, i rebus incorruptibilibus:quia neceſſarium, vt paulo ante diximus, dicitur de his modis. L Sed cum ipſum poſſibile ſit magis uniuerſale,q̄ ipſum neceſſariū, ideo ſequitur ad neceſſarium,ſicut ſequitur particulare ad uniuerſale:ſed non conuertitur hoc. his igitur modis ipſius poſſibilis ita declaratis, oportet ut in hac figura primo ſituentur hæc, ſ. neceſſarium eſt eſſe,non eſt neceſſariū eē: deinde locentur ſub illis reliqua genera, q̄ ad illa conſequuntur,ſuo debito loco. Ariſt. autem dicit, q̄ hoc tractabit, explebitq; in libro Priorum. Nos tñ non inuenimus ipm quicquam egiſſe de his,quæ hic promiſerat de hoc negocio p id,quod inuenimus Auerroem attuliſſe de nerbis Ariſto. Et ideo nos locabimus hanc figuram hoc modo,& ponemus primo ſub qualibet iſtarum illas, q̄ conſequuntur ad eas,quia earum ſignificatio eſt eadem:mox illas,quæ conſequuntur ratione uniuerſalitatis & particularitatis.& M ponemus primo ipſum neceſſarium, qa eſt cauſa rerum poſſibilium, ut inquit Ariſ.de inceps ipſum poſſibile,quia habet aliqd entitatis:demum ipſum impoſſibile: & ſic ad hanc,ſ.neceſſarium eſt eſſe, eo quia ſignificatio eſt eadem,ſequetur hæc,ſ.non eſt poſſibile non eſſe, & hæc alia, impoſſibile eſt non eſſe,ut paulo ante diximus. Contingit autem conſecutio unius ex altero, ratione generalitatis & particularitatis: ut ex hac, neceſſarium eſt eſſe,hæc,non eſt neceſſariū non eſſe,& ex hac,poſſibile eſt eſſe,hæc,nō eſt impoſſibile eſſe:nam hęc omnia uere dicuntur de neceſſario & de poſſibili.& ideo ſi fuerint uera hæc,neceſſarium eſt eſſe, uel enunciationes habentes eius ſignificatum, quæ ſunt hæ,non eſt poſſibile non eſſe, & impoſſibile eſt non eſſe, erit uera quælibet

iſtarum

G ſitarum: ſed non econtra. quia ſi fuerit uerum uniuerſale, non oportet ut ſit uerum ipſum particulare. qu a poteſt eſſe poſſibile, & tunc non erit uerum ipſum: neque id quod habet ſignificationem neceſſarij. econtra uero res ſe habet in falſitate: uidelicet, q; ſi uniuerſale fuerit falſum, ſuum particulare erit quoque falſum: & non econuerſo. & ſic ad hanc enunciationem, ſ. non eſt neceſſarium eſſe, cum ſignificatio ſit eadem, ſequitur hæc, ſ. poſſibile eſt non eſſe. & hęc, non eſt impoſſibile non eſſe. nam hæ tres nere dicuntur de poſſibili, & de impoſſibili. & hoc eſt de ſe notum. Poteſt adhuc probari hoc, ratione ſuorum contradictoriorum, quæ quidem non uerificantur niſi de ipſo neceſſario. & ideo oportet ut hæc uerificentur de ipſo impoſſibili, & de poſſibili: quæ ſunt reliquæ materiæ. Conſecutiones uero, quę ſiunt adinuicem ratione uniuerſalitatis & particularitatis, ſunt, ut ad hanc, non eſt neceſſarium eſſe, ſequitur hæc, neceſſarium eſt non eſſe. & ad hanc, non eſt poſſibile eſſe, hæc, impoſſibile eſt eſſe: quia omnia hæc uerificantur de ipſo impoſſibili tantum, ut dictum iam fuit. & ideo neceſſe eſt, q; ſi fuerit uera quarum harum trium, ut ſit uera hæc, non eſt neceſſarium eſſe, uel illæ enunciationes, quæ habent eius ſignificatum: quia ſi eſt uerum particulare, eſt quoque uerum uniuerſale: ſed non conuertitur hoc. In falſitate uero res contrario modo ſe habet. & hoc quidem eſt contrarium ei quod euenichat ex conſecutione facta ratione uniuerſalitatis, & particularitatis in illo alio modo, tam in uentate q̄ in falſitate. Et hæc, quæ ſequitur eſt eius figura. K

H

Neceſſarium eſt eſſe.	Non eſt neceſſarium eſſe.
Non eſt poſſibile non eſſe.	Poſſibile eſt non eſſe.
Impoſſibile eſt non eſſe,	Non eſt impoſſibile non eſſe,

I L

Hæ vtique conſequuntur inuicem, qui earum ſignificatio eſt eadem. conſecutiones uero, quæ conſingunt ex poſterioribus ad priores, uel econtra, ratione uniuerſalitatis & particularitatis, in ſequenti figura deſcriptæ ſunt.

Non eſt neceſſarium non eſſe.	Neceſſarium eſt non eſſe.
Poſſibile eſt eſſe.	Non eſt poſſibile eſſe.
Non eſt impoſſibile eſſe.	Impoſſibile eſt eſſe.

Id autem q̄d dicit, q; ſemper exiſtit actu cum ipſa potentia, ut motus, intelligit de motu cœleſti, ut in Philoſophia Naturali probabitur: nempe, q; ſemper ſeruat ipſam potentiam. & in ſumma eſſe cuiuslibet rei infinitæ, quatenus eſt infinita, ſemper ipſam ſeruat potentiam, ut numerus qui augetur potentia in infinitum. quia quantumcunque addiderimus in ipſum, poterimus adhuc magis addere, & ſeruat ſemper huiuſmodi potentiam: hoc eſt, q; non dabitur aliquis numerus ſine huiuſmodi potentia. & ſimilis eſt ratio in diuiſione lineæ: uidelicet, quòd ipſa diuiditur in ipſa ſemper diuiſibilia: & ideo exiſtit ſemper cum hac potentia.

Quæ enunciationes, contrariæ magis ſibi inuicem eſſe dicantur. Cap. 3.

M SECTIO QVINTA, ſecũdm Græcos.

VTrum autẽ contraria eſt affirmatio negationi, an affirmatio affirmationi, & oratio orationi quæ dicit, q; omnis homo iuſtus eſt, ei quæ eſt, nullus homo iuſtus eſt: aut oſs hõ iuſtus eſt, ei quæ eſt, oſs homo iniuſtus eſt: vt, eſt Callias iuſtus, nõ eſt Callias iuſtus, Callias iniuſtus eſt, vtra harum cõtraria eſt? Nam ſi ea, quæ ſunt in voce, ſequuntur ea, quæ ſunt in ſtellectu, illic autem cõtraria eſt

Idẽ principio primi huius.

A eſt opinio contrarij, vt q̃ oſis hõ iuſtus eſt, ei quæ eſt, oſis hõ iniuſtus eſt, etiam in ijs, quæ ſunt in voce affirmationib⁹, neceſſe eſt ſimiliter ſeſe habere. q̃ ſi neque illic contrarij opinio contraria eſt, nec affirmatio affirmationi erit contraria: ſed ea q̃ dicta eſt negatio. quare conſyderandum eſt q̃ opinio falſa opinioni verę cõtraria eſt, vtrum negationis, an ea q̃ contrarium eſſe opinat. Dico autem hoc modo. eſt quædam opinio vera boni, q̃ bonũ
B eſt: alia aũt q̃ nõ bonum, eſt falſa: alia vero, q̃ malũ: vtra harũ contraria veræ? & ſi eſt vna, ſm quãnam contraria. Nã arbitrari contrarias opiones definiri, eo q̃ contrariorũ ſunt, falſum eſt. Boni. n. q̃ bonũ ẽ, & mali q̃ malum eſt, eadem fortaſſe opinio eſt etiam vera, ſiue plures, ſiue vna ſit, ſunt aũt iſta cõtraria, ſed non eo q̃ contrariorum ſint, cõtraria ſunt, ſed magis eo q̃ contrariæ. Si ergo eſt boni quidẽ q̃ eſt bonũ opinio, alia aũt q̃ non
C bonum eſt: eſt aũt aliquid aliud quod non eſt, neq; eſſe põt: aliarum quidẽ nulla ponẽda ẽ neq; quæcunq; eſſe quod non eſt opinant: neq; quæcunq; non eẽ qđ eſt. infinitæ. n. vtræq; ſunt, & q̃ eſſe opinantur quod non eſt: & quæ non eſſe quod eſt. Sed in q̃buſcunq; fallacia eſt. hæ autem ſunt ex ijs, ex quibus ſunt generationes. ex oppoſitis vero generationes, quare ẽt fallaciæ. Si ergo quod bonum eſt, & bonũ & non malum eſt: & hoc quidẽ D ſm ſe, illud vero ſecundum accidens (accidit enim ei non malũ eſſe) magis autem in vnoquoq; vera eſt quæ ſm ſe eſt etiam falſa, ſiquidẽ & vera: ergo ea, quæ eſt, q̃ non eſt bonum quod bonum eſt, eius quæ ſm ſe eſt, falſa eſt: illa vero quæ eſt, q̃ malũ eſt, eius quæ ſecundum accidens. quare magis erit falſa de bono, ea quæ eſt negationis opinio, q̃ ea quæ eſt contrarij. Falſus eſt autem maxime circa ſingula, qui contrariam habet opinio- E nem: contraria enim ſunt eorũ quæ plurimum circa idem differunt. Si igitur harum contraria eſt altera magis vero negationis eſt contraria: manifeſtum eſt q̃ hæc erit contraria. Illa vero quæ eſt, q̃ malum eſt quod bonum eſt, implicita eſt. etenim q̃ non bonum eſt, neceſſe eſt forte ipſum eundem opinari. Amplius, ſi etiam in alijs ſimiliter oportet ſe habere, & hoc modo videbitur bene eſſe dictum. Aut enim vbique ea quæ F eſt contradictionis, aut nuſquam. quibus vero non ſunt contraria, de illis quidem falſa, quæ eſt vere oppoſita: vt qui hominem non putat eſſe hominem, falſus eſt. ſi igitur hæ contrariæ ſunt, etiam & aliæ, quæ ſunt contradictionis. Amplius, ſimiliter ſe habet opinio boni quod bonum eſt, & non boni q̃ non bonum eſt. & præter has boni quod non bonum eſt, &

non

G nõ boni ꝙ bonum eſt. Illi ergo quę eſt, non boni ꝙ nõ bonum veræ opinioni, quæ eſt contraria? Non.n.ea quę dicit, ꝙ malũ eſt, *ſi aliqñ fuerit vera. nunq̃ aũt vera veræ contraria eſt: eſt n.quoddã non bonũ malũ. quare contingit ſimul eſſe veras. At vero nec illa quę eſt, ꝙ non malum: vera.n.& hæc: ſimul.n.& hæc erũt. Relinquitur igitur ei quę eſt non boni, ꝙ * non bonũ eſt, contraria ea quæ eſt non boni, ꝙ bonum eſt. falſa.n.hæc *. quare & ea quæ eſt boni ꝙ non bonum eſt, ei quæ eſt boni, ꝙ bonum eſt. Manifeſtum ergo ẽ, ꝙ nihil intereſt, nec ſi vĩr ponamus affirmationẽ. vĩs.n. negatio contraria erit. vt opinioni q̃ opinatur, ꝙ omne qđ eſt bonũ, bonũ eſt, ea quę eſt, ꝙ nihil eorũ, quę bona ſunt, bonũ eſt. nã ea quę eſt boni, ꝙ bonum, ſi vĩr ſit bonum, eadẽ eſt ei, quæ opinatur, ꝙ quicquid bonum eſt, quod bonũ eſt. hoc aũt nihil differt ab eo qđ eſt, ꝙ omne qđ eſt, I bonũ, bonũ eſt. ſiĩr aũt & in nõ bono. Quare ſi in opinione ſic ſe habet: & ſunt hę, quę ſunt in voce, affirmationes & negationes, notę earum quę ſunt in anima: manifeſtum eſt ꝙ affirmationi cõtraria quidem negatio eſt, q̃ de eodem vĩr: vt ei quæ eſt, ꝙ omne bonum, bonũ eſt, vel ꝙ oĩs homo bonus, ea quæ eſt, ꝙ nullum, vel nullus: contradictorie aũt quę eſt ꝙ nõ oẽ, * aut nõ oĩs. Manifeſtũ eſt aũt, ꝙ & veram verę non contingit K eſſe contrariam, neq; opinionẽ, neq; contradictionẽ. contrarię .n. quę circa oppoſita ſunt: circa eadem aũt contingit verũ dicere eundẽ: ſimul aũt non cõtingit eidem ineſſe contraria.

Quæ enunciationes magis ſibi inuicẽ contrariæ eſſe dicantur.

Differentia Quarta.

INquit. Cùm orationes oppoſitę, vel opponantur per affirmationem & negationẽ, vel quia earũ materię ſunt contrarię: & ſunt illę L orationes, quarum prædicata ſunt contraria: & in his quarum prædicata ſunt contraria, videtur reperiri aliquid ſimile illis quinq; ſpecibus oppoſitorum, quæ ſe tenent ex parte affirmationis & negationis, quæ iam prędicta ſunt: idcirco conſentaneum eſt nunc conſyderare, quęnam harum orationũ ſit magis contraria, magisq; differat in mente & opinione: vtrum ſ. contraria, q̃ ſunt p affirmationẽ & negationem: aut illa contraria, quæ ſunt ſm opinionem contraria. vt exempli gratia huic, omnis hõ eſt iuſtus, M opponunt̃ duę orationes: vna eſt, nullus hõ eſt iuſtus, & eſt oppoſitio per negationem: alia eſt hæc, omnis homo eſt iniuſtus, quæ eſt oppoſita ſm contrarietatem. quę itaq; harum ſit magis cõtraria huic, omnis hõ eſt iuſtus, an ſ. hæc, nullus homo eſt iuſtus, vel hæc, oĩs hõ eſt iniuſtus? Dicendũ ergo eſt, ꝙ cùm dictiones ſignificent res, quę in anima exiſtunt: in ipſa aũt mente datur opinio alicui⁹ rei. & opinio eius contrarij, aut opinio vnius rei, & opinio

*a.l. ſimul .n. aliqñ.

*a.l. nõ boni vera cõtraria ea q

*a.l. & ꝙ

A opinio negatiõis illius: idcirco manifeſtum eſt, ꝙ vna oratio eſt contraria alteri oꝝoni, aut ei oppoſita, ea rõne qua opponuntur opiniões in mente exiſtentes: tũ in opinione contrarij, tum ét in opinione negationis. Conſyderandũ itaq; eſt, quęnam opinio maxime contrarietur alteri opinioni, tum veræ, tum falſæ: an ſ. opinio contrarij eius, an eius negationis opinio. vt exempli cã, ſi opinemur aliquid eſſe bonũ, & hmõi opinio ſit vera (vt cũ opinamur viuere eſſe bonũ) ergo duę dabunt opiniones falſæ, oppoſitę alB li opinioni: quarum vna eſt, ꝙ ſit malũ, altera vero, ꝙ nõ ſit bonum. & vtra harum duarum opinionũ falſarum, quæ de ipſo viuere habentur ſit maxime contraria in mente illi veræ opinioni, quæ ſ. eſt, ꝙ viuę reꝑſit bonũ: vtrũ ſ. illa ſit opinio dicens, ꝙ ſit malũ: aut illa quæ dicit, ꝙ non eſt bonum. Dicimus ergo ꝙ per illam contrarietatẽ, quę in opinione reperitur, quę eſt maxime diuerſa. põt fieri cõparatio cõtrarietatis extra animam exiſtentis in materijs. Vtrũ ſ. id quod eſt extra animã magis contrarium, oporteat eẽ C magis cõtrariũ in opinione, vel ne. Ad quod dicimus, ꝙ cùm illæ res duæ, quæ extra animam opponuntur per duo contraria, ſint minoris contrarietatis in opinione, q̃ illæ q̃ ꝑ contrariũ vnũ contrariãtur: vel ꝙ cum hoc adhuc non ſunt cõtrariæ in opinione, immo maior pars earum conſequuntur ſeſe inuicem: vt cùm opinamur, ꝙ vita eſt bonũ, & mors malum: hæc n. duo dicta ſunt contraria in prædicato, & ſubiecto extra animã: conſtat ergo ex his cãm contrarietatis exiſtentis in opiniõe nõ eſſe illã contrarietatẽ, q̃ D extra animam exiſtit. nam, ſi hæc eẽt illius cauſa, tũc ſequeretur ꝙ id, quod eſt magis contrarium extra animam, deberet eſſe magis cõtrariũ in opinione. Id igit̃ qđ intelligitur cõtrarium in opinione propter materias. debet dici potius nõ eſſe contrarium ſimpliciter in opinione. At ea contrarieras, quæ in opinione exiſtit ratione affirmationis & negationis, non fit propter aliud ſed propter ſe, & propter rem exiſtentem in ea in mente. id vero, qđ eſt contrarium ꝓp ſe, potius debet dici contrariũ, q̃ illud qđ eſt cõtra- E riũ per aliud. Prętera, cùm habuerimus alicui⁹ rei opinionẽ, vt ſit bona, & hmõi opinio fuerit vera, tunc non oĩs opinio falſa, quã habemus de illa re, eſt illa opinio, q̃ eſt contraria huic opiniõi veræ. vt cũ putem⁹ id habere illud, quod nõ habet: vel non habere id, quod habet. opiniones enim ſunt infinitæ. A tilla opinio, quæ huic opinioni eſt contraria, erit vtiq; vna opinio, & eſt illa, quæ ſemper diuidit verum à falſo cum prima opinione. & iſtæ quidẽ ſunt illæ duæ opiniones, quæ ponũt vtranq; partẽ cõtradictorij in ipſo F quæſito. mox contingat in eis dubietas, quænam illarum ſit vera, & quę falſa. Sed in illis duabus opinionibus, q̃ poſſunt ſimul eſſe verę, vel ſimul falſæ de eodem ſubiecto, non põt contingere ambiguitas atq; deceptio, neq; ponunt̃ partes cõtradictorij in ipſo quæſito: ita vt veritas in vna earũ actu exiſtat per ſe, licet apud nos nõ perfecte habeatur. palã aũt eſt, ꝙ opinio, quę opponitur ipſi enti vere, eſt illa, à qua fit generatio, & eſt ipſa negatio. qm̃ gene-

G ratio fit à nõ ente ad ens: corruptio vero ab ente ad nõ ens. At opinio, quę habetur de rebus alterabilibus, habentibus ſ. alterationem, quę ex contrarijs fit, eſt vtiq; minoris contrarietatis in opinione: qm̃ priuatio magis opponitur enti, q̃ vnum contrarium alteri contrario. quia cõtrarium eſt ens aliquod: & ideo nõ fit generatio ab ente niſi per accidens. Ad hæc, qm̃ opinio, quę per negationem habetur, determinat omnino ablationẽ opinionis affirmatiuæ per ſe: quoniam eſſentia ipſius negationis determinat ab-
H lationem affirmationis, quæ quidem rem exiſtentẽ indicat. at eſſentia opinionis contrarij ipſi prędicato de aliqua re, quam putamus ineſſe prædicato, non determinat ablationẽ affirmationis: qm̃ ortus alicuius contrarij in ipſo ſubiecto nõ cogit ſecundũ ſe auferri eius cõtrariũ ſibi oppoſitũ: ſed eſt quid accidẽs ex ortu illius cõtrarij in illo ſubiecto, nempe, ꝙ auferatur ipſum cõtrarium, adueniente alio contrario in ipſum. vt exempli cã, ablatio caliditatis ab ipſa aqua aduenięte frigido in ipſam, debet quidẽ referri ad ip-
I ſum frigidum ex ſecũdario propoſito, vel ſecundum accidens. nã huiuſcemodi ablatio orta quidem eſt ab ipſo eſſe per accidens. ſed illa ablatio, quę fit per negationẽ, oritur quidẽ ab ipſa negatiõe per ſe. id vero, à quo ſequitur ablatio affirmationis ſecundũ ſe, potius debet eſſe cõtrarium exiſtens in opinione, q̃ id à quo ſequit' opinio per accidens, aut ex ſecundo propoſito: eſtq; exactius cõtrariũ, atq; validius. Cũq; duo cõtraria maxime diſtent, & illud contrarium quod in opinione exiſtit de aliqua re, quæ ab ipſo cõ- K
tradictorio procedit, validius ſit q̃ illud, quod habetur pp opinionem contrarij eius exiſtentis extra animã: perſpicuum ergo eſt, ꝙ opinio contradictorij eſt opinio ſimpliciter contraria ipſi affirmationi. Prętera opinio, q̃ habet de aliquo bono, ꝙ ſit malũ, eſt vtiq; opinio, ex qua alia ſequitur opinio, videlicet, ꝙ non eſt bonũ. ad opinionem vero de aliquo bono, ꝙ non ſit, nõ ſequitur alia opinio, ſ. ꝙ ſit malum. Si ergo res ita ſe haberet, non daretur aliqua opinio cõtraria in rebus non habentibus contrariũ. Opinio L
ergo negationis eſt generalioris cõtrarietatis ipſi affirmationi, quã ſit opinio contrarij, quæ eſt contraria ſecundum ſe: quia reperitur in rebus habentibus contrarium, atque nõ habentibus. oportet aũt vt opinio, quę naturaliter contrariat' affirmationi, ſit illa, quæ vbiq; reperit'; ñ alicubi ſic, alicubi nõ. Opinio ergo vl'ior, q̃ vbiq; ac ſm ſe eſt cõtraria, erit vtiq; validioris cõtrarietatis, q̃ ſit illa opinio, quę alicubi reperit', alicubi vero non. qm̃ vl'e eſt pri' natura ipſo particulari. & ideo
dato particulari, datur & vl'e: & nõ M
econtra, videlicet, vt dato vl'i, detur particulare. Et ſi ipſa negatio ſit illud cõtrarium in opinione rei, qđ nõ habet cõtrarium, ſequitur ergo vt contrarium paſſim ſit ipſa negatio, ſ. maxima in extremo. Item, cũ opinio de eo quod eſt bonum, ꝙ ſit bonum, & opinio de eo qđ non eſt bonum, ꝙ non ſit bonum, ſint duæ opiniones veræ, & opinio de eo quod non eſt bonum, ꝙ ſit bonum, aut de eo quod eſt bonum, ꝙ non ſit bonum, ſint duæ opiniones falſæ.

A falſæ. Ego autē dubito quæ ſit illa opinio, quæ cōtrariatur huic noſtræ opinioni, quā habemus de eo quod nō eſt bonum, ꝙ non ſit bonū, quæ eſt vera opinio. qm̄ alterum trium neceſſe eſt eſſe: nempe, vel vt cōtrarietē ei opinio ſui cōtrarij, quod eſt ipſa opinio de eo quod non eſt bonum, ꝙ ſit malū: aut vt ſit ipſum cōtrarium, ipſa negatio cōtrarij, quæ eſt ipſa opinio de eo quod non eſt bonum, ꝙ non ſit malum: aut vt ſit ipſum contrariū ipſa opinio de eo, quod non eſt bonum, ꝙ ſit bonum.

Opinio autem contrarij non erit
B cōtrarium ei in opinione, quia poſſunt eē ſimul veræ: qm̄ multa ſunt, quæ non ſunt bonum, quæ ſunt malum. Opinio quoq; negationis contrarij eius non erit opinio cōtraria ei, cū poſſint ſimul verificari de eadem re. nā vere dici poteſt, ꝙ linea non eſt bona, neq; mala: & tandem qnicqnid natura ſua non eſt aptum denominari per alterū duorū contrariorum. Opinio ergo, quæ contrariatur opinioni noſtræ de eo, qđ non eſt bonum ꝙ non ſit bonum, erit opinio noſtra de eo, quod non eſt bonum, ꝙ ſit bonum. Cùm er-
C go opinio, quæ maxime contrariat
M opinioni noſtræ de eo, quod non eſt bonum ꝙ non ſit bonum, ſit opinio noſtra, ꝙ ſit bonum: ergo illud contrarium, quod maxime diuerſificatur ab opinione noſtra de eo, quod eſt bonum, ꝙ ſit bonum, erit vtiq; noſtra opinio de eo, vt non ſit bonum: nō noſtra opinio, ꝙ ſit malum. nam, ſi affirmatio eſſet ipſum contrarium maxime diſtans à negatione, tunc oporteret vt maxime diſtaret ab ipſa. cùm igitur vnum contrarium non habeat niſi vnicū contrarium, ſequitur ergo ꝙ id, quod D
maxime cōtrariatur affirmationi, erit ipſa negatio. Nec intereſt in his exēplis à nobis adductis de enunciationibus contrarijs ratione affirmationis & negationis, ſiue ꝓferantur cum articulo appoſito ſubiecto per Al, more Arabico, vel per notā vniuerſalem. quoniam iam dixim' ꝙ articulus Al, in Arabico ptæſefert ſignificatum notæ vniuerſalis.

Nihil igitur differt iuxta hanc intelligentiam, dicere ꝙ contrarium opinionis de aliquo quod eſt bonū, ꝙ non ſit bonum: vel dicere, quòd
E contrarium opinionis, quæ putat de omni eo quod eſt bonum, quòd nihil eius ſit bonum: quia affirmatio & negatio, quæ eſt opinio contraria, reperitur in anima de ſignificato vniuerſali. Si igit id quod ore promitur, indicat id quod in anima exiſtit de opinione duorū cōtrariorum, ſequitur ergo manifeſte ꝙ cōtrarium affirmationis in ſermone erit negatio in ſermone eiuſdemmet ſignificati vniuerſalis, qđ fuit indicatum per affimationem, quando ſignificauit illud ſignificatū vniuerſale per affirmationem & negationem, dictione vniuerſali, quę eſt F
ipſa nota vniuerſalis. vt exēpli cauſa, contrarium huius, omnis homo eſt bonus, eſt hæc quæ dicit, nullus homo eſt bonus, & eius contradictorium hæc, non omnis homo eſt bonus. Palam autem eſt, quòd illæ opiniones, quæ dicuntur contrariæ hic, non debent eſſe veræ opiniones: quia vna veritas non poteſt eſſe contraria alteri veritati, neque opinio veritatis opinioni veritatis, neque dictio contradictoria dictioni: quia oīa illa ſignificant aliquid,

G quod eſt ſecundum ſe verum. Sed opiniones contrariæ ſunt illæ, quæ inter ſe opponuntur per affirmationem & negationem, & ab his p contradictorias & contrarias in materia neceſſaria. quoniam multæ oppoſitæ, vt dictum eſt, poſſunt eſſe ſimul veræ: videlicet indefinitæ & ſubcõtrariæ. ſed contrariæ non poſſunt eſſe ſimul veræ de eadem re, neque poſſunt eſſe ſimul falſæ in materia neceſſaria, quia nõ poteſt ſubiectũ denudari ab eis. Et ſic finit expoſitio Auerrois in librum Interpretationis, cui titulus ẽ peri Hermenias.

H Laus Deo glorioſo.

Quæ enunciationes magis ſibi inuicem dicantur eſſe contrariæ.

Differentia Quarta.

LEVI. INquit. Cum orationes oppoſitæ vel oppo nantur per affirmationem & negationẽ, vel quia earum materia, &c. Inquit Leui. Cum Ariſtote. narrauerit modos oppoſitionum, & quo pacto diuidant verum à falſo, nunc vult inueſtigare quænam oppoſitionum ſit magis contraria, & magis diuerſa in opinione. & dicit, quòd ipſa oppoſitio, vt iam fuit dictum, reperitur ratione affirmationis & negationis: vel quia prædicata ipſa ſunt contraria. vt cum dicimus, omnis homo

I eſt iuſtus, omnis homo eſt iniuſtus: vel cum dicimus, omnis homo eſt iuſtus, omnis homo eſt nõ iuſtus, vt fuit declaratum. Poteſt autem reperiri in his, in quibus eorum prædicata ſunt contraria, id, quod ſimilatur quinque ſpecieb⁹ oppoſitorum ſuperius dictis. nam in materia poſſibili, in qua ſubiectum neceſſario denominatur per vnum contrariorum, iam fuit dictum, q; ſi eorum prædicata fuerint contraria, q; eorum oppoſitio erit æqualis in veritate & falſitate, oppoſitioni ipſorum factæ ratione affirmationis & negationis. nam quemadmodum diuidit verum à falſo, videlicet q, ſi vna eſt vera, altera eſt falſa, dicendo Socrates eſt iuſtus, Socrates non eſt iuſtus: ita diuidit verum à falſo, ſi fuerit neceſſarium vt denominetur per alterum iſtorum, dicendo, Socrates eſt iuſtus, Socrates eſt iniuſtus. & pari ratione ſi dicatur, omnis homo eſt iuſtus, omnis homo eſt iniuſtus, erit ac ſi diceretur, omnis homo eſt iuſtus, nullus homo eſt iuſtus: ſi ſit neceſſarium vt omnis homo ſit uel iuſtus, vel iniuſtus. & eadem eſt ratio. At Ariſtot. ideo dixit de quinq; ſpeciebus, quia contradictoriorum non eſt niſi vna ſpecies, videlicet vbi prædicata eorum ſunt contraria: quia ambæ enunciationes ſunt vel affirmatiuæ vel negatiuæ. & ideo non fit diuiſio earum ea ratione, qua vniuerſalis eſt affirmatiua, & particularis negatiua: vel econtra, vt res ſe habebat in oppoſitis ſecundum affirmationem & negationem. Si igitur reperiatur in oppoſitis illis, quorum prædicata ſunt contraria, id quod eſt ſimile illis quinque ſpeciebus. circa diuiſionem veritatis à falſitate. conſyderandum ergo nunc, quodnam iſtorum ſit magis contrarium. Et dicimus, q; cum dictiones ſint ſumptę à rebus exiſtentibus in anima, & ſignificent eas: & oppoſitio, quæ accidit in illis propoſitionibus, exiſtat ī anima tantum, non extra animam: quia nulla extat oppoſitio rei ad ſe extra animã: quia ipſa exiſtit ſolum in vna oppoſitionum, hoc eſt q; vel eſt neceſſaria affirmata extra animam, vel negata, vel in vno contrariorum tantum, in eo ſcilicet quod eſt aptum natum denominari per vnum contrariorum: manifeſtum itaque eſt, q; oppoſitio fiet in propoſitionibus ratione oppoſitionis opinionum in anima exiſtentium. ideirco conſyderandum eſt, quænam iſtarum oppoſitionum ſit vehementioris oppoſitionis in anima: non quæ ipſarum ſit maioris oppoſitionis extra animam. Ariſtote. autem dicit, q; videtur ſecundum apparentiam publicam q; contrarietas maxima, quæ in anima exiſtit, eſt illa maxima contrarietas, quę extra animam exiſtit in materijs ipſis: & q; propterea oportet vt oppoſitio, quæ eſt ratione contrarietatis, ſit maior q̃ illa quæ ſit ratione affirmationis & negationis. nam magis contrariatur nigrum albo extra animam, q̃ nigrum non nigro. quia quod non eſt nigrum, poteſt eſſe flauum: & flauum non æque contrariatur albo, ſicut contrariatur nigrum albo. nam contrarietas nigri ad album eſt in maxima diſtantia. ſed hæc contrarietas non eſt in vltima diſtantia, ac maxima. & ideo uidetur q; oppoſitio opinionum maxima, ſequatur id quod eſt

K L M

magis

A magis contrarium extra animã in ipſis materijs. At Ariſtot. inquirit, vtrum huiuſmodi ſimilitudo ſit vera, uel ne. & dicit ꝙ eum duæ res, quæ ſunt contrariæ extra animam duobus contrarijs, uidelicet ratione ſubiecti & prædicati, ut cum dicimus album eſt frigidum, & nigrum eſt calidum, eſt quidem minoris contrarietatis in opinione, q̃ ſint duæ res, quæ ſunt contrariæ per unum contrarium, hoc eſt in ipſo prædicato, vt cum dicimus uiuere bonum, & viuere eſt malum: vel vt ea quæ inter ſe opponuntur per duo contraria, ſeſe conſequãtur ut plurimum: vt in libro Topicorum probatum eſt. hoc eſt, ꝙ ſi dicere, uiuere eſt bonum, ſit uerum, tũc ſequetur ex hoc, iuxta illam artem, ꝙ mori eſt malum. ſequitur autem hoc in illa arte: quia procedit p probabilia. quod autem eſt probabile, in-
B fert quidem vniuerſale aliquod quod vt in pluribus ſequitur. & tandem ſi prædicatio eſſet per ſe, hoc utique eſſet verum: nempe, vt ipſum viuere ſit bonum ratione vitę. ſed, ſi eſſet per accidens, eſſet falſum. nam poteſt dici, album eſt corruptibile, tamen non erit verum dicere, nigrum eſt æternum. quia album non eſt corruptibile ratione qua album, ſed ratione qua eſt corpus compoſitum. Si igitur res, quæ ſunt contrariæ extra animam, per duo contraria, ſunt minus contrariæ in opinione, q̃ ſi ſint contrariæ extra animam per vnum contrarium, palam ergo eſt, ꝙ cauſa contrarietatis rerum in opinione, non eſt ipſa contrarietas, quam habent extra animam in materijs. quia ſi cauſa contrarietatis, quæ eſt in opinione, eſſet cõtrarietas, quæ extra animam
C reperitur, tunc ſequeretur ꝙ illæ res, quæ ſunt magis contrariæ extra animam, eſſent magis contrariæ in opinione: eum tamen oppoſitum huius appareat, vt ſuperius fuit dictum. Conſtat itaque ex his, ꝙ extrema oppoſitio non eſt illa, quæ fit ratione contrarietatis exiſtentis extra animam in materijs. At contrarietas, quæ eſt in opinione ratione affirmationis & negationis, quæ quidem exiſtunt in anima tantum, vt iam diximus, eſt vtique propter ipſam opinionem per ſe, nõ propter aliud. hoc eſt, ꝙ hęc contrarietas non eſt, propterea quia eſt contrarietas extra animam, quæ non eſt in opinione: id autem quod habet contrarietatem propter ſe, debet vtique eſſe magis contrarium, q̃ quod habet contrarietatem propter aliud, vt ſunt res, quarũ prædicata ſunt D contraria: ſequitur ergo ꝙ maior oppoſitio rerum ſit per affirmationem & negationem: quia eſt in opinione per ſe, non propter aliud. Neminem autem latet, ꝙ id, qđ eſt contrarium propter ſe, debet eſſe magis contrarium, q̃ illud contrarium quod ſit propter aliud. nam nigrum eſt magis contrarium albo, q̃ veſtis nigra veſti albæ. quia ipſa nigredo eſt contraria albedini per ſe: veſtis vero eſt contraria veſti propter aliud.

Alia præterea ratione probatur, ꝙ inter has oppoſitiones maior oppoſitio eſt illa, quæ fit per affirmationem & negationem. quoniam, cum habemus veram opinionẽ de aliqua re, manifeſtum eſt, ꝙ non omnis opinio falſa, quam habemus de ea re, eſt cõtraria illi opinioni. ꝙa opiniones falſæ, quas poſſumus habere de ea re, poterunt eſſe in-
E finitę. ut ſi opinemur Socratem eſſe album & cæcum & medicum, & ſit falſum: vel, vt opinemur ipſum non eſſe geometram neque ſcriptorem, & fuerit quoq; falſum. palam autem eſt ꝙ poſſum⁹ habere infinitas opiniones falſas de Socrate: tum affirmando de ipſo quod negatum eſt: tũ etiam negando id, quod in eo exiſtit. ſi contrarietas ergo quæ in anima exiſtit, eſſet propterea quia exiſtit extra animam, tunc omnis opinio falſa, quam de Socrate habemus, eſſet oppoſita opinioni veræ, quam poſuimus de eo: vt ſi opinemur ipſum eſſe hominem, q̃ eſt vera opinio, & opiniones oppoſitæ huic opinioni, ea ratione qua reperitur ipſe Socrates extra animam, erunt omnes opiniones falſæ, quæ poſſunt contingere fieri de ipſo, & erunt infinitæ. nam, cum hæc opinio ſit vera, & reliquæ falſæ, ea ratione qua
F ipſe reperitur extra animam in materijs, oportebit vt quælibet harum opinionum falſarum ſit oppoſita illi opinioni veræ, quę de eo habetur, non ratione eſſentiæ ipſius opinionis: quia hæc, Socrates eſt albus, non eſt oppoſita huic, Socrates eſt homo: ſed erit illi oppoſita, cum ſciuerimus ꝙ non ſit albus, & ꝙ ſit homo. Et ex hoc ſequentur duo incommoda. Primum, ꝙ vnum contrarium habebit infinita contraria: Secundum vero, ꝙ eædem opiniones erunt quãdoque oppoſitæ, quandoque vero non. Nã, ſi Socrates eſſet albus, tunc hæ duæ opiniones, videlicet ꝙ ſit homo, & ꝙ ſit albus, nõ erunt oppoſitæ. & hæmet ipſæ erunt oppoſitæ in Platone. & ſic non poterimus ſcire

opinio-

G opiniones, vtrum ſint oppoſitæ, vel ne. niſi ſciamus id quod eſt extra animam à quo pendent opiniones ipſæ: vtrum ſcilicet vna earum ſit vera, & alia falſa. Impoſſibile itaque erit ponere huiuſmodi opiniones, quæ non ſunt oppoſitæ ex ſe, eſſe duas partes cõtradictionis in ipſo quæſito: ita vt dicamus p viam inquiſitionis, q̃ Socrates vel eſt albꝰ, vel geometra. quia vtræque harum opinionum poſſunt eſſe ſimul veræ de Socrate, vel falſæ: cum nos non habeamus perfectam veritatem de vna earum, neque ſciamus eſſe ipſius Socratis extra animam. Et ideo videtur q̃ opinio contraria illi opinioni noſtræ, quam habemus de Socrate, q̃ ſit albꝰ, eſt opinio noſtra de eo q̃ non ſit albus. & ſic in huiuſmodi contrarietate, uni contrario vnum dabitur contrarium determinatum, non infinita contraria: quemadmo-
H dum erat neceſſarium iuxta illam aliam poſitionem. Adde etiam, q̃ hę poterunt poni pro duabus partibus contradictorij: licet non ſciamus, quæ ipſarum ſit vera. nam bene poterit verificari de Socrate q̃ ſit albus, vel q̃ non ſit albus, vt dictũ fuit. & tamen non erit neceſſarium, vt ſit albus uel niget: immo poterit eſſe expers vtriuſque horum: neq; vt ſit vel albus, vel geometra, ut iam fuit dictum. Alia prætetea ratione id confirmatur, nempe quia oppoſitio affirmationis & negationis aſſimilatur illi oppoſitioni, qua ꝓceditur ad generationem, vel ad corruptionem. nam generatio fit ex non ente ad ens, hoc eſt ex negatione ad affirmationem: & corruptio veto ex affirmatione ad negationem. At oppoſitioni ex ente ad non ens, quæ fit ea ratione, qua prædi-
I cata ſunt contraria, videtur ſimilari illa oppoſitio, qua ꝓceditur ad alterationem. nã alteratio fit de ente ad ens: hoc eſt ex affirmatione ad affirmationem: vt in ſcientia Naturali probatum fuit. Manifeſtum autem eſt, q̃ alietas in ſubſtantia eſt maioris diuerſitatis, q̃ ſit alietas in qualitate. Nam magis differt homo ab ea re, à qua fuit generatus, quæ non eſt homo, q̃ differat homo niger ab illo. & ſic ſequitur q̃ illa opinio, quæ eſt diuerſa in ipſa ſubſtantia, ad illam, quæ præcedit, eſt magis contraria, q̃ ſit illa oppoſitio, quæ eſt diuerſa ratione oppoſitionis ipſius eſſe ad aliud eſſe. Alia iterum ratione id comprobari poteſt. videlicet, quia opinio, quæ ſit per negationem, indicat de ſe ablationem opinionis affirmationis. nam opinio, quam habemus de Socrate q̃ eſt albus, indicat p ſe ablationem opinionis de eo q̃ ſit albus. Sed illa opinio quã habemus de Soc. q̃ eſt niger, non indicat p ſe ablationẽ opinionis de eo q̃ ſit albus, niſi p accidens; hoc eſt, ea ratione qua contingit nigrum non eſſe album. quia vnum eſſe non opponitur alteri eſſe, niſi hac ratione. & ideo illa opinio, quę eſt de negatione, magis opponitur opinioni affirmatiuæ, q̃ opponatur opinio contrarij. & ex hoc ſequitur, q̃ huiuſmodi opinio ſit abſolute atque ſimpliciter & maxime contraria opinioni affirmatiuæ. Alia adhuc ratione id firmari poteſt. Quoniam habere opinionem de aliqua re bona, q̃ ſit mala, eſt vtique opinio, quæ aliam affert opinionem, videlicet, q̃ non eſt bona. & poterimus dicere, q̃ hac ratione tantum opinio, quam habemus de re aliqua q̃ ſit mala, eſt oppoſita illi opinio K L ni, quam habemus de re q̃ ſit bona: videlicet ea ratione, qua contingit rem malam non eſſe bonam. At opinio, quam habemus de aliqua re bona, q̃ non ſit bona, nõ propterea fertur q̃ ſit mala, ita vt poſſimus dicere q̃ hac ratione tantum negatio opponatur affirmationi: quoniam non eſt neceſſarium vt quicquid non eſt bonum, q̃ ſit malum. nam linea non eſt neque bona neque mala. Et ſi adhuc concedamus q̃ opinio, quæ habetur de aliqua re quòd non eſt bona, opponitur opinioni, quam habemus de ea quod ſit bona, ratione opinionis contrariæ, quæ eam infert, quæ eſt ſcilicet, quòd eſt mala, & dentur aliqua, quæ non habeant contrarium, vt in libro Prædicamentorum probatum fuit: manifeſtum eſt, quòd opinio, quæ de eis habebi-M tur negatiua, non erit opinio eõtraria: quia opinio negatiua de ea non poteſt inferre opinionem contrarij: quia iam fuit ſuppoſitum, quòd non habeant contrarium. ut exempli gratia, ſi cogitemus tempus eſſe quantitatem: & cum quantitas non habeat contrarium, ideo opinemur ipſum non eſſe quantitatem: non poterit unquę inferri ex hac opinione opinio contraria ipſi quantitati. & ideo patet, quòd in rebus non habentibus contrarium non datur oppoſitio: quod eſt falſum. Conſtat itaque quòd opinio negationis eſt oppoſitio, & reperitur in omnibus rebus: opinio vero ipſius contrarij, licet ſit oppoſitio, tamen non reperitur in cunctis rebus. ſequitur ergo, quòd id,

quod

quod natura opponitur ipſi affirmationi, eſt illa opinio, quæ opponitur cuilibet affirmationi: non ea quæ opponitur alicui affirmationi, ſed non opponitur cuilibet affirmationi: quia non opponitur ei per ſe, ſed per accidens. nam, ſi per ſe opponeretur ei, tunc daretur in omni affirmatione: quod perſpicuum eſt. at opponitur ei propter illam opinionem, quæ ex ea infertur, quæ in omni materia reperitur, & eſt ipſa opinio negationis. Alia iterum ratione id confirmari poteſt. Nempe, quia neceſſe eſt, ut opinioni negationis opponatur vnum triũ, videlicet uel opinio affirmationis, vel opinio affirmationis contrarij, vel opinio negationis eius. hoc autem eſt neceſſarium, quia contraria ſunt duo, & affirmatio & negatio duo quoque: & alterum alterum indicat, & ſic ſunt quatuor: & hæc opinio B eſt una ex ipſis: relinquuntur igitur tria. manifeſtum tamen eſt, ꝙ nullum horum eſt contrarium extremum opinioni negationis, niſi ipſa opinio affirmationis, vt dictum fuit. opinio itaque affirmationis eſt, quæ maxime diſtat ab opinione negationis. & ideo neceſſe eſt, ut opinio negationis maxime diſtet ab opinione affirmationis. ſed cum uni contrario unum debeatur contrarium, ut ſuperius dictum fuit: ergo oportet ut extremum atque maximum contrariũ ipſi affirmationi ſit ipſa negatio: quia non poteſt eſſe eius maximum contrarium etiã affirmatio contrarij: quia contrarium non habet niſi vnum contrarium maxime diſtans, vnica ratione. Veruntamen, ſi vnũ ſit maxime diſtans, alterũ vero nõ ſit maxime diſtans, non erit vtique impoſſibile. quia ipſi albo poterit eſſe contrarium ipſum maxime nigrum, & nigrum non maxime. nigrum tamen quod eſt maxime nigrum, eſt illud tantum contrarium quod maxime diſtat ab eo. C

Deinde dixit. Nec intereſt in his exemplis, &c. Inquit Leui. Senſus eſt, ꝙ in ratione data, quæ probat, quòd maxima oppoſitio, quæ opponitur affirmationi, eſt ipſa negatio, nihil differunt exempla tradita à nobis in hoc, ſiue afferantur cum littera He, quæ eſt articulus in lingua Hebraica, & Al in Arabica: ſiue afferantur cum nota uniuerſalitatis. quia quemadmodum bono opponitur, non eſt bonum, ita cuilibet bono opponitur, nullum eſt bonum. nam I qualibet parte reperiuntur in anima opiniones oppoſitæ, videlicet opinio affirmationis, & D opinio negationis. & ideo opiniones contrariæ in anima ſunt eiuſdem rei. veruntamen quandoque id, quod ore promitur, non indicat ex his opinionibus contrarijs id, quod in anima exiſtit. ut ſi fuerint in alia parte hominum opinio affirmatiua, & opinio negatiua, quę ſunt opiniones contrariæ, & ſi voluerimus ſignificare huiuſmodi opiniones, dicendo, aliquis homo eſt albus, aliquis homo non eſt albus: vel homo eſt albus, homo non eſt albus: eſt manifeſtum ꝙ id, quod ore profertur, non eſt indicium eius quod in anima exiſtit de contrarietate opinionum: quia poteſt eſſe vt aliquod vnũ particulare non erit aliud: cum tamen in anima fuerit ſumptum unum & idem particulare. Conſtat ergo, ꝙ contrarium affirmationis in ſermone eſt negatio in ſermone eiuſdem rei uniuerſalis, quam ſignificauit ipſa affirmatio in ſermone. & hoc reperitur in ſingularibus, & in contrarijs: quia cum ſint vniuerſales, neceſſe eſt ut ſubiectũ ſit idem in utraque enunciatione. Et ſimiliter reperitur hoc in ipſis contradictorijs in vna parte rei vniuerſalis: hoc eſt, quòd in una parte enunciationis vniuerſalis ſumitur affirmatio & negatio, quæ ſunt maxime contrariæ, vt ſuperius fuit dictum. At in ſubcontrarijs uel indefinitis non eſt neceſſarium, ut opiniones ſint oppoſitæ. nam nõ eſt neceſſarium ut ſubiectum in vna ipſarum enunciationum ſit idem, quod in altera, ſed poteſt eſſe una pars eius in una enunciatione, & alias pars eius in altera enunciatione ſed cum non ſit in eo quod ſignificatur per ſermonem de ipſis, ut ipſæ opiniones ſint contrariæ, ideo patet ꝙ non ſunt contrariæ: quia poſſunt eſſe ſimul uera. & F licet diuidant uerum à falſo, & in materia neceſſaria, & impoſſibili, tamen conſtat ꝙ non eſt neceſſarium propter hoc, vt opiniones, quæ eas ſignificant, ſint contrariæ: quia poſſunt eſſe in ſubiectis diuerſis. ſed in ipſis contrarijs palam eſt, ut opiniones, quæ eas ſignificant, ſint contrariæ: quia ſubiectum eſt idem in utraque enunciatione. & ideo non poſſunt eſſe ſimul ueræ, neque denudatur ſubiectum etiam ab uno eorum in materia neceſſaria, & impoſſibili. & hac ratione, una enunciatio earum erit contraria alteri: ita ut ſi una ſit uera, altera ſit falſa in materia neceſſaria, & impoſſibili: hoc eſt, ea ratione qua ſubiectum eſt unum, & opi-

nio-

niones, quæ eas ſignificant, ſunt contrariæ.
Sed ſubcontrariæ & indefinitæ diuidunt uerum a falſo in materia neceſſaria, & impoſſibili, ratione materiæ, non ratione alicuius contrarietatis exiſtentis in ipſis: quia nō eſt neceſſarium in utraq; enunciationum, ut ſubiectum ſit unicum: neque ut opinio-

nes, quæ eas ſignificant, ſint contrariæ: vt ſu-
perius fuit declaratum. Et ſic finit liber
Peri Hermenias. Laus Deo glorioſo.

Libri de Interpretatione, Cum Auerroe & Leui, finis.

Quæſita in lib. Prædicabilium, Prædicamentorum & Peri Hermen. require in poſteriori parte lib. Log. fol. 75.

ARISTOTELIS
PRIORVM RESOLVTORIORVM
LIBER PRIMVS,

Cum Auerrois Cordubenſis media Expoſitione.

Ioanne Franciſco Burana Veronenſi interprete.

SVMMA LIBRI.

Agitur de nonnullis principijs, pro ſequentium cognitione. De propoſitionum conuerſionibus. De ſyllogiſmorum ſimplicium, ac miſtorum figuris ac complicationibus omnibus. De figurarum ternario numero, ac etiam Terminorum in quolibet ſyllogiſmo. De medij ſyllogiſtici inuentione, ſeu propoſitionum abundantia. De Syllogiſmorum male contextorum in proprias figuras reſolutione.

De Syllogiſmi ſtructura, Sectum Primum.

De propoſitione, Termino, Syllogiſmo, Dicto de omni, ac Dicto de nullo. Cap. 1.

A DRimum dicere circa quid, et cuius ſit cõſyderatio: qm̃ circa demr̃onem, & *ſcię demonſtratiuæ. Poſtea determinare, quid ẽ propõ, & quid terminus, & qd ſyllſus, & qualis pfectus, & qualis imperfectus: poſt hęc aũt & quid in toto eſſe, aut nõ eẽ hoc in hoc: & quid dicimus de omni, aut nullo prędicari. Propoſitio igitur ẽ oratio affirmatiua, vel negatiua alicui⁹ de aliquo: hæc autem, aut vniuerſalis, aut in parte, aut indefinita. Dico autem vniuerſalem quidem, oĩ B aut nulli ineẽ: in parte vero, alicui aut nõ alicui, aut nõ oĩ ineẽ: ſed indefinitã ineẽ, aut nõ ineẽ ſine vl̃i, aut ꝑm partẽ: vt cõtrariorũ vnã eſſe ſcĩam: aut voluptatẽ non eſſe bonũ. Differt aũt demõſtratiua propoſitio à Dialectica: qm̃ Demr̃atiua, sũptio alterius particulę cõtradictõis eſt. nõ. n. interrogat, ſed accipit demonſtrans. Dialectica vero, interrogatio cõtradictiõis eſt. Nihil ãt differet, q̃ vtriuſq; fiat ſyll̃s. nanq; et demõſtrãs, et interrogans rõcinatur, accipiens aliqd de aliquo, ineẽ aut nõ ineſſe. Quare eſt Syllogiſtica qdẽ*

*Ale legit, & ſcia; de mr̃atuã: & ẽt vt iacet.

G propō ſimpliciter affirmatio, aut negatio alicuius de aliquo ſm dictū modū. Demonſtratiua vero, ſi vera ſit, & p ſuppōnes, q̄ à principio ſunt, accepta. Sed Dialectica, pcunctanti quidē interrogatio cōtradictionis: ratiocinanti aūt ſumptio apparentis, & probabilis: quēadmodū in Topicis dictum eſt. Quid itaq; ppō, & qūo differat ſyllogiſtica, & demōſtratiua, et dialectica, accurate in ſequentibus dicet: ad p̄ſentē vero vſum ſufficiant, q̄ nunc à nobis determinata ſunt. Terminū autem voco, in quē diſſōluitur propō, vt p̄dicatum, & de quo prædicatur: aut appoſito, aut diuiſo, eē, aut non eſſe. Syllſus autem eſt rātio, in qua poſitis quibuſdā, alterū quid à poſitis, neceſſe eſt contingere, eo q̄ hęc ſint. Dico autē, eo q̄ hęc ſint, pp hæc contingere: propter hæc vero, nullius extrinſecus termini adiumento indigere ad neceſſarium I efficiendum. Perfectū itaq; voco ſyll'm, nullo alio indigentem p̄ter aſſumpta, vt neceſſariū appareat. Imperfectū vero, indigentē aut vnius, aut plurium, q̄ ſunt quidē neceſſaria per ſubiectos terminos, non tñ aſſumpta ſunt per propoſitiones. In toto autem eſſe alterum altero, et de omni p̄dicari alterum altero, idem ſignificat. Dicimus autē de omni p̄dicari, qñ nihil ſit ſubiecti accipere, de quo alterū non dicat: ac de nullo cōſimīr,

1o.1. libro. In principio primi lib. Poſter.

* Διαλογικὴ alij legūt reſolutiue

* Λογος alij legunt oratio

AVERROIS EXPOSITIO.

Pars Prima.

Sermo de Propoſitione, Termino, Syllogiſmo, Dicto de omni, ac Dicto de nullo. Cap. 1.

DIxit. Operę precium eſt, vt prīo incipiamus enarrare id, qđ hoc in libro q̄rimus, ac vtilitatē ex re, quā q̄rimus proueniētē. Deinceps poſt hęc, quę reſpectu aliorū, de quibus hoc in libro ſermonē facit; radicum & principiorum vicē obtinent: hoc eſt vt primo cognoſcamus quid propoſitio, & quid ter L minus, & quid ſyll'ſ. & ſyll'ſorū qualis perfectus, & qualis imperfectus, & quid p̄dicatū de omni, vel p̄dicatū de nullo, aut non de aliquo. Et dicemus, q̄ id, qđ quęrimus hoc in libro, eſt demonſtratio: qm̄ ſyllogiſmū quærimus, quia demſonē quærimus. Vtilitas vero, q̄ ex hoc prouenit, eſt, vt cognitionem aſſequamur demonſtratiuam de re oī ſm maximam perfectionē, quam homo p̄t naturaliter conſequi. Et propoſitio quidem eſt oratio affirmatiua alicuius de aliquo, aut negatiua alicuius ab aliquo. Et propoſitio diuidetur ex parte qualitatis, & ex parte quantitatis: ex parte q̄dē quātitatis, q̄ alia v'lis, alia particularis, alia īdefinita: ex pte vero qualitatis, qm̄ vnaquęq; aut affirmatiua eſt, aut negatiua. Et v'lis affirmatiua ea eſt, in qua affirmatur p̄dicatū de oī ſubiecto: ceu ſi dicā, oīs hō aīal. V'lis aūt negatiua ea eſt, in qua prædicatū negatur ab oī ſubiecto: veluti ſi dixerim, nullus hō lapis. Et particularis affirmatiua ea eſt, ī qua de parte ſubiecti affirmatur p̄dicatum:

Intētio huius libri. Vtilitas. M

Quid ſit p̄, & q̄ ei diuiſiones ex pte q̄titatis & q̄litatis.

A tum: quemadmodum ſi dicam, aliqđ animal hõ. Particularis vero negatiua eſt, ſiue prędicatum ab aliquo negetur ſubiecto, vt ſi dicã, aliqđ animal non eſt hõ: ſiue negetur vſe ipſum à ſubiecto, ceu ſi dicamus, non oẽ animal hõ. qm̃ particularis negatiua binas habet interpretationes, quarum vna eſt partis deſtructio, altera vero vniuerſalitatis, quæ in ipſa reperitur. Cæterum indefinita ea eſt, cui penitus ſepimẽtum nõ annectitur, aut vſe, aut particulare: quemadmodũ dicimus, ſcĩa contrariorum vna, & voluptas non eſt bonum. Et hæ diuiſiones

B ſunt propoſitionis ex parte formæ, hoc eſt diuiſiones vtiles ad cognitionem ſyllſi ſimpliciter. Diuiſiões vero ex parte materię ſunt: qm̃ ipſius, alia eſt demõſtratiua, alia dialectica, ac reliquæ, in quas partitur ſm artium ſermocinaliũ materias: quẽadmodũ in ſequentibus ex hac arte planum fiet. Ac propoſitio quidem demonſtratiua & dialectica, re à ſe inuicem differunt. Ac differentiarum vna hæc eſt, ꝙ demonſtratiua ꝓpoſitio, altera eſt contradictionis pars, & ea quidẽ vera. Dialectica vero eſſe põt vtralibet ex partibus contradictionis: qm̃ aſſumitur conceſſa à rũdente, & reſpondẽs poterit vtrãlibet contradictionis partẽ reſpondere. nanq; interrogãs interrogationem in hac arte, dat illi optionẽ, vt reſpondeat p vtrã magis voluerit contradictionis partẽ. Nec differunt inter ſe demonſtratiua ac dialectica propoſitio in deſcriptione, ſm ꝙ ſyllſm ſimplr aſtruũt, verũ nulla in hoc penitus inter eas differentia eſt: nanq; vterq; & Demſator & Dialecticus rõcinabitur verum ſyllſm, vbi aliquid de aliquo

D prædicari aut non prædicari acceperit, dum propoſitionum aliquã ponit. Erit itaq; propõ ſyllogiſtica veluti genus demonſtratiuę ac dialecticæ propoſitionis, de qua conſyderabimus hoc in libro, oratio affirmatiua alicuius de aliquo, aut negatiua alicuius ab aliquo. Demõſtratiua vero ea eſt, quę ex primis fuerit naturaliter ſcitis: ſed Dialectica ex probabilibus, ſi aſtruas ſyllſm: ſin autem interrogas, ex conceſſis probabilibus. Sectionis vero, quibus à ſeinuicem diſtinguũtur propõnes iſtę perfectę, traditę ſunt in libris &

E Demonſtrationis & Dialecticę: vbi ſm modum iſtum conſyderãdę relinquuntur, & conſilr cęterarũ propoſitionum diuiſiones in proprijs perficiuntur artibus, ſicuti ſophiſticæ & rhetoricæ propoſitiones. Verumenimuero ſatis fuit hoc in loco propoſitionũ diuiſiones cognoſcere ſm quantitatem prædictam.

Terminus vero hoc in libro ſignificat illud, in qđ reſoluunt propõnes, ſm ꝙ pars eſt neceſſaria ad hoc, ꝙ propoſitio ſit, hoc eſt prędicatum ac ſubiectũ: qm̃ partes ſunt

F propoſitionis neceſſariæ. non autẽ ea, quæ propoſitioni adijciunt loco copulæ, quemadmodum inuentionis verba, cùm in ea non reſoluatur ꝓpoſitio, tanq̃ partes ſibi neceſſarias. erit enim iam propoſitio in actu, licet inuentionis verbum in ea ſit in potentia, & lateat: veluti conſuetudo eſt apud Arabas in ternarijs, ac quemadmodum res ſe habet in binarijs, hoc eſt ex eo ꝙ non eſt illis opus verbo inuentionis. & in hoc ęquales ſunt propoſitiones affirmatiuæ & negatiuæ.

Particularis negatiua duplex eſt.

Propõ ſyllogiſtica ẽ veluti genꝰ ad dialecticã & demſtratiuam.

Diuiſio ꝓpõnis ex p te quãtitatis & qualitatis eſt ſcđm formã. Diuiſio ꝓpõnis Dialecticam & demõſtratiuã ẽ ex mã Dria inter ꝓpõnẽdia lectică & demſtratiuam.

Quid ſit terminus.

Verbũ inuẽtiõis ñ ẽ res neceſſaria ī ꝓpõne, ſed ſumit loco copulę.

G Dixit. Syll'us autē eſt oratio, in qua cū ponunt' res plures vna, ſequitur ex neceſſitate pp hæc poſita, per ſe non per accidens aliud quid ab illis. Oratio hic genus eſt ſyll'i: & in hoc volumus orationem enunciatiuam: & reliqua quæ accipiuntur in definitione, dictæ ſunt, quibus diſtinguitur oratio vere ſyllogiſtica à non ſyllogiſtica. Vnde dū inquit, cū ponūtur, intelligit cū admittuntur, hoc eſt conceduntur. & dū inquit, res, intelligit propōnes. Deinde addit, plures vna. qm̄ ipſe iferius declarabit, q̄ non erit ſyll's ex propoſitione vna. Et cū dixit aliud q̄d, H intelligit ipſius concluſionē. & hoc, qm̄ oportet concluſionē aliud eſſe à propōnibus, qm̄ nil €, q̄d ad ſuipſius monſtrationē accipiatur. Et cū dixit, ſequit' ex neceſſitate, addidit neceſſitatis conditionē: qm̄ conſequentiarum alia neceſſaria, & alia nō neceſſaria. & ſm hanc condōnē diſtinguit' ſyll'us ab orationibus, ex quibus res ſequit' conſequētia non neceſſaria: quēadmodū inductio, & exemplū, & ſyll'i, in quibus aliqn negatio concludit', nonnunq̄ affirmatio. Et cū dixit, per ſe intelligit, I vt ſit ſyll'us perfectus, hoc eſt, vt nihil in eo deſit, q̄d ad ſyll'um faciat. Et dum inquit, non per accidens, ſignificat figuras, quæ in nounullis concludunt materijs: quēadmodū infra declarabitur, concluſionē fieri ex binis affirmatiuis in ſecūda figura, cū prædicata ſubiectis in p̄dicatione æqua fuerint. Et pars eorū, quæ in hac definitione aſſumūtur, ex ſe manifeſta eſt, q̄ ſyll'o iſit: pars vero & ineſſe monſtrabitur. Quēadmodum ſyll'um orationum eſſe enunciatiuam, ex ſe manifeſtum eſt: qm̄ oratio enunciatiua ea eſt, K quæ aut vera aut falſa eſt. & ſimiliter q̄d in ea dicitur, vt ex ipſa ſequatur aliud à propoſitiōibus, quodq; conſequentia neceſſaria ſit, & hoc ex ſe manifeſtum. & cōſimiliter vt ſit conſequentia per ſe, non per accidens, hoc ēt ex ſe clarum, hoc eſt ſyll'm oportere hac diſponi diſpoſitione. Quod vero monſtrandū derelinquitur, eſt oportere in ipſo poni propoſitiones plures vna. & hoc infra declarabitur: planū nanq; fiet ſyll'm omnem ex binis compoſitum ex propōnibus, neq; pluribus, L neq; paucioribus. Syll'us autē quidam perfectus, & quidam imperfectus. Et perfectus vtiq; is eſt, cui nō eſt opus, quo appareat ex ipſo ſeq concluſio, facere aliud p̄ter id, quo ipſius oſtenditur concluſio. Imperfectus vero is eſt, qui indiget, quo appareat ex ipſo concluſio ſequi, vt aliud fiat aut alia ex ijs, quę ſequuntur ex propoſitionibus, quæ in ipſo fuere poſitæ. & hoc, quia oportet ſyll'm eſſe cōpletū, hoc eſt nihil ipſi deficere, vt ſyll'us ſit. Et adhuc iſte diuiditur duas in partes. qm̄ ipſius M alius eſt, cui aliquid deeſt, vt appareat eſſe ſyll'us, & is eſt, qui ſibi nomen imperfecti vendicat: alius vero eſt, cui nihil deficit, vt appareat eſſe ſyllogiſmus, & is eſt perfectus.

Verum enimuero dictum de oī, aut dictū de nullo, ſignificat, nihil in oī reperiri ſubiecto, de quo non p̄dicetur prędicatum, hoc eſt, vt p̄dicatum inſit oī ſubiecto, & omni ēt illi, quod per ſubiectum diſponitur, inexiſtat: adeo, vt cū dicimus, omne animal eſt corpus, & velimus in ipſo exercere intentionē dicti de omni, non tantum ſit intentio noſtra,

Quid ſit ſyll's & declatio partiū definitōis.

Nihil ad ſuipſi⁹ mō ſtrationē ſumitur.

Inductio, & exēplū ſi ſunt cōſequentiæ neceſſariæ

Diuiſio ſyllogiſmi in pfectū & impfectū.

Quid ſit dictū de oī.

A ſtra, vnumquodq; ex animalibus eſt corpus, ſed vnumqdq; ex animalibus, & oē id qđ per vnumqđq; ipſorum diſponitur, eſt corpus. Et hæc eſt differentia inter dictum de omni, quod principium efficitur in hoc libro, & inter propoſitionē vniuerſalem: & dictū de nullo conſimiliter. ſignificat.n. nihil in omni reperiri ſubiecto, à quo non negetur prædicatum, ita vt prædicatū negetur ab omni ſubiecto, & ab ijs oībus, quibus ineſt ſubiectum, hoc eſt ab ijs, quę diſponuntur à ſubiecto. Et hęc ſunt illa, quorum cognitionem præcedere oportet conſyderationem de ſpeciebus ſyllogiſmorum, quæcunque fuerit ſpecies.

Dſia ſter dictū ꝺ of & ꝓpōnē vſam.

B

De conuerſione propoſitionum Inexiſtentium. Cap. 2.

QVoniam vero oīs propoſitio eſt, aut ineē, aut neceſſario ineſſe, aut contingenter ineſſe: harū autē aliæ affirmatiuæ, aliæ negatiuę ſm vnamquāq; allocutionem: rurſus vero affirmatiuarum ac negatiuarum, aliæ ſunt vſr, alię in parte, aliæ indefinitæ: Vniuerſaliter quidem priuatiuam, in eo, qđ eſt ineſſe, terminis cōuertere neceſſe eſt: vt, ſi nulla voluptas bonum, neq; bonum vllum erit voluptas. Prædicatiuam aūt conuertere quidem neceſſarium, nō tī vſr: ſed in parte: vt, ſi omnis voluptas bonū, & bonum aliquod eſſe voluptatem. Earum vero quę in parte, prędicatiuam quidem conuertere neceſſe eſt ſm partem: ſi.n. voluptas aliqua bonum, & bonum aliquod erit voluptas. Priuatiuam autem non neceſſariū: non enim, ſi homo non ineſt alicui animali, & animal non inerit alicui homini. Primum itaque ſit priuatiua vſr, A B, propoſitio. ſi enim nulli A ipſum eorum quæ ſunt B, ineſt, & B inerit nulli eorum quæ A. nā ſi alicui, vt C, non verum erit quod dī, nulli ipſum A, eorum quæ B ineſſe: C enim ex his quę B ſunt, eſt. Si vero omni A ipſum eorū quę ſunt B, & B alicui eorū quę A, inerit. nam ſi nulli, & A eorū q̄ B, nulli inerit: verū ſuppoſitum fuerat omni ineſſe. Conſimiliter autem & ſi propoſitio ſm partē ſit. ſi enim A alicui eorū quæ B, & B alicui eorū quæ A, neceſſe eſt ineſſe. nam ſi nulli, & A nulli eorum quæ B. Sin autem A alicui eorū quæ B, non inſit, non neceſſe & B alicui eorum quę A, non ineſſe. vt ſi B qđē eſt animal, A vero homo: hō quidem enim non oī aīali, animal autem omni homini ineſt.

D

E

F

Sermo de conuerſione propoſitionum Abſolutarum. Cap. 1.

ET omnis propoſitio aut eſt abſoluta, hoc eſt actu exiſtens, aut neceſſaria, aut poſſibilis. & propter hoc diuiduntur ſyllogiſmorum genera ad diuiſionem modorum propoſitionum. Amplius iſtarū vnaquęq;, aut affirmatiua eſt, aut negatiua: & vniuerſalis, aut particularis, aut indefinita. quamobrem faciunt ſyllogiſmorum inuentorū ſpecies ſm

G modos iſtos, hoc é ex ipſis, alius ex propõnibus conſtat neceſſarijs, & inexiſtentibus, & poſſibilibus, quẽ admodum fecere ẽt ſpecies ex parte variationis propoſitionũ in quantitate, ac qualitate: in quantitate q-

Quãtitas et qualitas ꝓpõnes.

dem ſm variationem ſepimẽtorũ: in qualitate vero ſm affirmationis ac negationis diuerſitatem. modus igitur neceſſarius, ac poſſibilis iam ex præcedente libro cogniti ſunt.

Quæ ſint propõnes inexiſtẽtes.

Inexiſtentes autem eas eſſe videtur velle, quæ actu nõ neceſſario inueniunt, hoc eſt in quibus prædicatũ ineſt omnibus ſubiecti indiuiduis,

H multo tempore. & verisimile eſt, vt in hãc ſpẽm veniant propõnes, de quibus ambigit an neceſſariæ ſint, an vero non neceſſariæ, non aũt illę, quę actu inueniuntur, dum ſubiectum inuenit aut prędicatũ: quẽ admodum arbitratus eſt Alex. qm̃ & ſingulares ſunt. & ſi ex ipſis vniuerſalis reperitur, raro eſt ac per accidens, cũ alioqui & hoc genus propoſitiones fieri in ſequentibus prohibeat Ariſt. Neq; iterũ eſt aliquid cõprehendens neceſſariũ ac poſſibile, * quẽ admodũ exiſtimauit Theophraſtus atq; alij nonnulli, niſi forte rõnẽ inexiſtẽtis eſſe vellet, ignorare ipſam neceſſariã eſſe aut poſſibilẽ. qm̃ qđ hic intendit, eſt diuiſio propõnis ſm exiſtentię diuiſiones, aut ſm diuiſiones ſcitorum primorum, quæ nobis naturaliter in propõnibus inſunt. adhuc ex ijs, q̃ infra dicemus, clarũ iſtud fiet. Hatũ itaq; triũ propõnum, hoc eſt inexiſtẽtis, neceſſarię, ac poſſibilis, alię qdẽ conuertunt, alię vero minime. i. vt in conuerſione mutet ordo partiũ enunciatiõis, vt ſit ꝓdicatũ ſubiectũ ac ſubiectũ ꝓdicatũ, ſeruata veritate & qualitate ſua affirmatiõnis ac negatiõis. Atq; cũ mutat ordo & nõ ſeruet veritas, illd é, qđ hac i arte nũcupat euerſio enũciatiõis.

Nõ ponit ſnia; Ale. q̃ é, ꝙ ꝓpõ. i qua, tũc ꝓdicat de oib⁹ ptib⁹ ſubti ſit neceſſaria ſed tm̃ arguit cõtra eam.

* Contra opi. Theõ.

I

K Quid euerſio.

Ex propõnibus itaq;, vlis negatiua abſoluta cõuertit, ſeruata quãtitate. vt in exẽplo, ſi verũ eſt, nullam voluptatem eſſe bonũ, verũ ẽt erit, nullũ bonũ voluptatẽ eſſe. Affirmatiua vero vlis conuertit quidẽ, non tñ ſeruata quantitate, hoc eſt vniuerſaliter, ſm negatiuę diſpoſitionem. ceu ſi verũ ſit, qđ dicimus, omnis voluptas bonum, erit itidẽ verum, aliqđ bonum voluptatẽ eſſe.

L Ex particularibus aũt abſolutis, affirmatiua quidẽ conuertitur in parte. veluti, ſi verum eſt, qđ dicimus, aliqua voluptas bonum, oportet vt verũ ẽt ſit, aliquod bonum voluptatem eſſe. Negatiua vero non ſemꝑ cõuertitur in oĩ materia & iſta ſpecie, qđ tamen exigit in conuerſione propoſitionum omnium. neq; enim, ſi verum eſt aliqđ animal nõ eſſe hoĩem, propterea & cõuerſum verum erit, aliquem hominem nõ eſſe animal. & inductio ſufficit ad oſtendendũ aliquid non conuerti, veluti particularem negatiuã: ſed

M ad monſtrandum aliquid conuerti iam eſt opus oratione.

Quãr Ariſt. i demõſtratione cõuerſionũ elemẽtis vtatur.

Sit itaq; primo exemplum vlis negatiuæ, qđ dicimus, A ineſt nulli B, ita vt A exemplũ ſit ſubiecti, B vero prædicati. Exemplũ etenim elementorum accommodatius, ne fortaſſe quiſpiam exiſtimaret, qđ monſtratur, ſequi gratia materiæ; hoc eſt propter ſubiectũ exemplũ, non autem propter in ſe: veluti ſi loco A poneremus animal, loco B lapidem. Dicamus igitur, ſi verum fuerit, quod dicimus, nullum A B

Quid ſit cõuerſio.

A q̄ oportet ex neceſſitate verum ēt eſſe, nullum B A. qm̄, ſi non eſt verum, qđ dicimus, nullum B A, contradictorium ſuum verū erit, quēadmodum expoſuimus in libro p̄cedente, hoc eſt, aliqđ B A. ponemus igitur particulare iſtud, ſenſibile aliquod, puta C: erit ergo C, qđ eſt pars ipſius B, ſm ſenſum inuentum in A: quare aliqđ A ſm ſenſum inerit ipſi B: & nos iam poſuimus verū eſſe, nullum A, eſſe B: ſed hoc impoſſibile & non conuenit: quare: falſum qđ diximus, aliqđ B eſſe A. q̄ ſi hoc falſum, verū erit, B quod aſſerebamus, nullū B eſſe A, qđ monſtrare intēdebamus. Affirmatiua vero abſoluta vlis conuertitur, quemadmodum diximus in parte. ſi enim verum extiterit, omne B eſſe A, dico q̄ ſequitur ex neceſſitate in omni materia, vt verū ſit, aliquod A B. demonſtratio huius. nanq; ſi non eſt verū, quod dicimus, aliquod A B, verum erit ſuum contradictorium, qđ eſt, nullum A eſſe B: & cū hoc verum extiterit, verum erit & cōuerſum, veluti antea expoſuimus de vlī negatiua, hoc ē, nullum B eſſe A. ſed iam poſueramus, C omne B eſſe A, qđ eſt impoſſibile, & non conuenit: ergo qđ diximus, nullum A eſſe B, falſum eſt ex neceſſitate. q̄ ſi hoc falſum, verū erit ſuum cōtradictoriū, aliqđ A B. De affirmatiua vero abſoluta ī parte dicimus ēt conſimiliter, q̄ in parte conuertitur. qm̄, ſi verū extiterit, aliqđ B eſſe A, verum quoq; erit aliqđ A eſſe B, ex neceſſitate: quia ſi non eſt verū, verum erit ſuum contradictoriū, nullū A B: & cū fuerit hoc verū, cōuerſum ēt ſuū verum erit, qđ eſt, nullū B A. ſed iā poſuimus, aliqđ B eſſe A: qđ & impoſſibile & nō cōuenit. quare ſi falſum extiterit, nullū A eſſe B, ex neceſſitate verum erit cōtradictorium ſuum, aliqđ A B. Negatiua aūt ī parte nō ſemper conuertitur. cuius exēplū, ſi loco B, ponamus animal, & loco A, hominem, tunc verum erit, nō omne animal hominem eſſe: non tn̄ propterea ſuum conuerſum verum, non oīs hō animal. & hoc ſufficit in deſtructione, quemadmodum diximus. Atq; hæ quidē ꝓpōnes ſunt, q̄ conuertunt, queq; non conuertuntur in materia abſoluta.

In 1. de Interpre.

D

E

De conuerſione propoſitionum Neceſſariarum. Cap. 3.

EOdem autē modo ſe habebit & in neceſſarijs propōnibus. vlis enim negatiua vlr conuertitur: affirmatiua rum vero vtraq; ſm partem. Si .n. neceſſe eſt A, eorum quæ B, nulli ineſſe, neceſſe & B, eorum quæ A, nulli ineſſe. ſi enim alicui cōtingit, & A eorum quę B, alicui cōtingeret. Sin aūt ex neceſſitate A omni vel alicui eorū q̄ B ineſt, & B alicui eorū quæ A neceſſe eſt ineē. ſi. n. nō neceſſe, neque A alicui eorum quę B, ineſſet vtique ex neceſſitate. Priuatiuum vero in parte, nō conuertitur ob eandem cauſam, ob quam & prius diximus.

F

Sermo de conuerſione propoſitionum Neceſſariarum. Cap. 3.

CÆterum ex propoſitiōibus neceſſarijs, vlis quoque negatiua conuertitur vniuerſaliter, & vniuerſalis affirmatiua conuertitur in parte, & conſimiliter affirmatiua

G particularis, ſm diſpoſitionem abſolutarum. Huius autem oſtenſio eſt. qm̃, ſi verum extiterit, nullum B eſt A ex neceſſitate, dico ꝙ ſequit, vt verum etiam ſit, nullum A eſt B ex neceſſitate. demonſtratio huius, qm̃ ſi nõ fuerit verum, qđ dicimus ex neceſſitate, nullũ A eſt B, contradictorium ſuum erit verum. hoc autem eſt aut affirmatiua in parte in materia poſſibili, quæ eſt contratia materiæ neceſſariæ, aut alia neceſſaria affirmatiua particularis: qm̃ non ſunt hic niſi iſtæ duæ materiæ, propterea ꝙ abſoluta eſt ex

Nota ñ eſt niſi duas mãs, qm̃ abſoluta ẽ ex nã poſſibilis.

H natura poſſibilis, & impoſſibile, qđ accidit ex poſitiõe ipſarum eſt vnũ: qm̃ poſſibile id eſt, quod cũ ponitur in actu, non accidit ex poſitione ſua impoſſibile. Quòd ſi poſueri mus ipſam neceſſariam particularem, monſtrabitur ex hac poſitione ſequi impoſſibile ſm extenſionẽ præcedentem negatiuę abſolutæ Si vero ponamus particularem poſſibilem: quemadmodũ ſi ponamus, poſſibile eſt aliqđ A eſſe B, & tunc planum erit, ſi poſuerimus aliqđ A eſſe B in actu, nõ accidet ex hoc impoſſe. atqui ſi poſuerimus, aliqđ A

I eẽ B in actu, erit & aliqđ B A ĩ actu. qm̃ particularis abſoluta iã cõuertitur, & iam poſuimus, nullum B eſſe A ex neceſſitate, qđ eſt impoſſibile & nõ cõuenit, & qđ eſt ex nã poſſibilis & poſſibile contrarium eſt neceſſario & cùm falſa extiterit affirmatiua pticularis neceſſaria & poſſibilis, ſequitur vt vera ſit vl̃s negatiua neceſſaria. qm̃, quod non eſt contingens neque neceſſarium, illud eſt negatũ neceſſario Vniuerſalis vero affirmatiua neceſſaria conuertitur ipſa quoque in particulare neceſſariã. ſi. n. verũ extiterit, oẽ K B eẽ A ex neceſſitate, dico ꝙ ſequit, vt ſit verũ, aliqđ A eſſe B ex neceſſitate. qm̃, ſi eſt aliqđ A B contingenter, & nõ ex neceſſitate, ſequitur vt ſit aliqđ B A cõtingenter. & hoc ſm monſtrationem poſitionis præcedẽtis, quæ facta eſt de inexiſtente: propterea ꝙ ſi ponamus, aliqđ B, qđ ẽ cõtingẽtet aliqđ ſenſibile, erit hoc quoddam A, & quoddã B. quod ſi ita eſt, erit aliqđ B A contingenter: ſed iã poſuimus, omne B eſſe A ex neceſſitate, qđ eſt impoſſibile & nõ conuenit: quare ſi hoc ita eſt, ſequi tur, vt ſimul cum hoc, qđ dicimus, L omne B A ex neceſſitate, verum ẽt ſit aliqđ A eſſe B ex neceſſitate. Affirmatiua autẽ neceſſaria in parte, & ipſa conſimiliter conuertitur in particulare neceſſariã. qm̃, ſi fuerit aliqđ B A ex neceſſitate opꝫ vt ſit aliquod A ex neceſſitate B. quia ſi non, non erit aliqđ B, ex neceſſitate A. Et hę ſunt propõnes abſolutæ, ac neceſſarię, quę conuertuntur. & hæc expõ, quam expoſuimus, eſt expõ, quam intendit Ariſtoteles.

De conuerſione propoſitionum Contingentium. Cap. 4.

IN contingentibus vero, qm̃ M multifariam dicitur contingere: etenim neceſſarium, et non neceſſarium, & poſsibile, contingere dicimus: in affirmatiuis quidẽ cõſimiliter ſe habebit ſm conuerſionem in omnibus. ſi enim A omni vel alicui eorum, quæ B contingit, & B alicui eorum quæ A continget vtiq;. ſi. n. nulli, neq; A nulli eorum quę B. oſtenſum eſt. n. hoc prius. In negatiuis vero nõ ſim-

ſed

A ſed quæcunq; quidē contingere dicunt, eo q̄ ex neceſſitate non inſunt, aut nō ex neceſſitate inſunt, ſiſt. vt, ſi qs hominē dicat, cōtingere nō eſſe equum, aut albū nulli veſtimēto ineſſe. horū enim, illud quidē ex neceſſitate nō ineſt, hoc aūt non ex neceſſitate ineſt. Et conſiſt conuertitur ꝓpoſitio. ſi enim cōtingit nulli homini equum eſſe, & hominē cōtingit nulli equo. & ſi album cōtingit nulli indumēto. & indumentū cōtingit nulli albo. ſi B enim alicui neceſſe, & album alicui erit ex neceſſitate: hoc enim oſtēſum eſt prius. Conſiſt & in negatiua ī parte. Quęcūq; vero, eo q̄ vtplurimum, atq; ob id, q̄ nata ſunt, cōtingere dicunt, ſm quē modū determinamus contingens, nō ſiſt ſe habebūt in priuatiuis cōuerſionibus. cæterum vſis quidē * propoſitio non conuertit: quæ vero in parte cōuertitur. Hoc aūt erit manifeſtum, qñ de cōtingenti dicemus. Nūc vero nobis & hoc ſit præter ea C quæ dicta ſunt, planum, q̄ contingere nulli, aut alicui non inneſſe, affirmatiuam habet figurā. Contingit nanq; ad ſimilitudinem ipſius eſt, ordinatur: ipſum vero eſt, in quibuſcunq; prædicetur, affirmationem ſemper & omnino facit: vt, eſt non bonū, aut eſt non albū, aut ſimpſiſt eſt nō hoc: monſtrabitur autem & hoc per ſequentia: ſecundum vero cōuerſiones ad aliarum ſimilitudinem ſe habebunt.

* a. e. addūt priuatiua.

Sermo de conuerſione propoſitionum D
Poſſibilium. Cap. 4.

PRoposiciones vero poſſes, hoc eſt de quibus vere dicit nomen poſſibile: quæq; ita ſe habent, vt poſſint eſſe & non eſſe in tempore futuro, ſic diſponuntur ſm conuerſionem, vt affirmatiuæ abſolutæ & neceſſariæ: hoc eſt q̄ vniuerſales affirmatiuę & particulares conuertant in parte. & hoc manifeſtū. nanq; ſi fuerit omne A B cōtingēter, vel aliquod A B etiā cōtingenter, dico q̄ aliquod quoq; B A cōtingenter erit. quin ſi non eſt cōtingenter, ſed fortaſſe neceſſario, aliquod igit A erit B neceſſario ſm E q̄ prædiximus. & iam poſuimus, oē A eſſe B contingēter: quod impoſſe & non conuenit. Cæterū propoſitionum negatiuarū conuerſio in hac materiā e contrario ſe hēt, q̄ in illo. & hoc, qm̄ vſis negatiua in hac mā non conuertitur vſe, & particularis conuertit: quēadmodum declarabimus in ſermone de ſyllſis, qui cōponunt ex ꝓpōnibus poſſibilibus. Et cauſa huius eſt: qm̄ negatiua in hac materia non eſt re vera negatiua: quēadmodū declaratū eſt in libro p̄cedentē. vis nāq; ipſarū eſt affirmatiuarū vis. Et hoc, qm̄ modus ī ipſis F ſiſis eſt verbo ſubſtantiuo, qđ eſt in enūciationib⁹ ſine mō. & quēadmodum enūtiatio, in qua dictio negatiua nō componit cū verbo affirmatiuo, ſed cū p̄dicato, eſt affirmatiua, vt cū dicim⁹, Zaiol eſt nō bon⁹, vel eſt nō alb⁹, eodē pacto ſe habebūt & enūciatiōes iſtę: qm̄ dictio negatiua in ipſis nō coniungit cū modo, ſed cū prædicato. vt cū dicim⁹, poſſe eſt hoc nō eſſe in hoc, aut poſſe eſt nō eē in parte hui⁹. Verū hoc ampliori declaratione declarabit in ſequētibus.

De

G *De tribus figuris ex propoſitionibus Inexiſtentibus.* *Cap.* 5. A

DEterminatis vero his, dicamus iam per quæ, & quando, & quomodo fit omnis ſyllogiſmus: poſterius autē dicendum de demonſtratione. prius enim de ſyllogiſmo dicendum, quàm de demonſtratione, eo q̄ vniuerſalior ſyllogiſm⁹ eſt. demonſtratio nanq; ſyllogiſmus quidā eſt: ſyllogiſmus vero non omnis, demonſtratio.

Prima Figura.

CVḿq; itaq; termini tres ſic ſe habeant inuicem, vt vltimus in toto ſit medio: & medius in primo aut ſit, aut non ſit: neceſſe eſt extremitatum eſſe ſyllogiſmum perfectum. Voco autem medium, quod & ipſum in alio, & aliud in hoc eſt: quod & poſitione fit medium. extremitates vero, quæ & ipſa in alio eſt, & in qua aliud eſt. Si enim A de omni B: & B de omni C: neceſſe eſt A H de omni C prædicari. prius enim dictum eſt, qūo de omni dicim⁹.

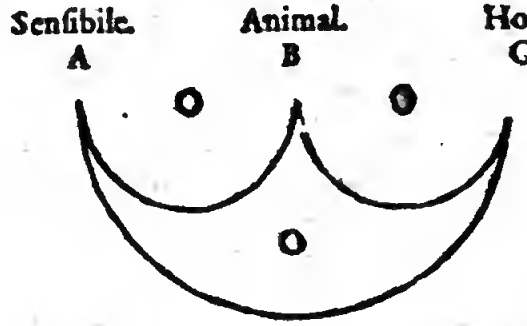

Prima vtilis coniugatio.

Conſimiliter vero, ſi A de nullo quidem B: B vero de omni C: quòd A nulli C inerit.

I

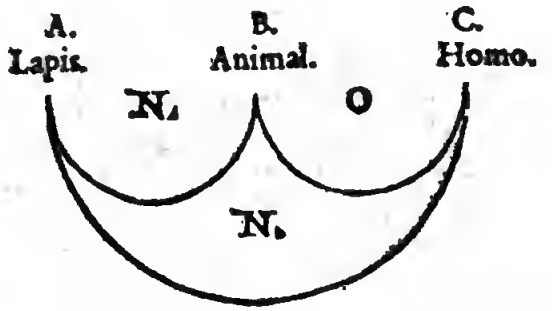

Secūda vtilis cōiugatio.

Sed ſi primum, omne conſequitur medium: medim vero nulli ineſt extremo: non erit ſyllogiſmus extremitatum. nihil enim neceſſarium accidit, eo quòd hæc ſint. nanq; & omni & nulli contingit vltimo primum eſſe: quare neq; quod ſecundum partē, neq;

quod

quod vniuerſaliter ſit neceſſarium: cùm vero nullum ſit neceſſarium, per hæc non erit ſyllogiſmus. Termini omni ineſſe, animal, homo, equus: nulli, animal, homo, lapis. A

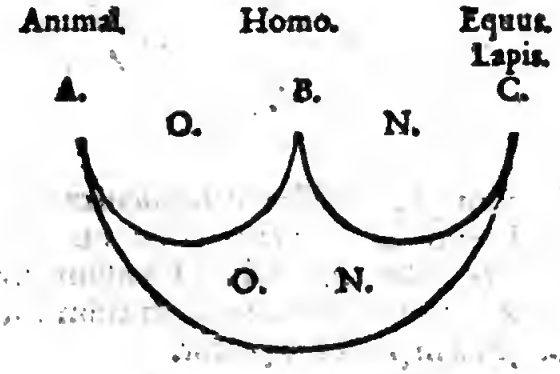

Prima inutilis conſugatio.

B

Neque quando neq; primum medio: neq; mediũ vltimo nulli inſit: neq; ſic erit ſyllogiſmus. Termini ineſſe, ſcientia, linea, medicina: non ineſſe, ſcientia, linea, vnitas.

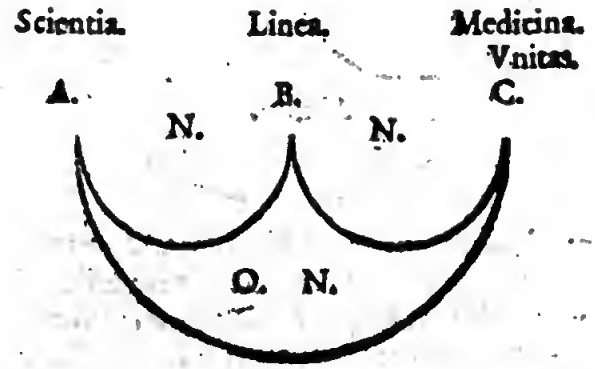

Secũda inutilis conſugatio. Auer. accipit hos terminos: rõnales, equus, homo, asinus.

C

Vniuerſalibus igitur terminis exiſtentibus. planum in hac figura, quando erit & quando non erit ſyllogiſmus: & q; ſi fuerit ſyllogiſmus, terminos ita ſe habere neceſſe eſt, vt diximꝰ: & ſi ita ſe habuerint, planum q; erit ſyllogiſmus. Si vero hic vniuerſaliter, ille in parte ad alteram: quando quod vniuerſaliter ad maiorẽ extremitatem, aut prædicatiuum, aut priuatiuum: quod autem in parte, ad minorem prædicatiuum: neceſſe eſt ſyllogiſmũ eſſe perfectum. cùm vero ad minorem, aut aliter quodammodo termini ſe habuerint, impoſſibile. Dico autem maiorem extremitatem, in qua mediũ eſt: minorẽ vero, quæ ſub medio. Inſit enim A omni B: B vero alicui C: ſi itaq; eſt, de omni prędicari, quod in principio diximus, neceſſe eſt A alicui eorum quæ C ineſſe.

Animal

D

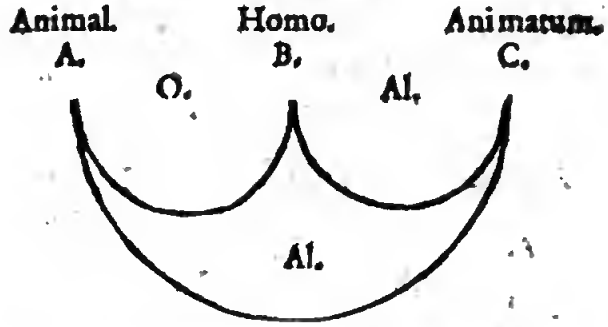

Tertia vtilis coniugatio.

Et ſi A nulli eorum quæ B ineſt: B vero alicui C: neceſſe eſt A alicui C non ineſſe. determinatum enim eſt & de nullo quomodo dicimus. quare erit ſyllogiſmus perfectus. Conſimiliter & ſi indefinitum ſit B C, prædicatiuum exiſtens. idem enim erit ſyllogiſm⁹, & ſi indefinitum, & ſi in parte accipiatur.

E

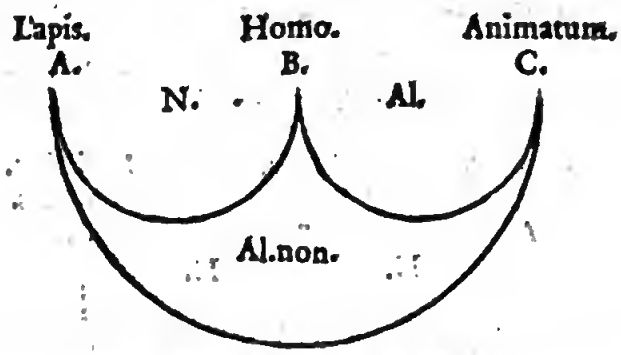

Quarta vtilis coniugatio.

Sin autem ad minorem extremitatem vlr ponatur, aut prædicatiuum, aut priuatiuum, non erit ſylls, neq; affirmatiuo, neq; negatiuo, neq; indefinito, neq; ſecundum partem exiſtente. vt ſi A

F alicui B inſit, aut non inſit: B vero omni C inſit. Termini, cp inſit, bonū, habitus, prudentia: cp non inſit, bonū, habitus, ignorantia.

* ἀμαθία inſipiētia.

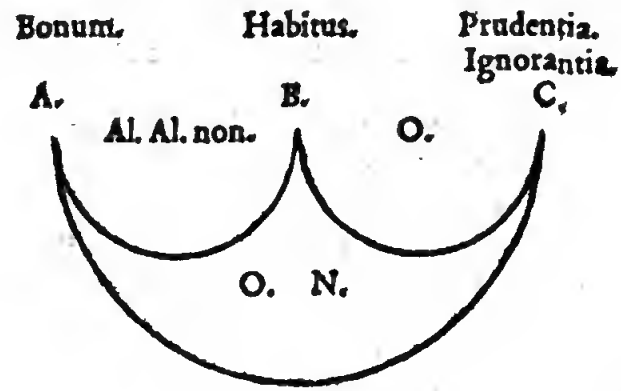

Auer. pro prudentia accipit ſcientia.

Tertia inutilis coniugatio.

Rurſus,

Rurſus,ſi B nulli inſit C: A vero alicui B inſit,aut nõ inſit,aut nõ omni inſit,neq; ſic erit ſyll's.Termini,q; omni inſit,album,equus, cygnus:q; nulli,albũ,equus,coruus. ñdem & ſi A B indefinitũ ſit. A

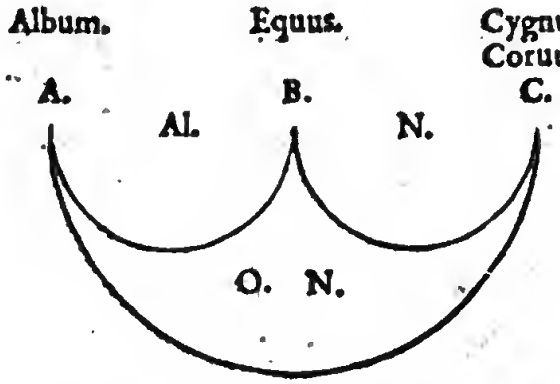

Quarta in nullis cõiugatio.

Neq; qñ quod ad maiorem extremitatem vñr fiat aut prædicatiuum aut priuatiuum:quod aũt ad minorẽ priuatiuum ſm partem,non erit ſyll's,ſiue indefinitũ,ſiue in parte accipiatur. vt ſi A omni ineſt B: B vero alicui C nõ ineſt,aut non omni ineſt: cuicũq; enim alicui nõ inſit medium,hoc & oẽ,& nullum ipſum ſequetur primum.Subñciantur enim termini,animal, homo, albũ: poſtea & de quibus nõ prædicaẽ albis homo,ſumañ cygnus,& nix:igiẽ aĩal de illo quidẽ prædicaẽ oĩ:de hoc aũt nullo:quare nõ erit ſyllo. B

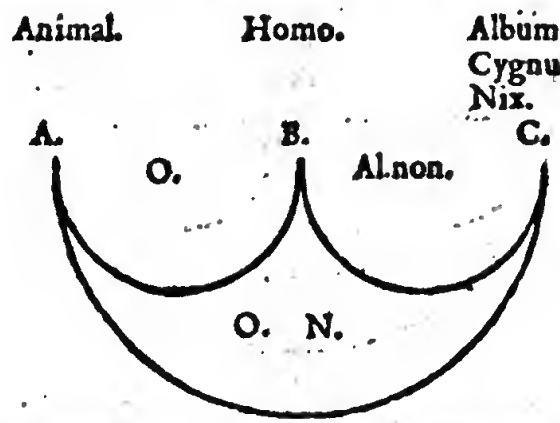

C
Quinta in nullis cõiugatio.

Rurſus A quidem nulli inſit B: B vero alicui C nõ inſit. Termini ſint,inanimatum, homo,albũ: poſtea accipiantur de quibus albis non prædicatur homo,cygnus,& nix. inanimatum nanq; de hoc quidem omni: de illo autem nullo prædicatur. Amplius, qm̃ inde terminatũ eſt, B alicui C non ineſſe: verificatur aũt & ſi nulli ineſt, & ſi non omni,q; alicui non ineſt. ſi vero tales aſſumañ termini,

vt

D vt nulli insit, nõ fit syllꝫ: hoc enim dictum est prius. Planũ itaq;, ꝙ, eo ꝙ termini sic se habeant, non erit syllꝫ: esset enim & in his. Consimiliter autem monstrabitur, & si vltr ponatur priuatiuum.

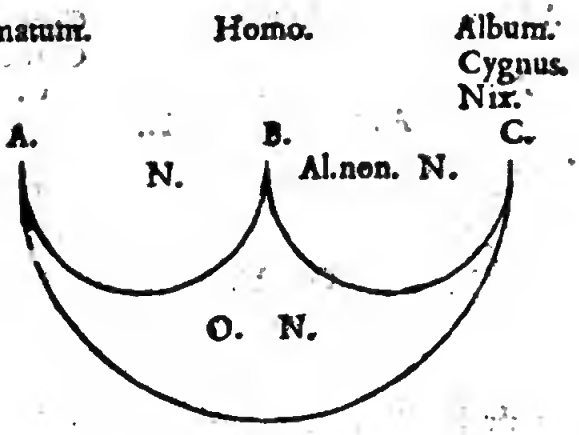

Serta inutilis coniugatio.

E

Neque autem si vtraq; interualla secũdum partem extiterint, aut prædicatiue, aut priuatiue, aut hoc prædicatiue illud priuatiue, aut indefinitum illud definitum, aut vtraque indefinita, non erit syllogismus nullo pacto. Termini communes omnium, animal, album, equus: animal, album, lapis.

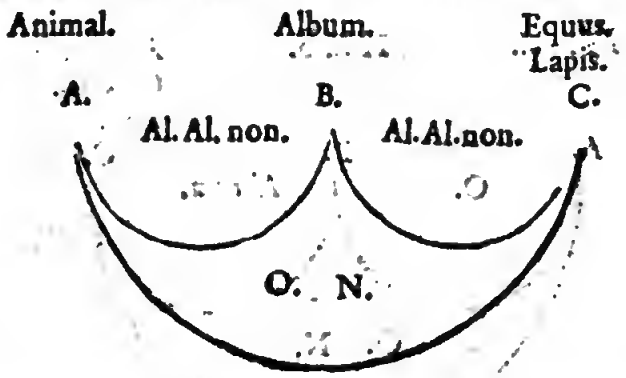

F

Sexdecim, simili, tũ particulari, tũ indefinitarũ cõiugationũ exẽplũ

Planum igitur ex dictis, quemadmodum si fuerit hac in figura secũdum partem syllogismus, ꝙ necesse est terminos sic se habere, vt diximus: aliter vero se habentibus, nullo modo fit. Manifestũ autẽ &, ꝙ syllogismi omnes in eadem perfecti sunt (omnes enim perficiuntur per ea, quæ à principio sunt accepta) quodq; problemata omnia monstrãtur per hanc figurã: nanq; & omni, & nulli, & alicui, & nõ alicui inesse. Voco autem figuram talem Primam.

Sermo

A *Sermo in tribus figuris, ex propoſitionibus Abſolutis.* Cap. 5.

SEd poſteaq̃ fuere hęc declarata, dicamus ex quo componatur ſyllogiſmus, qui antea definitus fuit, & in quo cõponatur, & quo pacto cõpoſitio ſua, & qñ componatur compoſitione, ſm quam ex ipſo ſequat aliud ab ipſo ex neceſſitate. Amplꝰ, poſt hoc oportebit de demonſtratione loqui: qñ oportet ſermonem de ſyllogiſmo prędcedere ſermonem de demonſtratione. ſyllꝰ nanq; vniuerſalior eſt demõſtratione. omnis enim demonſtratio ſyllꝰ, & nõn eſt

B omnis ſyllogiſmus demõſtratio: puta, ſi extiterit figura cõcludens, & nõ fuerint propoſitiones ſuæ veræ.

ſyllꝰ, de quo ꝗrit i lib. Prior, ; q cõpoit ſup q̃ ſtũ determinatũ.

Dicamus igitur ꝙ ſyllogiſmꝰ, de quo quærimus hoc in libro, eſt ſyllogiſmus qui componitur ſup quęſito determinato, veluti cũ dicimus: omne c A, aut nullum c A. ac manifeſtũ, cùm acceperimus aliquid proportionatũ ipſi e, & ipſi A, quę ſunt extremitates quæſiti, puta exempli gratia B, ꝙ binæ propoſitiones componuntur ex tribus terminis, ex quibus duo ſunt ſeparati inter ſe, cõmunicantes vero in termino vno. & ſi

C accipiamus aliquid cõicans duabus extremitatibus quæſiti ſm hanc diſpoſitionem, fieri poteſt, vt ſm hanc oſtendat quæſitũ, hoc eſt, ꝙ c ſit A, vel ꝙ nõ ſit A, vel non ſit in ipſo A. Exẽplũ huius dicti, c eſt B: & B eſt A: & ſequit ex hoc, vt ſit c in A, & A in c: aut dicamus c eſt B: & B nõ eſt A: igit ſequitur ꝙ c non ſit in A. Et ſubiectũ quæſiti, quod eſt c, in vna ꝓpõne vocatur extremitas minor: & prædicatũ quæſiti, quod eſt A, in altera ꝓpõne dicit extremitas maior: & terminus ipſis cõis, terminus medius: & propoſitio in qua eſt minor extremitas, nuncupat minor: & in qua eſt maior extremitas, appellatur maior. Ordo aũt medij termini inter ambas extremitates dicitur figura. Et qñ quatuor ſunt poſitiones termini cõis duabus extremitatibus, vna vt prædicet de vtrisq; extremitatibus, altera vt eiſdẽ ſubijciat, tertia vt ſit ſubiectũ in maiore, & prædicatũ in minore, quarta ecõ uerſo: conſyderabimus ſm quẽ ordinem ex iſtis verificet, vt ſint figuræ naturales ſm potentiam cogitatiuam, hoc eſt, vt ſup ipſas cadant homines nãſt, non autem ſm potentiã artificialem, qñ ſyllꝰ, quem hæc ars conat tradere, hoc eſt de quo ſolicita eſt, vt genera ipſius cõprehẽdat, & ſeparet ſpẽs concludentes in vnoquoq; genere à non concludentibꝰ, ſm perſcrutationẽ iſtam oſtendet tibi, ꝙ figuræ prædicatiuæ ſunt tres, & ꝙ quarta figura, quam poſuit Galenus nõ eſt figura naturalis, in qua medius terminus de maiori prædicatur extremo, & minori ſubijcit.

Ordo medij termini iter extremitates vocatur figura.

D

E

Quarta figura quã poſuit Gal. nõ é nãlis. Vide infra i digreſſione ꝓpria, cap. 8.

Tractatus de Prima figura.

DIcamus igitur, ſi fuerit ordinatus medius terminus ĩter duas extremitates, ita vt prædicet de minore, & ſubijciatur maiori, quemadmodum ſi dicamus, omne c B: & omne B A: planum ꝙ ordo iſte ſyllogiſticus ẽ, quodq; nobis ineſt ſm naturam. Ariſto. vero appellat ordinem iſtum figuram primam. Qñ igit omnes duæ propoſitiones, aut ſic ſe habent, ꝙ ambæ ſunt vniuerſales, aut particulares, aut indefinitæ, aut vna ipſarum vniuerſalis, & altera in parte: aut vna ipſarum vniuerſalis, & altera indefinita: aut vna ipſarũ indefinita, & altera in parte;

F

Quid maior, qd minor extremitas, & qd medius terminus.

Ex diuiſione ꝓpõũ colligunt. 36. cõiugationes ĩ prima figura

et

G & vnaquæq; harũ trium ſpecierum bifariã variat, vel vt ſit vlis maior & particularis minor, vel ecõuerſo: & conſiſt vlis non indefinita ac particularis cũ indefinita: & vnaquæq; harum nouẽ ſpecierum ita ſe habet ſm cõpoſitionẽ, aut vt ambæ ſimul affirmatiuæ ſint, aut negatiuæ ſimul, aut vna ipſarũ affirmatiua & altera negatiua, & hoc duobus modis, vno ꝙ ſit minor negatiua & maior affirmatiua, ſecundo in contrariũ huius. ex quo planũ ſi multiplicatæ fuerint illæ quatuor in has nouem, efficientur hac in figura ſex ac
H triginta coniugationes. Et Ariſt. exponit, quæ cõcludat, quæúe non cõcludat. veluti cùm dicit, qñ fuerint duæ ꝓpõnes vles affirmatiuæ: concludetur ex neceſſitate vlis affirmatiua. cuius exemplũ ex elementis, vt ſi ponamus oẽ c b: & omne b a: dico ꝙ ex hoc concludit, omne c a: & hoc ſemp ex neceſſitate. Exemplũ vero huius in materijs, quẽ admodũ ſi ponamus, omnis homo aĩal: & oẽ animal ſenſibile: ſequitur ex hoc, ꝙ oĩs homo ſenſibile. Quodq; hoc ſequat, planum ex intentione dicti de omni, quod deſcripſimus in principio huius libri. & hoc, qñ intentio
I huius quod dicimus, oẽ b a, & oẽ animal ſenſibile, quę eſt maior ꝓpõ in hac cõiugatione, nimirũ eſt, ꝙ oẽ id quod eſt b, aut diſponit per b affirmatiue, ipſum eſt a: & poſteaq̃ coniunxerimus in hunc locũ, ꝙ c diſponit per b affirmatiue, ſequitur ex neceſſitate, vt diſponat c per a. Conſiſt cùm dicim⁹, oẽ animal ſenſibile, nempe volumus, vt oẽ quod diſponitur per aĩal ſit ſenſibile: & poſteaq̃ cõiunxerimus huic, ꝙ homo diſponit vt ſit animal, planũ eſt ex hoc ſequi, vt ipſe diſponatur p ſenſibile & iſte eſt vnus ex modis cõcludentibus in hac figura. Eodem pacto cùm extiterint duæ ꝓpõnes vniuerſales, & fuerit maior negatiua, & minor affirmatiua, manifeſtũ ſiſt ex intẽtione dicti de nullo, ꝙ vlem negatiuã colligit. Exemplũ huius, vt cùm dicimus, oẽ c b: nullũ b a: ſequit ex hoc, ꝙ nullum c ſit a: qm̃ intentio eius quod dicimus, nullum b a, ſignificat ꝙ nihil, qđ affirmatiue diſponit per b, eſt a: & c diſponit affirmatiue per b: ſequitur itaq; vt non diſponat per a. Si vero fuerint ambæ propõnes vles negatiuæ ſimul, aut maior affirmatiua & minor negatiua, non erit ex hoc ſyllſs concludens, neq; vlem, neq; particularem. & hoc, qm̃ manifeſtum, ꝙ in materijs concludit aliqñ affirmatiuam verã, & aliqñ negatiuam verã.

K Secũda cõiugatio vtilis.

L Coniugationes vles inutiles.

Prima cõiugatio vtilis.

Er iterum, qm̃ non eſt in ipſo intẽtio dicti de omni. qm̃ conditio ei⁹, quod de omni dr̃, eſt, vt ſit a negatum ab omni eo, quod diſponit per b, diſpõne affirmatiua: & qm̃ c diſponit per b, diſpõne negatiua, non ſequit ex hoc, vt diſponatur per a, diſpoſitione negatiua, ſiue maior affirmatiua extiterit, ſiue negatiua. & ad hæc, qm̃ duo iſti modi cõcludũt in materijs aliqñ affirmatiuam veram, & aliqñ negatiuam verã. Hoc aũt planum, ſi poſuerim⁹ terminos duarum propoſitionũ vniuerſaliũ, quarũ maior affirmatiua & minor negatiua, animal, homo, equus: vbi aĩal ſit maior terminus, homo medius, & equus minor: & aliqñ, animal, homo, lapis. qm̃ igitur dicim⁹, nullus equus homo: omnis hõ animal, concludimus vlem affirmatiuam, hoc eſt, oẽm equum eſſe aĩal.

Cõditio dicti de oi. Vide clarius ſupra cap. 1. circa finem.

M

cùm

A cùm vero dicimus, nullus lapis hō: omnis homo aīal: concluditur vīs negatiua, hoc é, nullus lapis animal. qm igitur hæc compoſitio aliquan do concludit negatiuā, & nonnunquā concludit affirmatiuā, non ſequet ex ipſa aliud ex neceſſitate ac ſemper ſm id, quod acceptum fuit in definitione ſyllogiſmi. cùm itaq; reſita ſe habeat, non eſt ſyllogiſm⁹.

Eodem pacto ponentur termini, qui cōcludūt affirmatiuā in vtriſq; propoſitionibus vīr negatiuis, ratio nale, equus, & homo: qui vero vīem negatiuā colligūt, rationale, equus, B & aſinus. & hoc, qm̄, nullus homo equus: nullus equus rationale: & cō cluditur, omnis homo rationale. & rurſus, nullus aſinus equus: nullus equus rōnale: & concluditur, nullus equus rationale. cùm igitur hęc con iugatio aliqn̄ concludat affirmati uam, & aliqn̄ negatiuam, non erit vtiq; coniugatio ſyllogiſtica. Atq; hæc eſt ſyllogiſmorū intentio, qui ex duabus vniuerſalibus ꝓpōnibus hac in figura componuntur, hoc eſt ꝙ duo ex ipſis cōcludunt, & duo nō cōcludunt. Scitu tm̄ dignum, ꝙ is, qui ex binis negatiuis conſtruit in hac figura, nihil penitus concludit, ſeu ſyllo artificiali, ſiue etiam natu rali, qui eſt cùm dicit cogitatio ſine conſyderatione. Si vero minor in ipſo exiterit negatiua, iam exiſti matur ꝙ concludat negatiuā in par te, poſteaquam propoſitiones con uerſæ fuerint. atqui hæc ſpecies con cluſionis non eſt ex ſyllogiſmo, ſup quem cogitatio naturaliter cadit. mi mirum concluderet, ſi in quarta fi gura ſyllogiſm⁹ naturaliter cōſtrue retur: atqui quod intenditur, quem admodū diximus, eſt expoſitio ſyl logiſmorum, ſuper quos naturali- D ter cadit humana cogitatio.

*Quòd ſi in hac figura vna propo ſitionum vīs exiterit & altera in parte, & maior vīs fuerit, aut affir matiua aut negatiua, & minor parti cularis & affirmatiua, erit ex hoc ſyl logiſmus cōcludens perfectus. Exē plum huius, qm̄ ſi ponam⁹, aliquod c B: & omne B A: ſequitur vt ſit ali quod c A. Hoc aūt manifeſtum ex intentione dicti de omni. qm̄ diſpo ſitio eius quod eſt, omne B A, quē admodū plerūq; diximus, eſt, ꝙ oē quod diſponitur per B diſpōne affir matiua, ipſum eſt A: ſed ponitur ali E quod c diſponi p B: ſequitur itaq; vt particulare hoc ſit diſpoſitū p A.

Et conſiſt ſi poſuerimus aliquod c B: & nullū B eſt A: ſequit ex hoc, aliquod c non eſſe A. & hoc ēt ma nifeſtū ex intentione dicti de omni negatiui. Sīt ſequetur diſpoſitio, ſi in duobus modis iſtis loco parti cularis indefinitā poſuerimus: qm̄ indefinita ex neceſſitate eſt particu laris. neq; enim fieri poteſt, vt indefi nita particularem nō valeat: & hoc eſt, quod ex neceſſitate ipſi ſemper ineſt. Quòd ſi diſpoſitionē vniuer ſalem ſignificat, non tamen oportet F hoc ei ineſſe: & propterea poſuerūt ipſius vim, vim particularis.

Si vero vīs propoſitio fuerit mi nor, ſeu affirmatiua, ſiue negatiua, & maior non vīs, ſed indefinita vel particularis, negatiua aut affirmati ua, non erit ex hoc ſyllo. Et hoc ma nifeſtum, qm̄ in ipſis non reperitur intentio dicti de omni. & ad hęc pla num etiam ex materijs, hoc eſt, qm̄ in materijs concludit aliqn̄ affirma tiuam, & aliqn̄ negatiuam. Exem plū huius, ſi ponamus ꝙ omne c B:

Nota ſyll; ex duabus vīb⁹ nega tiuis nihil penit⁹ con cludere: ſ; ex minori negatiua tm̄, cōclu dere con clusionē artificialē, quā indire ctā vocāt.

C Hoc idem aſſerit Ari ſto. in fine figurarū de. ꝓpōni bus inexi ſtentibus. Interio hu ius libri é rōcinatio ſyllorū, ſu per quos cadit co gnitio ho minis per naturam.

* De cōiu gationib⁹ particula rib⁹ vtilib⁹

Nota de ꝓpōne n definitā.

Cōiugatio nes parti cularē. n utiles.

G & aliquod B est A, vel non est A: nõ sequit' ex hoc, vt sit c negatũ ab aliquo A, aut insit in aliquo A. & hoc, qm̃ deficit hic aliqua ex conditionibus dicti de omni vlis, qui in ipsa re periatur. quia intẽtio dicti de omni fuerat, vt A prædicaretur negatiue aut affirmatiue de oĩ eo, quod tm̃ disponit affirmatiue p B: sed A dicitur de aliquo B, nõ aũt de omni eo. Exemplum vero terminorũ, qui cõcludunt affirmatiuam verã, vbi minor fuerit vlis affirmatiua, & maior affirmatiua in patte, bonum, habitus, & scĩa. & hoc, qm̃ omnis scĩẽtia
H est habitus: & aliquis habitus est bonus: & conclusio, q̃ omnis scĩa bonum, & hoc est verum. qui vero negatiuam concludunt, sunt, bonum, habitus, & ignorãtia, quæ est secundum viam habitus, hoc est innata. & hoc, qm̃ omnis ignorãtia habit°: & aliquis habitus bonum, tm̃ nulla ignorantia bonum. & hoc etiã non concludit fm viam naturalem. Cõsimiliter si posuerimus q̃ nullum c est B: & aliquod B A, vel aliquod B non est A: non concludemus cõclusionem seruantẽ quãlitatem. & hoc quoq; manifestũ ex intẽtione dicti
I de omni, & ex materijs. Exemplum igitur terminorũ propositionum, quæ cõcludunt affirmatiuam, cùm maior extiterit affirmatiua particularis, & minor negatiua vniuersalis, album, equus, & cygnus. & hoc, qm̃ nullus cygnus est equus: & aliquis equus albus: & concluditur, omnis cygnus albũ. Termini vero, qui negatiuam veram concludant, sunt, album, equus, & coruus. & hoc, quoniam nullus coruus est equus: & aliquis equus albus: & concluditur, nullus coruus albus, quæ est negatiua vera. cùm igitur declaratũ sit, K q̃ in huiusmodi syllogismis aliqm̃ cõcluditur vniuersalis affirmatiua, nonnunquam vniuersalis negatiua, planum q̃ non concludunt negatiuam in parte, neq; affirmatiuam in parte. Et hoc, qm̃ ex parte, qua concludit vniuersalem affirmatiuã, nõ potest cõcludere vlem negatiuam, neq; particularem negatiuam semper: ex parte vero, qua cõcludit vniuersalem negatiuam, non potest cõcludere vlem affirmatiuam semp, neq; particulatem etiam affirmatiuam. atq; hi quidem non sunt syllogismi in comparatione eius, quod fm naturalem viã concludit. Eodẽ aũt pacto, si loco particularis accipiatur indefinita, qm̃ ipsarũ vis est vna. Consil'r etiã si maior propositio exiterit vlis, seu affirmatiua, seu negatiua, & minor particularis negatiua, non erit item syll's, qui secundum viam naturalem quæsitũ colligat. qm̃, cũ minori extremitati non insit medius terminus, hoc est non prædicetur de ipso affirmatiue fm conditionẽ positam in dicto de omni, fieri potest vt maior extremitas illi insit, & nulli etiam insit. Exemplũ cuius, si posuerimus, q̃ aliquod c nõ inuenitur in aliquo ex B: & oĕ B A: potest concludere q̃ A aliquando ineſt alicui c, & aliqm̃ non ineſt. Exemplum vero huius ex materijs, animal, homo, album. & hoc, quoniam aliquod album nõ est homo: & omnis homo animal, & tũc fieri non potest, quin particularis, aut secundum positionem sit, aut secundum naturam, hoc est particularis positione: si cùm dicimus, aliquod album non est homo, quæ est negatiua in parte, verum fuerit simul cũ

L

Causa inutilitatis.

M

Nota, q̃ ppõ ẽ particularis duobꝰ modis, vel secundũ naturam, vel positione.

vlis

A vniuersali negatiua, puta, nullum albū est homo, tunc syllogismus cōplicabitur ex duabus proponib⁹ vniuersalibus, quarum minor est vīs negatiua, & maior vīs affirmatiua. sed iam expoſuimus per terminos, ꝙ iſte non concludit, propterea ꝙ contraria colligit. Quòd ſi cum hoc quod dicimus, aliquod albū non eſt homo, ſimul vera non extiterit vīs negatiua, & ſit aliquod albū ex neceſſitate homo, & aliquod etiā non ſit homo: ſi inquam ita fuerit nō reperientur in hac poſitione termini, qui concludant contraria, hoc eſt affirmatiuā & negatiuā: qm̄ oportet vt ſit aliquod B A. nanq; ſi cū hoc, quod dicimus, aliquod albū non eſt hō, ſimul verū extiterit, aliquod album eſſe hominē, tunc oportet vt hæc coniugatio ſit coniugatio concludēs, hoc eſt, vt ſit ex minore affirmatiua in parte & maiore vīi: ſed iā declaratū fuit, ꝙ eſt concludēs proculdubio affirmatiuam in parte: & propterea non eſt verū, vt in conſimili materia inueniri poſſit vīs negatiua: qm̄ ipſa contradicit particulari affirmatiuæ. Atqui declaratum eſt in cōſimili materia, cùm fuerit C propoſitio particularis negatiua vera ſimul cū affirmatiua particulari, hoc eſt, vt dicimus, particularis ꝓ naturam, ꝙ cōplicatio iſta non cōcludit: qm̄ fieri poteſt, vt inueniatur in illo particulari aliquod, à quo neget homo, de quo vere prædicetur aīal: & item aliquod, de quo dicat falſo. puta, ſi poſuerimus aliquod album, quod non eſt homo, exempli gratia niuem, verum erit, cum dixerimus, nullam niuem eſſe animal. ꝙ ſi poſuerimus, exempli gratia cygnū, vere proferre poterimus, omnem cygnū eſſe animal. Hoc igitur modo manifeſtū nobis factum fuit, ꝙ hęc cōplicatio nonnunq̄ vīem affirmatiuā veram concludit, & aliqn̄ vniuerſalem negatiuā veram, quæ ſunt contraria. Nil prętera vetat, vt dicamus complicationē iſtam nō concludere, ſm ꝙ hoc in loco quærim⁹ coniugationes ſemper concludētes, non aūt ſm materiam aliquam. cętera rum ſi admiſerimus complicationē iſtā concludere affirmatiuā in parte, hoc vtiq; fiet, cū negatiua particularis, ſm naturā particularis erit, hoc eſt in materia, in qua ſimul etiā verificat affirmatiua in parte, nō autem vbi ſimul vera extiterit vīs negatiua, quā vocamus particularē poſitione. Sed quòd quærimus in materijs eſt, quod ꝓ ſe concludit, hoc eſt in omni mā. & propterea nō recenſebit coniugatio iſta inter materias concludentes: quēadmodum neque illa, quæ ex binis affirmatiuis cōcludit in figura ſecūda, licet fortaſſe cōcludat in aliqua materia, qm̄ materiæ, in quib⁹ cōcludit, ſunt apud nos ignotæ. Conſimiliter ēt declarabit ꝙ coniugatio illa nō concludet per ſe, in qua maior propoſitio negatiua fuerit vīs, & minor negatiua particularis, quēadmodum de hac quoq; declarauimus. Termini vero huius ex materijs, inanimatum, homo, album: qm̄ aliquod album non eſt homo: & nullus homo eſt inanimatum: ꝙ ſi ſub hoc aliquo acceperimus, niuē & cygnum, concludetur nobis, ꝙ nix non eſt animatum: & cygnus, quia volatile, eſt animatū. & ita inuenietur coniugatio iſta concludens duo contraria ſimul. Quòd ſi duæ propoſitiones acceptæ ī hac figura extiterint ambę par-

D

Licet cōiugatio ex vīi affirmatiua vī negatiua; & ꝑticulari negatiua vīr nō cōcludat: pōt tn̄ in aliqua determinata E mā cōcludere. ſed hmōi coniugatiōes nō cōſyderantur in hoc libro.

F

G ticulares, aut ambæ indefinitæ, aut vna indefinita & altera particularis, non erit ex his ſyllſ, ſiue ambæ fuerint affirmatiuæ, aut ambæ negatiuæ, aut altera affirmatiua & altera negatiua. Et hoc manifeſtũ ex eo, ꝙ non inuenit in ipſis intẽtio dicti de omni: qm̃ ipſum determinat binis conditionibus: vna, ꝙ maior ſit vniuerſalis, quomodocunq; ſe habeat ſm qualitatem, hoc eſt affirmatiua vel negatiua: altera, ꝙ minor ſit affirmatiua, quomodocũq; ſe habuerit ſm quantitatem, hoc eſt vniuerſalis aut particularis. Iam aũt declaratum eſt ex terminis, ꝙ nõ concludit: qm̃ contraria concluduntur in omnibus iſtis cõplicationibus. Termini vero cões ad vniuerſalẽ affirmatiuam concludendam, animal, albũ, homo: hoc eſt, vt ſit animal maior extremitas, albũ medius, homo minor. & hoc, qm̃ inuenies terminos iſtos ad oẽs coniugationes illas, vt concludant affirmatiuam. nanq; aliquis homo album, & aliquod album animal: & aliquis homo non eſt album, & aliquod album nõ eſt animal: & ex omnibus iſtis ſequit, ꝙ omnis homo aĩal. Termini vero cões ijs, quæ concludunt vniuerſalẽ negatiuam, animal, album, lapis: animal maior, album medius, lapis minor. Iam itaq; expoſuimus, quæ cõcludant in hac figura, quæue non: quodq; ex ipſis quatuor tm̃ concludunt, & quæ ex duabus conſtruitur vniuerſalib⁹ affirmatiuis, & quæ ex vn̄i affirmatiua maiore & particulari affirmatiua minore, & quæ ex vniuerſali negatiua maiore & particulari affirmatiua minore, & quæ ex vniuerſali negatiua maiore & vn̄i affirmatiua minore: quodq; conclu-

Duæ cõditiones ad dictum de oĩ requiruntur.

H

I

dit omnes enunciationum ſpecies, hoc eſt vlem affirmatiuam, particularem affirmatiuam, vlem negatiuam, & particularem negatiuam: quodq; ſyllogiſmi concludentes in hac figura ſunt pfecti, & ob hoc vocata fuit figura prima. Quod vero priores excogitarunt, ꝙ tres modi figuræ iſtius binas concluſiones colligũt, hoc eſt modus cõcludens vlem negatiuam, concludit ẽt conuertentem, & concludens particularẽ affirmatiuam conſiſt, & concludens itẽ vlem affirmatiuam, ꝙ videlicet iſti etiã conuertentes ſuos concludunt, hoc eſt affirmatiuã in parte: hoc (inquã) illi aſſerunt, quia intentionem ignorãt Ariſtotelicam. Ariſtoteles nanq; hoc in loco intendit cõnumerare concluſionũ ſpecies, quæ p ſe & primo in ſyllogiſmis inueniũtur naturalibus: non aũt qui ſunt ſecundũ intentionem ſecũdam, & non ſecundum curſum ſyllogiſmi.

Quare appellat prima figura Nota d tri b⁹ cõiugationibus alijs in prima figura, q cõcludũt cõuertẽtes, quare nõ meminit Ariſto.

K

L

Secunda Figura ex propoſitionibus Inexiſtentibus. Cap. 6.

QVando vero idem huic quidem omni, illi autẽ nulli inſit: aut vtriq; omni, aut nulli, figurã quidem talem voco Secundam. Mediũ vero in ipſa dr̃, quod de vtriſq; prædicatur: extrema aũt, de quibus dicitur hoc. maius vero extremũ, quod ad mediũ iacet: minus aũt, quod longius à medio. ponitur aũt mediũ quidẽ extra extrema, ſed poſitione primum. Perfectus quidem in hac figura nullo pacto eſt ſyllogiſmus: poteſt aũt eſſe, & vlr, & non vniuerſaliter terminis exiſtẽtibus.

M

Vlr

Vniuerſaliter quidem exiſtẽtibus terminis erit ſyllogiſmus.quando medium huic quidem omni,illi vero nulli inſit:& ſi ad vtrumuis fuerit priuatiuum:aliter vero minime. Prædicetur M de N quidem nullo:de X autem omni:quoniam itaq; conuertitur priuatiuum,nulli M inerit N: M vero omni X ſuppoſitũ eſt: quare N nulli X.hoc enim monſtratum eſt prius. A

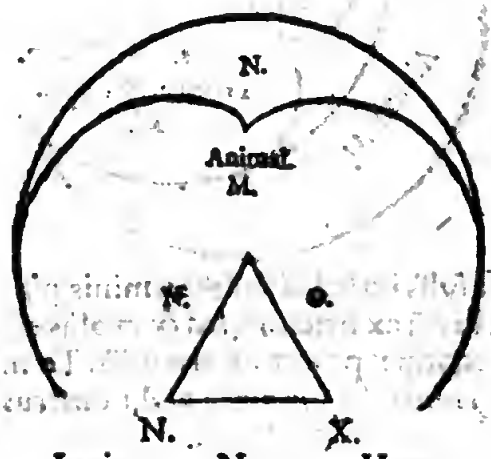

B Prima vtilis cõiugatiõ, maioris conuerſione indigens,vt ad primã reducat figuram.

Rurſus ſi M N quidem omni: X vero nulli: & X N nulli inerit. Si enim M nulli X,& X nulli M:M autẽ omni N inerat: X vero nulli inerat N:facta nanq; rurſus eſt prima figura.quoniam vero cõuertitur priuatiuum,& N nulli inerit X:quare idem erit ſyllogiſmus.

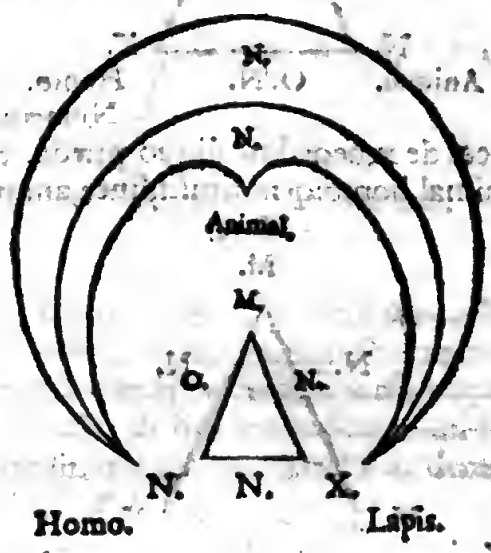

C Secũda vtilis cõiugatio, minoris & concluſiõis cõuerſiõe indigẽs,& p̃miſſarum tranſpoſitione.

Eſt autem ipſa monſtrare & ad impoſſibile deducentes.

D

Animal.

M.

N. O.

O. N.

N X

Lapis. N.Homo.
Homo.N.Lapis.
Al.

Al.non.Al.

Deductio ad impoſe in vtriſq; cõiugationibus.

E

Quòd itaq; ſit ſyllſ ita ſe habẽtib⁹ terminis, planũ. verũ nõ ꝓſect⁹: nõ. n. ſolũ ex his, q̃ ex prĩcipio, ſed & ex alĩs efficit neceſſariũ. Si aũt M de oĩ N, atq; X p̃dicet, nõ erit ſyllſ. Termini q̃ inſit, ſubſtantia, aĩal, hõ: q̃ non inſit, ſubſtãtia, aĩal, numerus: mediũ, ſuba.

Subſtantia.

M.

O. O.

N. X.

Animal. O.N. Homo.
Numerus.

Prima inutilis coniugatio. Loco nũeri Auer. vitur lapis.

I

Et quando neq; de X, neq; de N aliquo prædicetur M. Termini q̃ inſit, linea, animal, homo: q̃ non inſit, linea, animal, lapis.

Linea.

M.

N. N.

N. X.

Animal. O. N. Homo.
Lapis.

Secũda inutilis coniugatio.

Mani-

Manifeſtum itaq; ſi ſit ſyllogiſmus, vniuerſaliter terminis exiſtentibus, neceſſe terminos ita ſe habere, vt diximus in principio: aliter enim ſe habentibus, non efficitur neceſſarium. A

Quando autem medium ad alterum vniuerſaliter ſit, quando quidem ad maius ſit vniuerſale, aut prædicatiue aut priuatiue, ad minus vero & ſecundum partem & oppoſite (dico autem oppoſite, ſi vniuerſale priuatiuum, quod in parte affirmatiuum: ſi vero vniuerſale prædicatiuum, quod in parte priuatiuum) neceſſariũ eſt, ſyllogiſmum fieri priuatiuum ſecundum partem. Si nanq; M ineſt N quidem nulli: X vero alicui: neceſſe eſt N ipſi X non ineſſe. Quoniam enim conuertitur priuatiuum, nulli M inerit N: M vero ſuppoſitum eſt X alicui non ineſſe: quare N alicui X non inerit. efficitur nanq; ſyllogiſmus per primam figuram. B

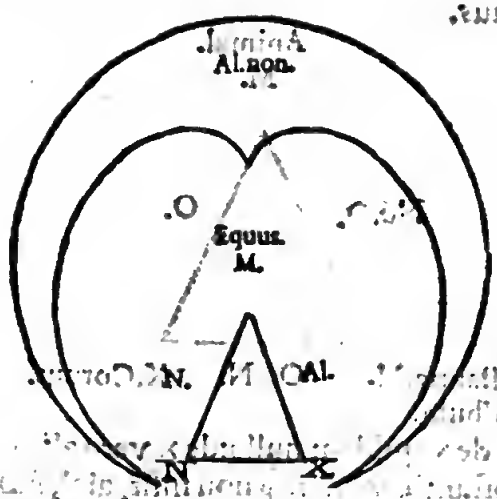

Tertia vtilis coniugatio, maioris cornerihõe indigens. C

Rurſus ſi M N quidem omni: X vero alicui M non inſit: neceſſe eſt N X alicui non ineſſe. Si enim omni ineſt: prædicetur autem & M de omni N: neceſſarium eſt M omni X ineſſe: ſuppoſitum vero fuerat alicui non ineſſe. Et ſi M N quidem omni ineſt: X vero non omni: erit ſyllogiſmus quòd non omni X N. demonſtratio autem eadem,

D

Quarta vtilis cõiugatio, q̃ p impoſſe tãtum deducitur.

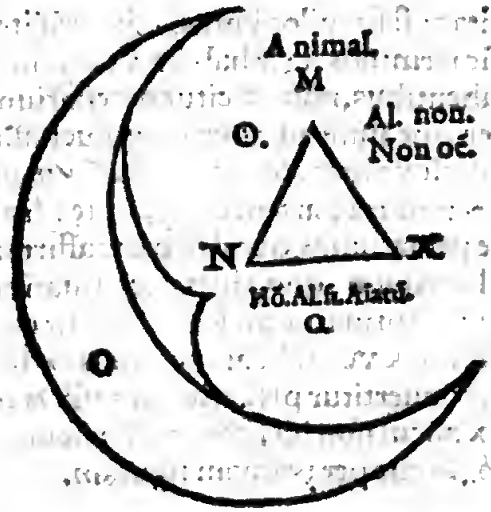

E Si vero de x quidem omni: de N vero non omni prædicetur M: non erit ſyllogiſmus. Termini, * animal, ſubſtantia, coruus: † animal, album, coruus.

* Al. e. ad q̃ inſit.
† q̃ non inſit.

Tertia inutilis coniugatio.

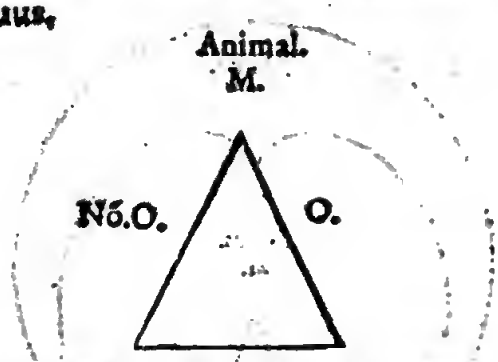

Z Neq̃ quando de x quidem nullo: de N vero aliquo. Termini q̃ inſit, animal, ſubſtantia, vnitas: q̃ non inſit, aĩal, ſubſtãtia, ſciẽtia.

Quarta inutilis cõiugatio.

Alexan. & Auer. pro vnitate accipiunt lapis.

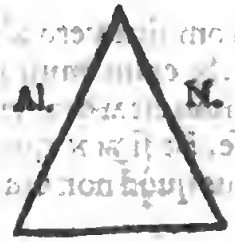

Oñ

Quando itaq; oppoſitum ſit vniuerſali quod eſt ſm partem, dictum eſt, quando erit, & quando non erit ſyllogiſmus. Quando vero propoſitiones eiuſdem ſint figurę, quemadmodũ vtraq; priuatiuę aut affirmatiuæ, nullo pacto erit ſyllſus. Sint enim primum priuatiuæ, & vſq; adiaceat maiori extremo, vt M N quidem nulli: x vero alicui non inſit: contingit vtiq; N & oſ, & nulli eorum quæ ſunt x, ineſſe. Termini q̃ nulli inſit, aïal, nix, nigrum.

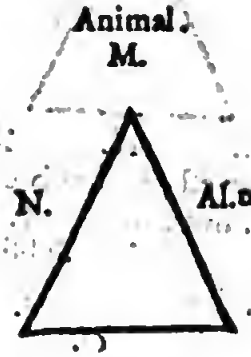

B Quinta ſub. lis cõiugatio.

Nix.N. N. X.Nigrum.

Quòd vero omni inſit, nõ eſt capere: ſi M x alicui quidẽ ineſt: alicui autem non. Si.n. N omni x: M vero nulli N: M nulli x inerit: ſed ſuppoſitum fuerat alicui ineſſe. ſic itaq; non contingit terminos capere. Ex indefinitó autem monſtrandum. qm̃ enim verificatur q̃ M alicui x nõ inſit, & ſi nulli inſit: cùm vero nulli inerit, non erat ſyllogiſmus: manifeſtum, q̃ neque nunc.

C Oſtio p. poſ. q̃ nõ cõcludat de oſ, niſi ex indefinito, i. particulari ex põne, ſi natura.

Rurſus

D Rurſus ſint prędicatiuæ, & vlę ponatur conſimiliter, vt M N quidem omni: X vero alicui inſit: cõtingit vtique N, & omni & nulli ineſſe X. Termini q̃ nulli inſit, album, cygnus, lapis.

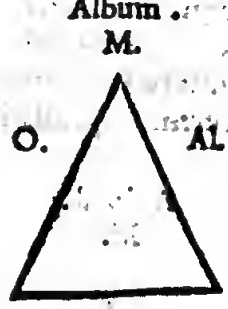

Sexta inutilis coniugatio.

Cygnus. N. N. X. Lapis.

H Quòd vero omni non eſt capere ob eandem cauſam, quam prius: ſed ex indefinito monſtrandum.

Oñſio p̃ſ. poſe q̃ nõ cõcludat de oi, niſi ex idefinito, vt in ſuperiori.

I Si vero vlę ad minus eſt extremum: & M X quidem nulli: N vero alicui non ineſt: contingit N, & omni & nulli ineſſe X. Termini q̃ inſit, album, animal, coruus: q̃ nõ inſit, albũ, lapis, coruꝰ.

Sexta inutilis coniugatio.

Animal. N. O. N. X. Coruus.
Lapis.

Si

Si autem prędicatiuæ ſint propoſitiones, termini ꝙ non inſit, album, animal, nix: ꝙ vero inſit, album, animal, cygnus. A

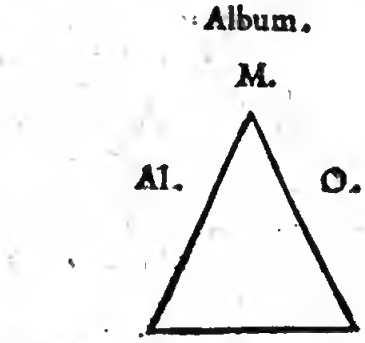

Septima inutilis eō ſugano.

B

Manifeſtum itaq; qñ eiuſdem figurę ſint propoſitiones, & hęc quidē vłr, illa vero in parte, ꝙ nullo modo efficitur ſyllogiſmus.

Verum neq; ſi alicui vtriq; inſit, aut non inſit: aut huic quidē, illi vero non: aut neutri omni: aut, indefinite. Termini omniū communes album, animal, homo: album, animal, inanimatum.

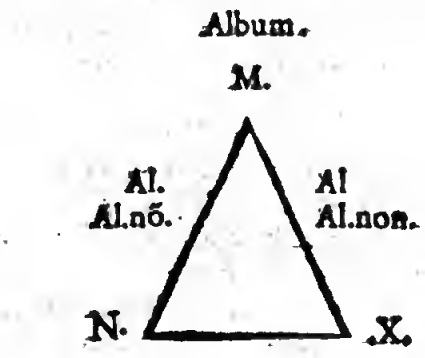

Sexdecim futiliū cōiugationū exemplū.

C

Manifeſtum itaque ex dictis, ꝙ & ſi ita ſe habeant termini ad ſeinuicem, quemadmodum dictum eſt, ex neceſſitate fit ſyllogiſmus: & ſi ſyllogiſmus ſit, neceſſe eſt terminos ita ſe habere. Planum autem, ꝙ & omnes, qui in hac figura, ſyllogiſmi imperfecti ſunt (omnes enim perficiuntur aſſumptis quibuſdam, quæ vel inſunt terminis ex neceſſitate, aut ponuntur, vt ſuppoſitiones, vt quando per impoſſibile monſtremus) & quòd non ſit affirmatiuus ſyllogiſmus per hanc figuram, ſed omnes priuatiui, & qui vniuerſaliter & qui ſecundum partem.

G *Tractatus de Secunda figura, ex propoſitionibs Abſolutis. Cap. 6.*

CVm vero terminus medius p̄dicatur de duabus extremitatibus, hoc eſt de ſubiecto quæſiti ac p̄dicato eiuſdem: & hoc, ſiue de ipſis affirmatiue prædicetur, vel negatiue: aut de vno affirmatiue, & de alio negatiue: ſiue ſubiectū in ambabus vſr ſit, ſiue in parte: vel in vna ipſarum vſr, in altera in parte, aut indefinite. planū ꝙ talis complicatio eſt complicatio ſyllſi: qđq, cogitatio humana ſuper ipſam naturaliter cadit: non aūt ſm viā artificialem. Exemplum huius: qm̄ diceret
H fortaſſe aliquis, hic abortiuus non eſt aīal: & ſi aliquis interrogaret, quare? rn̄deret, qm̄ aīalis vox ē vehemens: & manifeſtū, ꝙ ex hoc ſermone excerpi pōt p̄poſitio minor, q̄ iam eſt euidēs, huius videlicet nati vocē non eſſe vehementem. vox igitur vehemens medius eſt terminus, qui de binis p̄dicatur extremitatibus. Talis aūt cōplicatio vocatur figura Secunda. Terminus vero, q̄ de ipſis p̄redicat', medius nuncupatur, & ſubiectum quæſiti minor, & eiuſdē p̄redicatū maior. Ac propoſi
I tio, cuius ſubiectum, eſt ſubiectum quæſiti, p̄poſitio minor: cuius autē ſubiectū eſt p̄dicatū quæſiti. propoſitio maior. Ponemus itaq; primū in ſermone minorem extremitatē: poſtea ſequet' medius: deinde ſequetur maior, vt diſtinguat' maior à minori: qm̄ non diſtinguunt' in hac figura, niſi vt ad q̄ſitū referunt'. In hac igit' figura nō inuenit' ſyllſus perfectus: inueniunt' autem ſyllſi cōcludentes, cū fuerint propōnes vſes, & nō vſes. Si itaq; ſint vſes, ſyllſus erit, cū medius p̄dicat' de vna extremitatū oī affirmatiue, vtra ex K rum fuerit: & de altera p̄dicet' negatiue. ꝙ ſi de ipſis p̄dicetur affirmatiue, non erit ſyllogiſmus cōcludens.

Ponamus ergo primū duas propōnes vſes, vnam negatiuā & alteram affirmatiuam: ſitq; maior negatiua & minor affirmatiua: dico igit' ꝙ concludit negatiuam vſem. Exemplū huius: oē C B: & nullū A B: dico ꝙ ſequitur ex hoc: nullū C A. ſi. n. conuertamus negatiuā vſem dicentē, nullum A B: & dicamus, nullū B A: cū iam ſupra poſuerimus, omne C B: concludemus in ſecundo mō primę figurę ſm ꝙ de- L clarauimus, ꝙ nullū C eſt A. Conſimiliter ſi poſuerimus ēt minorem negatiuā, & maiorē affirmatiuā, dico ꝙ complicatio iſta quoq; cōcludit vſem negatiuā. Exēplū huius ſi dicamus nullum C B: & oē A B: concludet' nullū C A. qđ monſtratur, ſi conuertamus propōnē negatiuā, & hat, nullū B C: cū iam poſitū fuerit oē A eſſe B: ergo nobis cōcludit' in mō ſecundo figurę primæ ꝙ nullū A eſt C. ꝙ ſi iterū cōuertam' cōcluſionē iſtā, erit nobis, nullum C A. ſed hāc cōcluſionē p ſe cōclude M bat ſyllogiſmus prim' figurę iſtius.

Cūm vero extiterunt binæ propoſitiones vſes affirmatiuę aut negatiuę ſimul, non facient ſyllſm cōcludentē, puta, ſi poſuerimus oē C B: & oē A B: dico ꝙ non ſequitur ex hoc, vt ſit oē C A, neq; aliqđ C A. Hoc aūt planū ex materijs, q̄ contraria colligunt. Exēplū terminorū cōcludentiū affirmatiuā ex materijs, hō ſubſtātia, & animal: vt accipiam' ſubſtātiā terminū mediū. & hoc, qm̄ oīs hō ſubſtantia: & oē aīal ſubſtantia: & cōcluditur in materia,

Figura ſecunda eſt nālis.

Primꝰ modus vſus vtilis.

Secꝰ modus vſus vtilis.

Modi vſus inutiles.

Nota ſi diſtingui extremitates maiorē & minorē, niſi penes q̄ſitū i figura ſecūda.

A teria, ꝙ omnis hō animal. Exemplum vero ex materijs terminorū concludentiū negatiuā, lapis ſubſtantia: & aīal. & hoc, qm̄ oīs lapis ſubſtantia: & oē aīal ſubſtantia: & cōcluditur in materia, nullus lapis animal. Et ſimiliter cū poſuerim⁹, nullum c B, & nullū A B: nanq; & complicatio ēt iſta in materijs contra ſimul concludit. Exemplū terminorū concludentiū affirmatiuā, homo, linea, & aīal. & hoc, qm̄ nullus hō eſt linea: & nullum animal eſt linea: & cōcluditur, oīs hō animal. Exemplū vero terminorū cō-
B cludētium vſem negatiuam, lapis, linea, animal. nullus. n. lapis linea: & nullū animal linea: & concludit nullus lapis animal. Inueniunt ergo duæ complicationes iſtę aliquādo concludentes affirmatiuam, & aliqm̄ negatiuam: nō igitur eſt ſyllogiſmus. Iam itaq; declaratum eſt ex hoc tractatu, cum fuerint duę ꝓpoſitiones vſes, quando erit, & qm̄ non erit ſyllſus in hac figura, ꝙq; ſyllſi concludentes in hac figura nō ſunt perfecti: qm̄ iā expoſuimus ꝙ
C ꝑ aliud concludunt, non aūt per ſe.

Sylſi ꝑtī culares. Si vero vna duarum propoſitionum in hac figura vſis extiterit, & altera particularis: ſi maior vniuerſalis fuerit, & minor particularis, & vna ab altera diuerſa extiterit ī qualitate: hoc eſt, ſi vna fuerit negatiua, & altera affirmatiua: erunt ex hoc ſyllſi concludentes. Sit itaq; primū maior vſis negatiua, & minor affirmatiua in parte, puta, aliquod Prīa cōiugatio particularis vtilis. c B: nullum A B: dico ꝙ ex neceſſitate aliquod c non eſt A. qm̄ conuertitur, nullum B A: & iam fuit poſitum, aliquod c eſſe B: & nullum B eſt A: reuertitur itaq; ad figuram primam: ſed iam declarauimus ꝙ in hac figura ſequitur, aliquod c non eſſe A. Similiter ēt ſi D Secūda cōiugatio particularis vtilis. fuerit maior propoſitio vſis affirmatiua, & minor particularis negatiua: puta, aliud c non eſt B: & omne A B: dico ꝙ ſequitur ex hoc negatiua in parte, aliquod videlicet c non eſſe A. Quod monſtratur. ſi. n. non fuerit verum, quod dicimus. aliquod c non eſt A, erit ſuum contradictorium verum, ꝙ omne c eſt A: cum quo coniungemus propoſitionem ſecundam, quam poſuimus, omne A B: & ſequitur ex hoc in figura prima, omne c eſſe B: ſed E iam poſuimus aliquod c non eſſe B: quod fieri non poteſt & non cohæret. ſed quod ex falſo ſequitur eſt falſum: & falſum eſt, quod ſequitur ex eo, qđ diximus, omne c eſſe A: falſum igitur etiam erit, omne c eſſe A: ergo contradictoriū ſuū verum, quod eſt aliquod c nō eſſe A. & hoc é, qđ volebam⁹ declarare.

Cùm vero extiterit in hac figura propoſitio maior particularis & minor vniuerſalis: & vna ipſarum diuerſa in qualitate fuerit à ſecunda, non erit ſyllſus ex hoc. Sit ergo primum maior particularis negatiua, & minor vniuerſalis affirmatiua: puta, omne c B: & aliquod A non eſt B. hoc autem declaratur: quoniam reperiuntur contraria ſimul concludi in materijs diuerſis. Termini igitur concludentes affirmatiuam ſunt, coruus, animal, ſubſtantia: coruus minor, animal medium, & ſubſtantia maior: quoniam omnis coruus animal: & aliqua ſubſtantia non eſt animal: & concluditur, omnis coruus ſubſtantia, quæ eſt affirmatiua vera.

Sylſi ñ cōcludentes particulares ſi ꝓpōnę ſint differētes ſecūdū qualitatem.
F

Termini

G Termini vero concludentes negatiuam ſunt, coruus, animal, album: nanq; omnis coruus aīal: & aliqd̄ album non eſt animal: & concluditur, nullus coruus eſt album. & hoc eſt verum. Couſimiliter ēt nō erit ſyllogiſmus, ſi maior affirmatiua extiterit in parte, & minor vlis negatiua. Exemplum huius ex elemētis: nullum c B: aliquod A B. Termini vero concludentes affirmatiuā in hac complicatione ſunt, lapis, animal, ſubſtantia: & lapis eſt minor, animal medium. & hoc, quoniam nullus lapis eſt animal: & aliqua ſubſtantia animal: & concluditur, omnis lapis ſubſtantia. Termini autem concludentes negatiuam, ſcīa, animal, ſubſtantia: & ſcīa minor ſm ordinem noſtrum, & animal medius. & hoc, quoniam ſcientia non eſt animal: & aliqua ſubſtātia animal: concluſio, ſcientia non eſt ſubſtantia. Iam itaq; declaratū eſt, cùm fuerit propoſitio vniuerſalis in hac figura diuerſa à particulari ſm qualitatem, quando erit, & qñ non erit ſyll'us. Si vero extiterint vniuerſalis & particularis aut indefinita conſentiētes in qualitate, hoc eſt, aut ſimul negatiuæ, aut affirmatiuæ ſimul: non erit omnino ſyllogiſmus. Sint ergo primum negatiuæ, & ſit maior propoſitio vniuerſalis, & minor particularis: puta, nō omne c eſt B: & nullum A B. Hoc autem oſtenditur, qñ non omne c B non eſt determinatum: cñ hac enim vera eſt vniuerſalis negatiua, & affirmatiua iterū in parte. Quòd ſi cùm ipſa vlis negatiua extiterit vera, non erit ſyll'us concludens ſecūdū ꝙ declaratum fuit: cùm inueniunt termini cōcludentes vlem affirmatiuam. Qñ autem cum ipſa vera ſimul fuerit affirmatiua particularis, non inueniuntur termini concludentes vlem affirmatiuam. quoniam, ſi inuenirentur termini concludentes, ꝙ omne c ſit A: cùm poſuerimus, nullum A B, ſequetur vtiq;, nullum c eſſe B, & erit particularis negatiua, negatiua ſm poſitionem, non ſm naturam: ſed iam poſuimus ipſam negatiuam ſm naturam: hoc eſt vt ſimul cum ipſa verum foret, aliquod c eſſe B. hoc autem fieri nequit, & nō cohæret. Atqui declaratum eſt complicationē iſtam non cōcludere, qm̄ negatiua particularis nō ē determinata: hoc eſt, qm̄ aliqñ eſt particularis ſm naturā, & aliqñ ſm poſitionem. & ſi ita eſt, aliquando cōcludet & aliqñ non concludet. ſed qd̄ aliqñ concludit & aliquando non concludit, nō connumerarur inter ſyllogiſmos: qm̄ ſyll'us cōcludit vnicam concluſionem ex neceſſitate. Operæpretium autem eſſet, vt afferentes ad hoc expoſitionem præcedentēita, vt ſimiliter faceremus, quemadmodum fecimus in figura prima, accipientes videlicet ſub illo aliquo quippiam, de quo verificaret prędicatum quęſiti, atq; iterum aliud aliquod, de quo falſo diceretur. puta in exemplo, ſi dicamus aliqd̄ albū non eſt animal: & nullus lapis eſt animal: deinde accipiamus ſub aliquo albo quippiam, de quo falſo dicatur lapis: puta, pannum album: atq; aliud iterum de quo vere proferatur lapis: puta, ſapphirum. Cæterum expoſitio iſta idem valet, qd̄ tranſductio ad vniuerſalem negatiuam minorem: & propterea manifeſtum ex eo, quid exiſtimauerit

Qm̄ negatiua prior particularis nō ē determinata, iccirco hęc coniugatio qm̄q; concludit qm̄que ñ, ob idq; inutilis iudicanda.

Coniugationes particulares inutiles, vbi propōnes ſint idifferētes ſecūdū qualitatem.

hic

A hic Aristo. Sint rursus affirmatiuę, & sit maior vniuersalis, & minor in parte: puta, aliquod c B: & omne A B: consimiliter nō erit ex hoc syllogismus. & hoc cū simul cū affirmatiua particulari vera fuerit vniuersalis affirmatiua. hæc. n. nunquā concludit secūdum ꝙ declaratum fuit: & inueniuntur termini cōcludentes affirmatiuam & negatiuam. quōd si cum ipsa vera extiterit negatiua in parte, non inuenies terminos, quibus concludas vllem affirmatiuam, ob causam quam diximus: quando ambę erant negati-
B uæ. Atqui planum ꝙ non concludit, cùm eo modo sm se declaratū fuerit, quo & aliud expositum est. Si vero negatiuæ simul fuerint, & minor propositio vniuersalis extiterit, maior vero particularis, veluti, nullum c B: aliquod A non est B: non erit ex hoc syllogismus. Termini concludentes affirmatiuā vniuersalem, coruus, album, animal: coruus minor, album medius, & animal maior. concludentes vero negatiuam, coruus, album, lapis: coruus minor, album medius, & lapis maior. Et consimiliter non
C erit syllogismus, cùm fuerint simul affirmatiuæ, & minor extiterit vniuersalis, & maior in parte: qm̄ hęc concludit contraria. Exemplū terminorum concludentium affirmatiuam, cygnus, album, animal: cygnus minor, album medius & animal maior. & hoc, quoniam omnis cygnus album: & aliquod animal album: & conclusio, omnis cygnus animal. qui vero concludunt vniuersalem negatiuam, nix, albū, animal. & hoc, qm̄ omnis nix album: & aliquod animal album: & conclusio, nulla nix aīal. Iam itaq; declaratum est, cum fuerint binæ propōnes similes in qualitate & diuersæ in quantitate, ꝙ nō erit syll's in figura hac Et, si ambę extitetint particulares aut indefinitæ, aut vna ipsarum particularis & altera indefinita, nō erit ét ex ipsis syll'us: siue fuerint affirmatiuę simul, siue negatiuę simul: aut vna ipsarū affirmatiua & altera negatiua: qm̄ oēs concludunt in materijs diuersis, ali qū affirmatiuam, & aliqū negatiuam. Termini cōes concludentes in oībus affirmatiuam, homo, album, aīal: hō minor, album medius, & aīal maior. nec te latet cōplicatio ipsorum: & oēs concludunt, oīs hō est animal. Termini vero concludentes negatiuam, inanimatum, albū, animal: inanimatū minor, albū medius, animal maior: & oēs cō cludunt ꝙ inanimatū non est animal. Iam igitur ex hoc manifestū est, cū fuerit hac in figura syll's concludens, ꝙ necessariū est, vt propōnes se habeāt, quemadmodū dispositum: hoc est vt maior sit vlis & minor diuersa ab ipsa in qualitate: quodq; cū extiterint propositiones sm hanc dispositionē, necessariū ē, vt sit syll'us in hac figura. Et cū hoc simul manifestum, ꝙ omnis syll'us, q est in hac figura, est imperfectus: qm̄ iam declarauimus, ꝙ est syll'us per additionem rerum aliarū, quæ vel sunt dispositiones consequētes propōnes suas ex necessitate, dum conuertuntur & reducuntur ad figuram primam: vel etiā fit declaratio per impossibile. Et manifestum etiam ꝙ hac in figura nō est conclusio affirmatiua, sed aut negatiua vlis, aut negatiua in parte,

Collectio oīum, quę propria sūt Secūdæ figuræ.

SIn autem eidē, hoc quidē omni, illud vero nulli inſit: aut ambo oī, aut nulli, figurā talem voco Tertiā. Sed medium in ipſa dico, de quo ambo prędicamus: extrema vero, q̄ prędicantur: maius, quod à medio longius: minus aūt, qđ proximius. ponit vero medium extra quidē extrema, poſitione aūt vltimum. Perfectus itaq; neq; in hac figura ſyllus efficitur: poterit aūt, cū & vltr, & non vltr termini ad mediū extiterint. Vltr igitur terminis exiſtentibus, cū & P, & R omni inſit s, erit ſyllus, q̄ alicui eorum q̄ ſunt R, P inerit ex neceſsitate. Q̄m. n. conuertit̄ p̄dicatiuū, inerit s alicui eorū, quę ſunt R. quāobrem q̄m P oī s: s vero alicui

H R: neceſſe ē P alicui R ineſſe. ꝙ primā nanq; figurā ſyllus efficitur.

Animal. Subſtantia.

Pria vtilis cōiugatio, minoris cōuerſiōe Idigens, vt ad primā reducat̄ figuram. Auerr. vtilis. A B C. ꝑ mediū.

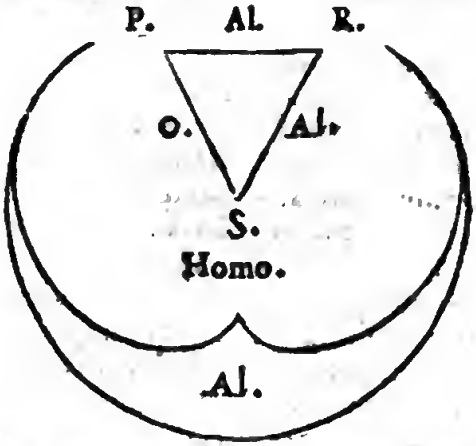

I Poſſumus aūt & per impoſsibile, & exponendo, demōnē facere. Si ambo. n. omni inſunt s, ſi quid eorum quæ ſunt s, accipiatur, vt N: huic & P, & R inerunt: quare alicui R inerit P.

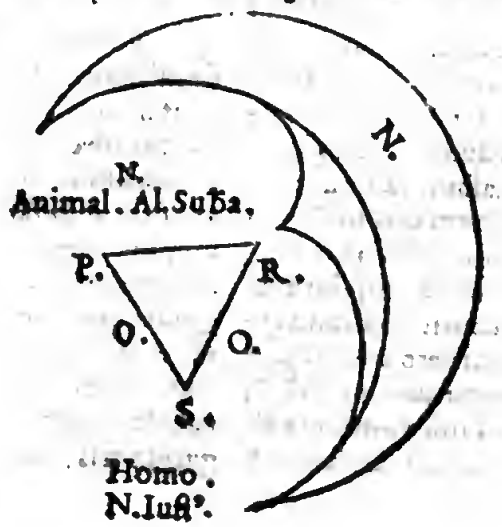

Demſtatio eiuſdem ꝑ impoſſ.

Oñſio per expōnem.

Et ſi R omni s: ipſum vero P nulli inſit: erit ſyllogiſmus, cp P ali A
cui eorum quę ſunt R, non inerit ex neceſſitate. erit enim idē mo-
dus demonſtrationis, conuerſa, R S, propoſitione.

Irrationale. Animal.

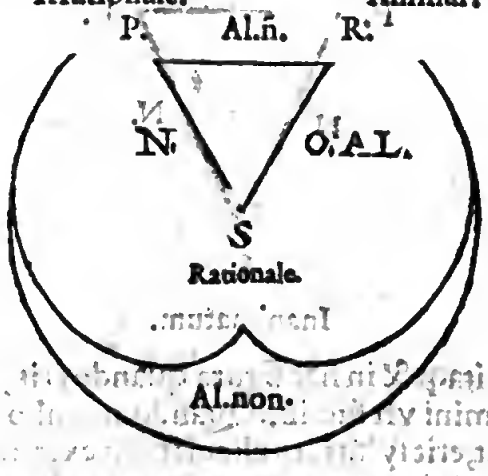

Scda vtilis cõiugatio, minoris cõuerſiõe indigens.

B

Monſtrari vero poſſet & per impoſſe, quemadmodū in priori,

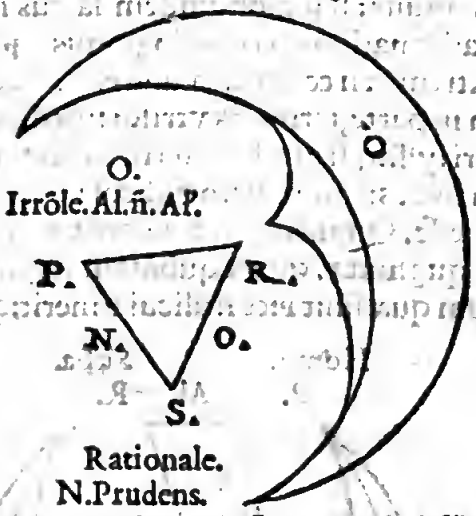

Demſtatio eiuſdē per impoſſe.

C

Oñſio per expõnem.

Si vero R nulli s: P vero omni inſit s: nõ erit ſyllſus. Termini cp inſit, animal, equus, homo: cp non inſit, animal, inanimatum, hõ.

Animal. O. N. Equus. Inanimatum.

Pria vtilis cõiugatio.

Log. cũ cõ. Auer. C

D Neq; qñ ambo de nullo s dicantur, erit ſyllis. Termini ꝙ inſit, aïal, equus inanimatum: ꝙ non inſit, hō, equus, inanimatum.

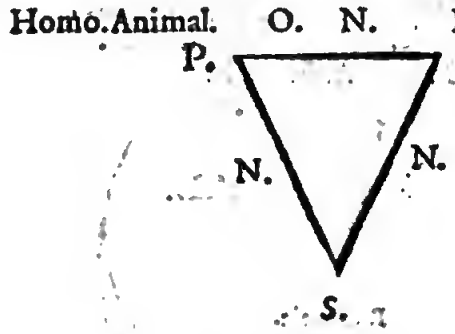

Scda inutilis coniugatio.

E Manifeſtum itaq; & in hac figura quando erit, & qñ non erit ſyllus, cùm termini vlr fuerint. Quando.n. ambo termini prædicatiui poſiti ſint, erit ſylſus, ꝙ alicui inerit extremum extremo: qñ autem priuatiui, non erit. Quando autem hic priuatiuus ſit, ille vero affirmatiuus: ſi maior quidem factus fuerit priuatiuus, alter autem affirmatiuus, erit ſyllogiſmus, ꝙ alicui non inerit extremum extremo: ſi econuerſo, non erit. Sed, ſi hic quidē vlr ſit, ille autem in parte, terminis vtriſq; prædicatiuis exiſtētibus, neceſſe eſt fieri ſyllm, ſi uterlibet terminorum vniuerſaliter ſit. Si enim R omni ineſt s: ipſum vero P alicui: neceſſe eſt P alicui eorū quæ ſunt R ineſſe. Quoniam.n. conuertitur affirmatiua, inerit s alicui eorum quę ſunt P. quare quoniam R quidem omni s: s vero alicui eorum quæ ſunt P: et R alicui P inerit: quare et P alicui R.

F

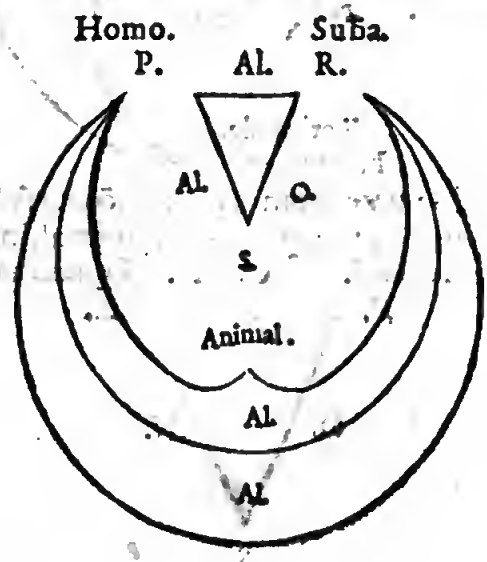

Tertia vtilis cōiugatio, maioris & concłonis conuerſiōe indigēs, & p̄ miſſarum trāſpōne.

Rurſus

A

Demſtatio eiuſdem p inuer.

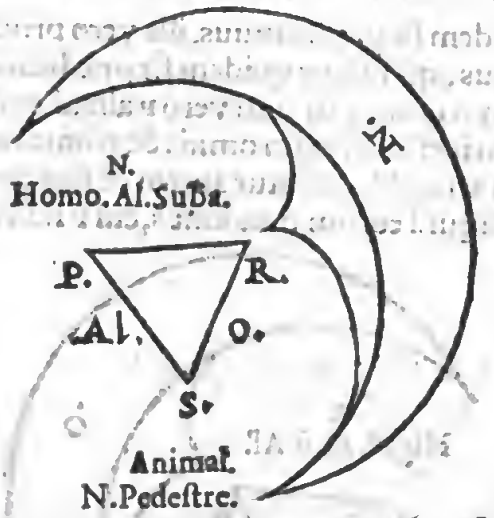

Oſtio per expõnem.

Rurſus ſi R quidem alicui S: P vero omni ineſt: neceſſe eſt P ali cui R ineſſe, idem enim modus erit demonſtrationis.

B

Quarta vtilis coniugatio, minoris conuerſiõe idigens.

Eſt aũt demr̃are & p ĩpoſe, & expõne, quẽadmodũ in priorib⁹.

C

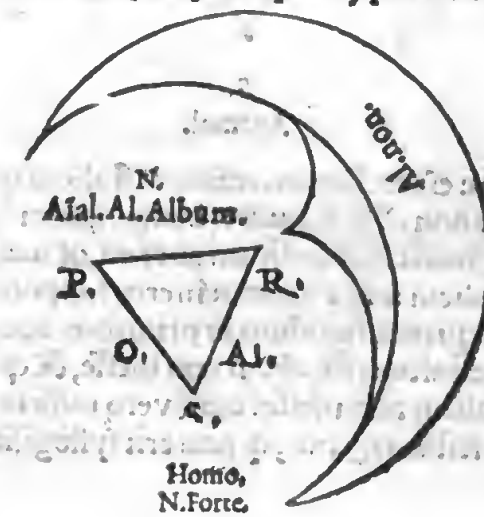

Demſtratio eiuſdẽ per impoſe.

Oſtio per expõnem.

C ij Sed

D

Quarta vtilis cõiugatio, q̃ p impoſſe tãtum deducitur.

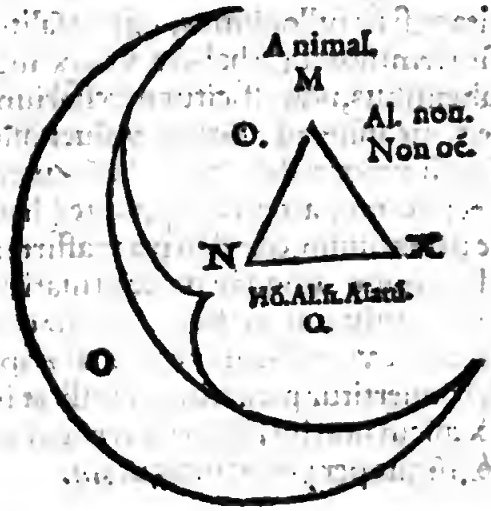

E Si vero de x quidem omni: de N vero non omni prædicetur M: non erit ſyllogiſmus. Termini, * animal, ſubſtantia, coruus: † animal, album, coruus.

* Al. c. ad. q̃ inſit.
† q̃ non inſit.

Tertiã inutilis coniugatio.

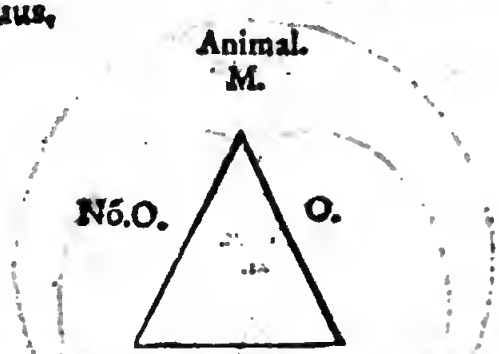

F Neq̃ quando de x quidem nullo: de N vero aliquo. Termini q̃ inſit, animal, ſubſtantia, vnitas: q̃ non inſit, aĩal, ſubſtãtia, ſciẽtia.

Quarta inutilis cõiugatio.

Alexan. & Auer. pro vnitate accipiunt lapis.

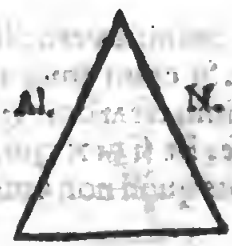

Oñ

Quando itaq; oppoſitum ſit vniuerſali quod eſt ſm partem, 4
dictum eſt, quando erit, & quando non erit ſyllogiſmus. Quando vero propoſitiones eiuſdem ſint figuræ, quemadmodũ vtraq; priuatiuę aut affirmatiuæ, nullo pacto erit ſyllus. Sint enim primum priuatiuæ, & vłe adiaceat maiori extremo, vt M N quidem nulli: X vero alicui non inſit: contingit vtiq; N & oſ, & nulli eorum quæ ſunt X, ineſſe. Termini q; nulli inſit, aïal, nix, nigrum.

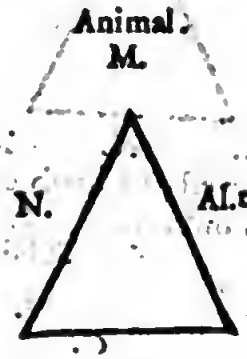

B
Quinta ſecũdæ cõiugatio.

Nix. N. N. X. Nigrum.

Quòd vero omni inſit, nõ eſt capere: ſi M X alicui quidẽ ineſt: alicui autem non. Si. n. N omni X: M vero nulli N: M nulli X inerit: ſed ſuppoſitum fuerat alicui ineſſe. ſic ita q; non contingit terminos capere. Ex indefinitó autem monſtrandum. qm̃ enim verificatur q; M alicui X nõ inſit, & ſi nulli inſit: cùm vero nulli inerit, non erat ſyllogiſmus: manifeſtum, q; neque nunc.

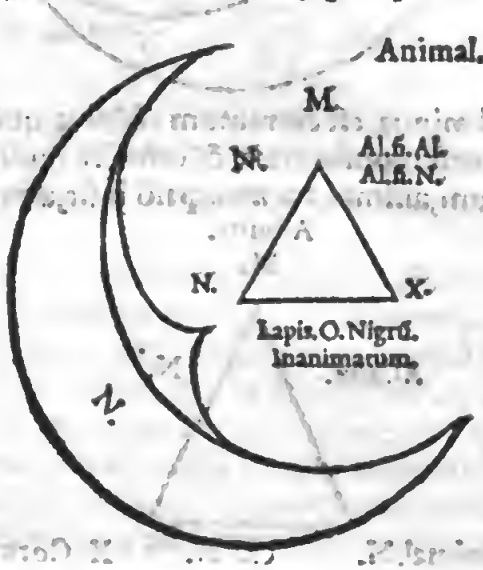

C

Obſio p̃poſo, q; nõ cõcludat de oſ, niſi ex indefinito, t. particulari ex põne, ſi natura.

12 Rurſus

Ð Rurſus ſint prędicatiuæ, & vſe ponatur conſimiliter, vt M N quidem omni: X vero alicui inſit: cõtingit vtique N, & omni & nulli ineſſe X. Termini q̃ nulli inſit, album, cygnus, lapis.

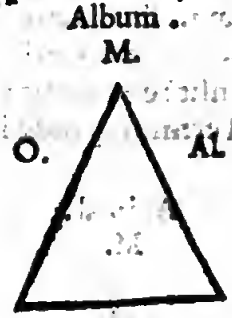

Sexta inutilis coniugatio.

Cygnus. N. N. X. Lapis.

Quòd vero omni, non eſt capere ob eandem cauſam, quam
H prius: ſed ex indefinito monſtrandum.

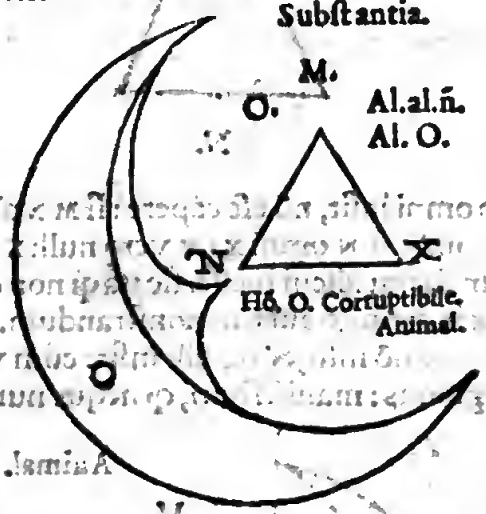

Oñſio p̃poſe q̃ nõ eõcludat de oi, niſi ex ídefinito, vt in ſq̃ priori.

I Si vero vſe ad minus eſt extremum: & M X quidem nulli: N vero alicui non ineſt: contingit N, & omni & nulli ineſſe X. Termini q̃ inſit, album, animal, coruus: q̃ nõ inſit, albũ, lapis, coruꝰ.

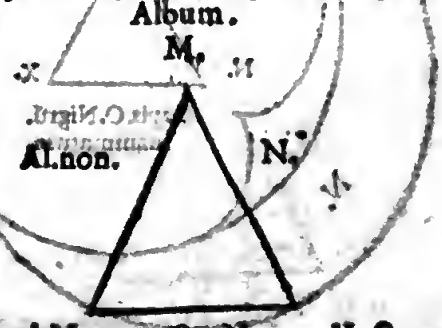

Sexta inutilis coniugatio.

Animal. N. O. N. X. Corum.
Lapis.

Si

Si autem prędicatiuæ ſint propoſitiones, termini ꝙ non inſit, album, animal, nix: ꝙ vero inſit, album, animal, cygnus. A

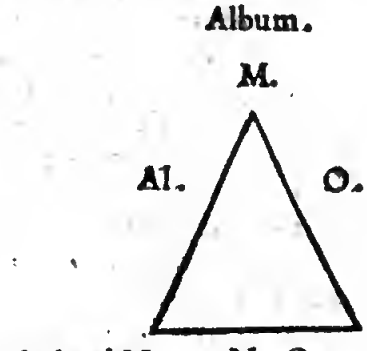

Septima ſimilis eō ſupra.

B

Manifeſtum itaq; qñ eiuſdem figurę ſint propoſitiones, & hęc quidē vłr, illa vero in parte, ꝙ nullo modo efficitur ſyllogiſmus.

Verum neq; ſi alicui vtriq; inſit, aut non inſit: aut huic quidē, illi vero non: aut neutri omni: aut, indefinite. Termini omniū communes album, animal, homo: album, animal, inanimatum.

Sexdecim ſimiliū cōiugationū exemplū.

C

Manifeſtum itaque ex dictis, ꝙ & ſi ita ſe habeant termini ad ſeinuicem, quemadmodum dictum eſt, ex neceſſitate ſit ſyllogiſmus: & ſi ſyllogiſmus ſit, neceſſe eſt terminos ita ſe habere. Planum autem, ꝙ & omnes, qui in hac figura, ſyllogiſmi imperfecti ſunt (omnes enim perficiuntur aſſumptis quibuſdam, quæ vel inſunt terminis ex neceſſitate, aut ponuntur, vt ſuppoſitiones, vt quando per impoſſibile monſtremus) & quòd non ſit affirmatiuus ſyllogiſmus per hanc figuram, ſed omnes priuatiui, & qui vniuerſaliter & qui ſecundum partem.

G *Tractatus de Secunda figura, ex propoſitionibs Abſolutis. Cap. 6.*

CVm vero terminus medius ꝑdicatur de duabus extremitatibus, hoc eſt de ſubiecto quæſiti ac ꝑdicato eiuſdem: & hoc, ſiue de ipſis affirmatiue prædicetur, vel negatiue: aut de vno affirmatiue, & de alio negatiue: ſiue ſubiectū in ambabus vl̄r ſit, ſiue in parte: vel in vna ipſarum vl̄r, in altera in parte, aut indefinite. planū ꝙ talis complicatio eſt complicatio ſyll̄i: qđq; cogitatio humana ſuper ipſam naturaliter cadit: non aūt ſm̄ viā artificialem. Exemplum huius: qm̄ diceret fortaſſe aliquis, hic abortiuus non eſt aīal: & ſi aliquis interrogaret, quare? rn̄deret, qm̄ aīalis vox ē vehemens: & manifeſtū, ꝙ ex hoc ſermone excerpi pōt ꝓpoſitio minor, q̄ iam eſt euidēs, huius videlicet nati vocē non eſſe vehementem. vox igitur vehemens medius eſt terminus, qui de binis ꝑdicatur extremitatibus. Talis aūt cōplicatio vocatur figura Secunda. Terminus vero, q̄ de ipſis prędicat', medius nuncupatur, & ſubiectum quæſiti minor, & eiuſdē prędicatū maior. Ac propoſitio, cuius ſubiectum, eſt ſubiectum quæſiti, ꝓpoſitio minor: cuius autē ſubiectū eſt ꝑdicatū quæſiti. propoſitio maior. Ponemus itaq; primū in ſermone minorem extremitatē: poſtea ſequet' medius: deinde ſequetur maior, vt diſtinguat' maior à minori: qm̄ non diſtinguunt' in hac figura, niſi vt ad q̄ſitū referunt'. In hac igit' figura nō inuenit' ſyll̄us perfectus: inueniunt' autem ſyll̄i cōcludentes, cū fuerint propōnes vl̄es, & nō vl̄es. Si itaq; ſint vl̄es, ſyll̄us erit, cū medius ꝑdicat' de vna extremitatū oī affirmatiue, vtrā earum fuerit: & de altera ꝑdicet' negatiue. ꝙ ſi de ipſis ꝑdicetur affirmatiue, non erit ſyllogiſmus cōcludens.

Figura ſecunda eſt nālis.

H

I

Nota ſi diſtingui extremitates maior. & minorē, niſi penes q̄ſitū i figura ſecda.

K

Ponamus ergo primū duas propōnes vl̄es, vnam negatiuā & alteram affirmatiuam: ſitq; maior negatiua & minor affirmatiua: dico igit' ꝙ concludit negatiuam vl̄em. Exemplū huius: oē C B: & nullū A B: dico ꝙ ſequitur ex hoc: nullū C A. ſi.n. conuertamus negatiuā vl̄em dicentē, nullum A B: & dicamus, nullū B A: cū iam ſupra poſuerimus, omne C B: concludemus in ſecundo mō primę figurę ſm̄ ꝙ declarauimus, ꝙ nullū C eſt A. Conſimiliter ſi poſuerimus ēt minorem negatiuā, & maiorē affirmatiuā, dico ꝙ complicatio iſta quoq; cōcludit vl̄em negatiuā. Exēplū huius: ſi dicamus nullum C B: & oē A B: concludet' nullū C A. qđ monſtratur, ſi conuertamus propōnē negatiuā, & fiat, nullū B C: cū iam poſitū fuerit oē A eſſe B: ergo nobis cōcludit' in mō ſcdo figurę primæ ꝙ nullū A eſt C. ꝙ ſi iterū cōuertam' cōcluſionē iſtā, erit nobis, nullum C A. ſed hāc cōcluſionē ꝑ ſe cōcludebat ſyllogiſmus prim' figurę iſtius.

Primꝰ modus vl̄is vtilis.

L

Secꝰ modus vl̄is vtilis.

M

Cūm vero extiterunt binæ propoſitiones vl̄es affirmatiuę aut negatiuę ſimul, non facient ſyll̄m cōcludentē, puta, ſi poſuerimus oē C B: & oē A B: dico ꝙ non ſequitur ex hoc, vt ſit oē C A, neq; aliqđ ē A. Hoc aūt planū ex materijs, q̄ contraria colligunt. Exēplū terminorū cōcludentiū affirmatiuā ex materijs, hō ſubſtātia, & animal: vt accipiam' ſubſtātiā terminū mediū. & hoc, qm̄ oīs hō ſubſtantia: & oē aīal ſubſtantia: & cōcluditur in materia,

Modi vl̄es inutiles.

teria, ꝙ omnis hō animal. Exemplum vero ex materijs terminorū concludentiū negatiuā, lapis ſubſtantia: & aīal. & hoc, qm̄ oīs lapis ſubſtantia: & oē aīal ſubſtantia: & cōcluditur in materia, nullus lapis animal. Et ſimiliter cū poſuerim⁹, nullum c B, & nullū A B: nanq; & complicatio ēt iſta in materijs contra ſimul concludit. Exemplū terminorū concludentiū affirmatiuā, homo, linea, & aīal. & hoc, qm̄ nullus hō eſt linea: & nullum animal eſt linea: & cōcluditur, oīs hō animal. Exemplū vero terminorū cō-
B cludētium vīem negatiuam, lapis, linea, animal. nullus. n. lapis linea: & nullū animal linea: & concludit nullus lapis animal. Inueniunt ergo duæ complicationes iſtę aliquādo concludentes affirmatiuam, & aliqn̄ negatiuam: nō igitur eſt ſyllogiſmus. Iam itaq; declaratum eſt ex hoc tractatu, cum fuerint duę ꝓpoſitiones vīes, quando erit, & qn̄ non erit ſyllus in hac figura, ꝙq; ſylli concludentes in hac figura nō ſunt perfecti: qm̄ iā expoſuimus ꝙ
C ꝓ aliud concludunt, non aūt per ſe.

Sylli pārticulares. Si vero vna duarum propoſitionum in hac figura vīs extiterit, & altera particularis: ſi maior vniuerſalis fuerit, & minor particularis, & vna ab altera diuerſa extiterit ī qualitate: hoc eſt, ſi vna fuerit negatiua, & altera affirmatiua: erunt ex hoc ſylli concludentes. Sit itaq; primū maior vīs negatiua, & minor affirmatiua in parte, puta, aliquod Prīa cōiugatio particularis vtilis. c B: nullum A B: dico ꝙ ex neceſſitate aliquod c non eſt A. qm̄ conuertitur, nullum B A: & iam fuit poſitum, aliquod c eſſe B: & nullum B eſt A: reuertitur itaq; ad figuram primam: ſed iam declaraui-
D mus ꝙ in hac figura ſequitur, aliquod c non eſſe A. Similiter ēt ſi Secūda cōiugatio particularis vtilis. fuerit maior propoſitio vīs affirmatiua, & minor particularis negatiua: puta, aliud c non eſt B: & omne A B: dico ꝙ ſequitur ex hoc negatiua in parte, aliquod videlicet c non eſſe A. Quod monſtratur. ſi. n. non fuerit verum, quod dicimus. aliquod c non eſt A, erit ſuum contradictorium verum, ꝙ omne c eſt A: cum quo coniungemus propoſitionem ſecundam, quam poſuimus, omne A B: & ſequitur ex hoc in figura prima, omne c eſſe B: ſed
E iam poſuimus aliquod c non eſſe B: quod fieri non poteſt & non cohæret. ſed quod ex falſo ſequitur eſt falſum: & falſum eſt, quod ſequitur ex eo, qđ diximus, omne c eſſe A: falſum igitur etiam erit, omne c eſſe A: ergo contradictoriū ſuū verum, quod eſt aliquod c nō eſſe A. & hoc é, qđ volebam⁹ declarare.

Sylli ñ cōcludentes particulares ſi ꝓpōnes ſint differētes ſecūdū qualitatem. Cùm vero extiterit in hac figura propoſitio maior particularis & minor vniuerſalis: & vna ipſarum diuerſa in qualitate fuerit à ſecunda, non erit ſyllus ex hoc. Sit ergo primum maior particularis negatiua, & minor vniuerſalis affirmatiua: puta, omne c B: & aliquod A
F non eſt B. hoc autem declaratur: quoniam reperiuntur contraria ſimul concludi in materijs diuerſis. Termini igitur concludentes affirmatiuam ſunt, coruus, animal, ſubſtantia: coruus minor, animal medium, & ſubſtantia maior: quoniam omnis coruus animal: & aliqua ſubſtantia non eſt animal: & concluditur, omnis coruus ſubſtantia, quæ eſt affirmatiua vera.

Termini

G Termini vero concludentes negatiuam sunt, coruus, animal, album: nanq; omnis coruus aīal: & aliqđ album non est animal: & concluditur, nullus coruus est album. & hoc est verum. Consimiliter ēt nō erit syllogismus, si maior affirmatiua extiterit in parte, & minor vlis negatiua. Exemplum huius ex elemētis: nullum c B: aliquod A B. Termini vero concludentes affirmatiuā in hac complicatione sunt, lapis, animal, substantia: & lapis est minor, animal medium. & hoc, quoniam nullus lapis est animal: & aliH qua substantia animal: & concluditur, omnis lapis substantia. Termini autem concludentes negatiuam, scīa, animal, substantia: & scīa minor fm ordinem nostrum, & animal medius. & hoc, quoniam scientia non est animal: & aliqua substātia animal: conclusio, scientia non est substantia. Iam itaq; declaratū est, cùm fuerit propositio vniuersalis in hac figura diuersa à particulari fm qualitatem, quando erit, & qñ non erit syllus. Si vero extiterint vniuersalis & particularis aut indefinita consentiētes in qualitate, hoc I est, aut simul negatiuæ, aut affirmatiuæ simul: non erit omnino syllogismus. Sint ergo primum negatiuæ, & sit maior propositio vniuersalis, & minor particularis: puta, nō omne c est B: & nullum A B. Hoc autem ostenditur, qñ non omne c B non est determinatum: cā hac enim vera est vniuersalis negatiua, & affirmatiua iterū in parte: Quòd si cùm ipsa vlis negatiua extiterit vera, non erit syllus concludens secundū ꝙ declaratum fuit: cùm inueniunt termini cōcludentes vlem affirmatiua m. Qñ autem cum ipsa K vera simul fuerit affirmatiua particularis, non inueniuntur termini concludentes vlem affirmatiuam. quoniam, si inuenirentur termini concludentes, ꝙ omne c sit A: cùm posuerimus, nullum A B, sequetur vtiq;, nullum c esse B, & erit particularis negatiua, negatiua fm positionem, non fm naturam: sed iam posuimus ipsam negatiuam fm naturam: hoc est vt simul cum ipsa verum foret, aliquod c esse B. hoc autem fieri nequit, & nō cohæret. At- Qñ negaqui declaratum est complicationē tiua ptis
istam non cōcludere, qñ negatiua L particularis nō ē determinata: hoc laris nō ē
est, qñ aliqñ est particularis fm na- determinata, iccirco
turā, & aliqñ fm positionem. & si hęc coniu
ita est, aliquando cōcludet & aliqñ gatio qñ-
non concludet. sed qđ aliqñ conclu q; concludit dit & aliquando non concludit, nō qñque
connumeratur inter syllogismos: ñ, ob idq;
qm syllus cōcludit vnicam conclu- inutilis iu-
sionem ex necessitate. Operæpre- dicanda.
tium autem esset, vt afferentes ad
hoc expositionem præcedentē ita,
vt similiter faceremus, quemadmodum fecimus in figura prima, accipientes videlicet sub illo aliquo M
quippiam, de quo verificaret prędicatum quęsiti, atq; iterum aliud aliquod, de quo falso diceretur. puta in exemplo, si dicamus aliqđ albū non est animal: & nullus lapis est animal: deinde accipiamus sub aliquo albo quippiam, de quo falso dicatur lapis: puta, pannum album: atq; aliud iterum de quo vere proferatur lapis: puta, sapphirum. Cæterum expositio ista idem valet, qđ transductio ad vniuersalem negatiuam mīnorem: & propterea manifestum ex eo, quid existimauerit

hic.

Cōiugationes particulares inutiles, vbi propōnes sint idifferētes secūdū qualitatem.

A hic Aristo. Sint rursus affirmatiuę, & sit maior vniuersalis, & minor in parte: puta, aliquod c b: & omne a b: consimiliter nõ erit ex hoc syllogismus. & hoc cũ simul cũ affirmatiua particulari vera fuerit vniuersalis affirmatiua. hæc. n. nunquã concludit secũdum ꝙ declaratum fuit: & inueniuntur termini cõcludentes affirmatiuam & negatiuam. quòd si cum ipsa vera extiterit negatiua in parte, non inuenies termi nos, quibus concludas vllem affirmatiuam, ob causam quam diximus: quando ambę erant negati-
B uæ. Atqui planum ꝙ non concludit, cùm eo modo sm se declaratũ fuerit, quo & aliud expositum est. Si vero negatiuæ simul fuerint, & minor propositio vniuersalis extiterit, maior vero particularis, veluti, nullum c b: aliquod a non est b: non erit ex hoc syllogismus. Termini concludentes affirmatiuã vniuersalem, coruus, album, animal: coruus minor, album medius, & animal maior. concludentes vero negatiuam, coruus, album, lapis: coruus minor, album medius, & lapis maior. Et consimiliter non
C erit syllogismus, cùm fuerint simul affirmatiuæ, & minor extiterit vniuersalis, & maior in parte: qm hęc concludit contraria. Exemplũ terminorum concludentium affirmatiuam, cygnus, album, animal: cygnus minor, album medius & animal maior. & hoc, quoniam omnis cygnus album: & aliquod animal album: & conclusio, omnis cygnus animal. qui vero concludunt vniuersalem negatiuam, nix, albũ, animal. & hoc, qm omnis nix album: & aliquod animal album: & conclusio, nulla nix aial. Iam itaq; declaratum est, cum fuerint binæ propõnes similes in qualitate & diuersæ in quantitate, ꝙ nõ erit sylls in figura hac Et, si ambę extiterint particulares aut indefinitæ, aut vna ipsarum particularis & altera indefinita, nõ erit ẽt ex ipsis syllus: siue fuerint affirmatiuę simul, siue negatiuę simul: aut vna ipsarũ affirmatiua & altera negatiua: qm oẽs concludunt in materijs diuersis, ali qñ affirmatiuam, & aliqñ negatiuam. Termini cões concludentes in oĩbus affirmatiuam, homo, album, aial: hõ minor, album medius, & aial maior. nec te latet cõplicatio ipsorum: & oẽs concludunt, oĩs hõ est animal. Termini vero concludentes negatiuam, inanimatum, albũ, animal: inanimatũ minor, albũ medius, animal maior: & oẽs cõcludunt ꝙ inanimatũ non est animal. Iam igitur ex hoc manifestũ est, cũ fuerit hac in figura syllis concludens, ꝙ necessariũ est, vt propõnes se habeãt, quemadmodũ disposuimus: hoc est vt maior sit vlis & minor diuersa ab ipsa in qualitate: quodq; cũ extiterint propositiones sm hanc dispositionẽ, necessariũ ẽ, vt sit syllus in hac figura. Et c cũ hoc simul manifestum, ꝙ omnis syllus, q est in hac figura, est imperfectus: qm iam declarauimus, ꝙ est syllus per additionem rerum aliarũ, quæ vel sunt dispositiones consequẽtes propõnes suas ex necessitate, dum conuertuntur & reducuntur ad figuram primam: vel etiã fit declaratio per impossibile. Et manifestum etiam ꝙ hac in figura nõ est conclusio affirmatiua, sed aut negatiua vlis, aut negatiua in parte,

Collectio ôium, quę ppria sũt Secũdæ figuræ.

SIn autem eidē, hoc quidē omni, illud vero nulli inſit: aut am bo oī, aut nulli, figurā talem voco Tertiā. Sed medium in ipſa dico, de quo ambo prędicamus: extrema vero, q̄ prędicantur: maius, quod à medio longius: minus aūt, qđ proximius. ponit vero medium extra quidē extrema, poſitione aūt vltimum. Perfectus itaq; neq; in hac figura ſyllus efficitur: poterit aūt, cū & vlr, & non vlr termini ad mediū extiterint. Vlr igitur terminis exiſtentibus, cū & P, & R omni inſit s, erit ſylſus, q̄ alicui eorum q̄ ſunt R, P inerit ex neceſsitate. Q̄m. n. conuertit p̄dicatiuū, inerit s alicui eorū, quę ſunt R. quāobrem q̄m P oī s: s vero alicui

H R: neceſſe ē P alicui R ineſſe. q̄ primā nanq; figurā ſyllus efficitur.

Animal. Subſtantia.

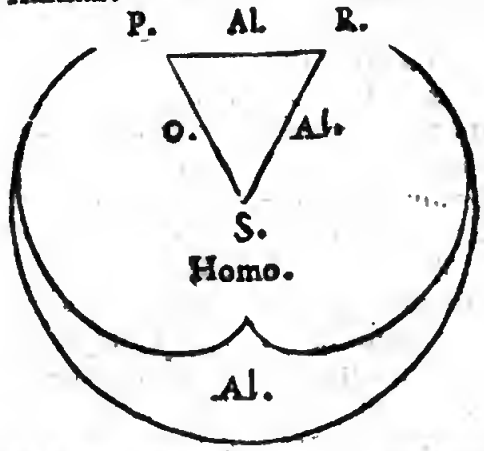

Pria vtiſ cōiugatio, minoris cōuerſiōe Idigens, vt ad primā reducat figuram. Auerr. vtiſ lris. A B C. p̄ mediū.

I Poſſumus aūt & per impoſsibile, & exponendo, demōnē facere. Si ambo. n. omni inſunt s, ſi quid eorum quæ ſunt s, accipiatur, vt N: huic & P, & R inerunt: quare alicui R inerit P.

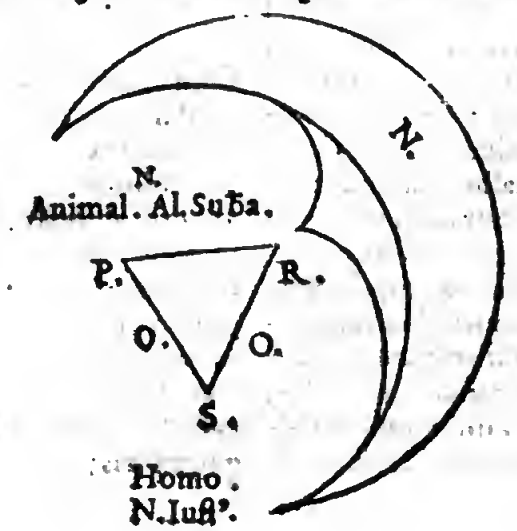

Demſtatio eiuſdem p impoſſ.

Oſtſio per expōnem.

Et ſi R omni s:ipſum vero P nulli inſit: erit ſyllogiſmus, cp P ali cui eorum quę ſunt R, non inerit ex neceſſitate. erit enim idē modus demonſtrationis, conuerſa, R S, propoſitione. A

Irrationale. Animal.

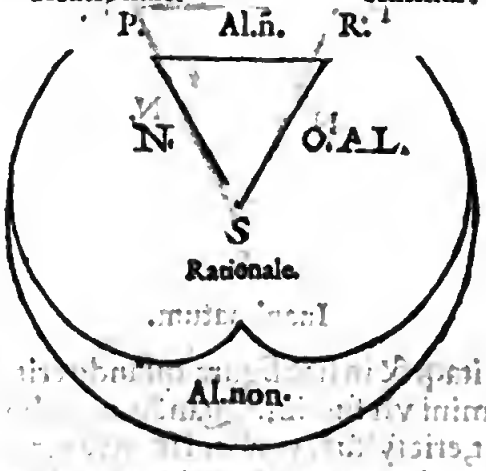

Scda vtilis cōiugatio, minoris cōuerſiōe indigens.

B

Monſtrari vero poſſet & per impoſſe, quemadmodū in priori,

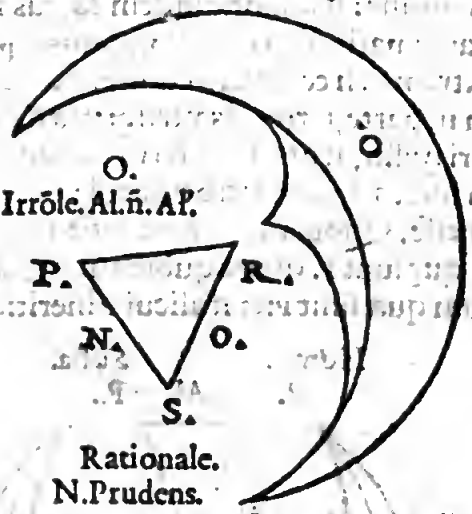

Demſtratio eiuſdē per impoſſe.

C

Oſtſio per expōnem.

Si vero R nulli s: P vero omni inſit s:nō erit ſylſus. Termini cp inſit, animal, equus, homo: cp non inſit, animal, inanimatum, hō.

Animal. O. N. Equus. Inanimatum.

Prſa vtilis cōiugatio.

D Neq; qñ ambo de nullo s dicantur, erit ſyllis. Termini ꝙ inſit, aïal, equus inanimatum: ꝙ non inſit, hō, equus, inanimatum.

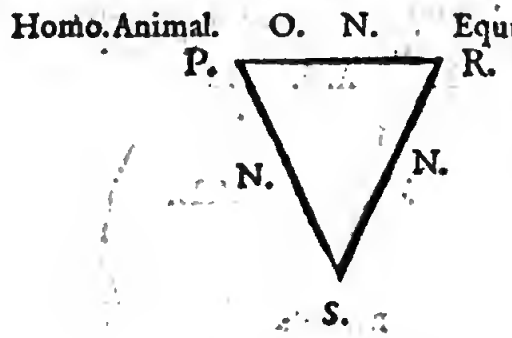

Inanimatum.

Scda inutilis coniugatio.

E Manifeſtum itaq; & in hac figura quando erit, & qñ non erit ſyllſus, cùm termini vlr fuerint. Quando.n. ambo termini prædicatiui poſiti ſint, erit ſyllſus, ꝙ alicui inerit extremum extremo: qñ autem priuatiui, non erit. Quando autem hic priuatiuus ſit, ille verò affirmatiuus: ſi maior quidem factus fuerit priuatiuus, alter autem affirmatiuus, erit ſyllogiſmus, ꝙ alicui non inerit extremum extremo: ſi econuerſo, non erit. Sed, ſi hic quidē vlr ſit, ille autem in parte, terminis vtriſq; prædicatiuis exiſtētibus, neceſſe eſt fieri ſyllm, ſi uterlibet terminorum vniuerſaliter ſit. Si enim R omni ineſt S: ipſum verò P alicui: neceſſe eſt P alicui eorū quæ ſunt R ineſſe. Quoniam.n. conuertitur affirmatiua, inerit S alicui eorum quę ſunt P. quare quoniam R quidem omni S: S verò alicui eorum quæ ſunt P: et R alicui P inerit: quare et P alicui R.

F

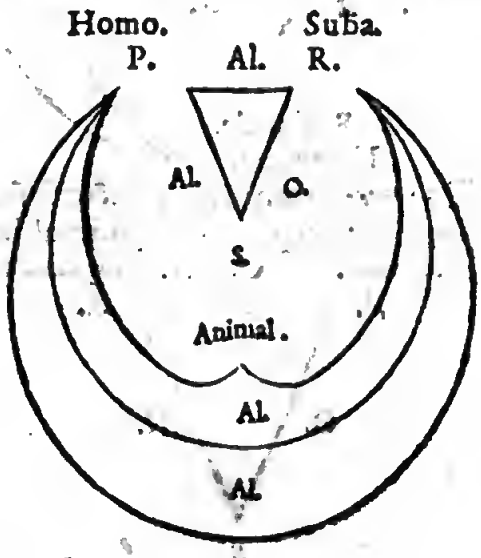

Tertia vtilis cōiugatio, maioris & concłonis conuerſiōe indigēs, & p̄ miſſarum trāſpōne.

Rurſus

A

Demſtatio eiuſdem p inconſ.

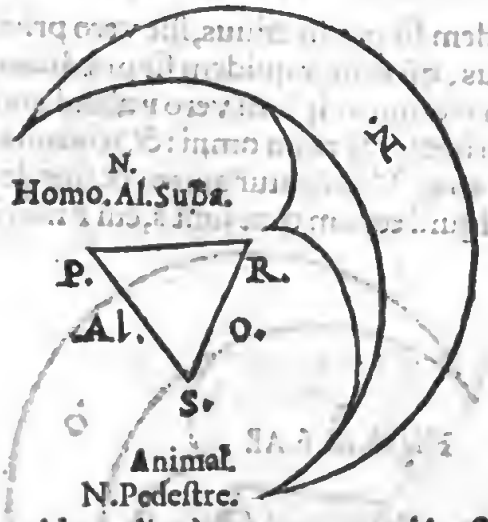

Oſtſio per expõnem.

Rurſus ſi R quidem alicui S: P vero omni ineſt: neceſſe eſt P ali cui R ineſſe, idem enim modus erit demonſtrationis. B

Quarta vtilis coniugatio, minoris conuerſiõe idigens.

Eſt aũt demſtrare & p ípoſe, & expõne, quẽadmodũ in priorib⁹. C

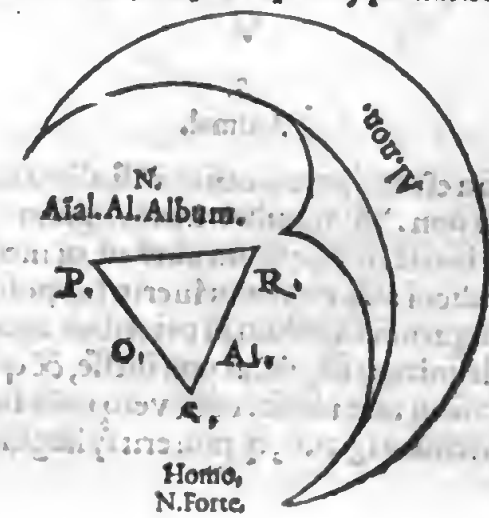

Demſtratio eiuſdẽ per impoſe.

Oſtſio per expõnem.

D Sed ſi hic quidem ſit prędicatiuus, ille vero priuatiuus, vlr autem prædicatiuus, qñ minor quidem ſit prædicatiuus, erit ſyllogiſmus. Si enim R omni S: ipſum vero P alicui non ineſt: neceſſe eſt P alicui R non ineſſe. Si enim omni: & R omni S: & P omni S inerit: ſed non inerat. Monſtratur autem & ſine deductione, ſi acceptum fuerit aliquid eorum quæ ſunt S, cui P non ineſt.

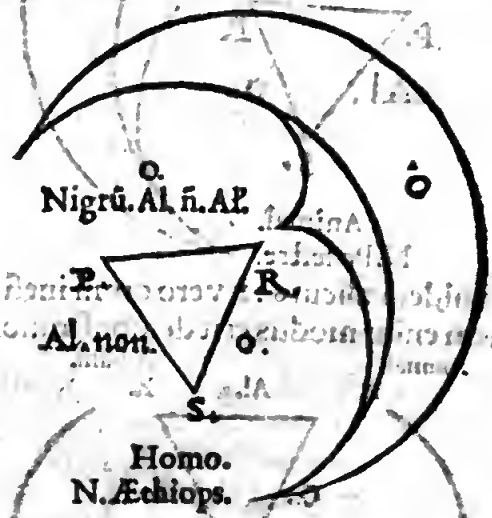

Quæſta vdlis cõiugatio, p deductionẽ ad impoſſibile oñdit.

Oñſio per expõnem.

Quando aũt maior quidẽ ſit prędicatiuus, minor vero particularis priuatiuus, non erit ſyllſus: vt ſi P quidem omni ineſt S: R aũt alicui S non ineſt. Termini q̃ oĩ ineſt, animatũ, hõ, animal.

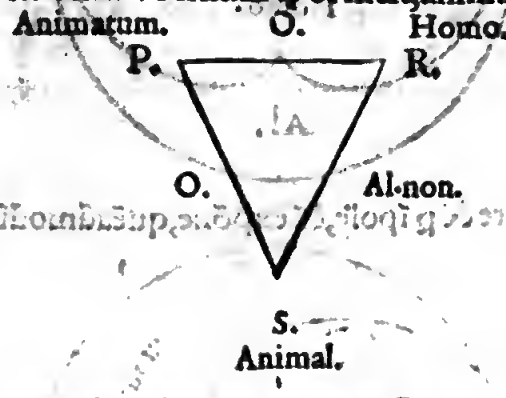

Tertia ſutilis cõiugatio.

Nulli vero non eſt accipere terminos: ſi alicui quidem ineſt ipſum R, alicui aũt non. * Si. n. nulli R ineſt P: ipſum vero R alicui S: & P alicui S non inerit: ſuppoſitum autẽ eſt, oĩ ineſſe. Si. n. omni S ineſt P: R vero alicui S: & P alicui R inerit: ſuppoſitũ autẽ fuerat, nulli ineſſe. Sed quemadmodum in prioribus accipiendum eſt. cũm etenim indefinitum ſit, alicui non ineſſe, & q̃ nulli ineſt, verum eſt dicere, alicui non ineſſe: cũm vero nulli inſit, non eſt ſyllogiſmus. manifeſtum igitur, q̃ non erit ſyllogiſmus.

* Al. cod. habet hæc verba vſq; ad aliud, Si enim.

Sed

A

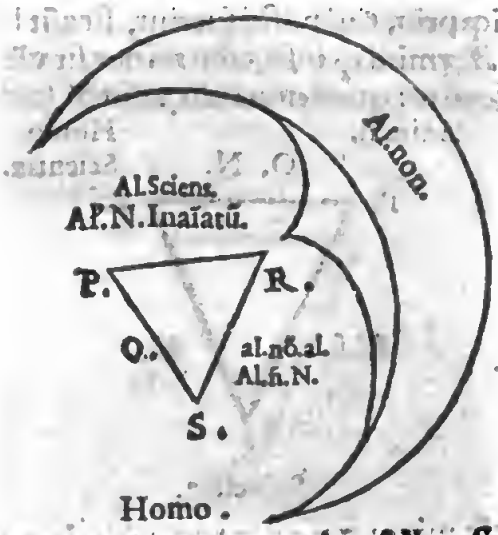

Obiſio per impoſe. q̄ nō cōclu-datʒ de nul lo, niſi ex ī definito, vt ēt in ſe-cūda figu-ra.

Sed ſi priuatiuus terminorum vniuerſaliter ſit, qui autem in parte prædicatiuus, cùm maior ſit priuatiuus, minor vero p̄dica tiuus, erit ſylſus: Si ènim P nulli S: R aūt alicui ineſt S: R P alicui non inerit. Rurſus.n. erit prima figura, R S, propōne conuerſa. B

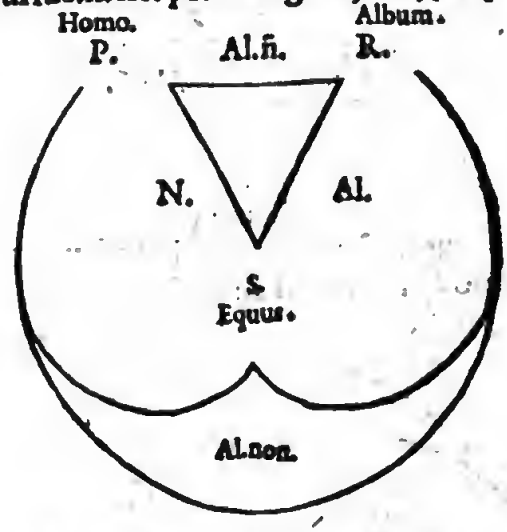

Sexta vtilis cōiugatio, minoriscō uerſiōe in-digens.

C

Sed qñ minor ſit priuatiuʒ, nō erit ſylſs. Termini q̄ ſit, aīal, hō, ſylueſtre: q̄ nō inſit, aīal, ſcīa, ſylueſtre: mediū amborū: ſylueſtre.

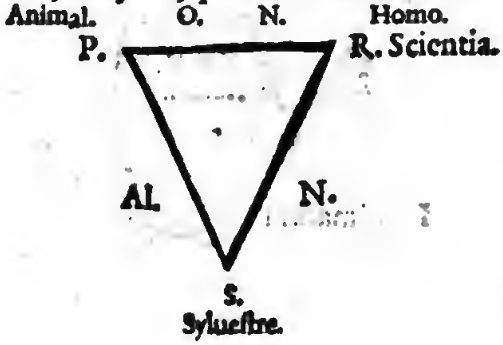

Quarta inutilis cō iugatio.

Auerr. pro ſylueſtri ac cepit aqua ticum.

D Neq; qñ vtriq; priuatiui positi fuerint, sit aũt hic quidẽ vſr, ille vero in parte. Termini q; insit, cùm minor sit vſr ad mediũ, animal, homo, syluestre: quod non insit, animal, scientia, syluestre.

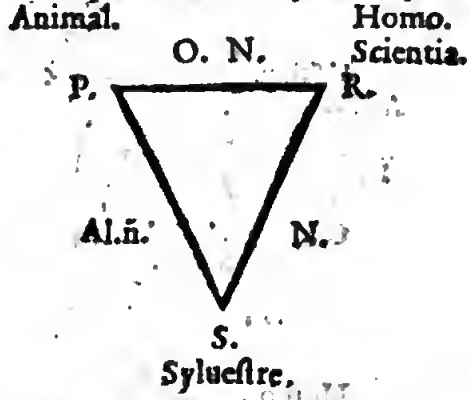

Quinta inutilis cõiugatio.

Auerr. pro syluestri accipit aſa

E Sed qñ maior vſr, minor vero in ꝓte q; nõ insit, coruus, nix, albũ.

rũ & aquaticum.

Sexta ſutilis cõiugatio.

Quòd aũt insit, non est capere terminos, ſi R alicui quidem inest s, alicui vero nõ ĩest. ſi. n. P oĩ R: R aũt alicui s: & P alicui s inerit: ſed fuerat ſuppoſitum nulli. cęterũ ex indefinito mõſtrandũ.

F

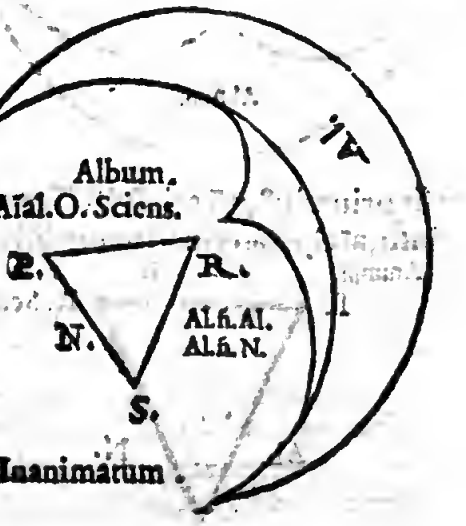

Obſio p ſpoſe q; nõ cõcludat de oĩ, niſi ex ĩdefinito, vt ſuperius.

Neq;

A Neq; qñ vterq; alicui medio inſit: aut nõ inſit: aut hic quidẽ alicui, ille vero non oĩ, aut indefinite, non erit ſyllſus. Termini omnium communes, aĩal, hõ, album: animal, inanimatum, album.

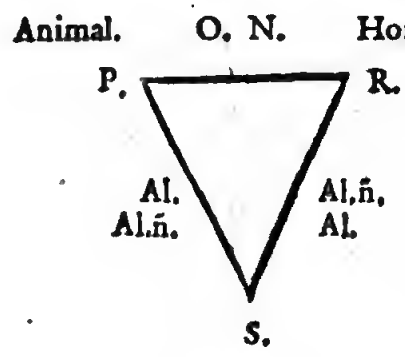

Cæterarũ inutiliũ cõiugationũ eõe exemplũ.

B Album. E

Manifeſtum itaq; & in hac figura, qñ erit, & quando nõ erit ſyllſs: & q̃p ita ſe habentibus terminis, quemadmodum dictũ eſt, fit ex neceſſitate ſyllſs: & ſi exiſtat ſyllogiſmus, neceſſe eſt terminos ita ſe habere. Manifeſtum, ẽt q̃p omnes imperfecti et qui hac in figura ſyllſi ſunt (perficiuntur nanq; omnes aſſumptis quibuſdam): et q̃p vniuerſaliter ratiocinari per hanc figu
C ram non licet, neque priuatiuum, neque affirmatiuum.

Tractatus de Tertia figura, ex propoſitionibus Abſolutis. Cap. 7.

CVm vero medius termin⁹ ſubijcitur ambabus quæſiti extremitatibus, & extremitates de ipſo p̃dicantur, vocatur figura iſta, figura Tertia. veluti, ſi A, & C p̃dicent̃ de B. & manifeſtũ ẽt q̃p figura hæc eſt figura naturalis. & hoc, qñ aliquis vtiq; diceret q̃p C eſt A, cũ B ſit C & A. Et ex materijs: qñ corpus eſt innouatum: qñ paries eſt corpus, & eſt innouatum. Propoſitio aũt, in qua eſt ſubiectum queſiti, vocatur minor: qñ & ipſum vocat̃ terminus minor. ea vero, in qua fuerit p̃dicatum q̃ſiti, qđ eſt extremitas maior, nuncupat̃ maior. ſit autem in exemplo, minor extremitas C, medius B, & maior A, & ſit ipſorũ ordo, vt primo ĩcipiamus à termino medio, deĩde ſequat̃ minor, poſtea maior. Nõ erit autem in hac quoque figura ſyllſs perfectus: põt autẽ F in ipſa ſyllſus eſſe, cũ fuerint propõnes vniuerſales, aut vna ipſarũ vniuerſalis & altera particularis: & poteſt etiam non eſſe ſyllogiſmus.

Figura tertia eſt figura nãlis.

Prim⁹ ſyllſs vſus vulis.

Sint ergo primum binæ propõnes vniuerſales & affirmatiuæ, vt in exemplo, omne B C: & omne B A: dico, q̃p hic concludit, aliqđ C eẽ A, qñ minor vniuerſalis, omne B C conuertitur in particularem, aliqđ C B: & iã poſuimus omne B eſſe A: cõcludit̃ itaq; in figura prima, aliqđ C eẽ A, ſm q̃p ibi declaratũ fuit.

G Hoc aũt declaratur per impoſſibile,& per poſitionem. Ac per impoſſibile quidem, cũ accipitur contradictorium concluſionis,& huic annectitur altera duarum propoſitionum, ex quibus ſequitur contradictorium alterius propoſitionis: ex quo autem falſum ſequitur, illud ẽt eſt falſum. Secundum vero poſitionem, ſi ponamus aliqd B eſſe C: & qm̃ C in omni B, & G eſt pars ipſius B, ex neceſſitate G erit pars ipſius C. & qm̃ A in omni B, ex neceſſitate G erit pars ipſius A: ſed iã fuerat pars ipſius C: igitur aliqd C eſt A. Con-

H ſimilitet ſi fuerit maior propoſitio negatiua,& minor affirmatiua, erit ẽt ſyllus. vt, ſi dicamus, omne B C, nullum B A: dico ꝙ concludit aliqd C non eſt A: hoc eſt negatiuã in parte. qm̃, ſi conuerterimus affirmatiuã vlem in parte, fiet cõplicatio hunc in modum, aliqd C B, nullum B A: quæ concludit, aliqd igitur C nõ eſt A, & hoc ĩ figura Pria.

Sedus ſyllis vlis vtilis.

Cõiugationes vles inutiles.

Si autem vlis negatiua extiterit minor, & vlis affirmatiua maior: veluti ſi dicamus, nullum B C: & omne B A: non erit ex hoc ſyllis concludens quæſitum: qm̃ concludit contraria, cùm ſit in materijs.

I Exemplum terminorum concludentium affirmatiuam, equus, homo, aĩal: equus minor, hõ medius, animal maior. & hoc, qm̃ nullꝰ hõ equus: & oĩs hõ animal: & concluditur, omnis equus animal, quę eſt affirmatiua vero. Termini vero cõcludentes negatiuã, inanimatũ, hõ, aĩal. qm̃ nullus hõ eſt inanimatum: & hõ eſt animal: & concluditur inanimatum non eſt animal.

Quòd ſi fuerint propõnes vles negatiuæ, nõ erit ſyllis oĩno, qm̃ cõcludunt duo contraria. Terminĩ autem concludentes affirmatiuã ſunt, equus, inanimatũ, animal: & equus minor, inanimatũ medius, aĩal vero maior. & hoc, qm̃ inanimatum non eſt equus: & inanimatum non eſt animal: & cõcluditur, ꝙ equus eſt animal. Concludentes vero negatiuam, equus, inanimatum, hõ: eqnus minor, inanimatũ medius, & homo maior. & hoc, qm̃ inanimatum non eſt equus, & inanimatum non eſt homo, & equus nõ eſt hõ. Sed iam declaratũ eſt, quando erit ſyllus hac in figura, & qm̃ non, cum ambę propoſitiones vles extiterint. Et hoc, qm̃ ſi fuerint affirmatiuæ, erit ſyllus concludens affirmatiuam in parte. & ſimiliter ſi maior negatiua extiterit, & minor affirmatiua, erit ſyllogiſmus concludens negatiuam in parte. Sin autem fuerint negatiuæ, aut minor negatiua vniuerſalis cum maiore affirmatiua, non erit ſyllogiſmus.

K

L

Si vero altera ipſarum vniuerſalis extiterit & altera ĩ parte, vtrauis contigerit, & affirmatiuæ fuerint, erit ſyllogiſmus concludens affirmatiuam in parte. puta in exemplo, ſi poſuerimus, omne B C: & aliquod B A: dico ꝙ aliquod C eſt A: hoc eſt ſi minor extiterit vniuerſalis, & maior in parte. Et hoc, qm̃, ſi conuertatur aliquod B A, & fiat aliquod A B: & omne B C: concludetur in prima figura, aliquod A eẽ C. ꝙ ſi cõuertatur & concluſio iſta, quæſitum deinceps cõcludetur, puta, aliquod C A. & hoc concluditur per binas conuerſiones.

Syllĩ particulares cõcludentes vbi ſint ambę affirmatiuæ.

M

Conſimiliter etiam ſi minor extiterit particulatis, & maior vniuerſalis, erit ſyllogiſmus concludens.

exem-

A exemplum huius, ſi ponamus, aliqđ B eſſe C: & oē B eſſe A: dico ꝙ cōcluditur aliquod C eſſe A. Et hoc, qm̄ conuertit hæc particularis, & ſit aliquod C B: & oē B erat A: quare concluditur in prima figura, aliquod C eſſe A. Monſtratur itē hoc per poſitionem, ſi poſuerimus, exempli gratia, ꝙ aliquod B ſit G, & tūc oē G erit C: & oē G A: & ita redit ad eam, quæ ex ambabus cōſtat vſr affirmatiuis, hoc eſt, quæ cōcludit aliqđ C eſſe A. Monſtratur itē deducendo orationem ad impoſſe: quod vocatur in cōtrarium permutatio. & hoc, qm̄, ſi B acceperimus contradictoriū cōcluſionis, & ipſi coniunxerimus alterā duarum ꝓpōnum, ſequitur vt altera ſit falſa. puta in exemplo, ſi accepe rimus, nullum C A, quod eſt cōtradictorium concluſionis, & huic addiderimus propoſitionem minorē, aliquod videlicet B eſſe C: cōcludem⁹ in figura prima, ꝙ aliquod B nō eſt A, quod eſt contradictoriū maioris ꝓpōnis, quā poſuimus, ꝙ videlicet oē B eſt A. cùm igitur oratio, in qua ponitur contradictoriū concluſionis, deducatur ad impoſſe, ſequitur, vt hoc ēt cōtradictorium ſit impoſ- C ſibile. concluſio itaq; vera erit.

Cōiugationes ꝑticulares vtiles vbi vna ſit affirmatiua & altera negatiua.

Quòd ſi altera ipſarū extiterit affirmatiua, & altera negatiua, & fuerit ꝓpō negatiua maior & affirmatiua minor, iā fiet ſyll's. Puta in exēplo, ſi ponamus primo maiorē negatiuam in parte, & minorem vſr affirmatiuam: velut ſi oē B ſit C, & aliquod B non ſit A: dico ꝙ concluditur aliquod C non eſt A. Et hoc ꝑ deductionem ſermonis ad impoſſe. qm̄, ſi non fuerit verum quod dicimus, aliquod C nō eſt A, erit ſuum contradictorium verū, oē, videlicet C eſſe A: ſed poſteaq̄ coniunxerim⁹ D huic ꝓpoſitionē minorē, puta ꝙ oē B C: cōcludetur, ꝙ omne B eſt, A quod impoſſe: qm̄ contradictorium eſt propōnis maioris: iam enim poſuimus ꝙ aliquod B nō eſt A. ſuum itaq; contradictorium verum erit, aliquod videlicet C non eſſe A. Cęterum hoc ꝑ poſitionem etiam monſtratur: ſi poſuerimus B rem ſenſibilem, vt exempli grā G: & ſit nullum G A: oē G C: qm̄ G eſt pars ipſius B. redit enim ad ſpeciem concludentē huius figuræ, hoc eſt, quæ ex duab⁹ conſtat vniuerſalibus, maiore negatiua, & minore affirmatiua, & concludit aliquod C nō eſſe A. & mod⁹ iſte nō monſtratur ꝑ conuerſionē.

Hic nota id, ꝑ qđ fit expō, circa rem ſenſibilem.

Conſtr ſi maior extiterit vſr negatiua cum minore affirmatiua in parte, erit ita quoq; ſyll's concludēs. puta in exēplo: aliquod B C, nullum B A: cōcludit aliquod C non eſſe A. & hoc, qm̄, ſi cōuerterim⁹ affirmatiuā minorē, redibit ad figurā primā

Cōiugationes inutiles, vbi minor ſit negatiua.

Sin aūt maior propoſitio extiterit affirmatiua & minor negatiua, non erit fm hoc ſyll's ad quæſitum. Et iſtæ duæ ſunt ſpēs, vna vt maior ſit vſis, ac minor in parte. puta in exē plo, aliquod B non eſt C, & oē B A: F dico enim, ꝙ non concludit. & hoc, qm̄ in materijs diuerſis cōtraria colligit. Exemplum terminorum concludentiū affirmatiuam, homo, animal, & animatum: & homo minor, animal medius, & animatū maior. & hoc, qm̄ aliquod animal non eſt homo: & oē animal animatum: & cōcluditur omnis homo animatū. Termini vero concludentes negatiuam nō inueniuntur, ſi ſimul cum negatiua ꝑticulari vera extiterit affirmatiua in parte, & fiat aliqđ B C: & oē

BIBLIOTECA NAZ. ROMA. VITTORIO EMANUELE

G & oē B A: igitur aliquod C A, quare vere proferri nō pōt, nullū C eſſe A. Atqui ſpēs hæc cōnumeratʒ inter nō cōcludentes, propterea q̄ in aliqua mā tantum concludit, puta in ea, in qua cū negatiua particulari vera fuerit affirmatiua in parte. Cōſiſt etiam ſi minor extitetit vſis & maior in parte. vt in exēplo, nullū B C: & aliquod B A: dico igit q̄ non concludit. Termini aūt concludentes affirmatiuā, aquaticū, homo, aīal, & hoc. qm̄ nullum aquaticū homo: & aliqđ aquaticum aīal: & concluditur, q̄ omnis homo aīal, quæ eſt concluſio. Ter-

H mini vero concludentes negatiuā, aquaticū, ſcientia, animal: & hoc, qa nullum aquaticū eſt ſcīa: & aliquod aquaticum eſt aīal: & colligit nulla ſcientia eſt aīal, quæ eſt concluſio.

Cōiugationes inutiles, vbi amb̄æ ſint negatiuæ.

Conſiſt etiam nō erit ſyll's, cùm ſimul fuerint negatiuæ, vſis & particularis. Exemplum terminorū concludentiū negatiuā, cùm fuerit minor vſis & maior in parte, animatū, ſcientia, aīal: animatū medius, ſcientia minor, & animal maior. & hoc, qm̄ animatū non eſt ſcientia: & animatum non eſt aīal: & concluditur, ſcientia non eſt aīal. Exemplū vero

I terminorum concludentium affirmatiuam, aquaticum, homo, aīal. & hoc, qm̄ aquaticū non eſt homo: & aliquod aquaticū non eſt animal: & colligitur, oīs hō aīal, quæ eſt cōclo.

Termini vero concludentes negatiuam, cùm fuerit maior propoſitio vſis negatiua, & minor particularis, albū, nix, coruus. & hoc, qm̄ aliqđ album non eſt nix: & nullum albū eſt coruus: & cōcluſio, nulla nix coruꝰ. Termini aūt concludentes affirmatiuam non inueniunt ob cauſim prędictā: hoc eſt ſi cū negatiua particu-

lari vera affuerit affirmatiua in pte, K Et hoc, qm̄, ſi concluſum fuerit, oē C A, cùm iam ſupra acceperimus aliquod B C: concludet nobis aliquod B eſſe A: ſed iā poſueramꝰ in propoſitionibus huius ſyll'i, nullū B eſſe A, quod fieri non pōt, & non cohęret. in ſpecie igit hac colligi nequit vſis affirmatiua. Atqui planū, q̄ non eſt ſyll's: qm̄ non concluditur cōcluſio vna ſemper. & hoc, qm̄ ignoramus, qñ ſimul cum negatiua particulari verificatur affirmatiua particularis, & quando vſis negatiua cum eadē hac. Si vero fuerint binæ propoſi- L tiones in hoc ſyll'o particulares, aut indefinitæ: aut vna particularis & altera indefinita: ſeu affirmatiuæ ſimul fuerint, ſeu negatiuæ ſimul: ſiue vna ipſarū affirmatiua & altrera negatiua, non erit in hoc ſyll's. Termini vero cōcludentes affirmatiuā vſem in oīb̄ uſistis ſpecieb', album, homo, animal. Cōcludentes autem negatiuam, album, inanimatū, animal: albū medius, & animal maior,

Cōiugationes inutiles, vbi amb̄æ ppōnes ſint partieulares, aut indefinitæ.

Cæterum ex hoc tractatu iā manifeſtum eſt, quando erit, & qñ non erit ſyllogiſmus hac in figura. qm̄, ſi minor in hoc ſyll'o fuerit affirmatiua, & altera propoſitionū vniuerſalis, ſiue minor, ſiue altera ab hac, nimirum erit ſyll's concludens: & ſi M fuerit ſyll's concludens ex neceſſitate propoſitiones ita erunt diſpoſitę. Præterea, declaratum etiam fuit, q̄ ſyllogiſmi figuræ iſtius nō ſunt perfecti: quodq̄; ex ipſis ſunt qui monſtrantur per conuerſionē, per poſitionem & per impoſſibile: alij vero oſtenduntur per poſitionem & per impoſſibile. Quodq̄; in hac figura non inuenitur concluſio vſis neque affirmatiua, neq; negatiua.

Epilogus. Nota ex hoc loco cōditiōes & propria Tertiæ figuræ.

Quæ

Quæ coniugationes penitus inutiles ſint: quæ vero non penitus, in omnibus figuris. A
Quo pacto ſyllogiſmi omnes perfecti fiant: & reducantur omnes in vniuerſales Primæ figuræ. *Cap.* 8.

PLanum autem,& ꝙ in omnibus figuris,q̃n non fiat ſyllogiſmus,prædicatiuis aut priuatiuis vtriſq; exiſtentibus terminis,& in parte,nihil penitus fit neceſſariũ : prædicatiuo autem & priuatiuo,& vniuerſaliter accepto priuatiuo, ſemp fit ſyllogiſmus minoris extremi ad majorẽ. Quẽadmodum ſi A omni B, aut alicui: B vero nulli C.conuerſis nanq; propoſitionibus,neceſſe eſt C alicui eorum quæ ſunt A,non ineſſe.

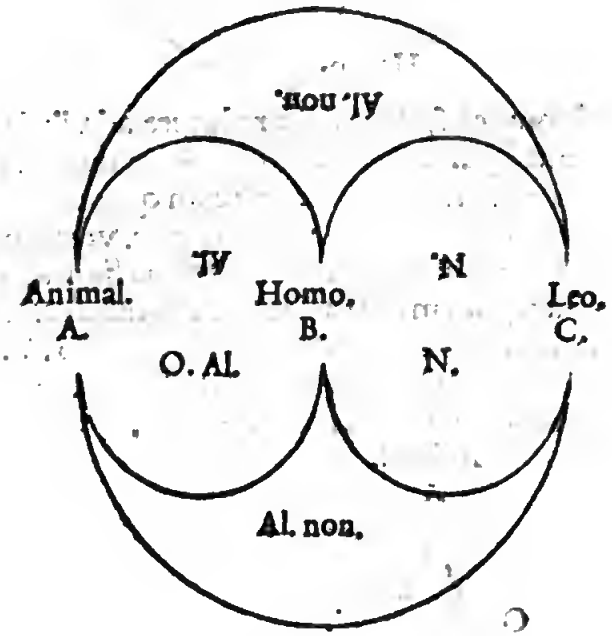

B
Oſtenſio, qno pacto cõiugatio ex maiori affirmatiua, minori negatiua ſ prima figura vti is fiat.

C

Conſimiliter & in alijs figuris:ſemper enim per conuerſionem fit ſyllogiſmus. Palam autem, ꝙ & ſi indefinitũ pro prædicatiuo in parte ponatur, eundem faciet ſyllogiſmum in omnib⁹ figuris.

Manifeſtum autẽ, & ꝙ omnes imperfecti ſyllogiſmi perficiuntur per primam figuram.aut enim monſtratiue, aut per impoſſibile cõcluduntur omnes:vtroq; aũt modo prima efficitur figura. Si quidem monſtratiue perficiantur : quoniam per cõuerſionem concluduntur omnes : cõuerſio vero primam efficiebat figuram. Sin autem per impoſſibile monſtrantur:quoniam poſito falſo,ſyllogiſmus efficitur per primam figuram. Quemadmodum in vltima figura,ſi A,& B oĩ inſunt C,ꝙ A alicui B ineſt.ſi enim A nulli B: B vero omni C:A nulli C:ſed erat omni. Conſimiliter & in alijs.

Aĩal

D

Oſtẽſio ꝙ ipoſſe, quo pacto pria cõiugatio Tertiæ figuræ reducat ad primã figurã.

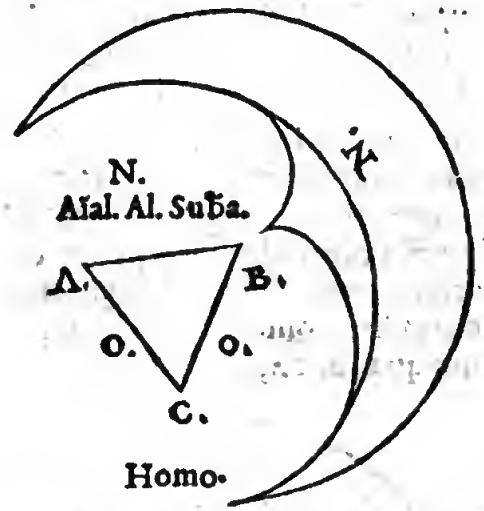

E Eſt autem & omnes ſyllogiſmos reducere ad vltr ſyllogiſmos, qui in prima ſunt figura. Qui quidem in ſecunda ſunt figura, planum ꝙ per illos perficiuntur: præterquam ꝙ non omnes conſiſt: ſed vltes, priuatiuo conuerſo: qui vero in parte, vterꝙ ꝙ deductionem ad impoſſibile. Qui autem ſunt in prima figura ſecundũ partem, perficiuntur quidem & per ſeipſos: verum eſt etiã per ſecundam figuram monſtrare ad impoſſibile deducendo. Vt ſi A omni B: B alicui C: ꝙ A alicui C inerit. ſi enim nulli: B vero omni: nulli C B inerit: hoc enim fit per ſecundam figuram.

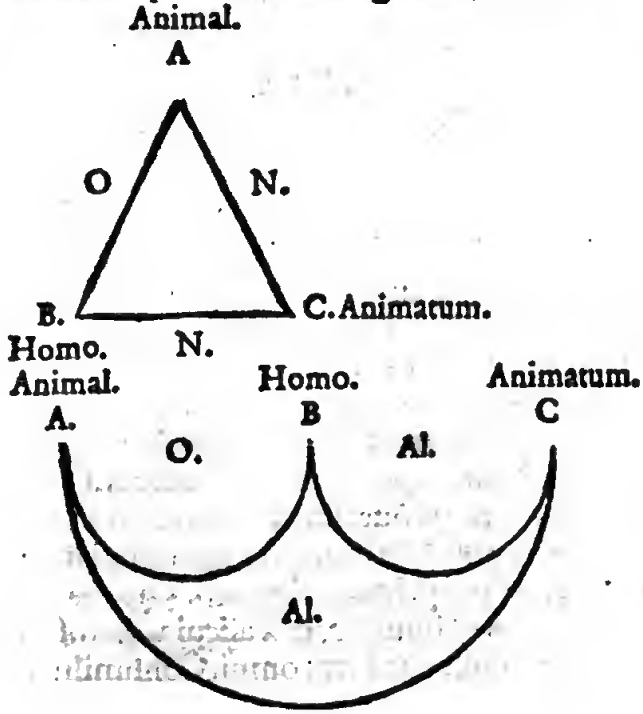

F

Aſal

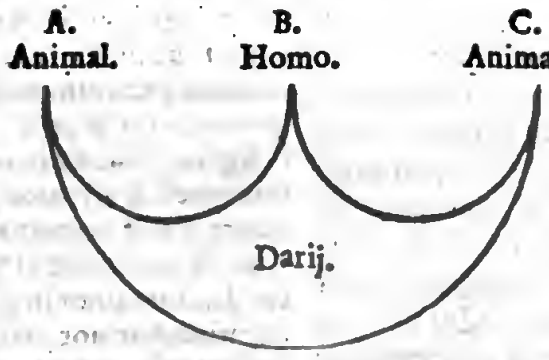

A
Oſtēſio p ipoſſe, quo pacto deducat̄ tertia cōiugatio primæ figuræ ad ſecundā ſecundæ.

Omnis homo eſt animal.
Darij. aliq. animatum eſt homo.
aliq. animatum eſt animal.
per impoſſibile ſic
Omnis homo eſt animal.
Camelites. nullum animatum eſt animal.
nullum animatum eſt homo.

B
Darij reducit̄ per impoſſe ad camelires quī eſt ſecundus ſe cūdæ figuræ, nō aūt ad primū.

Conſimiliter autem & in priuatiuo erit demonſtratio. Si enim A nulli B: B vero alicui C ineſt: A, C alicui non inerit. ſi enim omni; nulli autem B ineſt: nulli C B inerit, ſed hæc erat media figura.

Irrationale.

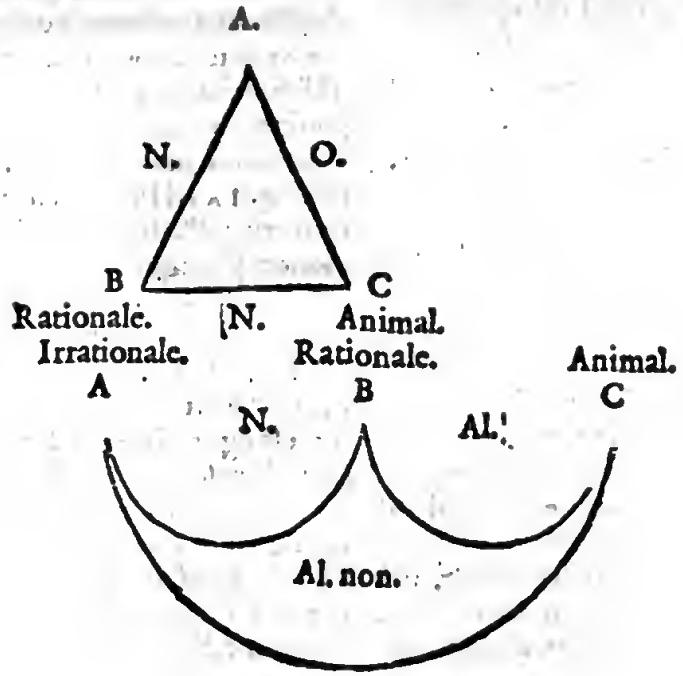

C
Oſtēſio p ipoſſe, quo pacto q̄rta cōiugatio primæ figuræ reducat̄ ad primā ſecundæ.

Hæc nō ē cōcluſo q̄ intendit̄: nā hæc debet eſſ nullum aſatū ē hō q̄ fuit minor in Darij.

Nullum animal eſt al.
Ceſare. Omnis homo eſt animal.
Nullus homo eſt animatus.

Quam

G Quamobrem, quoniam oēs, qui in media ſunt figura, ſyllogiſmi reducūtur ad vniuerſales ſyllogiſmos, q in prima: qui vero ſecūdum partem in prima ad eos, qui in media: planum: ꝙ & qui ſecūdum partem reducētur ad vniuerſales ſyllogiſmos, qui in prima figura. Qui vero in tertia, cū termini vniuerſaliter ſunt, ſtatim perficiuntur per eos ſyllogiſmos, qui ī prima figura. cū vero in parte fuerint accepti, ꝑ ſyllogiſmos in parte, qui ſunt H in prima figura: iſti autē in illos reducti ſunt: quare & qui in tertia figura ſecūdum partem omnes reducētur ad vniuerſales ſyllogiſmos, qui in prima. Qui igit ineſſe, aut non ineſſe monſtrant ſyllogiſmi, dictū eſt quomodo ſe habent: & ſecūdum ſe, qui ex eadem figura: & ad ſeinuicem, qui ex diuerſis figuris.

De coniugationibus penitus, & non penitus inutilibus in omnibus figuris. De Quarta figura contra Galenum. De perfectione omnium ſyllogiſmorum, & reductione omnium ad vniuerſales. Primæ figuræ. Cap. 8.

I

Quæ ſint cōia oīb⁹ figuris.

COmmune eſt autem omnibus figuris, vt non concludatur ex ambabus negatiuis, neq; ex ambab⁹ particularibus, neq; ex ambabus indefinitis, neq; ex indefinita & particulari: qm̄ vis indefinitarum eſt vis particularium. Amplius, declaratū eſt in omni ſyllogiſmo, cùm fuerint binæ propoſitiones, vna vniuerſalis negatiua, & altera affirmatiua, ꝙ erit ſyllogiſmus ſemper concludēs, hoc eſt concludens, aut quæſitū poſitum, aut quæſitum non poſitum: ac quæſitum quidē poſitū, cùm maior in figura prima extiterit vīs negatiua: quæſitū vero non poſitū, cùm minor fuerit negatiua vniuerſalis. Conſtat reſe habebit & in figura ſecunda, cùm minor in ipſa fuerit vīs negatiua, & maior particularis: ac ī figura tertia cùm minor fuerit negatiua. Et hoc, qm̄, ſi fuerit nullū c B: & oē B A: & conuerterimus vtraſq; propoſitiones iſtas, & dixerimus aliquod A B: & nullum B c: concludemus, aliquod A nō eſt c. Atqui nō connumerantur ſyllogiſmi tales intra ſyllos, quos hic intendimus: qm̄ quod quærim⁹ hoc in loco, eſt ſyll̄s, ſuper quem naturaliter cogitatio tadit in comparationē ad quæſitū determinatum. Verum ſyll̄s, qui concludit non quæſitum, non ita ſe habet, vt potētia cogitatiua ſit in ipſo nāl̄r ſolicita, neq; ipſum penitus cōponit. Exempli enim gratia, ſi quæramus, an A ſit in c, & dicam⁹ A eſt in c: qm̄ A eſt in B: & B in c: nimirum erit ſyll̄s iſte naturalis ſm̄ ſermonem plurium hominum: & hoc in figura Prima. Conſimiliter, ſi dicamus A nō eſt in c: qm̄ B eſt in c: & B non eſt in A: planum ꝙ compoſitio iſta ineſt nobis ſm̄ naturam: & hæc eſt figura Secūda, & inuenitur ſecundum ſermonē multorū homi num per naturam. Conſtat ſi dicamus A eſt in c: qm̄ A & c ſunt in B: iſte etiam ſyll̄s ineſt nobis per naturam, & eſt figura Tertia. Sin autē dicamus A eſt in c: qm̄ c eſt in B: & B in A, res erit quā nemo naturaliter faciet: propterea ꝙ ex hoc ſequitur non quæſitum, ideſt c eſſe in A: & eſt

Nota hic ſyllogiſmos quos Latini vocāt Fapeſmo & Fri-

K ſeſom. & dicūt fieri ī prima figura. Ariſtoteles vero & Auer. in oīb⁹: cōcludentes tm̄ quęſitū nō poſitū nec determinatū.

L Nota ſyllogiſmos ſuprapoſitos nō eſſe nāles.

Syll̄s q̄ nō concludit quęſitū determinatū, non eſt naturalis.

Tres figuræ ab Ariſt. poſitę concludūt q̄ſitum determinatum naturaliter.

M Figura Secūda multū inuenit̄ in ſermōe hominum ꝑ naturā.

Digreſſio cōtra Gal. de Quarta figura, ꝙ naturalis non ſit.

A est hoc in gradu eo, in quo dicimus A est in C: qm̃ A est in B: & B in C: & hoc est quiddam, quod non faceret cogitatio fm naturam.

ET ex hoc planũ, ꝙ figura Quarta, de qua meminit Galenus, nõ est syllogismus, super quẽ cadat naturalr cogitatio. Et hoc, qm̃ si quęramus an C sit in A, & dicamus C est in A, quoniam B est in A: & C in B, sumus inter duo, aut vt admittam⁹, quod sequitur ex ista cõpositione, & reijciamus hoc quæsitum penit⁹ quod est, C esse in A, sed hoc est diuersum ab eo, quod quærebamus: aut vt simul cũ eo, quod ex hac compositione deducit, remaneat etiam quæsitum fm cogitationẽ nostram, quẽadmodum de eo quęstionẽ fecerамus, i. vt subiectum in eo sit subiectum & prædicatũ prædicatum. & hoc, qm̃ in omni quæsito vno subiectum est subiectum fm naturam, & prędicatũ prędicatum fm naturam. Et, cũm remanet apud nos subiectũ quæsiti subiectũ, & prædicatum prędicatũ: & hoc est fm cogitationem nostrã in hac dispositione, qua semper quęsitum maneat quæsitũ: adducitur deinceps terminus medius, qui C prædicetur de prædicato quæsiti, & subijciat subiecto quæsiti, fm ꝙ existimauit Gal. hanc figuram Quartã esse, fm ꝙ refertur ad quæsitũ. si vero non erit hic figura quarta, sed potius prima figura, vel de quęsito, vel de conuerso ipsius. Verũ ponamus vt hic sit figura quarta: nimirũ formabitur in hunc modum, i. in relatione ad quæsitum determinatum: vt subiectũ in eo subiectum sit fm naturam, & prædicatũ prædicatum fm naturam: qm̃ non formabitur figura quarta, nisi fm modos istos.

Vide vbetius ꝙ hac 4. figuræ remotiõe, q̃ inferius ca. 23. ex ea deducunt absurda.

B

Si igitur quæramus intentionẽ alicuius in aliquo, & accipiamus terminum mediũ, prædicemusq; eum semel de ꝑdicato quæsiti, & semel de ipso prædicemus subiectũ quæsiti: sequit ex hoc, vt aliquid vnum ꝑ se sit, tanquã de seipso prædicatũ: quoniam ex parte, qua prædicat de prędicato quęsiti, & subijcitur subiecto eiusdem, prædicatur quodammodo de seipso: quod est absurdissimum. Et ista est causa, ob quã non componit ipsum cogitatio secundum naturam super quæsito determinato, ita vt sit hic syllogismus cõcludens quęsitum determinatum per duas conuersiones, secundum ꝙ existimauit Gal. de figura Quarta. D E

Differt aũt conuersio hæc à conuersione, quam facit Aristo. dum reducit multas species secundæ ac tertiæ figuræ ad primam: qm̃ cõuersio illa fit ad declarandam conclusionẽ in syllogismo naturali, hæc autẽ ad expositionem conclusionis in syllogismo artificiali, sed non naturali. Atqui Arist. non curat syllogismos artificiales: qm̃ non sunt conformes ijs, quæ sunt. & hoc procedit in infinitum. Et propter hoc existimauerunt nonnulli, ꝙ reperiantur plures conclusiones in quacũq; figurarũ, præter eas, de quibus mentionem fecit Aristoteles: hoc est & particulares ipsarum, & conuersæ etiã: si quęramus deinde concludamus eas mediantibus cõclusionibus primis. sed hoc est non fm naturalem, sed artificialem viam. Aristoteles verò declarabit, ꝙ duæ species vltes figuræ primæ, i. quæ concludunt conclusionẽ vltem, sunt omnium figurarum perfectissimæ. Qm̃ omnes species syllogismorũ secũdæ figuræ ita se habẽt,

Nota differentiã inter conuersiones, quas posuit Gal. in figura Quarta: & ꝗs posuit Aristo. in Secũda & Tertia. F

Excludit opinionẽ aliorũ de multiplicatione syllogismorũ ꝓpter illos, quos Arist. posuit.

Nota d reductione oium syllogismorũ in vltes primæ.

G vt vniuerſalis ipſarũ redeat ad vniuerſalem figuræ iſtius: & particularis, quæ eſt in ipſa ad particularem, quæ eſt in figura prima. Omnes vero ſpecies figuræ tertiæ ad particularem primæ figuræ. & hoc, quoniã omnes ſpecies figuræ tertiæ cõcludunt particularem. Particularis vero, quæ eſt in prima figura, monſtrari poteſt deductione ad impoſſibile per vniuerſalem figuræ ſecundæ, quæ oſtẽditur per vniuerſalem primæ figuræ. hæ igitur duæ ſpecies figuræ primæ ſunt pfectiſſimæ omnium ſpecierũ ſyllogiſmorũ. Quo-
H modo autẽ particularis figuræ primæ monſtretur deductione ad impoſſibile per vniuerſalem ſecundæ figuræ eſt: vt ſi dicam A, ineſt ipſi B: & B alicui C: dico quòd A ineſt alicui C. ſi enim non fuerit ita, erit contradictorium ſuum verum, hoc eſt, nullum A C: ſed iam poſuimꝰ, quòd A ineſt omni B: ergo concludetur in figura ſecunda, quòd B non ineſt alicui C: ſed iam poſuimus B alicui C: quod fieri non poteſt, & non cohæret. Conſimiliter monſtrabitur con-
cludi negatiua in parte in figura prima per negatiuã vniuerſalem figu-
I ræ ſecundæ deducendo ad impoſſibile. Cæterum ex hoc tractatu iam uere declaratæ ſpecies ſyllogiſmorum abſolutorum, qui ſequuntur aſſertionem alicuius, aut deſtructionem eiuſdem.

De ſyllogiſmis ex ambabus de Neceſſario in tribus figuris. Cap. 9.

QVoniam vero diuerſum eſt ineſſe, & ex neceſſitate ineſſe, & contingere ineſſe (multa enim inſunt quidem, non ex neceſſitate tamen: alia vero neque inſunt omnino, K contingunt autem ineſſe) planũ ꝙ & ſyllogiſmus vniuſcuiuſꝙ horum diuerſus erit, & non ſimiliter ſe habentibus terminis: ſed hic quidẽ ex neceſſarijs, ille vero ex inexiſtentibus, ille autẽ ex contingẽtibus. In neceſſarijs itaqꝫ fermè cõſimiliter ſe habet ac in his quæ inſunt: eodẽ enim modo poſitis terminis in eo qđ eſt ineſſe, & in eo quod eſt ex neceſſitate ineſſe, erit & non erit ſyllogiſmus: præterquam quòd different in eo quòd adiacet ter L minis ex neceſſitate ineſſe vel non ineſſe. nanqꝫ & priuatiuum ſimiliter cõuertitur. & quod eſt in toto eſſe, & quod de omni, conſimiliter aſſignabimus. In alijs igitur eodem pacto monſtrabitur per conuerſionem, ꝙ concluſio eſt neceſſaria, quemadmodum in eo quod eſt ineſſe. In media vero figura, quando ſit hoc quidem vniuerſaliter affirmatiuum, hoc autem priuatiuum in parte: atqꝫ iterum in ter tia, cùm ſit hoc quidem vniuer- M ſaliter prędicatiuum, illud vero priuatiuum in parte, non ſimiliter erit demonſtratio. Cæterũ neceſſe eſt, cui vtrunqꝫ non ineſt, de hoc facere ſyllogiſmum: erit enim neceſſarium & in his. ſi autem de expoſito neceſſario eſt & de illo quodam: nanqꝫ expoſitum, quod illud aliquid eſt. Fit autem vterqꝫ ſyllogiſmorũ in propria figura.

Animal

A

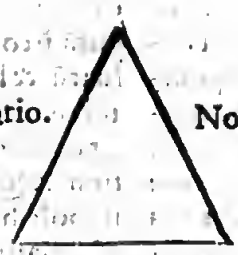

Homo. B. Non o. neceſſario. C. Corpus. D. Lapis.

D

Quo pacto oñdat Quarta cõiugátio Secũdæ figuræ.

Homo. Non o. neceſſario. Corpus.
A. B.

B

C.
Animal.
D. Leo.

E

Quo pacto oñdat Quinta cõiugatio Tertiæ figuræ.

Tractatus de ſyllogiſmis ex propoſitionibus Neceſſarijs. Cap. 9.

C

Propõnes modales diſtinguũtur ſecundũ mãm & modũ ſequẽtem illã ãppõnib⁹ inexiſt entibus.

DIxit. Et quoniam propoſitiones abſolutæ, neceſſariæ, & poſſibiles diuerſificãtur inter ſe ſm modum & materiam, quam ſignificat modus: & hoc, quoniam multa ſunt in actu, quæ tamen non ſunt ex neceſſitate, & hæc ſunt abſoluta: & nõnulla neq; neceſſaria ſunt neque in actu, ſed quæ in futuro & eſſe & nõ eſſe poſſunt, & hæc ſunt poſſibilia: quædam vero ſemper ſunt, & hæc ſunt neceſſaria: manifeſtum q̃ oportet ſyllogiſmos compoſitos ex vnaquaq; iſtarum ſpecierum diuerſos eſſe à ſeinuicem ſm diuerſitatẽ ſuarum propoſitionum: & ſyllogiſmus erit neceſſarius, ex propoſitionibus neceſſarijs, & abſolutus ex abſolutis, & poſſibilis ex poſſibilibus. Syllogiſmi igitur, qui componũtur ex propoſitionib⁹ neceſſarijs, ſunt proximi ſyllogiſmis, qui componuntur ex propoſitionib⁹ abſolutis. & hoc, quoniam conditiones concluſionis abſolutarum ſunt per ſe conditiones concluſiõnis neceſſariarum: & ea, quæ ſunt cauſa, vt non ſequatur concluſio in non cõcludentibus, eadem ſunt cauſa, vt non ſit concluſio in neceſſarijs: quoniam non eſt differentia inter ipſos, niſi ſecundum additionem neceſſitatis tantum. & hoc, quoniam ſpecies concludentes & non cõcludentes in abſolutis ſunt ſecundũ numerũ concludentium, & non concludentium in neceſſarijs.

F

G Atqui dria eſt inter ipſas.qñ abſoluta dr de eo,quod eſt in actu,quodq; nõ eſt neceſſariũ:neceſſaria vero dr de eo,qđ eſt in actu, quodq; eſt neceſſariũ,ac p iſtã additionẽ diſponitur. Et modus cõpõnis eius,qđ concludit in figura prima ex abſolutis, hoc eſt diſpõ dicti de oĩ, aut dicti de nullo,eſt cõditio, q̃ in fignra prima cõcludit ſm mãm abſolutã aut neceſſariã. & hoc,qm̃ intentio dicti de oĩ in ipſis eſt, vt dicatur affirmatiue aut negatiue de oĩ eo,qđ eſt in actu, ſiue in actu exiterit cũ additione cõ

H ditionis neceſſarię,ſeu abſq; additione ipſius. Atqui cõditio dicti de oĩ, qđ ſit in mã poſſibili diuerſificat à cõditione dicti de oĩ,qđ ſit in materijs iſtis.& hoc eſt,qđ apparet ex verbis Ariſt.aut veritas p ſe:quẽadmodũ declarabit poſt hoc. Conſiſt modus oſtẽdendi cõplicationes concludentes in figura ſecunda & tertia ex ꝓpõnib⁹ neceſſarijs, eſt idẽ modus cũ eo,quo mõſtram⁹ cõiugationes cõcludẽtes in figura ſecũda & tertia K ex ꝓpõnib⁹ abſolutis. Et hoc cùm oſtẽdunt p reductionẽ ad primã figurã p conuerſionẽ alterius ꝓpõnũ ſuarũ. & hoc, qm̃ cõuerſio in ꝓpõnibus abſolutis ac neceſſarijs ẽ vna. Et cõſiſt quod in ipſis oſtẽdit p poſitionẽ. Quod vero in ipſis oſtendit p impoſſe,hoc eſt cùm fuerit ꝓpõ vlis affirmatiua & particularis negatiua nõ diſponit vna diſpõne.& hoc,qm̃ ſyllis deducẽs ad impoſſe erit cõpoſitus ex vna ꝓpõne ſyllis & ex contradictorio cõcluſionis ſm modum & ſm negationẽ ſuã, & erit miſtus ex propõne neceſſaria & abſoluta aut poſſibili:ſed hucuſq; nondũ declarata fuit cõcluſio,q̃ ſequit ex hac cõplicatione: Cæterũ qđ ibi monſtrat per impoſſe,hic oſtẽdit p poſitionẽ: puta,cùm ponimus ſub aliquo negato, rẽ ſenſibilẽ,à qua ꝓdicatũ vlr negatur. & ita redit ad ſpẽm, q̃ in prima cõſtruit figura ex ambabus vlibus, vna affirmatiua, & altera negatiua.

Dria inter abſolutas & neceſſarias nõ ſecũdũ modũ tm̃,ſed ſcđm mã; Diſpõ dicti de oĩ & neceſſarijs & abſolutis ẽ eadẽ: ſed differt in poſſib⁹.

Syllſi qui p impoſſe oſtẽduntur ad primã reduci in ſecũda & in tertia,non pſit oſtẽdi in neceſſarijs, ſed p expõnem.

L

Miſtio neceſſarij & ineſſe, in Prima figura. Cap. 10.

I SEd contingit aliquando,& altera propoſitione neceſſaria exiſtente,neceſſarium fieri ſyllogiſmũ: præterquàm q̃ nõ vtralibet,ſed quæ ad maius extremum. Vt ſi A quidem ſumptum eſt ineſſe ipſi B ex neceſſitate,aut nõ ineſſe: B vero ipſi C ĩeſſe ſolũ. ſic,n.ſumptis ꝓpõnib⁹, ex neceſſitate A inerit ipſi C, aut nõ inerit,

M

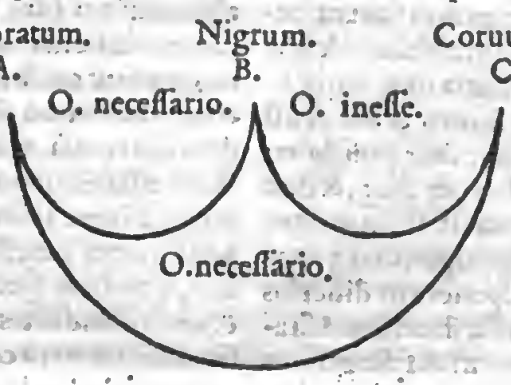

Cõiugationes ex maiori de neceſſario et minori de ineſſe, vſes.

Album.

Quoniam enim B ipſi ex neceſſitate ineſt, aut nõ ineſt A: ipſum vero C aliquid eſt eorum, quę ſunt B: manifeſtum ꝙ & C ipſi ex neceſſitate erit horum alterum. Sin aũtem A B quidem non eſt neceſſarium: B C vero neceſſariũ: non erit concluſio neceſſaria. Nam ſi eſt, continget A eorum quæ ſunt B alicui ineſſe ex neceſſitate, & per primam, & per tertiã figuram. ſed hoc falſum, contingit enim B, tale eſſe, cui nulli accidit ineſſe A.

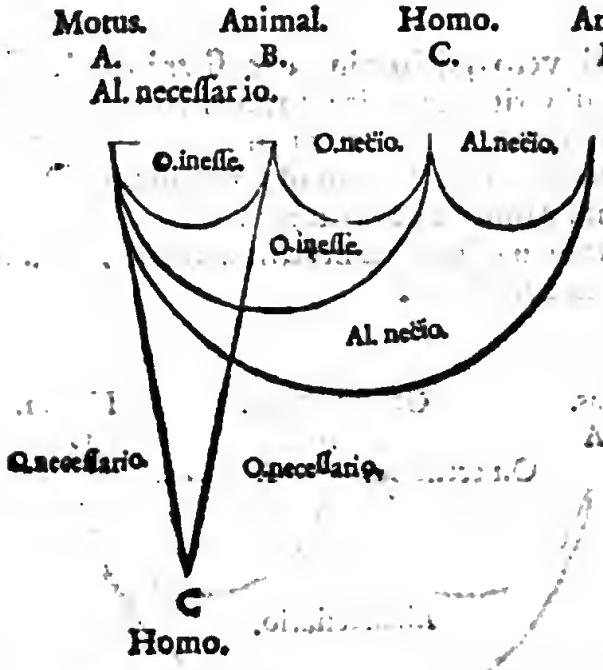

Cõiugatio ex maiori de ieſſe & minori de neceſſario affirmatiua.

C

Præterea & ex terminis palam, ꝙ non eſt concluſio neceſſaria. vt ſi A eſſet motus, B aſal, in quo aũt C homo. animal nanq; homo ex neceſſitate eſt: verũ mouetur animal nõ ex neceſſitate, neq; hõ. Confimiliter aũt & ſi priuatiuum eſſet A B: eadẽ enim demõ.

Terminos legas in figura.

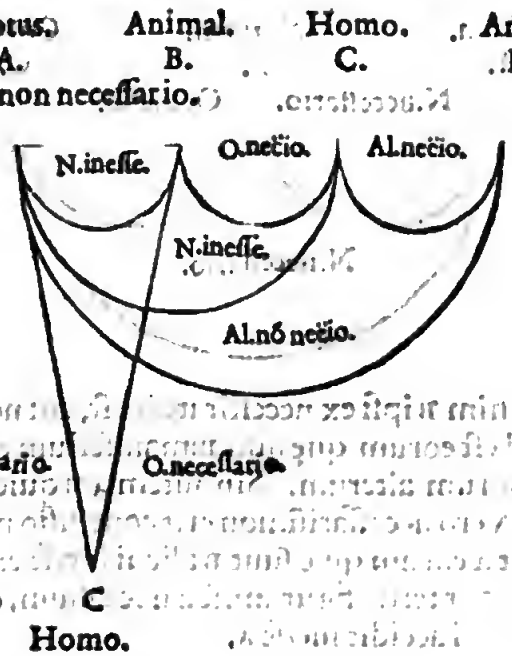

Cõiugatio ex maiori de neceſſario, & minore ꝺ neceſſario, negatiua.

In ſyllogiſmis vero qui ſunt in parte, ſi vniuerſale eſt neceſſarium, & concluſio erit neceſſaria: ſin autem quod ſecundum partem, non neceſſaria: neque priuatiua, neque prædicatiua exiſtente vniuerſali propoſitione. Sit autem primum vniuerſale neceſſarium, & A omni B inſit ex neceſſitate: B vero alicui C ſolum inſit: neceſſe vtiq; A alicui C ineſſe ex neceſſitate, nam C ſub B eſt: B vero omni A inerat ex neceſſitate.

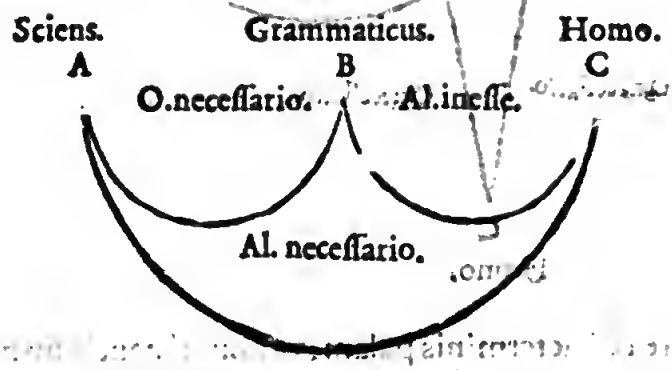

Cõiugatio ex maiori de neceſſario minori de ineſſe, particularis affirmatiua.

Conſimiliter autẽ & ſi priuatiuus eſſet ſyllogiſmus; eadem enim erit demonſtratio.

A

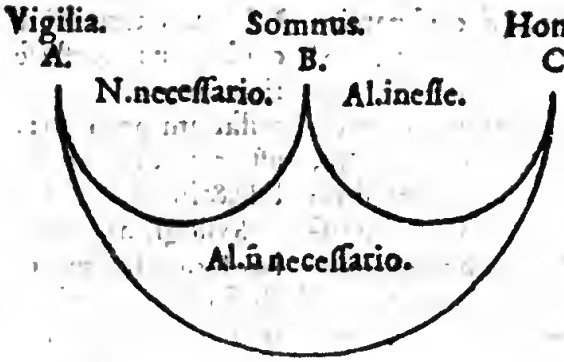

D

Negatiua.

Si vero quod est secundum partem necessarium sit, non erit cõ clusio necessaria. nullum enim impossibile concidit, quemadmodum neq; in vniuersalibus syllogismis. Consimiliter autem & in priuatiuis. Termini, motus, animal, album.

B

E

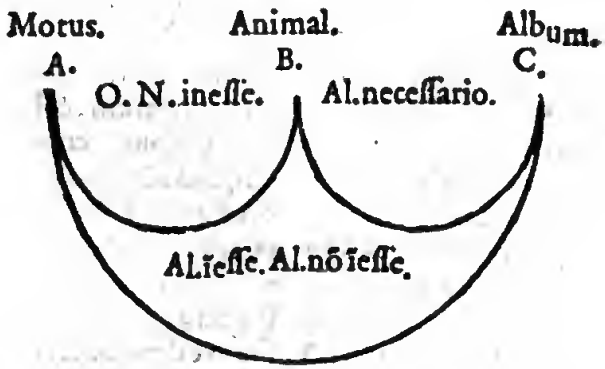

Cõiugado nes binæ ex maiori de ineſſe, minori de necessario particularis vtraq;.

Tractatus de syllogismis mistis ex Necessarijs & Absolutis: & primo in Prima figura. Cap. 10.

C

Sylli misti duplicant ſ ĩo ib⁹ modis cuiuscũq; figuræ.

SYllogismi igitur cõcludentes in istis mistionibus sunt per se syllogismi concludentes in nõ mistionibus, præterquã ꝙ duplicãtur. & hoc, quoniã species vna per se erit duæ species, quemadmodũ exempli gratia, quæ est ex binis vniuersalibus in prima figura erit duæ species: vna vt sit maior necessaria & minor inexistens, altera ecõuerso. & erunt syllogismi concludentes in omni figura hic duplicati respectu syllogismorum concludentium in omni materia ibi. & illud, quo ostenditur concludens à non concludente ibi, est id, quo ostẽditur hic, hoc est in inexistentibus.

Atqui quod supereſt, vt consyderemus hic de dispõne mistorũ, est modus conclusionũ suarũ, hoc est, qui modus sequat' ex duob⁹ modis propositionum. Et Aristoteles dixit, si fuerit ꝓpõ maior in figura prima necessaria, ꝙ erit conclusio necessaria: sin aũt nõ sit necessaria, non erit cõclusio necessaria. Sit igitur oẽ C B in actu: & oẽ B A ex necessitate: dico ꝙ vna istarũ duarũ specierũ concludit, ꝙ A est in oĩ C ex necessitate: & altera, ꝙ nullum C A ex necessitate.

F

Qđ maxie cõsyderat ſ syllis mistis é, quia modus cõclusionis sequatur. Opio Arist. ꝙ sequat' conclo necessaria ex maiore necessaria, et minore in existente: qm̃ mior é pars medij.

G Monſtratio huius, qm̃ c eſt pars ipſius B: propterea ꝙ ex conditionib⁹ primæ figuræ eſt, vt ſit mĩor affirmatiua: & ex conditionibus huius miſtionis, vt ſit c pars ipſi⁹ B ĩ actu, non autem poſſibiliter: quemadmodum ſe habet diſpoſitio in ſyllogiſmis poſſibilib⁹. ſed cùm prædicatur aliquid de toto, prædicatur ex neceſſitate etiam de parte ſm̃ modũ, quo prædicatur de toto. & hoc planum per ſe: quoniam pars cõtinetur ſub toto, & ſubingreditur ipſum.

H Si maior inexſis, minor fuerit neceſſaria nõ neceſſaria, ſed de ineſſe concludet cõcluſio.

Quòd ſi nõ maior, ſed minor extiterit neceſſaria, nõ erit cõcluſio neceſſaria. puta, ſi dicamus, oẽ c B ex neceſſitate: & oẽ B A in actu, vel nullum B A in actu: dico ꝙ nõ concludit⁹ in hac complicatione, oẽ c eſſe A ex neceſſitate, aut non eſſe A ex neceſſitate. Oſtẽſio huius. qm̃, ſi fuerit poſſe, ponamus ꝙ oẽ c ſit A ex neceſſitate: ſed iã poſuimus oẽ c eſſe B ex neceſſitate: quare concludet⁹ in figura tertia, aliquod B eſſe A ex neceſſitate: ſed iam poſueramus, oẽ B eſſe A non ex neceſſitate: quod fieri nõ põt, & non cohæret. Conſtat monſtrabitur, ſi poſuerimus ꝑpõnẽ maiorem negatiuam non neceſſariam. Hoc enim ſiſt etiam monſtrabitur ex quo c eſt pars ipſius B, & A prædicatur de omni eo quod eſt pars ipſi⁹ B, & quod eſt totum non u neceſſariũ prædicatur etiam de c non neceſſario, poſteaq̃ eſt pars ipſius B. Manifeſtum et ex terminis concluſionẽ nõ eſſe neceſſariã. puta, ſi ponam⁹ loco A motum, & loco B animal, ac loco c hominem: & dicamus, omnis hõ eſt animal ex neceſſitate: & omne animal mouetur non ex neceſſitate: & concludetur, omnis homo mouetur non ex neceſſitate: *niſi quod termini aſſeuerant concluſionem non eſſe ſemper neceſſariam, non aũt ꝙ non concludat neceſſariam omnino: quemadmodũ aſſerat hoc ſyllogiſmus ad impoſſibile, & intentio dicti de omni.

Syllogiſmi vero particulares in hac figura, hoc eſt concludentes cõcluſiones particulares ita ſe habent: ꝙ ſi ꝑpõ vĩs & maior fuerit neceſſaria, & concluſio erit neceſſaria. ſin aũt particularis ac minor neceſſaria extiterit, & maior nõ ſit neceſſaria, non erit cõcluſio neceſſaria: ſiue maior affirmatiua fuerit ſiue negatiua. Et monſtratio huius erit monſtratio ſyllogiſmor⁹ vĩum, hoc eſt per dictum de omni, per impoſſibile, & per materias. & hoc, qm̃, ſi ponam⁹ loco A motum, & loco B animal, & loco c album, complicabitur ſyll⁹: aliquod albũ animal ex neceſſitate: & oẽ animal motum non ex neceſſitate: & cõcludit⁹, aliquod album motum, ſed non ex neceſſitate. Ex verbis itaq; Ariſto. planũ ſententiam ſuam eſſe in hac ſpecie, vt modus cõcluſionis ſequatur modum propoſitionis maioris. qm̃, ſi fuerit propoſitio maior abſoluta, concluſio erit abſoluta, & ſi neceſſaria extiterit, cõcluſio erit neceſſaria.

Theophraſtus vero, atq; Eudemus ex Antiquis Peripateticis, & inter poſteriores Themiſtius, qui eos ſecutus eſt, exiſtimarunt ꝙ modus concluſionis ſequatur viliorem ex duobus modis, hoc eſt vt ſemper in tali complicatione ſequatur propoſitionem abſolutam: quoniam abſoluta eſt vilior neceſſaria. * Et potiſſimum cui innituntur, eſt, quoniam arbitrantur, ꝙ omne, in quo fuerit aliquid vt pars & aliquid vt totum,

A *Vult Anerois nõ negare ob hoc Ariſt. poſſe ſeq cõcſonem neceſſariã ſed qa nõ ſp. ideo deſtruit regula gñal. ſed intẽtio dicti de oi & deductio ad impoſſe oſtendũt vſr cõcſoné ſeq.

L Opſo Arſt. é in miſtis vt modus concſonis ſequat modũ ꝓpõnis maioris.

M Digreſſio cõtra Theophraſtũ, Eudemũ, & Themiſti⁹, ab Ariſto. diſſentientes. Prima rõ Theophraſti & aliorum contra Anſt.

* Scꝫ ra.

ita

& ita ſe habebit, vt ſi aliquid vnũ prædicetur prædicatione aliqua de toto, ſequatur vt de parte etiã prædicetur cũ hoc eodem modo. & conſiſt ſi prædicet etiam pars de re aliqua cum aliquo modo, oportebit vt totum quoq; de re iſta prædicet cum hoc eodẽ modo. qm̃ igitur in omni ſyll̃o eſt aliquid vt totum, & aliqd vt pars: ſi fuerit vna duarum propoſitionum abſoluta & altera neceſſaria, nihil prohibet, vt minor ſit neceſſaria & maior abſoluta, aut maior neceſſaria & minor abſoluta.

Tertia rõ.

B Dixerunt. Et ſi fuerit minor neceſſaria, erit aliquid vt pars & aliquid vt totũ: & medius quidẽ terminus vicem totius obtinebit, minor vero partis. quare ſi aliquid p̃dicet de toto, quod eſt terminus medius, prędicabitur & cum hoc eodẽ modo de parte, q̃ eſt terminus minor. Quòd ſi propõ neceſſaria maior extiterit, erit & in ipſa conſiſt aliquid vt pars & aliquid vt totũ: & maior quidẽ totius vicẽ obtinebit, medius vero partis: ſequit̃ ergo ſi pars, quæ eſt terminus medius prędicat̃ de minore extremitate cũ aliquo modo, vt ſit modus iſte idem cũ modo totius, quod eſt maior extremitas: idem inquã, cùm prędicat̃ de ipſa. quare inquiũt iſti, quomodocunq; res ſe habeat, oportet modũ p̃dicationis in cõcluſione ſequi modũ p̃põnis abſolutę.

C

Cõtra opinionẽ Theophraſti, & aliorũ ſequentiũ, q̃ rõ ptis & totiꝰ ſolũ inuenit̃ in p̃põne minore.

Sed in hoc ſermone eſt confuſio manifeſta. & hoc, qm̃ conſyderatio totius & partis in ſyll̃o, ſecundum q̃ eſt ſyllogiſmus cõcludens in prima figura per dictum de omni, nimirũ eſt in propoſitione minore. & propterea conditio ipſius eſt, vt ſit affirmatiua: maioris autem conditio eſt vt ſit vniuerſalis, non aũt vt ſit affirmatiua. quod cùm ita fuerit, non eſt conſyderatio totius & partis in propoſitione maiore, ſi inueniantur vt ſint neceſſaria, aut nõ ſint: ſed oportet vt cõſyderatio totius & partis exiſtat in loco, in quo eſt conditio, vt ſyll̃s ſit: hoc eſt totũ & pars, quę ſunt in p̃põne minore. quod cùm ita ſit, modus cõcluſionis ſequetur modũ propoſitionis maioris, ſm q̃ exiſtimauit Ariſto. Quòd ſi illis etiam conceſſerimus partem & totum cõſyderari in vtraq; propoſitionum, nõ oportebit nos ponere in loco cõſyderationis totius & partis quæ ſũt in p̃põne minore, & in loco conſyderationis totius & partis quæ ſunt in p̃põne maiore, vſquequo dem⁹ hoc iudicium ſuper ſyll̃o. Ampli⁹, ſi cõſyderetur pars in propoſitione maiore, non autem in minore, non erit ſyll̃s niſi per accidens: qm̃ non oportet vt minor extremitas comprehẽdatur in prædicatione ſub maiore propoſitione, cùm non ſit vll̃s. & hoc per ſe manifeſtum eſt.

D

Soluit ſecundã rationem.

E

*Et quod etiam dubitarũt. qm̃ exiſtimauerunt, modũ concluſionis ſequi debiliorem duorum modorum propoſitionis: quemadmodum res ſe habet in affirmatione ac negatione, i. quoniam ſi fuerit vna propoſitionum affirmatiua & altera negatiua, concluſio ſequetur negatiuam, quæ eſt vilior: hoc eſt ſyllogiſmus imaginarius. & hoc, qm̃ concluſio non ſequitur propoſitionem negatiuam & non affirmatiuam, ex parte qua negatiua vilior ſit affirmatiua, ſed ex parte qua eſt negatiua: abſoluta vero ſi eſt vilior, eſt affirmatiua, non aũt negatiua: cõfuſio igit̃ iſtius ſermonis eſt per ſe manifeſta.

* a. l. hoc autẽ fecit eos errare Soſo priæ tationis.

F

Soluit tertiã rõnẽ.

Quod etiã contendunt, eſt, qm̃ in

G aliqua materia concludit abſoluta, & tñ minor ẽ abſoluta, & maior neceſſaria. vt in exẽplo: omnis hõ ambulat, hoc eſt in actu: & oẽ ambulãs mouetur ex neceſſitate: igit̃ omnis homo mouet̃, non tñ ex neceſſitate. Et deceptio in hoc eſt, qm̃ ambulãs nõ mouetur ex neceſſitate, ex parte qua eſt homo, ſed ex parte qua eſt ambulans. ꝙ ſi conditionẽ iſtã, quã in maiore accepimus, ponamus etiã in concluſione, erit neceſſaria: puta, ex neceſſitate, oĩs homo mouet̃, ex

H parte qua eſt ambulans. Non oportet aũt, vt aliquis ad hoc reſpõdeat, dicens, ꝙ in hac complicatione concluſio ẽ abſoluta, cũm minor eſt abſoluta & maior neceſſaria: qm̃ in hac ꝓpõne neceſſaria non inuenit̃ dictũ de omni, quod fecit vſt Ariſt. in hoc libro. & hoc, vt A prædicetur ex neceſſitate de oĩ eo quod diſponitur ꝑ B affirmatiue, ſiue diſpõat̃ per B in actu, ſiue ex neceſſitate, ſiue poſſibiliter. qm̃ nõ eſt vtilitas in hac cõditione, ni vera extiterit in oĩ materia: ſed certe oportet vt hęc conditio vera ſit in oĩ materia. Quòd ſi in

I duxerimus ẽt per materias, planum nobis fiet, ꝙ hoc, quod dicimus, oẽ qđ eſt B eſt A ex neceſſitate, aut ẽ A abſolute, in aliqua mã ſignificat, oẽ quod eſt B in actu, eſt A ex neceſſitate, veluti cùm dicimus, oẽ ambulans mouet̃: & in aliqua mã ſignificat, oẽ quod eſt B in potentia aut in actu, eſt A ex neceſſitate, vt cùm dicimus, oẽ motum eſt corpus. Conſiſt ẽt diſponitur enunciatio abſoluta.

Quòd cùm ita ſit̃, dictũ igitur de omni verum in omni mã in propoſitione neceſſaria & abſoluta, eſt, vt A inſit ex neceſſitate aut abſolute oĩ illi qđ eſt in actu, qm̃ in aliqua mã verificabitur de omni eo quod ẽ in K potẽtia, aut in actu B, & in aliqua de oĩ eo quod eſt in actu tantum. qm̃, ſi A verificatur de oĩ eo quod eſt B, in potentia, verificabitur ẽt de omni eo quod eſt in actu: & nõ conuertit̃, hoc eſt ſi A verificatur de omni eo quod eſt B in actu, vt ẽt verificet̃ de omni eo quod B in potentia. Et pp hoc oportet conditionẽ dicti de oĩ in neceſſarijs atq; abſolutis eſſe, vt maior extremitas prædicet̃ de omni eo, quod eſt mediũ in actu, hoc eſt de omni eo, de quo prędicat̃ terminus medius in actu non poſſibiliter. & propterea cum minor propoſitio L extiterit poſſibilis, & maior neceſſaria aut abſoluta, non erit ſyll's cõcludens ſm dictũ de omni, in omni materia, quẽadmodum exponit Ariſt. in ſequentibus: qm̃ hoc vtiq; cõcludet per dictũ de omni in aliqua materia, hoc eſt in qua verificatur A abſolute de omni eo quod ẽ B in actu aut in potentia. ſed non intenditur hoc in loco, quod eſt propter mãs

Et hoc eſt, in quo direxit Abumazar mentem ſuam contra Ariſto. Nanq; in propoſitione poſſibili maiore reperitur conditio in omni materia, quam exiſtimauit Abumazar in omnibus ſpecieb⁹ propoſitionũ. & hoc, qm̃ cùm dicim⁹, omne quod eſt B, eſt A poſſibiliter, verificat̃ de omni eo quod eſt in potẽtia, aut in actu. & propterea cùm fuerit maior poſſibilis, erit concluſio poſſibilis in quacunq; miſtione: quemadmodũ declarabitur in ſequentibus. Quare nõ eſt cõditio dicti de omni in omnibus tribus propoſitionibus, hoc ẽ abſoluta, neceſſaria, & poſſibili, vna, velnti exiſtimauit Abumazar, cùm fuerit A prædicatum in actu, aut

ex

Excludit] rñſionem quorũdã: oñdens ꝙ maior neceſſaria cũ minori de ineſſe concludit neceſſariã ꝑ dictum de omni.

Cõditio dicti de oĩ in mã neceſſaria, & abſoluta.

Nota qđ Abumazar contra Ariſto. de dicto đ oĩ. M

Nota, non eẽ cõdonẽ dicti de oĩ in oĩb⁹ ꝓpõnibus vnã & eam dẽ. de hoc vide infra ca. 14. clãrius.

ex neceſſitate, aut in potentia de oī eo qđ eſt B in quacunque ex tribus ſpeciebus: hoc eſt, aut poſſibiliter, aut ex neceſſitate, aut in actu. Neq; eſt ēt cōditio dicti de omni in hoc libro ea, de qua meminit Alexander, vt A prædicetur ex neceſſitate, aut poſſibiliter, aut in actu de oī in eo qđ eſt B in actu. qm̄, ſi res ita eēt, nō concluderet quæ conſtat ex ambabus poſſibilibus ſm̄ dictum de omni. & hoc manifeſtum conſyderanti. Et inductio atteſtatur ſententię Ariſtotelis. quoniam nō eſt vtilitas in conditione, quæ non poteſt ſuper materias, ſecundum qꝑ exiſtimauit Abumazar: neque in conditione, quæ continet omnes ſpecies propoſitionum, ſm̄ qđ exiſtimauit Alexander. Et ex hoc fit manifeſta dubitatio, q̄ accidit hominibus ex opinione Ariſtotelis in miſtione poſſibilis cum neceſſaria & inexiſtente, ſecundum quòd planum erit ex dicto noſtro, cùm Deo volente ad hunc locum deuenerimus. Sed iam declaratum eſt, qꝑ iudicium in miſtione neceſſariæ & abſolutæ eſt ad propoſitionem maiorem.

A

Cōtra Alexan. & putauit dictū de oī tenere in abſolutis.

B

Miſtio neceſſarij & ineſſe in Secunda figura. Cap. 11.

SEd in ſecunda figura, ſi priuatiua propō eſt neceſſaria, & cōcluſio erit neceſſaria: ſi vero prædicatiua, non neceſſaria. Sit enim primū priuatiua neceſſaria, et A nulli cōtingat B: ipſi vero C ſolum inſit: qm̄ itaqꝑ conuertit priuatiuū, & B A nulli cōtingit: A vero omni ineſt C: quare nulli C contingit B: nāqꝑ C ſub A ē.

Pria cōiugatio ex maiori de neceſſario minori de ineē q̄ maioris conuerſione oſtenditur.

C

B. N. necio. C.
Album. Æthiops.

*a. l. nō igitur neque. duę negatiōes apud Grȩcos magis negāt.

Conſimiliter autem et ſi ad C ponat priuatiuū Si. n. A nulli C cōtingit: et C nulli A cōtinget: A vero oī ineſt B: quare nulli B cōtinget C. fit, n. prima rurſus, * igitur neqꝑ B ipſi C: conuertitur. n. ſilr.

Sin

D

Secunda cõiugatio ꝙ ex minoris & concłonis cõuerſiõe, & ꝓmiſſarũ tranſpõne oñditur.

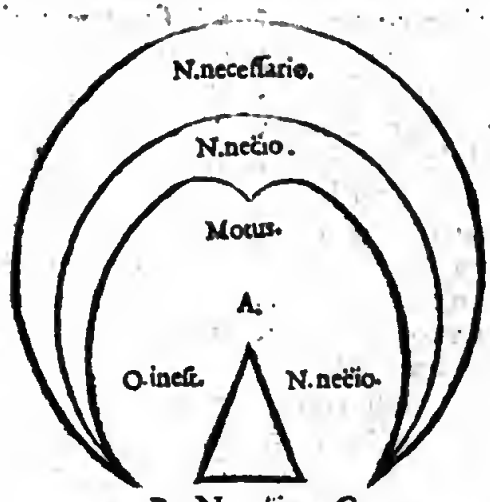

E

Sin autem prædicatiua propoſitio eſt neceſſaria, non erit concluſio neceſſaria. Inſit enim A omni B ex neceſsitate: C vero nulli inſit ſolum: conuerſo itaque priuatiuo, prima efficitur figura. monſtratum eſt autem in prima, quòd non neceſſaria exiſtente priuatiua quæ ad maius, neque concluſio eſt neceſſaria: quare neque in his erit ex neceſsitate.

Cõiugatio ex maiori de neceſſario minori de ineſſe, ꝙ minoris cõuerſione oñditur.

F

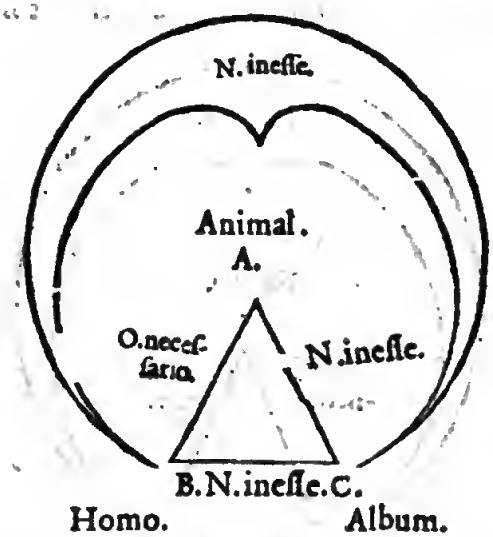

Præterea, ſi concluſio eſt neceſſaria, contingit C alicui A non ineſſe ex neceſsitate. Si enim B nulli C ineſt ex neceſsitate: & C nulli B inerit ex neceſsitate: ipſum vero B alicui A neceſſe eſt ineſſe: ſiquidem & A omni B ex neceſsitate inerat: quare & C neceſſe eſt alicui A non ineſſe. verum nihil vetat, A tale acceptum fuiſſe, cui omni, C ipſum contingit ineſſe.

Præterea

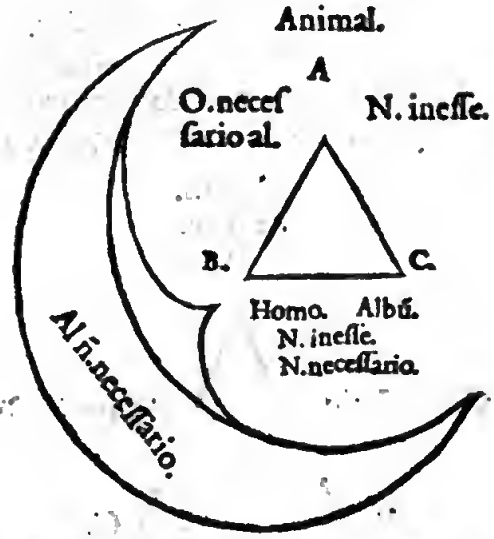

A

Deductio eiuſdē per impoſſ.

Præterea & terminos exponentem monſtrare liceret, ꝙ conclu ſio non eſt ſimpliciter neceſſaria, ſed his exiſtentibus neceſſarijs. Vt ſit A animal, B homo, C vero album: & propoſitiones ſimiliter ſint acceptæ. contingit enim animal nulli albo ineſſe: et homo vti que nulli inerit albo, verum non ex neceſsitate. contingit. n. ho minem fieri album, non tamen quouſque animal nulli inſit albo. quare his quidem exiſtentibus, neceſſaria erit concluſio: ſimplr autem non neceſſaria. Cōſiſt ſe habebit & in ſylſis in parte. cū. n. priuatiua propoſitio & vniuerſaliter ſit & neceſſaria, & concluſio erit neceſſaria: cum vero prædicatiua & vniuerſaliter ſit neceſſaria, priuatiua autem ſm partē, non erit concluſio neceſſaria. Sit primum priuatiua, & vniuerſaliter & neceſſaria, & A nulli B contingat ineſſe: alicui vero C inſit: quoniam itaꝙ conuertitur priuatiuum, & B nulli A poſſet contingere ineſſe: A vero alicui C ineſt: quare ex neceſsitate B alicui C non inerit.

B

Expónens terminorū vide in figura. Alij alios accipiunt terminos.

C

Cōiugatio ex maiori de neċio, minori de ineſ affirmatiua ꝙ maioris eoūuerſiōe oſtenditur.

Rurſus

D Rurſus ſit prędicatiua vłr & neceſſaria, & ponatur ad B prædicatiuum. Si itaq; A omni B ex neceſsitate ineſt: C vero alicui non ineſt: q; itaq; nō inerit B alicui. ē manifeſtū, ſed nō ex neceſsitate. ēdem nanq; termini erunt ad demōnē, qui & in vłibus ſyllis.

Alia negatiua ptcularis eodē pacto diſpoſita quo ad modos ſed diuerſi mode quo ad propōnes.

Alij accipiūt loco termīorū, motū, ambulās hō. & ita ét in ſequēti cō iugatione.

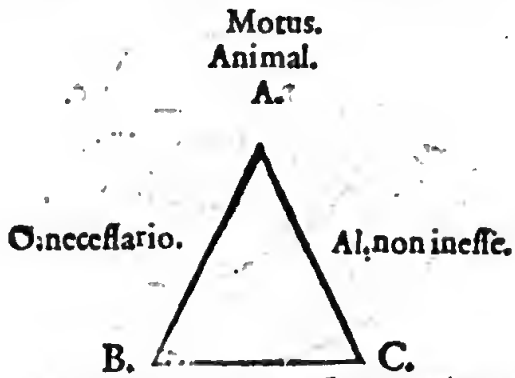

B

Sed neq;, ſi priuatiuū neceſſariū acceptū ſit in parte, eſt concłō neceſſaria: q; eoſdē nāq; terminos demō, & * vno ſolo transūpto.

*Ait Alex. Quædā exemplaria hūthęcverba, qđ Alb. dixit, ſed aliter ordinādi ſunt termini.

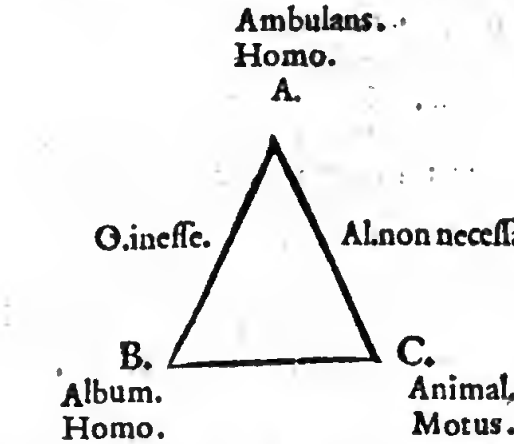

Alia negatiua particularis inutilis ꝓpōnibus, quo ad modos

F

De miſtione Neceſſariæ & Abſolutæ in Secunda figura. Cap. 11.

SEd in Secunda figura, cū fuerit propō negatiua neceſſaria, concluſio erit neceſſaria. ſi ỽo affirmatiua neceſſaria extiterit, nō erit cōcłō neceſſaria. Sit ergo primum vłis negatiua maior neceſſaria, & affirmatiua vłis minor abſoluta. puta ī exēplo ſi dicamus, oē C eſt B in actu: & nullū A B ex neceſſitate: q;n igitur negatiua conuertitur, redibit hæc ad ſpeciem primæ figuræ, in qua maior eſt negatiua neceſſaria & minor abſoluta. quare cōcluſio ꝑcūldubio neceſſaria erit, ſm q; declaratū fuit. Conſimiliter ét hoc idem accidet, ſi ponatur minor negatiua vłis neceſſaria & maior abſoluta. q;m cōuertitur nullum C B: & fit nullum B C ex neceſſitate: & omne

In ſcđa figura, ſi negatiua fuerit neūa erit cōcłō neceſſaria ſi affirmatiua, ſi erit cōcłō neceſſaria: q;n nō reuertit ad primā ex maiori neceſſaria.

A ne A B absolute: quare concluditur in prima figura, nullum A C ex necessitate, quemadmodum supra exposuimus. & cùm conuersa fuerit conclusio, redibit quæsitum. Quòd si fuerit propositio affirmatiua necessaria, & negatiua absoluta, concludetur absoluta: quoniam negatiua absoluta, cum conuertitur, efficitur maior in prima figura. sed iam in hac declarauimus, si fuerit maior in prima figura non necessaria, quòd conclusio erit nõ necessaria, sed absoluta. iam enim declaratum fuit per viam ad
B impossibile, quòd cõclusio non est necessaria, sed absoluta, cum fuerit affirmatiua necessaria. & hoc, si posuerimus, ꝙ cõclusio huius sylli sit, nullũ C est A ex necessitate. sed iam in propõnibus huius sylli fuerat, ꝙ omne C est B ex necessitate. ꝙ si conuerterimus affirmatiuam vlem, fiet aliqd C B: & nullũ C est A ex necessitate: concluditur, sm ꝙ declarauimus in prima figura, ꝙ aliquod B non est A ex necessitate. sed iã posueramus, ꝙ A nõ est B absolute: quare, si conuertamus, verum etiam erit, quòd B non est A
C absolute. quòd si B non sit A absolute, iam erit possibile, vt omne B sit A absolute, quoniam absoluta est de natura possibilis. sed iam fuerat conclusio, quòd aliquod B non est A ex necessitate, quod fieri non potest & non cohæret. Et hac eadem declaratione palam fit, si necessaria affirmatiua maior extiterit, & negatiua absoluta minor. & hoc, quoniam concludit duo contraria. Consimiliter monstratur etiam per terminos, quòd conclusio in his duabus speciebus non est necessaria. puta, sit loco A album: D
loco B animal: loco C homo: & componatur syllogismus ita. omnis homo ex necessitate animal: nullum album in actu est animal: & concluditur, nullus hõ est albus. sed hoc non est necessarium: quoniam hõ põt & esse & non esse album. Et sm hoc ẽt modus conclusionis in duobus sylis particularibus huius figuræ sequitur modum propositionis negatiuæ. Huius autem monstratio est hæc eadẽ, hoc est per conuersionem & impossibile in loco, in quo fit impossibile duobus syllogismis vniuersalibus E
huius figuræ, & per eosdem etiam terminos.

Absoluta ppõ est de nã posis.

Mistio Necessarij & inesse in Tertia figura. Cap. 12.

SEd in Tertia figura, cum termini sint vlr ad mediũ, & ambę propõnes prędicatiuæ, si vterlibet necessarius existat, et conclusio erit necessaria. sint autem hoc prædicatiuũ, illud vero priuatiuum sit, cũ priuatiuum sit necessariũ, & con- F
clusio erit necessaria: qñ autem prædicatiuum, non erit necessaria. Sint. n. primum ambæ prędicatiuę propositiones: & A & B omni C insint: necessariũ vero sit A C: qm̃ igitur B omni C: & C alicui B inerit, eò ꝙ vle sm partem conuertitur: quare, si omni C ineſt A ex necessitate: & C alicui B: necessarium est A alicui B inesse. nam B sub C est. fit igitur rursus prima figura.

Animal.

Cõiugatio ex maiori de neceſſario minori de ineſſe, vtrib⁹ affirmatiuis.

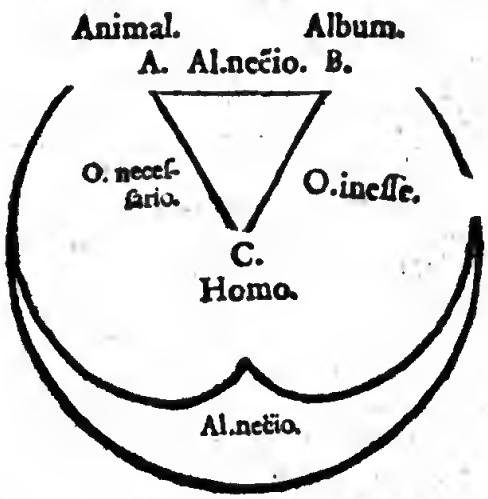

Conſimiliter monſtrabitur & ſi B C eſt neceſſarium. conuertitur enim C cum aliquo A: quare, ſi omni C, B, ex neceſſitate ineſt: & A alicui B inerit ex neceſſitate.

Cõiugatio ſapiõ oppoſita quo ad modũ.

Rurſum ſit A C priuatiuum: B C vero affirmatiuum: priuatiuum autem neceſſarium. quoniam igitur conuertitur C cum aliquo: B, A vero nulli C ex neceſſitate: neq; B alicui inerit A ex neceſſitate. nam B ſub C eſt.

Si

Equus. Album. A

A. Al.ñ.neᷓcio.B.

Cõiugatio ex maiori de neceſſario minori de inecvſibus, altera negatiua, altera affirmatiua.

B

Si vero prædicatiuum neceſſariũ, nõ erit concluſio neceſſaria. Sit .n. B C prædicatiuum & neceſſarium: A C vero priuatiuũ & non neceſſariũ: qm̃ igit̃ cõuertit̃ affirmatiuũ, inerit & C alicui B ex neceſsitate. quare ſi A nulli C: C vero alicui B: A alicui B nõ inerit: ſed nõ ex neceſſitate. monſtratũ eſt. n. in prima figura, cp priuatiua, p poſitione non neceſſaria exiſtente, necp concluſio erit neceſſaria.

Vigilare. Bonum. Animal.

A. Al.ñ.ineᷓ. B.

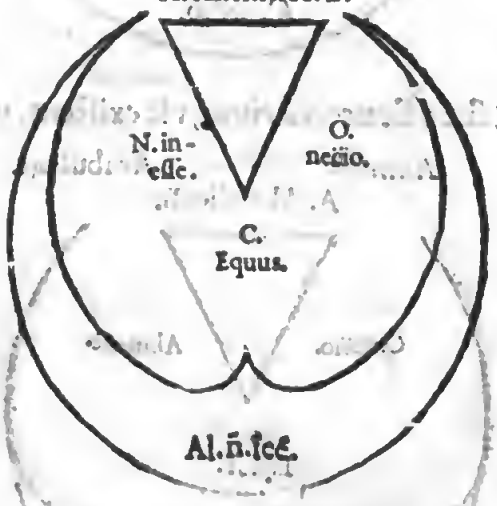

Cõiugato ſupiori op C poſita quo ad modos.

Amplius per terminos planum fieri poſsit. ſit enim A bonum B animal: C vero equus. contingit igit̃ bonum nulli equo ineſſe: animal autem neceſſe omni ineſſe: ſed non neceſſe animal quippiam non eſſe bonum, ſiquidem contingit omne bonum eſſe.

Terminos legas in figura.

Sin

D Sin autem non hoc poſsibile. ſed vigilare, aũt dormire, terminũ ponendum. omne nanq; animal horum eſſe ſuſceptiuum. Si igitur termini vlr ad medium ſint, dictum eſt, qñ erit concluſio neceſſaria. Si vero hic quidẽ vlr, ille aũt in parte, vtriſq; prędicatiuis exiſtentibus, ſi vle ſit neceſſarium, et concluſio erit neceſſaria: demonſtratio vero eadem, quæ & prius. conuertitur enim & prędicatiuum in parte. Si itaque neceſſe eſt B omni C ineſſe: A vero ſub C eſt: neceſſe eſt B alicui A ineſſe. ſed, ſi B alicui A, & A alicui B ineſſe neceſſarium. conuertitur enim.

E Cõiugatiõ ex maiori de incẽ minori nec̃ia pricularis affirmatiua.

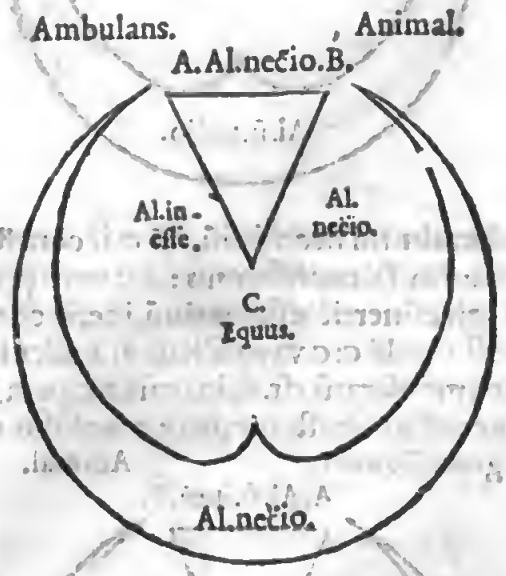

Similiter & ſi A C ſit neceſſarium, vlr exiſtens. nam B ſub C eſt.

F Cõiugatio ex ſuprioꝛi oppoſita, quo ad ꝓpõnũ quãtatẽ.

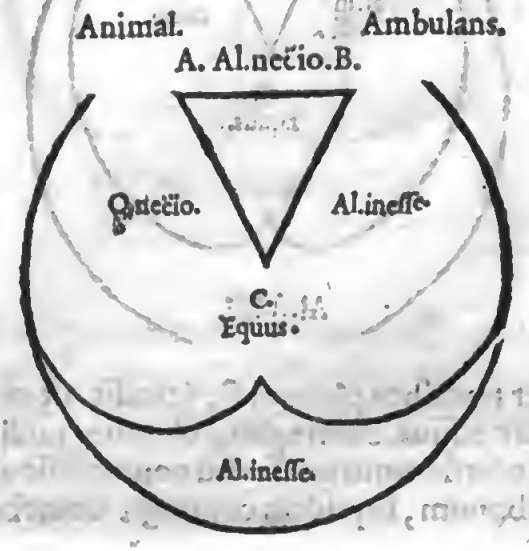

Si

Si vero quod in parte neceſſarium eſt, non erit concluſio ne- A
ceſſaria. Sit enim B C in parte & neceſſarium: A vero omni C in-
ſit, non tamen ex neceſſitate: conuerſo igitur B C, prima efficitur
figura: & vniuerſalis quidem propoſitio non neceſſaria, quę au-
tem in parte neceſſaria. ſed cum ita ſe habeant propoſitiones, nõ
erat concluſio neceſſaria: quare neque in his. Amplius & ex ter-
minis manifeſtum. ſit A vigilatio, B bipes, in quo autem C ani-
mal. B igitur alicui C neceſſe eſt ineſſe: A vero ipſi C contingit: &
A ipſi B non neceſſarium. non enim neceſſe bipes aliquod non
dormire, aut vigilare.

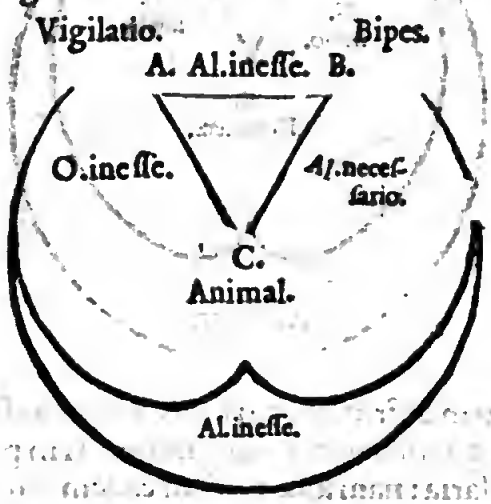

B
Cõiugatio altera ex maior i de inęc, minore nęcia, affirmatiua particularis.

Conſimiliter & per eoſdem terminos monſtrabitur, & ſi A C
ſit in parte, & neceſſarium.

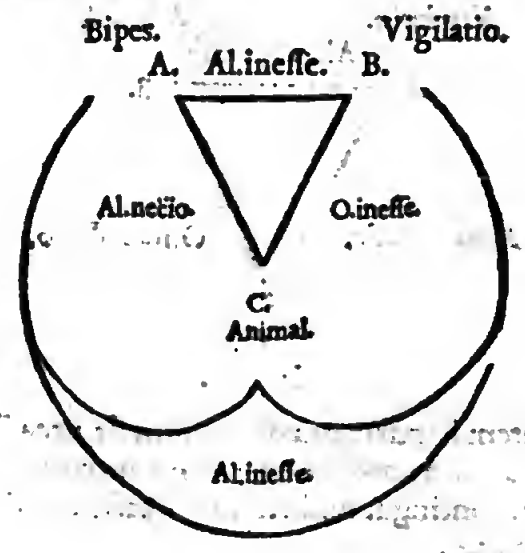

C
Cõiugatio ſupioni oppoſita quo ad ꝓpõnũ quãtitatẽ.

D Si vero hic quidem prædicatiuus, ille autem priuatiuus termi norum, quando vniuerſale priuatiuum ſit & neceſſarium, & con cluſio erit neceſſaria. Si enim A C nulli contingit: B vero alicui O ineſt: A alicui B neceſſe non ineſſe.

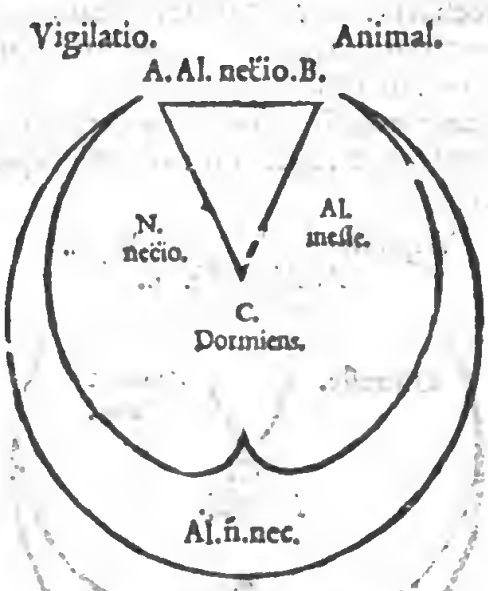

Coniugatio ex minori negatiua vſi de neceſſario minori affirmatiua particulari. de ineſſe.

E

Quando autem affirmatiuum neceſſarium poſitum ſit vniuerſaliter exiſtens, aut in parte, aut priuatiuum ſm partem, non erit concluſio neceſſaria: nam alia quidem eadem, quæ & in prioribus, dicemus. Termini vero, quando ſit vniuerſale prædicatiuum neceſſarium, vigilatio, animal homo: medius, homo.

O

F

Cõiugatio ex maiore de negatiua particulari. de ineſſe minori affirmatiua vſi de neceſſario.

Quando autem in parte prædicatiuum ſit neceſſarium, vigilatio, animal, album. neceſſe eſt nanq; animal alicui albo ineſſe: vigilatio autem contingat nulli: et non neceſſe alicui animali non ineſſe vigilationem.

Sed

140

A

Cōſugatio ex maiori negatiua vñi de ineſ minori affirmatiua particularis de neceſſario.

B

Sed quando priuatiuum in parte exiſtens neceſſarium ſit, bipes, motum, animal: animal, medium.

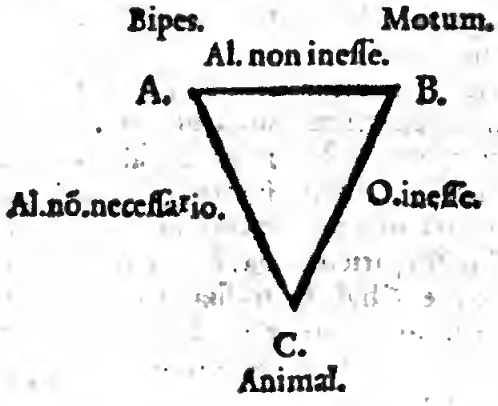

Cōſugatio ex maiori negatiua particulari de neceſſario affirmatiua vñi de ineſſe.

Planum itaq; ꝙ inexiſtendi ſyllſ non eſt, niſi vtrꝙ; ſint propoſitiones inexiſtentes: ſed neceſſarij eſt, et cū altera ſolum ſit neceſſaria. In vtriſq; vero, & cū prædicatiui & cum priuatiui ſyllogiſmi ſint, neceſſe alteram propoſitionem cōſimilem eſſe concluſionem. dico autem, ſi inexiſtens, inexiſtentem: ſi neceſſaria, neceſſariam. Quare & hoc manifeſtum, ꝙ non poterit concluſio aut neceſſaria, aut inexiſtens eſſe, niſi accipiatur neceſſaria, aut inexiſtens propoſitio. De neceſſario itaq; qūo fit, & quā habet ad inexiſtens differētiā, dictū eſt quaſi ſufficiēter.

C

In tertia figura, concluſio ſequitur modū ꝓpōnis, q̄ ſi cōuertit: qm̄ prima ſit maior ſpria figura.

Complicatio abſolutæ & neceſſariæ in Tertia figura. Cap. 12.

IN Tertia vero figura modus cōcluſionis ſemper ſequitur propoſitionem, quæ non cōuertetur: qm̄ propō hęc in potētia eſt propoſitio

G maior in figura prima. ſed iã declaratum fuit, ꝙ modus concluſionis in prima figura ſequit̃ propoſitionẽ maiorem. & hoc eſt contrarium diſpoſitioni, quæ eſt in ſecunda figura: qm̃ in ipſa modus cõcluſionis ſequitur modũ propõnis, q̃ cõuertit̃. qa propõ, q̃ cõuertit̃ hac in figura, eſt in potentia maior in figura prĩa. & hoc, qm̃ minor ĩ ſcda figura eſt eadem, quæ & in prima, & maior in ipſa conuertitur. maior aũ in figura tertia eſt eadem, quæ & in prima figura, & minor conuertitur. & ordo iſte diſponitur ſm ꝙ monſtrat̃

H concluſio ſua per conuerſionem, & id, quo monſtratur per poſitionẽ: & qm̃ potẽtia ſpecierum, quę monſtrantur per poſitionem, eſt etiam potentia ſpecierum, quę monſtrantur per conuerſionem. Quòd cùm penitus certũ extiterit, ſi ponantur duę propoſitiões ſm dictum Ariſt. vniuerſales affirmatiuæ, vtra ipſarum fuerit neceſſaria, iam cõcluſio erit neceſſaria. & hoc, cũ conuertimus abſolutam vl̃em ſm partem, & fiet in figura prima, ea q̃ habet maiorem vl̃em neceſſariam, & minorem abſolutam in parte, & con-

I cludet concluſionem neceſſariam in parte, ſm ꝙ expoſitum fuit. Sin aũt ea, quam conuertimus, fuerit minor in hac figura, hoc eſt, cũ maior ſit neceſſaria, diſpoſitio in hoc eſt manifeſta, hoc eſt, qm̃ concludit ſine cõuerſiõe concluſionis. Quòd ſi conuertamus maiorem, quæ ſit abſoluta, & ſit minor hac in figura vl̃is neceſſaria, monſtrabitur hoc p duas conuerſiones, per conuerſionẽ propoſitionis, & conuerſionem concluſionis: ſm ꝙ expoſitum fuit. Quòd ſi vna vniuerſalium affirmatiua fuerit & altera negatiua, modus concluſionis neceſſario ſequetur modum negatiuę: qm̃ affirmatiua cõuerteretur, & erit negatiua maior in prĩa figura: quæ ſi fuerit neceſſaria, concluſio etiam erit neceſſaria ſm id, qd expoſitum fuit: ſi vero fuerit abſoluta, & concluſio erit abſoluta. Quòd ſi fuerit vna duarũ propoſitionũ in hac figura, hoc eſt in cõcludente vl̃is, & altera particularis, & fuerĩt affirmatiuę, ſequetur concluſio vl̃em ex ipſis: qm̃ ea eſt, quæ non conuertitur in hac figura. ſi enim conuerteretur, eſſet ſyll̃us ex duabus particularibus. ſed iã declaratum fuit, ꝙ non concludit. poſtea igitur q̃ non conuertitur, erit maior in prima figura. Sin aũt extiterit vna ipſarum affirmatiua, & altera negatiua, modus concluſionis ſequetur modum negatiuæ. quoniam negatiua, ſi fuerit hac in figura vniuerſalis, erit maior in prima figura: propterea ꝙ fieri nequit, vt minor in prima figura ſit negatiua. ſi vero fuerit particularis potẽtia ſua ſm declarationem poſitiõis, eſt potentia vl̃is negatiuæ ſm id, qd declaratum fuit in poſitione.

K In negatiuis vl̃b⁹, ſi negatiua fuerit neceſſaria; erit cõcluſo neceſſaria: ſi affirmatiua, ſi erit.

L

M

De Contingenti, & propoſitionum ſecundum Contingens conuerſionibus. Cap. 13.

DE contingenti vero poſt hæc dicamus, quando, & quomodo, & per quę erit ſyll̃us. Dico autem contingere & contingens, quod cùm non ſit neceſſarium, ſi ponatur ineſſe, nihil erit propter hoc impoſſibile: nanq; neceſſarium, æquiuoce contingere dicimus, quod

A Quòd autẽ hoc eſt contingens, manifeſtum et ex negationibus & affirmationibus oppoſitis. nam non contingit ineſſe, et impoſſibile ineſſe, & neceſſe non ineſſe, aut eadem ſunt, aut conſequentia ſeinuicem: quare & oppoſita, contingit ineſſe, & nõ impoſſibile ineſſe, & non neceſſe non ineſſe, aut eadẽ ſunt, aut conſequentia ſeinuicem: de omni enim affirmatio, aut negatio erit. igitur contingens non neceſſarium, & non neceſſarium B contingens. Accidit autem, omnes, quæ ſm contingens ſunt propoſitiones, cõuerti inter ſe: dico autem nõ affirmatiuas cũ negatiuis, ſed quęcũq; affirmatiuam habent figuram, ſm oppoſitionem: vt, contingere ineſſe, cum eo quod eſt, contingere non ineſſe: & omni contingere, cum eo qđ eſt, nulli contingere, vel non omni: & alicui, cum eo quod eſt, alicui non. eodem autem mõ & in alijs. Quoniam enim contingens non eſt C neceſſarium: non neceſſarium vero contingit non ineſſe: planum, q; ſi contingit A ineſſe B, contingit & non ineſſe: & ſi omni contingit ineſſe, & omni cõtingit non ineſſe. Conſimiliter autem & in affirmationibus in parte: nanq; eadem demonſtratio. verum tales propoſitiones affirmatiuæ ſunt, & non priuatiuæ. Contingit enim ad ſimilitudinem ipſius eſſe ordinatur, quẽadmodũ dictum eſt prius.

Videſcdo de Interpretatiõe cap. 5.

Quo pacto cõuertantur ꝓpones de cõtingẽti.

Determinatis vero his, rurſum D dicimus, q; cõtingere ſm binos dicitur modos. Vnum, eo qđ vt plurimum fit, & deficit neceſſarium, vt caneſcere hominẽ, vel augeri aut minui, aut penitus, qđ aptum natum eſt eſſe: hoc enim non continuum quidem habet neceſſariũ, propterea q; non ſemper eſt homo: atqui dũ homo ſit, aut ex neceſſitate, aut vt plurimum eſt. Alium, ipſum infinitum, quod & ſit & non ſit poſſibile: vt ambulare animal, aut ambulante terræmotum fie E ri, aut omnino qđ à fortuna fit. nil enim magis ſic aptum eſt natum, q; in contrarium. Cõuertitur itaq; ſm oppoſitas propoſitiones vtrunq; contingentiũ, non eodem tamen modo: ſed quod aptum natum eſt eſſe cum eo, quod eſt, non eſt neceſſitate ineſſe: ſic enim contingit non caneſcere hoiem: ipſum vero infinitũ, cũ eo qđ eſt nihil magis ſic, q; illo mõ ſe habere, aut habitum ire. Verum ſcientia ſyllſ F demonſtratiuus de ipſis quidẽ infinitis non eſt, eô q; inordinatum eſt mediũ: de apte vero natis eſt. & ferme rationes & conſyderationes fiunt de ſic cõtingentibus: de illis autem accidit quidem fieri ſyllm, non tamen conſueuerunt quæri. Hæc igitur magis determinabuntur in ſequentibus. Sed nũc dicamus, quando, & quomodo, & quis erit ſyllogiſmus ex contingentibus propoſitionibus.

G *Tractatus de syllogismis, qui componuntur ex propõnibus Possibilibus. De natura ipsius possibilis.*

Cap. 13.

Definitio posita.

DIxit. Oportet aũt nunc, vt dicat', qñ erit sylłus ex propõnibus possibilibus, & qũo erit, & in quo erit. Possibile igitur vłt est, qđ non est necessarium: quodq; cũ ponitur esse, nõ accidit ex hoc impossibile. & vult per possibile hoc in loco illud, qđ comprehendit rem existentem in actu, & priuatam: & per necessarium, omnes species, de quibus dicitur necessarium, hoc est necessarium absolutum, & necessariũ relatum ad tempus aliqđ, siue præteritum, siue præsens, siue futurum: & ad futurum non id, de quo dicit necessarium p æquiuocationem: hoc n. est possibile, cuius intendimus hic definitionẽ tradere. Qđq; hæc sit definitio possibilis, apparet ex eo, ꝙ non possunt duo contradictoria simul esse vera. qm̃ hoc, qđ dicimus, nõ possibile est esse, & impossibile est esse, & necesse est non esse contradicit huic qđ dicimus, possibile est esse, nõ impossibile est esse, non necesse est non esse. & ista sequunt' se inuicem: hoc est ex hoc qđ dicimus, nõ possibile est esse, sequitur qđ dicimus, impossibile est esse, & qđ dicimus, necesse est non esse: quemadmodũ ex hoc, qđ dicimus, possibile est esse, sequitur nõ impossibile est esse, & non necesse est nõ esse. Quod cũ ita sit: & oporteat, vt de omni dicat' aut negatio, aut affirmatio: de hoc igitur, qđ dicimus, possibile est esse, oportet vt verificetur non necesse est esse, postea quam falso de ipso dicit' necesse est esse. & propterea conuertitur hoc, vt dicams, omne possibile non est necessarium, & qđ non est necessarium est possibile. Et pp hoc videtur, ꝙ genus huius definitionis sit illud, quod significat dictio, quod: & hoc est res comprehẽdens inexistens & priuatum, quemadmodum diximus. & differẽtia sua est, quod dicimus, nõ est necessarium. Et qđ in ea additur, ꝙ cùm ponitur esse, ex eo non sequitur impossibile, est propriũ ex proprijs possibilis, non differentia ex differentijs ipsius. Et ista est ex sñia Abumazaris in hac definitione. ipse. n. existimat, ꝙ hoc dictum sit differentia vltima in definitione: ita ꝙ intelligat' qđ dicimus, non est necessarium, ꝙ inuentio sua non est necessaria in futuro, quemadmodum eclipsis Lunæ. Et qm̃ nõ esse verificatur de impossibili, propterea additur, cũ ponitur esse, non accidit ex hoc impossibile. & pp hoc erit genus possibilis, priuatum: dria vero ipsi propria est hæc, si ponitur esse, non accidet ex ipso impossibile. & hæc est opinio plurimorũ expositorum ex Peripateticis. * Proprium aũt propositionum possibilium est, vt affirmatiuę sequãtur negatiuas, & negatiuę affirmatiuas, hoc est negatiuas possibiles, non negatiuas possibiles: & sunt illæ, quæ affirmant possibilitatem, & negant inuentionẽ, non autem quæ negant possibilitatẽ: qm̃ hæ contradicunt possibilibus, sm ꝙ expositũ fuit in enarratione [illegible]. & hoc, qm̃ ex eo, qđ dicim', possibile est esse, sequitur quod dicimus, possibile est nõ esse. hęc nanque est natura possibilis, hoc est vt sit aptum natum esse & non esse. & hæc consequentia inuenitur in omnibus

H sumitic Philoso-phus pos-se, vt cõpreh-dit id, qđ ẽ in actu, & H qđ in potẽ tia.

Declaratio definitionis posite.

I

K Nõ necẽ cõuertitur cum poss.

Nota q̃d sit ppriũ posse.

Alia expõ diffõnis posse, secũ L dũ expõnẽ Abumazaris & aliorum.

*Propriũ ẽ ppõnum M possibiliũ, vt affirmatiuę sequãtur negatiuas, & negatiuæ affirmatiuas.

A nibus ſpecibus oppoſitorum, quæ ſunt in hac materia. & hoc, qm̃ ex eo qđ dicimus, poſſibile eſt ineſſe omni, ſequitur poſſibile eſt ineſſe nulli: & ex hoc, qđ dicimus, poſſibile eſt ineſſe alicui, poſſibile eſt non ineſſe alicui: & in contrariũ horũ duorum. At demonſtratio ſup hoc eſt: qm̃ poſſibile non eſt neceſſarię inuẽtionis: & qđ poſſibile eſt eſſe, poſſibile eſt non eſſe, cùm nõ ſit neceſſarium non eſſe. Propoſitiones autem, quas hic poſuimus negatiuas, re vera ſunt affirmatiuæ indefinitę, ſm ꝙ declaratum fuit in libro περὶ ἑρμηνείας: qm̃ dictio non, non cõiungitur in ipſis cum modo, ſed cum dictione inuentionis. & hoc, quemadmodum quod coniungitur cum prædicato in enunciationibus non modalibus. Poſſibile autem trifariam dicitur. Vno modo poſſibile vt in plus: vt caneſcere hominem in ſenectute, & pubeſcere in tempore adoleſcentiæ. Secundo poſſibile in minus, & hoc eſt oppoſitum poſſibili vt in plus: vt ꝙ non caneſcat homo in ſenectute, & non pubeſcat in tempore adoleſcentiæ.

Demõſtratio ꝙ in ꝓpõnib⁹ poſſibilibus affirmatiuas ſe quant negatiuæ, & econtra.

B

Diuiſio poſſ.

C Tertio poſſibile ſm æqualitatem, qđ æque poſſibile eſt eſſe & nõ eſſe: veluti dilaniare hunc pannum, aut non dilaniare. Poſſibile vero æqualiter ita ſe habet, vt affirmatiua ſequatur negatiuã, & negatiua affirmatiuam æqualiter. Quod autẽ eſt in plus, ita ſe habet, vt affirmatiua ipſius ſequatur negatiuã in minus, & negatiua ipſius affirmatiuam in minus. Quod vero eſt in minus, ſic ſe habet, vt affirmatiua ipſi⁹ ſequatur negatiuam, & negatiua affirmatiuã ſm plus. qm̃.n. poſſibile eſt, vt hõ caneſcat ſm plus ĩ ſenectute, poſſibile ẽt erit, vt non caneſcat in ipſa ſm minus. De poſſibili igit̃ ſm minus & poſſibili æqualiter non agit ars Demõſtratiua, ſed de ipſis agũt artes multę, quẽadmodũ Oratoria agit de poſſ æqualiter: & ars Augurãdi, & ars Excantãdi ptractant de poſſ ſm minus. * Sed intẽtio in præſentia ẽ dicere, qũo ſcire poſſimus, qm̃ eſt, & qm̃ non eſt ſyllꝰ ex propoſitionibus poſſibilibus abſolutę, hoc eſt ſm ꝙ ſunt poſſibiles, aut in plus, aut æqualiter, aut in minus: qm̃ hoc in libro conſyderamus de forma, non autem de materia ſyllꝰ.

D

De poſſ ſecũdũ min⁹ & æqualiter nagit ars demõſtratiua, ſi alię qdam

* Intentio huiꝰ libri ẽ loq de ꝓpõnib⁹ poſſib⁹. ſcđm ꝙ poſſes abſolute, de vero poſſ, nõ de ſcẽdẽdotñ ad ſpẽs eiꝰ qũo fiant ex eis ſyllꝰ.

De ſyllogiſmis ex ambabus de Contingenti in prima figura. Cap. 14.

E

Quale ſit dictũ đ oĩ ĩ ꝓpõnib⁹ cõtigẽtib⁹

SEd qm̃ cõtingere hoc huic ineſſe, bifariã erit accipere: aut.n. cui ineſt hoc, aut cui contingit ipſum ineſſe: A nanq̃ contingere, de quo B, horũ alterum ſignificat, aut de quo dr̃ B, aut de quo contingit dici: A vero de quo B, vel A cõtingit oĩ B, nihil differt: manifeſtũ igit̃ ꝙ bifariã dici poſſet, A cõtingere oĩ B ineſſe. Primũ igit̃ dicamus, ſi de qđ B cõtingit ipſi C, et de quo A ipſi B, qs erit et qualis ſyllꝰ: ſic.n. & propõnes vtrãq̃ accipiunt̃ ſm cõtingere. cũ vero de quo B ineſt, A contingat: illa qđ cõ inexiſtens, illa aũt cõtingẽs. quare ab ñs, quæ cõſimilis ſunt figuræ, incipiendũ, quemadmodum & in alĩs. Quando itaq̃ A omni contingat B: & B omni C: erit ſyllꝰ perfectus, ꝙ A omni C cõtingit ineſſe. hoc aũt manifeſtũ ex definitione: contingere nanq̃ oĩ ineſſe ſic dicebamus.

F

I

G

Prīa cōiugatio vtilis.

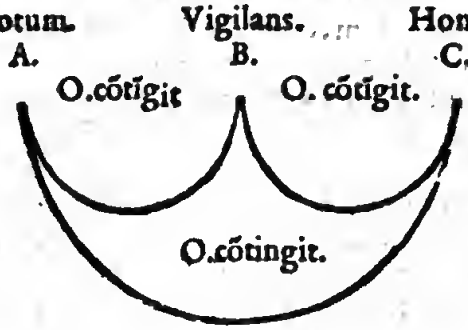

Conſimiliter & ſi A contingit nulli eorum quæ ſunt B: B vero contingit omni C: ꝙ A contingit nulli C. de quo. n. B contingit, A non contingere, hoc erat nullū omittere cōtingētium, quę ſub B.

H

Scda cōiugatio vtilis.

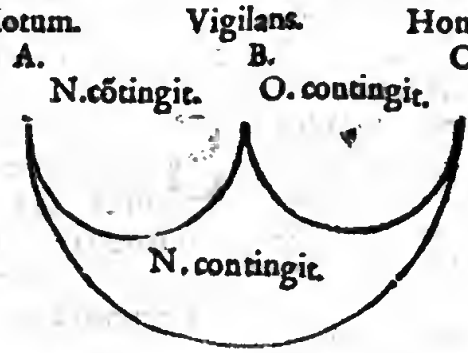

Cùm vero A omni B contingat: B vero nulli contingat C: ꝙ ſumptas quidē propōnes nullus fit ſyllſs. conuerſa autem B C ſm contingere, idē erit, qui prius. nam, qm̄ contingit B nulli C ineſſe, cōtingit et omni ineſſe. hoc autē dictum eſt prius. quare quoniam B omni C: A vero omni B: rurſus idem efficietur ſyllogiſmus.

I

Tertia cōiugatio vtilis, non ex ſe, ſed ob minoris cōuerſionem.

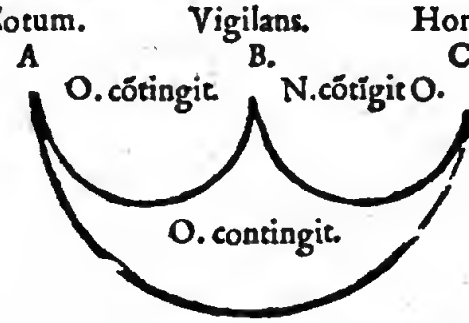

Conſimiliter & ſi ad vtraſq; propoſitiones negatio ponatur eum eo quod eſt contingere. dico autem, veluti ſi A nulli contingit B: & B nulli C. per ſumptas enim propoſitiones nullus fit ſyllogiſmus: conuerſis vero, rurſus idem erit qui prius.

Motum.

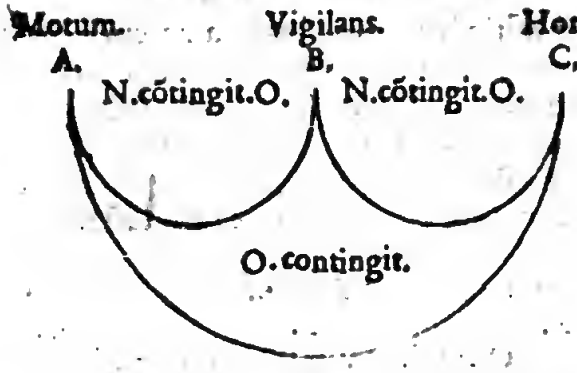

Quarta cõiugatio vtilis, p vtriuſq; ppõnis conuerſionem.

Planum itaq;, cp negatione poſita ad minus extremum, vel ad vtraſq; propoſitiones, aut non fit ſyllogiſmus, aut fit quidem, ſed non perfectus: ex conuerſione nanq; concluditur neceſſarium.

Sin autem hæc quidem propoſitionum vniuerſaliter accepta B
ſit, illa vero in parte, vniuerſali poſita ad maius extremum, ſyllogiſmus erit perfectus. Si enim A omni contingit B: B autem alicui eorum quæ C contingit: A alicui C contingit. hoc autem manifeſtum ex definitione eius quod eſt, de omni contingere.

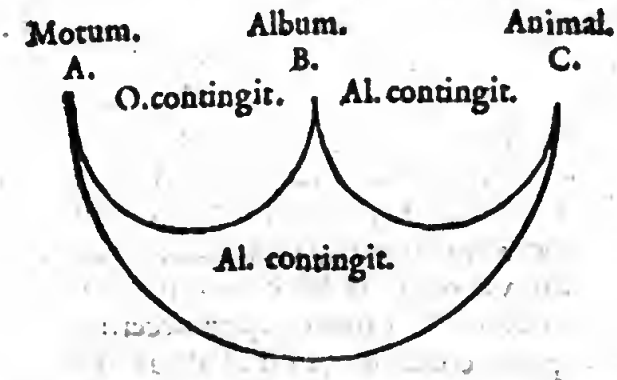

Quinta cõiugatio vtilis.

C

Rurſus ſi A contingit nulli B: ſed B alicui C contingit ineſſe: neceſſe A contingere alicui C non ineſſe. demonſtratio autẽ eadem.

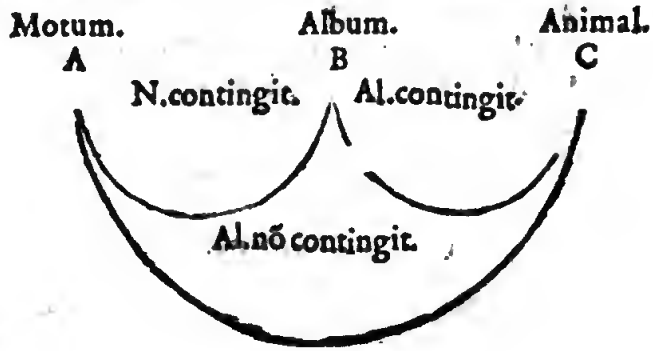

Sexta cõiugatio vtilis.

Si

D Si vero propoſitio in parte priuatiua accepta fuerit, vniuerſalis aũt affirmatiua, poſitione vero cõſimiliter ſe habeant: puta, A omni B cõtingit: ſed B alicui C cõtingit non ineſſe: per aſsumptas quidem propoſitiones nõ fit manifeſtus ſyllogiſmus: verum ſi eã quæ in parte eſt, cõuerterimus, & ponam⁹ B alicui C cõtingere ineſſe, eadẽ erit cõcluſio, q̃ & prius. quẽadmodũ in ñs, q̃ à prĩcipio.

Septꝫ conſugatio vtilis, p̃ conuerſionẽ minoris.

E

Quòd ſi quæ ad maius extremum in parte ſit accepta, quæ vero ad minus vlr, ſiue vtræq; affirmatiue poſitæ fuerint, ſiue priuatiue, ſiue non conſimilis figuræ, ſiue vtræq; indefinite, aut ſecundum partem, nullo modo erit ſyllogiſmus. Nil enim prohibet B tranſcendere A, & non prædicari in æquis. quo aũtẽ tranſcendit A, accipiatur C: huic enim neq; omni, neq; nulli, neq; alicui, neq; alicui non contingit A ineſſe: ſiquidem conuertuntur propoſitiones, quæ ſecundum contingere, & B pluribus contingit, q̃ꝫ A ineſſe. Amplius & ex terminis planum: ita nanq; ſe habentibus propoſitionibus, primũ vltimo & nulli contingit, & omni ineſſe neceſſarium. Termini vero cões omniũ, q̃ ex neceſſitate inſit, animal, album, homo: q̃ non contingat, animal, album, indumentum.

F

Oſtum particulariũ ſunt indefinitarũ inutiliũ conſugationũ cõe exemplum.

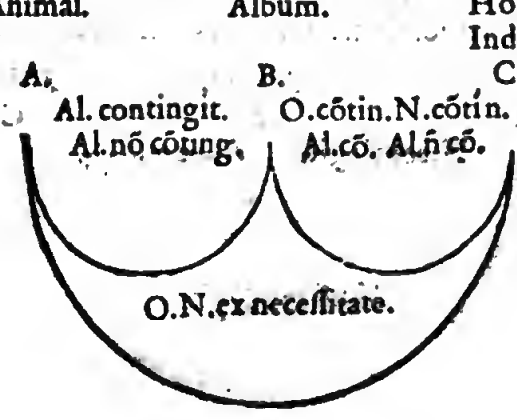

Alexãder aſſumit hos terminos, tanq; veriores, albũ, ambulãs, cygnꝰ, corꝫus.

A Planum itaq; ꝙ hoc ſe habẽtibus modo, nullus ſit ſyllogiſmus. Aut enim exiſtendi, aut ex neceſſitate, aut contingendi oĩs eſt ſyllogiſmus. ꝙ quidem inexiſtendi ac neceſſarij nõ ſit, planũ: affirmatiuus enĩ priuatiuo tollitur: priuatiuus aũt affirmatiuo. ſupereſt igit̃, vt contingendi ſit. hoc autẽ fieri nequit: monſtratum enim ẽ, ꝙ ita terminis ſe habentibus, & omni poſtremo neceſſe eſt primũ, & nulli cõtingere ineſſe. quare eſſe nõ poſſet cõ
B tingẽdi ſyllogiſmus: neceſſariũ nanq; non erat contingens. Manifeſtum itaq;, & ꝙ ſi vniuerſaliter termini extiterint in cõtingentibus propoſitionibus, ſemper fit ſyllogiſm⁹ in prima figura: & ſi p̃dicatiui & ſi priuatiui fuerint. præterq; ꝙ ſi prædicatiui quidem ſint, perfectus: ſi vero priuatiui, imperfect⁹. Accipere autem opus eſt cõtingere, nõ quod in neceſſarijs, ſed ſm dictam determinationẽ. plerunq; autem latet quod tale eſt.
C

Complicatio Poſſibilis in Prima figura. Cap. 14.

POſtea igitur q̃ hoc iam eſt ſtabilitũ, loquamur de ſyllogiſmis⁹ qui componuntur ex propoſitionibus poſſibilibus in Prima figura. Et incipiamus primo ab vniformibus, poſtea à miſtis & dicamus ꝙ numerus ſyllogiſmorum perfectorum cõcludẽtium in hac materia, eſt idem cum numero ſyllogiſmorum concludentiũ in materia abſoluta & neceſſaria. Et hoc, qm̃, ſi ponamus, oĕ quod eſt c eſt B poſſibiliter: & omne quod eſt B eſt A poſſibiliter: ſequet̃ ꝙ omne quod eſt c eſt A poſſibiliter. Et hoc planum cõſimiliter ex diſpoſitione dicti de omni, aut negationis ab omni. & hoc, qm̃ diſpoſitio eius, quod dicimus, omne B eſt A poſſibiliter, ſignificat ꝙ oĕ illud, quod diſponit̃ per B poſſibiliter, aut in actu: hoc eſt, oĕ illud, quod eſt B in potentia aut in actu, eſt A poſſibiliter, i. ꝙ A de ipſo poſſibiliter dicit̃. cùm itaq; poſuerimus, ꝙ c diſponit̃ per B poſſibiliter, ſequit̃ vt A ſit in c poſſibiliter. Et conſiſt ſi maior fuerit vĩs negatiua, & minor affirmatiua vĩs. vt ſi dicamus, oĕ c eſt B poſſibiliter: & nullum B eſt A poſſibiliter: ſequitur itidẽ ex eo, ꝙ A eſt pars poſſibiliter ipſius B, vt A negẽt poſſibiliter ab omni c. Quòd ſi ex duabus propõnibus maior vniuerſalis fuerit affirmatiua & minor negatiua, non erit ſyll̃s: qm̃ non erit in ipſis conditio dicti de oĩ, hoc eſt, vt ſit minor extremitas diſpoſita p medium, i. diſpoſita p mediũ diſpõne affirmationis, ſm id quod dictũ eſt: ſed iã erit ſyll̃s, eo ꝙ ꝓpõ affirmatiua hac in mã ſequitur ex negatiua. ſed nõ erit perfectus: qm̃ mõſtratio ſua eſt p rem additã diſpoſitioni dicti de omni. & hoc ẽ, quod vocauit Ariſt. hac in mã cõuerſionẽ. & hoc, qm̃ ſi ponam⁹ loco ꝓpoſitionis negatiuæ eam quæ ex ipſa ſequit̃, i. affirmatiuã, tunc ſequit̃ vt ex hac efficiatur ſp̃s prima huius figuræ, quæ conſtat ex ambab⁹ vniuerſalibus affirmatiuis. Maxima vero vtilitas, ꝙ inuenitur in huiuſcemodi ſyllogiſmis, eſt, cùm fuerit vĩs negatiua ſm minus, qm̃ conuertitur in eam, quæ eſt ſecundum plus, quæq; plus facit.
D

Nota quale ſit dictũ de oĩ ſi pro põnib⁹ de poſſ.

E

Ex maiore affirmatiua cõdingẽte & minore negatiua non fit ſyll̃s ſi priuatiui ad affirmatiuã reducãt.

F

Syll̃i huius miſtionis valde vtiles in Dialectica.

Et

G Et conſimiliter, cùm fuerint propoſitiones vłes in hac figura negatiuæ, non erit ſyllſ perfectus: qm̃ non inuenit in ipſis diſpoſitio dicti de oĩ. ſed iam erit ſyllſ perfectus, cùm ambas negatiuas conuerterimus ad affirmatiuas ſequentes ex ipſis, aut cõuerterimus negatiuã minorem ad affirmatiuam ſequẽtem ex ipſa. Maxima aũt vtilitas, quæ inuenitur in hac conuerſione eſt, cùm fuerint negatiuę, ſm minus: qm̃ huiuſcemodi ſyllſ conferunt Dialecticę: & eſt cãutela bona in ea arte. & hoc, qm̃ interrogans, intendit, vt admittãtur propoſitiones ſm plus, vt ex ipſis cõcludat affirmatiuã ſm plus: & timet ſi inter interrogãdum monſtrauerit aliquid ſuper ꝓpõnibus concludentibus iſtam concluſionem, ne admittat rñdens. & ideo interrogat negatiuas ſm minus: non enim ſentiet qđ ſequitur ex hoc, & admittet eas.

Cautela dialectica.

H

Syllſ particulares ex ambabus de contingenti.

Quòd ſi vna duarum propoſitionum extiterit vłis & ſecunda particularis, & vłis ſit maior & patticularis minor, ſi minor fuerit affirmatiua, erit ſyllſ perfectus, ſiue maior extiterit vłis negatiua, ſiue affirmatiua. & hoc planũ eſt ex diſpõne dicti de omni. Quòd ſi minor fuerit negatiua, non erit ſyllſ perfectus: ſed erit imperfectus, cùm minorem cõuerterimus ad affirmatiuã, quæ ex ipſa ſequitur. Quòd ſi maior propoſitio extiterit particularis, & minor vłis, non erit ſyllſ omnino, neq; perfectus, neq; imperfectus: ſiue fuerint ſimul affirmatiuæ, aut ſimul negatiuæ: aut vna ipſarũ affirmatiua & altera negatiua Et hoc, qm̃ in ipſis non inuenitur diſpoſitio dicti de omni, neq; per cõuerſionẽ, neq; ex ſubſtantia propoſitionũ. & hoc, qm̃ ſi dicamus, oĕ c B: & aliquod B A: nihil prohibet, vt B intret ſub aliqđ, quo A tranſcendit B, hoc eſt, quo negat ab A negatione neceſſaria. quare non ſequitur ꝓp hoc, vt ſit oĕ c A, poſſibiliter, & ẽt vt non ſit in aliquo ipſius poſſibiliter. qm̃, ſi non fuerit, oĕ c A poſſibiliter, non erit verũ, ꝙ nullũ c ſit A poſſibiliter. conſiſt niverum ẽt fuetit, ꝙ aliquod c eſt A poſſibiliter, non erit ẽt verum, ꝙ aliquod c non eſt A poſſibiliter. Iam igit monſtratum eſt ꝙ oĩs iſtæ ſpẽs nõ concludunt, ſiue fuerint particulares ſimul, ſiue maior particularis & minor vłis, ex terminis. qm̃ hi cõcludunt aliqñ affirmatiuã & aliqñ negatiuã, hoc eſt negatiuã neceſſariã, & affirmatiuã neceſſariam. Termini aũt concludentes affirmatiuã, homo, albũ, animal. & hoc, qm̃ aliquis homo eſt album poſſibiliter: & aliquod albũ animal poſſibiliter: & cõcluſio, ꝙ aliquis homo eſt aĩal ex neceſſitate. Cõcludentes vero negatiuam, pannus, albũ, animal. & hoc, qm̃ aliquis pannus eſt albũ poſſibiliter: & aliquod albũ animal poſſibiliter: & concluſio, ꝙ nullus pannus eſt animal. Et conſiſt accidit, cùm accipimus minorem vłem. quemadmodum ſi dicamus, omnis homo poteſt eſſe album: & aliquod album poteſt eſſe animal: & omnis homo animal. & oĩs pannus poteſt eſſe album: & aliquod album poteſt eſſe animal: & nullus pãnus eſt animal, quæ eſt concluſio. Cùm igitur termini accepti in hac cõpoſitione aliquando ſignificent affirmatiuã neceſſariam, & aliqñ negatiuam neceſſatiam, monſtratur ꝙ hæc complicatio non eſt ſyllſ omnino ad concluſionẽ ex cõcluſionib' cuiuſcũq; materiæ,

K

L

M

Syllſ ex cõtingentib' inutiles.

Oñdit qm̃ cõcludentes ex terminis affirmatiuã neceſſariã & negatiuã neceſſariam, ſunt prorſus inutiles.

A materiæ, hoc eſt, ſiue ponatur abſoluta, ſiue neceſſaria, ſiue poſſibilis. et hoc, qm̃ dum cõcludit aliqñ negatiuam neceſſariam, & aliqñ affirmatiuam neceſſariã, ſignificat ꝙ nõ concludit concluſionẽ aliquã neceſſariam. & qm̃ concludit neceſſariam, ſignificat ꝙ non concludit concluſionẽ abſolutã, neq; poſſibilem: qm̃ abſoluta & poſſibilis non ſunt neceſſariæ. Sunt igit̃ ſyllorũ concludentium hac in figura, & in hac mã ſpecies octo, cũ non numerat̃ indefinita p̃ter particularem: quatuor perfectæ & hæ ſunt, q̃ in alijs ét materijs concludunt: & quatuor imperfectę, & hę sũt appropriatę huic materiei.

ylli cõclu lentes in ria figua ex vniormibus le contin ;enti ſunt xto: quatuor perfe ti & quatuor imperfecti. Dictũ The miſtij.

B

Quod aũt dixit Themiſtius: ꝙ in his quatuor imperfectis nõ eſt vtilitas penit⁹. nanq; ſi negatiuæ extiterint, & poſuerimus ipſas à principio fm plus, conuertent̃ ad eas, quæ ſunt fm minus, ſed hæ ad art̃ nihil oĩno faciunt: ſin aut̃ ꝓpõnes iſtæ fuerint fm minus, non fiet de ipſis quæſtio in arte aliqua ex artibus, quæ ponũt ꝓpõnes in quæſtionẽ, neq; ponunt̃ ét principium in artibus facientibus quæſtionẽ: dictum inquam hoc eſt impoſſe. qm̃ iam expoſuim⁹ modũ, fm quem fiunt, ac fm quẽ conferũt arti Dialecticæ. hoc dicimus, ſi admiſerimus, ꝙ ars nõ faciat ꝓpõnes fm minus: qm̃ veriſimile eſt, vt qui de hac nã inquirit, ipſas etiam faciat. & hęc eſt actio ſcientiæ Diuinæ.

D

Cõtra Themiſtium.

E

Miſtio Contingentis & Inexiſtentis in Prima figura. Cap. 15.

SI autem hæc ineſſe, illa propoſitionum accipiatur contingere, cũm quæ ad maius eſt extremum contingere ſignificet, & perfecti oẽs erunt ſyllogiſmi, & contingentis fm determinatam determinationẽ: cũm vero quæ ad minus, & imperfecti omnes, & priuatiui ſyllogiſmi contingentis, non fm determinationẽ ſed eius, quod eſt nulli, aut non oĩ ex neceſſitate. ſi enim nõ oĩ aut nulli ex neceſſitate contingere dicimus, & nulli & nõ omni ineſſe.

Contingat nanq; A omni B: B vero omni C ponatur ineſſe: quoniam igitur C eſt ſub B: omni autem B contingit A: planum ꝙ & C

C omni contingit. fit itaq; perfectus ſyllogiſmus.

F

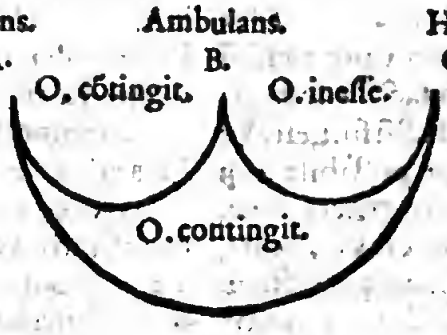

Prima cõiugatio ex cõtingenti et de ineſſe, cõcludens de contingenti.

Conſtr

6 Conſimiliter & ſi A B propoſitio extiterit priuatiua: B C vero affirmatiua: & A C quidem contingere: B C autem ineſſe accipiat: perfectus erit ſyllogiſmus, ꝙ A contingit nulli C ineſſe.

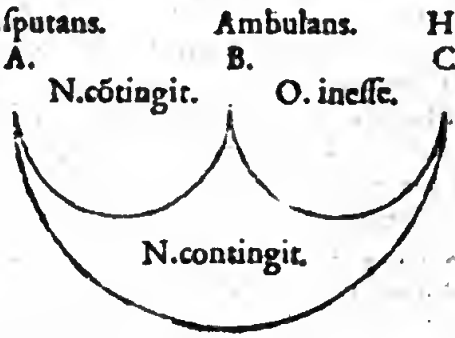

Scđa idē cõcludēs, ſ contingens.

H Quòd igitur, ſi inexiſtens ad minorem ponatur extremitatē, perfecti fiant ſyllogiſmi, manifeſtum. Sed ꝙ dū ecõtrario ſe habeat, erunt ſylli, per impoſſibile monſtrandum. ſimul autem clarum erit, & ꝙ imperfecti: monſtratio nanq; nõ eſt ex acceptis propoſitionib⁹. Cæterū primo dicẽdum eſt ꝙ, ſi dum A fuerit, neceſſe eſt B eſſe: & dū poſſibile A extiterit, poſſibile erit & B ex neceſſitate. Sit enim ita ſe habentib⁹, in quo quidē A poſſe: in quo aũt B impoſſe: ſi igit poſſe, qñ poſſibile eſt eſſe, vtiq; fieret, impoſſibile vero, qñ impoſſe, fieri nequeat: ſimul aũt ſi A poſſe, & B impoſſe: cõtingeret vtiq; A factū eē ſine B. ſi vero factū eſſe & eē; factū nanq;, qñ factū fuit, eſt. Verū oportet accipe poſſibile atq; impoſſe, nõ ſolū in generatione, ſed & in eo quod eſt verificari, & ineſſe, & quotcunq; modis aliter dicitur poſſibile: in omnib⁹ enim conſimiliter ſe habebit. Amplius exiſtente A, B eſſe, non oportet exiſtimare, tãquã ſi vnū eſſet A, B fore. nihil nanq; eſt ex neceſſitate, vno quopiã exiſtente, ſed duob⁹ minimis: ſicuti cū propoſitiones ita ſe habeant, veluti dictum eſt ſecũdum ſyllm. nam, ſi C de D: D autem de F: & C de F ex neceſſitate: & ſi vtrũq; poſſibile, & cõcluſio erit poſſibilis. ac ſi quiſpiã poneret A propoſitiones, B vero concluſionem, euenire poſſet nõ ſolũ A neceſſario exiſtẽte. ſimul & B eſſe neceſſariũ, ſed & poſſibili poſſibile. Hoc autem monſtrato, planum, ꝙ falſo ſuppoſito, & nõ impoſſibili, & concluſio propter ſuppoſitionẽ falſa erit, & non impoſſ. veluti ſi A falſum quidem eſt, nõ tamen impoſſibile: cùm vero A ſit, B eſt: & B erit falſum quidẽ, non tamen impoſſibile. quoniã monſtratum eſt, ꝙ A exiſtente, B eſt: & poſſibili exiſtẽte A, erit B poſſibile: ſuppoſitum autẽ eſt, A poſſibile eẽ, & B erit poſſibile,

ſi enim

ſi enim impoſſibile, ſimul poſſibile erit, & impoſſibile idem. Determinatis vero his, inſit A oi B: B autem omni C contingat: neceſſe itaq; A omni C cõtingere in eſſe. Non enim cõtingat: B vero omni C ponat tanquã inexiſtẽs: hoc falſum quidem, non tamen impoſſe. ſi itaq; A non contingit ipſi C: B vero omni ineſt C: A nõ omni B contingit: fit enim ſyllo per tertiam figurã. verum ſuppoſitũ fuerat omni cõtingere in eſſe: neceſſe igit A omni C contingere. falſo enim ſuppoſito & nõ impoſſi, quod accidit ẽ impoſſe.

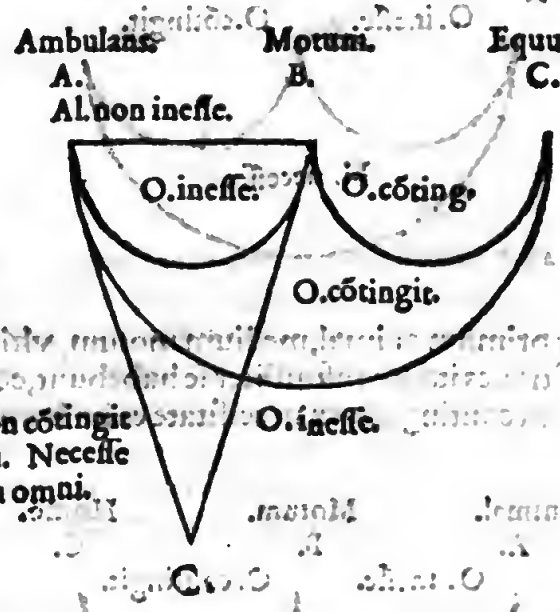

B Tertia cõiugatio cõcludẽs de cõtingẽti, & p ipoſſe demõſtratur in Tertia figura.

Verum & per primam figurã licet facere impoſſibile, ponentes B ineſſe ipſi C. Si enim B oi C ineſt: A vero omni B cõtingit: & C oi contingeret vtiq; A. ſed fuerat ſuppoſitũ non omni contingere. C

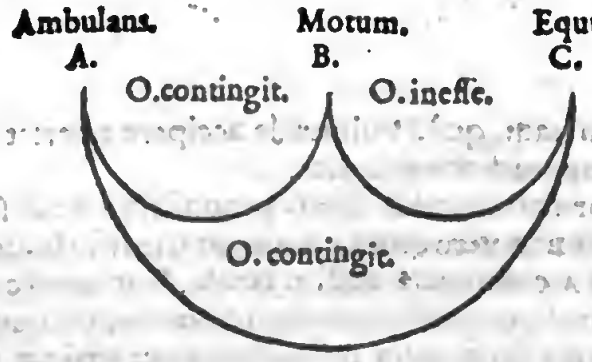

Eiuſdem oſtentio p Primã figuram.

Sumere vero oportet omni ineſſe, non ſecũdum tempus determinantes, puta nũc, aut in hoc tempore, ſed ſimpliciter: nanq; per

has

D has propositiones, & syllogismos facimus. Quoniam, si propositio secundum nunc accipiatur, non erit syllogismus. nihil enim fortasse prohibet, aliquando omni moto hominem inesse, veluti si nil aliud moueretur: motum vero contingit omni equo: sed hominem nulli equo inesse contingit.

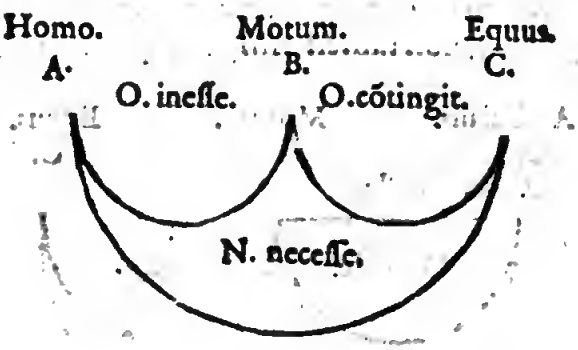

Syllus primꝰ, astruens, ppõnẽ de esse sumendà esimplr.

E

Præterea sit primum animal, medium motum, vltimum vero homo. propositiones itaq; consimiliter se habebunt, conclusio vero necessaria non contingens: ex necessitate enim homo animal.

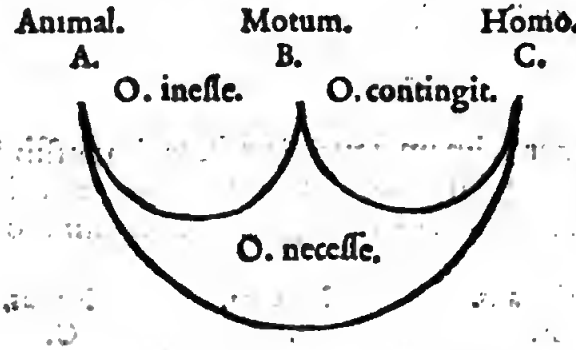

F

Secundus idem probans.

Manifestum itaq;, quòd vniuersale accipere oportet simpliciter, & non tempore determinantes.

Rursus sit priuatiua vniuersaliter propositio A B: & sumptum sit A inesse nulli B: B vero omni contingat C inesse: his itaq; positis, necesse est A contingere nulli C inesse. Non enim contingat: & B ponatur inesse C, quemadmodum prius: necesse itaq; A alicui eorum, quæ B inesse: fit enim syllogismus per tertiam figuram. hoc autem impossibile. quare contingeret vtiq; A nulli C inesse. falso enim posito, impossibile quod accidit.

A. Al.

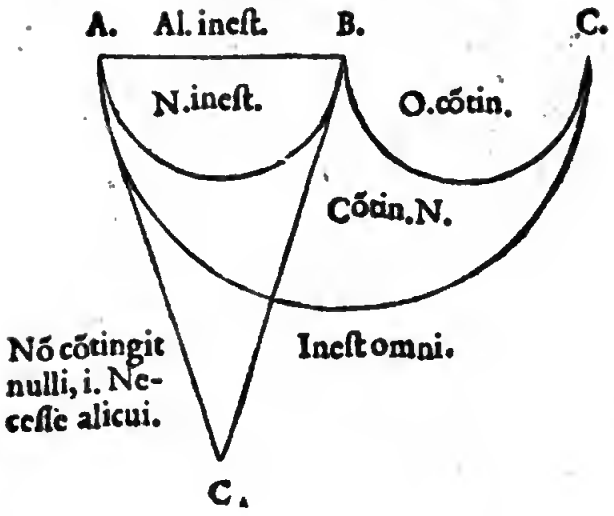

A

Quarta cõ iugatio cõcludẽs cõtingit nulli, i. nulli ex neceſſitate.

Hic igitur ſyllogiſmus non eſt contingentis ſecũdum determinationem, ſed eius quod eſt, nulli ex neceſſitate. hæc enim eſt contradictio factæ ſuppoſitionis: ſuppoſitũ enim eſt, A alicui C ineſſe. ſyllogiſmꝰ vero ad impoſſibile oppoſitæ eſt dictionis. Amplius & ex terminis manifeſtum, qꝺ non erit concluſio contingens. Sit enim in quo A coruus: in quo B diſcurrens: in quo C homo. nulli itaq; B A ineſt: nullum enim diſcurrens coruus: B vero omni contingit C, omni enim homini diſcurrere: ſed A ex neceſſitate nulli C. non igitur concluſio contingens.

B

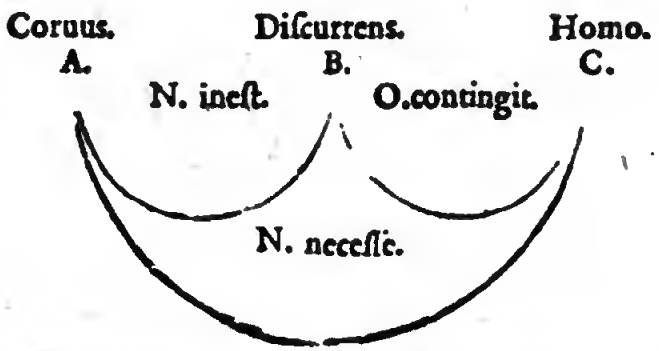

C

Syllus primus ꝓbãs ex ſupradicta cõiugatione non cõcludi verũ contungens.

Sed neque neceſſaria ſemper. Sit enim A motum, B ſcientia, in quo autem C homo. A igitur nulli inerit B: B vero omni C contingit: & non eſt concluſio neceſſaria. non enim neceſſe nullum moueri hominem, ſed non neceſſe aliquem. planum itaq; quòd concluſio eſt eius, quod eſt nulli ex neceſſitate ineſſe. Accipiendi vero melius ſunt termini.

D

Hi ſũt meliores termini.

Secundus ad idem.

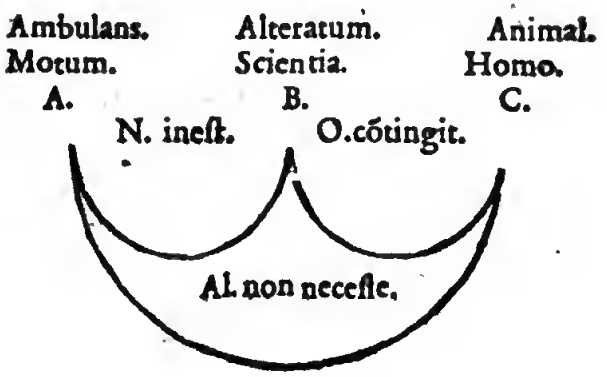

H Sed ſi priuatiuum ad minorem ponatur extremitatem contingere ſignificans, ex ipſis quidem acceptis propoſitionibus nullus erit ſyllogiſmus: conuerſa autem ſecundum contingere propoſitione, erit quemadmodum in prioribus. Inſit enim A omni B: B vero contingat nulli: ſic igitur ſe habentibus terminis, nihil erit neceſſarium. ſi autem conuertatur B C, & accipiatur B omni C contingere, fit ſyllogiſmus, quemadmodum prius, nam conſimiliter termini poſitione ſe habebunt.

Quinta cõiugatio cõcludẽs de cõtingẽti ꝫ minoris cõuerſionem.

I

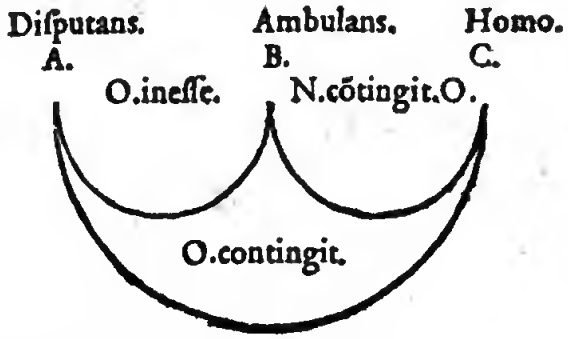

Sed eodẽ modo & cũm priuatiua extiterint vtraq; interualla, ſi A B quidem non inſit: B vero contingere C nulli accidit: per ipſa quidem accepta fit non neceſſarium, ſed propoſitione conuerſa, quæ eſt ſecundum contingere, erit ſyllogiſmus. Accipiatur enim A quidem nulli eorum quæ ſunt B ineſſe: B vero contingat nulli C: per hæc igitur nihil neceſſarium. quòd ſi accipiatur B contingere omni C, quod eſt verum: A B autem propoſitio ſimiliter ſe habeat: rurſus idem erit ſyllogiſmus.

Diſpu-

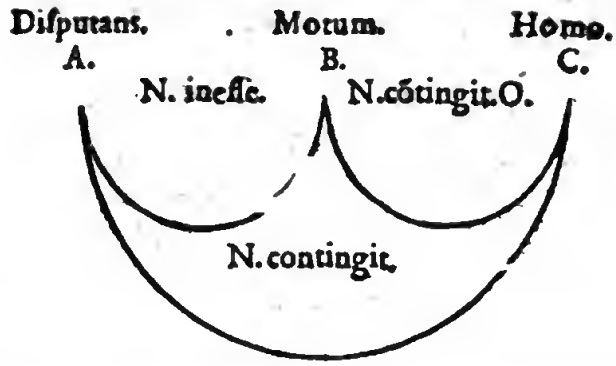

A

Serta cõiugatio concludés de cõtingẽti p minoris conuerſionem.

Si vero non ineſſe ponatur B ipſi C, & non cõtingere non ineſſe, non erit ſyllogiſmus nullo modo: neq; cùm priuatiua, neque cùm affirmatiua fuerit A B propoſitio. Termini communes, quòd ex necessitate inſit, album, animal, nix: quòd non contingat, album, animal, pix.

B

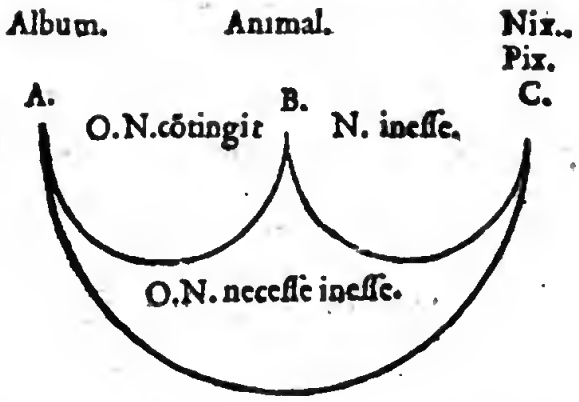

Cõiugatio nes binæ inutiles.

Sumantur melius termini, albũ ambulãs, cygn⁹, coruus. Vel vt Alex. moueri, albũ, ambulãs, ſtans.

Planũ itaq;, q; ſi termini vniuerſales extiterint, & hæc inexiſtẽs, illa propoſitionum contingens accipiatur: quãdo propoſitio quæ ad minorem extremitatem, cõtingere accipiatur, ſemper fit ſyllis: præterquam q; aliquando quidem ex ipſis, nonnunquã vero ex conuerſa propoſitione. qñ aũt horũ vterq;, & ob cauſam, dixim⁹.

C

Quòd ſi hoc vniuerſaliter, illud vero interuallorum accipiatur in parte, quando quod ad maius eſt extremum, vniuerſaliter ponatur & contingens, ſeu negatiuum ſiue affirmatiuum, quod vero in parte, affirmatiuum & inexiſtẽs, erit ſyllogiſmus perfectus, quemadmodum & vniuerſaliter terminis exiſtentibus. demonſtratio autem eadem, quæ & prius.

D

Cõiugatio nes binæ particulares, cõcludentes de cõtingẽti, p dictum de omni.

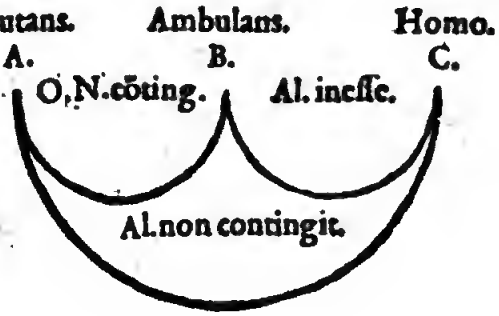

E Cęterum, quando vniuerſale quidem ſit ad maius extremum, ſed inexiſtens non contingens, alterum vero in parte & contingens, ſeu negatiuæ, ſiue affirmatiuæ ponantur vtræq; , ſiue hæc negatiua, illa affirmatiua, omnino erit ſyllogiſmus imperfectus, præterquàm quòd hi quidem per impoſſibile monſtrabuntur, illi vero per conuerſionem eius quod eſt contingere, quemadmodum in præcedentibus.

F Cõiugatio aliâ particularis cõcludẽs de cõtingẽti, q̃ p ipoſe oſtendit.

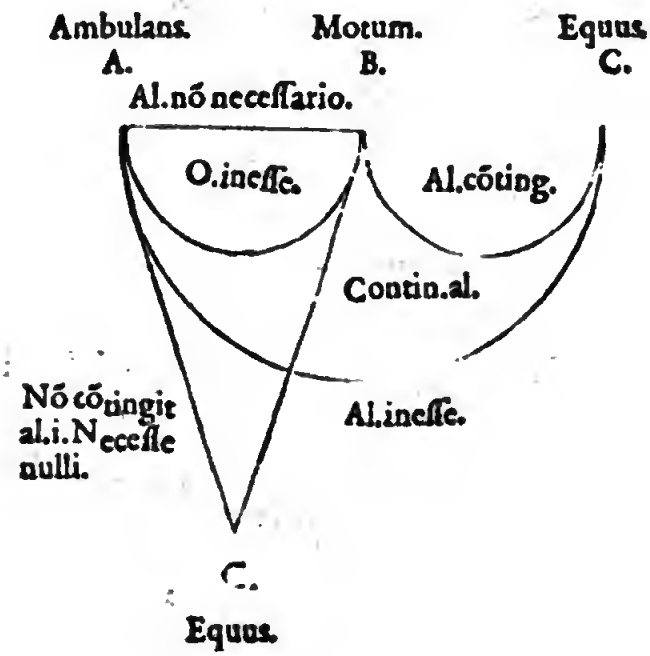

Diſputans.

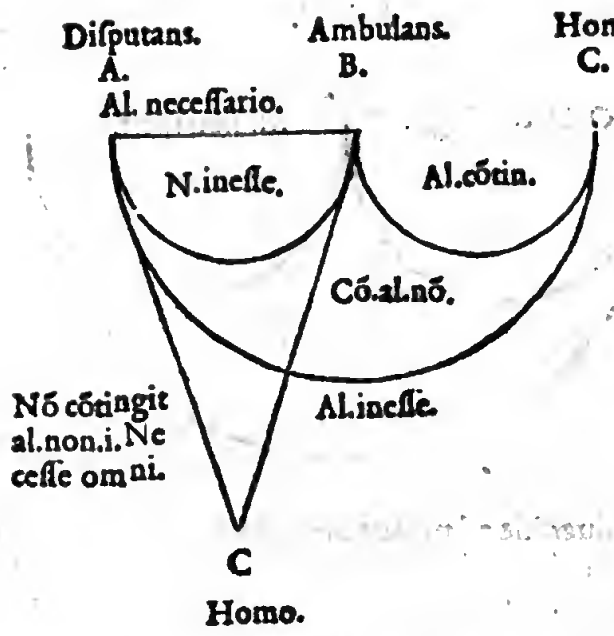

A

Cõiugatio cõcludens cõtingés, q̃ p impoſſe oſtenduc.

B

Erit autẽ ſyllogiſmus per conuerſionem, & quando vniuerſalis ad maius poſita extremũ ſignificet ineſſe, aut non ineſſe: quæ vero in parte priuatiua exiſtens, cõtingere accipiat. Quemadmodum ſi A omni quidem ineſt B: B autem alicui C contingit non ineſſe. conuerſa enim B C ſecundum contingere, fit ſyllogiſmus.

*aũt pq̃. exponit Philop.

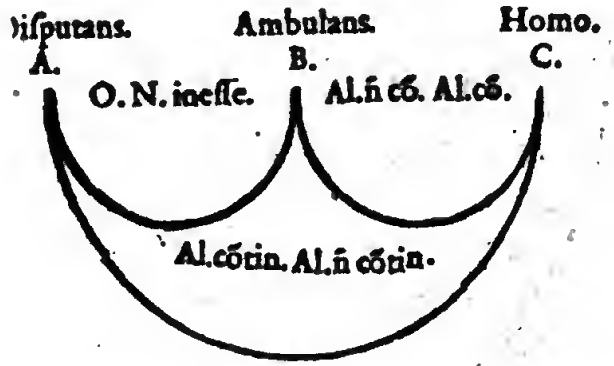

C

Cõiugationes binæ, cõcludentes de contingẽti per mioris cõuerſionẽ.

Sed quando quæ ſecundum partem ponitur non ineſſe accipiat, non erit ſyllogiſmus. Termini quod inſit, album, animal, nix: quod non inſit, album, animal, pi x. per indefinitum nanq; ſumenda eſt demonſtratio.

D.

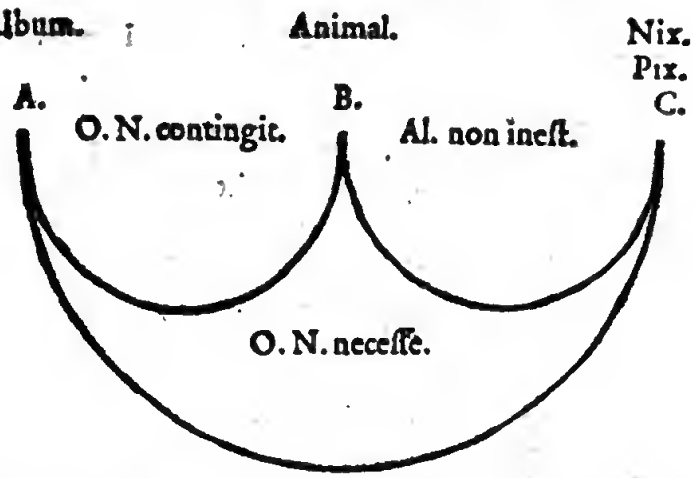

Cõingatio nes binæ particulares inutiles.

Philoponꝰ accipit hos termi nos: Motũ albũ, ambulás, ſtás.

E. Si autem vniuerſale ad minus ponatur extremum, quod vero in parte ad maius, ſiue priuatiuum ſeu affirmatiuum, vel contingens aut inexiſtens, quomodocunqꝫ, nullo pacto erit ſyllogiſmus. Neqꝫ quando in parte, aut indefinitę ponantur propoſitiones, ſeu contingere accipientes, ſiue ineſſe, aut viciſſim, neqꝫ ſic erit ſyllogiſmus. demonſtratio vero eadem, quæ & in prioribus. Termini communes, qꝫ inſit ex neceſſitate, animal, album, homo: qꝫ nõ contingat, animal, album, indumentum.

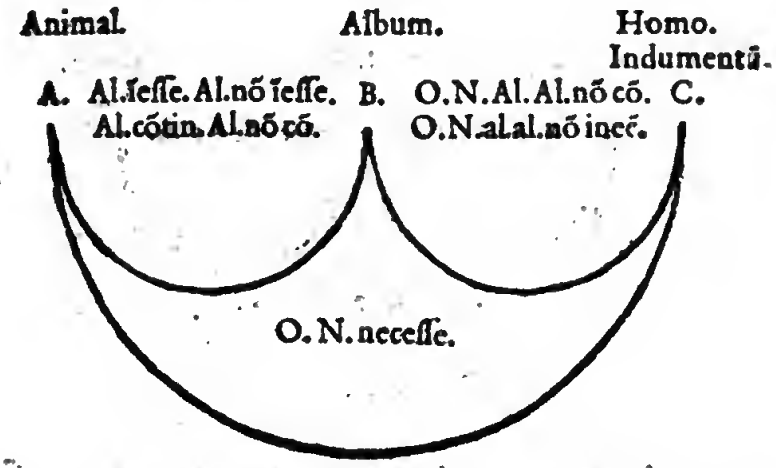

F.

Oĩum alia rũ inutiliũ. cõiugationum cõe exemplũ.

Planum itaqꝫ, qꝫ ſi vniuerſale ad maius ponatur extremũ, ſemper fit ſyllogiſmus: ſi vero ad minus, nullius vnquam.

Compli-

A *Complicatio Poſsibilis, & Inexiſtentis in Prima figura. Cap. 15.*

Ex maiore poſi & minore abſoluta fiunt ſyllſi pfecti cõcludentes p dictũ de omni.

DIcamus igitur, ſi fuerit vna ex duabus ꝓpõnibus abſoluta & altera poſſibilis, ſi fuerit maior propoſitio poſſibilis & minor abſoluta, ꝙ ſpẽs ſyllogiſmorũ, quæ inueniuntur in hac cõpoſitione, erunt pfectę, hoc eſt manifeſtæ concluſionis ſm dictum de omni. Sunt aũt quatuor ſpecies: hoc eſt concludens vſem affirmatiuam, & vſem negatiuam, & particularem negatinã, & particularem affirmatinã. erunt aũt concluſiones ipſarũ poſſibiles veræ. Quòd ſi fuerit maior abſoluta & minor poſſibilis, ſyllſi concludentes in hac ſpecie miſtionis hac in figura erũt imperfecti: & ex ipſis concluſio affirmatiua erit poſſibilis, ſiue vſis fuerit, ſiue particularis: negatiua vero aut poſſibilis erit, aut neceſſaria, ſiue particularis, ſiue vſis. Sit ergo primũ maior poſſibilis & minor abſoluta, & ſint vſes, dico ꝙ concludũt concluſionẽ poſſibilem. Puta, in exẽplo: ſit oẽ C B in actu: & oẽ B A poſſibiliter: & cõcludit, ꝙ oẽ C A, poſſibiliter. & hoc, qm̃ diſpoſitio ei⁹, quod dicim⁹, oẽ B eſt A poſſibiliter, ſignificat ꝙ oẽ quod eſt B in potentia, aut in actu, eſt A poſſibiliter. Qm̃ conditio iſta dicti de omni, quæ accipit in ꝓpõne maiore poſſibili, ẽ diuerſa a conditione dicti de oĩ, quæ accipitur in maiore propoſitioue abſoluta aut neceſſaria. & hoc, qm̃ ſi dicamus, oẽ B eſt A in actu, aut ex neceſſitate, planum ꝙ in plurib⁹ materiebus verificantur ꝓpõnes iſtæ de oĩ eo, quod eſt B in actu tantũ. vt cùm dicimus, omnis hõ eſt ambulans, & omnis homo loquitur: qm̃ ambę ꝓpõnes iſtæ de eo tantũ verificant, quod eſt homo in actu, nõ de eo, qđ eſt homo in potentia. in multis aut verificant de ambabus diſpoſitionibus ſimul, hoc eſt de omni eo, quod eſt in potẽtia, & de omni eo, quod ẽ in actu, & proprie in mã neceſſaria: vt cùm dicimus, oẽ motum eſt corpus: qm̃ hoc eſt verum de moto in actu, & de moto in potẽtia. Cũ ergo ita res ſe habeat, cõe erit oĩ materiei in his ꝓpõnibus, hoc eſt neceſſaria & inexiſtente, vt prædicatũ inſit in actu omni illi, quod eſt terminus medius, hoc eſt, ꝙ A inſit ex neceſſitate aut in actu, omni illi quod eſt B in actu. Et propterea inquit Ariſt. in hac miſtione, ſi fuerit maior abſoluta & minor poſſibilis, ꝙ ſyllſi erunt imperfecti. qm̃ cùm minor ſit poſſibilis, & maior abſoluta aut neceſſaria, non cõprehendit ipſam cõditio dicti de omni vſis* omni materiei. oportet igit illud reijcere, quod concludit ſm partem materierũ: quemadmodũ reijcitur concluſio ex ambabus affirmatiuis in ſecũda figura, licet concludant in aliqua materia.

Quod ſit dictũ de oĩ in ꝓpõne neceſſaria & ineẽ.

* alt cõis.

Si maior fuerit abſoluta & minor poſſibilis, ſyllſi erũt impfecti: & affirmatiui cõcludũt concluſionẽ poſſibilẽ: negatiui veto vl neceſſariã vl poſem.

Cõditio dicti đ oĩ in propõne maiorẽ poſſibili ẽ diuerſa ab illa, q̃ reperit in maiore neceſſaria & de ineſſe.

Sed diſpoſitio ꝓpõnis poſſibilis eſt diuerſa ab hoc: hoc eſt, qm̃ in omni materia verificatur ꝙ A dicitur poſſibiliter de oĩ eo, quod eſt B in actu, aut in potentia. cùm enim dicimus, oẽ quod eſt hõ, poteſt ambulare, verificatur de omni eo, quod ẽ homo in potentia & homo in actu. & conſimiliter ſe habet res in reliquis materiebus. & hoc per ſe manifeſtũ eſt ex inductione materierum. & ignoro, qũo hoc latuit expoſitores, cùm res in hoc ſit manifeſtiſſima.

Qđ ſit dictũ de oĩ i ꝓpoſitiõe poſſibili.

Poſtea vero q̃ hoc eſt ſtabilitum, dicamus, ſi fuerit diſpõ dicti noſtri, oẽ B eſt A poſſibiliter, ꝙ vult de oĩ quod eſt B in actu aut in potẽtia A,

Sylſi ex maiore poſſibili, & minori abſoluta.

G prædicari poſſibiliter: deinde poſue
rimus, ꝙ oē c eſt B in actu: planum
ꝙ A dicet de oī c poſſibiliter. Con-
ſiſt declarabit res, cùm maior extite
rit vlis negatiua poſſibilis, & minor
vlis affirmatiua abſoluta, ꝙ conclu
ſio erit negatiua poſſibilis ex eadem
diſpoſitione dicti de oī, cuius condi
tio eſt in maiore ꝓpōne negatiua
poſſibili. & hoc, qm̄, cùm dicimus
nullum B eſt A poſſibiliter, volum⁹
ꝙ nulla res, q̄ ſit B in potentia aut in
actu, ſit A poſſibiliter: deinde pona-
mus ꝙ c ſit B in actu: ſequit, ꝙ c nō
H ſit aliquid ex A poſſibile. Quòd ſi
Syllſi exma fuerit maior abſoluta, & minor poſ
tore abſo- ſibilis, nō erit ſyllſ perfectus: qm̄ cō-
luta, & mi ditio ꝓdicationis abſolutæ veræ in
nore poſſi omni mā (quēadmodum dixim⁹)
bili. eſt, vt ſit de rebus q̄ actu inueniunt,
nō in potentia. quare cùm poſuerim-
mus, ꝙ oē B eſt A in actu, i. oē quod
eſt B in actu, eſt A in actu: & cōiun-
xerim⁹ huic, ꝙ c eſt A poſſibiliter:
manifeſtū eſt ꝙ c non ingredit ſub
conditionē dicti de oī. & ſpecies iſta
ſyllogiſmorū non eſt manifeſtæ cō
cluſionis p ſe, hoc eſt ex ꝓpōnibus
p ſe, ſed ex alio, quod accipit ex pro-
I poſitionibus poſitis. hæc aūt eſt con
ditio ſyllogiſmorū imperfectorū.
Et ꝓpterea dixit Ariſtoteles de ſpe-
ciebus ſyllogiſmorū, quorū maior
in hac miſtione ē abſoluta & minor
poſſibilis, ꝙ ſunt imperfectę: & exco
gitauit oſtēſionē ipſarū per impoſſe,
& adducit ad oſtenſionē ſyllogiſmo
Ex falſo rum imperfectorū, ꝙ falſum impoſ
poſi nō ſe- ſibile nō ſequitur ex falſo poſſibili.
quit falsū Sed ad hoc monſtrādum primo af-
impoſſe, & fert, ꝙ, cùm fuerint duo, quorū vnū
hoc demō eſſe ſequitur ex eo, ꝙ ſecundum ſit
ſtrat hic fm conſequentiam ſyllogiſticā, hoc
Ariſto. eſt cùm ſint ambæ propoſitiones,
oportet ex neceſſitate vt cōcluſio ſit. K
ſequit ex his duobus, cùm prius, qđ
eſt antecedens, neceſſario eſt, vt fm
ēt, quod eſt conſequens, neceſſario
ſit: cumq; prius eſt poſſibiliter, cōſe-
quens itidem eſt poſſibiliter, hoc de
poſſibilitate cōi, quæ cōtradicit im-
poſſibili. Exemplū huius. qm̄ cū po-
ſuerim⁹, ꝙ ſi eſt A, vt ſit B, hoc eſt ſi
inuētio B ſit per ſe ex inuentione A:
ſequit, ſi A eſt neceſſariū, vt B ēt ſit
neceſſarium: & ſi A fuerit poſſe, vt B
etiam ſit poſſe. Sit ergo primū A poſ
ſibile: dico ꝙ B, quod ſequitur ex A,
erit ēt poſſibile. Monſtratio huius. L
qm̄ ſi fuerit non poſſe: & volo p non Nota q̄
poſſe remotionem omniū intentio- ſit intelli
num, quas ſignificat nomen poſſe, gendū p
quod eſt negatū verificatum de im non poſſe
poſſibili: poſſe ergo in tpe, in quo ē
poſſibile, poterit tranſire in actum.
cùm igit poſuerimus A poſſibile, &
B non poſſe, iam poterit A eſſe & exi
re in actū abſq; hoc ꝙ B ſit: ſed iam
poſuimus, ꝙ ſi eſt A, eſt B: ſequit igi
tur, vt B ſit & nō ſit ſimul: quod fieri
nequit, & nō cohæret. oportet ergo,
ſi eſt A poſſe, vt B ēt ſit poſſibile: quę
cunq; ſpēs accidat eius, de quo dī no
men poſſe. Cùm itaq; ſit hoc ſtabili M
tum, dico ꝙ nō ſequit ex falſo poſſi
bili, falſum impoſſe. Exēplum hui⁹,
qm̄ ſi poſuerimus A eſſe falſum poſ
ſibile, hoc eſt poſſe, vt ponatur eē in
tpe, in quo non eſt: dico ꝙ B eſt fal-
ſum poſſibile, non falſum impoſſi-
bile, hoc eſt falſum æternum. Exem
plum huius, ſi fuerint ꝓpoſitiones,
aut vna ipſarū falſa poſſibilis, fieri
nequit, vt concluſio ſit falſa impoſſi
bilis. & hoc, qm̄, ſi fuerit A falſum,
& ipſum in tempore falſitatis poſſi-
bile verum: & iam poſuerimus, ſi A
poſſibile verum, quòd & B poſſibile
verū,

A verum, & poſſibile non eſt falſum impoſſibile: erit ergo B poſſibile & non poſsibile ſimul: qđ fieri nequit & non cohęret. quare, cũ fuerit vna propoſitionum ſyllĩ, aut ambę falſę poſsibiles, non erit concluſio falſa impoſsibilis, ſed falſa poſsibilis.

Oſtdit ꝙ ex abſoluta maiore & minore poſi affirmatiuis ſeq; cõcluſio poſis.

Cùm itaq; ſit hoc ſtabilitum, ponamus binas ꝓpoſitiones vles, quarum maior ſit affirmatiua abſoluta, & minor affirmatiua poſsibilis: veluti ſi oẽ c ſit B poſsiter: & omne B A in actu: dico, ꝙ iſta cõplicatio ſemper cõcludit ꝙ c poteſt eſſe A. qđ monſtratur. Si.n. non fuerit,

B poſsibile eſt omne c eſſe A, erit cõtradictorium ſuũ, non poſsibile eſt omne c eſſe A: ſed iã poſueramus oẽ c poſſe eſſe B: ſi igitur poſuerimus propoſitionem iſtam in actũ, hoc eſt, oẽ c eſſe B in actu, quod eſt falſum nõ impoſsibile: & ipſam cõiunxerimus ei, quod ſequitur ex dicto noſtro, non poſsibile eſt omne c eſſe A: concludet nobis in figura tertia, ꝙ aliqđ B ex neceſsitate non eſt A. qm̃ cum eo, qđ dicimus, non poſſe eſt oẽ c eſſe A, verificat qđ dicimus, aliqđ c non eſt A ex neceſsitate. fiẽt igitur nobis in tertia figu-

C ra binæ propoſitiones: quarũ vna eſt affirmatiua abſoluta, & ſecunda particularis neceſſaria negatiua, cõcluſio vero ex neceſsitate particularis neceſſaria negatiua, vt ſupra dictum fuit. aliquod igitur B non erit A ex neceſsitate: atqui iã poſueramus, omne c eſſe in actu: qđ eſt contradictorium cõcluſionis, qđq; fieri nequit, & nõ cohæret. falſum igitur ac impoſsibile ſequitur neceſſario ex propoſitione, quã coniunximus propoſitioni falſæ poſsibili, & qua dicebamus non poſsibile eſt omne c eſſe A ex neceſsitate. D qm̃ ex falſo poſsibili non ſequitur falſum impoſsibile, ſm ꝙ declaratũ fuit. illud igitur ex quo ſequit impoſsibile eſt impoſsibile. Cũ itaq; ſit falſum quod dicimus, aliquod c non eſt A ex neceſsitate: qđ ſequitur ex eò, qđ dicimus, non poſsibile eſt omne c eſſe A: ergo qđ dicimus, non poſsibile eſt omne c eſſe A falſum. cumq; hoc ſit falſum, erit contradictorium ſuum vertũ, quod eſt, omne c põt eſſe A. Iã igitur ex hoc planũ, ꝙ concło huius ſyllĩ eſt poſsibilis. Atqui ſi fuerit falſum, E qđ dicimus, non poſſe: & deſtruat oẽs diſpoſitiones, de quibus dicitur poſsibile: ſequetur iam vt poſsibile qđ eſt verum, qđq; eſt cõcluſio huius ſyllĩ, ſit non tm̃ poſsibile proprium, ſed quæcunq; accidit ex ſpeciebus illius, de quo dicitur nomen poſsibile: hoc eſt, qđ cõtradicit impoſsibili ita, vt concludat ſyllus iſte tres concluſiones, abſolutam, poſsibilem, & neceſſariã, aut rem procedẽtem proceſſu generis ad iſta tria. & hoc eſt, qđ ſignificamus, cùm dicimus non impoſsibile. hoc autem ipſi accidit, eò ꝙ priuatur conditione dicti de omni. Sed qũo dixit in F hoc Ariſt. ꝙ eſt poſsibile propriũ? videtur igitur, vt hoc dicat, ꝙ illud concluditur in hoc ſyllogiſmo, de quo iudicium fertur, quod ſit viliſſimum ipſorum. Niſi nobis contradicat aduerſarius, ꝙ hæc concluſio neceſſario ſequetur, quemadmodum inter enunciationes de indefinita iudicium ferimus, ꝙ ob vilitatem potentiam habeat particularis. conſydera igitur iſtud: quoniam hoc latuit expoſitores.

Nota ꝙ hæc verba obſignata ſ habent ſalia trãſlatiõe vſq; ad aliđ, At q & p̃t hic icipere digreſſio.

Atqui

G Atqui accidit huic complicatio-
Nota q̃ ſit ppõ abſoluta propria. Cõſyderãdũ tñ é diligẽtẽ, an ex huiuſmodi abſolutis poſſit fieri eiuſmodi cõiugatio nã forte ſ hoc ꝓferẽda é Alex. opinio.
ni, vt concludat in hunc modum: hoc eſt ꝙ nõ concludit aliqñ affirmatiuam neceſſariam, & aliqñ negatiuam neceſſariam: quemadmodum eſt diſpoſitio in ſyllis non cõcludentibus: cùm accepta fuerit abſoluta propria, quę eſt ea, de qua verificatur prædicatio vłis abſoluta: hoc eſt in qua atteſtatur ſenſus, prædicatum ipſius ineẽ omni ſubiecto in omni tempore aut plurimo ipſius. & hę ſunt propoſitiones, quæ inueniuntur per inductionem, in qua perficiuntur oẽs partes: quemadmodum omnis coruus niger, &
H omnis nix alba. Differẽtia vero inter ipſas & neceſſarias eſt, quoniam de iſtis exiſtimat animus ipſarum poſſibilitatem in pauco tẽpore futuro priuari poſſe: de neceſſarijs vero non exiſtimat hoc: qm̃ in ipſis cogitat proportionem eſſentialem, quę eſt intra prędicatũ & ſubiectũ. Exiſtis igitur abſolutis, quemadmodum inquit Ariſt. fiũt plurimi ſyllorum: ex abſolutis vero, quæ inueniuntur in pauco tẽpore, vt ꝙ omne motum ſit hõ, planum non fieri ſyllm, ſed multo magis tantũ cum poſſibili: quemadmodũ non
I fit ſyllus ex poſſibilibus ſm minus. cùm igitur hęc abſoluta, hoc eſt de qua non verificatur prædicatũ vłr niſi in pauco tempore, accepta fuerit maior, & minor poſſibilis, aliqñ concludetur affirmatiua, & non nunq̃ negatiua. Cauſa autẽ huius eſt, qm̃ hæc abſoluta ita ſe habet, vt vłr verificetur in tempore præſenti: minor vero ex parte qua eſt poſſibilis, non cõprehenditur ſub maiore, cum poſſibile inueniatur etiã in futuro. Et hoc eſt, vt arbitror, qđ determinauit Ariſtote., vt propoſitiones vłes accipiantur vere in tribus temporibus: non aũt qđ exiſtimauit Abumazar, ꝙ hæc determinatio ſit ſm diſpoſitionẽ dicti de omni. nõ. n. põt eſſe dictum de omni in propõne maiore abſoluta vera vłr in tribus temporibus, niſi in aliqua materia. & hoc vt verificeẽ A ineſſe actu omni illi, qđ eſt B in potentia aut in actu. qđ cum ita fuerit, complicatio ex hoc concludet ſm dictũ de omni· qm̃ Ariſt. præcepit propoſitiones abſolutas nõ fieri niſi in hac materia. Quid igit̃ voluit, cùm dixit ipſam non concludere ſm dictũ de omni: hoc eſt. cũ abſoluta miſcetur poſſibili, & mõſtrauit eam concludere per impoſſibile? Quid ẽt voluit, cùm ait, ꝙ aliqñ concludit affirmatiuam, & aliqñ negatiuam? ſequitur ergo vt hęc abſoluta nõ ſit ea abſoluta, quã oſtendit concludere per deductionem ad impoſſibile: & ita conditio ꝙ ipſa concludat ſm dictum de oĩ, colligitur eſſe vera in aliqua materia, non in omni. Neq; eſt etiã præceptum, qđ intellexit, vt propoſitio abſoluta apud ipſum ea ſit, quæ cõprehendit poſſibilem & neceſſariã, quemadmodum ex ipſo intellexit Themiſtius: ppea ꝙ ꝓpoſitio hęc, hoc eſt abſoluta, ſm hanc diſpoſitionem non inuenitur extra intellectum. Atqui intentio ipſius eſt connumerare modos propoſitionum annexos modis entis, aut primis ſcitis. Quòd ſi intentio Ariſt. in modis eſt enumerare differentias propoſitionum ex parte inuentionis & cognitionis, non erit vtilitas in abſoluta ſm opinionem Theophraſti & Themiſtij. Quòd ſi voluit connume-

K Cõtra Abumazarẽ ꝙ hęc cõplicatio ſi teneat per dictũ ẽoĩ.

L Contra Themiſ. ꝙ Philoſ. per abſolutã ſi tellexit eã de q̃ Themiſtius.

M Contra Themiſ. ꝙ Philoſo. ꝙ abſolutã ſi tellexit eã, de qua Themiſt.

A numerare ex parte ſcitorū primorum, quæ nobis inſunt ſm naturam, iam in ipſis erit vtilitas: qm̄ multa ſunt, in quibus ſcimus prædicatum ineſſe ſubiecto, & ignoramus an inuentum fuerit poſſibiliter, an vero neceſſario. Credibile igitur eſt, vt de abſoluta binas cō ceperit intentiones ſimul: hoc eſt vt ſit abſoluta ſm ſcientiam, & abſoluta ſm inuentionē & ſcīam. & hæc ea eſt, quam definiuimus: non autem ea, de qua meminit Alexand. qm̄ ex hac non componitur ſyllus, niſi per accidens, hoc eſt in tempo-
B re determinato. cùm enim miſcetur cum poſſibili, non complicatur ex ipſa ſyllogiſmus omnino, hoc eſt, vt minor ſi poſſibilis. Secundū igitur expoſitionem iſtam remouentur dubitationes cadentes ſuper re viri huius. cum hac etiam, ꝙ expoſitio iſta vera eſt, & conueniens ſententiæ ipſius in hac arte.

Nota, ꝙ male arguit cōtra Alex. hic. qm̄ aliter accipit hic ꝓpōnē abſolutā Ale
C xā. q̄ accēpit ſupra ī diuiſiōe ꝓpōnū. Hic ē finis digreſſiōis.

Ariſtoteles autem monſtrat per terminos acceptos ex materijs, ꝙ ſi in tali miſtione accipiatur abſoluta inuenta in pauco tēpore in actu, ꝙ inquam non erit omnino ſyllus concludens: qm̄ aliqn̄ colligit negatiuam neceſſariam, & aliqn̄ affirmatiuam neceſſariam. Termini concludentes negatiuam, homo, motum, & equus: homo minor, motum medius, equus maior. & hoc, qm̄ poſſibile eſt omnē hominē eſſe motum: & omne motū in aliquo tempore erit equus, ī quo nil aliud inueniatur, qđ moueat, niſi equus: & concluſio neceſſaria, nullus homo eſt equus. Termini vero concludentes affirmatiuā, hō, motū, & animal. qm̄ poſſibile eſt omnē hominem eſſe motum: & omne motū in aliquo tēpore erit aīal, puta in quo nil aliud moueat, niſi aīal: & concluſio affirmatiua neceſſaria, q̄ eſt, omnis hō animal. Cùm igitur res ita ſit, abſoluta, quæ accipit, ea erit, q̄ nō apptopriabit tēpori ꝓter aliud tēpus, vt ex ipſius diſpoſitiōe ſciamus eam non eſſe neceſſariam, aut ignoretur hoc: qm̄ maxima ps propoſitionū eſt iſtius diſpoſitiōis. D

Sin aūt extiterit propoſitio vlis maior negatiua abſoluta, & minor vlis affirmatiua poſſibilis, dico ꝙ ip ſa cōcludit negatiuā poſſibilem ſm participationē nominis: hoc eſt, q̄ dicit de poſſibili & neceſſaria. Cū igitur dicimus hos ſyllos concludere, hoc volumus, ꝙ non concludūt affirmatiuā aliqn̄, & negatiuam aliqn̄: ſed concludunt, aut affirmatiuam tantum, aut negatiuam ſolūmodo. attamen negatiua & affirmatiua in ipſis dicitur de pluribus intentionibus: & hæc eſt vna ex cauſis, ob quam dicimus, ꝙ non eſt pfectus. Exemplū huius, ſi dicamus, oē c eſt B poſſibiliter: & nullū B A abſolute: dico igit ꝙ ex hoc conclud it, nullū C A poſſibiliter: & aliqn̄ erit cōcluſio, nullū C A neceſſario. Monſtratio huius, qm̄, ſi non eſt verū, qđ dicimus, poſſibile eſt nullum c eſſe A, ſit verū ſuū cōtradictorīū, nō poſſibile eſt nullum c eſſe A: ergo ſequitur, vt aliqđ c ſit A ex neceſſitate: & hoc eſt manifeſtæ conſequētiæ per ſe. ſi igitur aliqđ c ſit A ex neceſſitate: & oē c B in actu: & hoc tranſlata propoſitione poſſibili hac in figura ad abſolutam, fiet ſyllus in tertia figura ex binis propoſitionibus affirmatiuis, quarum vna eſt ꝑticularis neceſſaria maior, & ſeda vniuerſalis abſoluta minor,

Nota ſi maior fuerit negatiua de meē minor poſſibilis affirmatiua concludit cōcluſo negatiua poſſis de poſſi cōi ad neceſſariū m & poſſe. E

Nota hic vī velle modū ēt affirmatiuū cōcludere cōcluſionē poſſem d poſſi cōi, cū tñ oppoſitū ſupradictū ſit. F

ſed

G ſed iam declarauimus ꝙ hic concludit particularem neceſſariam p poſitionẽ. & hoc, qm̃ redit ad ambas affirmatiuas vſes in tertia figura, quarũ maior eſt neceſſaria, & concludit particularẽ neceſſariã affirmatiuam, hoc eſt, aliqd B eſſe A ex neceſsitate. ſed iã poſitum fuerat in ſylſo, ꝙ nullum B eſt A: qd fieri nõ poteſt, et non cohęret. impoſsibile aũt non ſequitur ex falſo poſsibili: ſequit̃ ergo ex eo ꝙ poſuimus, aliqd C eſſe A ex neceſsitate. atqui ſi hoc falſum, verum erit ſuum contradictoriũ: veluti ſi dicamus, non
H neceſſe eſt C eſſe A, & hoc verificat̃ cum eo, qd eſt C non eſt A poſsibiliter, & nõ A neceſſario. & propterea erit concluſio ſylſi huius aliqñ negatiua neceſſaria, & aliqñ negatiua poſsibilis. Hoc aũt monſtratur ex terminis. ſit. n. loco C hõ, loco B intelligens, & loco A coruus: & cõplicetur hũc in modũ, poſsibile eſt omnẽ hominem eſſe intelligens: & intelligens eſt coruus: & concludit̃, nullus hõ eſt coruus, quæ eſt negatiua neceſſaria. Sit ẽt conſimiliter C homo, B ſapiens, & A motũ, & ita
I complicetur ſylſus, poſsibile eſt omnem hoĩem eſſe ſapiens: nullum ſapiens eſt motũ fm ſapientiam ſuã: & cõcluditur, poſsibile eſt omnem hominẽ non eſſe motũ, q̃ eſt negatiua poſsibilis. Verũ oportet, ſi voluerimus quo perficiatur ex hoc cõuenientia, aut qd eſt ꝓximũ conueniẽtię, vt fiat inductio in hac cõplicatione in pluribus materijs. inuenietur. n. res ita ſe habere: hoc eſt ꝙ concludit aliqñ negatiuã neceſſariam, & aliqñ negatiuã poſsibilem.
Q uòd ſi fuerit hac in figura minor negatiua poſsibilis, non erit ſylſus perfectus. qm̃ cõditio figuræ iſtius K eſt, ꝙ minor ſit affirmatiua. verũ ſi conuerſa fuerit negatiua poſsibilis ad affirmatiuã poſsibilẽ erit ſylſus, qui præceſsit. Et conſimiliter accidit, cũ extiterint ambæ propoſitiones negatiuę hac in miſtione, & minor fuerit poſsibilis, hoc eſt ꝙ nihil concludit, niſi conuertatur poſsibilis ad affirmatiuam.

Sin aũt minor in hac figura fuerit negatiua abſoluta, non erit ſylſs concludens, ſiue maior fuerit negatiua poſsibilis, aut affirmatiua poſsibilis. Termini concludentes affirmatiuã neceſſariã, nix, animal, & al
L bum. & hoc, qm̃ nulla nix eſt animal: & poſsibile eſt oẽ animal eẽ albũ: & concluſio, omnis nix album. q̃ eſt affirmatiua neceſſaria. Termini vero cõcludentes negatiuã, pix, animal, albũ. & hoc, qm̃ omnis pix non eſt animal: & omne animal poteſt eſſe albũ: & cõcluſio, nulla pix põt eſſe album, quę eſt negatiua neceſſaria. Iã igitur declaratũ eſt, cùm fuerint ambę ꝓpoſitiones vſes hac in miſtione, qñ erit, & qñ non erit ſylſus concludens, quiſq; ex ipſis perfectus, & quis imperfectus. & declaratum eſt ẽt, qñ in imperfectis con
M cluſio erit manifeſta p ſylſm ad impoſsibile, & qñ per conuerſionem.

Sed cũ fuerit altera duarũ propoſitionũ huius miſtionis vſis, & altera particularis, & maior poſsibilis vſis, ſiue negatiua, ſiue affirmatiua, & minor affirmatiua particularis, erit ſylſus perfectus eodẽ mõ, quo qñ ꝓpões vtręq; erant vſes, & maior poſsibilis, & minor abſoluta, & modus cõcluſionis erit idẽ illi mõ, hoc eſt poſsibilis, præterquã ꝙ hic ẽ particularis & illę vſis. & hoc manifeſtũ

Exẽplũ in terminis, ꝙ concludat negatiua neceſſaria: aliqñ negatiua poſsibilis.

Sylſi ęconcludentes ex cõuerſiõe.

Sylſi penitꝰ inutiles.

De ſylſis particularibꝰ

A nifeſtum ex intẽtione dicti de omni, quemadmodum & in illis.

Si vero fuerit maior propoſitio vñis & abſoluta, non aũt poſſibilis, & minor particularis poſſibilis, ſiue fuerint ambæ propoſitiones affirmatiuę, ſiue vna ipſarũ affirmatiua, & altera negatiua, erũt ex hoc ſylli concludentes imperfecti. & ex ipſis aliqui monſtrant per impoſſibile ad ſimilitudinem monſtratorũ per impoſſe in miſtiõe ex ambabus propoſitionibus vñibus: alij vero monſtrant per conuerſionem. puta, cũ fuerit minor particularis
B negatiua poſsibilis, quemadmodũ ſe habebat res, & cùm erat negatiua vñis. Sin aũt extiterit minor negatiua abſoluta non erit ſyllis. Termini concludentes affirmatiuam, nix, animal, & album. & hoc, qm̃ aliqua nix non eſt animal: & oẽ animal põt eſſe album: & concluditur, aliqua nix eſt album. concludentes vero negatiuam, pix, animal, & albũ. & hoc, qm̃ aliqua pix non eſt animal: & omne animal põt eſſe albũ: & concluſio, aliqua pix non eſt album, quæ eſt negatiua neceſſaria particularis. Quòd ſi accepti fue-
C rint termini iſti indefiniti loco particulariũ, & non fuerimus imaginati in ipſis qđ imaginabamur in particularibus, ſm̃ꝙ dicebamus, aliqua nix non eſt animal, ꝙ pars ipſius ſit animal, oportet ꝙ ſtabiliatur per terminos, qui ſint communes particularibus, & indefinitis.

Si vero extiterit propoſitio vñis minor, & particularis maior, ſeu negatiua, ſeu affirmatiua, aut poſſibilis, aut abſoluta, non erit ex hoc ſyllus. Et conſimiliter ſi fuerint ambæ propoſitiones particulares, aut indefinitæ, non erit ſyllis, ſiue ma- D
ior fuerit abſoluta & minor poſſibilis, ſiue econuerſo. demõ autem huius eſt demõ de his ſpeciebus in materijs non miſtis. Termini concludentes affirmatiuam neceſſariã in iſtis, cùm fuerit maior particularis, homo, album, & animal: homo minor, album medius, & animal maior. concludentes vero negatiuam, pannus, album, & animal. Sed iam declaratũ fuit ex hoc, quis concludat in hac ſpecie miſtionis in iſta figura, hoc eſt in prima, & quis non concludat, & quis perfectus, & quis non perfectus. E

Miſtio Neceſſarij & Contingentis in Prima figura. Cap. 16.

CVm vero hæc quidẽ propoſitionum ex neceſsitate ineſſe aut nõ ineſſe, hęc aũt contingere ſignificet, ſyllus quidem erit, eodem mõ ſe habẽtibus terminis, & perfectus, qñ ad minorem extremitatem ponatur neceſſarium. Concluſio vero, ſi termini fuerint prædicatiui, erit eius quod eſt contingere, et non eius quod eſt ineſſe, et F
vñr & non vñr poſitis. Sed cũm hoc quidẽ affirmatiuum ſit, illud vero priuatiuum, qñ affirmatiuum quidem neceſſarium ſit, eius quod eſt contingere, & non eius qđ eſt non ineſſe: cùm vero priuatiuum & eius quod eſt contingere non ineſſe, & nõ ineſſe, & vñibus & non vñibus terminis exiſtentibus. Contingere autem in concluſione eo dẽ pacto accipiendum, quo & in

prio-

G prioribus. Eius vero quod eſt ex neceſſitate non ineſſe, nõ erit ſyllogiſmus. alterum enim eſt, non ex neceſſitate ineſſe, & ex neceſſitate non ineſſe. Quòd ita que, ſi termini affirmatiui extiterint, non fit concluſio neceſſaria, planum. Inſit nanq; A omni B ex neceſſitate: B autem cõtingat omni C: erit vtique ſyllogiſmus imperfectus, q̃ A contingit oĩ C ineſſe. Quòd autem imperfectus ex demonſtratione manifeſtum: nam eodem monſtrabitur pacto, quo & in prioribus.

Pria cõiugatio, concludés cõtingés, q̃ p ipoſe de—

H

mõſtf I tertia figura.

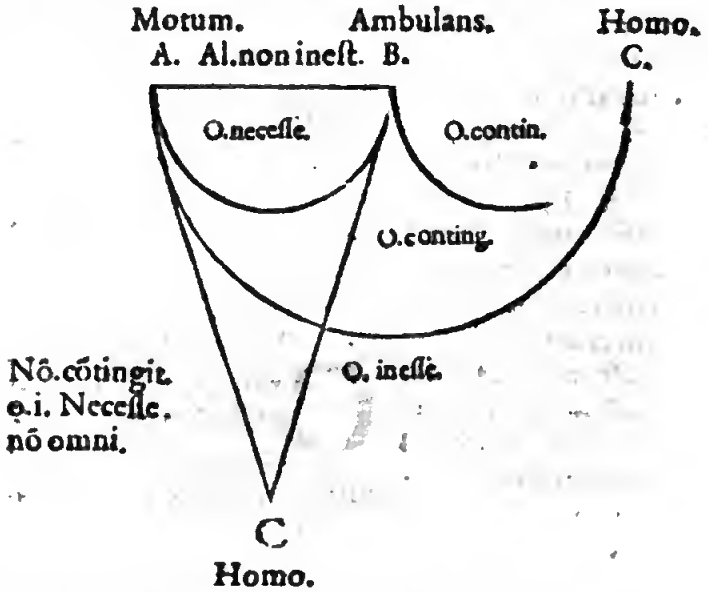

Rurſus A contingat omni B ineſſe: B vero omni C inſit ex neceſſitate: erit vtiq; ſyllus q̃ A omni contingit C ineſſe: ſed non q̃ ineſt. & perfectus, non autem imperfectus: ſtatim nanq; perfici tur per propoſitiones, quæ à principio.

I

Scda cõiugatio, cõcludés cõtingés per dictũ de omni.

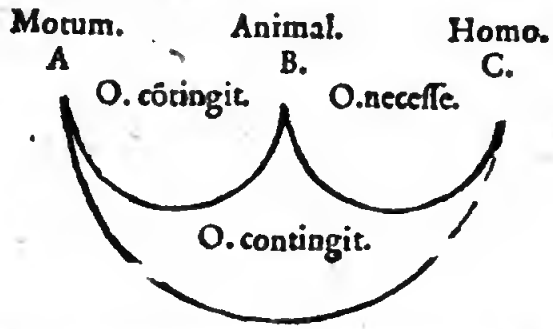

Si autem non conſimilis figuræ propoſitiones extiterint, ſit primum priuatiua neceſſaria, & A nulli contingat eorum quæ B ex neceſſitate: B vero omni C contingat: neceſſe itaque eſt A nul-

li

li c ineſſe. Ponatur enim in exiſtens, aut omni, aut alicui: B ve- A
ro ſupponebatur nulli contingere: quoniam itaq; cõuertitur pri
uatiuum, & B nulli contingit A: A vero omni C, aut alicui poni-
tur ineſſe: quare nulli aut non omni C contingeret B ineſſe: ſup-
ponebatur autem à principio omni contingere. Sed manifeſtum
et quoniam eius quod eſt contingere non ineſſe, efficitur ſyllogiſ
mus: ſiquidem & eius quod eſt non ineſſe.

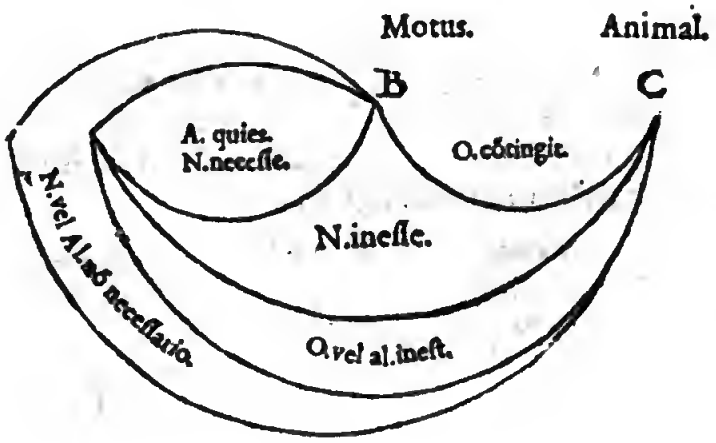

B
Tertia cõ-
iugatio cõ
cludẽs de
ineé. q̃ p I-
poſe de-
mõſtratur in
pria figu-
ra.

Rurſum ſit affirmatiua propõ neceſſaria, & A contingat nulli
B ineſſe: B vero omni C inſit ex neceſsitate: ſyll's itaq; erit pfectus:
ſed non eius, qđ eſt non ineſſe, ſed eius qđ eſt cõtingere nõ ineſſe.
nãq; propõ ſic accepta fuit, q̃ eſt à maiori extremo. Et ad impoſſi
bile non eſt ducere. ſi.n. ſupponatur A nulli C ineſſe, poſitũ eſt au-
tem & B nulli contingere ineſſe, nihil accidit pp hęc impoſſibile. C

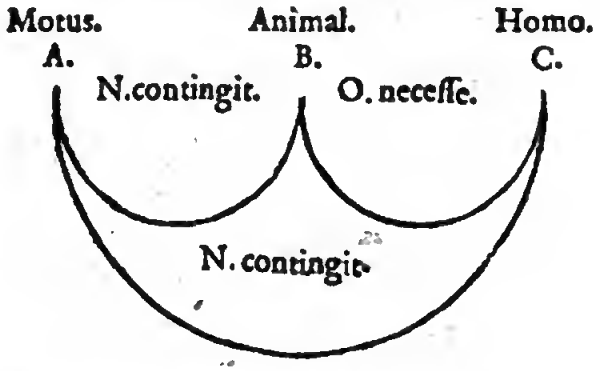

Quarta cõ
iugatio cõ
cludẽs de
cõtingẽti
p dictũ de
nullo.

Si vero ad minus extremum ponatur priuatiuum, quãdo con-
tingere quidem ſignificet, ſyllogiſmus erit per conuerſionem,
quemadmodum in prioribus.

D

Quinta cõiugatio cõcludẽs de cõtingẽti p conuerſionem.

Sed quando non contingere, non erit: neq; quando ambo ponantur priuatiua, non ſit autem contingens, quod ad minus. Termini vero ĩdem, eius quod eſt ineſſe, album, animal, nix: non inexiſtendi, album, animal, pix.

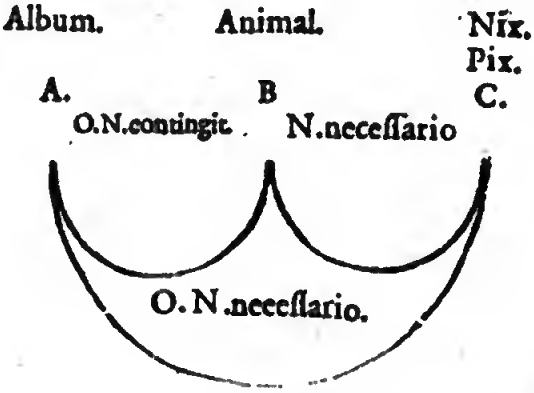

E

Cõiugationes binæ inutiles.

Ale. p alia aſſumit, equũ Philo. vero aſſumit albũ, equus cygnꝰ, corvus.

Cæterum eodem pacto ſe habebit & in ſyllſis in parte. Nam cũ priuatiuum ſit neceſſarium, & concluſio erit eius quod eſt non ineſſe. Veluti ſi A nulli eorum quæ ſunt B contingit ineſſe, neceſſe eſt A alicui eorum quæ ſunt C non ineſſe. Si enim omni ineſt: nulli vero B contingit, & B nulli A cõtingit ineẽ. * quare ſi A q̃dẽ omni C ineſt: B vero nulli A: ipſum B nulli eorum quæ contingit.

F

*Al. i. quare ſi A oi C ineſt: B nulli eorũ q̃ C cõtingit: verum ſuppoſitũ fuerat alicui cõtingere.

Cõiugatio ꝓncularis pria cõcludẽs de cõtigẽti, q̃ p impoſſ mobſtrat.

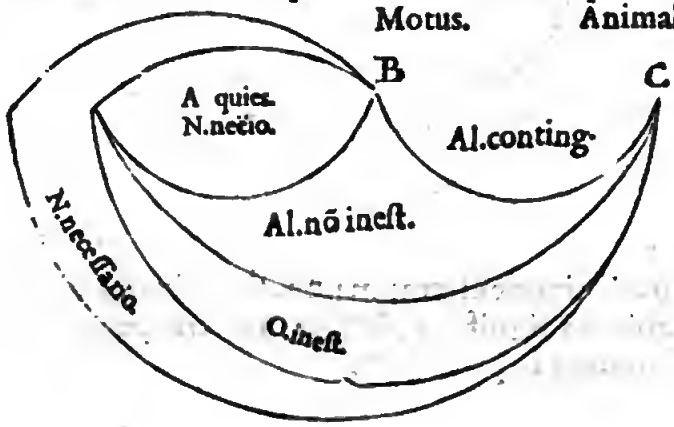

Sed

Sed cũ particulare affirmatiuum, qđ eſt in ſyllo priuatiuo neceſſarium ſit, vt B C: aut vſe in prędicatiuo, vt A B, nõ erit eius qđ eſt ineſſe ſyllſus. demonſtratio vero eadem, quæ & in prioribus. A

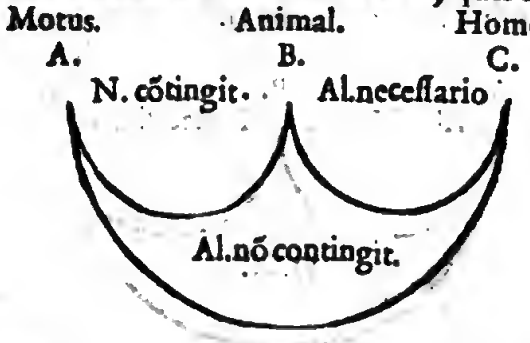

Cõiugatio cõcludens de cõtigẽti p dictũ de nullo.

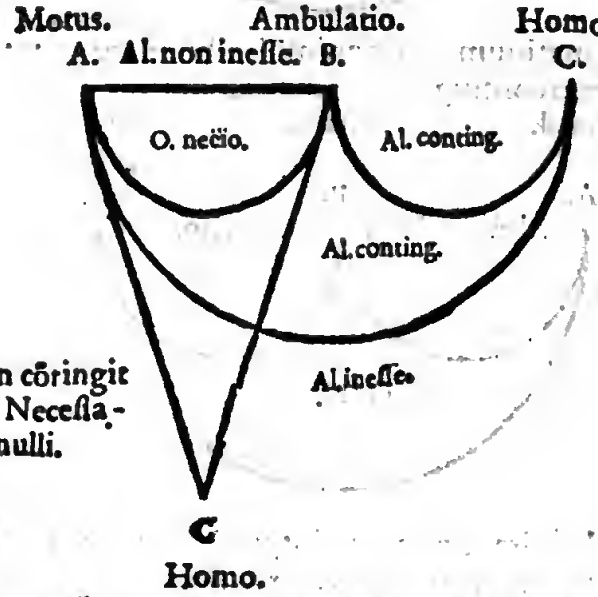

B

Tertia cõiugatio, cõcludẽs de cõtingẽti, q̃ v ipoſſe mõſtrat ſi tertia figura. Potes ex hac facere & aliã cõiugationẽ, ſi minorẽ feceris negatiuã, & oñdeſ per eius cõuerſionẽ.

Si autem vſe ponatur ad minus extremũ, aut affirmatiuũ, aut priuatiuũ cõtingens: qđ autem in parte neceſſariũ ad maius extremũ: non erit ſyllb. Termini eius qđ eſt ineſſe ex neceſſitate, animal, album, hõ: non inexiſtendi aũt, aĩal, album, indumentum. C

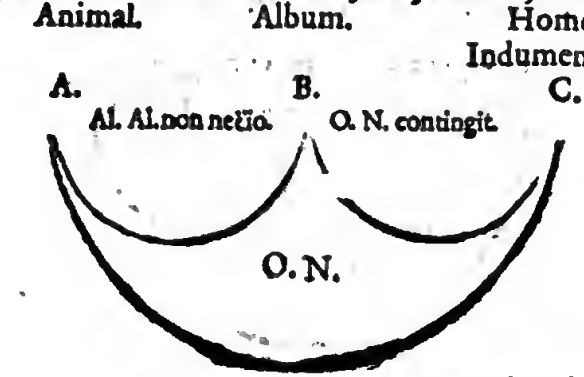

Prĩa cõiugatio inutilis.

D Cum vero vlt necessarium sit, qd autem in parte contingens, vniuersali existente priuatiuo. termini eius quod est inesse, animal, album, coruus: non inexistendi, animal, album, pix.

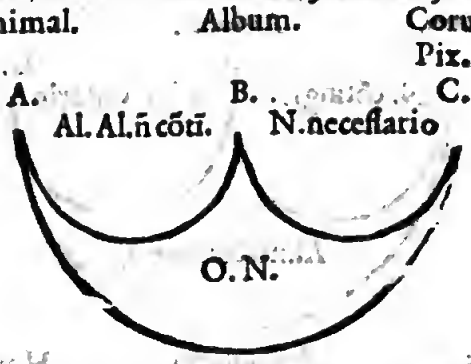

Secunda.

Si vero affirmatiuum fuerit, animal, album, cygnus: eius ve-
E ro, quod est non contingere, animal, album, nix.

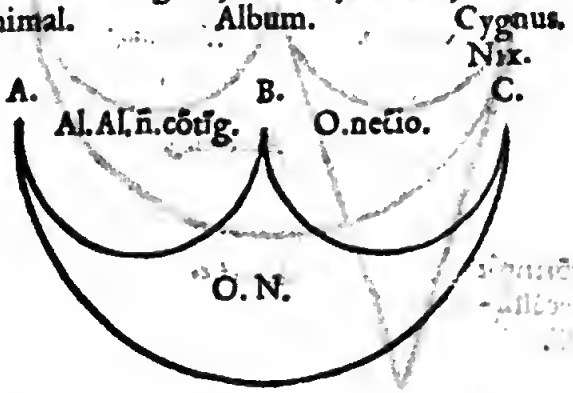

Tertia.

Neqꝫ qñ indefinitę acceptę fuerint, ppõnes, aut vtręqꝫ fm par-
F tẽ, neqꝫ sic erit sylls. Termini cões inexistẽdi, aĩal, albũ, hõ: non inexistẽdi, aĩal, albũ, inanimatũ. nanqꝫ aĩal alicui albo: & albũ inanimato alicui, et necessarium inesse et nõ cõtingit ineẽ. Et in eo qd est contingere consimiliter. quare ad omnia termini sunt vtiles.

Quarta.

Planum

A Planum itaq; ex dictis, ꝙ terminis cõſimiliter ſe habẽtibus, et in eo qđ eſt ineſſe, et in neceſſarijs, fit &, nõ fit ſyll's. prętereq; ꝙ ſi ſm ineſſe ponebatur priuatiua propoſitio, eius qđ eſt contingere erat ſyll's: verum ſi ſm neceſſarium priuatiua, & eius quod eſt contingere, & eius qđ eſt non ineſſe. Manifeſtum autem, & ꝙ omnes ſyllogiſmi imperfecti, & ꝙ perficiuntur per prædictas figuras.

B *Tractatus de Miſtione Neceſſariæ et Poſſibilis in Prima figura. Cap. 16.*

CVm vero extiterit vna propoſitionũ ſyll'a poſſibilis, & altera neceſſaria, ſpẽs ſyll'orũ concludentiũ, erunt ſm numerum concludentiũ ex poſsibili & abſoluta, perfecti, & nõ perfecti. pfecti.n. erunt hic, cũ maior fuerit poſsibilis, quemadmodũ & ibi: imperfecti vero cũ maior fuerit neceſſaria, & minor poſsibilis. Concluſiones autẽ hic erunt poſsibiles, cùm ambæ propõnes fuerint affirmatiuæ, ſeu ſyll'i perfecti extiterint, aut imperfecti, vl'es aut particulares. ſi vero vna propoſitionum fuerit affirmatiua, & altera negatiua, ac affirmatiua quidẽ neceſſaria, negatiua autẽ poſsibilis, erit concluſio poſsibilis. ſin aũt affirmatiua extiterit poſsibilis, & negatiua neceſſaria, concluſio nonnunq; erit negatiua poſsibilis, & aliqñ negatiua abſoluta: veluti & in miſtione poſsibilis arq; abſolutę, qñ negatiua erat abſoluta, concluſio fuerat aliqñ negatiua neceſſaria, & nõnunq; poſsibilis negatiua. & hoc penitus, ſiue ambæ propõnes vl'es forent, ſiue vna ipſarum vl'is & altera in parte, hoc eſt cũ maior erat vl'is, & minor particularis, cũ.n. maior erat in parte, non cõcludebat penitus. Poſſibile vero hoc in loco in concluſionibus fortaſſe ſignificat ad ſimilitudinem eius, qđ ſignificabat poſsibile in prędcedentibus, hoc eſt poſsibile vl'e, qđ comprehendit tres inuentiones, quẽadmodũ expoſuit Abumazar. Fortaſſe autem vult in hoc poſsibile verum ſm modum, quo expoſuimus in miſtione poſsibilis & inexiſtentis, hoc eſt poſsibile manifeſtum. Sed ſi res ita ſe habet, cur dixit, aliqñ negatiuam abſolutam, & aliqñ negatiuam poſsibilem, & tacuit qđ poſsibile, puta, poſſe conſequens? & non diſtinxit ipſum ad modos inuentionis tres? & non dixit, ꝙ ſyll'us concludat negatiuã neceſſariam, qñ hoc eſt particulare, & in quadam materia? Et fortaſſe ſyll's concludebat negatiuã neceſſarij, qñ negatiua neceſſarij eſt alia à negatiua neceſſaria: quẽadmodũ non dixit hoc in loco, ꝙ ſyll'us concludat affirmatiuã neceſſariã, qñ hoc eſt particulare & in aliqua materia, quemadmodum concluſio affirmatiua in ſecũda figura. * Sint igitur ambæ propoſitiones vniuerſales affirmatiuæ, & maior neceſſaria, minor autem poſsibilis, dico ꝙ iſte concludit cõcluſionem poſſem non neceſſariam, & ꝙ ſyll'us in hoc non eſt perfectus. Exẽplũ huius, ſi dicamus, omne c b poſsibiliter: & oẽ b a neceſſario: dico ꝙ concluditur, oẽ c a poſsibiliter: quodq; eſt ſyll'us imperfectus, qñ conditio dicti de omni in propoſitione neceſſaria eſt, ꝙ a ſit p̃dicatum de oĩ eo, quod eſt b in actu, non in potentia.

Nota qũo ſumẽdum ſit poſſe in hoc loco.

Nota ꝙ ſyll's negati⁹ pri⁹ dictus p̃t cõcludere negatiuã neceſſarij. ſi aũt negatiuã neceſſariam. & hoc ẽ, qđ ẽt Ale. voluit in miſtione cõtingẽs & de ineſſe.

* Syll'i vl'es affirmatiui.

In ſyll's affirmatiuis ſiue pfecti ſint, ſiue ipfecti, con

C clo erit poſsis.

In negatiuis, ſi negatiua fuerit poſsis. ſeq; cõclo poſsis. ſi vero neceſſaria ſeq; cõclo qñq; poſsis negatiua, qñq; đ ineſſe.

G Quòd aũt in ipſo ſequatur concluſio poſſis, monſtratur per ſyll̃m ad impoſſ̃le modum, quo monſtratũ fuit ĩ ſimili huic in miſtiõe alia. & hoc, cũ acceptũ fuerit contradictoriũ concluſionis, hoc eſt negatiua neceſſaria, q̃m non poſſibile verificatur de negatiua neceſſaria, & coniunxerimus ipſi propoſitionem poſſibilem & ſyll̃o, hoc eſt minorẽ, poſteaq̃ tranſtulerimus ipſam ad inexiſtentẽ, & concludetur in figura tertia pticularis negatiua neceſſaria: q̃m hoc redibit ad figuram primã, & concluſio erit neceſſaria.

H ſequetur autẽ ex ipſo cõtradictoriũ propoſitionis maioris, hoc eſt negatiua neceſſaria: nam maior fuerat affirmatiua neceſſaria. Quòd ſi maior fuerit poſſibilis & minor neceſſaria, erit in hoc ſyll̃us perfectus. & hoc planum ex intentione dicti de omni ſm ꝙ ſupra dictum eſt, & erit concluſio poſſibilis.

Sylli ex ꝓpõnib⁹ diſſimilibus quo ad q̃litatem.

Quòd ſi vna ex duabus propoſitionibus extiterit affirmatiua & altera negatiua, & fuerit negatiua neceſſaria maior, & minor poſſibilis, erit ſyll̃us imperfectus concludens binas concluſiones negatiuas, vnã

I negatiuam abſolutam, & alteram negatiuam poſſibilem. & non dicitur, ꝙ concludat negatiuam neceſſariam: q̃m hoc quidem fieri põt, cũ fuerit minor extremitas in potẽtia ſub medio: ſed hoc non verificatur niſi in aliqua materia. Atqui monſtratur conſimiliter per ſyll̃m ad impoſſibile, ꝙ concludit concluſionem abſolutã negatiuã & poſſibilem. ſit. n. omne C B poſſibiliter: & nullum B A neceſſario: dico ꝙ concludit, nullum C A in actu aut poſſibiliter. Monſtratio huius. q̃m ſi non ſit vera hæc concluſio, vera K erit ſua contradictoria, hoc eſt, aliqđ C A ex neceſſitate: & hoc, q̃m iſta contradicit concluſioni in qualitate & quantitate, cõiũgamus autem ipſi propoſitionem vl̃em negatiuam neceſſariam ex ſyll̃o, ꝙ B nõ eſt A ex neceſſitate, & concludetur in ſecunda figura, ꝙ B non põt eſſe C: ſed iam poſueramus omne C eſſe B poſſibiliter: qđ fieri non põt, & nõ cohæret. ſed, cùm fuerit falſa neceſſaria affirmatiua, vera erit cõtradictoria, hoc eſt negatiua abſoluta. ꝙ ſi fuerit vera negatiua abſoluta, poterit cum ea verificari ne L gatiua poſſibilis, quoniam abſoluta eſt poſſibilis inuenta.

Sin autem propoſitio maior extiterit negatiua poſſibilis, & minor affirmatiua neceſſaria, erit ſyll̃us pfectus, & concluſio poſſibilis, ſm ꝙ declaratum fuit ex diſpoſitione dicti de omni. & Ariſt. dixit non põt monſtrari per ſyll̃m ad impoſſibile. Si vero propoſitio minor fuerit negatiua poſſibilis, non erit ſyll̃us perfectus: ſed ſyll̃us erit perfectus per conuerſionem negatiuæ poſſibilis ad affirmatiuam, ſm ꝙ ſupra diximus. Quòd ſi minor fuerit ne- M
gatiua neceſſaria, & maior affirma- Sylli vlꝰ inutiles.
tiua poſſibilis, non erit ſyll̃us: neq; quando ſimul extiterint negatiuæ, & minor fuerit neceſſaria. Termini concludentes affirmatiuam, nix, animal, album. & hoc, quoniam nulla nix eſt animal: & omne animal album poſſibiliter: & concluſio affirmatiua neceſſaria, ꝙ omnis nix eſt album. Termini vero concludentes negatiuam, pix, animal, album. & hoc, quoniam concluditur, nulla pix album, quæ eſt negatiua

A tiua neceſſaria. Conſimiliter ſi acceperimus binas negatiuas. & hoc, quoniam pix non eſt animal: & animal non eſt album: & pix itidem non eſt album. & ad hæc, quoniam nix non eſt animal: & animal non non eſt album poſiter: & nix albũ.

Sylli particulares.

Sed cùm fuerit vna duarũ propoſitionum particularis, & maior extiterit neceſſaria & negatiua, cõcluſio erit abſoluta negatiua, & negatiua poſſibilis: quemadmodum ſe habebat res, cum erãt vlis, & maior negatiua. hoc aũt monſtratur p impoſſibile, quemadmodum oſtendebatur in vlibus. Quòd ſi minor B fuerit particularis affirmatiua neceſſaria, & maior negatiua poſſibilis, erit concluſio poſſibilis in parte. & hoc planum ex intentione dicti de omni. Atquì ſi Et fuerint affirmatiuæ ſimul, & maior vlis neceſſaria erit cõcluſio quoq; poſſibilis. monſtratio aũt huius eadem erit, quæ & prius, cùm ambæ erant vniuerſales affirmatiuæ. Quòd ſi propoſitio vlis fuerit minor & particularis maior, & particularis extiterit neceſſaria & vlis poſſibilis, ſiue fuerit affirmatiua ſeu negatiua nõ C erit ſyllus. Termini concludentes affirmatiuam, homo, animal, albũ. & hoc. quoniam omnis homo poteſt eſſe album: & aliquod album nõ eſt animal: & homo eſt animal ex neceſſitate. & homo etiam poteſt non eſſe album. & aliquod album animal: & homo eſt animal ex neceſſitate. Termini vero concludentes negatiuam, pannus, album, animal. & hoc, quoniã poſſibile eſt pannum eſſe album: & aliquod album non eſt animal: & pannus non eſt animal. conſimiliter poſſibile eſt pannum quoque non D eſſe album: & aliquod album eſt animal: & pannus non poteſt eſſe animal: ſiue minor fuerit negatiua, ſiue affirmatiua, cùm extiterit vniuerſalis & poſſibilis non concludit. Eodem pacto cùm fuerit minor vlis neceſſaria, ſiue negatiua ſiue affirmatiua, & maior poſſibilis particularis, iſte nõ concludit penitus. Termini concludentes affirmatiuam, cùm fuerit negatiua, coruus, album, animal. & hoc, quoniam coruus non eſt album ex neceſſitate: & aliquod album animal poſſibiliter: & concluditur, coruus eſt E animal ex neceſſitate. Termini vero concludẽtes negatiuam, pix, animal, album. & hoc. quoniam pix non eſt album, & aliquod album animal, & pix non eſt animal ex neceſſitate. Termini vero concludentes affirmatiuam, cùm minor fuerit vniuerſalis affirmatiua & neceſſaria, cygnus, album, animal. & hoc, quoniam omnis cygnus albũ ex neceſſitate: & aliquod albũ animal: concluſio, omnis cygnus animal, quæ eſt neceſſaria. Concludẽtes vero negatiuam, nix, album, ani F mal. & hoc, qm̃ nix eſt albũ: & aliqd̃ albũ animal: & nix non eſt animal ex neceſſitate, quę eſt cõcluſio. Et conſiſt non erit ſyllus in hac ſpẽ, cum fuerint ambę propõnes indefinitæ vel particulares: aut vna ipſarũ indefinita, & altera particularis, ſiue maior fuerit polis & minor neceſſaria, aut econuerſo. Termini vero cões his oĩbus ſpeciebus concludentes affirmatiuã, hõ, album, aĩal. Concludentes vero negatiuã, inanimatum, album, aĩal. compoſitio aũt ipſorũ facilis exercitato in eis.

Sylli particulares inutiles:

G Cęterum ex hoc tractatu iã est manifestũ, ꝙ species syllorũ compositorum in hac figura ſm mistionẽ possibilis & absolutæ sunt æquales speciebus syllorum cõpositorũ ex possibili & necessaria, concludentes concludentibus, & non concludentes non cõcludẽtibus, & concludentes pfectæ concludẽtibus perfectis, & cõcludẽtes imperfectę concludẽtibus imperfectis. & via, p quã ostenduntur imperfectæ est vna & eadem. Et declaratũ ẽt est, ꝙ in affirmatiuis conclusiones sunt poſes, & consimiliter in negatiuis, cũ propõnes maiores sunt possibiles. cũ vero fuerint necessarię aut absolutæ, erunt in mistione ex possibilibus & absolutis necessarię aut possibiles: in mistis vero ex possibilibus & necessarijs, erunt negatiuæ absolutæ, aut negatiuæ possibiles.

Spẽs syllorũ mistorũ, tã concludẽtes q̃ ñ cõcludẽtes, pfecti & impfecti sũt ęquales in ambabus mistionibus ī figura prima.

H

Secunda figura ex ambabus Contingentibus. Cap. 17.

SEd in Secunda figura, qñ contingentes vtrãq; accipiuntur propõnes, nullus erit syllus, seu prædicatiuę, siue I priuatiuæ ponant, vel vſr, aut ſm partem. cũm vero hæc inexistere, illa aũt significet contingere, si affirmatiua quidem significat inexistere, nunq̃ erit: sin autem vſr priuatiua, semp. eodem pacto & cũ hæc propositionum ex necessitate, illa cõtingere accipiatur. Oportet autem & in his accipere in conclusionibus contingens, quemadmodum in prioribus. Primum itaque monstrandum, ꝙ non conuertitur cõtingens priuatiuum: quemadmodum ſi A K contingit nulli eorum quæ B, non necesse & B contingere nulli eorum quæ A. Ponatur enim hoc, & contingat B nulli A inesse. quoniam itaq; conuertuntur contingentes affirmationes cũ negationibus, & contrariæ & oppositæ: B vero contingit nulli A inesse: planum, ꝙ & omni A contingere posset B inesse. sed hoc falsum. non.n. si hoc huic omni contingit, & hoc huic necessarium: quare non conuertitur priuatiuum. Amplius nihil L prohibet A contingere nulli B: B vero alicui eorum quę sunt A ex necessitate non inesse. quemadmodũ album oĩ homini contingit non inesse, & inesse: hominem autem nõ verũ dicere, ꝙ contingit nulli albo. multis .n. ex necessitate non inest. cętera necessariũ non erit contingens. Verum neq; ex impossibili monstrabitur conuerti. veluti si quis existimaret, qñ falsum est B contingere nulli A inesse, verum non contingere. dictio M nanque, & negatio. Si autẽ hoc verũ, & B ex necessitate inesse alicui eorum quæ A: quare & A alicui eorum quę B. sed hoc impossibile. non.n. si B non contingit nulli eorũ quæ sunt A, necesse inesse alicui solum, sed ex necessitate non omni. nanq; non contingere nulli bifariam dicitur: vnum, si ex necessitate alicui inest: alterum, si ex necessitate alicui non inest. Quod.n.

ex

A ex necesſitate alicui eorum quę A non ineſt, non eſt verum dicere, ꝙ omni contingit non ineſſe: quemadmodum neq; ꝙ alicui ineſt ex necesſitate, ꝙ omni cõtingit ineſſe. Si itaq; quiſpiam cenſeret, ppea ꝙ non contingit C oĩ D ineẽ, ex necesſitate alicui ipſum non ineſſe, falſo accipe-
* Al.c. ad ſi cõtigat. ret: omni.n.ineſt *. ſed qm̃ quibus iam ex necesſitate ineſt, ob hoc dicimus non omni contingere. quare huic qd̃ eſt, contin-
B gere omni ineſſe, opponit̃ & ex necesſitate alicui ineſſe, et ex necesſitate alicui non ineſſe: conſimiliter autẽ & ei qd̃ eſt, nulli contingere. Manifeſtũ igitur, ꝙ ad ſic contingens & nõ contingens, quẽadmodũ in principio determinauimus, non ſolum ex necesſitate alicui ineſſe, ſed ex necesſitate alicui non ineſſe accipiendum. hoc aũt accepto, nil accidit impoſsibile: quare non fit ſyllus. Manifeſtum itaq; ex dictis, ꝙ non conuertitur priua-
C tiuum. Hoc aũt monſtrato, ponatur A nulli quidem B cõtingere: C vero oĩ. ꝙ conuerſionẽ igit̃ non fit ſyllus: dictum eſt.n. ꝙ non cõuertitur talis propoſitio. B Sed neq; per impoſſibile. ſi nanque ponatur B omni C cõtingere ineſſe, nihil accidit falſi. contingere.n. poſſet A ipſi C. & omni, & nulli ineſſe. Sed ſi oĩno eſt ſyllus, planum, ꝙ eius qd̃ eſt contingere vtiq; eſſet: propterea ꝙ neutra propoſitionum accepta fuit in eo quod eſt ineſſe. & iſte aut affirmatiuus, aut priuatiuus. Neutro autem mõ accidit. ſi affirmatiuus quidẽ ponatur, monſtrabit̃ ꝙ terminos, ꝙ non contingit ineſſe: ſi vero E priuatiuus, ꝙ concluſio nõ cõtingens eſt, ſed neceſſaria. Sit.n. A album, B hõ, in quo C equus. A. itaque album contingit huic quidẽ omni, illi vero nulli: ſed B ipſi C neque ineſſe contingit, neq; non ineſſe. ꝙ igitur ineſſe non accidit, manifeſtum: nullus.n. equus homo. cæterum neque contingere non ineſſe: neceſſe nanq; eſt nullum equum hominem eſſe. ſed neceſſarium non erat contingens. non itaq; F fit ſyllogiſmus. Itidem autem monſtrabitur & ſi ecõuerſo poſitum fuerit priuatiuum.

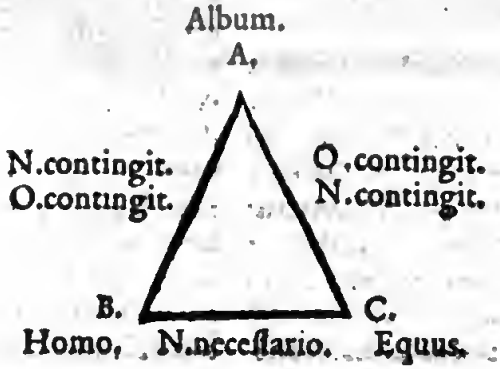

Cõiugationes inutiles, ad cõcludendum cõuenientes.

G Et ſi vtreque affirmatiuæ acceptæ fuerint, aut priuatiuæ, per eoſdem nanque terminos erit demonſtratio.

Cõiugatio nes inutiles vt ſupra.

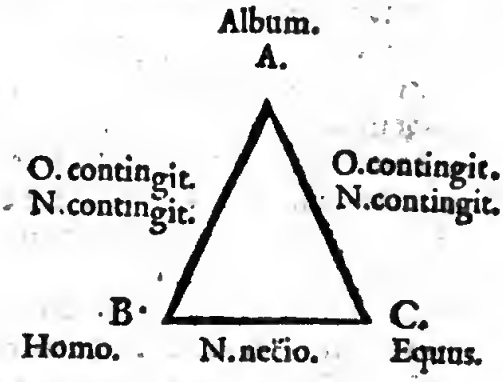

H Et quando hæc vniuerſaliter, illa in parte, aut vtræque ſecundum partem, aut indefinitæ, aut quotcunque modis aliter contingit tranſumere propoſitiones, ſemper enim erit demonſtratio per eoſdem terminos.

Coniugationes inutiles.

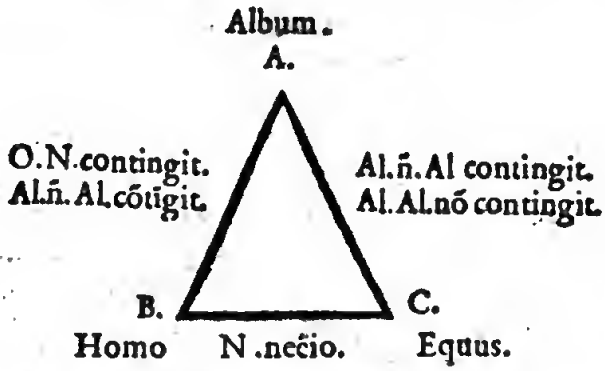

I Planum itaq; quòd ſi vtræque propoſitiones ſecundum contingens ponuntur, nullus fit ſyllogiſmus.

Tractatus de complicatione Poſſibilis in Secunda figura. Cap. 17.

CVm vero fuerint binæ propõnes poſſibiles in Secunda figura, non erit ſyllogiſmus concludens: ſiue extiterint affirmatiuæ, aut negatiuę, ſiue vna ipſarum affirmatiua & altera negatiua, ſeu ſimul fuerint vĩes, aut particulares, aut vna ipſarũ vĩs, & altera particularis. Sin autẽ vna ipſarum fuerit abſoluta, & altera poſſibilis, ſi affirmatiua fuerit abſoluta & negatiua poſſibilis, non erit ſyllogiſmus concludens. quòd ſi negatiua extiterit abſoluta & vniuerſalis, erit ſyllogiſmus concludens & conſimiliter accidet, cùm fuerit vna duarum propoſitionum neceſſaria, & altera poſſibilis. Oportet autem vt poſſibile in concluſione horum ſyllogiſmorum intelligatur hoc in loco ſm modum, quo intellectum fuit in præcedentibus.

Operæ

A Opere vero pretiũ eſt, vt primo declaremus, ꝙ vlis negatiua poſis non conuertit, ſeruata quantitate & qualitate, quẽadmodum cõuertit negatiua neceſſaria & negatiua abſoluta. Ponamus igit primũ, ꝙ poſſe ſit nullum c eſſe A, dico ꝙ nõ ſequitur ex hoc, vt poſſe ſit, nullũ A eſſe c. Monſtratio huius. qm̃ ſi hæc eſſet vera, eſſet ſimul cũ ea vera vlis affirmatiua poſſibilis, puta, poſſe eſt oẽ A eſſe c: propterea ꝙ affirmatiuæ poſſibiles redeunt ad negatiuas poſes, vles ad vles, & particulares ad particulares. & hoc, qm̃ cũ eo quod dicimus, poſ-

B ſibile eſt nullũ c eſſe A, verificatur affirmatiua ipſi cõtraria, puta, poſſe eſt oẽ c eſſe A. ꝙ ſi verificat cũ hoc, quod dicimus, poſſe eſt oẽ c eſſe A, qđ dicimus, poſſe eſt oẽ A eſſe c: igit vlis affirmatiua poſſibilis conuertet vlr: ſed iam declaratũ fuit, ꝙ non cõuertit: hoc igitur impoſſe & non cohæret. Amplius ꝙ nõ conuertatur ſemp, planũ ex materijs. dico enim ꝙ ſi poſſe eſt nullũ c eſſe A, poterit ẽt aliquod A nõ eſſe c ex neceſſitate. Exemplum huius. qm̃ poſſe eſt nullum hominẽ eſſe albũ, & tñ aliquod album ex neceſſitate nõ eſt homo,

C puta, nix, & cygnus. ꝙ ſi oportet aliquod A non eſſe c ex neceſſitate, nõ verificabit cum hoc, poſſibile eſt oẽ A non eſſe c: qm̃ oportet aliquod ipſius & neceſſarium eſt vt non ſit.

Dixit. Sed iã exiſtimabit aliquis negatiuã poſſibilẽ monſtrari p deductionẽ ad impoſſe. puta, in exemplo, ſi aliquis dicat, ꝙ hoc quod dicimus, poſſe eſt nullum A eſſe B cõuertutur vere: qm̃ poſſibile eſt nullũ B eſſe A. Monſtratio huius, quia ſi nõ eſt verũ, quod dicimus, poſſibile eſt nullum B eſſe A, erit igitur contradictoriũ ſuum verum, hoc eſt, non D poſſibile eſt, nullum B eſſe A. & qm̃ eſt quod dicimus, non poſſibile eſt nullũ B eſſe A, ſequit ex ipſo, vt aliquod B ex neceſſitate ſit A: & ẽ hoc, qm̃ declaratũ eſt, ꝙ conuertitur particularis neceſſaria: aliquod igitur A ex neceſſitate erit B: ſed iam poſui mus, ꝙ poſſe eſt, nullũ A eſſe B: qđ fieri non poteſt, & non cohæret.

Atqui in hoc ſermone ẽ deceptio. & hoc, qm̃ non ſequit ex eo, quod dicim⁹, non poſſe eſt nullũ B eſſe A, vt dicamus, aliquod B ex neceſſitate eſt A: ſed ſequit ex ipſo, vt aliquod B ex neceſſitate non ſit A. qm̃ quod E dicim⁹, aliquod B ex neceſſitate nõ eſt A, cõtradicit ei quod dicim⁹, poſſibile eſt nullũ B eſſe A: quemadmodum cõtradicũt, aliquod B ex neceſſitate eſt A, & poſſe eſt, oẽ B eſſe A. qm̃ igitur ex eo quod dicimus, poſſibile eſt oẽ B eſſe A, ſequit poſſibile eſt nullum B eſſe A: & ei quod dicimus, poſſe eſt oẽ B eſſe A, cõtradicit aliquod B ex neceſſitate non eſt A, quare ei quod dicimus, poſſe eſt oẽ B eſſe A, cõtradicit aliquod B ex neceſſitate eſt A, & aliquod B ex neceſſitate non eſt A. & conſiſt contradicunt ambæ iſtę particulares propoſitioni F negatiuæ poſſibili, puta ei quod dicimus, poſſe eſt nullũ B eſſe A, ex illa igit quæ contradicit huic, ſequit ipſius contradictoriũ: qm̃ cui contradicit conſequens ex eo, ipſum ſiſt ẽt contradicit illi, ex quo ſequit conſequens. ei igit quod dicimus, poſſe eſt nullum B eſſe A, duo contradicunt, vnũ, aliquod B ex neceſſitate nõ eſt A, & alterũ, aliquod B ex neceſſitate eſt A. Ergo ex eo, quod dicimus in ſyllo ad impoſſe, non poſſe eſt nullũ B eſſe A, ſequit aliqñ, aliquod B ex neceſſi-

Hic demõſtrat ꝙ nõ cõuertitur vlis negatiua poſis in ſeipſa vlr

Demſo ex terminis.

Hic ponit modũ falſum, quo poſſit oſtẽdi ꝙ concludit vlis negatiua poſis in ſeipſam.

Hic excluditur ille modus.

G neceſſitate eſt A,& nonnunquã,aliquod B ex neceſſitate non eſt A.ꝙ ſi quæ ſequit̃,fuerit particularis negatiua neceſſaria, non deducet̃ ſermo ad impoſſe, qm̃ particularis negatiua neceſſaria non conuertit̃,ſed aliqñ erit,ꝙ poſſibile ſit nullum A eſſe B,& aliquod B ex neceſſitate nõ ſit A. veluti ſi dicam⁹, poſſibile eſt nullum hominẽ eſſe album,& aliquod album non eſt homo ex neceſſitate, puta nix,& cygnus. Iam igit̃ declaratum fuit negatiuã poſſibilem nõ conuerti. Ponamus itaq; binas propoſitiones vſes poſſibiles, quarum vna ſit affirmatiua & altera negatiua in ſecunda figura.puta dicamus, poſſibile eſt omne c eſſe B:& poſſibile eſt nullum A eſſe B: dico ꝙ hæc complicatio nihil concludit, qm̃ negatiua poſſibilis conuerti non põt: quẽadmodum poterat in materia abſoluta & neceſſaria. Neq; etiam conſimiliter per ſyll̃m ad impoſſibile monſtratur, ꝙ ſit ſyll̃s. ſi enim acceperimus contradictorium concluſionis affirmatiuam poſſibilem, non accidet ex hoc impoſſe: qm̃ hæ ſe inuicem ſequunt̃,hoc eſt affirmatiua poſſibilis,& negatiua poſſibilis.

I & conſiſt̃ ſi acceperimus contradictorium,affirmatiuã neceſſariã pticulare ãiũt negatiuã. Oĩno igitur ſi erit ex iſta cõplicatione ſyll̃s, ipſe p ſe concludet cõcluſionẽ poſſibilẽ, cùm fuerint ambæ ꝓpõnes poſſibiles: non aũt cõcluſionẽ abſolutam, aut neceſſariam, qm̃ non eſt in hoc ſyll̃o propoſito ſm iſtam diſpoſitionem. Si autem concludet concluſionem poſſibilem, aut erit negatiua poſſibilis,aut affirmatiua poſſibilis. Sed ex terminis monſtratur, ꝙ aliquando concludunt negatiuam neceſſariam, & aliqñ affirmatiuam neceſſariam. ex vtraq; autem iſtarũ concluſionum ſequitur,ꝙ ſit impoſſibile concludi,aut negatiuam poſſibilem,aut affirmatiuam poſſibilem. & hoc qñ negatiua neceſſaria deſtruit affirmatiuã ac negatiuã poſſibiles:& conſiſt̃ affirmatiua neceſſaria deſtruit vtraſq;. Termini concludentes negatiuam in hac materia, homo,album,equus:album, terminus medius,& homo minor.& componitur ſic,poſſe eſt oẽm hoĩem eſſe albũ:& poſſibile eſt,nullum equum eſſe albũ:& concluſio, nullus hõ eſt equus,q̃ eſt neceſſaria. Cùm igit̃ A negatũ fuerit A c ex neceſſitate, nõ verificabit̃, vt oẽ A poſſit eſſe in c; & iterũ vt oẽ A poſſit non eſſe in c: qñ ipſa conuertit̃ ad affirmatiuã. Ex hoc igit̃ planũ,ꝙ hæc complicatio nõ concludit concluſionẽ poſſibilem,neq; negatiuã, neq; affirmatiuam. Iamq; monſtratũ eſt ẽt hoc, ꝙ ſiſt̃ concludit in aliqua mã affirmatiuam neceſſariã:puta,ſi accipiamus loco equi aĩal. & hoc,qm̃ cõcludit oĩs hõ aĩal, quæ eſt affirmatiua neceſſaria,cũ qua neq; verificari poteſt affirmatiua poſſis,neq; negatiua poſſis.& hoc,qm̃ ꝙ cõtradicat negatiuæ poſſibili, planũ eſt p ſe: ꝙ aut̃ cõtradicat affirmatiuæ poſſibili,planum ẽt ex eò,ꝙ ipſa ſequit̃ ex negatiua poſſibili. Et conſiſt̃ monſtratũ eſt ẽt ꝙ nõ erit ſyll̃s in hac figura,ſi ẽt varies locũ negatiuæ,hoc eſt ſi poſueris minorem, poſteaq̃ fuerit maior,aut ecõuerſo. Et cõſiſt̃ declaratũ eſt ẽt ꝙ non erit ſyll̃s ſi accipiantur ambæ ꝓpõnes affirmatiuæ aut negatiuę. demõſo aũt huius eſt per hos eoſdem terminos, neq; erit difficile hoc exercitato in eis.

K

Nota, ꝙ Ariſt. l̃ra non ponit cõcludi affirmatiuã neceſſariã ſed ſolum negatiuã.

L

Alex. quoque conat̃ adducere terminos q̃b⁹ cõcludit affirmatiua neceſſaria: gramniaticũ, albũ, hõ:ſed Philopon⁹ inqt hoc mĩme fieri poſſe:quia op; ſumere ꝓpõnes eodẽ tpe veras: hoc aũt in dictis terminis fieri neqt. & hoc ẽt rõne patet. qm̃ op; ſumere minorẽ ſub maiore:ergo q̃d affirmat̃ de vna, nõ põt de altera negare:ergo nõ põt reperi termini ẽ omni.

M

Ex ambabus de cõtingẽti nihil ſequit̃ in Secũda figura,qm̃ negatiua nõ cõuertitur.

Nota,ſi eſſet ſyll̃s in ſecũda ex ambabus cõtingẽtibus, oĩno ſequeret̃ cõcluſo contingẽs nõ abſoluta neq; neceſſaria.

SI autem hæc inexiſtere, illa vero contingere ſignificet, ſi prædicatiua ponatur inexiſtere, priuatiua aũt contingere, nullus erit ſyllogiſmus: neq; dum vtr, neq; dũ in parte termini accipiuntur, demonſtratio vero eadem, & per eoſdem terminos.

Binæ coniugatiões vſes inutiles.

Sed qñ affirmatiua contingere, priuatiua autem inexiſtere, erit ſyllogiſmus. Sumatur enim A, B nulli ineſſe: C vero omni contingere: conuerſo itaq; priuatiuo, B, A nulli inerit: ſed A omni C cõtingit: fit igitur ſylls, q̃ contingit B nulli C per primam figuram.

C' Cõiugatio prima cõcludẽs cõtingẽs, qã æquiualet ipſi ineſſe.

Conſimiliter autem & ſi ad C ponatur priuatiuum.

N.con-

D

Secũda cõiugatio idẽ cõcludẽs, & idẽ valens.

E

Cùm vero vtræq; ſunt priuatiuæ, ſignificet autem hæc non ineſſe, illa contingere non ineſſe, per ipſa quidem aſſumpta nihil accidit neceſſarium: ſed conuerſa propoſitione, quæ eſt ſecundum contingere, ſyllogiſmus efficitur, q; nulli C contingit ineſſe, quemadmodum in prioribus. erit enim rurſus prima figura.

F

Tertia cõiugatio idẽ cõcludẽs, i qua fit ẽt conuerſio cõtingentis.

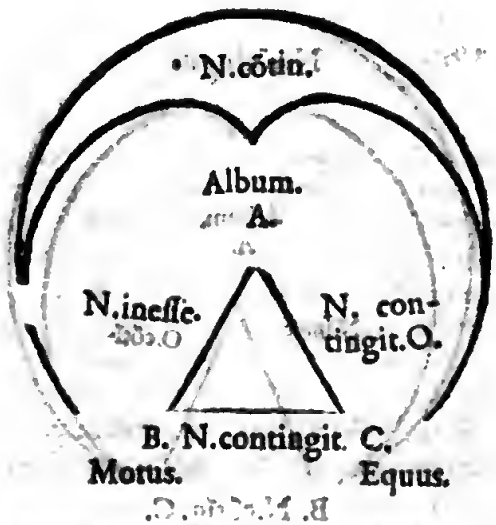

Si vero vtræq; ponantur prædicatiuæ, non erit ſyllogiſmus. Termini quòd inſit, ſanitas, animal, homo: quòd non inſit, ſanitas, equus, homo.

Sanitas.

A

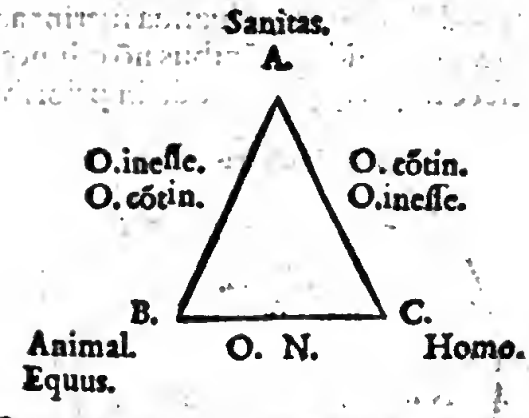

Binæ cõiugationes inutiles.

Eodem pacto ſe habebit & in ſyllogiſmis in parte. Cùm enim affirmatiuum ſit inexiſtẽs, aut vniuerſaliter, aut in parte acceptũ, nullus erit ſyllogiſmus. hoc autẽ conſiſt & per eoſdem monſtrat terminos, quibus priora.

B

Binæ cõiugationes particulares inutiles. Alex. accipit terminos prioris cõiugationis, ſanitas ài'al 'equ', homo.

Cùm vero priuatiuum, erit per conuerſionem, quemadmodum in prioribus.

C

Cõiugatio vtilis, q̃ p̃ conuerſionem maioris reducitur ad primã figurã

Rurſus

D Rurſus ſi ambo qdē interualla priuatiua fuerint accepta, vtr ãt, q̃ nõ inexiſtere, ex ipſis quidē ꝓpõnibus nõ erit neceſſariũ: ſed cõ uerſo eo, quod eſt cõtingere, quẽadmodũ in prioribus, erit ſyll̃s.

Cõtingatio vtilis p cõ uerſionẽ cõtingẽtis q̃ reducit ad primã, vt ſupior.

E

Si vero priuatiuum quidē inexiſtẽs ſit, ſed in parte acceptum, nõ erit ſyll̃s: ſiue affirmatiua, ſiue priuatiua altera fuerit ꝓpoſitio.

Cõtingationes inutiles

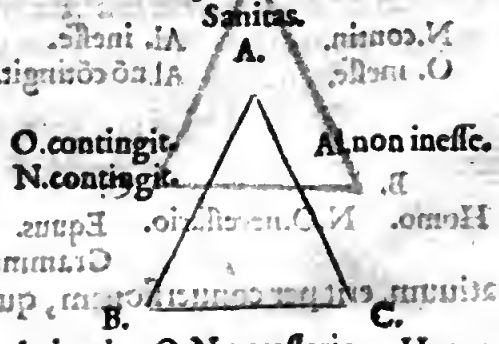

F

Neq; qñ vtræq; indefinitæ ſint acceptæ, aut negatiuæ, aut affirmatiuæ, vel ſm partẽ, demõ vero eadem, & ꝑ eoſdem terminos.

Cõtingationes inutiles, ex particularib⁹, vel indefinitis.

Compli-

A *Complicatio Abſolutæ & Poſſibilis in Secunda figura. Cap. 18.*

In Secũda figura ſi negatiua fuerit poſſibilis, nõ fiet ſylls in vlib⁹ modis.

QVòd ſi vna duarum propoſitionum in hac figura fuerit abſoluta & altera poſſibilis, & negatiua fuetit poſſibilis, non erit ex hoc ſyllogiſm⁹ omnino: ſiue ambæ propoſitiones ſimul vniuerſales extiterint, ſeu particulares. monſtratio autem ſuper hoc eadem eſt, quã fecimus, cùm ambæ ſimul erant poſſibiles & in eiſdem terminis: hoc eſt, quoniam inuenientur concludentes aliquando negatiuam neceſſariam, & aliquãdo affirmatiuam neceſſariam. Quòd ſi fuerit propoſitio negatiua abſoluta & affirmatiua poſſibilis, & fuerint ambę vniuerſales, erit ſyllogiſmus in hoc, quoniam negatiua abſoluta cõuertitur, & fiet maior in prima figura, ſecundum quòd prædiximus, ſiue negatiua fuerit maior, ſiue minor. ſi minor, monſtrabitur hoc per duas conuerſiones, per conuerſionem maioris, & conuerſionem concluſionis, ſecundum q̃ prædictum fuit. Quòd ſi fuerint ambæ negatiuę, hoc eſt negatiuæ vniuerſales, & fuerit vna ipſarum poſſibilis, & altera abſolura, erit ſyllogiſmus imperfectus, vbi cõuerſa fuerit negatiua poſſibilis ad affirmatiuam: quoniam erit ex binis propoſitionibus, negatiua abſoluta & affirmatiua poſſibili. Si vero extiterint ambæ propoſitiones affirmatiuæ, non erit ſyllogiſmus. hoc autem planum ex eo, quòd aliquando concludunt affirmatiuã, & aliquando negatiuam. Terminí concludentes affirmatiuam, homo, ſanitas, animal. & hoc, quoniam poſſibile eſt omnem hominem eſſe ſanum: & omne animal eſt ſanum: & omnis homo eſt animal ex neceſſitate, quæ eſt cõcluſio. Concludentes vero negatiuã, homo, ſanitas, equus. & hoc, quoniam poſſibile eſt omnẽ hominem eſſe ſanum: & omnis equus eſt ſanus; & concluſio, nullus homo eſt equus, quæ eſt negatiua neceſſaria.

Sylli parti culares.

Sin autem extiterit vna duarum propoſitionum vniuerſalis, & altera erit in hoc, quẽadmodũm in eo, in quo accidit, vt ambæ ſint vniuerſales, ideſt conditio concludens in ijs eſt conditio concludens in iſtis, & non concludens in illis eſt non cõcludens in his. Et hoc, quoniam ſi fuerit affirmatiua abſoluta vniuerſalis, aut particularis, non erit in hoc ſyllogiſmus. & hoc monſtratur, quẽ admodum & illud, cùm fuerint vniuerſales, & per eoſdem terminos.

Quòd ſi vniuerſalis fuerit abſoluta & negatiua, erit ſyllogiſmus per conuerſionem ad primam figurã. Si vero ambæ fuerint negatiuæ & vna ipſarum vniuerſalis abſoluta, erit conſimiliter ſyllogiſmus imperfectus, cum fuerit conuerſa negatiua poſſibilis ad affirmatiuam poſſibilem, ſecundum quòd declaratum fuit. Quòd ſi fuerit negatiua abſoluta particularis, non erit ſyllogiſm⁹: ſiue altera propoſitio extiterit affirmatiua, ſeu negatiua. Et conſimiliter non erit ſyllogiſmus, cùm fuerint ambæ propoſitiones indefinitæ, aut particulares, aut vna ipſarum indefinita & altera particularis, ſeu ſint affirmatiuę ſimul, aut negatiuę.

demonſtratio autem ſuper hoc eſt eadem cum demonſtratione precedente, & in eiſdem terminis.

Miſtio

VErum ſi hæc ex neceſſitate, illa propoſitionum contingere ſignificet, priuatiua exiſtente neceſſaria, erit ſyllogiſmus, non ſolum ϕ contingit non ineſſe, ſed & quoniã non ineſt: affirmatiua autem non erit. Ponatur enim A B nulli ex neceſſitate ineſſe: C vero omni contingere: conuerſa igitur priuatiua, & B A nulli inerit. ſed A C omni contingit: fit igitur rurſus per primam figuram ſyllogiſmus, ϕ B nulli C contingit ineſſe.

H Cõiugatio prima concludés cõtingés, qđ ipſi meſſe ęquales.

Simul autem manifeſtum, ϕ & B nulli C ineſt. ponatur enim ineſſe: igitur ſi A B nulli contingit: B vero ineſt alicui eorũ quæ C: A alicui eorũ, quæ C non contingit: ſed oĩ ſupponebaẽ contingere.

I Demõſtratio eiuſdẽ per impoſſe, ϕ concludat de ineſſe.

Eodem

Eodem pacto monſtrabitur, & ſi ad c ponatur priuatiuum. A

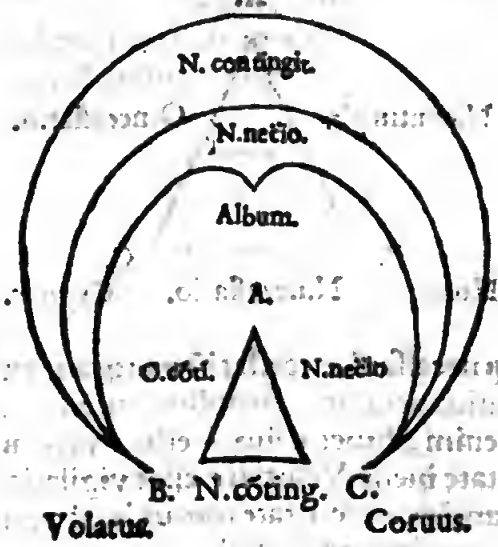

Cõiugatio ſecũda, cõcludens vt prima.

B

Demſtatio eiuſdẽ per impoſe.

C

Rurſus ſit prædicatiuum neceſſarium, alterũ vero contingens: & A contingat nulli B: C vero omni inſit ex neceſſitate: ſic itaq; ſe habentibus terminis, nullus ſit ſyllogiſmus. accidit enim ipſi C ex neceſſitate non ineſſe. Sit nanq; A album, in quo B homo, in quo C cygnus. album igitur cygno ex neceſſitate ineſt: homini vero contingit nulli: & homo nulli cygno ex neceſſitate. Quòd igitur eius quod eſt contingere non eſt ſyllogiſmus, planum: quod enim ex neceſſitate, non erat contingens.

D. Album.
A.

Cõiugatio inutilis ad cõcludendum contingens.

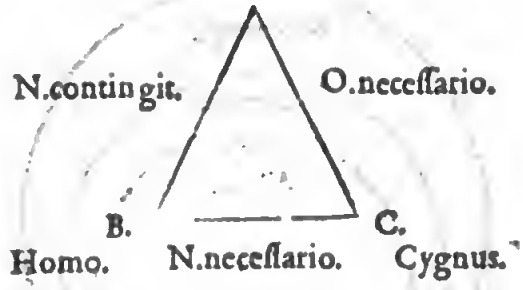

Veruntñ neq; neceſſarñ. neceſſariũ nanq; aut ex utriſq; neceſſarñs, aut ex priuatiua accidit. Amplius autẽ & licet his poſitis, B ipſi C ineſſe. nil enim phibet C ſub B eſſe: A vero B oĩ contingere: E C aũt ex neceſſitate ineſſe. Veluti ſi ç eſſet vigilatio, B aĩal, in quo A motus. nã vigilanti ex neceſſitate motus ineſt: animali vero omni contingit: & omne vigilans animal.

Motus.
A.

Syllſ alius idem oſtẽdens.

F Manifeſtũ itaq;, ꝙ neq; nõ inexiſtẽdi: ſiquidẽ ita ſe habẽtib⁹, neceſſe ẽſſe. neq; vtiq; oppoſitarũ affirmationũ. q̃re null⁹ erit ſyllſ. Conſimiliter monſtrabitur & ſi econuerſo ponaĩ affirmatiua.

Album.
A.

Cõiugatio alia inutilis ad concludendũ cõtingẽs.

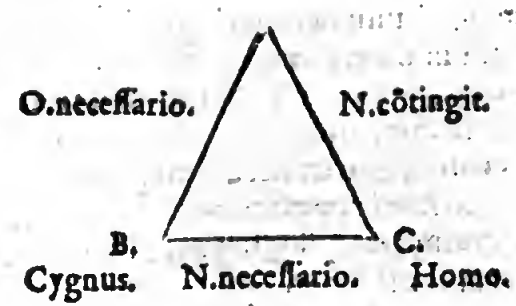

Quod

Quod ſi eiuſdē figuræ ſint propoſitiones, cūm priuatiuæ ſunt, ſemper fit ſyllogiſmus, conuerſa propoſitione, quæ eſt ſecundum contingere, quemadmodum in prioribus. Accipiatur enim A ipſi B ex neceſſitate nō ineſſe: cōuerſis igitur propoſitionibus, B nulli A inerit: A vero omni C contingit: fit itaq; prima figura. A

Cōiugatio cōcludens cōtingens vt ſupra exambarū ppōnū cō uerſione.

B

B. N. cōtig. C.
Coruus. Volatus.

Et ſi ad c poneretur priuatiuum, conſimiliter.

C

Cōiugatio alia tribus ſūdigēs cō uerſiōib⁹. & p̄miſſarū trāſpoſitione, idē cōcludēs.

B. N. cōting. C.
Volatus. Coruus.

Sin autem prædicatiuæ poſitæ fuerint, non erit ſyllogiſmus. Nanq; non inexiſtendi, aut ex neceſſitate non inexiſtendi, planum q̄ non erit: propterea q̄ nō fuit accepta priuatiua, ppō, neq; in eo quod eſt ineſſe, neq; in eo quod eſt ex neceſſitate ineſſe. Veruntī neq; ei⁹ quod eſt, cōtingere, nō ineſſe. ex neceſſitate. n. ſic ſe haben

Dᵗ tibᵒ B ipſi C nõ inerit, quẽadmodũ ſi A poneret albũ, in q̃ B cygn⁹, C vero homo.

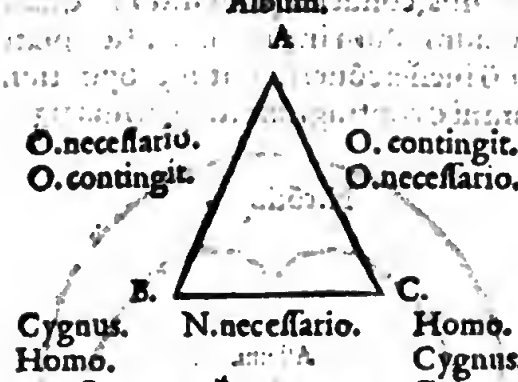

Syllſi aſſumentes inutiles cõiugationes.

* a.l. affirmationũ.

Neq; vtiq; oppoſitarum nẽgationum: qm̃ monſtratũ eſt B ipſi C ex neceſſitate non inexiſtens. non igitur fit ſyllogiſmus omnino.

E Conſimiliter aũt ſe habebit & in ſyllſis in parte. Cum enim ſit priuatiuũ & vlẽ & neceſſariũ, ſemp erit ſyllſis, & eius quod eſt cõtingere, & eiꝰ quod eſt nõ ineſſe. demõ aũt eadem p cõuerſionẽ.

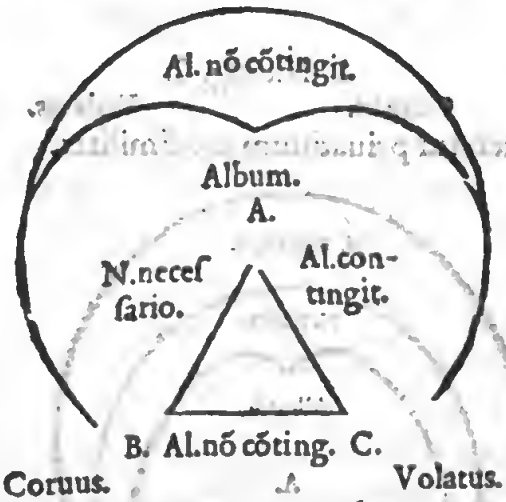

Cõiugatio particularis concluđs cõtingens vt ſupra.

F Cùm vero affirmatiuum, nunquam eodem nanq; pacto monſtrabitur, quo & in vniuerſalibus, & per eoſdem terminos.

Cõiugationes inutiles ad contingens.

Albũ

Album. A

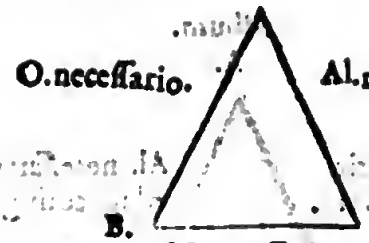

Cygnus. N.neceſſario. Homo.

Neq; quando vtræq; fuerint acceptæ affirmatiuæ, huius enim eadem demonſtratio, quæ & prius.

Album. A

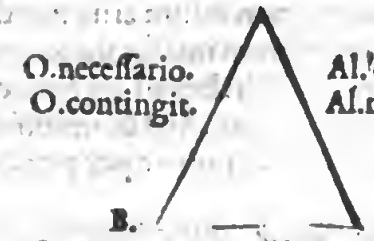

Cõiugatio nes inutiles.

Cygnus. N.neceſſario. Homo.
Homo. Cygnus.

Cùm vero vtræq; priuatiuæ, vniuerſalis autem neceſſaria, quę non ineſſe ſignificat, per aſſumptos terminos non erit neceſſariũ: ſed conuerſa propoſitione, quæ eſt ſecundum contingere, erit ſyllogiſmus, quemadmodum in prioribus.

Cõiugatio vtilis p cõuerſionẽ ambarũ ꝓpoſitũ.

Coruus. Volatus.

D Quòd ſi ambæ indefinitæ aut in parte poſitæ fuerint, non erit ſyllogiſmus. demõſtratio autem eadem, & per eoſdem terminos.

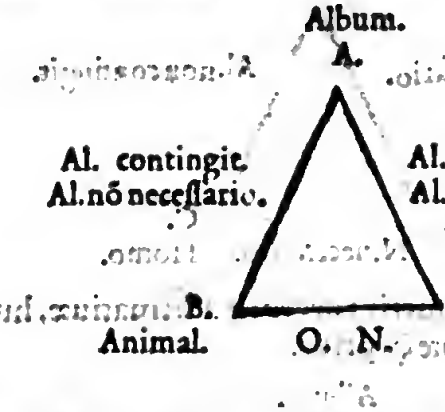

Cõiugatio inutilis.

I Planum itaq; ex dictis, ꝙ dum priuatiua vltr ponitur & neceſſaria, ſemper fit ſyllogiſmus, non ſolum eius quod eſt contingere non ineſſe, ſed & eius quod eſt non ineſſe: dum vero affirmatiua, nunquam. & ꝙ eodem modo ſe habẽtibus, in neceſſarijs & inexiſtentibus fit, & non fit ſyllogiſmus. Sed & manifeſtum, ꝙ omnes imperfecti ſyllogiſmi, & ꝙ perficiuntur per prædictas figuras.

Complicatio Poſſibilis & Neceſſariæ in Secunda figura. Cap. 19.

In Secũda figura ex neceſſaria negatiua & affirmatiua poſſibili erit ſyl F logiſmꝰ cõcludẽs cõclonẽ abſolutã & poſſem: ſi aũt affirmatiua fuerit neceſſaria non erit ſyll̃s in modis vniuerſalibꝰ.

CVm vero extiterit vna propoſitionũ hac in figura poſſibilis, & altera neceſſaria, & fuerint ambæ vniuerſales, ac negatiua extiterit neceſſaria, erit ſyllogiſmus per conuerſionem negatiuæ ad primam figuram, in qua maior negatiua neceſſaria, & minor affirmatiua poſſibilis. ſed iam monſtratum fuit, ꝙ hꝫ cõcludit abſolutam & poſſibilem, ſiue neceſſaria fuerit maior, ſiue minor. Sin autem affirmatiua fuerit neceſſaria, non erit ſyllogiſmus. Hoc autem planum ex terminis, ſi poſuerimus extremitatem minorem hominem, & medium album, & maiorẽ cygnum. & hoc, qm̃ poſſibile eſt nullum hominem eſſe album: & omnis cygnus eſt album ex neceſſitate: & concludit, nullus homo eſt cygnus, quæ eſt negatiua neceſſaria. concludens autem negatiuam neceſſariã non poteſt concludere poſſibilẽ penitus, neq; affirmatiuam, neq; negatiuam. Et planum etiam ꝙ non concludit concluſionem negatiuam neceſſariam: quoniam neceſſaria erit ex ambabus neceſſarijs, aut ex ſyllogiſmo in quo extiterit neceſſaria negatiua, ſed affirmatiua abſoluta nõ eſt poſſibilis, ſm ꝙ monſtratũ fuit. conſimiliter planum eſt etiã, ꝙ non concluditur abſoluta, qm̃ abſoluta H eſt ex natura poſſibilis. Amplius, manifeſtum eſt etiam ex terminis, ꝙ non concludit negatiuam neceſſariam, quoniam concludit aliquando negatiuam neceſſariã, & aliquando affirmatiuam neceſſariam. termini igitur concludentes negatiuã neceſſariam ſunt qui præceſſere. Concludentes autem affirmatiuam

G

neceſ-

A neceſſariã, vigilans, motũ, animal. & hoc, qm̃ omne vigilans eſt motũ ex neceſſitate: & poſſibile eſt nullũ animal eſſe motũ: & omne vigilans eſt animal ex neceſſitate: non igitur erit in hac complicatione ſyll's concludens penitus, ſiue affirmatiua neceſſaria maior extiterit, ſiue minor.

Quòd ſi fuerint binæ ꝓpõnes ſimiles in qualitate, ſi negatiuæ quidem extiterint, erit ſyll's, cùm negatiua poſſibilis conuerſa fuerit ad affirmatiuam poſſibilem, quæ ex ipſa ſequitur, qm̃ fiet cõplicatio ex binis propoſitionib', affirmatiua poſſibili, &
B negatiua neceſſaria. ſed iam monſtratũ fuit ꝙ hæc concludit, ſiue minor negatiua fuerit, ſiue maior.

Sin autẽ extiterint binæ propoſitiones vl'es affirmatiuæ, non erit ſyllogiſmus. Planum etenim eſt, ꝙ cõcluſio non poteſt eſſe negatiua, neq; abſoluta, neq; neceſſaria: quoniã nõ inuenitur in ſyllogiſmo propoſitio negatiua, neq; neceſſaria, neq; abſoluta. neq; etiam negatiua poſſibilis, neq; affirmatiua neceſſaria, quoniã planum ex terminis, ꝙ concludunt negatiuam neceſſariam: quod autẽ concludit negatiuam neceſſariã nõ
C poteſt omnino concludere aut affirmatiuam neceſſariam, aũt poſſibilem, aut abſolutam. Et conſimiliter non poteſt cõcludere penitus negatiuam poſſibilem. Termini concludentes negatiuam neceſſariam, homo, album, cygnus. qm̃ poſſibile eſt omnem hominẽ eſſe album: & omnis cygnus albus ex neceſſitate: & concluſio, nullus homo cygnus. Iſtę ergo ſunt viæ concludentes hac in figura ſm̃ hanc viam miſtionis, & non concludentes, cum fuerint ambæ propoſitiones vniuerſales.

Si vero vna ipſarũ vl'is extiterit, D & altera in parte, ſi maior quidem propoſitio fuerit vl'is neceſſaria, erit ſyll's concludens, aut negatiuã poſſibilem, aut negatiuã abſolutã: quoniam, ſi negatiua neceſſaria conuerſa fuerit, redibit ad primã figuram, quæ cõponitur ex affirmatiua poſſibili, & maiore negatiua neceſſaria. Quę cõcluſiões I modis particularibus cõcludũt.

Sin autem affirmatiua extiterit neceſſaria, non erit conſimiliter ſyllogiſmus omnino. monſtratio autem huius eadẽ eſt, quæ & in vniuerſalibus, & per eoſdem terminos, qui præceſſere. Conſimiliter non erit ſyllogiſmus, cùm fuerint ambæ affirma- E
tiuæ. oſtenſio aũt huius eſt oſtenſio quæ fuit in vniuerſalibus. Quòd ſi fuerint ambæ propoſitiones, hoc eſt vl'is & particularis negatiuæ, & vna ipſarũ extiterit vl'is neceſſaria, erit in hoc ſyll's imperfectus. & hoc, ſi cõuertatur poſſibilis negatiua ad affirmatiuã, erit ſyll's, quemadmodum fuit, cùm erant vniuerſales, vt prædictum eſt. Et ſi fuerit negatiua neceſſaria particularis non erit ſyll's, ſiue fuerit affirmatiua, ſiue negatiua poſſibilis. Conſimiliter nõ erit ſyllogiſmus, cùm fuerint binæ propoſitiones indefinitę aut particulares. mon- F
ſtratio aũt huius eſt eadem mõſtratio cũ præcedente, & in eiſdem terminis. Iã itaq; declaratũ fuit, ſi propoſitio neceſſaria ponatur negatiua vniuerſalis, ꝙ erit ſyll's concludens, aut negatiuã abſolutã, aut negatiuã poſſibilẽ: cùm vero ponatur neceſſaria affirmatiua nõ erit ſyllogiſm'. Manifeſtum igitur ex hoc, ꝙ vno ordine terminorũ in ſyllogiſmis abſolutis, & neceſſarijs erit, & non erit ſyllogiſmus. Amplius manifeſtũ, ꝙ omnes ſyll'i iſti ſunt imperfecti.

D Quòd ſi ambæ indefinitæ aut in parte poſitæ fuerint, non erit ſyllogiſmus, demõſtratio autem eadem, & per eoſdem terminos.

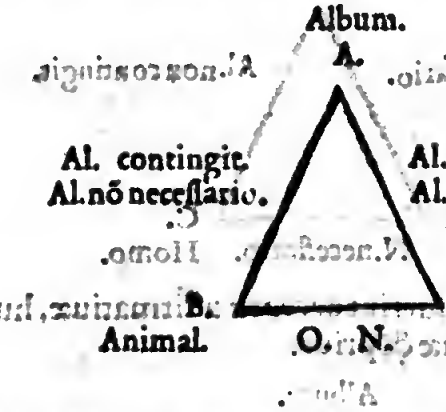

Cõiugatio inutilis.

E Planum itaq; ex dictis, ꝙ dum priuatiua vlr ponitur & neceſſaria, ſemper fit ſyllogiſmus, non ſolum eius quod eſt contingere non ineſſe, ſed & eius quod eſt non ineſſe: dum vero affirmatiua, nunquam. & ꝙ eodem modo ſe habẽtibus, in neceſſarijs & inexiſtentibus fit, & non fit ſyllogiſmus. Sed & manifeſtum, ꝙ omnes imperfecti ſyllogiſmi, & ꝙ perficiuntur per prædictas figuras.

Complicatio Poſſibilis & Neceſſariæ in Secunda figura. Cap. 19.

In Secũda figura ex neceſſaria negatiua & affirmatiua poſſibili erit ſyl

F logiſmꝰ cõcludẽs cõclone abſolutã & poſſem: ſi aũt affirmatiua fuerit neceſſaria non erit ſyllogiſmus in modis vniuerſalibꝰ.

CVm vero extiterit vna propoſitionũ hæc in figura poſſibilis, & altera neceſſaria, & fuerint ambæ vniuerſales, ac negatiua extiterit neceſſaria, erit ſyllogiſmus per conuerſionem negatiuæ ad primam figuram, in qua maior negatiua neceſſaria, & minor affirmatiua poſſibilis. ſed iam monſtratum fuit, ꝙ hęc cõcludit abſolutam & poſſibilem, ſiue neceſſaria fuerit maior, ſiue minor. Sin autem affirmatiua fuerit neceſſaria, non erit ſyllogiſmus. Hoc autem planum ex terminis, ſi poſuerimus extremitatem minorem hominem, & medium album, & maiorẽ cygnum. & hoc, qm̃ poſſibile eſt nullum hominem eſſe album: & omnis cygnus eſt album ex neceſſitate: & concludit, nullus homo eſt cygnus, quæ eſt negatiua neceſſaria. concludens autem negatiuam neceſſariã non poteſt concludere poſſibilẽ penitus, neq; affirmatiuam, neq; negatiuam. Et planum etiam ꝙ non concludit concluſionem negatiuam neceſſariam: quoniam neceſſaria erit ex ambabus neceſſarijs, aut ex ſyllogiſmo in quo extiterit neceſſaria negatiua, ſed affirmatiua abſoluta nõ eſt poſſibilis, ſm ꝙ monſtratũ fuit. conſimiliter planum eſt etiã, ꝙ non concluditur abſoluta, qm̃ abſoluta H eſt ex natura poſſibilis. Amplius, manifeſtum eſt etiam ex terminis, ꝙ non concludit negatiuam neceſſariam, quoniam concludit aliquando negatiuam neceſſariã, & aliquando affirmatiuam neceſſariam. termini igitur concludentes negatiuã neceſſariam ſunt qui præceſſere. Concludentes autem affirmatiuam

neceſ-

A neceſſariã, vigilans, motũ, animal. & hoc, qñ omne vigilans eſt motũ ex neceſſitate: & poſſibile eſt nullũ animal eſſe motũ: & omne vigilans eſt animal ex neceſſitate: non igitur erit in hac complicatione ſyll's concludens penitus, ſiue affirmatiua neceſſaria maior extiterit, ſiue minor.

Quòd ſi fuerint binæ ꝓpões ſimiles in qualitate, ſi negatiuæ quidem extiterint, erit ſyll's, cùm negatiua poſſibilis conuerſa fuerit ad affirmatiuam poſſibilem, quæ ex ipſa ſequitur, qñ fiet cõplicatio ex binis propoſitionib⁹, affirmatiua poſſibili, &
B negatiua neceſſaria. ſed iam monſtratũ fuit ꝙ hæc concludit, ſiue minor negatiua fuerit, ſiue maior.

Sin autẽ extiterint binæ propoſitiones vl̃es affirmatiuæ, non erit ſyllogiſmus. Planum etenim eſt, ꝙ cõcluſio non poteſt eſſe negatiua, neq; abſoluta, neq; neceſſaria, quoniã nõ inuenitur in ſyllogiſmo propoſitio negatiua, neq; neceſſaria, neq; abſoluta, neq; etiam negatiua poſſibilis, neq; affirmatiua neceſſaria, quoniã planum ex terminis, ꝙ concludunt negatiuam neceſſariam: quod autẽ concludit negatiuam neceſſariã nõ
C poteſt omnino concludere aut affirmatiuam neceſſariam, aũt poſſibilem, aut abſolutam. Et conſimiliter non poteſt cõcludere penitus negatiuam poſſibilem. Termini concludentes negatiuam neceſſariam, homo, album, cygnus. qñ poſſibile eſt omnem hominẽ eſſe album: & omnis cygnus albus ex neceſſitate: & concluſio, nullus homo cygnus. Iſtę ergo ſunt viæ concludentes hac in figura ſm hanc viam miſtionis, & non concludentes, cum fuerint ambæ propoſitiones vniuerſales.

Si vero vna ipſarũ vl̃is extiterit, D
& altera in parte, ſi maior quidem propoſitio fuerit vl̃is neceſſaria, erit ſyll's concludens, aut negatiuã poſſibilem, aut negatiuã abſolutã: quoniam, ſi negatiua neceſſaria conuerſa fuerit, redibit ad primã figuram, quæ cõponitur ex affirmatiua poſſibili, & maiore negatiua neceſſaria.

Que cõclu ſiões i modis particularibus cõcludũt.

Sin autem affirmatiua extiterit neceſſaria, non erit conſimiliter ſyllogiſmus omnino, monſtratio autem huius eadẽ eſt, quæ & in vniuerſalibus, & per eoſdem terminos, qui præceſſere. Conſimiliter non erit ſyllogiſmus, cùm fuerint ambæ affirma- E
tiuæ. oſtenſio aũt huius eſt oſtenſio quæ fuit in vniuerſalibus. Quòd ſi fuerint ambæ propoſitiones, hoc eſt vl̃is & particularis negatiuæ, & vna ipſarũ extiterit vl̃is neceſſaria, erit in hoc ſyll's imperfectus. & hoc, ſi cõuertatur poſſibilis negatiua ad affirmatiuã, erit ſyll's, quemadmodum fuit, cùm erant vniuerſales, vt prædictum eſt. Et ſi fuerit negatiua neceſſaria particularis non erit ſyll's, ſiue fuerit affirmatiua, ſiue negatiua poſſibilis. Conſimiliter nõ erit ſyllogiſmus, cùm fuerint binæ propoſitiones indefinitę aut particulares. mon F
ſtratio aũt huius eſt eadem mõſtratio cũ præcedente, & in eiſdem terminis. Iã itaq; declaratũ fuit, ſi propoſitio neceſſaria ponatur negatiua vniuerſalis, ꝙ erit ſyll's concludens, aut negatiuã abſolutã, aut negatiuã poſſibilẽ: cùm vero ponatur neceſſaria affirmatiua nõ erit ſyllogiſm⁹. Manifeſtum igitur ex hoc, ꝙ vno ordine terminorũ in ſyllogiſmis abſolutis, & neceſſarijs erit, & non erit ſyllogiſmus. Amplius manifeſtũ, ꝙ omnes ſyll'i iſti ſunt imperfecti.

G

SEd in vltima figura, & vtriſq; cõtingẽtib⁹, & altera, erit ſyllſ. Cùm itaq; cõtingere ſignificent ꝓpõnes, & cõcluſio erit contingens: & qñ hæc cõtingere, illa ineſſe. cùm vero altera neceſſaria poſita ſit: ſi affirmatiua quidẽ, non erit cõcluſio, neq; neceſſaria, neq; inexiſtẽs: ſin aũt priuatiua, inexiſtendi erit ſyllſ, quemadmodũ in priorib⁹. Accipiendũ vero, & in his conſiſt cõtingẽs, qđ in cõcluſionibus. Sint itaq; primũ cõtingẽtes: & A & B oĩ C cõtingãt ineſſe. qm̃ igit̃ conuertit̃ affirmatiuũ in parte: B vero oĩ C cõtingit: & C alicui eorũ q̃ B cõtingere poſſet. q̃re ſi A oĩ cõtingit C: C aũt alicui eorũ, q̃ B: neceſſe & A alicui B contingere. fit enĩ prima figura.

H

Prima vlis cõiugatio, cõcludens de contingente p eõ uerſionẽ.

Et ſi A cõtingit nulli C ineſſe: B vero oĩ C cõtingeret: neceſſe & A alicui eorum quæ B cõtingere nõ ineſſe. erit enim rurſus prima figura per conuerſionem.

I

Secũda, & ipſa cõcludens de cõtingẽti per conuerſionẽ minoris.

Quòd ſi vtręque priuatiuæ poſitæ fuerint, ex ipſis quidem aſ- A
ſumptis non erit neceſſarium, ſed conuerſis propoſitionibus, erit ſyllogiſmus, quemadmodum in prioribus. Nanque ſi A & B con tingit non ineſſe, ſi tranſumptum fuerit contingere non ineſſe, rurſus erit prima figura per conuerſionem.

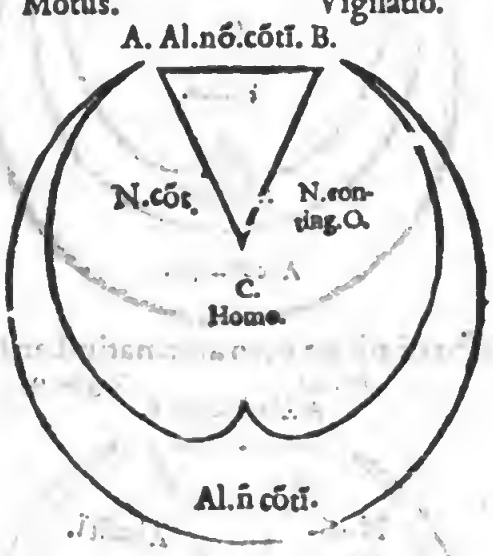

Tertia cõiugatio idẽ cõcludens p cõuerſionẽ ambarũ propõnum.

B

Si vero hic terminorum eſt vſr, ille in parte, eodem pacto ſe ha bentibus terminis, quo in eo qđ eſt ineſſe, erit, & non erit ſyllſs. Contingat enim A omni C ineſſe: B autem alicui C: erit itaq; prima figura, propoſitione conuerſa, quę eſt in parte. nam ſi A oĩ C: C vero alicui eorum quę B: A igitur alicui eorũ quæ B contingit.

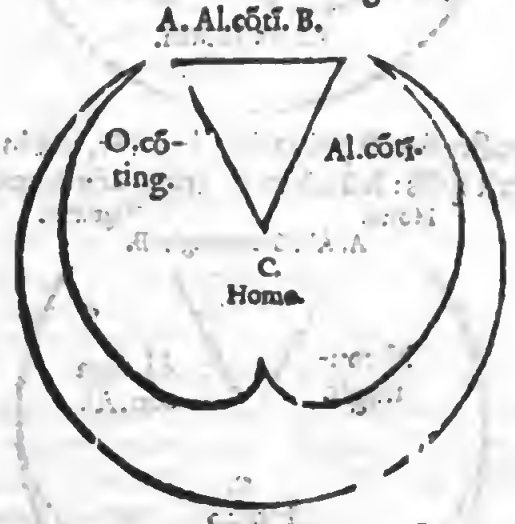

C

Cõiugatio alia, cõcludẽs contingens.

Et ſi ad B C poſitum fuerit vniuerſale conſimiliter.

Itidem

D

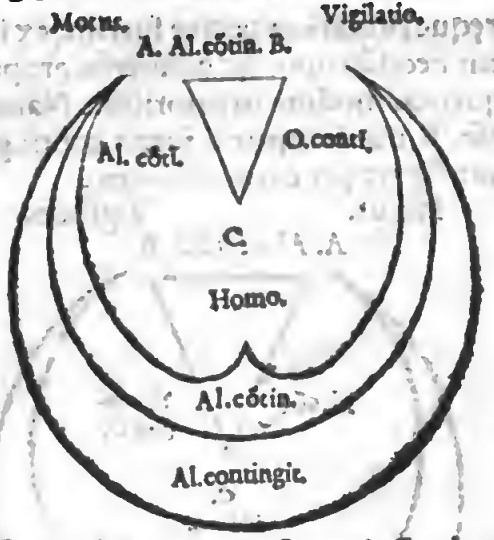

Cõiugatio alia, idẽ cõcludens.

E Itidẽ et ſi A C ſit ꝑuatiuũ: B C vero affirmatiuũ. erit, n. rurſ⁹. j. figura ꝑ cõuerſionẽ.

Cõiugatio alia cõcludẽs cõtingens negatiuum.

F Sin ãt vtręq; poſitę fuerit priuatiuę, hęc vlr, illa in ꝓte. ꝑ ipſa q̃dẽ aſſumpta nõ erit ſyllꝫ: ſed cõuerſis erit, quẽadmodũ in priorib⁹.

Cõiugatio alia cõcludẽs ex minoris conuerſione.

Cõclu

A Cùm vero vtrique indefinitæ, aut in parte acceptæ ſint, non erit ſyllo-
ſis: neceſſe etenim A omni, & nulli B ineſſe. Termini inexiſtendi, animal, homo, album: non inexiſtendi, equus, homo, album.

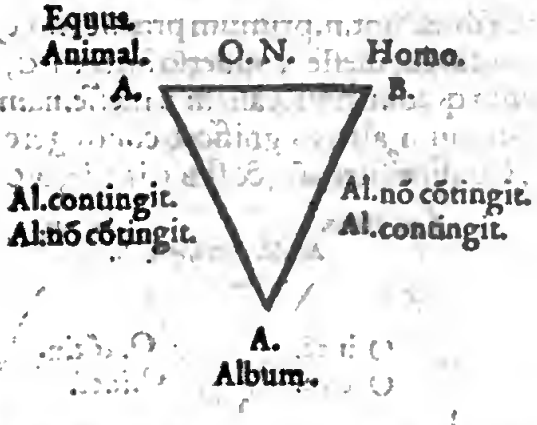

Cõiugatorũ particulariũ eadẽ finitarũ inutiliũ exẽplum.

E ex ambabus negatiuis.

B *Complicatio Poſſibilis in Tertia figura.* Cap. 20.

CVm vero exiterint hac in figura binæ propoſitiones poſſibiles vlles erit ſyllus, & erit concluſio particularis poſſibilis eo modo, quo fuit in abſoluta ſolum & neceſſaria, hoc eſt per eaſdem illas cõditiones. & monſtratio ſuper hoc eſt monſtratio ſuper illis. Quod autem proprium eſt iſtius materiæ, eſt, quòd cùm fuerint negatiuæ, erit ex ipſis ſyllogiſmus imperfectus per cõuerſionem vnius negatiuæ ad affirmatiuam, & affirmatiua ex ipſa erit ex binis propoſitionibus, quarum vna affirmatiua, & altera negatiua.

Proprius ẽ materiæ poſis, vt ex ambabus negatiuis p conuerſionẽ ad affirmatiuas fiat ſyllogiſmus.

C

Quòd ſi fuerit vna ex ipſis vniuerſalis, & altera particularis, ſyllogiſmi concludentes & non concludentes erunt, quemadmodum fuere in materia abſoluta, & neceſſaria, & per eaſdem illas cõditiones. Hoc autem eſt proprium: quoniã cùm fuerint ambæ negatiuæ, erit ſyllogiſmus per conuerſionem, hoc eſt per conuerſionem negatiuæ ad affirmatiuam, quæ ſequitur ex ipſa, quoniam non fit ſyllogiſmus ex binis negatiuis ſecundum aliquam materiam, neque ſimplicem, neque compoſitam. Sin autem accipiantur duæ propoſitiones indefinitæ, aut particulares, non erit conſimiliter ſyllogiſmus: quoniam aliquando cõcludit affirmatiuam neceſſariam, & nonnunquam negatiuam neceſſariam. Termini concludentes affirmatiuam, homo, album, animal. & hoc, quoniam aliquod album poteſt eſſe homo: & album poteſt eſſe animal: & homo ex neceſſitate eſt animal. Concludentes vero negatiuam, homo, album, equus & hoc, quoniam album poteſt eſſe homo: & album poteſt eſſe equus: & concluſio nullus homo eſt equus. & per hos eoſdem terminos monſtratur hoc, cum fuerint negatiuæ, aut vna ipſarum affirmatiua, & altera negatiua: nam complicatio poteſt ex ipſis componi.

F

Nõ fit ſyllogiſmus in aliqua mã nec ſimplici, nec mixta

Miſtio

CAEterum ſi hæc inexiſtere, illa propoſitionum ſignificet contingere, concluſio erit, ꝙ contingit, & non ꝙ ineſt. ſyllogiſmus autem erit, eodem modo ſe habentibus terminis, quo et in prioribus. Sint. n. primum prædicatiuæ, & A oi inſit C: B vero omni contingat ineſſe: conuerſo igitur B C, prima erit figura, & concluſio ꝙ contingit A alicui B ineſſe. nam qñ in prima figura propoſitionum altera ſignificet contingere, concluſio erat contingens. Conſimiliter aũt, & ſi B C ineſſe, A C vero cõtingere.

Cõiugatio nes binæ ẏſes eõclu dẽtes cõtingens.

Et ſi A C priuatiuum: B C autem prædicatiuum, ſit aũt vtrumuis: vtroꝙ modo erit concluſio contingens: fit enim rurſus prima figura. monſtratum vero eſt, ꝙ dum altera propoſitio in ipſa contingere ſignificat, & concluſio erit contingens.

Cõiugatio nes ſecundę idẽ cõcludẽtes.

Sed

Sed ſi contingens priuatiuum ad minus extremum poſitum fuerit, per ipſa quidem poſita non erit ſyllogiſmus: conuerſis autem erit, quemadmodum in prioribus.

Cõiugatio alia adẽ cõcludens p duplicem cõuerſionẽ contingentis.

Quod ſi hæc propoſitionũ vltr, illa in parte ſit, vtriſq; prædicatiuis, exiſtentibus: aut ea priuatiua quæ vlr, affirmatiua vero quæ in parte, idem erit ſyllogiſmorum modus: omnes.n. per primam concluduntur figuram. quare manifeſtum, q̃ eius quod eſt contingere, & non eius quod eſt ineſſe, erit ſyllogiſmus.

Quatuor cõiugationes particulares affirmanuę cõcludentes cõtingens: ambę primę, p̃bantẽ p conuerſionẽ minoris, aliæ p binas cõuerſiones.

Quòd

D

Binæ cõiugationes particulares negatiuæ cõcludentes cõtingens.

E

Quòd ſi affirmatiua vniuerſaliter, priuatiua vero in parte, per impoſsibile erit demonſtratio. Inſit enim B omni C: A vero contingat alicui C non ineſſe: neceſſe eſt ergo A alicui B contingere nõ ineſſe. Nanq; ſi inerit ex neceſsitate omni B: B vero omni C ponitur ineſſe: A omni C ex neceſsitate inerit. hoc autem monſtratum eſt prius. verum ſupponebatur alicui contingere non ineſſe.

F

Cõiugatio negatiua, ꝺ p ipoſe oſtendit.

Sed cùm indefinitæ aut in parte vtrèque fuerint acceptæ, non erit ſyllogiſmus. demonſtratio autem eadem, & quæ & in vniuerſalibus, & per eoſdem terminos.

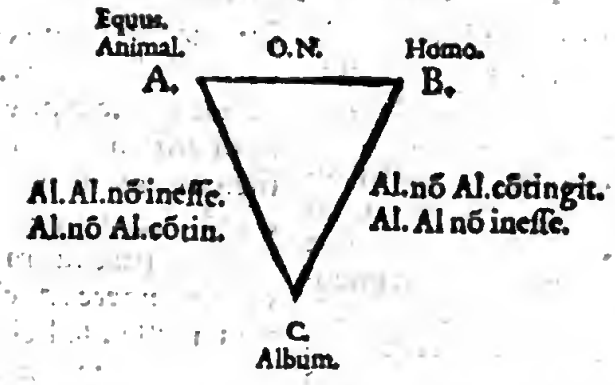

Indeſinitarũ, & particulariũ ſuiuliũ cõe exẽplum.

Complicatio Poſſibilis et abſolutæ in Tertia figura. Cap. 21.

B In Tertia figura ex abſoluta & poſi am bab⁹ affirmatiuis & vlib⁹ ſeq̃ ſp concło poſis.

CVm vero vna duarum propoſitionum hac in figura fuerit abſoluta, & altera poſſibilis, & ambæ affirmatiuæ vl̃es, erit concluſio poſſibilis in parte. Et hoc monſtratur per conuerſionem minoris, qm̃ ſi ipſa fuerit poſſibilis, redit ex figura prima ad id, in quo minor poſſibilis & maior abſoluta. ſed iam in præcedentibus declaratum fuit, ꝙ eſt concluſio poſſibilis. ſi vero minor extiterit abſoluta redit ad id, in quo minor eſt abſoluta in figura prima & maior poſſibilis. ſed iã conſimiliter expoſitum fuit, ꝙ hęc concludit poſſibilem. Quòd ſi vna ipſarum extiterit affirmatiua & altera negatiua, & fuerit vtrauis ipſarum abſoluta, hoc eſt, aut maior, aut minor, & maior extiterit negatiua poſſibilis, erit concluſio poſſibilis vera. Sin autem negatiua fuerit abſoluta, erit cõcluſio negatiua poſſibilis per participationem nominis, hoc eſt, quæ concludit binas cõcluſiones, negatiuam neceſſariã, & negatiuam poſſibilem. Quòd ſi minor extiterit negatiua & poſſibilis, ſeu fuerint ambæ nẽgatiuę, non erit ſyll̃s, niſi conuertatur negatiua poſſibilis ad affirmatiuam, quæ ſequitur ex ipſa, quoniã reuertetur ad eã, quæ eſt ex binis affirmatiuis, aut ad eam, in qua maior negatiua & minor affirmatiua, E

Si vero extiterit vna duarũ propoſitionum vl̃is & altera particularis, & fuerint ambę affirmatiuę, aut maior affirmatiua & ꝑticularis negatiua, erit ſyll̃us per reductionem ad primam figuram per cõuerſionem particularis affirmatiuæ, ſecundum ꝙ declaratum fuit, & concluſio ſua erit ſm modum, quo fuit, qm̃ binæ propoſitiones erant vniuerſales. Quòd ſi affirmatiua fuerit vl̃is & negatiua particularis, & mĩor abſoluta affirmatiua & maior negatiua particularis poſſibilis, erit ſyll̃us. declaratio aũt huius erit per ſyll̃m ad impoſſibile. Sit ergo omne B C abſolute: & aliqd̃ B non eſt A poſſibiliter: dico ꝙ poſſibile eſt aliqd̃ C non eſſe A. Si enim hoc non eſt verum, verum erit ſuum contradictorium, hoc eſt, omne C eſt A ex neceſſitate: nanq; hoc eſt cõtradictorium ſm modum & quantitatem & qualitatem: ſed iam poſitum fuerat, ꝙ omne B eſt C abſolute: ergo concluditur in prima figura, quòd omne B eſt A ex neceſſitate: ſed iã poſueramus aliquod B non eſſe A poſſibi- F

Syll̃i particulares.

C Eſtus: ſi abſoluta fuerit negatiua, erit cõcło poſis & poſi cõi.

G poſſibiliter: quod fieri non poteſt, & non cohęret. Sin autem extiterit maior particularis abſoluta & minor poſſibilis, erit ſyllogiſmus, qui monſtratur poſitione. Quòd ſi minor fuerit negatiua & abſoluta, nõ erit ſyllus: quoniam proprium eſt tertiæ figuræ, cp non habeat minorem negatiuam. Si vero fuerit minor negatiua poſſibilis, erit ſyllogiſmus per conuerſionem ad affirmatiuam ſm cp prędictum fuit. Sin autem extiterint ambæ propoſitiones indefinitę, aut particulares, non
H erit ſyllogiſmus. monſtratio vero huius ea eſt, quę facta fuit in ſpeciebus vniuerſalibus in hoc capitulo, hoc eſt in poſſibili tantum, & in his eiſdem terminis.

Miſtio Neceſſarij & Contingentis in Tertia figura. Cap. 22.

VErum, ſi eſt hęc quidem propoſitionum neceſſaria, illa vero contingens, dum termini ſunt prædicatiui, ſemper eius quod eſt contingere erit ſyllogiſmus. Cùm vero ſit hoc quidem prædicatiuum, illud autem priuatiuum, ſi affirmatiuum ſit neceſſariũ, eius quod eſt contingere non ineſſe: ſi vero priuatiuum, & eius qđ eſt contingere, & eius quod eſt non ineſſe. ſed eius quod eſt ex neceſſitate non ineſſe, non erit ſyllogiſmus: quemadmodum neque in alteris figuris. K

Sint itaque prædicatiui primum termini, & A omni C inſit ex neceſſitate: B vero contingat ineſſe omni C: quoniam itaque A omni C ex neceſſitate: C vero alicui B contingit: & A alicui B contingens erit, & non inexiſtens. ſic igitur accidebat & in prima figura. Conſimiliter autem monſtrabitur & ſi B C neceſſarium poſitum fuerit: A C vero contingens. L

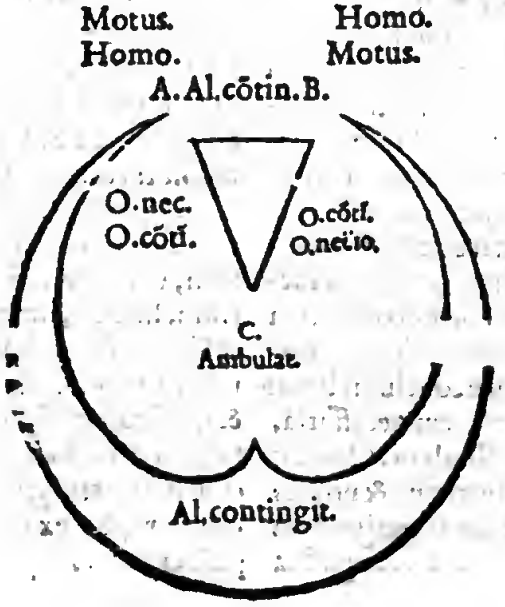

I M

Cõiugationes binæ cõcludentes cõtingens.

Iterum

Iterum ſit hoc p̃dicatiuũ, illud priuatiuũ, ſed p̃dicatiuum neceſſariũ, & A cõtigat nulli eorũ q̃ C ineẽ: B vero oĩ inſit C ex neceſſitate: erit itaq; rurſus prĩa figura. etenim priuatiua, ppõ cõtingere ſignificat. Planum igitur q̃ concluſio erit contingens. nanq; cũ ſic ſe haberent in prima figura propõnes, & cõclo erat cõtingẽs. A

Cõiugatio alia cõcludés cõtingens.

B

Sed ſi priuatiua, ppõ neceſſaria, et cõclo erit, q̃ cõtingit alicui ñ ineẽ, et q̃ nõ ineſt. Ponat. n. A nulli ex neceſſitate: B vero oĩ cõtigere: cõuerſo itaq; B C affirmatiuo, prĩa erit figura, & neceſſaria priuatiua, ppõ. verũ qñ ita ſe haberẽt propõnes, accidebat A ipſi C et cõtigere alicui ñ ineẽ, et ñ ineẽ: q̃re et A ipſi B neceſſe alicui ñ ineẽ.

C

Cõiugatio cõcludens de ineſſe.

Cũ vero priuatiuũ ad minus extremũ poſitũ fuerit, ſi cõtingẽs, erit ſyllus, tranſumpta propõne quemadmodum in prioribus.

D

Cõiugatio cõcludens cõtingés p duplicem cõuersionẽ cõtigens.

E Si vero nec̃iũ ñ erit, etenĩ oĩ necesse, et nulli cõtigit fec̃. Termini q̃ oĩ ĩsit, somn⁹, equ⁹ dormiẽs, hõ: q̃ nulli, somn⁹, equus, vigilãs, hõ.

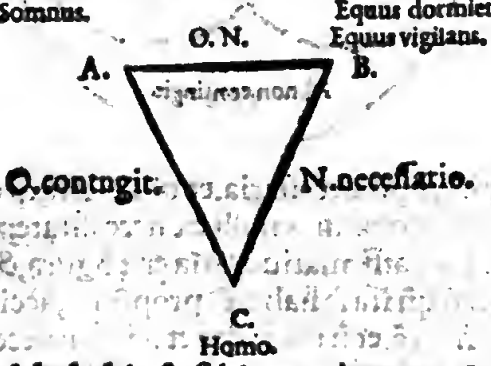

Cõiugationes inutiles.

Consimiliter se habebit, & si hic terminorum vniuersaliter, ille in parte ad medium. Nam cũm prædicatiui fuerint vtriq̃, eius quod est contingere, & non eius quod est inesse, erit syllogismus.

F

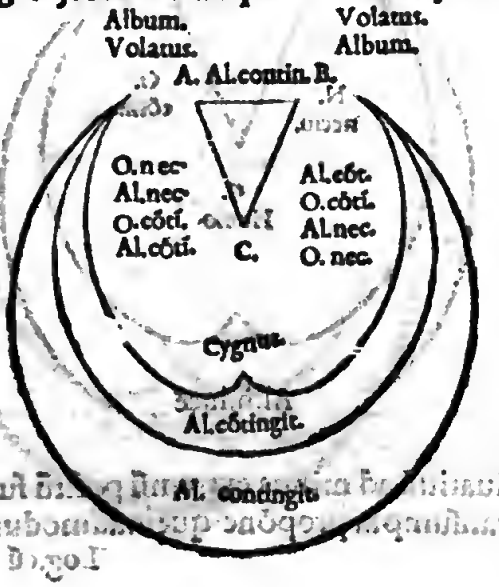

Quatuor cõiugationes priculares affirmatiuę cõcludentes cõtigés, q̃ tũ cõuersiõe monstrat, tũ p̃missarum trãspositione.

E

Et quando hoc priuatiuum acceptum fuerit, illud vero affirmatiuum, ſed neceſſarium affirmatiuum, eius qđ eſt contingere.

Alia cõiugatio concludés cõtingés, quę monſtrat p cõuerſionẽ maioris.

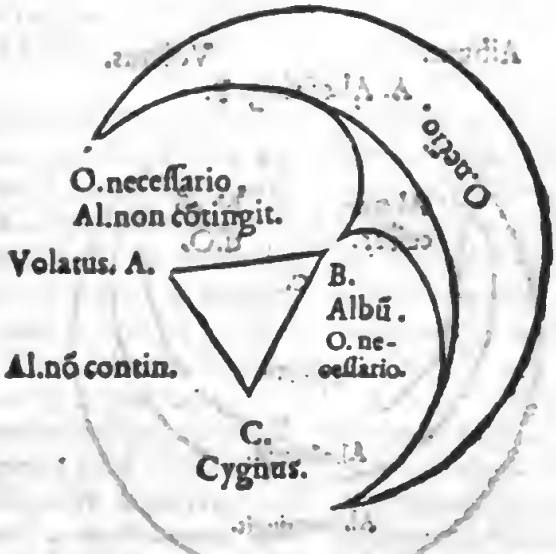

Alia cõiugatio cõcludés cõtingés, quę monſtrat p impoſſ.

Quando autem priuatiuũ neceſſarium, & concluſio erit eius quod eſt non ineſſe. idem nanque monſtrationis modus, & vniuerſaliter terminis exiſtentibus. neceſſe etenim per primam figuram ſyllogiſmos perfici. quare quemadmodum in illis, & in his neceſſarium accidit,

G

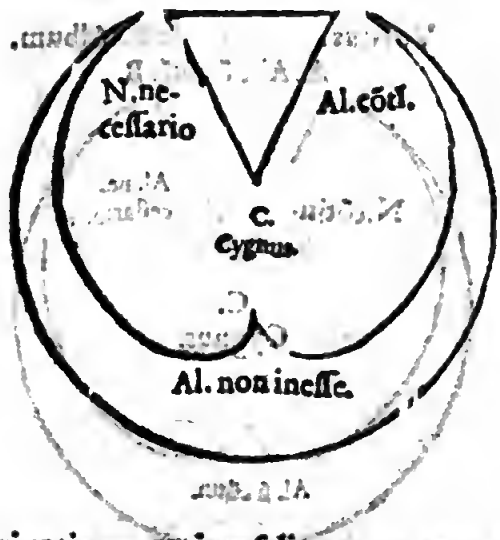

Cõiugatio cõcludens dẽ inẽ, q̃ mõſtrat p̃ cõuerſionẽ minoris.

H

a Cùm vero priuatiuum vniuerſaliter acceptum ad minus poſitum fuerit extremum, ſiquidem contingens, erit ſyllogiſmus per conuerſionem.

Cõiugatio cõcludens cõtingens, q̃ ſimplici cõuerſiõe

I

monſtrat, & p̃miſſarũ ũ ãſpõſitione.

Sin autem neceſſarium, non erit, monſtrabitur autem eodem pacto, quo & vniuerſalibus, & per eoſdem terminos.

Planum

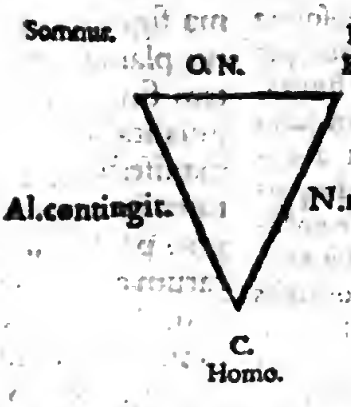

Cõiugatio inutilis.

Planum itaque & in hac figura, quando, & quomodo erit ſyllſus, & quando contingendi, B & quando inexiſtendi. Sed & manifeſtum, ꝙ omnes imperfecti, & quòd perficiuntur per primam figuram.

Complicatio Poſſibilis & Neceſſariæ in Tertia figura. Cap. 22.

Ex poſi & neĉia i tertia figura ambab⁹ affirmatiuis ſeq̃ cõcluſo poſis: ſi ãt altera ne-

C

gatiua ſi fuerit poſis erit ſyllſ & concluſo poſis: ſi ãt negatiua poſis & negatiua abſoluta.

SI autem ambæ propoſitiones exiterint & vniuerſales, & vna ipſarum neceſſaria, & altera poſſibilis, & ipſæ ambæ affirmatiuæ, erit in hoc ſyllogiſmus concludens concluſionem poſſibilem. & hoc planum per cõuerſionem ad primam figuram. Quòd ſi fuerit vna affirmatiua & altera negatiua, & affirmatiua neceſſaria & minor, erit cõcluſio negatiua poſſibilis. & hoc per conuerſionem affirmatiuæ, & reductionem complicationis ex figura prima ad id, in quo maior eſt negatiua poſſibilis, & minor particularis neceſſaria. Quòd ſi negatiua fuerit neceſſaria maior, erit concluſio negatiua poſſibilis, & negatiua abſoluta per reductionem ſecundum conuerſionem ad id, in quo maior in figura prima negatiua neceſſaria, & minor affirmatiua poſſibilis. Si vero minor fuerit E negatiua poſſibilis, & maior affirmatiua neceſſaria, non erit ſyllogiſmus, niſi per conuerſionem negatiuæ poſſibilis ad affirmatiuam poſſibilem. Sin autem minor extiterit negatiua neceſſaria, non erit ſyllogiſmus. Termini concludentes affirmatiuam, homo, dormiens, equus. & hoc, quoniam nullus hõ eſt equus: & poſſibile eſt omnem hominem eſſe dormiens: & concluſio, poſſibile eſt omnem equum eſſe dormiens. Termini vero concludentes negatiuã, homo, dormiens, & equus vigilans. & hoc, quoniam F nullus homo eſt equus vigilans: & poſſibile eſt omnem hominem eſſe dormiens: & concluſio, nullus equus eſt vigilans, qđ ſit dormiens.

Sylſi ptĉu lares i tertia mixti ex neceſſaria & poſſ

Sin autem exiterit vna duarum propoſitionum vniuerſalis & altera particularis, erit ſyllogiſmus per reductionem ad primam figuram, & erit concluſio poſſibilis ſecundũ diſpoſitionem ſpecierum, quæ ad ipſam deducuntur ex figura prima. Quòd ſi vna propoſitionum extiterit negatiua & altera affirmatiua, & fuerit negatiua maior, ſiquidem

G neceſſaria, erit concluſio abſoluta aut poſsibilis quoniam redibit per conuerſionem ad primam figurã, quę concludit binas illas concluſiones, ſeu fuerit vniuerſalis, ſeu particularis per poſitionem, & impoſſibile. Sed ſi negatiua fuerit poſsibilis, erit concluſio poſsibilis vera ſecundum diſpoſitionem poſsibilis appropriati ſyllogiſmo, ad quem reducitur in prima figura. Sin autẽ negatiua extiterit minor, ſi quidem poſsibilis, erit ſyllogiſmus per cõuerſionem ad affirmatiuam poſſibilem. Si vero neceſſaria, non erit
H ſyllogiſmus. & hoc manifeſtum ſecundum modum, quo monſtratum fuit, cùm erant vniuerſales, & per illos eoſdem terminos. Sed iam expoſitum fuit, quando erit ſyllogiſmus in hac ſpecie, & quomodo erit, & qualem concluſionem qualis ſyllogiſmus concludat, & quales ex ipſis perfecti, & non perfecti ſecundum diſpoſitionem ſpecierũ, quæ ſunt hac in figura. Sed iam perfectus eſt tractatus de omnibus ſyllogiſmis prædicatiuis.

Quòd figuræ ſyllogiſmorum ſint tantum tres in omnibus ſyllogiſmorum generibus. Cap. 23.

I QVòd igitur ſyllogiſmi, qui in his ſunt figuris, per vniuerſales perficiũtur ſyllogiſmos qui in prima figura, & in iſtos reducuntur, planum ex dictis. quòd autem ſimpliciter omnis ſyllogiſmus ita ſe habebit, nunc erit manifeſtum, quando monſtratum fuerit ſyllogiſmum omnem per harum aliquam figurarum effici. Neceſſe igitur omnem demonſtrationem, atque omnem ſyllogiſmum, aut inexiſtens quippiam, aut non inexiſtens monſtrare: & hoc aut vniuerſaliter, aut ſecundum partem: amplius aut oſtenſiue, aut
K ex ſuppoſitione. eius vero, qui
L eſt ex ſuppoſitione, pars eſt qui per impoſsibile. Primum itaque dicamus de oſtenſiuis: his enim monſtratis, planum erit & in ijs qui ad impoſsibile, & omnino ijs qui ex ſuppoſitiõe.

Si igitur oporteat A de B ratiocinari, vt inexiſtens, aut non inexiſtens, neceſſe eſt accipere aliquid de aliquo. Si ergo A de B acceptum fuerit, quod eſt à principio ſumptum erit: ſin autem de C, C vero de nullo: ne-
M que de illo aliud, neque de A alterum, nullus erit ſyllogiſmus. eo enim quòd vnum de vno ſit acceptum, nil accidit ex neceſſitate. quare aſſumenda & altera propoſitio.

Ex vna p-
põe nihil
eõcludi.

Animal.	Homo.	Animal.	Rationale.
A.	B.	A.	C.

Si itaque A de alio fuerit acceptum, aut aliud de A, aut de C alterum, eſſe quidem ſyllogiſmum nihil prohibet: ad B tamen non erit per accepta. neque quando C alteri: & illud alĩ: & hoc alteri: non fuerit autem ad B copulatũ, nec ſic erit ad B ipſius A ſyllo-

Animatum.

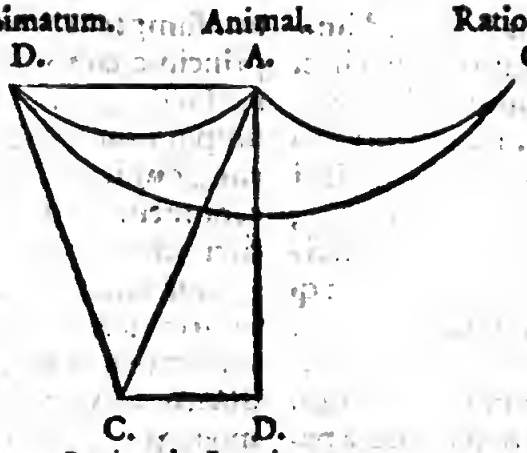

Rationale. Inanimatum.

Sylſinō-cō cludentes propoſitū

B Omnino enim diximus, ꝙ nullus vnquam erit ſyllⁱs, alius de alio, non accepto aliquo medio, qđ ad vtrūq; ſe habet quodāmodo p̄dicationibus. Syllus nanq; ſimplr ex ꝓpōnibus eſt: ad hoc autem ſyllus ex propoſitionibus ad hoc. ſed impoſſibile ad B propoſitionem capere, nihil de ipſo aut prædicantes, aut negantes: aut iterū ipſius A ad B, nihil cōmune accipientes. verum de vtroq; ſigillatim quędam prędicantes, aut negantes. quare accipiendum mediū aliqđ vtrorunq;, qđ prædicationes copulabit: ſiquidē erit huius ad hoc ſyllus. Si igit neceſſe quidem eſt accipere ad vtraq; commune, hoc aūt triſariā contingit: aut.n. A de C, & C de B p̄dicaturos: aut C de vtriſq;: aut vtraq; de C: hæ vero ſunt dictę figurę: planum ſyllm omnē neceſſarium fieri per harū aliquā figurarum. eadem.n. ratio, & ſi per plura copulat ad B. eadem nanq; erit figura & in multis, E

C

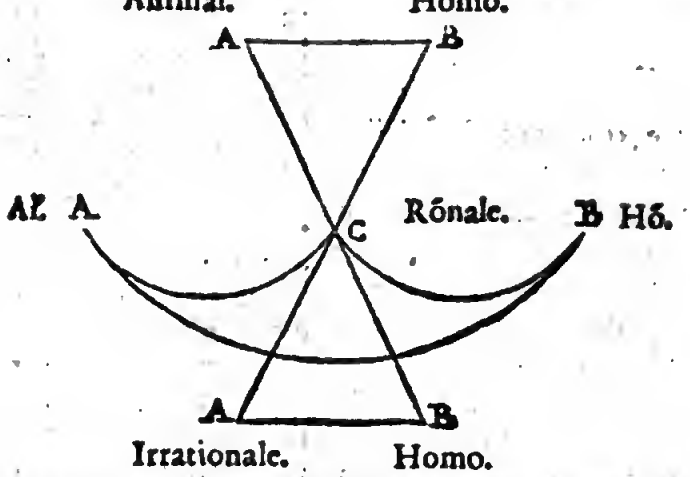

F Sylſicōc'u dētes ꝓpoſitū, tripliciter variā tur.

Qđ igitur oſtenſiui oēs concludunt ꝑ p̄dictas figuras, manifeſtū.

G De ſyllis ad ipoſſe. Quòd autem & qui ad impoſsibile, planum erit per hęc. Omnes .n. per impoſsibile concludentes, falſum quidem ratiocinantur: quod autem à principio, ex ſuppoſitione mõſtrant, cum impoſsibile aliquid accidat, contradictione poſita. Vt ꝙ diameter incommenſurabilis. eo ꝙ imparia æqualia partibus fiũt, ſi fuerit poſita cõmẽſurabilis. æqualia igit̃ fieri imparia paribus ratiocinatur: diametrum vero incommenſurabilem eſſe, H ex ſuppoſitione monſtrat: qm̃ falſum accidit propter cõtradictionem. hoc.n. erat per impoſsibile ratiocinari, aliquid monſtrare impoſsibile propter ſuppoſitionem, quæ ex principio.

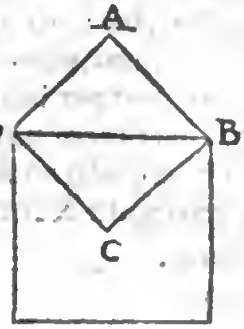

Oñſio qđ diameter ſit incõmẽ ſurabilis lateri. I

Quare, quoniam falſi ſyllogiſmus fit oſtenſiuus in his quę ad impoſsibile deducunt: oſtenſiuos autem prius diximus, ꝙ per has concluduntur figuras: manifeſtum, ꝙ per impoſsibile ſyllo̅ per has erunt figuras.

De ſyllis ex ſuppoſitione. Conſimiliter & alĩ omnes, qui ex ſuppoſitione. in omnibus enim ſyllogiſmus quidem fit ad tranſumptum: quod autem ex principio, concluditur per confeſsionem, aut aliquam aliam ſuppoſitionem. Quòd ſi hoc verum, omnem demonſtrationẽ, et omnem ſyllogiſmum neceſſe fieri per tres prædictas figuras. K

Hoc autem monſtrato, planum & ꝙ omnis ſyllogiſmus perficitur per primam figuram, et reducitur ad vniuerſales ſyllogiſmos, qui in hac ſunt.

Quod figuræ ſyllogiſmorum ſint tantum tres in omnibus ſyllogiſmorum generibus. vbi de ſyllogiſmis cõditionalibus multa. L

Cap. 23.

DIxit. Iam igitur declaratum fuit ſm modum, qui dictus fuit in figuris abſolutis, ꝙ omnes ſyllogiſmi exiſtentes in his figuris, reducuntur ad primam figuram, quę eſt in ipſis. ꝙ autem omnia ſyllogiſmorum genera, quæ abſolute inueniuntur, reducantur ad primã figuram penitus, planum erit, poſteaq̃ oſtenſum fuerit, ꝙ oĩa ſyllo- M rum prædicatiuorum genera ſunt hęc tria tantum, quodq; reliqui ſyllogiſmorum, quibus non egent neceſſario prædicatiui, non ſunt reducibiles ad eos, qui ſunt ſm viam prædicationis. * Dicamus igitur, ꝙ omnis ſyllogiſmus penitus, aũt monſtrat aliquid eſſe, aut aliquid non eſſe: & vterq; horum duorum, aut oſtendit aliquid vl̃e, aut aliquid particulare: omnis autem qui monſtrat aliquid eſſe, aut aliquid non eſſe, aut mõſtrat ſm modũ ꝓdicationis, aut monſtrat ſm modum conditionis, aut

Nota pulcherrimã diuiſionẽ cõcluſionũ, q̃ p ſyllos categoricos oñdũtur, & ẽt hypotheticos.

Oĩs ſyllogiſmus aut cathegoricꝰ, aut hypotheticꝰ, aut mixtꝰ ex vtroq;, vt ſyllis ad ipoſſe.

A aut monſtrat per ſyllm compoſitũ ex ambobus iſtis, puta, per ſyllm ad impoſſe, de quo eſt intẽtio nũc nũc. eſt enim hæc de ſyllis, qui ſunt ſm viam prædicationis & cõditionis, cõcludentes & nõ concludentes abſolute. ſi enim mõſtrati fuerint iſti, monſtrati ẽt erunt hi, quibus indigemus ad hos, hoc eſt ſyllis ad impoſſe, & ſyllogiſmus qui eſt ſm conditionem.

Oſtẽdit ꝑ diuiſionẽ neceſſariã nõn poſſe fieri ſyll̃s, niſi ꝓpõnes cõicẽt in aliquo medio.

Dicam' igit̃, ſi opus fuerit, vt oſtẽdamus aliquid eſſe in aliquo, puta, ſi oportuerit monſtrare ꝙ A prædicat̃ de B, aut ſm modum negationis, aut ſm modum affirmationis, planum ꝙ accipiemus ad monſtrationem huius ſm modum prædicationis, ꝙ aliquid eſt in aliquo, & prædicat̃ de aliquo. Quòd ſi acceperimus in hoc A prædicari de B, planũ ꝙ idẽ acceptum erit in monſtrationẽ ſuiipſius. ſed hoc & impoſſe eſt, & non confert cognitioni conſequẽti quæſitum. Et conſiſt̃ ſi acceperimus ad hoc enunciationẽ diuerſam & à ſubiecto & à ꝓdicato quæſiti. manifeſtũ etenim ẽt ꝙ non ſequet̃ ex ipſo quæſitũ, neq; affirmatiuum neq; negatiuum: quemadmodũ ſi dicamus ꝙ A prædicat̃ de B, qm̃ C ꝓdicat̃ de D. Cum igitur bina hæc contraria ſint impoſſibilia, ſupereſt vt dicamus, ꝙ id, quod accipitur ad monſtrãdum A prædicari de B, aut eſt oratio participans alterius extremorũ, aut participans amborũ ſimul. Amplius, ſi participat alterius extremorũ, oportet vt aut ipſius prædicatũ ſit idem, quod prædicatũ quæſiti & ſubiectũ aliud, aut vt ſubiectũ ſuum ſit ſubiectum quæſiti & prædicatũ aliud, aut prędicatũ quæſiti ſit ipſius ſubiectũ, aut ſubiectum quæſiti prædicatum ſuum. non enim põt oratio participationis effugere ab vna iſtarũ partium. Præterea oportet ẽt hoc participans, aut ita ſe habere, vt vnum & idem iudiciũ ſit, præterq̃ ꝙ illi communicet iudiciũ aliud, aut enunciatio alia, aut ꝙ cõicatio ſit cum enunciatione alia, & hoc abſq; eo, ꝙ verificet̃ de quæſito. Si igit̃ accipiat̃ participans cum vno extremorũ quæſiti, quod eſt A & B enunciatio vna tantũ, puta, ſi accipiatur A participare cũ C, prædicatione vna ex ipſis ſecundum compoſitionẽ ſuam: planũ ꝙ non ſequit̃ ex hoc, vt A participet cum B, hoc eſt, vt prædicet̃ affirmatiue aut negatiue de B in omni tpe, in quo non participat C cũ B. Quòd ſi acceperimus A cõicare cum B, in prædicatione ſeorſum & ſm ſe, planum quidẽ ꝙ ex hoc erit ſyll̃s, non aũt ſuper quæſito quod quærit̃, hoc eſt ꝙ A inſit B, aut neget̃ ab eo. Si vero acceperimus aliqua cõmunicantia cum vna duarum extremitatum in infinitum, præterq̃ ꝙ communicent cũ altera, quẽadmodum ſi accipiatur A cõicare cum C, & C cum D, & D cum E, non ſequit̃ ex hoc, vt A cõicet cum B, aut prædicatione affirmatiua, aut prædicatione negatiua, vſquequo cõicans cum A non communicauerit cum B. qm̃ ſyll̃s nõ rerminatus erit ex ꝓpõnibus nõ determinatis, hoc eſt ſyll̃s, qui non eſt ſuper quęſito determinato, erit ex propoſitionibus non determinatis. verum ſyll̃s determinatus, hoc eſt, qui erit ſup quæſito determinato, ſequitur vt componat̃ ex propoſitionib' determinatis cõmunicantibus cum vtraq; extremitate q̃ſiti. Et ex hoc ſequit̃, vt ad minimum ſyll̃s determinatus componat̃ ex binis propoſitionibus cõicantib' in termino medio

G dio & variatis in extremitatib⁹ quæ
ſiti. ꝙ ſi non, non poteſt monſtrari
aliquid prædicari de aliquo ꝓp̃ præ-
dicationẽ alicuius de aliquo. quẽad
modũ ſi A cõicet cum C, & C cũ B,
Oĩs ſyllus conſtat ex duab⁹ propõnib⁹, & tribus terminis. tunc ſequit vt A cõicet cũ B. Et ex
hoc monſtrat, ꝙ omnis ſyll⁹ erit ex
binis ꝓpõnibus, & terminis tribus,
termino minore, & medio, & maio
re. Quare ſyll⁹ oĩs prædicatiuus, qui
componitur ſuper quæſito determi
Oĩs ſyllus categoric⁹ eſt ſecũdũ vnũ trium figurarũ. nato, erit ſm vnam harũ trium ſpe
cierum ſyll⁹orum prædicatiuorum,
hoc eſt figurã primã, ſecundã, & ter
H tiam. Quòd autem non inueniatur
figura Quarta. planũ ex medio ter-
mino, qui accipitur cõicare cũ am-
babus extremitatibus. Quemadmo
dum ſi accipiat C cõicare cũ B, & A,
quæ ſunt extremitates quæſiti, ex ne
ceſſitate ſequet vnũ ex ttibus, vel vt
ſubiectum maioris extremitatis ſit
prædicatũ minoris, quẽadmodũ ſi
A ꝑdicet de C, & C de B, & hæc figu-
ra prima: aut prædicet de vtriſq; ſi-
mul, & hæc figura ſecunda: aut ipſis
Nota totũ qđ ſequit de figura Quarta cõtra Gal. de qua vide ſupra in cap. 8. ſubijciat, & hęc figura tertia. Si veto
accipiat ꝑdicatũ maioris ſubijci mi
nori, nõ conueniet, propterea ꝙ ꝑdi
catũ maioris ꝑdicat de minore, qñ
maior ꝑdicat in quæſito ſm naturã
de minore: & ita erit idẽ prædicatũ
I de ſeipſo: quod fieri nõ põr, ſi inter-
preteť terminus medius ſm quæſitũ
poſitũ. Quòd ſi exponatur ſm parti
cipationẽ concludet aliud à quęſito,
puta cõuerſum ſuum. & hoc ſm mo
dum, qui numerat complicatio fi-
guræ quartæ, quã poſuit Galenus.
arqui erit ſyll⁹ ſupet alio à quæſito
poſito. ſed in hoc non cadit cogita-
tio ſecundum naturam, neq; accí-
pitur in ſermone ſyllogiſtico non
demonſtratiuo, neq; exiſtimatiuo.

Iam igitur mõſtratum eſt, ꝙ om- K
nis ſyll⁹ prædicatiuus ex neceſſitate
erit vna ex his tribus ſpeciebus. ꝙ ſi
fuerit vnũ & idem quæſitũ oſtẽſum
per plura media, quemadmodum ſi
monſtratum fuerit A ineſſe B, per
inuentionem A B C, & C in D, & D in
E, & E in B, erit ſyllogiſmus compoſi-
t⁹ ex vna iſtarum trium figurarũ,
aut ex duabus, aut ex tribus.

Conſimiliter ſyll⁹ ad impoſſe cõ- Nota de ſyllogiſmo ad ſpoſſe. ponitur etiam ex vna harum trium
figurarum, & ſyllo cõditionali. hoc
aũt monſtratur, propterea ꝙ ſyllus
ad impoſſe fit per deductionem ſer-
monis ad impoſſe per ſyll⁹m prædica L
tiuum, & ex eo, ꝙ quæſitum primũ
in eo ſequitur, & monſtratur per ſyl
logiſmum conditionalem. Quẽad-
modũ ſi dicam⁹, ꝙ diameter aut eſt
cõicans cum latere quadrati, aut di-
uerſa. deinde monſtretur cõditiona
tum ex hoc ſyllo, puta, ꝙ nõ eſt com
municãs ꝓ ſyll⁹m prædicatiuum, qđ
deducat ad impoſſe. & hoc ſi dica-
mus, ſi cõicaret, eſſet proportio qua-
drati vnius ad quadratũ alteri⁹ pro-
portio numeri quadrati ad nume-
rum quadratũ. ſequit ergo ex hoc,
vt proportio quadrati lateris ad qua M
dratũ diametri, ſit proportio nume
ri quadtati ad numerũ quadratum.
ſed iã declaratum fuit in Libro Ele-
mentorũ, ꝙ propottio duorũ qua-
dratorũ vnius illorũ ad reliquũ, nõ
eſt ꝓportio numeri quadrati ad nu
merũ quadratum, ſed eſt proportio
duorũ ad vnũ. hoc aũt fieri nõ põt,
& non coheret. Sed poſteaq̃ mõſtra
tum fuit, ꝙ non cõicat, ponimus in
eo ex ſyllo cõditionali, quod à prin
cipio ſecimus, puta cũ dicebam⁹, dia
meter aut diuerſa, aut cõicans: ſed
nõ eſt cõicans: igit ex neceſſitate eſt

diuerſa.

Aduerſa. Hic aut eſt ſyll's conditionalis diuiſiuus, qui componit ex binis cõtradictorijs perfectæ cõtradictionis, ex quibus cùm vnũ ponitur, cõcluditur alterũ, quẽadmodum dicemus in ſyll'is cõditionalibus. impoſſibile itaq;, veluti dixim⁹ in hoc ſyllogiſmo, monſtratur per ſyll'm prædicatiuum, & quæſitum oſtenditur per ſyll'm cõditionalem. Sed ex ſyllogiſmi cõditionalis diſpõnibus planum conſimiliter, ꝙ nõ eſt ſufficiẽs ſine ſyll'o prædicatiuo. Et hoc, qm̃ ſyllogiſmorũ conditionalium duo ſunt genera prima. Vnum eſt ſyll's coniunctus, is videlicet, qui componit ex conſequentibus, & coaptat p notas conditionis facientes coniunctionẽ, veluti ſi dicams, ſi Sol aſcendit eſt dies. illud aũt ex quo aliud ſequit, vocatur antecedens, quod aũt ſequit conſequens. Iſtius vero ſunt binæ ſpẽs. vna, vt ponat ipſius añs p ſe, & concludat conſequens. quemadmodũ ſi dicamus, atqui Sol aſcendit: ergo eſt dies. altera vero, cũ ponitur in ipſo oppoſitũ conſequẽtis, & concludit oppoſitũ antecedentis. puta, ſi dicamus, atqui dies non eſt: ergo Sol nõ aſcẽdit. Sed genus ſm eſt cõditionalis diuiſus. hic aũt componit ex contradictorijs ꝓfectæ contradictionis, & coaptant illi notæ cõditionis ſignificãtes partitionẽ. veluti ſi dicamus, hoc tps, aut eſt dies, aut eſt nox. Huius aũt ſunt quatuor ſpẽs. & hoc quia ponit antecedẽs, & concludit oppoſitũ conſequentis: & ponit conſequẽs, & concludit oppoſitũ antecedentis: & ponit oppoſitum antecedẽtis, & concludit conſequens: & ponit oppoſitũ conſequentis & cõcluditur añs. puta, ſi dicam⁹, atqui non eſt nox: igitur eſt dies. vel atqui nõ eſt dies: igitur eſt nox. vel atqui eſt nox: igit non eſt dies. vel atqui eſt dies: igit non eſt nox.

Cùm itaq; ſyll'orũ conditionalium genera prima ſint hæc duo, ſi ꝓſcrutabimur ipſorũ diſpoſitionẽ, planũ nobis fiet, ꝙ quæſitũ in ipſis id eſt, quod monſtrat per modũ cõditionis. ſed poſitũ eſt illud, quod oportet monſtrare p ſyll'm prædicatiuũ in cõditionali diuiſo & coniuncto, poſteaq; fuerit cõiunctio & cõtradictio p ſe manifeſta. & hoc, qm̃ ſi fuerit cõiunctio in ipſis manifeſta p ſe, & poſitũ manifeſtum p ſe, erit etiã cõſequens manifeſtũ per ſe. Et hoc planũ in conditionali diuiſo, qm̃ ſi fuerit cõtradictio manifeſta p ſe, & poſitũ manifeſtũ per ſe, erit quæſitum quoq; manifeſtum p ſe. puta, ſi planũ extiterit ꝙ mũdus ex neceſſitate aut eſt nouũ, aut æternũ: & fuerit etiã planum ꝙ nõ eſt æternum: erit igitur ex neceſſitate p ſe quoq; manifeſtũ, ꝙ eſt nouus. Conſimiliter ſe habebit diſpoſitio in conditionali coniuncto. ſi enim motum eſſe eſt manifeſtum per ſe, & natura manifeſta p ſe ſine medio, ergo naturã eſſe p ſe quoq; manifeſtũ erit. Eodẽ pacto ſi fuerint opationes aĩæ manifeſtæ ab aĩa per ſe: igit & aĩa erit manifeſtæ inuẽtionis per ſe. Conſtat ſi motus fuerit manifeſtæ inuẽtionis: & notũ quoq; extiterit p ſe, ꝙ eſt à motore: igit & motor erit manifeſtæ inuẽtionis p ſe. Eodẽ mõ ſi priuatio mot⁹ in re aliqua fuerit manifeſta p ſe: & priuatio ipſi⁹ à motore nota ẽt per ſe: igit priuatio motoris ibi erit p ſe manifeſta. Et vſr cùm cõſyderaueris demõſtrationes, quæ prodeũt proceſſu conditionalium in ſcijs, & hoc in quæſitis ſecundũ naturã, inue-

Nota qđ q̃ſitũ, qđ q; poſitũ ipm fit in ſyll'o cõditionali.

Syll's cõditionalis ſi ẽ ſufficiẽs ſine prædicatiuo.

B Syll'or⁹ conditionalium duo ſunt gña: quorũ primũ ẽ ſyll's cõiunct⁹, ſc ſm ſyll's diuiſiuus, Syll's cõditionalis cõiũct⁹ duas hꝫ ſpẽs.

Nota de ſyll'o cõditionali diuiſiuo, cuius ſunt q̃tor ſpẽs.

C

D

E

F

G inuenies coniunctionē aut manifeſtam ꝑ medium, aut ꝑ poſitionē. Et hoc ſequit quidē in ſyllis conditionalibus, qui nō ſunt ꝑdicatiui in potentia, hoc eſt, qui ſunt cōditionales veri. Cæterū qui ſunt in potentia ꝑdicatiui prodeūt ꝓceſſu cōditionis & ꝓpea poteſt p ipſos monſtrari quæſitū p ſe, & ſeorſum p additionē ꝓpōnis. & hæc conditionalium ſpēs ea eſt, in qua cōicat antecedēs cū cōſequēte in termino vno. ſed iā enunciauimus hoc in tractatu, quē deſtinauim' ad hoc. Quòd ſi fuerint duę

H diſpōnes in ſyll'o conditionali per ſe notę, nō efficietur oīno ad declarandam rem ignotā ꝑ naturā & fortaſſe efficiet ad monſtrandum aliquid minus occultū ignoto ꝑ naturam, quēadmodū fit inductio, & ei ſi'ia.

In ſyll'o ꝑdicatiuo propōnes ſunt per ſe notæ, & cō cſo ignota & nō cōcū gunt niſi vt ſequat cōcſo, ſed in ſyll'o cō ditionali non requi runt ꝓpō nes, vt ꝓp cōpōnē ip ſarū ſequa tur cōcſo.

Nec dici pōt, ꝙ quēadmodū ſunt ꝓpōnes in ſyll'o prædicatiuo p ſe notæ, & cōcluſio ignota, cōſiſt accidat, vt res ſit in ſyll'o cōditionali, hoc eſt vt ſint ambæ ꝓpōnes p ſe notæ, i. cō ditionalis, & poſita, & ſic concluſio ignota. qm̄ accidit vt ſint ambæ propoſitiones in ſyll'o ꝑdicatiuo notæ, & cōcluſio ignota. qm̄ ꝓpōnes non

I complicant, niſi vt exiſtimemus, ꝙ ꝓpter complicationē ſequit cōcluſio: ſed ꝓpōnes in ſyll'o cōditionali non requirunt ad cōpoſitionē, vt ex ipſis ſequat id, quod ſequit. Quare opus eſt, vt intelligamus locū iſtū ſuper Ariſt. nō quēadmodum dixit Abumazar, neq; quemadmodū ſup ipſo in hoc dubitauit Abē ſena. Et oīno p inductionē, quā deſcripſimus, manifeſtū quod dixit Ariſt. quēadmodum manifeſtū etiā eſt, ꝙ ex ſermone noſtro planū factū fuit, multa eē ꝑ ſe nota, veluti animam eſſe, & reliqua. atqui nouimus iſta p hunc modum monſtrationis. Verū fieri non poteſt, vt ſit vna & eadē via, qua conſiſtamus ſup noto p ſe, & ſup ignoto p naturam. Sed iā declaratum fuit, ꝙ oīa ſyllogiſmorū genera perficiunt per primā figuram, & ꝙ reſoluuntur ad vīes ipſius, quēadmodum prædictū fuit. & hoc, qm̄ alij à ꝑdicatiuis perficiunt per prædicatiuos, & ꝑdicatiui perficiunt p primā figuram, & particulares, qui ſunt in prima figura per vīes eiuſdē, ſecundum ꝙ expoſitum fuit.

K

oīa ſyllogiſmorū genera perficiunt per primā figuram.

In omni ſyllogiſmo terminum aliquem prædicatiuum eſſe, & vniuerſale exiſtere. Cap. 24.

L

AMplius aūt in omni oportet terminorū aliquē prędicatiuum eſſe, & vīe exiſtere. Nam ſine vīi, aut non erit ſyll's, aut nō ad poſitū, aut quod ex principio petet. Ponat enim, muſicā voluptatem eſſe ſtudioſam. ſi itaq; quiſpiā çenſet voluptatē eſſe ſtudioſam, nō addēs, oēm, nō erit ſyll's. ſi vero aliquā voluptatē, ſi quidē aliā, nihil ad poſitū. ſin aūt ipſam hanc, qđ ex principio accipit. Sed magis efficit manifeſtū in deſcriptionib⁹.

M

vt ꝙ æquicruris çquales, qui ad baſim. Sint ad centrū ductæ AB. ſi igit æqualē accipiat A C D angulum ipſi B D C, nō oīno exiſtimans æquales, qui ſemicirculorum: & rurſus C ipſi D, nō omnē aſſumēs eū qui ſecti: amplius ab æquis exiſtētibus totis angulis, & ablatorū æquales eē reliquos E F, quod ex principio petet: niſi acceperit, ab æqualibus, æqualibus demptis, æqualia derelinq.

Planū

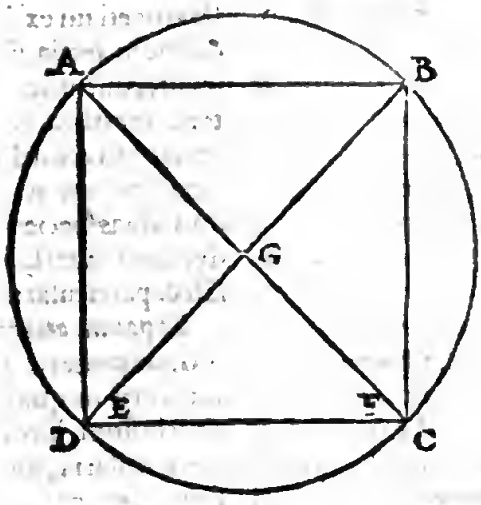

Demſo. ꝙ anguli æq̃ cruris, qui ſunt ſupra baſi, ęquales inter ſe ſunt.

Planum igitur, quòd in omni oportet vniuerſale exiſtere: & quòd vniuerſale quidem ex omnib⁹ terminis vniuerſaliter mõſtratur: quod autem in parte & ſic, & illo modo. Quare ſi cõcluſio quidẽ vniuerſaliter ſit, & terminos neceſſe vłr eſſe: ſi vero termini vłr, contingit concluſionẽ non eſſe vniuerſaliter. Sed manifeſtũ, & ꝙ in omni ſyllogiſmo, aut vtraſq;, aut alteram propoſitionem ſimilem neceſſe fieri cõcluſioni. dico autem non ſolum affirmatiuã aut priuatiuam, ſed neceſſariam, aut inexiſtentem, aut contingentem. Conſyderare vero oportet & alia prædicamenta. Planum autem & ſimpliciter, quando erit, & quando non erit ſyllogiſmus: & quando poſſibilis, & quando perfectus: & quòd ſi fuerit ſyllogiſmus, neceſſarium eſt ſe habere terminos ſecundum aliquem dictorum modorum.

In omni ſyllogiſmo propoſitionem aliquam eſſe affirmatiuam, & aliquam vniuerſalem. Cap. 24.

PLanum etiã ꝙ oportet vt in oĩ ſyllo concludente ſit propoſitio affirmatiua, quantacunq; fuerit in quantitate, & propõ vłis, qualiſcũq; extiterit in qualitate. Et hoc, qm̃ ſi non fuerit ꝑ ppõ vłis, non erit ibi ſyllogiſmus oĩno, ſiue fuerit ſuper alio à quæſito, ſiue fuerit ꝑ ppõ eadem cũ quæſito. Vt in exẽplo, ſi fuerit quæſitum an delectatio muſicæ ſit bonũ. quod enim accipi põt ad monſtrationem iſtius quæſiti ex neceſſitate, aut eſt idem cũ quæſito, aut aliud à quæſito. Amplius, ſi fuerit aliud à quæſito, non effugit à tribus diſpoſitionibus, vel vt ꝑ ppõ accepta in hoc ſit indefinita, puta, ꝙ voluptas ẽ bonum: vel vt ſit particularis, puta, ꝙ aliqua voluptas bonũ: vel vt ſit vłis, quẽadmodũ ꝙ omnis voluptas bonum. Si igit accipiatur ꝑ ppõ indefinita, vt ꝙ voluptas eſt bonũ, nõ confidimus hanc voluptatẽ verã eſſe de alijs voluptatibus à voluptate muſica, ergo non cõprehendet quæſitũ, puta,

Oĩs ſyllogiſmus cõcludens conſtat ex altera affirmatiua & altera vłi.

G puta, quòd voluptas muſica eſt bonum. Conſimiliter ſi ipſam expoſuerimus per ſignum particulare, & dixerimus aliqua voluptas bonum. fortaſſe enim concluſio ſua plerũq; erit alia à quæſito: quemadmodum ſi dicamus aliqua voluptas bonum, & verificetur de voluptate ſcientiæ. & ſimiliter indefinita concludet, quòd voluptas ſcientiæ eſt bona, ſed hoc non eſt quæſitum.

H Si vero accipiatur idem, quod quęſitum, planum quòd non erit ſyllogiſmus. ergo neceſſe eſt vt in ſyllogiſmo concludente cõtineatur minor extremitas ſub medio, ſecundum quòd continetur pars in toto, quouſq; fuerit proportio vnius ad aliud, proportio partis ad totum: & hoc in actu in figura prima, & in potentia in figura ſecunda & tertia. Et ex hoc manifeſtum etiam, quòd oportet propoſitionem contentam ſub propoſitione vniuerſali eſſe affirmatiuam. quoniam ſi eſſet negatiua, non contineretur ſub ipſa, & non inueniretur in ipſa hæc proportio. & propterea diſpoſitio dicti de omni comprehendens iſtam

I proportionem inuenitur in actu in prima figura, in potentia vero in ſecunda, & in tertia.

Iam iraq; declaratum fuit ex hac expoſitione, quòd oportet in omni ſyllogiſmo eſſe aliquam propoſitionem vniuerſalem & affirmatiuam: quodq; concluſio vniuerſalis monſtratur quidem ex propoſitionibus vniuerſalibus: concluſio autẽ particularis oſtenditur ex duabus propoſitionibus, quarum altera eſt particularis, & hoc in figura prima ac ſecunda. iam enim monſtratur etiam ex binis vniuerſalib⁹, K & hoc in tertia figura. Quòd cùm ita ſit, concluſio vniuerſalis non poterit monſtrari, niſi ex binis vniuerſalibus. concluſiones vero particulares iam monſtrantur ſecundùm duas ſpecies ſimul, hoc eſt ex duabus vniuerſalibus, & ex vniuerſali & particulari.

Et palam etiam eſt, quòd ambæ propoſitiones, aut vna ipſarum ſimilis erit in qualitate ac modo ſuo concluſioni, hoc eſt ſi fuerit concluſio neceſſaria, aut poſſibilis, aut abſoluta, erunt ambæ propoſitiones, aut vna ipſarum ſecũdum hunc modum. & hoc in ſyllogiſmis concludentibus concluſionem vnam, quę eſt concluſio in eo, quod comprehenditur in diſpoſitione dicti de oĩ.

Et ex eo, quod diximus, planum eſt etiam, quando eſt ſyllogiſmus concludens, & quando non eſt ſyllogiſmus concludens: & concludens quando eſt deficiens, & quando perfectus: quodq; cùm fuerit ſyllogiſmus prædicatiuus, neceſſe eſt vt termini in ipſo ordinentur ſecundum vnam harum trium viarum, quas diſpoſuimus.

M

Omnem ſyllogiſmum ex tribus tantum conſtare terminis, duabusq; propoſitionibus: ac quo pacto dum addũtur termini, propoſitiones creſcant, ac concluſiones.

Cap. 25.

SEd manifeſtum & ꝙ omnis demõſtratio erit per tres terminos & nõ plures: niſi per alios & alios eadẽ concluſio fiat vt ⁊ per A B, & per C D.

Aſſal-

In ol ſyllo cõcludẽte op; minorẽ ſub medio cõtineri vt partẽ ſub toto: ſ actu in prima figura in potẽtia in ſecũda, & tertia

Hoc totũ vſq; ad tertiã partem huius cõmenti nõ legebat⁹ in alia tranſlatione.

Ambæ propõnes vel vna ſaltẽ ſiſis debẽt eſſe eõclu ſioni ſiue in qualita te & mẽ.

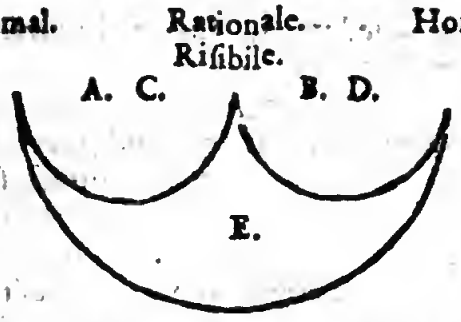

Conclusio eadem demostrata p diuersos terminos in eadem figura.

aut per A B, & A C, & per B C: plura nanq; media eorundē esse nihil prohibet, his aūt existētibus, nō vnus, sed plures sunt syllogismi,

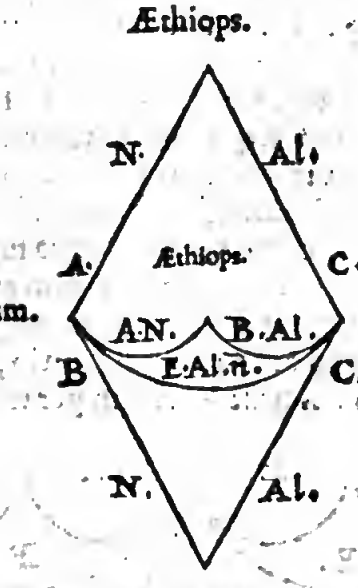

Conclusio eadē p idē medium diuersimode variatū I trib⁹ ostēsa figuras.

Aut rursus, qñ vtrumq; eorū quæ A B per syllm, fuerit acceptū, vt A per D E, & rursum B per F G: aut hoc inductione, illud syllo, verū & sic plures syllī: plures nāq; cōclōnes sunt, vt A, & B, & C,

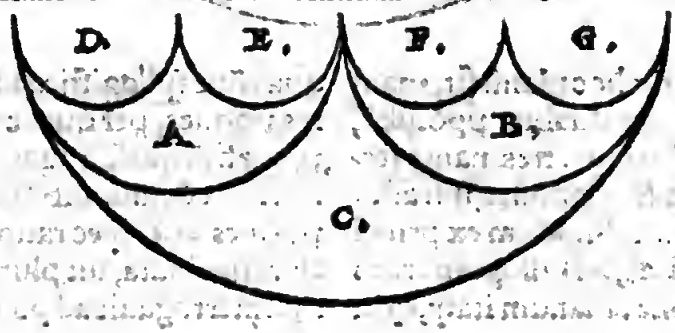

Conclusio p syllm, & pro syllm ostensa.

D Si igitur nō plures, ſed vnus, ſic accidit ꝙ plura eandem fieri concluſionem. vt verō c per ea, quæ ſunt A B, impoſſibile. Sit enim E concluſum ex A B, C D: ergo neceſſe eſt ipſorum aliquid aliud ad aliud acceptū eſſe, hoc vt totū, illud vt pars. hoc enim prius oſtēſum eſt, ꝙ ſi fuerit ſyllogiſmus, neceſſe eſt terminorū aliquos ita ſe habere. Sic ſe igit habeat A ad B: eſt itaq; aliqua ex ipſis cōcluſio. aut ergo E, aut eorum quæ C D alterum, aut aliud
E quippiā præter hæc. & ſi E quidem ex A B tantū, ſyllſ vtiq; eēt.

C D vero, ſi quidē ſic ſe habēt, vt ſit hoc vt totū, illud vt pars, erit aliquid & ex illis: & aut E, aut eorum quæ A B alterum, vel aliud quippiā præter hæc. Et ſi E quidē, aut eorū quæ A B alterum, vel plures erunt ſyllſi, aut vt contingebat, idem per plures terminos concludi accidit. ſi vero aliud præter hęc, plures erūt, & inconiuncti ſyllſi ad ſe inuicē. ꝙ ſi non ita ſe habeat C ad D, vt faciat ſyllm, fruſtra erunt accepta, niſi abductionis, aut occultationis, aut alicuius alius taliū gratia. Sin autē ex A B non E, ſed aliud quid fit concluſio, ex C D vero, aut horū alterum, aut aliud quiddā præter hæc, & plures fiunt ſyllſi, & non ipſius ſuppoſiti: ſuppoſitum nanq; fuerat ſyllm eſſe ipſius E. Quod ſi ex C D nulla efficit cōcluſio, fruſtra accepta ea fuiſſe accidit, ac ſyllogiſmū non eſſe eius quod à principio. quare planū, ꝙ omnis demonſtratio, & omnis ſyllſ erit ſolum per tres terminos.

G

* al. l. inductionis.

H

Hæc ꝟba (ꝙ ſi ex C D) debent legi, ꝙ ſi ex A B, ex Alexan. & Philo.

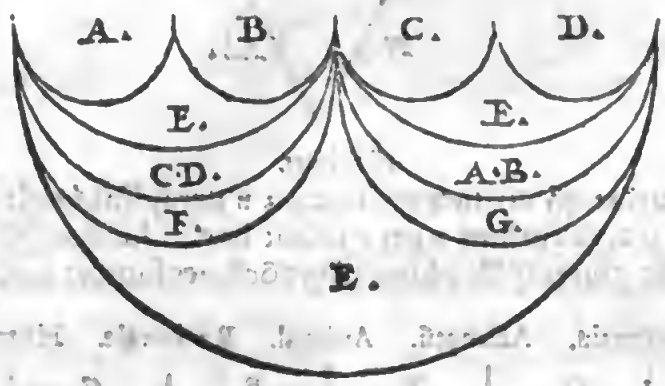

I

Oēs ſyllſmos cōſtare ex trib⁹ terminis.

F

Cùm aūt hoc planū ſit, manifeſtū ꝙ & ex duabus ꝓpōnib⁹, & non pluribus. tres nanq; termini duæ ſunt ꝓpōnes, niſi aſſūmatur, quēadmodum ex principio dictū eſt, ad ſyllogiſmorum perfectionē. Planum itaq;, ꝙ in qua rōne ſyllogiſtica nō ſunt partes ꝓpōnes, per quas concluſio, ꝓpria fit, (quaſdā nanq; ex ſuperiorib⁹ cōcluſionib⁹ nec eſſe eſt ꝓpōnes eſſe) hæc ratio aut non eſt ratiocinata, aut plura neceſſa rīs interrogauit ad poſitionem.

Si

A Si itaq; ſyllogiſmi ſecundū propriās accipiātur propoſitiones, omnis erit ſyllogiſm⁹ ex propoſitionibus quidē paribus, ex terminis autem imparibus: vnanq; plures termini q̄ propoſitiones. concluſiones vero dimidium propoſitionum. D

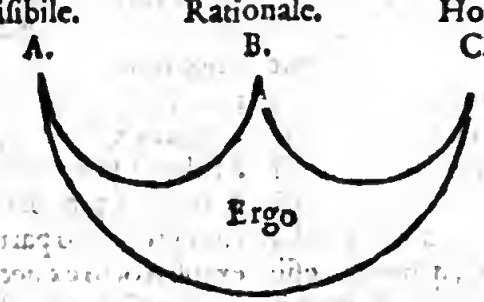

Syllſ ſimplex.

B Sed cùm ꝑ ſyllſos cõcludunt, aut ꝑ plura media nõ continua, vt A B ꝑ C D, multitudo quidē terminorū cõſiſt vno ſuperabit ꝓpõnes. aut.n. extrinſec⁹, aut ad mediū ponet intercidens terminus: vtroq; aũt mõ accidit interualla vno minore eſſe terminis. Propõnes vero æquales ſunt interuallis, nõ tñ pares ſemp erũt, illi aũt impares: ſed viciſſim, qñ ꝓpõnes pares, impares termini, cũ vero pares termini, ꝓpõnes impares: ſimul enim cũ termino C vna addit ꝓpõ, vndecũq; addat termin⁹. quare qm̃ illę pares, iſti impares erũt, neceſſe ē ꝑmutari, cũ eadē fiat appoſitio. Concluſiones vero nõ ēt eũdē habebũt ordinē, neq; ad termios, neq; ad ꝓpõnes. cũ enī vnus termin⁹ addit, cõcluſiones addent vna pauciores ꝑexiſtentib⁹ terminis: ad ſolũ nãq; vltimũ nõ facit cõcluſionē, ſed ad alios oēs. Veluti ſi A B C adn̄ciaſ ipm̃ D, ſtatim & cõcl̃ones duę adn̄ciunt, & q̄ ad A, & quę ad B. cõſiſt aũt & in alñs. Verũ & ſi ad mediũ ītercidat, eodē mõ: ad vnũ nãq; ſolũ nõ faciet ſyllſm. q̄re mlto plures cõcl̃ones erũt et terminis et ꝓpõnib⁹. E F

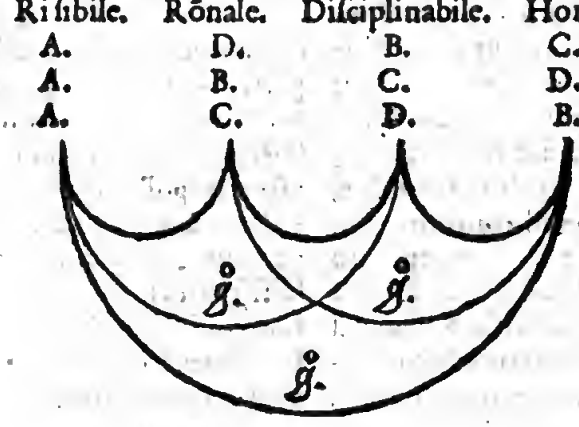

Mõſtratio quo pacto augeaſ ꝓpõnū ac concloñ numerus, auctis terminis. & extrinſec⁹ additis, & ſterioſtus.

G Omnem ſyllogiſmũ ex tribus tantum conſtare terminis, duabuſq; propoſitionibus, & quo pacto propoſitiones concluſionesq; creſcant, additis terminis. Cap. 25.

Oĩs cõcſo p tres terminos erit nõ pluresq; neq; pauciores, niſi per plures ſyllos eadẽ cõcſo concludatur.

ET de cęteró declaratum etiã cõ ſimiliter fuit, ꝙ oĩs cõcluſio erit p tres terminos, non pauciores, neq; plures: niſi fuerit vna & eadẽ cõcluſio oſtenſa per plures ſyllos, quorũ vnuſquiſq; ſufficit ad concludendã cõcſonẽ, hoc eſt diuerſam & eandẽ.

H Notã duos modos ad concludendã cõcluſionẽ vniam.

Aſſeremus autem, ꝙ hoc põt eſſe bijs modis: quorũ vnus eſt, vt exẽpli gratia, monſtremus concluſionẽ p duas propoſitiones A B, & p duas propoſitiones C D, aut per duas propoſitiones A B tantũ, & per duas propoſitiones C D tantum. Modus vero ſecũdus, vt ſint ambæ propoſitiones concludentes concluſionẽ poſitam, cõcluſiones propoſitionũ aliarum, aut ambæ, aut vna ipſarum. Exemplum huius, vt ſi E concluſio concludat̃ per duas propõnes A B, & propoſitio A cõcludat̃ per duas propoſitiones D E, & propoſitio B cõcludatur per duas propõnes F C: vel vt

I propoſitio A concludatur per duas ꝓpõnes D E, & propoſitio B ſit manifeſta p inductionem, aut ſit manifeſta p ſe à principio rei. Secundum igit̃ modũ priorem erunt ſyllĩ plures & concluſio vna: ſm vero modũ iſtũ erunt ſyllĩ plures & cõcluſiones plures puta in exẽplo hoc erũt tres, hoc eſt E concluſio vltima, & A & B, quæ ſunt ꝓpõnes ad concluſionẽ E, & concluſiones reſpectu propoſitionum D E F G. Quòd ſi non fuerint ſyllĩ plures ad concluſionẽ vnã, ſed ſyllĩs vnus, non poterit eſſe concluſio vna ex pluribus terminis q̃ trib⁹: qm̃ iam declaratum eſt, ꝙ non erit ſyllĩs ex paucioribus ꝓpõnib⁹ duab⁹.

Si ad concionẽ vnã ſyllĩs vnus eſt, nõ conſtabit niſi ex tribus terminis.

K Ponamus igitur, ꝙ cõcluſio vna ſit ex ſyllo vno ex quatuor propõnib⁹ & ſex terminis: quẽadmodum ſi ponamus exẽpli gratia, ꝙ E concluſio eſt ex propoſitionibus A B, & ꝓpoſitionibus C D. Sed qm̃ planũ, ſi fuerit conceſſum ſyllm̃ eſſe ex propoſitionibus A B ꝙ erit proportio vnius ad alterũ proportio partis ad totũ: & ſi fuerit proportio vnius ad alterum proportio partis ad totũ, ꝙ erit ex ipſis cõcſo ex neceſſitate: ſi igitur fuerit ex ipſis cõcluſio, ex neceſſitate erit vna ex tribus diſpoſitionib⁹, vel

L vt ſit ex ipſis E cõcluſio poſita, vel vt ſit concluſio vna ex ꝓpõnibus C D, aut vt ſit aliud quippiam ab iſtis.

Amplius, in oĩbus iſtis trib⁹ diſpoſitionibus ad ꝓpõnes A B non effugit, quin ꝓpõnes C D ita ſe habeant, vt proportio vnius ad alterã ſit proportio totius ad partem, aut non ſit. Quòd ſi cõcluſio ex ipſis de nouo ſequẽt̃ ex neceſſitate, hęc cõcluſio conſurt non effugiet ab his tribus diſpoſitionibus, vel vt ſit cõcluſio vna ex ꝓpõnibus A B, vel vt ſit cõcſo aliud ab iſtis, vel vt ſit cõcluſio ſequens ex ꝓpõnibus A B, concluſio E quęſita.

M Quòd ſi ex C D ꝓpõnibus erit concluſio aliqua, erit ꝓportio vnius ex ipſis ad alteram, proportio totius ad partẽ. ſi ergo cõcluſio iſta erit cõcluſio E, aut vna ꝓpõnum A B, erunt ſyllĩ plures ſup concluſione vna: qd nõ eſt impoſſe. Si vero cõcluſio propoſitionũ C D non erit concluſio E, neq; vna ẽt ex ꝓpõnibus A B, erunt ſyllĩ plures ſuper quæſitis pluribus non coniuncti ſibi inuicem. Quòd ſi ꝓpõnes C D non ita ſe habuerint, vt proportio vnius ad alterã ſit proportio totius ad partem, non erit vtilitas

Si ꝓpõnes non ſe habeãt in ꝓportione ptis ad totũ, ſi erũt ad concſonẽ vtiles: ſed erunt sũptæ gĩa inductiõis aut celationis. vt in 8. Topi. dẽ I principio.

A litas ad conclusionē: nisi acceptæ fuerint p̄ modū inductionis ad verificandas propōnes sylli, aut ad occultandā eę landam q̄; cōclusionem, aut ad aliud tale ex ijs, p̄ p̄ quę accipiunt p̄ponēs non necessariæ ad conclusionē, fm q̄ declaratū fuit in Octauo libri Dialectices. & hoc est, quod sequitur, cū posuerimus, q̄ conclusio p̄ponū A B est E. Quòd si cōclusio p̄positionū A B fuerit aliud ab E, & aliud ab altera p̄ponū C D, nō effugiet ēt consistr, quin conclusio p̄positionū C D, aut sit conclusio E, aut vna p̄ponū A B, aut aliud ab istis:
B vel vt C D sint p̄ponēs non concludentes oīno. Si vero extiterit cōclusio A B aliud ab E, & aliud ab altera p̄ponū C D, non erit sylls sup quæsito. Et si fuerit ēt conclusio p̄ponū C D aliud ab E, & aliud à p̄ponibus A B, non erit sylls sup quæsito vno tanq̄ sup quæsito, sed erunt sylli plures sup p̄ quęsitis pluribus. Sin aūt fuerit conclusio p̄ponum C D vna ex p̄ponibus A B, erunt etiam consistr sylli plures super quæsito vno, nisi aliud extiterit à q̄sito. Quòd si C D p̄ponēs sint non concludentes, non conferent aliquid conclusioni pro-
C positionū A B, cum hoc ēt, q̄ cōclusio p̄ponum A B est aliud à q̄sito. Si vero fuerit conclusio p̄ponum A B vna ex p̄ponibus C D non effugiunt sistr etiam p̄ponēs C D ab his tribus dispositionibus, vel vt concludant E, vel vt concludant alterā propositionum A B, vel vt concludant aliud ab his. Si igit̄ conclserint E, erunt sylli plures sup quæsito vno. sed iā declaratū fuit, q̄ hoc non est impoſe. Quòd si fuerit cōclusio sua vna ex propositionib⁹ A B, erit monstratio circularis, & non erit ibi syll's super quæsito. Quòd si fuerit cōclu D
sio sua, conclusio ex p̄ponibus C D alia ab E, & alia ab altera p̄ponum A B, erunt consistr sylli plures super quæsito vno, nisi fuerit aliud à quęsito. Sin aūt p̄ponēs C D nihil cōcludant pe nitus, nō erit ipsis vtilitas ad conclusionē, & erūt cassæ, & erit ibi syll's vnus, sed super alio à quæsito. Iā igitur declaratū fuit, q̄ oīno fieri nō pōt, vt imaginemur quęsitū vnū monstrari per syll'm vnum cōpositum ex pluribus p̄ponibus q̄ duabus. & ex hoc ēt manifestū est, q̄ nō potest quæsitū vnū monstrari per syll'm vnum compositū ex pluribus E
terminis q̄ tribus. & hoc est, qđ intē debamus ostendere. Postea igitur q̄ monstratū fuit q̄ oīs syll's simplex nō erit ex pluribus terminis q̄ trib⁹, & tres termini erunt duæ propōnes tm̄: ergo syll's oīs non erit ex pluribus p̄ponibus, q̄ duab⁹, & terminis tribus, & planū etiam q̄ non erit ex paucioribus: igit̄ syll's omnis nō erit ex pluribus terminis q̄ tribus, neq; ex paucioribus. Quod cū fuerit planum, manifestum ēt erit q̄ oīs syll's simplex, aut cōpositus ex syllis simplicibus p̄fectis, in quo non deficiat p̄pō ex p̄ponibus necessarijs ad cō F
clusionē vltimā, componit̄ ex propositionibus paribus, & terminis imparibus: qm̄ termini superāt p̄positiones vno. quodq; qualiscūq; sylls fuerit fm hanc dispositionē, & non habuerit propōnes suas pares, q̄ in quā nō cōcludit, nisi in ipso accepta fuerit p̄pō non necessaria ad cōclusionē, aut derelicta fuerit aliqua ex p̄ponibus necessarijs. & propriū est hoc syll'i, vt sint in ipso cōclusiones dimidiū p̄ponū: qm̄ ex oībus duabus propositionibus est conclusio.

Ex quo syllogismus oīs cōstat ex tribus termis, cōstabit ex p̄ponibus duab⁹ necessario.

Oīs syllus simplex vł cōpositus, i quo nō deest nec superfluit p̄positio, h; p̄ponēs pares & terminos imp ares, & cōclones dimidiū propositionū.

G Syllogiſmus vero compoſitus ſm iſtam diſpoſitionē vocatur coniunctꝰ, in quo videlicet coaptantꝰ, veluti diximus, oēs propoſitiones neceſſariæ ad concluſionē quæſiti, & repetuntur propoſitiones mediæ bis, ſemel ex eo quo ſunt concluſiones, & ſemel ex eo quo ſunt ꝓpoſitiones. Et intelligo p propoſitiones medias propoſitiones, quæ ſunt inter quæſitum primum & propoſitiones primas, ex quibus componuntur ſyllⁱ ſimplices, ad quos reſoluitur ſyllus compoſitus. ipſi aūt ſunt per ſe noti,

H quemadmodum ſi monſtratū fuerit ꝙ A eſt in B ꝑ propoſitiones C D, & monſtretur vtraq; iſtarum duarū propoſitionum per duas propoſitiones. puta, ſi monſtretꝰ propoſitio C per propoſitiones E G, & propoſitio D per propoſitiones E B, & ſint propoſitiones E G E B quatuor ꝑ ſe manifeſtæ, & ſint omnes propoſitiones iſtius ſyllogiſmi ꝓter quatuor aliqñ cōcluſiones, & aliqñ propōnes, hoc eſt concluſiones reſpectu ſūperioꝝ, & propoſitiones reſpectu inferiorū.

Nota quis ſit ſyllⁱs cō ſecutiuus, qui partitiuus dⁱ.

Verum ſyllogiſmus conſecutiuus, qui vocatur partitiuus, hoc eſt, in quo ponunt, aut oēs propoſitiones tm̄ ſine concluſionibus conſequen

I tibus ex ipſis, aut pars propoſitionū ſm modum, quo non dicuntur oēs ꝓpōnes, proprium habet, vt ſemp termini vno ſuperēt propoſitiones. non aūt erunt propoſitiones ſemp pares & termini impares, quēadmodum erant in ſyllo compoſito conjuncto, ſed proprium huius ſimiliter erit, cùm fuerint propoſitiones pares vt ſint termini impares, & cum fuerint ꝓpōnes impares vt ſint termini pares. qm̄ hoc eſt proprium numerorum, quorū vnus addit ſup alium, ꝙ ſi fuerint propoſitiones im K pares & termini pares, & additus fuerit terminus vnus, cōuertetur diſpoſitio, & erunt propōnes pares & termini impares. Qm̄ igitur hoc conſequitur ſyllm, vt ex ꝓpōnibus ſuis aliquæ aliquibus coaptentur, & non ſit diſtinctio concluſionum inter ipſas, de quibus mentionem facimus in ſyllo coniuncto, ſed negligantur: ſequitur ergo vt innouet concluſio in ipſo ſimul cum oībus tribus terminis ex illis concluſionibus, quarū aliqua eſt opus ad concluſionē quæſitu, & aliqua nō eſt opus, & hæ ſunt concluſiones, quæ vocantꝰ ſuperfluæ. L Quod cū ita fuerit, erunt concluſiones innouatę in hoc ſyllo multo plures & terminis & propoſitionibus, hoc eſt, qm̄ ſi extiterint termini plures quatuor, & addatꝰ terminꝰ vnus, addentꝰ etiam concluſiones pauciores terminis præcedentibꝰ termino vno: qm̄ non complicabitur cōcluſio ex termino addito & conſequente, ſed ex ipſo complicabitꝰ & termino tertio: amplius ex ipſo & ex termino quarto, & conſiſt vſq; ad vltimum terminorū, qui fuerit terminus additꝰ ad extremitatē inferiorē: qui videlicet ſubijciatꝰ prędicato vlti M mo, aut ī extremitate ſuperiore, qui prædicetꝰ de prędicato primo. vel vt addatꝰ ſiſt etiā in medio. & hoc, qm̄ cùm fuerit additus in medio, faciet itidē cōcluſiones cum terminis ſuperiorib⁹ & cū inferioribus ꝓter duos terminos cōſequētes, quorū alter ſuperior, & alter inferior. Exēplū huiꝰ. Exemplū multiplicationis. qm̄ ſi nobis ſubijciantꝰ termini quatuor A B C D, erūt ex terminis iſtis tres concluſiones, cōcluſio ad terminos A B C, & concluſio ad terminos A C D, & cōcluſio ad terminos B C D.

Nota hic de multiplicatione cōcluſionū.

Quòd

A Quòd ſi addatur ſupra ipſos termi-
nus vnus, vt exempli gratia E, innouantur tres concluſiones, concluſio ad terminos E D C, & concluſio ad terminos E C B, & cõcluſio ad terminos E B A. erunt igitur cõcluſiones innouatæ à termino addito pauciores terminis, cum quibus complicatur terminus additus vno. Secundũ igitur conſyderationes iſtas fieri poteſt, vt cõſiſtamus ſuper cognitione duarum ſpecierum ſyllogiſmi compoſiti, coniunctiui & partitui. qm̃ ſi non complicabſitur ipſis proprietates iſtæ, & propoſitiones non ſint
B additæ ad hanc intentionem, vt ſint additæ propoſitiones, quibus non eſt opus ad quæſitũ, planum ꝙ oratio non erit ſyllogiſmus compoſit⁹ omnino non coniunctiuus neq; diuiſiuus. in quocũq; igitur inuenientur proprietates coniunctionis, erit coniunctiuus: & in quocunque inuenientur proprietates diuiſionis, erit diuiſiuus.

Quæ problemata per quas figuras concludantur, & quæ facile, quæue difficulter concludi poſſint.
Cap. 26.

C QVoniam aũt habem⁹ de quibus ſylli, & quale in vnaquaq; figura, & quot modis mõſtrat, manifeſtũ nobis eſt & quale problema difficile, & quale bene argumentabile. quod enim in plurib⁹ figuris, & p̃ plures caſus cõcludit, facilius: quod aũt in pauciorib⁹ & p̃ pauciores, difficilius argumẽtabile. Vle itaq; affirmatiuũ per ſolã primã monſtrat figurã, & p̃ hãc vno tantũ modo. Priuatiuũ aũt, & p̃ primã & per mediam, D ac p̃ primã quidẽ vno ſolũ modo: per mediã vero dupl'r. Sed affirmatiuum in parte p̃ primã, & p̃ vltimã: vno tantũmodo p̃ primam, trifariã aũt per vltimam. Priuatiuum vero ſm̃ partem in oĩbus figuris monſtrat: p̃terquã ꝙ in prima quidẽ, ſemel: in media vero atq; vltima, in illa bifariã, in hac tripl'r. Planũ itaq;, ꝙ vle prædicatiuũ cõſtruere quidem difficillimũ, deſtruere vero facilius. Oĩno aũt tollere vlia facilius, q̃ ea, q̃ ſunt in parte. nãq; E & ſi nulli, & ſi alicui nõ inſit, ſublatũ eſt. horũ aũt alicui quidẽ nõ, in oĩbus monſtratur figuris: nulli vero, in duab⁹. Sed eodem pacto & in priuatiuis. nanq; & ſi oĩ, & ſi alicui, ſublatũ eſt quod â principio: hoc aũt erat in duabus figuris. In ñs vero, q̃ ſunt in parte, vno tantũ modo, aut oĩ, aut nulli oſtendentẽ ineſſe. Sed conſtruenti faciliora q̃ in parte: nãq; & in pluribus figuris, & p̃ plures caſus. Et oĩno nõ oportet F latere, ꝙ deſtruere p̃ ſe inuicem eſt, & vle p̃ ea, quæ ſunt in parte, & hæc p̃ vlia. cõſtruere vero nõ eſt vle p̃ ea, quæ ſunt ſm̃ partem, ſed p̃ illa hæc eſt. Simul aũt manifeſtũ, ꝙ & deſtruere facili⁹ eſt, q̃ cõſtruere. Qũo igit̃ efficiatur oĩs ſylls, & p̃ quot terminos ac propõnes, & qũo ſe habẽtes inuicem: amplius, quale problema in vnaquaq; figura, & quale in pluribus, & quale in paucioribus monſtrat, planũ ex dictis

G *Quæ problemata per vnam, & quæ per plures figuras concludantur: & quæ facile, quæue difficulter concludi poſſint. Cap. 26.*

SSd qm̃ ſpecies concluſionũ, quæ ſunt ex ſyllogiſmis, ſunt apud nos notæ, & in quot figuris ſit vna & eadẽ concluſio, & in quot ſpeciebus ſit iſtius figuræ, planũ nobis erit in hoc, qualis ſpẽs concluſionũ ac quęſitorũ ita ſe habuerit, vt cũ difficultate ſuper ipſa ſyllſ inueniri poſſit: & qualis ſyllogiſmorum ſpẽs ita ẽt ſe habeat, vt facile ſup ipſa inueniatur ſyllſ. qm̃ manifeſtũ, ꝙ ſpẽs, quæ
H monſtratur per ſyllſos plurium figurarum & plurium ſpecierũ, q̃ figuræ vnius & eiuſdem, ꝙ in quã eſt facilior ea, quæ oſtenditur per ſyllſos pauciores figurarum & pauciorum ſpecierũ. Monſtratũ eſt itaq;, ꝙ vlis affirmatiua non oſtenditᵉ niſi in prima figura, & hoc in vna ſpecie ipſi⁹. Et declaratum eſt ẽt, ꝙ vlis negatiua monſtratᵉ in duab⁹ figuris prima & ſecunda: in prima in vna tm̃ ſpecie, in ſecũda in binis ſpeciebus. De affirmatiua etiã particulari conſtᵉ monſtratũ fuit, ꝙ concludit in figura prima in ſpecie vna ipſi⁹, & in tertia in tribus ſpeciebus. Et conſimiliᵉ
I quoq; monſtratũ fuit, ꝙ particularis negatiua cõcludit in oĩbus figuris: in prima in ſpẽ vna, in ſecũda in binis ſpẽb⁹, & in tertia in trib⁹ ſpẽb⁹.

Difficillima ad cõſtruẽdum vlis affirmatiua, ad deſtruendum facillima. Particularis negatiua ad conſtruẽdũ facillima, ad deſtruendũ difficillima.

Quod cùm ita fuerit, vt expoſuimus; planum ꝙ difficillima ad conſtruendũ eſt vlis affirmatiua, cùm per vnicam viam cõſtruatur, ad deſtruendum vero eſt omnium facillima, cùm deſtruat per cõſtructionẽ particularis negatiuæ. particularis aũt negatiua conſtructu facillima oĩum: cũ in plurib⁹ ex ipſis cõſtruit amplius, quia conſtruit per vlem negatiuã. Et oĩno vlis deſtructu facilior q̃ cõſtructu: qm̃ deſtruit p conſtructionẽ ſui contradictorij, quod eſt particulare, & p conſtructionem ſui contrarij, quod eſt vle. Vniuerſalis aũt negatiua conſtruit in duabus figuris, & deſtruitur ẽt in duab⁹ figuris: niſi ꝙ deſtructio ipſius facilior eſt cõſtructione eiuſdẽ. & hoc, qm̃ deſtruit per conſtructionẽ particularis affirmatiuæ & vniuerſalis affirmatiuæ, quæ conſtruitur p modum vnum, & eſt concluſio per ſe. Particularia vero quæſita cõſtructu faciliora ſunt q̃ deſtructu. & hoc, qm̃ conſtruuntur ex vno modo per ſe, & monſtrant in pluribus figuris ac ſpẽbus pluribus: & ex modo conſtructionis ipſius vlis, qđ cõtinet ea. deſtruunt aũt per modũ vlis ſui cõtradictorij tm̃. & propterea ĩter ipſa difficultas eſt in deſtruendo negatiuũ particulare: qm̃ ipſum vniq; deſtruit per vle affirmatiuum: qđ ex ipſis conſtructu difficillimum eſt.

Vlis negatiua fere æqualis eſt in vtroq; deſtructu tamen facilior.

K

L

Et oĩuo cõſtructio affirmatiui difficilior eſt cõſtructione negatiui. & hoc, qm̃ particulare negatiuũ monſtrat per plures vias, q̃ ſint hæ, per quas oñdit particulare affirmatiuũ. Conſtᵉ, vle negatiuum monſtrat p plures vias q̃ ſint hæ, p quas monſtratur vle affirmatiuũ. Cùm ergo conſtructio affirmationis ſit deſtructio inuentionis, pp hunc modũ iã vere poſſumus dicere, ꝙ deſtructio eſt facilior cõſtructione. Quòd ſi accipiam⁹ vle particulareq; cõſtruenda ac deſtruenda, erit deſtructio vlis leuior conſtructione eiuſdem, particularis aũt econuerſo. Sed iam declaratũ eſt ex eo quod diximus, qualis erit ordo terminorum in ſyllis,

Oĩno conſtructio affirmatiui eſt difficilior conſtructione negatiui.

M

&ex

A & ex quot terminis, & ex quot ꝓpo
ſitionibus cõſtabit, & qſo oporteat
proportionẽ propoſitionũ inuicem
ſe habere: & quale quæſitũ in quali
monſtret figura: & quod oſtẽditur
in figuris paucioribus, & quot in fi-
guris pluribus. Iam itaq; completa
eſt pars prima iſtius tractatus.

SECTVM SECVNDVM.
De abundantia Propoſitionum, inuentioneq; Medij ſyllogiſtici.

Quo pacto inueniende ſint Propoſitiones. Cap. 1.

B QVomodo aũt abundabimus ſyll.s ipſi ſemper ad poſitũ, & per qualem viam accipiemus principia, quæ circa vnũquodq;, iam nunc dicendũ. non enim ſolum fortaſſe oportet generationẽ conſyderare ſyllogiſmorũ, verum & faciendi potentiã habere. Omniũ itaq; entiũ, hæc quidẽ talia ſunt, vt de nullo vere vlr prædicentur, vt Cleon, *ſingulare & Callias, & * quod ſm vnumC quodq;, & ſenſibile: de his autẽ alia: etenim horũ vterq; homo, & animal eſt. illa vero ipſa quidem de alĩs prædicantur, de his aũt alia prius non prædicantur. ſed alia & ipſa de alĩs, & de ipſis altera: vt homo de Callia, & de hoĩe animal. Quòd igit entium quædã de nullo apta nata ſunt dici, manifeſtũ. ferme enim ſenſibilium vnũquodq; tale eſt, vt de nullo prædicet, niſi vt ſecundum accidẽs. dicimus nanq; ali quando albũ illud Socratẽ eſſe: D & accedens Calliam. Quòd aũt & ſurſum tendentibus ſtatur ali qñ, rurſus dicemus: nũc vero ſit hoc poſitum. De his igit non eſt demonſtrare alterũ prædicatũ, niſi ſm opinionem. ſed hæc de alĩs. neq; quæ * ſm ſingula de *ſingula-
alĩs, ſed altera de illis. quæ vero ria.
intermedia ſunt, planũ q vtroq; modo cõtingũt: nanq; & ipſa de alĩs, & alia de his dicentur: & quaſi rõnes & conſyderationes ſunt maxime de his. Oportet E
itaq; ꝓpõnes circa vnũquodq; ſic excerpere: ſupponentẽ ipſum primũ, & definitiones, & quæcunq; propria rei ſunt: deinde poſt hoc, quęcũq; rem ſequunt, ac rurſus quæ res ſequit, & quęcunq; non cõtingunt ipſi ineſſe. quibus aũt ipſum nõ contingit, nõ eligendũ, eò q conuertit priuatiuum. Diuidenda aũt ſunt et conſequentiũ, quæcunq; in eo quod eſt quid, & quæcũq; propria, & quæcunq; vt accidentia ꝓdicant: & horũ qualia ex opi- F
nione, & qualia ſm veritatem. quãto enim pluribus talib⁹ abũ dauerit qui ſpiã, citius cõcluſionem aſſequet: quanto aũt verioribus, magis demonſtrabit. Verũ oportet eligere, nõ quæ aliquod ſequunt, ſed quæ totã rẽ ſequuntur: quẽadmodũ nõ quid aliquẽ hoĩem, ſed qd oẽm hoĩem ſeqt. per vltes nanq; propoſitiones ſyllogiſmus. nanq; cùm eſt indefinitum, incertum, ſi vlis, ꝓpõ eſt: cùm vero definitum, planum.

G Conſimiliter aũt eligenda,& quæ ipſum ſequit̃ tota, ob dict̃ã cauſam : ipſum vero cõſequens nõ aſſumendũ totũ ſequi. dico aũt veluti hominem oẽ animal, aut muſicã ſcientiam omnẽ : ſed tantũ ſimplr ſequi,quẽadmodũ & protẽdimus.nanq; inutile alterũ, & impoſſe : veluti omnem hominẽ eſſe oẽ aĩal, aut iuſtitiã oẽ bonũ.ſed ex quo ſequitur. in illo omni dr̃.Sed cũm ab aliquo contineaṫ ſubiect̃ũ, quod conſequẽtia oportet accipere, quæ ſe-
H quunṫ vl'e, vel nõ ſequunṫ, non eligenda in his:ſunt enim in illis accepta. quæcũq; enim animal, & hominẽ ſequuntur, & quæcunq; nõ inſunt,cõſilr. Quæ vero circa vnũquodq; propria accipiendum.ſunt enim quædam ſpeciei propria præter genus:neceſſe nãq; diuerſis ſpecieb⁹ propria quædã ineſſe.Neq; igiṫ vniuerſali eligendum, quę ſequitur quod cõtinetur:vt animali quæ ſequitur homo. neceſſe enim ſi hominem ſequiṫ animal,& hæc
I omnia ſequi. conuenientiora autem hæc hominis electiõis.Aſſumenda vero & quæ vt plurimũ ſequuntur,& quæ ſequitur. problematũ nanq; vtplurimum,& ſyll'ſ ex propoſitionibus vtplurimum,aut oĩbus,aut aliquib⁹. ſimilis nanq; vniuſcuiuſq; concluſio principĩ̃s. Amplius quæ omnia ſequuntur, nõ eligendũ. nõ enim erit ex ipſis ſyllogiſm⁹. ob quam aũt cauſam, in ſequentibus erit manifeſtum.

PARS SECVNDA. K
De inuentione Propoſitionum, Medijq; ſyllogiſtici.

Quo pacto propoſitionum copia quærenda ſit. Cap. I.

DIxit.Sed iam eſt opus,vt ſciamus qũo cadit ſyllogiſmus ſuper omni quę ſito,cuius cognitionem intendimus,& per qualem viã accipiunṫ propoſitiones cuiuſcunq; ſyllogiſmi. non enim ſolum nobis eſt opus,vt cognoſcamus quid ſyll'ſ,ſed L
etiam vt ſciamus ordines, per quos accidit,vt faciamus ſyllogiſmũ. hoc autem perficitur ex cognitione duarum ſpecierum ordinum : quarum vna eſt, vt ſciamus ordines,in quib⁹ accidit ſyllogiſmus:ſecunda vero,vt ſciamus ordines,in quibus ſunt exitus propoſitionũ ſyllogiſmi. Dicamus igitur, q̃ entiũ aliqua de nullo penitus prædicãtnr, niſi per accidẽs, & per viam non naturalem: de ipſis vero reliqua prędicanṫ:puta,indiuidua ſubſtãtialia ſenſibilia,vt Ziiad. dicimus enim q̃ Ziiad eſt homo & animal:quodq; reliqua de ipſo prędicantur.ipſum vero nõ dicit̃ de re- M
liquis, niſi per accidens. veluti cũm dicimus, q̃ hoc albũ eſt Ziiad. Alia vero ſunt, de quib⁹ aliqua prædicantur, quæq; & ipſa de aliquo dicunṫ: quẽdmodum prædicatio ſpecierum de indiuiduis, & generũ de ſpẽbus. puta,in exẽplo, prædicatio aĩalis de hoĩe', & p̃dicatio hominis de Ziiad & Amar.q̃ binæ iſtæ ſpẽs inueniantur,manifeſtum per ſe. Tertia vero ſpecies eſt eorum, quæ prædicantur de aliquo,& nihil oĩno de ipſis prædicatur,& hoc ſm viam naturalem.

Nota duos ordines inueniẽdi ſyll'ſm ad quęſitum: quoꝝ vn⁹ é ad mãm alter ad formam. Diuiſio p̃dicatorũ.

Amplius

A Amplius ſpecies iſta ꝑdicatiõis mõ
ſtrat in libro demõſtratiõis: qm̃ ibi
oñdit, ꝙ ꝑdicata oĩno deueniũt ad
ꝑdicatũ vltimũ, de quo penitus nõ
Maxĩa ps q̃ſitorũ eſt de ꝑdicatis medijs ſiue extremitates, i. genera generaliſſima & idiuidua. dr̃ ꝑdicatũ. Qđ cũ fuerit poſitũ &
planũ ẽt extiterit, ꝙ maxĩa pars in-
ueſtigationum & quæſtionum eſt
de rebus medijs inter ambas iſtas
extremitates, hoc eſt, quæ prædican
tur de aliquo, & aliquid de ipſis prę
dicat: planũ ꝙ oẽ quęſitum inuen-
tũ in hoc genere, in quo ſit & ꝑdica
tũ & ſubiectũ, ꝙ oẽ inquã q̃ſitũ ta-
le ita ſe habeat, vt & ipſum de alio
dicatur, & aliud de ipſo prędicetur.
Via ẽt ad ꝓpõnes Qđ cũ ẽt fuerit poſitũ cõſiſtr, ſequit
B vt via, ꝑ quã oĩno aſſeq̃mur diſpõ-
cõſequendas ſumit ex ꝑdicatis medijs. nes propõnũ cuiuſcunq; q̃ſiti, cõti-
neat ſub hoc genere entiũ, hoc ẽ ſit
ſub medijs, poſteaq̃ à principio di-
ſtinctũ fuerit q̃ſitũ in duos termi-
nos, ꝑdicatũ vc3 & ſubiectũ: qm̃ q̃-
ſitũ oẽ diſtinguit in iſtos duos ter-
minos. Prętereа inſpiciem⁹ ea oĩa,
Quę ſint inſpiciẽda ex pte ſubiecti & ꝑdicati i q̃ſito. q̃ inueniunt in vnoquoq; iſtorum
terminorũ, hoc eſt ea, q̃ ſequuntur
ſubiectũ quęſiti, quęq; ſequunt ꝑ-
dicatũ eiuſdem: puta, definitiones,
genera, differentias, propria & acci
dẽtia cõſequẽtia rẽ. & ad hæc ea, in
C quibus inuenitur vnuſquiſq; termi
norũ quęſiti: hoc eſt ea, ex quibus
ſequit ſubiectũ quęſiti, & ex quibus
ſequit prędicatũ eiuſdẽ. & ea ẽt cõſi
militer, q̃ negant ab vtroq; termi-
norũ duorũ iſtorũ: qm̃ iam mon-
ſtratũ fuit ꝙ negatiões cõuertunt.
Op3 aũt vt diſcernamus, qualia ex
iſtis ꝑdicatis ſunt definitiões vnius
duorũ terminorũ, aut vtrorumq;,
& qualia genera, & qualia propria,
& qualia accidẽtia cõſequentia. Et
conſiſtr opus ẽt eſt vt diſcernamus,
quale ex iſtis eſt definitio in verita
te, aut genus, aut propriũ, aut acci- D
dẽs. & quale ex iſtis eſt definitio ſm
opinionẽ celebratã, aut genus, aut
propriũ, aut accns, ſm ꝙ facit Dia-
lecticus in quacunq; arte. qm̃ quod
etit ſm veritatẽ, fiet in arte demõ-
nis: qđ aũt erit ſm opinionẽ celebra
tã, fiet in arte Dialecticę: & omni-
no quãto copioſiores erimus ſpẽrũ
propõnũ, tanto citius inueniemus
quęſitũ. Cæterũ ex conſequentibus
oportet vt accipiant vſ vt conſequen
tia vtrũq; terminorũ, hoc eſt prędi
cata de vtroq; ipſorũ: non aũt cõſe-
quẽtia appropriata, q̃ ſunt particu-
laria, hoc eſt, q̃ ꝑdicant de aliquo ip E
ſorum. puta in exẽplo, ſi fuerit q̃ſi-
tũ, an hõ ita ſit, non debemus eligere,
qđ ſequitur aliquẽ hoĩem, ſed qđ
ſequit oẽm. qm̃ non eſt ſyll⁹, niſi
ex propõnibus vſibus, quẽadmodũ
declaratũ fuit. Cõſimiliter non eſt
opus, vt accipiamus propõnes inde-
finitas, quarũ potentia eſt potentia
particularis, ſm ꝙ declaratum fuit:
neq; planũ ex diſpõne ipſarum, an
ſint particulares, an vero vſes. Eo-
dem pacto op3, vt eligamus ea, quę
conſequitur vterq; duorũ termino
rum vſia. puta in exẽplo, qđ ſm to- F
tũ ſequatur hõ, non aũt qđ ſm par- Septimẽtũ hoc ẽ determinatio ẽ addẽdũ ſubiecto ſi ꝑdicato.
tem. Oportet aũt vt ſepimentũ ſem
per coaptetur ſubiecto propõnis ac
ceptæ, non aũt prędicato. qm̃ ſi cõ-
iũgetur ꝑdicato, erit aut impoſſibi-
lis, aut inutilis ad ſyll⁹m, ſm ꝙ decla-
ratum fuit in libro præcedente. Cũ
vero fuerit vnus duorũ terminorũ
quęſiti, cuius quæris accipere con-
ſequens cõprehẽdens, nõ refert hoc
in loco, ſiue q̃ ſit ens conſequens ſuũ
per ſe, aut conſequens huius vſis cõ
prehendentis ipſum. puta in exem-
plo, ſi quęramus. v g. conſequentia
hoĩem.

Cũ q̃libẽt aliqđ cõſequẽs, nõ refert, ſiue accipiam⁹ ꝓpinquũ, ſiue remotũ: nã qđ vltimus cõprehẽdit ẽt minꝰ vlt.

G hominem, & nouerimus ꝙ animal continet hoīem, non refert hoc in loco, siue accipiamus aliquod consequens ex consequentibus hoīem, aut aliqđ cōsequēs excōsequentibus aīal: qm̄ oē id, qđ consequitur cōprehendens hominem, iam & homīnē cōsequitur. Amplius, si quæramus aliquid, qđ sequatur vnum duorum terminorum, & fuerit terminus, cuius consequentia q̄rimus, continens aliqđ subiectorū suorū, non est opus vt simus soliciti ad verificandū, ꝙ consequens istum terminum sequitur etiam subiectum suum: qm̄ planum est, ꝙ omne cō sequens aliquid, consequitur etiam comprehēsum in ipso: sed opus vt verificemus, ꝙ terminus, cuius consequens accipitur, comprehenditur in hoc subiecto. puta in exemplo, si animal sequitur hominem, & continet ipsum, sequitur etiā omne id, quod continetur ab ipso homine. atqui opus est, vt verificemus, ꝙ in hoc continetur, aut non cōtinetur hō. Et est ét opus, vt eligamus ex illis consequentijs proportionatis quæsito. si enim exiterit quæsitum possibile vt multū, accipiamus con-

I sequentia possibilia vt multū. quoniam syllogismus quęsitorum possibilium vt multum erit ex propositionibus, quæ sunt vt multum: quemadmodum syllogismus quęsitorum existentium in materia necessaria erit ex propositionibus necessarijs. Hi autem sunt duo ordines, per quos quęrimus copiam propositionis, & omnis syllogi, cuius constructionem intendimus.

Si termin⁹ cui⁹ cōsequēs q̄rim⁹, aliqd cōtinet, si op; vt q̄ram⁹ an illđ cōsequens de illo cōtēto p̄dicetur: illđ. n.

H é manifestū, ꝙ si p̄dicat' đ cōtinēte, đcō tēto ét p̄dicabitur. Necesse é eligere cōsequētia ꝑ portiōata.

Quo pacto inueniēda sint media in omni K
syllogismorum genere, construendiq; syllogismi. Cap. 2.

COnstruere igitur volenti b⁹ de aliquo toto, aspiciēdum quidem in subiecta eius, qđ construitur, de quibus ipsum dr̄: de quo autē oportet prędicari, quę cūꝙ hoc sequuntur. si nanꝙ horū aliquid idem fuerit, necesse est alterū alteri inesse. Si vero non ꝙ omni, sed ꝙ alicui, quæ sequitur vtunꝙ. si .n. horū aliqd idē, necesse alicui inesse. Cęterū cū nulli oporteat L
inesse, cui nō est opus inesse ad sequentia: qđ autē oportet non inesse, in quę non cōtingunt ipsi inesse. aut econuerso, cui quidē oportet non inesse, q̄ non cō tingunt ipsi inesse: qđ aūt non inesse, in consequentia. cū. n. hęc vtralibet eadem fuerint, nulli contingit alteri alterum inesse. fit. n. qñꝙ quidem qui ī prima figura syll's, qñꝙ aūt qui in media. Quòd si alicui non inesse, cui oportet non inesse, quæ seqtur: quod autē non inesse, quæ M
non possunt ipsi inesse. si. n. horum aliquid idem sit, necesse alicui nō inesse. Sed magis fortasse sic erit vnum qđꝙ dictorū manifestū. Sint. n. consequentia A, in quibus B, q̄ vero ipsum seqtur, in quibus C, quæ autē non cōtingunt ipsi inesse, in quibus D. Rursus ipsi E inexistentia, in quibus F, quę vero ipsum seqt, in quibus G, quę autem nō contingunt ipsi inesse, in quibus H.

Figura

Figura methodi, pro medio in ſingulis coniugationibus et vtilibus et inutilibus inueniendo, ex Antiquis excerpta.

D Si itaq; aliquid eorum quę C idem erit alicui eorum quę F, neceſſe eſt A omni E ineſſe, nanq; F omni E: A vero oĩ C: quare A oĩ E.

Bonum. C. Perfectum. Voluptas.

A. F. Opatio ſine ĩpedimẽto. E.

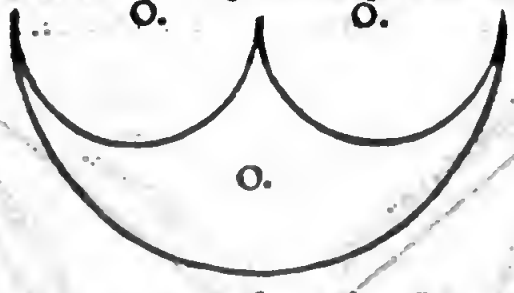

Cõiugatio concludẽs vlem affirmatiuam.

Quòd ſi C & G idẽ, neceſſe A ineſſe alicui eorũ q̃ E. nãq; A ipſi C: E aũt ſequitur oẽ G.

Bonum. Voluptas.

A. Al. E.

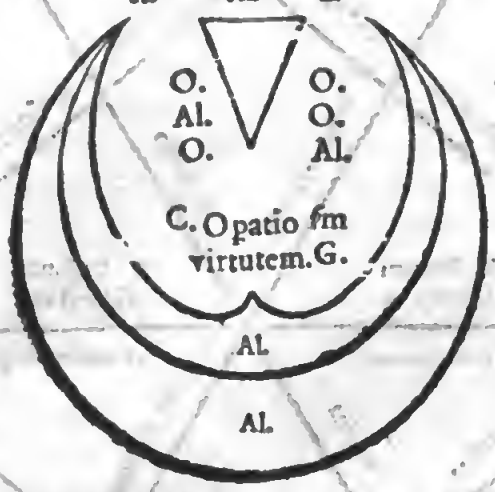

E

Cõiugationes cõcludẽtes priculare affirmatiuã in tertia figurá, q̃ reducũt ad primã, vt ſupra oſtũm eſt.

F Si vero F et D idẽ, nulli eorũ q̃ E A inerit ex p ſyllo. qm̃. n. cõuertit priuatiuũ, & F ipſi D idẽ, nulli eorũ quæ F inerit A: F aũt omni E.

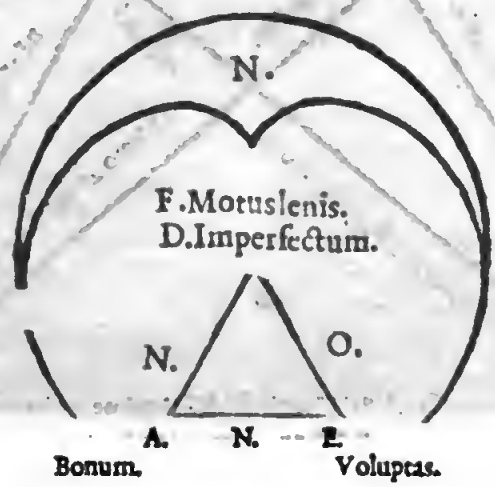

Cõiugationes cõcludẽtes vlem negatiuã, prius in ſecũda figura ex proſyllo, i prima poſtea pcõuerſionem.

Rurſus ſi B & H idem, nulli eorum quæ E inerit A. nam B omni A A: nulli vero inerit eorum in quibus E, idem nanque erat ipſi H: H autem nulli eorum quæ E inerat.

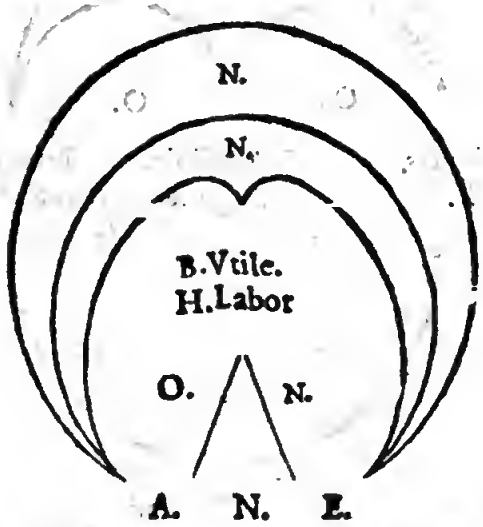

Cõiugationes aliq cõcludentes vlem negatiuam. B

Quõd ſi D & G idem, A alicui eorum quæ E non inerit. ipſi nanque G non inerit, quoniam neque ipſi D: G autem eſt ſub E: quare alicui eorum quæ E non inerit.

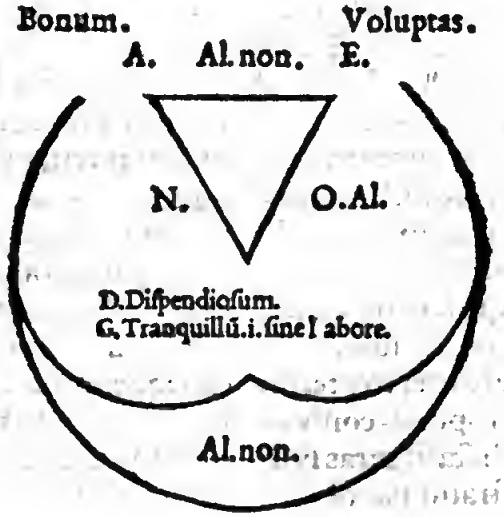

C Cõiugationes cõcludẽtes particulare affirmatiuã in tertia figura, & in pria p cõuerſionẽ.

Si vero ipſi G B idem, conuerſus fit ſyllſus. G nanq; inerit oĩ A: B enim omni A. E vero ipſi B: nam idem erat ipſi C. A autem omni quidem E nõ neceſſe ineſſe: alicui vero neceſſe: eo q; quæ ſm partem cum vniuerſali prædicatione conuertitur.

Planum

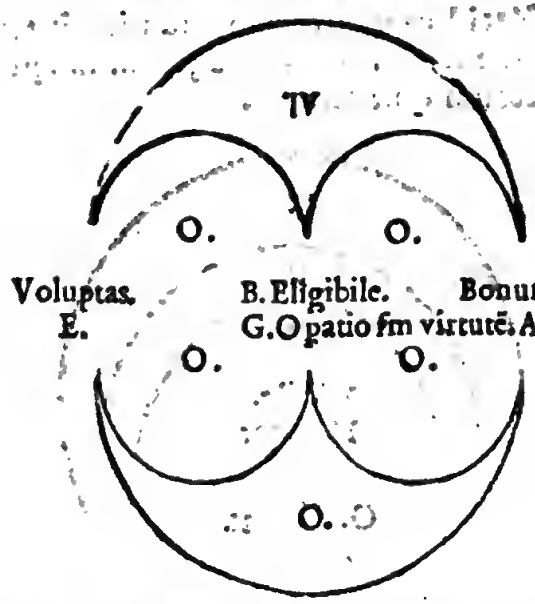

Syll cōclus dēs pticularē affirmatiuā, p cōuerſionē cocloīs.

E Planum itaq; ꝙ ad prædicta inſpiciendum vtriuſque ſecundum vnumquodq; problema. ꝙhæc.n.oēs ſyllī. Verū op; & cō ſequētiū & q̄ cōſequit vtrunq; ad prīa & vltima maxīe inſpicere. vt ipſius E magis ad K F, q̄; ad F ſolum: ipſius aūt A ad K C, q̄ ad C ſolū. Si.n. A ineſt K F, & F, et E inerit. ꝙ ſi non ſequitur ex hoc, accidit ipſum F ſequi. Conſimiliter aūt & in q̄bus ipſum ſeq̄t, conſyderandum. ſi.n. prima, & quę ſub illa ſeq̄tur. ꝙ ſi nō hæc, I ſed quæ ſub hæc, accidit.

Palā uero, et ꝙ per tres terminos ac binas propōnes conſyderatio, et p prędictas figuras ſyllī omnes. Monſtratur nanq; A ineſſe omni E, q̄ eorum quę C & F idē aliqd acceptū fuerit. hoc aūtē erit mediū: extrema uero A & E. fit itaq; prīa figura. Sed alicui, q̄ C & G ſumptum ſit, hæc aūt ultima figura: mediū enim fit G. Nulli vero q̄ D & F idē. ſic aūt & prīa figura & media. prima, ꝙ A ineſt nulli F (ſiq̄dem conuertit priuatiuū) F aūt omni E. media vero, q̄m D nulli A: E autem oī ineſt. Verum alicui non ineſſe, q̄ D & G idē fit. hoc aūt vltima figura: A nanq; nulli G inerit, E vero oī G. Planum itaq; ꝙ per prędictas figuras ſyllī omnes, & ꝙ non eligēda quęcunq; omnia ſequuntur, eo ꝙ nullus ex ipſis fit ſyllīs. cōſtruere nanq; penitus non erat ex ſequentibus. priuare autem nō contingit per id qđ oīa ſequitur: oportet.n. huic quidē ineſſe, illi vero nō ineſſe. Sed & manifeſtū, ꝙ alię cōſyderatiōes eorū, q̄ ſunt ſm electiōes, inutiles ſunt ad faciendū ſyllīſm. quēadmodū ſi conſequentia vtrunq; eadem ſunt. aut ſi q̄ ſequitur A, G

H

&

& q̃ non cõtingunt ipſi E. aut quodcunq; rurſus non accidit vtriq; ineſſe, non. n. efficitur ſyl logiſmus per hæc. Nanq; ſi cõſequẽtia eadẽ, vt B & F, fit media figura, p̃dicatiuas hñs ꝓpõnes.

A

B. F.

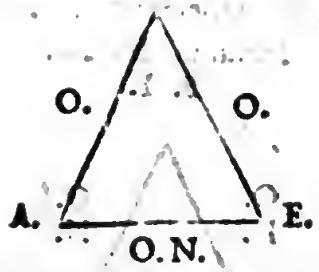

Incõſiſtẽs ex duabus affirmatiuis I ſeda figu. qa cõcludit eõtraria.

Sin autem quę ſequitur A, & quę non contingunt ipſi E, vt C & H, prima figura, priuatiuã habẽs propõnẽ, q̃ ad minus extremũ.

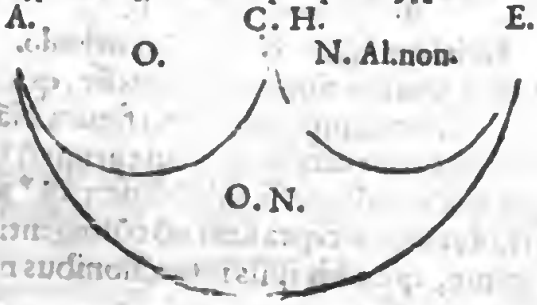

B

Incõſiſtẽs ex negatiua miore I pria figura ob eãdẽ rõnem.

Si vero quotcunq; nõ cõtingũt vtriq;, vt D et H, priuatiuę ambę ꝓpõnes, aut in pria, aut in media figura. ſic aũt nullo mõ ſyllis.

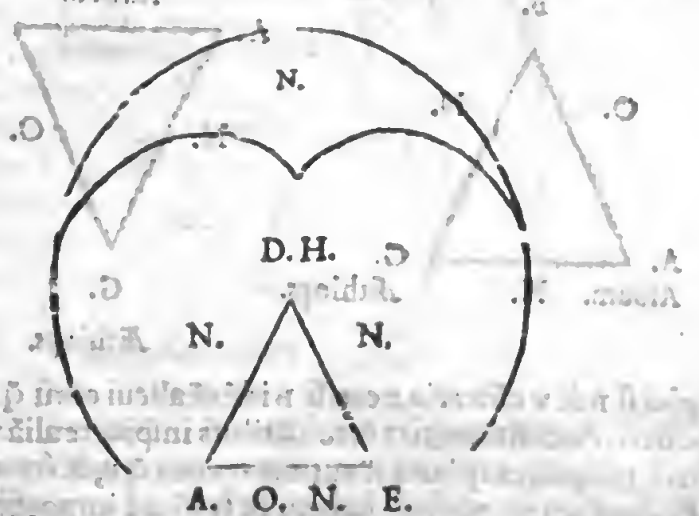

Incõſiſtentes cõiugationes ex duab⁹ negatiuis, eadẽ de eã.

C

Sed manifeſtum & qualia eadẽ accipienda, quę ſm inſpectionem, & nõ qualia diuerſa, aut cõtraria primũ quidem, qm̃ in ſpectio medij gratia: medium vero non diuerſum, ſed idem oportet accipere. poſtea & in quotcunque accidit fieri ſyllſm, eo q; fuere

accepta

D accepta contraria, aut non contingentia eidem ineſſe, in ꝓdictos oĩa reducent̃ modos. Veluti ſi B & F contraria, aut non contingũt eidem ineſſe. erit. n. his acceptis ſyllꝰus, ꝙ A cõtingit ineſſe nulli eorum quæ ſunt E. ſed non ex ipſis, verum ex prædicto mõ. nam B A quidem oĩ: E vero nulli inerit: quare neceſſe B idẽ eẽ alicui H.

Bonum. Malum.
B. F.

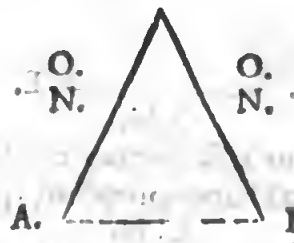

Finis hominis. N. Pulchritudo.

Cõiugatio nulla ad negatiuã vl'em concludendã: qa idẽ valet, oĩs pulchritudo mala, ac nulla bõa: vl' oĩs finis hoĩs bon⁹ ac nullus malus.

Rurſus ſi B & G non contingunt eidẽ ineſſe, ꝙ A non inerit alicui eorũ quę ſunt E. ſic etenim media erit figura. Nã B A quidẽ oĩ: G vero nulli inerit: quare neceſſe B alicui eorum q̃ H idẽ eſſe. nãꝙ non contingere B & G eidẽ ineſſe, nihil differt, q̃ꝙ * B idem eſſe alicui eorũ quę H. oĩa enim accepta ſunt nõ cõtingentia ineſſe ipſi E. Manifeſtum igitur, ꝙ ex his ipſis inſpectionibus nullus ſyllꝰus.

*Græci dicũt legẽdũ eſſe, H idẽ alicui eorũ quæ D.

Diſgregatiuum viſus. Album. Homo.

B.

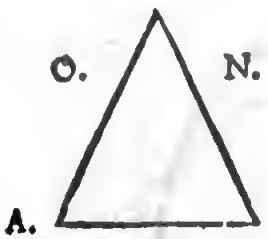

Album. N. Æthiops.

Al.non.

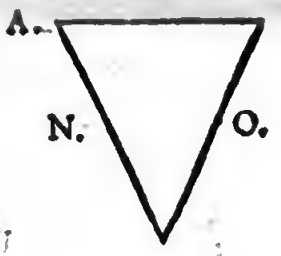

Æthiops.

F Concludit hæc cõiugatio ꝓ B & H: quia idẽ valet cõſequens ꝓdicatũ, & añs ſubiectum eó contraria, ac conſequés ꝓdicatũ, & repugnans ſubiecto idem eſſe. * De ſyllꝛis id ſpoſe.

Quòd ſi B & F cõtraria, neceſſe B idẽ eẽ alicui eorũ q̃ H, et ſyllꝛm ꝓ hęc fieri. Accidit itaq; ita ſpeculãtibus inſpicere aliã viam à neceſſaria, propterea ꝙ latet identitas eorum q̃ B, & eorum quæ H.

*Eodem autem pacto ſe habent & ſyllꝛi ad impoſſibile deducẽtes cũ oſtenſiuis. nanq; & hi fiunt ꝓ conſequentia, et q̃ conſequitur vtrunq;. et eadem inſpectio in ambobus. ꝙ. n. oſtenſiue monſtratur, & per impoſſibile eſt ratiocinari per eoſdem terminos:

& quod ꝙ impoſſibile, & oſtenſiue, vt ꝙ A nulli eorũ quę E ineſt. A Ponatur enim alicui ineſſe, qm̃ igitur B omni A: A vero alicui eorum quæ E; B alicui eorum quæ E inerit: ſed nulli inerat.

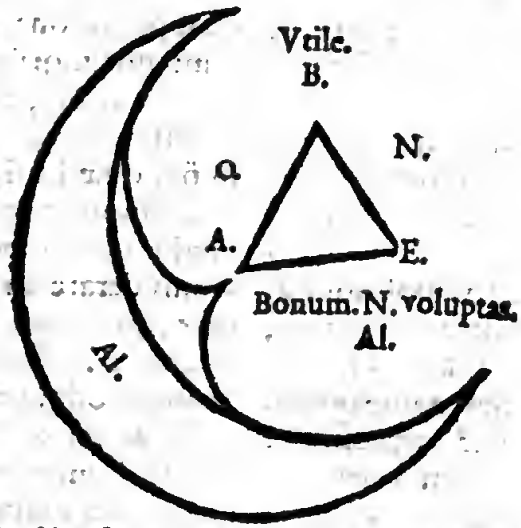

Syllſ aſtru ens vlem negatiuá ꝙ impoſe.

B

Rurſus ꝙ alicui ineſt. Si enim A nulli eorum quæ E: E vero omni O, nulli eorum quæ G inerit A. ſed omni inerat.

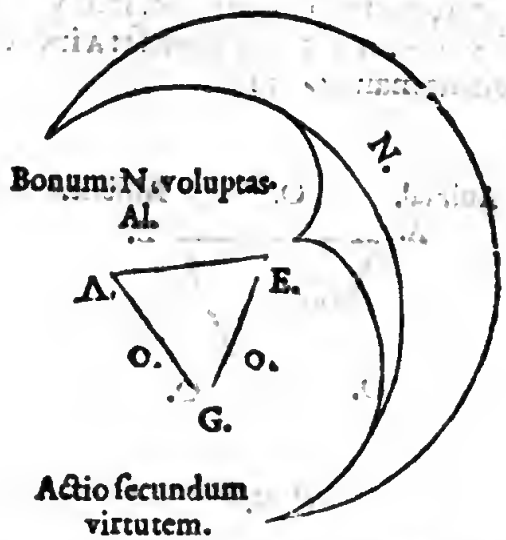

Syllſ aſtru ens pticu laré affir-- matuá ꝙ impoſe.

C

Conſimiliter autem & in alijs problematibus. ſemper.n. et in omnibus erit monſtratio per impoſsibile ex cõſequentibus, & q̃ ſeqtur vtrunqꝫ: ac ſm vnũquodqꝫ ꝓblema eadẽ conſyderatio, & oſtenſiue volenti ratiocinari & ad impoſſe ducere. ex eiſdem nanque terminis vtręqꝫ demr̃ones. Quemadmodum ſi monſtratum eſt A ineſſe nulli E, qm̃ accidit & B ineſſe alicui eorum quæ E, qđ

G impossibile: si acceptum fuerit B ineſſe E quidem nulli, A vero omni, planum itaq; q̃ A inerit nulli E. Rursus si ostẽsiue ratiocinatum fuerit A ineſſe nulli E, supponentibus ineſſe, p impoſſe monſtrabitur nulli inexistens. Cõsimiliter aũt & in alĩs. in oĩbus. n. necesse communẽ aliquẽ accipere terminũ aliũ à suppoſitis, ad quem erit falſi syllĩs. quare conuersa hac propoſitione, altera vero similiter ſe habente, ostensiuus erit syllus per eosdẽ terminos. Differt nanq; ostensiuus ab eo, qui ad impoſſibile: qm̃ in ostensiuo fm veritatem H vtræq; ponuntur propõnes, in eo aũt, qui ad impoſſibile, solũ vna. Hęc igitur magis erũt manifeſta per ſequentia, quando de impoſſibili dicemus. nunc vero tantum nobis ſit manifeſtum, q̃ ad eadem inſpiciẽdum & ostensiue volenti ratiocinari, & ad impoſſibile ducere. K

Sed in alĩs syllogiſmis, qui ex ſuppoſitione (quemadmodum quicunq; ſecundum tranſumptionem, aut ſecundum qualitatem in ſubiectis) non in ĩs, quæ à principio, ſed in tranſumptis erit conſyderatio. modus vero inſpectionis idem. Conſyderare autem, & diuidere, quot modis qui ex ſuppoſitione. Monſtratur itaque vnumquodq; problematũ ſic. L De ſyllis ex ſuppõne.

Eſt autem et alio modo nonnulla horum ratiocinari, quem admodum vniuerſalia per particularem inſpectionem ex ſuppoſitione. Si enim C & G eadem ſint: ſolis vero G accipiatur E ineſſe: A ineſſet vtiq; omni E.

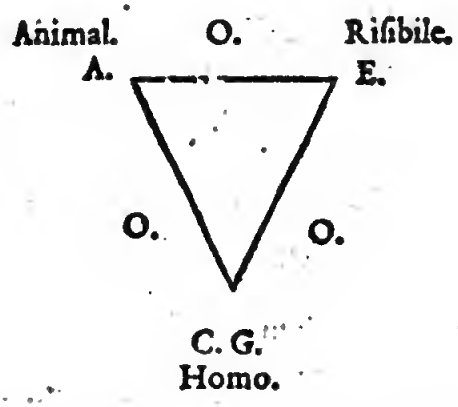

Cõiugatio hęc cõclusa dit vſem, q̃a minor hęc cõuertit̃ i termi nis.

Et rursus, si D & C eadem: E autem de ſolis G prædicaretur: quòd A inerit nulli eorum quæ E. Planum itaque, quòd & ſic inſpiciendum.

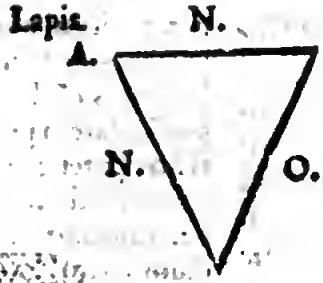

Hęc cõiugatio concludit vſq; negatiuã, pp eandẽ cãm, qua & ſuprior.

Eodẽ autem modo & in neceſſarijs & contingentibus: eadem nanq; conſyderatio, & per
B eoſdẽ terminos erit ordine eius quod eſt contingere, & eius qd̃ eſt ineſſe ſyllſ. accipiendum autem in contingentibus & quæ non inſunt, ſed poſſunt ineſſe: monſtratum.n.eſt, q̃ & per hęc fit eius quod eſt contingere ſyllogiſmus. conſimiliter autem ſe habebit & in alijs p̃dicamẽtis.

Nõ eſt alia via à p̃dicta cõficiendorum ſyllorũ.

Planum igitur ex dictis, non ſolum q̃ accidit per hanc viam fieri omnes ſyllos, ſed & q̃ per aliam impoſſibile. mõſtratum nanque eſt ſyllogiſmum omnẽ per aliquam prædictarum effi-
C ci figurarum: hæc autem non accidit per alia conſtitui, q̃ per conſequentia, & quę vnumqd̃que conſequitur: ex his.n. propoſitiones, & medij acceptio. quare neque ſyllm accidit per alia fieri. via igitur de omnibus eadem & circa philoſophiam, & circa artem qualemcunque, & diſciplinam. Oportet enim inexiſtentia, & quibus inſunt, circa vtrũq; videre, & his quã-

plurimis abundare: atq; hæc q̃ tres terminos conſyderare, deſtruentẽ quidẽ ſic, conſtruentẽ vero ſic: ſm veritatẽ quidẽ ex E
ijs, quæ ſm veritatem deſcribũtur ineſſe: ad dialecticos autem ſyllos, ex propoſitionibus ſm opinionem. Principia vero ſyllogiſmorum vlr dictum eſt, & quomodo ſe habent, & quomodo oportet ipſa venari: ne aſpiciamus ad omnia quæ dicũtur, neq; ad eadem, conſtruentes, ac deſtruentes, neq; cõſtruẽtes de omni aut aliquo, & deſtruentes ab oĩbus aut aliquibus, ſed ad pauciora et determinata. Secũdũ vero vnumqd̃q; entium F
eligere, vt de bono, aut ſcientia. priuate autem ſm vnamquanque ſunt plurimæ. Quare principia quidem, quæ ſm vnumquodq; ſunt, experimẽti eſt tradere. dico autẽ, vt aſtrologicã experientiam Aſtrologicæ ſcĩę. acceptis enim apparẽtibus ſufficienter, ita inuentæ ſunt aſtrologicæ demonſtrationes. conſimiliter aũt ſe habet & circa aliã qualemcunq; artem, ac ſcĩam.

G quare ſi acceptæ fuerint, quę inſunt circa vnũquodq; noſtrũ iam demõnes propalare. Si.n. nihil ſm hiſtoriam derelictum fuerit eorum, quæ vere inſunt rebus habebimus de omni, cuius eſt demonſtratio, hanc inuenire & demonſtrare: cuius autem non eſt naturaliter demõ, hoc facere manifeſtum. Vtr itaque quomodo opus eſt propõnes eligere, fermè dictum eſt: cùm diligentia vero peurrimus in negocio circa Dialecticam.

H

Ordines, quibus ſyllogiſmi cuiuſcunque formam inquirimus. Cap. 2.

Ordo q̃rẽdi ſyll̃m q̃tũ ad formam.

ORdines vero, quibus inquirimus ſyll̃m per ſe, hoc eſt formã ſuam, ſunt ſm q̃ dicam. & hoc, qm̃ omne quæſitum, cuius quærimus ſyll̃m, aut eſt affirmatiuũ vl̃e, aut negatiuum vl̃e, aut affirmatiuum particulare, aut negatiuũ particulare. Si igitur quęſitum extiterit vl̃e affirmatiuũ, & voluerimus ipſum concludere, oportet vt conſyderemus prędicatum ſubiecti ſui, & ſubiectum prędicati ſui: & ſi inuenerimus aliqđ ſubiectum prędicati eſſe idem cum aliquo prædicato ſubiecti, ex neceſſitate prędicatũ ipſius erit in omni ſubiecto. hoc autẽ manifeſtum ex eo, q̃ hęc poſitio eſt eadẽ cum poſitione primę figuræ, ppea q̃ vl̃is affirmatiua concluditur in hac figura. Puta, in exẽplo ſi quæſierimus an oẽs partes mundi ſint nouæ: & mundus diſponatur per compoſitũ, & compoſitum ſubijciatur nouo: & complicetur ſyll̃us hũc in modum: omnis pars mundi eſt compoſitum: & omne compoſitum nouum: omnis itaq; pars mundi eſt nouum. Quod ſi voluerimus cõcludere affirmatiuam particularem per propõnes vl̃es, fieri hoc poterit, ſi accipiamus duos terminos ſubiectos ſimul. ſi.n. inuenerimus aliquid vnũ & idem ſubiectum vtriq;, ex neceſſitate ſequtur, vt prędicatum inſit alicui ſubiecto. hoc autem manifeſtum per poſitionem tertiæ figuræ. Puta, in exemplo, ſi quæſitum noſtrum fuerit, an aliqđ motum ſit æternũ: & aliqđ inueniatur ſubiectũ ambobus iſtis terminis, vt corpus cœleſte: & complicetur ſyll̃s hunc in modum: corpus cœleſte mouetur: & corpus cœleſte eſt æternum: & concluditur, aliqđ motum eſt æternum. ſed & hoc accidit in figura prima, cũ inuenerimus vnum ex ſubiectis prędicati per ſe vnum ex prædicatis de aliquo ſubiecto quæſiti. Sin autem voluerimus concludere vl̃em negatiuam, fieri põt hoc ſm duos modos: vel vt conſyderemus conſequẽtia ſubiectum quæſiti, & id, qđ nõ poteſt ſubijci prædicato quæſiti. ſi .n. inuenerimus conſequens ſubiectum quæſiti idẽ cũ ſubiecto, quod non põt ſubijci prædicato quæſiti, concludetur nobis in prima figura q̃ prædicatum quæſiti non põt inẽſſe alicui ſubiecto quæſiti: Puta, in exemplo, ſi quęramus an anima ſit immortalis: & p ſe motũ ſit conſequens ſubiectum iſtius quæſiti: & idem hoc ſit ſubiectum: qđ nõ põt eſſe ſubiectũ prædicati iſtius quęſiti: & complicetur ita ſyll̃us, omnis anima per ſe mouetur: nullũ per ſe motum eſt mortale: & cõcluditur ex hoc q̃ omnis anima nõ eſt mortale. Modus vero ſecũdus, vt conſyderemus

Et ſubtis p̃dicato, & p̃dicatis de ſubiecto, cum

I

eadẽ fuerint, cõcludet vl̃is affirmatiua i pria figura.

K

Particularis affirmatiua cõcludit ex ſubiectis, i. antecedẽtibus ad vtrũq; terminũ q̃ſiti i tertia figura.

L

M

Vl̃is negatiua duobus modis cõcludit p primã & ſcãm figuram.

A deremus conſequentia prædicatū, & inueniamus aliquid, qđ negetur à ſubiecto. ex hoc.n.& concludetur nobis in ſecunda figura ꝙ prędicatū negatur ab oī ſubiecto. Puta in exemplo, ſi q̄ſiuerimus, an vacuū ſit vnum ex entibus naturalibus: & inuētū fuerit ens ſenſibile, qđ ſequatur entia naturalia, & negetur à vacuo: & complicetur ſyll'us hunc in modū, vacuum non eſt ſenſibile: & entia naturalia ſunt ſenſibilia: & cōcluſio, vacuum non eſt vnū ex entibus nālib⁹. Sin aūt voluerim⁹ cōcludere negatiuā particularē, fieri poterit hoc ſm tres modos: qm̄ iam monſtratum fuit, ꝙ hæc concluditur in tribus figuris. Vnus ipſorum, ſi cōſyderabimus cōſequentia ſubiectum, & quæ non poſſunt ineſſe p̄dicato, concludetur in ſecunda figura, ꝙ prędicatum non eſt in aliquo ſubiecto. Puta in exēplo, ſi q̄ſierimus, an aliqua aīa nō ſit mortalis: & inuenerimus conſequentia aliquā animam. puta habere operationes per ſe, & aliqñ non eſt operatio ſua per ſe: & complicemus ſyllogiſmum hunc in modum, aliqua anima habet operationes proprias: & nullum mortale habet operationes proprias: redit.n.ad primam figuram per cōuerſionē negatiuæ, & concludit ꝙ aliqua anima non eſt mortalis. Sed hoc ēt monſtratur in tertia figura, ſi accipiamus ſubiecta ſubiecto queſiti huius, & ea à quibus negatur prędicatū. ſi igitur inuenerimus ex iſtis aliquid, quod ſit vnū & idem, concludetur nobis in tertia figura, ꝙ prædicatum negatur ab aliquo ſubiecto. Sed hoc ēt accidit, in prima figura, ſi ex conſequētibus ſubiectum inueniatur aliquid, quod ſit idē cum eo, cui non poteſt ineſſe prædicatum. Præterquam ꝙ concluditur iſtud quæſitum ex propoſitionibus vltibus in figura tertia tantum: atqui volebamus hoc, vt acciperentur propoſitiones vniuerſales. Sed oportet, vt eligantur ex conſequentibus vtranque extremitatem & ſubiectis eiſdem, quod eſt magis vſr & magis vſe. quoniam ſi fuerit ſyll'us ex talibus propoſitionibus, erit ēt ſyll'us ex eo, quod eſt minus vſiter: quoniam in ipſis continetur. ꝙ ſi cum inuenietur ſyll's ex eo quod eſt magis vniuerſaliter, iam inueniri poterit ex eo quod eſt minus vniuerſaliter: & poteſt ēt non inueniri. Puta in exemplo, ſi inueniamus ſyllogiſmum ſuper eo, quod eſt hominem eſſe compoſitum ex cōtrarijs ex eo ꝙ habet complexionem: & ſuper hoc inueniamus ſyll'm ex eo ꝙ eſt ſenſibile: quoniam ſenſibile eſt magis appropriatum quàm habens complexionem, & continetur in ipſo: cùm igitur inuenerimus ineſſe habenti complexionem, iam inuenimus & ſenſibili: & cùm inuenerimus complexionem habēs ineſſe ſenſibili, iam inuenimus complexionem habens ineſſe homini. Cùm itaque inuenerimus contraria ineſſe homini, per mediū complexionem habens, iam & ipſa inuenimus per medium ſenſibile. ꝙ ſi non inuenerimus ſyllogiſmum ſuper hac parte, qua eſt habens cōplexionem, iam fieri poterit, vt ſuper hoc inueniatur ſyllogiſmus ex parte, qua eſt ſenſibile: & iam poteſt etiam non inueniri. Cæterum ex hoc planum eſt: ꝙ non euadet, quin hæc intentio ſit per duas pro-

Trib⁹ modis cōcludit ꝑticularis negatiua.

Eligenda ſunt ex cō ſequētib⁹ & añcedētibus, quæ ſunt magis vſia.

G poſitiões & tres terminos, ſm ꝙ declaratum fuit ex diſpoſitione ſyllogiſtica: & ꝙ non erit ſyll'us, niſi in tribus figuris, de quibus mentionẽ fecimus, & ex iſtis in concludentibus. Quod autem oportet dimittere in copia propoſitionum, cũ accipimus conſequentia & ſubiecta, eſt id, ex quo cõplicatur figura non concludens. quemadmodum non eſt opus, vt accipiamus conſequens ambas extremitates, cũ fuerit vnũ & idem, qñ ex hoc erunt binę affirmatiuæ in ſecunda figura. iam. n. monſtratum fuit, ꝙ non cõcludit.

Nota quę ſint dimittẽda i arte inueniẽdi medium.

H Conſimiliter non eſt opus, vt accipiamus quod negatur ab vtriſq;: ꝓpea ꝙ iam declaratum fuit nihil concludit ex duabus negatiuis. Eodem modo ſi fuerit ſubiectum ſubiecto quæſiti, & qđ negatur à ſubiecto quæſiti, vnum & idem, non eſt opus vt accipiamus ipſum: qñ erit minor negatiua in prima figura. ſed iam declaratum fuit ꝙ non concludit. Planum ẽt ꝙ erit vtiq; ſyll's, cùm idem poſitũ fuerit bis: hoc eſt cùm habuerit proportionẽ ad duos terminos, proportionem prędicati, aut ſubiecti: & hoc ẽ terminus me-

I dius. ſi. n. fuerit terminus medius duæ res, non erit ſyll'us: quoniam ſequitur vnam duarum extremitatum ineſſe vni, aut negari ab eo. Quod aũt nonnulli exiſtimanerũt ꝙ erit ſyll'us, cùm accepta fuerint duo ad ambas extremitates variaſcundũ contrarietates, & omnino illud, quod non poteſt complicari cũ alio: quoniam hoc reducitur ad id, cuius eſt potentia acceptionis alterius rei, quæ ſequitur vnam ipſarum, & negatur ab altera: & fortaſſe hoc non erit concludens. Puta,

Cõtra opinionẽ illorũ, q dicebãt accipiẽda eſſe duo cõtraria ad ambas extremitates, vt cõcludat negatiua.

in exẽplo, ſi aliquis monſtrare contendat, ꝙ voluptas non eſt finis hominis, eo ꝙ voluptas eſt malum, & finis hominis bonum. nãq; ex hoc concluſum fuit, ꝙ voluptas non eſt finis hominis ex eo, qđ à principio concluſit, ꝙ voluptas non eſt bonũ ex parte, qua eſt malum. cùm igitur complicitum fuerit cũ hac concluſione, ꝙ finis hominis bonum, concludemus ꝙ voluptas non eſt finis hominis. Tales igitur ſyllogiſmi ſunt ſyll'i compoſiti ex pluribus figuris, non autẽ ſyll'us quartus ſimplex. Qui vero exiſtimauit talẽ ſyllogiſmũ eſſe vnũ ſyll'm ſimplicẽ, ip K L ſe eſt ſimilis ei, qui exiſtimat ſyll'm cõpoſitũ eſſe ſyll'm ſimplicẽ. q aũt hoc arbitratur, ignorat qđ ſit ſyll's ſimplex: & q ignorat, qđ ſit ſyll'us ſimplex, ignorat ẽt ſyll'm abſolute.

Conſimiliter quoque ſe habebit ſyll's ad impoſe ſm conſyderationẽ, hoc eſt per ea, quę proportionẽ habent ad vtrunq; terminorũ. hęc aũtẽ ſunt tria, quẽadmodũ diximus: aut ea, q̃ ſubijciunt illi, aut ea, quæ prędicant de ipſo: aut ea, quę negãtur ab ipſo, vel ſm modũ ſubiecti, vel ſm modũ ꝓdicati: qñ hoc non variat in negatione, ſm ꝙ diximus.

Syll's ad impoſe p eãdẽ cõſyderationẽ poteſt cõſtrui, p quam & ſyll's categoricus.

M

Hoc autẽ manifeſtum, eo ꝙ omne quæſitũ, quod monſtratur per ſyll'm prædicatiuum, poteſt etiam monſtrari in his eiſdem terminis per ſyll'm ad impoſsibile. Conſimiliter omne quæſitum, quod oſtenditur per viam impoſsibilis, monſtrari poteſt in hiſeiſdem terminis per ſyllogiſmum prædicatiuũ. Puta, in exemplo, ſi habuerimus, ꝙ B inſit omni A: & non inſit alicui E, & voluerimus per duas iſtas propoſitiones, monſtrare, ꝙ A non in-

Oẽ q̃ſitũ, qđ ſyll'o categorico oñdit, ꝑt, & per ſyll'm ad ī poſſecõcludi: & ecõuerſo ī eiſdẽ terminis.

eſt

A eſt alicui E per viam impoſſibilis, dicemus, A non ineſt alicui E. quia ſi non inerit ergo A alicui E: ſed iã habebamus ꝙ B ineſt omni A, & concludit nobis ꝙ B ineſt alicui E: ſed iam habebamus. ꝙ B non ineſt alicui E: quod eſt impoſſe, & nõ cohæret. Quòd ſi voluerimus concludere hoc per viã prædicationis, dicemus ꝙ A non ineſt alicui E: qm̃ B non ineſt alicui E, & ineſt omni A. & eodem pacto monſtratur res in oĩbus quæſitis. & hoc, qm̃ ambo ſyllogiſmi, hoc eſt prædicatiuus & deducens ad impoſſibile, ſunt vtiq;

B per acceptionẽ conſequentium ambas extremitates, aut per ſubiecta ipſarum, aut per acceptionem alicuius, quod ponitur in ipſis. Sed differunt inter ſe, qm̃ ſyll's deducens ad impoſſibile cõplicatur ex binis propoſitionibus, quarum vna eſt propoſitio vera, & altera falſa, & cõcludit contradictorium propoſitionis ſecundæ verę. Syll'us vero prędicatiuus complicatur ex ambabus propoſitionibus veris, non autem alijs. non igitur coaptatur ſyll'us ex ipſis, niſi cognouerimus per binas ꝓpoſitiones. hoc autem erit per vias,

C quas narrauimus. Quòd ſi ita fuerit, erit ibi ſyll'us prædicatiuus. ſi vero acceperimus contradictoriũ quæſiti, & vnam ipſarum ipſi coaptauerimus, erit ſyll'us ad impoſſibile. hoc autem manifeſtius monſtrabitur, cùm declarabuntur ſpecies ſyll'orum prędicatiuorum, quę cadunt in ſyll'o ad impoſſibile, & huiuſcemodi ſyllogiſmis conditionalibus, quibus eſt opus ad hunc modum conſyderationis: qm̃ iam declaratum fuit, ꝙ non monſtratur quæſitum ſecundum naturam, niſi coniunxerimus illi ſyll'm prędica

D tiuum, qui oſtendat aut veritatem poſiti, aut veritatem coniunctiõis. Secundum itaq; modũ iſtũ conſyderationis monſtratur oē quæſitũ, ſiue fuerit in materia neceſſaria, ſiue in materia poſſi. Amplius ex hoc manifeſtum, ꝙ non dicimus, oẽm ſyll'm fieri poſſe per iſtã viam: ſed ꝙ non põt ſyll's fieri niſi per hanc viam. ꝓpea ꝙ iam monſtratũ fuit, ꝙ omnis ſyll's erit in vna trium figurarum: quodq; tres iſtæ figuræ erunt ex ijs, quę prædicant de duabus extremitatibus, aut ſubijciuntur binis extremitatibus. Quare nõ

E poteſt inueniri ſyll'us, niſi ex conſyderatione iſtorum, hoc eſt conſequentium & ſubiectorum. Quòd ſi planum fuerit omnem ſyll'm eſſe ſm conſyderationem iſtorum, manifeſtum etiã ex hoc erit, ꝙ omnis ſyllogiſmus erit in vna trium figurarum, & ex duabus propoſitionibus, ac terminis tribus. Via igitur hæc ad copiam propoſitionum ac ſyll'orum ſuper quæſitis eſt vniuerſalis omnibus artibus ac doctrinis, ſeu veræ extiterint ſeu probabiles.

F nam verarum vera inueniũtur cõſequentia ac ſubiecta: & probabilium probabilia. Quare via hęc cõfert nobis in cognitione acquirendarum propoſitionum ad oẽ quæſitum. ꝙ ſi non, fortaſſe crederemus, niſi eſſet apud nos via hæc, ꝙ deceret ad aſſequendum qdcunq; quæſitum inſpicere ad quancunq; rem ex propõnibus, & ad propoſitiones vnas eaſdem in q̃ſitis affirmatiuis, ac quęſitis negatiuis. nec ſolũ hoc, ſed ét poterimus exiſtimare. nos aſſecutum ire oẽs quæſitorum ſpẽs, hoc eſt affirmatiuũ vniuerſale,

Dria inter ſyll'm ad ipoſſe & categoricũ.

Oē q̃ſitũ, ſiue i mãnetia, ſiue poſſi p viã dictã mõſtratu.

Via prius dicta eſt vſis oibus artibus & doctrinis.

D & negatiuum vſe, & affirmatiuum particulare, ac negatiuũ particulare p vnã viã, & ex propõnibus vnis eiſdem. Atqui cũ habuerimus hãc viã, tunc erit intẽtio noſtra in quocunq; quęſito ex rebus determinatis notis paucis ſm numerũ. cũ. n. ſe cerimus hoc quæſitum, oportet vt appropriemus cuicunq; quęſito ꝓpoſitiones appropriatas generi, in quo fuerit hoc quæſitũ, proportionatas ipſi. Quemadmodũ ſi fuerit quæſitum operatiuũ, eligendę erũt propõnes proportionatæ rebus voluntarijs. Quòd ſi extiterit ſcĩale accipiemus res proportionatas rebus

H ſpeculatiuis appropriatis huic generi, de quo ſpecnlat' ars hæc ſpeculatiua. & ꝓpea opus eſt in cognitione propõnũ primarũ in oĩbus generibus, hoc eſt appropriatarum, vt ſint proportionatę cõcluſioni. Puta, in exemplo, ſi opus fuerit cognoſcere ſtellas, hoc é ſcĩam Aſtrologię, op3 priuscognoſcere ſtatũ motuũ ſtellarũ. & ꝓpea ex eo, ꝙ nouimus per intellectionẽ & inſpectionẽ motus ſtellarũ erraticarũ, poterimus in-

I uenire demõnes ſuper cognitione ſuorũ orbiũ. conſimiliter in oĩ arte atq; oĩ ſcĩa, cuius ĩtellectio eſt neceſſaria. Si. n. adepti fuerimus cognitionẽ oĩum primorũ, & propõnum, quę inueniunt in hoc genere, tunc facile poterimus inuenire demõnes ſuper oĩbus rebus q̃ſitis in hoc genere, & cognoſcemus ĉt de quo afferri põt demõ in hoc genere, & de quo nõ põt. Sed iam diximus vſr, quomodo oporteat acquirere ſyllos ac propoſitiones. Sermo autem expoſitiuus & appropriatus vnicuique quæſitorum generi dicetur in libro Dialecticæ.

Procedẽti bꝰ hac via in q̃cunq; q̃ſito, ſumẽdę ſunt propõnes cuicunq; q̃ũi appropriatę ſecundũ diuerſitatẽ ipſorũ q̃ſitorum.

De Diuiſione, & eius ſyllogiſmo. Cap. 3. K

QVòd aũt diuiſio per genera, parua quędam particula eſt dictæ methodi, facile eſt cõſpicere. eſt. n. diuiſio velut imbecillis ſyllus. qđ. n. oportet monſtrare, petitur: ratiocinamur autẽ ſemper aliquid ſuperiorum. Primũ vero ipſum hoc latuerat oẽs vtentes ipſa, & perſuadere conabantur, ꝙ eſſet impoſſibile de ſubſtantia demõnẽ fieri, & eo qđ eſt quid. quare neq; ꝙ cõtingit *al. quid.

L ratiocinari diuidentes intellexere, neq; ꝙ ſic contingebat, quẽadmodũ diximus. In demõnibus itaq;, qñ opus ſit aliquid ratiocinari ineſſe, oportet mediũ, ꝓ qđ ſit ſyllus, & minus ſemper eſſe, & non vltius prima extremitatum. diuiſio aũt contrariũ vult: ipſum nanq; vſe accipit medium. Sit. n. animal, in quo A: mortale, in quo B: & immortale, in quo C: hõ autem, cuius rõnem oportet accipere, in quo D. oẽ igitur animal accipit aut

M mortale aut immortale. hoc autem eſt, quodcunq; ſit A, omne eſſe aut B, aut C. rurſus hominẽ ſemper diuidens, ponit animal eſſe: quare de D accipit A ineſſe. ſyllus itaque eſt, ꝙ D aut B, aut C omne eſt: quare hominẽ aut mortalem, aut immortalem neceſſarium eſſe: animal mortale autem nõ neceſſarium eſſe, ſed petitur. hoc autem eſt, quod oportebat ratiocinari.

Rurſus

A

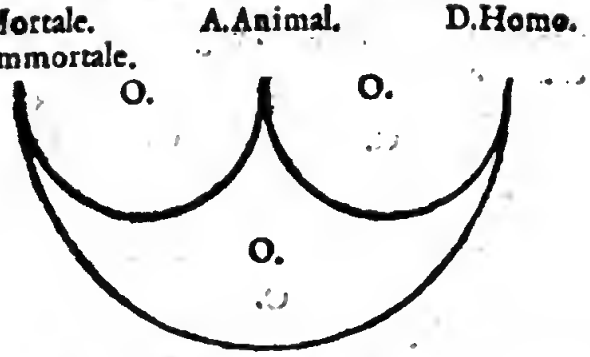

D

Syllſ dnuſ ſiuus.

Rurſus ponens A quidem animal mortale, in quo autem B pedes habens, in quo vero C ſine pedibus, hominem autem D, conſimiliter accipit aut in B eſſe, aut in C. omne enim aīal mortale aut cum pedibus, aut ſine pedibus eſt: A vero de D, hominem nanque animal mortale eſſe accepit: quare cum pedibus aut ſine pedibus E animal neceſſe eſt hominem eſſe: cum pedibus autem nō neceſſe, B ſed accipit, ſed hoc erat, quod oportebat iterum monſtrare.

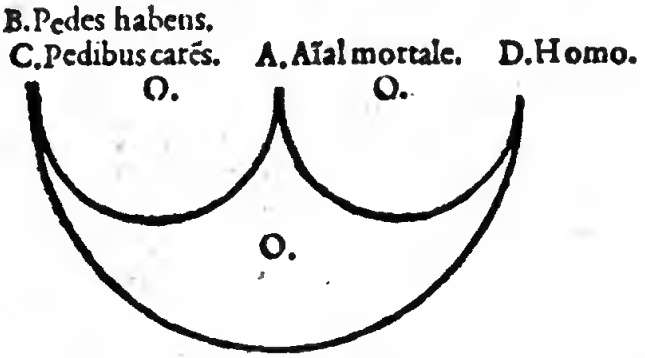

Syllſ vt ſu pra.

C Hoc igitur modo ſemper diuidentibus accidit quidē ipſis vſe medium accipere: de quo autē oportebat monſtrare & dīras extrema: ad finē aūt, quod hoc eſt hō, vel quodcunq; ſit quæſitū, nihil dicunt planum, vt neceſſarium ſit. etenim aliā viā faciunt omnem, neq; cōtingentes abundantias exiſtimantes. Manifeſtū āt, q; neq; deſtruere licet hac methodo, neq; de accidēte aut proprio ratiocinari, neq; de genere, neq; in quibus ignoratur, vtrū ſic, aut ſic ſe habet. Vt an ne diameter incōmēſurabilis? ſi enim acceperit, q; oīs longitudo aut commenſurabilis aut incōmenſurabilis: diameter aūt eſt longitudo: ratiocinatum eſt, q; incōmenſurabilis aut cōmenſurabilis eſt diameter. ſi aūt ſumet, qđ incōmenſurabilis, quod oportebat ratiocinari acceptū eſt. nō ē igit monſtrare. via. n. hęc: p hāc aūt nō eſt monſtrare. incōmenſurabile, aut commenſurabile in quo A, longitudo B, diameter C.

F

Cōmen-

G

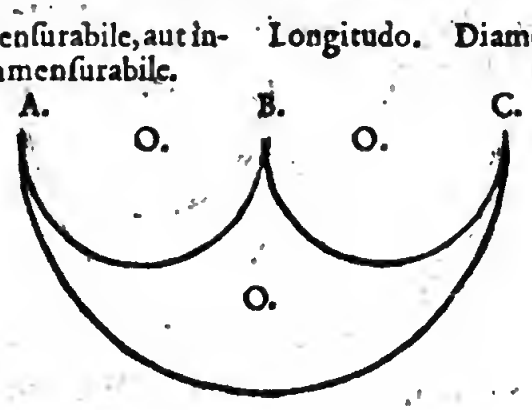

R

Sylls deſtructiuꝰ, quãꝙ ſit affirmatiuus: qa poſito vno oppoſitorũ, deſtruit reliquum. nã ficri nõ poteſt ſyllus diuiſiuus priuatiuꝰ; ait Alex.

H Planum igitur, ꝙ neq; ad omnem conſyderationem cõuenit inquiſitionis modus, neque in quibus maxime videtur dicere, in his eſt vtilis. Ex quibus igit demonſtrationes fiunt, & qũo, & ad qualia inſpiciendum ſm vnumquodq; problema, manifeſtum ex dictis.

De Diuiſione, & eius ſyllogiſmo.
Cap. 3.

Via diuiſiua, qua ꝓceſſit Plato, parua pars eſt dictæ ſpeculationis.

I DIxit. Via autem diuiſionis eſt parua pars iſtius modi ſpeculationis: quoniam ipſa conſyderat copiam propoſitionum, quæ ſunt ex differentijs conſequentibus. Cauſa autem, quare eſt pars parua, eſt, quoniam diuiſio eſt velut infirmus ſyllogiſmus, & non ſyllogiſmus verus. quicunq; enim ratiocinatur per viã diuiſionis, ponit id, ſuper quo oportebat afferre demonſtrationem per ſyllogiſmum, & ſemper ponit aliquid, quod exit propoſitiones, & nõ comprehenditur in ipſis: & hoc per variationem eius, ſuper quo eſt intentio in ſyllogiſmo.

Error Antiquorum duplex.

Dixit. Antiqui autem exiſtimarunt de via diuiſionis, quòd eſt ſyllogiſmus: quoniã per ipſam cognoſcimus definitiones rerũ. Sed error ipſorum de via demõſtrationis fuit duplex. vnus, quia exiſtimauerunt, quòd definitio oſtenditꝰ per demonſtrationem: alter quoniam arbitrati ſunt viã diuiſionis eſſe ſyllogiſmũ. quapropter ignorarunt quod poſſit ſciri per demonſtrationem, & qđ non poſſit ſciri. quod enim oſtenditur per ſyllogiſmum, monſtratur vtiq; per ſyllogiſmos, de quibꝰ mentionem fecimus. Quòd igitur diuiſio non ſit vere ſyllogiſmus, planũ: eo quòd terminus medius in ſyllogiſmo ſemper eſt particularior priori extremo, & prius extremũ, quod eſt prædicatum quæſiti comprehendit amplius quàm ipſum. in diuiſione autem res econuerſo ſe habet, hoc eſt, quòd terminus medius eſt vniuerſalior maiore extremitate, quæ eſt prædicatum quæſiti. Puta, in exemplo ſi ignorauerimus an homo ſit mortalis, vel immortalis: & cognouerimus binas propoſitiones: quarum vna eſt, quòd homo eſt animal, & altera, quòd animal aut ẽ mortale, aut immortale: cùm iraq; monſtrare voluerimus vnam iſtarum duarum propoſitionum, quòd

L

Quod diuiſio non ſit ſyllogiſmus.

M

A quòd homo aũt eſt animal mortale, aut immortale, hoc eſt vnum ex binis iſtis oppoſitis, vt ex hoc perficiamus definitionem: & eſt, quòd eſt animal mortale aut non mortale. & complicemus orationẽ hunc in modum, homo eſt animal, & animal aut mortale aut immortale: ſequitur autem ex binis iſtis propoſitionibus, quòd homo aut eſt mortale, aut immortale, non autem quòd ſit vnum iſtorum perfecte, quod erat quæſitum: niſi fortaſſe extiterit per ſe manifeſtum, aut notum per aliquem ſyllogiſmũ
B ex ſupra relatis. Medius igitur terminus in hoc ſyllogiſmo, qui eſt animal, eſt communior quæſito: quod eſt mortale aut immortale. Conſimiliter ſi fuerit notum apud nos, quòd homo eſt animal mortale: & quòd mortale aut eſt bipes aut multipes: & voluerimus monſtrare, vtrum iſtorum fuerit homo, non inuenietur aliquo modo vtilitas hęc in via diuiſionis. Quare diuiſio non eſt ſyllogiſmus aliquo pacto, non in quæſito ſimpliciter, vt ſi res ſit, aut non ſit, neque in quæſito rei coaptatæ, quemadmodum
C ſi quæſitum fuerit, an res ſit accidens, vel genus, vel proprium, vel definitio: attamen eſt vtilis in ſyllogiſmo. Sed iam dictum fuit, per quid poſſidebimus ſyllogiſmos, & quomodo ipſos poſſidebimus, & ſuper qua re opus eſt cõſyderare in omni ſpecie quæſitorum.

SECTVM TERTIVM.

De Syllogiſmorum reſolutione.

D

Quo pacto ſyllogiſticæ omnes rationes in aliquam prædictarum figurarum ſint reducendæ. Cap. 1.

QVomodo aũt reducemus ſyllõs in prædictas figuras, eẽt vtiq; poſt hæc dicendũ. reliquum enim iſtud adhuc ex cõſyderatione. Si enim ſyllogiſmorum generationẽ ſpecularemur: & inueniendi poteſtatem habe
E remus: amplius aũt factos reſolueremus in p̃dictas figuras, finẽ habere poſſet, quod à principio propoſitũ. Accidet autẽ ſimul et prius dicta cõfirmari, & planiora eſſe, q̃ ita ſe habẽt, per ea, quę nunc dicent. oportet enim verũ oẽ ipſum ſibi ipſi cõfeſſum vndecunq; eſſe. Primũ igit̃ tentare oportet duas è ſyll̃o propoſitiones excerpere. facilius nanq; maiora, quam minora diuidere: maiora aũt ſunt cõpoſita, quam ex quibus. Poſtea conſyderare,
F vtra in toto, & vtra in parte. & ſi nõ ſint ambæ acceptæ, ipſum ponẽtem alterã. plerunq; nanq; vl̃em proponẽtes, qđ eſt in hac, non accipiũt, neque ſcribentes, neq; interrogãtes. aut has quidẽ proponũt: per quas vero hæ cõcluduntur, prætermittunt: alia autem fruſtra interrogant.

I

De deceptione penes neceſſariã, ſed nõ ſyllogiſticã cõſecutionẽ

Conſyderãdum itaq;, ſi quid ſuperfluum acceptum eſt, & qđ ex neceſſarijs p̃termiſſum fuit: & hoc

G & hoc quidē ponendū, illud vero auferendū, quouſq; ad duas propōnes quiſpiam deuenerit. abſq; enim his non eſt reducere ſic interrogatas rōnes. Quarundam igit facile defectū conſpicere: quædā aūt latēt, & videntur ratiocinari, eo q; neceſſariū aliquid accidit ex poſitis. Veluti ſi K acceptū fuerit, nō ſubſtātia ſublata, nō auferri ſubſtantiā: ſublatis aūt, ex quibus eſt, & quod ex his, corrū pi. his enī poſitis neceſſariū eſt ſubſtātiæ partē ſubſtantiā eſſe: non tñ per accepta rōcinatū eſt, ſed deſunt propōnes.

Rō dicta tandē ad hūc reducit ſyllm, multis interiectis, mutatiſq; ppōnib⁹.

H L

Rurſus ſi homine exiſtente, neceſſe aīal eſſe: & animal ſubſtantiam: hoīe exiſtente, neceſſe ſubſtantiā eſſe. verum nondum ratiocinatum eſt. non enim ſe habent propoſitiones, vt diximus.

Et hæc ſupradicta rō reducit ad hūc ſyllogiſmū, vel ſiſem.

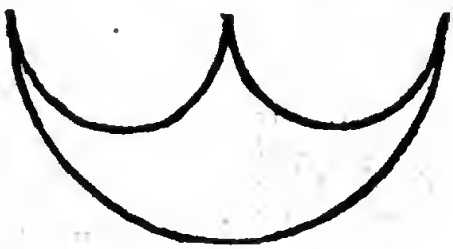

M

I

In plus eſt neceſſariū q̄ ſyll̄s.

Decipimur aūt in talibus, eo q; ex poſitis neceſſariū aliquid accidit, qm̄ & ſyll̄s neceſſarium eſt: in plus aūt neceſſariū, q; ſyllogiſmus. ſyll̄s enim omnis neceſſariū, neceſſariū vero non oē ſyll̄s. Quare non ſi quid accidit poſitis quibuſdam, tentandum ſtatim reducere: ſed primo accipiendæ duæ ppōnes, deinde ſic diuidendū in terminos. medius aūt ponendus terminus, qui in vtriſq; ppōnibus dicit. neceſſe enim medium eſſe in vtriſq; in oībus figuris. Si itaq; prædicet, ac ſubīciatur mediū: aut ipſum quidē

quidem prædicetur, aliud autē ab illo negeť: prima erit figura. cp ſi & prædiceť, & negetur ab aliquo, media. ſin aūt alia de illo prædicenť: aut hoc negeť, illud prædiceť, vltima. Conſiſt & ſi non vſt ſint propoſitiones: eadē nāq; medñ determinatio. Planū itaq;, qm̄ in qua rōne non diciť idem plerunq;, cp non fit ſyllſ: nō enim acceptū fuit medium. Qm̄ aūt habemus quale proble matum in vnaquaq; concludiť figura, & in qua vſe, & in quali quod in parte: manifeſtū, cp nō in omnes figuras perſpiciendū, ſed in propriam cuiusq; proble matis. quæcunq; vero in plu ribus concluduntur, medñ poſi tione cognoſcemus figuram.

B

De decep tione iux ta ſimilitudi nē poſitio nis termi norum.

Plerunq; igitur decipi accidit circa ſyllos propter neceſſariū, quēadmodum dictū eſt prius. aliquando aūt iuxta ſimilitudi- D nem poſitiōis terminorū, quod non oportet latere nos. Veluti ſi A de B diciť, & B de C. videri enī poſſet ita ſe habētibus terminis eſſe ſyllſ: non fit aūt neq; neceſ- ſariū quippiā, neq; ſyllogiſmus. Sit nāq; in quo A ſemper eſſe, in quo B ītelligibilis Ariſtomenes, in quo C Ariſtomenes. verum itaq; A ipſi B ineſſe, ſemper enim eſt ītelligibilis Ariſtomenes: ſed & B ipſi C, Ariſtomenes nanq; ē intelligibilis Ariſtomenes: A ve ro ipſi C non ineſt, corruptibilis E enim eſt Ariſtomenes. Nam nō efficiebatur ſyllſ ita ſe habenti- bus terminis, ſed oportebat vſt A B propoſitionē acceptā fuiſſe. hoc aūt falſum, exiſtimare oēm intelligibilem Ariſtomenē ſem per eſſe, cum ſit corruptibilis Ariſtomenes.

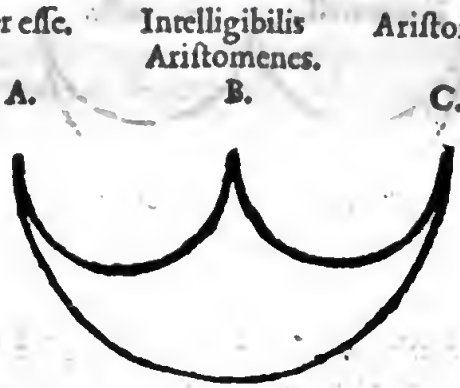

C

Syllus hic nō cōclu- dit, ob de- fectū ppō nis vſt.

Rurſus ſit in quo C Miccalus, in quo B muſicꝰ Miccalus, in quo A corrūpi cras. verum igitur B prædicari de C, nam Miccalus eſt muſicus Miccalus: ſed & A de B, corrumpi enim poſſet cras muſi- cus Miccalus: A vero de C falſum. Hoc igitur idē eſt ei quod prius. non enim verum vſt, Miccalus muſicus, cp corrumpitur cras. hoc autem non ſumpto, non erat ſyllogiſmus.

Corrūpi

G

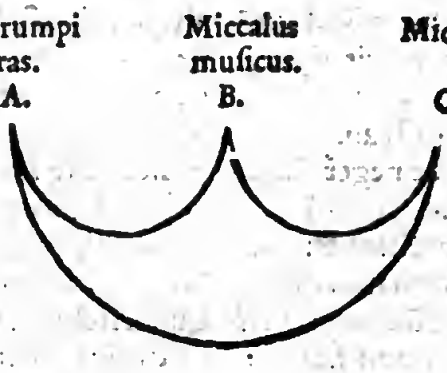

Et hic non concludit eadem de causa.

Hæc itaq; deceptio fit eo, quod penè. tanquam enim nihil differat dicere, hoc huic ineſſe, aut hoc huic omni ineſſe, concedimus.

H

Fallacia, eũ termini diuerſimode in ꝓpõnibus aſſumũt.

Cæterum plerunq; mentiri accidet iuxta id quod non bene exponuntur termini, qui ſunt ſecundum propoſitionẽ. Vt ſi A ſit ſanitas, in quo B morbus, in quo vero C homo. verum enim dicere, ꝙ A nulli B contingit ineſſe, nulli nanq; morbo ſanitas ineſt: & rurſus, ꝙ B omni C ineſt, omnis enim homo ſuſceptiuus eſt morbi: videri poſſet accidere nulli homini contingere ſanitatem ineſſe.

I

Hæc obiurgatio non concludit. ná terminis aſſumptis in abſtracto, minor eſt falſa: in concreto ỹo, maior: ſi diuerſimode, error é in terminor expõne, & ſyllogiſmus eſt in quatuor terminis.

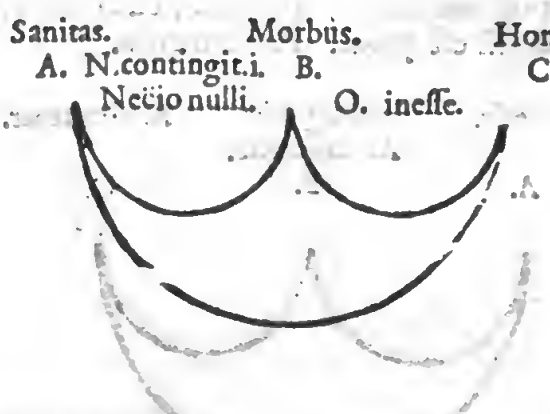

Huius autem cauſa, non bene expoſitos fuiſſe terminos ſecundum dictionem. quoniam ſi tranſumantur, qui ſunt ſecundum habitudines, non erit ſyllogiſmus. vt pro ſanitate ſi poſitum fuerit ſanum, pro morbo autem morbidum. non enim verum, ꝙ non contingit morbido ſanum ineſſe. hoc autem non accepto, non fit ſyllogiſmus, niſi eius quod eſt contingere. hoc vero nõ impoſſibile: contingit enim nulli homini ineſſe ſanitatem.

I

Sanum.

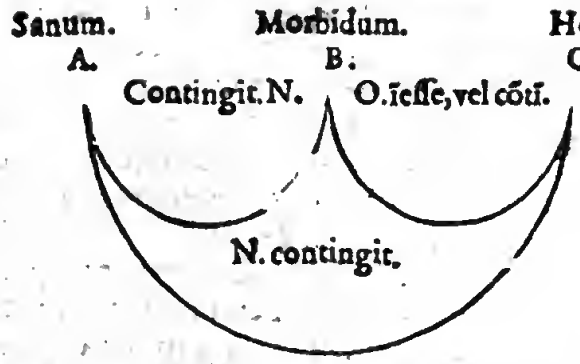

A

Hæc cõiugatio concludit, qa termini oés sunt in cõcreto.

Rursus in media figura consimiliter erit falsum. sanitatẽ nanq; morbo nulli: homini vero omni contingit inesse: quare nulli homini ægritudinem.

B

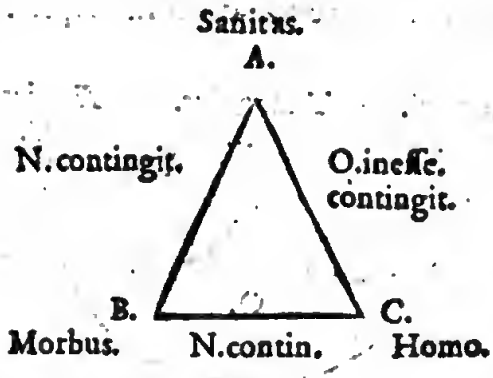

Hæc cõiugatio idẽ pbat, qđ & prima.

In tertia aũt figura secundum contingere accidit falsum. nanq; & sanitatem & morbum, & scientiam & ignorãtiam; & omnino contraria eidem contingit inesse: sibi autem inuicem impossibile. hoc autem dissonum à prædictis. quando enim eidem contingerent plura inesse, contingebant & sibi inuicem.

C

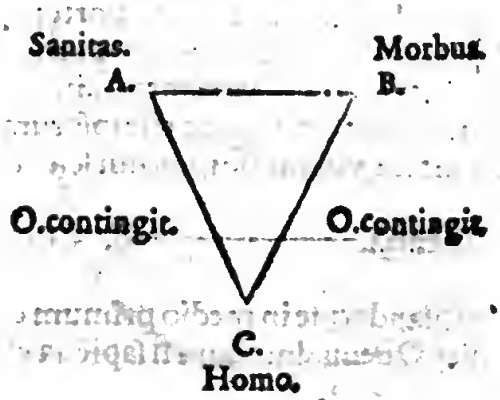

In abstracto é falsa, in concreto vera.

D Planũ igitur, quòd in omnibus his deceptio fit iuxta terminorũ expoſitionẽ. ſi enim tranſumpti fuerint, qui ſunt ſecundum habitudines, nullum efficitur falſum. Manifeſtũ igitur, ꝙ ſecundum tales propoſitiones, ſemper quod ſecundũ habitudinem pro habitudine tranſumendum, & ponendum terminum.

Nõ ſemp terminos noíe, ſed interdum oríone exponendos eſſe.

Non oportet aũt ſemper quæ rere, vt terminos nomine exponamus. plerunq; enim erunt orationes, quibus nõ eſt poſitũ

E nomẽ, quapropter difficile ẽ reperire tales ſyllogiſmos. Aliquã G do autem & decipi accidet ob talem inquiſitionem, vt ꝙ immediatorum eſt ſyllogiſmus. Sit A duo recti, ĩ quo B triangulus, in quo C æquicrus. ipſi itaq; C ineſt A per B: ipſi vero B nõ amplius per aliud, per ſe nãq; triangulus habet duos rectos: quare nõ erit medium ipſius A B, cùm ſit indemonſtrabile. manifeſtũ enim ꝙ medium nõ ita ſemper accipiendum, vt hoc aliquid, verum aliquãdo & orationem: quod accidit & in eo quod diximus.

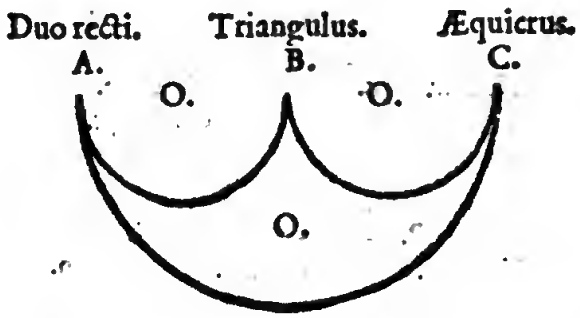

Hæc eõiugatio ĩ maiori termino oratione vtitur.

Nõ ſemp in recto aſſumendos eſſe terminos.

Quòd autem inſit primum medio, & hoc extremo, nõ oportet accipere tanquam quæ ſemper de ſe inuicem prædicentur: aut ſimiliter primum de medio, & hoc de vltimo (& in eo autem quod

F eſt non ineſſe, conſimiliter) ſed quot modis eſſe dicitur, & verum dicere ipſum hoc tot modis exiſtimare oportet ſignificare & ineſſe, & non ineſſe. veluti quod contrariorum eſt vna ſcientia. Sit enim A vnam eſſe ſcientiam, cõtraria inter ſe in quo B. A itaq; ipſi B ineſt, non tanquam contraria vnam eſſe ipſorum ſcientiam: ſed ꝙ verum de ipſis dicere, vnam eſſe ipſorum ſcientiam.

Et his terminis, ſic ꝓpõ hñs, pdicatum obliquũ.

A. Vna ſcientia. ——— B. Contraria.

Accidit autem quandoque in medio primum dici, medium vero in tertio non dici. Quemadmodum ſi ſapiẽtia eſt ſcientia: boni autem eſt ſapientia: ſcientia.

A

Hæc cõiugatio minoré hét i obliquo.

Qñq; vero mediũ in tertio dr̃,primum aũt in medio non dicit̃. Quẽadmodum,ſi oĩs qualis eſt ſcĩa,vel cõtrarĩj:bonum aũt & cõtrarium,& quale:concluſio,q; boni eſt ſcientia. non eſt autem bonum ſcientia,neq; quale,neq; contrarium,ſed bonum hæc.

B

Hæc cõiugatio maioré hét in obliquo.

Eſt autem qñ neq; primũ de medio,neq; hoc de tertio:cũm primum de tertio aliqñ dicatur,aliqñ non dicatur. Veluti,ſi cuius eſt ſcĩa huius eſt genus:boni aũt eſt ſcientia:cõcluſio,q; boni ẽ gen⁹. prædicatur;aũt nullũ de nullo.Si vero cuius eſt ſcĩa, gen⁹ eſt hoc: boni aũt eſt ſcientia: concluſio, q; bonum eſt genus. de extremo igitur prædicatur primum,de ſe inuicem aũt non dicuntur.

C

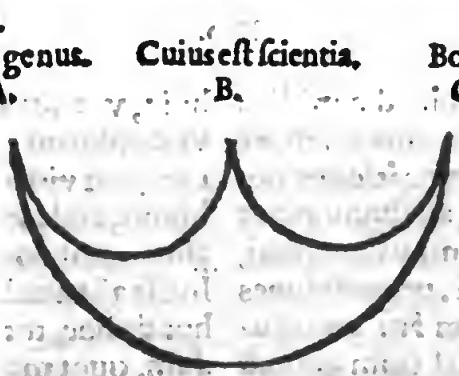

Harũ coniugationũ vna habet oĩa in obliquo:altera propõnes tantum.

D Eodem itaq; modo & in nõ ineſſe accipiendũ: nõn enim ſemp̃ ſignificat non ineſſe hoc huic, nõn eſſe hoc hoc: ſed aliqñ non eſſe hoc huius, aut hoc huic. Quẽadmodũ, q̃ non eſt motionis motio, vel generationis generatio: voluptatis aũt eſt: non igiť voluptas generatio. Aut rurſus, q̃ ipſius riſus nõ eſt ſignũ: ſed ſigni non eſt ſignũ: quare riſus non eſt ſignum. Conſiſt & in alijs, in quotcunq; tollitur problema, eo q̃ ad ipſum quodammodo dicitur genus.

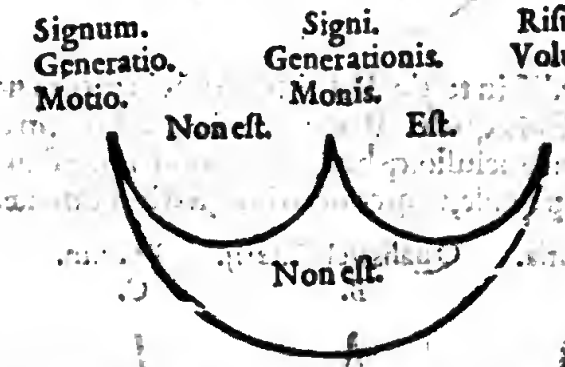

E Hæ coniugationes cõcludunt negatiue ex ,ppõnibus ſ obliquo.

Rurſus, q̃ tempora non ſunt tempus opportunum. Deo enim ſunt tempora: nõ autem eſt tempus opportunum: eo q̃ nihil Deo vtile. terminos nãq; ponendum, tempora, & tempus opportunũ, & Deum: propoſitionem vero accipiendum ſm nominis caſum.

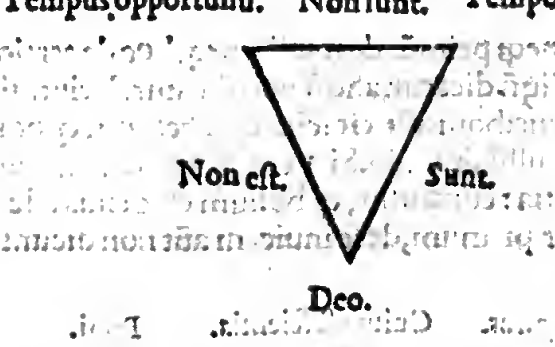

Hæc cõiugatio concludit ſ tertia figura ex ,ppõnibus ſ obliquo.

F

Simpliciter enim dicim⁹ hoc de omnib⁹, q̃ terminos ſemper ponendum ſm vocationes nominũ, vt homo, aut bonum, aut contraria: nõ hominis, aut boni, aut contrariorũ. propoſitiones aũt accipiendum ſm vniuſcuiuſq; caſus, vel enim quomã huic, vt æquale: aut qm̃ huius, vt duplũ: aut qm̃ hoc, vt verberans, aut videns: vel qm̃ hic, vt homo, aſal: vel ſi aliquo modo aliter cadit nomẽ ſm propõnẽ. Ineſſe aũt hoc huic, & verificari hoc de hoc, tot modis accipiendum, quot modis prædicamẽta diſtincta

*alis, declinationes.

diſtincta ſunt. & hæc, aut quo, aut ſimplr. amplius ſimplicia, aut cõplicita. Conſiſt aũt & nõ inheſſe. Verum conſyderandum hæc, ac diſtinguendum melius.

Præcepta circa reduplicatiuã particulã.

Reduplicatum autem in propoſitionibus ad primum extremum ponendum, nõ ad mediũ. Dico autem, quoniam ſi fieret ſyllogiſmus, q̃ iuſtitiæ eſt ſcientia, quoniam bonum, hoc, quod eſt, quoniam bonũ, vel inquantum bonum, ad primum ponendum. Sit enim A ſcientia, quoniam bonum: in quo B bonum: in quo C iuſtitia. A itaq; verũ de B prædicare, boni enim eſt ſcientia, quoniam bonum: ſed & B de C, iuſtitia enim quod bonum: ita igitur fit reſolutio.

A

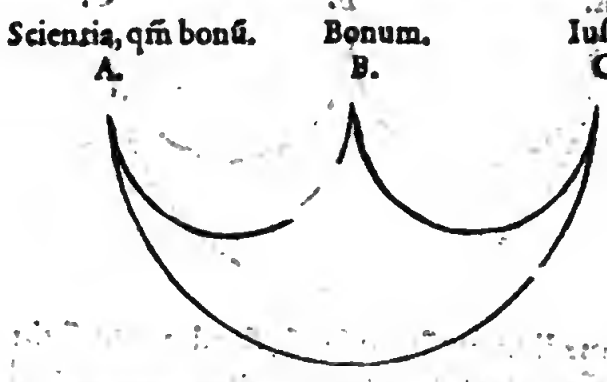

B

Hic ẽ ſyllo cõcludẽs q̃ terminus reduplicatiuus poſitus eſt ad maiorẽ extremitatem.

Si vero ad B poſitum fuiſſet hoc, quod eſt, qm̃ bonum, nõ erit. A nanq; de B verum erit: B autem de C non verum. bonum enim, qm̃ bonum, prædicare de iuſtitia falſum, & non intelligibile.

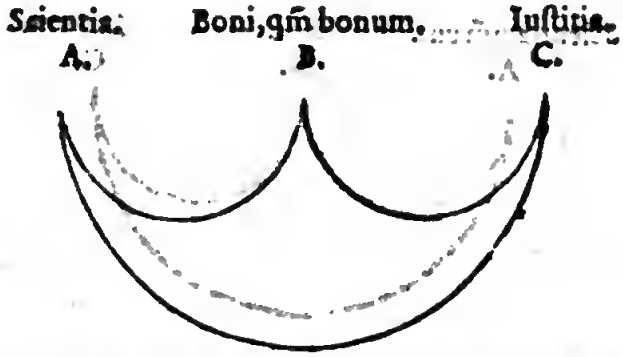

C

Hic ſyllus nõ concludit: q̃ minor eſt falſa, & intelligibilis.

Conſtruas hos, vt & alios duos

Similiter itaq; & ſi ſanabile demonſtraret, q̃ eſt ſcibile, inquantum bonum: aut hirco ceruus opinabile, inquantum non ens: aut homo corruptibile, inquantum ſenſibile. in omnibus enim ſuper prædicatis ad extremum reduplicationem ponendum.

*Non eſt autem eadem terminorum poſitio, quãdo ſimpliciter aliquid ratiocinatum fuerit, & qñ hoc aliquid, aut quo, aut qũo.

*Docum: cũ qñ accipiẽdi ſunt termini ſimplr, & qñ cũ additione.

G Dico aũt, quẽadmodum qñ bonũ ſcibile monſtratũ fuerit, & qñ ſcibile quid, qm̃ bonũ. verum ſi ſimplr ſcibile monſtratum fuerit, mediũ ponendũ ens: ſin aũt qm̃ bonũ hoc quod eſt, aliquod ens. Sit enim A ſcia, qm̃ ens aliquod: i quo B ens aliqđ: in quo C bonũ. verũ itaq; A de B p̃dicare: erat. n. ſcia alicuius entis, qm̃ aliqđ ens. ſed & B de C: qđ enim in quo C ens aliqđ. quare & A de C: erit igit ſcia boni, qm̃ bonũ. nãq; aliquod ens erat ppriæ ſubſtãtiæ ſignũ.

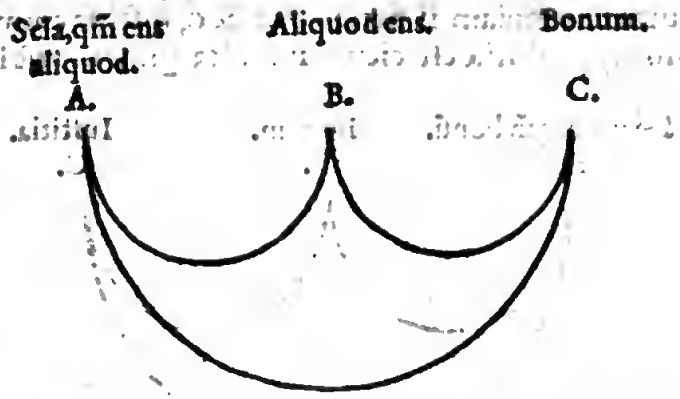

H Sylſus hic accipit medii & maius extremum cõtracta, ſeu in parte.

Si vero ens medium poſitum fuiſſe, & ad extremũ eius ſimpliciter, & non dictum eſſet, aliquod ens, non eſſet vtiq; ſyllſ, q̃ eſt ſcientia boni. qm̃ bonum: ſed qm̃ ens. Vt in quo A ſcientia quoniã ens: in quo B ens: in quo C bonum. Manifeſtum igitur, quod in ſyllogiſmis qui in parte, ita accipiendi ſunt termini.

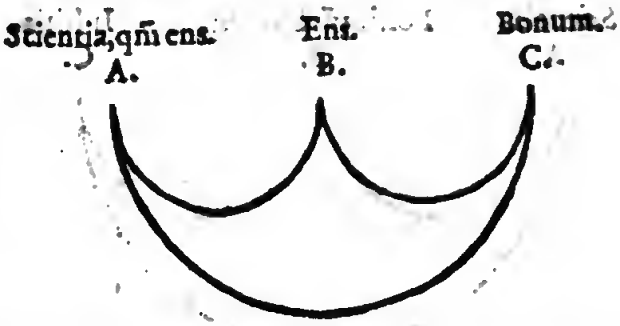

I Sylſus hic accipit terminos abſolute.

Quo tranſumenda ſint noia & oſones.

Oportet aũt & tranſumere quæ idem poſſunt, noia pro nominibus, & orationes pro orationib⁹, & nomẽ & orationẽ, & ſemp pro oratione nomẽ accipere. facilior nãq; terminorum expoſitio. Quẽadmodũ ſi nihil differat dicere, ſuſpicabile non eſſe gen⁹ opinabilis, aut opinabile nõ eſſe qđ ſuſpicabibile qd: idẽ enim ſignifi catũ: pro dicta oratione ſuſpicabile, & opinabile termini ponẽdi.

Qm̃

Qm̃ vero nō eſt idē, voluptatē eſſe bonū, & voluptatē nō ipſum bonū, non ſilr ponendi termini. ſed ſi eſt ſyllſs, ꝙ voluptas ipſum bonum, ipſum bonum. ſin aūt ꝙ bonū, bonum. Conſilr & in alĩs.

A

Hoc pręceptum attinet ad articulos apd Græcos: nos aſſumimus ipſum ꝓ articulo.

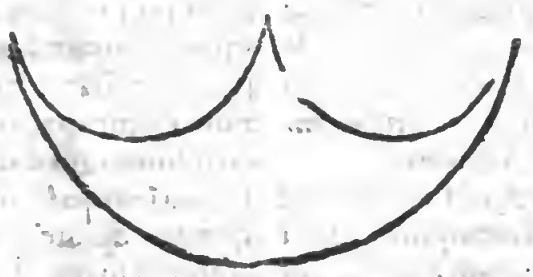

Non eſt aūt idē neqꝫ eſſe, neqꝫ dicere, quod cui B ineſt. huic oī A ineſt: & dicere, cui oī B ineſt, & A oī ineſt. nihil enim, phibet B ipſi C ineſſe, nō omni aūt. Vt ſit B honeſtū quid, C vero albū. Si igit albo alicui ineſt honeſtū quid, verū dicere ꝙ albo ineſt honeſtum: ſed nō oī fortaſſe. Si itaqꝫ A ineſt ipſi B, non oī aūt de quo B: neqꝫ ſi B oī C, neqꝫ ſi ſolū ineſt, neceſſe A nō ꝙ non omni, ſed neqꝫ ineſſe.

B

Pręceptū qñ propónes implicitę ſunt i vno dicto, quo ꝓacto cognoſcere debeamus, an ex eis effici poſſit ſyllſs nec ne.

Syllſs non cōcludit: qa nō habet maiorem vſem

C

Sin autem de quocunqꝫ B vere dicatur, huic omni ineſt A, accidet A, de quo omni B dicitur, de hoc omni dici.

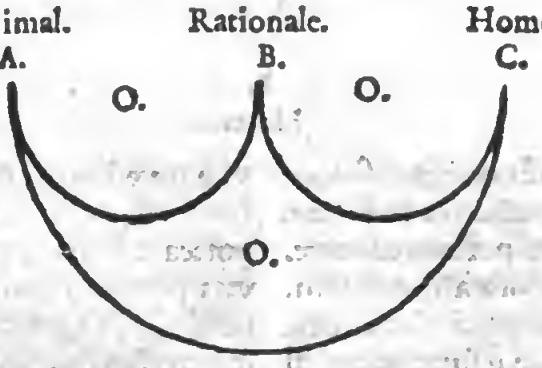

Hic ſyllſus concludit de oī, quia am bas habet vſes.

G Si tamen A dicit de quo vtiq; B dicatur de omni, nihil prohibet B ineſſe ipſi C, non omni autem ipſum A, aut omnino nō ineſſe. In tribus itaq; terminis, videlicet d quo B omni A dici, hoc eſt, de quotcunq; B dicitur, de omnibus dici & A: & ſi B de omni, & A itidē, ſi vero non de omni, non neceſſe A de omni.

Obiectionis ſolutio circa exēplorū vſū.

Non oportet aūt exiſtimare penes id quod exponim⁹, aliqd accidere abſurdum. nihil enim vtimur eo, quod eſt hoc aliquid H eſſe: ſed quēadmodum Geometra pedalem, & rectam hanc, & ſine latitudine dicit, q̄ non ſunt, verum non ſic vtitur, tanq̄ ex his ratiocinans. Omnino enim quod nō eſt, vt totū ad partem, & aliud ad hoc, vt pars ad totū ex nullo taliū mōſtrat ipſe monſtrans, neq; fit ſyllogiſm⁹. Expoſitione vero ſic vtimur, quēadmodum & ſenſatione ad diſcentem dicētes. non enim ſic, tanq̄ K q̄ ſine hoc demonſtrari nō poſſit, quēadmodū ex quibus ſyllb.

Cōplicandas interdū eē figuras, vt problemata expoſtulant.

Non lateat aūt nos, q̄ in eodē ſyllo non oēs concluſiones per vnam figuram ſunt: verum hæc per hanc, illa vero per aliam. Planum igitur, q̄ reſolutiones ita faciendum. Qm̄ autē non oē problema ī omni figura, ſed in vnaquaq; ordinate, manifeſtū ex cō cluſione, in qua figura quērēdū.

Deſiōnis pars, nō tota ſcpi⁹ redarguēda.

Et ex rationibus, quæ ſunt ad definitionē, quæcūq; ad vnū aliquid redarguunt eorum, quę ſunt in definitione, ad quod redargutum eſt, ponendum terminum, & non totam rationē: accidet enim minus conturbari propter longitudinem. quemadmodum ſi aquam monſtrauit, qm̄ humidum potabile: potabile, & aquam terminos ponendum.

Exēpla ponunt non vt ita ſint, ſed vt ſentiant addiſcentes.

M

L

Syllus hic dſtruit definitionis partē tm̄, non totā.

Quid agēdū ī ſyllis ex ſuppoſitione.

Amplius aūt ex ſuppoſitione ſyllos non tentādum reducere. nō enim eſt ex poſitis reducere. nanq; nō ſunt oſtenſi per ſyllm. ſed per cōpoſitionē cōfeſſi oēs. Quemadmodū ſi ſupponens, ſi vna quædam potentia nō ſit cōtrariorū, neq; ſcientiā vnā eſſe: poſtea diſputatum ſit, q̄ nō eſt vna potentia contrariorū, vt ſi ſanabilis & ęgrotabilis: ſimul.n. idē erit ſanabile & ægrotabile.

Prosyllogismus. Syllogismus.

Eiusdē effectiuum. Vna potentia. Contraria.

Conclusio mōstrata p pro syllogismū: & syllsm, q̄ ans est syllī conditionalis.

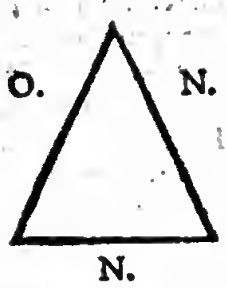

Vna potentia. Sanabile & ægrotabile.

Al.non.

Sanabile & ægrotabile.

B De syllīs p impoſſe cōcludētib⁹.

Quòd itaq̄ non eſt vna omnium contrariorū potentia, & monſtratum eſt: q̄ autē ſcientia non eſt, non fuit monſtratum. atqui cōfiteri neceſſariū. ſed nō ex ſyllo: verū ex ſuppoſitione. hanc igitur non eſt reducere: q̄ autem non vna eſt potentia. *ſic enim fortaſſe & ſyllogiſmus eſſet, illud vero ſuppoſitio.

* al. hic.

Conſimiliter autem & in ijs, qui per impoſſibile cōcludunt. neq̄ enim hos reſoluere, ſed ad impoſſibile abductionē eſt. ſyllogiſmo nanq̄ monſtratur: alterum vero non eſt, ex ſuppoſitione enim concludit. Differunt autem à prædictis: qm̄ in illis quidem oportet præconfiteri, ſi debet aſſentiri, quemadmodum ſi mōſtrata fuerit vna cōtrariorū potentia, & ſcientiā eandē eſſe. hic aūt & non præconfeſſi concedunt, eò q̄ manifeſtum eſt falſum. veluti ſi poſita fuerit, diameter commenſurabilis, impariа æqua eſſe parib⁹. Multi vero & alij concluduntur ex ſuppoſitione, quos oportet conſyderare, & notare pure. Quæ igitur ſint horum differentiæ, & quot modis fit quod eſt ex ſuppoſitione, poſtea dicemus: nunc autem tantum ſit nobis manifeſtum, q̄ non eſt reſoluere tales ſyllogiſmos in figuras: & ob quam cauſam, diximus.

C

D

E

F

PARS TERTIA.

De Syllogiſmorum reſolutione.

De reductione Orationum male contextarum ad prædictas figuras. Cap. 1.

DIxit. Iam vero nobis reliquū eſt poſt hoc, vt dicamus, qūo poſſimus reducere ſyll'os, qui fiūt in libris & enunciationibus ad iſtas figuras: qm̄ non fiūt in libris & enūciationibus ſm eam viā: de qua fecimus mentionē. Hæc enim eſt intentio tertia, quæ reſtat nobis conſyderanda in re ſyllogiſtica. ppea q̄ cū ſciuerimus ſpēs ſyll'orum, & habuerimus

G rimus potentiam faciendi eos,& po tentiam reducẽdi oẽs illos,qui ceciderint in ſermone aut enũciatione ad figuras,de quibus mentionẽ feci mus, perfectũ erit deſyderiũ noſtrũ primũ de cognitione ſyllſi cum eo, quod accidet nobis ex eo,quod dicetur de reſolutione ſyllſi ad figuras, de q̃bus mentionẽ fecim⁹. Quòdq; ſequetur cõfirmatio veritatis eius, quod diximus,omnẽ videlicet ſyllogiſmum eſſe ꝑ vnam trium figurarum prædictarum. qñ cum inuenerimus oẽs ſyllos, qui fiunt in libris & enũciationibus redire ad iſtas fi-
H guras, iã aſſecuti erimus ꝑ viam inductionis, ꝙ iſtæ figuræ ſunt fundamenta omnium ſyllorũ. & hoc eſt declaratio eius, ſuper quo conſiſtit demſtatio: hoc eſt, vt ſint veræ quocunq; modo inquirantur,& conſentientes ex omni latere. Qm̃ veritas, vt inquit Ariſt atteſtatur ſibi ipſi,& conſentit ex oĩ latere: & vult ꝑ hoc, ꝙ modus modo atteſtetur. Primũ, ergo,quod oportet facere in reſolutione ſyllorũ ad iſtas figuras eſt, vt ſolliciti ſimus ad inueniendas binas ꝓpõnes ĩ hoc ſermone ſyllogiſtico: qm̃ duæ ꝓpõnes ſunt partes magnę ſyllogiſmi. Diuiſio aũt rei in partes ſuas magnas faciliot ϵ diuiſione in partes ſuas paruas. Amplius poſt hoc,oportet vt ſciam⁹ qualis ſit maior ꝓpõ,& qualis ſit minor. hoc autem planum ex dnabns extremitatibns quæſiti: & an plane dictæ fuerint ſimul in hoc ſermone ſyllogiſtico, an vna ex ipſis. & ſi plane vna fuerit dicta, & vna ſilentio prætermiſſa,quæ ex ipſis taceatur & omittatur, an maior, an minor: qñ plerunq; accidit in ſermone cõſequente,vt exprimatur maior, & omittat minor:& plerũq; conſiſit,vt ponantur in ſyllo propoſitiones inutiles & ad conſtructionẽ concluſionis & ad deſtructionẽ eiuſdem.& hoc,aut ad elongationem, aut coaptationẽ,aut ad aliquem alium modũ ex ijs, qui connumerati fuere in Octauo Dialecticæ. Et propterea oportet, vt in ueſtigemus an accepta fuerit in hoc ſermone ſyllogiſtico ꝓpõ ſupflua, aut deficiat ꝓpõ neceſſaria, vt relinquatur ſuperfluũ & ponatur diminutum: quouſq; inueniantur binæ ꝓpõnes, ex qnibus componitur ſyllogiſmus. quoniã niſi inueuerimus binas propoſitiones, non conueniet L reducere ſermonem ſyllogiſticũ ad vnam figurarum præcedentium.

Oratiõum aũt ſyllogiſticarum, aliæ ſunt, in qnibus additamenta ac deficientia facile percipimus,alię vero in quib⁹ difficile.& aliæ ſunt,quę exiſtimant eſſe ſyllogiſmi aliqui,eo ꝙ ex ipſis ſequitur aliquid ex neceſſitate, non tn̄ ſunt ſyllogiſmi, qm̃ non omne illud,quod ſequit ex aliquo conſequentia neceſſaria, eſt ſyllogiſm⁹: ſed illud, quod ſequitur ex neceſſitate ex bins propoſitionibus, quarũ proportio vniusad alterã eſt M ꝓportio totiusad partem, eſt ſyllſs. Exemplũ vero in quo deficit, & cũ difficultate ſcit, quod deficit, eſt ſermo ꝑdictus ad concludendũ, ꝙ partes ſubſtantiæ ſunt ſubſtãtia. propterea ꝙ, cùm deſtruit non ſubſtantia, non deſtruit ſubſtantia: & cùm deſtruunt partes ſubſtantiæ, deſtruit ſubſtantia. hæc enim concluſio ſequit ex hoc ſermone ſed deficit maior, q̃ eſt, ꝙ id, quo deſtructo deſtruitur ſubſtantia, eſt ſubſtantia. hęc autem propoſitio ſequitur ex ꝓpõne expreſſa in hoc ſermone, qui eſt, quod

Veritas atteſtat ſibi met idem 1. Ethic. & 3. de Aia com. 5.

Nota ab hoc loco p̃cepta ob ſeruanda ad reſoluẽdũ ſyllm̃ I

Nota aliquas eſſe orationes ſyllogiſticas in qb⁹ facile cognoſcitur q̃ deſunt vel ſuperfluunt, aliquę ĩ qb⁹ difficile.

A qđ non eſt ſubſtantia, non deſtruit ſubſtantiã per deſtructionẽ ſuam, & hoc, qm̃ ſi verificata fuerit nobis hæc propoſitio, verificabitur ẽt cõuerſa ſuę contradictorię, quę eſt, ꝙ deſtruens ſubſtantiã per deſtructionẽ ſuam, illud eſt ſubſtantia. cũ ergo adiunxerimus huic propõni minorẽ, quę eſt, ꝙ partes ſubſtãtię deſtructione ſua deſtruunt ſubſtãtiã, concludetur nobis in prima figura ꝙ partes ſubſtantiæ ſunt ſubſtãtia.

Sed fieri ẽt poteſt, vt ſermo iſte
B diſponatur per aliã figuram, q̃ per iſtam. quẽadmodũ ſi dicamus, partes ſubſtantiæ deſtructione ſua deſtruunt ſubſtantiã: qđ aũt eſt aliud à ſubſtantia non deſtruit deſtructione ſua ſubſtantiã: & concluditur in ſecunda figura, ꝙ partes ſubſtantię non ſunt aliud à ſubſtantia. Amplius, complicemus huic, & id, qđ nõ eſt aliud à ſubſtantia eſt ſubſtantia: & concludeť ꝙ partes ſubſtantię ſunt ſubſtãtia. Exemplũ vero, in quo deficit aliqua propõnũ, & cognitio huius facilis exiſtit; eſt qđ dicimus: ſi eſt hõ, eſt animal: &
C ſi eſt animal, eſt ſubſtantia: igiť ſi eſt hõ eſt ſubſtantia: & hoc, qm̃ deficit in iſto, oĩs hõ animal, & omne aĩal ſubſtantia. Cã aũt iſtius erroris eſt, ppea ꝙ exiſtimatur, ꝙ id, qđ neceſſario ſequit, ſequať conſequẽtia ſyllogiſtica. Cũ igitur inuenerimus aliqđ, qđ ex aliquo ſequatur, nõ eſt opus, vt exiſtimemus ſyll̃m perfectum: niſi inuenerimus binas propoſitiones in ipſo ſimul.

Cùmq; in hoc negocio inuenerimus binas propoſitiones, oportet vt adhuc diuidamus binas propõnes ad tres terminos, & cognoſcamus illum eſſe mediũ terminum, qui ſit terminus communicans cũ D duobus terminis, qui ſunt extremitates quęſiti: ppea ꝙ fieri non poteſt, vt ſit aliquis ſyll̃s ſine termino medio. Cumq; inuenerimus terminum mediũ prædicatũ de minore & ſubiectũ maiori, aut prędicatũ de minore & negatũ à maiore, erit hoc ex figura prĩa. Sin aũt medius terminus prædicetur de vna ipſarũ & negetur ab altera, ſm modũ prędicati, non ſm modũ ſubiecti, erit hoc ex ſecunda figura. Si vero medius terminus ſubijciať vtriq; extremitati, aut ſm viam affirmationis, aut ad vnã ipſarum ſm viã affirma E tionis, ad alterã vero ſm viam negationis, erit tertia figura. Qm̃ iam declaratum fuit, ꝙ nou eſt hic proportio q̃rta termini medij ad duas extremitates & duarum extremitatum ſm curſum naturalem prædicationis: ſiue fuerint ambę propõnes vñes, ſiue vna ipſarum vñs & altera particularis. Amplius, ꝙ nõ accidit, vt maior ſit particularis in figura prima, & ſecunda: qm̃ poſitio medij termini in hoc ẽ yna. Qđ cũ ita fuerit, planum ꝙ in quocunq; ſermone non inuenitur aliquid bis F poſitũ, ꝙ inquam ſermo iſte nõ eſt ſyll̃us. ſi. n. in ipſo nõ inueniať vnus terminus bis, non erit ibi terminus medius. ꝙ ſi ibi non extiterit terminus medius, non erit ibidem ſyll̃s.

Qm̃ autem declaratum fuit, ꝙ non monſtratur oẽ quæſitũ in omni figura: qđq; ex ipſis aliqđ monſtratur in vna figura, vt vñe affirmatiuum: aliquod vero oſtenditur in duabus figuris, vt vniuerſalis negatiua, & particularis affirmatiua: aliqđ autem monſtratur in tribus figuris, vt negatiua particularis: manifeſtum

Non dari quartã figurã, vt ẽt ſupra pluries.

Qđ inuẽtę ſunt duæ ꝓpõnes in ſyll̃o, reſoluẽdæ ſunt in tres terminos.

Quęrēda ē reſolo cuiuſcunq; ſyll̄i, &q̄ſi iſedm appropriatā figuram.

Manifeſtum ꝙ non eſt opus, vt quęratur quęſitū in quacunq; figura acciderit, ſed in figura ipſi appropriata. Omnis aūt quæſiti, qđ exiterit in pluribus figuris, vna cognoſcetur figura, in qua monſtratur ꝓpoſitionem medij termini ex duabus extremitatibus. Illius igitur, quod oſtenditur in figura appropriata, cognoſcemus figurā, in qua monſtratur, ex quæſito per ſe: quemadmodum ēt cognoſcemus ipſam ex poſitione medij termini. illius vero, qđ monſtratur in duabus figuris, cū inuenta fuerit poſitio medij tetmini, q̄remus vtiq; poſitionem duarum extremitatum tm̄. & hęc eā ſunt, quæ conſtituere poſſumus ſuper figura ſyll̄i in ſermone ſyllogiſtico ſcripto, aut dicto.

H

Accidit er ror ſ ſyll̄i reſone, qa eredim⁹ i eo eſſ ꝓpōnes vles, cū ſint ide finitæ.

Accidunt aūt nobis plerunq; errores & deceptio, eo ꝙ exiſtimem⁹ in reſolutione dicti, in quo non eſt ſyll̄us, ꝙ eſt ſyll̄s, & è conuerſo, ob cauſas multas: quarum vna eſt, cū arbitramur ꝓpoſitiones eſſe vles & non ſunt vles ſm veritatem. Hoc aūt accidit, cū acceperimus indefinitas: q̄m figura ſyll̄i decipit nos in hoc. Quemadmodū ſi accipiamus, ꝙ homo eſt animal: & animal eſt

I

neq; generabile neq; corruptibile: & exiſtimemus ex hoc ſequi, ꝙ hō ſit neq; generabile neq; corruptibile: quōd ē falſum. Minor itaq; eſt vera in tōto, puta ꝙ omnis homo eſt animal: maior vero eſt vera in parte, non aūt in tōto: puta ꝙ non omnę animal eſt ingenerabile & incorruptibile. atqui verificatur hoc de animali vl̄i intellecto, non autē de omni indiuiduo animalis.

Accidit ēt error ꝓp corruptio

Accidit autem falſum quoq;, ac deceptio propter corruptionē ꝓportionis terminorum inter ſe in poſitione terminorum ita, vt exiſtimemus aliquid eſſe ſyllogiſmum, quod non eſt ſyll̄us: puta ſi accipiamus eo modo, quo non ſunt veri. Vt in exemplo, ſi dicat aliquis, omnis homo eſt ſuſceptiuus ægritudinis: & ægritudo non poteſt ſuſcipere ſanitatem: igitur homo nō poteſt ſuſcipere ſanitatem. Cauſa autem huius eſt: quia termini in iſtis propoſitionibus nō accipiuntur in prædicatione, ſuper quo eſt opus. & hoc, quoniam accepit loco prædicati ſanitatis & ęgritudinis, ſanitatem & ægritudinē per ſe, hoc eſt,

K

Nē ꝓportionis terminorū inter ſe i pōne, cū ponunt diſpōnes loco ſuſcipiēti illas.

quoniam accepit loco ſāni ſanitatem, & loco ægri ægritudinem. & ꝓpea ſi variemus terminos, & dicamus, poſſibile eſt hominem eſſe ægrum: & poſſibile eſt ęgrum eſſe ſanum: concludetur nobis res vera, ꝙ videlicet poſſibile eſt hominē eſſe ſanum. Si vero non fuerit ſeruatum hoc in huiuſcemodi propoſitionibus non etit ſyll̄us. puta ſi accipiantur intentiones ac diſpoſitiones loco ſuſcipientium diſpoſitiones, non ſolum exiſtimabitur ꝙ non ſit ſyll̄us in figura prima, ſed neq; in tribus figuris ēt. Puta ſi aliquis dicat, poſſibile eſt hominem

L

M

ſuſcipere ſanitatem: & ęgritudo nō poteſt ſuſcipere ſanitatem. hæc n. complicatio eſt in ſecunda figura non concludens: quoniam concludit falſum, puta ꝙ homo non poteſt ſuſcipere ægritudinem. Conſimiliter poſſibile eſt, vt non ſit concluſio ſm iſtam complicationē in tertia figura. & hoc, q̄m ęgritudo & ſanitas, ac ſcīa & ignorantia inſunt vni eidē: non tm̄ ineſt vnū ipſorum alteri. & hæc eſt cōplicatio tertię figuræ.

A gũræ. & ꝓp hoc exiſtimabitur ob iſtam cãm, ꝙ non concludit in tribus figuris. Cã autẽ huius eſt: qm̃ ipſe accepit loco ſubiecti diſpoſitionum & intentionum intẽtiones & diſpoſitiones per ſe. & ꝓpea oportet vſr in huiuſcemodi propoſitionibus, vt accipiamus ſuſcipiens intentionem ſimul cũ intentione: & tunc ponamus ipſum, ſubiectũ terminum aut prædicatum.

Nõ eẽ ſp qrẽdos terminos ſimplices in ſyllis, & eo

Non eſt autem opus, vt q̃ramus terminos, in quos reſoluitur ſyllis, & ſimpliciter terminum medium, ſm ꝙ ſuper ipſis ſignificat terminus

B abſtractus. qm̃ multa ſunt, ſup quibus ſignificatur per orationem cõpoſitam: & ſimpliciter terminus, cui non eſt nomen abſtractum: & ꝓpea difficile eſt reducere huiuſcemodi ſermones ad figuras ꝓdictas. Eraccidit error in hoc, qm̃ exiſtimatur, ꝙ ſit ſyll'us ſine termino medio. puta in exemplo, ſi dicamus, anguli trianguli ſunt æquales duobus rectis: qm̃ extrinſecus eſt equalis duobus intrinſecis. & ꝓpea non oportet, vt quæramus terminum medium in oĩ q̃ſito oratiõe, neq; rũ reductione.

C ẽt dictionẽ abſtractã: ſed aliq̃ erit oratio, aliq̃n erit dictio ſeparata.

Termini oũ ĩ ſyll'o nõ ſunt accipiẽdi ſecũdũ vnũ modũ ꝓdicandi.

Amplius ſiſt non oportet, vt q̃ramus proportionem vnã prędicationis terminorũ, qui ſunt ĩ ſyll'o, q̃q; de ſeinuicem ꝓdicant, ſiue ſm modum negatiõis, ſiue ſm modũ affirmationis: quẽadmodũ ſi accipiamus maiorẽ extremitatẽ ineſſe medio, & mediũ vltimo. qm̃ non oportet, vt intelligamus ex hoc in oĩ loco, ꝙ primum diſponitur ad medium, & medium diſponitur ad vltimum, & primum in vltimo conſimiliter diſponitur. Eodem pacto cùm negamus terminum à termino, non oportet vt ex ipſo intelligamus negationem ſuam ſm ꝙ eſt diſponens & diſpoſitũ: ſed ex hoc oportet, vt intelligamus vnũ ex modis proportionũ, per quos ſequitur aliquid ex aliquo, aut negatur aliquid ab aliquo: aut plures modos ex ipſis, ſi modi proportionum extiterint plures vno. Puta, in exemplo, verum eſt, ſi dicamus, contrarijs eſt vna cognitio: & ſi dicamus, contrariorum eſt vna cognitio: nõ autem verum erit, ſi dicamus, contraria ſunt vna cognitio.

D

Sed accidit etiã vt maior extremitas diſponat ad mediũ, & mediũ nõ erit diſpoſitũ ad tertium. Puta, in exemplo, ſi dicamus, ſapiẽtia eſt ſcĩa: & ſcĩa eſt ſtudioſum: & cõcluſio ꝙ ſcĩa eſt ſtudioſum. Et aliq̃n erit contrariũ huius: puta, erit terminus medius diſpoſit' ad vltimũ, & primũ nõ erit diſpoſitum ad mediũ. Quẽadmodũ ſi accipiamus, ꝙ oĩs contrarij eſt ſcĩa, & ꝙ bonũ eſt cõtrariũ, & cõcluſio erit, ꝙ boni eſt ſcĩa. Ad hęc accidit, vt primũ nõ ſit diſpoſitum ad mediũ, neq; mediũ ad vltimum, & tñ primũ ſit diſpoſitũ ad vltimum, q̃ eſt cõcluſio. Vt in

E

F exẽplo, boni eſt ſcĩa: & ſcĩa eſt generis: & concluſio, ꝙ bonũ eſt genus. Ad huius ſimilitudinẽ opus ẽt eſt, vt intelligamus in negatione. cũ. n. negat aliquid ab aliquo, nõ ſignificat ſemper, ꝙ hoc nõ eſt hoc: ſed aliq̃n ꝙ hoc nõ ineſt huic, aut non eſt in hoc, & ſimilia ex modis proportionum. Puta in exemplo, vere dicimus, motus non ineſt motui: non autem vere dicimus, motus non eſt motus. Conſimiliter dicimus, generationis non eſt generatio:

&

G & non dicimus, generatio non eſt generatio. cùm igitur addiderimus huic, ꝙ delectatio eſt generatio, cõcludetur nobis, ꝙ delectatiõis non eſt generatio: non autem, ꝙ delectatio non eſt generatio.

Hoc é dicere, ſeu nominatiuꝰ.

Dixit. Simpliciter & ſermone vſi oportet terminos poſitos accipi eo modo, quo fuerunt accepti ſeparati, hoc eſt in puncto, qui Arabice vocatur Alraphaa: qm̃ in hunc mũdum ſignificant ſuper propõnibus. propoſitiones vero oportet accipere eo modo, quo ſunt verꝰ, ſiue extiterint in alraphaa [ſcilicet in recto] ſiue in alio q̃ in alraphaa: & in

H alio quidẽ q̃ in alraphaa, vt cũ dicimus, decem ſunt duplũ quinq;, & pannus eſt ex lino. Termini autẽ, qui affirmantur de aliquo nõ ſunt ſemper ſeparati, neq; abſoluti: ſed aliqñ erunt compoſiti, quemadmodum, cũ ſint coaptati. oportet igitur vt accipiantur eo mõ, qno ſunt veri cõpoſite, aut ſeparate, aut abſolute, aut coaptate. & cõſiſt termini prędicati ſm modum negationis.

Terminiq ter ponũtur i ppõ-

I nib⁹, i. reduplicati i. ĝ ęti sũt cũ maiori extremitate.

Oportet autem vt termini, qui ter ponunt in propõnibus in q̃buſdam locis, vice tertia ponant ſimul cũ maiore termino, non aũt cũ termino medio. Puta, in exemplo, hõ eſt ſenſibile: & ſenſibile eſt cõpoſitũ ſm ꝙ ſenſibile, igitur homo eſt compoſitũ ſm ꝙ eſt ſenſibile. Si. n. poneremus, qđ dicimus, ſm ꝙ ſenſibile ſimul cum termino medio, & diceremꝰ, hõ eſt ſenſibile, ſm ꝙ eſt ſenſibile, eſſet vtiq; falſum. Conſimiliter ẽt ſi dicamus, rectum eſt bonũ: & bonũ eſt ſcibile, ſm ꝙ bonũ: igitur rectũ eſt ſcibile, ſm ꝙ bonũ. Quòd ſi poſuiſſemus ſimul cũ termino medio, & diziſſemus, rectum eſt bonum, ſm ꝙ bonum, fuiſſet falſum, & nõ ītelligibile. Atqui oportet vt per iſtã poſitionẽ fiat propõ vera. qm̃ ſi dixerimus, ꝙ hõ cõponitur, & non poſuerimus conditionem ſm ꝙ ſenſibile, erit falſum.

K

Nõ eẽ eodẽ modo pones terminos, qñ cõcluſio é abſoluta, etqñ coaptata, i. ſimpliciter, & cũ aliqua determiatione.

L

Dixit. Non eſt autem poſitio terminorum in propõnibus ſyllogiſmi, cuius concluſio eſt abſoluta, quemadmodum eſt poſitio ipſorũ in ſyllogiſmo, cuius cõcluſio eſt coaptata, & in poſitione alicuius conditionis in ipſis. Puta, in exẽplo, ſi aliquis mõſtret, ꝙ bonum eſt ſcibile, aut ꝙ eſt ſcibile quoddã, per medium, quod eſt ens, oportet ꝙ monſtremus, ꝙ eſt ſcibile quoddam, cũ acceperimus, ꝙ ipſum eſt ens aliqđ, non autẽ ens abſolute. Si vero intẽtio noſtra extiterit monſtrare, ꝙ eſt ſcibile abſolute, accipiemus ad hnius oſtenſionẽ ꝙ eſt ens abſolute. Puta, ſi dicamus, bonũ eſt ens quoddam: & hoc ens eſt ſcibile: concludetur ꝙ bonũ eſt ſcibile quoddã. & volo p quoddam illud, qđ appropriat ipſum. & hoc, qm̃ hoc, qđ eſt quoddam, adiacens ſignificat ſubſtãtiam appropriatam rei. Cum vero dixerimus, bonum eſt ens: & ens eſt ſcibile: concludemus vtiq;, ꝙ bonũ eſt ſcibile: eo ꝙ eſt ens, non autem eo ꝙ aliquid, quod appropriet ipſum.

M

Oportet autem vt permutemus nomina in terminis, quæ non fuerint manifeſta pro nominibus manifeſtis. conſimiliter mouemus orationem compoſitam cum oratione compoſita, quæ ſit manifeſtior, cùm ſignificet ipſos per orationem compoſitam. cumq; fuerit nomen impoſitum termino, quem ſignificat oratio compoſita, oportet, vt accipiatur nomen loco iſtius orationis:

A nis: quoniam ipſum & facilius, & appropriatius eſt. Puta, in exemplo, ſi non refert dicere imaginabilis non eſt genus exiſtimabile, & dicere imaginabile non eſt exiſtimabile, opus eſt, vt faciamus in ſyllo, qđ dicimus, imaginabile nō eſt exiſtimabile, loco eius, qđ dicim⁹, imaginabilis nō ē genus exiſtimabile.

Nō eſt addēdū aliquid cōclone, qđ nō ſit poſitū ī ꝓpōnib⁹: neq; ī pro B pōnib⁹ qđ ī cōclone ſi ponat: ſicut de articulis apud Arabes & Grecos.

Oportet autem vſr, vt interpretatio propoſitionum ſit ſm modū, quo eſt in concluſione, hoc eſt, vt non addatur dictio, quæ non ſit in propoſitionibus: neq; deficiat etiā dictio aut litera, quæ accepta fuerit in propoſitionibus. Puta ſi fuerit concluſio, ꝙ voluptas eſt ipſum bonum, opus eſt, vt accipiatur [etub,] hoc eſt ipſum bonū in ꝓpoſitionibus concludentibus concluſionem iſtam cum He cognitionis in lingua ſancta, quod eſt, Al in lingua Arabica. Sin aūt fuerit concluſio, ꝙ voluptas eſt bonum ſine He cognitionis, oportet, vt accipiatur bonum in propoſitionibus ſm iſtum modum. qm̄ dīa maxima eſt inter hoc, quod dicimus voluptas eſt bonū. & hoc qđ dicim⁹ voluptas eſt ipſum bonum. & hoc, qm̄ oratio prior ſignificat, ꝙ voluptas eſt ex bonis: & oratio ſcda ſignificat, ꝙ voluptas ſeorſum eſt ipſum bonū.

C M

In termis q de iuce pdicant ſ pria figura obſeruādū eſſe dictū de omni.

Cùm vero accepti fuerint termini de ſe inuicem prędicati, opus eſt, vt in ipſis obſeruemus dictū de omni. & hoc qm̄ differēria magna eſt in propoſitiōe maiore: ſi dicamus, cui ineſt B, illi omni ineſt A, & dicamus ꝙ A ineſt cui omni ineſt B. Quoniam ſi huic, quod dicimus A ineſt omni illi, cui ineſt B, complicuerimus ꝙ B ineſt omni C, concludemus ex neceſſitate ꝙ A ineſt omni C. Si vero huic, qđ dicimus A ineſt illi, cui omni ineſt B, cōiunxerimus ꝙ B ineſt omni C, non ſequet ex hoc ꝙ A inſit omni C. quoniam conditio fuit vtiq;, qđ illud, cui ineſt B A ineſt oī illi: ſed res erit, ꝙ aliqđ cui ineſt B, non autē omne. Neq; ſequitur ex hoc ꝙ A inſit omni C: quoniam fieri poteſt, vt C ſit ex extremitate, quę diſponitur per B, & tamen non inſit ipſi A. Conſimiliter cùm maior extiterit negatiua: hoc eſt, quoniā eſt magna differentia, ſi dicamus, ꝙ A negatur ab omni, cui ineſt B, & dicamus, ꝙ A negatur ab omni eo, cui ineſt ipſum B. Propterea ꝙ manifeſtum, ſi acceperimus in terminis, ꝙ A dicitur de omni eo, de quo dicitur B, & B dicitur de omni C, ꝙ nō ſequitur, vt A dicatur de omni C. Si vero accipiatur ꝙ A dicitur de omni eo, de quo dicitur ipſum B, ſequitur ꝙ A dicatur de omni C.

D

Hoc p̄t oportie declarari exemplo poſito ab Alexā.

E

ſit B volatile, A albū, C cygnus, de quo dī volatile, đ prīo dī A volatile, ſ̄ ñ oī: puta de cygno, ſ̄ ñ de coruo. vñ maior ē pticularis vera: ſ̄ ñ cōclud. p̄; ſi loco cygni ponat cor

F

u⁹. ſi āt dicat, đ quo oī B dr, tūc maior ē đ oī, ſed falſa. ñ.n. oē volatile ē albū. vñ vt inqt Alexā. dīe cui ineſt B, illi oī ineſt A, ē facere maiorē p̄ticularē, ꝙ aliqđ B eſt A.

Dixit. Non oportet autem vt imaginemur, cùm dicimus A eſt B, & B eſt C, quòd opinemur velle in ſermone iſto adducere impoſſibile. quoniam nos nō fecimus has literas, vt eſſent aliquid determinatum ad quæſitum declarādum, ſed accepimus ipſas loco materierum. quemadmodum accipit Geometra lineam, quam deſcribit, loco lineę, per quam intendit nobis adducere demōſtrationem. & propterea posuit Geometra, lineam iſtā eſſe tantæ quantitatis ſecundum longitudinem, & illam lineam eſſe longā ſine latitudine: cùm tamen non ſit ita ſecundum ſenſum. Et propter hoc ſi A ſcriptū non eſt B, & B non eſt A, nolimus, cùm hoc dicimus, quòd ſi A non dicatur de omni eo, quod

G quod eſt B, & ſit C ſubiectum ipſi B, ꝙ non ſequitur, vt A dicatur de C: nolumus inquam aliud, niſi ꝙ ſi fuerit aliquid, cuius proportio ad aliud non ſit ſicut proportio totius ad partem, ꝙ inquam non erit ex hoc ſyllogiſmus. verum loco exẽplorum, quæ ſunt in hoc ſermone, accepimus literas: quoniam ipſæ ſunt faciliores in doctrina: quoniã exhibitio exemplorum in doctrina eſt neceſſaria.

Syllſi hypothetici nõ eodẽ mõ reſoluunt

Dixit. Per hunc igitur conſyderationis modum conueniens eſt, vt reſoluamus ſyllogiſmos, ſed non

H oportet, vt quæramus reſolutionem ſyllogiſmi conditionalis per hunc modum. quoniam non habemus aptitudinem, vt reſoluamus ſyllogiſmum, qui monſtratur per modum conditionis: quoniã hoc vtique erit per modum poſitionis & conuenientiæ inter duos loquentes. Quemadmodum ſi quiſpiam ponat per modum conuenientiæ, ſi vna potentia non ſuſcipiat contraria, quòd non erit vna contrariorum cognitio: deinde monſtremus, quòd vna potentia non ſuſcipit contraria: & ſequitur ex ipſo, ꝙ non eſt vna cognitio contrariorũ.

qm demõſtrant per modũ poſitionis.

I

Quod igitur reſolui poteſt ex hac oratione, non eſt id, quod poſitum fuit per modum conditionis, quod eſt hoc, contrariorum non eſt vna cognitio: ſed quod poteſt reſolui eſt id, quod monſtratur per viam ſyllogiſmi prædicatiui, quod eſt, potentiam nullam inueniri, quæ ſuſcipiat contraria. quoniam iam ſuper hoc fuit ſyllogiſmus, qui eſt, quoniam ægritudo & ſanitas ſunt contraria, & ægritudo & ſanitas nõ ſunt vna potentia: quare ſequitur in tertia figura, ꝙ non omniũ contrariorum eſt vna potentia. quoniam ſi hoc eſſet, inueniretur aliquid ſanum & ægrũ ſimul. & hoc fuit, quoniam in ſyllogiſmo conditionali monſtratur poſitum per ſyllogiſmum prædicatiuum deducentem ad impoſſibile. Et conſimiliter in ſyllogiſmo deducẽte ad impoſſibile non reſoluitur niſi ſyllogiſmus prædicatiuus deducens ad impoſſibile, non autem ſyllogiſmus conditionalis: quoniam iam monſtratum fuit, ꝙ ipſe eſt compoſitus ex duabus ſpeciebus ſylli.

K

Qđ reſolnit hypothetico eſt id, qđ p p̃ dicatiuũ ꝓbatur.

L

De *mutua Syllogiſmorum reſolutione.* Cap. 2.

QVęcunque vero problematum in pluribus mõſtrantur figuris, ſi in altera ratiocinatum fuerit, eſt reducere ſyllogiſmum in alteram: quemadmodum priuatiuum, qui eſt in prima in ſecundam: & eum, qui eſt in media, in primam. non omnes autem, ſed quoſdam. manifeſtum vero erit in ſequentibus. Si enim A

M nulli B: B autem omni C: A nulli C. ſic igitur prima figura. ſin autem priuatiua conuerſa fuerit, media erit. nam B nulli A: omni vero C ineſt. Conſimiliter autem & ſi non vniuerſaliter, ſed in parte ſyllogiſmus ſit. quemadmodum ſi A nulli B: B vero alicui C. conuerſo. n. priuatiuo media erit figura.

Lapis.

Lapis. Animal. Homo.
Animatum.

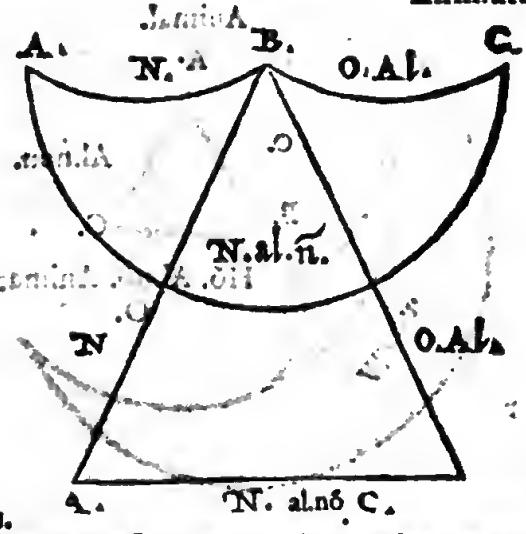

Hō. Animatum.

Lapis.

Quinq; cōiugationes in prima figura: q reducuntur ad ſecundā per maioris cōuerſionem.

B

Syllogorū vero, q in ſecūda, vtes quidem reducentur in primā: eorū aūt qui in parte, alter ſolus. Sit.n. A B quidē nulli: C vero oi inexiñs. cōuerſo igit̄ puatiuo, pria erit figura. nā B nulli A: A vero oi cinerit. Si vero p̄dicatiuū ſit ad B, priuatiuū aūt ad C, primū terminū ponendū C. hoc.n. nulli A: A vero oi B: q̄re C nulli B: et B igit̄ nulli C, nāq; cōuertit̄ priuatiuū. Sin aūt ī q̄rte ſyllſs, qñ priuatiuū q dē ſit ad mai⁹ extremū, reducet̄ ad primā: quēadmodū ſi A nulli B: C vero alicui. cōuerſo.n. priuatiuo, pria erit figura. nā B nulli A; A vero alicui C.

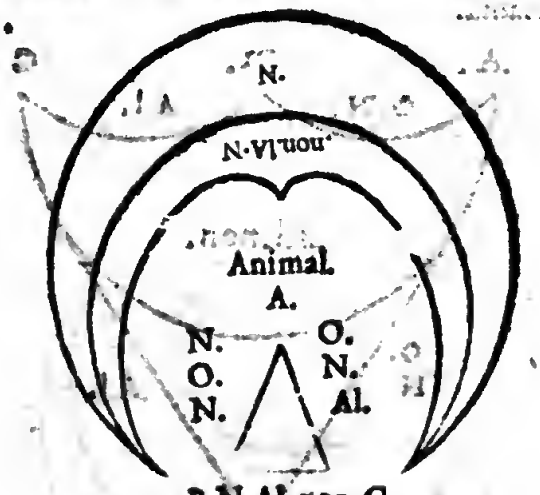

B. N. Al. non. C.
Lapis. Homo.
Homo. C. N. B. Lapis.

C

Tres cōiugationes in ſecūda figura: q̄ reducūt̄ ad primā, tu cōuerſione, tū p̄miſſarū trāſpōne: vt ſupra oſtenſum ē.

Sed ſi p̄dicatiuū, non reſoluet̄: veluti ſi A B quidem oi: C vero non oi, neq; n. ſuſcipit conuerſionem A B, neq; facta, erit ſyllſus.

Rurſus

D

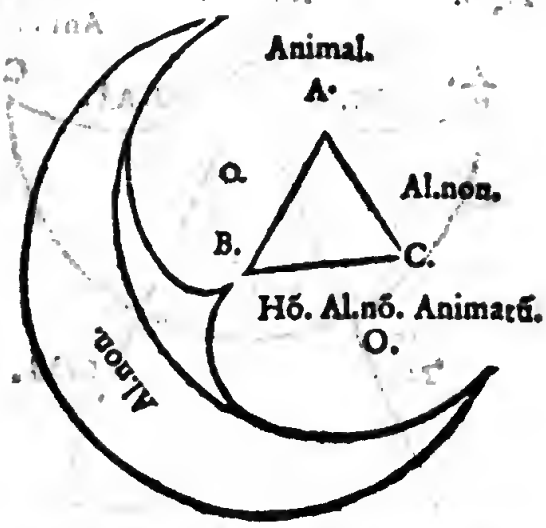

Cōiugatio hęc ī ſcḋa figura ſi reducit ad primā, qa ambę ꝓpōnes eēnt ꝑticulares: ſ; oſtdit ꝑ impoſe.

H

Rurſus qui in tertia figura, non omnes reſoluētur in primam: qui vero in prima, omnes in tertiam. Inſit enim A omni B: B autem alicui C: ergo, quoniam conuertitur & prædicatiuum in parte, inerit C alicui B: A vero omni inerat: quare efficitur tertia figura. Et ſi priuatiuus ſyllogiſmus ſit, conſimiliter. conuertitur. n. prædicatiuum in parte, quare A nulli B: C vero alicui inerit.

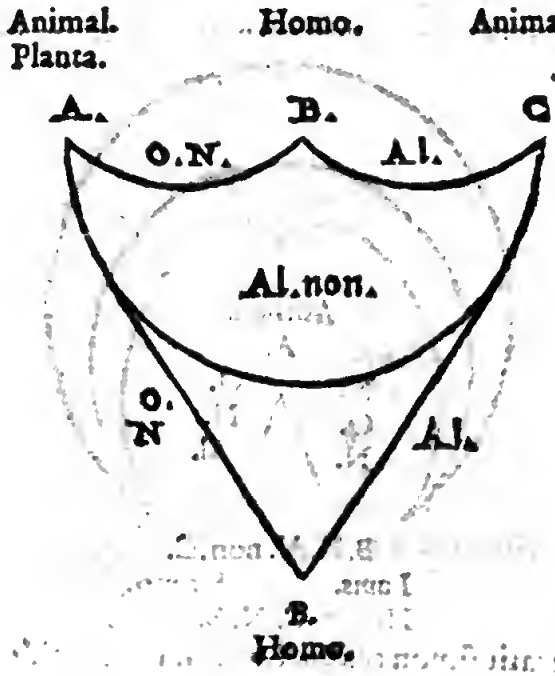

I

Binę cōiugationes in prima figura ꝙ reducitur ad tertiā minoris cōuerſionis.

Sylloꝝ autem qui in vltima figura, vnus ſolus non reſoluitur A in primam, qñ priuatiuum fuerit non vlr poſitum: alij vero omnes reſoluuntur. Prędicentur nanq; A, & B de oĩ C: igitur C conuertetur in parte ad vtrunq; ineſt ergo alicui B. quare erit prima figura: ſi A quidem omni C: C vero alicui eorum quę B. Et ſi A q̃dē oĩ C, B aũt alicui, eadem rõ. conuertit̃.n. C ad B. Si vero B oĩ C: A aũt alicui C, primũ terminũ ponendum B. B nanq; oĩ C: C vero alicui A. ſed quoniã conuertitur quod in parte, & A alicui B inerit.

Animal. A. B. Subſtantia,
Subſtantia. B. A. Animal.

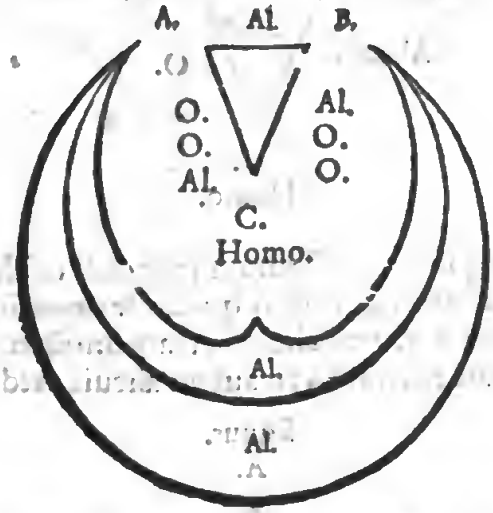

B

Tres cõiugatiões affirmatiuæ ſ tertia figura, q̃ reducunt ad primã, tũ cõuerſione, tum p̃miſſarum tráſpóne.

Et ſi priuatiuus ſyll̃s, terminis exiſtẽtibus vlr, ſil̃r accipiẽdũ. Inſit.n. B oĩ C: A vero nulli: ergo alicui B inerit C: A aũt nulli C: quare erit mediũ C. Cõſimiliter aũt & ſi priuatiuũ quidẽ vlr, p̃dicatiuum vero in parte. nanq; A nulli C: C vero alicui eorũ q̃ B inerit.

C

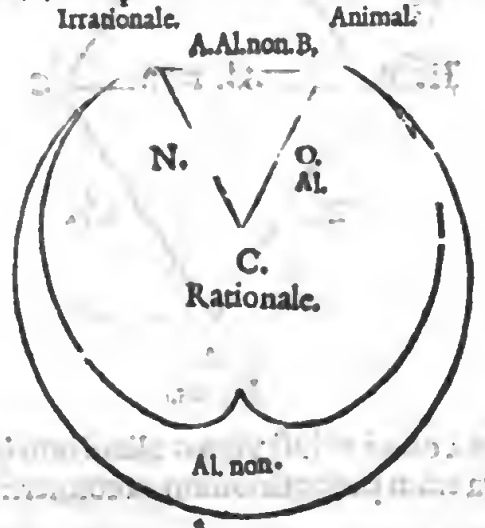

Binę cõiugatiões negatiuæ in tertia figura, q̃ reducunt ad primã, minoris cõuerſione.

D Quod ſi in parte acceptum fuerit priuatiuũ, nõ erit reſolutio. Quemadmodũ, ſi B omni C: A vero alicui non inſit. conuerſo. n. B C, vtrę̃q; propõnes erunt ſm partem. planũ aũt & q̃ ad reſoluendas figuras in ſe inuicẽ, propõ, quę ad minus extremum, conuertenda in vtriſq; figuris: hac. n. tranſpoſita, tranſitio efficiebatur.

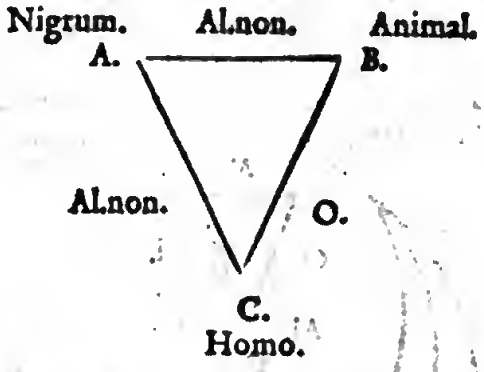

Cõiugatio hæc i tertia figura ſi reducíť ad primã, qa ambæ propõnes eẽnt priculares, ſed nõſtraq; impoſſe.

E

Eorum vero, q in media figura, alter quidẽ reſoluitur, alter autem non reſoluiť in tertiam. qñ. n. quod vłe priuatiuum ſit, reſoluitur. Si. n. A nulli B: C vero alicui: vtraq; ſimiliter conuertuntur ad A. quare B quidem nulli A: C autem alicui: medium igitur A.

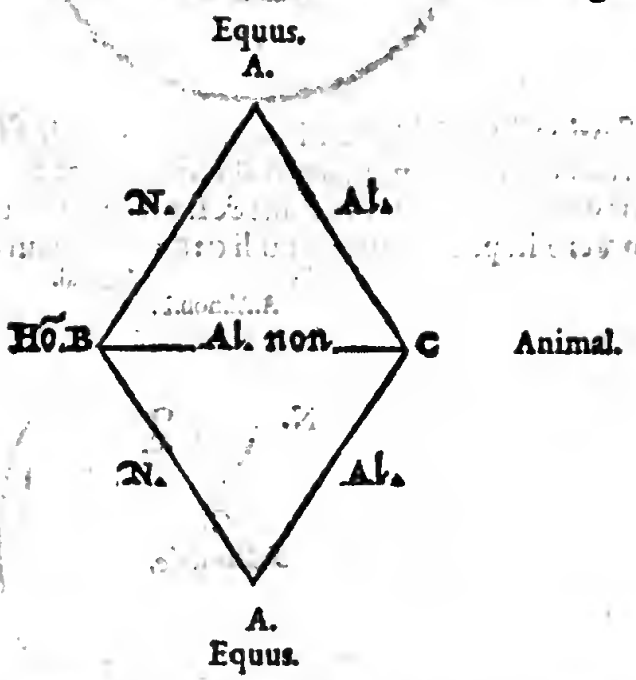

Cõiugatio hæc i ſecũda figura reducíť ad tertiã, ma

F

ioris & minoris conuerſione.

Sed quando A omni B: ipſi vero C alicui non inſit, non erit reſolutio: neutra enim propoſitionum ex conuerſione vniuerſalis.

Et

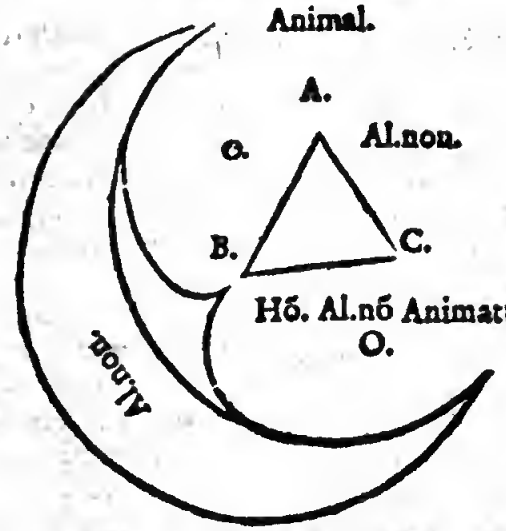

A

Cōiugatio hæc ſecūda figura nō reducit ad tertiā, qa ambæ p. ponentes ſunt affirmatiuæ: ſi p ipoſe mōſtrat.

Et q ex 3ª figu. reſoluēt ſ mediā, qñ ꝑticulariū ſit vltē. Quēadmodū ſi A nulli C: ipsū āt B alicui, aut oſ nāq; et C A qdē nulli; ipſi vero B alicui ſerit.

B

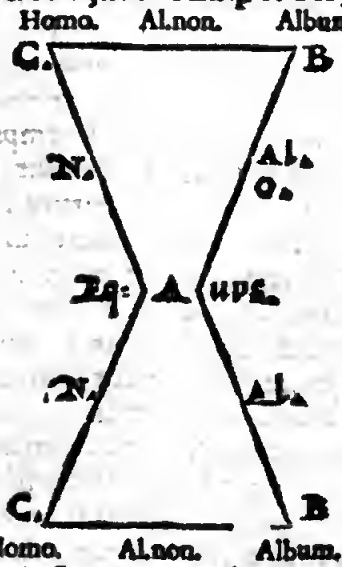

Binę cōiugatiōes in tertia figura q̄ reducunt ad ſecūdā ambarū propōnū conuerſione.

C

Quòd ſi ſ ꝑte ſit ꝑticulariū, nō reſoluēt: nō. n. ſuſcipit cōuerſionē negatiuū ſ ꝑte.

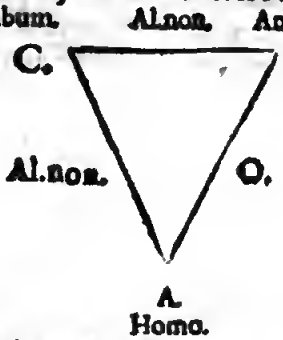

Cōiugatio hæc in tertia figura ſi reducit ad ſecūdā qa ambæ ꝑponēs eſſent negatiuæ: ſed mōſtrat ꝑ impoſe.

Manifeſtū igit, q̄ hꝺē ſyllī nō reſoluunt ſ his figuris, q̄ neq; ſ primā reſoluebant: & q̄ cū ſyllī in primā reducant figurā, iſti ſoli ꝑ

G ſpoſſe cõcludunt. Quõ igit opz ſyllos reducer, et ꝙ reſoluunt ſi gurę ī ſeinuicẽ, planũ ex dictis.

Oſo. qua concludit q̃ſitũ, qđ ꝙ pſes figuras oñdit, ꝑt ad eaſdẽ pſes figuras reſolui, prẽter cõcludẽté ꝑticularẽ negatiuã: qa ſi cõuertit

De mutua ſyllogiſmorũ reſolutiõe. Ca. 2.

PLanum etiam conſimiliter, ſi fuerit aliqđ quęſitum, qđ monſtretur in pluribus figuris vna, ꝙ fieri põt, vt oratio, quæ fit ad demõſtrationem iſtius quæſiti, reſoluatur ad plures figuras vna. Ordo autem in hoc eſt, quoniam ſpecies ſyllogiſmorum, quæ ſunt in ſecunda figura & tertia communicant cum figura prima in declarandis aliquibus quęſitorum ſpeciebus. quemad

H modum eſt communicatio primæ ac ſecundæ ſpeciei ex figura ſecunda cum ſpecie ſecunda primæ figuræ ad vłem negatiuam concludendam. & quemadmodum eſt etiam communicatio ſpecierum concludentium particularem negatiuam in figura ſecunda & tertia cum eo, quod concludit particularem negatiuam in figura prima. quoniã ex ſpeciebus iſtis, quę ſunt in ſecunda ac tertia figuris, aliqua eſt, cuius concluſio monſtratur per conuerſionem, ſiue fuerit per duas conuerſiones ſiue per vnam conuerſionẽ,

I & hæc poteſt reduci ad primam figuram. & quæ eſt primę figurę poteſt etiam reduci ad ſecundã & tertiam. illa aũt ſpecies ſecundæ figuræ ac tertiæ, cuius concluſio monſtratur per viã ad impoſſibile, aut poſitionem, non reducitur apte ad primam figuram: quemadmodũ via quarta ſecundæ figuræ concludens negatiuam particularem non apte reducitur ad ſpeciem primę figuræ concludentem negatiuã particularem. Et propterea apparet, ꝙ oratio concludens negatiuam vniuerſalem poteſt reſolui ad ſecundã, K ac primam figuras. Particularis autem negatiua, quæ concluditur in ſecunda ac tertia figuris, non redit ad primam figuram: neque etiam, quod in prīa figura redit ad ſecundam, niſi in eo, cuius cõcluſio non monſtratur per poſitionem. illi vero cuius cõcluſiones monſtrantur per poſitionem in duabus figuris, non conuenit hoc. & ſi reducatur quod eſt in ſecunda figura ad tertiam, hoc eſt ex eo, ꝙ concludit negatiuam, redibit quod eſt in tertia ad ſecundam. Atqui conuenit hoc in ſpeciebus, in quibus fieri poteſt L conuerſio ambarum propoſitionũ ſimul. & hoc erit, cum propoſitio negatiua extiterit vniuerſalis: quoniam vtraque ipſarum redibit ad ſuam complicitam: propterea ꝙ vniuerſalis negatiua conuertetur, & particularis etiam affirmatiua conuertetur. Quòd ſi negatiua fuerit in ſecunda figura particularis, particularis negatiua non conuertetur, & vniuerſalis etiam ſi conuertetur, erit particularis. Conſimiliter in figura tertia, ſi negatiua fuerit vniuerſalis, poterunt redire propoſitiões ſuę ad primam figuram: M quoniam negatiua vniuerſalis conuertetur, & affirmatiua etiam conuertetur particulariter, ſiue fuerit vniuerſalis, ſiue particularis. Quòd ſi negatiua fuerit particularis, non reſoluetur ſyllogiſmus ad ſecũdam figuram, quoniam negatiua non conuertetur. Iam igitur manifeſtũ eſt ex hoc ſermone, quales ſyllogiſmorum ſpecies ex tribus generibus ſyllorũ cõicãtes ī q̃ſito vno, quales inquam reſolui poſſunt ad ſe inuicem, & in quibus fieri nõ põt hoc.

De

De Syllogiſmis ex propoſitionibus infinitis, & priuatorijs: ac ipſarum & ſimplicium conſequentijs.

Cap. 3.

DIffert autem aliquid in conſtruẽdo ac deſtruendo exiſtimare, aut idem, aut diuerſum ſignificare, nõ eẽ hoc, & eſſe non hoc: quẽadmodũ, non eſſe album, & eſſe non albũ. neq; n. idẽ ſignificãt, neq; eſt negatio eius, quod eſt, eſſe album, hoc quod eſt, eſſe non album, ſed non eſſe album. Hæc autem huius ratio. nanq; ſimiliter ſe habet, poteſt ambulare, & põt non ambulare, ei quod eſt, eſt album, ad hoc, quod eſt, eſt non album: & ſcit bonum, ad ſcit nõ bonum. nam ſcit bonũ, aut eſt ſciens bonum, nihil differt, neq; poteſt ambulare, aut eſt potens ambulare. quare & oppoſita, non poteſt ambulare, non eſt potens ambulare. Si igitur, non eſt potens ambulare, idẽ ſignificat, & eſt potens non ambulare, aut haud ambulare, eadẽ vtiq; ſimul eidẽ inerunt. idem. n. poteſt & ambulare, & non ambulare? & eſt conſultus boni, & non boni. dictio autem & negatio oppoſitę non inſunt ſimul eidem. Quemadmodum igitur non eſt idẽ, non ſcire bonum, & ſcire bonum: neq; eſſe non bonum, & nõ eſſe bonum idẽ (eorũ. n. quæ proportionem habent inter ſe, ſi altera ſint diuerſa, et altera) neq; eẽ nõ ęquale, et nõ eſſe ęquale. illi. n. ſubijcitur aliquid exiſtenti nõ ęquali, & hoc eſt inęquale: huic vero nihil: quocirca ęquale quidem, aut inęquale non oẽ: ęquale autem, aut non ęquale omne. Amplius, eſt non album lignum, & non eſt album lignũ, non ſimul ſunt. ſi. n. eſt lignum non albũ, erit lignum: quod autẽ non eſt album lignum, non neceſſe lignum eſſe. quare manifeſtum, q̃ non eſt eius quod eſt, eſt bonum, negatio, eſt non bonum. Si itaq; de omni vno, aut dictio aut negatio vera, ſi non eſt negatio, planũ q̃ affirmatio quodammodo eſſe poſſet: affirmationis vero omnis negatio eſt: & huius igitur, nõ eſt nõ bonũ.

Enunciationum ſimplicium, ac infinitarum, ſeu tranſpoſitarum per varia exempla diſpoſitio.

Propoſitio affirmatiua ſimplex.	Propoſitio negatiua ſimplex.
Eſt album.	Non eſt album.
Negatiua infinita, ſeu tranſpoſita.	Affirmatiua infinita, ſeu tranſpoſita.
Non eſt non album.	Eſt non album.

Exemplum manifeſtius.

Affirmatiua ſimp. in minus.	Negatiua ſimplex in plus.
Eſt æquale.	Non eſt æquale.

G Negatiua transpósita in plus. Non est non æquale.

Affirmatiua transpósita in minus. K Est non æquale.

Exemplum manifestius, appósito subiecto ipsi propósitioni.

Affirmatiua símplex. Lignum est album.

Negatiua símplex. Lignum non est album.

Negatiua infinita. Lignum non est non album.

Affirmatiua infinita. Lignum est non album.

Hñt autẽ ad se inuicẽ ordinẽ hũc. Sit eẽ bonũ, in quo A: nõ eẽ bonũ, í quo B: eẽ nõ bonũ, í quo C, sub B: nõ eẽ nõ bonũ, í quo D, sub A. Oí itaq; inerit aut A, aut B, et nulli eidẽ: et aut C, aut D, & H nulli eidẽ: et cui C, necesse B oí í- esse. sí. n. verũ dicere, q̃ ẽ ñ albũ, et q̃ nõ ẽ albũ, verũ: ípossé. n. síl eẽ albũ, & esse nõ albũ: aut eẽ lignũ nõ albũ, et eẽ lignũ albũ. q̃re si nõ affirmatio, negatio inerit. C vero ipsi B nõ semp. qd̃. n. oíno nõ lignũ, neq; lignũ erit ñ albũ. E cõuerso igit D oí, cui A. nanq; aut C, aut D. qm̃ vero non posse esse simul nõ albũ & albũ, ipsum D inerit: de existẽte. n. albo verũ dicere, q̃ nõ ẽ nõ albũ: A aũt de D nõ oí: nãq; de eo, qd̃ L penitus nõ est lignũ, nõ verum dicere, qd̃ est lignũ albũ: quare D verum, A autẽ non verũ, qm̃ lignum album. Planum vero, q̃ & A C nulli eidem: etsi B, & D contingit alicui eidem inesse.

Propósitionum símplicium & infinitarum, seu transpósitarum ordo, ac consequentiæ.

Consimiliter

A Cõsimiliter se hñt et priuatiões ad p̃dicamẽta hac põne. æquale, in quo A: nõ æquale, in quo B: inæq̃le, in quo C: nõ inæq̃le, in quo D. D

Propositionum simplicium, ac priuatoriarum ordo, ac consequentiæ.

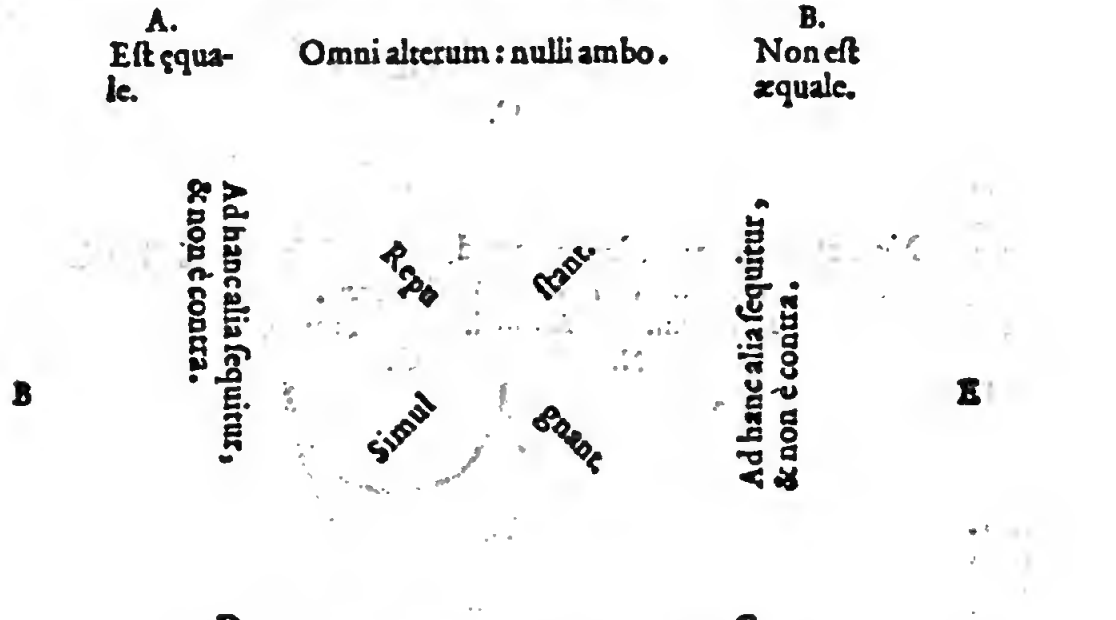

Et in pluribus autem, quorũ his quidem inest, illis vero nõ inest idem, negatio quidem similiter verificari posset, ꝙ nõ C sunt alba omnia, aut ꝙ non est album vnumquodꝙ. ꝙ aũt est non album vnũquodꝙ, aut oĩa sunt nõ alba, falsum. Consimiliter aũt & eius qđ est, est oẽ aĩal album, non hoc qđ est, est nõ album oẽ animal, negatio (ambæ .n. falsę) sed hoc, nõ est oẽ aĩal albũ. Qm̃ vero manifestũ, ꝙ diuersum significat, est non albũ, & non est album: & illud quidẽ affirmatio, hoc aũt negatio: manifestũ, ꝙ non est idem modus oñendi vtrunꝙ. vt qm̃ qđcũque sit animal, non est albũ, aut contingit nõ esse albũ: et ꝙ verũ dicere non albũ, hoc .n. est eẽ nõ albũ. sed de eo, qđcũꝙ sit albũ, verũ dicere, est albũ, siue nõ albũ, idẽ modus. Constructiue .n. ambo ꝓ primã monstrant figurã. verũ .n. et eẽ sibi ordinant. eius .n. qđ est, verũ dicere albũ, nõ hoc qđ est, verũ dicere nõ albũ, negatio: sed nõ verũ dicere albũ. Si itaꝙ verũ ẽ dicere, qđcunꝙ sit hõ, musicũ esse, aut nõ musicũ esse, qđcunꝙ sit aĩal, accipiendũ, aut eẽ musicũ, aut eẽ nõ musicum: & ostensum est. F

D

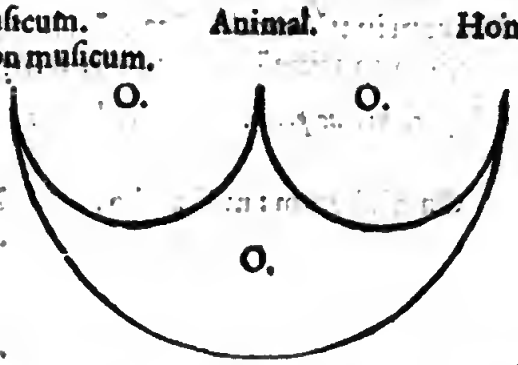

Goniugatiões aſtruentes & vſem affirmatiuam ſimplicé, & affirmatiuā trāſpoſitam.

Non eſſe autem muſicum, quodcunque ſit homo, deſtructiuæ monſtratur ſecundum dictos modos tres.

H

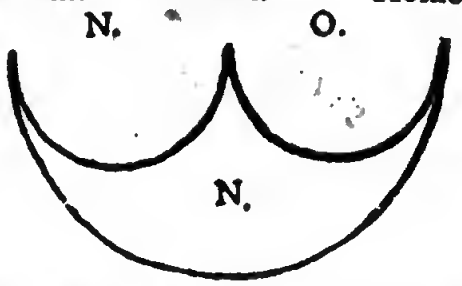

Coniugationes tres aſtruétes vſę negatiuā i pria & ſcḋa figura. nec attéde ꝓpōnū veritati, ſed ſolū formæ ſyllogiſticæ.

I

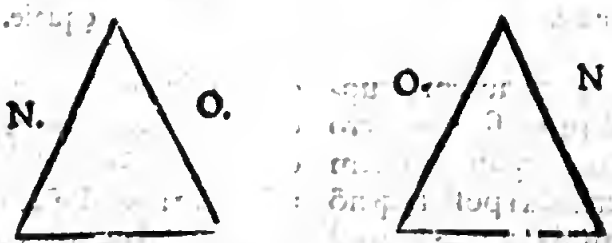

Simpliciter aũt, qñ ſic ſe habent A, & B, vt ſimul quidem eidem non contingant, oĩ autem ex neceſſitate alterũ: et rurſus C ad D conſimiliter: ſequit autem ex C A, & non conuertitur: & ex B D ſequetur, & non conuertetur: & A, & D contingunt eidẽ: B vero, & C non cõtingunt. Primum igitur, ꝙ ex B ſequit D, hinc manifeſtum, qm̃.n. ex C D alterum ex neceſſitate oĩ: cui autem B non contingit C, eò ꝙ ſimul infert A: A vero & B nõ cõtingunt eidẽ: planũ ꝙ D ſequetur. Rurſus, qm̃ C non conuertitur cũ A: oĩ autẽ C, aut D: cõtingit A D eidẽ ineẽ. B vero & C nõ cõtingit, eo ꝙ A conſequit ex C. accidit.n. impoſſe quoddã. Manifeſtũ igit, ꝙ neq; B cũ D cõuertit, qm̃ accidit ſimul D et A ineẽ.

Simplicium

A *simplicium, at tranſpoſitarum propoſitionum ordo, ac conſequentiæ in terminis ignotis: mutato tamen à prioribus terminorum ordine. nos autem clarioris intelligentiæ gratia, notos etiam terminos appoſuimus.* D

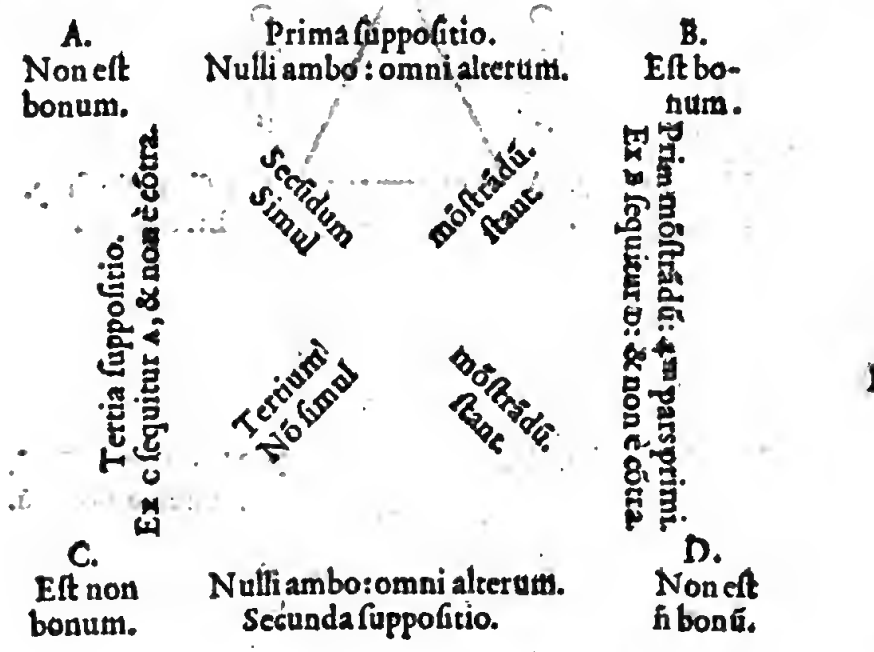

Accidit autem quãdoq; & in tali terminorum ordine decipi, eoq; non recte accipiuntur oppoſita, quorum alterum neceſſe eſt omni ineſſe. Quemadmodũ C ſi A, & B non contingunt ſimul eidem, neceſſe autem alterum ineſſe, cui nõ alterum: & rurſus C, & D conſimiliter. * ex quo autem omni C ſequatur A: accidet enim cui D ipſum B ineſſe ex neceſſitate: quod eſt falſum. Sit enĩ accepta negatio eorũ quæ A B, quæ eſt in quo F: & rurſus eorũ quæ C D, quæ eſt in quo H: neceſſe igitur omni aut A, aut F: aut enim dictionem, aut negationẽ. & iterum vel C, vel H: dictio nanq;, & negatio. & cui C omni, ſuppoſitum fuit A: quare H cui omni F. Rurſus, quoniam eorũ quæ F B omni alterum, & eorũ quæ H D conſimiliter: ſequitur autem ex F H, & ex D ſequeſ B. E hoc enim ſcim9, ſi igitur ex C A, & ex D B. hoc autem falſum: econuerſo enim erant in ſic ſe habentibus cõſequentia. Nõ enim fortaſſe neceſſariũ omni A, aut F: neq; F, aut B. non enim F eſt negatio ipſius * A. nam boni negatio, non bonum. non eſt autẽ idem non bonum ei, quod eſt, neq; bonum, neq; non bonum. Similiter aũt & in C D. negationes enim acceptæ duæ ſunt.

Negatio

*a Leui aut C omni

*Io. Gr. & Magentile gunt B.

G

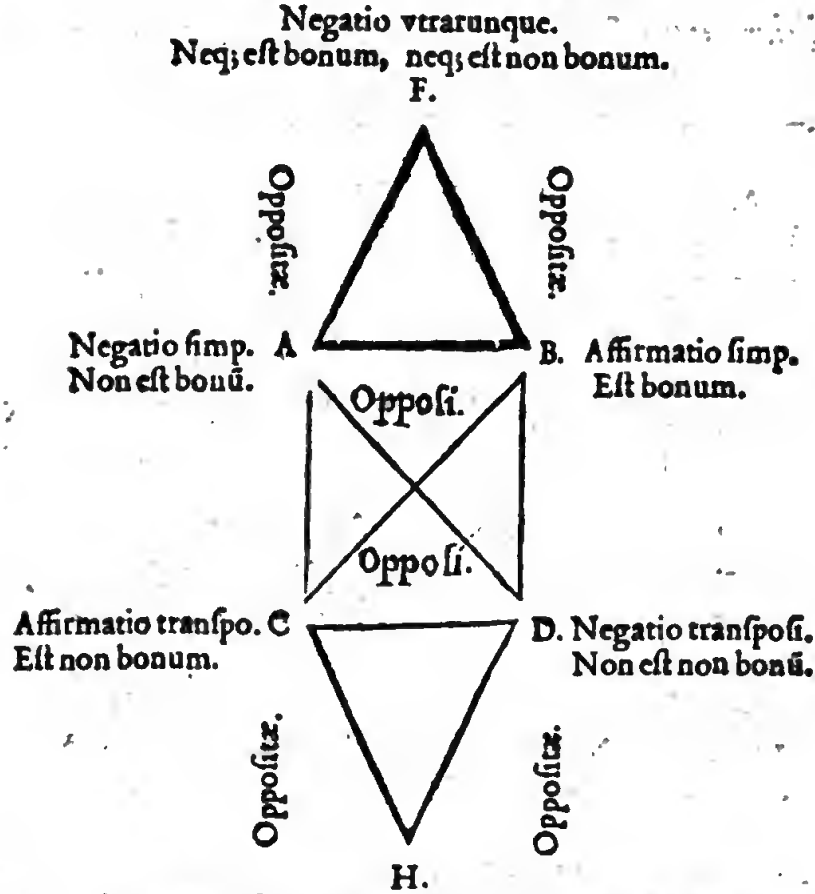

Ex hac figura monſtratᵉ deceptio, de qua Ariſt. in textu.

H

De Syllogiſmis ex propoſitionibus infinitis, & priuatorijs, ac ipſarum conſequentijs. Cap. 3.

I

Hic declaratᵉ nõ eẽ eãdem in ſignãdo negatiuã eũ ĩfinita.

ACciditautẽ deceptio in ſylſo, eo ꝙ exiſtimatur, ꝙ enunciatio infinita & negatiua ſunt vna & eadem. & hoc, qm̃ accidit pp iſtud, vnum ex duobus: aut, vt exiſtimetᵉ, ꝙ concludens ſit non cõcludens: & hoc cùm cadit enũciatio infinita in loco, in quo ſi caderet negatiua, fieri nõ poſſet, vt eſſet ſylſs, & exiſtimatᵉ ꝙ infinita ſit negatiua, & tñ in veritate ẽ infinita: & hoc, cùm cadit propoſitio infinita ita, vt de ea exiſtimemus ꝙ ſit negatiua in loco, in quo non prohibetur ſylſs, quin ſit cõclu M dens. Quod aũt remouet deceptionem iſtã eſt, vt ſcias, ꝙ hoc, quod dicimus, aliquid eſt non album, & aliquid non eſt albũ, non ſignificãt ſuper re vna. quodq; negatio huius, Ziiad eſt albũ, nõ eſt, quod dicimꝰ, Ziiad eſt nõ albũ: ſed quod dicimꝰ, Ziiad non eſt album. & hoc, quoniã propoſitio huius, quod dicimꝰ, Ziiad eſt albũ, ad hoc, quod dicimꝰ, Ziiad eſt non album, eſt proportio eius, quod dicimus, poſſibile eſt, ꝙ Ziiad ambulet, ad hoc, qđ dicimus, poſſibile eſt, ꝙ Ziiad non ambulet. Proportio aũt huius, quod dicimꝰ,

Ziiad

A Ziiad eſt albũ, ad hoc, quod dicim⁹, Ziiad nõ eſt albũ, eſt proportio ei⁹, quod dicimus, poſſe eſt, ꝙ Ziiad ambulet, ad hoc, quod dicimus, nõ poſſibile eſt, ꝙ Ziiad ambulet: & quẽad modũ duæ poſſibiles ſunt duæ enũciationes affirmatiuæ, veluti declaratũ fuit in libro præcedente, cõſiſt Ziiad eſt albũ, & Ziiad eſt nõ albũ, ſunt duæ enũciationes affirmatiuę. Quòd ſi hoc, quod dicim⁹, Ziiad eſt nõ album, eſſet in gradu eius, quod dicimus, Ziiad nõ eſt albũ, oporteret, vt res oĩs, aut eſſet albũ, aut non albũ: quemadmodum ſequit, vt res oĩs, aut ſit album, aut non ſit album.

Nota hic de ſi ente nõ dici nomen infinitum.

B attamen manifeſtũ ꝙ de nõ entib⁹, & de multis ẽt entibus non vere proferim⁹, ꝙ ſint alba, aut ſint nõ alba: ſed ꝙ ſint alba, aut nõ ſint alba vere ꝓfertur de oĩbus. Amplius, ſi hoc, quod dicimus, Ziiad põt non ambulare, eſſet in gradu ei⁹ quod dicim⁹, Ziiad non põt ambulare, affirmatio & negatio coniungerent in vno & eodem. qm̃ quemadmodũ, quod dicimus de Ziiad, ꝙ poteſt ambulare & non ambulare verificat ſimul, cõſiſt & hoc, quod eſt poſſe & nõ poſſe, hoc eſt ſi intentio negationis in

C hoc fuerit intẽtio priuationis, planũ ꝙ poſſe & non poſſe nõ coniungentur ſimul in vno & eodẽ. Enũciatio igit infinita differt à negatiua: qm̃ aliqñ inuenitur ipſa ſimul cum ſua oppoſita in vno & eodem: aliqñ aũt caret ſubiectum vtraq; ipſarũ. enunciatio vero negatiua & affirmatiua nunq̃ complicant ſimul in vno & eodem, neq; eſt aliquid, quod careat vtroq;. & propterea qd dicim⁹, Socrates ẽ iuſtus, & Socrates eſt nõ iuſt⁹, ſunt ſimul falſa, cùm fuerit Socrates mortuus. ſed quod dicimus, Socrates eſt iuſtus, & Socrates non eſt iuſtus, diuidũt verum & falſum, hoc eſt, ꝙ non põt Socrates non diſponi ꝑ alterum iſtorum, ſiue fuerit mortuus, ſiue viuus. conſiſt, ſi dicamus de Ziiad ꝙ põt ambulare, & ꝙ non põt ambulare, vnũ ipſorum eſt verũ, & alterũ falſum cumq; extitent enũciationes infinitæ affirmatiuæ habebunt negatiuas. Cùm aũt comparant enunciationes ſimplices & infinitæ affirmatiuæ & negatiuæ, apparẽt ad ſeinuicẽ binæ proportiones, proportio oppoſitionis, & proportio affirmationis. Ponam⁹ igit loco affirmatiuæ ſimplicis, quæ eſt Ziiad eſt bonũ, literã A: & loco negatiuæ ſimplicis, q̃ eſt Ziiad non eſt bonũ, literã B: & loco affirmatiuę infinitæ, q̃ eſt Ziiad eſt non bonũ, literam D: & loco negatiuæ ipſius, q̃ eſt Ziiad non eſt non bonũ, literã C: & ponamus ſub A C, & ſub B D. omni igit ineſt A, aut B: & nõ poſſunt coniungi in vno, qm̃ vnum ipſorũ eſt affirmatiuum, & alterũ negatiuũ. conſiſt ſe habebit C cũ D, cùm horũ itidem vnũ ſit affirmatiuum, & alterum negatiuũ. & manifeſtũ ẽt eſt, ꝙ cuicunq; ineſt D, ex neceſſitate oĩ illi ineſt B. ſi enim verũ eſt, quod dicimus, eſt non bonũ, verũ etiã erit, quod dicimus, nõ eſt bonum. de eo nanq; oportet ꝙ verificẽt, ꝙ eſt bonum, aut non eſt bonũ. cùm igitur falſum de ipſo ſit, ꝙ eſt bonũ, ſequit vt verum ſit de eo, ꝙ non eſt bonũ. ergo cuicunq; ineſt D, illi omni ineſt B: qm̃ B ſequitur ex D, & eſt cũ fuerit D, ſed non conuertit ita, vt D inſit omni illi cui ineſt B. qm̃ cùm fuerit Ziiad non ens, verificat de eo quod non eſt bonũ, & tm̃ non vere profertur de ipſo, ꝙ eſt nõ bonum.

D iectũ vtroque careat: ſed negatiua cũ ſua affirmatiua oppoſita ſemp diuidũt verũ & falſum ſ omnibus enbus.

E Nota duas proportiones ſiter ſimplices & ſfinitas affirmatiuas & negatiuas.

F

Nota dria inter enũciationem infinitã & negatiuã: qm̃ infinita ſiſ cum affirmatiua ſibi oppoſita pht qñq; ſ eodẽ verificari, qñq; eẽ falſę, ſi ſub

Nota nomen infinitum nõ ꝑdicari de non ent.

iſta

G iſta igit̃ eſt diſpoſitio D cùm B infra conſequẽtia. Diſpoſitio aũt A cũ C ſe hẽt in cõtrariũ huius: hoc eſt, qm̃ C ſequit̃ A, & eſt cùm fuerit A, & nõ conuertit̃ ita, vt A ſequat̃ C, & ſit qm̃ ipſum eſt. qm̃ de quo vere proferimus ꝙ eſt bonũ, de eodem vere dicimus, ꝙ nõ eſt non bonũ: qm̃ de eo verificabit̃, aut ꝙ nõ eſt non bonũ, aut ꝙ eſt non bonum: & non cõuertitur hoc ita, vt de quocunq; vere dicamus, ꝙ non eſt nõ bonum, de eodem etiam vere poſſimus dicere, ꝙ eſt bonum. qm̃ de Ziiad nõ ente vere proferimus, ꝙ nõ eſt non bonũ,
H qm̃ fieri non poteſt, vt de eo non verificetur, aut ꝙ eſt non bonum, aut ꝙ non eſt non bonũ: qm̃ duæ orationes iſtæ ita ſe habent, vt vna ſit affirmatiua & altera negatiua: & fieri non poteſt, vt aliquid ſit, cui alterũ iſtorũ nõ inſit: neq; etiam cõiungi poſſunt in aliquo ſimul. Cùm hoc igit̃ ita ſit, planũ ꝙ fieri non poteſt, vt C quæ eſt negatiua infinita, & B q̃ eſt negatiua ſimplex, coniungant̃ in vno & eodem. qm̃ de quo verificat̃ A, de eo verificat̃ C: & de quo verificat̃ A, de eo falſificat̃ B: qm̃ vna ipſarũ affirmatiua, & altera negati-
I ua: igit̃ de quo verificat̃ C, de eo eſt falſum B. Sed D, quæ eſt affirmatiua infinita, & A, q̃ eſt affirmatiua ſimplex, cõiungunt̃ in aliquo vno: qm̃ nõ eſt opus, vt D ſit in eo, in quo ẽ B. ſed res ſe hẽt in contrariũ, hoc eſt, vt B ſit in eo, in quo eſt D. Sed iã exiſtimat̃, vt A, q̃ eſt affirmatiua ſimplex, & D, quæ ẽ affirmatiua infinita, ſint oppoſita. qm̃ poſuim⁹, ꝙ ſi eſt D, & B, & A ſunt oppoſita: hoc eſt, qm̃, cũ eſt vnũ ipſorum, alterũ tollit̃, & nõ põt aliquid eſſe ſine altero ipſorũ, ergo D & A ſunt in hac diſpoſitiõe.

Verũ, ſi D & A fuerint oppoſita per K modũ negationis & affirmationis, ſequeret̃ ꝙ ſi eſſet B, eſſet ẽt D: quod eſt falſum & cõtrariũ ei, quod monſtratũ fuit: qm̃ oportet vt D verificetur de B, cũ de ipſo falſificet̃ A. ſed fieri põt, cũ poſuerim⁹ C ſequi ex A, & A nõ ſequi ex C, vt mõſtrem⁹ ex hoc, ꝙ B ſequit̃ ex E, quodq; hoc nõ cõuertit̃: quodq; fieri non põt, vt ſimul cõiungant̃ C & B, ſed fieri vtiq; põt, vt A & D ſimul coaptent̃. Quod cũ ita fuerit, manifeſtum ꝙ fieri nequit, vt B & C cõiungant̃ ſimul ī aliquo vno: qm̃ B cõprehendit̃ in D. & cũ eſt D, nõ eſt C, qm̃ vnũ ipſorum L affirmatiuum eſt, & alterum negatiuum. ſed fieri vtiq; põt, vt D & A cõiungant̃ in aliquo vno: qm̃ A nõ cõtinet̃ in C, immo in aliquo tpe eſt C, in quo non eſt A. Cùm ergo res oĩs ita ſe habuerit, vt ipſi inſit A, aut B, & D innenitur aliqñ in A, & aliqñ in B. Sed fieri ẽt põt, vt oſtẽdamus p demſonem aliã, ꝙ ſi C ſequat̃ ex A, ꝙ B ſequit̃ ex D & ꝙ B & C nõ coiungnnt̃: quodq; fieri põt vt D & A cõiungant̃. & hoc, qm̃ ſi C comprehendit̃ in A, & de re oĩ verificat̃ aut D, aut C, ſequit̃ vt D vere enuntiet̃ de B abſq; C, qm̃ C cõprehendit̃ in oppoſito ipſius B, quod eſt A. cũ igit̃ C cõprehendat̃ in A, B cõprehendetur in D: cumq; C cõprehendat̃ in A, & B cõprehendet̃ in D: planũ ꝙ C & B coniungi nequeunt in aliquo vno: quodq; hoc fieri vtiq; põt in D & A.

Alia demõſtratio, ꝙ ſi C ſequatur ex A, ipſum etiã B ſequat̃ ex D.

M

Hoc aũt, quod accidit in enunciationibus indiuiduis infinitis ac ſimplicibus, accidit ẽt conſiſtr in priuatiuis ac ſimplicib⁹. & quẽadmodũ negatiua affirmatiuę ſingularis ſimplicis nõ eſt infinita ſimplex affirmatiua, eodẽ pacto negatiua affirmatiuę

Idẽ eſt iudicium de priuatiuis, & infinitis.

ſimplicis

A ſimplicis vſis nõ eſt affirmatiua vſis infinita. puta in exemplo, nõ eſt negatio huius, quod dicimus, omnis homo eſt albũ, hoc quod dicimus, oĩs homo eſt nõ album. ſed hoc, qđ dicimus, non eſt oĩs homo album. Cauſa aũt huius ea eſt, quã ſupra diximus. & hoc, qm̃ iſta, quæ dicim⁹, omnis homo eſt albũ, & omnis hõ eſt non albũ, ſunt falſa ſimul, & non ineſt alterũ ipſorum ex neceſſitate vnicuiq;, quẽadmodũ ſe hẽt diſpoſitio in hoc, quod dicimus, oĩs homo eſt albũ, & non oĩs homo eſt albũ: ergo ſyll's concludens, omnis homo
B eſt non albũ, eſt alius à ſyll'o concludente, nullus homo eſt albũ. & hoc eſt, quod dicebam⁹, ꝙ omnis homo eſt non albũ, eſt affirmatiua. & propterea oſtenſum fuit, q; nõ cõcludit niſi in prima figura. ſed qđ dicim⁹, nullus hõ eſt albũ, eſt negatiua vſis, & concludit in prima ac ſecunda figuris. & hoc in ſpecie vna primæ figurę, & in duabus ſpeciebus ſecũdę: quare concludetur in tribus ſyllogiſmorũ ſpeciebus. Conſilr cùm fuerit ꝓpõ minor in prima figura infinita, nõ oportet, vt exiſtimemus ꝙ nõ concludat: quẽadmodum ſe hẽt diſpoſitio, cũ extiterit negatiua. Neq; ẽt cùm fuerint ambæ ꝓpõnes infinitæ, diſponunt eo modo, quo diſponebant negatiuæ. nam propoſitio infinita diſtinguit à negatiua, qm̃ dictio infinitans eſt pars ꝓpõnis: & propterea ſuper ipſam cadit etiã dictio negationis: ſed dictio negationis non eſt pars propoſitionis: & ob hoc prædicatum affirmatiuæ ac ſubiectum eiuſdem eſt idem cum prædicato negatiuæ, ac ſubiecto ſuo.

Cũ fuerit minor infinita, ĩ prima figura erit ſyll's.

Dictio infinita eſt ps ꝓpõnis, ẽ ſup ipſam põt negatio cadere.

Sed iam perfectæ ſunt intẽtiones, quas comprehendit tractatus iſte.

ARISTOTELIS

Priorum Reſolutoriorum Liber Secundus,

cum Auer. media Expoſitione.

SVMMA LIBRI.

De Potentijs, Impotentijsq; ſyllogiſmi, ac ipſi annexi.

De Potentijs ſyllogiſticis.

Qui Syll ogiſmi plures poſſint concludere concluſiones. Cap. 1.

IN quot igitur figuris, & per quales, et quot ꝓpoſitiones, & qñ, et quomodo fit ſyllogiſm⁹: Amplius aũt, in qualia aſpiciẽdum deſtruenti ac cõſtruenti, & quomodo oportet quærere de propoſito ſm qualemcunq; methodum: Amplius aũt, per qualem viam accipiemus principia, de ſingulis iam tranſegimus. Sed qm̃ alĩ ſyllogiſmorũ vſes ſunt, alĩ ſecundũ partem: vſes omnes ſemper plura ratiocinantur: ex F ĩs vero qui in parte, affirmatiui quidem plura, negatiui aũt concluſionẽ ſolam. aliq; nanq; propoſitiones cõuertuntur: priuatiua vero non cõuertitur. Cõcluſio aũt aliquid de aliquo eſt: quare alĩ quidem ſyll'i plura ratiocinantur. Quẽadmodũ ſi A monſtratum eſt omni B, aut alicui: & B alicui A neceſſariũ ineſſe. & ſi A nulli B, & B nulli A. hoc aũt diuerſum à præcedenti. Si vero alicui non inſit, non neceſſe & B alicui

cui

G cui A non ineſſe. cõtingit enim omni ineſſe. Hæc itaq; cõis omniũ cauſa, & eorũ qui vniuerſaliter, & eorum qui ſecundum partem.

N IV

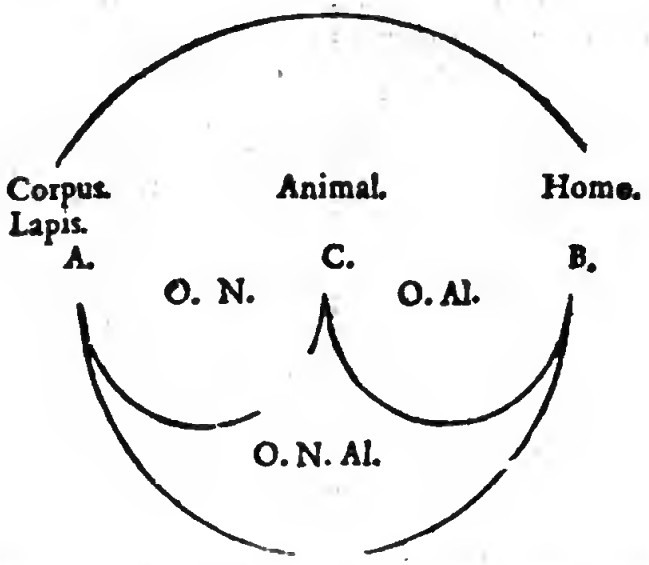

Cõingatio nes tres, cõcludentes cõſonem primo intẽtã, mox & aliã ex concluſionis conuerſione.

H

Eſt autem de vniuerſalibus & aliter dicere. quęcunq; enim aut ſub medio ſunt, aut ſub cõcluſione, omniũ erit idem ſyllogiſmus: ſi hæc in medio, illa in concluſione poſita fuerint. Vt ſi A B concluſio per C, quæcunq; ſub B, aut C ſunt, neceſſe de omnibus dici A. Si enim D in toto B: B vero in A: & D erit in A. Rurſus, ſi E ĩ toto C: C aũt in A: & E in A erit. Conſimiliter & ſi priuatiuus ſyllogiſmus.

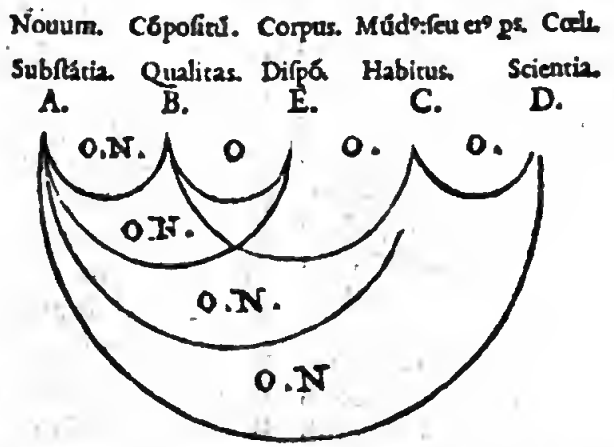

I

Cõingatio nes vles binæ, affirmatiua. ſ. & negatiua, concludentes plures cõcloſiones ex dicto de oſ, & dicto de nullo.

In ſecunda autem figura, quod ſub cõcluſione ſolum erit ratiocinari. Veluti ſi A nulli B: C aũt omni: cõcluſio cp B nulli C. Si igitur D ſub C eſt, planum, cp B non eſt ipſi. Iis vero quæ ſub A, cp non ineſt, non manifeſtum per ſyllĩm, atqui non ineſt ipſi E, ſi eſt ſub A:

ſed

ſed B quidem ineſſe nulli C, monſtratum eſt per ſyllogiſmum: ipſi vero A non ineſſe indemonſtratum ſumptum eſt. quare non propter ſyllogiſmum accidit B non ineſſe ipſi E. A

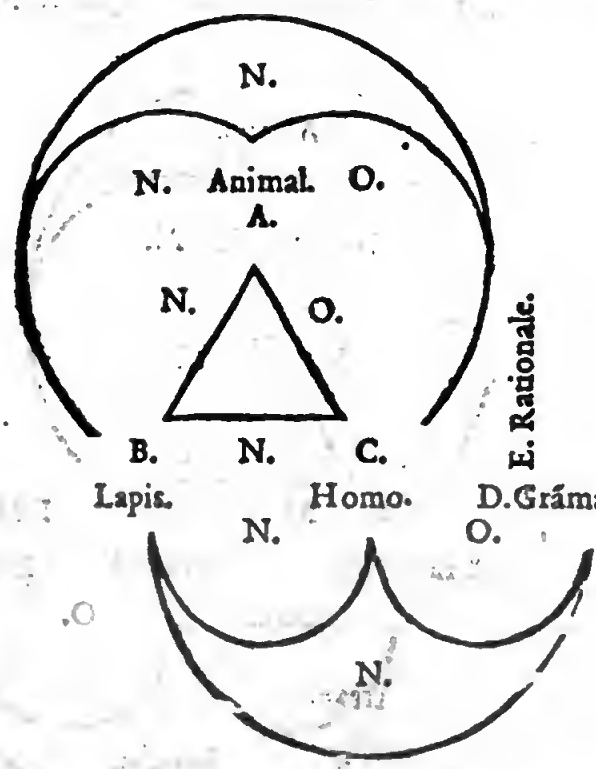

Cõiugatio hęc, termino aſſumpto ſub minori cõcludit aliã cõcloné in B pria figura, ſub medio ỹo nõ cõcludit p ſyllm, niſi facta maioris conuerſione: conſequit tũc cõcludit p dcm de nullo.

In his vero, quæ ſunt in parte, eorum quidem, quæ ſub concluſione ſunt, non erit neceſſarium: (non enim fit ſyllogiſmus, quãdo hæc accepta fuerit in parte) eorum vero, quæ ſub medio, erit omnium, præter q̃ quod non per ſyllogiſmum. Vt ſi A omni B: B vero alicui C. eius enim, quod ſub C poſitum eſt, nõ erit ſyllogiſmus: eius vero, quod ſub B erit, ſed non propter antea factum. C

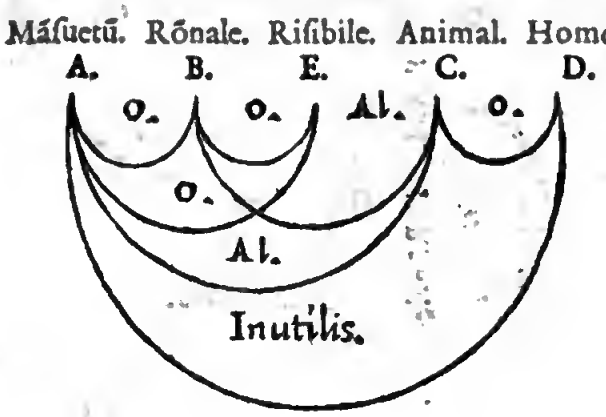

Cõiugatio hęc particularis pręter primã concloné, termino aſſumpto ſub medio cõcludit aliã cõcluſioné: ſub minori ỹo inutilis eſt, quia maior eſt particularis.

Conſiſt

D Conſiſt autem & in alijs figuris. eius enim quod ſub concluſione, non erit: alterius vero erit: præterq; q̃ non ꝑ ſyllim: ſed quemadmodum, & in vniuerſalibus, ex indemonſtrabili ꝓpõne, quæ ſub medio erant, monſtrabantur. quare neq; ibi erit, aut & in his.

Cõiugatio hæc particularis ſecũda figura, termino aſſũpto ſub minori nihil concludit, q̃a maior eſt particularis: aſſũpto vero ſub medio concludit: aliã cõclu ſione, vt in vltimis.

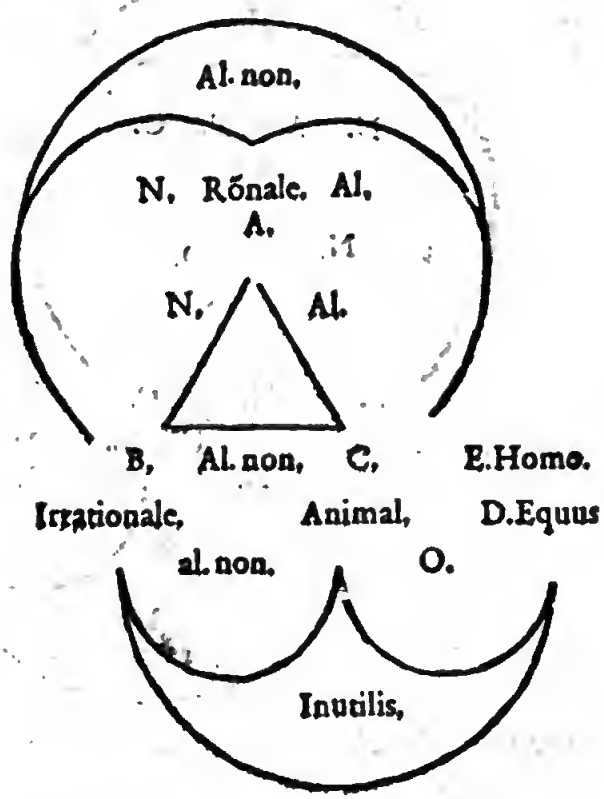

F

Cõingatio hæc in tertia figura, eadẽ regi lege, vt & ſuperior ſecunda.

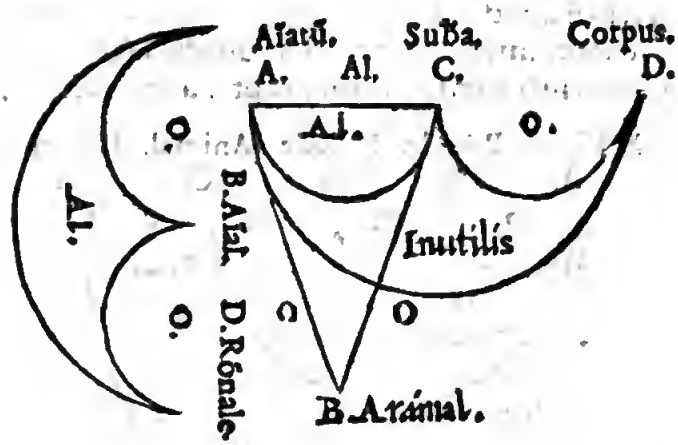

TRACTATVS SECVNDVS libri de Syllogiſmo.

Qui Syllogiſmi plures concludant concluſiones. Cap. 1.

Epilogus omniū, q̄ dicta ſunt in primo Priorum.

DIxit. Sed poſteaq̄ declarauimus per quot figuras erunt ſermones ſyllogiſtici, & p quales ſpecies propoſitionū, eas videlicet propoſitiones, in quibus eſt intentio dicti de omni, & per quot propoſitiones erunt, quodq; ipſæ ſunt duæ, & qñ erit, & qñ non erit ſyllogiſmus, & hoc qñ non inuenitur inter ipſas
B terminus medius communicās: Et diximus de qualitate cuiuſcūq; triū figurarū, ꝙ eſt ordo medij termini intra ambas extremitates: & diximꝰ cum hoc, quę ex quatuor quæſitis in quali quærantur figura, hoc eſt affirmatiuo ac negatiuo vniuerſalibus, & affirmatiuo ac negatiuo particularibus: Et determinauimꝰ poſt hoc qualitatem inquiſitionis ſuper quęſito abſolute, & per qualem viā accipiuntur propoſitiones ſyllogiſmi, & faciamus ipſas, ac qūo reſoluat omnis ſermo ſyllogiſticus ad compoſi-
C tionem, ex qua fuit compoſitus: Dicamus nunc, qm̄ ſyllogiſmorū omnium alij concludunt concluſiones vniuerſales, alij vero concluſiones particulares, ꝙ accidit vt ſyllſi cōcludentes vniuerſales ex cōſequenti cōcludant præter cōcluſionem primā concluſiones plures. Sed ex ſyllogiſmis concludentibus cōcluſiones particulares, accidit vt illi, qui concludunt affirmatiuas particulares, concludant concluſiones plures cū prima concluſione: qui vero concludunt particulares negatiuas, nō concludunt niſi concluſionem primā.

Syllſi vłes cōcludūt plures concluſiones & particulares affirmatiui.

Cauſa autem in hoc eſt: qm̄ concluſiones vłes & particulares affirmatiuę conuertuntur, negatiua vero particularis non conuertitur: quare accidit, vt ſyllſ concludens concluſionem vniuerſalem affirmatiuam cōcludat etiam particularem, quæ continetur ſub hac vniuerſali, & particularem, in quam conuertitur vniuerſalis affirmatiua. item accidit vt concludens vłem affirmatiuam, concludat etiam ipſam conuerſam. ſed nō accidit, vt concludens negatiuā particularem, concludat aliam ab ipſa, qm̄ neq; conuertitur, neq; continet aliam. Secundum igitur hunc mo
E dum accidit vni & eidē ſyllſo, vt concludat concluſiones plures vna: præterquam ꝙ prima quidem, quā per ſe cōcludit, eſt vna, reliquas vero ab hac concludit, ſm ꝙ ſequuntur concluſionem primam & mediāte illa, & ſunt quaſi concluſiones per accidens. Propterea tales non fuere cō numeratæ intra concluſiones ſyllogiſticas in tractatu primo: & erraue rūt in hoc Antiqui enarratores, qm̄ connumerauerunt ipſas. Sed poſſet etiā aliquis exiſtimare, ꝙ ex vno & eodem ſyllogiſmo eſſent plures
F concluſiones vna ſecundum alium modum: præterq̄ ꝙ hoc eſt ſm exiſtimationem, non aūt ſecundum veritatē. Hoc igitur accidit in prima figura ſecūdum duos modos. Quorum vnus eſt, cùm expoſuimꝰ, ꝙ aliquod prædicatum prædicatur de aliquo ſubiecto, & ſit manifeſtū apud nos, ꝙ aliquid ſubijcitur ſubiecto quæſiti: exiſtimat enim cùm monſtratū fuerit prędicatū quęſiti ineſſe ſubiecto quæſiti, ꝙ iā ex hoc ſit manifeſtum, ipſum ineſſe etiam ſubiecto ſubiecti. Puta, in exēplo, ſi fuerit

D Syllſ cōcludens particulare negatiuā vnā tm̄ cōcluſionē concludit.

E Quāuis ſyllogiſmus vnꝰ cōcludere poſſit plures concluſiones: primā tm̄ ꝙ ſe cōcludit, alias vero ꝙ accēſsiōne conuerſionis.

Hic notat duo alij modi, qbꝰ vnus ſyllſ exiſtimat poſſe concludi plures cōclu-ones, nō tm̄ ſecūdum veritatem.

G quæſitum, an mundus ſit nouum, & declaratũ fuerit ex hoc, ꝙ cœli ſunt noua, & hoc extiterit per ſe manifeſtum, ꝙ cœli ſunt pars mũdi, & hoc eſt vnum ex ijs, quo exiſtimatur ex ſyllo vno eſſe ſecundum modũ iſtũ plures concluſiones vna. ſed hoc nõ eſt verum, qm̃ hoc quod dicimus, cœli ſunt noua, in hoc exemplo concluditur p duas propoſitiones, quarum vna eſt, ꝙ cœli ſunt pars mũdi: & altera ꝙ omnes partes mũdi ſunt noua: & ſequit̃ ex hoc, ꝙ cœli ſunt noua. Modus vero alius eſt, cùm declarauerimus, ꝙ aliquid ineſt ſub H iecto duarum ꝓpõnum, & ſit manifeſtum per ſe, ꝙ termin⁹ medius in duabus ꝓpõnibus cõprehendit ſub ſe ſubiectum aliud ſimul cum ſubiecto quæſiti. iam enim exiſtimabit̃, ꝙ ex hoc concludantur cõcluſiones plures vna: quarũ vna eſt concluſio quæſita, altera vero, cuius ſubiectũ continet̃ ſub medio termino ſimul cum ſubiecto quæſiti. Puta in exemplo, ſi monſtratũ fuerit, ꝙ mundus eſt nouum per duas ꝓpõnes, quarũ altera ſit, ꝙ mundus eſt compoſitũ ex partibus: & altera, ꝙ compoſitũ eſt nouum. iã enim exiſtimatur, ꝙ I ex binis iſtis ꝓpõnibus binæ concluſiones concludantur: quarũ vna eſt, ꝙ mundus eſt nouum: & altera, ꝙ corpus eſt nouum. manifeſtum enim eſt p ſe, ꝙ corpus comprehenditur ſub compoſito, quemadmodũ ſub ipſo comprehenditur mundus. & vt plurimũ accidit hoc, cùm maior fuerit manifeſta ex ſyllogiſmo. ſed in veritate ſunt duo ſylli cõmunicantes in maiore ꝓpõne, & ſeparati in minore. Et hoc per ſe accidit in prima figura, qm̃ concludit negatiuas vniuerſales, quemadmodum

Modi duo prius dicti ſũt in modis vltibus

accidebat, cùm cõcludebat affirmatiuas vles. In ijs vero, qui concludũt particulares, non accidit ſpẽs iſta cõcluſionum, vt ſint vles, quia ſubiectum ſuum intret ſub ſubiectum cõcluſionis, qm̃ concluſio eſt particularis: ſed accidit ſpecies ſecũda, eo ꝙ maior propoſitio eſt vlis in omnibus ſyllogiſmis iſtius figuræ vniuerſalibus ac particularibus. Sed in ſecunda figura accidit, vt exiſtimetur ꝙ in vniuerſalibus ſyllis concludat̃ concluſio ſua, & quod comprehenditur ſub ſubiecto cõcluſionis, eo ꝙ hoc approximat principio exiſtimationis, ſed in veritate eſt cõcluſio ſyl L logiſmi in prima figura, hoc eſt, ꝙ maior extremitas inſit ſubiecto ſub iecti ſui. non aũt exiſtimatur ꝙ concludat ſimul cum ſua cõcluſione id, quod eſt ſubiectũ medio termino, qm̃, ſi hoc vtiq; concluditur, concluditur quidem ſm ordinẽ ſecundę figuræ. Sed cogitatio non cadit nãſm menſuram cõcluſionis in ſecunda figura, quemadmodum cadit oẽ hoc in prima figura. & propterea videtur, ꝙ maiorem extremitatẽ ineſſe illi, quod ſubijcitur medio termino, in ſecunda figura ſit per ſm ſyll'm, & non exiſtimatur, ꝙ conclu M datur per ſyll'm primum, per contrarium eius, quod ſubijcitur ſubiecto concluſionis. Puta in exemplo, corpus cœleſte non eſt nouũ: & corpus compoſitum eſt nouum: & ſequit̃ ex hoc ſyllogiſmo ꝙ corpus cœleſte non eſt compoſitum, & ꝙ orbis ſtellarum fixarum nõ eſt compoſitus: quoniam manifeſtum eſt per ſe, ꝙ comprehenditur ſub corpore cœleſti. Si autem exiſtimaret aliquis, quòd ſequeretur ex hoc ſyllogiſmo maiorẽ extremitatẽ ineſſe ei, quod

ſubijcit̃

K primę figuræ, ſed nõ in particularib⁹: qm̃ concluſio eſt particularis, q̃ fiere maior, & ſyllis inutilis.

In ſecũda figura hi duo modi non fiunt

A ſubijcitur medio termino: quoniã cùm fuerit per ſe manifeſtum, ꝙ elementa non ſunt noua, iã non ſequit ex hoc ꝙ elementa nõ ſunt compoſita, niſi per alium ſyllogiſmũ à ſyllogiſmo, ex quo ſequitur, ꝙ corpus cœleſte nõ eſt compoſitum, & hoc ſecundum veritatem & ſecundum principium exiſtimationis. Et conſimiliter ſe habet diſpoſitio in tertia figura: hoc eſt, quia non exiſtimat, ꝙ concludat ſimul cum cõcluſione ſua, niſi maiorem extremitatem ineſſe illi, quod ſubijcitur minori extremitati tantum, non aũ illi, quod B ſubijcitur medio termino. & propterea non exiſtimamus in ſyllogiſmis particularibus, ꝙ concludant aliud à concluſione ſua, quod ſubiectum quæſitorum eſt particulare.

In tertiã figura fit vnus modus cũ.

De eo quod eſt ex falſis ratiocinari. Prima figura. Cap. 2.

EST ſi taq; ita ſe habere, vt veræ ſint propoſitiones, per quas ſyllogiſmus: eſt autẽ vt falſæ: eſt vero, vt hęc quidem vera, illa aũt falſa, cæterum concluſio aut verã, aut falſa ex neceſſitate. Ex veris igitur non eſt falſum ratiocinari. C ex falſis aũt eſt verũ, præter q̃ ꝙ non propter quid, ſed qũia. eius enim quod eſt propter quid, non eſt ex falſis ſyllogiſmus. ob quam vero cauſam, in ſequentibus dicetur. D *a.L.ꝙ

Primum ergo, ꝙ ex veris nõ poſſumus falſum rõcinari hinc manifeſtum. Si enim A exiſtẽte, neceſſe eſt B eſſe: B non inexiſtente, neceſſe eſt A non eſſe. ſi igitur verum eſt A, neceſſe eſt B verum eſſe: aut accidet idem ſimul eſſe, & non eſſe. hoc autem impoſſe. Non autẽ, quoniam poſitus eſt A vnus terminus, exiſtimeẽ contingere vno aliquo exiſtente, ex E neceſſitate aliquid accidere: non enim poſſibile. quod enim accidit ex neceſſitate, concluſio eſt: per quæ autem hoc fit, minima tres termini: bina vero interualla, & propoſitiones. Si itaq; verum eſt, cui B ineſt ipſum, A oĩ: cui autem C, ipſum B: cui C neceſſe eſt A ineſſe. & non poteſt hoc falſum eẽ: ſimul enim inerit idẽ, & non inerit. A igitur tanquam vnum ponitur duæ propõnes ſimul acceptæ. Conſiſt autẽ & F in priuatiuis ſe habet. non enim eſt ex veris monſtrare falſum.

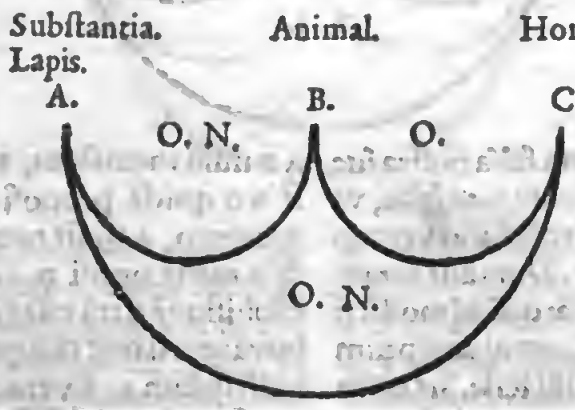

Cõiugationes binæ ex veris verum concludẽtes.

G Ex falſis aũt verũ eſt rõcinari, & vtriſq; ꝓpõnibus exiſtentibus falſis, & vna. hac aũt non vtralibet, ſed ſecũda, ſi totã accipiat falſam: ſi vero nõ tota accipiat, eſt, vtralibet. Sit enim A toti C inexiſtẽs, eorũ aũt q̃ B nulli, neq; B ipſi C. cõtingit autẽ hoc, vt lapidi nulli aĩal, & lapis nulli homini. Si igit̃ acceptũ fuerit A oĩ B, & B oĩ C, A oĩ C inerit. quare ex vtriſq; falſis vera concluſio: oĩs enim hõ aĩal. Sit aũt & priuatiuũ. eſt. n. A, & B nulli C ĩeſſe: A tñ oĩ B: veluti ſi eiſdẽ acceptis terminis, mediũ poſitum fuerit hõ. lapidi. n. & aĩal, & hõ nulli ineſt: aĩal vero oĩ hoĩ. Quare ſi cui q̃dẽ ineſt, accipit nulli ĩeſſe, ex falſis vtriſq; vera erit conclo. K

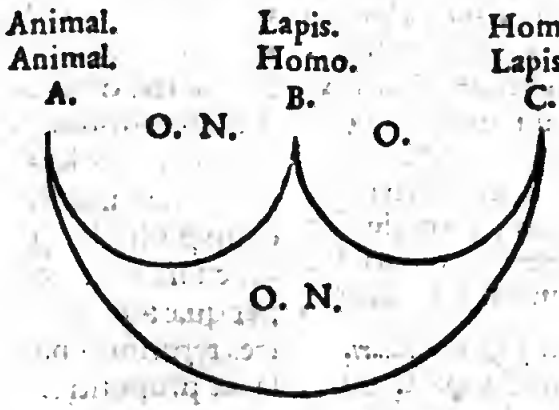

H Cõiugatio nes binæ vſes, concludentes verum ex vtriſq; ꝓpõnib⁹ in toto falſis. L

Conſimiliter autem monſtrabitur, & ſi ad aliquid falſa vtraque accepta fuerit.

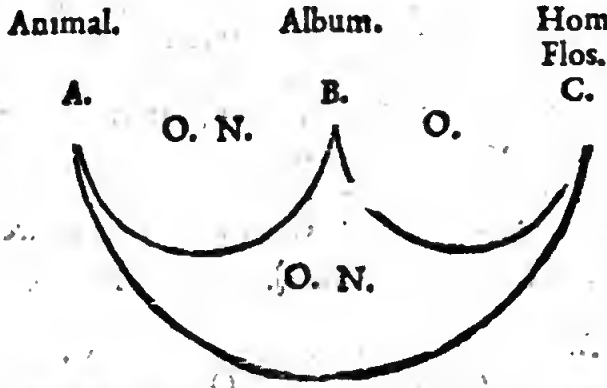

I Cõiugatio nes binæ, ex ꝓpõnibus ſcẽm partem falſis, concludentes falſum. M

Quòd ſi altera falſa poſita fuerit, prima exiſtente tota falſa, vt ipſa A B, nõ erit cõcluſio vera: ipſa vero B C erit. Dico aũt totam falſam contrariã: quẽadmodũ ſi nulli inexiſtẽs, omni acceptum fuit: aut ſi oĩ, nulli ĩeſſe. Sit enim A B nulli inexiſtens, B vero C oĩ: ſi B C quidẽ propoſitionẽ verã accepero, A B aũt totam falſam, & A ineſſe omni B, impoſſibile cõcluſionẽ verã eſſe: nulli enim inerat eorũ quę C. ſiquidẽ cui B, nulli ipſum A: B vero omni C.

Conſtr

A Conſiſt aũt neq; ſi A omni B ineſt,& B ipſi C:accepta vero eſt B C,ppõ vera, A B aũt falſa tota, & A nulli eorũ quib⁹ B,cõcluſio falſa erit,oĩ enim C inerit ipm A. ſiquidẽ ipſum A oĩ,cui B: B vero omni C.Planũ igitur,q; ſi prima tota accipiaẽ falſa, ſiue affirmatiua,ſiue priuatiua:altera autem vera,non fit vera concluſio. D

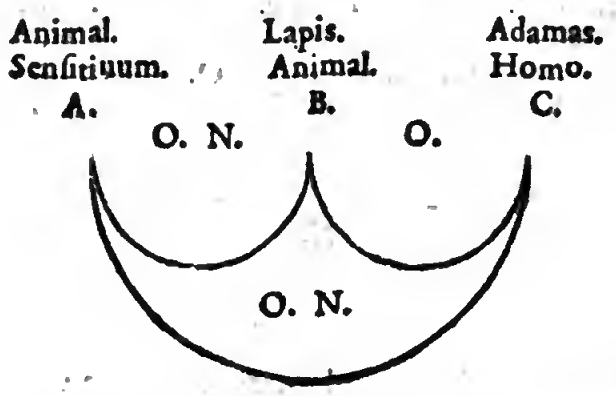

Binæ cõiugatiões habentes maiorẽ in toto falſam, minorẽ verã, nõ concludentes verum.

E

Cùm vero nõ tota accipiẽ falſa,erit. Si enim A ineſt omni C, alicui autẽ B, B vero omni C: vt aĩal cygno quidẽ omni, albo autem alicui, albũ vero oĩ cygno: ſi acceptũ fuerit A oĩ B, & B oĩ C inerit vere:oĩs enim cygn⁹ aĩal. Cõſiſt & ſi priuatiuum ſit A B. accidit enim A B quidem alicui ineſſe, C vero nulli, B aũt omni C:vt animal alicui albo,niui autem nulli, albũ vero omni niui. Si itaq; acceptũ fuerit A nulli B, B vero omni C, A nulli C inerit.

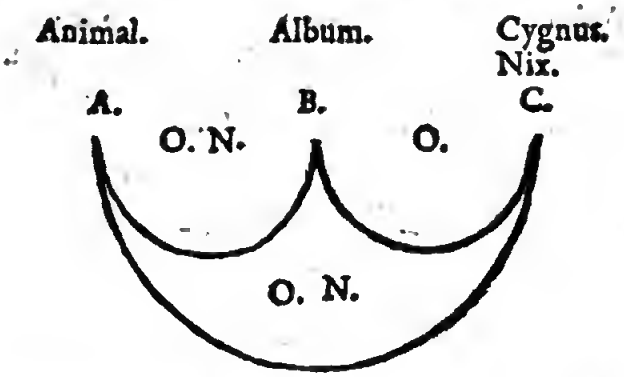

C

Cõiugationes binæ ex maiori parte falſa, minori vera, concludentes verum.

F

Quòd ſi A B,ppõ tota accepta fuerit vera, B C aũt tota falſa,erit ſyllis verus.nil enim phibet A B, & C omni ineſſe, B aũt nulli C:vt quæcũq; eiuſdẽ generis ſpẽs nõ ſubalternæ.aĩal enim & equo et hoĩ ineſt, equus vero nulli hoĩ. Si itaq; acceptũ fuerit A omni B, & B omni C, vera erit concluſio, falſa tota exiſtente B C propõne.

G Conſiſt aũt & priuatiua exiſtẽte A B ꝓpõne. contingit enim A & B, & C nulli: quẽadmodum ex alio genere ſpeciebus ipſum genus. aſal. n. neq; muſicę, neq; medicinę ineſt, neq; muſica medicinæ. Si igit acceptũ fuerit A nulli B, B vero oĩ C, vera erit cõclo. K

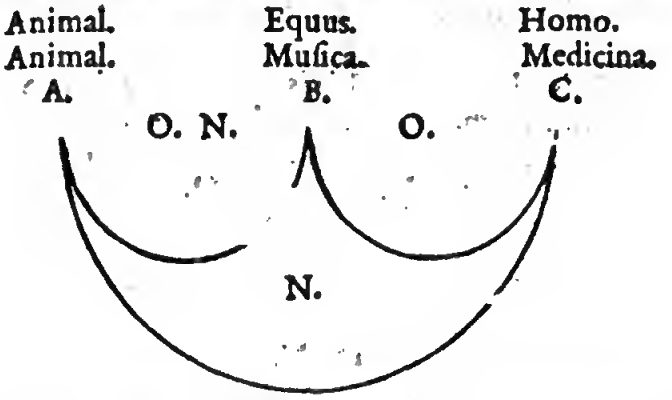

Cõiugatio nes binæ ex maiori ỳa, minori in toto falſa, concludentes verum.

H

Et ſi B C non tota falſa, ſed aliqd, & ita erit concluſio vera. nihil. n. prohibet A & B, & C toti ineſſe: B tñ alicui C: vt genꝰ ſpẽi, ac dr̃iæ. aſal enim oĩ homini, & oĩ pedeſtri: hõ vero alicui pedeſtri, & nõ oĩ. Si igit A oĩ B, et B oĩ C acceptũ fuerit, A omni C ĩerit: quod erat verũ. Sit aũt & priuatiua exiſtẽte A B, ꝓpõne. contingit enim A & B, & C nulli ineſſe, B tñ alicui C: vt genꝰ ex alio genere ſpeciei & dr̃iæ. aſal enim neq; prudẽtiæ vlli ineſt, neq; ſpeculatiuæ: prudentia vero alicui ſpeculatiuæ. Si igit acceptũ fuerit A nulli B, B aũt omni C, A inerit nulli C, hoc aũt erat verum. L

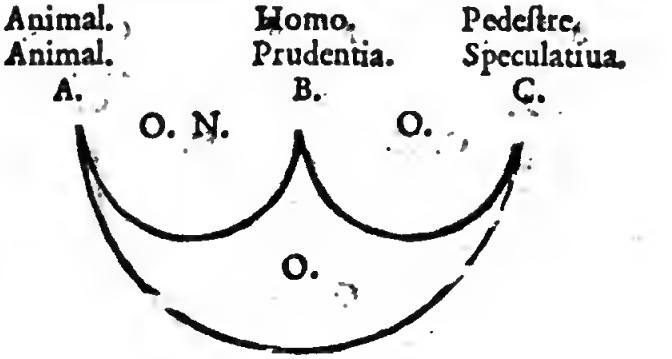

I

Cõiugatio nes binæ ex maiori ỳa, minori in parte falſa, concludentes verum.

M

In ſyllogiſmis vero q̃in parte, contingit & prima ꝓpõne tota falſa, altera aũtẽ vera, concluſionem veram eſſe: & prima exiſtente ad aliqd falſa: & hac quidem vera, illa aũt quæ in parte, falſa: & vtriſq; falſis. Nihil enim prohibet A nulli quidẽ B ineſſe, C vero alicui, et B alicui C: veluti aſal nulli niui, albo aũt alicui ineſt, & nix albo alicui. Si igit medium poſitũ fuerit nix, primum

aut

A aũt animal: & acceptũ fuerit A toti B ineſſe, B vero alicui C: A B quidẽ tota falſa, B C aũt vera, & cõcluſio vera. Conſiſt autẽ & priuatiua exiſtẽte A B propõne. accidit.n. A toti B ineſſe, C vero alicui nõ ineſſe, B tñ alicui C ineſſe. vt aſal homini quidẽ omni D ineſt, albo aũt alicui nõ ſequit, homo autem alicui albo ineſt. Quare ſi medio poſito hoſe, accipiatur A nulli B ineſſe, B autẽ a cui C ineſſe, vera erit concluſio, falſa exiſtente A B ppõne tota.

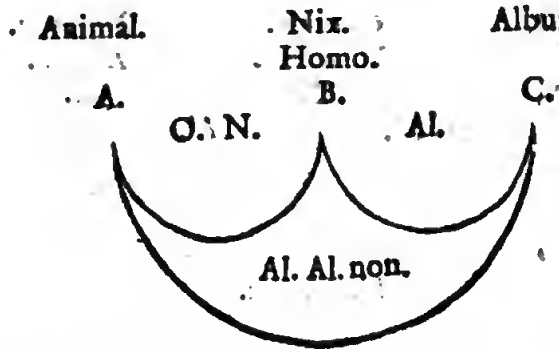

I
B

Cõiugationes binæ particulares ex maiori i toto falſa, minori vera, cõcludentes verum.
E

Et ſi ad aliquid falſa A B propoſitio, erit concluſio vera. nihil enim phibet A & B, & C alicui ineſſe, & B alicui C ineſſe: quemadmodũ aſal alicui honeſto, & alicui magno, et honeſtũ alicui magno ineſſe. Si igiſ acceptũ fuerit A omni B, & B alicui C: A B quidem propoſitio ad aliquid falſa erit, B C aũt vera, & cõcſo vera. Conſimiliter autẽ & priuatiua exiſtente A B propoſitione. ñdẽ enim termini erunt, & ſimiliter poſiti ad demonſtrationem.

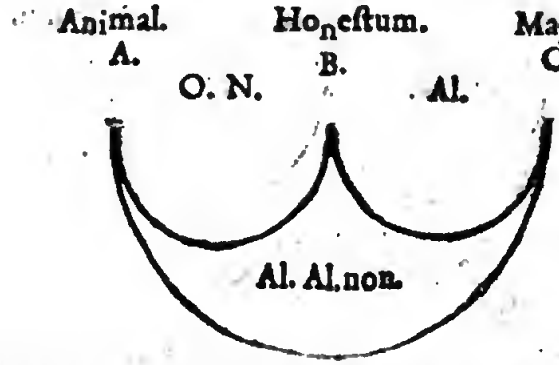

M
C

I
F
Cõiugationes binæ ex maioti I parte falſa, minori vera, concludentes verum.

Rurſus, ſi A B quidem vera, B C autem falſa, vera erit concluſio. nihil enim prohibet A B quidem toti ineſſe, C autẽ alicui, & B C nulli ineſſe: quemadmodum animal cygno quidem omni, nigro autem alicui, cygnus vero nulli nigro. Quare ſi acceptum fuerit A omni B, & B alicui C, vera erit cõcſo, falſo exiſtente B C.

G Conſimiliter aũt & priuatiua accepta A B, ppõne. accidit enim A B quidem nulli, C vero alicui non ineſſe, B tñ nulli c: quemadmodũ genus ſpeciei ex alio genere, & accidenti ſpeciebus ipſius. aĩal enim numero quidem nulli ineſt, albo aũt alicui, numero aũtem nulli albo. Si igitur mediũ poſitum fuerit numerus, & acceptũ fuerit A quidẽ nulli B, B vero alicui C, A alicui C non inerit, quod erat verum. & A B quidẽ propoſitio vera, B C autem falſa.

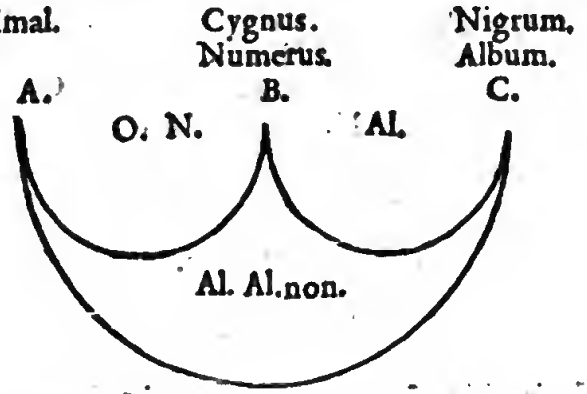

H Cõiugationes binæ ex maiori ỹa, minori falſa, cõcludentes verum.

L

Et ſi ad aliqd falſa A B, falſa vero B C: erit cõclõ vera. nihil enĩ phibet A B alicui, & C alicui ĩeſſe vtriq;, B ãt nulli C: veluti ſi B cõtrariũ ipſi C, ambo vero eõtingẽtia eidem generi, aĩal. n. alicui al bo, & alicui nigro ineſt: albũ aũt nulli nigro. Si igit acceptũ fuerit A oĩ B, & B alicui C, vera erit concluſio. Et ſi priuatiua accipiat A B ſiſt. ñdem enim termini, & ſiſt ponentur ad demõnem.

I

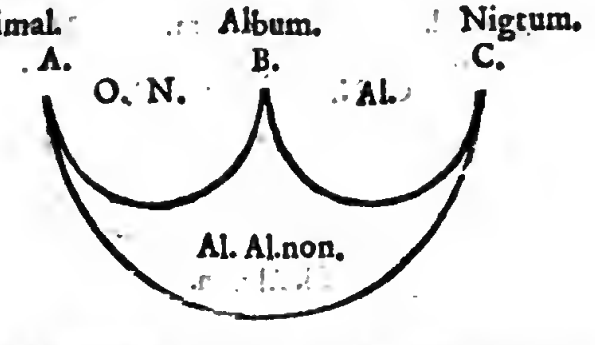

M

Cõiugationes binæ ex maiori in pte, minori i toto falſa, concludentes verum.

Et vtriſq; autẽ falſis exiſtentibus, erit cõcluſio vera: accidit enim A B quidẽ nulli. C vero alicui ineſſe, B autem nulli C: quemadmodum genus ſpeciei ex alio gen[illegible], & contingenti ſpeciebus ipſius animal enim numero quidem nulli, albo autem alicui ineſt, & numerus nulli albo. Si igitur acceptum fuerit A omni B, et B alicui C, concluſio quidẽ vera, propoſitiones autẽ ambæ falſæ.

Siſt

A Similiter & priuatiua exiſtente ā A B. nihil.n.prohibet A B quidē toti ineſſe, C vero alicui nō ineſſe, & B nulli C: veluti animal cygno quidem omni, nigro autē alicui non ineſt, cygnus vero nulli nigro. Quare ſi acceptū fuerit A nulli B, B vero alicui C. A alicui C non inerit. concluſio igitur vera, propōnes aūt falſę. D

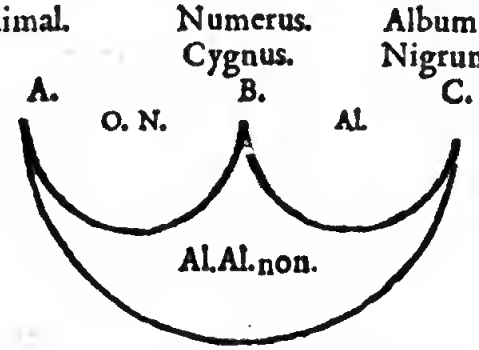

Cōlugatio nes binæ ex vtriſq; i toto falſis, cōcludentes verum.

B E

Qualiter fieri poſſit, vt ex propoſitionibus falſis ſit concluſio vera, et quādo erit, et quomodo. Prima figura. Cap. 2.

PRopoſitiones vero, ex quibus erit ſyllŏs, aliqñ erunt ſimul veræ, aliqñ autem erunt ſimul falſæ: & nonnunq̄ erit vna ipſarum vera, & altera falſa. illa aūr, quæ eſt falſa, poteſt eſſe aliqñ falſa in toto, & eſt ea, de qua verificatur ſuū cōtrariū: & poteſt etiam eſſe falſa ſm partē.

Propō i toto falſa é, cui⁹ cōtrariū é verū.

C concluſio autem ex neceſſitate, aut erit vera, aut erit falſa. Quòd ſi fuerint ambæ propoſitiones veræ, fieri non poteſt, vt ex ipſis ſit cōcluſio falſa: ſed fortaſſe, cum fuerint ambæ propoſitiones falſæ, poterit eſſe concluſio vera. hoc autem accidet non pp propoſitiones, ſed pp aliā cauſam, quæ poſtea declarabitur. Quòd autem fieri non poſſit, vt ex propōnibus veris ſit cōcluſio falſa, planum ſm iſtum modum. ſi accipiatur loco propōnum verarum A, & accipiatur loco concluſionis B, manifeſtum igitur ex definitione ſyllī, q̄ ſi ponatur A eſſe, q̄ B etiā erit. qm̄ A eſt in gradu antecedētis in ſyllo conditionali coniuncto, & B in gradu conſequentis. manifeſtum nanq; cū fuerit antecedens, q̄ erit conſequens: & cùm tollitur cōſequens, tollit antecedens. Quòd ſi non eſt hoc, ſequitur vt ſit antecedens ſine conſequente. ſed iā poſitum fuit, q̄ ſi eſt antecedens, eſt ēt conſequens quare: ſequitur vt cōſequens ſit & non ſit ſimul: qđ fieri non pōt, & non cohęret. ſi igitur F fuerit A verum ex neceſſitate, erit etiam B verū. qm̄ ſi fuerit non verū, accidet vt B non ſit, & A ſit. ſed iam monſtratum fuit hoc fieri nō poſſe. Non oportet autem vt imagineris A hoc in loco eſſe rem vnā. acceptum nanq; fuit loco duarum propōnum, quarū proportio vnius ad reliquā eſt ſicut proportio vlis ad particularem. & hoc, qm̄ cū verum extiterit, q̄ A dicatur de oī B: & B dicatur de omni C: erit etiā ex neceſſitate, vt A dici de omni C ſit verum.

Q ſi ex falſis ſeq̄t verū, illā nō accidit pp ppōnes, ſ; alia de cā. vt poſt dicetur.

D Conſiſt autem & in alijs figuris. eius enim quod ſub concluſione, non erit: alterius vero erit: pręterq; q̃ non pp ſyllm: ſed quemadmodum & in vniuerſalibus, ex indemonſtrabili ꝓpõne, quæ ſub medio erant, monſtrabantur. quare neq; ibi erit, aut & in his.

Cõiugatio hæc particularis ſ ſecũda figura, termino aſſumpto ſub minori nihil concludit, qa maior eſt particularis: aſſũpto vero ſub medio concludit aliã cõclusione, vt in vlibus.

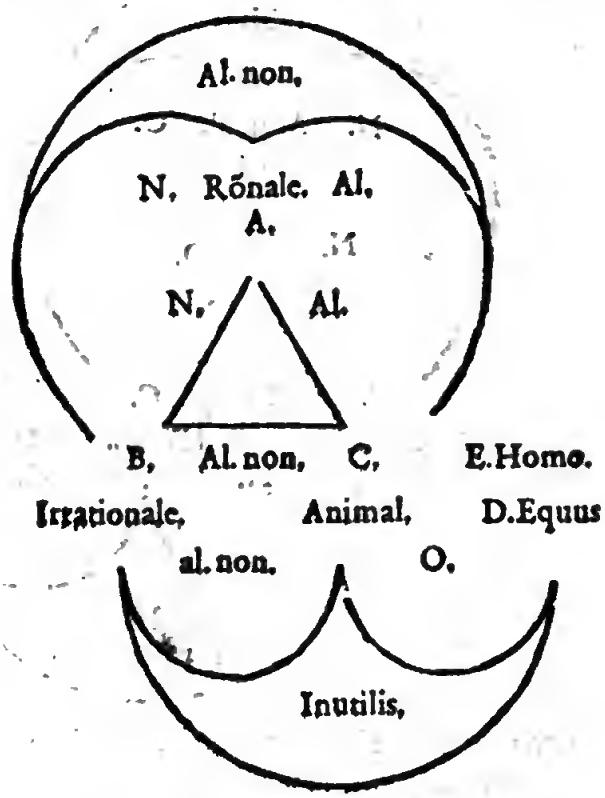

F

Cõiugatio hæc in tertia figura, eadẽ regĩ lege, vt & ſuperior ſ ſecunda.

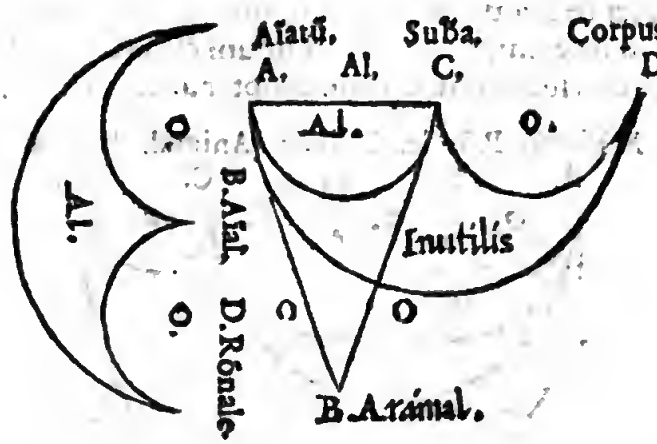

TRACTATVS SECVNDVS
A libri de Syllogiſmo.

Qui Syllogiſmi plures concludant concluſiones. Cap. 1.

Epilogus omniū, q̄ dicta ſint in primo Priorum.

DIxit. Sed poſteaq̄ declarauimus per quot figuras erunt ſermones ſyllogiſtici, & p quales ſpecies propoſitionū, eas videlicet propoſitiones, in quibus eſt intentio dicti de omni, & per quot propoſitiones erunt, quodq; ipſæ ſunt duæ, & qñ erit, & qñ non erit ſyllogiſmus, & hoc qñ non inuenitur inter ipſas
B terminus medius communicās: Et diximus de qualitate cuiuſcūq; triū figurarū, ꝙ eſt ordo medij termini intra ambas extremitates: & diximꝰ cum hoc, quę ex quatuor quæſitis in quali quærantur figura, hoc eſt affirmatiuo ac negatiuo vniuerſalibus, & affirmatiuo ac negatiuo particularibus: Et determinauimꝰ poſt hoc qualitatem inquiſitionis ſuper quęſito abſolute, & per qualem viā accipiuntur propoſitiones ſyllogiſmi, & faciamus ipſas, ac qūo reſoluat omnis ſermo ſyllogiſticus ad compoſitionem, ex qua fuit compoſitus: Di
C camus nunc, qñ ſyllogiſmorū omnium alij concludunt concluſiones vniuerſales, alij vero concluſiones particulares, ꝙ accidit vt ſyllſi cōcludentes vniuerſales ex cōſequenti cōcludant præter cōcluſionem primā concluſiones plures. Sed ex ſyllogiſmis concludentibus cōcluſiones particulares, accidit vt illi, qui concludunt affirmatiuas particulares, concludant concluſiones plures cū prima concluſione: qui vero concludunt particulares negatiuas, nō concludunt niſi concluſionem primā.

Syllſi vles cōcludūt plures concluſiones & particulares affirmatiui.

Cauſa autem in hoc eſt: qñ concluſiones vles & particulares affirmatiuę conuertuntur, negatiua vero particularis non conuertitur: quare accidit, vt ſyllſ concludens concluſionem vniuerſalem affirmatiuam cōcludat etiam particularem, quæ continetur ſub hac vniuerſali, & particularem, in quam conuertitur vniuerſalis affirmatiua. item accidit vt concludens vlem affirmatiuam, concludat etiam ipſam conuerſam. ſed nō accidit, vt concludens negatiuā particularem, concludat aliam ab ipſa, qm̄ neq; conuertitur, neq; continet aliam. Secundum igitur hunc mo
R dum accidit vni & eidē ſyllſo, vt concludat concluſiones plures vna: prę terquam ꝙ prima quidem, quā per ſe cōcludit, eſt vna, reliquas vero ab hac concludit, fm ꝙ ſequuntur concluſionem primam & mediāte illa, & ſunt quaſi concluſiones per accidens: & propterea tales non fuere cō numeratæ intra concluſiones ſyllogiſticas in tractatu primo: & erraue
F rūt in hoc Antiqui enarratores, qm̄ connumerauerunt ipſas. Sed poſſet etiā aliquis exiſtimare, ꝙ ex vno & eodem ſyllogiſmo eſſent plures concluſiones vna ſecundum alium modum: præterq̄ ꝙ hoc eſt fm exiſtimationem, non aūt ſecundum veritatē. Hoc igitur accidit in prima figura ſecūdum duos modos. Quorum vnus eſt, cùm expoſuimꝰ, ꝙ aliquod prædicatum prædicatur de aliquo ſubiecto, & ſit manifeſtū apud nos, ꝙ aliquid ſubijcitur ſubiecto quæſiti: exiſtimat enim cùm monſtratū fuerit prędicatū quęſiti ineſſe ſubiecto quæſiti, ꝙ iā ex hoc ſit manifeſtum, ipſum ineſſe etiam ſubiecto ſubiecti. Puta, in exēplo, ſi fuerit

D Syllſ cōcludens particulare negatiuā vnā tm̄ cōcluſionē concluſit.

R Quāuis ſyllogiſmus vnꝰ cōcludere poſſit plures concluſiones: primā tm̄ p ſe cōcludit, alias vero p accēns rōne conuerſionis.

Hic notāt duo alij modi, qbꝰ vnus ſyllſ exiſtimat poſſe concludē plures cōcluſiones, nō ſm̄ ſecūdum veritatem.

G quæſitum, an mundus ſit nouum, & declaratũ fuerit ex hoc, ꝙ cœli ſunt noua, & hoc extiterit per ſe manifeſtum, ꝙ cœli ſunt pars mũdi, & hoc eſt vnum ex ijs, quo exiſtimatur ex ſyllo vno eſſe ſecundum modũ iſtũ plures concluſiones vna. ſed hoc nõ eſt verum, qm̃ hoc quod dicimus, cœli ſunt noua, in hoc exemplo concluditur ꝑ duas propoſitiones, quarum vna eſt, ꝙ cœli ſunt pars mũdi: & altera ꝙ omnes partes mũdi ſunt noua: & ſequit̃ ex hoc, ꝙ cœli ſunt noua. Modus veto alius eſt, cùm declarauerimus, ꝙ aliquid ineſt ſub

H iecto duarum ꝓpõnum, & ſit manifeſtum per ſe, ꝙ termin⁹ medius in duabus ꝓpõnibus cõprehendit ſub ſe ſubiectum aliud ſimul cum ſubiecto quæſiti. iam enim exiſtimabit̃, ꝙ ex hoc concludantur cõcluſiones plures vna: quarũ vna eſt concluſio quæſita, altera vero, cuius ſubiectũ continet̃ ſub medio termino ſimul cum ſubiecto quæſiti. Puta in exemplo, ſi monſtratũ fuerit, ꝙ mundus eſt nouum per duas ꝓpõnes, quarũ altera ſit, ꝙ mundus eſt compoſitũ ex partibus: & altera, ꝙ compoſitũ eſt nouum. iã enim exiſtimatur, ꝙ

I ex binis iſtis ꝓpõnibus binæ concluſiones concludantur: quarũ vna eſt, ꝙ mundus eſt nouum: & altera, ꝙ corpus eſt nouum. manifeſtum enim eſt ꝑ ſe, ꝙ corpus comprehenditur ſub compoſito, quemadmodũ ſub ipſo comprehenditur mundus. & vtplurimũ accidit hoc, cùm maior fuerit manifeſta ex ſyllogiſmo. ſed in veritate ſunt duo ſylli cõmunicantes in maiore ꝓpõne, & ſeparati in minore. Et hoc per ſe accidit in prima figura, qm̃ concludit negatiuas vniuerſales, quemadmodum

Modi duo prius dicti fiũt in modis vltimis

accidebat, cùm cõcludebat affirmatiuas vl̃es. In ijs vero, qui concludũt particulares, non accidit ſpẽs iſta cõcluſionum, vt ſint vl̃es, quia ſubiectum ſuum intret ſub ſubiectum cõcluſionis, qm̃ concluſio eſt particularis: ſed accidit ſpecies ſecũda, eo ꝙ maior propoſitio eſt vl̃is in omnibus ſyllogiſmis iſtius figuræ vniuerſalibus ac particularibus. Sed in ſecunda figura accidit, vt exiſtimetur ꝙ in vniuerſalibus ſylſis concludat̃ concluſio ſua, & quod comprehenditur ſub ſubiecto cõcluſionis, eo ꝙ hoc approximat principio exiſtimationis, ſed in veritate eſt cõcluſio ſyl

L logiſmi in prima figura, hoc eſt, ꝙ maior extremitas inſit ſubiecto ſub iecti ſui. non aũt exiſtimatur ꝙ concludat ſimul cum ſua cõcluſione id, quod eſt ſubiectũ medio termino, qm̃, ſi hoc vtiq; concluditur, concluditur quidem ſm ordinẽ ſecundę figuræ. Sed cogitatio non cadit nãl'r ſm menſuram cõcluſionis in ſecunda figura, quemadmodum cadit oẽ hoc in prima figura. & propterea videtur, ꝙ maiorem extremitatẽ ineſſe illi, quod ſubijcitur medio termino, in ſecunda figura ſit per ſm

M ſyll'm, & non exiſtimatur, ꝙ concludatur per ſyll'm primum, per contrariũ eius, quod ſubijcitur ſubiecto concluſionis. Puta in exemplo, corpus cœleſte non eſt nouũ: & corpus compoſitum eſt nouum: & ſequit̃ ex hoc ſyllogiſmo ꝙ corpus cœleſte non eſt compoſitum, & ꝙ orbis ſtellarum fixarum nõ eſt compoſitus: quoniam manifeſtum eſt per ſe, ꝙ comprehenditur ſub corpore cœleſti. Si autem exiſtimaret aliquis, quòd ſequeretur ex hoc ſyllogiſmo maiorẽ extremitatẽ ineſſe ei, quod

ſubijcit̃

K prime figuræ, ſed nõ in particularib⁹: qm̃ concluſio eſt particularis, q̃ fieret maior, & ſylls inutilis.

In ſecũda figura hi duo modi non fiunt.

A ſubijcitur medio termino: quoniã cùm fuerit per ſe manifeſtum, ꝙ elementa non ſunt noua, iã non ſequit ex hoc ꝙ elementa nõ ſunt compoſita, niſi per alium ſyllogiſmũ à ſyllogiſmo, ex quo ſequitur, ꝙ corpus cœleſte nõ eſt compoſitum, & hoc ſecundum veritatem & ſecundum principium exiſtimationis. Et conſimiliter ſe habet diſpoſitio in tertia figura: hoc eſt, quia non exiſtimat, ꝙ concludat ſimul cum cõcluſione ſua, niſi maiorem extremitatem ineſſe illi, quod ſubijcitur minori extremitati tantum, non aũt illi, quod B ſubijcitur medio termino. & propterea non exiſtimamus in ſyllogiſmis particularibus, ꝙ concludant aliud à concluſione ſua, quod ſubiectum quæſitorum eſt particulare.

In tertiã figura fit vnus modus tm.

De eo quod eſt ex falſis ratiocinari.

Prima figura. Cap. 2.

ESt igitaꝙ ita ſe habere, vt veræ ſint propoſitiones, per quas ſyllogiſmus: eſt autẽ vt falſæ: eſt vero, vt hęc quidem vera, illa aũt falſa, cæterum concluſio aut vera, aut falſa ex neceſſitate. Ex veris igitur non eſt falſum ratiocinari. C ex falſis aũt eſt verũ, præter cẽ ꝙ non propter quid, ſed qũia. eius enim quod eſt propter quid, non eſt ex falſis ſyllogiſmus. ob quam vero cauſam, in ſequentibus dicetur. D *a.L ꝙ

Primum ergo, ꝙ ex veris nõ poſſumus falſum rõcinari hinc manifeſtum. Si enim A exiſtẽte, neceſſe eſt B eſſe: B non inexiſtente, neceſſe eſt A non eſſe. ſi igitur verum eſt A, neceſſe eſt B verum eſſe: aut accidet idem ſimul eſſe, & non eſſe, hoc autem impoſſe. Non autẽ, quoniam poſitus eſt A vnus terminus, exiſtimeꝫ contingere vno aliquo exiſtente, ex E neceſſitate aliquid accidere: non enim poſſibile. quod enim accidit ex neceſſitate, concluſio eſt: per quæ autem hoc fit, minima tres termini: bina vero interualla, & propoſitiones. Si itaꝙ verum eſt, cui B ineſt ipſum, A oĩ: cui autem C, ipſum B: cui C neceſſe eſt A ineſſe. & non poteſt hoc falſum eẽ: ſimul enim inerit idẽ, & non inerit. A igitur tanquam vnum ponitur duæ propõnes ſimul acceptæ. Conſiſt autẽ & in priuatiuis ſe habet. non enim F eſt ex veris monſtrare falſum.

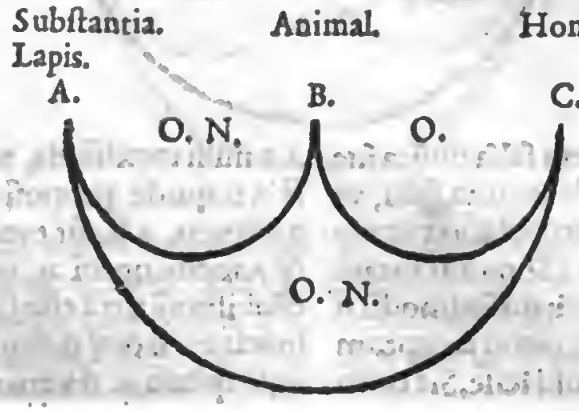

Cõiugationes binæ ex veris verum concludẽtes.

G Ex falſis aũt verũ eſt rõcinari, & vtriſq; ꝓpõnibus exiſtentibus falſis, & vna. hac aũt non vtralibet, ſed ſecũda, ſi totã accipiat falſam: ſi vero nõ tota accipiat, eſt, vtralibet. Sit enim A toti C inexiſtẽs, eorũ aũt q̃ B nulli, neq; B ipſi C. cõtingit autẽ hoc, vt lapidi nulli aĩal, & lapis nulli homini. Si igit acceptũ fuerit A oĩ B, & B oĩ C, A oĩ C inerit. quare ex vtriſq; falſis vera concluſio: oĩs enim hõ aĩal. Siſt aũt & priuatiuũ. eſt. n. A, & B nulli C ĩeſſe: A tñ oĩ B: veluti ſi eiſdẽ acceptis terminis, mediũ poſitum fuerit hõ. lapidi. n. & aĩal, & hõ nulli ineſt: aĩal vero oĩ hoĩ. Quare ſi cui q̃dẽ ineſt, accipit nulli ĩeſſe, ex falſis vtriſq; vera erit concl̃o. K

H Cõiugationes binæ vſes, concludentes verum ex vtriſq; ꝓpõnib⁹ in toto falſis.

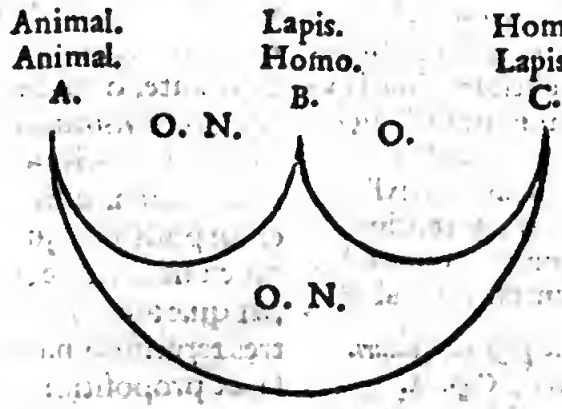

L

Conſimiliter autem monſtrabitur, & ſi ad aliquid falſa vtraque accepta fuerit.

I Cõiugationes binæ, ex ꝓpõnibus ſcđm partem falſis, concludentes falſum.

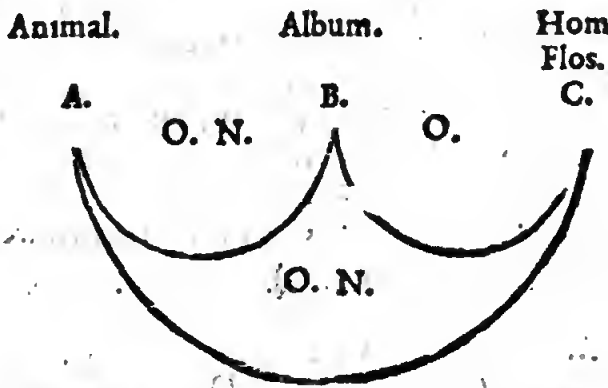

M

Quòd ſi altera falſa poſita fuerit, prima exiſtente tota falſa, vt ipſa A B, nõ erit cõcluſio vera: ipſa vero B C erit. Dico aũt totam falſam contrariã: quẽadmodũ ſi nulli inexiſtẽs, omni acceptum fuit: aut ſi oĩ, nulli ĩeſſe. Sit enim A B nulli inexiſtens, B vero C oĩ: ſi B C quidẽ propoſitionẽ verã accepero, A B aũt totam falſam, & A ineſſe omni B, impoſſibile cõcluſionẽ verã eſſe: nulli enim inerat eorũ quę C. ſiquidẽ cui B, nulli ipſum A: B vero omni C.

Conſiſt

A Conſiſt aũt neq; ſi A omni B ineſt, & B ipſi C: accepta vero eſt B C, ppõ vera, A B aũt falſa tota, & A nulli eorũ quib⁹ B, cõcluſio falſa erit, oĩ enim C inerit ipm A. ſiquidẽ ipſum A oĩ, cui B: B vero omni C. Planũ igitur, cp ſi prima tota accipiat falſa, ſiue affirmatiua, ſiue priuatiua: altera autem vera, non fit vera concluſio. D

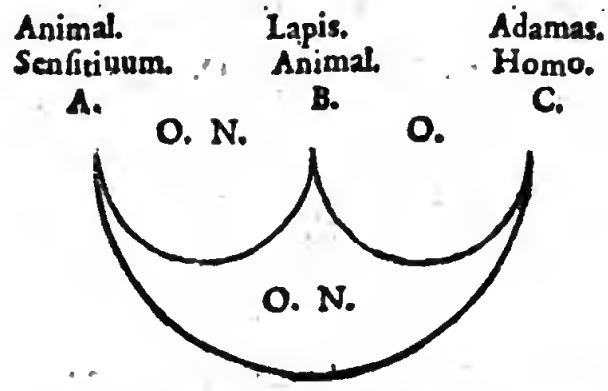

Binæ cõiugationes habentes maiorẽ in toto falſam, minorẽ verã, nõ concludentes verum.

B

E Cũm vero nõ tota accipit falſa, erit. Si enim A ineſt omni C, alicui autẽ B, B vero omni C: vt aĩal cygno quidẽ omni, albo autem alicui, albũ vero oĩ cygno: ſi acceptũ fuerit A oĩ B, & B oĩ C inerit vere: oĩs enim cygn⁹ aĩal. Cõſiſt & ſi priuatiuum ſit A B. accidit enim A B quidem alicui ineſſe, C vero nulli, B aũt omni C: vt animal alicui albo, niui autem nulli, albũ vero omni niui. Si itaq; acceptũ fuerit A nulli B, B vero omni C, A nulli C inerit.

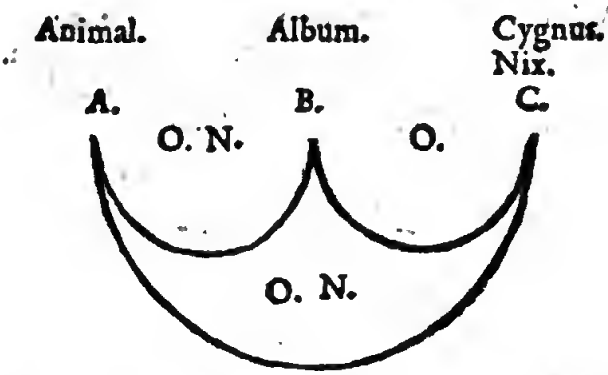

C

F Cõiugationes binæ ex maiori parte falſa, minori vera, concludentes verum.

Quõd ſi A B, ppõ tota accepta fuerit vera, B C aũt tota falſa, erit ſyllis verus. nil enim phibet A B, & C omni ineſſe, B aũt nulli C: vt quæcũq; eiuſdẽ generis ſpẽs nõ ſubalternæ. aĩal enim & equo et hoĩ ineſt, equus vero nulli hoĩ. Si itaq; acceptũ fuerit A omni B, & B omni C, vera erit concluſio, falſa tota exiſtente B C propõne.

G Conſiſt aũt & priuatiua exiſtẽ te A B ꝓpõne. contingit enim A & B, & C nulli: quẽadmodum ex alio genere ſpeciebus ipſum genus. aĩal. n. neq; muſicę, neq; medicinę ineſt, neq; muſica medicinæ. Si igit acceptũ fuerit A nulli B, B vero oĩ C, vera erit cõcl̃o.

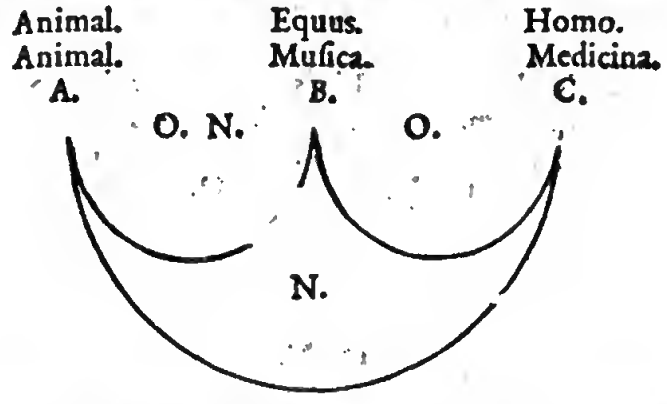

Cõiugationes binæ ex maiori ỳa, minori in toto falſa, concludentes verum.

H

Et ſi B C non tota falſa, ſed aliqd, & ita erit concluſio vera. nihil. n. prohibet A & B, & C toti ineſſe: B tñ alicui C: vt genꝰ ſpẽi, ac dr̃iæ. aĩal enim oĩ homini, & oĩ pedeſtri: hõ vero alicui pedeſtri, & nõ oĩ. Si igit A oĩ B, et B oĩ C acceptũ fuerit, A omni C ĩerit: quod erat verũ. Siſt aũt & priuatiua exiſtẽte A B, ꝓpõne. contingit enim A & B, & C nulli ineſſe, B tñ alicui C: vt genꝰ ex alio genere ſpeciei & dr̃iæ. aĩal enim neq; prudẽtiæ vlli ineſt, neq; ſpeculatiuæ: prudentia vero alicui ſpeculatiuæ. Si igit acceptũ fuerit A nulli B, B aũt omni C, A inerit nulli C, hoc aũt erat verum.

L

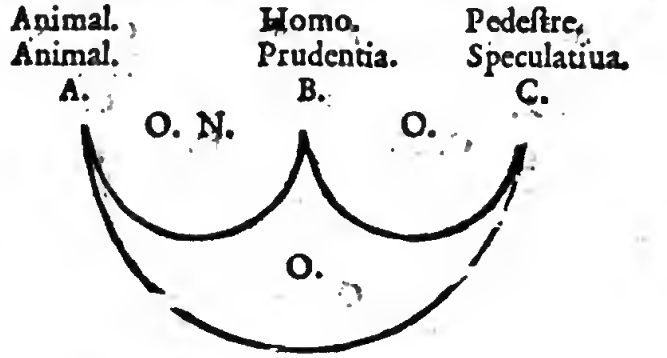

I

Cõiugationes binæ ex maiori ỳa, minori in parte falſa, concludentes verum.

M

In ſyllogiſmis vero q̃ in parte, contingit & prima ꝓpõne tota falſa, altera aũt vera, concluſionem veram eſſe: & prima exiſtente ad aliqd falſa: & hac quidem vera, illa aũt quæ in parte, falſa: & vtriſq; falſis. Nihil enim prohibet A nulli quidẽ B ineſſe, C vero alicui, et B alicui C: veluti aĩal nulli niui, albo aũt alicui ineſt, & nix albo alicui. Si igit medium poſitũ fuerit nix, primum

aut

A aũt animal: & acceptũ fuerit A toti B ineſſe, B vero alicui C: A B quidẽ tota falſa, B C aũt vera, & cõcluſio vera. Conſiſt autẽ & priuatiua exiſtẽte A B propõne. accidit.n. A toti B ineſſe, C vero alicui nõ ineſſe, B tñ alicui C ineſſe. vt aſal homini quidẽ omni ineſt, albo aũt alicui nõ ſequit, homo autem alicui albo ineſt. Quare ſi medio poſito hoïe, acci piatur A nulli B ineſſe, B autẽ a cui C ineſſe, vera erit concluſio, falſa exiſtente A B ppõne tota. D

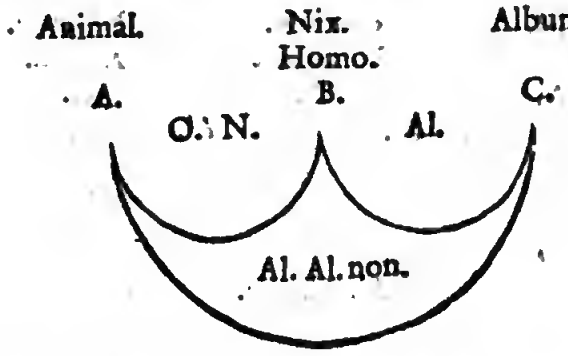

Cõiugatio nes binæ particulares ex maiori ĩ toto falſa, minori vera, cõcludentes verum. E

Et ſi ad aliquid falſa A B propoſitio, erit concluſio vera. nihil enim phibet A & B, & C alicui ineſſe, & B alicui C ineſſe: quemadmodũ aſal alicui honeſto, & alicui magno, et honeſtũ alicui magno ineſſe. Si igit acceptũ fuerit A omni B, & B alicui C: A B quidem propoſitio ad aliquid falſa erit, B C aũt vera, & cõcſo vera. Conſimiliter autẽ & priuatiua exiſtente A B propoſitione. ñdẽ enim termini erunt, & ſimiliter poſiti ad demonſtrationem.

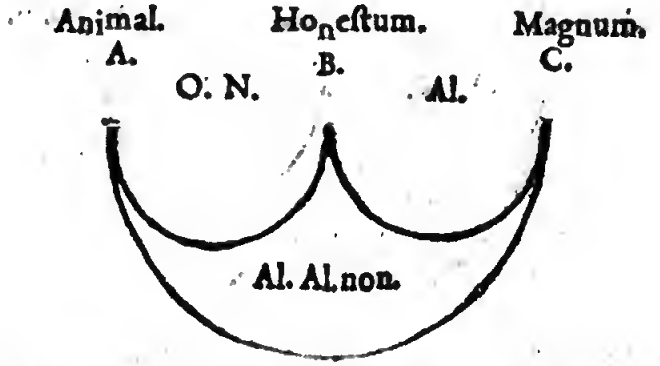

F Cõiugatio nes binæ ex maiori ĩ parte falſa, minori vera, concludentes verum.

Rurſus, ſi A B quidem vera, B C autem falſa, vera erit concluſio. nihil enim prohibet A B quidem toti ineſſe, C autẽ alicui, & B C nulli ineſſe: quemadmodum animal cygno quidem omni, nigro autem alicui, cygnus vero nulli nigro. Quare ſi acceptum fuerit A omni B, & B alicui C, vera erit cõcſo, falſo exiſtente B C.

G Conſimiliter aũt & priuatiua accepta A B, ppõne. accidit enim A B quidem nulli, C vero alicui non ineſſe, B tñ nulli C: quemadmodũ genus ſpeciei ex alio genere, & accidenti ſpeciebus ipſius. aĩal enim numero quidem nulli ineſt, albo aũt alicui, numero aũt nulli albo. Si igitur mediũ poſitum fuerit numerus, & acceptũ fuerit A quidẽ nulli B, B vero alicui C, A alicui C non inerit, quod erat verum. & A B quidẽ propoſitio vera, B C autem falſa.

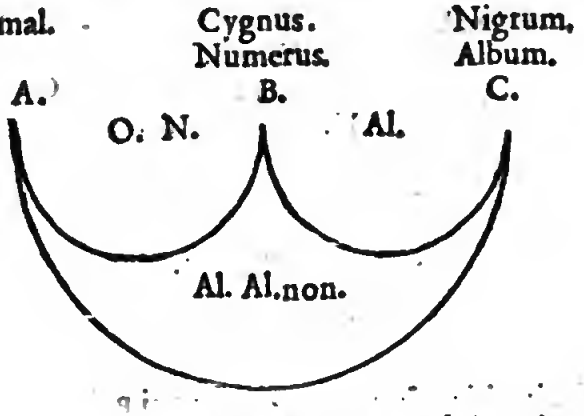

H Cõiugationes binæ ex maiori ỹa, minori falſa, cõcludentes verum.

L

Et ſi ad aliqd falſa A B, falſa vero B C: erit cõcluſio vera. nihil enĩ phibet A B alicui, & C alicui ĩeſſe vtriq; B ãt nulli C: veluti ſi B cõtrariũ ipſi C, ambo vero cõtingẽtia eidem generi, aĩal. n. alicui albo, & alicui nigro ineſt: albũ aũt nulli nigro. Si igit acceptũ fuerit A oĩ B, & B alicui C, vera erit concluſio. Et ſi priuatiua accipiãt A B ſiĩr. ĩdem enim termini, & ſiĩr ponentur ad demõnem.

I

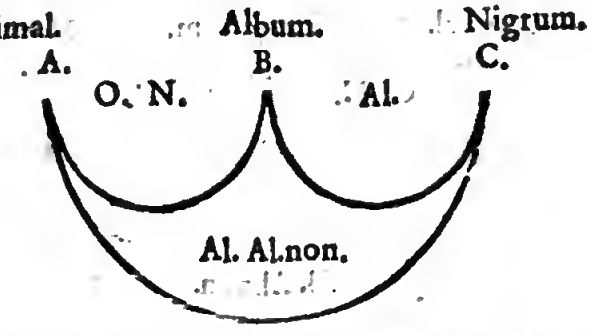

M

Cõiugationes binæ ex maiori in pte, minori i toto falſa, concludentes verum.

Et vtriſq; autẽ falſis exiſtentibus, erit cõcluſio vera: accidit enim A B quidẽ nulli. C vero alicui ineſſe, B autem nulli C: quemadmodum genus ſpeciei ex alio gen[illegible], & contingenti ſpeciebus ipſius animal enim numero quidem nulli, albo autem alicui ineſt, & numerus nulli albo. Si igitur acceptum fuerit A omni B, et B alicui C, concluſio quidẽ vera, propoſitiones autẽ ambæ falſæ.

Siĩr

A Similiter & priuatiua exiſtente A B. nihil.n.prohibet A B quidē toti ineſſe, C vero alicui nō ineſſe, & B nulli C: veluti animal cygno quidem omni, nigro autē alicui nō ineſt, cygnus vero nulli nigro. Quare ſi acceptū fuerit A nulli B, B vero alicui C. A alicui C non inerit. concluſio igitur vera, propōnes aūt falſę. D

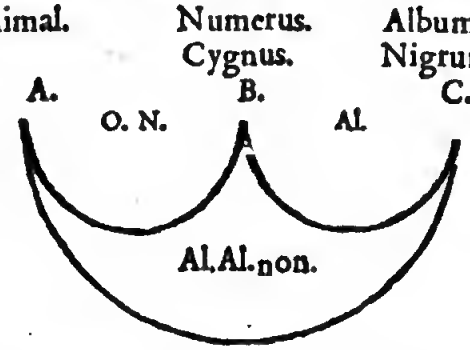

Cōiugationes binæ ex vtriſq; I toto falſis, cōcludentes verum.

B E

Qualiter fieri poſsit, vt ex propoſitionibus falſis ſit concluſio vera, et quādo erit, et quomodo. Prima figura. Cap. 2.

PRopoſitiones vero, ex quibus erit ſyllſ, aliqñ erunt ſimul veræ, aliqñ autem erunt ſimul falſæ: & nonnunq̄ erit vna ipſarum vera, & altera falſa. illa aūt, quæ eſt falſa, poteſt eſſe aliqñ falſa in toto, & eſt ea, de qua verificatur ſuū cōtrariū: & poteſt etiam eſſe falſa ſm partē. C concluſio autem ex neceſſitate, aut erit vera, aut erit falſa. Quòd ſi fuerint ambæ propoſitiones veræ, fieri non poteſt, vt ex ipſis ſit cōcluſio falſa: ſed fortaſſe, cum fuerint ambæ propoſitiones falſæ, poterit eſſe concluſio vera. hoc autem accidet non pp propoſitiones, ſed pp aliā cauſam, quæ poſtea declarabitur. Quòd autem fieri non poſſit, vt ex propōnibus veris ſit cōcluſio falſa, planum ſm iſtum modum. ſi accipiatur loco propōnum verarum A, & accipiatur loco concluſionis B, manifeſtum igitur ex definitione ſyllſi, ꝙ ſi ponatur A eſſe, ꝙ B etiā erit. qñ A eſt in gradu antecedētis in ſyllo conditionali coniuncto, & B in gradu conſequentis. manifeſtum nanq; cū fuerit antecedens, ꝙ erit conſequens: & cùm tollitur cōſequens, tollit antecedens. Quòd ſi non eſt hoc, ſequitur vt ſit antecedens ſine conſequente. ſed iā poſitum fuit, ꝙ ſi eſt antecedens, eſt et conſequens quare: ſequitur vt cōſequens ſit & non ſit ſimul: qđ fieri non pōt, & non cohęret. ſi igitur F fuerit A verum ex neceſſitate, erit etiam B verū. qñ ſi fuerit non verū, accidet vt B non ſit, & A ſit. ſed iam monſtratum fuit hoc fieri nō poſſe. Non oportet autem vt imagineris A hoc in loco eſſe rem vnā. acceptum nanq; fuit loco duarum propōnum, quarū proportio vnius ad reliquā eſt ſicut proportio vlis ad particularem. & hoc, qñ cū verum extiterit, ꝙ A dicatur de oī B: & B dicatur de omni C: erit etiā ex neceſſitate, vt A dici de omni C ſit verum.

Propō falſa é, cuius cōtrariū é verū.

Q ſi ex falſis ſeqūt verū, illd nō accidit pp ꝓpōnes, ſ; alia de cā. vt poſt dicetur.

G verũ quia ſi non, accidit vt verũ nõ ſit verũ. Sed qm̃ nõ oportet, vt propter ſublationem antecedentis, auferatur conſequens, non ſequitur ſi fuerit A falſum, vt B, qđ eſt concluſio, ſit falſum: qm̃ cõſequentia concluſionis ex ſyllo non eſt cõſequentia æqualis, hoc eſt conuertibil·s. & hæc eadẽ demõ eſt vſis ſyllo concludenti negatiuã aut affirmatiuã, hoc eſt, ꝙ fieri non põt, vt ex propoſitionibus veris ſit concluſio falſa. Sin autem extiterint in ſyllo propoſitiones falſę, fieri poteſt, vt ex ipſis ſequatur concluſio vera: prętera

H quam ꝙ nõ accidet hoc ex quibuſcunq;, quibus accidit eſſe falſis, neque ex vtrauis ſpecie duarum ſpecierum falſi, hoc eſt vſis ac particularis. Atqui ſi extiterit in hoc maior propoſitio vſr falſa, non erit ex ſyllogiſmo cõcluſio vera omnino. ſin autem acceptæ fuerint falſæ in partę: aut acceptæ fuerint ambæ propoſitiones falſæ: aut accepta fuerit minor tantum falſa: iam fieri poteſt, vt ex ipſis ſit concluſio vera.

Sint primum ambæ propoſitiones falſæ vſr, dico ex materijs planum eſſe, ꝙ concludunt concluſionem

I verã. & hoc, qm̃ nihil prohibet, vt A, exempli gratia, quod eſt maior extremitas, prædicetur prædicatione vera de C, quod eſt minor extremitas: & A non inſit B, & B conſimiliter, qđ eſt medius terminus nõ inſit C, quod eſt minor extremitas. Cùm igitur acceptum fuerit, ꝙ A prædicaꝫ de oĩ B, & B prędicatur de omni C, erunt ambæ propoſitiones falſæ, & concluſio erit vera, puta ꝙ A p̃dicaꝫ de omni C. puta in exemplo, omnis hõ lapis: omnis lapis animal: igiꝫ omnis hõ animal. ambæ .n. propoſitiones iſtę ſunt falſæ vſr, & concluſio vera. Ad huius eiuſdẽ ſimilitudinem accidit in ſyllo vſi, qui concludit negatiuam in prima figura. ſtat. n. aliquando, vt A non inſit alicui C, quod eſt minor extremitas: & A inſit B, qđ eſt medius terminus: & B non inſit ipſi C. Si igitur accipiatur ꝙ A non inſit alicui B, & B inſit omni C, ſunt falſę: niſi ꝙ concludit, ꝙ A non ineſt ipſi C, quod eſt verum. vt in exemplo, oĩs homo lapis, & nullus lapis ſtatua, & nullus hõ eſt ſtatua. Conſimiliter oſtenditur, cũ fuerint binæ propoſitiones falſæ in parte. Quòd ſi fuerit altera propoſitio falſa, & fuerit maior, & falſa in toto, dico ꝙ cõcluſio non erit vera. Mõſtratio huius. ſi A non inſit alicui B, & B inſit omni C: ſi nos accipiamus, ꝙ A ineſt omni B, qd eſt falſum, & accipiamus ét ꝙ B ineſt omni C, quod eſt verũ, fieri vtiq; nequit, vt A inſit oĩ C, hoc eſt, vt hoc quod dicimus, A ineſt omni C, ſit verum: & hoc verũ fuit, ꝙ A non ineſt alicui, quod ſubijcitur ipſi B, & C ſubijcitur ipſi B: quare fieri non põt, vt prædicatio A de C ſit vera. Iſtud aũt manifeſtum eſt ex diſpoſitione dicti de

C omni. & hoc cum fuerit & accipiatur maior propoſitio falſa, ſiue negatiua, ſiue affirmatiua. Sin autem extiterit maior propoſitio falſa in parte, iã erit concluſio vera. qm̃ fieri põt, vt A inſit omni C, & alicui B, & B inſit oĩ C. Si igitur accipiaꝫ A prædicari de oĩ B, & B de oĩ C: prædicatio A de omni B erit falſa ĩ parte, ſed p̃dicatio B de oĩ C vera in toto, & cõcluſio vera in toto. puta in exemplo, oĩs cygnus album: & omne albũ aĩal: igitur oĩs cygnus animal.

Cõſequentia cõcloſionis ex ſyllo nõ ẽ conuertibilis.

Maiori tãtũ exiſte toto falſa, ſi ſeqꝫ cõcloſio vera.

B Nota demõſtrone, ꝙ maiori exiſtente vſr falſa ſi erit concloſio vera.

A mal. cõclusio itaq; vera est in toto, & maior falsa in parte, puta qđ dicimus, omne album animal. Consimiliter autem accidit, cùm fuerit maior propositio vlis negatiua, & accipiatur falsa in parte. puta in exemplo, omnis nix album: & nullũ album animal: & conclusio nulla nix animal, quæ est vera. Quòd si minor accipiat falsa in toto, & maior vera in toto, erit aliqñ conclusio vera. nihil. n. prohibet A inesse omni B, & C & B non inesse alicui C. Si igitur acceperimus A inesse oĩ B: & B inesse omni C: concludetur
B ꝙ A inest omni C, quod est verũ: & minor est falsa, quæ est B inesse omni C. hoc autem accidit in duabus speciebus existentibus sub vno genere, hoc est, qm̃ genus prędicatur de ipsis simul, & non prædicat vna ipsarum de altera. Si igitur accipiatur, ꝙ genus inest vni ipsarũ, eo ꝙ inest alteri, qđq; altera inest vni ipsarum, posteaq̃ acceptũ fuerit, ꝙ genus ipsi inest à principio, iam accipiet conclusio vera ex duabus ꝓpõnibus, quarum maior est vera & minor falsa in toto. puta in exemplo, si dicamus, omnis homo
C equus, & omnis equus animal, igit omnis homo animal. Cõsimiliter accidet, cùm extiterit maior propositio negatiua. hoc aũt accidit in genere simul cum speciebus existentibus sub alio genere, hoc est, si genus negatum fuerit ab vtraq; duarum specierum, & vtraq; duarũ specierũ negata à suo coniuncto. Cũ igitur acceperimus vnam ipsarum inesse alteri, & acceperimus genus nõ inesse ipsi, concludetur genus negari ab eo, à quo accipit negari, ꝓpea ꝙ negat ab altero. puta in exẽplo, omnis musica est medicina: & nulla medicina est aĩal: igit nulla musica est animal: qđ est verũ ex duabus propõnibus, quarũ minor ẽ falsa in toto, & maior vera. Cõsimiliter si minor extiterit falsa ſm partẽ, erit itidẽ conclo vera. fieri. n. põt, vt A insit vtriq; B, & C, et B insit alicui C: accipiat aũt A ineẽ oĩ B, & B ineẽ oĩ C: & concludet ꝙ A inest oĩ C, q̃ est conclusio vera ex duabus propõnibus, quarũ maior ẽ vera in toto, & minor falsa in pte. & hoc accidet in genere, qđ inest speciei & dr̃iæ, quẽadmodũ animal, qđ ĩest omni homini, & oĩ gressibili, & hõ inest D alicui gressibili, non autẽ omni. Si igitur dicamus, oẽ gressibile hõ, & oĩs hõ animal, sequitur ex hoc conclusio vera, puta, ꝙ oẽ gressibile est aĩal. Accidit ẽt ꝙ A non insit alicui B, & C, & B insit alicui C, quẽadmodũ se habet genus simul cũ dr̃ia, & specie, q̃ est sub alio genere, vt planta q̃ inest nulli hoĩ, & mulli imaginatiuo, & aliqđ imaginatiuũ ẽ hõ. Si igitur dicamus, omne imaginatiuum est hõ: & nullus hõ est planta: concluditur nobis ꝙ nullũ imaginatiuum est plãta. Et hoc est quod
F accidit conclusioni simul cũ propositionibus falsis in duabus speciebus vniuersalibus primæ figuræ. Sed in duabus speciebus particularibus iã fieri potest, vt maior propositio sit tota falsa, & altera tota vera, & tamen conclusio sit vera. hoc autem est contrarium ei, qđ accidebat in speciebus vniuersalibus in hac figura. consimiliter fieri etiam põt hoc, cùm extiterit falsa in parte: aut fuerint ambæ falsæ, vel in toto, vel in parte. Quòd igitur cõclusio sit vera cũ hoc ꝙ maior sit falsa in toto, fieri

De modis particularib⁹ priæ figurę.

G ri vtiq; poteſt: qm̃ nihil prohibet, ꝙ A nõ inſit ipſi B, & inſit alicui C, & tm̃ B inſit alicui C. quemadmodum animal ineſt nulli niui: & ineſt alicui albo: & nix ineſt alicui albo. Si igitur dicamus, aliqd̃ album eſt nix, & omnis nix animal, concluditur ꝙ aliqd̃ album eſt animal. & hęc concluſio eſt vera ex duabus propoſitiõibus, quarum maior eſt falſa in toto & minor vera. Conſimiliter accidet, cũ extiterit maior propoſitio negatiua. fieri enim poteſt, vt A inſit omni B, & non inſit alicui C, & B inſit alicui C. vt ani-
H mal ineſt omni homini, & non ineſt alicui albo, & hõ inẽ alicui albo. Si igitur dicamus, aliquod albũ homo: & nullus homo animal: concludemus aliquod albũ nõ eſt animal. & hęc eſt cõcluſio vera ex duabus propoſitionibus, quarum maior eſt falſa in toto, & minor vera. Conſimiliter accidet, ſi fuerit maior propoſitio falſa in parte. qm̃ nihil prohibet A ineſſe alicui B, & alicui C, & B ineẽ alicui C. puta in exẽplo, animal ineſt alicui bono, & alicui magno, & bonũ ĩeſt alicui magno. Si igitur dicamus aliqd̃ ma-
I gnũ eſt bonum: & oẽ bonum eſt animal: concludetur ꝙ aliqd̃ magnũ eſt animal, quæ eſt concluſio vera ex duabus propõnibus, quarũ maior eſt falſa ĩ parte, & minor vera. Conſimiliter accidit, cũ fuerit maior propoſitio negatiua. hoc autẽ monſtratur per hos eoſdẽ termi nos: vt ſi dicamus, aliquod magnũ eſt bonũ: & nullum bonũ eſt animal: & concluditur nobis ꝙ aliqd̃ magnum non eſt animal. & hoc eſt verũ ex binis propoſitionibus, quarũ maior eſt falſa in parte & minor vera. Eodẽ modo ſi propõ falſa fue K rit minor, erit aliqñ ex hoc cõcluſio vera: qm̃ fieri põt, vt A inſit oĩ B, & alicui C, & B ĩſit nulli C. vt in exẽplo aĩal ineſt omni cygno, & alicui nigro, & cygnus ineſt nulli nigro. Si igitur dicamus aliqd̃ nigrũ eſt cygnus: & omnis cygnus eſt aĩal: concludetur ꝙ aliqd̃ nigrũ eſt animal: quod eſt verũ ex duabus propoſitionibus, quarũ minor eſt falſa & maior vera. Conſimiliter accidet, ſi maior extiterit negatiua, quoniã fieri poteſt, vt A nõ inſit alicui B, & non inſit ẽt alicui C, & B in fit nulli C. vt genus proportionatũ L ſpeciei alterius generis & accidenti, qd̃ ineſt ſpeciebus illius generis ꝓportionati. puta in exemplo, animal ineſt nulli numero, & non ineſt alicui albo, & numer⁹ ineſt nulli albo. Si igitur dicamus, aliqd̃ albũ eſt numerus: & nullus numerus eſt animal: concluditur ꝙ aliqd̃ album non eſt animal, quæ eſt concluſio vera ex binis propoſitiõibus, quarum maior eſt vera, & minor falſa. Eodẽ pacto accidet vt ſit concluſio vera, cum maior propoſitio falſa extiterit in parte & minor falſa in toto. fieri.n. poteſt, vt A inſit M alicui B, & alicui C, & B inſit nulli C. hoc autẽ accidit, cũ B fuerit contrarium C, & fuerint ambo accidẽtia in genere vno: vt animal qd̃ ineſt alicui albo & alicui nigro, & album ineſt nulli nigro. Si igitur dicamus: aliqd̃ album eſt nigrum: & omne nigrũ eſt animal: concludetur ꝙ aliqd̃ albũ eſt animal. hæc igitur concluſio eſt vera ex duabus propoſitionibus falſis, quarũ maior eſt falſa in parte, & minor in toto. Conſimiliter accidit, cũ extiterit

A rit maior propoſitio negatiua. hoc autem monſtratur per hos eoſdem terminos: puta, ſi accipiatur aliqđ album eſt nigrum: & nullum nigrum eſt aīal: concluditur ꝙ aliqđ album non eſt animal, qđ eſt verū. Cōſimiliter cùm fuerint binæ propoſitiones falſæ, & extiterit maior falſa in toto, accidet aliqñ concluſionem eē veram fieri. n. poteſt vt A inſit nulli B, & idem inſit alicui C, B vero inſit nulli C: vt genus, qđ ineſt ſpeciei alterius generis, & ineſt accidenti, quod ineſt ſpeciebus ſuis, & hoc accidens non ineſt illi
B ſpeciei. puta in exēplo, ſi dicamus, aliquod album numerus: & omnis numerus animal: aliqđ igitur al-
*alt d pō. bum animal. iſta igitur * concluſio eſt vera ex binis propoſitiōibus falſis. Conſimiliter accidet cùm fuerit maior propoſitio negatiua. puta in exemplo, aliqđ nigrum cygnus: & nullus cygnus animal: & concluditur quòd aliquod nigrum non eſt animal. & hoc eſt verū ex binis propoſitionibus falſis. Iſtę igitur ſunt ſpecies concludentes concluſionem veram ex propoſitionibus falſis in prima figura.

C

Secunda figura. Cap. 3.

IN media autem figura, omnino accidit per falſa verum ratiocinari: & cum vtręque propoſitiones totę falſæ accipiuntur: & cum vtraque ad aliquid: & hac quidem vera, illa autem falſa exiſtente tota, vtralibet poſita falſa: & ſi vtræque ad aliquid falſæ: & ſi hæc ſimpliciter vera, illa autem ſimpliciter falſa: & ſi hæc tota falſa, D illa autem ad aliquid vera: et in vniuerſalibus ſyllogiſmis, & in ñjs qui ſunt in parte. Si enim A B quidem nulli ineſt, C vero omni: vt animal lapidi quidē nulli, equo autem omni: ſi econtrario poſitæ fuerint propoſitiones, & acceptum fuerit A B quidem omni, C vero nulli, ex falſis totis propoſitionibus, vera erit concluſio. Conſimiliter, & ſi B quidem omni, C autem nulli ineſt A. idem enim erit ſyllogiſmus. E

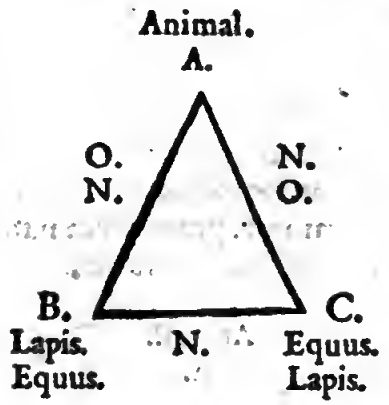

Cōiugationes binę vſes ex ꝓpōnib⁹ in toto falſis, cōcludentes verū.

Rurſus, ſi altera quidem tota F falſa, altera autem tota vera. nil enim prohibet A ineſſe & B, & C omni, B tamen nulli C: vt genus non ſubalternis ſpeciebus. animal enim & equo omni, & homini, et nullus homo equus. Si igitur acceptum fuerit, huic quidem omni, illi vero nulli ineſſe: hæc quidem tota falſa erit, illa autem tota vera, et concluſio vera: ad vtrumlibet poſito priuatiuo.

Et

G

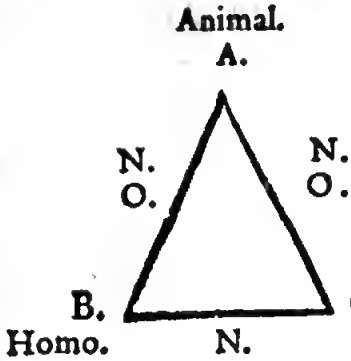

Cõiugationes binæ ex altera vera, altera in toto falſa, vtra liber, verũ cõcludentes.

Et ſi altera ad aliquid falſa, altera autem tota vera. accidit. n. A B quidem alicui ineſſe, C vero omni, B tamen nulli C: vt animal albo alicui, coruo autẽ omni, & album nulli coruo. Si igitur acceptum fuerit A B quidẽ nulli, C vero toti ineſſe, A B propoſitio ad aliquid falſa, A C vero tota vera, & concluſio vera. Et ſi tranſponatur priuatiuum, conſimiliter. per eoſdem nanq; terminos demonſtratio.

H

I

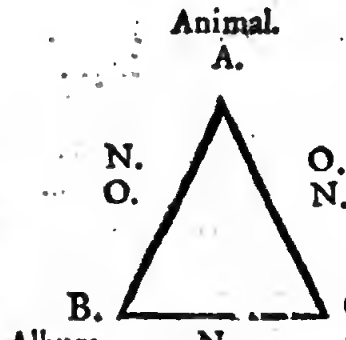

Cõiugationes: binæ vna ex maiori in pte falſa, minori vera: altera, e contra concludentes verum.

Et ſi affirmatiua propoſitio ad aliquid falſa, priuatiua autem tota vera. nihil enim prohibet A B quidem alicui ineſſe, C vero toti non ineſſe, & B nulli C: vt animal albo quidẽ alicui, pici autem nulli, & album nulli pici. Quare ſi acceptũ fuerit A toti B ineẽ, C vero nulli: A B qdẽ ad aliqd falſa, A C aũt tota vera.

K

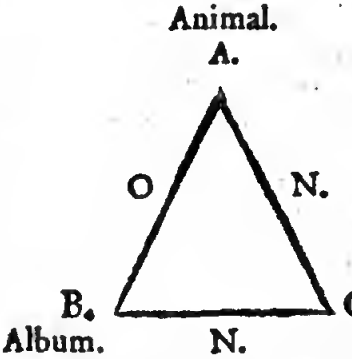

Cõiugatio ex maiori ĩpte falſa, minori vera, cõcludés verũ.

L

Qđ ſi trãſponas terminos, facies & alterã eodẽ mõ cõcludentem.

Et ſi ambæ propoſitiones ad aliquid falſæ, erit concluſio vera. accidit. n. A & B, & C alicui ineſſe, B vero nulli C: vt animal & albo alicui, & nigro alicui, albũ aũt nulli nigro. Si igit acceptum fuerit A B quidem omni, C vero nulli: ambæ propoſitiones ad aliquid falſæ, concluſio autem vera. Conſiſtr & trãſpoſita priuatiua p eoſdẽ terminos.

M

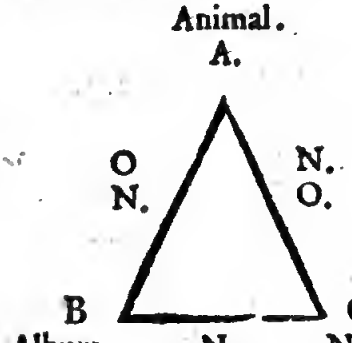

Cõiugationes binæ ex vtriſq. ĩpte falſis, cõcludentes verũ.

Manifeſtum vero & in ſyllogiſmis in parte. nihil. n. prohibet A B quidem omni, C autem alicui ineſſe, & B alicui C nõ ineſſe:

A esse: vt animal omni homini, albo vero alicui, hō autem alicui albo non inerit. Si igitur positū fuerit A B quidem nulli inesse, C vero alicui inesse: vtris propositio tota falsa, quæ autem in parte vera, & conclusio vera. Consimiliter vero, & cum affirmatiua accipitur A B, accidit enim A B quidem nulli, C autem alicui non inesse, & B C alicui non inesse: vt animal nulli inanimato, albo vero alicui, & inanimatū nō inerit alicui albo. Si itaq; po
B situm fuerit A B quidem omni, C vero alicui non inesse: A B quidem propositio vniuersalis, tota falsa, A C autem vera, & conclusio vera.

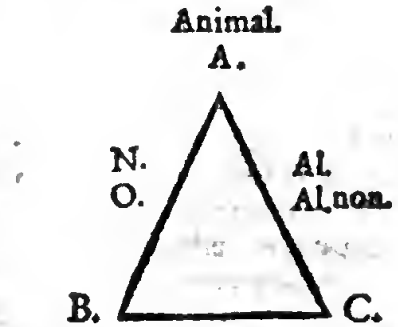

Cōiugatio nes binæ ex maiori falsa, minori vera, cōcludentes verū.

C

Et si vniuersalis vera quidē posita fuerit, quę vero in parte falsa. nihil enim prohibet A, & B, & C nullum sequi, B tamen alicui C non inesse: vt animal nullum numerum, & inanimatū, & numerus aliq̄ inanimatum non sequitur. Si igitur positum fuerit A B quidem nulli, C vero alicui: conclusio quidem D erit vera, & vniuersalis propositio, quæ autem in parte, falsa. Et cùm affirmatiua ponit vtris, consimiliter. accidit enim A & B, & C toti inesse, B tamen non sequi aliquod C: vt genus speciem, et differentiam. animal. n. omnem hominem, & totum pedestre sequit, homo autem non omne pedestre. Quare, si acceptum fuerit A B quidem toti inesse: vtris quidem propositio vera, quæ autem in parte, falsa, conclusio autem vera. E

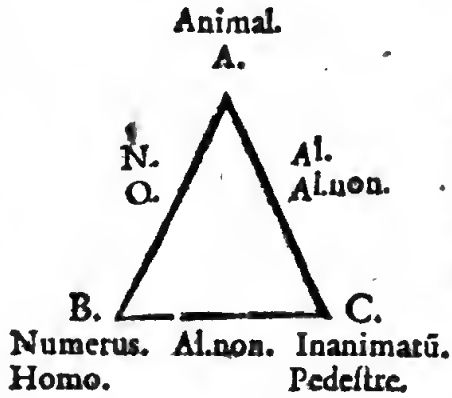

Cōiugatio nes binæ ex minori falsa, maiori vera, cōcludentes verū.

Planum vero, & q̄ ex ambabus falsis erit conclusio vera. si quidem contingit A & B, et C toti inesse, B tñ aliquod C non sequi. Si enim acceptum fuerit A B quidē nulli, C vero alicui inesse, propositiones quidem ambæ falsæ, conclusio autem vera. Consimiliter vero et cū vniuersalis propositio est prædicatiua: quæ autem in parte, priuatiua. accidit nanque A nullum quidem B, C vero omne sequi, F

&

G & B alicui C non ineſſe. vt animal ſcientiam quidem nullam, hominem vero omnem ſequitur, ſciẽtia autem non omnem hominem. Si igitur acceptum ſit A B quidem toti ineſſe, C autem aliquod non ſequi: propoſitiones quidem falſæ, ſed concluſio vera.

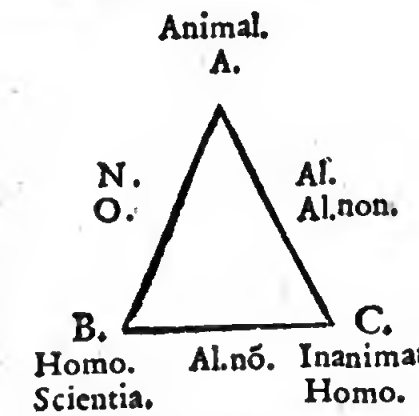

H Cõiugationes binæ ex ambab⁹ in toto falſis, verũ cõcludentes.

Tractatus de Secunda figura. Cap. 3.

DIxit. In ſecunda vero fieri poteſt, vt concluſio ſit vera ex propoſitionibus falſis, cùm fuerit vtraq; duarum propõnum falſa. & hoc, aut in toto, aut in parte: vel cũ fuerit vna ipſarũ falſa, & altera vera, ſiue extiterit falſa in toto, ſiue in parte. & hoc erit in ipſis ſyllſis concludentibus vſem & particularem. Puta, qñ B, qđ eſt terminus mediꝰ, inerit nulli A, qđ eſt maior extremitas & inerit oĩ C, quod eſt minor extremitas: & A inerit nulli C, ſm qđ monſtratũ fuit. vt in exẽplo, ſi dicamus, omnis hõ animal, & nullus lapis eſt animal. Si igitur ponamus ambas iſtas propõnes, è cõtrario eius, quo ſunt, vt ſi accipiatur B ineẽ omni A, hoc eſt ſi accipiatur, ꝙ omnis lapis animal: & ineſſe nulli C, hoc eſt, ſi accipiatur, ꝙ nullus hõ eſt animal: concludetur ex duabus iſtis propoſitionibus falſis eadẽ concluſio, quæ erat cùm ambæ ponebantur veræ, puta, ꝙ nullus homo eſt lapis. Conſimiliter accidet, ſi verũ extiterit, ꝙ B ineſt omni A, & ineſt nulli C: hoc eſt, cũ fuerint iſtæ conuerſæ ẽt ad ſua contraria: concludetur .n. poſteaq̃ conuerſæ fuerint ad falſitatem id, qđ antea concluſũm fuit, puta, ꝙ A ineſt nulli B. Eodem pacto accidet, cũ fuerit vna propoſitio tota falſa, & altera vera, vt concludatur cõſimiliter concluſio vera. fieri nanq; põt vt B, qđ exẽpli gratia, eſt medius terminus, inſit vtriq; & A & C, quæ ſunt extremitates quęſiti, & A inſit nulli C. hoc aũt accidit generi ſimul cũ ſpeciebus diuidẽtibus, quæ ſunt ſub ipſo: vt animal, qđ ineſt omni homini & omni equo, & equus ineſt nulli homini. Si igitur accipiat ꝙ genus ineſt vni, alteri autem nõ ineſt, erit vna propoſitio non falſa, altera autẽ non vera, & erit cõcluſio tota vera, ad quancunq; partẽ ponatur negatiua, hoc eſt maioris, aut minoris. puta in exemplo, ſi dicamus, omnis equus animal, & nullus hõ animal, cõcluditur ꝙ nullus equus homo. hæc aũt eſt concluſio vera ex binis propõnibus, quarum vna falſa, & altera vera. Conſimiliter accidet, cum extiterit pars vnius propõnis falſa. & fuerit altera tota vera. fieri.n. põt vt B inſit alicui, A & oĩ C, & A inſit nulli C: quemadmodum aĩal, qđ ĩeſt alicui albo, & omni coruo, & albũ ineſt nulli coruo. Si igitur accipiatur, nullum albũ eſt animal, & omnis coruus eſt animal, cõcludetur, nullus coruus eſt

Modi vſus ſcđa figura, qb⁹ ex falſis ꝓpõnib⁹ concludit vera cõclo. I

K

L

M

A eſt album: quæ eſt concluſio vera ex binis propoſitiõibus, quarũ vna eſt falſa in parte, puta, cũ dicimus, nullum album eſt animal, altera autem vera in toto, vt cũ dicimus, omnis coruus animal. Eodem mõ accidet, cũ ea, quę eſt falſa in parte, extiterit affirmatiua, quę autẽ vera in toto negatiua. puta ſi dicamus, omne albũ animal, nulla pix animal, & concluditur, nullum pix: quæ eſt concluſio veta ex binis propoſitionibus, quarum altera eſt affirmatiua falſa in parte, vt cùm dicimus, omne album animal: altera autem
B vñis negatiua vera in toto, vt cũ dicimus, nulla pix eſt animal. Conſimiliter accidet, vt ſit concluſio vera, cùm fuerint ambæ propoſitiones falſæ in parte. puta in exemplo, ſi dicamus, omnem album eſt aĩal, nullum nigrum eſt animal, & concluditur ex hoc, ꝙ nullum albũ eſt nigrum, quæ eſt concluſio vera ex binis propoſitionibus falſis in parte. & hoc, qm̃ aliqđ album eſt animal, & aliquod nigrum eſt animal: & hoc æque, ſiue ponatur negatiua maior ſeu minor, veluti ſi dicam⁹, nullum album animal, & omne ni
C grum animal. erit enim concluſio vera ex binis propoſitionibus falſis in parte. Hæc igitur eſt diſpoſitio ſyllogiſmorum ex propoſitionibus vniuerſalibus, qui ſunt in hac figura. In ſyllogiſmis autem particularibus idem accidet, quod & in vniuerſalibus. & hoc, quoniam aliquando maior erit falſa in toto, & particularis vera, & tamen concluſio erit vera. vt in exemplo, aliqđ album eſt aĩal, & nullus homo eſt aĩal. & concludit ex hoc, ꝙ aliqđ album non eſt hõ, quę eſt vera ex binis propõnibus propõnibus, particulari vera, & D vñ falſa in toto. Eodem modo accidet, ſi vñs falſa extiterit affirmatiua. vt in exemplo, aliqđ album nõ eſt animal, & omne inanimatũ eſt animal, concluditur ex hoc, ꝙ aliqđ album nõ eſt inanimatum, quæ eſt vera ex particulari negatiua vera, & affirmatiua vñ falſa. Conſimiliter accidet, ſi ponatur propoſitio vera vñs, & falſa particularis. vt in exẽplo, ſi dicamus, aliqđ inanimatum eſt animal, & nullus numerus eſt animal, concluditur ex hoc, ꝙ aliquod inanimatum nõ eſt numerus: qđ eſt verũ ex particulari falE ſa, & vñ negatiua vera. Eodẽ mõ accidet, ſi accipiat vñs vera affirmatiua, & particularis falſa negatiua, quod accidit generi ſimul cũ ſpecibus, quæ ipſi inſunt, & differentijs harum ſpecierum. & hoc, qm̃ non eſt verum, cùm dicimus, aliqđ ambulans nõ eſt animal, & omnis homo eſt animal, & concluditur ex hoc, ꝙ aliquod ambulans non eſt homo, quod eſt verum ex propoſitiõe vñ vera & falſa particulari. ſed & hoc aliquando accider, cùm fuerint ambæ propoſitiones falſæ, particularis & vniuerſalis. vt in exemF plo, ſi dicamus, omnis ſciẽtia eſt potẽtia animalis, & alicui homini nõ ineſt potentia animalis, & concluditur ex hoc, quòd alicui homini nõ ineſt ſcientia, quod eſt verum ex ambabus propoſitionibus falſis. Eodem pacto accidet, cùm extiterit vniuerſalis negatiua & particularis affirmatiua. veluti ſi dicamus, nulli homini ineſt potẽtia animalis, & aliqua ſcientia eſt potẽtia animalis, & concluditur ex hoc, ꝙ aliqua ſcientia non ineſt homini.

Modi particulares in ſęda figu.

G

Tertia figura. Cap. 4.

ERit aũt & in vltima figura per ſalſas totas: & ad aliquid vtraq; & altera quidẽ vera tota, altera vero falſa: hæc ad aliquid falſa, illa autem tota vera, & ecõuerſo: & quotcunque modis aliter contingit tranſumere propoſitiones. Nihil.n.prohibet & A, & B nulli C ineſſe: veluti & hõ, & pedeſtre, nullum inanimatum ſequitur, H hõ tñ alicui pedeſtri ineſt. Si igitur acceptum fuerit A, & B omni C ineſſe, propoſitiones quidẽ totæ falſæ, concluſio autem vera. Conſimiliter vero & hac qdem priuatiua, illa autem affirmatiua exiſtente. accidit.n. B qdem nulli C ineſſe, ipſum vero A omni, & A alicui B non ineſſe: vt nigrum nulli cygno, animal autem omni, & animal non omni nigro. Quare ſi acceptũ fuerit B omni C, ipſum vero A nulli, A alicui B non inerit: & con- I cluſio quidem vera, propoſitiones autem falſæ.

Cõiugationes binæ vſes ex vtriſq; ĩ toto falſis, cõcludentes verũ.

Et ſi ad aliquid vtraq; falſa, K erit concluſio vera. nihil.n. prohibet & A & B alicui C ineſſe, & A alicui B: vt album & honeſtũ alicui animali ineſt, & album alicui honeſto. Si igitur poſitũ fuerit A, & B omni C ineſſe: propoſitiones quidẽ ad aliquid falſæ, concluſio autem vera. Sed et cũm A C priuatiua ponitur, conſimiliter. nihil.n. prohibet, A qdẽ alicui C non ineſſe, ipſum vero B alicui ineſſe, & A B non oĩ ineſſe: vt honeſtum alicui animali non ineſt, album vero alicui ineſt, & album nõ omni honeſto. Quare ſi acceptũ fuerit, L A quidem nulli C, ipſum vero B omni: ambæ propoſitiões ad aliquid falſæ, conclo aũt vera.

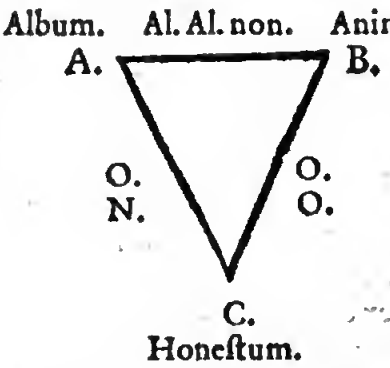

Cõiugationes: binæ ex vtriſq; ĩ pte falſis verũcõcludentes.

M

Conſimiliter vero, & cũ hęc quidem tota falſa, illa autem tota vera accipitur. accidit.n. & A & B ſequi omne C, A tamen alicui B non ineſſe: vt animal, & album omnem cygnum ſequitur, animal tamen nõ omni ineſt albo. His igitur poſitis terminis, ſi acceptum fuerit, B quidem toti C ineſſe, A vero toti nõ ineſſe:

A ineſſe: B C quidem tota erit vera, A C autem tota falſa, & concluſio vera. Conſimiliter vero & ſi B C quidem falſum, A C autem verum. ñdem enim termini ad demonſtrationem, nigrũ, cygnus. inanimatum.

Animal. Album.
Nigrum. Al. Al. non. inanimatũ.

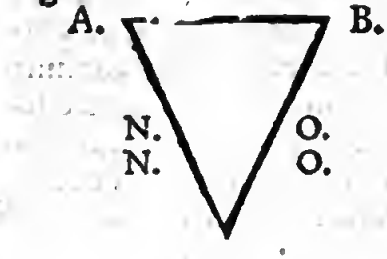

C.
Cygnus.

Cõiugationes binæ B negatiuæ ex altera ĩ toto falſa, hęc ex maiori, illa ex minori, altera vera, cõcludentes verũ.

Sed & ſi ambæ accipiantur affirmatiuę. nihil.n. prohibet, B quidem ſequi omne C, ipſum vero A toti nõ ineſſe, & A alicui B ineẽ: vt animal omni cygno, nigrum autem nulli cygno, & nigrũ ineſt alicui animali. Quare ſi acceptũ fuerit A, & B omni C ineſſe: B C quidẽ tota vera, A C autem tota falſa, & concluſio C vera. Sed conſimiliter & cum A C accepta fuerit vera. per eoſdẽ nanq; terminos demonſtratio.

Nigrum. Animal.
Animal. Al. Nigrum.

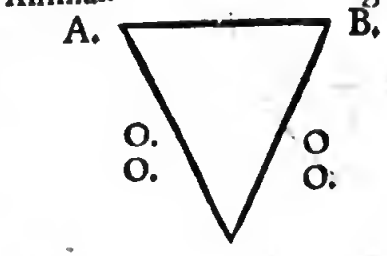

C.
Cygnus.

Cõiugationes binæ affirmatiuę, vt ſuperiores cõcludentes verum.

Rurſus, & cùm hęc quidẽ tota vera extiterit, illa autẽ ad aliquid falſa. accidit enim B quidem omni C ineẽ, A vero alicui, & A alicui B: vt bipes quidem omni homini, honeſtum autẽ non omni, & honeſtum alicui bipedi ineſt. Si igitur acceptum fuerit & A, & B toti C ineſſe: B C quidem tota vera, A C autem ad aliquid falſa, ſed cõcluſio vera. Conſimiliter autem & ſi A C vera, B C falſa accipiatur. ñſdem nanque terminis tranſpoſitis erit demonſtratio.

Honeſtum. Bipes.
Bipes. Al. Honeſtum.

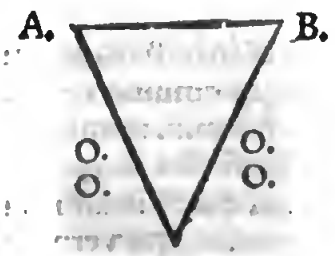

C.
Homo.

Cõiugationes binæ affirmatiuę ex altera ĩ parte falſa, tum hac tũ illa, altera vera, verũ cõcludentes.

Et ſi hęc priuatiua, illa autẽ affirmatiua ſit. quoniam enim accidit B quidem toti C ineſſe, A vero alicui. Et quando ſic ſe habeant, A non omni B, ſi acceptũ fuerit B quidem toti C ineſſe, A vero nulli: priuatiua quidẽ ad aliquid falſa, altera autem tota vera, et concluſio. Rurſus, quoniam monſtratum eſt, cp cùm A nulli ineſt C, ipſum vero B alicui, accidit A alicui B nõ ineſſe: planum quòd & cùm A C to-

G ta vera sit, B C autem ad aliqd falsa, accidit conclusionem veram eē. Si.n. acceptum fuerit A nulli C, ipsum vero B oī: A C qdē tota vera, B C aūt ad aliqd falsa.

Honestum. Bipes.
Album. Al. non.

Cōiugationes binæ negatiuæ vt superiores, cōcludentes verum.

H

Cęterū & in sylłis in parte manifestum, qp omnino erit verū per falsa. ījdem.n. termini accipiendi, & qn̄ vłes sint propositiones: qui quidē in affirmatiūis, affirmatiui, qui vero in priuatiuis, priuatiui. nihil.n. differt, cùm nulli insit, omni accipere inesse: & si alicui inerat, K vłr capere ad terminorū expositionē. itidem & in priuatiuis.

Planum igitur, qp si quidem sit conclusio falsa, necesse est falsa esse, ex quibus est rō, aut omnia aut quędam: qn̄ autem vera, nō necesse est verum esse, neque aliqd neqp omnia: sed est, cùm nullum eorum, q̄ in sylło verū sit. conclusionem consimiliter veram esse, non ex necessitate tn̄. Causa autē: qm̄ qn̄ duo sic seinuicem habeant, vt cùm ex necessitate alterū sit, ex necessitate alterū existat: cùm hoc qdem non sit, neqp alterū erit: cū aūt sit, nō necesse alterū esse. sed cùm idē sit, & non sit, impossibile ex necessitate esse idē. Dico aūt, vt cùm sit A album, B eē ex necessitate: & cùm non sit albū A, B esse ex necessitate. qn̄ enim cùm hoc sit album A, necesse est hoc magnum esse B: cùm vero magnum B sit, C non album: necesse est si A albū, C nō esse albū. L

Si propositiones sunt veræ, Album. — Necesse est conclusionē esse veram, Magnum. — Propositiones sunt falsæ. Non album. M

I

Ex hoc monstrat, si cōclō ē vera, si necesse cē ꝓpōnes esse veras.

Et quando duobus existentibus altero existente, necesse est alterū : hoc non existente, necesse est A non esse: B vero nō existente

A ſtente magno, poteſt A album eſſe: A vero non exiſtente albo, ſi ne D
Itaque. ceſſe eſt B magnū eſſe, accidit ex neceſsitate, B magno nō exiſtēte, ipſum B magnū eſſe. hoc aūt impoſsibile. ſi. n. B non eſt magnum, A non erit albū ex neceſsitate. ſi igit non exiſtente hoc albo, B erit magnum, accidit, ſi B non eſt magnū, eſſe magnum, tanq̄ ꝓ tria.

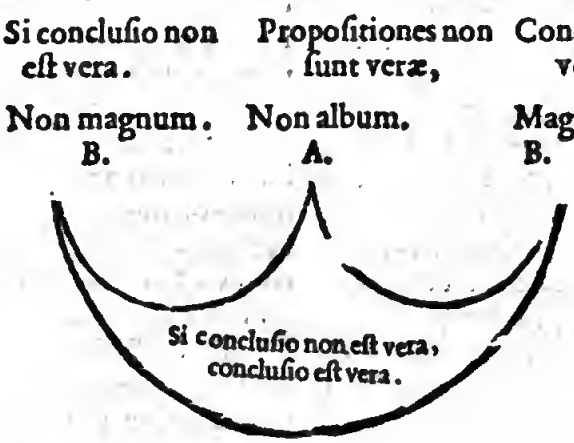

Ex hac rō-ne oſtdit, ſi cōcſo ē falſa, ꝙ ꝓ pōnes sūt falſę.

B E

Tractatus de Tertia figura. Cap. 4.

Nota modū quo in tertia figura ex ambab⁹ ī toto falſis ſequit concſo vera.

CONſimiliter accidet hac in figura, vt ſit cōcluſio vera, & ambæ propoſitiones falſę, aut in toto. aut in parte: aut vna ipſarum in toto, & altera in parte. eodem modo cū extiterit vna ipſarum vera, & altera falſa, vel in toto, vel ī parte. Et hoc, qm̄ nihil ꝓhibet, vt duo ſint, C quæ alicui vni non inſint, ſed vnū ipſorum alteri inſit. Cùm igit accipit, ꝙ vtrunq, ipſorū ineſt rei huic vni, innouat ibi concluſio vera ex ambabus propoſitionibus falſis in toto. vt in exemplo, ſi dicamus, omne inanimatum eſt ambulās, & omne inanimatū eſt hō, concludetur hac in figura, ꝙ aliqđ ambulans eſt hō. hoc aūt eſt verū ex binis propoſitionibus falſis in toto. Conſimiliter accidet, cū extiterit vna negatiua & altera affirmatiua. fieri nanq; pōt, vt c, qđ eſt minor extremitas, inſit nulli B, qđ eſt mediū, & A, qđ eſt terminus maior, īſit omni B, et non inſit alicui c. Cùm igitur acceperimus c ineſſe omni B, & A ineē nulli c, concludetur nobis ꝙ A non ineſt alicui c. vt in exemplo, ſi dicamus. oīs cygnus nigrum, & nullus cygnus aīal: concludet, ꝙ aliqđ nigrum non eſt aīal. hoc autē eſt verū ex binis propoſitiōibus falſis in toto. Eodē pacto, cū fuerit vtraque duarum propōnū falſa in parte, poterit aliqn̄ concluſio eſſe vera. fieri F enim poteſt, vt A & c inſint alicui B, & A inſit alicui c: quemadmodum album & bonum, quæ inſunt alicui animali, & bonum ineſt alicui albo. Si igitur poſuerimus A & c vtraq; ineſſe omni B, cōcludet A ineſſe alicui c. hoc autem eſt verū ex binis propōnibus falſis in parte. puta in exemplo, ſi dicamus, omne aīal albū, & oē animal bonū, cōcludit, ꝙ aliqđ albū ē bonū, qđ eſt verū. Conſimiliter accidet, cū fuerit maior propō negatiua, & minor affir-

matiua,& ambæ falſæ in parte,& ip ſę extiterint vſes.nihil.n. prohibet, ꝙ A non inſit alicui B,& C inſit alicui B,& A non inſit alicui C,quę eſt cõcluſio.vt in exemplo,ſi dicamus, nullum aīal eſt bonũ, & oẽ animal eſt album,concluditur.n.ex hoc,ꝙ aliquod album non eſt bonũ,quod eſt verum ex binis propõnibus falſis in parte. Eodem modo aliquando erit concluſio vera, cum fuerit vna duatũ ꝓpõnum falſa in toto, & altera vera.fieti.n.poteſt, vt A,& C ambo inſint ipſi B, & A non inſit alicui C.Cùm igitur acceperimus A H ineſſe nulli B,&C ineſſe omni B, cõcludetur nobis, ꝙ A nõ ineſt alicui C.hoc aũt eſt verum ex duabus ꝓpoſitionibus, quarum vna eſt falſa in toto, & altera negatiua vera, vt in exemplo,ſi dicamus, oĩs cygnus animal,& nullus cygnus album, cõcludetur ex hoc,ꝙ aliqđ animal nõ eſt album. hoc aũt eſt verũ ex duabus propõnibus,quarũ vna eſt falſa in toto. Conſimiliter accidet cũ propõ,quę ẽ minor, falſa extiterit, & propoſitio A B,quæ eſt maior,vera.Termini autem,quibus hoc mõſtratur,ſunt nigrũ,cygnus, & inani I matum. & hoc,qm̃, ſi ponamus ꝙ omnis cygnus eſt nigrũ,& nullus cygnus eſt inanimatũ,concludetur nobis, ꝙ aliqđ nigrũ non eſt inanimatum, qd eſt verũ ex binis propõnibus,quarum minor eſt falſa in toto. Eodẽ modo accidet, cũ acceptæ fuerint ambæ propõnes affirmatiuę,hoc eſt vera & falſa.Termini autem,quibus hoc monſtrat, ſunt animal,cygnus,& nigrũ. & hoc cũ dr, omnis cygnus nigrum, & omnis cygnus a l, concludetur.n. nobis ex hoc, aliqđ nigrum eſt animal. hoc aũt eſt verũ ex duabus propoſi K tionibus affirmatiuis, quarũ altera eſt falſa, ſiue extiterit vera maior,ſiue minor. monſtrant aũt hoc ijdẽ iſti termini. Cõſimiliter aliqñ erit concluſio vera, cum fuerit vna duarum propõnum vera, & altera falſa in parte. fieri.n.poteſt, vt C inſit oĩ B,& A inſit alicui B,& A inſit alicui C, quæ eſt concluſio: vt in exẽplo, bipes qđ ineſt omni homini, & bonum non ineſt oĩ homini, & bonũ ineſt alicui bipedi. Si igitur acceperimus A & C ineſſe oĩ B, erit propoſitio B C vera tota, & pars propoſitionis A B falſa, concluſio autem L vera.puta in exemplo, ſi dicamus, omnis hõ bipes, & oĩs hõ bonum, concluditur.n. ꝙ aliqđ bipes eſt bonum. Conſimiliter accidet, cũ acceperimus propõnẽ A B, hoc eſt maiorem verã & propoſitionem B C, hoc eſt minorẽ falſam in parte. Mõſtratio aũt huius eſt per hos eoſdẽ terminos,ſi ponam⁹ minorẽ extremitatem maiorẽ, & ponamus q̃ſitum noſtrũ, qđ cõcluditur prius cõuerſum,puta ꝙ aliqđ bonum eſt bipes. Eodem pacto accidet,cũ acceperimus vnã propoſitionem negatiuã,& alterã affirmatiuam. iam.n. M monſtratum fuit in figura tertia: cùm C inſit omni B, & A non inſit alicui B,ꝙ A non ineſt alicui C. Si igitur accipiatur C ineſſe oĩ B,& A ineſſe nulli B, accidet vt ſit propoſitio negatiua falſa, & altera ſit tota vera,& relinquatur eadẽ concluſio vera, puta ꝙ A non inſit alicui C. erit aũt cõcluſio vera ex duabus ꝓpoſitionibus,quarũ vna eſt vera in toto,vt negatiua,& altera falſa in pte, vt affirmatiua. Hoc aũt idem, quod diximus accidere in ſyllogiſmis

A mis vſibus hac in figura, accidet ēt
Sylſi ptcu lares i. iij. figu. i qb⁹ ex falſis ve ra conclo cōcludit. in ſylſis particularibus. Monſtratio
aūt huius erit per terminos, p quos
ipſorum diſpoſitionem monſtraui
musin ſylſis vſibus. & hoc vt facia-
mus in negatione iſtorū, quod feci
mus in negatione illorum: & in af-
firmatione iſtorū, quod fecimus in
affirmatione ipſorum. qm̄ propoſi
tio vſis falſa in toto eſt falſa in par-
te, ſiue fuerit negatiua, ſiue affirma
tiua. cùm ergo propoſitiones vſes
falſas, quas ibi exemplo vniuerſa-
Cōclo fal ſa ſeq non B
les adduximus, fecerimus particula
res, monſtrabitur hoc in loco, quē-
admodum ibi ēt monſtratum fuit.
p̄t, niſi ſit aliqua p- pō falſa.
Cū igitur ſit hoc manifeſtum, pla-
num ſi extiterit concluſio falſa, ꝙ
neceſſarium eſt, vt in propōnibus
ſit propoſitio falſa: quoniam alioq
non perficeretur ex propōnibus ve
ris concluſio vera: qđ eſt cōtrariū
ei, quod acceptū fuit in definitione
ſylſi, & ei qđ confeſſo conſtat ex de
monſtratione ſuę diſpōnis. Attamē
Nota eā, exqua poſ ſibilē ē eē ꝓpōnes falſas, cū ſit concſo vera.
cum fuerit concluſio vera, non ſe-
quitur omnino, vt ſint propoſitio-
nes veræ. cauſa aūt huius eſt, quo-
niam verum eſt vſius vero, quod
monſtratur per viam ſylſi: & ve-
rum, quod mōſtratur p viam ſylſi,
C monſtratur ēt per plures ſylſo vno.
& pp hoc non ſequitur, cùm peri-
mitur ſylſs, vt perimatur concluſio,
hoc eſt, cùm fuerint propoſitiones
falſæ, vt ſit concluſio falſa: ſed ſeq-
tur cùm perimitur concluſio, hoc
eſt, cū fuerit falſa, vt perimat ſylſs,
i. vt ſint propoſitiones falſæ, aut ſit
figura ſylſi corrupta. hæc enim eſt
diſpoſitio conſequentis cum eo, ex
quo ſequitur, vt non ſit conſequen
tia ſua conuertibilis, quemadmo-
dum ſe habent animal & homo.

quoniam enim homo appropria- D
tius eſt q̄ animal, ſequitur cum ſit
homo, vt ſit animal, & cum perimi
tur hō, vt non perimatur animal,
ſed cum perimitur animal, vt peri-
matur homo. homo igitur eſt loco
ſylſi, & animal loco concluſionis.
Conſimiliter ēt non ſequitur om-
nino, cùm ſunt ambæ propoſitio-
nes falſæ, vt ſit concluſio falſa, aut
vt ſit vera. demō autem ſuper hoc
eſt, ſi dicamus, ꝙ poſita fuerīt duo,
quorum vnum ſit primum & alte-
rum fm, & ponamus ꝙ fm ſequa-
tur ex primo, hoc eſt, cum ſit pri-
mum, vt ſit fm: ſit autem ſignum E
primi A, & ſignum ſecundi B, puta
ſit A album, & B magnum: dico igi
tur, ꝙ ſi A ita ſe habuerit, vt cum ſit,
ſit etiam B, non ſequitur cū deſtrui
tur A, vt deſtruatur B. & hoc, quo-
niam iam monſtratum fuit, cum
deſtruitur B, vt deſtruatur A. & hoc,
qm̄ ſi non deſtruetur, erit inuentū.
ſed cum eſt A, iam poſuimus, ꝙ eſt
etiam B: ergo cū deſtruitur B, ſeq-
tur vt ſit B: quod fieri non poteſt,
& non cohæret. Cùm igitur ſtabi- Nota re-
litum ſit hoc fundamentum, dica- gulam hic poſitam ā tribus ter-
mus cum fuerint tres termini, pri- minis, qñ
mus, ſecundus & tertius, & ſecundus
ſequatur primum, & fm tertius, di- F
camus inquam, ꝙ tertius ſequitur ſe conſe-
primum. cumq; fuerit hoc ſancitū, quunt, vt
dico ꝙ non eſt neceſſariū, vt peri- vno exiſtē
matur A, & ſit B. & hoc, quoniā iā te alterū
monſtratum fuit, quia B ſequebat ſit.
ex A, qm̄ inquam, cum deſtruitur
B, deſtruitur A. ſi igitur ponamus
ꝙ deſtructo A, deſtruatur B, cū iam
poſuerimus ꝙ deſtructo B, deſtrui
tur A: ſequit ꝙ cū deſtruit B, ſit B.
ſed hoc & fieri non pōt, & nō cohę-
ret. & ppea non eſt neceſſarium,

G cum ſint propõnes falſæ, vt ſit concluſio vera: ſed veritas ipſius, eſt p viam accidentis. & hoc eſt, qđ volebamus monſtrare. Et propter hoc planũ conſimiliter etiam eſt, q̃ nõ oportet vt deſtructo A, deſtruatur B: qm̃ neceſſarium eſſet, vt inuentio A ſequeretur ex inuentiõe B: ſed B ſequebat ex inuentione A: quare conſequentia eſſet cõuertibilis, qđ eſt impoſſibile. & propterea non oportet, cùm fuerint propoſitiones falſæ, vt ſit concluſio falſa. ſed cùm fuerit concluſio falſa, propoſitiones erunt falſæ: quoniam deſtructo B, deſtruitur A. K

De Circulari monſtratione. Cap. 5.

CIrculo autem, & ex ſeinuicem monſtrare eſt per cõcluſionẽ, & eo qđ prædicatiõe retrouerſum ſe habet, alteram accipientem propoſitionem, concludere reliquam, quã accipiebat in altero ſyllo. Quẽadmodum ſi oportebat monſtrare, quòd A omni C ineſt: mõſtrauit autem per B.

H

Syllus primꝰ ad cõcluſionẽ primo intenta.

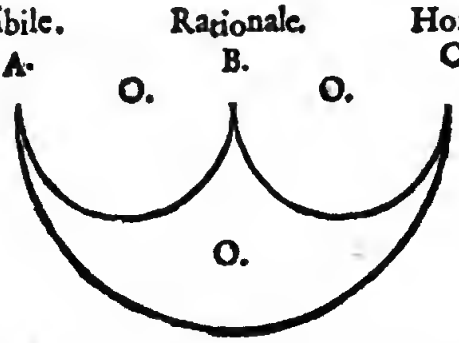

L

Rurſus, ſi oſtẽderet, q̃ A ineſt ipſi B, accipiens A ipſi C ineẽ: C vero ipſi B: & A ipſi B. prius aũt econuerſo accipiebat B ineſſe ipſi C.

I

Syllus ſecũdus cõcludẽs maiorẽ primi, ex cõcluſione, & minore conuerſa.

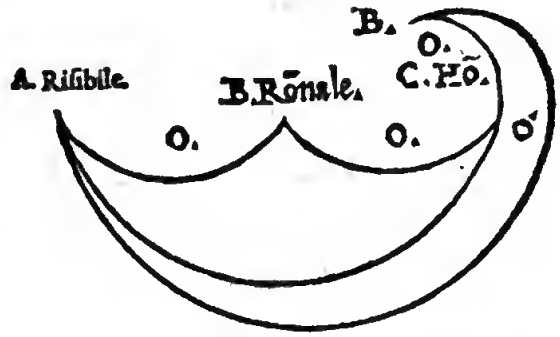

M

Aut ſi oportet monſtrare, quòd B ineſt ipſi C, ſi accipiat A de C, quæ erat concluſio: B vero de A ineſſe: ſed prius acceptum fuerat econuerſo, A de B.

Aliter

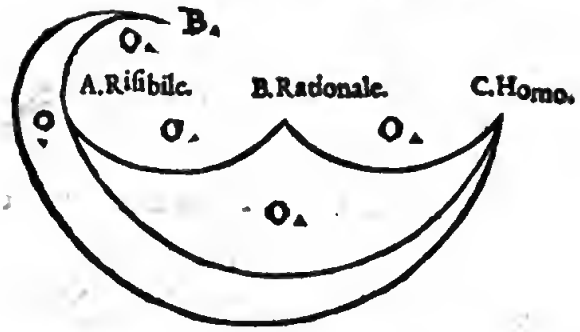

Sylls tertiꝰ cõcludens minorem primi, ex concſone, & maiore conuerſa.

Aliter autem non eſt ex ſeinuicem oſtẽdere. ſiue enim aliud medium accipiet, non circulo: nihil enim accipitur ex ñs, quæ eadem ſunt. ſiue horum aliquid, neceſſe alterum ſolum. ſi nanq; ambo, eadem erit concluſio. oportet autem alterum. In ñs igitur, quæ non conuertuntur, ex indemonſtrabili altera propoſitione fit ſyllogiſmus. non enim eſt demõſtrare per hos terminos, quòd medio tertium ineſt, aut primo medium. In ñs vero, quæ conuertuntur, eſt omnia monſtrare per ſe inuicem. veluti ſi A, & B, & C conuertunt inter ſe. Sit enim oſtenſum, A C per medium B: & rurſus A B, & per cõcluſionem, & per B C propoſitionem conuerſam: conſimiliter autem & B C per concluſionem, & A B propoſitionem conuerſam. Oportet vero & C B, & B A propoſitionem demonſtrare: his enim indemonſtrabilibus vſi fuimus ſolis. Si itaq; ſumatur B omni C ineſſe: & C omni A: ſyllogiſmus erit ipſius B ad A.

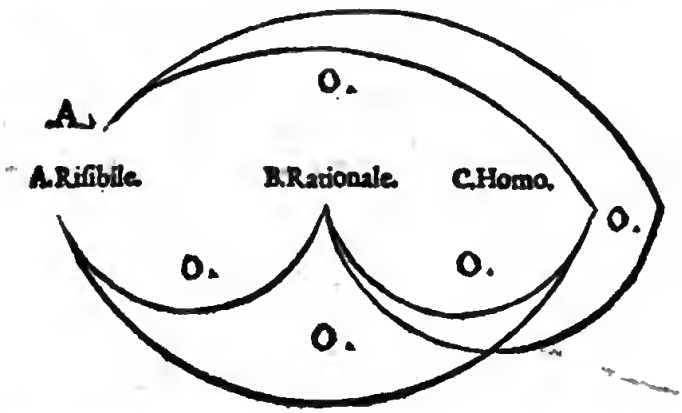

Sylls quartus: cõcludẽs maiorem primi cõuerſam, ex minore et cõcſone conuerſa.

Rurſus, ſi acceptum fuerit ipſum quidem C omni A: A vero ipſi B: neceſſe eſt C ineſſe omni B.

A. Riſibile,

G

Sylls quintus cõcludés minoré primi, ex cõclone conuersa, & maiore.

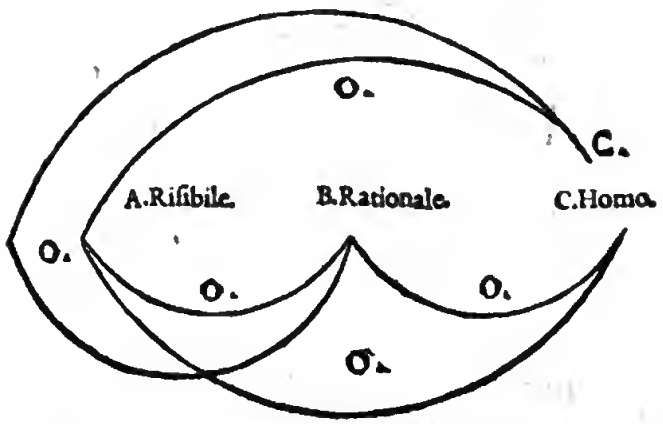

In vtrisq; igitur his syllogismis CA propositio accepta est indemonstrabilis: aliæ enim monstratæ erant. quare si hanc demonstrauerimus, omnes monstratæ erunt per se inuicẽ. Si igitur acceptum fuerit C omni B: & B omni A inesse: vtrq; propositiones demonstratæ accipiuntur, & C ipsi A necesse est inesse.

H

L

Sylls sextus cõcludens cõclonem primi conuersam ex ambabus ꝓpõnibus conuersis.

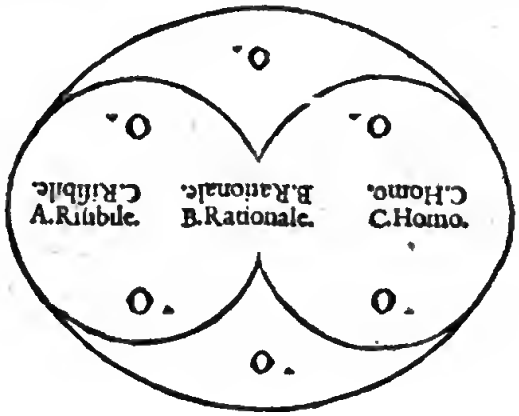

M

I

Manifestum igitur, quòd in Solis conuertentibus, circulo & per se inuicem contingit fieri demonstrationes: in alijs vero, vt prius diximus. Accidit autem & in his eo ipso, quod monstratur, vti ad demonstrationẽ. nam C de B, & B de A monstratur, si acceptum sit C de A dici. C vero de A per has monstratur propositiones: quare cõclusione vtimur ad demonstrationem.

In priuatiuis autem syllogismis ita monstratur. Ex se inuicem quidem sit B omni C inesse: A vero nulli eorum quæ B: conclusio, quòd A nulli eorũ quę C. Si igitur rursus oportet concludere, ꝙ A nulli eorum quæ B, quod dudum acceptum: sit A nulli eorũ quæ C: C vero omni B: sic enim propositio è conuersa.

A. Lapis.

A

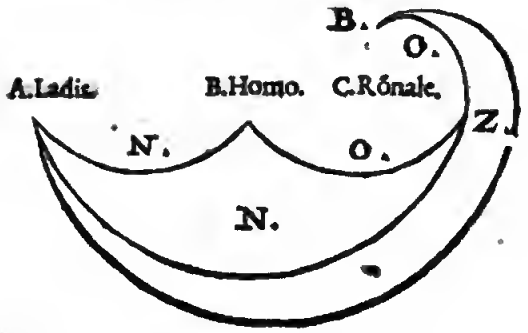

D

Sylſi duo negatiui, primꝰ concludés cõcluſionẽ primo intantã, ſecũdus cõcludens maiorẽ primi, ex concloſione, & minori conuerſã.

Si vero quõd B ipſi C oportet concludere, non amplius ſimiliter conuertendum eſt A B. nãqꝫ eadem propoſitio B nulli A, & A nulli B ineſſe: ſed accipiendum, cui A nulli ineſt, B omni ineſſe. Sit A nulli eorum quæ Ç ineſſe, quod erat concluſio: cui autem A nulli, acceptum ſit B omni ineſſe: neceſſe igitur B omni C ineſſe. quare cum tria ſint, vnumquodqꝫ concluſio factum eſt, & circulo demonſtrare hoc eſt, cõcluſionem accipientem, & è conuerſo alteram propoſitionem, reliquam ratiocinari.

B

E

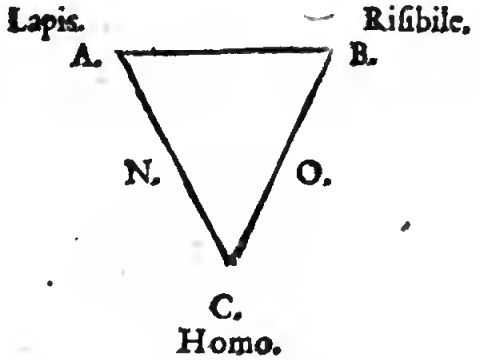

Sylls ex aſſumptõe ad mõſtrãdã minorem primi ſylſi.

C

F

In ſyllogiſmis vero qui in parte, vniuerſalem quidem propoſitionẽ non eſt demonſtrare per alterã, eam vero quæ ſecundum partem, erit. Quòd igitur non eſt demõſtrare vniuerſalem, manifeſtum. vniuerſale nanqꝫ monſtratur per vniuerſalia: concluſio autem non eſt vniuerſalis: oportet autem ex concluſione monſtrare, & altera ꝓpoſitione. Amplius, omnino neqꝫ fit ſyllogiſmus, conuerſa propoſitione: in parte enim ambæ fiunt propoſitiones. Eam vero quæ eſt in parte, eſt. Sit enim monſtratum A de aliquo C per B. ſi igitur acceptum fuerit B omni A: & concluſio maneat: B alicui C inerit. fit enim prima figura, & A mediũ.

E

Sylſi duo affirmatiui particulares, primus cõcludés cõcluſionẽ prio intentã, ſe cũdus concludés minorem primi ex maiore cõuerſa, & concluſione.

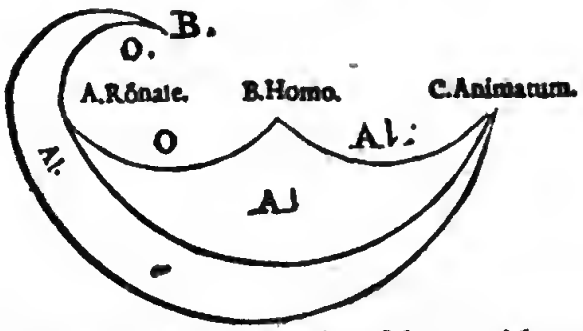

A

Si vero priuatiuus ſyllogiſmus, uniuerſalem quidem propoſitionem non eſt monſtrare, ob id, quod & prius dictum eſt: eam uero quæ eſt in parte, eſt, ſi itidem conuerſa fuerit A B, quẽadmodũ & in uniuerſalibus: ut cui A alicui non ineſt, B alicui ineſſe. aliter enim non fit ſyllſ̃s, eo ꝙ propoſitio, quæ in parte, eſt negatiua.

H

L

Sylſi duo, primꝰ concludés cõcluſionẽ prio intentã, ſecũdꝰ minorem primi ex aſſumptione.

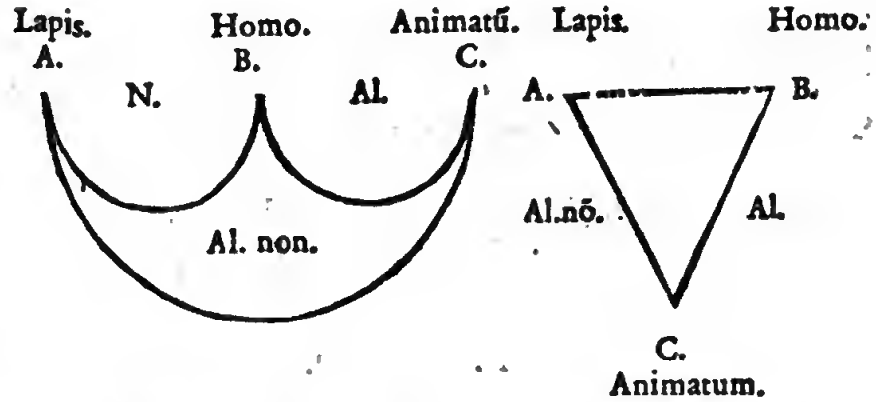

Tractatus de monſtratione Circulari.

Prima figura. Cap. 5.

I

ACcidit autẽ ſyllogiſmo, vt in ipſo cadat monſtratio circularis, quæ eſt, cùm accipitur concluſio ſua, & conuerſum vnius propoſitionum, & monſtratur per ea propoſitio altera. Puta in exemplo, ſi aliquis concluſerit ꝙ A ineſt omni C p mediũ B, cùm poſuerimus A oĩ B: & B omni C: & concludat ex hoc ꝙ A ineſt omni C. Si igit voluerimus monſtrare p iſtam concluſionẽ, quę eſt A ineſſe omni C, ꝙ A ineſt oĩ B, accipiemus A ineſſe omni C: & C oĩ B, quæ eſt minor ꝓpoſitio cõuerſa: & concludet ex hoc, ꝙ A ineſt oĩ B, quę eſt altera propoſitio, cuius monſtrationem intendebamus Conſiſt accidet, cùm voluerimus cõcludere p hanc eandem concluſionem propoſitionẽ aliã, quæ eſt B ineſſe oĩ C: & habeamus ꝙ B inſit omni A: & A omni C: erit enim concluſio, ꝙ B in eſt omni C, quæ eſt ꝓpõ, cuius concluſionem intendebamus ex duabꝰ ꝓpõnibus ſylſi. Oſtendemus autẽ ꝙ fieri nequit, vt oſtẽdamus propoſitiones ex concluſionibus per aliũ modum ab hoc: puta, ſi accipiamus vnam ꝓpõnem extraneã, & ipſam cõplicemus concluſioni. & hoc, qm ſi acci-

M

Ex cõcluſone nulla ꝓpõnum oſtẽdi põt p propõnẽ extraneã aſſumptã.

A ſi accipiat terminus medius, qui nõ ſit vnus ex terminis exiſtentibus in ꝓpõnibus, uõ concludet ex hoc aliquid ex ꝓpõnibus acceptis ad hanc concluſionẽ. vt in exemplo, ſi cõplicuerimus cõcluſiõi, quę eſt A ineſſe omni C, ꝙ C ineſt oĩ E, non concludetur ex hoc, niſi ꝙ A ineſt omni E, quod ẽ aliud ab eo, quod dicebam⁹ A ineſſe oĩ B, aut B ineſſe omni C, quæ erãt ꝓpõnes huius cõcluſionis. Poſtea igitur q̃ non cõuenit accipe ſimul cũ concluſione ꝓpõnem extraneã, ſupereſt, vt cum ea accipiat vna ex duabus ꝓpõnibus ſyll̃i. q̃ñ
B ſi acciperem⁹ ambas ꝓpõnes eaſdẽ, rediret concluſio, ad quã poſueram⁹ eandem ꝓpõnem. cõſiſt ſi accipere mus ẽt vnam ꝓpõnem ſyll̃i eo modo, quo eſt ſimul cum concluſione, non concluderetur ſiſt ex hac ꝓpõ alia. & hoc, q̃ñ ſi cõplicuerimus ſimul cũ concluſione, q̃ eſt, A ineſſe oĩ C, quod dicim⁹, A ineſſe oĩ B, quę eſt maior ꝓpõ, prodibit oratio ex duabus affirmatiuis in ſecũda figura, q̃ non cõcludit. ꝙ ſi eidẽ complicuerimus minorẽ, vt B ineſſe oĩ C, prodibit ex hoc ſyll̃s ex duab⁹ affirmatiuis in tertia figura, & cõcludet
C ꝙ A ineſt alcui B. Et ꝓp hoc oportet, vt ꝓpõ, quam coaptamus cõcluſioni, accipiat conuerſa. quẽadmodum ſi cõplicemus, quẽadmodũ diximus, cũ cõcluſione A ineſſe omni C, ꝙ B ineſt oĩ A, & concludatur minor, vt ꝙ B ineſt oĩ C. & eodem modo, ſi ipſi cõplicemus minorẽ cõuerſam, concludet maior propoſitio.

Nõ fit ſyllogiſmus circularis niſi ꝓ ꝓpõnes cõuertibiles, quę ſint ſex.

Et propterea apparet ꝙ hęc ſpecies monſtrationis fieri põt per ꝓpõnẽ conuertibilẽ. cum igit extiterint binæ ꝓpõnes cõuertibiles, & cõcluſio conuertibilis, erunt ibi ſex ꝓpõnes, ꝓpõnes ſyll̃i & cõuertentes ipſas, & D cõcluſio ac ipſam cõuertẽs. fieri igit põt, vt adducam⁹ demõſonem ſuper quãcunq; iſtarum ꝓpõnum per ſe inuicẽ, quouſq; nihil ſuperſit, quod nõ ſit planũ per ſyll̃m acceptum ex illis eiſdẽ. Concluduntur aũt ibi ſex ſyll̃i concludentes ſex ſpẽs concluſionum. vt in exemplo termini A B C tres conuertuntur inter ſe inuicẽ, & ſiſt concluſio, q̃ ex ipſis concludit. quemadmodum enim oẽ A B, & ita & oẽ B erit A. & eodẽ modo omne B C, & oẽ C B. & ſiſt oẽ A C, & omne C A. Propterea ꝙ cũ fecerimus demonſtrationẽ ſuper eo, quod eſt A E ineſſe oĩ C: & acceperimus A ineſſe omni B: & B oĩ C: fieri ẽt poteſt, vt faciamus demõſonem ſuper ꝓpõne A ineſſe omni B, quæ eſt maior, ꝑ concluſionem & ꝓpõnem B C, conuerſam, q̃ eſt minor: vt ſi dicamus A ineſſe oĩ C: & C omni B: concludetur enim nobis ꝙ A ineſt oĩ B, quæ eſt maior iſtius ſyll̃i. Conſiſt monſtrabimus ꝓpõnem B C, quæ ẽ minor, ꝑ eandem concluſionem, & maiorẽ ꝓpõnem conuerſam. quod cum ita ſit, fieri aliq̃n poterit, vt faciamus demonſtrationẽ ſuper vnaquaq; propoſitionũ iſtius ſyll̃i. Quod aũt ſu- F pereſt, eſt, vt afferamus demõſonem ex eo, quod accepimus in demõſone ambarum iſtarum ꝓpõnum, ſuper vtraq; duarũ ꝓpõnum conuerſa: concluſio enim ea eſt, quã à principio rei cognouim⁹. hoc aũt fieri poteſt, ſi cõuertamus concluſionem & coaptemus illi alterã propoſitionẽ. Puta ſi voluerimus afferre demõſonem ſup maiore cõuerſa, vt ꝙ B ineſt oĩ A, accipiemus concluſionẽ cõuerſam, & minorem ꝓpõnem eandem, & dicem⁹ B ineſt oĩ, C quę eſt

minor:

G minor:& c omni A, qnæ eſt cõclu-
ſio cõuerſa:& concludet nobis, ꝙ B
ineſt oĩ A, quæ eſt maior conuerſa,
quã ꝙ; antea feceramus ſine demõ-
ne. Conſiſt eriam ſi acceperimus cõ
cluſionẽ conuerſam, & ipſi coapta-
uerimus maiorem ꝓpõnem, cõclu-
det nobis minor cõuerſa, quã antea
acceperamus ſine demõne. Puta ſi
dicamus, c ineſt omni A, quæ eſt cõ
cluſio cõuerſa:& A oĩ B: cõcluditur
enim nobis ex hoc, c ineſſe omni, B
quæ eſt cõuerſa, quã antea fecimus
ſine demõne. Nihil igitur ſupereſt
in ꝓpõnibus, de quo non fecerimus
H demõnem, præterq̃ concluſio con
uerſa. eſt aũt iſte ſyllſ ſext⁹, qui mon
ſtratur ꝑ conuerſionẽ. vtrarũq; pro
poſitionũ, quas à rei principio con-
cluſim⁹. Puta in exẽplo, ſi dicam⁹ c
de oĩ B: & B de oĩ A: igit c de oĩ A,
q̃ eſt concluſio conuerſa. nihil itaq;
nobis ſupeſt ex iſtis ꝓpõnibus acce
ptum, de quo iã non fecerimus de-
monſtrationẽ. Planum aũt, quẽad-
modum diximus, ꝙ hoc accidit in
ꝓpõnibus inter ſe conuertibilibus,
præterq̃ ꝙ modus iſte monſtratio-
nis, hoc eſt acceptio alicuius ad oſtẽ
ſionẽ ſuii ipſius, eſt ex ſpeciebus repe-
I ritionis. Et ꝓpea non fit in demõ-
Sylls circu laris ẽ ſpẽ peritionis prĩcipij, ĩõ nõ fit ĩ de mõſtrõib⁹, niſi ꝑ duos modos cognitionis, vt aſſe-rit Ariſto. 1 Poſterio. Fit ſylls cir cularis in pria figura ĩ primo modo.
nibus, niſi efficiat duobus modis. &
hoc, cũ fuerint ꝓpõnes notiores cõ
cluſione ſm vnũ modum, & cõcl'o
notior ꝓpõnibus ſm alium modũ.
quemadmodũ ſi eſſent ꝓpõnes no
tiores ſm modũ cognitionis exiſten
tiæ, & cõcluſio notior ſm modũ co-
gnitionis cauſæ. modus aũt iſte oſtẽ
ſionis appropriat arti Sophiſticæ.
ſic igitur accidit monſtratio circula
ris, quẽadmodũ diximus in prima
ſpecie primæ figuræ. hęc aũt ea eſt,
quæ concludit vlem affirmatiuam.

Sed fieri ẽt poteſt, vt in ſpecie ne- K
gatiua accidat mod⁹ iſte oſtẽſionis. Quõ fit ſyl logiſmus circularis in ſecũdo mõ primę figuræ ne-gatiuo.
Puta ſi A inſit nulli B: & B inſit oĩ c:
& cõcludat in prima figura, ꝙ A in-
eſt nulli c. Si igit voluerim⁹ in hoc
monſtrare ꝓpõnem maiorem per
concluſionẽ, & minorẽ conuerſam,
accipiemus ꝙ A ineſt nulli c: & c
oĩ B: & concludet nobis, ꝙ A ineſt
nulli B, quæ eſt maior ꝓpõ. Quòd ſi
voluerimus cõcludere minorem ꝑ
concluſionẽ, & maiorem ꝓpõnem
cõuerſam, non monſtrabitur nobis
hoc per eaſdem ꝓpõnes. & hoc, qm̃
non erit ſylls ex binis negatiuis. & ſi L
eſſet, nõ concluderet niſi negatiua.
ſed illa, cuius concluſionẽ quærim⁹,
eſt minor, q̃ eſt affirmatiua. Er pro-
pterea cùm voluerimus monſtrare Nota qũo concludit affirmatiua ꝓpõ in mõ negati uo ꝑ con cluſionẽ & maiorẽ.
minorem ꝓpõnem per eandem cõ
cluſionẽ, & maiorem ꝓpõnem con
uerſam, nos qnidẽ ponemus conclu
ſionẽ in propria figura ſine aliqua
mutatione. Puta, ſi dicamus, A ineſt
nulli c: deinde accipiemus maiorẽ,
quæ erat, A ineſt nulli B ſm modũ,
qui ex ipſa ſequit, vt A non inſit oĩ
illi, cui oĩ ineſt B: & ponemus cõuer M
ſum huius, puta ꝙ B inſit oĩ illi, cui Nota radi cẽ hanc di ctionis de oĩ ñ eẽ aliam a prima ra dice poſi ta in prĩo lib. contra Abumaza ré, q putauit ꝑ hoc ex minori negatiua: immo ex duab⁹ negatiuis poſ ſe fieri ſyl logiſmũ ĩ prima fi gura.
A non ineſt. cùm igit habuerimus
ꝙ B ineſt oĩ illi, cui nõ ineſt A, & eo
aptauerimus huic ꝓpõni, ꝙ A nega
tur à c: planũ ꝙ ex ipſo cõcludetur
B ineſſe oĩ c, quæ erat minor ꝓpõ,
quam intendebamus concludere.
Non eſt aũt hoc, radix ſecũda dicti
de oĩ, alia à radice, quã fecimus hoc
in libro à principio, quẽadmodum
inuenim⁹ Abumazaré exiſtimaſſe.
& hoc, qm̃ ipſe dixit, ꝙ radix iſta ẽ
cõtradictoria primæ radici. cùm. n.
fecerim⁹ radicẽ iſtã, inueniemus id,
quod ſm radicẽ illã nõ cõcludebat,
ſm iſtã cõcludere. & hoc, qm̃ radix

hæc

A hæc eſt, vt ponamus exempli gr̃a, ꝙ A ineſt oĩ illi, à quo negat̃ B, vel ꝙ A negat̃ ab oĩ eo, à quo negat̃ B, in contrariũ eius, qđ poſuimus in prima figura, qđ erat, vt A ineſſet aut negaret̃ ab oĩ eo, quod eſt B: & ſm hoc cõcludet, cuius minor eſt negatiua in prima figura, & cõcludet ét illud, quod eſt ex duabus negatiuis.

Cõtra Abumazarẽ.

Sed radix iſta, quæ efficit̃ hoc in libro, nõ eſt ꝑ poſitionem. hoc enim eſt quod intelligitur ex ꝓpõne vl̃i ꝑ ſe, & cuius ſignificatio eſt naturalis. ſed radix hæc ſecũda eſt vnum, qđ ſequit̃ ex ꝓpõne vl̃i negatiua.

B

Si A negat̃ ab oĩ eo, qđ eſt B, i omni niã, nõ tamen ſeqt̃ e conuerſo, vt B illic oĩ illi, a quo negat̃ A ĩ oĩ mã: & hoc cõuerſum accipit Ariſtoteles.

Et propterea non eſt vtilitas in ipſa ad cõcluſionẽ ex duabus negatiuis, hoc eſt, cũ poſitæ fuerint ambæ propoſitiones negatiuæ. atqui erit in ipſo vtilitas, ſi ſequat̃ ex hoc, quod dicim⁹, A ineſt nulli B, ꝙ A inſit omni illi, quod nõ eſt B omnino ſed hoc nõ ſequit̃, quẽadmodũ non ſequit̃ ſil̃r etiã conuerſum iſtud, quod hoc in loco ponunt, hoc eſt, ꝙ nõ ſequit̃ in omni materia, vt A negetur ab oĩ eo, quod eſt B, vt B inſit omni illi, quod non eſt A. albũ enim negatur ab omni eo, quod eſt nigrũ, & tñ nigrum non ineſt omni illi, quod nõ eſt albũ. ſed ſequit̃ hoc conuerſum in his, quæ ſunt oppoſita, à quorum altero nullũ enſ effugit. ſed fecit hoc in loco cõuerſum iſtud Ariſto. licet ſit particulare, quẽadmodũ fecit cõuerſionem vl̃is affirmatiuæ vl̃r. & propter hoc nõ exiuit in hoc diſpoſitio à ſua radice, qm̃ conuerſio conſequentis in potentia eſt conuerſio ꝓpõnis. & ideo non exiuit ab eo, quod accipit̃ in monſtratione circulari, eo ꝙ fuit ꝑ concluſionẽ, & conuerſum vnius ꝓpõnum, qm̃ potentia conſequentis conuerſi eſt potentia cõuerſionis ꝓpõnis. Hæc igitur eſt monſtratio circularis in ſpecieb⁹ ſyll̃orum vniuerſaliũ primæ figurę.

D

Sed in ſyll̃is particularibus, q̃ ſunt in hac figura fieri nequit, vt ſcias ꝑ demr̃onem ꝓpõnem vl̃em ſm viã circuli per concluſionẽ, & propoſitionem particularem. qm̃ enunciatio vniuerſalis monſtratur vtiq; ꝑ propoſitiones vl̃es, non autem particulares. & ad hæc, qm̃ non eſt ſyll̃s ex ambabus particularib⁹. monſtratio nanq; circularis eſt per cõcluſionem, & vnam duarum ꝓpoſitionũ conuerſam. Sed ſuper minore propoſitione fieri poteſt, vt adducatur demr̃o per viam circuli. Puta ſi A inſit oĩ B: & B inſit alicui C: & cõcluſio ꝙ A inſit alicui C. cũ igitur voluerimus inuenire demr̃onem, ꝙ B inſit alicui C per viã conuerſionis, accipiemus ꝙ A ineſt alicui C, quæ eſt cõcluſio: & maiorem propoſitionẽ vl̃em conuerſam, q̃ eſt, cũ dicimus, B ineſt oĩ A: & concludet̃ nobis in prima figura, ꝙ B ineſt alicui C. erit aũt in eo terminus medius, A. Conſiſt̃ ſi fuerit ſyll̃s particularis negatiuus, fieri nequit, vt ſcias ꝑ demonſtrationẽ propoſitionem vl̃em ob cauſam, quã diximus: ſed fieri vtiq; poteſt, vt monſtretur ꝑ oſtenſionẽ circularem, cum fecerimus in ꝓpoſitione negatiua vniuerſali id, quod fecim⁹ in ſyll̃o vniuerſali negatiuo, hoc eſt, vt oſtendamus, ꝙ ſequit̃ ex eo quod dicimus, A ineſt nulli B, vt B inſit omni illi, à quo negatur A. cũ igitur coaptauerimus huic propoſitioni concluſionẽ, quæ eſt, A negatur ab aliquo B: concludet̃ nobis ꝙ B ineſt huic alicui. Iſte igitur eſt modus mõſtrationis circularis, qui efficitur in prima figura.

E

In modis particularib⁹ primę figurę quo poſſit & non poſſit fieri circulus.

F

Secũda

G *Secunda figura. Cap. 6.*

IN ſecunda aũt figura, affirmatiuum quidẽ nõ eſt monſtrare per hunc modum, priuatiuum uero eſt. Prędicatiuũ igitur non monſtratur, eo ꝙ ambæ propoſitiones non ſunt affirmatiuæ, concluſio aũt eſt priuatiua: ſed prædicatiuum ex ambabus monſtrabatur affirmatiuis. Priuatiuum uero ſic monſtrat. Inſit A omni B: nulli autem C: cõcluſio B nulli C. ſi igitur acceptũ fuerit B omni A ineſſe, neceſſe ẽ A nulli C ineſſe. fit enim ſecunda figura: medium B. K

H

Sylſi duo, primꝰ concludẽs cõcluſionẽ; prio intẽtã, ſecũdꝰ minorem primi ex maiore cõuerſa, & cõclone.

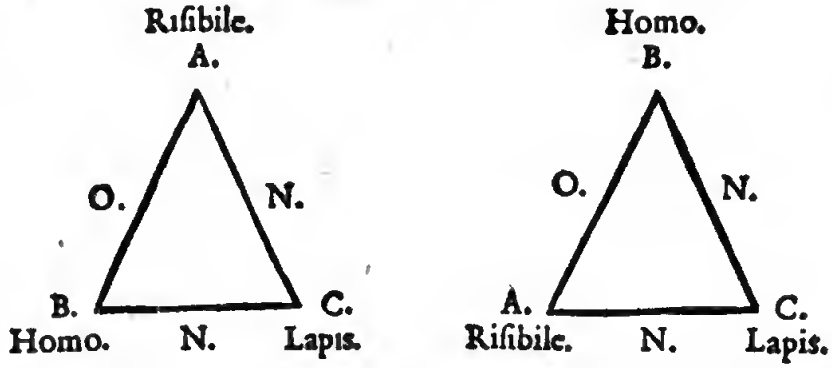

Sin aũt A B priuatiuum acceptum fuerit, alterũ uero prædicatiuum, prima erit figura: C quidem omni A: B aũt nulli C: quare B nulli A: neꝙ igitur B ipſi ipſum A. Per concluſionem igitur, & unã propoſitionem non fit ſyllogiſmus: accepta autem altera, erit.

I

Sylſi duo, primꝰ concludẽs cõcluſionẽ primo intentam, ſecundꝰ maiorẽ primi cõuerſam, ex cõclone, & minore conuerſa, conuertiſ iterũ cõcluſio, & ita maior primi cõcludiſ.

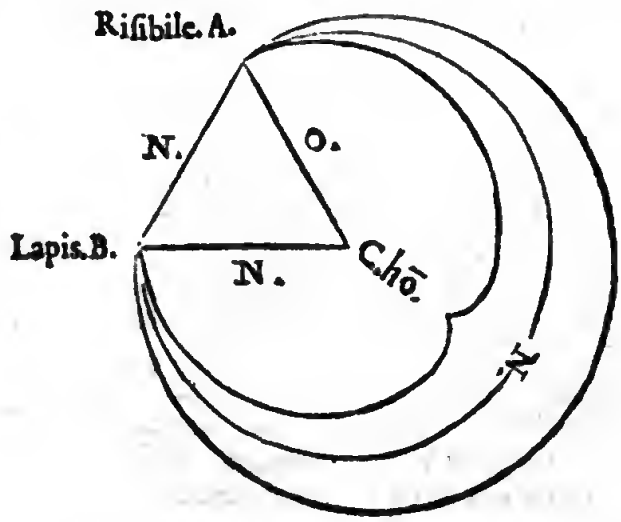

Si vero non vniuerſalis ſyllogiſmus, in toto quidem propoſitio non demonſtratur ob eandem cauſam, quã diximus & prius:

quæ

A quæ autem eſt in parte monſtratur, qñ ſit vniuerſale prędicatiuũ. Inſit enim A omni B: C vero nõ omni. cõcluſio B C. ſi itaq; acceptũ fuerit B omni A: C aũt non omni: A alicui C non ineſt: medium B.

Sylĩ duo, prim⁹ concludẽs cõcloné primo intentã: ſecũd⁹ minorẽ, ex maiore cõuerſa, & cõcluſione.

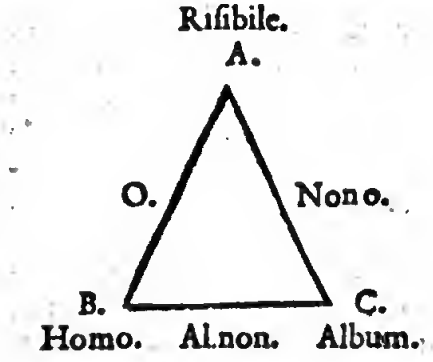

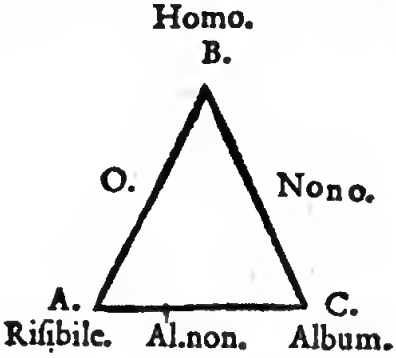

B Quòd ſi eſt vniuerſalis priuatiua, non demonſtrabitur A C propoſitio, conuerſo A B: accidit enim aut vtraſq;, aut alteram propoſitionem fieri negatiuam: quare non erit ſyllogiſmus. ſed conſimiliter monſtrabitur, quemadmodum & in vniuerſalibus, ſi acceptum fuerit, cui B alicui non ineſt, A alicui ineſſe.

Sylĩ duo, prim⁹ concludẽs concloné primo intẽtã, ſecũd⁹ minorẽ ex aſſumptiõe.

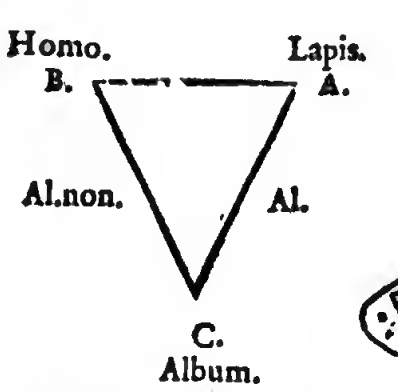

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

C *Secunda figura. Cap. 6.*

IN ſecũda vero figura fieri nõ poteſt, vt ſcias ꝓpõnem affirmatiuã per demõſtrationem ſm viã circuli, propterea q̃ non concludit niſi negatiuam. ſed fieri poteſt, vt negatiua cognoſcat̃ per huiuſcemodi demõſtrationẽ, ſi A inſit oĩ B: & A inſit nulli C: & concludat̃ in ſecunda figura, q̃ B inſit nulli C, ſm q̃ terminus medius eſt A. Si igit̃ coaptauerimus huic, q̃ B ineſt omni A, quæ ẽ maior cõuerſa, cõcludetur q̃ A ineſt nulli C, quæ D eſt minor in ſyllo primo. terminus aũt medius in hoc ſyllo eſt B, ſed in ſyllo primo erat A. Quòd ſi acceperimus ꝓpõnem vłem maiorem in ſecunda figura negatiuã, fieri poterit, vt monſtret̃ per circulum, ſed in figura prima. puta ſi dicam⁹ A ineſt nulli B: & A ineſt oĩ C: planũ q̃ concludet̃ nobis in ſecũda figura, q̃ B ineſt nulli C. cũm igit̃ acceperimus cõcluſionẽ iſtam, & coaptauerim⁹ illi

G minorẽ conuerſam, q̃ eſt c in oĩ A. cõcludet in prima figura, ꝙ B ineſt nulli A: iã enim c ẽ termin⁹ medi⁹. ſi igit cõuertamus concluſionẽ iſtã, proueniet nobis ꝙ A ineſt nulli B, q̃ fuerat maior ꝓpõ negatiua in primo ſyll̃o. & ob hoc ꝓpriũ eſt monſtrationis circularis in hac ſpecie ſecundæ figurę, vr nõ ſeruet eadẽ figura, ſed redit ad primã figurã. Cęterũ fieri aliqñ etiã põt, vt monſtremus ꝓpõnem affirmatiuã in hac figura, cũ fuerit minor p viã circuli, cũ fecerimus radicẽ p̃cedentẽ, hoc eſt conuerſionẽ affirmatiuæ ex negatiua. ſin aũt fuerit maior, fieri nõ poterit, niſi p cõuerſionẽ minoris. ſed hoc ẽ extra viã monſtrationis circularis.

Propriũ ẽ demõſtrationis circularis in ſecũda figura, vt non ſeruet idẽ mod⁹ figuræ. Quo poſſit concludi ꝓpõ affirmatiua

H

circulr in ſcda figura p radicẽ pri⁹ poſitam.

*Verũ in ſyll̃is cõcludentib⁹ particularẽ hac in figura fieri nõ põt, vt cognoſcat ꝓpõ vl̃is per demõnem ſecundũ modum circuli, propterea ꝙ ipſi ſemp cõcludunt particularem. ſed ꝓpõ particularis poteſt vtiq; cognoſci per demõnem, cùm vl̃is extiterit affirmatiua, & particularis negatiua. Puta in exemplo, ſi ponam⁹ ꝙ A ineſt oĩ B: & A non ineſt alicui c: & cõcludat ꝙ A nõ ineſt alicui c. cùm igitur huic coaptauerim⁹ maiorem ꝓpõnem conuerſam, puta ſi dicamus B ineſt omni A, prouenier nobis, B nõ ineſt alicui c: & B ineſt oĩ A: & concludet nobis ꝙ A non ineſt alicui c in hac eadẽ figura: B enĩ eſt medius terminus, qui p̃dicat in hac cõplicatione de vtriſq; extremitatib⁹ ſimul. Quòd ſi ꝓpõ vl̃is extiterit negatiua, q̃ eſt A B, fieri nõ põt vt minor affirmatiua cognoſcat p demõnem, quæ eſt ꝓpõ A c, cùm conuerterimus ꝓpõnem A B. non enim concluditur affirmatiua cõcluſio ex ambabus ꝓpõnib⁹ negatiuis,

In particularib⁹ ſecũdæ quo poſſit, & ñ poſſit fieri ſyll̃s circularis.

I

aut vbi vna ipſarum extiterit negatiua, ſed iã poterimus facere radicẽ præcedentẽ, vt cõcludamus affirmatiuam particularẽ. & hoc, qñ cùm habuerimus, ꝙ B non ineſt alicui c, quæ eſt concluſio, & habuerimus & ꝙ A ineſt nulli B: amplius conuertimus hoc, & habuerimus, ꝙ B ineſt nulli A, & ad hæc acceperimus ꝙ ſequit ex hoc, puta ꝙ cui oĩ ineſt A, illi nõ ineſt B, & cõuerterimus hoc, puta ꝙ cui omni nõ ineſt B, illi ineſt A habebimus ꝙ A ineſt oĩ illi, cui nõ ineſt B. cum igit coaptauerimus huic, ꝙ B non ineſt alicui c, cõcludetur nobis ꝙ A ineſt alicui c. & ſecundum hoc erit monſtratio circularis in ſecunda figura.

K

L

Tertia figura. *Cap.* 7.

IN tertia aũt figura, qñ ambę quidem ꝓpõnes vl̃r acceptę fuerint, nõ cõtingit monſtrare p ſe inuicẽ. vl̃e nãq; monſtrat p vl̃ia: cõcluſio aũt, quæ in hac, ſemp eſt ſm partẽ: quare manifeſtũ, ꝙ oĩno non cõtingit monſtrare p hãc figurã vl̃em propoſitionẽ. Quòd ſi hæc vl̃r ſit, illa vero in parte, aliqñ quidẽ erit, qñq; aũt non erit. Cum igitur vtræq; prædicatiuę acceptæ fuerint, & vl̃e fiat ad minus extremum, erit: cũ vero ad alterũ, nõ erit. Inſit enim A omni C: ipſum aũt B alicui: cõcluſio, A B. ſi acceptũ fuerit C oĩ A ineſſe: A autẽ alicui B: C quidẽ oſtẽſum eſt alicui B ineſſe: B vero alicui C non eſt monſtratũ, atqui neceſſe eſt, ſi C alicui B, & B alicui C ineſſe. ſed non eſt idem, hoc huic, & hoc huic ineſſe.

M

ſed

A

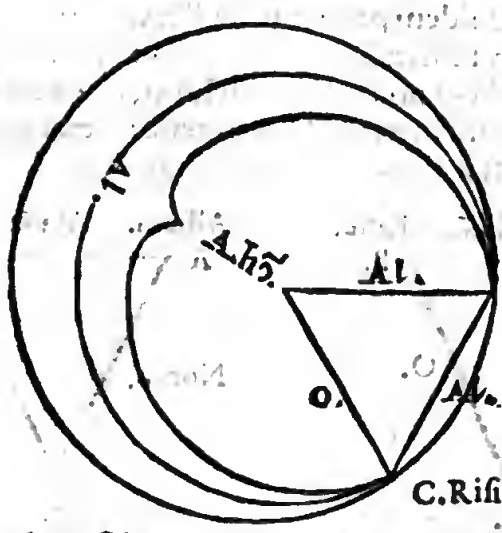

Sylli duo, primꝰ concludés cõcſionẽ primo intétã, ſecũdꝰ nõ concludit qa concludit nẽ minorẽ, ſi eiꝰ cõuerſa.

Sed aſſumendum, ſi hoc alicui huic, & alterum alicui huic. hoc autem accepto, non amplius fit ex concluſione, & altera propoſitione ſyllogiſmus. B

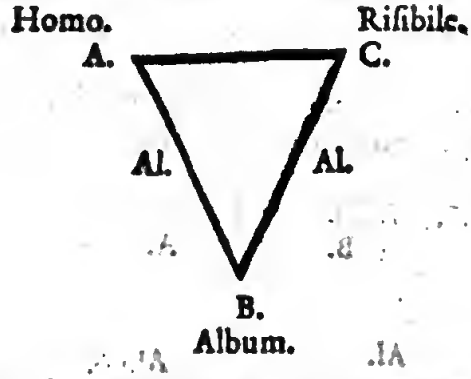

Sylls ex aſſumptiõe cõcludens minorẽ

Si vero B omni C: A autem alicui C: erit demonſtrare A C, quando acceptum fuerit, C quidem omni B ineſſe: A aũt alicui. ſi enim C omni B ineſt: A aũt alicui B: neceſſe eſt A alicui C ineſſe: mediũ B. C

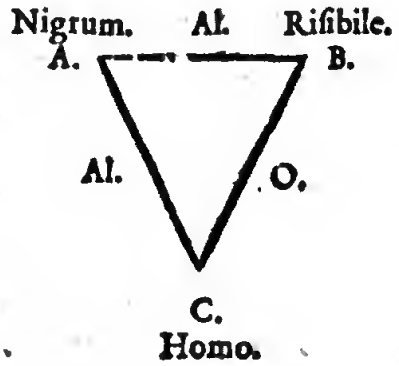

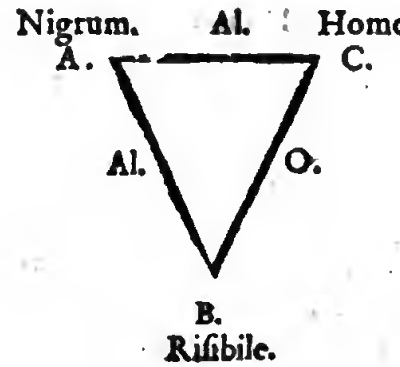

Sylli duo, primꝰ concludés concſionẽ primo intétã, ſecũdꝰ maiorẽ primi ex cõcſione, & minore conuerſa.

D. Et qñ ſit hæc quidem prædicatiua, illa vero priuatiua: quæ autem prędicatiua vniuerſalis, monſtrabit altera. Inſit enim B omni C: ipſum vero A alicui non inſit: concluſio, ꝙ A alicui B non ineſt. ſi igitur aſſumptum fuerit C omni B ineſſe: inerat autem & A non omni B: neceſſe eſt A alicui C non ineſſe: medium B.

Syllī duo, prim⁹ concludēs cōcloné primo intētā, ſecūd⁹ minorem primi ex concluſiõe & minore cõuerſa.

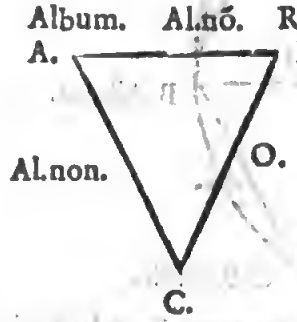

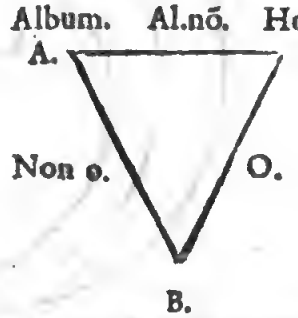

E

Quando aũt priuatiua fiat vłis, non monſtrat altera: nisi quea modũ in prioribus, ſi acceptũ fuerit, cui hoc alicui nõ ineſt, alterũ alicui ineſſe. Vt ſi A quidẽ nulli C: ipſum vero B alicui: concluſio ꝙ A alicui B non ineſt. ſi igit acceptũ fuerit, cui A alicui nõ ineſt, C alicui ineſſe, neceſſe eſt C alicui eorũ quæ B ineſſe, aliter aũt nõ eſt cõuertentẽ vłtem, ppõnẽ monſtrare alterã: nullo enim mõ erit ſyllłs.

Syllī duo, prim⁹ concludēs cōcloné primo intentā, ſecūdus minorem primi ex aſſũptione.

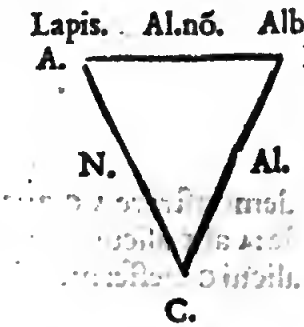

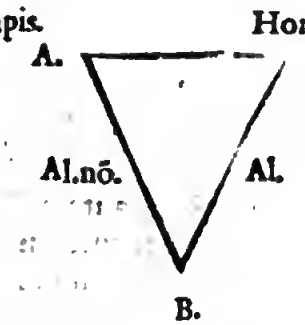

F

Planũ itaqꝫ, ꝙ in prima quidẽ figura monſtratio ꝑ ſe inuicẽ, & per tertiã, & per primam efficit figuram. cùm enim ꝑdicatiua eſt cõcluſio, per primã: cùm aũt priuatiua, ꝑ vltimã. accipit enim cui hoc nulli, alterũ oĩ ineſſe. In media aũt, cùm ſyllłs quidẽ vłis ſit, & per ipſam, & per primam figurã: cùm vero in parte, & per ipſam, & per vltimam. In tertia autem per ipſam oẽs. Manifeſtum autẽ, & ꝙ in tertia, & media, qui non per ipſas fiunt ſyllogiſmi, aut non ſunt ſecundum circularem monſtrationem, aut imperfecti.

Tertia

Tertia figura. Cap. 7.

SEd in mõſtratione circulari tertiæ figuræ, cũ fuerint ambæ propoſitiones vniuerſales, fieri non poteſt, vt cognoſcas per demonſtrationem per concluſionem vnam duarum propoſitionum in hac figura, qm̃ concluſio quidem erit particularis, propoſitio aũt, ſuper quã intendimus demonſtrationem adducere, eſt vłis. Quòd ſi propoſitio vna extiterit vniuerſalis & altera particularis, fieri poteſt, vt aliquando cognoſcatur particularis per demõſtrationem, & aliqñ fieri non poteſt, vt per demſonem cognoſcatur. & hoc, cũ fuerint ambæ ꝓpoſitiones affirmatiuæ, & minor extiterit vniuerſalis. fieri enim poteſt, vt cognoſcatur p demonſtrationem ſecundum viam circuli. ſin aũt extiterit maior vniuerſalis, fieri nequit, vt cognoſcatur per demſrationem ſm viam circuli. Puta in exemplo, ſi A inſit omni C, quæ eſt maior: & B alicui C, quæ eſt minor: & concludat A alicui B cùm enim ipſi coaptauerimus maiorem ꝓpõnem conuerſam, quæ eſt C ineſſe omni A, cõcludet nobis ex hoc, ꝙ C ineſt alicui B. ſed hoc non erat quæſitũ noſtrum. nam quæſitũ noſtrum erat conuerſum huius, puta ꝙ B ineſt alicui C. liçet enim hoc ſequat ex neceſſitate, ꝓpterea ꝙ monſtratũ fuit, ꝙ particularis affirmatiua conuertitur, non tñ eſt aliquid, quod monſtret per viam circuli p ſe & primo: ſed ſi eſt, eſt mediante conuerſione. monſtratio enim circulatis, quẽadmodum diximus eſt, vt monſtret vna propoſitio per concluſionem, & ſecundam cõuerſam. Quòd ſi vniuerſalis fuerit minor, quemadmodum ſi B inſit omni C: & A alicui C: fieri põt, vt monſtret per viam circuli, ꝙ A ineſt alicui C, q̃ eſt propoſitio particularis maior. & hoc, qm̃ concluſio iſtius ſyllł eſt, A alicui B. cùm igit huic coaptauerimus minorẽ cõuerſam, puta ſi dicamus C in omni B, planũ ꝙ ſequit, vt A inſit alicui C. nã B eſt medius terminus: ſubijcit enim veriſq; extremitatibus ſimul. Sin aũt extiterit vna duarum ꝓpõnum affirmatiua, & altera negatiua, & affirmatiua fuerit vłis, & negatiua particularis, prodibit nobis demſo ſup particulari. Puta in exemplo, ſi B inſit omni C: & A non inſit alicui B: concludet ꝙ A non ineſt alicui B. ſi igit coaptauerimus huic concluſioni, ꝙ C ineſt omni B, ſequetur ex neceſſitate, vt A non inſit alicui C, ſm ꝙ monſtrauimus in tertia figura: B enim eſt medius terminus. Sin aũt negatiua extiterit vłis, nõ cognoſcetur affirmatiua particularis per demſonem ſm viam circuli, niſi fecerimus radicẽ iſtam aliam. Puta in exemplo, ſi A inſit nulli C: & B alicui C: concludet ꝙ A non ineſt alicui B. ſi igitur accipiamus loco eius, quod dicimus, A ineſt nulli C, ꝙ C ineſt omni illi, cui nõ ineſt A: & coniunxerimus huic ꝙ A non ineſt alicui B: planum ꝙ ſequitur, B ineſſe alicui C, quæ eſt propoſitio particularis affirmatiua.

Iam igit monſtratum fuit, ꝙ oſtenſio, quæ eſt p circulum, ſi quidẽ fuerit in prima figura, erit in eadẽ prima figura, & erit ét in aliquo ſimili figuræ tertiæ. vt cùm fecerimus radicem iſtã præcedentem, hoc eſt cùm acceperimus loco eius, quod dicim⁹ A ineſt nulli B, ꝙ B ineſt omni illi, cui non ineſt A. modus enim iſte ſimilis eſt figuræ tertiæ: nam A & B

Sylłs circularis fit in prĩa figura p eãdẽ primã: in negatiuis tñ modis admiſcet radix ſupta poſita q̃ eſt quidã modus tertiæ.

G prædicantur simul de re vna, vnum quidem ipsorũ affirmatiue, & alterũ negatiue. sed hæc positio est positio termini medij ad A & B. iste aũt exitus est exitus termini medij in tertia figura ita, vt subijciat vtrisq; extremitatibus. secũdum enim modum istum dixit Aristo. in hoc, q̃ est tertia figura, non autem q̃ sit tertia figura secũdum veritatem. Monstratio vero circularis in secunda figura erit consimiliter in eadem secunda figura, & erit etiam in prima, & in monstratione quoq;, quæ assimilatur tertiæ. Consimiliter monstratio circularis ĩ tertia figura erit in prima, secunda, & tertia, & secundum radicẽ, quæ assimilatur tertiæ. Planum igitur q̃ propositiones, de quibus diximus quòd nõ monstrantur secundum viam circuli, & hoc in secunda, ac tertia figura, quòd inquam ita se habẽt. & hoc, quoniam fieri non potest in aliquibus ipsarũ omnino, vt monstrentur per viam circuli. & si aliquæ etiã monstrãtur per viã circuli, species illa monstrationis circularis est imperfecta.

In secũda vero p eãdẽ secũdã & primã, & modũ sibi sem tertiæ. In tertia vero p oés, & per modũ similem tertiæ.

H

I

De Conuersione, quæ in syllogismis. K

Cap. 8.

COnuertere aũt est, trãspoñentẽ conclusionẽ, facere syllm, q̃ aut summũ medio non inerit, aut hoc vltimo. necesse enim cõclusione conuersa, & altera ppõne manẽte, interimi reliquã. si enim erit, & conclusio erit. Differt aũt oppositè, aut cõtrarie cõuertere cõclonẽ: nõ enim idẽ efficitur syllis, cùm vtroq; modo conuertit. sed hoc per sequentia manifestum erit. Dico aũt opponi omni, non oĩ: L & alicui, nulli: cõtrarie vero oĩ, nulli: & alicui, non alicui inesse.

Prima figura.

SIt nanq; monstratum A de omni C, q̃ mediũ B. si itaq; A acceptũ fuerit nulli C iesse: ipsi vero B oĩ: nulli C inerit B. & si A quidẽ nulli C: B autem omni C: A non omni B, & nõ omnino nulli. non enim monstrabatur vlte per vltimam figuram, Risibile.

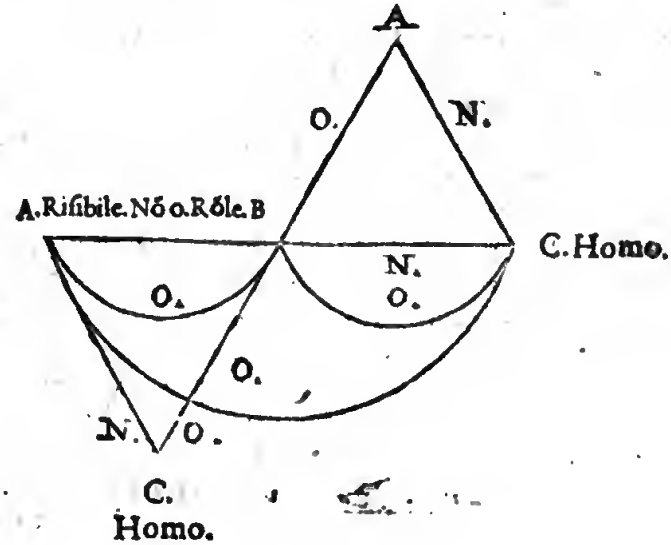

Conuertit cõclo contrarie ĩ primo mõ, ad tollẽdã vtranque ppõnem.

Omnino vero non eſt vniuerſaliter deſtruere per conuerſionem propoſitionem, quæ eſt ad maius extremum. ſemper enim tollitur per tertiam figuram. neceſſe nanq; ad vltimum extremũ ambas accipere propoſitiones. A

Et ſi priuatiuus ſyllogiſmus ſit, conſimiliter. Sit enim oſtenſum A nulli eorum quæ C inexiſtens per B. igitur ſi acceptum fuerit A ineſſe omni C: ipſi vero B nulli: B inerit nulli eorum, quæ C. & ſi A, & B omni C: A alicui B: ſed nulli inerat.

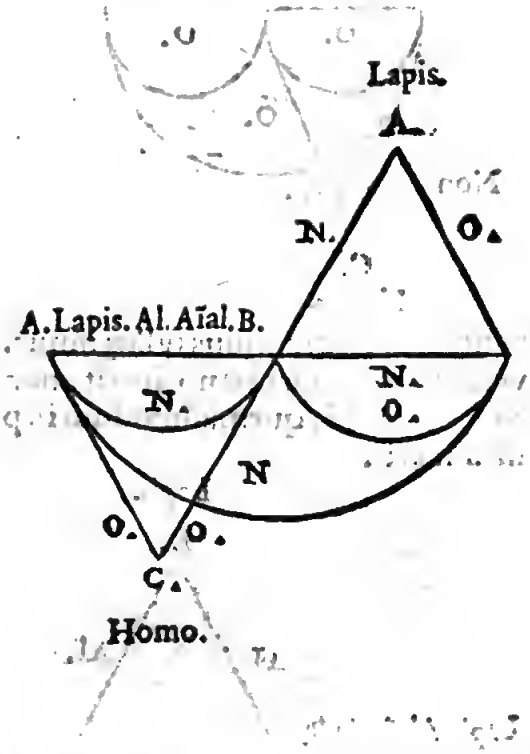

Conuertiť cõclo contrarie in ſecũdo mõ, ad tolléda vtrãq; propoſitioné.

Quòd ſi oppoſite conuerſa fuerit concluſio, & ſyllogiſmi oppoſiti, & non vniuerſales erunt. nanq; fit altera propoſitio in parte: quare & concluſio erit ſecundum partem. Sit enim prædicatiuus ſyllogiſmus, & conuertatur ſic. igitur ſi A non omni C: omni autem B: ipſum B non omni C. & ſi A quidem non omni C: ipſum vero B omni: A non omni B. C

D

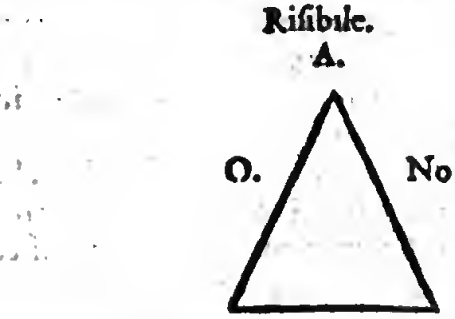

Riſibile. A. Nõ o. B. Rõnale. Nõ o. C. Homo.

Conuertit concluſio oppoſite ſ prio mõ, ad tollẽdã vtrãq; pro poſitionẽ.

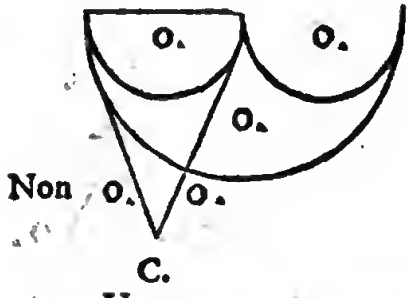

E

C.
Homo.

Conſimiliter autem & ſi priuatiuus ſyllogiſmus. Si enim A alicui C ineſt: ipſi vero B nulli: B alicui C nõ inerit, non ſimpliciter nulli. & ſi A alicui C: B vero omni, quemadmodum in principio acceptum eſt: A alicui B inerit.

Lapis.

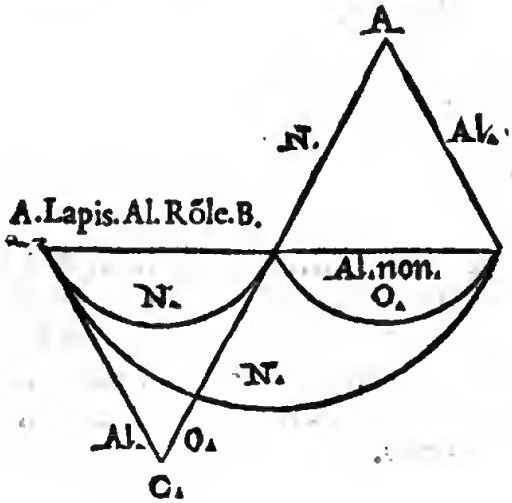

F

Conuertit concluſio oppoſite ſ ſcdo mõ, ad tollẽdã vtrãq; propoſitionẽ.

Homo.

Cęterum in ſyllogiſmis, qui in parte, qñ oppoſite quidẽ conuertatur concluſio, tolluntur ambæ propoſitiones: qñ autem contrarie, neutra. non enim amplius accidit tollere, quẽadmodũ in vniuerſalibus,

uerſalibus, deficiente concluſione ſm conuerſionem, ſed neq; om nino tollere. Sit enim oſtenſum A de aliquo C. igitur ſi acceptum fuerit A nulli C ineſſe: ipſum vero B alicui: A alicui B non inerit. et ſi A nulli C: omni autem B: ipſum B nulli C. quare tollunt vtrq;. A

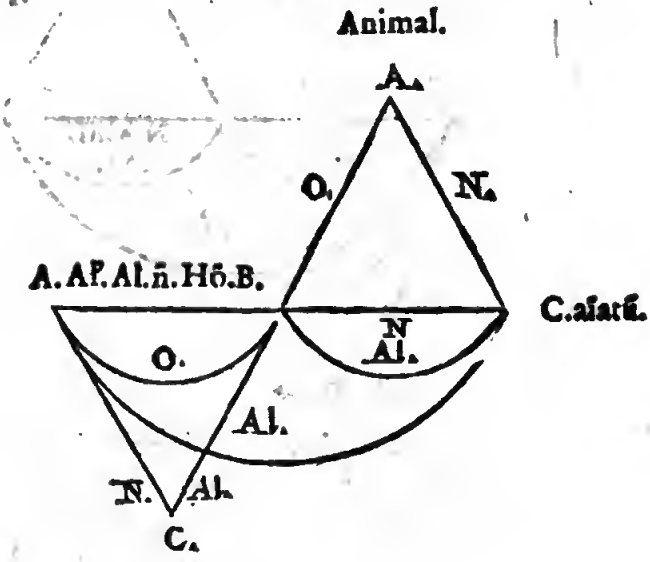

Animatum.

Conuertit cõclo opposite in tertio mõ ad tollẽdã vtranq; p põnem.

Quòd ſi contrarie conuerſa fuerit, neutra. Si.n. A alicui C nõ inest: ipſi vero B omni: B alicui C non inerit. ſed nondũ tollit, qđ à principio: contingit nanq; alicui ineſſe, & alicui non ineſſe. ſed ipſius A B vſis, omnino non fit ſyllus. ſi.n. A non ineſt alicui eorum quę C: B vero alicui ineſt: neutra propoſitionum vniuerſalis.

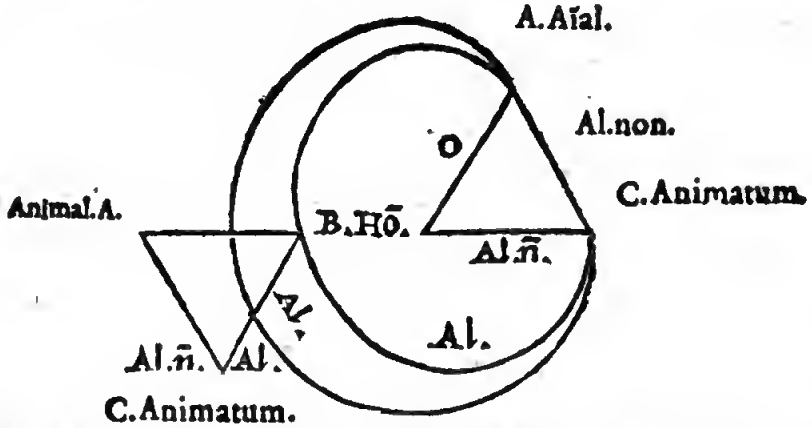

C. Animatum.

C Ex cõuerſiõe cõclonis ſ tertio mõ cõtrarie, nulla tollit ppõnũ. qa minor ſi deſtruit p ſe cũdã figurã, cũ concludat pticularis: tãto minus maior per tertiã, qa ſyllſ eſt ex duabꝰ pticularibus.

Confimiliter autẽ & ſi priuatiuus ſyllſs. Si.n. accipiet A oĩ C ineſſe, tollentur vtrq;: ſi vero alicui, neutra, demõ autem eadem.

Tractatus.

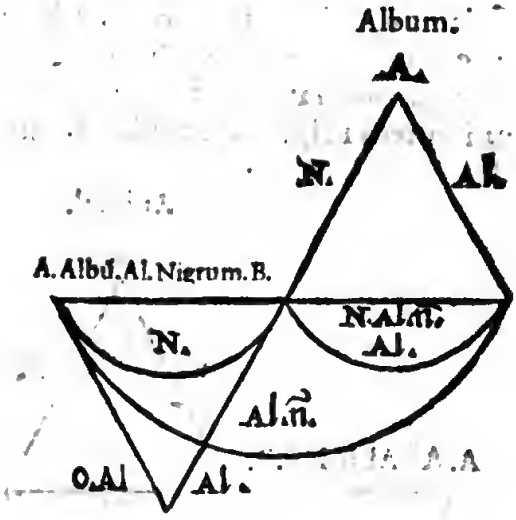

Conuertit cōclo oppositē in q̄rto mō, ad tollēdā vtranq; p̄ponem. Qđ si conuertat cō tratie. nihil tollit eadē đ cā, qua & ſ ſuperiorī. Nota, alio modo ſumi cōuerſionem in ſyllo conuerſiuo, q̄ I. r. lib. ſupra fuerit.

C. Homo. L

Tractatus de ſyllogiſmo Conuerſiuo.
Cap. 8.

CONuerſio autem hac in arte dicitur multis modis. ſed qđ vult hoc in loco eſt, vt per oppoſitū concluſionis, & vnam duarum propoſitionum altera propoſitio ſylli deſtruatur, & quaſi eſt contraria mōſtrationis circularis, & hoc, qm̄ ſequit ex neceſſitate, cū acceperimus oppoſitū concl̄onis, & coaptauerimus vni duarū propoſitionum, vt I propō ſecunda deſtruat ex neceſſitate. ſi. n. non, nō deſtruet cōcluſio. nā concl̄o nō deſtruet, niſi deſtruātur propōnes, ſm̄ q̄ declarauimus. ſed iam deſtruebat concluſio p̄ poſitionē ſuę cōtradictorię: qđ fieri nequit, & nō cohęret. deſtructio autē vnius duarū propōnum per oppoſitū cōcl̄onis variat, cū oppoſitū acceptū fuerit cōtrariū, aut cōtradictoriū, quēadmodū oſtendet poſt hoc. Cōtradictoria vero, quēadmodū dicemus, ſunt, oē, non, oē: aliqđ, nullū. Contraria autē ſunt, cū dicimus, oē: nullū: aliqđ, & non aliqđ.

Habeamus igit̄ ī p̄ma figu. A de oī B: & B de oī C: & cōcludat A de oī C. ſi igit̄ accepimus cōtrariā cōcl̄onis iſtius, puta q̄ A de nullo C: & cōiunxerimus illi maiorē propōnem ſylli, puta q̄ A de oī B ſ manifeſtū q̄ cōcludet ī ſcđa figura, B ineē nulli C, qđ eſt cōtrariū minoris propōnis acceptę in ſyllo. & eodē mō, ſi cōiunxerimus contrario iſtius eiuſdē cōcl̄onis p̄ponē minorē, cōcludet cōtradictoriū maioris propōnis. veluti ſi habem⁹, q̄ A inſit nulli C, qđ ē cōtrariū cōcl̄onis: cū huic cōiūxerimus minorē propōnē, puta ſi dicamus, B ieſt oī C: planū q̄ cōcludit ī tertia figu. q̄ A nō ieſt alicui B, qđ eſt cōtradictoriū, nō aūt contrariū maioris propōnis. fieri. n. nō p̄t, vt tertia figura cōcludat vl̄em, propō aūt cōtraria eſt vl̄is. propō igit̄ maior ī p̄ma ſpē primę figuræ deſtruit deſtructione particulari, nō aūt vl̄i ſm̄ hāc viā, hoc eſt p̄ acceptionē cōtrarij cōcluſionis: minor vero deſtruit deſtructiōe vl̄i. Cōſiſt hoc idē accidit in ſcđa ſpē p̄ię figurę, puta q̄ cōcludit

Pria figu. Nota q̄o fiat ſyllus cōuerſiuꝰ ſumendo contrariū cōcl̄onis cū altera propōne. M

A q̃ cõcludit negatiuã vłem. cũ.n. acceptum fuerit contrariũ cõcłonis, fieri põt, vt minor deſtruat deſtructiõe vłi: ſed maior deſtrui põt deſtructiõe particulari, qm̃ ad deſtructionẽ iſtam cõponit ſyllis in tertia figura. Sin aũt accipiat cõtradictoriũ concłonis in his duabus ſpẽbus figurę iſti⁹, fieri nõ põt, vt deſtruat vna duarũ propõnum ſyllł, niſi deſtructione particulari. ꝓpea ꝙ vna duarum propoſitionum ſyllł contradictoriarum erit particularis, & qm̃ contradictorium eſt particulare, & ꝓpea ſequitur, vt ſit concluſio particularis, & ſic cõtradictoria particularis. Numeret ergo prima hęc ſpẽs ſylłi, vt A inſit omni B: & B oĩ C: & cõcludat A oĩ C. ſi igitur accipiat contradictoriũ iſtius cõcluſionis, vt ꝙ A nõ inſit alicui C: & huic cõiunxerimus maiorẽ propoſitionẽ, puta ꝙ A inſit oĩ B: planũ ꝙ cõcludetur ex hoc in ſcđa figura, ꝙ B non ineſt alicui C, per viã poſitionis. hoc autẽ eſt contradictorium, nõ aũt contrariũ propõnis minoris. conſimiliter, ſi coniunxerimus ei, qđ dicimus, A nõ ineſt alicui C, propõnem minorẽ, quæ eſt, ꝙ B ineſt omni C, cõcludetur ex hoc, ꝙ A nõ ineſt alicui B, qđ eſt cõtradictoriũ maioris. cũ igitur accipitur contradictorium, non erit propõ vłis, ſed particularis. Conſimiliter accidet idem hoc in ſpecie vłi negatiua iſtius figuræ. cũ.n. acceperimus cõtradictoriũ ſuæ concluſionis, puta ꝙ A ineſt alicui C: & coniunxerimus illi propoſitionem vłem negatiuã, puta ꝙ A inſit nulli B: concludetur nobis, ꝙ B nõ ineſt alicui C. Eodẽ pacto accidet, ſi ipſi cõiunxerimus affirmatiuã, quẽadmodũ ſi fuerit A in aliquo C: & B in oĩ C: ſequit̃.n. ex hoc, vt A inſit alicui B, qđ eſt cõtradictoriũ vłis negatiuæ. Cęterũ in duabus ſpẽbus particularibus figurę iſti⁹, cũ acceptũ fuerit cõtradictoriũ cõcłonis, fieri põt vt ambæ propõnes deſtruant̃ ſimul. ſed ſi accipiat̃ cõtrariũ, fieri neqt, vt vna ipſarũ deſtruat̃ ꝑ hãc viam. Sit.n. cõcło, ꝙ A inſit alicui C, ꝑ mediũ B: ſi accipiat̃ cõtradictoriũ ſuũ, puta ꝙ A ineſt nulli C: & ipſi cõiungat̃ minor propõ, puta ꝙ B inſit alicui C: cõcludet̃ ex hoc ĩ tertia figura, ꝙ A ineſt alicui B, qđ ẽ cõtradictoriũ maioris. ſi igit̃ cõiũxerimus huic, qđ dicimus, A ineſt nulli C, ꝓpõnẽ maiorẽ, vt ꝙ A ineſt oĩ B: cõcludet̃ nobis, ꝙ B ineſt nulli C, qđ ẽ contradictoriũ minoris. ambæ igit̃ ꝓpõnes deſtruunt̃, cũ cõuerterim⁹ ad cõtradictoriũ. Sin aũt conuertamus ad cõtrariũ, non deſtruet̃ vna duarũ ꝓpõnũ. ſi.n. fuerit cõtraria cõcłonis particularis affirmatiuæ, puta ꝙ A non ineſt alicui C: & adiũxerimus huic maiorẽ, vt ꝙ A inſit oĩ B: cõcludet̃ nobis ex hoc, ꝙ B nõ ĩeſt alicui C. ſed q̃ dicimus B ineẽ alicui C, & B nõ ineẽ alicui C, ꝑnt aliqñ ſiĩ verificari, & ꝓpea non deſtruit penit⁹ oꝑatio hęc ꝓpõnẽ minorẽ. Sin aũt huic cõtrario qđ dicimus, A nõ ĩeſt alicui C, cõiũgamus ꝓpõnẽ minorẽ, puta B ĩeẽ alicui C, ñ erit ex hoc ſyllis, qm̃ ẽ ex binis ꝑticularib⁹. ſed hic nõ cõcludit ĩ. iij. figu. Cõſiłt accidet ĩ ſpẽ ꝑticulari, q̃ cõcludit negatiuã ĩ hac figu. hoc ẽ, qm̃ ſi cõuerterim⁹ cõcłonẽ ad cõtradictoriũ, fieri poterit, vt deſtruant̃ ãbę ꝓpõnes ſiĩ. ſin ãt cõuerterim⁹ ad cõtrariũ nulla ipſarũ deſtruet̃. mõſtratio aũt hui⁹ ẽ mõſtratio, q̃ ꝓceſſit ĩ ꝑticulari affirmatiua. Se-

Quo fiat ſyllscõuerſiu⁹, ſumẽdo cõtradictoriũ cõcłonis cũ altera ꝓpõne.

In modis ꝑticularib⁹ ex contradictorio cõcłonis ꝑt fieri ſyllis conuerſiu⁹ ſub ãbas ꝓpõnes.

G *Secunda figura. Cap. 9.*

SEd in ſecunda figura, propoſitionem quidē, quæ ad maius extremū, non eſt interimere contrarie, facta cōuerſione vtrolibet modo. nam ſemper erit concluſio in tertia figura: vſis autem non erat in hac ſyllſus. alterum vero ſimiliter tollemus conuerſioni. dico autē ſimiliter, ſi contrarie quidē conuertitur cōtrarie: ſi vero oppoſite, oppoſite. Inſit enim A omni B: ipſi autem C nulli: concluſio B C. ſi itaq; acceptū fuerit B omni C ineſſe: & A B maneat: A omni C inerit: nam fit prima figura. ꝙ ſi B omni C: A vero nulli C: A non oī B, figura vltima. Sin autem oppoſite conuerſum fuerit B C, A B quidem itidem monſtrabitur, A C vero oppoſite. Si enim B alicui C: A autem nulli C: A alicui B nō inerit. rurſus ſi B alicui C: A vero oī B: A alicui C. quare oppoſitus fit ſyllſs.

H

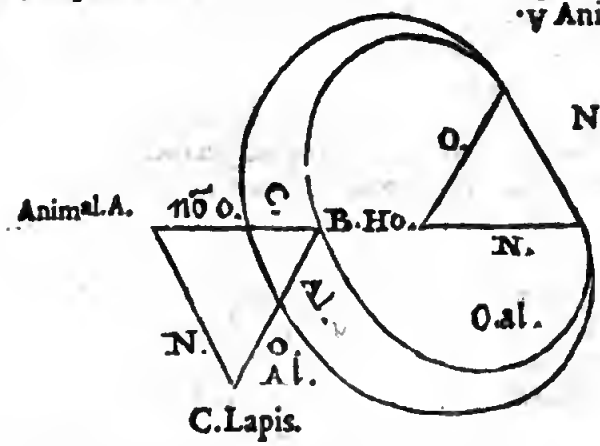

Conuertit concſo in hoc mō cō trarie, & oppoſite, ad tollēdā vtranq; p pōnem.

Conſimiliter monſtrabit, & ſi è conuerſo ſe habeāt propōnes.

I

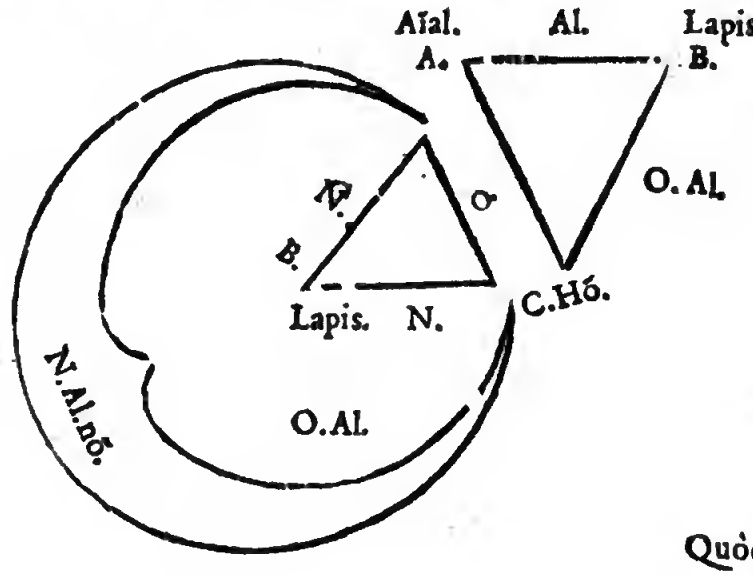

Conuertit concſo in hoc mō, & contrarie, & oppoſite, ad tollendā vtrāq; p pōné: & hi vt I ſupio ri.

Quòd

Quòd ſi ſyllſus eſt in parte, ſi contrarie conuertatur concſio, neutra propoſitionum tollitur, quemadmodū neq; in prima figura: ſi vero oppoſite, vtræq;. Ponatur. n. A B quidem nulli ineſſe: ipſi autem C alicui: cōcluſio B C. ſi itaq; poſitū fuerit B alicui C ineſſe: & A B maneat: concluſio erit, q; A alicui C non ineſt. ſed nō eſt ſublatum, quod à principio: contingit enim alicui ineſſe, & non ineſſe. rurſus ſi B alicui C: & A alicui C non eſt ſyllogiſmus. neutrū enim acceptorum vniuerſale: quare non tollitur A B. A

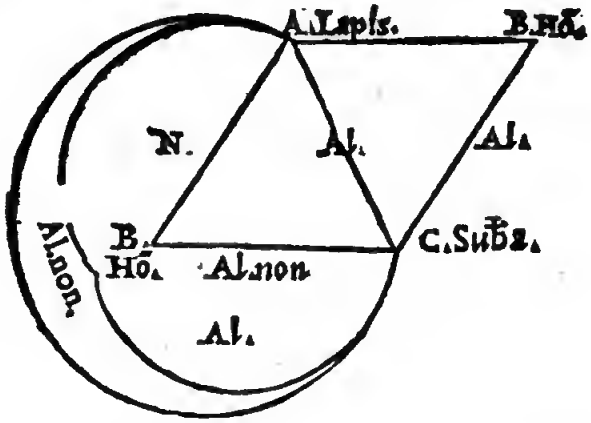

B.

Conuerſa concſione contrarie nulla tollitur, ppō-nū: qa minor ſi deſtruit p particularem nec maior p binas particulares.

Quòd ſi oppoſite conuertatur, tolluntur ambæ. Si enim B omni C: A vero nulli B: nulli C ipſum A, ſed erat alicui, rurſus ſi B omni C: A autem alicui C: A alicui B.

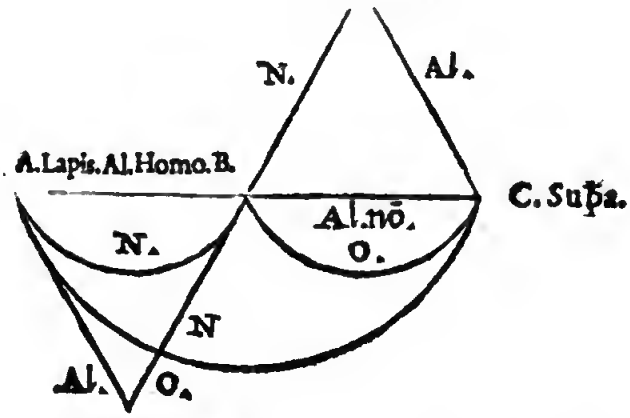

C

Conuerte I hoc mō eōcſo oppoſite, ad tollēdam vtranq; p pōnem.

C. Subſtantia.

Eadem vero demonſtratio, & ſi vniuerſale prædicatiuum.

Tractatus

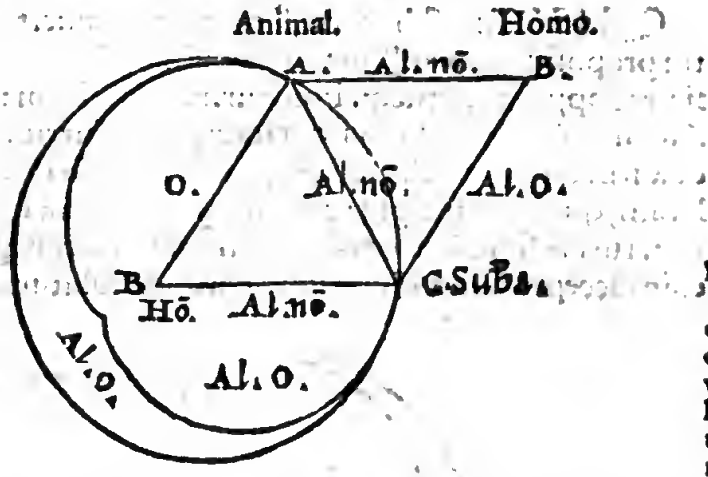

Iniſto mō conuerſa cōcſone oppoſite vtraq; tol lit, ppō, cō trārie vero neutra, vt in ſupe rioti.

L

Tractatus de Conuerſione in Secunda figura. Cap. 9.

H

In. 2. figu. nō pt deſtrui maior vl̄i deſtructiōe, nec p cōtrariū, nec p cōtradictoriū cōcl̄onis: minor vero p vtrunq; dſtrui pt.

IN ſecunda aūt figura fieri nō poteſt, vt deſtruatur maior propoſitio deſtructione vl̄i, neq; per acceptionem contrarij concluſionis, neq; p acceptionē contradictorij. & per acceptionē qnidē contradictorij manifeſtum eſt, p acceptionē vero cōtrarij, qm̄ ſyl̄us componetur in tertia figura, & cōcluſio erit particularis. Sed propoſitio minor deſtrui poteſt p duos modos, hoc eſt,

I

ſi conuertamus concluſionē ad contrariū, & ſi conuertamus ad cōtradictoriū. Monſtratio huius, ſi A inſit oī B. & inſit nulli C, ſi.n. accipiamus cōtrariū, puta φ B inſit omni C: & coniunxerimus huic propōnem maiorē, puta φ A ineſt omni B: planum φ ſequitur ex hocin prima figura, vt A inſit omni C, qđ eſt contrarium minoris propoſitiōis. Si vero fecerimus hanc eandē conuerſionē ad maiorem propoſitionē deſtruendam, puta cū acceperimus B ineſſe omni C, quod eſt contrarium concluſionis: & coniunxerimus ipſi, φ A ineſt nulli C, quę eſt minor: prodibit complicatio ſermonis in tertia figura, & concludetur φ A non ineſt alicui B, qđ eſt contradictorium, non autē contrarium maioris propoſitiōis. erit autem deſtructio particularis, nō vl̄is.

Ex cōtradictorio cōcſonis deſtruent ambæ p̄pōnes deſtructione pticulari.

Si vero conuerterimus concluſionem B C ad contradictorium, propoſitiones deſtruentur per contradictorium, hoc eſt deſtructiōe particulari. & hoc, qm̄ ſi acceperimus contradictoriū cōcluſionis ſpeciei ſyl̄i præcedentis, puta, ſi dicamus B ineſt alicui C: & ipſi cōiunxerimus propoſitionē minorem, vt φ A ineſt nulli C: planum, φ hoc cōcludet in tertia figura, A non ineſſe alicui B, quod eſt contradictoriū maioris propoſitionis. conſimiliter ſi acceperimus hoc idē contradictorium, puta, ſi dicamus B ineſt alicui C: & ipſi cōiunxerimus propoſitionem maiorē, quæ eſt A ineſſe omni B: manifeſtum φ concludetur in prima figura, A ineſſe alicui C, qđ eſt cōtradictorium minoris. Iam itaque monſtratū fuit in hoc ſermone, φ ſyl̄i, qui fiunt ad deſtruendas propoſitiones iſtius ſpeciei ſecundę figurę, φ inquam iſti omnes

M

ſunt

A ſunt particulares, & deſtructio ipſarum eſt particularis, præter minorem propoſitionem: hæc.n. & in toto, & in parte deſtrui pōt.* Eodē pacto oſtendetur in alia ſpecie vłi ſecundæ figurę, hoc eſt in qua maior eſt vłis negatiua, & minor affirmatiua vłis. Sed in duabus ſpeciebus particularibus figuræ iſtius, ſi ipſorum concluſionem cōuertamus ad contrarium, fieri non pōt ſm hoc, vt vtrauis duarum propoſitionum deſtruatur. Cauſa autem in hoc eſt eadem, quę ante hoc accidit in prima figura. Sin aūt conuertatur cōcluſio ad contradictorium, prodibit ſm hoc deſtructio vtriuſq; duarum propoſitionum. Mōſtratio huius, ſi ponamus ꝙ A inſit nulli B: & A inſit alicui C: erit.n. concluſio, ꝙ B non ineſt alicui C. ſi itaq; ponamus contrarium huius, puta ꝙ B ineſt alicui C: & huic adiūxerimus maiorem propoſitionē, vt ꝙ A ineſt nulli B: erit concluſio in prima figura, ꝙ A non ineſt alicui C. ſed hoc nō deſtruit propoſitionem ſecundam, quę erat A ineſſe alicui C: fieri.n. poteſt, vt A inſit alicui C, & non inſit ēt alicui alij. ſin autē huic applicuerimus propoſitionem particularem, non erit ſyłs, propterea ꝙ erunt ambæ propoſitiones particulares. Monſtratum ergo fuit ex hoc, qm̄ ſi conuertamus concluſionem ad contrarium, fieri non poteſt deſtructio vtriuſuis duarū propoſitionum. Sin autem conuerterimus ad cōtradictorium, iam deſtruetur vtraq; duarū propōnum. puta ſi accipiamus contradictoriū concluſionis, ꝙ B inſit oī C: cumq; ipſi coaptauerimus A ineē nulli B: concludetur in prima figura, ꝙ A ineſt nulli C, contradictoriū videlicet eius, quod dicebamus, A ineſſe alicui C, quæ erat minor propō. cū vero ipſi applicuerimus propoſitionem minorem, puta, ſi dicamus A ineē alicui C, habebimus ꝙ B ineſt oī C. & A ineſt alicui C: & cōcludetur nobis in tertia figura, ꝙ A ineſt alicui B, quod eſt contradictorium eius quod dicebamus, A ineſt nulli B, quæ erat maior propoſitio. Et per eadem iſta monſtratur hoc in ſpecie, cuius maior erat vłis affirmatiua, hoc eſt in ſecunda ſpecie particulari ſecundæ figuræ. D

*Idē ēmo dº oñſtiōis I ſcdo mō figuræ ſecundæ. In ſyłis particularibº ſecúdæ ex concłone ad cōtrariū cōuerſa nō deſtruit ſm bæ ppōnes: ſed ex cōuerſiōe ad cōtradictoriū poſſum.

E

Tertia figura. Cap. 10.

SEd in tertia figura, cū contrarie quidem conuertatur concluſio, neutra tollitur propoſitionum ſm nullum ſyllogiſmorum: cùm vero oppoſite, ambæ, & in omnibus. Sit oſtenſum A alicui B inexiſtens: medium autem ſit acceptum C: ſint autem propoſitiones vłes. igitur ſi acceptum fuerit A alicui B nō ineſſe: B vero omni C: non fit ſyllogiſmus A & C. neq; F ſi A eorū quidem quæ B alicui non inſit: C autem omni: non erit B & C ſyllogiſmus. Conſimiliter autem monſtrabitur, et ſi non vniuerſales, ppoſitiones. aut enim ambas neceſſe eſt ſecūdum partem eſſe per cōuerſionem, aut vniuerſale ad minus extremum fieri. verum ſic non erat ſyllogiſmus, neque in prima figura, neque in media.

Quòd

In his tribꝰ modis, si cõuertatur cõtrarie ipsa cõclo, nulla tollit ꝓpõnũ: qa maior particularis ī prīa figura, aut vtrꝫq; particulares in secunda.

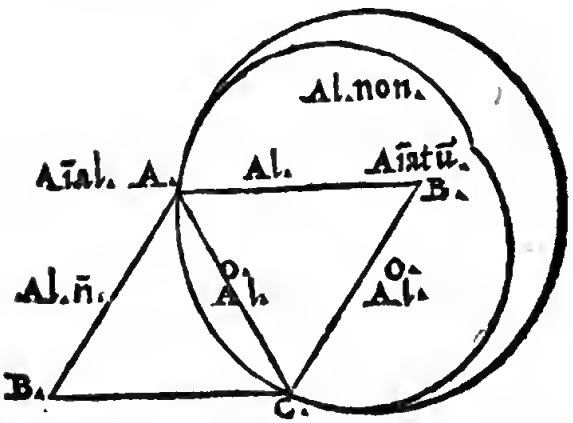

Animatum. Homo.

H Quòd si oppositè conuertatur, propositiones tolluntur ambę. Si enim A nulli B: B vero omni C: A nulli C. rursus si A nulli quidem B: ipsi vero C oī: B nulli C. Et si altera non vniuersalis, consimiliter. Si enim A nulli B: B vero alicui C: A alicui C non inerit. ꝙ si A B quidem nulli: C autem omni: nulli C ipsum B.

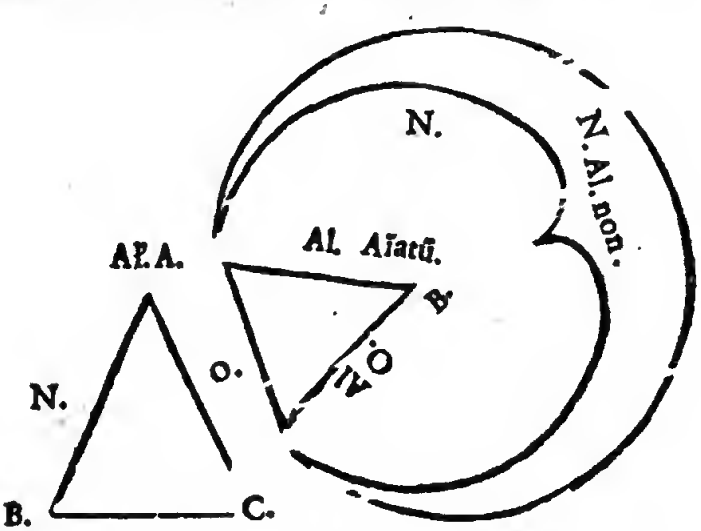

I

Animatum. N. Homo.

Conuertit concło in his modis oppositè, ad tollẽdã vtranq; ꝓpõnem.

Similiter vero & si priuatiuus syllogismus. Sit enim ostensum A alicui B non inexistens: sit autem prædicatiuum quidem B C: negatiuum autem A C: sic enim efficiebatur syll̃s. quando igitur contrarium acceptum fuerit conclusioni, non erit syllogismus. si enim A alicui B: B vero omni C: non erat syll̃sus ipsius A, & ipsius C. neque si A alicui B: C vero nulli: non erat ipsius B, & ipsius C syllogismus. quare non tolluntur propositiones.

Quando

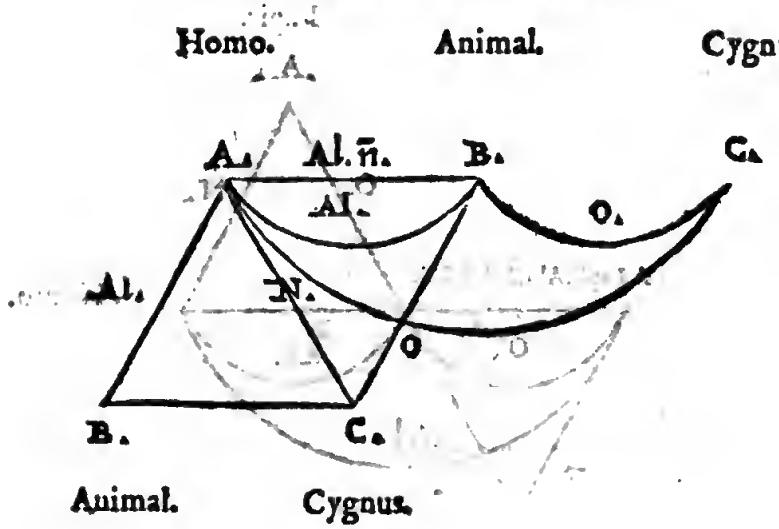

A
Inhoc mó ſi cõuerta tur cõcluſio contrarie, nulla tolli tur propõ nũ: qa maior in. j. et .ij. figura eſt particularis.

Quando autem oppoſitum, tolluntur. Si enim A omni B: & B ipſi C: A omni C: ſed nulli inerat. rurſus ſi A omni B: ipſi autem C nulli: B nulli C: ſed omni inerat.

B

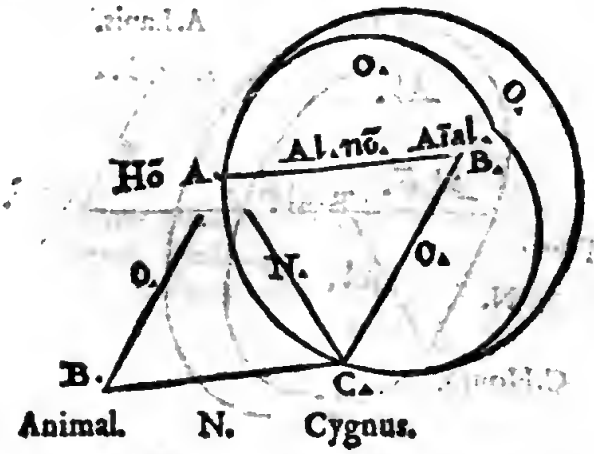

Conuertit cõcluſio oppoſite in hoc mõ, ad tollẽdã vtranq; propõnem.

C

Conſimiliter autẽ monſtratur, & ſi non vniuerſales ſunt propoſitiones. Sit enim A C, & vniuerſale. & priuatiuum, alterum autem prædicatiuum in parte. ſi igitur A omni B: B autem alicui C: A alicui C contingit: ſed nulli inerat. rurſus, ſi A omni B; ipſi autem C nulli: B nulli C.

Conuertit concſo oppoſitę in hoc mō, ad tollēdū vtrangꝫ pōnem.

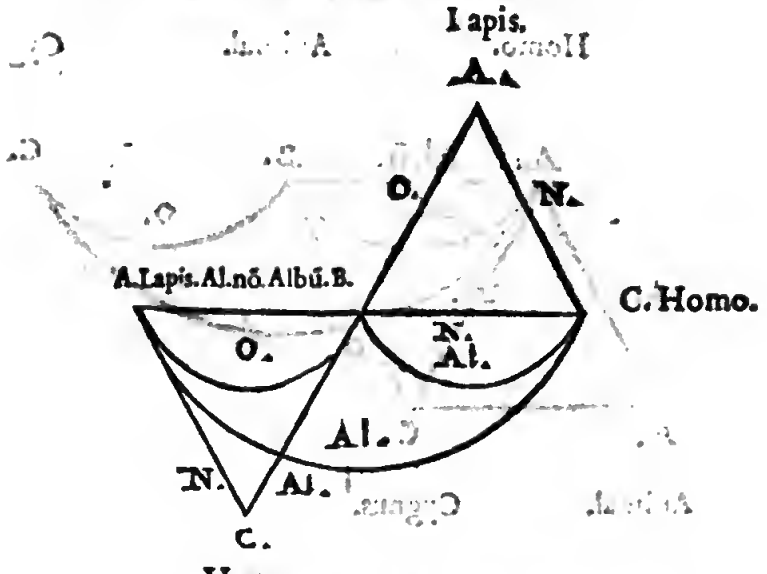

H Sin autem A alicui B: & B alicui C, non fit ſyllogiſmus. neque ſi A alicui B: ipſi autem C nulli, neque ſic. quare illo modo tolluntur, ſic autem non tolluntur propoſitiones.

Conuerſa concſone contrarie i hoc mō, nulla tollitur ppōnū, eadęm rōne qua & i ſuperiori mō.

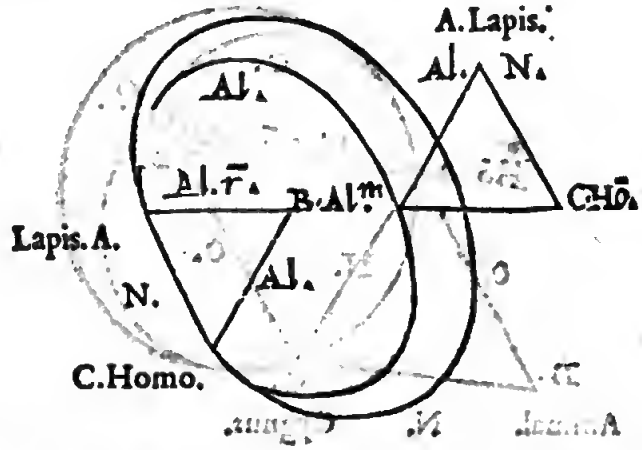

I Planū igitur ꝑ dicta, qūo cōuerſa cōcſone in vnaquaqꝫ figura fit ſyllꝫs, & qñ contrarius propoſitioni, & qñ oppoſitus. Et qꝫ in prima quidem figura ꝑ mediam, & vltimam fiunt ſyllꝫ, & quæ ad minus extremū ſemꝑ per medium tollitur, quæ vero ad maius ꝑ vltimū. In ſcḋa autem ꝑ primā, & vltimam: quæ quidē ad minus extremū ſemꝑ ꝑ primā figurā, q̄ aūt ad maius ꝑ vltimā. Sed in tertia ꝑ primā, & ꝑ mediā. & q̄ qdē ad maius ſemꝑ ꝑ primā, q̄ autē ad minus ꝑ mediā. Quid igit̄ eſt conuertere, & qūo in vnaquaqꝫ figura, & quis ſit ſyllꝰs, manifeſtum.

Tractatus

A

Tractatus de Conuerſione in Tertia figura. Cap. 10.

In tertia figu. ex conuerſiõe cõclonis ad contrariũ ſ deſtruit aliqua ꝓpõnũ: ſed ex cõuerſiõe ad cõtradictoriũ vtrãq;.

IN tertia vero figura, ſi conuertatur concluſio ad contrarium, fieri non poteſt, vt per hoc deſtruatur vna ſuarum ꝓpoſitionum: & hoc in omnibus ſpeciebus figurę iſtius. ſin aũt conuertatur ad contradictorium, fieri poterit, vt per hoc deſtruatur vtraq; propoſitionũ ſyllſi per coaptationẽ coniunctionis ipſius cum contrario: & hoc in omnibus ſpeciebus iſtius figuræ. Inſit ergo A omni C: & B conſimiliter inſit omni C: planum ꝙ ex hoc cõcludetur A ineſſe alicui B. iſta aũtem eſt prima ſpecies tertiæ figuræ. Quòd ſi accipiamus contrariũ concluſionis iſtius, puta A non ineſſe alicui B: & ipſi adiunxerimus propoſitionem minorem ita, vt dicamus B in omni C, nõ concludetur aliquid, qm̃ hic erit ſyllſs in prima figura, vbi maior eſt negatiua particularis. Quòd ſi ipſi cõiungamus maiorem propoſitionẽ, puta ſi dicamus A ineſt omni C, nihil ẽt conſimiliter concludetur: qm̃ hic ſyllogiſmus erit in ſecũda figura, vbi C maior eſt particularis. & hoc, quoniam habebimus A non ineſſe alicui B: & A ineſſe omni C. Eodem pacto mõſtrabitur, ſi extiterit vna duarum propoſitionum affirmatiua particularis: hoc eſt, qm̃ fieri nequit, vt in ipſis deſtruatur vna duarum propoſitionum per cõuerſionem concluſionis ad contrarium. & hoc, qm̃ ſi pſcrutabimur deſtructionem propoſitionis vſis, erit ſyllſus ex binis particularibus. ſin autem coniectemus deſtructionẽ propoſitionis particularis, erit in hoc maior particularis, verum ſm iſtud non erit ſyllſs in prima figura, neq; in ſecũda. hę aũt ſunt duę figuræ, ꝑ quas deſtruunt propoſitiones iſtius ſyllſi. Iam itaq; monſtratum eſt, ſi conuertat cõcluſio ad contrariũ in ſpeciebus affirmatiuis iſtius ſyllſi, ꝙ fieri nõ ꝑt, vt ſm hoc deſtruat vna duarũ propoſitionum ꝑ propõnẽ ſecundam, & cõuerſionẽ. Sin autẽ conuerſa fuerit ad cõtradictorium, fieri põt, vt ſm hoc deſtruatur vtraque duarum propõnum per coaptationẽ alterius affirmatiuæ ad cõuerſionẽ. Mõſtratio autem huius, qm̃ ſi conuertamus, quod dicimus A ineſt alicui B, quæ eſt concluſio, quã poſuimus in prima ſpecie figuræ iſtius, hoc eſt tertię, ad ſuũ contradictoriũ, veluti ſi dicamus, A in eſt nulli C: & ipſi cõplicuerim⁹, qd̃ dicimus, B in oĩ C, quę eſt vna duarum propoſitionum ſyllſi: cõcludetur ex hoc in prima figura, ꝙ A ineſt nulli C, qd̃ eſt contrarium ei, qd̃ dicebamus A ineſt oĩ C, quę eſt altera propõ ſyllſi poſiti. Conſimiliter ſi addiderimus ei, qd̃ dicimus A ineſt nulli B, propõnem ſecundam, q̃ eſt, cùm dicimus A ineſt oĩ C: planum ꝙ concludetur in ſcda figura B ineſſe nulli C, qd̃ eſt contrarium eius, qd̃ dicebamus B ineẽ omni C, quę fuit minor propoſitio. Conſimiliter accidet, cũ extiterit vna duarum propõnum affirmatiuarũ particularis. ſi. n. A inſit nulli B, quę eſt contradictoria cõcluſioni: & huic applicuerimus B ineẽ alicui C, quæ eſt propõ particularis: cõcludet nobis in prima figura, ꝙ A nõ ineſt alicui C. Quòd ſi huic cõcluſioni applicuerimus propõnẽ vſem, habebimus A ĩeſt nulli B: & A ĩeſt oĩ C:

Monſtratio exẽplaris ꝺ cõuerſiõe ad cõtrarium.

B

C

D

E

F

G & hoc concludit in secunda figura, ꝙ B ineſt nulli C, quod eſt contradictorium propoſitionis particularis poſitæ. Eodem pacto accidet in ſyllogiſmo vniuerſali negatiuo iſtius figuræ, hoc eſt, qui conſtat ex duabus propoſitionibus vniuerſalibus, quarum altera eſt negatiua & in ſyllogiſmo particulari negatiuo, hoc eſt in ſyllogiſmo, in quo vna duarum propoſitionũ eſt particularis: & altera vniuerſalis, & vna etiam ipſarum negatiua ſm illud, idem, quod accidebat affirmatiuo vniuerſali & particulari: hoc

H eſt, ſi conuerterimus cõcluſionem in ipſis ad contrarium, fieri non poteſt, vt per hoc deſtruatur vna duarum propoſitionum. cauſa autem in hoc eadem eſt cauſa, quæ fuerat in ſpecie affirmatiua vniuerſali, ac particulari: & demonſtratio ſuper hoc eſt demonſtratio eadem illa. Manifeſtum igitur ex eo, quod diximus, qualiter erit ſyllogiſmus in omni figura, cùm conuerterimus concluſionẽ ad contrariũ, & cũm ad contradictorium: & quãdo erit deſtructio, & quando non erit: & cum extiterit, quando erit vniuerſalis, & quando erit particularis.

I Quodque ſylli omnes deſtruentes vtranque propoſitionum primę figuræ, cùm conuertitur concluſio, fiunt in ſecũda figura & tertia. qui enim fit in ſecunda figura, deſtruit minorem propoſitionem: qui vero fit in tertia, deſtruit maiorem. Conſimiliter monſtratum fuit, ꝙ ſyllogiſmi, qui deſtruunt vtranq; propoſitionum in ſecunda figura, cùm conuertitur concluſio, fiunt in prima figura ac tertia: nam minor deſtruitur in prima figura, maior autem in tertia. Quodque eo- K dem etiã modo ſyllogiſmi deſtruentes propoſitiones ſyllogiſmi, qui eſt in tertia figura, ſi conuertatur concluſio ſua, erunt in prima figura, ac ſecunda. nam maior deſtruitur in prima figura, minor autem in ſecunda.

Eadẽ é oñ ſio i ſyllis negatiuis, & vlib⁹, & pticularibus.

Epilogus oium dictorũ de ſyllo ecõuerſiuo.

De Monſtratione per impoſſibile. Cap. 11.

SYllogiſmus vero qui ꝑ impoſſibile, monſtratur quidem, quando contradi- L ctio concluſionis poſita fuerit, & aſſumpta ſit alia propoſitio. Fit autem in omnibus figuris, ſimile nanque eſt conuerſioni: præterquàm quòd differt tantum, quòd conuertitur quidem facto ſyllogiſmo, & impoſitis ambabus propoſitionibus: deducitur vero ad impoſſibile, non præconfeſſo prius oppoſito, ſed manifeſto exiſtente, quòd verum: Termini autem ſimiliter ſe habebũt in ambobus, & eadem amborum ac- M ceptio. Vt ſi A ineſt omni B: medium autem C. ſi fuerit ſuppoſitum aut non omni, aut nulli B ineſſe: C vero omni, quod erat verum: neceſſe eſt C aut nulli, aut non omni B ineſſe. hoc autem impoſſibile: quare falſum, quod ſuppoſitum eſt. verum igitur oppoſitum.

Conſimi-

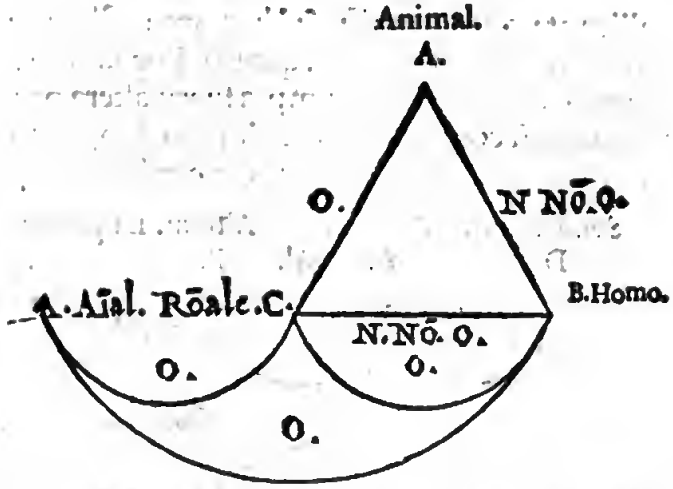

A

Syllī, conuersiuꝰ, & ad ſpoſet ſecda figu. ad ꝙ bāda minorē ꝙ pōnē primi ſylli.

Conſimiliter vero & in alīs figuris, quęcunque enim conuerſionem ſuſcipiunt, & ſyllogiſmum per impoſsibile. B

Prima figura.

ALia itaq; problemata oīa per impoſsibile mōſtrantur in omnibus figuris: vſe autem prædicatiuū in media quidem, & tertia monſtratur, in prima vero non mōſtratur. Supponatur nanq; A nō oī B, aut nulli ineſſe: & accipiatur alia propoſitio vtrinlibet, ſiue C ineſſe omni A, ſiue B omni D: ſic enim eſſe poſſet prīa figura. Si igitur ſuppoſitū eſt A ineē nō omni B, non fit ſyllīs, vtrinlibet accepta propoſitione. Si autem nulli, quando B D aſſumpta fuerit, ſyllūs quidem erit falſi, ſed propoſitum non monſtratur. ſi enim A nulli B: B vero omni D: A nulli D. hoc vero impoſsibile: falſum itaq; A ineſſe nulli B. ſed ñ, ſi nulli falſum, oī verū. Quòd ſi C A accepta fuerit, nō fit ſyllīs. neq; qñ ſuppoſitum ſit A ineſſe nō omni B. quare manifeſtum, ꝙ oī ineſſe non monſtratur in prima figura per impoſsibile.

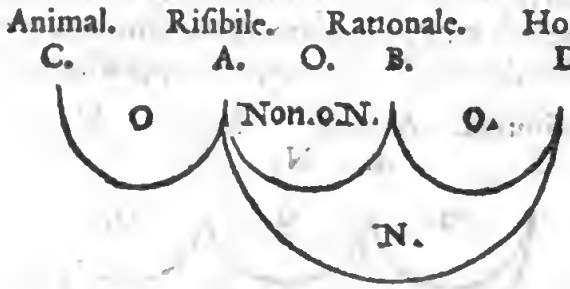

C

Ex his quatuor cōplicatiōibus oſtēdit nō concludi vſem affirmatiuā in .1. figu. qa aut cōplicatio ſuperflua, aut ꝓpoſitū nō mōſtrat, cū cōtraria poſſint eſſe ſimul falſa.

Alicui vero, & nulli, & non oī monſtratur. Supponatur. n. A nulli B ineſſe; B autem acceptum ſit oī, aut alicui C: igitur neceſſe

ō eſt A nulli, aut non oī C ineſſe. ſed hoc impoſsibile. ſit.n. verum et manifeſtum, ꝙ A ineſt omni C: quare ſi hoc falſum, neceſſe eſt A alicui B ineſſe. Quòd ſi ad A ſumpta fuerit altera propoſitio, non erit ſyllſ, neq; qñ contrarium concluſioni ſuppoſitum fuerit, vt alicui non ineſſe. Planum igitur, ꝙ oppoſitum ſupponendum.

In his ſyllſis aſsũptaad mīn⁹ extremũ ꝓpõe, aſtruitur, pricꝫ risaffirmatiua ꝓ impoſe: ad maī⁹ vero nihil, qa

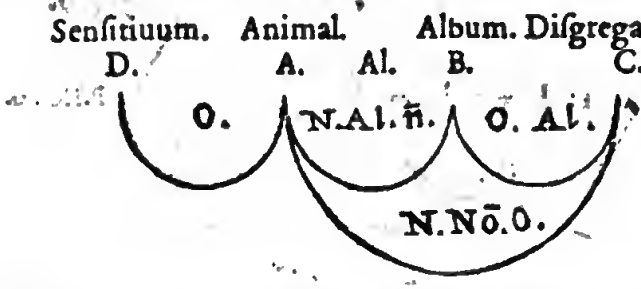

Rurſus ſupponatur A alicui B ineſſe: acceptum autem ſit C omnī A: neceſſe itaq; C alicui B ineſſe. hoc aũt ſit impoſsibile: quare falſum, quod ſuppoſitum eſt. ſi vero ſic. verũ nulli ineſſe. Conſimiliter autem & ſi priuatiuum ſumptum fuerit C A. Sed ſi propoſitio, quæ eſt ad B accepta fuerit, non erit ſyllogiſmus.

H maīor eſſet vlis negatiua. neq; ſi ſumat cõ cłonis cõtrariũ: qa maīor eſſet itidẽ negatiua.

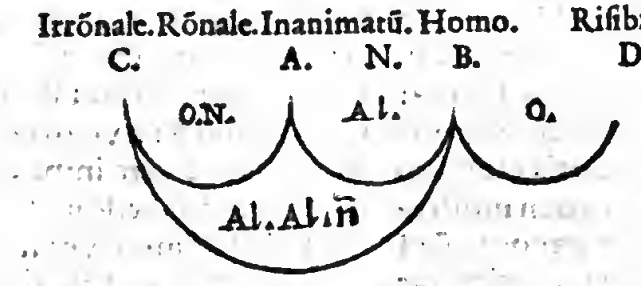

Inhis ſyllſis aſſũpta ad maius extremũ propõne aſtruit vlis negatiua:

Sin autem contrarium ſuppoſitum fuerit. ſyllſus quidem erit & impoſsibile, ſed non monſtratur propoſitum. Supponatur. n. A omni B: & C accipiatur omni A: igitur neceſſe eſt C oī B ineſſe. hoc aũt impoſsibile: quare falſum A ineſſe omni B. verum nõdũ vtiq; neceſſariũ, ſi non omni, nulli ineſſe. Conſimiliter aũt et ſi ad B accepta fuerit altera propoſitio, ſyllſus quidem erit & impoſsibile, ſed non tollitur ſuppoſitio: quare oppoſitum ſupponẽdum.

I ad minus vero nihil cõcludit, quia maior eſt particularis. Ex his cõiugatiõib⁹ ſuppoſito cõtrario, & ñ cõtradictorioip ſi⁹ cõcłonis, cõcludit qdẽ, ſz uõ aſtruitur: ꝓpoſitũ: qa contraria pñt eẽ ſiſ falſa.

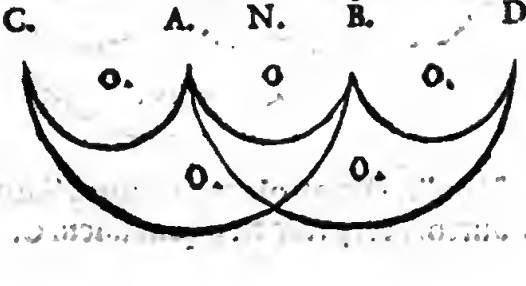

Vt

Vt autem monſtremus A ineſſe non omni B, ſupponendum omni ineſſe. Si enim A omni B: & C omni A: C omni B. quare ſi hoc impoſsibile, falſum quod ſuppoſitum eſt. Conſimiliter autem & ſi ad B accepta fuit altera propoſitio. A

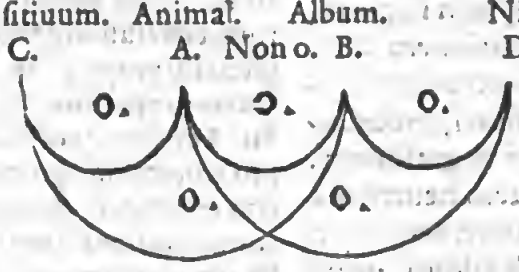

Complicationes hæ aſtruunt pticularé negatiuá.

Et ſi priuatiuum ſit C A, conſimiliter: ſic enim fit ſyllogiſmus. Si vero ad B ſit priuatiuum, nihil monſtratur.

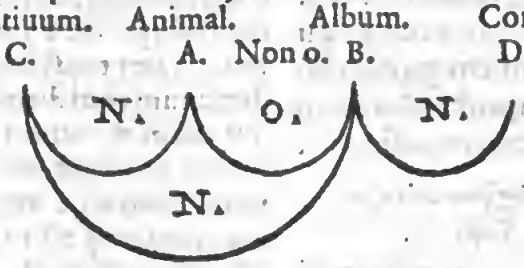

B
In his conſiderationib⁹ aſſumpta ad maius extremū, ꝓpone aſtruit ꝓpoſitū: ad minus aũt minime, qa minor eẽt negatiua.

Quòd ſi non, oĩ, ſed alicui ineſſe ſuppoſitum fuerit, nõ mõſtratur, ꝙ non omni, ſed ꝙ nulli. Si.n. A alicui B: C vero omni A: C alicui B inerit. ſi igitur hoc impoſsibile, falſum eſt A alicui B ineſſe: quare verum nulli. hoc autem monſtrato, tollitur ipſum verum. A enim alicui quidem B inerat: alicui autem non inerat. Amplius non accidit impoſsibile iuxta hypotheſin. eſſet enim vtiq; falſa: ſiquidem ex veris non eſt falſum ratiocinari. nũc aũt eſt vera: ineſt nanq; A alicui B: quare non ſupponẽdũ alicui ineſſe, ſed omni. C

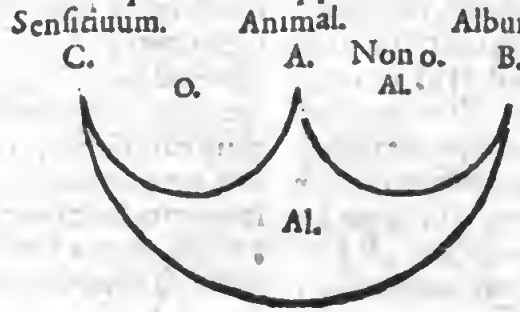

Ex hoc ſyllogiſmo aſtruitur nulli. ſi ãt ſi oĩ, & ét ꝓpoſitũ non aſtruit: qa cõcluſio vera eſt.

Conſimiliter vero & ſi monſtraremus A alicui B non inexiſtens, ſi.n. idem alicui non ineſſe, & non omni ineſſe, eadem vtrorumq; demonſtratio. Planum itaq;, ꝙ non contrarium,

G ſed oppoſitum ſupponendum. nanq; ſic neceſſarium erit, & dignitas probabilis. ſi.n. de omni dictio, aut negatio, cùm monſtratum fuerit, q̄ non negatio, neceſſe eſt affirmationem verificari. rurſus ſi non ponit affirmationem verificari, probabile eſt exiſtimare negationem. Contrarium autem neutro mō conuenit exiſtimare. neq; n. neceſſarium, ſi nulli falſum, omni verū eſſe: neq; probabile, vt ſi alterum falſum, q̄ alterū verū. Planum igitur, q̄ in prima figu

H ra alia q̄dē problemata oīa mō ſtrantur per impoſſ: vſſe autem affirmatiuum non monſtratur.

Tractatus de Syllogiſmo ad impoſſibile. Cap. 11.

Syll's ad impoſſ fit ex contradictorio cōclōnis cū altera p. pōne nota cōcludens aliq̄d impoſſibile.

SYllogiſmus autem ad impoſſibile fiet, cùm poſuerimus cōtradictorium cōcluſionis, cuius monſtrationem intendimus, & huic applicuerimus alteram propoſitionē notā, & concluſerimus aliquid impoſſibile. planum. n. q̄ hæc ſyll'i ſpecies componitur ex conditionali & prædicatiuo. hic autem is eſt, qui

I deducit ad impoſſibile. Hic autem ſyll'us cadit in ſyll'o contrarij in omnibus tribus figuris. Syll's vero contrarij aſſimilatur ſyll'o conuerſiuo: in his, n. ambobus prouenit impoſſibile. Differunt tamē inter ſe, qm̄ ſyllogiſmus conuerſiuus fit per acceptionem contradictorii, & propoſitionis, quæ ipſi coniungitur, poſteaq̄ fuerit ſyll'us ita, vt contradictorium ſit contradictorium concluſionis iſtius ſyllogiſmi, & propoſitio adiuncta vna ex duabus propoſitionibus iſtius ſyllogiſmi: ſyllogiſmus autem, qui eſt ſecundum viam contrarij, accipitur contradictorium eius, quod intēdit monſtrare, non autem contradictorium concluſionis ſyllogiſmi, & applicat illi propoſitionem verā, non autem propoſitionē ſyllogiſmi poſiti. Amplius, quoniam in ſyllogiſmo conuerſiuo proueniet deſtructio rei falſæ, poſteaquàm admiſerimus contradictorium impoſſibilis, quod eſt verum. ſed in ſyllogiſmo contrarij oſtendemus vtique concluſionem per poſitionem impoſſibilis perſe. Omne autem, q̄d

L monſtratur per ſyllogiſmum prædicatiuum, qui dicitur rectus, poteſt etiam monſtrari ſecūdum has eaſdem propoſitiones per ſyllogiſmum contrarij. verum ſyllogiſmus contrarij eſt ſimilior in vno ſyllogiſmo conuerſiuo: & hoc, quoniam forma ipſius eſt eadem forma. Cauſa autem iſtius eſt, quoniā cùm ſyllogiſmus rectus reducitur ad contrarium, erunt in ipſis termini, ac propoſitiones vnæ & eædem. Vt in exemplo, ſi ponamus A ineſſe omni B per ſyll'm rectum, cùm inſit A omni C: & C omni B: concludetur enim nobis, quòd A M ineſt omni B. Si igitur ſoliciti fuerimus ad hoc mōſtrandū per ſyll'm contrarij, accipiemus contradictorium cōcluſionis, vt q̄ A non ineſt oī B, aut contrarium eiuſdē: & coniungemus huic maiorem propoſitionem, puta A ineſſe omni C: ſequetur. n. neceſſario ex hoc in ſecūda figura, v t C nō inſit omni B, q̄d eſt contradictorium minoris propōnis, & impoſſibile. q̄d igitur poſitum fuit, hoc eſt contradictorium,

Oē, q̄d mōſtrat' p ſyll'm p̄dicatiuū rectū p̄ter p̄ſyll'm a i :poſſe demſtari p eaſdē p̄pōnes.

Nota deſimilitudie & dria ſyllogiſmi ad impoſſ ad cōuerſiuū

aut

A aut contrarium cõclusionis, est impossibile: sed cùm falsum fuerit contradictorium positum, verę erit suũ cõtradictorium, quod est cõclusio. sed hæc eadem etiam est via syll'i cõuersiui. Cõsimiliter autem accidit in reliquis figuris. omnis enim syll's, qui admittit conuersionem, admittet etiam monstrationem cõclusionis suæ fm viam contrarij.

PRIMA FIGVRA. Oía quatuor q̃sita põter vle affirmatiuũ

Omnia aũt quatuor quæsita monstrantur p contrarium in omnibus figuris, præter vle affirmatiuũ: hęc enim nõ ostendit in prima figura, sed monstratur in secũda, & tertia.

B q̃d nõ põt i pria ostẽdi, i oib9 figuris ostẽdi põt per impoſe.

*Quòd igitur non ostendatur affirmatiua vl's per syll'm contrarij in prima figura, monstratur sic. Ponamus enim ꝓpõnem, quam volum9 monstrare, A in omni B. si nanq; voluerimus ostendere hoc ꝓ viam contrarij, aut ipsum erit: aut accipiendũ erit suum contradictorium, vt ϕ A nõ ineſt omni B: aut suũ contrariũ, vt ϕ A ineſt nulli B. Amplius, si adiungamus vni istorũ duum oppositorum ꝓpõnem altertã, cuius cõplicatio simul cũ oppoſito cõclusionis sit cõplicatio primæ figuræ, oportet

C vt aut c ꝑdicet de A, aut subijciat B: quẽadmodum si dicam9, c de oĩ A: vel B de omni c. Si igitur fuerit oppositũ, quod posuimus contradictoriũ, vt ϕ A non ineſt omni B, planũ ϕ non erit syll's in prima figura, ad vtrãuis extremitatum ponatur propositio altera. & hoc, qm̃ si verũ extiterit c esse in omni A, habebimus ϕ c est in omni A: & A non est in omni B. sed hoc non concluditur in prima figura, qm̃ minor ẽ negatiua. Quòd si posuerimus à parte B, habebimus ϕ a non ineſt omni B: & B omni c. sed hoc fi'r etiam non concluditur in prima figura: qm̃ maior ẽ

D particularis. diximus enim iã ϕ hoc non concludit. Sin aũt accipiamus contrarium affirmatiuæ, quã conamur construere, & ipsi addiderim9 ꝓpõnem, cuius veritas est nota ex parte B: quẽadmodum si ponamus A ineſt nulli B: & B omni c: cõcludetur in prima figura, ϕ A ineſt nulli c, quod est impoſe. si igit' est impoſsibile, quod posuimus, puta, cùm dicebamus, A ineſt nulli B, non tm̃ sequit', si qd̃ dicimus, A ineſt nulli B, sit falsum, vt verum sit suum cõtrariũ, puta ϕ A insit omni B, qd̃ erat

E quæsitũ nostrũ. duo nanq; cõtraria aliqm̃ simul falsificantur, quẽadmodum prędiximus in libro ꝓcedente.

Sin aũt coaptemus ꝓpõnem verã ex parte A, non innouabitur syll's, qm̃ minor erit negatiua in prima figura. Planum igitur, ϕ syll's omnis, qui est fm viam contrarij, aut vtiq; erit p acceptionem cõtrarij, aut per acceptionem contradictorij, & per applicationem propositionis verę alteri ipsorum. Planum igitur, ϕ si acceperimus cõtradictorium vniuersalis affirmatiuæ, & ipsi coniunxerimus propositionem vl'm veram, ϕ

F non erit syll's. & si erit syll's, non tamen concludetur impoſsibile, ex cuius falsitate sequatur veritas vniuersalis affirmatiuæ, quam quærebam9 ostendere. fieri igitur non' potest, vt sequatur vniuersalis affirmatiua p syllogiſmum contrarij, cuius prædicatiuus deducens ad impoſſibile sit in' prima figura. Particularis aũt affirmatiua potest vtiq; per contrarium monstrari in prima figura', si acceperimus, quæ huic opponitur, vl'em negatiuam: hæc enim est sua contradictoria: non aũt particularẽ negatiuã,

Particularis affirmatiua põt p impoſe monstrari i prima figura, sumpto cõtradictorio.

G negatiuam, quæ eſt ſua contraria. & hoc ſiſt etiam, cùm fuerit ꝓpoſitio vera ex parte B, non aũt ex parte A, Ponamus igitur, ſi nõ eſt verum, ꝙ ipſum A inſit alicui B, ponamus inquã ꝙ A inſit nulli B: amplius coniungamus huic, ꝙ B ineſt omni C: & cõcludam⁹, ꝙ A ineſt nulli C, qđ eſt falſum: erit igit & illud falſum, quod ex falſo ſequit, puta quod dicimus, A ineſt nulli B. cùm igit ſit hoc falſum, cõtradictoriũ ſuũ erit verũ, puta, quod dicimus, A ineſt alicui B, qđ intẽdebamus monſtrare. Si vero accipiamus ꝓpõnem verã ex parte H A, erit minor negatiua in prima figura, & non erit ſyll's. Conſiſt non erit etiam ſyll's, cùm acceptum fuerit contrariũ. ſi enim ꝓpõ affirmatiua vera poſita fuerit ex parte A, erit minor negatiua. ſin aũt poſita fuerit ex parte B, erit maior particularis. ſed hæ ambæ non concludunt in prima figura. Sin aũt voluerimus monſtrare per ſyll'm contrarij vl'em negatiuã, & poſuerimus ipſius oppoſitũ, oportebit, vt ſit affirmatiua particularis, quæ eſt ſua, cõtradictoria. Puta, ſi dicamus, A ineſt alicui B: cũ igitur ipſi adiunxerimus, ꝙ C in oĩ A: concludet impoſſe, puta, ꝙ C ineſt alicui B. quod igit dicebamus, A ineſſe alicui B, eſt falſum. cùm igit hoc falſum extiterit, verũ erit ſuũ contradictoriũ, puta, ꝙ A in eſt nulli B, quod erat quæſitũ. Conſimiliter accidet, ſi fuerit propoſitio vl'is negatiua vera. Si enim ponem⁹ propoſitionem verã ex parte B, non innouabitur ſyllogiſmus, qñ maior erit particularis in prima figura. Sin autem accipiamus loco contradictorij contrarium, innouabitur ſyllogiſmus cõcludens impoſſibile, ad vtrãuis extremitatẽ ponatur pro K poſitio vera, ex extremitatibus contradictorij: præterq̃ ꝙ non concluditur impoſſe, ex quo, quia ſit impoſſibile, ſequat veritas ſui oppoſiti, qđ eſt hic quæſitũ. oportet ergo, vt accipiat contradictoria, non aũt contraria. hoc vero cõe eſt omnibus figuris cõtrarij, in quacunq; figura componat prędicariuus. Quod ſi voluerimus monſtrare particularẽ negatiuam ꝑ viam contrarij, oportebit, vt ponam⁹ oppoſitũ affirmatiuam vl'em. ſi enim poſuerimus oppoſitũ A ineſſe omni B: & adiunxerimus ipſi, ꝙ C ineſt omni A, ſm ꝙ ipſa eſt L vera: concludetur impoſſibile, ꝙ C in omni B: quare & A ineſſe omni B eſt impoſſibile. ſed ſi hoc falſum, verum eſt quod dicimus, A nõ ineſt omni B, quod eſt quæſitũ. Similiter aũt accidet, ſi hæc extiterit negatiua: & eodem modo, ſi ipſi coniungamus B in omni C, aut B in aliquo C: concludet impoſſe in prima figura. Sin autem applicuerimus ipſi ꝙ C ineſt alicui A, non erit ſyllogiſmus, propterea ꝙ maior fiet particularis in prima. eodem modo, cùm hæc extiterit negatiua. Iam itaq; monſtratum fuit, ꝙ omnia quæſita oſtenduntur per contrarium in prima figura, præter vniuerſalẽ affirmatiuã. Operæ vero preciũ eſt in omni materia, vt in ſyllogiſmo contrarij accipiamus cõtradictoriũ eius, quod intendimus monſtrare: non autẽ contrarium. quoniam ſi fuerit falſum vnum contrariorum, non ſequitur, vt ſit verum alterum contrarium: quemadmodum oſtenſum fuit in libro præcedente. neq; eſt etiam probabile, cum eſt falſum vnũ cõtrariũ, vt ſit verum contrarium ſuum.

Quõ monſtret particularis negatiua per ſyll'm ad ipoſſibile.

Quõ monſtret vniuerſalis negatiua ꝑ ſyll'm ad impoſſibile i prima figura.

I

M

In oĩ mã I ſyll'o ad impoſſibile ſumẽdũ eſt cõtradictoriũ, nõ aũt cõtrarium.

Secũda

Secunda figura. *Cap.* 12. A

IN media vero, atq; vltima & hoc monſtratur. Ponatur enim A non omni B ineſſe: acceptum aũt ſit A oĩ C ineſſe, igit̃ ſi nõ oĩ B: C vero oĩ: C nõ omni B. ſed hoc impoſſe. ſit enim manifeſtũ, q̃ C ineſt omni B: quare falſum, quod ſupponitur: verũ itaq; oĩ ineſſe.

Subſtantia.

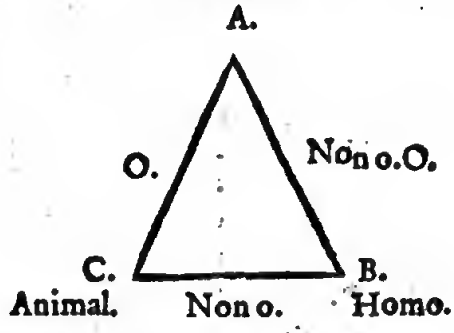

Ex hac cõiugatione aſtruit̃ vniuerſalis affirmatiua.

B

Sin aũt cõtrari ũ ſuppoſitũ fuerit: ſyllſs quidẽ erit, & impoſſe, nõ tñ mõſtrat̃ propoſitũ. Si enim A nulli B: ipſi vero C oĩ: C nulli B. ſed hoc ĩpoſſe: quare falſum nulli ineſſe. cęterũ nõ ſi hoc falsũ, oĩ verũ.

Subſtantia.

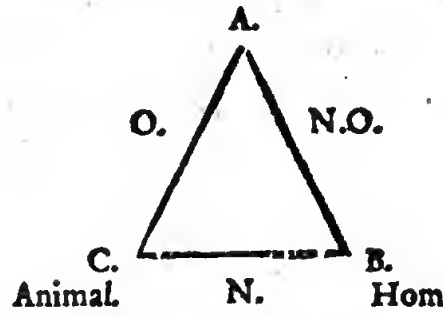

Ex hoc ſyllogiſmo ſit deductio ad incõmodũ: ſed ſi oſtẽdit̃ ꝓpoſitũ, qa contraria pñt eſſe ſimul falſa.

C

Qñ aũt A ineſt alicui B, ſupponat̃ A nulli B ineſſe: C aũt oĩ inſit: neceſſe igit̃ C nulli B. quare ſi hoc ĩpoſſe, neceſſe eſt A alicui B ineſſe. Quòd ſi fuerit ſuppoſitũ alicui ñ ĩeſſe, eadẽ erũt, q̃ et ĩ prĩa figura.

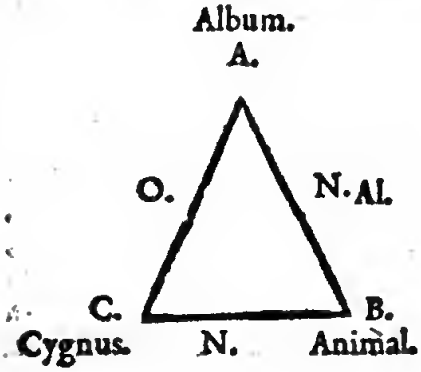

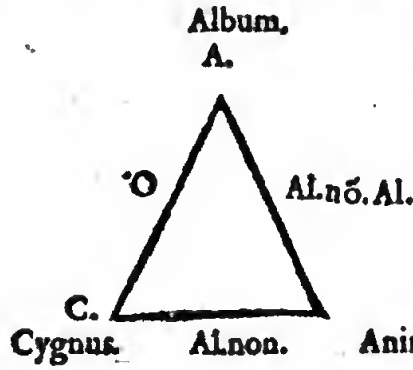

Ex prĩa cõiugatione aſtruit̃ particularis affirmatiua: ex ſecũda vero nihil aſtruit̃, qa ad ſuppõẽdã veram nullũ ſequit̃ ĩpoſſibile.

G Rurſus ſubiiciat A alicui B ineſſe: ipſi vero C nulli inſit: neceſſe ita q̃ C alicui B non ineſſe. ſed oī inerat: quare falſum, quod eſt ſuppoſitū: A igitur nulli B inerit.

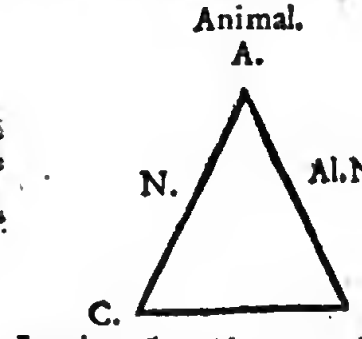

Ex hac cōplicatione aſtruitur vīs negatiua.

H Quando autē A non omni B, ſupponatur omni ineſſe: ipſi vero C nulli: neceſſe igit̃ C nulli B ineſſe. hoc autem impoſſibile: quare verum non omni ineſſe.

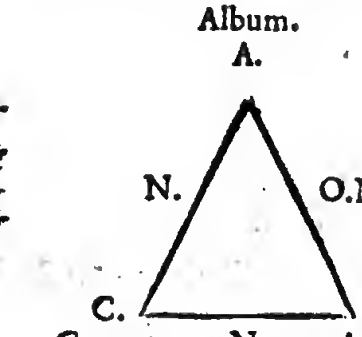

Ex hoc ſyllogiſmo concludit particularis negatiua.

I Planū igitur, q̃ omnes ſyllogiſmi fiunt per mediam figurā.

Secunda figura. Cap. 12.

Quō oſtēdat̃ p impoſſe vīs affirmatiua ī figura ſcđa p viā ōtradict o

SEd vīs affirmatiua monſtrat̃ in ſecunda, ac tertia figura. Oſtēſio aūt huius eſt. qm̃ ſi voluerim⁹ monſtrare A ineſſe oī B in ſecūda figura, accipiemus ſuā cōtradictoriā, puta, q̃ A nō ineſt oī B. cùm igit̃ applicuerimus huic cōtradictorio, q̃ A ineſt omni C, ſequet̃ ex hoc in ſecūda figura, q̃ C nō inſit oī B. quod cū fiat impoſſe, & ꝓpō applicata cōtradictorio extiterit vera, ſequit̃, vt falſum accidat ex cōtradictorio: quod eſt, cū dicebam⁹, A nō ineſt oī B. ſed ſi hoc eſt falſum, verū erit ſuū cōtradictoriū, vt q̃ A in oī B. Sin aūt loco contradictorij, acceperim⁹ cōtrariū, nō erit in ipſo vtilitas in oī mā. Quòd ſi voluerim⁹ mōſtrare hac in figura affirmatiuā particulare, puta, qđ dicimus A ineſſe alicui B, oportebit accipere cōtradictoriū ſuū, vt q̃ A ineſt nulli B: amplius cōiungem⁹ ipſi A ineſſe oī C: & cōcludet̃ nobis, q̃ C ineſt nulli B. hoc aūt impoſſe ſequit̃ ex eo, q̃ poſuimus A ineſſe nulli B: quare cōtradictoriū ſuū verū, quo dicebamus, A alicui B. Quòd ſi accipiam⁹ cōtrariū loco contradictorij, accidet in hoc, qđ accidit in prima figura, hoc e, vt cōcludat̃ impoſſe, ſed nō monſtrat̃ p hoc veritas oppoſiti, qđ poſitū fuit in oī mā. Sin aūt voluerim⁹ oſtēdere hac in figura vīem negatiuā, accipiemus tunc ſuam cōtradictoriā, puta, q̃ A ineſt alicui B: & ipſi cōiungemus, quod nō eſt dubiū in veritate ſua, vt q̃ A īeſt nulli C: ſequet̃ enim ex neceſſitate, q̃ C nō ineſt alicui B: qđ eſt impoſſe. ſi ergo qđ poſuim⁹ eſt falſum, igit̃ A ineſt nulli B. Quòd ſi voluerimus monſtrare negatiuā particulare, accipiemus ſuā cōtradictoriā, puta q̃ A ineſt oī B: & applicabim⁹ ipſi, q̃ A īeſt nulli C: ſequet̃ enim impoſſe, puta q̃ C ineſt nulli B ergo contradictoriū ei⁹ ex quo ſequit̃ impoſſe, eſt verū, puta, qđ dicim⁹, A nō ineſt alicui B, qđ intēdebam⁹ oſtēdere. Oſtenſum eſt igit̃, q̃ omnia quæſita mōſtrantur per cōtrarium in ſecūda figura.

k

Quō monſtretur particularis affirmatiua in figura ſecunda.

L

Mōſtratio vīs negatiuæ in ſcđa impoſſe.

M

Mōſtratio particularis negatiuæ i ſecunda p impoſſibile.

Tertia

Tertia figura. *Cap.* 13. A

COonſimiliter aũt & per vltimam. Ponatur enim A alicui B non ineſſe: ipſum vero C omni: A igitur alicui C non ineſt. ſi igitur hoc impoſſ, falſum alicui nõ ineſſe: quare verũ oſ.

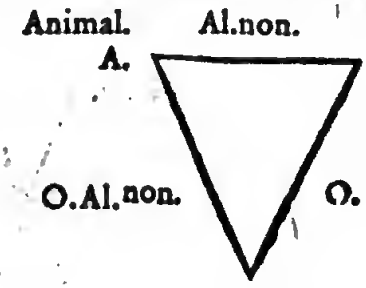

Ex hac cõ iugatione concludit vlis affirmatiua.

Si vero ſuppoſitum fuerit nulli ineſſe, ſyllogiſm⁹ quidem erit, & impoſſibile, non autem monſtratur propoſitum. nam ſi contrarium ſuppoſitum fuerit, eadem erunt, quæ & in prioribus. B

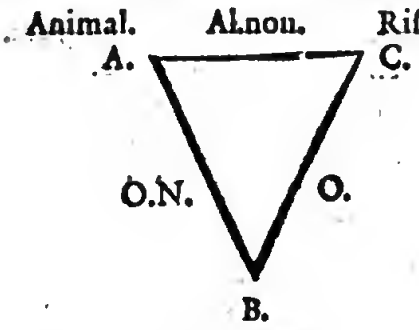

Ex hoc ſyllogiſmo deducitur q dẽ ipoſſ, ſed non aſtruit propoſitũ, q a contraria phũt eſſe ſimul falſa.

ſed ad alicui ineſſe accipi ẽda ẽ hæc ſuppoſitio. Si enim A nulli B: C vero alicui B: A non oſ C. ſi igit hoc falſum, verũ A alicui B ineſſe. C

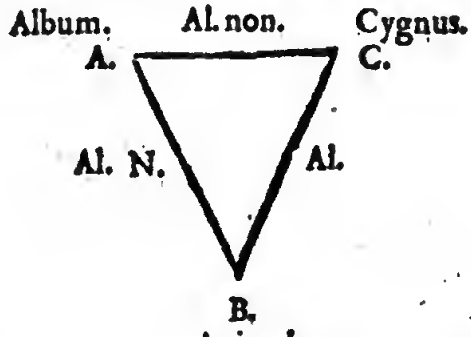

Ex hac cõplicatione aſtruit particularis affirmatiua.

Quando aũt A ineſt nullí B, ſupponat alicui ineſſe: accipiat autẽ & C omni B inexiſtens: igitur neceſſe eſt ipſum A ineſſe alicui C.

ſed

D ſed nulli inerat: quare falſum A ineſſe alicui B. Si verò ſuppoſitum fuerit A inexiſtens omni B, non monſtratur propoſitum.

Ex horum ſyllogiſmo primo monſtratur vltima negatiua: ex ſecũdo deducitur quòd ipoſſe, ſed nõ aſtruitur oppoſitũ, quia contraria pñt eẽ ſimul falſa.

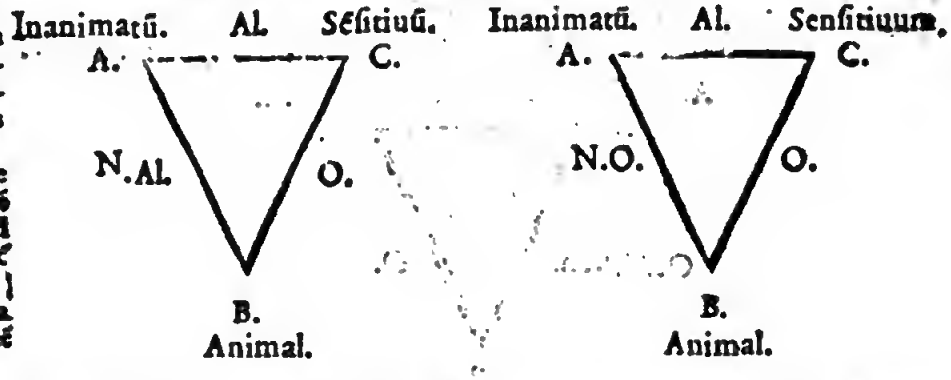

E ſed ad non omni ineſſe, hęc accipienda eſt ſuppoſitio. Si enim A omni B: & C alicui B: A ineſt alicui C. ſed hoc non erat: quare falſum omni ineſſe. ſi autem ita, verum non omni. Quòd ſi fuerit ſuppoſitum alicui ineſſe, eadem erunt, quæ & in prædictis.

Ex cõiugatione priũ aſtruitur particularis negatiua: ex ſecũda nihil cõcludit, quia vtræq; propõnes ſpeculares

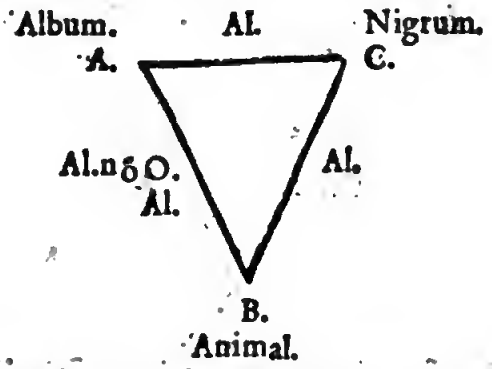

F Manifeſtum igitur, ꝙ in omnibus ſyllogiſmis per impoſſibile oppoſitũ ſupponendum. Planum autẽ & ꝙ in media figura monſtratur quodammodo affirmatiuum, & in vltima vniuerſale.

Mõſtratio vt is affirmatiuæ in tertia per impoſſ.

Tertia figura. Cap. 13.

G COnſimiliter accidet etiam, vt monſtrẽtur omnia in tertia figura. Oſtẽſio autem huius. qm̃ ſi voluerimus oſtendere vlem affirmatiuam, accipiemus ſuam contradictoriam. Puta, cum dicimus A non ineſſe alicui B: cui cùm applicuerimus e ineſſe omni B: concluderetur in tertia figura, ꝙ A non ineſt alicui C. terminus enim medius, qui eſt B. ſubijcitur vtriſq; extremitatib⁹. cùm igit̃ ſit cõcluſio impoſſibilis, contradictori ũ eius, ex quo ſequitur impoſſibile, eſt verũ, puta quod dicimus, A ineſſe omni B, quod volebam⁹ cõcludere. Quòd ſi poſuerimus cõtrarium loco cõtradictorij, concludet̃ quidem impoſſe, non tñ ſequetur ex ipſo ex neceſſitate veritas quæſitæ quẽ-

A quemadmodum ēt accidebat in reliquis figuris. Sin aūt voluerimus oſtēdere, ꝙ A ineſt alicui C, quæ eſt affirmatiua particularis, ponem⁹ ꝙ A ineſt nulli B, quæ eſt ſua contradictoria: & applicabimus ipſi C ineſſe alicui B: & concludet hac in figura, ꝙ A non ineſt alicui C. quod cùm ſit falſum, qđ ex ipſo falſo ſequit, puta, qđ dicimus A ineſt nulli B, eſt ēt falſum, ſed cū hoc ſit falſum, verū erit ſuum contradictoriū, quod eſt quęſitum, A videlicet ineſſe alicui B.

Mōſtratio particularis affirmatiuæ i tertia p impoſſe.

B Quòd ſi voluerim⁹ monſtrare vniuerſalē negatiuā, quēadmodum ſi voluerim⁹ mōſtrare, ꝙ A ineſt nulli B, accipiemus cōtradictoriū huius. Vt ſi dicam⁹ A ineē alicui B: & huic applicabim⁹ C ineſſe oī B: ſequetur igit hac in figura, vt C inſit alicui A. quod cū ſit falſum, falſum vtiq; ſequit ex contradictorio poſito. nam ꝓpō C B nō habet dubitationem in veritate ſua. cùm igit cōtradictoria falſa exiterit, q̄ eſt particularis affirmatiua, vera erit vl̄is negatiua, puta, quod dicebamus A ineſt nulli B. Si vero acceperimus contrariū, accidet in hoc, qđ accidebat in reliquis figuris. Quòd ſi voluerimus monſtrare particularē negatiuam, ponemus ſuā cōtradictoriā, quæ eſt vl̄is affirmatiua. Veluti ſi ponam⁹ A ineſſe oī B: & applicabimus ipſi, ꝙ C ineſt oī B: hæc aūt non eſt dubia in ſua veritate: cōcludet aūt nobis, ꝙ C ineſt alicui A. quod cū fuerit falſum, cōtradictoriū, quod eſt vl̄is affirmatiua, de quo dubitat, eſt falſum. ſed cū fuerit falſa vl̄is affirmatiua, vera erit particularis negatiua. Iam igit ex diſpōne ſyll̄i ſm contrariū duo fuere hoc in loco declarata. Quorū vnū eſt, ꝙ in ipſo ſemp, & in omni materia eſt vtile accipere contradictorium, non aūt accipere cōtrariū. Secundum aūt, ꝙ oīa quæſita prodeunt ſm ipſum in ſecūda figura, ac tertia: quodq; in prima figura non elicitur p ipſum tantū vl̄is affirmatiua, reliqua aūt quæſita eliciuntur.

C Mōſtratio particularis negatiuæ i tertia per impoſſibile.

Concluſio dictoꝝ de ſyllogiſmo ad impoſſibile.

D

Differentia inter Oſtenſiuam monſtrationem, & dedacentem ad Impoſſibile. Cap. 14.

DIffert autem demonſtratio ad impoſſe ab oſtenſiua, eo ꝙ ponit quod vult tollere, deducens ad confeſſum falſum: oſtenſiua vero incipit ex cōfeſſis poſitionib⁹. Accipiunt itaq; ambæ duas propoſitiones cōfeſſas: ſed illa quidem: ex quibus eſt ſyllogiſmus: hæc vero vnā quidem harum, vnā autem contradictionem concluſionis. Et illic quidem non neceſſe cōcluſionem notam eſſe, neq; præaccipere ꝙ eſt, aut non: hic vero neceſſe, ꝙ eſt. Differt autē nihil, dictionem, aut negationē eſſe concluſionem: ſed ſimiliter ſe habet de vtriſq;.

E

F

Differentia ſyllogiſmi Recti, & ducentis ad Impoſſibile. Cap. 14.

DIxit. Differunt autem ſyllogiſmus rectus & ſyllogiſmus contrarij, quando concludunt vnum & idem quæſitum ex propoſitionibus vnis & eiſdem: propterea ꝙ in ſyllogiſmo ſecundum contrarium ponimus à principio id, quod volumus deſtruere, hoc eſt contradictorium eius, quod intendimus monſtrare: vt cùm ſermo deuenerit ad falſum, ſciatur ꝙ eſt falſum: ſyll̄s autem rectus incipit à propoſitionib⁹ notis.

Sill̄s ad impoſſe ſcipit a contradictorio concluſionis.

Ambo

G Sylls recto incipit à propositionibus notis.

Ambo autē syllogismi sunt ex propositionibus notis. nisi q̄ syllogismus rectus est ex binis propositionibus, ex quibus est syllogismus: sed in syllogismum contrarium vna tantum propositionum suarum est ex propositionibus syllogismi recti: secunda aūt est contradictoria conclusionis dubitatæ.

In syllogismo recto cōclusio est ignota, in syllogismo ad impossibile nota p̄ pōnē contradictorij.

Amplius, in recto non est necessarium, vt conclusio sit nota, antequā sit syllogismus: sed in eo, qui est secundum contrarium, iam est opus, vt sit nota ad positionem suæ contradictoriæ. non est autem in hoc differentia, siue conclusio fuerit affirmatiua, siue negatiua.

H

Quòd omne Ostensiue monstratum, & per Impossibile monstrari potest, & è conuerso. Cap. 15.

OMne vero, quod ostensiue concluditur, & per impossibile monstrabitur: & quod p̄ impossibile, ostēsiue, per eosdē terminos. Quando igitur syllogismus in prima efficiatur figura, verum erit in media, aut vltima: priuatiuum quidē in media, prædicatiuum autem in vltima. Cùm vero in media fuerit syllogismus, quod verum in prima, & in omnibus problematibus. Quando autem in vltima syllogismus, quod verum in prima & media: affirmatiua quidē in prima, priuatiua vero in media.

Prima figura.

SIt enim ostēsum A nulli, aut non omni B per primam figurā. igitur suppositio quidem erat A ineſſe alicui B: C vero accipiebatur, A quidem omni inesse: B autem nulli: nam sic efficiebatur syllogismus, & impossibile. hæc autem media figura, si C A quidem omni: B vero nulli ineſt. & manifestū ex his, quòd nulli B ineſt A. I

Ex his cōplicationibus mōstratur vſus negatiua in pria figura p̄ impossibile, in secunda v̄o ostensiue.

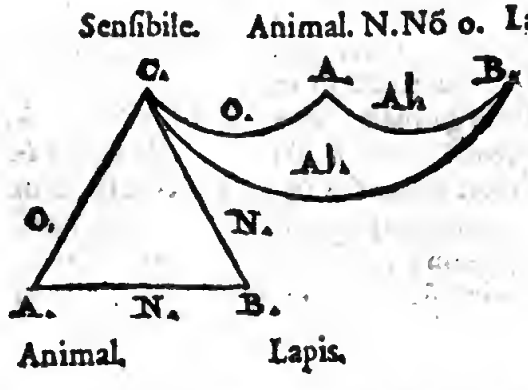

Consimiliter autem & si non omni monstratum est inexistēs. suppositio nanq̄ est omni ineſſe: C vero accipiebatur, A quidem omni, B vero non omni. Et si priuatiuum acciperetur C A cōsimiliter: sic enim efficitur media figura.

Sensibile.

A

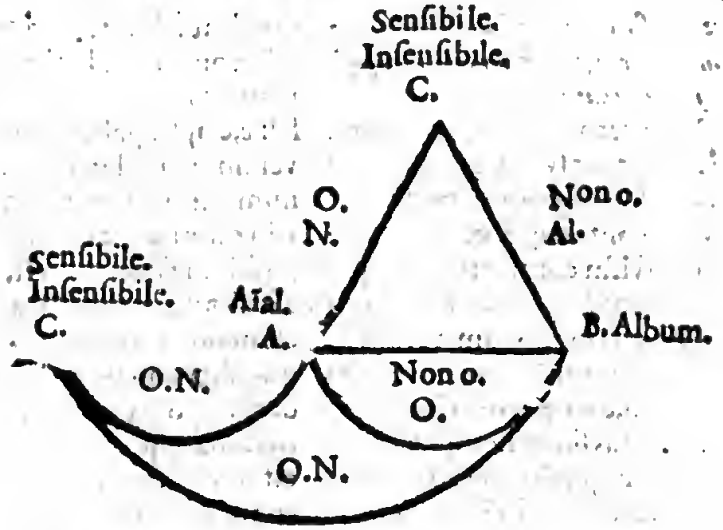

Ex his syllogiſmis mõſtratur particularis negatiua in pria figura per ipoſſibile, in ſecũda oſtenſiue.

B

Rurſus monſtratum ſit, A inexiſtens alicui B. ſuppoſitio igitur nulli ineſſe: B vero accipiebatur omni C ineſſe: & A aut omni, aut alicui C: ſic enim erit impoſſibile. hæc autem vltima figura, ſi A, & B omni C. & manifeſtum ex his, quòd neceſſe eſt A alicui B ineſſe.

Conſimiliter autem & ſi B, aut A acceptum fuerit, inexiſtens alicui C.

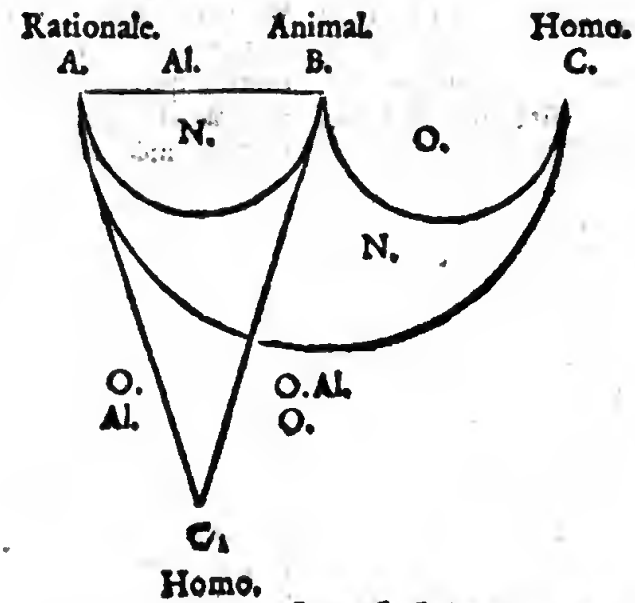

C

Ex his coniugatiõib⁹ mõſtratur particularis affirmatiua in prima figura p impoſſ, in tertia oſtẽſiue.

Omne monſtratum per ſyllogiſmum Reſtum, & per Impoſsibile monſtrari poſſe, & è conuerſo. Cap. 15.

OMne vero quæſitũ, quod monſtratur per ſyll'm rectum, põt per has eaſdem ꝓpõnes monſtrari per ſyll'm contrauj: & oẽ, quod oſtẽditur per ſyll'm contratij, poteſt per hos terminos & ꝓpõnes monſtrari per ſyll'm rectum. Cùm vero ſyll's prædicatiuus, qui ẽ in eo, qui eſt ſm contrarium, extiterit in prima figura, ſyll's rectus ſuper hoc quæſito, & p has eaſdem ꝓpõnes erit in ſecunda figura, & tertia. ſi vl'e quidem negatiuum, in ſecunda figura: ſin aũt affirmatiuum particulare, in tetua. Negatiua vero particularis ad duas figuras ſimul, qn ea, quæ ẽ vera, fuerit affirmatiua: ſin aũt fuerit negatiua, erit in ſecunda. Cùm vero ſyll'us prædicatiuus, qui eſt in contrario, extiterit in ſecunda figura, ſyll's rectus erit in prima: & hoc in oĩb⁹ quę ſitis. Sed cùm ſyll's cõtrarij extiterit in tertia figura, ſyll's rect⁹ erit in prima, ac ſecũda: ſi affirmatiuus quidẽ, in prima: ſi vero negatiuus, in ſecũda.

Monſtratio aũt huius. qm̃ ſi oſtẽderimus per ſyll'm contratij in prima figura, ꝙ A ineſt nulli B, & poſuerimus cõtradictoriũ huius, puta, ꝙ A ineſt alicui B: & applicuerimus huic cõtradictorio ꝓpõnem verã: concludet'in prima figurà cõcluſio falſa. Quod cùm ita ſe habeat, planũ ꝙ ꝓpõ vera coniunget' vtiq; ex parte A, non aũt ex parte B: adeo, vt propoſitio vera ſit maior. fieri enim nõ põt, vt maior ſit particularis hac in figura. erit igitur ꝓpõ vera, ꝙ C ineſt omni A. Sit igit' C in omni A: & A in aliquo B: concludetur enim nobis'prima figũra, ꝙ C in aliquo B: quod eſt falſum. Reducetur autem ſyll's contrarij ad rectũ, cùm acceperimus contradictoriũ concluſionis falſæ, & ipſi applicuerimus ꝓpõnem veram, quæ eſt in ſyll'o cõtrarij. planum enim eſt, ꝙ ꝓpõ vera, quæ eſt, C in omni A, eſt contradictoria propoſitioni falſæ, quæ eſt, C non ineſt alicui B: hæ enim cõiũctant in C, quod eſt maior extremitas concluſionis, quæ fuerat in prima figura, concludens impoſſe per ſyll'm contrarij. ſed oẽs binæ ꝓpõnes, quarum cõiũctio eſt in extremitate maiore quæſiti, complicant' in ſecunda figura. ſyll's aũt rectus ita prodibit. C in omni A: & C in nullo B: & concludet' ꝙ A in eſt nulli B, hoc aũt eſt, quod cõcludebatur in ſyllo contrarij. Conſtat accidet, ſi monſtrauerimus p ſyll'm contrarij in prima figura, ꝙ A non ineſt oĩ B, hoc eſt particularem negatiuam, ſm ꝙ poſueramus ſuum contradictoriũ, puta ꝙ A ineſt oĩ B & applicabam⁹ ipſi ꝓpõnem vl'em veram ex parte A, vt ꝙ B ineſt oĩ A. cùm igit' concluſerimus, ꝙ C ineſt omni B, quod eſt falſum, accepimus contradictoriũ ſuum, vt ꝙ C nõ ineſt alicui B: & applicuimus ipſi propoſitionem maiorem veram: & cõplicitus fuit ſyll's rectus ſuper re manifeſta in ſyll'o cõtrarij hunc in modum: C ineſt omni A: & C nõ ineſt omni B: igit' A nõ ineſt omni B, qd eſt concluſio ſyll'i ſm contrarium. Sed iã prodibit hoc in tertia figura ſi poſuerimus ꝓpõnem veram, quę fuit coniuncta cum contradictorio, minorẽ in prima figura. cõtradictorium enim, qm̃ hic erat vl'e affirmatiuum, poterat eſſe maior propõ in prima figũra. erit igit' concluſio falſa, A in oĩ C. ſi igit' accipiamus contradi-

Quo cõueniãt ſyll'us rect⁹ & ad impoſſe ducẽs, oñdendo eãdem concluſionẽ p eoſdẽ terminos & ꝓpõnes.

Mora ꝙ in oĩb⁹ ſ̃ſtis licet ſyll'us ꝓdicatiu⁹, q ẽ I ſyll'o

H

ad ipoſſe, & rect⁹ cõueniãt, qa p eoſdem terminos & propõnes fiũt: dfnt tñ, qa non fiũt p eaſdẽ figuras. & hoc patet in oĩb⁹ figuris.

I

PRIMA FIGVRA. Mõſtratio vl'is negatiuæ.

K

L

Mõſtratio pticularis negatiuæ.

M

A tradictoriũ ſuum, quod eſt A nõ in eſt alicui c:& applicemus ipſi ꝓpõnem verã, vt ϕ B in oĩ c: planum ϕ ambæ iſtæ ꝓpõnes cõcludant in minore extremitate cõcluſionis primæ figuræ. erit aũt ſyllſ in tertia figura, & cõcludet A non ineſt alicui B. hoc aũt eſt, quod fuit manifeſtũ per viã cõtrarij in prima figura. Accidet aũtem, ſi accipiamus ꝓpõnem veram ex parte A negatiua, vt ſyllſ rectº ſit in ſecunda figura tm. qm̃ ſi acceperimus cõtradictoriũ eius, quod quęrebamus p viam cõtrarij, vt ϕ A ineſt omni B:& ipſi applicuerimº propoſitionẽ verã ex parte A, vt ϕ c in B eſt nulli A: concludet in prima figura ϕ c ineſt nulli B, quod é falſum. ſi igit acceperimus contradictoriũ huius, vt ϕ c ineſt alicui B:& applicuerimus ipſi eã, quæ eſt vera, vt ϕ c ineſt nulli A: concludet in ſecũda figura ϕ A nõ ineſt alicui B, qđ eſt quæſitũ per viã cõtrarij nobis concluſum in prima figura. Sin aũt affirmatiua patticularis mõſtrata fuerit ĩ tertia figura, veluu ſi cõcluſum fuerit in prima figura per ſyllm cõtrarij, ϕ A ineſt alicui B, eo ϕ poſui

ðſtratio icularis irmati.

mus A ineſſe nulli B, qđ eſt cõtradictoriũ:& applicuim̃ huic B ineſſe oĩ c, q̃ eſt vera: (fieri n. nõ põt vt applicem̃ ipſam à pte A, eo ϕ minor nõ erit negatiua in prima figura) & cõcluſim̃ A ĩeſſe nulli c, qđ eſt impoſſe. Si igit accipiamus cõtradictoriũ huiº impoſſis, vt ϕ A ineſt alicui c:& applicemº ipſi ꝓpõnẽ verã: veluti ſi dicamº, B ineſt oĩ c: planũ ϕ cõcludet nobis in tertia figura, ϕ A ĩeſt alicui B. nã c eſt termin' cõicãs cũ cõtradictorio impoſſis & ꝓpõne vera. hoc aũt eſt ſubiectũ ambarum extremitatũ. Cõſtr accidet, cũ fuerit ꝓpõ vera applicita contradictorio particularis, hoc eſt propõ B c.

Hæc igit eſt diſpõ omniũ eorũ, q̃ mõſtrant p cõtrariũ in prĩa figura, Iamq; etiam monſtratũ fuit, ϕ in ipſa non oſtendit vlis affirmatiua.

Secunda figura. *Cap.* 16.

RVrſus in media figura ſit oſtenſum A omni B inexiſtens. igit ſuppoſitio erat A ineſſe non omni B: eſt aũt acceptum A omni C: & C omni B: ſic enim erit impoſſe. hæc vero prima figura, ſi A oĩ C: & C omni B,

C

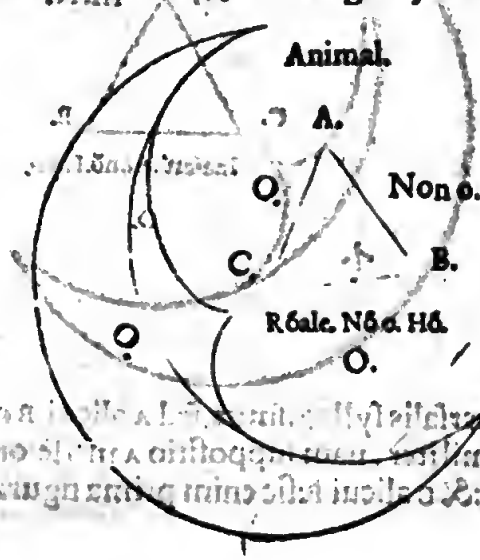

Ex his cõplationibº mõſtratur vlis affirmatiua in ſecũda figura p impoſſibile, i prima vo oſtenſiue.

G Conſimiliter autem & ſi alicui oſtenſum eſt inexiſtens, ſuppoſitio nanque erat A ineſſe nulli B: ſed acceptum fuit A omni C: & C alicui B. A

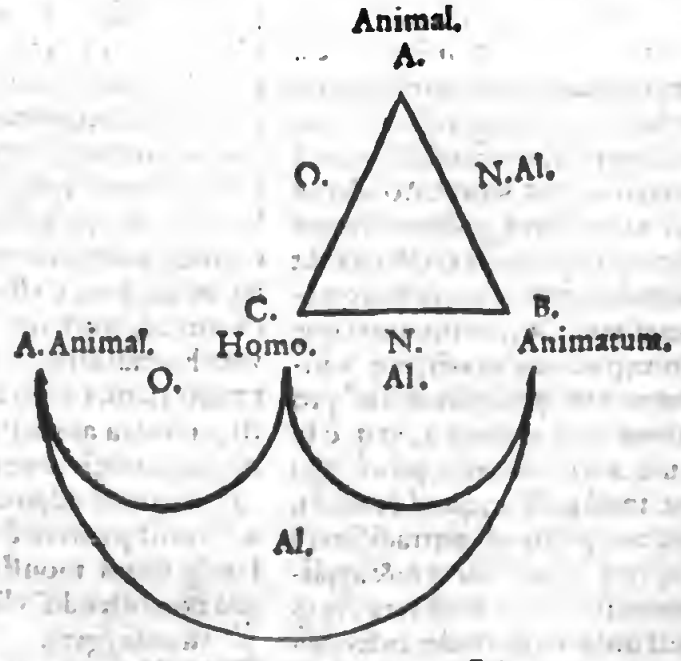

Ex his coniugationibꝰ mõſtratꝰ particularis affirmatiua in ſecũda figura per impoſſe, in prima vero oſtenſiue.

Quòd ſi priuatiuus ſit ſyllogiſmus, ſuppoſitio, quidem A alicui B: acceptum vero eſt A nulli eorum quæ C: & C omni B. quare ſit prima figura.

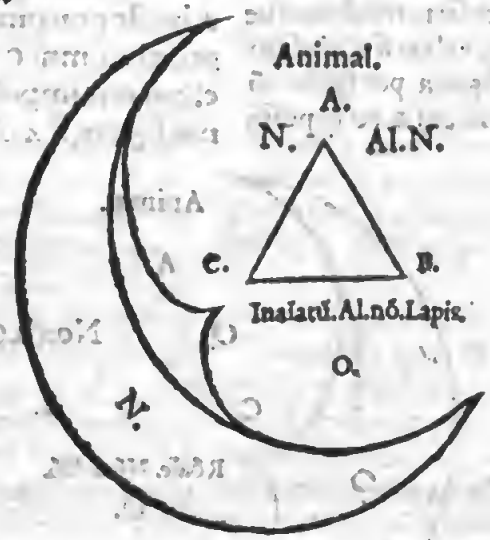

I Ex his ſyllogiſmis mõſtratur vltis negatiua i ſecũda figura per impoſſe, in prima oſtenſiue.

Et ſi non vniuerſalis ſyllogiſmus, ſed A alicui B monſtratum eſt non ineſſe, conſimiliter. nam ſuppoſitio A ineſſe omni B: acceptũ vero eſt A nulli C: & C alicui B: ſic enim prima figura.

Animal.

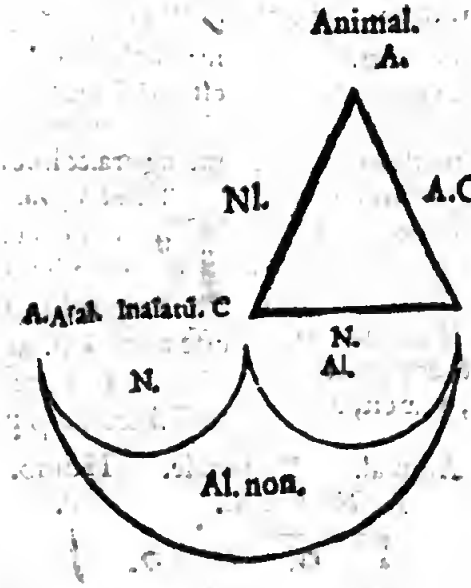

Ex his cõplicationibꝰ mõſtratꝰ ꝓticularis negatiua ſecũda figura, i prima oſtenſiue.

Secunda figura. Cap. 16.

Si vlis affirmatiua ꝑ ſecundã mõſtretꝰ ꝑ ſyllm ad impoſſe, rectus eandẽ monſtrãs ſiet per priorem.

SEd in ſecunda figura ponamus, ꝙ monſtretur per cõtrariũ vlis affirmatiua, puta, ꝙ A inſit omni B, eo ꝙ poſuimus ſuum contradictorium, vt ꝙ A non ineſt omni B: & applicuimus ipſi maiorem propoſitionem veram, quæ cum ipſa cõplicabatur in ſecunda figura, ꝙ A in oĩ C: & concluſum fuit falſum ex hoc, puta ꝙ C non ineſt omni B. dicamꝰ igit' ꝙ ſyllꝰ iſtius quæſiti erit in prima figura. & hoc, qm̃ ſi accipiamus

C contradictorium concluſionis falſæ, vt ꝙ C ineſt omni B: & applicuerimus ipſi quod dicimus, A ineſſe oĩ C, quæ eſt vera: planũ ꝙ concludet' nobis in prima figura tm̃, A ineſſe oĩ C, quę eſt vlis affirmatiua. & hoc, qm̃ duæ iſtæ ꝓpõnes veræ, quarum vna eſt contradictoriũ falſæ, & altera vera poſita in ſyllo contrarij, nõ cõmunicãt, neq; in prædicato, vt ſit ſecũda figura, neq; in ſubiecto, vt ſit tertia. ſed illud, in quo cõiũcant, eſt ſubiectum maiori extremitati, quę eſt in quęſito, & ꝓdicatũ de minore. hic autem eſt ordo primæ figuræ.

Particularis affirmatiua in ſecũda ꝑ impoſſe monſtrata, oſtẽdet' recto ſyllo i prima.

Sin aũt monſtrauerimus in ſecunda figura per contrariũ affirmatiuũ particularem, puta, A ineſſe alicui B, ex eo, ꝙ poſuimus A ineſſe nulli B; quod eſt oppoſitũ: & cõplicuimus huic A ineſſe omni C: ita vt ſequeretur C ineſſe nulli B, qd eſt falſum: dico igit' ꝙ ſyllꝰ rectus erit in prima figura. & hoc, qm̃ ſi accipiamꝰ A ineſſe omni C, quæ eſt vera poſita in ſyllo contrarij: & C alicui B, quod ẽ contradictoriũ concluſionis falſæ: planũ ꝙ concludetur in prima figura A ineſſe alicui B. Si vero mõſtrata fuerit ꝑ cõtrarium vlis negatiua in ſecunda figura, eo ꝙ poſuimus ſuũ contradictoriũ, quod eſt A ineſſe alicui B: & cõplicuimus huic, ꝙ A ineſt nulli C, ita vt cõcluſio eẽt falſa, ꝙ C non ineſſet alicui B, ſyllꝰ ſuus rectus erit in prima figura. & hoc, qm̃ ſi accipiamus contradictoriũ concluſionis falſæ, vt ſi dicamus C ineſſe oĩ B: & applicemꝰ ipſi A ineſſe nulli B, q̃ erat vera: cõcludemus in prima figura, ꝙ A ineſt nulli B.

F

Vlis negatiua ꝑ impoſſe monſtrata i ſecũda, oſtẽſiue monſtrabit' in prima.

G Negatiua pticularis p impoſſe mõſtrata in ſcẽda,recto ſyllo i pria mõſtrabitur.

Conſiſt ſi monſtrauerimus in ſecunda figura p ſyll'm contrarij particularem negatiuã, vt ꝙ A nõ ineſt alicui B, eo ꝙ poſuimus ſuã contradictoriã,quæ eſt A ineſſe omni B:& applicuimus huic ꝙ A non ineſt alicui C:& ſequebat ex hoc,vt C nõ ineſſet alicui B,quod eſt falſum: ſyllſ igit ſuus rectuserit, ſi acceperim' C in aliquo B, quod eſt cõtradictoriũ cõcluſionis falſæ: & applicuerimus ipſi ꝓpõnẽ veram, quæ eſt, A ineſt nulli C:ſequet enim ex hoc, A non ineſſe alicui B. Iam igitur mõſtratũ eſt, ꝙ ſyllſ rect' eius,qđ oſtẽditur p cõtrariũ in ſecũda figura, erit in prima figura.& hoc in oĩbus quæſitis. K

Tertia figura. Cap. 17.

RVrſus ĩ tertia figura oſtẽſum ſit A omni B ineſſe. igit ſuppoſitio erat A ineſſe non oĩ B: acceptũ aũt eſt C oĩ B: & A oĩ C: ſic enim erit impoſſe.hæc vero prima figura.

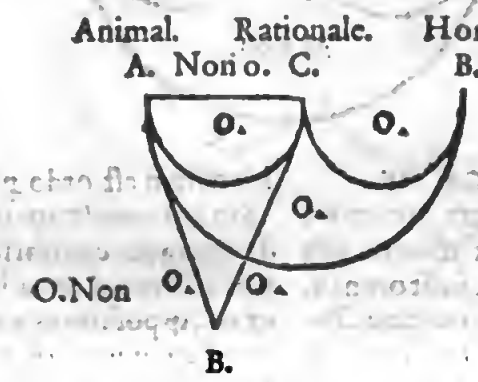

H Ex his ſyllogiſmis mõſtratur vlis affirmatiua in tertia figura p ipoſſe in prima oſtẽſiua.

Conſimiliter aũt & ſi in aliquo demonſtratio. ſuppoſitio nanq; A ineſſe nulli B:acceptum autem eſt C alicui B:& A omni C.

I Ex his conſugationib⁹ aſtruit' pticularis affirmatiua ĩ tertia figura per impoſſe.in pria oſtenſiue.

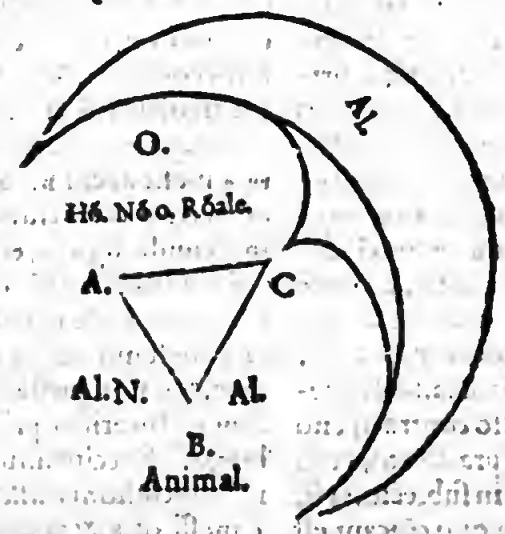

Si vero priuatiuus ſyllſ, ſuppoſitio quidẽ A alicui B ineſſe:acceptũ eſt autẽ C A quidem nulli: B vero omni: hæc autẽ media figura.

Inanimatũ.

A Inanimatum. Animatum.

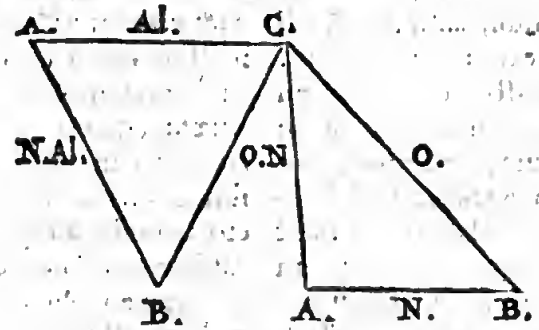

Homo. Inanimatū. Homo.

Ex his cōplicationibꝰ mōſtratꝰ vſis negatiua, i tertia figura per impoſſe, in ſecūda oſtenſiue.

Conſimiliter autem & ſi non vniuerſalis demonſtratio. ſuppoſitio enim erit A ineſſe omni B: acceptū vero fuit C A quidē nulli: B autem alicui. hæc vero media figura.

B

Irrationale. Al. Rationale.

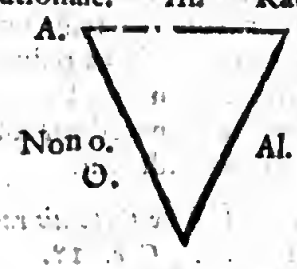

Animal.

Ex his ſyllogiſmis concludit particularis negatiua i tertia figura p impoſſe, in ſecūd oſtenſiue.

Rationale.

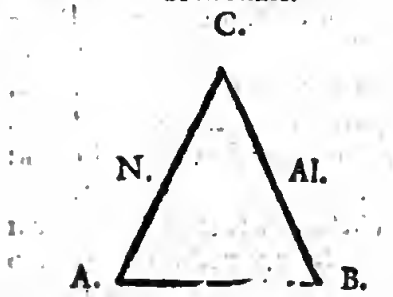

Irrationale. Non o. Animal.

Planum igitur, ꝙ per eoſdem terminos, & oſtenſiue eſt monſtrare vnūquodꝙ problematū, & per impoſſibile. Cōſimiliter aūt erit & oſtēſiuis exiſtentibꝰ ſyllogiſmis ad impoſſe deducere in terminis acceptis, qñ propoſitio oppoſita concluſioni accepta fuerit: fiunt enim ꝇdem ſyllogiſmi ijs, qui per conuerſionē, quare ſtatim habemus & figuras, per quas vnumquodꝙ erit. Manifeſtum igit, ꝙ vnūquodꝙ problema monſtrat ambobus modis, & per impoſſe, & oſtēſiue: & nō contingit alterum ſeparari.

C

Tertia figura. *Cap.* 17.

D

AMplius ſit monſtrata in tertia figura p viam contrarij vniuerſalis affirmatiua: puta, quod dicimus, A ineſſe omni B, eo ꝙ poſuimꝰ ſuā contradictoriā, vt ꝙ A non inſit alicui B: & applicuimus huic, ꝙ C in omni B, ita vt falſa, quæ ſequebatur, fuerit A non ineſſe alicui C. dico igitur, ꝙ ſyllogiſmus ſuus rectus erit in prima figura. & hoc, ſi accipiamus contradictorium concluſionis falſæ. puta, ſi dicamꝰ A ineſt oī C: & applicemꝰ huic, C ineſt oī B, quæ eſt vera, concludet nobis in prima figura, ꝙ A ineſt omni B. hoc aūt eſt, quod per impoſſe monſtratū fuit. fieri enim

Vſis affirmatiua p ipoſſe i tertia mōſtrata, recte mōſtrabit in prima.

S iiij nequit,

G nequit, vt A & B cõicent, niſi in aliquo tertio, qđ ſubijciat ipſi A, & ꝑdicet de B. q̃ ſunt extremitates queſiti.

Particularis affirmatiua p ipoſe monſtrata i tertia, mõſtrabit in prima recto ſyllo

Conſiſt ſi monſtrauerim⁹ per contrariũ particularem affirmatiuã in tertia figura: puta, ſi dicamus, A ineſſe alicui B, eo ꝙ poſuimus ſuũ cõtradictoriũ, vt quod dicim⁹, A ineſt nulli B: & applicuimus huic, ꝙ C ineſt alicui B, ita vt falſum cõcluſum extiterit, ꝙ A nõ ineſt alicui C: ſyll⁹ ſuus rectus erit in prima figura. & hoc, ſi accipiamus contradictorium falſi, hoc eſt cõcluſionis: puta, qđ dicimus, A ineſt oĩ C, & huic applicemus C alicui B, hoc eſt ꝓpõné ſyll⁹ verã: & concludamus ꝙ A ineſt alicui B. Eodem pacto ſi monſtrauerimus ꝓ cõtrarium vl̃em negatiuã, eo ꝙ poſuimus ſuã contradictoriã: puta, quod dicim⁹, A ineſt alicui B: & applicuimus huic, ꝙ C ineſt oĩ B, ita vt cõcluſum fuerit C ineſſe alicui A, quod eſt falſum, dicam⁹ igitur ꝙ ſyll⁹ ſuus rect⁹ erit in ſecũda figura. & hoc ſi accipiamus contradictoriũ cõcluſionis falſæ, & ꝓpõnem verã, quæ poſita fuerat in monſtratione cõtrarij, habebimus enim ꝙ C ineſt nulli A: & C ineſt oĩ B: & concludet nobis A ineſſe nulli B. hoc aũt ẽ id, qđ fuerat monſtratũ ꝓ viã cõtrarij.

H

Vl̃is negatiua p impoſe monſtrata i tertia, monſtrabit i ſecũda ſyllo recto.

I

Particularis negatiua p ipoſe in tertia mõſtrata, mõſtrabit in ſecda recte.

Conſiſt accidet ſi monſtrata fuerit per viam cõtrarij particularis negatiua, eo ꝙ accepimus ſuam contradictoriam, puta vl̃em affirmatiuã: vt q̃m accepimus, A ineſſe omni B: & huic applicuimus, C ineſſe omni B: & concluſimus C ineſſe alicui A, quod erat impoſſibile. dico igitur ꝙ ſyll⁹ rectus conſiſt erit in ſecũda figura. & hoc, cum acceptum fuerit contradictoriũ concluſionis, & propoſitio vera, ſm ꝙ conſuetum fuit. habebimus enim ꝙ C non ineſt oĩ A: & C alicui B: & cõcludit ꝙ A non ineſt oĩ B, aut non ineſt alicui B.

K

Epilog⁹ dictorũ de dria ſyll⁹ recti & ad impoſſibilẽtis.

Iam itaq; monſtratum fuit, ꝙ oĩa quæſita, quæ oſtẽduntur per ſyll⁹m contrarij in omnibus figuris, poſſunt etiam monſtrari per ſyll⁹os rectos: quodq; ad ipſos redeunt ꝑ has eaſdem propõnes, & per hos quoq; ſimiliter eoſdem terminos: quodq; reditus ſyllogiſmi recti ad contrarium eſt idem cum ſyll⁹o, qui vocat conuerſiuus. Conſimiliter planum etiam ex eo, quod prædiximus, cũ ſyllogiſmi recti reducunt ad cõtrarium, ad quales ſyll⁹os reducũtur ſm contrarium: & eodem pacto cũ ſyllogiſmi ipſius contrarij reducuntur ad rectos, ad quales ſyll⁹os reducuntur. Monſtratum inſuper fuit, ꝙ oĕ quæſitum oſtendi poteſt per cõtrarium, & ſm rectitudinem.

L

M

De eo, quod eſt ex Oppoſitis ratiocinari. Cap. 18.

IN quali aũt figura eſt ex oppoſitis propoſitionib⁹ ratiocinari, & in quali non eſt, ita erit manifeſtũ. Dico aũt oppoſitas eſſe propoſitiones, ſm dictionem quidem quatuor: vt omni, ei quod eſt, nulli: & omni, ei qđ eſt, non omni: & alicui, ei quod eſt, nulli: & alicui, ei ꝙ eſt, non alicui: ſm autem veritatem tres: alicui enim, ei quod eſt, non alicui ſm dictionem ſolum opponitur. Harum vero contrarias quidem, quæ vl̃r, omni, ei quod eſt, nulli ineſſe: vt omnem ſcientiam eſſe ſtudioſam, ei quod eſt, nullam eſſe ſtudioſam: alias autem oppoſitas.

Prima

A *Prima figura.*

IN prima igitur figura non eſt ex oppoſitis propoſitionibus ſyllſus, neq; affirmatiuus, neq; negatiuus. Affirmatiuus quidē, qm̄ ambas oportet affirmatiuas eſſe propoſitiōes: oppoſitæ vero dictio & negatio. Priuatiuus autē, qm̄ oppoſitæ quidem idē de eodem prædicant, & negant: medium vero, quod in prima, non dicitur de ambobus: ſed ab illo quidem aliud negatur, ipſum autem de
B alio prędicatur. verum hæ non opponuntur.

Tractatus de ſyllogiſmis, qui componuntur ex Oppoſitis. Cap. 18.

Oppoſita ſcd; affirmationé & negationé ſūt cōtradictoria, & contraria.

DIxit. In quali autem figura cō plicari poſſit ſyllſus ex duabus propoſitiōibus oppoſitis, & in quali figura fieri hoc non poſſit, monſtrabitur ex eo, quod ponemus. Sed primo iam dicamus, q̄ oppoſita ſm veritatem ſm modum negatiōis & affirmationis, ſunt duo, contradictoria, & contraria. Quod cū ſit ſtabilitum, dicamus, q̄ fieri non pōt, vt complicetur ſyllſs in prima figura, neq; ex contrarijs, neq; ex contradictorijs, neq; ſyllſus concludens affirmatiuam, neq; ſyllſus concludens negatiuam. Et affirmatiuam quidem, qm̄ oportet, vt ſyllſus concludens affirmatiuam cōſtet ex ambabus affirmatiuis: ſed in ſyllo, qui complicatur ex oppoſitis ſm viam contradictionis aut contratij, vna propoſitionum ſuarum eſt negatiua, & altera affirmatiua. Et negatiuam ēt non poſſumus. & hoc, qm̄ prædicatum & ſubiectum in affirmatione & negatione eſt vnum & idem, ſm q̄ monſtratum fuit in libro præcedente. ſed in ſyllo primæ figurę non eſt prędicatum ſuarum propoſitionum vnum, neq; ēt ſubiectum vnū: qm̄ terminus medius, qui ſubijcitur in vna duarum propoſitionum, prædicatur in altera. D

Prīa Figura. Nota quare nō poſ-
C ſit fieri ſyllogiſmus ex oppoſitis in prīa figura.

Secunda figura. Cap. 19.

SEd ī media figura, & ex oppoſitis, & ex contrarijs contingit fieri ſyllm. Sit enim bonū quidem, in quo A: ſcīa vero, in quo B, & C. ſi itaq; ſcīam omnem ſtudioſam accepit, & nullam: A B omni ineſt, & C nulli: quare B nulli C. nulla igitur ſcientia, ſcientia eſt. E

Bonum.

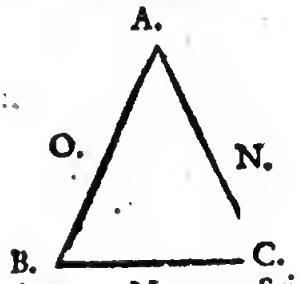

In hoc ſyllogiſmo cōcludit negatiua vniuerſalis ex oppoſitis cōtrarijs.

Scientia. N. Scientia.

Cōſimiliter aūt & ſi omnem accipiens ſtudioſam, medicinā nō ſtudioſam accepit. nanq; ipſum A oī B: ipſi vero C nulli: q̄re quædam ſcientia non erit ſcīa. F

Studioſa.

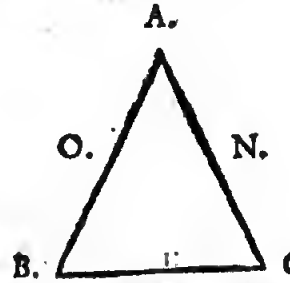

In hac cō iugatione mōſtrant contradictorie oppoſita, cū ſupra oſtenſa ſint cōtrarie oppoſita.

Scientia. N. Medicina.
Al. non. Scientia.

Et

G Et si ipsum A C quidem oi, B autē nulli: est vero B quidē scīa, C autē medicina, sed A suspitio. cum.n. acceperit nullam scīam suspitionem, accepit aliquā scīē tiam esse suspitionē. Differt autem ab eo qui pridē, eo q̄ termi nis conuertitur: prius.n. ad B, nūc autem ad C affirmatiuum.

Suspitio.

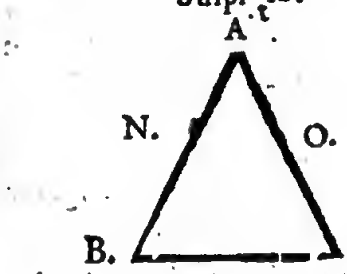

Complicatio hęcidē concludit supiori, op H posito tñ mō dispositis ppōnibus.

Scientia. N. Medicina.
Al.non. Scientia.

Et si altera propositio non sit vēr, consimiliter.

Studiosa.

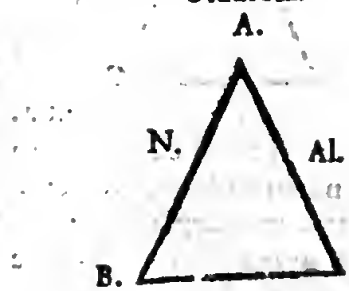

In hoc syllo astruitur pticularis negatiua, ex oppositis cōtradictorijs. I

Scientia. Al.non. Scientia.

Semper enim mediū est, qđ ab altero quidem negatiue dr̄, de altero autē affirmatiue. quare contingit oppositā concludi, pręterq̄ q̄ nō semp, neq; oīno: sed si ita se hēant, q̄ sub medio, vt aut eadē sint, aut totū ad partē: aliter aūt impossibile. neq; n.erunt vllo modo propōnes, aut contrariæ, aut oppositæ.

Secunda figura. *Cap.* 19. K

SEd in secunda figura potest esse syll's ex duabus propōnibus oppositis, siue fm viā cōtrarij, siue fm viā contradictionis. Vt in exēplo, oīs scīa studiosa: & nulla scīa studiosa: & concluditur nobis, q̄ nulla scīa est scīa: qđ est maxime impossibile, Consimiliter accidet, si posuerimus, omnis scīa studiosa: & medicina non est studiosa. & hoc, qm̄ negatio studiositatis à medicina est negatio ab aliqua scīarū, ac si posuissemus oēm scīam studiosam esse, & aliquam scīam non esse studiosam. cōcluditur igitur nobis q̄ aliqua scīa non est scīa. Causa autē, quare hoc fieri possit in secunda figura, est, qm̄ prędicatum in.vtrisq; extremitatibus est vnū & idē. Consimiliter se habebit in oppositis, si posuerimus affirmatiuam maiorē & negatiuam minorē, aut res se habeat ē conuerso: dispositio enim in hoc est vna & eadem. Nō possunt autem opposita cōcludi in hoc fm veritatem, nisi cùm acceperimus affirmatiuam & negatiuam easdem: veluti si dicamus, oīs scīa est studiosa, & nō oīs scīa est studiosa. aut acceperimus id, q đ est pars vni⁹ duarū propōnū oppositarum, & sub ipsa continetur loco propōnis eiusdē affirmatiuę, & negatiuę. quēadmodū si ponamus loco eius, qđ est, nō oīs scīa est studiosa, hoc, qđ ē, medicina nō est studiosa: aut loco ei⁹, qđ dicim⁹, oīs scīa est studiosa, hoc, qđ dicimus, medicina est studiosa: deinde ipsi applicemus, nulla scīa est studiosa: propterea q̄ non est dr̄ia, si coniungamus ipsam cum propositione oppositā eadē, aut cū eo, qđ sub ipsa cōtinet. Cū itaq; nō acci-

In.ij.figu. fit syll's ex oppositis sedm viā contrarij, & cōtradictionis.

L

M

piuntur

A piuntur propõnes ſm vnum duorũ modorũ, non erunt oppoſita, neq; potentia ſua erit potentia oppoſitorum, neq; ſm q̃ opponũtur ſm viã contrarij; neq; ſm q̃ opponunt ſecundum viam contradictionis.

Tertia figura. Cap. 20.

SEd in tertia figura affirmatiuus quidẽ ſyllſus nunquã erit ex oppoſitis propõnibus, ob dictã cauſam & in prĩa figura: negatiuus vero erit, & vlr, & non vlr terminis exiſtẽtibus. Sit.n. ſcientia, in quo B, et C: medicina autẽ, ĩ quo A. ſi itaque acceperit oẽm medicinam ſcĩam, et nullam medicinã ſcientiam: ipſum C accepit omni A, & ipſum B nulli: quare erit aliqua ſcĩa non ſcĩa. Conſimiliter autem et ſi non vlr accepta fuerit C A ppoſitio. ſi.n. eſt aliqua medicina ſcĩa, & rurſus nulla medicina ſcĩa, accidit ſcĩam aliquã non eſſe ſcĩam. Sunt aũt cũ termini vlr accipiuntur, propoſitiones contrariæ: & cũm vero alter in parte, oppoſitæ.

B

C

Scientia. Al. non. Scientia.

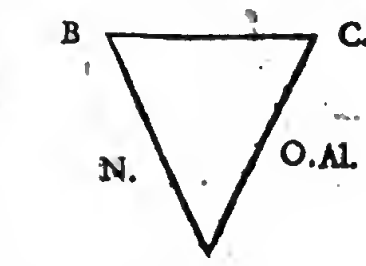

A.
Medicina.

In his duobus ſyllſis aſtruit particularis negatiua ex oppoſitis cõtrarijs, & ĩ cõtra dictorijs.

Oportet autem exiſtimare, quòd contingit quidem ſic oppoſita accipere, quemadmodũ diximus, omneni ſcientiam ſtudioſam eſſe, & rurſus nullam, aut aliquam non ſtudioſam, qđ non conſueuit latere. Eſt autem per alias interrogationes ratiocinari alterum, aut, quemadmodum in Topicis dictum eſt, accipere.

D

Nõ ee accipiẽdas ꝓpõnes actu oppoſitas.

Quoniam vero affirmationum oppoſitiones tres, ſex modis cõtingit oppoſita accipere, aut omni & nulli, aut omni & non omni, aut alicui & nulli: et hoc conuertere in terminis: vt A omni B, ipſi vero C nulli: aut C omni, B autem nulli: aut huic quidem omni, illi vero non omni: & rurſus hoc conuertere ſecundum terminos. Conſimiliter autem & in tertia figura. Quare manifeſtum, et quot modis, & in qualibus figuris cõtingit per oppoſitas propoſitiones fieri ſyllogiſmum.

Lib. 8. Sex fieri cõplicationes i. ij. figura, & ĩ tertia.

E

Sed & manifeſtum, quòd ex falſis quidem eſt verum ratiocinari, quemadmodum dictũ eſt prius: ex oppoſitis autem, nõ eſt: ſemp enim ſyllogiſmus fit contrarius rei. vt ſi eſt bonũ, non eſſe bonum: aut ſi animal, non animal: eo q̃ ex contradictione eſt ſyllogiſmus, & termini ſubiecti aut idem ſunt, aut hic totũ, illе pars.

C

Dria inter ſyll; ex falſis, & ex oppoſitis.

✣

G In his ſyllis ex oppoſitis ꝓpoſitionibꝰ falſus cõcludit.

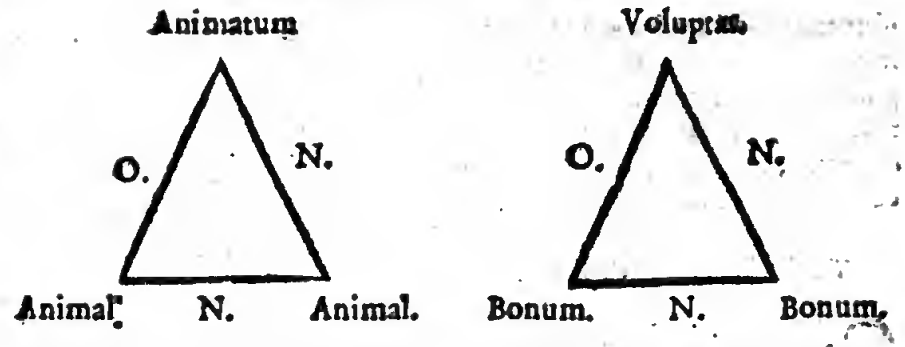

Planum autem & ꝙ in obratiocinationibus nil prohibet fieri ſuppoſitionis contradictionem, vt ſi eſt impar, non eſſe impar: ex oppoſitis nanque propoſitionibus contrarius erat ſyllus. Si
H itaque tales acceperit, erit ſuppoſitionis contradictio.

In his ſyllis ex oppoſitis cõcludũt oppoſita de eodem.

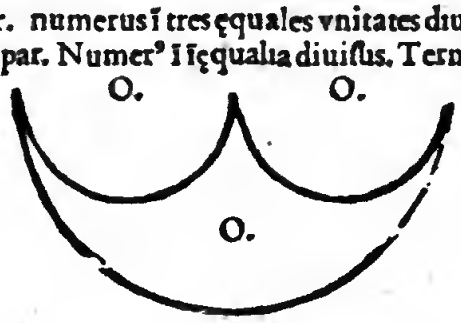

Oportet autem exiſtimare, ꝙ ita quidem non erit contraria concludere ex vno ſyllo, vt ſit concluſio, non exiſtens bonum, bo
I num, aut aliud quid tale: niſi ſtatim propõ talis accepta fuerit, vt animal album eſſe, & non album, hominem vero animal.

In hoc vno ſyllo cõcludũtur cõtraria de eodẽ, ſtatim aſſumpta tali ꝓpoſitione.

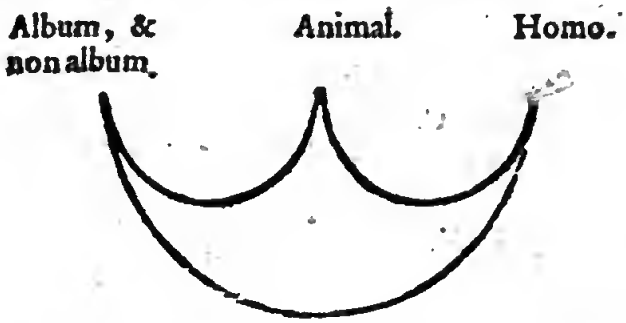

Sed aut contradictionem oportet aſſumere, vt, ꝙ omnis ſcientia ſuſpitio, & nõ ſuſpitio: poſtea accipere, ꝙ medicina ſcía quidem

Adem eſt, nulla autem ſuſpitio, quemadmodum elenchi fiunt: aut ex duobus ſyllſis. vt autem quę accepta ſunt, contraria ſint ſm veritatem, non eſt alio mõ, q̃ hoc, veluti prius dictũ fuit.

Suſpitio. Al. non. Suſpitio.

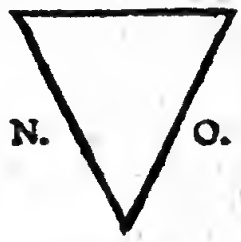

Hic ſyllus deſtruit ptem aſsũptę cõtradictionis.

B

Madicina.

Tertia figura. Cap. 20.

In tertia figura i modis affirmatiuis fit ſyllſ ex oppoſitis. In modis negatiuis fit ſyllſ ex oppoſitis, i vtrib⁹ ex cõtrarijs, in pticularib⁹ ex cõtradictorijs.

IN ſpeciebus autem affirmatiuis tertiæ figuræ fieri non poteſt, vt complicetur ſyllſ ex oppoſitis: qm̃ duorum oppoſitorum, vnũ eſt affirmatiuum, & alterum negatiuũ. hæc aurem eſt eadem cauſa, q̃ accidit in prima figura. Sin autem exiterit ſyllus negatiuus, poteſt in ipſa complicari ſyllus ex propoſitionibus oppoſitis, cùm fuerint propoſitiones vlęs, aut particulares. Vt in exemplo, ſi dicamus, omnis medicina ſcientia: & nulla medicina ſcia: ſequitur.n. ex hoc, qd aliqua ſcientia non eſt ſcientia. Cùm vero exiterit vna duarum propoſitionũ in his duobus ſyllſis particularis, & altera vlis, complicabitur ſyllus ex contradictorijs, non autem ex contrarijs, propterea ꝙ contraria ſunt vniuerſalia. Oportet autẽ vt ſcias, ꝙ ſyllſi, qui cõplicantur in his duabus figuris, affirmatiui & negatiui complicatione prima, hoc eſt, qm̃ reliqui, qui numerant in hoc capitulo, dependent ab ijs, ſunt duo decim ſyllſi, ſex in omni figura. & hoc, qm̃ coniugationes oppoſitorum ſm viam contrarij ſunt tres: vna ipſarum, cùm dicimus, omne & nullum, quæ ſunt oppoſita ſecundum viam contrarij: & duo oppoſita ſm viam contradictionis: quorum vnũ eſt, vt ſit affirmatiua vlis & negatiua particularis: ſm vero in contrarium huius. Planum igitur, ꝙ ex ipſis complicabuntur in vtraq; duarum figurarum tres ſyllogiſmi. qm̃ vero duæ propoſitiones oppoſitæ binas habent poſitiones in figura, vna, vnam, vt ſit affirmatiua minor, & negatiua maior, alteram vero in contrariũ huius, ſequitur ex hoc, vt ſpecies ſyllogiſmorũ in omni figura ſint ſex. Non cures autem in poſitione iſta, ſi fuerit minor in tertia figura negatiua, ſiue affirmatiua: propterea ꝙ prohibitum fuit in præcedentibus, ne eſſet negatiua in relatione ad quęſitum determinatum. ſed qd intẽdimus in his ſyllſis compoſitis, eſt deceptio, & concluſio impoſſibilis, ſiue concluſio ipſa fuerit impoſſibilis, ſiue ipſam conuertens. Iã itaq; mõſtratum fuit in hoc tractatu in quali figura complicari poſſunt ſyllſi ex propoſitionibus oppoſitis, & quantus eſt numerus eorũ, qui in ipſis ſunt primi, quiq; vſum retinent elementorum. Et manifeſtum etiam eſt, ꝙ poteſt ex ſyllogiſmis. quorum propoſitiones ſunt falſæ, concludi concluſio vera, prẽter hanc ſpeciẽ ſyllorum: qm̃ concluſio in ipſis eſt ſemper oppoſita rei poſitæ, & hoc ꝙ aliquod ens ſit non ens, vt ꝙ animal non ſit animal,

Syllſi, q cõplicant in ſecda & tertia figura ex oppoſitis.

C

D

tis, quot ſint numero.

E

Nõ inconuenit minorẽ eẽ negatiuã in ſyllo ex oppoſitis in tertia figura.

F

G mal, & quod diſponitur in hoc nõ ſit in hoc, ſiue hoc diſpoſitũ ſit ens extra intellectum, ſiue ſit non ens. quemadmodum ſi concludatur ꝙ hircoceruus non eſt hircoceruus ex duabus ꝓpõnibus oppoſitis: veluti ſi dicamus, hõ eſt hircoceruus, & homo non eſt hircoceruus, ſequitur enim ex hoc, ꝙ hircoceruus nõ eſt hircoceruus, qui ſermo ſibiipſi contradicit: & ſi hircoceruus etiã non eſſet ens: propterea ꝙ fieri nõ poteſt, vt verum ſit aliquid affirmari & negari ſimul de ſeipſo, ſiue illud ſit ens, ſiue ſit nõ ens. Atqui ſe-
H quitur hoc in iſtis ſyllogiſmis, quoniam ambę propoſitiones ſunt contradictoriæ: ſiue ptædicatum, ac ſubiectum in ipſis fuerint vna & eadem, ſiue vnũ ipſorum fuerit pars alterius. Planum autem, ꝙ ſyllogiſmi corrupti, qui ſunt in hac arte, propter corruptionem propoſitionum, comprehendi poſſunt in ſyllogiſmis veris exiſtẽtibus in hac arte cõtradictoria propoſitionum verarum: præterquam ꝙ relinquatur in hoc, vt exiſtimetur, quòd iſti ſyllogiſmi corrupti ſint veri. & hoc aut per continentiam partium, aut
I per conſequentiam, & ſequatur artificem tractantem de cœlo id, qđ poſuit, & admiſit in hac arte. quẽadmodum ſi aliquis ponat, ꝙ corpus cœleſte eſt infinitum, & ponat ſimul cum hoc, ꝙ eſt ſphæricæ figurę. ſequitur enim ex hoc, vt finitum ſit infinitum. Maxima vero vtilitas, quę in hoc reperitur, eſt inſtare ſermonibus corruptis, qui ſunt in artibus. Oportet inſuper, vt ſcias, quòd non poteſt aliquis errare in poſitione duarum propoſitionum oppoſitarum, in ſyllogiſmo ſimplici vno & eõdem. Conſimiliter non poteſt aliquis interrogans decipere reſpondentem adeo, vt ab ipſo admittat binas propoſitiones contradictorias ſimul in ſyllogiſmo vno ſimplici, & nõ admittat eas, cùm interrogauerit ipſas p vnum modum: quemadmodum ꝙ admittat, ꝙ res hæc eſt bona, & ꝙ non eſt bona. Sed fieri hoc vtiq; poteſt, cùm interrogantur ſecundum vnum modum, & ponuntur ſecundum aliũ, aut ponuntur pars ſyllogiſmorum compoſitorum, ſi poſitio ſua ſit per modum, & interrogatio ſuper ipſis per modũ. quẽadmodum ſi aliquis interroget, an animal album non eſt album. fieri enim poteſt, vt admittat hoc: qm animal album ſunt duæ res ſimul: ſed non eſt album, eſt vnum tm. & ſecundum hunc intellectum fieri poteſt, vt reſpondens admittat iſtam propoſitionem, cùm hanc ipſum interrogamus. cùmq; interrogauerimus poſt hoc, an homo ſit animal & album, fieri ſimiliter etiã poteſt, vt à nobis admittat hãc aliã. ſuper hoc autem concludetur impoſſibile, puta ꝙ aliquod album non eſt album. Eodem pacto fieri
M etiam poteſt, vt admittat duo oppoſita, cùm vnum ipſorum ponitur pars ſyllogiſmi ſimplicis reſpectu concluſionis determinatæ: & alterũ quoq; ponitur pars alterius ſyllogiſmi ſimplicis reſpectu cõcluſionis alterius conſimiliter. In hoc igitur per ſe poteſt homo errare, & ponere in ſyllogiſmis compoſitis propoſitiones contradictorias. quẽadmodum ſi admittat ꝙ omnis medicina eſt ſcĩa, & oĩs ſcĩa eſt opinio, abſq; eo, ꝙ exponat quod ſequit ex hoc, puta

K tibus. Nõ ꝓt aliqs errare, vt ponat duas ꝓpões oppoſitas in vno ſyllo ſimplici tm.

Nõ ꝓt aliqs rndens decipi ab iterrogãte ſi admittẽs ſiõe duarũ ꝓpõũ oppoſitarũ in vno ſyllo.

L Nota hic, qũo ſi duo bꝰ ſyllſpñ admitti oppoſita.

Nota de ſyllis ex oppoſitis, qbꝰ vtimur in arte Tentatiua.

Maxia vtilitas ſyllis ex oppoſitis ẽ iſtare ſermõibꝰ corruptis, q sũt i arte.

A puta ϕ dicimus, oīs medicina eſt opinio: deinde admittat ſecundam propoſitionem, puta nulla medicina opinio: quare erit admittens in tribus iſtis propoſitionibus binas propoſitiones oppoſitas, vt ϕ omnis medicina eſt opinio: & nulla medicina eſt opinio? quare ſequetur ex ipſis, ϕ nulla medicina eſt medicina. Maxime autem accidit hoc, cum interrogamus conſequēs oppoſitum, non autem oppoſitum ipſum: propterea ϕ latebit, & admittetur: & maxime cùm ipſum cōſequens fuerit longinquum. quem
B admoduni ſi interrogemus de affirmatione prædicati ad ſubiectum, & admittatur: deinde interrogemus de negatione huius prædicati à genere iſtius ſubiecti, aut ſuper ſpeciebus, aut ſuper indiuiduis, & admittatur: ſequetur enim ex hoc negatio eiuſdem prędicati ab omni hoc ſubiecto, de quo affirmabatur, aut à parte ipſius.

De Impotentijs ſyllogiſticis.

De eo quod eſt Peti in principio.

Cap. 21.

D

QVod autē in principio peti, & accipere, eſt q dem ſit in genere accipiā, in eo qđ eſt non demonſtrare propoſitum. Hoc aūt accidit multifariam. nanq; & ſi non ratiocinatur, & ſi per ignotiora, aut ſimiliter ignota, & ſi per poſteriora prius: demōſtratio nanq; & ex credibilioribus, & prioribus eſt. Horū igitur nihil eſt petī qđ ī principio. ſed qm̄ nonnulla quidem per ſe ipſa apta ſunt cognoſci, & quędam vero per alia: principia. n. per ſeipſa, quę autem ſub principia per alia: qñ non per ſeipſum cognoſcibile conetur aliqs per ſeipſum monſtrare, tunc petit quod ex principio. Hoc autem eſt quidem ſic facere, vt ſtatim cenſeat quod propoſitū eſt.

* peteret.

E

Iuſtum. Quod iuſte fit. Interemptio.

C

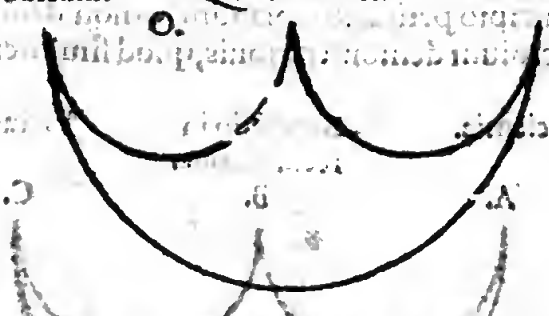

F

ſyllſ ſtatī pbās qđ qrīs, petīs ī pricipio, cū ſit ex terminis ſynonimis

Contingit vero et in alia tranſeuntes, nata per illud monſtrari, per hęc demonſtrare qđ ex principio. Veluti ſi A monſtraretur p B: B autē per C: cāūt natum eſſet monſtrari p A. accidit. n. ita ratiocinantes ipſum A per ſeipſum monſtrare. qđ faciūt qui coalternas putant ſcribere: latent enim ipſi ſeipſos talia accipientes, quę nqn eſt poſſibile monſtrare, non exiſtentibus coalternis.

Rectę

G

Lineę coalternę, ſup quas cadit linea recta.

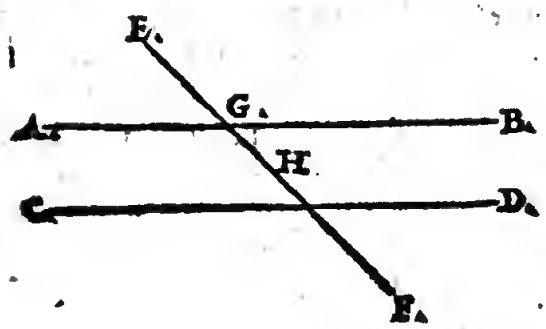

Quia interiores, & in eaſdē pates uerſi duobus rectis ſunt equales.

Quia rectæ ſunt coalternæ.

Quia anguli equidiſtātes ſunt equales.

Rectæ ſunt coalternæ.

H

Rō eōpoſita nō ſtat oñdēs qđ q̄rit, petēs in principio.

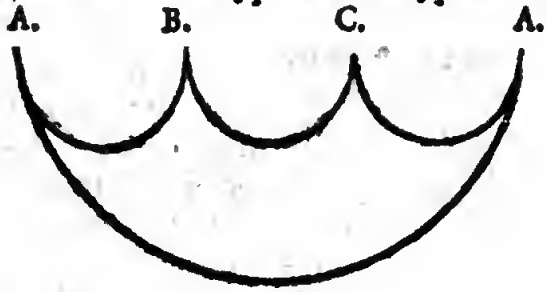

Quare accidit ita ratiocinantibus. vnumquodq; eſſe dicere, ſi eſt vnumquodq;. ſed ita omne erit per ſeipſum cognoſcibile: qđ impoſſibile. Si igitur obſcuro exiſtente, q; A ineſt ipſi C: ſimiliter autem & q; ipſi B: peteretur A ineſſe ipſi B: nondum clarum, ſi quod in principio petitur. ſed planum, q; non demonſtrat. non enim eſt principium demonſtrationis, quod ſimiliter obſcurum.

I

In hoc ſyllogiſmo ignoraſ, an petam⁹ī principio: q̄a maior ē ignota. ſalt⁹ ā demonſtrat: quia ea obſcura ē, vt cōcluſio.

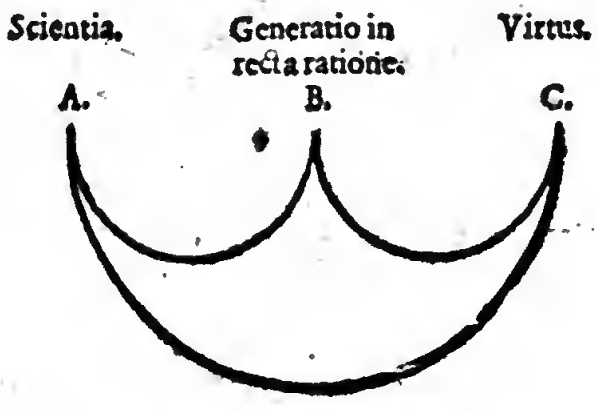

Si tñ B ad C ita ſe habet, vt idē ſint, aũt videlicet conuertuntur, aut ineſt alterum alteri, petiť qđ in principio. mõſtrare. n. poſſet ꝙ illa, ꝙ A ineſt ipſi B, ſi cõuertunť nũc aũt hoc, phibet, ſed nõ modº. Si vero hoc faceret, qđ dictũ eſt faceret vtiq;, et cõuerteret ꝙ tria. A * al. ſi

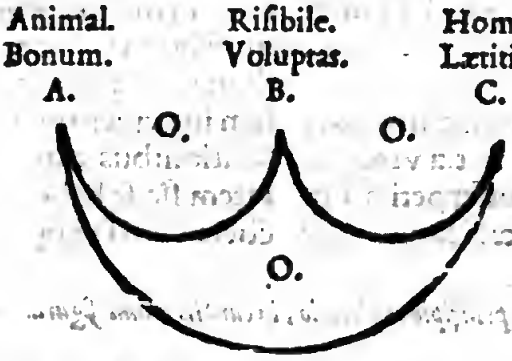

Syllſi hi manifeſte petũt iuxta maiorẽ qa ita ſe ignota eſt, vt cõcſo. & termini minoris idē sũt: nã aut cõuertunť, aut ineſt alterũ alteri.

Conſimiliter aũt & ſi acciperet B ipſi C ineſſe, itidē obſcurũ exiſtens: & ſi A ipſi C: nondum qđ à principio, ſed non demonſtrat. B

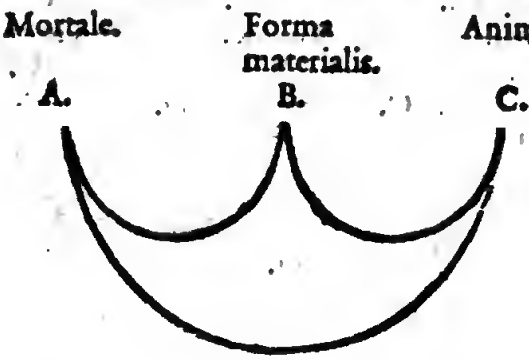

In hoc ſyllo quia minor eſt, ignota, ignoraťan petať a principio: nihil tñ oñdiť, qa ipſa vt concſo, obſcura eſt.

Si vero idem ſint A & B, aut eo ꝙ conuertuntur, aut eo ꝙ ex B ſequitur A, quod à principio*, ob eandem cauſam. quid enim poteſt, ꝙ ex principio, dictum nobis eſt, quod per ſeipſum monſtrare, quod non per ſeipſum manifeſtum. * al. e. appetitur. C

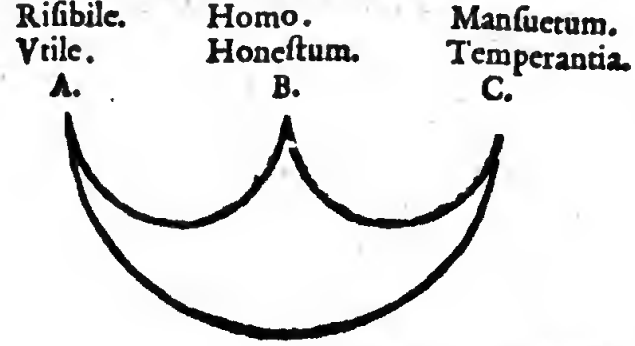

Syllſi. I manifeſte petũt iuxta minorẽ: qa ea ita ignota ẽ, vt concſo. & termini maioris sũt idē: qa aut cõuertunť, aut ex medio ſeqťmaiº extremũ.

G Si igitur est principio peti, per seipsum monstrare, qđ non per seipsum manifestū: hoc autē est non monstrare, cùm similiter obscura sint, & id qđ monstrat. & id per qđ monstrat: aut eo ꝙ eadem eidē, aut eo ꝙ idem eisdem inest, accipiat: in media quidē figura, & tertia vtroque mō cōtingere posset peti qđ in principio. in prædicatiuo autē syllo & in tertia, & prima: qñ autem negatiue, cùm eadem ab eodem, & non similiter ambæ propositiones. consimiliter vero & in media, propterea ꝙ termini non conuertuntur secundum negatiuos syllos. Est autem in principio peti, in demōstrationibus quidem fm veritatem sic se habentia: in dialecticis vero fm opinionem.

Petitionum in principio explicatio, in cunctis trium figurarum modis.

H *Prima figura.*

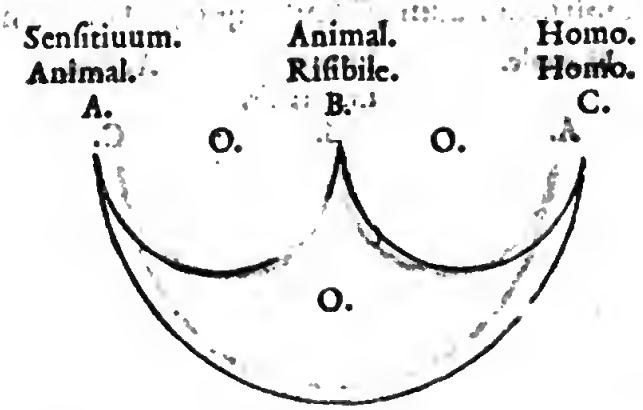

In primo mōad mō strandum vſq; affirmatiuā, assumendo eadē de eisdē, petit i minori, vt p prios appareat terminos assumendo vero idē de eisdē, i maiori, vt p secūdos.

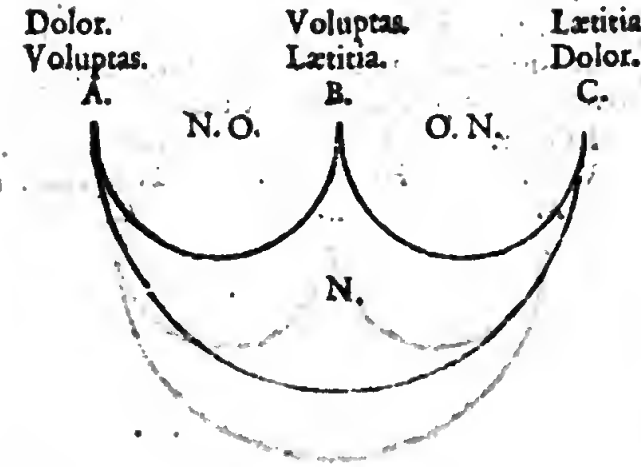

I In secūdo mōad mō strādā vſq; negatiuā, pidē ab eisdē petit iuxta maiorē: p eadē ab eodē nihil mōstratur, qa minor ē negatiua.

Risibile.

Rifibile. Homo. Album.
Album. Rifibile. Homo.
A. B. C.

O. Al. Al. O.

Al.

Rifibile. Homo. Nigrum.
Album. Rifibile. Homo.
A. B. C.

Al. nõ. O. O. Al. non.

Secunda figura.

Voluptas.
A.

N. O.

B. C.
Dolor. N. Lætitia.

Voluptas.
A.

O. N.

B. C.
Lætitia. N. Dolor.

Voluptas.
A.

N. Al.
Al. N.

B. C.
Dolor. Al. non. Lętitia.
Lętitia. Dolor.

Voluptas.
A.

O. Al. ñ.
Al. nõ. O.

B. C.
Lętitia. Al. non. Dolor.
Dolor. Lætitia.

A

B

C

Ad monſtrãdã vlę negatiuã i prio mõ, aſſumẽdo idẽ ab eiſdẽ, petit i maiori: in ſecõ, aſſumẽdo eadẽ ab eodẽ, petit in minori. Ad pticularé negatiuã i tertio, mõ p idẽ ab eiſdẽ petit in maiori: p eadem ab eodẽ non monſtrat, qa maior pticularis. In quarto p eadẽ ab eodẽ petit i minori: p idẽ ab eiſdẽ non monſtrat, qa maior pticularis.

i tertio nõ ad mõ trãdã pticularé affirmariuã p eadẽ de iſdẽ petitio é ſecũdũ minoré: p idẽ d iſdẽ nihil monſtrat, qa maior pticularis.

Ad pticularé negatiuã monſtrandã in quarto mõ ñ petitur i prici pio: qa p idẽ ab eiſdẽ, maior negatiua i pte: p eadẽ ab eodẽ, minor negatiua i pte: q̃ ẽt ſi cõuertuntur.

G

Tertia figura.

In his cõiugationib⁹ ad mõſtrãdã pticulaꝛẽ affirmatiuã p eadẽ de eodẽ petit̃ i minori: p idẽ ꝺ eiſdez, facta cõuerſiõe petit̃ i minori.

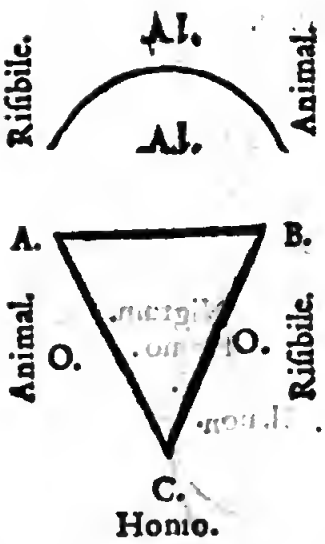

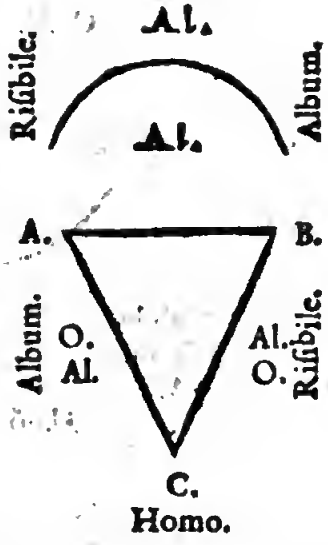

Fit ét ſyllꝫ ad vlez affirmatiuã i prio mõ, ſi aſſumãtur termini oés cõuertibiles.

H

In his cõplicatiõibꝫ ad mõſtrãdã pticulaꝛe negatiuã, idẽ abeiſdẽ petit̃ i maiori: p eadẽ ab eodẽ nihil mõſtraꝛ, q̃a minor eꝛt negatiua i pte: q̃ ét ſi cõuertit̃.

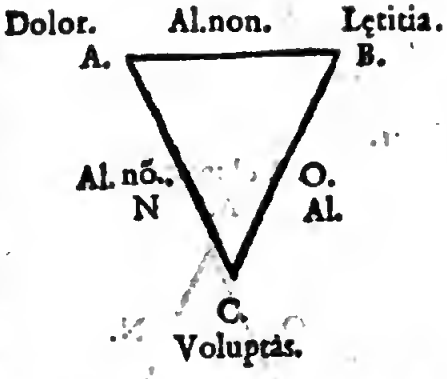

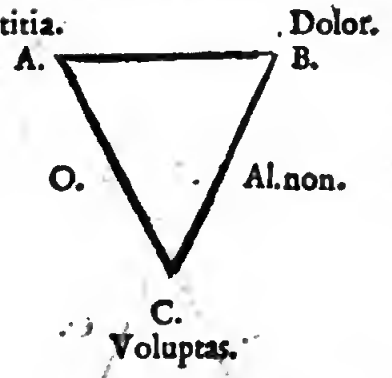

I

Tractatus de poſitiõe quæſiti primi eiuſdem in ſyllogiſmo, quæ vocatur Repetitio. Cap. 21.

DIxit. Poſitio aũt quæſiti primi, hoc eſt, quod intenditur monſtrari per ſeipſum, non autem p̃ aliquid aliud, quod ſit pars ſyllĩ concludentis ipſum, eſt ex genere orationum, per quas non poteſt aliquid oſtendi per demonſtrationẽ, quod intendamus oſtendere p demſonem. Accidit autem, vt quæſitum non oſtendatur per demſonẽ ab ea oratione, per quam intendimus demonſtrate, quatuor modis. Quorum vnus eſt, vt ex iſta oratione non ſequatur concluſio, quã intendebamus ex ipſa ſequi: ſeu quia nihil penitus concludat: ſeu quia non concludat aliquid ex ijs, quæ intẽdebamus cõcludere. Modus autẽ ſecũdus eſt, vt ꝓpõnes ſint ignotiores cõcluſione. cõditio nanq; ꝓpõnum eſt, vt ſint notiores cõcſone. Modus vero tertius eſt, vt ꝓpõnes & cõcluſio ſint in vno gradu occultatiõis. Quartus aũt modus eſt, vt

Quatuor modis fit petitio pti cipij, cũ ſi demſatur cõcſio p id p qđ dẽt demſari.

A vt concluſio ſit cauſa cognitiõis ꝑ-
põnũ. ex conditionibus nanq; pro
põnũ ẽ, vt ſint notiores cõcl'one, &
ſint cã in cognitiõe ipſius. & in hoc
excedit pars iſta partem ſecundam.
Cũ itaq; ſit hoc ſtabilitũ, nõ eſt po
ſitio queſiti primi pars ſyll'i ſui, eius
videlicet, qui vocat' repetitio, q̃ eſt
oratio, ꝑ quã non oſtenditur ꝑ de-
monſtonem queſitũ primum, qm̃ hic
eſt vnus ex modis: ſed magis opor
tet, vt oratio. per quã non monſtra
tur queſitũ, aſſueſcat conſuetudini
generis. Species aũt iſta orationis,
que vocat' repetitio, eſt illa, qua ſo-
B licitus eſt aliquis in monſtrãdo ali-
quid ignotũ per illud idẽ, hoc eſt ꝑ
Cognita alia à ſe, alia ꝑ alid aliquid ignotum, id, qd̃ non poteſt
monſtrari, niſi ꝑ aliud ab ipſo. Co-
gnitorũ. n. binę ſunt ſpecies: aut no
ta ꝑ ſe, vt propõnes primę: aut no-
ta per aliud ab ipſis, vt ea, q̃ cogno-
Nota q̃d ſit ꝓprie repetitio q̃ſiti pri-mi. ſcuntur ꝑ primas propõnes. Cũ igi
tur aliquis ſolicitus ſit ad oſtenden
dum aliquid ꝑ ſe per id, qd̃ eſt no-
tum ꝑ aliud, hoc eſt, qd̃ vocat' hac'
arte repetitio, & poſitio queſiti pri-
mi. Hæc aũt operatio deceptionis
aut errati accidit fm duos modos.
Quorũ vnus eſt, vt queſitũ ꝑ ſe po-
C natur propõ ad oſtenſionem ſuiip-
ſius. hoc aũt accidit, cũ prędicatum
ac ſubiectũ queſiti fuerint duo no-
mina multiuoca, quẽadmodũ poſt
hoc declarabit'. Secundus vero mo
dus, veluti ſi monſtret' cõcluſio ali-
qua per ſyll'os plures cõpoſitos ex
ꝓpõnibus pluribus: quarũ vna ita
ſe habet, vt non monſtret', niſi cùm
hæc concluſio facta fuerit propõ in
ſyll'o ipſam cõcludẽte. Quẽadmo-
dũ ſi aliquis mõſtret, ꝙ A ineſt ipſi
B, cũ acceptum fuerit A ineſſe B, &
B ipſi E: deinde oñdat B ineẽ ipſi E,
eo ꝙ B ineſt ipſi C, & C ipſi E. am- D
pliusmonſtret A ineẽ ipſi B, eo ꝙ A
ineſt ipſi E, q̃ erat cõcl'o, & E inẽ ip-
ſi B. non. n. eſt dr̃ia inter iſtã ſpeciẽ
& ſpeciẽ primã, niſi ꝙ in ſpẽ prima
concluditur id, qd̃ intendebamus
cõcludere ex aliquo ꝑ ſe: ſed in hac
ſpecie concludit' qd̃ intendebamus
cõcludere, ꝑ media plura vno. De-
ceptio aũt in hac ſcd̃a ſpẽ multũ ac
cidit ꝓp obliuionẽ. quẽadmodũ ac
cidit demonſtranti, ſi linea recta ſu
pra duas rectas ceciderit, & duo an-
guli, qui ſunt in vno latere, ęquales
fuerint duobus rectis, ꝙ duæ illę li-
neę ſunt ęqdiſtantes. qm̃ ſi nõ eẽnt E
ęquidiſtãtes, cũ protraherent' in re
ctũ, concurrerent in altero duorũ
laterũ, & fieret ibi triãgulus, cui' an
guli eſſent maiores duobus rectis:
qd̃ fieri non põt, & nõ coh̃eret: qm̃
ꝙ triangulus habeat duos angulos
rectos, monſtrat' ꝑ lineas ęquidiſtã
tes. Et in ſumma accidit ei, qui fa-
cit hãc ſpẽm monſtratiõis, illud im
poſſibile, qd̃ accidebat illi, qui rõci
nabat' dicẽs, ſi eſt hoc, ꝙ eſt hoc. ſed
fm hunc modũ erunt oĩa per ſe no-
ta, & ſufficientia abſq; eo, ꝙ cogno
ſcant' ꝑ alia. Cũ vero habuerimus Quõ ſit re petitio pri cipij. aliqd, qd̃ ignoremus ineẽ duobus
diuerſis, & vnũ iſtorũ duorum ſit, F
eo ꝙ aliud ẽ, iã declarabimus igno
tũ ꝑ ignotũ: non tm̃ ſequit', vt ſit,
quẽadmodũ hæc monſtratio, quæ
vocatur repetitio. Veluti ſi ignore-
mus A eẽ in B, & I C: ſit aũt ꝑ ſe ma
niteſtũ B eẽ in C: velimus aũt mõ-
ſtrare A eẽ in C, eo ꝙ eſt in B: ſeq̃t
vtiq; vt talis mõſtratio ſit repetitio
ſiue fm veritatẽ, cũ duæ res fuerint
res vna & eadẽ fm veritatẽ, hoc ẽ C
& B, diuerſificent' aũt fm nomina,
& hoc, cũ habuerint nomina mul-

G tiuoca: aut ſm opinionē exiſtimatā, cū fuerit opinio de B & C, ꝙ ſint vnū & idē, pr̄eterq̄ ꝙ ſint vnū in veritate ſm numerū. hoc aūt accidit, cū vnūqd q; ipſorū eſt cōuertibile cū ſuo complicito. quēadmodū ſi vnū ipſorū eēt proprium alterius, aut definitio, aut deſcriptio: aut vnū ipſorū ſequatur ex reliquo, licet non ſit conuertibile, quēadmodū ſequitur, ꝙ ſit animal, ſi eſt hō. Atqui hæc eſt repetitio probabilis, non ſm veritatē. Quòd ſi tantummodo diuerſificētur ſm nomē, erit repetitio vera: quēadmodū ſi aliqs
H mōſtret, ꝙ hęc res ſibi allata eſt enſis; ppea ꝙ eſt ſpatha. Conſimiliter ſi habuerimus duo, q̄ ignorem⁹ ineē vni rei, & notū ſit vtrunq; ipſorum ineſſe alteri, & voluerimus monſtrare, ꝙ vnum ipſorum ineſt huic ignoto, quia alterū ſibi ineſt: dico ꝙ non erit hoc repetitio, niſi notum ſit hæc duo ita ſe habere, vt vnum ipſorū alteri ineſſet, & ſint vnū ſm veritatē, aut quia vtrunq; ipſorū conuertitur cū ſuo complicito, aut quia ſe quit ex ipſo. Quēadmodū ſi ignorarem⁹ A & B eſſe in C, et eēt notū A eſſe in B, dico ꝙ hoc nō
I erit repetitio ſuper q̄ſito, niſi exiſtimatū fuerit A & B eſſe vnū & idem, aut ꝙ erunt vnū & idē. Differunt aūt repetitio & monſtratio circularis. qm̄ in monſtratione circulari oportet tres terminos ſibi inuicem conuertibiles eſſe: quēadmodum expoſuimus, hoc eſt A, & B, & C. ſed hoc in loco nō erit cōdō cōuerſionis, niſi in B, & C, i. in duob⁹ terminis ſylſi. Cū igit̄ mōſtratio, q̄ vocatur repetitio & poſitio queſiti, ſit, vt oſtendamus rem ignotę inuentiōis ꝑ ſe ex parte, qua accidit rei, vt exiſtimet, ꝙ ſit res duę: & hoc aut ꝑdi K
catū q̄ſiti & terminus medius, aut ſubiectum eiuſdē & terminus medius: manifeſtū ꝙ ſyllogiſmus repetitionis componitur ex duabus propōnibus: quarū vna eſt nota, vt ꝙ vna iſtarū duarū rerū inſit alteri, hoc ē, quę ſm veritatē, aut probabiliter eſt vna: altera autem ignota, puta extremitatem queſiti ignotā ineſſe vni ipſorum, aut maiorem medio, ſi minor nota extiterit, aut mediū ineſſe minori, ſi maior fuerit cognita. Quēadmodū ſi eſſent B, & C nomina multiuoca, & vellemus monſtrare A ineſſe C ꝑ mediū B, hoc eſt L
ſi acceperimus A ineſſe B: & B ineē C. A. n. ineſſe B, eſt propō ignota: B vero ineē C, eſt propō nota, ppea ꝙ ſunt nomina multiuoca, aut talia, vt exiſtimentur ita ſe habere. Cōſimiliter accidet ſi A, & B fuerint nomina multiuoca, hoc eſt ſi notū fuerit A eſſe in B, ſed B eē in C ignotū. Quod cùm ita ſit, manifeſtū, ꝙ ſpecies ſermonū cōpoſitorū hac cōpōne, quę vocatur repetitio, erūt in oībus tribus figuris. Conſimiliter cùm fuerit ſyllogiſmus ex duabus propōnibus affirmatiuis, erunt ſpecies, M
quæ componuntur ex hoc genere in tertia figura, ac prima, duplum reſpectu ſpecierum, quę cōcludunt in vnaquaq; ipſarū, cū fuerint in omni figura: qm̄ termini cōuertunt̄ inter ſe, hoc eſt propoſitio nota. Quòd autem affirmatiui duplicem habeant cōcluſionem, eſt, qm̄ omnis ſpecies ipſorum diuiditur in duas partes: quarum vna eſt, vt minor ſit ignota & maior nota: ſpecies vero ſecunda ſe habet in contrarium huius, minorem. n. habet notam & maiorem ignotam. Sed

Pōt fieri repetitio ex trib⁹ figuris.

Dīa inter repetitionē & mōſtrationē circularē.

cùm

A cùm fuerit ſyll̃s negatiuus, hoc eſt ex duabus propoſitiõibus, quarum vna eſt affirmatiua, & altera negatiua, non accider, vt ſpecies iſtæ q̃plicentur: qm̃ ignotæ ſemper vtiq; erunt negatiuæ. non. n. verum erit, vt ſit propoſitio conuertibilis nota negatiua: qm̃ ſemper aut eſt aliqd, quod eſt vnum ſm veritatem, aut quod exiſtimatur eẽ vnum. Cùm itaq; monſtratio ſm̃ modum repetitionis ſit duarum ſpecierum: aut repetitio vera, quæ eſt, cùm propoſitio cõuertibilis in ipſa eſt ex duobus nominibus multiuocis: aut repetitio ſm opinionem exiſtimatã probabilem, cùm eſt in ipſa propoſitio, de qua propter cõuerſionem in ſeipſum exiſtimãt q̃ ſit vna, aut propterea q̃ vnus duorum terminorum continetur ſub alio: manifeſtum quõd ars Demonſtrationis accipit intentionem veram ipſius: ſed ars Dialectica accipit duas ſpecies ſimul, hoc eſt eam, quæ eſt repetitio vera, & eam, quæ eſt repetitio probabilis: ſed ars Sophiſtica appropriat ſibi hanc monſtrationem. & in hoc videtur etiam, vt ars Rhetorica non elonget vnam B duarum ſpecierum monſtrationis huius. Iam igitur ex hoc monſtratum fuit, quid eſt, quod vocatur repetitio, & quot ſunt ſpecies ſuæ.

Cũ ſit duplex repetitio & ſecũdũ veritaté, & ſecũdũ opinionẽ. Demõſtrat accipit primã, ars dialectica duas

Repetitio principij ẽ ppria Sophiſtis.

De eo, quod eſt Non penes hoc. Cap. 22.

NOn penes hoc aũt accidere falſum, qđ plerunq; ĩ rõnib⁹ cõſueuimus dicere, primũ quidẽ eſt in ſyllis ad impoſſe, qñ ad contradictionẽ ſit huius, qđ mõſtrabatur ea q̃ ẽ ad impoſſibile. Neq; n. q̃ nõ contradixit, dicer q̃ eſt non penes hoc, ſed q̃ falſum aliqd poſitũ fuit eorũ, q̃ prius. neq; in ea q̃ monſtrat: nõ. n. ponit, qđ cõtradicit. Amplius aũt, qñ ſublatũ fuerit aliqd oſtẽſiue ꝙ A B C, nõ eſt dicere, q̃ nõ penes poſitũ factus eſt ſyll̃s. nanq; nõ penes hoc fieri tũc dicimus, qñ ſublato hoc, nihil minus cõcludatur ſyll̃s. qđ non eſt in oſtẽſiuis: ſublata. n. põne, neq; q̃ ad hanc erit ſyll̃s. Manifeſtũ igit, q̃ in ñs, q̃ ad impoſſe, dr̃ nõ penes hoc: & qñ ita ſe habeat ad impoſſe ſuppoſitio, quę à prĩcipio, vt et exiſtente, et non exiſtente hac, nihil minus accidat impoſſibile.

Manifeſtiſſimus igit modus ei⁹, qđ eſt nõ penes põnẽ ẽ falſum, eſt, qñ à ſuppõne incõiunctus ſit à medñs ad ĩpoſſe ſyll̃s: qđ dictum eſt & in Topicis. nõ cãm. n. vt cãm ponere, hoc ẽ. Vt ſi volẽs mõſtrare, q̃ diameter ẽ ĩcõmẽſurabilis, argueret Zenonis rõnẽ, q̃ nõ eſt moueri, & in hoc deduceret ĩpoſſe. nullo nãq; mõ nullibi continuũ eſt falſum dictioni, quæ à principio.

Prĩo Elenchorum.

Alius aũt mod⁹, ſi continuũ ſit impoſſe ſuppoſitiõi, nõ tñ pp illã accidat. hoc. n. contingit fieri, et ſurſum, et deorſũ accipienti continuũ. Vt ſi A ponatur ipſi B ineſſe; B autem ipſi C: C vero ipſi D. hoc aũt ſit falſum, B ĩeſſe ipſi D. nanq; ſi ablato A, nihil minus ineẽt B ipſi C, et C ipſi D, nõ eſſet vtiq; falſum pp ſuppoſitionem, quæ à principio.

G In rõne hac affirmatiua, cõtinuũ ſ deorſũ accipiẽti, nõ penes hoc accidit falſum: qa vl exiſte, vl ñ exiſte pria ſuppõne. idẽ ſequit falſum.

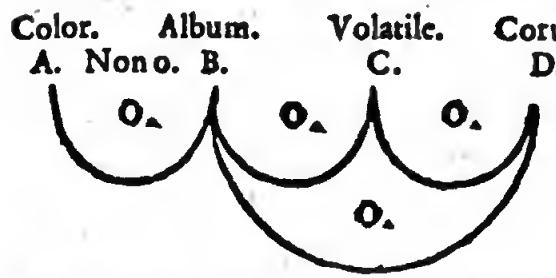

Aut rurſus, ſi quiſpiam ſurſum acciperet cõtinuũ. Vt ſi A ipſi B: E vero ipſi A: & E ipſi E: falſum eẽ poſſet F ineſſe ipſi A. nãq; et ſic nihil minus eẽ poſſet impoſſe, ſublata ſuppõne, q̃ à principio.

In rõne hac, ſurſũ contiH nuũ accipienti, pp ſuppõné, ñ accidit falſũ, vt nec in ſuperiori.

Sed oportet ad terminos qui à principio, coaptare impoſſe: ſic.n. erit pp ſuppoſitionẽ. Vt deorſum quidem accipienti continuum, ad prędicatum terminorum. nam ſi impoſſe, A ipſi D ineſſe, ablato A, non amplius erit falſum. Surſum vero, de quo prædicatur. ſi.n. non accidit F ineſſe ipſi B, ablato B, non amplius erit impoſſibile.

In rõnib⁹ his pp ſup I põné, et penes hoc accidit falſũ ſuperiori in deorſũ, inferiori in ſurſum. cõtinuũ accipiẽtib⁹: qa ad primos terminos coaptatur impoſſe.

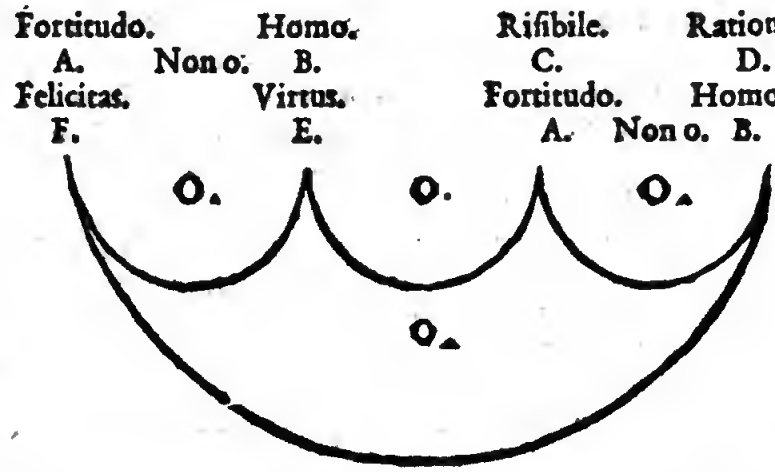

Conſimiliter autem & priuatiuis exiſtentibus ſyllogiſmis. Planum igitur, ꝙ impoſſibili non exiſtenti ad terminos, qui à principio, non accidit falſum penes poſitionem.

Inanimatum.

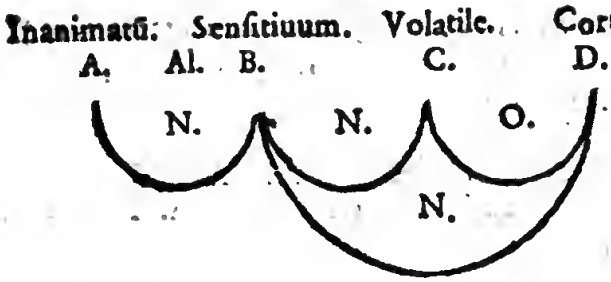

A. In ratione hac negatiua ſi accidit falſum pp ſuppoſitioné, vt neć ī pria affirmatiua.

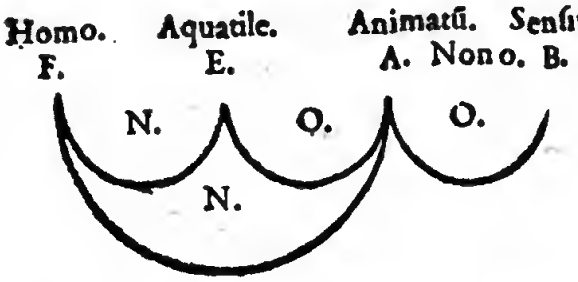

Rõ hęc negatiua reſpondet ſecũdæ affirmatiuæ. B.

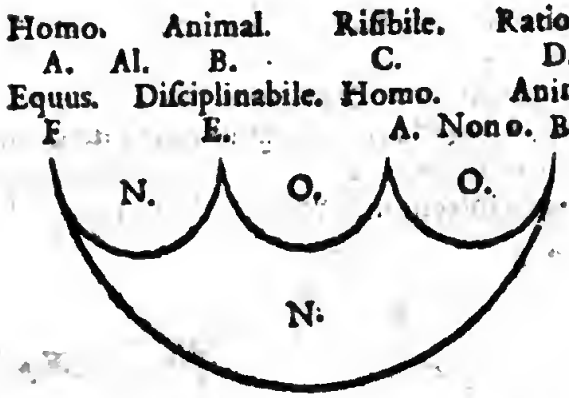

In rõnibus his negatiuis accidit falſum pp ſuppõné, vt & in affirmatiuis

C

* An inſtandū.

Aut neq; ita. ſemper propter ſuppoſitionem erit falſum. nanq; & ſi poſitum fuerit A ineſſe non ipſi B, ſed ipſi K; K vero ipſi C, & hoc ipſi D: & ſic manet impoſſibile.

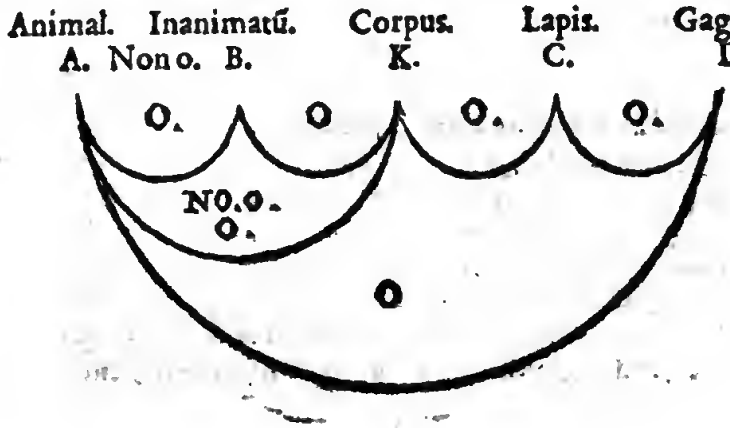

In ratione hac ſi deorſum accipienti terminos, accidit falſum: ſed vt qđ nõ pp primã ſuppõné trñ, ſ. B A, qa illa auferri põt, ſed pp aliã etiã, ſ. K A.

Cõtra

D Consimiliter autem & sursum accipienti terminos. Quare quoniam & existenti, & non existenti hoc, accidit impossibile, non esset vtique penes positionem,

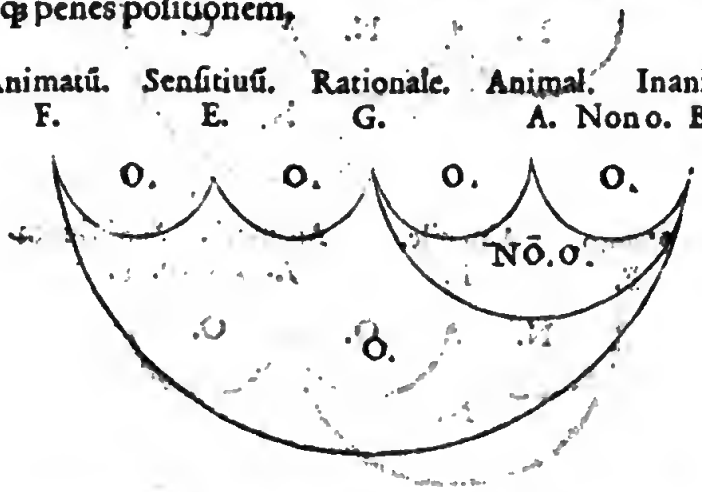

In ratione hac in sursum accipienti terminos, accidit falsum: sed ñ vī pp primā suppōnē tm, ſ BA, qa illa auferri pt, sed pp aliā ēt, ſcīlicet BG

E Solutio, Aut hoc, quod est, non existenti hoc, nihil minus fieri falsum, non ita accipiendum, vt cùm aliud ponitur, accidat falsum: sed qnando ablato hoc, per reliquas propositiones idem concludatur impossibile. quoniam idem vtique falsum per plures suppositiones accidere, nihil fortasse inconueniens: veluti coalternas coincidere, & si maior est extrinsecus intrinseco, & si triangulus habet plures rectos duobus.

Mōstrat p has figuras, per binas suppōnes falsas, coalternas coincidere,

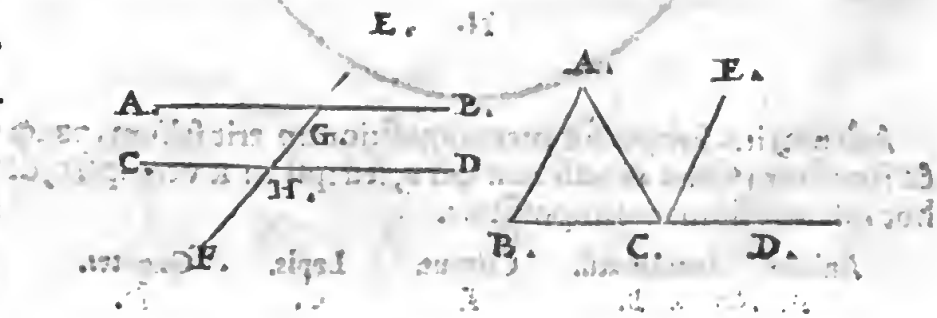

F

Tractatus de acceptione ejus, quod non est causa conclusionis falsæ, ac si esset causa. Cap. 22.

DIxit. Cùm autem interrogans concludit contra respondentem falsum ex positione sua, & est positum, quod facit redire respondentem ad hoc, vt dicat, falsum non accidere propter id, quod posuit respondens, sed accidit ex alio, quod est in hac oratione, per quam conabatur monstrare, quod falsum accidit ex posito, quod ego accurate obseruaui, aut admisi: illud quidem accidit in syllogismo, qui est secundum contrarium, cùm acciderit, G

vt

A vt falsum sequatur ex aliquo, quod non sit in hoc vestigium radicis positæ. Hoc autem acidit in syllogismo contrarij, cum fuerit vna suarum propositionum vera: sed illa, ex qua sequitur falsum, dubia: & coniungatur ipsi positio, secundum quòd est res addita super duas propositiones. quoniam cùm fuerit in propositionibus syllogismi, qui est secundum contrarium, dubium, & cõcludat ex ipsis interrogãs falsum, posteaquam intromiserit in summam ipsarum positionem ita, vt videatur falsum sequi ex positione.

Nota hic, quo accidit fallacia, q̃ dr̃ ñ pp hoc: & q̃ accidit in syllo ad ipoſe, & ñ in recto.

B iam enim sufficit respondenti hoc in loco, vt dicat, quòd falsum sequitur ex falso, quod est in syllogismo, præterquam quòd sit opus, vt dicat, quòd non secundum positionem accidit falsum. hoc enim sermone est opus, cùm fuerit vna duarũ propositionum syllogismi secundum contrarium vera, & altera dubia. & secundum hoc manifestum consimiliter, quòd oratio ista non erit à respondente, cùm impossibile, super quo interrogauit interrogans, componatur aliquando ex syllogismo recto. & hoc quoniam in syllogismo

C recto nihil ponitur, de quo soliciti simus, vt destruatur: sed hoc accidit in syllogismo cõtrarij. Cùm ergo manifestum sit, quòd oratio ista instantiæ est à respondente, erit autem in eo, quod adducet interrogans, syllogismus contrarij, non autem syllogismus rectus: manifestũ quòd accidit in syllogismo contrarij, cùm impossibile consequens fuerit, vt positio sit, quam posuit respondens, aut destruxit ipsam: aut est opus respondenti, vt dicat interroganti, quòd non sequitur impossibile in hoc syllogismo propter positionem, quam posui, aut admisi, propter quam existimas sequi impossibile. Hoc autem accidit secundum duas vias in syllogismo cõtrarij. Manifestior autem ipsarum ea est, quæ alium non latet, nec conuenit, vt per ipsum decipiant, aut decipiantur nisi pauci homines. est autem cùm positum non communicat secũdum vnam suarum partiũ, hoc est prædicatum & subiectum cum terminis propositionũ, ex quibus sequetur impossibile. Vt in exẽplo, si radix posita, de cuius impossibilitate soliciti sumus, sit A in omni B, & dicamus, si A in omni B: & C in omni D: & D in omni E: sequitur, vt C sit in omni E, quod ẽ impossibile. sed impossibile sequitur ex eo, quòd posuimus, A in omni B: igitur A eẽ in omni B, est impossibile. manifestum tamen est, q̃ A esse in B, nõ est signum, vt C sit in E: quod est impossibile. Vt in exẽplo, quod dixit Aristoteles in materijs, si aliquis dicat, q̃ diameter nõ communicat costæ. quoniã si communicaret, & motum pertransiret diuisum finitum, posteaq̃ transiuisset medietatẽ suã: sed non pertransiret mediatatẽ suã,

D Nota q̃ accidit non pp hoc secũdũ duas vias, quarũ pria ẽ manifestior.

E

F nisi posteaq̃ pertransiuerit medietatem istius medietatis: & ita inuenientur in meti ẽdo medietates infinitæ, sequitur ergo, si sit motus, vt motũ pertranseat spatium infinitum in tẽpore finito: quod est impossibile. hoc aũt impossibile sequitur ex eo, quod diximus, diametrum communicare cum latere. Manifestũ enim, q̃ sermo iste, ex quo sequit impossibile, est dubitatio Zenonis de motu: quæ nõ coaptat alicui parti ipsi positi, de cuius destructione in hoc

sermone

G ſermone ſolici ti ſum⁹. & propterea hoc eſt minimũ, quod facit ad hoc.

Scđa via eſt, qñ falſuz cõcat cũ cõclone, & magis latet.

Via autem ſecunda, quæ magis latet, quàm prima, eſt, vt poſitio, cui⁹ deſtructionem intendimus, communicet cum vna ſuarũ partium, aut cum propoſitionibus cõcludentibus falſum, præter concluſionem, aut cum concluſione falſa. illa igitur, quæ communicat cum concluſione, magis latet: & eſt ea, de qua meminit Ariſto. cùm autem communicabit cum concluſione, aut cõmunicabit cum prædicato, aut cum ſubiecto. Amplius ſi participabit H cum vno iſtorum, aut communicabit, vt ſit prædicatum in ipſa, hoc eſt concluſione: aut communicabit, vt ſit ſubiectum in ea. Componuntur igitur ex hoc quatuor vię. & hoc quoniam, cùm communicet cum concluſione ſecundum communicationem propoſitionum in prima figura, aut communicat cum ipſis deſuper, ita vt vna extremitatum poſiti prædicetur de extremitate ſubiecti primi in propoſitionib⁹, aut ſubiecti ipſius, aut prędicati. erit autem vna extremitatum poſiti ſubiectũ I in concluſione falſa. Vt in exemplo, ſit poſitum, ex quo volumus ſequi falſum, quòd A in omni B: propoſitiones autem ordinatæ in prima figura, pet quarum medium concluditur falſum, ſint C de D: & D de omni E. ſi igitur exempli gratia accipiamus A de B: & B de C: & C de D: & D de omni E: deinde ex hoc concludamus impoſſibile, puta, quòd B dicitur de omni E: planum ꝙ hoc impoſſibile ſequitur ex alio, quàm ex A B, quod eſt radix poſita. Communicatio autem iſta eſt cum ſubiecto radicis, cuius intenditur deſtructio tantum, ſecundum quòd ſubiectum radicis eſt prædicatum in concluſione falſa. Quòd ſi poſuerim⁹ ſyllogiſmum ſic, & dixerimus A in omni B: & A in omni C: & C in omni D: & D in omni E: deinde concluſerimus ex hoc impoſſibile, puta, ꝙ A eſt in omni B: manifeſtum quòd in hoc impoſſibili participat radix poſita, cuius deſtructionem intendimus, cum ptædicato tantum, quod eſt A, ſecundum quòd eſt prædicatum in concluſione. cùm igitur ablata fuerit propoſitio A B, quæ eſt radix poſita, remanet impoſſibile, quẽ admodum erat. Cõſimiliter ſi fuerit radix poſita communicans cum iſtis ptopoſitionibus in vna ſuarum extremitatũ à parte inferiore: hoc eſt, cùm poſitum fuerit ſubiectum ſub ſubiecto propoſitionis vltimæ propoſitionum concludentium falſum. Vt in exemplo, ſi ponamus C de omni D: & D de omni E: & E de omni A: & A de omni B, quod eſt ipſum poſitum: ſit autem impoſſibile conſequens, C de omni A: planum igitur, ꝙ poſitum communicat cũ concluſione falſa ſecundum partes prædicati, ſecundum quòd ipſi ſubijcitur. Eodem pacto ſi ponamus C de D: & D de omni E, & E de omni B: & A de omni B: ſit autem impoſſibile C de omni B: planum enim cõ ſimiliter, ꝙ concluſio falſa communicat cum radice poſita in ſubiecto, ſecundum ꝙ ipſi ſubijcitur. Sunt ergo iſtæ, quemadmodum apparet, quatuor ſpecies, quibus innouatur cõmunicatio propoſitionum in prima figura ſm vnam extremitatum radicis poſitæ. In ſumma igit oportet, vt reſpõdenti, cùm dicet falſum nõ ſequi propter radicem poſitam, K L M occultet

A occultetur in omnibus radix posita, quæ est propositio A B, & dimittatur impossibile per se. Consimiliter accidet in omnibus speciebꝰ primæ, ac secundæ figuræ, ac etiam tertiæ. stat enim super hoc est proximus. Iam igitur manifestum est ex hoc, quòd positum erit annexũ propositioni per media concludentia conclusionem falsam, & falsum nõ sequetur ex posito, & secundũ quot modos accidet hoc. Et propterea non sufficit, cùm fuerit impossibile, vt sit ex radice posita, secundum ꝙ fuerit communicans cum propositionibus concludentibus impossibile: sed cum hoc oportet, cùm ipsum destruitur, vt destruatur falsum. Cùm enim istæ dispositiones coaptantur posito, cognoscitur quòd falsum ex ipso sequit, hoc est, quòd communicat cum cõclusione falsa. cum enim destruatur, & non varietur propositio secunda, quæ cum ipsa communicat, destruetur falsum. fieri enim potest, cùm destruitur radix posita, & variatur propositio secunda, quæ cum ipsa communicat, vt concludatur hoc idem falsum. po
C test enim res vna concludi per media diuersa. vt autem conclusio vna concludatur per syllogismos diuersos secundum omnes terminos, fieri neutiquam potest, nisi quando con D trarium fuerit in terminis mediis tantum absq; extremitatibus. & propterea fieri nequit, vt dicamus, cum destruitur radix posita, & remanet impossibile, ꝙ hoc impossibile potest sequi ex hac radice posita p syllogismos separatos in omnibus terminis respectu syllogismi cõcludentis impose absq; posito. cùm igitur destruxerimus positum cõicans, & remãserit impossibile, planum ꝙ sequitur, vt sit per propositiones mediasinter impossibile & positũ propositio falsa: qm̃ propositio falsa nõ potest esse, nisi ex propositionibus E falsis, sm̃ quòd declaratum fuit.

Nota posse fieri falsitatem non pp hoc in oibus figuris.

Nota aliã cõditionẽ req sitã, & ẽ, vt illo destructo fal
B sus destruatur. posset. n. pr̃so destructo, adhuc falsum remanere per aliud medium concl̃sum.

De falsa Ratione. *Cap.* 23.

SEd falsa ratio efficitur penes primũ falsum. aut enim ex duabus propositionibꝰ, aut ex pluribus omnis est syllogismus. Si igitur ex duabus, harum alteram, vel & ambas necesse est falsas esse: ex veris enim nõ erat falsus syllogismꝰ. Quòd si ex pluribus: vt C per A B, hæc per D E, F H, ex his aliquid superiorum falsum erit, & ratio penes hoc. nanq; A, & B per illa cõcluduntur: quare penes illorum aliqd accidit cõclusio, et falsum.

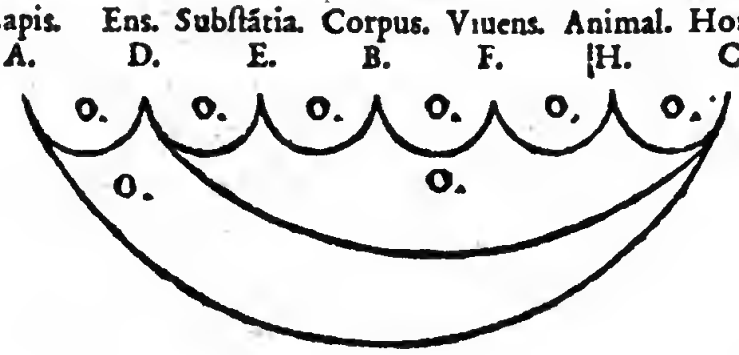

Rõ hęc falsa est pp ppositionem A D.

Quòd

De falsa Ratione. Cap. 23.

QVòd si syllis, cùm quo coniungitur positio, & per quē interrogans conat' destruere positionem, extiterit syllis simplex, hoc est ex duabus ꝓpõnibus tantũ, cum impossè sequat' simul cum ablatione positionis, manifestũ erit ꝑ se, ꝙ nõ erit cõsequens ex radice posita. Sin aũt syllogi, qui sunt ex impossibili & posito, fuerint plures syllõ vno, non erit manifestũ: cognoscitur tñ ꝙ falsum continet' in syllõ. Cùm aũt resoluti fuerint oēs isti syllogi in syllm primũ, ex quo cõpositi sunt, & monstrata fuerit cõclusio sua, planũ tibi erit, si inuenier' falsum simul cũ destructione positionis, aut non inuenietur. syllogi autẽ, qui sunt fm hanc dispositionẽ, hi sunt, qui à principio complicantur ex binis ꝓpõnibus, quarũ vna est vera, & altera dubia: non erit tũ manifestũ, an conclusio sit falsa. cùm aũt ipsi adiunger' propositio vera, poterit cõclusio prouenies consiſr fm dispositionẽ suam esse ignota, an sit falsa. adiungat' aũt ipsi silr etiam ꝓpõ vera. & consyderetur cõclusio sua, quousq; tu deuenias ad conclusionẽ, quæ ex dispositione sua manifesta fuerit, ꝙ ẽ falsa: cognoscet' enim tunc, ꝙ oēs istæ cõclusiones sunt falsæ. Cùm igit' resoluti fuerint ad syllm primum, & cõsyderemus syllogismum primũ simul cũ radice posita, cognoscemus secundum hunc ordinem, an impossibile sequatur ex ipsa, an non.

Nota qñ syllogi sunt plures, ex qb⁹ cõtingit fallacia n ꝓp hoc, sunt resoluẽdi in primũ syllm,

H

vt ostẽdat' falsum nõ accidere ꝓp põné.

I

De eo, quod est Non ratiocinari. Cap. 24.

ADhoc autem, quòd non fiat ratiocinium, obseruandum, quando sine cõclusionib⁹ rationem interrogat, ne bis in ꝓpõnibus idem detur: qm̃ scimus, ꝙ sine medio nõ effi citur syllogi: mediũ vero est, quod pluries dr̃. Qualiter aũt oportet ad vnamquamq; conclusionem medium obseruare, manifestũ ex eo, ꝙ scimus, quale in vnaquaq; figura monstrat'. hoc autem nos non latebit, eo ꝙ scim⁹, qũo præstamus rationẽ. Oportet aũt, quod à respondentibus cauendum enuntiamus, ipsos arguentes conari latere. Hoc autẽ erit, primum quidem, si conclusiones nõ præratiocinentur, sed acceptis necessarijs sint obscurę. Amplius vero, si propinqua non interrogat, sed quammaxime immẽdiata. Vt sit opus concludere A de F, media B C D E. oportet itaq; interrogare, si A ipsi B: & rursus non si B ipsi C, sed si D ipsi E: & postea, si B ipsi C, & sic reliqua,

K

L

M

* Al. colligit longe media. alijm. diata. vide 8. Topi. in principio.

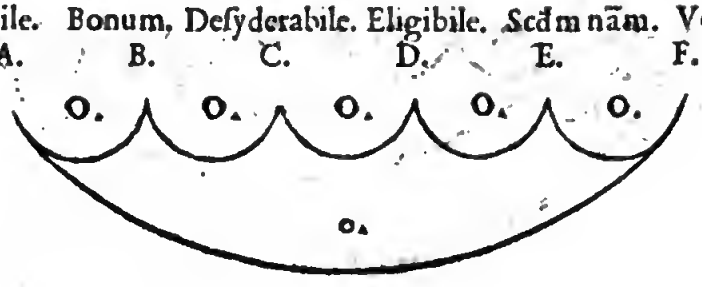

Ex hac figura ostẽditur quo pacto cessatio fieri debeat.

Ac si

A Ne ſi per vnum medium fiat ſyllogiſmus, à medio inciperet maxime enim ſic latere poſſet reſpondentem.

De obſeruatione, vt non fiat ſyllogiſmus. Cap. 24.

DIxit. Oportet autem reſpõdentem in arte Dialecticę, cùm in reſpondendo de poſitione aliqua ſollicitudinem habebit, & interrogans intenderit cum propoſitionibus, vt eas admittat, oportet inquam ipſum obſeruare, ne admittat in pro-
B poſitionibus, quas interrogat, terminum vnum bis, aut pluries. & hoc cùm fuerit interrogatio in propoſitionibus tantum abſq; cõcluſione. Si enim non admittet terminũ vnũ bis in propoſitionibus, non erit ibi terminus medius. cùm autem non fuerit in propoſitionibus, quas admittet, terminus, in quo communicent, non prodibit ibi ſyllogiſmus: nedum proueniet ex ipſis ſyllogiſmus, qui deſtruat poſitionẽ. Quòd ſi in propoſitionibus admiſerit terminum vnũ bis, poterit ipſum prohibere ab iſta concluſione, quæ eſt
C cõtradictoria ſuæ poſitionis ex parte qualitatis ordinis termini medij reſpectu alicuius ſpeciei concluſionum quatuor, quas diximus: hoc ẽ, ne ordinetur hoc in loco ordo, qui eſt neceſſarius, hoc autẽ poterit reſpondens facere, eo quòd non ignorat qualis concluſio in quali trium figurarũ concluditur: hoc eſt, quod ſit proprium vni figuræ, aut communicet cum duabus, aut cum omnibus tribus. hoc autem iam prædictum eſt. Dixit. Quod autem præcepimus cauere reſpondentem, ne ſuper ipſum veniat ex eo, quòd admiſit id, quod redeat ad deſtruendam poſitionem ſuam, eſt id, quod præcipimus faciendum reſpondenti, vt magis occultetur, quid ſit, quouſque hoc admiſerit reſpondens. D

Meminit autem in hoc de tribus præceptis, proportionatis huic libro. Quorum vnum eſt, ne interroget ſuper propoſitionibus ſimul cũ concluſionibus, ſed dimittat concluſiones, ſiue fuerint propoſitiones propinquæ, aut longinquæ. hoc autem accidet in ſyllogiſmo compoſito, cùm fuerint duæ propoſitiones concludentes cõtradictorium, quarum vna ſit concluſio, ſecunda vero accipiatur ad interrogationem, & ſit cẽ ſimiliter & ipſa, concluſio ſequens ex duabus propoſitionibus interrogatis. ſequitur enim hic, vt fiat interrogatio ſuper tribus propoſitionibus, & derelinquat propoſitio quarta, quæ eſt concluſio. Præceptum vero ſecundum, vt fiat interrogatio ſuper propoſitionibus longinquis, & dimittatur interrogatio ſuper propinquis. & hoc ſimiliter etiã accidet in ſyllogiſmo compoſito, cũ fuerint duæ propoſitiones concludentes ad contradictorium, duæ cõ F cluſiones ex binis ſyllogiſmis, quorum vterq; componitur ex duabus propoſitionibus. erunt igitur hic ſex propoſitiones, quatuor longinquæ, quæ ſunt propoſitiones non exiſtentes concluſiones, & quatuor propinquæ, quæ ſunt concluſiones: fit autem interrogatio ſuper quatuor, & relinquuntur duæ. Differentia vero, quæ eſt inter hoc præceptum & primum, eſt: quia licet vtrũq; poſitũ dimittat cõcluſiones, quæ ſunt ex ipſis, ibi tamen dimittuntur

Tria præcepta obſeruanda ab interrogãte: quorũ primũ eſt, vt dimittat cõcłones, & interroget ppoſitiones. E

Secũdũ, vt interroget ppones remotas.

G tiuoca: aut ſm opinionē exiſtimatā, cū fuerit opinio de B & C, q̄ ſint vnū & idē, prętereā q̄ ſint vnū in veritate ſm numerū. hoc aūt accidit, cū vnūqdq; ipſorū eſt cōuertibile cū ſuo complicito. quēadmodū ſi vnū ipſorū eēt proprium alterius, aut definitio, aut deſcriptio: aut vnū ipſorū ſequatur ex reliquo, licet non ſit conuertibile, quēadmodū ſequitur, q̄ ſit animal, ſi eſt hō. Atqui hæc eſt repetitio probabilis, non ſm veritatē. Quòd ſi tantummodo diuerſificētur ſm nomē, erit repetitio vera: quēadmodū ſi aliqs
H mōſtret, q̄ hęc res ſibi allata eſt enſis; ppea q̄ eſt ſpatha. Conſimiliter ſi habuerimus duo, q̄ ignorem⁹ ineē vni rei, & notū ſit vtrunq; ipſorum ineſſe alteri, & voluerimus monſtrare, q̄ vnum ipſorum ineſt huic ignoto, quia alterū ſibi ineſt: dico q̄ non erit hoc repetitio, niſi notum ſit hæc duo ita ſe habere, vt vnum ipſorū alteri inſit, & ſint vnū ſm veritatē, aut quia vtrunq; ipſorū conuertitur cū ſuo complicito, aut quia ſe quit ex ipſo. Quēadmodū ſi ignoratem⁹ A & B eſſe in C, et eēt notū A eſſe in B, dico q̄ hoc nō
I erit repetitio ſuper q̄ſito, niſi exiſtimatū fuerit A & B eſſe vnū & idem, aut q̄ erunt vnū & idē. Differunt aūt repetitio & monſtratio circularis. qm̄ in monſtratione circulari oportet tres terminos ſibi inuicem conuertibiles eſſe: quēadmodum expoſuimus, hoc eſt A, & B, & C. ſed hoc in loco nō erit cōdō cōuerſionis, niſi in B, & C, i. in duob⁹ terminis ſyllſi. Cū igit mōſtratio, q̄ vocatur repetitio & poſitio quęſiti, ſit, vt oſtendamus rem ignotę iuuentiōis p ſe ex parte, qua accidit rei, vt exiſtimet, q̄ ſit res ſtuę: & hoc aut p̄dicatū q̄ſiti & terminus medius, aut ſubiectum eiuſdē & terminus medius: manifeſtū q̄ ſyll'us repetitionis componitur ex duabus propōnibus: quarū vna eſt nota, vt q̄ vna iſtarū duarū rerū inſit alteri, hoc ē, quę ſm veritatē, aut probabiliter eſt vna: altera autem ignota, puta extremitatem quęſiti ignotā ineſſe vni ipſorum, aut maiorem medio, ſi minor nota extiterit, aut mediū ineſſe minori, ſi maior fuerit cognita. Quēadmodū ſi eſſent B, & C nomina multiuoca, & vellemus monſtrare A ineſſe C p mediū B, hoc eſt
L ſi acceperimus A ineſſe B: & B ineē C. A. n. ineſſe B, eſt propō ignota: B vero ineē C, eſt propō nota, ppea q̄ ſunt nomina multiuoca, aut talia, vt exiſtimentur ita ſe habere. Cōſimiliter accidet ſi A, & B fuerint nomina multiuoca, hoc eſt ſi notū fuerit A eſſe in B, ſed B eē in C ignotū. Quod cùm ita ſit, manifeſtū, q̄ ſpecies ſermonū cōpoſitorū hac compōne, quę vocatur repetitio, erūt in oībus tribus figuris. Conſimiliter cùm fuerit ſyll'us ex duabus propōnibus affirmatiuis, erunt ſpecies, M
quæ componuntur ex hoc genere in tertia figura, ac prima, duplum reſpectu ſpecierum, quę cōcludūtur in vnaquaq; ipſarū, cū fuerint in omni figura: qm̄ termini cōuertunt̄ inter ſe, hoc eſt propoſitio nota. Quòd autem affirmatiui duplicem habeant cōcluſionem, eſt, qm̄ omnis ſpecies ipſorum diuiditur in duas partes: quarum vna eſt, vt minor ſit ignota & maior nota: ſpecies vero ſecunda ſe habet in contrarium huius, minorem. n. habet notam & maiorem ignotam. Sed cùm

Dſia inter repetitionē & mōſtrationē circularē.

K

Pōt fieri repetitio ē trib⁹ figuris.

A cùm fuerit ſyll̃s negatiuus, hoc eſt ex duabus propoſitiõibus, quarum vna eſt affirmatiua, & altera negatiua, non accidet, vt ſpecies iſtæ q̃ plicentur: qm̃ ignotæ ſemper vtiq; erunt negatiuæ. non. n. verum erit, vt ſit propoſitio conuertibilis nota negatiua: qm̃ ſemper aut eſt aliq̃d, quod eſt vnum ſm veritatem, aut quod exiſtimatur eẽ vnum. Cùm itaq; monſtratio ſm modum repetitionis ſit duarum ſpecierum: aut repetitio vera, quæ eſt, cùm propoſitio cõuertibilis in ipſa eſt ex duobus nominibus multiuocis: aut repetitio ſm opinionem exiſtimatã probabilem, cùm eſt in ipſa propoſitio, de qua propter cõuerſionem in ſeipſum exiſtimãt ꝙ ſit vna, aut propterea ꝙ vnus duorum terminorum continetur ſub alio: manifeſtum quõd ars Demonſtrationis accipit intentionem veram ipſius: ſed ars Dialectica accipit duas ſpecies ſimul, hoc eſt eam, quæ eſt repetitio vera, & eam, quæ eſt repetitio probabilis: ſed ars Sophiſtica appropriat ſibi hanc monſtrationem. & in hoc videtur etiam, vt ars Rhetorica non elongetur vnam B duarum ſpecierum monſtrationis huius. Iam igitur ex hoc monſtratum fuit, quid eſt, quod vocatur repetitio, & quot ſunt ſpecies ſuæ.

Cũ ſit duplex repetitio & ſecũdũ veritatẽ, & ſecũdũ opinionẽ, Demõ ſtrat primã, ars dialectica duas

Repetitio principij ẽ ꝓpria Sophiſtis.

De eo, quod eſt Non penes hoc. Cap. 22.

NOn penes hoc aũt accidere falſum, q̃d plerunq; ĩ rõnib⁹ cõſueuimus dicere, primũ quidẽ eſt in ſyll̃is ad impoſſe, qm̃ ad contradictionẽ ſit huius, q̃d mõſtrabatur ea q̃ ẽ ad impoſſibile. Neq; n. q̃ nõ contradixit, dicet ꝙ eſt non penes hoc, ſed ꝙ falſum aliq̃d poſitũ fuit eorũ, q̃ prius. neq; in ea q̃ monſtrat: nõ. n. ponit, q̃d cõtradicit. Amplius aũt, qm̃ ſublatũ fuerit aliq̃d oſtẽſiue ꝙ A B C, nõ eſt dicere, ꝙ nõ penes poſitũ factus eſt ſyll̃s. nanq; nõ penes hoc fieri tũc dicimus, qm̃ ſublato hoc, nihil minus cõcludatur ſyll̃s. q̃d non eſt in oſtẽſiuis: ſublata. n. põne, neq; q ad hanc erit ſyll̃s. Manifeſtũ igit, ꝙ in ñs, q̃ ad impoſſe, dr̃ nõ penes hoc: & qm̃ ita ſe habeat ad impoſſe ſuppoſitio, quę à prĩcipio, vt et exiſtente, et non exiſtente hac, nihil minus accidat impoſſibile. D E

Manifeſtiſſimus igit modus ei⁹, q̃d eſt nõ penes põnẽ eẽ falſum, eſt, qm̃ à ſuppõne incõiunctus ſit à mediis ad ĩpoſſe ſyll̃s: q̃d dictum eſt & in Topicis. nõ cãm. n. vt cãm ponere, hoc ẽ. Vt ſi volẽs mõſtrare, ꝙ diameter ẽ icõmẽſurabilis, argueret Zenonis rõnẽ, ꝙ nõ eſt moueri, & in hoc deduceret ĩpoſſe. nullo nãq; mõ nullibi continuũ eſt falſum dictioni, quæ à principio. Prĩo Elenchorum. F

Alius aũt mod⁹, ſi continuũ ſit impoſſe ſuppoſitioi, nõ tm̃ pp illã accidat. hoc. n. contingit fieri, et ſurſum, et deorsũ accipienti continuũ. Vt ſi A ponatur ipſi B ineſſe; B autem ipſi C: C vero ipſi D. hoc aũt ſit falſum, B ĩeſſe ipſi D. nanq; ſi ablato A, nihil minus ineẽt B ipſi C, et C ipſi D, nõ eſſet vtiq; falſum pp ſuppoſitionem, quæ à principio.

G In rõne hac affirmatiua, cõtinuũ ſ deorsũ accipiẽti, nõ penes hoc accidit falſum: q̃a vl exiſte, vl ſi exiſte pria ſuppõne. idẽ ſequit falſum.

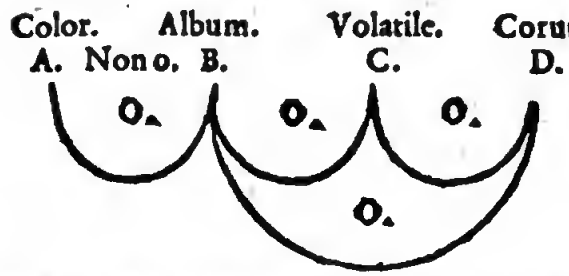

Aut rurſus, ſi quiſpiam ſurſum acciperet cõtinuũ. Vt ſi A ipſi B: E vero ipſi A: & E ipſi E: falſum eẽ poſſet F ineſſe ipſi A. nãq; et ſic nihil minus eẽ poſſet impoſſe, ſublata ſuppõne, q̃ à principio.

In rõne hac, ſi ſurſũ contiH nuũ accipienti, pp ſuppõné, ñ accidit falsũ, vt nec in ſuperiori.

Sed oportet ad terminos qui à principio, coaptare impoſſe: ſic.n. erit pp ſuppoſitionẽ. Vt deorſum quidem accipienti continuum, ad prędicatum terminorum. nam ſi impoſſe, A ipſi D ineſſe, ablato A, non amplius erit falſum. Surſum vero, de quo prædicatur. ſi.n. non accidit F ineſſe ipſi B, ablato B, non amplius erit impoſſibile.

In rõnibꝰ his pp ſupI põné, et penes hoc accidit falsũ ſupiori in deorsũ, iſeriori ſ ſurſum. cõtinuũ accipiẽtibꝰ q̃a ad primos terminos coaptatur impoſſe.

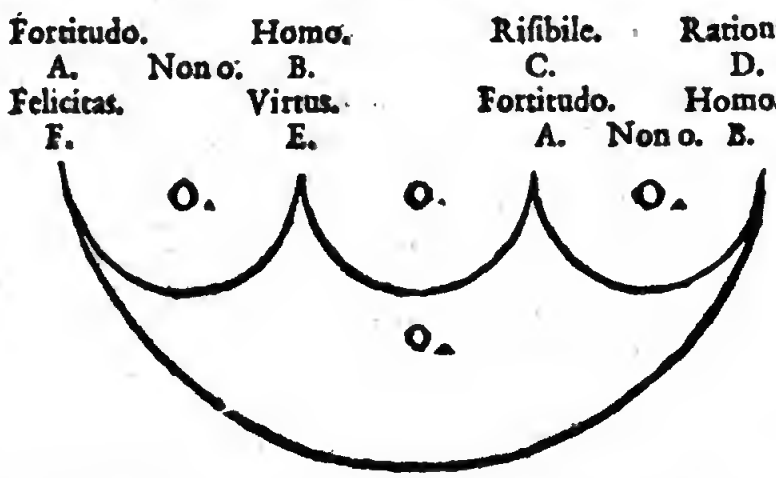

Conſimiliter autem & priuatiuis exiſtentibus ſyllogiſmis. Planum igitur, q̃ impoſſibili non exiſtenti ad terminos, qui à principio, non accidit falſum penes poſitionem,

Insanimatum.

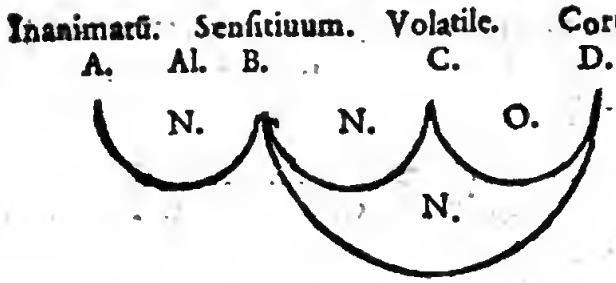

A. In ratione hac negatiua ſi accidit falſum pp ſuppoſitionẽ, vt neć ſ pria affirmatiua.

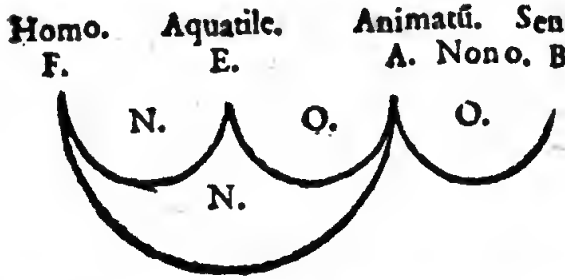

Rõ hęc negatiua reſpondet ſe cũdæ affirmatiuæ. B.

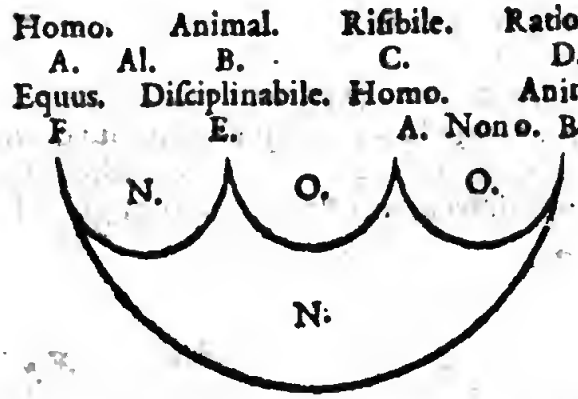

In rõnibus his negatiuis accidit falſum pp ſuppõné, vt & in affirmatiuis

C. An Inſtantia.

Aũt neq; ita. ſemper propter ſuppoſitionem erit falſum. nanq; & ſi poſitum fuerit A ineſſe non ipſi B, ſed ipſi K: K vero ipſi C, & hoc ipſi D: & ſic manet impoſſibile.

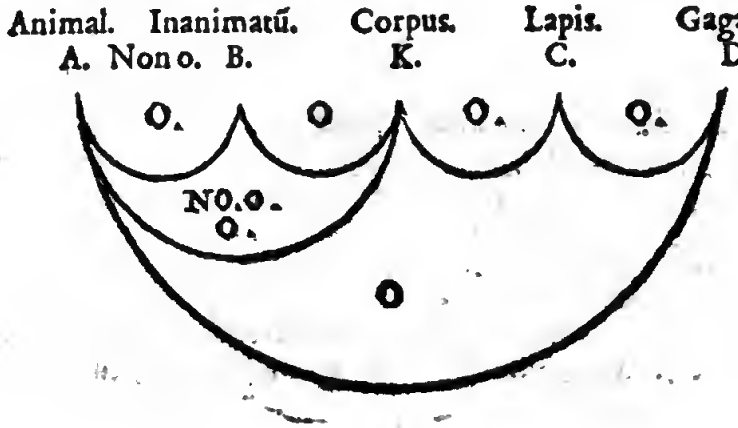

In ratione hac ſ deor ſum accipienti terminos, accidit falſuꝫ: ſed vĩ qđ nõ pp primã ſuppõné rm, ſ. B A, qa illa auferri ꝑt, ſed pp aliã etiã, ſ K A.

Cõſtr

D Consimiliter autem & sursum accipienti terminos. Quare quoniam & existenti, & non existenti hoc, accidit impossibile, non esset vtiq; penes positionem,

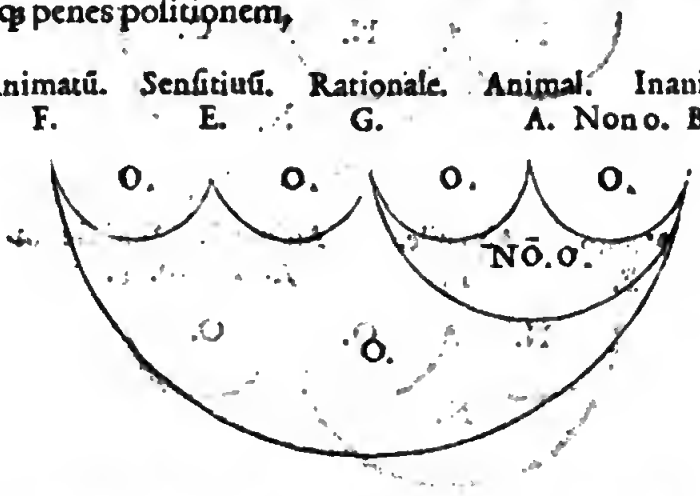

In ratione hac in sursum accipienti terminos, accidit falsum: sed ñ ꝓ ꝑ primā suppōnē tm, ℓ BA, qa illa auferrī ꝑt, sed ꝑ aliā ℓt, scilicet BG

E Soluūo. Aut hoc, quod est, non existenti hoc, nihil minus fieri falsum, non ita accipiendum, vt cùm aliud ponitur, accidat falsum: sed qnando ablato hoc, per reliquas propositiones idem concludatur impossibile. quoniam idem vtiq; falsum per plures suppositiones accidere, nihil fortasse inconueniens: veluti coalternas coincidere, & si maior est extrinsecus intrinseco, & si triangulus habet plures rectos duobus.

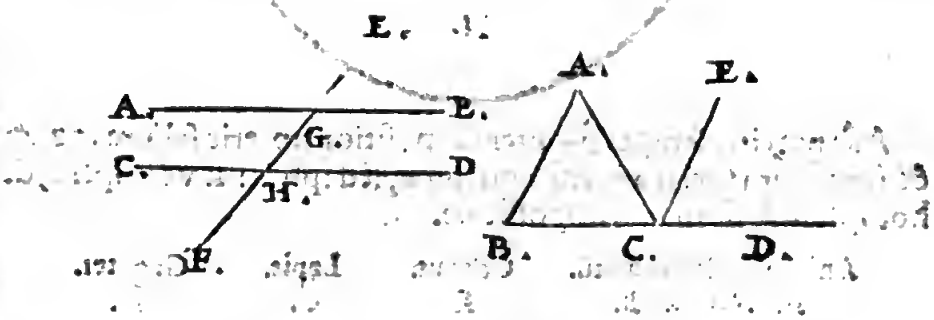

Mōstrat ꝑ has figuras, per binas suppōnes falsas, coalternas coincidere.

F

Tractatus de acceptione ejus, quod non est causa conclusionis falsæ, ac si esset causa. Cap. 22.

DIxit. Cùm autem interrogans concludit contra respondentem falsum ex positione sua, & est positum, quod facit redire respondentem ad hoc, vt dicat, falsum non accidere propter id, quod posuit respondens, sed accidit ex alio, quod est in hac oratione, per quam conabatur monstrare, quòd falsum accidit ex posito, quod ego accurate obseruaui, aut admisi: illud quidem accidit in syllogismo, qui est secundum contrarium, cùm acciderit, G

vt

A vt falsum sequatur ex aliquo, quod non sit in hoc vestigium radicis positæ. Hoc autem accidit in syllogismo contrarij, cum fuerit vna suarum propositionum vera: sed illa, ex qua sequitur falsum, dubia: & coninngatur ipsi positio, secundum quòd est res addita super duas propositiones. quoniam cùm fueritin propositionibus syllogismi, qui est secundum contrarium, dubium, & cõcludat ex ipsis interrogãs falsum, posteaquam intromiserit in summam ipsarum positionem ita, vt videatur falsum sequi ex positione.

Nota hic, quo accidit fallacia, q̃ dr̃ ñ pp hoc: & ꝙ accidit in syllo ad Ipoſe, & ñ in recto.

B iam enim sufficit respondenti hoc in loco, vt dicat, quòd falsum sequitur ex falso, quod est in syllogismo, præterquam quòd sit opus, vt dicat, quòd non secundum positionem. accidit falsum. hoc enim sermone est opus, cùm fuerit vna duarũ propositionum syllogismi secundum contrarium vera, & altera dubia. & secundum hoc manifestum consimiliter, quòd oratio ista non erit à respondente, cùm impossibile, super quo interrogauit interrogans, componatur aliquando ex syllogismo recto. & hoc quoniam in syllogismo recto nihil ponitur, de quo soliciti simus, vt destruatur: sed hoc accidit in syllogismo cõtrarij. Cùm ergo manifestum sit, quòd oratio ista instantiæ est à respondente, erit autem in eo, quod adducet interrogans, syllogismus contrarij, non autem syllogismus rectus: manifestũ quòd accidit in syllogismo contrarij, cùm impossibile consequens fuerit, vt positio sit, quam posuit respondens, aut destruxit ipsam: aut est opus respondenti, vt dicat interroganti, quòd non sequitur impossibile in hoc syllogismo propter positionem, quam posui, aut admisi, propter quam existimas sequi impossibile. Hoc autem accidit secundum duas vias in syllogismo cõtrarij. Manifestior autem ipsarum ea est, quæ alium non latet, nec conuenit, vt per ipsum decipiant, aut decipiantur nisi pauci homines. est autem cùm positum non communicat secũdum vnam suarum partiũ, hoc est prædicatum & subiectum cum terminis propositionũ, ex quibus sequetur impossibile. Vt in exẽplo, si radix posita, de cuius impossibilitate soliciti sumus, sit A in omni B, & dicamus, si A in omni B: & C in omni D: & D in omni E: sequitur, vt C sit in omni E, quod ẽ impossibile. sed impossibile sequitur ex eo, quòd posuimus, A in omni B: igitur A eẽ in omni B, est impossibile. manifestum tamen est, ꝙ A esse in B, nõ est signum, vt C sit in E: quod est impossibile. Vt in exẽplo, quod dixit Aristoteles in materijs, si aliquis dicat, ꝙ diameter nõ communicat costæ. quoniã si communicaret, & motum pertransiret diuisum finitum, posteaq̃ transiuisset medietatẽ suã: sed non pertransiret mediatatẽ suã, nisi posteaq̃ pertransiuerit medietatem istius medietatis: & ita inuenientur in meti ẽdo medietates infinitæ, sequitur ergo, si sit motus, vt motũ pertranseat spatium infinitum in tẽpore finito: quod est impossibile. hoc aũt impossibile sequitur ex eo, quod diximus, diametrum communicare cum latere. Manifestũ enim, ꝙ sermo iste, ex quo sequit̃ impossibile, est dubitatio Zenonis de motu: quæ nõ coaptat alicui parti ipsi⁹ positi, de cuius destructione in hoc sermone

C

D

Nota ꝙ accidit non pp hoc secũdũ duas vias, quarũ pria ẽ manifestior.

E

F

G ſermone ſolici ti ſum⁹. & propterea hoc eſt minimũ, quod facit ad hoc.

Scđa via eſt, qñ falſuz cõcat cũ cõcłone, & magis latet.

Via autem ſecunda, quæ magis latet, quàm prima, eſt, vt poſitio, cui⁹ deſtructionem intendimus, communicet cum vna ſuarũ partium, aut cum propoſitionibus cõcludentibus falſum, præter concluſionem, aut cum concluſione falſa. illa igitur, quæ communicat cum concluſione, magis latet: & eſt ea, de qua meminit Ariſto. cùm autem communicabit cum concluſione, aut cõmunicabit cum prædicato, aut cum ſubiecto. Amplius ſi participabit H cum vno iſtorum, aut communicabit, vt ſit prædicatum in ipſa, hoc eſt concluſione: aut communicabit, vt ſit ſubiectum in ea. Componuntur igitur ex hoc quatuor vię. & hoc quoniam, cùm communicet cum concluſione ſecundum communicationem propoſitionum in prima figura, aut communicat cum ipſis deſuper, ita vt vna extremitatum poſiti prædicetur de extremitate ſubiecti primi in propoſitionib⁹, aut ſubiecti ipſius, aut prędicati. erit autem vna extremitatum poſiti ſubiectũ in concluſione falſa. Vt in exemplo, I ſit poſitum, ex quo volumus ſequi falſum, quòd A in omni B: propoſitiones autem ordinatæ in prima figura, per quarum medium concluditur falſum, ſint C de D: & D de omni E. ſi igitur exempli gratia accipiamus A de B: & B de C: & C de D: & D de omni E: deinde ex hoc concludamus impoſſibile, puta, quòd B dicitur de omni E: planum ꝙ hoc impoſſibile ſequitur ex alio, quàm ex A B, quod eſt radix poſita. Communicatio autem iſta eſt cum ſubiecto radicis, cuius intenditur deſtructio tantum, ſecundum quòd ſubie K ctum radicis eſt prædicatum in concluſione falſa. Quòd ſi poſuerim⁹ ſyllogiſmum ſic, & dixerimus A in omni B: & A in omni C: & C in omni D: & D in omni E: deinde concluſerimus ex hoc impoſſibile, puta, ꝙ A eſt in omni B: manifeſtum quòd in hoc impoſſibili participat radix poſita, cuius deſtructionem intendimus, cum prædicato tantum, quod eſt A, ſecundum quòd eſt prædicatum in concluſione. cùm igitur ablata fuerit propoſitio A B, quæ eſt radix poſita, remanet impoſſibile, quẽ admodum erat. Cõſimiliter ſi fue- L rit radix poſita communicans cum iſtis propoſitionibus in vna ſuarum extremitatũ à parte inferiore: hoc eſt, cùm poſitum fuerit ſubiectum ſub ſubiecto propoſitionis vltimæ propoſitionum concludentium falſum. Vt in exemplo, ſi ponamus E de omni D: & D de omni E: & E de omni A: & A de omni B, quod eſt ipſum poſitum: ſit autem impoſſibile conſequens, C de omni A: planum igitur, ꝙ poſitum communicat cũ concluſione falſa ſecundum partes prædicati, ſecundum quòd ipſi ſubijcitur. Eodem pacto ſi ponamus C M de D: & D de omni E, & E de omni B: & A de omni B: ſit autem impoſſibile C de omni B: planum enim cõ ſimiliter, ꝙ concluſio falſa communicat cum radice poſita in ſubiecto, ſecundum ꝙ ipſi ſubijcitur. Sunt ergo iſtæ, quemadmodum apparet, quatuor ſpecies, quibus innouatur cõmunicatio propoſitionum in prima figura ſm vnam extremitatum radicis poſitæ. In ſumma igit oportet, vt reſpõdenti, cùm dicet falſum nõ ſequi propter radicem poſitam,

occultet

A occultetur in omnibus radix posita, quæ est propositio A B, & dimittatur impossibile per se. Consimiliter accidet in omnibus speciebꝰ primæ, ac secundæ figuræ, ac etiam tertiæ. Status enim super hoc est proximus. Iam igitur manifestum est ex hoc, quòd positum erit annexũ propositioni per media concludentia conclusionem falsam, & falsum nõ sequetur ex posito, & secundũ quot modos accidet hoc. Et propterea non sufficit, cùm fuerit impossibile, vt sit ex radice posita, secundum ꝙ fuerit communicans cum propositionibus concludentibus impossibile: sed cum hoc oportet, cùm ipsum destruitur, vt destruatur falsum. Cùm enim istæ dispositiones coaptantur posito, cognoscitur quòd falsum ex ipso sequit, hoc est, quòd communicat cum cõclusione falsa. eum enim destruatur, & non varietur propositio secunda, quæ cum ipsa communicat, destruetur falsum. fieri enim potest, cùm destruitur radix posita, & variatur propositio secunda, quæ cum ipsa communicat, vt concludatur hoc idem falsum. potest enim res vna concludi per media diuersa. vt autem conclusio vna concludatur per syllogismos diuersos secundum omnes terminos, fieri neutiquam potest, nisi quando con B trarium fuerit in terminis medijs tantum absq; extremitatibus. & propterea fieri nequit, vt dicamus, cum destruitur radix posita, & remanet impossibile, ꝙ hoc impossibile potest sequi ex hac radice posita p syllogismos separatos in omnibus terminis respectu syllogismi cõcludentis impossibilis absq; posito. cùm igitur destruxerimus positum cõicans, & remãserit impossibile, planum ꝙ sequitur, vt sit per propositiones medias inter impossibile & positũ propositio falsa: qm̃ propositio falsa nõ potest esse, nisi ex propositionibus C falsis, sm̃ quòd declaratum fuit.

Nota posse fieri falsciã non pp hoc in oibus figuris.

Nota aliã cõditionẽ requisitã, & ẽ, vt illo destructo fal B sũ; destruatur. posset n. pr̃so destructo, adhuc falsum remanere per aliud medium conclusum.

C

De falsa Ratione. *Cap.* 23.

SEd falsa ratio efficitur penes primũ falsum. aut enim ex duabus propositionibꝰ, aut ex pluribus omnis est syllogismus. Si igitur ex duabus, harum alteram, vel & ambas necesse est falsas esse: ex veris enim nõ erat falsus syllogismꝰ. Quòd si ex pluribus: vt C per A B, hæc per D E, F H, ex his aliquid superiorum falsum erit, & ratio penes hoc. nanq; A, & B per illa cõcluduntur: quare penes illorum aliqd accidit cõclusio, et falsum.

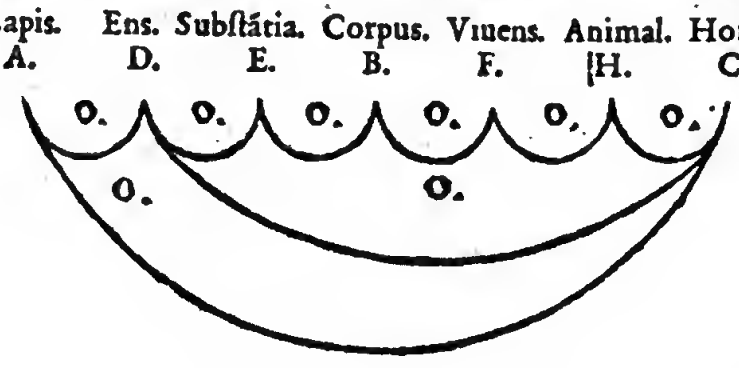

Rõ hæc falsa est pp ppositionem A D.

Quòd

G *De falſa Ratione. Cap. 23.*

QVòd ſi ſyllis, cùm quo coniungitur poſitio, & per quẽ interrogans conat' deſtruere poſitionem, exiterit ſyll's ſimplex, hoc eſt ex duabus ꝓpõnibus tantũ, cum impoſſe ſequat' ſimul cum ablatione poſitionis, manifeſtũ erit p ſe, ꝙ nõ erit cõſequens ex radice poſita. Sin aũt ſyll'i, qui ſunt ex impoſſibili & poſito, fuerint plures ſyll'o vno, non erit manifeſtũ: cognoſcitur tñ ꝙ falſum continet' in ſyll'o. Cùm aũt reſoluti fuerint oẽs iſti ſyll'i in ſyll'm primũ, ex quo cõpoſiti ſunt, & monſtrata fuerit cõcluſio ſua, planũ tibi erit, ſi inuenier falſum ſimul cũ deſtructione poſitionis, aut non inuenietur. ſyll'i aũt, qui ſunt fm hanc diſpoſitionẽ, hi ſunt, qui à principio complicantur ex binis ꝓpõnibus, quarũ vna eſt vera, & altera dubia: non erit tñ manifeſtũ, an concluſio ſit falſa. cùm aũt ipſi adiunget' propoſitio vera, poterit cõcluſio prouenies conſiſtr fm diſpoſitionẽ ſuam eſſe ignota, an ſit falſa. adiungat' aũt ipſi ſiſt etiam ꝓpõ vera, & conſyderetur cõcluſio ſua, quouſq; tu deuenias ad concluſionẽ, quæ ex diſpoſitione ſua manifeſta fuerit, ꝙ ẽ falſa. cognoſcet' enim tunc, ꝙ oẽs iſtæ cõcluſiones ſunt falſæ. Cùm igit' reſoluti fuerint ad ſyll'm primum, & cõſyderemus ſyllogiſmum primũ ſimul cũ radice poſita, cognoſcemus ſecundum hunc ordinem, an impoſſibile ſequatur ex ipſa, an non.

Nota qñ ſyll'i ſunt plures, ex qb⁹ cõtingit fallacia n ꝓp hoc, ſunt reſoluẽdi in primũ ſyll'm,

H vt oſtẽdat' falſum nõ accidere ꝓp põné.

I

K

De eo, quod eſt Non ratiocinari. Cap. 24.

L

AD hoc autem, quòd non fiat ratiocinium, obſeruandum, quando ſine cõcluſionib⁹ rationem interrogat, ne bis in ꝓpõnibus idem detur: qm̃ ſcimus, ꝙ ſine medio nõ effi citur ſyll's: mediũ vero eſt, quod pluries dr̃. Qualiter aũt oportet ad vnamquamq; concluſionem medium obſeruare, manifeſtũ ex eo, ꝙ ſcimus, quale in vnaquaq; figura monſtrat'. hoc autem nos non latebit, eo ꝙ ſcim⁹, qũo præſtamus rationẽ. Oportet aũt, quod à reſpondentibus cauendum enuntiamus, ipſos arguentes conari latere. Hoc autẽ erit, primum quidem, ſi concluſiones nõ præratiocinentur, ſed acceptis neceſſarijs ſint obſcurę. Amplius vero, ſi propinqua non interrogat, ſed quammaxime immẽdiata. Vt ſit opus concludere A de F, media B C D E. oportet itaq; interrogare, ſi A ipſi B: & rurſus non ſi B ipſi C, ſed ſi D ipſi E: & poſtea, ſi B ipſi C, & ſic reliqua,

M

* Al. co.le longe media. alijm. diata. vide 8. Topi. in principio.

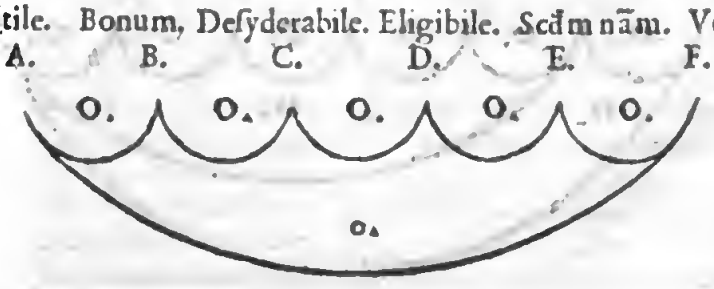

Ex hac figura oſtẽdit' quo pacto ceſſatio fieri debeat.

Ac ſi

A Neſi per vnum medium fiat ſyllogiſmus, à medio incipere maxime enim ſic latere poſſet reſpondentem.

De obſeruatione, vt non fiat ſyllogiſmus. Cap. 24.

DIxit. Oportet autem reſpõdentem in arte Dialecticę, cùm in reſpondendo de poſitione aliqua ſolicitudinem habebit, & interrogans intenderit cum propoſitionibus, vt eas admittat, oportet inquam ipſum obſeruare, ne admittat in B propoſitionibus, quas interrogat, terminum vnum bis, aut pluries. & hoc cùm fuerit interrogatio in propoſitionibus tantum abſq; cõcluſione. Si enim non admittet terminũ vnũ bis in propoſitionibus, non erit ibi terminus medius. cùm autem non fuerit in propoſitionibus, quas admittet, terminus, in quo communicent, non prodibit ibi ſyllogiſmus: nedum proueniet ex ipſis ſyllogiſmus, qui deſtruat poſitionẽ. Quòd ſi in propoſitionibus admiſerit terminum vnũ bis, poterit ipſum prohibere ab iſta concluſione, quæ eſt C cõtradictoria ſuæ poſitionis ex parte qualitatis ordinis termini medij reſpectu alicuius ſpeciei concluſionum quatuor, quas diximus: hoc ẽ, ne ordinetur hoc in loco ordo, qui eſt neceſſarius, hoc autẽ poterit reſpondens facere, eo quòd non ignorat qualis concluſio in quali trium figurarũ concluditur: hoc eſt, quod ſit proprium vni figuræ, aut communicet cum duabus, aut cum omnibus tribus. hoc autem iam prædictum eſt. Dixit. Quod autem præcepimus cauere reſpondentem, ne ſuper ipſum veniat ex eo, quòd admiſit id, quod redeat ad deſtruendam poſitionem ſuam, eſt id, quod præcepimus faciendum reſpondenti, vt magis occultetur, quid ſit, quouſque hoc admiſerit reſpondens. D

Meminit autem in hoc de tribus præceptis, proportionatis huic libro. Quorum vnum eſt, ne interroget ſuper propoſitionibus ſimul cũ concluſionibus, ſed dimittat concluſiones, ſiue fuerint propoſitiones propinquæ, aut longinquæ. hoc autem accidet in ſyllogiſmo compoſito, cùm fuerint duæ propoſitiones concludentes cõtradictorium, quarum vna ſit concluſio, ſecunda vero accipiatur ad interrogationem, & ſit cõ ſimiliter & ipſa, concluſio ſequens ex duabus propoſitionibus interrogatis. ſequitur enim hic, vt fiat interrogatio ſuper tribus propoſitionibus, & derelinquat propoſitio quarta, quæ eſt concluſio. Præceptum vero ſecundum, vt fiat interrogatio ſuper propoſitionibus longinquis, & dimittatur interrogatio ſuper propinquis. & hoc ſimiliter etiã accidet in ſyllogiſmo compoſito, cũ fuerint duæ propoſitiones concludentes ad contradictorium, duæ cõ F cluſiones ex binis ſyllogiſmis, quorum vterq; componitur ex duabus propoſitionibus. erunt igitur hic ſex propoſitiones, quatuor longinquæ, quæ ſunt propoſitiones non exiſtentes concluſiones, & quatuor propinquæ, quæ ſunt concluſiones: fit autem interrogatio ſuper quatuor, & relinquuntur duæ. Differentia vero, quæ eſt inter hoc præceptum & primum, eſt: quia licet vtrũq; poſitũ dimittat cõcluſiones, quæ ſunt ex ipſis, ibi tamen dimittuntur

Tria præcepta obſeruanda ab interrogãte: quorũ primũ eſt, vt dimittat cõcſones, & interroget ppoſitiones. E

Secũdũ, vt interroget ppones remotas.

G tuntur concluſiones, ſecundum q̄ concluſiones, hic autem, ſecundum quòd ſunt propinquæ. Præceptum vero tertium eſt, vt varietur ordo propoſitionum in interrogatione, & fiat interrogatio ſup ipſis ſine ordine, ſecundum quem oratio compoſita fuit. Vt in exemplo, ſi ſolicitiſimus, vt concludamus, A eſſe in G per media, A in B, & B in D, & D in E, & E in G, non eſt opus, vt interrogemus, an A ſit in B, deinde an B ſit in D: ſed eſt opus, vt à principio interrogemus, an E ſit in G, deinde poſt hoc, an B ſit in D: & ſecundum

H hunc modum cadet interrogatio ſuper reliquis per priuationem ordinis, quo in ipſis reperitur ſequi concluſio: quoniam ſecundum hoc latebit res reſpondentem & hoc eſt, quod oportet facere interrogãtem, cùm vult latere in ſyllogiſmo compoſito. Sed in ſyllogiſmo ſimplici, qui eſt ex binis tantum propoſitionibus, & vno termino medio, oportet, vt incipiamus interrogare ſuper propoſitione maiore, deinde interroget ſuper minore, quoniam ſecundum hunc modum latebit concluſio reſpondentem. & hoc, quoniam ipſe format in intellectu ſuo

I contrarium formationis concluſi. quia ſciens ſm id, quod eſt in hoc libro, id inquã, quod eſt ante iſtas formationes tantum, iam nouit, quando erit cõcludens ad orationem, & qñ non erit, & quomodo erit.

Tertiũ, vt varietur ordo ꝓpoſitionum.

In ſyllogiſmo ſimplici prius eſt interroganda maior, vt magis lateat.

De Redargutione. Cap. 25.

QVoniam autem habem⁹ quando, & quo modo ſe habẽtibus terminis ſit ſyllogiſmus, manifeſtum & quando erit, & quando non erit redargutio. Cùm enim omnes reſponſiones conceduntur, aut viciſſim ponuntur, vt hæc quidem negatiua, illa vero affirmatiua, accidit fieri redargutionẽ: erat enim ſyllogiſmus, & ita, & illo modo ſe habentibus terminis. quare, ſi quod ponitur contrarium ſit concluſioni, neceſſe fieri redargutionem. redargutio nanq̄ contractionis ſyllogiſm⁹. Quòd ſi nihil concederetur, impoſſibile fieri redargutionẽ. non enim erat ſyllogiſmus, omnib⁹ terminis priuatiuis exiſtentib⁹: quare neque redargutio. ſi enim redargutio, neceſſe ſyllogiſmũ eſſe: ſyllogiſmo autem exiſtẽte, non neceſſe redargutionẽ. Conſimiliter vero, & ſi nihil ponere tur ſecũndum reſponſionem in toto: eadem nanq̄ erit determinatio redargutionis, & ſylli.

k

L

De Redargutione. Cap. 25.

MAniſeſtum igitur, q̄ non latebit, cum fuerit compoſitus ex propoſitionibus, quas admittit reſpondens. poterit enim ipſi eſſe repulſa, cum nouerit interrogãs, quando complicatur ſyllogiſm⁹, & quando non eõplicatur. nouimus enim, q̄ ſi confiteatur reſpondens propoſitiones affirmatiuas, aut fuerit in ipſis affirmatiua & negatiua, quòd iam fieri poteſt repulſio. quoniam iam declaratum fuit, quòd non erit ſyllogiſmus, niſi cùm fuerint ambæ propoſitiones ſuæ affirmatiuæ ſimul, aut vna fuerit affirmatiua, & altera negatiua. Quòd ſi huic adiungatur

M

A gatur ꝙ concluſio ſit contradictoria poſitionis, de qua cuſtodienda reſpondens ſolicitus eſt, iam erit repulſio ex neceſſitate: quoniã repulſio eſt ſyllogiſmus concludens contradictorium poſitionis, de qua cuſtodienda ſolicitus eſt reſpondens. Quòd ſi non conceſſerit reſpondẽs propoſitionem affirmatiuam, fieri non poteſt, vt ſit repulſio: quoniam iam declaratum fuit, ꝙ non erit ſyllogiſmus ex propoſitionibus negatiuis: & cùm non erit ſyllogiſmus, non erit repulſio. cùm enim eſt repulſio, iam ſequitur, vt ſit ſyllogiſ-
B mus: ſic enim ſe hẽt diſpoſitio particularis reſpectu vniuerſalis, quem admodum eſt diſpoſitio animalis cum homine, & diſpoſitio ſyllogiſmi abſoluti cum ſyllogiſmo repulſionis. Conſimiliter manifeſtũ etiã eſt, quòd non erit ſyllogiſmus, cùm non conceſſerit propoſitionem vniuerſalem, monſtratum enim fuit, quòd ex conditionibus ſyllogiſmi D concludentis eſt, vt vna propoſitionum ſuarum ſit vniuerſalis, & ſecunda affirmatiua.

De deceptione, quæ ſecundum Suſpitionem. Cap. 26.

ACcidit autem aliquãdo, quemadmodũ in terminorum poſitione decipimur, & ſecundum ſuſpitionem fieri deceptionem. quemadmodum ſi contingit idem pluribus primis ineſſe, & hoc quidem latere quempiam, & exiſtimare E nulli ineſſe, illud autem noſſe. Sit A inexiſtens B, & C per ſeipſa, & hæc omni D conſimiliter. ſi igitur exiſtimat A omni quidem B ineſſe, & hoc ipſi D: A vero nulli C, & hoc omni D: eiuſdẽ ſecundum idem habebit ſcientiam, & ignorantiam.

Folio fluere.

Per hos ſyllogiſmos oſtẽdit deceptio ſecundũ ſuſpitionẽ, ĩ terminis ñ eiuſdẽ coordinationis.

G Rurſus, ſi quis deciperetur circa ea, quæ ex eadem coordinatione. Vt A ineſt ipſi B, hoc autem ipſi C, & C ipſi D: ſuſpicaretur vero A omni B ineſſe, & rurſus nulli C: ſimul enim & noſcet, & nō ſuſpicabitur ineſſe. igitur nil aliud cenſebit ex his, quam quod ſcit, hoc non ſuſpicari. ſcit enim quodammodo, quòd A in eſt ipſi C, veluti vniuerſali qđ ſecundum partem, quare quod quodammodo ſcit, hoc penitus cēſet nō ſuſpicari: quod impoſſe. K

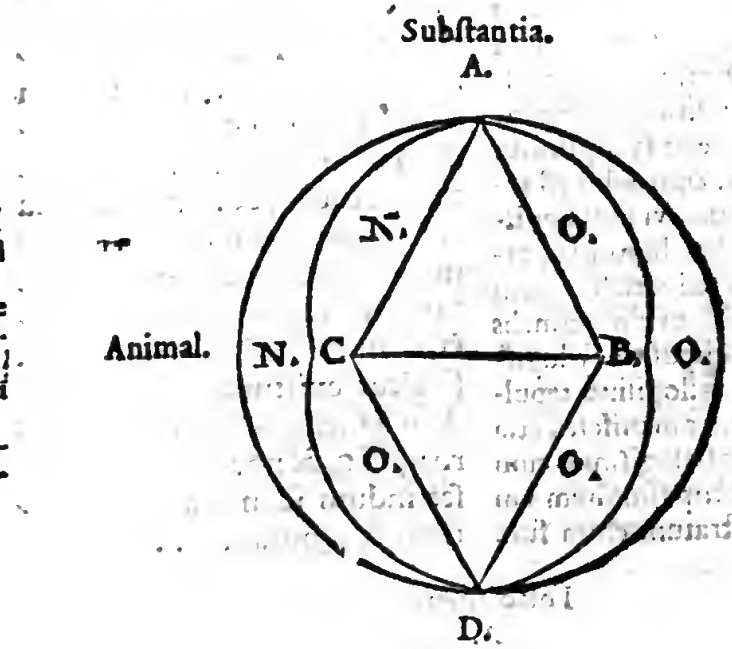

H Per hos ſyllogiſmos oſtēdit de ceptio ſecundū ſuſpitionē, i terminis eiuſdē coordinationis.

L

I Sed in prius dicto, ſi non medium ex eadem coordinatione, ſecundum vtrunq; mediorum ambas propoſitiones non accidit ſuſpicari, vt A B quidem omni: C vero nulli: hæc autē vtraq; omni D. Accidit enim aut ſimpliciter, aut ad aliquid, contrariam accipi propoſitionem primam. Si enim cui omni ineſt B, exiſtimat ipſum A ineſſe: B vero ipſi D nouit: & quòd ipſi D A nouit. quare ſi iterum cui C nulli, exiſtimat A ineſſe: cui B alicui ineſt, huic non exiſtimat A ineſſe. Quod autem omni exiſtimatur cui B, rurſus alicui non exiſtimare cui B, aut ſimpliciter, aut ad aliquid, cōtrarium eſt. ſic igitur non contingit ſuſpicari. Secundum vtrunq; vero vnam, aut ſecundū alterum ambas nihil prohiber: vt A omni B: & B ipſi D: & rurſus A nulli C. M

*a.l. vtrūque.

Folio

A Folio fluere. D

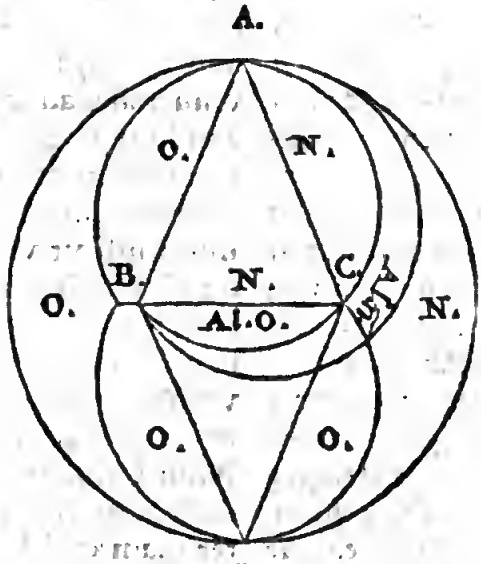

Succus condenſatus.

Latifolium.

Per hos ſyllogiſmos oſtẽdit ſecundũ q̃s ppones ñ fiat, & ſecundũ q̃s fiat ſuſpitionis deceptio.

B E

Similis enim talis deceptio, & quemadmodum decipimur circa eas quæ in parte. Veluti ſi A ineſt omni B: B vero omni C: A omni C inerit. ſi itaq; quiſpiã nouit quòd A ineſt omni cui B, nouit & q̃ cui C: ſed nil prohibet ignorare C, q̃ eſt. Vt ſi A, duo recti: in quo autem B, triangulus: in quo vero C, ſenſibilis triangulus. ſuſpicari nanq; poſſet aliquis nõ eſſe C, ſciens quòd omnis triangulus habet duos rectos: quare ſimul noſcet, & ignorabit idem. Noſſe enim omnem triangulũ, q̃ duobus rectis, non ſimplex eſt: ſed hoc quidem, eo quòd vniuerſalem habet ſcientiam, illud autem, eo quòd ſingularem. ſic igitur vt vniuerſali nouit C, quòd duo recti: vt autẽ ſingulari non nouit: quare non habebit contrarias.

C F

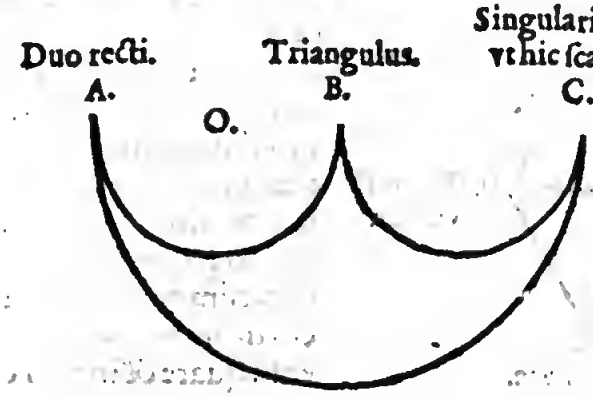

Quo pacto ſciamꝰ aliquid in vñ, & ignoremus in parte.

G Similiter vero & ratio, quæ in Menone, ꝙ diſciplina recordatio. nullibi nanq; accidit præſciri quod ſingulare ē: ſed ſimul cum inductione accipere ſcientiam, quæ ſm partem, tanq; recognoſcentes: quædam enim ſubito nouimus, quemadmodum ꝙ duobus rectis, ſi nouerimus, ꝙ triangulus. conſimiliter autē & in alijs. Vniuerſali igitur ſpeculamur quæ in parte, propria vero nō nouimus. quare accidit & decipi circa ipſa, præterq; ꝙ
H non contrarie, ſed habere quidē vniuerſalem, decipi vero ea quę ſecūdum partem. Conſimiliter igitur & in prædictis. neq; enim contraria deceptio, quæ ſm medium, ſcientiæ, quæ ſm ſyllogiſmum, neq; quæ ſm vtrunq; mediorum ſuſpitio. Nihil enim prohibet ſcientem, & ꝙ A toti B ineſt, & rurſus hoc ipſi C, exiſtimare A non ineſſe C. vt quòd omnis mula ſterilis, & ipſa mula, exiſtimare prægnantem hanc eſſe. nō enim ſcit, ꝙ A ipſi C, non ſimul
I ſpeculans aſſumptum, quod ſecundum vtrunq;.

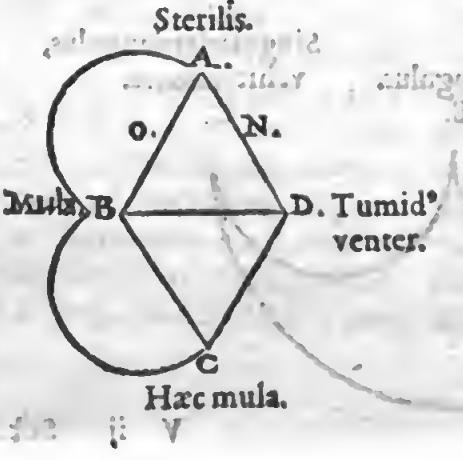

Quo pacto ſciæ ſecundū mediū nō ſit contraria ſciētiæ per ſyl'ſm, cū nō applicetur maior terminus minori.

Quare planum, quòd etſi hoc K quidem nouit, illud vero non nouit, decipietur: quod habent vniuerſales ad ſcientias quæ ſecundum partem. nullum enim ſenſibilium extra ſenſum exiſtēs nouimus, neque ſi ſentientes ſcimus: niſi vt vniuerſale, & eo quod eſt habere propriam ſcientiam: ſed non vt agere. Scire nanq; trifariam dicitur, vel vt vniuerſali, vel vt propria, vel vt agere: q̄re & decipi tot modis. Nihil igitur prohibet & noſſe, & deceptū eſſe circa idem, præ- L terquam quòd non contrarie: quod accidit & ſecundū vtrāq; cognoſcenti propoſitionem, & non conſyderanti prius. ſuſpicans enim mulam prægnantem eſſe, non habet ſcientiam ſecundum agere: neque iterum ob ſuſpitionem, contrariam deceptionem ſcientiæ: ſyllogiſmus enim contraria deceptio vniuerſali.

Qui vero ſuſpicatur bono eſſe malo eſſe, idem ſuſpicabitur bono eſſe, & malo. Sit nanq; bono eſſe, in quo A: malo autem eſſe, M in quo B: rurſus vero bono eſſe, in quo C. quoniam igitur idem ſuſpicabitur B & C, & eſſe C B ſuſpicabitur: & rurſus B A eſſe conſimiliter: quare & C A. quemadmodum enim ſi erat verum, de quo C, B: & de quo B, A: & de C A verum erat: ita & in ipſo ſuſpicari. Similiter autē & in ipſo eſſe. cùm enim idem ſint C & B: & rurſus B & A: & C ipſi A idem erat: quare & in ipſo opinari cō ſimiliter.

A ſimiliter. ergo hoc quidem neceſſarium, ſi quis dabit primũ. ſed fortaſſe illud falſum, ſuſpicari quendam malo eſſe, bono eſſe, niſi ſecundum accidens. multipliciter enim poſſibile eſt hoc ſuſpicari. conſyderandum vero hoc melius. D

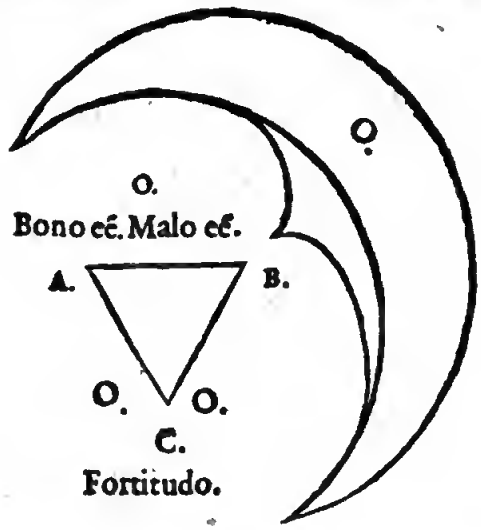

Rõ probãs idẽ eſſe bonũ & malum, ſiquis putauerit bono eſſe & malo eſſe, idem.

B E

De fallacia ſecundum Exiſtimationem. Cap. 26.

DIxit. Quemadmodum autem accidit in propoſitionibus error, & confuſio ita, vt contingat in eo, quod ſcimus ſciẽtia prima, quòd eſt ſic, vt exiſtimemus quòd non eſt ſic: eodem pacto accidit hoc idem nobis in concluſionibus, hoc eſt, vt C exiſtimemus de eo, quod ſcimus ſic eſſe, quòd non eſt ſic: aut è cõuerſo.

Sed iam exiſtimant nonnulli eſſe non conueniens, vt hoc accidat in concluſionibus: hoc eſt, vt ſciamus ipſas ſcientia vera, & tamen exiſtimemus in ipſis contrariũ eius, quod nouimus. quemadmodum ſi eſſet vnum, quod ſciremus ineſſe duobus ſine medio, & ſciremus etiam duo illa ineſſe alteri conſimiliter ſine medio. Quemadmodum ſi A eſſet in B & C: & B & C eſſent in D ſine medio. qui enim ſcit A ineſſe omni B: & B omni D: ſcit etiam conſimiliter quòd C ineſt omni D: fieri nõ poteſt, vt exiſtimetur, aut videatur A non ineſſe alicui C. accidit enĩ vt ſciat vnum & idem, & ignoret ipſum ſecundum vnum modum. & hoc, quoniam cadet vtiq; in homine cognitio ex parte ignorãtiæ, quã præhabuit hac in re. quòd ſi habuerit in hoc ſcientiam, accidit, vt ſciat F & ignoret rem ſimul: quod eſt impoſſibile. Et quemadmodum exiſtimatur, quòd hoc prohibetur in ſyllogiſmis diuerſorum mediorum terminorum, quemadmodum in his duobus ſyllogiſmis, quibus exẽplum adduximus: conſimiliter exiſtimatur etiam hoc vetari in ſyllogiſmis, quorum termini medij prędicantur de ſe inuicem. Quemadmodum ſi vnus ſciret, quòd A eſt in omni B: & B in omni C: & C in D: fieri non poteſt, vt videatur, & exiſtimet,

G ſtimet, ꝙ A ſit in B: & B in C: & C in D: & ꝙ A non ſit in aliquo D: quoniam habebit ſcientiam, & ignorantiam alicuius eiuſdem ſimul: quod fieri non poteſt. Sed fortaſſe, cùm hoc conſyderauerimus, videbitur, ꝙ in modo primo, qui eſt, cũ termini medij non prædicantur de ſe inuicem, nõ poteſt nobis accidere in maiore propoſitione vnius duorũ ſyllogiſmorũ cognitio falſa ſimul cũ ſcientia maioris propoſitionis alterius ſyllogiſmi, & duarum propoſitionum minorum duorum ſyllogiſmorum. Vt in exemplo, ſi habuerimus, ꝙ A eſt in omni B: & B in omni D: & C in omni D: fieri nõ poteſt; vt decipiamur, & exiſtimemus ꝙ A non eſt in aliquo C. quoniam accidit ex hoc, vt ſint duæ propoſitiones ſyllogiſmorum maiores contrariæ in cogitatione, aut vt potẽtia ipſarum ſit potentia contrariarum in exiſtimatione: quod ẽ impoſſibile, hoc eſt, vt proueniat nobis ſcientia contraria in vno & eodem per ſe. Atqui ſequitur hoc, ſi aliquis ſciat ſcientia vera, ꝙ A ineſt omni illi, cui ineſt B: & ſciat B eſſe in D: ſcit etiam ꝙ A eſt in D. ꝙ ſi videretur A ineſſe nulli ei, cui ineſt C, cum eo, ꝙ ſcimus C eſſe in omni D: iam videret A non ineſſe ei alicui, cui ineſt B ſimul cum eo, ꝙ videretur A ineſſe omni illi, cui ineſt B. nam D eſt pars ipſius B: autiã videtur A eſſe in D, cum hoc, ꝙ videat A non eſſe in D. ſed ambo ſunt contraria impoſſibilia: quoniam aut cogitatio erit contraria, aut potentia ſua erit potẽtia cogitationis contrariæ. ſed hoc eſt impoſſibile, vt videlicet exiſtimetur affirmatio & negatio ſimul in vno & eodem ex parte vna. Sed ꝙ decipiatur aliquis in vna iſtarum duarũ propoſitionum maiorum, cùm nõ habuerit ſcientiam propoſitionis alterius, fieri vtiq; poteſt. Hæc igitur eſt diſpoſitio exiſtimationis, & ſcientiæ in ſyllogiſmis, qui ſunt per medios terminos diuerſos. Sed in ſyllogiſmo vno, aut ſyllogiſmis, quorum medij termini de ſe inuicẽ prædicantur, iam fieri poteſt vt aliquis habeat ſcientiam, & exiſtimationem in cõcluſione: ſed non ex parte vna, ſed ex duabus partibus diuerſis. Vt in exemplo. poſſumus enim ſcire A eſſe in omni B: & B in omni C: & tamen ſit apud nos concluſio ignota, quæ eſt A ineſſe omni C: & perturbemur, & exiſtimemus A ineſſe nulli C. quoniam non eſt neceſſarium, vt qui ſcit ambas ꝓpoſitiones, ſciat concluſionem: quoniam concluſio ſcitur in potẽtia in ambabus propoſitionibus, non autem in actu, ſm ꝙ accidit particulari, vt non ſit cognitum apud eũ, qui nouit vniuerſale. Vt in exemplo, qui nouit A ineſſe omni B, hoc ẽ omni illi, cui ineſt B: ſit autem B inexiſtens omni C: iam ſcit ꝙ A ineſt omni C: niſi ꝙ ſcit quidem hoc per ſcientiam vniuerſalẽ, ignorat autem ipſum ſm particularem. Et propter hoc nõ prohibetur ex parte ignorantiæ, qua ſibi accidit cogitatio ex ſyllogiſmo vno, corruptio contraria ſcientiæ ſuæ. Vt in exẽplo ex neceſſarijs, qui nouit omnem triangulũ habere tres angulos ęquales duobus rectis, iam nouit triangulum ſenſibilem ſibi allatum eſſe ſm hanc diſpoſitionem in potentia, nõ autem in actu. & propter hoc iam fieri poteſt, vt decipiat in eo, & exiſtimet ꝙ non ſit triangulus, quodq; anguli ſui non ſunt æquales duobus rectis.

Cũ termini medij ſint diuerſi, ſi poſſe accidet fallacia in cõcluſiõe, vt ſciat & ſit & ignoretur ꝓp cõtrarias opinationes.

H

I

In ſyllo, in quo termini medij de ſe inuicẽ ꝓdicantur, ꝓt accidere fallacia, vt ſciam⁹ concloné, & putem⁹ cõtrariũ eiuſdẽ, non tñ eodẽ mõ.

K

L

M

rectis. & hoc, quoniam ſcit ipſum ex parte rei vniuerſalis, ignorat aũt id ex pte rei particularis appropriatę.

Nota qũo ſoluat dubitatio Menonis ab Ariſt. ñ eo pacto, quo Plato, qui ob eã conceſſit ſcia eſſe remorationem. Vide 1. Poſt. te. c. 5. & 6.

Secundum autem modum iſtum ſequitur, vt ſoluatur dubitatio Menonis, qua dicit, ꝙ diſcipulus, ſi ignorat quæſitum, quod non nouit, ꝙ iã nouit, poſteaq̃ nouit: ſin autem nouit, antequã addiſceret, diſciplina eſt ſuperflua. Reſponſio igitur in hoc eſt, ꝙ quæſitum eſt ignotum ex parte, qua eſt appropriatum: eſt autem notum ex parte, qua eſt vniuerſale: non autem ſm ꝙ reſpondit Plato, cùm admiſit doctrinã eſſe ſm modum recordationis. ſi enim habeamus, ꝙ omnis trianguli anguli ſunt æquales duobus rectis, & ignorem⁹ triangulum iſtum abſconditum ſignatum, ꝙ eſt triangulus: ſimul ac planum factum fuerit nobis ad ſenſum, ꝙ eſt triãgulus, nouimus ꝙ anguli ſui ſunt ęquales duobus rectis. Nec fieri poteſt, vt dicimus, ꝙ id, qđ prouenit ex cognitione p monſtrationem triãguli, ꝙ videlicet anguli ipſius ſunt æquales duobus rectis, ꝙ inquã eſt recordatio: quemadmodum ipſi admiſere. quoniã id, quod prouenit per ſenſum, non eſt recordatio. & quoniã ſimiliter ignorantia, quam habemus in particulari, non eſt contraria ſcientiæ, quam habemus in vniuerſali: propterea ꝙ ſcientiæ duarum propoſitionũ non eſt contraria ignorantia concluſionis: quoniam ambæ propoſitiones ſciuntur in actu, & concluſio in potentia. Et hoc, quoniam ſcientia dicitur quatuor modis, aut ſcięcia vniuerſalis, aut ſingularis, aut in potentia, aut in actu. Secũdum igitur hos modos quatuor nihil ꝓhibet, vt habeamus de re vna ignorãtiã & ſcientiam ſimul, & accidat nobis in ipſa exiſtimatio & ſcientia, hoc eſt ſecundum duos diuerſos modos. Hoc autem inuenitur ſm ſenſum. multos enim homines offendimus, qui norunt propoſitiones, & errant in concluſione, quẽadmodũ ſi eſſet apud nos cognitio vniuerſalis, & decipere mur in particulari. Vt in exẽplo habebit aliquis, ꝙ omnis mula eſt ſterilis: & ꝙ hæc ſibi allata eſt ſterilis: & tamen exiſtimabit quòd ipſa eſt prægnans, propter inflationem, quã habet ī corpore ſuo. quare erit apud ipſum exiſtimatio, & ſcientia de re vna & eadem: ſcięcia quidem ſecundum duas propoſitiones veras, quas habet: exiſtimatio autem propter ſyllogiſmum corruptum innouatum apud ipſum hac in re. & hoc per viam exiſtimationis, quæ innouatur apud nos in conſimilibus propoſitionibus ſecundum oppoſitionem ſcientiæ, quæ oritur ex ſyllogiſmo corrupto. cùm igit nouerit ambas propoſitiones & ignorauerit concluſionem, iam ſciet & ignorabit rem vnã. ſciet quidem ipſam ex parte potentiæ, ignorabit autem ex parte actus. cumq; nouerit maiorẽ propoſitionem ſyllogiſmi tantum, iam ignorabit minorem ex parte, & ſciet ipſam ex parte. ſciet enim ex parte diſpoſitionis vniuerſalis, ignorabit autem ipſum ex parte particularis appropriati. & cùm nouerit minorem, iam ſciet maiorem ex parte, & ignorabit ipſam ex parte. ſciet enim ipſam ex parte particularis, & ignorabit eam ex parte vniuerſalis.

Sciętia dr quatuor modis.

Iam igitur monſtratũ fuit ex hoc, ſecundum quem modum prouenit nobis in concluſione ſcientia, & exiſtimatio ſimul, hoc eſt homini vni,

G & ſecundum quem modum nõ conuenit hoc: quodq; modus, qui eſſe non poteſt in vno homine, poteſt eſſe in duobus hominibus.

Accidit autem illis, qui exiſtimãt quòd contraria ſint res vna, quemadmodum qui imaginantur bonũ & malum eſſe rem vnam, vt ſequatur ex iſta imaginatione, vt malum prædicetur de bono, & bonum prædicet de malo, ita vt accidat ex hoc aliquid prædicari de ſeipſo: & hoc, vt fateantur, quòd bonum eſt malum, aut quòd malum eſt bonum. Componitur autem, exempli gratia, oratio iſta ſecundum compoſitionem primæ figuræ, & ſequitur apud ipſos, vt ſit bonum bonũ, quẽadmodum componeretur oratio, ſi eſſent omnes propoſitiones veræ. Conſimiliter accidit illi, qui dicit, quòd omnia entia ſunt vnum, hoc eſt, vt ſit aliquid prædicatum de ſeipſo, quoniã ſi C & B eſſent res vna: & B & A res vna: ſequitur apud eos, vt fateantur, quòd C eſt B, & B eſt A, & C eſt A, cũ eo quòd ſunt res vna. concluſio autem erit conſequens ex neceſſitate in huiuſcemodi propoſitionibus. attamen concluſio falſa eſt ex propoſitionibus falſis. & hoc, E quoniam fieri nõ poteſt, vt bonum ſit malum, niſi per accidens, per ſe vero non. Exiſtimatio vero contrariorum, q̃ ſint vnum, erit ob hanc eandem cauſam, & modi multi exiſtimationum, quemadmodum accidit hoc Antiquis, & ſpecies harum expoſitionum, quas faciunt cõſulti talium opinionum. cùm enim inueſtigatur diſpoſitio ipſarum, inueniuntur reſolui ad ſpecies oppoſitorum, & ad ſpecies rerum, de quibus dicit nomen vnius, & multitudinis.

H

De Annexis ſyllogiſmo.

L

De *Conuerſione terminorum.* Cap. 27.

QVando autem extrema conuertuntur, neceſſe eſt & medium conuerti ad vtraque. Si enim A de C per B ineſt, ſi conuertũtur, & ipſum C ineſt omni cui A: & B cum A conuertitur, & ineſt B omni cui A, per medium C: & C cum B conuertitur, per medium A.

I

Homo. Riſibile.

M

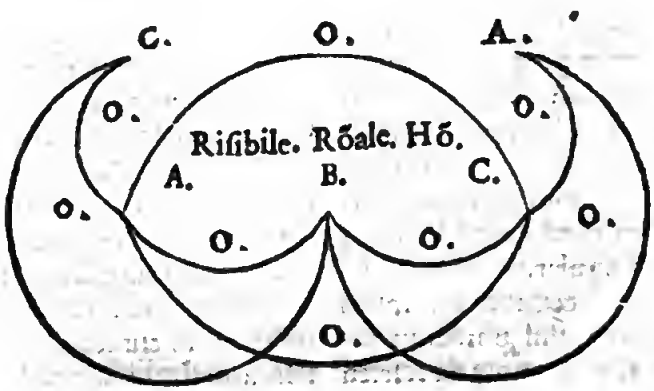

Tribus his ſyllſis, ac vnica conuerſione mõſtrat, ſi extrema inuicẽ cõuertant, & medium cũ vtroq; ipſorum cõuerti.

Et in

Et in non ineſſe conſimiliter. Veluti ſi B ipſi C ineſt: A vero ipſi B non ineſt: neque A ipſi C inerit. Si igitur A conuertitur cum B, & C conuertetur cum A. ſit enim B non inexiſtens ipſi A: neque igitur C: nam B inerat omni C. A

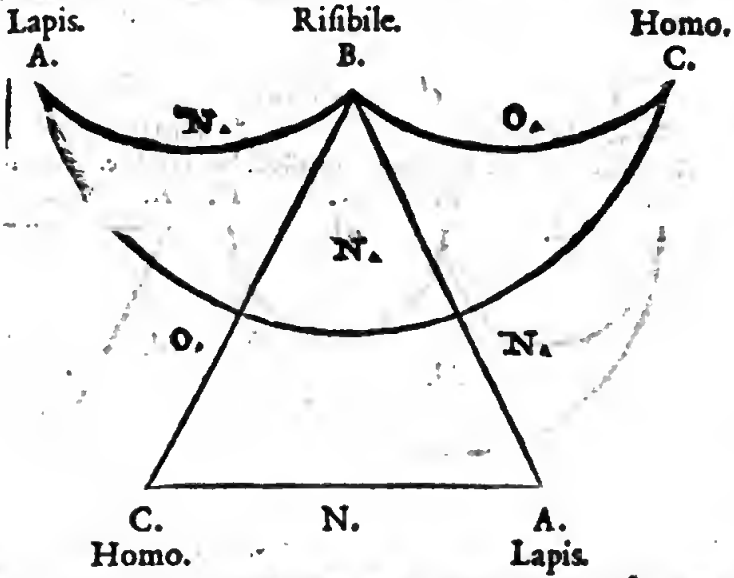

Per primũ ſyll'm cõcludit vltis negatiua i pria figu. p ſcd; vero cõcludit I ſcda figura cõ uerſa con cto primi, B ex eiuſdẽ conuerſa maiore, & minore, tranſpoſita in maiorem.

Et ſi C conuertitur cum B, et B conuertetur cum A. de quo enim B omni, & C. Et ſi C ad A conuertitur, & B conuertetur. nam cui B, C: cui vero A C, non ineſt. & ſolum hoc à concluſione incipit, alia autem non ſimiliter: vt & in prædicatiuo ſyllogiſmo.

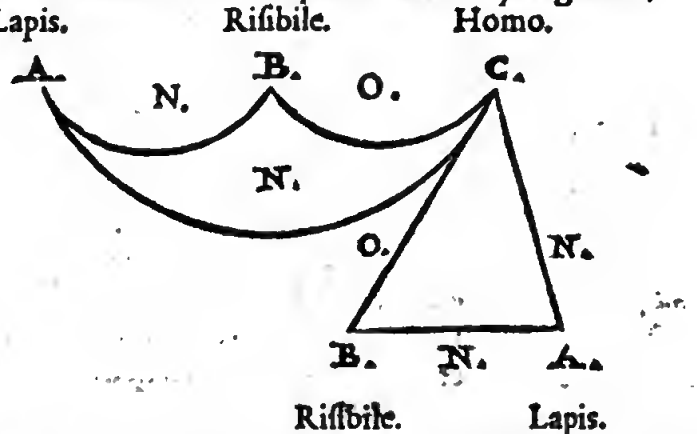

Perhãc rõ nẽ aſtruit maior cõ uerſa ex minoꝝ, et C concſone ẽ, cõuerſis.

Rurſus, ſi A & B conuertuntur, & C D conſimiliter. neceſſe autem A vel C omni ineſſe: & B & D ſic ſe habebunt, vt omni alterũ inſit. quoniam enim cui A B, & cui C D: omni autem A vel C, & nõ ſimul: planum quòd & B vel D omni, & non ſimul. vt ſi ingenerabile incorruptibile, & incorruptibile ingenerabile: neceſſe qd̃ ſit corruptibile, & corruptibile factum eſſe. duo. n. ſyllſi fiũt. In generabile. De cõmutatis Conuerſiõib⁹.

G

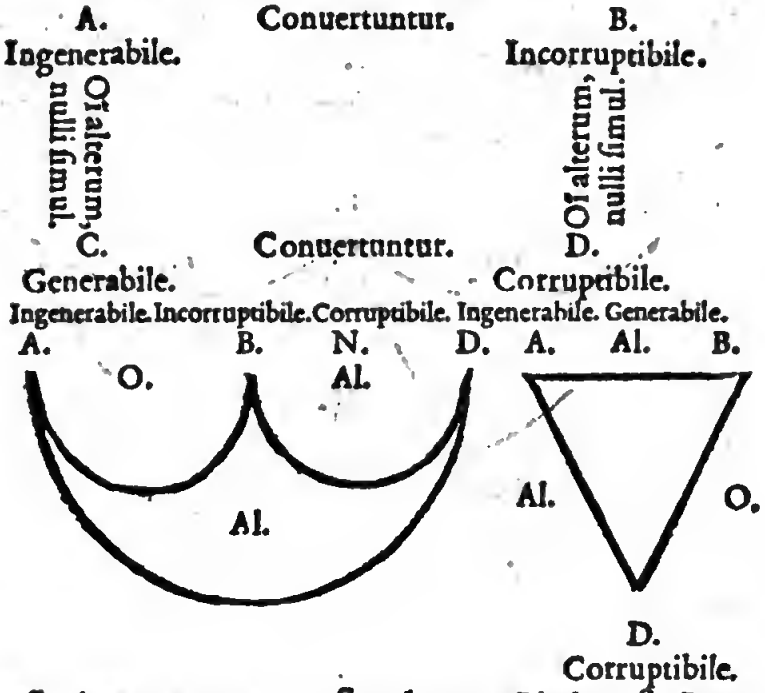

Hoc theorema ſi ſe poti⁹ é cõ iũcte, q̃ cõmutate cõuerſioni.

Duo hi ſyllogiſmi diuerſimode de forma ri pñt. hoc ãt nõ cõ-

H

ſtituti deducũt ad ſpoſe. qa ſi ñ é verũ nullũ D eſt B, ſequuntur reliq̃.

Rurſus ſi, oſ A aut B, et C aut D: ſimul vero nõ inſunt, ſi cõuertunt̃ A et C, et B et D cõuertunt̃. ſi. n. B nõ ieſt alicui cui D, planũ q̃ A ieſt: ſi vero A et C, cõuertunt̃. n. quare ſimul C & D. hoc aũt ipoſſibile.

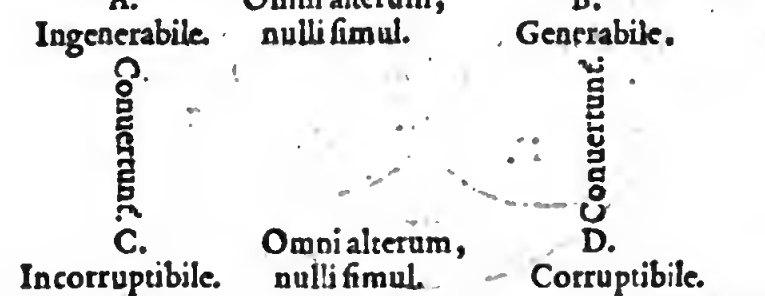

Hoc theorema vere dici pt̃ à cõmutata cõuerſione.

I

Cùm vero A toti B, & C inſit, & de nullo alio prædicetur: inſit autem & B omni C: neceſſe eſt A & B conuerti. qm̃. n. A de ſolis B C dicitur: prædicatur aũtem B & ipſum de ſe ipſo, & de C: planũ: q̃ de quibus A, & B dicetur omnibus, prẽterq̃ de ipſo A.

*Alex. dubitat eſſe mẽdũ, & forte legẽ dũ, & de ipſo A. Theorema hoc, p̃ baſ̃ p terminos diſpoſitos ĩ ſcda figu.

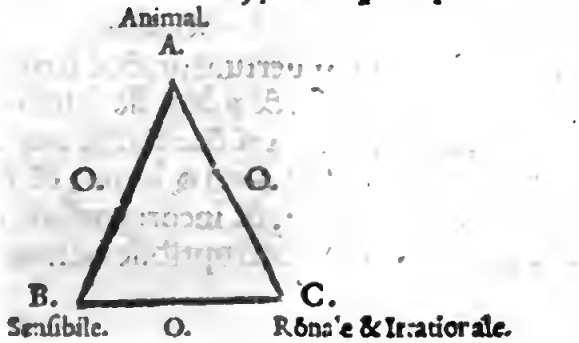

Rurſus, quando A, & B toti inſunt C: conuertitur autem C cũ B: neceſſe A omni B ineſſe. quoniam enim A omni C: C vero ipſi B, eo ꝙ conuertitur: & A omni B inerit.

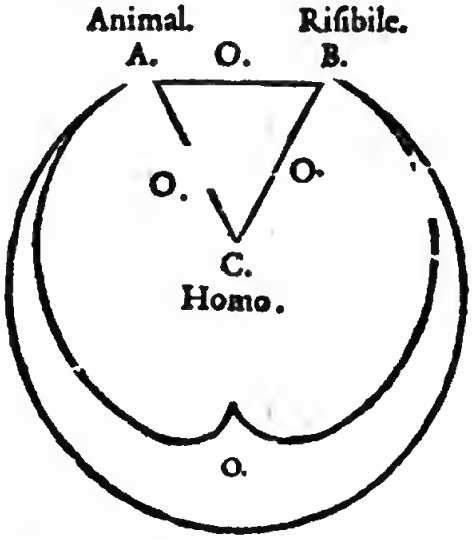

Theorema hoc ẽ quaſi conuerſũ ꝓcedẽs: & ꝑ baſ primũ ꝑ tertiã, mox ꝑ ꝑmã figu

De Conuerſionibus terminorum. Cap. 27.

In prĩa figura ſi extrema mutuo cõuertunt' ĩ concloſione neceſſe ẽ & propõnes conuertu.

DIxit. Cũ vero habuerim' tres termĩos ordinatos ordinę primę figurę, veluti ſi A ineſſet oĩ B, & B ineſſet oĩ C: ſi concluſio cõuertitur, conuertent' ẽt binæ propoſitiões. & hoc, qm̃ ſi verũ fuerit C ineſſe oĩ A, oportebit C ineſſe oĩ B, & B oĩ A. Si.n. accipiamus C ineſſe oĩ A: & huic applicemus propõnem maiorem, puta ꝙ A inſit oĩ B: concludet' minor cõuerſa, vt ꝙ C ineſt C oĩ B. Conſimiliter ẽt ſi accipiamus concluſionem conuerſam, veluti ſi dicamus, C ineſſe oĩ A: & huic applicemus minorẽ propõnem, concludetur maior cõuerſa. & hoc, qm̃ ſi habuerimus B ineẽ omni C, quæ eſt minor: & C oĩ A, quæ eſt cõcloſo conuerſa: concludetur nobis B ineſſe omni A, quę eſt maior cõuerſa.

In ſyllone gatiuo, ſi maior cõ

Sed in ſyllo vĩi negatiuo iſtius figuræ accidit, cùm maior propoſitio ipſius conuertitur, vt concluſio uertit', & cõcloſo cõuertit'. ẽt conuertatur. Puta in exemplo, ſi ponamus A ineſſe nulli B: & B omni C' concludet' nobis A ineſſe nulli C. Si vero conuertamus maiorẽ, conuertetur ẽt concluſio. puta ſi habuerimus B ineſſe nulli A: & B omni C: concludetur nobis in ſecũda figura, ꝙ C ineſt nulli A, quę eſt cõ cluſio conuerſa. & hoc, qm̃ ſi vniuerſalis negatiua conuerſa, fuerit apud nos ignota, aut ſm ꝙ eſt aliquod adhuc nobis nõ declaratum, faciemus etiam ipſum hoc in loco. Conſimiliter ſi conuertatur ẽt minor affirmatiua, conuertetur concluſio. erit enim omne C B: & nullũ A B: & concludetur in ſecunda figura, ꝙ C nẽſt nulli A. Quòd ſi hac in ſpecie conuertatur concluſio, & conuertatur minor, conuertetur ẽt maior. habebimus enim C ineſſe nulli A: & C ineſſe omni B: & concludet' in ſcda figura B ineẽ nulli A.

Secun-

G Secundum vero modum iſtum ſolummodo fieri poteſt, vt conuertatur propoſitio per cõuerſionem concluſionis, quemadmodum fieri poterat hoc ī ſpecie affirmatiua. quòd ſi poteſt, non conueniet, niſi per conuerſionem minoris propoſitionis ſimul cum conuerſione concluſionis: tunc enim monſtrabitur conuerſio maioris. ſed conuerſio concluſionis ex cõuerſione vnius duarum propoſitionum fieri non poteſt in ſpecie affirmatiua, quemadmodum fieri poteſt hoc in loco, propterea quòd non con-
H cluditur ex duabus affirmatiuis in ſecunda figura.

De cõuerſiõe ſecũm cõmutationes ꝓpoſitiões inter oppoſita.

DIxit. Cùm vero fuerint duo termini, quorum vterq; conuertitur cum ſuo complicito, veluti ſi fuerit omne A B, & omne B A: & adhuc fuerint duo alij termini, quorum vterq; conuertatur cum ſuo complicito, quemadmodum ſi fuerit omne C D, & omne D C: & extiterint A & C oppoſita, & B & D conſimiliter etiam oppoſita: cùm fuerint duo paria oppoſitorũ, non effugiet ſubiectum ſecundi paris aliorum oppoſitorum, quin ſit ſub
I iectum ipſorum. Vt in exẽplo, ſi A & C talia extitetint, vt ab vno ipſorum non effugiat K: & B & D talia etiam, vt ab altero ipſorum non effugiat K: ſi habuerimus, ꝙ in oĩ eo, in quo inuenit A, inuenit B: & in omni eo, in quo inuenitur C, inuenitur D: & in K ſit aut A, aut C: planum quòd in K erit aut B, aut D. Complicatur enim ſyllogiſmus compoſitus hunc in modum: in K eſt aut A, aut B: ſed omni illi ineſt B, cui ineſt A, & omni illi ineſt D, cui ineſt C: igitur ipſi K aut B, aut D ineſt ex neceſſitate. Conſimili- K
ter monſtrabitur conuerſum huius. veluti ſi ponamus, quòd K non effugiat A D, & B, ſequitur etiam vt non effugiat aut ab A, aut à C. Vt in exemplo ex materijs, ſi accipiamus loco A generabile, & loco B corruptibile, & loco C non generabile, & loco D non corruptibile: & fuerit omne generabile corruptibile, & omne corruptibile generabile: & eodem pacto omne non generabile non corruptibile, & omne non corruptibile non generabile: dico, ſi omne fuerit aut generabile, aut non generabile, quòd opor- L
tet omne eſſe aut corruptibile, aut non corruptibile. ſi enim omne generabile eſt corruptibile, & omne non generabile eſt non corruptibile: & nihil effugit, quin ſit aut generabile, aut non generabile: manifeſtũ, quòd nihil effugiet, quin ſit aut corruptibile, aut non corruptibile.

Amplius dico, quòd cùm poſuerimus vni & eidem ſubiecto ex neceſſitate ineſſe vnum oppoſitorum coniugatorum, & poſuerimus, ꝙ vna partium oppoſitorum conuer
tatur cum altera parte oppoſitorũ, M
dico inquam ꝙ pars reliqua oppoſitorũ cõiugatorum conuertet cum reliqua parte aliorum oppoſitorũ. Vt in exemplo, ſi omne fuerit, aut generabile aut non generabile, aut corruptibile, aut non corruptibile: & fuerit omne generabile corrupti b le, & omne corruptibile generabile: dico, quòd omne non corruptibile eſt non generabile, & omne non generabile eſt non corruptibile. Demonſtratur autem hoc. ſi enim non generabile non extite-

rit

A rit non corruptibile, erit ergo corruptibile: propterea ꝙ posuimus iam quòd omne aut est corruptibile, aut non corruptibile. si igitur non generabile est corruptibile, cum positum fuerit corruptibile conuerti cum generabili, sequetur ex hoc, vt non generabile sit generabile: quod fieri non potest, & non cohæret. Complicatur autem syllogismus hunc in modum. non generabile est corruptibile: & omne corruptibile generabile: concluditur enim quòd omne non generabile, generabile. Eodem modo
B monstratur non corruptibile conuerti cum non generabili.

De cõuersiõe terminorũ in secũda figura.

Consimiliter etiam, quando cõplicantur binę vniuersales affirmatiuæ in secunda figura, & medius terminus non insit alij à duabus extremitatibus, & maior extremitas insit omni minori, sequitur vt maior insit omni medio: hoc est, vt cum ipso conuertatur. Quemadmodum si A inesset omni B, & omni C, & non alijs: & B inesset omni C: dico quòd sequitur, vt B insit omni A. & hoc, quoniam si B inest omni C, & omnibus suis par
C tibus: & A non inest, nisi omnibus partibus ipsius C, & omni B: planum quòd omni illi cui inest A inest B. quare omne, qd est A, est B.

De cõuersiõe terminorũ I. iij. figura.

Consimiliter si complicentur binæ affirmatiuæ in tertia figura, & terminus medius cõuertatur cum minore extremitate, sequitur vt sit extremitas maior in omni minore: hoc est, vt concludatur vniuersalis affirmatiua. Vt in exemplo, si A & B prædicentur de omni C: & C prædicetur de omni B: dico quòd sequitur ex necessitate, vt A prædicetur de omni B. quoniam A prædicatur de omni C: & C prædicatur de omni B: ex necessitate enim A inerit omni B: quoniam complicatio ipsa redit ad primam figuram. D

De *mutua Oppositorum conuersione, eligendorum, & fugiendorum.* Cap. 28.

QVando autem duobus existentibus, * vt A eligibilius sit ꝙ B, cũ sint opposita, & D ꝙ C consimiliter: si eligibiliora A C ꝙ B D, A eligibilius quàm D. Similiter enim sequendum A, & fugiendum B, opposita nanque: & C ipsi D, nam et hęc opponuntur. Si igitur A ipsi D similiter eligẽdum, & B ipsi C fugiendũ: vtrũque enim vtriꝙ similiter fugiẽdum sequendo: quare & ambo A C ipsis B D. quoniam autem magis non possunt, similiter: nanque B D similiter erant. Si vero D ꝙ A eligibilius, & B ꝙ C minus fugiendum: nam minus minori opponitur: eligibilius autem maius bonum, & minus malum, quàm minus bonum, & maius malum: & totum ergo B D eligibilius quàm A C. sed nunc non est: A igitur eligibilius quàm D: & C itaque quàm B minus fugiendum.

*vn⁹ co. le. vt A & B, A eligibilius. E

F

Si

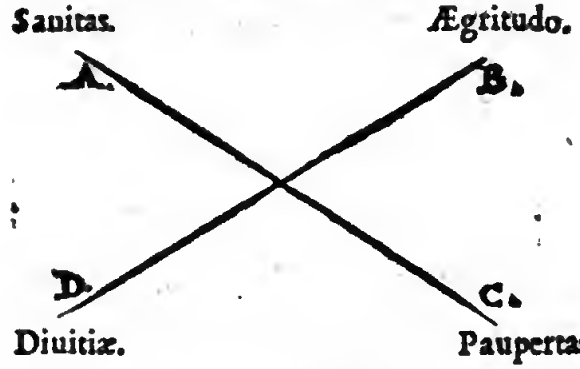

Sũptũ eſt hoc exemplũ ab interpretibus.

Si ergo eligeret omnis amans ſm amorem, A ſic ſe habere, vt gratificetur: & non gratificari, in quo C: aut gratificari, in quo D: & non talem eſſe vt gratificetur, in quo B: planum q̃ A talem eſſe, eligibilius eſt, q̃ gratificari. Amari igitur coitu eligibilius ſe
H cundum amorem. amor igitur magis eſt amicitię, q̃ ipſius coitus. q̃ ſi magis huius, & finis hoc: coire igitur aut nõ eſt penitus, aut eius quod eſt amari gr̃a, nanq̃ & alĩ affectus, & artes ſic*.

*vt.eo. ad ſum.

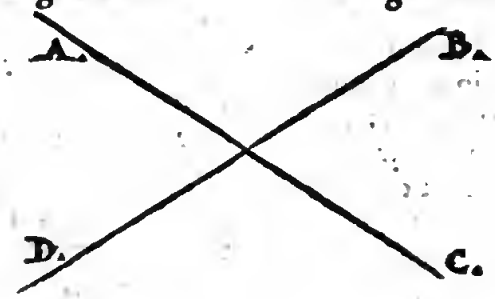

Exẽplum hoc ſumptũ eſt ex Conuiuio Platonis.

I Poſſe gratificari. Non poſſe gratificari.

Quomodo igitur ſe habent termini ſm conuerſiones, & eo q̃ magis fugiendi, vel eligibiliores ſint manifeſtum.

De bina cõiugatione Oppoſitorum, eligendorũ, vel fugiendorum. Cap. 28.

CVm vero extiterint bina oppoſita, vt A & B, & A ſemp fuerit eligendũ apud nos, & B fugiendũ: & extiterint cõſimiliter ẽt bina oppoſita, quemadmodũ C & D, & fuerit C conſimiliter fugiendum, & D eligendum & perſequendũ: dico ſi A C ſimul fuerint meliora q̃ B D, q̃ A erit melius q̃ D, & eligibilius. Qm̃ .n. A & B ſunt oppoſita, & A eſt quærendũ, & B fugiendũ, A eſt quęrendũ, quẽadmodum B eſt fugiendum. & hoc, qm̃ oĩa oppoſita ſunt in vna extremitate oppoſitionis: quod cũ ita ſit, dicemus q̃ A ex neceſſi-

A necessitate est eligibilius, & amabilius q̃ D. Quia si nõ erit eligibilius ipso, erit ergo aut æquale ipsi, aut D eligibilius eo. si igitur A & D sunt æqualiter quærenda, planum ꝙ C & B erunt æqualiter fugienda: qm̃ B in abominatione est æquale ipsi A in electione: & C est æquale in abominatiõe sua ipsi D in electiõe sua. cùm igitur res ita fuerit, erunt A & C simul æqualia in electione ipsi B & D simul: sed iam posuimus ꝙ C & A sunt eligibiliora: hoc itaq; fieri nequit, & non cohæret. Sin autẽ B posuerimus D eligibilius q̃ A, sequitur vt B sit minus in abominatione q̃ C. & hoc, qm̃ id, qd̃ ẽ minus abominabile, opponitur ei, qd̃ est minus quærendum: qd̃ autem est magis abominabile, opponitur magis quærendo. si igitur D est magis q̃rendum q̃ A, & C erit abominabilius q̃ B, & erunt D & B simul magis quærenda & minus fugienda, q̃ A & C, sed magis quærendum & minus fugiendum est melius: igitur D & B simul sunt meliora, q̃ A & C simul: cuius cõtradictorium posuimus. hoc. n. fieri non potest & non C cohæret. sequitur ergo si posuerimus, A & C meliora quàm B & D, vt A sit melius quàm D.

Nota exẽplum pulchrũ & admirandũ, eligibilius s. eé velle & ñ posse q̃ posse et nõ velle. Nota Nicõis sniã de amor.

Exemplum ĩ hoc ex materijs in eo qui tangitur concupiscentia. eligibilius enim ipsi ẽ, vt appetat morem gerere, q̃ ꝙ morem gerat. & hoc, qm̃ manifestum est eligibilius esse appetere morem gerere & non morem gerere, q̃ morem gerere cũ hoc, ꝙ nõ eligat morem gerere. sequitur ergo fm ꝙ premisimus, ꝙ eligere morem gerere dignius est, q̃ morem gerere. Et ex hoc monstrauit Plato dignius ẽ apud amãtem, vt nõ coeat. quoniam coitus D simul perimit desyderium eligẽdi morem gerere. sed cùm nõ coiuit, extat electio morem gerendi. Et concupiscentia, quemadmodum inquit Arist. seu ex operatione sua proueniat coitus, siue non proueniat, est tm̃ appetitus cõiunctus cũ desyderio, & voluptate naturali á principio. Componitur nanq; ex concupiscentia & isto appetitu, & tunc perficitur operatio sua: quoniam plurimæ concupiscentiarum ita se habeht, cùm complicantur cũ E artibus & consuetudinibus, vt perficiantur operationes harum artiũ, aut harum consuetudinum, fm ꝙ fecit ipsas homo ad mensuram operationum istius artis. & hoc quemadmodũ fortitudo naturalis, cùm coniungitur cum militia, tunc erit actus militiæ fm perfectionem. Iã itaq; monstratum fuit ex hoc, quo modo est dispositio cõuersionum inter se, & quomodo ratiocinari possimus ex eligibili, & digniori secundum hãc speciem signorum. Consentaneum autem est ꝙ Arist. mentionem fecerit de hoc loco, & F non de alijs locis: qm̃ existimauit hunc esse proximum naturę sylli, hoc est vniuersalitati suæ.

Cur Arist. ã hoc tm̃ loco eligẽdi meminerit.

De *Inductione, & syllogismo Inductiuo.* Cap. 29.

QVòd autem non solum dialectici, et demonstratiui syllĩ per prædictas efficiuntur figuras, sed & rhetorici. & simpliciter quęcũque fides, & fm quancunq; methodum, nunc vtique sit dicendum. omnia. n. credimus aut, per

G per ſyllſm, aut ex inductione.

Inductio igitur eſt, & ex inductione ſyllogiſmus, alterum extremum medio ratiocinari p alterum. Veluti ſi ipſorum A C medium ſit B, per C monſtrare A inexiſtens ipſi B: ſic.n.facimus inductiones. Vt ſit A, longæuum: in quo autē B, bilē nō habens: in quo vero C, ſingulare longæuū, ſicut hō, et equus, & mulus. A igitur ineſt toti C: oē.n.C longæuum: ſed & B bilem non habens ineſt oī C. Si igitur conuertitur C cum B, et non excedit medium, neceſſe eſt A ineſſe ipſi B. monſtratū nanq; fuit prius, ſi duo quędam eidem inſint, & ad alterū ipſorū cōuerta tur extremum, q̄ conuertenti & alterum prædicatorū inerit. Oportet autem intelligere C ex omnibus ſingularibus compoſitum: inductio.n. per omnia

K *Al. co le. A igit' ieſt toti B: oē .n.bilē nō hñs lōgæuum, ſed melior prima lectio.

Longæuum. Bilem non habens. Hō, Equus, Mulus.

H

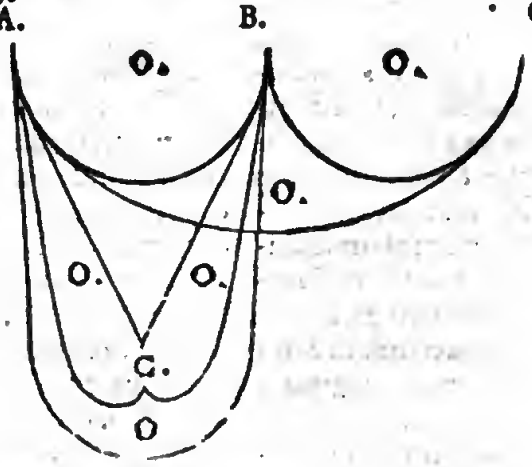

Homo, Equus, Mulus.

L Fit primo ſyllſ ī pria figura, ipſi⁹ A de C p B: poſtea inductio, ſeu inductiu⁹ ſyllſ ī tertia, ipſi⁹ B de A p C: ðmū ī pria, qa minor ē ī terminis cōuertibilis.

I Eſt autem talis ſyllſus primę & immediatę ppoſitionis. quorum nanq; eſt medium, per medium ſyllſs: quorum vero non eſt, per inductionem. Et quodammodo opponitur inductio ſyllſo. hic enim per medium extremum tertiō monſtrat: illa autem per tertium extremum medio. Natura igitur prior & notior qui per medium ſyllſus: nobis vero notior qui per inductionem.

M

De inductione, & Signo, & reliquis ſyllogiſmis, qui fiunt ſecundum potentiam eius, quod præceſſit. Cap. 29.

DIxit. Oportet autem vt monſtremus nunc, q̄ reliqui ſyllſi, qui fiunt in Rhetorica, & conditionibus, & perſuaſionibus, reducuntur ad ſyllos præcedentes, & ex hoc poſſumus certo dicere, q̄ oēs ſyllſi ſunt per figuras præcedentes, non ſolum demonſtratiui, & dialectici, ſed omnes ſyllſi intellectuales, et omnino

A nino omnis veritas cadés in omni arte. hoc aũt manifeſtum ex eo, ꝙ omnis veritas, aut eſt per ſyll'm, & illud quod eſt ſimile ſyll'o, quodq; ſignum nuncupatur: aut per inductionẽ, & quod eſt ſimile inductioni, quodq; vocatur exemplum.

De Inductione, & ſyll'o Inductuo.

Inductio igitur eſt, cſi monſtrat ſemper illud, cuius via eſt, vt ſit maior extremitas in ſyll'o ineſſe illi, cuius via eſt, vt ſit terminus medius ĩ ſyll'o per id, cuius via eſt, vt ſit terminus minor in ipſo. ſm.n. modũ iſtum, qđ ex ipſa ſequitur, ex neceſſitate ſequitur. Vt in exẽplo, ſit ter-

B minus medius inter A, & C per modum prædicationis ſm naturalem cõſuetudinẽ litera B: & ſit A terminus maior ſm naturã, & B medius ſm naturã, & C minor: & monſtretur ꝑ literã C A ineſſe ipſi B, nõ autem A ineſſe ipſi C per literã B, ſm modũ, quo monſtrabatur ꝑ ſyll'm. Vt in exemplo ex materijs, ſi accipiamus loco A animal longæ vitę, & loco B animal paucæ cholerę, & loco C mulum, equum, & aſinũ: & mõſtretur ꝙ oẽ animal paucę cholerę eſt longæ vitæ, ex eo ꝙ induxerimus oẽs ſpecies animalium pau-

C cæ choleræ eſſe longę vitæ, vt mulum, equum, & aſinum: & per ipſa oſtẽdamus, ꝙ omne animal paucę cholerę eſt longæ vitę. Cũ igitur fuerit hoc inductio, planum ꝙ longæ vitæ hoc in loco erit terminus maior ſm naturam, paucæ autem choleræ medius, particularia vero minor. nos igitur monſtrauimus maiorem ineſſe medio per minorem. Atqui monſtratio hæc erit cõ ſequens ex inductione conſequentia vera, hoc eſt proportionata conſcquentiæ concluſionis per ſyll'm veræ figutæ, poſteaq̃ induxerimus D omnes ſpecies paucæ cholerę, & inuenerimus eas omnes longæ vitæ. tũc.n. ſequetur, cùm A, & B fuerint inuenta in omni C, hoc eſt longæ vitę, & paucę cholerę ĩ mulo, equo, aſino, & homine, vt A inſit omni B, quemadmodum antea monſtratũ fuit. & hoc, qm̃ cũ ĩduxerimus omnia animalia particularia, quor̃ loco accepimus literam C, conuertetur litera B cum litera C in prędicatione, & ſequetur ex hoc, vt A inſit omni B, ſm ꝙ antea monſtratum fuit. Et propterea, quod eſt neceſ- Ad hoc vt ĩductio cõ

E cludat ne ceſſario, opꝫoſa ſingularia in duci.

ſarium in inductione veta, eſt, vt in ipſa perficiantur omnia particularia ita, vt ſic componatur ſyll'us: omne paucæ choleræ eſt, aut mulus, aut equus, aut aſinus, aut hõ: & omnia hæc ex neceſſitate ſunt longæ vitæ: igitur omne paucæ cholerę eſt longæ vitæ ex neceſſitate. cũ vero in ipſa non perficiuntur omnia particularia, non ſequitur ex ipſa aliquid ex neceſſitate. Non eſt autem conditio hæc in inductione, ex eo ꝙ transfertur ab inductiõe, quæ fit in dialectica ad inductionẽ, quæ fit in demr̃one, quemadmodũ nõnulli arbitrati ſunt. qm̃ veritas in-

Nota de ĩductione demr̃atiua & dria ei⁹ ad topicam.

F ductiõis in demr̃one form̃ ſecus accedit, & ex eo ꝙ aliquid nobis applicatur. non autẽ confert nobis inductio per ſe, ſi etiã complerentur omnia particularia, ſed eſt quia prædicatum per ſe ineſt ſubiecto. ꝑ hoc igitur diſtinguitur hæc inductio ab inductione demr̃atiua Quòd autem oporteat inductionem iſtã appropriati Dialecticæ, & vniuerſaliter Dialecticam eſſe, manifeſtũ ex eo, ꝙ conditio Dialecticæ eſt, vt in ipſa ſit ſyll'us veræ figuræ. quod

G cùm ita ſit, oportet vt inductio quę fit in ipſa, ſit per modum, quo in ipſa ſequatur neceſſario quod intendimus. Amplius diſtinguitur ab inductione, quę fit in demonſtratione. aut quemadmodum diximus p ſubiectum ſubſtantiale, aut quoniã in inductione, quæ fit in Dialectica, complentur omnia particularia ſm opinionem, non autem ſm veritatem. & ita oportet intelligere quod hoc in loco dicit Ariſto. & ſecundum hoc ſolnuntur omnes dubitationes, quas eſt aſſecutus Abunazar. An vero Dialectica faciat
H inductionem, in qua nõ perficiuntur omnia particularia: & an vis inductionis ſit vis exẽpli, de hoc quęretur in libro Dialecticæ.

Nota q̃d p inductionẽ mõſtretur: & quõ differat à ſyllo.

Dixit. In inductione aũt monſtratur ſemper id, ad qđ monſtrandum per terminum medium non eſt via, quodq; etiam non eſt manifeſtum per ſe. quod enim monſtratur per terminum medium, nõ poteſt monſtrari, niſi per ipſum: in eo autem quod eſt per ſe manifeſtum facere inductionem, eſt ſuperfluum. & hoc eſt vnũ, per quod diſtinguitur ſyllogiſmus ab in-
I ductione. Inductio autem, quemadmodum diximus, cõmunicat cum ſyllogiſmo, eo q̃ eſt in tribus terminis: diſtinguitur autem ab ipſo, eo q̃ in ſyllo monſtratur maior extremitas ineſſe minori per mediũ terminum, ſed in inductione oſtenditur maior extremitas ineẽ medio, eo quòd ineſt minori extremitati: hoc eſt illud cuius via eſt, vt in ſyllogiſmo ſit extremitas maior, & terminus medius, & minor extremitas: non autem q̃ illud, per quod monſtratur quæſitum per inductionem, ſit in ea terminus minor: K
neq; q̃ illud, cui oſtenditur quæſitum ineſſe, ſit terminus medius. Diſtinguitur etiam ab ea conſimiliter ſyllogiſmus, eo q̃ eſt prior ſecundum naturam, inductio autem eſt prior ſecundum ſciennam. Hæc igitur tria ſunt, per quę diſtinguitur ſyllogiſmus ab inductione perfecta, non autem ab alijs.

De Exemplo. Cap. 30.

SEd exemplum eſt, qñ extremum medio inexiſtens monſtratum fuerit per ſi- L
mile tertio. oportet autem medium tertio, & primum ſimile notius eſſe inexiſtens. Vt ſit A, malũ: B, cõtra confines bellũ inferre: in quo C, Atheniẽſes cõtra Thebanos: ĩ q̃ aũtẽ D, Thebanos contra Phocenſes. Si itaq; velimus monſtrare q̃ bellũ gerere cum Thebanis eſt malum, accipiendum q̃ contra confines bellum gerere eſt malũ. huius autẽ fides ex ſimilibus, vt qm̃ Thebanis, qđ contra Phocenſes. Quia igitur malum eſt, qđ contra cõ M
fines: quod vero cõtra Thebanos, cõtra confines eſt: planũ, q̃ contra Thebanos bellum gerere malum. manifeſtum itaq;, q̃ B ipſi C, et ipſi D ineſt: ambo .n. ſunt contra confines bellum inferre: & q̃ A ipſi D, Thebanis .n. non contulit bellum contra Phocenſes. q̃ autem A ipſi B ineſt, per D monſtrabitur. Eodem aũt modo, ſi per plura ſimilia fides fiat mediĳ ad extremum.

Planum

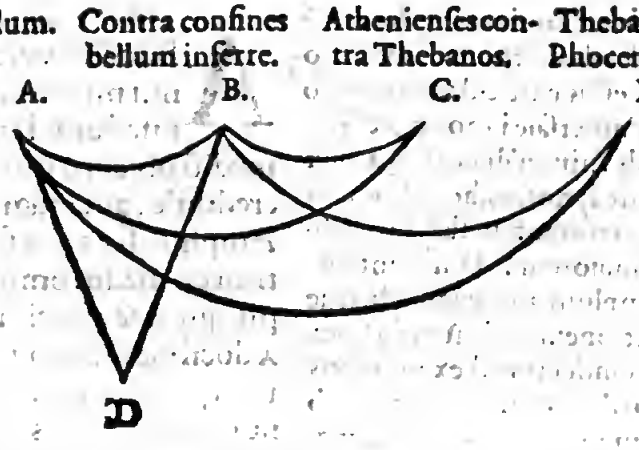

Thebani contra Phocenſes.

Probat A de C p B, qđ cõfirmat exẽplo ipſius D: A vero pbat đ B p idẽ D.

Planũ igit̃, ꝙ exemplũ eſt, neq; vt pars ad totũ, neq; vt totũ ad partẽ: ſed vt pars ad partẽ, qñ ambo ſub eodẽ ſint, notũ vero alterũ. Et differt ab inductiõe: qm̃ illa quidẽ ex oĩbus indiuiduis extremum monſtrabat ineſſe medio, & ad extremũ non coaptabat ſyllſm: hoc autem & coaptat, & non ex omnibus monſtrat. B E

Tractatus de Exemplo. Cap. 30.

Quid ſit exẽplũ, & qũo, & q̃ dõdat.

EXemplum vero eſt, cùm oſtendimus maius ineſſe minori, in eo ꝙ oſtẽdimus medium ineſſe ſimili minori per inuentionem maioris: cùm medium ineſſe minori, & maiorem ſimili minori extremitati manifeſtius extiterit eo, quod C volumus monſtrare, hoc eſt maiorem ineſſe minori. Vt in exemplo, ſi fuerit extremitas maior A, & minor C, & medius B, & E ſimile ipſi C: ſit autem B ineſſe ipſi C, & A ipſi E notius, q̃ A ineſſe ipſi C. Exemplum in hoc ex materijs, ſi accipiamus loco A iniuſtum, loco B interimere Athmanem, loco D interimere pios, & loco E interimere Omarem. Cùm igitur monſtrare voluerimus, ꝙ interimere Athmanẽ eſt iniuſtum, præmittemus ad hoc, ꝙ interimere pios eſt iniuſtũ. hoc autem monſtrabimus, eo ꝙ interemptio Omaris fuit iniuſta. hoc igitur monſtrato dicemus, interimere Athmanem eſt interimere pios: & interimere pios eſt iniuſtũ, ergo interimere Athmanem eſt iniuſtum. Planum autem, ꝙ Athmanẽ eſſe piũ, & interimere Omarem eſſe iniuſtum, eſt notius apud nos, q̃ ꝙ interemptio Athmanis ſit iniuſta. Planum igitur ꝙ monſtrauimus maiorem extremitatem ineſſe medio: puta cùm dicebamus F interimere pios eſſe iniuſtum, per id, quod ipſa inerat ſimili minori extremitati. & hoc eſt interimere Omarem, quod eſt ſimile Athmani ſm pietatem, & coaptationem. Conſimiliter accidet, ſi manifeſtũ fuerit maiorem extremitatem ineſſe medijs, eo ꝙ ineſt multis ſimilibus, dummodo non cõpleantur oĩa particularia: tunc.n .erit inductio præcedens. Planum igitur ex hoc, ꝙ exẽplũ eſt mõſtratio, in qua fit progreſſus à particulari notiori

Nota q, p ceſſus ſint ſyllſs, ĩductio, & exemplum.

G ad ignotius, quoniam ſimilium nō eſt vnum ſub altero: & ꝙ inductio eſt progreſſus particularium notiorum ad vniuerſale ignotius, & ſyllogiſmus ab vniuerſali notiori ad ſuū particulare ignotius, hoc eſt ad concluſionem intrantem ſub propoſitionem maiorem. Differunt autem exemplum atque inductio, de qua mentionem fecimus, in hoc: quoniam inductio eſt ex omnibus particularibus ingredientibus ſub terminum medium, & oſtendit ꝙ terminus maior ineſt medio: ſed exemplum non ex omnibus particularibus oſtendit maiorem extremitatem ineſſe medio.

Dfia iter inductioné & exēplū.

H

De *Abductione*. Cap. 31. K

ABductio vero eſt, cū primū medio inexiſtēs manifeſtum ſit: vltimo aūt mediū obſcurū quidem, ſed ſiſtr credibile, aut magis q̄; concluſo. Amplius, ſi pauca ſint media vltimi et medij: omnino. n. propinquius ſcīę accidit eſſe. Vt ſit A docibile: in quo B, ſcīa: C iuſtitia. ꝙ igitur ſcīa docibilis, planum: ſi aūt virtus ſcīa, obſcurū. ſi igitur B C ſimſtr, aut magis credibile, q̄; A C, abductio eſt: eſt. n. proximi⁹ ipſi ſcire, eo ꝙ ās̄ſum pſimus A C, ſcīam pri⁹ ñ hītes.

L

Al. co le. adſumpſimus ipſi A C, ipſa; A B, ſcia;. In hoc ſyllo ſiſtr, aut magis credibile, ē C B, q̄ C A. & ió cō cluſione aſſumim⁹ ipſius ſcīam pri⁹ nō habentes.

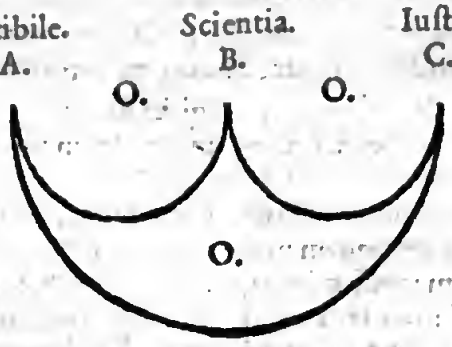

Aut rurſus ſi pauca ſint media ipſorū B C: nanq; et ſic pximius ipſi cognoſcere. Veluti ſi K eſſet quadrari: in quo aūt E, rectilineū: I ī quo vero F, circulus: ſi ipſi⁹ E F vnū ſolū eēt mediū, hoc qđ ē, cū lunulis ęq̄lē fieri circulū rectilineo, eē poſſet, ppe ipsū cognoſcere.

M

Mior E F, pbaf per vnū mediū: & ió abductio fit in hac rōne.

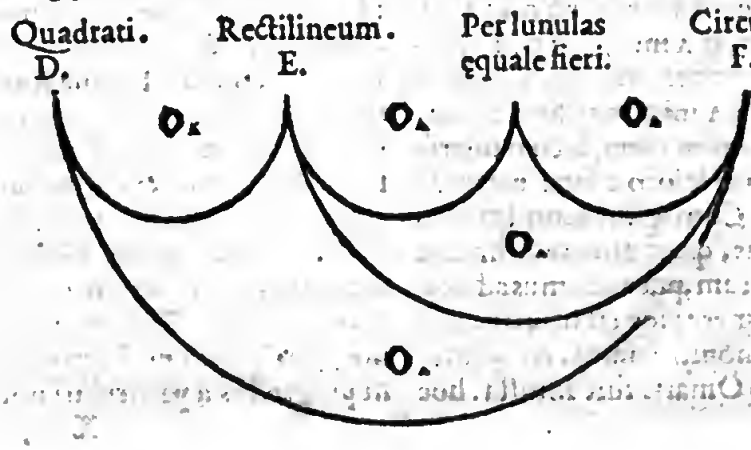

Cùm

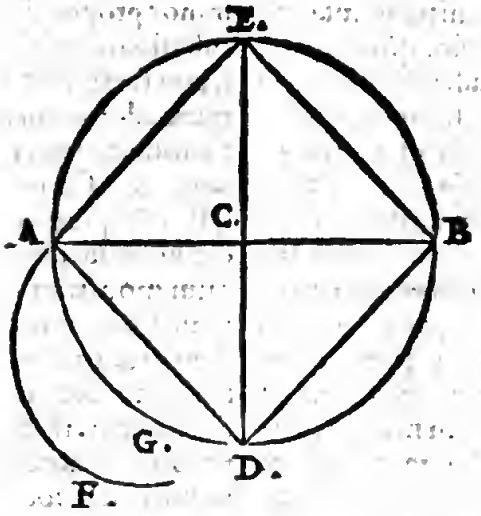

Per hanc deſcriptionẽ mõſtrabat Hippocrates circulũ quadrari.

Cùm vero B C, neq; credibilius ſit, quàm A E, neq; pauca media, non dico abductionem: neq; qñ B C ſit immediatũ, tale, n. ſcĩa eſt. E

De Inductione, ſeu Abductione. Ca. 31.

Auer. pro abductione habebat Inductionẽ: & iõ multa cõfudit.

MOnſtratio autẽ, q̃ eſt per inductionem, confert in eo q̃ accipitur pars ſyllĩ, cùm propõ, quę monſtratur per inductionem, ponitur propoſitio minor in ſyllo primæ figuræ, & maior eſt per ſe manifeſta. & hoc etiam conſimiliter, cùm fuerit inuentio termini medij minus occulta q̃ cõcluſio, aut ęqualis ipſi in occultatiõe. Quòd igitur ſit propoſitio minor. qm̃ cùm fecerimus ad oſtendendam propoſitionem maiorem, & compleuerimus omnia particularia ſm conditionẽ prædictam, iam monſtrata erit cõcluſio per ipſam inductionem. nõ autem quod oſtenditur per ipſam eſt vtile, ex eo q̃ ponit in ipſo pars ſyllĩ, ſed erit hoc manifeſtius p̃ inductionem tantum abſq; eo, q̃ ſyllogiſmus coaptetur inductioni. Quòd autem ſit minus occulta quã concluſio, aut ęqualis ipſi in occultatione. quoniam ſi fuerit magis occulta quàm concluſio, fieri non poteſt, vt monſtretur tantum per terminum medium, nõ per inductionem. & hoc quoniam occultum, quod oſtenditur per inductionem, ex neceſſitate eſt minus q̃ occultũ, quod monſtratur per ſyllm. quòd ſi nõ, erit potentia ſyllĩ & inductionis vna. accidet nanq; vt occultatio propoſitionis, quæ monſtratur per inductionem, ſit æqualis illi, quæ monſtratur per ſyllm, hoc eſt concluſioni, cùm fuerit concluſio ea, q̃quam ignoratur illud, qđ ignorat p̃ propõnem minorẽ, quod eſt magis vniuerſale. Vt in exemplo, ſi fuerit quęſitum, an oĩs prudẽtia ſit diſciplinabilis, & ſoliciti ſimus ad hoc monſtrandum per duas propoſitiones: quarum vna eſt, q̃ omnis prudentia eſt ſcĩa: & ſecunda q̃ omnis ſcientia eſt diſciplinabilis: erit igitur maior propõ per ſe nota, puta q̃ omnis ſcĩa eſt diſciplinabilis: minor

Qđ monſtrat̃ p̃ inductionẽ é min⁹ occultum, q̃ qđ p̃ ſyll̃. F

C

G nor autem erit penitus ignota, dū ignorabitur cōcluſio. qm̄, cùm ſcimus ꝙ aliqua prudentia, hoc eſt ſapientia, & ſcientia, ſcimus etiam ꝙ eſt diſciplinabilis. ſed quæſtū erat, an omnis prudentia ſit ſcientia, & diſciplinabilis. cùm igitur verificatum nobis fuerit, ꝙ omnes prudentiæ ſunt ſcientia, erit etiam verificata nobis minor, puta ꝙ omnis prudentia ſit ſcientia, poſteaquam ignorantia noſtra in ipſis fuerit ſuperata vna, hoc eſt in minore propoſitione ac concluſione: & hoc ex parte, qua inuentio in ipſis eſt no-
H ta per ſe, ſed vniuerſalitas fuit ignota. Cùm vero fuerit cōcluſio ignotæ inuentionis in parte & in toto, hoc eſt ſimpliciter, & fuerit maior nota per ſe, & minor in eo quo viā habet vt monſtretur per inductionē, ſequitur ex neceſſitate, vt ſcientia in ipſa ſit maior, quàm ſcientia in concluſione. & hoc accidet, cùm particularia faciētia inductionem, fuerint determinata ſecundū numerum. Quemadmodum accidit Antiquo Geometræ volenti monſtrare inueniri figuram quadratam æqualem circulo, qui & po-
I ſuit propoſitionem maiorem, ꝙ omni figurę habenti lineas inuenitur quadratum æquale, quod eſt notum apud Geometras: deinde ſolicitus fuit ad monſtrandum, ꝙ omnis circulus eſt æqualis figuræ rectilineæ, poſteaquam diuiſit circulum ad figuras paucas ſecūdum numerum æquales figuris rectilineis, quæ ſunt figuræ lunares. quoniam ſi diuideretur totus in figuras lunares, iam eſſet illud, quod fecit per inductionem hoc in loco, ſecundum eam conſuetudinem, qua minor propoſitio eſt minoris occultationis, quàm concluſio. Quòd ſi non fuerint media determinata, quemadmodum ſe habent iſtę propoſitiones, non erit oſtenſio ꝑ inductionem, ſed monſtrabuntur per ſyll'm. Et propterea dixit Ariſto. in conſimilibus propōnibus, ꝙ nō vocatur monſtratio, quæ fit in hoc, inductio. Quoniam monſtratio cadens in tali propoſitione, aut erit ꝑ ſyll'm, aut per exemplum, aut ꝑ inductionem, in qua non perficiuntur omnia particularia: ſed iam expoſuit hoc in loco, ꝙ ſpecies iſta in-
L ductionis eſt exemplum. Conſimiliter cùm media minoris propoſitionis multa extiterint, non vocabitur monſtratio, quę fit in hoc inductio. Conſimiliter etiam, cùm fuerit ꝓpoſitio maior nota per ſe, tunc proprium erit propoſitionis, quę monſtratur per inductionem, vt ſit minor, & ſit minus occulta q̄ concluſio, aut æqualiter, & ſit non nota per ſe.

K

De *Inſtantia.* Cap. 32.

M CAEterū inſtantia eſt propoſitio propoſitioni cōtraria. differt autem à ꝓpoſitione, qm̄ inſtantiam contingit eſſe in parte: propōnē vero, aut omnino non contingit, aut non in vl'ibus ſyll'is. Fertur autem inſtantia bifariam, & ꝙ duas figuras. bifariam quidem, qm̄ aut vl'r, aut in parte omnis inſtantia: ex duabus vero figuris, quoniam oppoſitę feruntur propoſitiōi: oppoſita autem in prima, & tertia figura concluduntur

dūntur ſolis. qñ. n. cenſeat omni ineſſe, inſtamus, ꝙ nulli, aut ꝙ alicui non ineſt. horum autē nulli quidem ex prima figura: alicui vero nō, ex vltima. Vt ſit A, vnam eſſe ſcientiam: in quo B, contraria. Cùm igitur proponit vnam eſſe contrariorum ſcientiam, inſtat, aut ꝙ omnino non eadem oppoſitorum: contraria autem oppoſita: quare ſit prīa figura. aut ꝙ noti & ignoti, non vna: hæc vero tertia. de C nanq; noto & ignoto, contraria quidem eſſe, verum: vnam autem ipſorū ſcíam ee, falſum.

A

Vna ſcientia. Oppoſita. Contraria. Vna ſcía. O. Cōtraria.

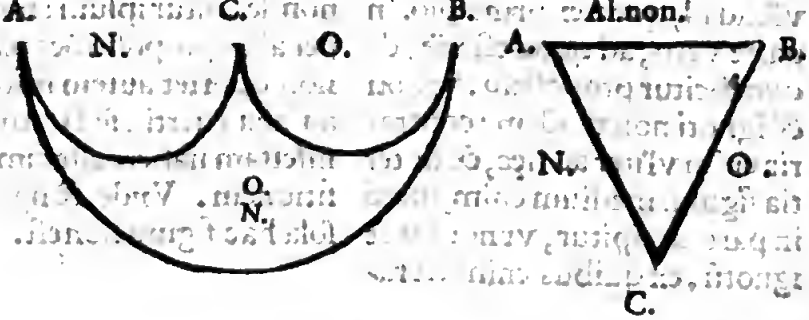

Notum & ignotum.

Per terminū oppoſita, i. 1. figura, ptermiū notū B, & ignotū, i tertia inſtamus huic ꝓpōni vlī affirmatiuæ, cōtrariorū oīum vnam eſſe ſciam. *al. co. ad. ſciam.

Rurſus in priuatiua propoſitione conſimiliter. cùm enim cenſet non eſſe vnam contrariorum *, aut quòd omnium oppoſitorum, aut quòd aliquorū contrariorum eadē, dicimus, vt ſanabilis & ægrotabilis. oīum igit ex prīa: aliquorū vero ex tertia figu.

Vna ſcientia. Oppoſita. Contraria.

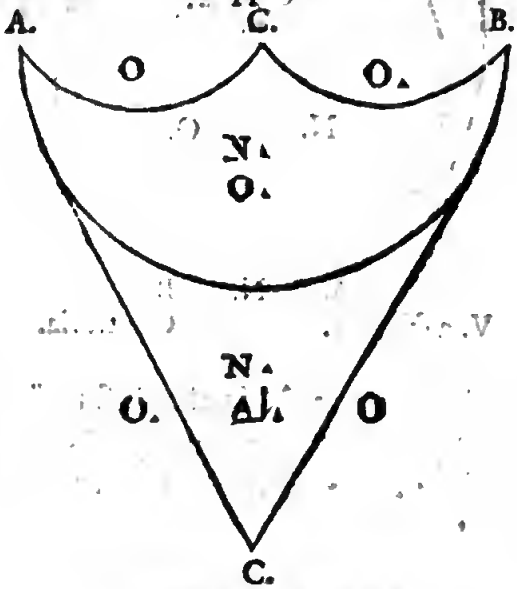

Sanabile & ægrotabile.

Perſ inſtātia advſe; negatiuā A B, vīs q dē p prīmā, particularis vero p tertiā figuram.

G Simpliciter enim in oĩbus, cùm vniuerſaliter quidem inſtat, neceſſe ad vlẽ contradictionem dicere eorum quæ proponuntur. veluti ſi non exiſtimet eandem contrariorum omniũ, dicentem oppoſitorum vnam. ſic autem neceſſe primam eſſe figuram: medium .n. fit quod vlẽ ad id, quod ex principio. In parte vero, ad quod eſt vlẽ, de quo dicitur propoſitio. vt noti & ignoti non eandem: contraria enim vlĩter ad hęc, & fit ter H tia figura. medium enim, quod in parte accipitur, vt notum et ignotũ, ex quibus enim eſt ratiocinari contrarium, ex his & K inſtãtias conamur dicere. Quare et ex ſolis his figuris ferimus: in ſolis enim his oppoſiti ſyllogiſmi: per mediam enim non erat affirmatiue. Amplius, & ſi pluris indigeat orationis, quæ per mediam figuram, veluti ſi non det A ineſſe B, eo quòd C non ſequitur ipſum: hoc enim per alias propoſitiões planum. non oportet autem inſtantiam ad alia euerti, ſed ſtatim manifeſtam habere alteram propoſitionem. Vnde & ſignum ex L ſola hac figura non eſt.

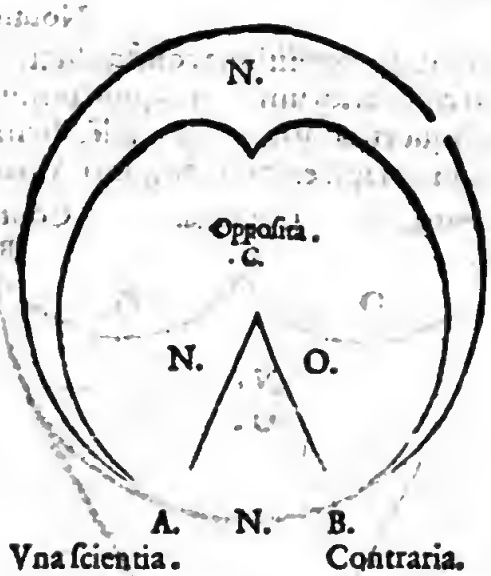

Nõ ſerũt ſtãtia ĩ ſecũda figura: qa facta ſtãtia ſdigemus cõuerſiõe maioris, vt pdicatũ ſtãtiæ ſit pdicatũ ĩ ſyllo. M

I

Conſyderandum autem & de alĩs inſtantĩs, vt de ĩs quæ ſunt ex contrario, & ſimili, & eo quod ſecundum opinionem: & ſi eam, quæ eſt in parte ex prima, aut priuatiuam ex media posſibile capere.

Tractatus

A *Tractatus de Inſtantia. Cap. 32.*

Quid ſit Inſtantia, & quõ dſtat a ꝓpõne, cui ſit inſtantia.

DIxit. Inſtantia vero eſt oſtenſio per propoſitionem contrariam propoſitioni, quã intendimus deſtruere per inſtantiam. differunt autem ambæ propoſitiones, quoniã propoſitio, cuius intẽdimus deſtructionẽ, ſem per erit vniuerſalis, quoniam ipſa eſt, per cuius deſtructionem deſtruitur concluſio in ſyllogiſmo, cuius vna propoſitionum eſt particularis, & altera vniuerſalis. ſed ptopoſitio contraria in potentia huic ptopoſitioni, erit vniuerſalis,
B quoniam continet plus quàm propoſitionem cõtradictoriam, quam intẽdimus deſtruere. erit autem aliquando particularis, cum fuerit magis appropriata propoſitioni, quam intendimus deſtruere, quàm propoſitio cõtradictoria. Inſtantia vero erit ſecundum naturam prior in duabus figuris, in figura prima, ac figura tertia. & hoc, quoniam concluſio, per quam intẽdimus deſtruere propoſitionem vniuerſalem ſyllogiſmi, aut erit vniuerſalis, cùm intendimus deſtructionem vniuerſalem, aut particularis, cùm intendi-
C mus deſtructionem particularem. & in particulari quidem proueniet concluſio ipſius ſecundum inſtantiam: concluſio prima in tertia figura: in vniuerſali vero in prima figura: ſine propoſitio, quam intendimus deſtruere, fuerit vniuerſalis negatiua, ſiue vniuerſalis affirmatiua. ſi enim extiterit vniuerſalis affirmatiua, deſtruitur aut per vniuerſalem negatiuam, aut per negatiuam particularem: ſin autem fuerit negatiua vniuerſalis, deſtruetur aut per affirmatiuam vniuerſalem, aut per affirmatiuam particularem. fiet autẽ
D contradictio maiori propoſitioni, ſi vniuerſalis quidẽ extiterit, in prima figura: ſin autem particularis, in tertia ex materijs per ſe. Vt in exemplo, ſi quiſpiã poſuerit A ineſſe omni B, & voluerimus deſtruere hanc vniuerſalem per concluſionem negatiuam, ponemus quòd A negatur ab omni eo, quod comprehenditur in B, & prædicatur de B ſic, puta C, & B ſubijciatur ſecundum naturã ipſi C, & C ſubijciatur ipſi A. hæc autem eſt complicatio primæ figuræ ex neceſſitate. Quòd ſi cõtradicemus ipſi
E contradictione particulari, accipiemus quòd A negatur ab aliquo B, & erit pars iſta D, & proueniet D ſubiectum ſecundum naturam ambabus extremitatibus. hæc autem eſt complicatio tertiæ figuræ, & erunt ambæ propoſitiones poſitæ ad contradictionem oppoſitæ in potẽtia propoſitioni, quam intẽdimus deſtruere, aut ex parte qua ſunt magis vniuerſales, aut ex parte qua ſunt magis appropriatæ. Et eodem pacto faciem⁹, cùm fuerit propoſitio, quã intẽdimus deſtruere vniuerſalis negatiua. Vt in exemplo ex materijs, ſi
F intendamus cõtradicere dicenti, ꝙ omnium contrariorum eſt ſcientia vna, & velimus deſtruere hoc per propoſitionem vniuerſalem negatiuam, accipiemus negatiuam comprehendentem ipſam. puta ſi dicamus, nullorum oppoſitorum ſcientia eſt vna. contraria vero quę ſunt ſubiectum propoſitionis, quam intendimus deſtruere, ponuntur ſub oppoſitis. componetur autem ſyllogiſmus in prima figura: puta contraria ſunt oppoſita: & nullorũ duorum oppoſitorum ſcientia eſt vna:

In quibus figuris fiat inſtantia.

igitur

G igitur nullorum duorũ contrariorũ ſcientia eſt vna. Quòd ſi deſtruamus propoſitionem iſtam vniuerſalem per propoſitionem particularẽ, accipiemus prædicatum ipſius negari ab aliquo contrariorum, & erit exẽpli gratia, ꝙ ſciti & ignorati non eſt ſcientia vna, & proueniet terminus medius ſubiectum duarum extremitatum, & componetur ſyllogiſmus, quoniam ſciti & ignorati non eſt ſcientia vna: & ſcitum & ignoratum ſunt contraria: igitur aliquorũ contrariorum non eſt ſcientia vna.

Eodẽ modo accidet, cùm fuerit pro
H poſitio, quam intẽdimus deſtruere, vniuerſalis negatiua: hoc eſt ſi ipſam deſtruẽs fuerit vniuerſalis, erit in prima figura: ſin autem particularis, erit in tertia figura. & quoniã manifeſtum eſt, ꝙ oportet, vt complicetur ſyllogiſm⁹ complicatione, quæ rei exiſtenti coaptetur, hoc eſt vt ſit ex prædicatis in intellectu, ſecundũ ꝙ ſunt in natura extra intellectum: & hoc eſt quod intelligitur per prædicatum ſm cõſuetudinem naturalem: manifeſtum ꝙ deſtructio conſimiliter complicatur in prima figura, ac tertia. quoniam mate-
I ria propoſitionis, quam accipimus contradictoriam, in potentia enuntiat hoc, ſi ſit vniuerſalis, quemadmodum diximus, ꝙ erit in prima figura: ſin autem particularis, erit in tertia. Sed deſtructio, quæ eſt in ſecunda figura, proueniet vtiq; nõ ex eo, ꝙ ponimus propoſitionẽ in potentia cõtradicentem propoſitioni, cuius deſtructionem intendimus à principio rei, ſm ꝙ ipſa eſt per ſe manifeſta: ſed cùm primo ponimus cõuertẽtem ipſam ſm ꝙ eſt per ſe manifeſta: deinde ponimus ꝙ ipſa conuertitur. Et propterea deſtructio in
K ſecunda figura, quemadmodum inquit Ariſt. indiget opatione multa. Vt in exẽplo, ſi voluerimus deſtruere, quod dicimus, A ineſt omni B, deſtructione vniuerſali in ſecunda figura, ponemus primo, ſm ꝙ eſt per ſe manifeſtum, ꝙ C comprehẽſum in B ineſt nulli A: deinde ponemus, ꝙ hoc cõuertitur, quouſq; deueniemus ad hoc, ꝙ A ineſt nulli C. ſed hoc totũ elongatur exiens à natura. & hoc, qm̃ eſt prædicatio nou ſecundum conſuetudinem naturalem. & eodẽ modo ſe habebit res in deſtructione particulari, quæ eſt in prima
L figura. Iſtę igitur ſunt ſpecies deſtructionum, quæ ſunt in figuris prædicatiuis. Cęterum conſimiliter etiã ſunt deſtructiones, quę accipiũtur à contrario, & à ſimili, & ab opinione accepta ab aliquo celebrato, aut à pluribus celebratis. deſtructio autẽ à contrario, & à ſimili erit in ſyllogiſmis conditionalibus. Exemplum vero deſtructionis à contrario, quẽadmodũ ſi aliquis ponat, ꝙ ille eſt bonus, qui amat omnes fratres ſuos. deſtruamus autem ipſum, ſi dicamus, ſi ille eſt bonus, qui amat omnes fratres ſuos: ergo malus erit, qui
M odio in ſequitur omnes fratres ſuos. Exemplum vero deſtructionis à ſimili, quemadmodum ſi aliquis ponat, ꝙ viſio eſt per aliquid exiens à vidente ad viſum. dicemus enim, ſi hoc ita eſt, erit igitur auditio per aliquid exiens ab audiente ad auditũ. Exemplũ vero deſtructionis ab opinione admiſſa, quemadmodum ſi aliquis dicat, non oportet ebrios excuſari cùm peccant, quoniã rex non admittit excuſationes ſuas, ſed eos iuſequitur punitione.

Quõ ꝓ ſecundã figurã poſſit fieri inſtantia.

Quõ fiant inſtãtiæ in locis hypotheticis à contrario, & a ſili.

De

A

De Veriſimili, & Signo. Cap. 33.

VEriſimile vero & ſignũ non eſt idem: ſed veriſimile quidem eſt propoſitio probabilis: quod enim cognoſcunt vt in pluribus ita fieri aut non fieri, eſſe aut nõ eſſe, hoc eſt veriſimile, vt odire inuidentes, aut beneuolentia proſequi amatos. Signum autẽ vult eſſe propoſitio demonſtratiua, aut neceſſaria, aut probabilis. quo enim exiſtente, eſt: aut quo facto prius, aut poſterius facta eſt

B

res, ſignum eſt, quòd factum fuerit, aut ſit.

D

De Enthymemate. Cap. 34.

ENthymema igitur eſt ſyllogiſmus imperfectus, ex veriſimilibus, aut ſignis. Accipitur autem ſignum trifariam, quot modis & medium in figuris. aut enim, vt in prima, aut vt in media, aut vt in tertia. Veluti monſtrare prægnantem, eo quòd lac habet. mediũ enim, lac habere. in quo A prægnantem eſſe: B, lac habere: mulier, in quo C.

E

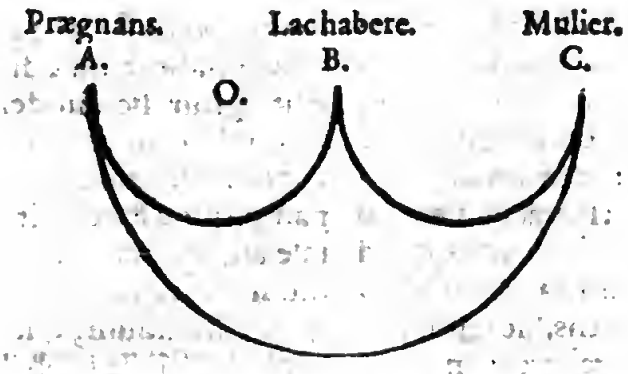

Syllus enthymematicus in prima figura ſolubilis.

Quòd autem ſapiẽtes ſtudioſi: Pittacus enim ſtudioſus, per vltimam. in quo A, ſtudioſum: in quo B, ſapientes: in quo C, Pittacus.

C

F

verum igitur & A & B de C prædicare, præterquam quòd hoc quidem non dicunt propter cognoſcere, illud autem accipiunt.

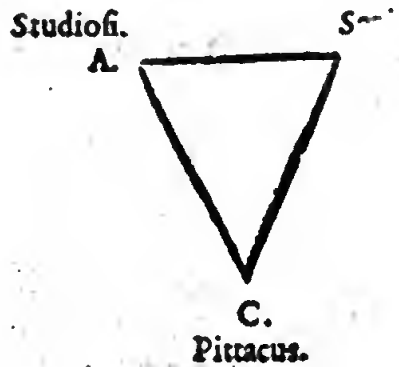

Syllus enthymematicus i tertia figura ſolubilis, qa cõſtat ex particularib⁹, nec vlt conclu dere põt.

gnantẽ

G Prægnantem vero eſſe, quoniam pallida, per mediam figuram vult eſſe. quoniam enim ſequitur pallidum prægnantes, ſequitur autem & hanc, monſtratum fuiſſe putant, quòd eſt prægnans, pallidum, in quo A: prægnantem eſſe, in quo B: mulier, in quo C. K

Syllus enthymematicus in ſecunda oino ſolubilis, qa cõficit ex duabus affirmatiuis, & cõſequẽtis fallacia eõ mittitur.

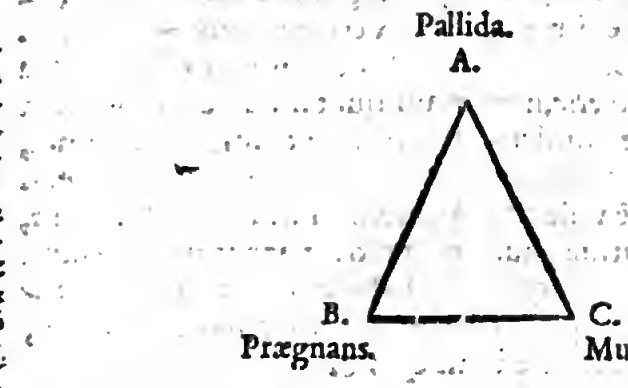

H L

Si igitur vna dicta fuerit propoſitio, ſignum ſit ſolum: ſin autem & altera aſſumpta fuerit, ſyllogiſmus. Vt quoniam Pittacus liberalis: nam honoris cupidi liberales: Pittacus vero honoris cupidus. Aut rurſus, quòd ſapiẽtes boni: Pittacus enim bonus: ſed & ſapiens. Sic igitur fiũt ſyllogiſmi: præterquam quòd qui per primam figuram, inſolubilis, ſi verus ſit, vniuerſalis enim eſt: qui vero per vltimam, ſolubilis, & ſi vera ſit concluſio, eo quòd nõ eſt vniuerſalis, neq; ad rem ſyllogiſmus: non enim ſi Pittacus ſtudioſus, propter hoc & alios neceſſe ſapiẽtes: qui vero per mediam figuram, ſemper & omnino ſolubilis. nunquam enim fit ſyllogiſmus ita ſe habẽtibus terminis. nõ enim ſi prægnans pallida: pallida autem & hæc: neceſſe prægnantem eſſe hanc. verum igitur in omnibus erit figuris: differẽtias autem habent quæ dictæ ſunt. Aut igitur ſic diuidendum ſignum: horum vero medium veſtigium ſumendum: Veſtigium nanq; quod ſcire facit, aiũt eſſe: tale autem maxime, quod medium: Aut quæ ex extremis, ſignum dicendum, quæ vero ex medio, veſtigiũ. probabiliſſimũ nanq; & maxime verum, quod per primam figuram.

I M

Tractatus de Signo, & Veriſimili.
Cap. 33.

DIxit. Veriſimile aũt & ſignum non ſunt vnum: quoniam veriſimile eſt ex propoſitionibus probabilibus, & ex ijs quæ ſunt ex poſſibili ſecundum plus, hoc eſt re aliqua, quod ſit aut non ſit ſecundum plus, & inueniatur aut non inueniatur: & hoc, quẽadmodum, ſi aliquis dicat, quòd inimici odio habent, & amici amãt. Signum autem erit ex propo-

Quid ſit Veriſile.

Quid ſit Signum.

A propoſitionibus, quę ſunt viſa ſuper inuentione rei, & eſſentia ipſarum. hæc autem viſa, aut ſunt neceſſaria aut probabilia in veritate.

De Enthymemate. Cap. 34.

AC ſignum quidem, quod ſignificat ſuper inuentione rei, prædicatur ſecundum tres modos, ſecundum quòd fit prædicatio à terminis medijs in tribus figuris: hoc eſt vt prædicetur de minori, & ſubijciatur maiori, & tunc componitur ſignum in prima figura: aut vt prædicetur de vtriſq; ſimul, & complicabitur in ſecunda figura: aut ſubijciatur ambabus extremitatibus, & B complicabitur in tertia figura. Exẽplum huius in prima figura, ſi quiſpiam diceret, hæc mulier peperit, quia habet lac. ſic enim componitur ſyllogiſmus. hæc mulier habet lac: & omne habens lac peperit: igitur hæc mulier peperit. & hæc eſt concluſio. Exemplum vero compoſitionis in tertia figura, ſapiẽtes ſunt ſtudioſi, quoniam Socrates ſtudioſus. complicatur autem ſyllogiſmus hunc in modum. Socrates eſt ſapiẽs: & Socrates eſt ſtudioſus: igitur ſapiens eſt ſtudioſus. Exemplum autem compoſitionis ſigni in ſecunda C figura: quemadmodum ſi aliquis dicat, hæc mulier peperit, quoniam eius facies eſt pallida. componitur enim ſyllogiſmus ita. hæc mulier eſt pallida: & quæ peperit eſt pallida, & concluditur ſecundum primã exiſtimationem, quòd hæc mulier peperit. Cùm igitur verificatur in omnibus his tribus ſpeciebus ſyllogiſmorum ſecundum ambas propoſitiones ſimul, vocantur ſyllogiſmi: cùm vero vna duatum propoſitionum occultatur, aut propter ipſius declarationẽ, aut propter ipſius ſalſitatem, vocatur ſignum. Ac ſignũ quidem, quod eſt in prima figura, non eſt deficiẽs, propterea quòd vere ſequitur concluſio ex ipſo. Sed ſignum, quod eſt in tertia figura, eſt deficiens, quoniam concluſio accipitur vniuerſalis, cùm tamen ſecundum veritatẽ ſit particularis. Quod autem eſt in ſecunda figura eſt imperfectum. quoniam in figura ipſa non eſt ſyllogiſmus ex duabus propoſitionibus affirmatiuis: quia non propterea quòd mulier eſt pallida in tempore, in quo peperit, & hæc mulier eſt pallida, ſequitur vt peperit. Commune autem eſt omnibus his tribus ſignis, quòd habeant propoſitiones veras. diſtinguuntur vero à ſeinuicem ſecũdum figuras, in quibus componuntur. & quod ex ipſis vocatur ſignum ſecundum veritatem, eſt quod componitur in ſecunda figura & tertia, & eſt cùm ſignum fuerit particularius vtriſq; extremitatib⁹, aut vniuerſalius vtriſq; extremitatibus, hoc eſt extremitatibus quæſiti. cùm enim fuerit vniuerſalius, componitur in ſecunda figura, cùm vero extiterit particulãrius, complicatur in tertia. Signum autem quod componitur in prima F figura, eſt veriſſimum ſignorum, & nobiliſſimum ipſorũ. & hoc eſt, cui appropriatur nomen veſtigij.

D Signum in pria figura eſt indeficiens.

E

Cum ſunt ambæ propõnes, dr ſyll's, cũ deficit vna, vocatur ſignum. & hoc eſt enthymema.

De cognoſcenda Natura. Cap. 35.

NAturam vero cognoſcere poſſibile eſt, ſi qs det ſimul mutari corpus & animam, quæcunque naturales paſſiones ſunt. qui enim fortaſſe Muſicã didicit, mutauit animã

in

G in aliquo. verum passio hæc nõ est exiis, quæ natura à nobis insunt: sed quemadmodum iræ, & desyderia, ex naturalibus motibus. Si igitur & hoc datũ fuerit, & vnum vnius signum esse, & possimus accipere propriam vniuscuiusq; generis passionem & signum, poterimus naturam cognoscere. Si enim seorsum est alicui generi indiuiduo inexistens passio, vt leonibus fortitudo, necesse & signũ esse aliquod: simul nanq; inuicem pati suppositum est: & sit hoc, magnas
H extremitates habere, quod & aliis inesse generibus non totis contingit signum enim ita proprium est, quoniam totius generis propria est passio, & non solum propria, quemadmodum consueuimus dicere. Inerit igitur & in alio genere hoc, & homo erit fortis, & aliud aliquod animal. habebit igitur signum: vnũ enim vnius erat. Si igitur hæc sunt, & poterimus talia signa colligere in his animalibus,
I quæ solum vnam aliquam passionem habent propriam, vnaquæque autem habet signum, quoniam necesse vnum habere, poterimꝰ naturam cognoscere. Quòd si duo habet propria, totum genus, vt leo forte, & communicatiuum, quomodo cognoscemꝰ vtrum vtrius signũ, seorsum consequentium signorum? An si & alĩ alicui non toti ambo, & in quibus non totis vtrunq; : quando hoc quidem habeat, illud vero non. Si enim
L fortis quidem, liberalis vero non, habet autem ex duobus hoc: planum, quòd & in leone hoc signũ fortitudinis. Est itaq; naturam cognoscere, in prima figura medium conuerti cum primo extremo, supergredi vero tertium, & non conuerti, vt fortitudo A: extremitates magnæ, in quo B: C autem, leo. cui igitur C, B omni, sed & aliis: cui vero B, A omni, & non plurib⁹, sed cõuertitur. Quòd si non, nõ erit vnum vnius signum.

k Iustantia. Solutio.

M

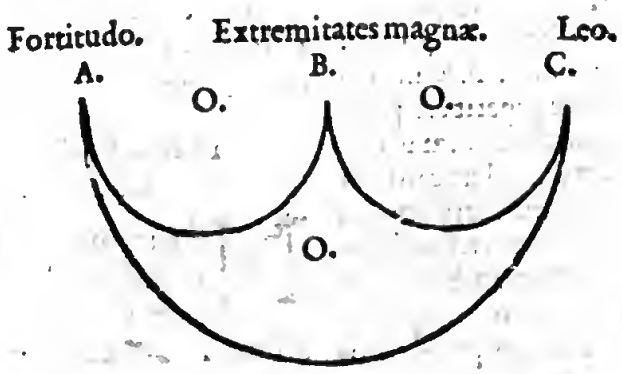

Sylls ad cognoscẽdã leonis fortitudinẽ.

A

Tractatus de ſyllogiſmo Anatomico. Cap. 35.

Accidẽtia nãlia ſigillant aiam & corpus in principio creatiõis: accñia ỹo non nãlia ſam

DIxit. Syllogiſmus autem anatomicus inueniri vtiq; poterit apud eum, qui admittat, quòd accidentia animæ naturalia, quẽadmodum ira & fortitudo, ſignauerunt animam & corpus à principio creationis: quoniam notum eſt, ꝙ accidentia non naturalia non ſignant corpus, licet forte ſignent animam. quemadmodum qui didicit artem muſicam, ſignauit vtique animam ſuam, nõ autem ex hoc ſignauit corpus ſuum. Si enim aliquod ex animalibus creatum fuerit forte ſecundum naturam, aut timidum ſecundum naturã, dicere ſemper aliquis poterit, quòd iſtæ ſpecies animaliũ ſunt ſignatæ ab iſtis accidẽtibus naturalibus. cùm igitur admiſerit hoc, & admiſerit etiam, quòd ineſt vnicuiq; animalium ſpeciei aliquod accidens ex accidentibus animæ naturalibus, ſequitur vt inſit vnicuiq; ipſorum ſignum, & accidentia appropriata vnicuiq; accidẽti ex accidentibus animarum ſuarum naturalibus. Quod cùm ita ſit, fieri poterit, vt inueniatur ſyllogiſmus anatomicus. Vt in exemplo, quoniam leoni eſt fortitudo, oportet, vt à creatione ſua illi inſit ſignum ſignificãs ſupra fortitudinem ſuam: quoniam iam poſuimus animam & corpus ſignari ab accidentibus animæ naturalibus. ſit autem hoc ſignum in magnitudine extremitatum ſupremarum: oportet igitur vt inueniatur magnitudo extremitatum in omni animaliũ ſpecie, quæ eſt fortis: quoniam ſequitur, vt ſignum iſtud ſit proptiũ fortitudinis. iam enim poſuimus, quòd omne accidens animę habet ſignum proprium. cùm igitur fortitudo inueniatur in alio à leone, quoniam homo & alia ab ipſo ſunt fortia: ſequitur autem quòd cùm perfecerimus ſigna ſignificantia in vnaquaq; ſpecie animalium ſuper accidentibus animæ, vt ipſa approprientur vni ſpeciei, aut pluribus vna ſpecie: erit hoc, quod inuenitur in iſto animali vno ex ipſis accidens vnum, aut plura vno accidente. quemadmodum ſi eſt in leone fortitudo & magnanimitas, & ſecundum vnumquodq; iſtorum ſignum iam cognoſcemus ipſum, & faciemus in eo anaromiam, & iudicabimus, quòd cuicunq; indiuiduo ineſt hoc ſignũ, quòd illi ineſt hoc accidens ex accidentibus animæ.

B C D E F

In ſyllogiſmo anatomico conuertit̃ medium cũ maiori, ſed non cum minori.

Syllogiſmus igit̃ anatomicus erit, cùm conuertitur terminus medius cum maiore extremitate, & nõ conuertitur cũ ipſo extremitas minor. quoniam ſi medius terminus non conuertatur cum maiore extremitate, non erit ſignum apptopriarum huic veſtigio, & non ſignificabit ſũper ipſo. Vt in exemplo, ſi non verificatur quod dicimus, omne habens magnas extremitates eſt forte, non erit vtilitas in hac monſtratione, cùm dicimus, iſtum hominem eſſe fortem, eo quòd habet magnas extremitates. & hoc, quoniã habemus vtiq;, quòd fortis habet magnas extremitates. habere autem magnas extremitates eſt terminus medius, & fortis eſt extremitas maior. cùm igitur non verificatur conuerſio extremitatis mediæ, quæ eſt magnarum extremitatũ, cum maiore, quæ eſt fortis, fieri non poteſt, vt ex ipſo monſtrem̃, ꝙ iſte homo eſt fortis,

qm̃

G quoniam magnarum extremitatũ. quoniam hoc monſtratur per duas propoſitiones: quarum vna eſt, q̃ hic homo eſt magnarum extremitatum: & omne magnarum extremitatum eſt forte. Ex conditionibus vero ſuis eſt, quòd non conuertatur minor extremitas cũ medio. quoniam ſi conuerteretur, eſſet omne magnarum extremitatum leo. & hoc, quoniam hoc in loco ſunt tres termini, leo, fortis, & magnarũ extremitatum: ac magnarum quidem extremitatũ eſt terminus medius, & leo minor, & fortis maior. H Quòd ſi vera eſſet conuerſio minoris extremitatis cum medio, puta quòd omne magnarum extremitatum eſt leo, fieri non poſſet, vt magnæ extremitates inuenirentur in alio, quàm in leone: & fieri etiam non poſſet, vt ſecundum hoc monſtraretur in alio à leone, quòd eſt fortis, quẽadmodum ſi non conuerteretur medius cum maiore, non eſſet magnarum extremitatum ſignũ appropriatum fortitudini.

Priorum reſolutoriorum cum Auerrois media Expoſitione finis.

366169

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE
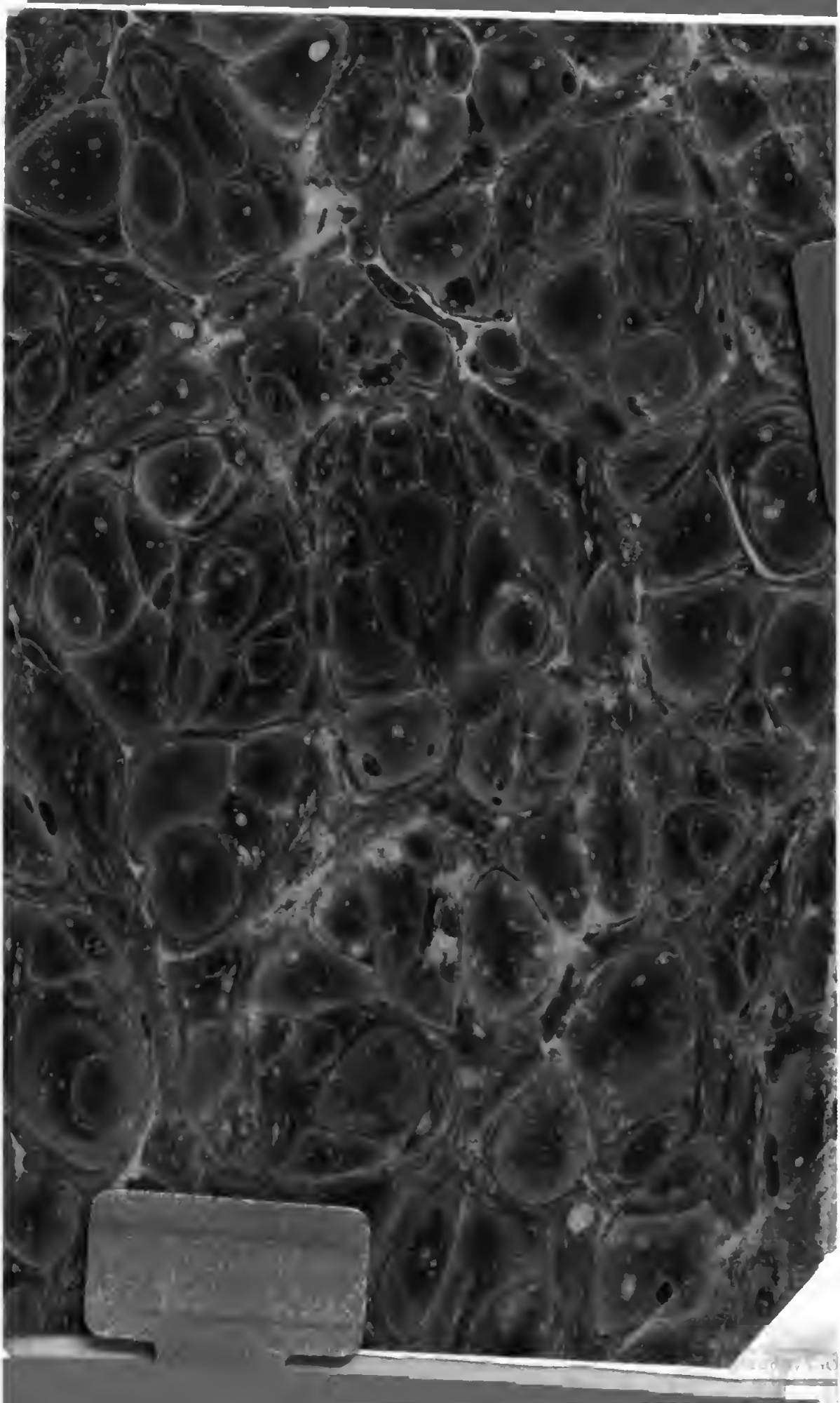
SCHERL 1973